

מסכת בבא בתרא (מ)

● פרק ראשון - השותפין ● פרק שני - לא יחפור ● פרק שלישי - חזקת הבתים ● פרק רביעי - המוכר את הבית ● פרק חמישי - המוכר את הספינה ● פרק שישי - המוכר פירות ● פרק שביעי - בית כור ● פרק שמיני - יש נוחלין ● פרק תשיעי - מי שמת ● פרק עשירי - גט פשוט

פרק ראשון - השותפין

ב ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.
י. יא. יב. יג. יד. יט. יט. יז. יז.

פרק שני - לא יחפור

יז. יח. יח. יט. יט. כ. כ. כא. כא. כב. כב. כג. כג. כ.
ד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז.

פרק שלישי - חזקת הבתים

כח. כח. כט. כט. ל. ל. לא. לא. לב. לב. לג. לג. לד.
לד. לה. לה. לו. לו. לז. לז. לח. לח. לט. לט. מ. מ.
מא. מא. מב. מב. מג. מג. מד. מד. מה. מה. מו. מו. מ.
ז. מז. מח. מח. מט. מט. נ. נ. נא. נא. נב. נב. נג. נג.
נד. נד. נה. נה. נו. נו. נז. נז. נח. נח. נט. נט. ס. ס.

פרק רביעי - המוכר את הבית

סא. סא. סב. סב. סג. סג. סד. סד. סה. סה. סו. סו. ס.
ז. סז. סח. סח. סט. סט. ע. ע. עא. עא. עב. עב. עג.

פרק חמישי - המוכר את הספינה

עג. עג. עד. עד. עה. עה. עו. עו. עז. עז. עח. עח. עט. עט.
פ. פ. פא. פא. פב. פב. פג. פג. פד. פד. פה. פה. פו. פו.
פו. פז. פז. פח. פח. פט. פט. צ. צ. צא. צא.

פרק שישי - המוכר פירות

צב צב: צג צג: צד צד: צה צה: צו צו: צז צז: צח צח:
צט צט: ק ק: קא קא: קב קב: קב:
קב:

פרק שביעי - בית כור

קג קג: קד קד: קה קה: קו קו: קז קז: קח קח:

פרק שמיני - יש נוחלין

קח קח: קט קט: קי קי: קיא קיא: קיב קיב: קיג קיג: קי קי:
קיד קיד: קטו קטו: קטז קטז: קטז קטז: קיז קיז: קיח קיח: קיח קיח: קיט קיט .
קיט קיט: קכ קכ: קכא קכא: קכב קכב: קכג קכג: קכד קכד: קכ קכ:
ד קכה קכה: קכו קכו: קכז קכז: קכז קכז: קכח קכח: קכט קכט: קכט קכט:
קל קל: קלא קלא: קלב קלב: קלג קלג: קלד קלד: קלד קלד:
קלה קלה: קלו קלו: קלז קלז: קלח קלח: קלט קלט: קלט:
קלט:

פרק תשיעי - מי שמת

קמ קמ: קמא קמא: קמב קמב: קמג קמג: קמד קמד: קמד קמד:
קמה קמה: קמו קמו: קמז קמז: קמז קמז: קמח קמח: קמט קמט: קמט קמט:
קנ קנ: קנא קנא: קנב קנב: קנג קנג: קנד קנד: קנד קנד: קנה קנה:
קנה קנה: קנו קנו: קנז קנז: קנח קנח: קנט קנט: קנט:
קנט:

פרק עשירי - גט פשוט

קס קס: קסא קסא: קסב קסב: קסג קסג: קסד קסד: קסד קסד:
קסה קסה: קסו קסו: קסז קסז: קסז קסז: קסח קסח: קסט קסט: קסט קסט:
קע קע: קעא קעא: קעב קעב: קעג קעג: קעד קעד: קעד קעד:
ה קעה קעה: קעו קעו: קעו:
קעו:

מתני' השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסין לבינין בונין הכל כמנהג המדינה גויל זה נותן ג' טפחים וזה נותן ג' טפחים בגזית זה נותן טפחיים ומחצה וזה נותן טפחיים ומחצה בכפיסין זה נותן טפחיים וזה נותן טפחיים בלבינין זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו אבל בבקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו אלא אם רצה כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית מבחוץ לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים שלו אם עשו מדעת שניהם בונין את הכותל באמצע ועושין חזית מכאן ומכאן לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם: **גמ'** סברוה מאי מחיצה גודא כדתניא מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גדור חזרה ונפרצה אומר לו גדור

רפ"י

הערה חשובה: החל מאמלע דף כט. מופיע פירוש הרשב"ם ולא פירוש רפ"י

מתני' השותפין. שיט להן חצר בשותפות ובתי שניהן פתוחין לתוכו וכל חצירות ששנו חכמים לפני הבתים הן ורוב תשמישן בחצר: באמלע. זה נותן מחלקו חצי מקום עובי הכותל וכן זה: גויל גזית כפיסין. הכל מפרש בגמרא: הכל כמנהג המדינה. אם מנהג לבנות בגויל אין חצירו יכול לומר איני חפץ אלא גזית: זה נותן ג' טפחים כו'. שעובי כותל גויל ו' טפחים ושל גזית חמשה ושל כפיסין ד' ושל לבינים ג': לפיכך. הואיל ובתחלת הבנין חייבום חכמים לבנות בין שניהם אם נפל הכותל לאחר שנים רבים אין האחד יכול לומר כל הכותל נבנה בחלקי ומשלי היו האבנים אע"פ שהחזק יותר מחצירו וכגון שנפל הכותל בחלקו כדמפרש בגמ': וכן בגינה. מחייבין את שניהן לבנות במקום שנהגו לגדור באמלע: אבל בבקעה. שדה הלבן: מקום שנהגו כו'. בגמ' מפרש מאי קאמר: ועושה חזית מבחוץ. מפרש

בגמ': ועושין חזית מכאן ומכאן. להודיע ששניהם עשאוהו: גמ' גודא. כותל:
(כדתנן). לקרי תנא לגודא מחינא: מחינא הכרם. סמוך לשדה הלזן של חזירו:
אומר לו. לזעל הכרם גדור אתה שלא יאסרו גפניך את תבואת השדה משום
כלאים לפי סמוך זעל השדה את זרעיו סמוך לגדר כדתנן צפרק שני (דף כו).
היה גדר צינתים זה סומך לגדר מכאן את אילנותיו וזה סומך לגדר את זרעיו
מכאן וכפאין שם גדר תנן צפ' שני לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חזירו אלא
הרחיק ממנו ד' אמות כדי עצודת הכרם לזככי הוי כלאים: חזרה ונפרצה אומר
לו. לגדור: (קס"ז)

תוספות מתניי השותפין. כולה נזיקין חדא מסכתא היא כדאמרין בהגוזל קמא
(ב"ק דף קב.) ובפ"ק דע"ז (דף ז.). ואפי' לא הוי חדא מסכתא צריך לפרש למה
נשנית מסכתא זו אחר ב"מ כדאשכחן דדייק גמ' בריש מס' שבועות (דף ב.): מכדי
תנא ממכות סליק מ"ש דקתני שבועות וכן בכמה מקומות והא דאמר (ב"ק קב.)
בתרי מסכתות אין סדר למשנה היינו. לענין מחלוקת ואח"כ סתם משום דרבי
לא שנה לתלמידיו כסדר המסכתות ופעמים שנה האחרונה קודם הראשונה
ואור"י דהיינו טעמא משום דקאי אהך פירקא דלעיל (ב"מ דף קטז): הבית
והעלייה של ב' שנפלו חולקים בעצים וכו' וקרי להו התם בגמ' שותפין וקתני נמי
(שם דף קיח): ב' גנות זו ע"ג זו וירק בינתים דהוי ענין שותפות: **כפיסין**. מפרש
בגמ' ארחי וקשה לר"י והכתיב (חבקוק ב) וכפיס מעץ יעננה משמע שהוא של עץ
ואור"י דשמא היו מניחין עצים מלמעלה ומלמטה: **בגויל** זה נותן ג' טפחים כו'.
והא דלא קאמר בגויל ו' טפחים משום דלא נטעי למימר ו' לכל אחד וא"ת אמאי
אצטריך למיתני מדת גויל וגזית כיון דתנן הכל כמנהג המדינה כמו שנהגו כן
יעשו וי"ל דאם נהגו יותר מו' בגויל לא יעשה וכן כולם אלא כשיעור המפורש
ומיהו אם נהגו לעשות פחות מו' יעשה דאפילו אם נהגו בהוצא ודפנא יעשה
כדמפרש בגמרא וא"ת ומאי בעי בגמ' הכל כמנהג המדינה לאתויי מאי ומשני
לאתויי אתרא דנהיגי בהוצא ודפנא לימא לאתויי כמנהג כל המקומות כמו
שנהגו ונראה לר"ת דדוקא בהוצא ודפנא אבל פחות מכאן אפילו נהגו מנהג
הדיוט הוא ומוכיח מכאן דיש מנהגים שאין לסמוך עליהם אפילו היכא דתנן
הכל כמנהג המדינה: **לפיכך** אם נפל הכותל וכו'. פי' לפי שבונים הכותל בעל
כרחם או משום דהקנו זה לזה לעשות גודא ללישנא קמא וכגון דידוע לנו עדיין
וזוכרים שהקנו זה לזה וללישנא בתרא משום היזק ראייה וא"ת ומאי איריא
משום דבונין הכותל בעל כרחם בלאו הכי נמי הוי של שניהם אפי' נפל לרשותא
דחד מינייהו כיון דאין חזית לא לזה ולא לזה כדפריך בגמרא גבי בקעה לא יעשה
חזית לא לזה ולא לזה ואי הוה דהאיך דנפל לרשותו מאי פריך הא צריך לעשות

חזית שלא יפול לרשות אחר ויאמר שלו הן והא דאמרינן בהשואל (ב"מ דף ק.). גבי מחליף פרה בחמור וכן בריש הבית והעלייה (שם דף קטז): וליחזי ברשות דמאן קיימא וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה היינו משום דהתם מתחילה מבורר היה הדבר וברשות אחד מהן נולד הספק אבל הכא מעיקרא נולד הספק ואם היו באין לחלוק בעוד שהכותל קיים היו חולקין בשוה מספק אפילו לרבנן דסומכוס דלית להו ממון המוטל בספק חולקין הכא מודו כיון דליכא הכא חזקה לזה יותר מלזה הילכך אפילו נפל לרשותא דחד מינייהו לא יפסיד האחר כחו והא דלא אמר הכא כל דאלים גבר כמו בזה אומר של אבותי (לקמן דף לד): התם הוא דליכא דררא דממונא אבל הכא איכא דררא דממונא ומתרץ ר"י דהיינו הך דפריך בגמרא פשיטא כדפירש בקונטרס דאפילו לא פסיק לן דינא דמתניתין שמתחילה בין שניהם עשאוה בעל כרחם היו חולקין בשוה ואפילו דנפל לרשותא דחד מינייהו כדמוכח גבי בקעה ומשני לא צריכא דנפל לרשותא דחד מינייהו פירוש ושהו ברשותו הרבה מהו דתימא כיון דשהו ברשותו הרבה ניהמניה שעשאוה כולה מיגו דאיבעי אמר ממך לקחתיה והיה נאמן משום דשהו הרבה ואף על גב דאמר בריש הבית והעלייה דשותפין לא קפדי אהדדי הכא מיירי דשהו יותר מכדי רגילות דאטו משום דשותפין נינהו לא יקפידו עד עולם ולא דמי לגודרות דאין להם חזקה (לקמן דף לו). לפי שאין ידוע ביד מי הם אבל הכא לא היה לו להשהותו כל כך ברשותו קמ"ל כיון דמעיקרא על שניהם היה לעשות לא מהימן לומר שהוא עשה הכל דמיגו במקום עדים הוא דאנן סהדי שלא עשאה לבדו כיון שהיה יכול לדחוק את חבירו בדין שהיה עושה עמו אבל בבקעה אם שהו הרבה היה נאמן לומר שעשאה במיגו דאי בעי אמר לקחתיה והאי שינויא אינו אלא מאבנים אבל מקום הכותל לעולם פשיטא שחולקין אותו ואידי דנקט אבנים נקט המקום: **סברוה** מאי מחיצה גודא. אע"ג דלבסוף קאי קאמר סברוה לפי שזה הלשון אינו עיקר מחמת פירכא דלקמן ודיחוי בעלמא הוא האי. דמשני וכלשון שני הלכה וכן פוסק ר"ת ואגב דנקט בהאי לישנא סברוה נקט נמי בלישנא אחריתי ועוד אור"י דבפרק קמא דנדריים (דף יא.) איכא סברוה אע"ג דלבסוף קאי ומסיק הכי: **כדתניא** מחיצת הכרם שנפרצה. יש ספרים דגרסי דתנן ואומר ר"ת שאינה משנה בשום מקום (וא"כ) היכי פשיט מינה בהגוזל קמא (ב"ק דף ק. ושם) דר"מ דאין דינא דגרמי ואם היתה משנה הוה אתי שפיר דסתם משנה ר"מ היא ואומר ר"ת דמשמע ליה דאתיא כר"מ מכח מתניתין דכלאים דמייתי התם המסכך [את] גפנו על גבי תבואתו של חבירו [ה"ז] קידש וחייב באחריותו וההיא סתם משנה היא הילכך ההיא נמי דקתני קידש רבי מאיר היא ואין להאריך כאן יותר: **אומר** לו גזור. פירוש לבעל הכרם והוא המזיק דארבע אמות שאמרו להרחיק הוא בשביל עבודת הכרם כדאמרי' בפי' שני לקמן (דף כו.) ואפילו ר' יוסי דקאמר לקמן (דף יח: כה:) על הניזק להרחיק את עצמו האמר רב אשי לקמן (דף כה:) מודי ר' יוסי בגירי דיליה ואומר

ר"י דלהכי קתני אומר לו גדור ולא קתני חייב לגדור לפי שצריך להתרות בו ואם לא התרו בו לגדור אינו חייב באחריותו ולהכי נקט נמי תרי זימני נפרצה אומר לו גדור אף פעם שניה כשנפרצה צריך להתרותו שאינו סבור להיות חייב לגדור כל שעה ונפרצה פעם שלישית מספקא לר"י אם צריך להתרותו כל שעה או שמא סגי בתרי זימני ואין צריך להתרות בו יותר ור"ת מפרש דלהכי נקט תרי זימני לאשמועינן שאם יש תוספת מאתים בין מה שהוסיף בנפרצה ראשונה ובין מה שהוסיף בנפרצה שניה דאין מצטרפין לאסור ומראשונה ראשונה בטלי והארכתי בהגוזל קמא (ב"ק דף ק: ושם) ובפרק במה אשה (שבת דף סה.): (תוספות)

דף ב - ב

נתיאש הימנה ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריות' טעמא דרצו הא לא רצו אין מחייבין אותו אלמא היזק ראייה לאו שמיה היזק ואימא מחיצה פלוגתא כדכתיב [\[במדבר לא-מג\]](#) ותהי מחצת העדה וכיון דרצו בונין את הכותל בעל כרחו אלמא היזק ראייה שמיה היזק אי הכי האי שרצו לעשות מחיצה שרצו לחצות מבעי ליה אלא מאי גודא בונין את הכותל בונין אותו מבעי ליה אי תנא אותו הוה אמינא במסיפס בעלמא קמ"ל כותל: בונין את הכותל באמצע וכו': פשיטא לא צריכא דקדים חד ורצייה לחבריה מהו דתימא מצי א"ל כי איתרצאי לך באוירא בתשמישתא לא איתרצאי לך קמ"ל והיזק ראייה לאו שמיה היזק (סימן גינה כותל כופין וחולקין חלונות דרב נחמן) ת"ש וכן בגינה גינה שאני כדר' אבא דאמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב אסור לאדם לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה והא וכן קתני אגויל וגזית ת"ש כותל חצר שנפל מחייבין אותו לבנות עד ד' אמות נפל שאני ודקארי לה מאי קארי לה סיפא איצטריכא ליה מד' אמות ולמעלה אין מחייבין אותו ת"ש כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר ש"מ היזק ראייה שמיה היזק הזיקא דרבים שאני ודיחיד לא ת"ש אין חולקין את החצר עד שיהא בה ד' אמות לזה וד' אמות לזה הא יש בה כדי לזה וכדי לזה חולקין מאי לאו בכותל לא במסיפס בעלמא תא שמע החלונות בין מלמעלה בין מלמטה ובין

מכנגדן ד' אמות ותני עלה מלמעלן כדי שלא יציץ ויראה מלמטן כדי שלא יעמוד ויראה מכנגדן כדי שלא יאפיל הזיקא דבית שאני תא שמע דאמר רב נחמן אמר שמואל גג הסמוך לחצר חבירו עושין לו מעקה גבוה ד' אמות שאני התם דאמר ליה בעל החצר לבעל הגג לדידי קביעה לי תשמישי לדידך לא קביעה לך תשמישתך ולא ידענא בהי עידנא סליקא ואתית

רפ"י קידש. התבואה אם הוסיף מאתים ליטנא דקרא נקט פן תוקדש (דברים כב): וטעמא דראו. לבנות כותל דמדעת שניהן הוא דחייביה חכמים שיבנו בין שניהן ולקמן פריך כשראו מאי הוי ליהדרי בהו אכל לא ראו שניהן שהיה אחד אומר דייה לחלקה במסיפס של יתדות עלים תקועים בארץ נמוכים לא כיפינן ליה ואין זה יכול לומר לו איני חפץ שתראה עסקי: פלוגתא. חלוקת חצר שהשוו דעתם לחולקה וכגון שלא היה בה ח' אמות כדי לזה וכדי לזה שאין האחד יכול לכופף את חבירו לחולקה ולהכי תני שראו שכיון שראו לחולקה בזוין כותל אבנים על כרחם ואם בא האחד לומר אי איפשי ביציאה זו אלא מסיפס בעלמא אין שומעין לו משום היזק הראיה: הוה אמינא במסיפס בעלמא. מיירי מתני' דאיהו נמי מחיאה איקרו וראו דקתני אחלוקה קאי וכשאין בה דין חלוקה קמ"ל כותל וראו דקתני משום כותל דאי לא ראו פלגי לה במסיפס: דרבייה חד מינייהו לחצריה. ביקש ממנו לחולקה במחיאה: מהו דתימא א"ל כשנתרציתי לך. במחיאה מחיאה דקה נתרציתי ולמעוטי באוירא כגון של נסרים שהיא דקה והיזק ראה אין בה או תמשוך עובי הכותל בחלקך חוץ מדבר מועט אבל לבנות כותל אבנים עב למעוטי נמי תשמישתי לא נתרציתי: אסור לאדם שיעמוד כו'. שלא יזיקנו בעין רעה: והא וכן קתני. דמשמע תרוייהו חד טעמא הוא גינה וחצר: מחייבין אותה. והכא לא קתני ראו אלא על כרחו: נפל שאני. שכבר נתראו הראשונים בכותל: ודקארי לה מאי קארי לה. וכי לא ידע דנפל שאני: סיפא אינטריך ליה. כלומר הוא הדין נמי מעיקרא והאי דקתני נפל משום סיפא לאשמועינן דיותר מד' אמות אין מחייבין ואע"פ שהראשון היה גבוה יותר לא מחייבין ליה: כופין אותה. כל אחד מבני החצר לתת חלקו בבנין: בית השער. שבונים כותל נגד השער

עגול סביב ועוֹשֵׂין בְּאוֹתוֹ הִיקֵף פֶּתַח קַטָּן מִן הַלֵּד מִשּׁוֹם הַיִּזְק רֵאוֹת צְנִי רַה"ר שֶׁלֹּא יֵרָאוּ תוֹךְ הַחֶכֶר: הַיִּזְקֵא דְרַבִּים. שְׁכַל צְנִי רַה"ר מִסְתַּכְלִין שָׁם: אִין חוֹלְקִין. אִין הָאֶחָד כּוֹפֵה אֶת חֲבִירוֹ לַחְלוּקָה: הַחְלוּנוֹת. אֶחָד מִצְנֵי הַשְּׁוֹתֵפִים הַצּוֹנָה כּוֹתֵל בְּחֶכֶר כְּנֶגֶד חְלוּנוֹתָיו שֶׁל חֲבִירוֹ צִין מִלְמַעְלָה וְכו' אִם הַכּוֹתֵל גְּבוּהַ יוֹתֵר מִן הַחְלוּנוֹת לְרִיד לְהַגְבִּיהַ לְמַעְלָה מֵהֵן ד"א כְּדַמְפַרֵּשׁ וְאִזִּיל כְּדִי שֶׁלֹּא יִסְמוּךְ עַל כּוֹתְלוֹ וַיִּשְׁחָה וַיִּרְאֶה בְּחְלוּנוֹתָיו שֶׁל חֲבִירוֹ: צִין מִלְמַטָּה. אִם הַכּוֹתֵל נִמוּךְ מִן הַחְלוּנוֹת לְרִיד לְהַסְפִּילוֹ מֵהֵן ד"א כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲמוּד עַל עוֹבֵי כּוֹתְלוֹ וַיִּרְאֶה: וּמִכְנַגְדָּן. לְרִיד לְהַרְחִיק אֶת הַכּוֹתֵל מִן הַחְלוּנוֹת ד' אֲמוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְּיֵל: הַיִּזְקֵא דְצִיַּת שְׁאֲנִי. שְׁאֵלֶם עוֹשֵׂה צְצִיתוֹ דְצְרֵי הַלְנַע: מַעֲקָה גְבוּהַ אַרְבַּע אֲמוֹת. כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְאֶה בְּחֶכֶר חֲבִירוֹ כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּן בְּגוּג: וְלֹא יִדְעֵנָא צְהִי עֵידֵנָא דְקֵא אֲתִיתָ. לְהַשְׁתַּמֵּן בְּגוּג: (רַס"ו)

תוספות נתיאש הימנה ולא גדרה. דוקא נתיאש אבל לא נתיאש ועוסק כל שעה לגדור אע"פ שהוסיף מאתים מותר כדתנן במסכת כלאים (פ"ה מ"ו) הרואה ירק בכרם ואמר כשאגיע לשם אלקטנו הוסיף מאתים מותר לכשאחזור אלקטנו הוסיף מאתים אסור אלמא כשהוא מחזר אחר לקיטתו אפילו הוסיף מאתים מותר והטעם יש לפרש משום דכתיב (דברים כב) לא תזרע כרמך כלאים דומיא דזריעה דניחא ליה: **וחייב** באחריותו. אע"ג דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק (גיטין נג.) נראה לר"י דהאי חשיב היזק ניכר שהרי ניכר הוא שהוא כלאים כשרואה הגפנים בשדה ומטמא אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היזק ניכר דמי יודע אם הוכשרו אבל אין לומר דה"נ הוי היזק שאינו ניכר וקנסוהו כמו במטמא (שם) שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו דהכא ליכא למיחש להכי שבעל הכרם נמי מפסיד ועוד אי קנס הוא במזיד דוקא היה לו להתחייב: **ואימא** מאי מחיצה פלוגתא. מפרש ר"י משום דעל לשון גודא יש כמה קושיות כדפריך בסמוך לפיכך דוחק לפרש מחיצה פלוגתא אע"ג דבכל מקום הוי מחיצה גודא: **וכיון** דרצו בונין את הכותל בעל כרחו. לקמן מוקי לה כשאין בה דין חלוקה ותימה לר"י דאמאי נקט תנא דמתני' באין בה דין חלוקה וקתני רצו לא ליתני רצו ולאירי בשיש בה דין חלוקה ותי' דקמ"ל דס"ד בשאין בה דין חלוקה דמצי למימר כי איתרצאי לך לחלוק ע"מ שלא לעשות גודא אבל על מנת לעשות גודא לא איתרצאי לך ויש ספרים דמקשין ומתרץ כן להדיא בשילהי שמעתין: הוה אמינא במסיפס בעלמא. פ"י ורצו דקתני אמסיפס ואע"ג דבלאו רצו נמי עושיין מסיפס בעל כרחם כדמוכח בסמוך דקאמר מאי לאו בכותל לא במסיפס היינו מסיפס גרוע אבל כי רצו עושיין מסיפס מגויל וגזית כמנהג המדינה ומקרי מסיפס לפי שהוא מלא חלונות כדפ"י בערוך ואינו מגין מהיזק

ראיה אי"נ לפי שאינו גבוה יי כדמוכח לקמן גבי גג הסמוך לחצר דאמר ר"נ עושה לו מעקה גבוה יי ופריך למאי אי להיזק ראייה ד"א בעינן ואי לנתפס כגב במסיפס סגי ובקונטרס פי' דרצו דקתני אחלוקה קאי ותימה דהא אסיק דמחיצה היינו גודא דאי פלוגתא לחצות מיבעי ליה ועוד היכי מצי למימר דה"א במסיפס בעלמא הא שמעינן ליה מסיפא דקתני אבל בזמן ששניהם רוצים אפילו פחות מכאן יחלוקו והיינו לכל הפחות במסיפס ועוד היכא המ"ל במסיפס בעלמא הא בהדיא קתני במתני' גזית וגויל: **בנין** את הכותל באמצע פשיטא. למ"ד גודא ... פריך כמו כל הנך פירכי דלקמן דכשהקנו לעשות גודא כך הקנה זה כמו זה ופשיטא דבאמצע אבל למ"ד פלוגתא איצטריך למימר סד"א דמשום היזק ראייה יש לו לסייע בבנין הכותל אבל אין לו לבנות בחלקו בשביל כך: **תא** שמע וכן בגינה. לקמן מסקינן דה"ק וכן בגינה סתם כמקום שנהגו לגדור דמי הלכך דייק שפיר דהיזק ראייה שמיה היזק: **גינה** שאני כדרבי אבא וכו'. וא"ת ומהאי טעמא יתחייב נמי לגדור בבקעה ויש לומר דשאני גינה שמגדלין בה ירק לאכילה וכל שעה היא עומדת בקמותיה אבל בקעה אינה עומדת בקמותיה אלא חדש אחד בשנה ולא. מיחייב לגדור אבל אסור לעמוד בשעה שעומדת בקמותיה וא"ת ולמ"ד פלוגתא כיון דאשמועינן דאפילו בחצר שמיה היזק כל שכן בגינה ואמאי איצטריך תו למיתני וכן בגינה וי"ל דאיצטריך וכן בגינה למיתני משום גויל וגזית: **נפל** שאני. שהורגלו לעשות דבר הצנע בחצר ולא למדו לזוהר זה מזה: **ודקארי** לה מאי קארי לה. כלומר פשיטא דנפל שאני ואדרבה היה לו להוכיח מדקתני ונפל מכלל דבעלמא לא שמיה היזק: **הזיקא** דרבים שאני. ואע"ג דלקמן משמע דאיירי בחצר שאינה סמוכה לרה"ר מ"מ איכא היזקא דרבים דזימנין דדחקי רבים ועיילי להתם כדאמרי' לקמן ורשב"ג אע"ג דלית ליה האי טעמא דזימנין דדחקי רבים מ"מ מרחוק יכולין לראות לפנים ולכך לא פליג אלא אבית שער אבל בדלת מודה דכופין אותו לבנות: **מאי** לאו בכותל. תימה ויהא בכותל דילמא הכי פי' אין חולקין את החצר אפי' האחד רוצה לבנות את הכותל בתוך שלו עד שיהא בה ד' אמות לכל אחד הא אם יש בה ד' אמות לכל אחד חולקין אם רצה לכנוס ולבנות בתוך שלו וי"ל דחולקין משמע באמצע דאי אשמועינן כדפי' הוה ליה למיתני אין עושין כותל בחצר עד שיהא כו': **שאני** התם דאמר ליה בעל החצר לבעל הגג כו'. תימה אמאי לא מייתי מדתניא לקמן (דף ו:) שתי חצירות זו למעלה מזו לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה אלא מסייע מלמטה ובונה אלמא שמיה היזק. (תוספות)

דאיצטנע מינדך לישנא אחרינא אמרי לה סברוה מאי מחיצה פלוגתא דכתיב [\[במדבר לא-מג\]](#) ותהי מחצת העדה וכיון דרצו בונין את הכותל בעל כורחן אלמא היזק ראייה שמייה היזק אימא מאי מחיצה גודא (דתנן) מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גדור נפרצה אומר לו גדור נתיאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותה וטעמא דרצו הא לא רצו אין מחייבין אותו אלמא היזק ראייה לאו שמייה היזק אי הכי בונין את הכותל בונין אותו מבעי ליה אלא מאי פלוגתא אי הכי שרצו לעשות מחיצה שרצו לחצות מבעי ליה כדאמרי אינשי תא נעביד פלוגתא ואי היזק ראייה שמייה היזק מאי איריא רצו אפי' לא רצו נמי א"ר אסי א"ר יוחנן משנתנו כשאין בה דין חלוקה והוא דרצו מאי קמ"ל דכי לית ביה דין חלוקה כי רצו פליגי תנינא אימתי בזמן שאין שניהם רוצים אבל בזמן ששניהם רוצים אפילו פחות מכאן חולקין אי מהתם הוה אמינא אפילו פחות מכאן במסיפס בעלמא קמ"ל הכא כותל וליתני הא ולא ליתני הך סיפא איצטריכא ליה וכתבי הקדש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו (ל"א וכי רצו מאי הוי ליהדר ביה אמר רב אסי א"ר יוחנן בשקנו מידו כו' אדאשמעינן בשאין בה דין חלוקה והוא דרצו לישמעין ביש בה דין חלוקה ואע"ג דלא רצו אי אשמעינן ביש בה דין חלוקה ואע"ג דלא רצו הוה אמינא שאין בה דין חלוקה אפילו רצו נמי לא קמ"ל ומי מצית אמרת הכי והא קתני סיפא אימתי בזמן שאין שניהם רוצים אבל בזמן ששניהם רוצים יחלוקו מאי לאו אכותל לא אמסיפס בעלמא ליתני האי ולא ליתני האי סיפא אצטריכא ליה ובכתבי הקדש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו): במאי אוקימתא למתניי בשאין בה דין חלוקה אי בשאין בה דין חלוקה כי רצו מאי הוי נהדרו בהו א"ר אסי א"ר יוחנן שקנו מידן וכי קנו מידן מאי הוי קנין דברים בעלמא הוא בשקנו מידן ברוחות רב אשי אמר כגון שהלך זה בתוך שלו והחזיק וזה בתוך שלו והחזיק: מקום שנהגו לבנות כו': גויל אבני דלא משפיא גזית אבני דמשפיא דכתיב [\[מלכים א ז-ט\]](#) כל אלה אבנים יקרות כמדות גזית (וגו') כפיסין ארחי לבינין ליבני אמר ליה רבה בריה דרבא לרב אשי ממאי דגויל אבני דלא משפיא נינהו והאי טפח יתירא למורשא דקרנתא דילמא פלגא דגזית הוא והאי טפח יתירא לביני אורבי הוא כדקאמרינן כפיסין ארחי לבינין ליבני

והאי טפח יתירא לביני אורבי אמר ליה וליטעמיך כפיסין ארחי מנלן אלא גמרא גמירי לה גויל נמי אבני דלא משפיא גמרא גמירי לה איכא דאמרי אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי ממאי דהאי כפיסין ארחי נינהו והאי טפח יתירא לביני אורבי דילמא מאי כפיסין אבני דלא משפיין והאי טפח יתירא למורשא דקרנתא כדקאמרינן גויל אבני דלא משפיין גזית אבני דמשפיין והאי טפח יתירא למורשא דקרנתא אמר ליה וליטעמיך גויל אבני דלא משפיין מנלן אלא גמרא גמירי לה הכא נמי גמרא גמירי לה אמר אביי שמע מינה כל ביני אורבי טפח הני מילי בטינא אבל בריכסא בעי טפי ואיכא דאמרי הני מילי בריכסא אבל בטינא לא בעי כולי האי למימרא דבגזית דכל ד' אמות גובה אי הוי פותיא חמשא קאי אי לא לא קאי והא אמה טרקסין דהואי גבוה תלתין אמהתא ולא הוה פותיא אלא שית פושכי וקם כיון דאיכא טפח יתירא קאי ובמקדש שני מ"ט לא עבוד אמה טרקסין כי קאי בתלתין קאי טפי לא קאי ומנלן דהוה גבוה טפי דכתיב [\[חגי ב-ט\]](#) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון רב ושמואל ואמרי לה ר' יוחנן ור"א חד אמר בבנין וחד אמר

רפ"י דאילטנע מינד. דברי הלנע אלכל חכר החלוקה לתרוייהו קביעא תשמישתי לכל אחד בחלקו כל שעה ולא עצדי צה מילי דלנעא: כיון דרלו. לחלוק ולקמן פריך מאי איריא רלו אפילו לא רלו הרי הן יכולין לכוף זה את זה: צונין כותל. של אבנים: גודא. כותל אבנים וצחצר שיס צה דין חלוקה ועל כרחן חולקים: וטעמא דרלו. שהתנו לחלוקה בכותל אבנים הא לא רלו אינ מחייבין אותו אלכל מסיפס בעלמא: כדאמרי אינשי כו'. תירוולא הוא: שאין צה דין חלוקה. ח' אמות לא יחלוקו: וצכתבי הקדש. ספר תורה שהוא צכרך אחד וכן נביאים וכתובים הכתובים בגליון כס"ת: קנין דברים הוא. ואין חליפין קונין אלכל דבר הנקנה או מכר או מתנה או שעבוד קרקעות שהקנין חל עליו או מטלטלין: צרוחות. זה צורר לו חלק מזרחי וזה צורר לו חלק מערבי וקנו מידם ומעתה נקנה חלק מזרחי לזה ואין לזה חלק צו וכן השני לחצירו: והחזיק. בחלקו רפק ציה פורתא וקרקע נקנה בחזקה אחרי אשר רלו צשעת חלוקה: אריח. חצי לצונה והלצונה ג' טפחים והאריח טפח ומחלה ועוצי הכותל אריח מכאן ואריח מכאן וטפח צאמלע שנותן סס טיט לחצרו: לצנים ליצני. שלימות לצונה לעוצי הכותל: למורשא דקרנת'.

ראשי האזנים בזלכות לחוץ שאינן חלקות ולהכי בעי רוחב טפח יתירא: לזני
אורבי. בין דימוס שמכאן ובין דימוס שמכאן ונותן טיט באמצע: ה"ג אימא לזני
ללא משפיי: ש"מ כו'. ונפקא מינה למקבל עליו לבנות כותל לחזירו: בריכסא.
אזנים דקות וטיט בין שני הדימוסות: למימרא דבגזית כו' כל ד' אמות גובה אי
הוא פותיא ה' טפחים קאי ואי לא לא קאי. כדתנן במתני' בגזית זה נותן טפחיים
ומחלה וזה נותן טפחיים ומחלה וקתני סיפא מחייבין אותן לבנותו עד ד' אמות
ולפי חשבון זה לגובה שמנה כריך י' טפחים רוחב: והא אמה טרקסין. דזנין
שלמה דגזית הוא דכתיב אזני גזית (מלכים א ה) והוי שלשים אמה קומתה ואין
עוביו אלא אמה להבדיל בין ההיכל לקדשי הקדשים: לאיכא טפח יתירא. ומסוס
האי טפי פותיא מלי לאגובה טובא ואין כריך לתת לכל ארבע אמות ה' טפחים
רוחב: בזנין. שהיה גובהו מאה אמות כדתנן במסכת מדות (פרק 7 מ"ו): (רפ"י)

תוספות מאי קא משמע לן בשאין בה דין חלוקה. אע"ג דקא משמע לן דשמיה
היזק ה"פ מאי קמ"ל במאי דאיירי באין בה דין חלוקה לישמעין בשיש בה דין
חלוקה [אע"ג דלא רצו] (כשרצו) פלגי תימה הא קמ"ל דאפילו באין בה דין
חלוקה דאיכא למימר על מנת לעשות גודא לא איתרצאי כדפירש לעיל: כי רצו
מאי הוי ניהדרו בהו. למ"ד מחיצה גודא לא פריך דאיכא למימר דקנו ושיעבדו
נכסיהן לבנין הכותל אלא למ"ד פלוגתא לא מהני קנין דקנין דברים בעלמא הוא
דלא מסיק אדעתיה שקנו ברוחות: קנין דברים בעלמא הוא. בפרק השוכר את
הפועלים (ב"מ דף צד.). דתנן מתנה ש"ח להיות כשואל ומוקי לה בקנו מידו התם
לאו קנין דברים הוא אלא קנין גמור הוא שמשעבד את עצמו שאם יאנס שישלם:
רב אשי אמר כגון שהלך כו'. תימה לר"י מה בא רב אשי להוסיף וכי איצטריך
לאשמועינן דחזקה מועלת כמו קנין ונראה לר"י דהא קמ"ל דאע"ג דקאמר
לקמן בחזקת הבתים (דף נג.). שלא בפניו צריך למימר. לו לך חזק וקני הכא כיון
שאמרו אתה תקח רוח צפונית ואני רוח דרומית והלך והחזיק לו כל אחד בשלו
זה שלא בפני זה נעשה כמי שקנו מידם ברוחות אע"פ שלא אמרו זה לזה לך חזק
וקני: **ארבע** אמות גובה אפותיא דה' קאי טפי לא קאי. וקשיא לר"ת הא לבנין
דגריעי קאי בשלשה טפחים ועוד הא קא חזינן דקאי בגזית טפי אפורתא ותירץ
דהכי קאמר טפי לא קאי כמשפט גזית שרוצים בני אדם לבנותו שיעמוד ימים
רבים כשבונים בגזית: **טרקסין**. אומר ר"ת דטרק הוי כמו טרוקי גלי ברכות (דף
כח.). וסין הוי סיני כלומר שהיה מפסיק וסוגר את הלוחות שנתנו בסיני שהיו
מונחות בארון שהיה בבית קדשי הקדשים וי"מ טרקסין פנים וחוף שאותה אמה
היתה ספק אם מקודשת פנים או חוף ולכך היו שם שתי פרוכת כדאמרין ביומא

דף ג - ב

בשנים ואיתא להא ואיתא להא וניעבדו תלתין אמין בבנין ואידך ניעביד פרוכת כי קאי תלתין אמהתא נמי אגב תקרה ומעזיבה הוה קאי בלא תקרה ומעזיבה לא הוה קאי וליעביד מה דאפשר בבנין וליעביד אידך פרוכת אמר אביי גמירי אי כולהו בבנין אי כולהו בפרוכת אי כולהו בבנין ממקדש אי כולהו בפרוכת ממשכן איבעיא להו הן וסידן או דילמא הן בלא סידן אמר ר"נ בר יצחק מסתברא הן וסידן דאי ס"ד הן בלא סידן ליתנייה לשיעוריה אלא לאו ש"מ הן וסידן לא לעולם אימא לך הן בלא סידן וכיון דלא הוי טפח לא תני והא קתני בלבינין זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה התם חזי לאיצטרופי ת"ש הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח והאריח חצי לבינה של ג' טפחים התם ברברבתא דיקא נמי דקתני של שלשה טפחים מכלל דאיכא זוטרא ש"מ: אמר רב חסדא לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי איכא דאמרי משום פשיעותא ואיכא דאמרי משום צלויי מאי בינייהו איכא בינייהו דאיכא (בי כנישתא אחריתי) מרימר ומר זוטרא סתרי ובנו בי קייטא בסיתווא ובנו בי סיתווא בקייטא א"ל רבינא לרב אשי גבו זוזי ומחתי מאי אמר ליה דילמא מיתרמי להו פדיון שבויים ויהבי להו שריגי ליבני והדרי הודרי ומחתי כשורי מאי א"ל זמנין דמתרמי להו פדיון שבויים מזבני ויהבי להו א"ה אפ"י בנו נמי אמר ליה דירתיה דאינשי לא מזבני ולא אמרן אלא דלא חזי בה תיוהא אבל חזי בה תיוהא סתרי ובני כי הא דרב אשי חזא בה תיוהא בכנישתא דמתא מחסיא סתריה ועייל לפורייה להתם ולא אפקיה עד דמתקין ליה שפיכי ובבא בן בוטא היכי אסביה ליה עצה להורדוס למיסתריה לבית המקדש והאמר רב חסדא לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתא אי בעית אימא

תיוהא חזא ביה איבעית אימא מלכותא שאני דלא הדרא ביה דאמר שמואל אי אמר מלכותא עקרנא טורי עקר טורי ולא הדר ביה הורדוס עבדא דבית חשמונאי הוה נתן עיניו באותה תינוקת יומא חד שמע ההוא גברא בת קלא דאמר כל עבדא דמריד השתא מצלח קם קטלינהו לכולהו מרותיה ושיירה לההיא ינוקתא כי חזת ההיא ינוקתא דקא בעי למינסבה סליקא לאיגרא ורמא קלא אמרה כל מאן דאתי ואמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא דלא אישתיירא מינייהו אלא ההיא ינוקתא וההיא ינוקתא נפלה מאיגרא לארעא טמנה שבע שנין בדובשא איכא דאמרי בא עליה איכא דאמרי לא בא עליה דאמרי לה בא עליה הא דטמנה ליתוביה ליצריה ודאמרי לה לא בא עליה האי דטמנה כי היכי דנאמרו בת מלך נסב אמר מאן דריש **[דברים יז-טו]** מקרב אחיך תשים עליך מלך רבן קם קטלינהו לכולהו רבן שבקיה לבבא בן בוטא למשקל עצה מניה

ר"י **בזנים**. בית ראשון עמד ד' מאות ועשר ובית שני ד' מאות ועשרים: אגב תקרה ומעזיבה. שהעלייה היתה נתונה עליו ומעזיבה של טיט טרכס על גבה וכוזב המשא מעמיד הכותל שלא יטה ללדדין הלכך במקדש שני שלא היה כותל ל' מגיע לעלייה לא יוכל לעמוד: הן וסידן או הן בלא סידן. הני פיעורי דמתני' עם עובי הטיח קא חשיב להן או דילמא מקום האבנים הוי צפוחיא לצד טיח הסיד: והא קתני טפחים ומחלה. אלמא חלי טפח נמי חשיב: חזי לאילטרופי. של זה ושל זה מאטרופין לטפח: הקורה שאמרו. לענין הכשר מבוי: ג' טפחים. אלמא ג' טפחים דקתני לגבי מתני' גבי לבינין כדקתני זה נותן טפח ומחלה וזה נותן טפח ומחלה הן בלא סידן קאמר דהא לבינה לחודה שלשה טפחים: התם ברברבתא. ומתני' בזוטרותא דעם סידן לא הוו אללא ג' טפחים: משום פשיעותא. דילמא מתרמי אונס ופשעי ולא בנו אחריתי: משום כלויי. כל זמן הבנין: בי קייטא בסיתווא. בית הכנסת היה להם לימות החורף נמוך בכתלים רחבים וחלונות מועטין מפני הלינה ובימות החמה בית הכנסת אחר שאויר פולט בו: זוזי. לאורך בית הכנסת החדש ומונחים ביד הגבאי מי איכא למיחש לפשיעות או לא: פריגי לביני. מסודרים הלבינים זה על גב זה ומזומנין לתתן צבנין: הדרי הודרי. משופין ומתוקנין רהיטי הגג קיצרוני"ס: כי בנו נמי. בי כנישתא חדתא לא נסתרוה לעתיקא דדילמא מתרמי פדיון פבוין ומזבני ליה: ולא אמרו. דלא ליסתרוה

לעתיקה: אלח ללח חזו ציה תוהא. ציקוע שיהא מזומן ליפול: עייליה לפורייה
התם. כדי שלח יתייאך צצנינו שהחמה והגשמים מלערין אוחו: שפכי. מרצין:
היכי אסציה עלה להורדוס. כלחמרי' לקמן צשמעתין וכתובה היא ציוסיפון צן
גוריון: (כ"ז)

תוספות אמר אביי גמירי. השתא לא צריך לשנויא קמא : מכלל דאיכא זוטרתי.
וא"ת ודילמא מכלל דאיכא רברבתא ומה דיקא הוא זה ותירץ ר"י דאם אין
פחות משלשה אבל גדולות יש א"כ בכדי נקט חצי לבינה של ג' טפחים דלא הוה
צריך למתני אלא והאריח חצי לבינה ותו לא וממילא הייתי משער בקטנה הואיל
ולא מפרש שיעורא : הג"ה בי קייטא ובי סיתווא הוי כמו איכא תוהא ושרי ואם
שתי בתי כנסיות היו בבי מקומות של קייטא ושל סיתווא איירי כגון דחזו בה
תוהא ועוד נראה כיון דיש שם בהכ"נ אחר אין לחוש אם לא יבנו זאת והא
דקאמר דאיכא דוכתא לצלויי היינו שאין בהכ"נ ועוד מחמת קור וחום אין לחוש
שמה יפשעו או בזמן גדול כל כך אין לחוש. ע"כ הגה"ה : אי הכי כי בנייה נמי.
פירוש עד שיתפללו בה : ועייליה לפורייה להתם. ותימה והא אמרת בתי כנסיות
אין ישנים בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי ואין לתרץ משום דבבבל הוי ואמר
רב אסי בפי בתרא דמגילה (דף כח : ושם ד"ה בתי) בתי כנסיות של בבל על תנאי
הן עשויות ופ"ה התם נפקא מינה לענין הא דקתני לעיל אין אוכלין בהן ואין
שותים בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובשל
בבל מותר דהא קאמר התם בתר הכי רבינא ורב אדא הוו קיימי ושיילי שמעתא
מרבא אתא זילחא דמטרא עליהו ועיילי לבי כנישתא ולא משום מטרא אלא
משום דשמעתא בעי צילותא והשתא והלא בהכ"נ של בבל היה והיו יכולין
ליכנס בה מפני המטר וי"ל דלאו ממש לבהכ"נ עיילה לפורייה אלא בסמוך
לבהכ"נ במקום שהאורחין רגילין לישן שם ולאכול כדאמרין בע"פ (פסחים דף
קא. ושם ד"ה דאכלי) ושמואל למה ליי לקדושי בבי כנישתא לאפוקי אורחים
ידי חובתן דאכלו ושתו וגנו בבי כנישתא והא דאמר דעל תנאי הן עשוין מפרש
ר"י לענין שאם יחרבו יעשו מהן מה שירצו לבד מקלות ראש כדאמר' התם : כל
דאמר מבית חשמונאי אתינא עבדא הוא. וכן הוא דהכי נמי אמר שמואל בפרק
עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) ומכאן קשה על פ"ה באלו נאמרים (סוטה דף מא.).
דאמר אמרו לו לאגריפס אחינו אתה ופ"ה התם שאמרו לו אחינו לפי שהיתה
אמו מישראל דא"כ כיון דבני הורדוס נשאו ישראלית אמאי עבדא הוה הא
שמואל גופיה אית ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בהחולץ
(יבמות דף מה.). וצ"ל שלא נשאו ישראלית וקראוהו אחינו אתה לפי שעבד אחינו
[הוא] במצות : [וע"ע תוס' יבמות מה : ד"ה כיון דאמו] : מאן דריש מקרב אחיך
רבנן. דפשטי דקרא לא משמע למעוטי עבד שהוא אחיך במצות אלא עובד

כוכבים ורבנן דרשו (ב"ק פח.) ממובחר שבאחיך : **קטלינהו** לכולהו רבנן. לאו דוקא לכולהו דהא הוּו בני בתירא שהיו נשיאים כשעלה הלל מבבל כדאמרינן בפסחים בפרק אלו דברים (דף סו.) והלל היה בפני הבית מאה שנה כדאמרינן בפרק קמא דשבת (דף טו.) ומלכות הורדוס היה בפני הבית ק"ג שנה כדאמרינן בפרק קמא דע"ז (דף ט.) : (תוספות)

א

-

ד

דף

אהדר ליה כלילא דיילי נקרינהו לעיניה יומא חד אתא ויתיב קמיה אמר חזי מר האי עבדא בישא מאי קא עביד אמר ליה מאי אעביד ליה א"ל נלטייה מר אמר ליה [קהלת י-כ] גם במדעך מלך אל תקלל אמר ליה האי לאו מלך הוא א"ל וליהוי עשיר בעלמא וכתיב [קהלת י-כ] ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר ולא יהא אלא נשיא וכתיב [שמות כב-כז] ונשיא בעמך לא תאור א"ל בעושה מעשה עמך והאי לאו עושה מעשה עמך א"ל מסתפינא מיניה א"ל ליכא איניש דאזיל דלימא ליה דאנא ואת יתיבנא א"ל כתיב [קהלת י-כ] כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר א"ל אנא הוא אי הואי ידענא דזהרי רבנן כולי האי לא הוה קטילנא להו השתא מאי תקנתיה דההוא גברא א"ל הוא כבה אורו של עולם דכתיב [משלי ו-כג] כי נר מצוה ותורה אור ילך ויעסוק באורו של עולם דכתיב [ישעיה ב-ב] ונהרו אליו כל הגוים איכא דאמרי הכי א"ל הוא סימא עינו של עולם דכתיב [במדבר טו-כד] והיה אם מעיני העדה ילך ויתעסק בעינו של עולם דכתיב [יחזקאל כד-כא] הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם א"ל מסתפינא ממלכותא א"ל שדר שליחא וליזיל שתא וליעכב שתא ולהדר שתא אדהכי והכי סתריית [ליה] ובניית [ליה] עבד הכי שלחו ליה אם לא סתרתה אל תסתור ואם סתרתה אל תבני ואם סתרתה ובנית עבדי בישא בתר דעבדין מתמלכין אם זיינד עלך ספרך כאן לא רכא ולא בר רכא הורדוס [עבדא] קלניא מתעביד מאי רכא מלכותא דכתיב [שמואל ב ג-לט] אנכי היום רך ומשוח מלך ואי בעית אימא מהכא [בראשית מא-מג] ויקראו לפניו אברך אמרי מי שלא ראה

בנין הורדוס לא ראה בנין נאה [מימיו] במאי בנייה אמר רבה באבני שישא ומרמרא איכא דאמרי באבני כוחלא שישא ומרמרא אפיק שפה ועייל שפה כי היכי דנקביל סידא סבר למשעייה בדהבא אמרו ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר טפי דמיחזי כי אידוותא דימא ובבא בר בוטא היכי עבד הכי והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' יהושע בן לוי מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר שנאמר [\[דניאל ד-כד\]](#) להן מלכא מלכי ישפר עלך וחטאיך בצדקה פרוק ועויתך במיחן עניין הן תהוי ארכא לשלותך וגו' וכתוב [\[דניאל ד-כה\]](#) כולא מטא על נבוכדנצר מלכא וכתוב ולקצת ירחין תרי עשר וגו' איבעית אימא שאני עבדא דאיחייב במצות ואיבעית אימא שאני בית המקדש דאי לא מלכות לא מתבני ודניאל מנלן דאיענש אילימא משום דכתוב [\[אסתר ד-ה\]](#) ותקרא אסתר להתך ואמר רב התך זה דניאל הניחא למ"ד שחתכוהו מגדולתו אלא למ"ד שכל דברי מלכות נחתכין על פיו מאי איכא למימר דשדיוהו לגובא דארייוותא: הכל כמנהג המדינה: הכל לאתויי מאי לאתויי אתרא דנהיגי בהוצא ודפנא: לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם: פשיטא לא צריכא דנפל לרשותא דחד מינייהו אי נמי דפנינהו חד לרשותא דידיה מהו דתימא ניהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה קמ"ל: וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו: הא גופא קשיא אמרת וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו הא סתמא אין מחייבין אותו אימא סיפא אבל בקעה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו הא סתמא מחייבין אותו השתא סתם גינה אמרת לא סתם בקעה מיבעיא אמר אביי ה"ק וכן סתם גינה ובמקום שנהגו לגדור בבקעה מחייבין אותו אמר ליה רבא אם כן מאי אבל אלא אמר רבא הכי קתני וכן סתם גינה כמקום שנהגו לגדור דמי ומחייבין אותו אבל סתם בקעה כמקום שלא נהגו דמי ואין מחייבין אותו: אלא אם רצה כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית: מאי חזית אמר רב הונא אכפיה ליה לקרנא לבר ונעביד מלגיו עביד חבריה נמי מלבר ואמר דידי ודידיה הוא אי הכי השתא נמי גייז ליה חבריה ואמר דידי ודידיה הוא גיזוזא מידע ידיע איכא דאמרי אמר רב הונא מיכפא לקרנא מלגיו ונעבד מלבר גייז ליה חבריה ואמר דידי ודידיה הוא ליפופא מידע ידיע והא מבחוץ קתני קשיא רבי יוחנן אמר

רש"י אהדר ליה כלילא דיילי. האנקה מתרגמינן ילא (ויקרא יא) והוא פרץ שקורין הרלו"ן ושערו קסה כמחטין ועסה לו עטרה מעורו סביבות עיניו: השתא מיהא [דאנא ואת]. אנא ואת שנינו כאן ואין שומע: הנני מחלל את מקדשי. סיפיה דקרא מחמד עיניכס: מסתפינא ממלכותא. כפופים היו למלכות רומיים: מתמלכין. נוטלין רשות: אי זיינד עלך ספרך כאן. אם נתגאית בכלי מלחמתך שהרגת בית אדוניך ספר יוחסין שלך בידינו הוא [ידענו] שאתה עבד: לא רכא כו'. לא מלך ולא בן מלך: קלניא מתעביד. נעסה בן חורין מאליו: שישא. שיש ירוק שקורין ביי"ש: ומרמרא. שיש לבן: כוחלא. שיש לבוע כעין כחול: אידוותא דימא. גלי הים [שהם נעים ונדים והעין מתעששת בראייתן]: נענש דניאל. לקמיה מפרש עונשו: מלכי ישפר עלך. עלתי תיטב בעיניך: במיחן עניין. בחנינת עניים: בכן תהא ארכא לשלותך. [יהא אורך] לשלומך: כולא מטא. כל החלום של פורענות בא עליו: לקלת ירחין תרי עשר. בשביל עלתו של דניאל תלה לו שנים עשר חדש: בהוא. לולבי דקלים: דפנא. ענפי עץ ערמונים שקורין לו"ר ופרי שלו קורין ביי"ש: פשיטא. דהאבנים של שניהם דאפי' לא פסק לן דינא דמתני' המלמדנו שמתחלה בין שניהם עשאוה על כרחם היו חולקין בשוה האבנים שהרי ברשות שניהם מונחים ויד מי מהם תגבר: (הג"ה צפי' ר"ח קמ"ל ללא בעינן ראייה אלא שותף מפיק מיניה בלא ראייה ואיהו דטעין דדיליה נינהו עליו הראיה וכל כה"ג הכי דיינינן ליה וזה הדין מפורש עוד כמו כן בפרק הבית והעלייה בתחילתו איבעית אימא בשותפין כי האי גוונא אנוחי אבנים ברשות חבירו לא קפדי וחזקת רשות לאו כלום הוא שמעינן מינה דכל כהאי גוונא דמילתא דידיעא בשותפתא לתרוייהו אע"ג דמנחי ברשותא דחד מינייהו לא יכול למיטען דידי נינהו דברשותי מנחי דקי"ל שותפין לא קפדי אהדדי ע"כ): השתא סתם גינה אמרת לא. אע"פ שהיזק ראייה קסה: אמר אביי כו'. האי מקום שנהגו לגדור דקתני מתני' אבקה קאי: א"כ מאי אבל בבקה. הא מינה סליק והכי איבעי למיתני אבל מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו: מכפייה לקרנא לבר. ראשי הכותל יכוף לכל חבירו וכל חזית לשון קלה הוא וכן שנינו בתמיד (פ"ב מ"ד) גבי מערכה וחזיתה מזרחה ראשי הגזירין וכן מחזה מול מחזה דמלכים (א ז) ראשי הגסרים מוסבין

זה מול זה ועצמי מאצראי כופה לכדי ראשי הכותל שמחבר בראשו אננים וטיט ומעבהו: דידי ודידיה הוא. כדקתני מתניתין כשעוסין אותו בין שניהם עוסין חזית מכאן ומכאן: השתא נמי גייז לה. להאיא כפופה שהיא לכדו ואימא דידי ודידיה הוא ולא עשינו חזית: מלגיו. לכד שלו ולקמיה פריך הא מבחוץ קתני: לייף ליה. מחבר חזית אחרת לכדו: (כש"י)

תוספות שכל דברי מלכות נחתכין על פיו. לפי תרגום [של] אחשורוש נענש הרבה שנהרג דכתיב ויגידו למרדכי את דברי אסתר ולא כתב התם התך לפי שהרגו המן על שהיה משיב דברים בין אסתר למרדכי ומיהו גמי שלנו אין תופס כן דדרשינן במגילה (דף טו.). והתך להיכן הלך ומפרש לפי שאין משיבין על הקלקלה: הכי קתני וכן בגינה סתם כו'. וסיפא נמי יש לפרש כן אבל סתם בקעה ומקום שלא נהגו לגדור בגינה אין מחייבין אותו: והא מבחוץ קתני קשיא. ותיובתא אינה דמצינן למימר היינו שבולט חוץ לחומה מ"מ קשיא היא דא"כ מחוץ הוה ליה למיתני: . גייז ליה חבריה ושדי ליה. אע"ג דלעיל אמר גזוזא מידע ידיע בהוצא לא ידיע: (תוספות)

ב - **ד** **דף**

נשעייה באמתא מלבר וניעבד מלגיו עביד חבריה מלבר ואמר דידי ודידיה הוא אי הכי השתא נמי דקפיל ליה חבריה ואמר דידי ודידיה הוא קילופא מידע ידיע הוצא אמר רב נחמן סינופי יריכי מלבר וניעבד מלגיו עביד נמי חבריה מלבר ואמר דידי ודידיה הוא אי הכי השתא נמי גייז ושדי ליה ואמר דידי ודידיה הוא משריק ליה טינא השתא נמי אתי חבריה וקליף ליה קילופא מידע ידיע אביי אמר הוצא לית ליה תקנתא אלא בשטרא: אבל אם עשו מדעת שניהם: אמר ליה רבא מפרזיקא לרב אשי לא יעשו לא זה ולא זה א"ל לא צריכא דקדים חד מנייהו ועבד דידיה ואי לא עביד חבריה אמר דידיה הוא ותנא תקנתא לרמאי קמ"ל א"ל ורישא לאו תקנתא לרמאי הוא א"ל בשלמא רישא תנא דינא ומשום דינא תנא

תקנתא אלא סיפא דינא קתני דקתני תקנתא אמר רבינא הכא בהוצי עסקינן לאפוקי מדאביי דאמר הוצא לית ליה תקנתא אלא בשטרא קמ"ל דבחזית סגיא: **מתני'** המקיף את חבירו משלש רוחותיו וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו רבי יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי דאמר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל ל"ש עמד ניקף ל"ש עמד מקיף איתמר רב הונא אמר הכל לפי מה שגדר חייא בר רב אמר הכל לפי דמי קנים בזול תנן המקיף את חבירו משלש רוחותיו וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו הא רביעית מחייבין אותו אימא סיפא רבי יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל בשלמא לרב הונא דאמר הכל לפי מה שגדר בה היינו דאיכא בין ת"ק ורבי יוסי ת"ק סבר הכל לפי דמי קנים בזול אין ומה שגדר לא ורבי יוסי סבר הכל לפי מה שגדר אלא לחייא בר רב דאמר הכל לפי דמי קנים בזול מאי איכא בין ת"ק לר' יוסי אי דמי קנים בזול לא קיהיב ליה מאי קיהיב ליה אי בעית אימא אגר נטירא איכא בינייהו תנא קמא סבר אגר נטירא אין דמי קנים בזול לא ורבי יוסי סבר דמי קנים בזול ואי בעית אימא ראשונה שניה ושלישית איכא בינייהו ת"ק סבר רביעית הוא דיהיב ליה אבל ראשונה שניה ושלישית לא יהיב ליה ור' יוסי סבר ראשונה שנייה ושלישית נמי יהיב ליה איבעית אימא מקיף וניקף איכא בינייהו דת"ק סובר טעמא דעמד ניקף דמגלגלין עליו את הכל אבל עמד מקיף אינו נותן לו אלא דמי רביעית ורבי יוסי סבר ל"ש ניקף ול"ש מקיף אם עמד וגדר מגלגלין עליו את הכל לישנא אחרינא מקיף וניקף איכא בינייהו ת"ק סבר אם גדר מקיף את הרביעית נמי יהיב ליה ורבי יוסי סבר אם עמד ניקף וגדר את הרביעית הוא דיהיב ליה דגלי דעתיה דניחא ליה אבל אם גדר מקיף לא יהיב ליה מידי

רש"י נשעייה באתתא מלצר. יהא טח צטיט אמה בראש הכותל מבחוץ: ומקפלו ליה. מקפלו: הולא. אם עשו מחילת נכרים כילד יעשו חזית: סינופי יריכי לצר. ראשי ההולאים יסב לכל שדה חבירו וכסיהיה סונף ההולאים כסיכלה האחד ויתן את חבירו יסנפנו מבחוץ: הג"ה יריכי כדאמרי' לעיל טפה יתירא לזיני אורזי תמ"ש. ור"ח פי' מוליא ראשי הקנים ודפנא שהוא הקנים העומדים לחיזוק

המחילה לחוץ מתוך פירושו משמע שהקנים שמעמידין מן הצד לסמוך הכותל וזהו לשון סניפין ע"כ: אלא בשטר. אם עשה האחד יביא עדים ויחתמו לו ואם עשה שנים יעידו עדים ויחתמו דס"ל קופלא לטינא מעילויה הו"א לא ידיע: ולא יעשו. חזית לא לזה ולא לזה והרי סימן שלא עשה האחד בשלו שאילו עשה היה עושה חזית מבחוץ: ועבד ידיה. עשה חזית מבחוץ: ותקנתא לרמאי. בתמיה וכי מפני דאגת רמאין איכפל תנא למיתני הא מתני: ורישא. דקתני ועושה חזית מבחוץ לאו תקנתא משום רמאי הו"א ללא לימא חזריה של שנינו הו"א: תנא דינא. הו"א וזקעה אין מנהג לגדור אין יכול לכופו אלא כונס לתוך שלו וזונה ואידי דתנא דינא תנא תקנתא ועושה חזית משום רמאי אלא סיפא דינא לא תנא דהא פשיטא דאם עשו מדעת שניהם תעשה משל שניהם וכולה משום תקנתא הו"א דתנייה: מתני' המקיף את חבירו משלש רוחותיו. שקנה ג' שקות סביב שדה חבירו לשלשת מצריה וגדר את שלשתן ונמלא שדהו של אמלעי זה מוקף משלש רוחותיו: אין מחייבין אותו. לתת כלום כדאמרי' דסתם זקעה מקום שנהגו שלא לגדור הו"א: הג"ה תמ"ט ול"נ טעמא משום דאכתי לא מהני ליה מידי שהכל יכולים ליכנס מרוח רביעית אבל אם גדר רביעית מחייבין אותו כדאמרינן בגמ' ואע"ג דאמרינן לעיל דסתם זקעה מקום שנהגו שלא לגדור הו"א ה"מ זין זקעה לזקעה וכותל גבוה ד' אמות לשם הו"א ללא זעין מ"ט דליכא היזק ראייה אבל בשביל היזק בהמות שלא יכנסו לשדה כריך לגדור גדר שלו עשרה טפחים המונע מליכנס בהמות: ה"ג ר' יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית ולא גרסי' ניקף: הג"ה וכן בפירוש ר"ח ומיהו אניקף מפרשין לה לקמן. תוס' והכי מוכח בפ"ב דז"ק והלשון מוכיח דקתני אם עמד ולא קתני אם גדר מכלל דלאו בהו"א דגדר השלש מיירי. ת' מו' קמ' ע"כ: מגלגלין עליו את הכל. לתת חלקו בשלשת הראשונות דכיון דגדר את הצד הפתוח גלי דעתיה דניחא ליה במאי דגדר חזריה: גמ' לפי מה שגדר. בכל יציאות שהוציא בהן הראשון יחזיר לו מחלה: דמי קנים. דאמר ליה לדידי סגי לי בגדר קנים ואי אפסי בהוצאה של גדר אבנים: ה"ג תנן המקיף את חבירו מג' רוחותיו אין מחייבין אותו הא רביעית מחייבין אותו אימא סיפא ר' יוסי אומר כו' וגדר את הראשונה כו' אין מחייבין אותו. דהא לא אהני ליה

מידי שהרי גלוי הוא מכל רביעית הא אם גדר עוד מקיף את הרביעית מחייבין אותו דאהני ליה: אימא סיפא רבי יוסי אומר. בשלמא לרב הונא דאמר הכל דר' יוסי צמה שגדר הוא היינו לאיכא בין ת"ק לר' יוסי דת"ק דלא נקט ליסנא דהכל סבר דמי קנים בזול הוא דמחייבין אותו ור' יוסי סבר כו' דהא ליכא למימר דת"ק דוקא אם גדר מקיף את הרביעית הוא דמחייבין אותו אבל אם גדר ניקף לא דכ"ץ הוא השתא היכא דלא גלי דעתיה דניחא ליה בהיקיפא קא מחייב ליה כ"ץ היכא דגלי ולר' יוסי נמי קס"ד השתא דתנא ניקף וה"ה למקיף אלא בגלגול דהכל הוא דפליגי: אלא לת"ק דמי קנים נמי לא יהיב ליה אלא מאי יהיב ליה. מאי מחייבין אותו דדייקינן ממילתיה: יהב ליה אגר נטירא. דבר מועט שהיה כריך ליתן לשומר בכל שנה כשהיא בקמותיה: דתנא קמא סבר. דמי רביעית יהיב ליה אם גדרה מקיף אבל דמי הראשונות לא יהיב ליה שכבר יכא מהם זכאי בבית דין שהיו שם ימים רבים ולא הועילו לו ואם גדרה ניקף לרביעית לא יהיב ליה מידי כדפיר' שכבר יכא ידי בית דין מהם ולר' יוסי לא שנה גדרה ניקף ולא שנה מקיף מגלגלין עליו את הכל זכולן דמי קנים: ואיבעית אימא מקיף וניקף איכא בינייהו. דתנא קמא אית ליה דרבי יוסי היכא דגדרה ניקף אבל רבי יוסי לית ליה דתנא קמא בגדר מקיף תנא קמא סבר לא שנה ניקף ולא שנה מקיף כי גדר לרביעית מחייבין אותו דהא תנא קמא דמקיף איירי ודייקינן ממילתיה הא רביעית מחייבין אותו וכל שכן כשגדרה ניקף דגלי דעתיה:: (רש"י)

תוספות לאפוקי מדאביי. ואביי סבר דשפיר אית ליה למיתני תקנתא לרמאי: אם עמד וגדר את הרביעית. ל"ג אם עמד ניקף דהא לכולהו לישני דגמרא קאי אמקיף בר מלישנא בתרא דקאמר מקיף וניקף איכא בינייהו והא דדייק בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כ: ושם) טעמא דניקף הא מקיף פטור היינו להווא לישנא: דמי קנים בזול. וא"ת מאי שנה משדה שאינה עשויה ליטע דאם נטעה חבירו שלא ברשות אמר רב ושמואל בהשואל (ב"מ דף קא.) שמין לו וידו על התחתונה ואורי"י דשאני הכא דמצי א"ל לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא ומ"מ דמי קנים בזול יהיב ליה דאנן סהדי דאם היה מוצאם כ"כ בזול היה גודר בהם: שניה ושלישית לא. אומר ר"י דהיינו טעמא דאין לך אדם שלא היה מסייע לרביעית ע"מ שיהא גזור מד' רוחותיו ובקונטרס פירש לפי שכבר יצא מן השלשה מב"ד זכאי: הג"ה וקצת קשה דא"כ גם ברביעית יצא זכאי עד טפח אחרון ע"כ: **ורבי**

יוסי סבר אם עמד ניקף וגדר את הרביעית. אע"ג דעד השתא היה מחמיר כדמשמע לישנא דמגלגלין עליו את הכל להך לישנא לא הוי הכי דלשון אם עמד משמע ניקף : (תוספות)

דף ה - א

רוניא אקפיה רבינא מארבע רוחותיו א"ל הב לי כמה דגדרי לא יהיב ליה הב לי לפי קנים בזול לא יהיב ליה הב לי אגר נטירותא לא יהיב ליה יומא חד הוה קא גדר דיקלי אמר ליה לאריסיה זיל שקול מניה קיבורא דאהיני אזל לאתויי רמא ביה קלא א"ל גלית דעתך דמינח ניחא לך לא יהא אלא עיזא בעלמא מי לא בעי נטירותא א"ל עיזא בעלמא לאו לאכלויי בעיא א"ל ולא גברא בעית דמיכלי לה אתא לקמיה דרבא א"ל זיל פייסיה במאי דאיפייס ואי לא דאיננא לך דינא כר"ה אליבא דרבי יוסי רוניא זבן ארעא אמיצרא דרבינא סבר רבינא לסלוקי משום דינא דבר מצרא א"ל רב ספרא בריה דרב ייבא לרבינא אמרי אינשי ארבעה לצלא ארבעה לצללא: מתני' כותל חצר שנפל מחייבין אותו לבנותו עד ארבע אמות בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן מד' אמות ולמעלן אין מחייבין אותו סמך לו כותל אחר אע"פ שלא נתן עליו את התקרה מגלגלין עליו את הכל בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן: גמ' אמר ריש לקיש הקובע זמן לחבירו ואמר לו פרעתוך בתוך זמני אינו נאמן ולואי שיפרע בזמנו אביי ורבא דאמרי תרוייהו עביד איניש דפרע בגו זימניה זימנין דמתרמו ליה זוזי אמר איזיל איפרעיה

ר"י ור' יוסי סבר. דוקא גדרה ניקף דגלי דעתיה אכל גדרה מקיף לא: רוניא אקפיה רבינא. ד' שדות היו לרבינא סביבות ארבעה מצדיו של רוניא וגדרן: הב לי כמה דגדרי. כרז הונא אליבא דר' יוסי דאמר הכל לפי מה שגדר דהכי קי"ל כדמוכח לקמן: יומא חד הוה גדר. רוניא היה גודר תמרים מדקל שצטדהו: קיבורא דאהיני. אשכול של תמרים משל רוניא וצפניו: רמא ביה קלא. גער צו

רוניא באריסיה דרבינא: א"ל. רבינא גלית אדעתיד שחביבין הדקלין עליך וניחא לך בשמירתן: לא יהא אלא עיזי בעלמא מי לא בעית כו'. כלומר אפי' אינך ירא מן הגנבים כריך אתה לשמרן מן העזים: ולאו גברא בעית לאכלויי. להזעיק ולגעור בהן וירעם מתרגמי' אכלי (תהלים יח) וכן כל לשון הכרזה בתרגום יהונתן: פייסיה במה דאיפייס. טוב לך להתפייס באגר נטירא הואילו ונתרצה לכך: הגה"ה ואי לא דאיננא לך כר' יוסי כו' מכלל דהכי הלכתא. וכן פסק ר"ח. תמ"פ: ארבעה לכלא וד' לכללא. אני שמעתי כלא רצען עני ולכללא רצען עשיר וכך אמר לו ארבע ככרות כריכין לרצען עני למאכלות ביתו ליום כמו שריכין לעשיר וזה עני הוא וכריך לו השדה לפרנסה וכסם שאתה אומר לו הסתלק מעלי דיינא דבר מאכא משום ועשית הישר והטוב כך אני אומר לך עשה ישר וטוב לעני זה ואל תסלקהו ויש לגמגם דהעור קרוי כלא ולא הרצען כדאמרי' בעלמא (גדרים 79 נו:) מאי דרגש ערסא לכללא ואומר אני רוניא רצען היה ונתן עורות לעבדנין לעשות מהן מנעלין למוכרין בשוק וכך אמר לו רב ספרא לרבינא העני זה שכרו מועט שהוא כריך ליתן שכר הרבה לעבדנין דאמרי אינשי ארבעה זוזי לאורך מקח העור וארבעה זוזי לשכר העבדנין והיינו כללא לפיכך עשה ישר וטוב ותהי לו שדה זו לפרנסת ביתו ול"נ ד' לכללא ד' ככרות כריך לעבדן עני וד' לכללא כמו כן ד' לאורך עבדן עשיר ומשל הוא כנגד רוניא שהיה לו שדה אחת בתוך שדות של רבינא כדאמר לעיל דרבינא אקפיה מארבע רוחותיו ועכשיו קנה לו שדה אכל מאר רבינא ומפסיק שדה רבינא בין שדותיו וא"ל רב ספרא לרבינא שיעשה הישר והטוב להניח לרוניא אותה דעכשיו יהיה לו שנים שכמו שריך שמירה לשני שדות [כריך] ג"כ לאחד ומכמה דברים יציאת האחד מרובה כיציאת שנים ונמלא רוניא משתכר: מתני' מחייבין אותו לבנות עד ד' אמות. דבהכי סגי להיזק ראייה: בחזקת שנתן. אם אמר האחד לאחר שבנאו אני עשיתיו משלי שלא רצה זה לסייעני ותובעו חאי היציאה וזה אומר נתתי חלקי נאמן: עד שיביא התובע. עדים שתבעו ולא נתן לו דכיון דחובה עליו לסייעו ומשפט זה לכל גלוי לא היה בונה משלו אלא היה רועק עליו בב"ד: סמך לו כותל אחר. לאחר שבנאו האחד למעלה מד' אמות הרבה ולא רצה האחר לסייעו בהגבהתו סמך השני כותל

אחר כנגד כותל זה כדי לסכך ולתת עליו תקרה מכותל לכותל אע"פ שלא נתן עליו עדיין התקרה: מגלגלין עליו את הכל. לגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה דהיאך: בחזקת שלא נתן. אם בא הראשון ותבעו לדין לאחר סמך את כותלו לכותל ראשון ואומר לו תן לי חלקך במה שהגבהתי וזה אומר נתתי חלקי אינו נאמן אלא בעדים שאין משפט זה גלוי לכל ועד שיחייבוהו בית דין אינו עשוי ליתן: גמ' הקובע זמן לחזירו. במלוה שהלוהו: (רש"י)

תוספות הגה"ה כתב בספרים אבל מקיף לא יהיב ליה אלא דמי רביעית. וקשה דמנלן דיהיב ליה אפי' דמי רביעית דילמא לא יהיב ליה. כלל וכן משמע בפי' כיצד הרגל (ב"ק דף כ: ושם ד"ה טעמא) דקאמר טעמא דניקף הא מקיף פטור ש"מ זה נהנה וזה לא חסר פטור ודחי שאני התם דא"ל לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא מיהו יש לדחות דה"ק לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא הלכך פטור מלסייע לדי' רוחות אבל רביעית יסייע דאין לך אדם שלא יסייע לרביעית שיהיה גדור מארבע רוחותיו: ואי לא דאיננא לך כרב הונא אליבא דר' יוסי. קצת היה נראה שלא להפחידו היה אומר כן מדלא קאמר ואי לא מגבינא לאפדנא מינך או מחינא לך בסילואה דלא מבעי דמא ואע"ג דבלולב הגזול (סוכה דף לד: ושם ד"ה ולדרוש) אמר שמואל להנהו דמזבני אסא אשוו זביניכו ואי לא דרשינן לכו כר' טרפון ובעי למימר התם דלהפחידם היה אומר כן הכא נראה דהכי ס"ל כדפירש רש"י ועוד מדקאמר ליה זיל פייסיה במאי דאיפייס משמע דמן הדין היה לו יותר אם לא בשביל שכבר נתפייס: **ארבעה** לצלא כו'. לפירוש הקונטרס מקשה ר"ת [הא] אין מרחמים בדין ועוד דקאמר סבר רבינא לסלוקי משמע שטעה רבינא ועוד מה שייך כאן האי מעשה אי משום דאיירי ברבינא ורוניא לייתי נמי מעשה דהמקבל (ב"מ דף קט.). רוניא שתלא דרבינא הוה והנך תרי עובדי דשמעתין לייתי נמי התם ועוד דצלא הוא עור כדאמר' (מו"ק דף כז.). מאי דרגש ערסא דצלא ואומר ר"ת דזבן ארעא אמיצרא דרבינא היינו אמיצר אותם שדות דאקפיה רבינא מארבע רוחות והיה רבינא מצרן מגי' רוחות ורוניא מרוח אחת ואף על גב דאמר בהמקבל (ב"מ דף קח:.) הני ארבע בני מצרא דקדים חד מינייהו וזבן מאי דזבן זבן מ"מ סבר רבינא לסלוקי משום שהיה מצרן מגי' צדדין ורוניא רק מרוח אחת א"ל רב ספרא אמרי אינשי ארבעה לצלא פירוש לעור גדול צריך ליתן לעבדן ד' זוזי ודי' לצללא עור קטן כלומר צריך ליתן מן הקטן כמו מן הגדול שיש טורח בקטן כמו בגדול הי"נ מאי טעמא דינא דבר מצרא משום שיהיו כל שדותיו סמוכין שיוכל לחורשן בבת אחת ולכך הוא מצרן מרוח אחת כמו אתה מגי' רוחות וה"ר אברהם פירש דהך ארעא דזבן רוניא אמיצרא דרבינא היינו אמצרא דאותן שדות שהיה רוניא אריס בהן כדאמר' רוניא שתלא דרבינא

הוה וה"ק ליה רב ספרא לרבינא אע"פ שאין לרוניא בגוף הקרקע כלום מכל מקום הואיל שהוא עובדן הרי הוא מצרן כמו דאמרי אינשי ארבעה לצלא נותנין ד' זוז על העור וכמו כן צריך ליתן לצללא לאומן המעבד את העור : **מארבע** אמות ולמעלה אין מחייבין אותו כו' בחזקת שלא נתן. איירי כגון דידעינן דקדם חד וארציה לחבריה והיה מסרהב כדמשמע לישנא אין מחייבין אותו ולכך הוי בחזקת שלא נתן וא"צ להעמיד בשעשה חזית : **אע"פ** שלא נתן תקרה מגלגלין עליו את הכל. אע"ג דזה נהנה וזה לא חסר פטור מ"מ כיון דגלי דעתיה דניחא ליה בהגבהה חייב וכן משמע נמי בכיצד הרגל (ב"ק דף כ : ושם) דקאמר טעמא דניקף הא מקיף פטור ש"מ זה נהנה וזה לא חסר פטור ואפ"ה כשעמד ניקף חייב כן נראה לי אי נמי הכא זה חסר הוא שגורם לו שהגביה הכותל למעלה מדי אמות כדי שלא יהיה לו היזק ראייה בשום ענין ממנו : **הקובע** זמן לחבירו. אור"י דוקא קובע זמן אבל בסתם הלואה לא חשיב ליה תוך שלשים תוך זמנו : **ובא** בזמנו ואמר פרעתין תוך זמני אינו נאמן. ונראה לי שיש עדים שחייב לו וקבע לו זמן דאי לאו הכי ניהמניה שפרעו תוך זמן במיגו דאי בעי אמר לא הלויית לי כלום או לא קבעת לי שום זמן ולקמן מיבעי ליה (תוספות)

דף ה - ב

כי היכי דלא ליטרדן תנן בחזקת שנתן עד שיביא ראייה שלא נתן היכי דמי אילימא דאמר ליה פרעתין בזמני פשיטא בחזקת שנתן אלא לאו דאמר ליה פרעתין בתוך זמני אלמא עביד איניש דפרעיה בתוך זמניה שאני הכא דכל שפא ושפא זימניה הוא ת"ש בחזקת שלא נתן עד שיביא ראייה שנתן היכי דמי אילימא דאמר ליה פרעתין בזמני אמאי לא אלא לאו דאמר ליה פרעתין בתוך זמני אלמא לא עביד איניש דפרע בגו זימניה שאני הכא דאמר מי יימר דמחייבו לי רבנן רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי כאביי ורבא מר בר רב אשי עבד כר"ל והלכתא כר"ל ואפילו מיתמי ואע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה לא עביד איניש דפרע בגו זימניה איבעיא להו תבעו לאחר

זמן ואמר לו פרעתיה בתוך זמני מהו מי אמרינן במקום חזקה אמרינן מה לי לשקר

רפ"י אילימא דא"ל פרעתיה בזמני. כשהשלמת את גובה ארבע אמות: פשיטא. דנאמן שהרי זו טענת מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום: אללא לאו דאמר ליה פרעתיה בתוך זמני. קודם שהשלמת לארבע אמות: ת"פ. מסיפא בחזקת שללא נתן כו': אילימא דא"ל פרעתיה בזמני. כשגמרתי את כותלי וידעתי כמה נתחייבתי לסייע בהגבהתך: מי יימר דמחייבו לי רבנן. הילכך אפילו אמר פרעתיה בזמני לא מהימן: ואפילו מיתמי. אם מת הלוא בתוך זמנו גובה חובו מן היתומים כללא שבועה ולא הייסינן דילמא פרעיה: מה לי לשקר. אי בעי אמר ליה פרעתיה בזמני הילכך כי א"ל נמי פרעתיה בתוך זמני נאמן בשבועה: (רפ"י)

תוספות אי אמרינן מיגו במקום חזקה ומ"מ אין להוכיח מכאן דקסבר ריש לקיש המלוה את חברו בעדים אין צריך לפורעו בעדים דאפשר דמיירי הכא שהלוהו שלא בעדים אלא הודה לו בפני עדים דאפילו למ"ד צריך לפורעו בעדים ה"מ היכא דהלוהו בפני עדים מעיקרא דלא הימניה אלא בפני עדים ואם תאמר מכל מקום ניפשוט מהכא דלא אמרינן מיגו דאי בעי אמר פרעתיה עתה ואומר ר"י דהא לא. חשיב מיגו כיון דמיירי דקיימי ביום אחרון של זמן ואע"ג דמסקינן בשילהי דהשואל (ב"מ דף קב: ושם) דעביד איניש דפרע ביומא דמישלם זימניה מ"מ אין זה מיגו דלא חציף איניש למימר פרעתיה היום אבל רגיל הוא לומר פרעתיה אתמול ושכחת: כי היכי דלא ליטרדן. אע"ג דבפי' יש בכור (בכורות דף מט. ושם) תנן בכור בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה ואומר ר"י דהתם לא שייך האי טעמא דלא ליטרדן דהוי ממון שאין לו תובעין מיהו קשיא לרבי מפרק השואל (ב"מ דף קב: ושם) דאמר בעו מיניה מרבי ינאי שוכר אומר נתתי ומשכיר אומר לא נטלתני על מי להביא ראיה אימת אי בתוך זמנו תנינא מת בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה והשתא היכי מדמי לה לבכור דהתם לא שייך למימר לא ליטרדן ולכך צריך לומר דבכור נמי איכא טירדא דמצוה שצריך מיד ליתן דזריזין מקדימין ומפרש ר"י טעם אחר דהכא כיון דחייב לו ואיתרמי ליה זוזי פורע לו תוך הזמן דלא ליטרדן אבל גבי בכור דאכתי לא איחייב כלל עד לאחר ל' יום ושמא ימות בתוך ל' ויפטר וכן שוכר שמא יפול ביתו של משכיר ויצטרך שוכר לצאת דלא עדיף מיניה ומיהו קשיא הא דפריך לר"ל מכותל חצר שנפל ודייק מיניה דעביד איניש דפרע בגו זימניה לאביי ורבא נמי תיקשי דמודו התם דלא עביד דפרע דשמא לא יבנה זה את הכותל ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמך ולא קאמר: **אילימא** דא"ל פרעתיה בזמני פשיטא. וא"ת ואמאי

פשיטא הא כיון דאין אדם פורע תוך זמנו ואנן סהדי שזה עשה כותל איצטריך לאשמועינן דאין צריך לפורעו בעדים וי"ל דאפילו מ"ד גבי מלוה חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים התם משום דלא הימניה מעיקרא אבל הכא ליכא שום הוכחה דלא הימניה הילכך פשיטא דאין צריך לפורעו בעדים : **ואפילו** מיתמי. ואע"ג דאמור רבנן הבא ליפרע כו'. נראה דביתומים גדולים מיירי אבל בקטנים לא גבי אפי' תוך זמנו לרב פפא דמפרש טעמא דאין נזקקין משום פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ואפילו לרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש טעמא משום צררי לא גבי מיתמי קטנים אפילו תוך זמנו דאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין דקטנים חשוב שלא בפניו כדמוכח בריש פרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיב.) ואפילו נתקבלה עדות בחיי האב מצית למימר דחיישינן לצררי אפילו תוך הזמן בקטנים כדאשכחן גבי אלמנה בפרק השולח (גיטין דף לד : ושם) דתנן אין האלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה וטעמא משום שמא התפיסה הבעל צררי אע"פ שהוא תוך הזמן ומיהו מאלמנה אין ראייה דהתם חיישינן לצררי אפילו בגדולים משום דאית לה בתנאי בית דין כדאמרין בהנושא (כתובות דף קב : ושם) דחיישינן טפי לצררי בבנותיו מבבת אשתו משום כיון דאיתנהו בתנאי בית דין אימור צררי אתפסינהו ואין להביא ראייה מדלא קאמר הכא אע"ג דאמור רבנן אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן כו' דלא מיירי בקטנים אלא דוקא בגדולים דשמא משום רב פפא נקט מילתיה בגדולים אי נמי נקט ההוא דהבא ליפרע לאשמועינן דגבי אפילו בלא שבועה ואין להביא ראייה משלהי דמכילתין (דף קעד :) דקאמר מאי בינייהו דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ולא קאמר איכא בינייהו כגון דמית לוח תוך הזמן דלרב הונא גבי דהא רב הונא ורב פפא אמר בשמעתין דלית להו חזקה דריש לקיש ועוד דבכמה מקומות יכול למצוא איכא בינייהו טובא ואינו חושש לומר אלא דבר אחד או שנים כדאמרין בהמניח (ב"ק דף לג. ושם ד"ה הקדישו) גבי פלוגתא דיושם השור מיהו יש להביא ראייה דאפילו רב הונא דמפרש טעמא משום צררי לא גבי מיתומים קטנים אפילו תוך הזמן דפריך עליה דרב אסי בפ' שום היתומים (ערכין דף כב. ושם) ודחיק עלה לשנויי בבעל חוב שקיבל עליו לזו ולא לזו ולא משני הכא במאי עסקינן בשלא הגיע הזמן בחיי האב ואין לומר דההיא סוגיא סברה כטעמא דרב פפא דהא במסקנא משני כשחייב מודה והאי שינויא ליתא אליבא דטעמא דרב פפא וכן יש להוכיח מגופיה דמילתיה דרב אסי דקאמר אלא אם כן רבית אוכלת בהן ור' יוחנן אינו מוסיף כי אם כתובת אשה משום מזוני משמע בעל חוב לא משתכח בשום ענין דנפרעין ומסתמא רב אסי ורבי יוחנן אית להו חזקה דריש לקיש דהכי הלכתא כדפסיק בשמעתין ועוד אי לית להו חזקה דריש לקיש א"כ קי"ל כריש לקיש בארבעה דברים ובריש החולץ (יבמות דף לו. ושם) לא פסיק רבא כוותיה אלא בתלת אע"ג דרבא ודאי פליג אריש לקיש בשמעתין מ"מ גם לדידן מוכח דלא קי"ל כריש לקיש אלא בתלת

ובפרק ד' וה' (ב"ק דף לט. ושם) דפריך לרבי יוחנן דאמר מעליית יתומים והאמר רבי יוחנן אין נזקקין לנכסי יתומים אלא לכתובת אשה אע"ג דקיימא לן דטעמא הוי משום צררי והתם בשור שנגח לא שייך צררי מ"מ פריך שפיר דרבי יוחנן אית ליה אין נזקקין בכל ענין אפילו במלוה הבא מחמת עצמו דלא שייך צררי מטעם דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין: **אע"ג** דאמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים כו'. ותניא נמי בפ' הכותב (כתובות דף פז. ושם) אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע כו' משמע שהיא משנה בשום מקום ותימה היכא אמרו חכמים דמאלמנה ליכא למילף דשאני אלמנה דאית לה בתנאי ב"ד וחיישינן לצררי טפי ואומר ר"י מדתנן בפרק הכותב (שם דף פד.) גבי מי שמת והניח אשה ובעל חוב והיה לו מלוה ופקדון ביד אחרים כו' יתנו ליורשים שכולם צריכים שבועה ואין היורשין צריכין שבועה ועוד תנן בשבועות (דף מה.) וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה וכו' שלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע אלמא גם האב היה נשבע שאינו פרוע מכאן משמע שאם הוציא שטר חוב על חבירו וא"ל אישתבע לי דלא פרעתיך בגו זימניה אין צריך לעשות שבועה: **מי** אמרי' במקום חזקה מה לי לשקר או לא. הקשה הר"י בר מרדכי והא הך חזקה עדיפא משטר דבשטר אינו גובה אלא בשבועה ובהך חזקה גובה בלא שבועה וא"כ מאי קא מיבעיא ליה הא פשיטא דמיגו במקום עדים לא אמרינן כ"ש במקום חזקה דעדיפא טפי ואור"י דלא קשה כלל דודאי עדים עדיפי מחזקה דאי אמרי שפרעו אפי' בתוך הזמן פטור ואי אמרי אפילו אחר זמן ידענו שלא פרעו היה גובה מן היתומים בלא שבועה ומה שצריך שבועה ביש לו שטר זהו לפי שאינו מוכיח מתוך השטר אם פרע ואם לאו דזימנן דזייר ליה אפשיטי דספרא כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף יז.). אך קשה דמ"מ תפשוט דלח אמרי' מיגו במקום חזקה מדרמי בר חמא דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה: ושם) המפקיד אצל חבירו בשטר צריך להחזיר לו (בשטר) ולא מהימן לומר החזרתי לך במיגו דאי בעי אמר דנאנסו משום דמצי א"ל שטרך בידי מאי בעי וכ"ש דלא אמר מיגו במקום חזקה דחזקה עדיפא דאין צריך שבועה וטעמא דשטרך בידי מאי בעי לא מהני לפוטרו משבועה ושמא סוגיא דהכא לא סברה כרמי בר חמא ולא דמי כלל לההוא. דפרק האומר (דף סד: ושם) דאמר היכא דמוחזק לן דאית ליה אחים ואמר יש לי בנים דנאמן במיגו דאי בעי פטר לה בגיטא וכן ההיא דהאשה שלום (יבמות דף קטו. ושם) דבעי החזיקה היא מלחמה בעולם מי אמר מיגו דאי בעי אמרה שלום בעולם או דלמא כיון דהחזיקה היא ואמרה בדדמי לא אתי מה לי לשקר ומרע לחזקה ומייתי התם מעין ההיא בעיא לא דמי כלל להך דהכא ומיהו קשה מדתנן ביבמות בפרק בית שמאי (דף קיא:) יבמה שאמרה תוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו אחר שלשים מבקשים הימנו ומפרש התם דעד שלשים יום מוקי איניש אנפשיה טפי לא מוקי ולכך לאחר שלשים יום אין כופין דלא מהימנא אף על גב דאית לה מיגו דאי בעיא אמרה אינו יכול לבא

דף ו - א

או דילמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר ת"ש בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן היכי דמי אילימא שתבעו לאחר זמן ואמר לו פרעתיד בזמני פשיטא אלא לאו דאמר ליה פרעתיד בתוך זמני אלמא אפילו במקום חזקה אמרי' מה לי לשקר שאני הכא דכל שפא ושפא זמניה הוא ת"ש מד' אמות ולמעלה אין מחייבין אותו סמך לו כותל אחר כו' עד שיביא ראיה שנתן ה"ד אילימא שתבעו לאחר זמנו ואמר לו פרעתיד בזמני אמאי לא אלא לאו דאמר פרעתיד בתוך זמני אלמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר שאני הכא דאמר מי יימר דמחייבי לי רבנן א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ת"ש מנה לי בידך אמר לו הין למחר אמר לו תנהו לי אם אמר נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב מאי לאו נתתיו לך דא"ל פרעתיד בזמני אין לך בידי דא"ל פרעתיד בתוך זמני וקתני חייב אלמא במקום חזקה לא אמרינן מה לי לשקר לא מאי אין לך בידי לא היו דברים מעולם דאמר מר כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי: סמך לו כותל אחר מגלגלין עליו את הכל כו': א"ר הונא סמך לפלגא סמך לכולה ורב נחמן אמר למאי דסמך סמך למאי דלא סמך לא סמך ומודה רב הונא בקרנא ולופתא ומודה ר"נ באפריזא ובקבעתא דכשורי אמר רב הונא בי כוי לא הוי חזקה ואע"ג דעבד ליה הימלטי דא"ל אמינא לכי פייסת לי לא ליתרע אשיתאי אמר ר"נ אחזיק להורדי לא אחזיק לכשורי לכשורי להורדי רב יוסף אמר אחזיק להורדי אחזיק לכשורי א"ד אמר רב נחמן אחזיק להורדי אחזיק לכשורי לכשורי אחזיק להורדי אמר רב נחמן אחזיק לנטפי אחזיק לשפכי אחזיק לשפכי לא אחזיק לנטפי ורב יוסף אמר אפילו אחזיק לשפכי אחזיק לנטפי א"ד אמר רב נחמן אחזיק לשפכי אחזיק לנטפי אחזיק לשפכי אבל לצריפא דאורבני לא רב יוסף אמר אפי' צריפא דאורבני עבד

רב יוסף עובדא בצריפא דאורבני אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה
המשכיר בית לחבירו

דף"י או דילמא. כיון דמוחזק לן דאין אדם פורע בתוך זמנו לא אמרינן במקום
דאיכא חזקה דמרעיה לדבוריה מה לי לשקר וליהמנוהו: אמר לו הין. ובפני עדים:
אין לך בדי. מפרש ואזיל מאי היא: לא היו דברים מעולם. הלכך חייב לשלם
שהרי יש עדים שהודה לו בפניהם וכיון דאמר לא לויתי מודה הוא שלא פרע שכל
מי שאינו לזה אינו פורע הלכך כאומר לא פרעתי דמי דאילו אמר פרעתי נאמן
אפילו לזה בפני עדים דקי"ל בשבועות (דף מא:): המלוה את חבירו בעדים אין
כריך לפורעו בעדים: סמך לפלגא. שלא היה כותל חדש ארוך ככותל הראשון אלא
בחציו או בגובהו לא הגיע לגובהו של ראשון: סמך לכולה. חייב ליתן לו חלקו
בכותל הראשון כאילו סמך כותל שני כנגד כל הראשון לכיון דהתחיל סופו לגמור
ויתן תקרה ותנן אע"פ שלא נתן עליו את התקרה נותן מיד: תוס'. ויעשה עליות
ע"ג תקרה ויכרך לו כותל שהגביה חבירו ע"כ: ומודה רב הונא בקרנא ולפתא.
בחיבור שבקרון זוית לופתא חיבור הרי שהיה סוף ביתו של ראובן לבוק לכותל זה
שבין שתי חצרות ולאחר זמן נמלך ראובן זה וחיבר בנין מועט בקרון זוית של סוף
ביתו ובליתת הבנין משוכה כנגד מקלת אורך הכותל המבדיל בין החצרות מודה
רב הונא דלמאי דלא סמך לא סמך שאין בנין כזה עשוי לימשך: ומודה רב נחמן
באפריזא ובאקבועי כשורי. לענין גובה דקאמר רב נחמן דלמאי דלא סמך לא
סמך מודה הוא שאם עשה בכותל סמך מקום הנחת ראשי קורות עלייה על פני
כולה סופו להגביהו עוד כשיעור גובה עלייה וניחא ליה בגובה דכותל ראשון
ונותן חלק בכל גובהו: אפריזא. עץ ארוך ועב שנותן על פני כל אורך הכותל
להניח עליו ראשי קורות ומגין עליהם שלא ירקבו מחמת ליחלוח הכותל ובלשון
משנה קרוי מלטיסין ומי שאין לו עץ עב עושה חורים בכותל ונותן נסרים קטנים
למעלה ולמטה ולכדדין ומניח בתוכו ראשי קורות והיינו אקבעתא דכשורי: בי כוי
לא הוי חזקה. שמעון שהגביה כותל החולק בחצר למעלה מד' אמות ועשה בו
חלונות לכל ראובן להנחת ראשי קורות כמו שפירשתי לא הויא חזקה לגבי ראובן
לאמר אני סייעתיך להגביהו שאלולי שסייעתיך לא היית עושה לי הנחת קורות

שֶׁאִם אֲבָל לְסִמּוּךְ לוֹ כֹּתֵל אַחֵר לְאַחַר זְמַן שֶׁאֵתָּן עֲלֶיהָ תְּקֵרָה וְאָף עַל גַּב דְּמִתְנַחַּ בֵּיהּ הַיְמִלְטֵי הֵם נִסְרִים עֲבִים שְׁנוֹתָנִים בְּלָדֵי הַחֹרִים לְהַגִּין עַל רֵאשֵׁי הַקּוֹרוֹת וְלֹא מֵאִי לְמִימַר רֵאוּבֵן אִי לֹא דְסִייעֵי בְּהַדָּךְ לֹא טִרְחִית כֹּל הָאִי טִירְחָא: דִּא"ל שְׁמַעוֹן דְּכִי מִפְּיִסְתָּ לִּי לֹא תִתְרַע אֲשִׁיתָאִי. אִמְרֵתִי בְּלָבִי שְׂמֵא תִמְלֹךְ לְסִמּוּךְ לִי כֹתֵל אַחֵר וְלִתַּת תְּקֵרָה וְתִפְיִסְנִי בְּמִמּוֹן בְּמָה שֶׁהִגְבַּהֲתִי לֹא אֲכַטְרֹךְ לְקַלְקֵל כֹּתְלִי לְנִקּוּב בּוֹ חֹרִים לְהִנַּחַת רֵאשֵׁי קוֹרוֹתֶיךָ: תּוֹס' . אֲחִזִּיק לְהוֹרְדִי. כֹּל חֲזָקוֹת הִלְלוּ דְשְׁמַעְתִּין אִינֵן חֲזָקוֹת שְׁלָךְ שְׁנִים דְּלֹא שִׁיד שְׁלָךְ שְׁנִים אֲלֹא גְבִי חֲזָקָת קִרְקַע שְׁמַחֲזִיק בְּשָׂדֵה חֲבִירוֹ וְאוֹמַר לְקַחְתִּיו מִמֶּךָ אֲבָל הִכָּא בְּחֲזָקָת תְּשַׁמִּישִׁין בְּעֵלְמָא מִיירִי שְׁמַשְׁתַּמֵּשׁ בְּשָׁל חֲבִירוֹ וּבְשַׁעָה אַחַת מְשַׁתַּמֵּשׁ בְּפִנּוּ וְשׁוֹתָה הוּיָא חֲזָקָה כְּדַמוּכַח לְקַמְן דְּאִמְרֵי וְאִי חֲבִרִיהּ בְּטִינָא לְאַלְתֵּר הוּיָא חֲזָקָה וְטַעְמָא מִשּׁוּם דְּאִמְרִין לֹא שְׂבִיקָ אִינֵן לְאִישְׁתַּמוּשֵׁי בְּתוֹךְ שְׁלוֹ תְּשַׁמִּישׁ שְׁל קְבִיעוֹת בְּלֹא רְשׁוּתוֹ וְכִיוֹן דְּמַשְׁתַּמֵּשׁ זֶה לְפִנּוּ וְשׁוֹתָה י"ל דְּנִטְל רְשׁוּת מִמֶּנּוּ אוֹ נִתָּן לוֹ מִמּוֹן וּמִכֵּר לוֹ תְּשַׁמִּישׁ זֶה וְהִנֵּי מִיֵּלִי דְהוּיָא חֲזָקָה כְּגוֹן שְׁטוּעֵן הוּא מִכֵּר לִי אוֹ נִתָּן לִי בְּמִתְנָה אֲבָל אִם טַעֵן נְשַׁתַּמֵּשְׁתִּי בְּפִנּוּ וְשַׁתַּק אִינֵה חֲזָקָה כְּדַתְנֵן לְקַמְן בְּחֲזָקָת הַבְּתִים (דף מ.א.). כֹּל חֲזָקָה שְׂאִין עִמָּה טַעֵנָה אִינֵה חֲזָקָה כִּיֵּלֵד אִמַּר לוֹ מָה אַתָּה עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שְׁלִי וְהוּא א"ל שְׁלֹא אִמַּר לִי אִדֵּם דְּבַר מַעְוֹלָם אִינֵה חֲזָקָה כּו' וּבְכָל חֲזָקוֹת מִיירִי לֹא שְׂנֵא חֲזָקָת שְׁלָךְ שְׁנִים ל"ג חֲזָקָת יוֹם אֶחָד כִּי הִנֵּי. ע"כ: אֲחִזִּיק לְהוֹרְדִי. לְהַנִּיחַ רֵאשֵׁי רְהִיטִים דְּקִים עַל כֹּתֵל חֲבִירוֹ: לֹא אֲחִזִּיק לְכַשּׁוּרִי. לְהַנִּיחַ עֲלֵי קוֹרוֹת כְּבָדוֹת תַּחַת אֲלוֹ: הִכִּי גִרְסִין אֲחִזִּיק לְנִטְפֵי אֲחִזִּיק לְשַׁפְכֵי אֲחִזִּיק לְשַׁפְכֵי לֹא אֲחִזִּיק לְנִטְפֵי. הִיתָה לוֹ חֲזָקָה בְּחֵזֶק חֲבִירוֹ שִׁטְפֵטֵף גְּגוּ מִי גְשָׁמִים לְתוֹכוֹ עַל פְּנֵי כֹל אֹרֶךְ גְּגוּ בְּלֹא מִרְזָב: אֲחִזִּיק לְשַׁפְכֵי. אִם רָכָה עוֹשֶׂה מִרְזָב וַיִּקְלַח כֹּל מִי הִגֵּג בְּמִקּוּם אֶחָד דְּהָא עֲדִיפָא לִיהּ לְבַעַל הַחֵלֶךְ: א"ד אִמַּר רַב נַחְמָן כּו'. אֲבָל לְכַרִּיפָא דְּאוֹרְבַנִי לֹא. גֵּג שְׁל כְּרִיף שְׁרֵדִי"ל בְּלַע"ז שְׁמַכְסִין אוֹתוֹ בְּעַנְפֵי עֵרְבָה וְהִינּוּ אוֹרְבַנִי וּמִתּוֹךְ שֶׁהִטִּיפִין סְמוּכִין מֵאֵל אִין בְּעַל הַחֵלֶךְ יִכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ תַּחְתִּיהֶם: (רש"י)

תוספות ואמר לו פרעתיך בזמני אמאי לא כו'. הוה מצי לשנויי הא דקתני בחזקת שלא נתן היינו בתוך זמנו או בזמנו ואמר פרעתיך בתוך הזמן דליכא מיגו כדפרי' לעיל אבל לאחר זמנו הוי בחזקת שנתן דבמקום חזקה אמרינן מה לי לשקר אד

ליה סוף סוף הא בעית לאצטנועי מבני רשות הרבים קמ"ל דא"ל רבים ביממא חזו לי בליליא לא חזו לי את בין ביממא בין בליליא חזית לי אי"נ רבים כי קאימנא חזו לי כי יתיבנא לא חזו לי את חזית לי בין כי קאימנא בין כי יתיבנא רבים כי מעיינו חזו לי כי לא מעיינו לא חזו לי את ממילא נמי חזית לי אמר מר זה עושה מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו זה שלא כנגד זה ומעדיף פשיטא לא צריכא דקדים חד מנייהו ועבד מהו דתימא נימא ליה אידך שקול אוזינקא ועבדיה את כוליה קמ"ל דא"ל את מ"ט לא עבדת משום דמיתרע אשיתך אנא נמי מיתרע ליה אשיתאי אמר ר"נ אמר שמואל גג הסמוך לחצר חבירו עושה לו מעקה גבוה ד' אמות אבל בין גג לגג לא ור"נ דידיה אמר אינו זקוק לד"א אבל זקוק למחיצת עשרה למאי אי להיזק ראייה ארבע אמות בעינן אי לנתפס עליו כגנב במסיפס בעלמא סגיא אי לגדיים וטלאים בכדי שלא יזדקר בבת ראש סגי לעולם לנתפס עליו כגנב במסיפס מצי משתמיט ליה [אמר ממצורי קממצירנא] במחיצת עשרה לא מצי משתמיט ליה מיתבי אם היה חצרו למעלה מגגו של חבירו אין נזקקין לו מאי לאו אין נזקקין לו כלל לא אין נזקקין לד' אמות אבל נזקקין למחיצת עשרה איתמר שתי חצרות זו למעלה מזו אמר רב הונא תחתון בונה מכנגדו ועולה ועליון בונה מכנגדו ועולה ורב חסדא אמר עליון מסייע מלמטה ובונה תניא כוותיה דרב חסדא שתי חצרות זו למעלה מזו לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה אלא מסייע מלמטה ובונה ואם היתה חצרו למעלה מגגו של חבירו אינו זקוק לו הנהו בי תרי דהווי דיירי חד הוה דייר עילאי וחד הוה דייר תתאי איתבר תתאי א"ל תתאי לעילאי תא ונבנייה א"ל אנא שפיר קא דאירנא

רפ"י **צירה גדולה.** בית ארוך מאל וחלוק מתוכו להרבה חדרים קטנות והשכיר לזה אחד מהן הרי זה משתמש בכתליה בחורי הכתלים על פני ארכה מבחוץ עד ד' אמות אף שלא כנגד ביתו וצזיזים היוצאים מכתלים: ובעובי הכותל. צראשן כגון אם השכיר לו זה עלייה: אבל בתרצף אפדני לא. דרך צוני צירה חסובה להניח לה כנגד פתח הטרכלין החשוב שבה כעין גינה קטנה לאויר ועולין בה דשאים ויפה המראה לעינים ושם אין רשות לזה לתלות בכתלים כלום שאינו עשוי ליכנס לתוכו: אבל רחבה שאחורי הבתים. כל היקף שאחורי הבתים קרוי רחבה

ושלפני הבתים קרוי חצר אין הרחבה מושכרת לו להשתמש: לא הויא חזקה. אם סמכה על כותל חצירו ולא מיחה בתוך שלשים [יום] לא הויא חזקה לטעון ולומר פייסתיך במעות עד עולם דכל תלתין יומין לא קפיד איניש ולא מחי סבור חצרי זה צריך לכל ולימים מועטים יטלנו משם: ואי סוכה דמארה היא לבתר ז' הויא חזקה. דכיון דשצקה עלה יותר מן האורך הוה ליה למחויי: תוס'. ומדלא מיחה איכא למימר דזה פייסו במעות עד עולם שכן היה דרכם לקבוע סוכתן לאורך כל השנים והלכך מיד לאחר ז' הויא חזקה דלא דמי לסוכה דמטללתא דלא הוי חזקה עד תלתין יומין דהויא לכל בעלמא הוא דעבדה אבל סוכה זו לאורך כל ימות החג שצבכל שנה עשאה. ע"כ: זה שלא כנגד זה. זה סותם גגו לכל כפון וזה לכל דרום: ומעדיף. מושך המעקה יותר מחצי הגג כדי שיהיה במקלח כנגד סתימתו של זה ומתוך כך לא יראה בהדיא לגגו של חצירו: פשיטא. דהאי פלגא והאי פלגא: לא צריכא דקדים חד ועביד דידיה. מעקה לחצי גגו קודם שצב לב"ד ואח"כ תבע את חצירו לעשות בשלו מהו דתימא הואיל והתחיל לעשות יגמור המעקה בגגו וזה יתן לו חצי הוצאה: אוזינקא. יציאה: תוס'. דאי לא קדים אלא צב לב"ד על עסק המעקה ולא זה רואה לעשות בגגו פשיטא לב"ד עושה פשרה ביניהם לעשות כל אחד חצי מעקה או האחד יעשה כולו וחצירו יחזיר לו שכר הורעת אשיותא אבל השתא דקדים יכול לטעון אידך אילו לא קדמת אותי הייתי עושה כולו בגגי אבל לחאזין לא עבידנא דטריחא לי לחזר אחר פועלין בשביל דבר מועט ע"כ: לא תתרע אשיתאי. מכובד הבנין שמכבידין על חומה טיט ממהרת לקלקל למעלה: גבזה ארבע אמות. משום היזק ראייה: אבל בין גג לגג. לא צריך כדאמרינן בשמעתין קמייתא חצר קביעא תשמישיה וגג לא קביעא תשמישיה ולא ידענא בהי עדנא דסלקת דאיכטנע ממך: אין זקוק לו. בין גג לגג לארבע אמות גובה: אם נתפס כנגב. שאם יכנס לפניו מן המחילה לשם גניבה נכנס: מצי משתמיט ליה. ולומר חפץ נפל מידי על גגך ונכנסתי אלכך ליטול: היתה חצירו למעלה מגגו של חצירו. שהיה קרקע החצר גבוהה מקרקע הבית: אין זקוק לו. בעל החצר לעשות לו מחילה בין חצר לגג דכיון דגג לא קביע תשמישיה נוח ליזהר משכניו שלא יראוהו: זו למעלה מזו. קרקעית האחד גבוהה

מחזירתה: זה בונה מכנגדו ועולה. התחתון בונה משלו מלמטה עד שמגיע לגובה קרקעיתו של הבניין ואחר כך מתחיל זה לסייעו ונותן חלקו מכנגדו ומעלה ולא יתא עליון נפסד בשפלות קרקעיתו של תחתון: זהו דיירי חד עילאי וחד תתאי. כשחלקו האחין נטל זה בית וזה עלייה: איתבר תתאי. נטבעו הכתלים התחתונים בארץ עד ששפלה תקרת העלייה ואין התחתון יכול ליכנס בתוכו אלא אם כן שוחה: תא ונבנייה. בוא ונסתור את כל הבית ונבנו: איבנייה אנא. משלי: אמר ליה. עליון לית לי דוכתא דדיירנא ביה: לא קא מתדר לי. איני יכול לדור בביתו מפני עלייתך: (רש"י)

תוספות האי כשורא דמטללתא. אומר ר"ת דאמתניי קאי דעד שלשים יום לא הוי חזקה והוי בחזקת שלא נתן מכאן ואילך הוי בחזקת שנתן ואתי שפיר דנקטיה הכא ולא בחזקת הבתים: **עד** שבעה יומי. לאו דוקא שבעה דבשמיני עצרת לא יוכל לשתור: **ואי** חברה בטינא לאלתר הוי חזקה. ואומר רבינו שמואל דחזקות דלעיל לאו דשלוש שנים אלא לאלתר כדאמרינן הכא: **בשני** צדי רשות הרבים. אומר ר"י דוקא בשני צדי רשות הרבים שאין האחד מרגיש בחבירו כשעולה בגגו שיזהר ממנו מדאמרינן בסמוך אבל בין גג לגג לא: **מהו** דתימא מצי אי"ל שקול אוזינקא כו'. וא"ת והיכי הוי ס"ד דמצי למימר ליה הכי דאטו משום דקדם זה ועשה הורע כחו ויכול לדוחקו זה לעשות כל הכותל ויש לומר דס"ד כיון דאם לא קדם זה ועשה זה הוה מצי למימר שקול אוזינקא וזיל ועשה כל הכותל או הב לי אוזינקא ואעשה אני הכל ונרויח בין שנינו שלא נצטרך להעדיף השתא נמי מצי למימר ליה הכי קמ"ל דלא מצי אמר ליה כיון שכבר עשה זה ולא אמר לו קודם: **שתי** חצרות זו למעלה מזו. וא"ת ותחתון למה יסייע לעליון דמכי מטי לארבע אמות ולא יוכל התחתון לראות בחצר העליון יבנה העליון ואומר ר"ת כגון שחצר התחתון אינו נמוך אלא אצל חצרו של עליון (אלא מצד א') ומצד א' הוא גבוה כחצר העליון שיוכל לראות שם ור"י מפרש דהתחתון מזיק לעליון כי קאי עליון כדאמרי' לעיל כי קאימנא חזו לי ולכך צריך לסייע עד ד' אמות בחצר העליון: (תוספות)

א"ל איסתריה אנא ואבנייה אמר לית לי דוכתא למידר בה א"ל אנא אוגר לך דוכתא א"ל לא טרחנא לא קא מתדר לי שוף אכריסך ועול ושוף אכריסך ופוק אמר רב חמא בדינא קא מעכב והני מילי דלא מטו כשורי למטה מעשרה אבל מטו כשורי למטה מעשרה מצי א"ל למטה מי רשותא דידי הוא ולא משעבד לך וה"מ דלא אתנו גבי הדדי אבל אתנו גבי הדדי סתרי ובנו וכי אתנו בהדי הדדי עד כמה אמרו רבנן קמיה דרבה משמיה דמר זוטרא בריה דרב נחמן דאמר משמיה דר"נ כאותה ששנינו רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו אמר להו רבה לאו אמינא לכו לא תיתלו ביה בוקי סריקי ברב נחמן הכי אמר ר"נ כי דדיירי אינשי וכמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע כי היכי דעיילי איסוריתא דמחוזא והדר ההוא גברא דהוה בני אשיתא אחורי כווי דחבריה אמר ליה קא מאפלת עלי א"ל סכרנא לך הכא ועבידנא לך כווי לעיל מאשיתאי א"ל קא מרעת ליה לאשיתאי א"ל סתרנא לך לאשיתך עד דוכתא דכווי ובנינא לה ועבידנא לך כווי בבנינא לעיל מאשיתאי א"ל אשיתא מתתאה עתיקא ומלעיל חדתא לא קיימא אמר ליה סתרנא לה עד לארעא ובנינא לה ועבידנא לך כווי בגוה א"ל חדא אשיתא חדתא בכליה ביתא עתיקא לא קיימא א"ל סתרנא לה לכוליה ביתא ובנינא לך כווי בבנינא א"ל לית לי דוכתא למידר בה א"ל אגירנא לך דוכתא א"ל לא טרחנא אמר רב חמא בדין קא מעכב היינו הך והא תו למה לי הא קמ"ל דאע"ג דלא משתמש אלא תיבנא ובי ציבי בעלמא הנהו בי תרי אחי דפלגי בהדי הדדי חד מטייה אספלידא וחד מטייה תרביצא אזל ההוא דמטייה תרביצא וקא בני אשיתא אפומא דאספלידא א"ל קא מאפלת עלי א"ל בדידי קא בנינא אמר רב חמא בדין קאמר ליה א"ל רבינא לרב אשי מאי שנא מהא דתניא שני אחין שחלקו אחד מהן נטל שדה כרם ואחד מהן נטל שדה לבן יש לו לבעל הכרם ד' אמות בשדה לבן שעל מנת כן חלקו א"ל התם דעלו להדדי אבל הכא מאי דלא עלו להדדי וכי בשופטני עסקינן דהאי שקיל אספלידא והאי שקיל תרביצא ולא עלו להדדי א"ל נהי דעלו להדדי דמי ליבני כשורי והודרי דמי אוירא לא עלו להדדי ולימא ליה מעיקרא אספלידא פלגת לי השתא משוית לי אידרונא אמר רב שימי בר אשי שמא בעלמא פלג ליה מי לא תניא האומר בית כור עפר אני מוכר לך אע"פ

שאינו אלא לתך הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמיתקרי בית כור פרדס אני מוכר לך אע"פ שאין בו רמונים הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמיתקרי פרדס כרם אני מוכר לך אע"פ שאין בו גפנים הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמיתקרי כרמא מי דמי התם מצי אמר ליה מוכר ללוקח שמא זביני לך הכא מצי א"ל אדעתא דהכי פלגי דדאירנא ביה כי היכי דדרו אבהתן אמרו ליה

ר"י שוף אכריסך. שחה קומתך עד כריסך: כשורי. קורות העלייה: אצל אתנו אהדדי. כשחלקו אם תשפל עלייה יסתרוהו הבית ויבנוהו: עד כמה. תשפיל העלייה ויכוף את העליון לסתור ולבנות: כחותה ששנינו. בהמוכר פירות המקבל עליו מחזירו לבנות לו בית עושה רומו כחצי ארכו וחצי רחבו כבנין ההיכל שהיה ארכו ארבעים ורחבו עשרים וגבהו שלשים: איסוריתא. חבילות קנים ארוכין: והדר. מחזיר עצמו לכל לדדן: סכרנא לך הכא. אסתוס לך חלונותיך באבנים וטיט ואפתח לך למעלה מכותלי בגובה כחלונות אחרים שיאירו בביתך: קמרעת לאשיתאי. כשפתח זה חלונות תנוע החומה מחמת המכה: סתרנא לך. הכותל מראש גובהו עד שיגיע למקום החלונות שאעשה לך: לא קיימא. שאין טיט החדש נדבק יפה בטיט הישן שיבש כבר: דאע"ג דקא משתמש זה בליבי ותיבני. ואין הוא עצמו דר בתוכו מצי א"ל לא מצינא דאטרח להוליא העצים והתבן: אספלידא. טרקלין יפה: תרבינא. גינה שבכל הטרקלין שהיתה מאירה לתוכו: בדנפשי אנא בנינא. בשלי אני בונה ואתה אין לך עלי חזקת אורה של שלש שנים דהשתא הוא דפלגיננוהו: ד' אמות לעבודת הכרם. שהיו חורשין אותה בשוורים: דעלו אהדדי. שנתן בעל הכרם לבעל השדה לבן דמים של עילוי הכרם הילכך כרם בעי למשקל עם עבודתו: בשופטני עסקינן. וכי שוטה היה שנטל גינה חלקה כנגד בית בנוי ולא נטל עילוי דמים: והשתא אידרונא. חדר אפל ואני על מנת אספלידא נתתי עילוי דמים: שמא בעלמא. אם אספלידא שמא ואע"פ שאינו כשאר אספלידא לא בטיל שמו: בית כור. לפי חשבון סאתים כחצר המשכן: (ר"י)

תוספות שוף אכריסך. פ"ה שחה קומתך ולר"י נראה שוף לשון שפשוף שמתחכך בארץ: בוקי סריקי. אנשים רקים מתרגמינן גוברין סריקין (שופטים יא): היינו

הך. וא"ת והא אשמעינן בהאי עובדא דחדתא אעתיקא לא קאי דלא שמעינן מההיא דלעיל ולעיל איצטריך כדאמרינן וה"מ דלא מטו כשורי למטה מי' וכו' וי"ל דמילתא דפשיטא היא דחדא חדתא וכולה עתיקא לא קאי ומשום הא לא הוה צריך לאתויי האי עובדא: **אספלידא**. פרש"י טרקלין יפה ובערוך פירש מערה כדמתרגם (תהלים נג) מפני שאול במערה באספלידא ואור"י דאספלידא דהכא א"א להיות מערה מדקאמר נמי דעלו להדדי בכשורי והודרי ובמערה ליכא כשורי והודרי ועוד מדקאמר מעיקרא אספלידא והשתא. אידרונא ובמערה ליכא אורה כלל ומפרש ר"י דאספלידא דהכא הוי אכסדרה שיש בה אורה גדולה שפרוצה ברוח אחד כדאמרינן בלא יחפור (לקמן דף כה.) עולם דומה לאכסדרה וכו' וכן מוכח בהקומץ רבה (מנחות דף לג: ושם ד"ה אספלידא) דאמר אביי חזינא להו לאספלידי דבי מר דאית להו פצימי ולית להו מזוזה ופריך מיתבי בית שער ואכסדרה ומרפסת חייבין במזוזה: **א"ל** בדידי קבנינא. פ"ה אתה אין לך עלי חזקת אורה של שלש שנים ותימה שהיה יכול להאפילו עליו שלא יהא לו בטרקלין אורה כלל ועוד דמאי קאמר באוירא לא עלו אהדדי פשיטא דעלו נמי באוירא דבית בלא אורה אינו שוה כלום ומפרש ר"ת שמאספלידא היה יכול לראות לשדותיו דרך התרביצא ודקאמר מאפלת עליו היינו שהיה מעכבו שלא היה יכול לראות שדותיו וקרי לה נמי אידרונא שלא היה יכול להביט למרחוק וכן מפרש ההוא דלקמן אין להם חלונות זה על זה ומיהו קשיא לר"י דמאי קפריך מאי שנא מהא דתניא כו' התם ודאי יש לו ד' אמות לפי שהם צורך לעבודת הכרם אבל הכא זה לא היה צורך האספלידא מש"ה בדין קאמר ליה ונראה לר"י דודאי היה מאפיל עליו האורה שלא היה בו אורה גדולה כאשר צריך לאכסדרה אבל עדיין היה בו אור גדול והא דאמר ומכנגדן מרחיק ד' אמות שלא יאפיל היינו שלא יאפיל לגמרי עד שלא יהא ראוי להשתמש בו יפה ומש"ה קרי ליה אידרונא משום דלגבי אכסדרה אידרונא היא והשתא נמי אתי שפיר דלא עלו להדדי באוירא שהוא צורך האכסדרא: **והוא** דקרו ליה בית כור. וכגון שהלוקח יודע שיש לו קרקע שקרוי בית כור דאל"כ הרי הטעהו ואפי' אם רואה בשעת מכירה שאין שם בית כור יכול לומר סבור הייתי שהיית משלים לי בית כור ואם תאמר ונימא דדמים מודיעים ואם נתן לו דמי בית כור אפילו קרו ליה בית כור ישלים לו בית כור שלם ויש לומר דמיירי כגון דאוזיל גביה ואינו נותן לו אפילו דמי לתך ואי קרו ליה בית כור אפילו אין בו אלא לתך הגיעו ואי לא קרו ליה בית כור חייב לתת לו בית כור שלם אי נמי דלא אוזיל גביה וכגון דנתן לו דמי לתך והשתא אי לא קרו ליה בית כור היה יכול לומר לוקח אם תרצה לתת לי בית כור שלם ולעמוד במקחך עמוד ואם לאו תחזור לי מעותי אבל אי קרו ליה בית כור הגיעו אע"פ שאין בו אלא לתך:

(תוספות)

מר ינוקא ומר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי נהרדעי לטעמייהו דאמר ר"נ אמר שמואל האחין שחלקו אין להן לא דרך זה על זה ולא חלונות זה על זה ולא סולמות זה על זה ולא אמת המים זה על זה והזהרו בהן שהלכות קבועות הן ורבא אמר יש להן: ההוא שטרא דיתמי דנפיק עליה תברא אמר רב חמא אגבויי לא מגבינן ליה ומיקרע לא קרעינן ליה אגבויי לא מגבינן ליה דנפק תברא עליה מיקרע לא קרעינן ליה דכי גדלי יתמי דילמא מייתו ראייה ומרעי ליה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרבינא הלכתא מאי א"ל בכולהו הלכתא כרב חמא לבר מתברא דסהדי בשקרי לא מחזקינן מר זוטרא בריה דרב מרי אמר בהא נמי הלכתא כרב חמא דאם איתא דתברא מעליא הוא איבעי ליה לאפוקי בחיי אבוהון ומדלא אפקיה שמע מינה זיופי זייפיה: **מתני'** כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל החצרות ראויות לבית שער כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריה רשב"ג אומר לא כל העיירות ראויות לחומה כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר י"ב חדש קנה בה בית דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד: **גמ'** למימרא דבית שער מעליותא היא והא ההוא חסידא דהוה רגיל אליהו דהוה משתעי בהדיה עבד בית שער ותו לא משתעי בהדיה לא קשיא הא מגואי הא מבראי ואי בעית אימא הא והא מבראי ולא קשיא הא דאית ליה דלת הא דלית ליה דלת אבע"א הא והא דאית ליה דלת ולא קשיא הא דאית ליה פותחת הא דלית ליה פותחת אי בעית אימא הא והא דאית ליה פותחת ולא קשיא הא דפותחת דידיה מגואי הא דפותחת דידיה מבראי: כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר: תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל חצרות ראויות לבית שער אלא חצר הסמוכה לרשות הרבים ראויה לבית שער ושאינה סמוכה לרשות הרבים אינה ראויה לבית שער ורבנן זימנין דדחקי בני רשות הרבים ועיילו ואתו: כופין אותו לבנות לעיר כו': (ת"ר

כופין אותו לעשות לעיר דלתים וברית) ורבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל העיירות ראויות לחומה אלא עיר הסמוכה לספר ראויה לחומה ושאינה סמוכה לספר אינה ראויה לחומה ורבן זימנין דמקרו ואתי גייסא בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן כשהן גובין לפי נפשות גובין או דילמא לפי שבח ממון גובין אמר ליה לפי ממון גובין ואלעזר בני קבע בה מסמרות איכא דאמרי בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן כשהן גובין לפי קירוב בתים הן גובין או דילמא לפי ממון גובין אמר ליה לפי קירוב בתים הן גובין ואלעזר בני קבע בה מסמרות רבי יהודה נשיאה רמא דשורא אדרבנן אמר ריש לקיש רבנן לא צריכי נטירותא דכתיב [{תהילים קלט-יח}](#) אספרם מחול ירבון אספרם למאן אילימא לצדיקים דנפשי מחלא השתא כולהו ישראל כתיב בהו [{בראשית כב-יז}](#) כחול אשר על שפת הים צדיקים עצמם מחול ירבון אלא הכי קאמר אספרם למעשיהם של צדיקים מחול ירבון וק"ו ומה חול שמועט מגין על הים מעשיהם של צדיקים שהם מרובים לא כל שכן שמגינים עליהם כי אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה מאי טעמא לא תימא ליה מהא [{שיר השירים ח-י}](#) אני חומה ושדי כמגדלות אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות

ה"י [נהרדעי לטעמייהו](#). רב חמא דמן נהרדעא הוא דלא ס"ל הא דאידור צה כדדרו אבהתי ולקס כד חילקנו אזיל לטעמייהו דנהרדעי דאמר שמואל דהוא מנהרדעא: האחיז שחלקו. ונטל זה שדה לכפון וזה לדרוס והיה אצו רגיל להיות לו ליכנס דרך זו לתוך זו אין יכול לומר דרך לי עליך: ולא חלונות. לערער על סתימת אורו: ולא סולמות. אם נטל זה בית וחצר וזה נטל עלייה אין לו לקבוע סולם בחצירו של זה לעלות לעלייתו: ולא אמת המים. להביאה מן הנהר דרך שדהו של זה לתוך שלו: תצרא. שוצר שהוא פרוע לאציהם: ומרעי ליה. לשוצר שהן עדי שקר: מתני' כופין אותו. את בן החצר שאינו רואה לסייע את בני החצר לצנות להן בית שער להיות שומר הפתח יושב שם בכל ומרחיק את בני רשות הרבים מלהאיץ בחצר: ודלת. לשער החצר לנועלו: לא כל החצרות ראויות לבית שער. בגמ' מפרש איזו היא הראויה: ויהא כאנשי העיר. לשאת עמהם בעול: גמ' ולא אישתעי בהדיה. לפי שמפסיק בעניינים הצועקין ואין קולם נשמע: מגואלי. לחצר גריעותא הוא לפי שדלת החצר נעול והעני לועק ובית שער שצפנים מפסיק

הקול: מצרתי. אינו מפסיק בפניו שהרי נכנס לתוכו וכשאינו לו דלת עסקינן: פותחת לדידה מצרתי. העני פותחה ונכנס פותחת שירוד"ר בלע"ז והוא של עץ ותמיד המפתח לתוכו: שאינה סמוכה. שמסוכה להלן מרשות הרבים: כשהם גובים. לחומת העיר: קבע זה מסמרות. הזהר לדון כן ולא תזוז ממנה: קירוב בתים. בית הקרוב לחומה צריך לחומת העיר יותר מן הרחוק: רמא דשורא אדרבנן. הטיל יליאת חומת העיר על החכמים כמו על שאר בני אדם: חול. שהוא מועט ממעשיהם של לדיקים: מגין על הים. והוא לו לחומה כדכתיב אשר שמתו חול גבול לים (ירמיה ח): (רש"י)

תוספות **מר** ינוקא. הוא הגדול ועל שם שנולד בינקותו של רב חסדא קרי ליה מר ינוקא ומר קשישא הוא הצעיר ונולד בקשישותו של רב חסדא (ועיין רש"י כתובות פט: ד"ה מר.). : **נהרדעי** לטעמייהו. רב חמא נהרדעי הוא כדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (דף יז:) [אמוראי] דנהרדעי רב חמא ושמואל נמי נהרדעי הוא כדאמר שמואל (ברכות דף נח:) נהירין לי שבילי דרקיע כשבילי דנהרדעי: אין להם דרך זה על זה. טעמא משום דפסיק שמואל בפרק המוכר את הבית (לקמן דף סד.) כר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר ולפיכך אין להם דרך זה על זה שלא שייר לעצמו כלום כל אחד חלק בחלק חבירו והוה לו כמוכר ואף על גב דאמרינן המוכר בית ושייר חצר מכר לו עם הדרך למ"ד מוכר בעין יפה מוכר לא דמי דהכא כולם מוכרין וכל אחד מכר ולא שייר לעצמו כלום בחלק חבירו וה"ל כמוכר חצר ושייר בית דצריך ליקח לו דרך מבעל החצר: **ולא** סולמות זה על זה. פ"י בקונטי' אם נטל זה בית וחצר וזה נטל עלייה אין לקבוע סולם בחצירו של זה לעלות לעלייתו וקשה לר"י דהיינו ולא דרך זה על זה ונראה לר"י כגון שלקח זה בית וזה עלייה וחצר אין לו לסמוך הסולם בכותל של זה ולעלות בעלייתו: **ואי** בעית אימא הא והא מבראי. ולא גרסינן הא והא מגוואי דמגוואי אין שייך לחלק בין אית ליה דלת ללית ליה ובין אית ליה פותחת ללית ליה דבכל ענין הוא רע כיון שאין יכול לבא אלא עד פתח החצר ואין לפרש הא דאית ליה דלת כו' אחצר קאי דהא במתני' בהדיא קתני כופין אותו לבנות דלת לחצר ולמאי דגרסי' מבראי קצת קשה דלא הוי כשאר שינויי דנקט צד דלא מעלי הא והא דאית ליה דלת והא והא דאית ליה פותחת והכא נקיט ההוא דמעלי: **לפי** שבח ממון הן גובין. כיון דאין סכנת נפשות לא אזלינן אלא בתר ממון והכי נמי אמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטז:) שיירא ההולכת במדבר ועמד עליה גייס מחשבין לפי ממון דליכא סכנת נפשות כיון דאין הגייס בא רק בשביל ממון ואף על גב דאמר בפי' בן סורר (סנהדרין דף עב.) דהבא במחתרת נידון על שם סופו ומפרש רבא טעמא בגמ' משום חזקה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו כו' ואפי' הכי אין מחשבין

אלא לפי ממון כיון דהגייס ברצונו אינו בא על הנפשות דאם לא יעמדו נגדם לא יזיק לגופם הילכך לא חשיב סכנת נפשות לפיכך אם יעמדו עליהם לסטים ונתפשרו עמהם גובין לפי ממון אבל היכי דטעו במדבר אמר התם דמחשבינן אף לפי הנפשות משום כיון דטעו איכא סכנת נפשות: **לפי** קירוב בתים הן גובין. פירש . ר"ת ונותנין עניים קרובים יותר מרחוקים וכן עשירים קרובים יותר מעשירים רחוקים אבל עשירים רחוקים נותנין יותר מעניים קרובים דלפי שבח ממון נמי הן גובין: **אילימא** לצדיקים כו'. דבהכי מיירי קרא דלעיל מיניה כתיב ולי מה יקרו רעידך אל מה עצמו ראשיהם וכתוב בתריה אספרם מחול ירבון: (תוספות)

א

-

ח

דף

אלו ת"ח ור"ל סבר לה כדדרש רבא **{שיר השירים ח-י}** אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות רב נחמן בר רב חסדא רמא כרגא ארבנן א"ל רב נחמן בר יצחק עברת אדאורייתא ואדנביאי ואדכתובי אדאורייתא דכתיב **{דברים לג-ג}** אף חובב עמים כל קדושיו בידך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם אפילו בשעה שאתה מחבב עמים כל קדושיו יהיו בידך והם תכו לרגלך תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ישא מדברותיך לישא וליתן בדבורותיו של מקום אדנביאי דכתיב **{הושע ח-י}** גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים אמר עולא פסוק זה בלשון ארמית נאמר אי תנו כולהו עתה אקבצם ואם מעט מהם יחלו ממשא מלך ושרים אדכתובי דכתיב **{עזרא ז-כד}** מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהם ואמר רב יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא והלך זו ארנונא רב פפא רמא כריא חדתא איתמי א"ל רב שישא בריה דרב אידי לרב פפא ודילמא לא מידויל א"ל מישקל שקילנא מנייהו אי מידויל מידויל ואי לא מהדרנא לה ניהלייהו אמר רב יהודה הכל לאגלי גפא אפילו מיתמי אבל רבנן לא צריכי נטירותא הכל לכריא פתיא אפי" מרבנן ולא אמרן אלא דלא נפקי באכלוזא אבל נפקי

באכלוזא רבנן לאו בני מיפק באכלוזא נינהו : רבי פתח אוצרות בשני בצורת אמר יכנסו בעלי מקרא בעלי משנה בעלי גמרא בעלי הלכה בעלי הגדה אבל עמי הארץ אל יכנסו דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס אמר לו רבי פרנסני אמר לו בני קרית אמר לו לאו שנית אי"ל לאו אם כן במה אפרנסך [אי"ל] פרנסני ככלב וכעורב פרנסיה בתר דנפק יתיב רבי וקא מצטער ואמר אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ אמר לפניו ר' שמעון בר רבי שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא שאינו רוצה ליהנות מכבוד תורה מימיו בדקו ואשכח אמר רבי יכנסו הכל רבי לטעמיה דאמר רבי אין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ כההוא דמי כלילא דשדו אטבריא אתו לקמיה דרבי ואמרו ליה ליתבו רבנן בהדן אמר להו לא אמרו ליה ערוקינן [אי"ל] ערוקו ערוקו פלגיהון דליוה פלגא אתו הנהו פלגא קמי דרבי אי"ל ליתבו רבנן בהדן אמר להו לא ערוקינן ערוקו ערוקו כולהו פש ההוא כובס שדיוה אכובס ערק כובס פקע כלילא אי"ר ראיתם שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ : וכמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר וכו' : ורמינהי החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום ולנה בתוכה והודחה עמהן הן בסקילה וממונן פלט ואם נשתהו שם שלשים יום הן בסייף וממונן אבד אמר רבא לא קשיא הא לבני מתא הא ליתובי מתא כדתניא המודר הנאה מאנשי העיר כל שנשתהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו פחות מכאן מותר מיושבי העיר כל שנשתהא שם שלשים יום אסור ליהנות ממנו פחות מכאן מותר ליהנות ממנו ולכל מילי מי בעינן י"ב חדש והתניא שלשים יום לתמחוי שלשה חדשים לקופה ששה לכסות תשעה לקבורה שנים עשר לפסי העיר אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן כי תנן נמי מתניתין שנים עשר חדש לפסי העיר תנן : וא"ר אסי אמר ר' יוחנן הכל לפסי העיר ואפי' מיתמי אבל רבנן לא דרבנן לא צריכי נטירותא אמר רב פפא לשורא ולפרשאה ולטרזינא אפילו מיתמי אבל רבנן לא צריכי נטירותא כללא דמילתא כל מילתא דאית להו הנאה מיניה אפילו מיתמי רבה רמא צדקה איתמי דבי בר מריון אי"ל אביי והתני רב שמואל בר יהודה אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבויים אי"ל אנא לאחשובינהו קא עבידנא איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה ארנקא דדינרי לקמיה דרב יוסף אמרה ליהוי למצוה רבה יתיב רב יוסף וקא מעיין בה מאי מצוה רבה אי"ל אביי מדתני רב שמואל בר יהודה אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבויים שמע מינה

רש"י אלו תלמידי חכמים. אלמא אין אריכין חומה: כנסת ישראל. כולם שוין לענין חומה וגודרים עצמן מלטמע בעובדי כוכבים: שאתה מחבב עמים. שאתה מזהיב להם פניך להשליטן על בניך: כל קדושיו. של ישראל בידך לשומרון: כלשון ארמי נאמר. יתנו תרגום של ישנו כמו וסננתם ותנינון (דברים ו): אם תנו כולם. וכן רובן יהיו שוין ועוסקים בתורה כשיגלו בעמים: עתה אקבלם. בקרוב אקבלם: ויחלו מעט וגו'. ואף מועטין הן השוין בעמים יחלו ממשא מלך ושרים יהיו בטלים מלשאת משא מלך ושרים. יחלו כמו לא יחל דברו (במדבר ל): מנדה כלו והלך. דריוש איה את פחת עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה: מנת המלך. מגבת מסים שהן מטיילין תמיד על בני המדינה: ארנונא. עישורי תבואות ובהמות מדי שנה בשנה: כריא חדתא. יציאת כריית באר מים חיים לשמות: לא מידויל. לא ימלאו בו מים והפסדתם חנם ויתמי לאו בני מחילה נינהו לייחלו: לאגלי גפא. לשערי חומות העיר להציב בהן דלתות אגלי דלתות כמו טרוקו גלי דרכות (ד' כח). גפא סתימה כמו מלא אחר הגפה באלו מציאות (ב"מ ד' כה): לכריא פתיא. חפירת צור לשמות מים ועל שם הכלי המונח שם בצור תמיד לשמות בו עובדי דרכים קורהו פתיא: אפילו מרבנן. שהכל אריכין למים: דלא נפקי באכלוזא. שאין הן עצמם יוצאין בהכרזה לחפור אלא שוכרים פועלים: ככלב ובעורב. שחם הקב"ה עליהם (שבת קנה): שנאמר יודע כדק דין דלים (משלי כט) לפי שהכלב מזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו במעיו שלשת ימים וגבי עורב כתיב לבני עורב אשר יקראו (תהלים קמז) לפי שהעורב אכזרי על בניו והקב"ה מזמין להן יתושין מתוך אורחם ואוכלין: דמי כלילא. עטרה למלך קיסר: אתו. עמי הארץ לקמיה דרבי: דליוה לפלגא. מחל המלך דמי החזי וסילקה מעליהן: שדיוה אכובס. הטיולה פחתי המלך על הכובס: החמרת והגמלת. שיירא של חמרים ושל גמלים: הרי אלו בסקילה. כדן שאר יחידים: יתובי מתא. בשלשים יום וגבי עיר הנדחת כתיב יושבי העיר (דברים יג): ולכל מילי. ומקמי הכי לא יהיב מידי עם בני העיר: שלשים יום לתמחוי. כיון ששהה שם שלשים יום גובין הימנו [גבאין] תמחוי מאכל לעניים: לקופה. לדקה: לכסות. עניי העיר: לקבורה. לקבור עניי העיר שהיא יציאה יתירא: לשורא. לתיקון החומה: לפרשא. פרש שהולך סביבות

כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי ואמר רבי יוחנן כל המאוחר בפסוק זה קשה מחבירו חרב קשה ממות אי בעית אימא קרא ואי בעית אימא סברא אי בעית אימא סברא האי קא מינוול והאי לא קא מינוול ואבע"א קרא [\[תהילים קטז-טו\]](#) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו רעב קשה מחרב איבעית אימא סברא האי קא מצטער והאי לא קא מצטער איבעית אימא קרא [\[איכה ד-ט\]](#) טובים היו חללי חרב מחללי רעב שבי [קשה מכולם] דכולהו איתנהו ביה: תנו רבנן קופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה נגבית בשנים שאין עושים שררות על הצבור פחות משנים ומתחלקת בשלשה כדיני ממונות תמחוי נגבית בשלשה ומתחלקת בשלשה שגבויה וחלוקה שוים תמחוי בכל יום קופה מערב שבת לערב שבת תמחוי לעניי עולם קופה לעניי העיר ורשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה ולשנותה לכל מה שירצו ורשאים בני העיר להתנות על המדות ועל השערים ועל שכר פועלים ולהסיע על קיצתן אמר רב אין עושין שררות על הצבור פחות משנים מנא הני מילי אמר רב נחמן אמר קרא [\[שמות כח-ה\]](#) והם יקחו את הזהב וגוי שררות הוא דלא עבדי הא הימוני מהימן מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא מעשה ומינה רבי שני אחין על הקופה מאי שררותא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שממשכנין על הצדקה ואפילו בע"ש איני והא כתיב [\[ירמיה ל-כ\]](#) ופקדתי על כל לוחציו ואמר ר' יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב ואפי' על גבאי צדקה לא קשיא הא דאמיד הא דלא אמיד כי הא דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי ושקיל מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה [\[דניאל יב-ג\]](#) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וגוי' (המשכילים יזהירו כזוהר הרקיע) זה דיין שדן דין אמת לאמתו [\[דניאל יב-ג\]](#) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו גבאי צדקה במתניתא תנא והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע זה דיין שדן דין אמת לאמתו וגבאי צדקה ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד אלו מלמדי תינוקות כגון מאן אמר רב כגון רב שמואל בר שילת דרב אשכחיה לרב שמואל בר שילת דהוה קאי בגינתא אי"ל שבקתיה להימנותך אמר ליה הא תליסר שנין דלא חזיא לי והשתא נמי דעתאי עלויהו ורבנן מאי אמר רבינא [\[שופטים ה-לא\]](#) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו ת"ר גבאי צדקה אינן רשאים לפרוש זה מזה אבל פורש זה לשער וזה לחנות מצא מעות בשוק לא יתנם בתוך כיסו אלא נותנן לתוך ארנקי של צדקה ולכשיבא לביתו יטלם כיוצא בו היה נושה בחבירו

מנה ופרעו בשוק לא יתננו לתוך כיסו אלא נותנן לתוך ארנקי של צדקה ולכשיבא לביתו יטלם תנו רבנן גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן מעות של צדקה אין מונין אותן שתים אלא אחת אחת אמר אביי מריש לא הוה יתיב מר אציפי דבי כנישתא כיון דשמעה להא דתניא ולשנותה לכל מה שירצו הוה יתיב אמר אביי מריש הוה עביד מר תרי כיסי חד לעניי דעלמא וחד לעניי דמתא כיון דשמעה להא דאמר ליה שמואל לרב תחליפא בר אבדימי עביד חד כיסא

ר"י קצי כולהו איתנהו ציה. שהוא ציד העכומ"ז לעשות בו כל חפצו אם למות [אם לחרב] אם לרעב: מפני שהוא כדיני ממונות. לעיין ולתת לכל אחד כפי טפלים התלוין בו: שגבויה וחלוקה שוה. בכל יום מדי יום ציוס כדקתני לקמיה לפיכך אין גבויו בשנים שלא ינטרכו לטרוח ולבקש את השלישי לחלק: לעשות קופה תמחוי. לחלק לעניי עולם אם ירבו עליהן: להתנות על המדות. להגדיל סאת העיר או להקטין: ועל השערים. שער חטין והיין שלא ימכרנה שנה זו יותר מכך וכך דמים: להסיע על היצאם. לקנוס את העובר על היצא דצריהם להסיעם מדת דין תורה: הא הימוני מהימן. יחיד להיות גזבר: שני אחים. לגבי המנותא כחד דמו: מאי שררותיה. דקופה דקאמרת עלה לפי שאין עושין שררה על הצבור כו': אפילו בע"ש. שיש פתחון פה לצעה"צ לומר טרוד אני: ופקדתי וגו'. אלמא אסור למשכן: אמיד. עשיר: גבאי צדקה. המשכילים אל דל מהו כריך: מלמדי תינוקות. מלדיקי רבים הן שמלמדו ומחנכין אותן בדרך טובה: שצקתיה להמנותיד. שהיית רגיל ללמדם באמונה וללמד עליהם על גבם תמיד: דעתאי להתם. לתינוקות: ורבנן מאי. תלמידי חכמים העוסקים בתורה תמיד מאי כתיב בהו: לפרוש זה מזה. מפני החשד שלא יאמרו זה הגובה יחידי דעתו לגנוב: אבל זה פורש לחנות וזה לשער. זה לגבות מיושבי השער וזה לגבות מיושבי החנות ובלבד שיראו שניהן כאחד: לא יתנס לתוך כיסו. שלא יאמרו מעות של צדקה הוא גונב: פורטין. פרוטות שגבו לוקחין דינרי כסף לפי שהפרוטות של נחושת מחלדות: ואין פורטין לעלמס. פן יחשדום שפורטין בזול: אין מונין אותם שנים

שנים. פן יאמרו שנים הוא נוטל ואינו מונה אלא אחד: אפיפי דבי כנישתא.
מחללות של בית הכנסת מקום למזבני להו ממעות הקופה: (כ"ז)

תוספות פדיון שבויים מצוה רבה. והא דאמר בפרק בני העיר (מגילה דף כז.) אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ולא קתני פדיון שבויים שמא מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך למיתני: **ומתחלקת** בגי מפני שהיא כדיני ממונות. וא"ת מהאי טעמא נמי תהא נגבית בגי ופר"ת לפי שהיה ידוע סכום של כל אחד ואחד כמה יתן: **ולשנות'** לכל מה שירצו. נראה לר"ת דיכולים לשנותו אף לדבר הרשות אע"ג דאמרינן בערכין בפ"ק (דף ו: ושם) האי מאן דנדב שרגא לבי כנשתא אסור לשנותה לדבר הרשות ואמר נמי התם האומר פרוטה זו לצדקה עד שלא באה ליד הגבאי מותר לשנותה משבאה ליד הגבאי אסור לשנותה לדבר הרשות הכא שבני העיר משנים אותה שאני לפיכך מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות ואפילו באה ליד הגבאי וכן היה ר"ת נוהג לתת מעות הקופה לשומרי העיר לפי שעל דעת בני העיר נותנים אותם: **כי** הא דרבא אכפיה. אחר היה עמו דאין עושין שררה על הצבור פחות מב' ולא חשיב ליה מפני כבודו של רבא: **אכפיה** לרב נתן. וא"ת והא. בפרק כל הבשר (חולין דף קי: ושם ד"ה כל) אמר כל מ"ע שמתן שכרה [כתובה] בצדה אין ב"ד של מטה מוזהרים עליה וגבי צדקה כתיב כי פתוח תפתח את ירך לו וכתוב כי בגלל הדבר הזה יברכך (דברים טו) ואר"ת דהאי כפיה בדברים כמו כפייה ועל בפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף נג.) ועוד תירץ דהכא קבלו עליהם שיכופו אותן הגבאי ולר"י נראה דבצדקה כופין משום דאית בה לאו דכתיב בה לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ וגוי ולריצב"א נראה דהא דאין ב"ד מוזהרין על מצות עשה שמתן שכרן בצדה היינו דאין נענשין וכן משמע בירושלמי דהמוכר את הספינה וההיא דכל הבשר (שם) דלא הוה מוקיר אבוה וכפתוהו ואמר להו שבקוהו ה"פ אינכם מוזהרין להכריחו עד שיעשה כשאר מצות עשה דאם א"ל עשה סוכה ולולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו כדאמר בהכותב (כתובות דף פו: ושם) [וע"ע תוס' כתובות מט: ד"ה אכפייה ותוס' חולין קי: ד"ה כל]: **דין** אמת לאמתו. אמת לאפוקי דין מרומה אע"ג שהעדים מעידין אותו [אין מחתכים אותו] כיון שיודעים שמשקרים כדרשינן (בסנהדרין דף ז.) [צ"ל בשבועות ל:]: לאמתו שלא יטו את הדין [וע"ע תוס' מגילה טו: ד"ה זה]: **ומצדיקי** הרבים וגוי אלו מלמדי תינוקות. אומר ר"י דצריך לומר דרקיע מזהיר טפי מכוכבים דהא בס"פ אלו עוברין (פסחים מט: ושם ד"ה לא) משמע דגבאי צדקה עדיפי ממלמדי תינוקות דאמר לא מצא בת תלמיד חכם ישא בת גבאי צדקה לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות ואריב"א כי מצא בפרקי דרבי אליעזר דרקיע דהאי קרא דהמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע היינו רקיע שעל ראשי החיות שמזהירין מכוכבים שאורו כאור החמה והאי דקאמר ורבנן מאי אמר רבינא ואוהביו

כצאת השמש היינו שמש של עתיד לבא דהוא שבעתים כאור שבעת הימים ואור
שבעת ימי בראשית היה שבעתים מאור חמה של עכשיו כדמפרש תרגום של רני
ושמחי (זכריה (ב) : (תוספות)

א

-

ט

דף

ואתני עלה איהו נמי עבד חד כיסא ואתני עלה רב אשי אמר אנא אתנווי
נמי לא צריכנא דכל דקא אתי אדעתא דידי אתי ולמאן דבעינא יהיבנא
ליה הנהו בי תרי טבחי דעבדי עניינא בהדי הדדי דכל מאן דעביד ביומא
דחבריה נקרעוה למשכיה אזל חד מנייהו עבד ביומא דחבריה קרעו
למשכיה אתו לקמיה דרבא חייבינהו רבא לשלומי איתיביה רב ימר בר
שלמיא לרבא ולהסיע על קיצתם לא אהדר ליה רבא אמר רב פפא שפיר
עבד דלא אהדר ליה מידי ה"מ היכא דליכא אדם חשוב אבל היכא דאיכא
אדם חשוב לאו כל כמינייהו דמתנו ת"ר אין מחשבין בצדקה עם גבאי
צדקה ולא בהקדש עם הגזברין ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר
שנאמר [\[מלכים ב יב-טז\]](#) ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על
ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים א"ר אלעזר אע"פ שיש
לו לאדם גזבר נאמן בתוך ביתו יצור וימנה שנאמר [\[מלכים ב יב-יא\]](#) ויצורו
וימנו אמר רב הונא בודקין למזונות ואין בודקין לכסות אי בעית אימא
קרא ואי בעית אימא סברא אב"א סברא האי קא מבזי והאי לא קא מבזי
אי בעית אימא קרא [\[ישעיה נח-ז\]](#) הלא פרוש לרעב לחמך בשי"ן כתיב
פרוש והדר הב ליה והתם כתיב [\[ישעיה נח-ז\]](#) כי תראה ערום וכסיתו כי
תראה לאלתר ורב יהודה אמר בודקין לכסות ואין בודקין למזונות אי
בעית אימא סברא ואי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא האי
קמצערא ליה והאי לא קמצערא ליה אי בעית אימא קרא הכא כתיב הלא
פרוס לרעב לחמך פרוס לאלתר וכדקרין והתם כתיב כי תראה ערום
וכסיתו כשיראה לך תניא כוותיה דרב יהודה אמר כסוני בודקין אחריו
פרנסוני אין בודקין תנן התם אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום

מככר בפונדיון מארבע סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה מאי פרנסת לינה אמר רב פפא פוריא ובי סדיא שבת נותנין לו מזון שלש סעודות תנא אם היה מחזיר על הפתחים אין נזקקין לו ההוא עניא דהוה מחזיר על הפתחים דאתא לקמיה דרב פפא לא מזדקיק ליה אי"ל רב סמא בריה דרב ייבא לרב פפא אי מר לא מזדקיק ליה אינש אחרינא לא מזדקיק ליה לימות ליה והא תניא אם היה עני המחזיר על הפתחים אין נזקקין לו אי"ל אין נזקקין לו למתנה מרובה אבל נזקקין לו למתנה מועטת אמר רב אסי לעולם אל ימנע אדם עצמו [מלתת] שלישיית השקל בשנה שנא' [\[נחמיה י-לג\]](#) והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישיית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו ואמר רב אסי שקולה צדקה כנגד כל המצות שנאמר והעמדנו עלינו מצות וגוי מצוה אין כתיב כאן אלא מצות (סימן גדול מקדש משה) אי"ר אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה שנאמר [\[ישעיה לב-יז\]](#) והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם זכה הלא פרוש לרעב לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית אמר להו רבא לבני מחוזא במטותא מנייכו עושו בהדי הדדי כי היכי דליהוי לכו שלמא במלכותא וא"ר אלעזר בזמן שבהמ"ק קיים אדם שוקל שקלו ומתכפר לו עכשיו שאין בהמ"ק קיים אם עושין צדקה מוטב ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלין בזרוע ואעפ"כ נחשב להן לצדקה שנא' [\[ישעיה ס-יז\]](#) ונוגשיך צדקה אמר רבא האי מילתא אישתעי לי עולא

רפ"י ואתני. מתנה עם הצבור לחלקם לכל הבא: דכל דאתי. לתת מעות לקופה: עניינא. תנאי: למשכיה. עור הבהמה: לאו כל כמינייהו דמתנו. אלא בפניו: אין מחשבין. לומר היכן נתת מעות שגביתם: שאין ראיה לדבר. ללא בגבאי לדיקה כתיב אלא בגיזברי הקדש הנותנים לבס לעושי המלאכה שהפועלים מרובין למלאכות הרבה לגודרין ולחולבי האבן לכתפים ולחמרים ולקנות עלים ואבני מחלב וא"א לעמוד על החשבון כדאמרינן בעלמא (שבועות דף מה.) בעל הבית טרוד בפועליו הוא ואינסי: יאור וימנה. הכסף שהוא מוסר בידו ואע"פ שאינו בא עמו לחשבון לאחר מכאן יאור וימנה שנאמר ויאורו וימנו וגו' והדר ונתנו את הכסף המתוכן המנוי על ידי עושי המלאכה וגו': צדקין למזונות. אם בא עני ואמר פרנסוני צדקין שלא יהיה רמאי: ואין צדקין לכסות. בא ערום ואמר כסוני לוקחין כסות מיד: פרוץ. דרוץ וחקור תחלה: לכפיראה לך. שאינו רמאי: מככר

צפונדיון. ככר הלקוח צפונדיון כשלוהחין ארבע סאין חטין צסלע ומגיע לפונדיון חאי קב שהסלע מ"ח פונדיונין וארבע סאין מ"ח חלאי קבין והחנוני שהוא טוחן ואופה ומוכר בשוק משתכר מחלה הרי שנותן ככר של רובע הקב צפונדיון: לן. בלילה: פרנסת לינה. לרכי לינה: בי סדיא. כר לתת מראשותיו: אין נזקין לו. לתת מעות מן הקופה אחרי שלמד לחזר על הפתחים דיו בכך: ולא אזדקיק ליה. אפי' לפרנסה: מעשה הלדקה. טורח המעשים את חזריהם מדלחא כתיב והיתה הלדקה שלום: זכה. למזל טוב: עניים מרודים. זו ממסלת רומי שרועקת תמיד הבו הבו שאנו לריכין: מרודים. קונפליינ"ט בלע"ז כמו אריד צשיחי (תהלים נה): עולח משגש ארחתיה דאימיה. לרב ששת קרו ליה הכי עולל המשגש דרכי אמו שגרם להטותה מדרך שאר נשים כדלקמן: (כ"ט)

תוספות ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר. ראיה גמורה אינה דשאני התם שהיו צדיקים גמורים: אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון כו'. הככר עולה ששה ביצים דצא מהן מחצה לחנווני והוא מזון שתי סעודות כדתניא בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פב:) וקשה לר"י דבפרק כל כתבי (שבת דף קיח. ושם) משמע שהוא רגילות דאיכא סעודה בהדיה דקאמר התם דכי אזיל מלווינא ליה סעודה בהדיה דכי אזיל לאו בריקן אזיל וא"כ למה נותנין לו שתי סעודות די לו בסעודה אחת ההיא סעודה דאיכא בהדיה יאכל מיד וסעודה שנותנין לו עכשיו יוליכנו עמו ונראה לר"י דאין מחלקין תמחוי בלילה לפי שאין יכולין להבחין למי נתנו ולמי לא נתנו וכן משמע מדקאמר לן נותנים לו פרנסת לינה ומפרש דהיינו פוריא ובי סדיא אבל ככר אין נותנין לו ולכך נותנין לו ב' סעודות שיאכל אחת בלילה ואחת למחר דכי אזיל לאו בריקן אזיל וטעמא דבעינן שלא ילך ריקם דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו ולא יהא רעב כל כך אבל אין לפרש דהטעם שמא לא יגיע בין היהודים ויהא לו מה לאכול דאי חיישינן להכי היה ליתן לו שלש סעודות כי גם בלילה לא יתנו אף כשיגיע בין היהודים שאין מחלקין תמחוי בלילה ואין לומר דלעולם מחלקין ולכך נותנין שתי דחיישינן שמא לא יגיע בין היהודים שתי פעמים אי נמי לא חיישינן אלא לפעם אחת והשניה נותנין לו כדי שיהא לו פת בסלו דאם כן היכי קאמר התם דמלוינן ליה סעודה אחת בהדיה ואם יש לחוש שמא לא יגיע בין היהודים היה לו ליתן שתיים לכך נראה כדפרישית: שבת נותנין לו מזון שלש סעודות. פירוש בשבת בצהרים אותן שתי סעודות שנתן לו אתמול בערב שבת אכל ליל שבת ושבת שחרית ושלש סעודות שנותנים לו בשבת יאכל אחת בשבת בסעודה שלישית ואחת למוצאי שבת ושלישית ישאר לו למחר בדרך שלא ילך ריקם ואין

להאריך וקשה לרשבי"א הא דתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ז) ומייתי לה בפרק כל כתבי (שבת דף קיח ושם) מי שיש לו מזון שתי סעודות בביתו לא יטול מן התמחוי ואמאי הא אחד יאכל מיד ואחד בלילה וא"כ כי אזיל ריקם אזיל וצריך לפרש דמזון שתי סעודות דקאמר היינו בלא אותה שיש לו לאכול מיד וא"ת שבת אמאי נותנין לו שלש סעודות והא הך מתני' ר"ע היא דקתני רישא כל מי שיש לו מזון י"ד סעודות לא יטול מן הקופה ופריך בפרק כל כתבי הקדש (שם) מני אי רבנן חמיסר הויין אי רבי ח דקא שיתסר הויין ומשני הא מני ר"ע היא דאמר עשה שבתך חול ונראה לרשבי"א דבשביל סעודת שבת אין לו להתחיל וליטול אבל בשכבר צריך ליטול נוטל גם כדי לסעודת שבת: **לא** אזדקיך ליה. רב פפא גבאי היה ולא נתן לו מן הקופה כדתניא אין נותנין לו מן הקופה כיון שמחזר על הפתחים וא"ל רב סמא אי מר לא אזדקיך ליה לתת לו מן הקופה היינו כדי סעודה כ"ש שגם אחרים לא יתנו לו ומסיק הא דתניא אין נזקקין לו מן הקופה היינו כדי סעודה אבל דבר מועט יתנו לו: **שנאמר** והעמדנו עלינו מצות. ואע"ג דהאי קרא גבי בית אלהינו כתיב דהיינו בדק הבית כ"ש צדקה: (תוספות)

דף ט - ב

משגש ארחתיה דאימיה משמיה דר' אלעזר מאי דכתיב **ישעיה נט-יז** וילבש צדקה כשריון לומר לך מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול רבי חנינא אמר מהכא **ישעיה סד-ה** וכבגד עדים כל צדקותינו מה בגד זה כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול אמאי קרו ליה עולא משגש ארחתיה דאימיה דבעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מרב ששת מנין למצורע בימי ספורו שמטמא אדם אמר לו הואיל ומטמא בגדים מטמא אדם א"ל דילמא טומאה בחבורים שאני דהא הסיט נבילה דמטמא בגדים ואינו מטמא אדם אמר ליה ואלא שרץ דמטמא אדם מנלן לאו משום דמטמא בגדים א"ל שרץ בהדיא כתיב ביה **ויקרא כב-ה** או איש אשר יגע בכל שרץ אלא שכבת זרע דמטמא

אדם מנלן לאו משום דהואיל ומטמא בגדים מטמא אדם א"ל שכבת זרע
נמי בהדיא כתיב ביה [ויקרא כב-ד/ה](#)

א

-

י

דף

ימצא חיים בעלי עושר דכתיב צדקה בעלי אגדה דכתיב וכבוד כתיב הכא וכבוד וכתיב
התם [משלי ג-לה](#) כבוד חכמים ינחלו תניא היה רבי מאיר אומר יש לו לבעל הדין
להשיבך ולומר לך אם אלהיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסן אמור לו כדי
שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם וזו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע אם
אלהיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם א"ל כדי שניצול אנו בהן מדינה של
גיהנם א"ל [אדרבה] זו שמחייבתן לגיהנם אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר
ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך
אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא כועס עליו ואתם קרוין עבדים שנאמר
[ויקרא כה-נה](#) כי לי בני ישראל עבדים אמר לו ר"ע אמשול לך משל למה הדבר דומה
למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא
להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא דורון משגר לו ואנן קרוין
בנים דכתיב [דברים יד-א](#) בנים אתם לה' אלהיכם אמר לו אתם קרוים בנים וקרוין
עבדים בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין בנים ובזמן שאין אתם עושין רצונו
של מקום אתם קרוין עבדים ועכשיו אין אתם עושין רצונו של מקום אמר לו הרי הוא
אומר [ישעיה נח-ז](#) הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית אימתי עניים
מרודים תביא בית האידנא וקאמר הלא פרוס לרעב לחמך: דרש ר"י ברבי שלום כשם
שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש
השנה זכה הלא פרוס לרעב לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית כי הא דבני אחתיה
דרבן יוחנן בן זכאי חזא להו בחילמא דבעו למיחסר שבע מאה דינרי עשינהו שקל
מינייהו לצדקה פוש גבייהו שיבסר דינרי כי מטא מעלי יומא דכיפורי שדור דבי קיסר
נקטינהו אמר להו רבן יוחנן בן זכאי לא תדחלון שיבסר דינרי גבייכו שקלינהו מינייכו
אמרי ליה מנא ידעת אמר להו חלמא חזאי לכו א"ל ואמאי לא אמרת לן [דנתיבניהו]
אמר להו אמאי כי היכי דתעבדו מצוה לשמה רב פפא הוה סליק בדרגא אישתמיט
כרעיה בעי למיפל אמר השתא כן איחייב מאן דסני לן כמחללי שבתות וכעובדי עבודת
כוכבים א"ל חייא בר רב מדפתי לרב פפא שמא עני בא לידך ולא פרנסתו דתניא רבי
יהושע בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב
הכא [דברים טו-ט](#) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם [דברים יג-ד](#)
יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים תניא א"ר אלעזר
בר' יוסי כל צדקה וחסד שישראל עושין בעולם הזה שלום גדול ופרקליטין גדולין בין
ישראל לאביהן שבשמים שנאמר [ירמיה טז-ה](#) כה אמר ה' אל תבא בית מרזח ואל תלך
לספוד ואל תנווד להם כי אספתי את שלומי מאת העם הזה [וגו' את] החסד ואת הרחמים

חסד זו גמילות חסדים רחמים זו צדקה תניא ר"י אומר גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה שנאמר [\[ישעיה נא-א\]](#) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות הוא היה אומר עשרה דברים קשים נבראו בעולם הר קשה ברזל מחתכו ברזל קשה אור מפעפעו אור קשה מים מכבין אותו מים קשים עבים סובלים אותן עבים קשים רוח מפזרתן רוח קשה גוף סובלו גוף קשה פחד שוברו פחד קשה יין מפיו יין קשה שינה מפכחתו ומיתה קשה מכולם [וצדקה מצלת מן המיתה] דכתיב [\[משלי יב-ב\]](#) וצדקה תציל ממות דרש רבי דוסתאי ברבי ינאי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מביא דורון גדול למלך ספק מקבלין אותו הימנו ספק אין מקבלין אותו הימנו [ואם תמצא לומר מקבליים אותו ממנו] ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה פני המלך והקדוש ברוך הוא אינו כן אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר [\[תהילים יז-טו\]](#) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי אמר דכתיב אני בצדק אחזה פניך מאי אשבעה בהקיץ תמונתך אמר רב נחמן בר יצחק אלו תלמידי חכמים שמנדדין שינה מעיניהם בעולם הזה והקב"ה משביען מזיו השכינה לעולם הבא א"ר יוחנן מאי דכתיב [\[משלי יט-ז\]](#) מלוה ה' חונן דל אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול עבד ליה לאיש מלוה א"ר חייא בר אבא רבי יוחנן (רמי) כתיב [\[משלי יא-ד\]](#) לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות וכתוב [\[משלי יב-ב\]](#) לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות שתי צדקות הללו למה אחת שמצילתו ממייתה משונה ואחת שמצילתו מדינה של גיהנם ואי זו היא שמצילתו מדינה של גיהנם ההוא דכתיב ביה עברה דכתיב [\[צפניה א-טו\]](#) יום עברה היום ההוא ואי זו היא שמצילתו ממייתה משונה

רש"י ימלא חיים. וכתוב גבי חכמה כי מולאי מלא חיים: בעלי אגדה. מתוך שהן דרשנין ומושקין את הלכ הכל מכבדין אותם: לבעל הדין. רשע או עובד כוכבים: להנצל לנו בהן כו'. שהצדקה מאלת מגינהם כדאמר' לקמן בשמעתין: שמזונותיו של אדם. שכל שיתפרנס ממנו: חסרונותיו. הפסד שעתיד להפסיד: זכה. למזל טוב יתן אותו חסרון לעניים: חזא [להו] בחלמא. במולאי יה"כ: דבעו מחסר שבע מאה דינרין. באותה שנה: שקיל צדקה מינייהו. כל השנה היה כופן בדברים וגובה מהן צדקה: פש גבייהו. ערב ראש השנה שיבסר דינרי שלא נתנו לצדקה משבע מאה דינרי: לא תדחלו. למיפסד יותר: אמאי לא אמרת לן. מתחלה שכל חלמת והיינו נותנין כולן: השתא כן. אם נפלת: איחייב מאן דסני לן. כאדם שתולה קללתו בחבירו: מחללי שבת ועובדי עבודת כוכבים. בסקילה ואמר מר (כתובות דף ל'): מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו דדמי לסקילה דתנן (סנהדרין דף מה.) בית הסקילה היה גבוה שתי קומות וכו': פרקליטין. מליצי יושר [של מלכאי השרת]: כי אספתי את שלומי מאת העם הזה. ומהו השלום את החסד ואת הרחמים שהיו רגילין לעשות: מפעפעו. מרכבו: הגוף סובלו. [כל הגוף] מלא רוח: ואני בצדק. בתחלה ואח"כ אחזה פניך בתפלה: אשבעה בהקיץ תמונתך. בשכר הקיאה אשבע תמונתך: מלוה ה' חונן דל. החונן דלים נעשה מלוה להקב"ה וכתוב ועבד ליה לאיש מלוה (משלי כב): ואיזו היא צדקה המאלת מדינה של גיהנם. כלומר איזה מן המקראות הללו מדבר מדין של גיהנם אותו שכתוב לא יועיל הון ביום עברה: (רש"י)

תוספות ואיזו שמצלת ממיתה משונה נותנה ואינו יודע למי נותנה. וא"ת אדרבה זאת שהיא מצוה רבה היה לה להציל מדינה של גיהנם שהוא רע ביותר ואומר ר"י דרוב דברים אין עומדין לאדם בעולם הזה אלא לאחר מיתה ובעולם הזה אין עומדין לאדם אלא מצות גדולות כדתנן (קדושין דף לט:) אלו דברים שאדם אוכל מפירותיו בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא לכך קאמר דאפילו ממיתה משונה דהוי בעולם הזה מצלת: (תוספות)

דף ב - ב

נותנה ואינו יודע למי נותנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה נותנה ואינו יודע למי נותנה לאפוקי מדמר עוקבא נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה לאפוקי מדרבי אבא ואלא היכי ליעביד ליתבי לארנקי של צדקה מיתבי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים ר"א אומר יפזר מעותיו לעניים ר' יהושע אומר ישמח אשתו לדבר מצוה ר' אליעזר בן יעקב אומר לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא א"כ ממונה עליה כר' חנניא בן תרדיון כי קא אמרינן דממני עלה כר' חנניא בן תרדיון א"ר אבהו אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע במה תרום קרן ישראל אמר לו בכי תשא וא"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כחה של צדקה אמר להן צאו וראו מה פירש דוד אבא [\[תהילים קיב-ט\]](#) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד רבי אבא אמר מהכא [\[ישעיה לג-טז\]](#) הוא מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו לחמו נתן מימיו נאמנים מה טעם מרומים ישכון מצדות סלעים משגבו משום דלחמו נתן ומימיו נאמנים וא"ר אבהו שאלו את שלמה איזהו בן העולם הבא אמר להם כל [\[ישעיה כד-כג\]](#) שכנגד זקניו כבוד כי הא דיוסף בריה דר' יהושע חלש אינגיד א"ל אבוה מאי חזית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם ברור ראית ואנן היכי חזיתין [א"ל] כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם ושמעתי שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן מאן נינהו אילימא ר"ע וחבריו משום הרוגי מלכות ותו לא פשיטא בלאו הכי נמי אלא הרוגי לוד תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו בני מהו שאמר הכתוב [\[משלי יד-לד\]](#) צדקה תרום גוי וחסד לאומים חטאת נענה רבי אליעזר ואמר צדקה תרום גוי אלו ישראל דכתיב [\[שמואל ב ז-כג\]](#) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן שאינם עושין אלא להתגדל בו כמו שנאמר [\[עזרא ו-ג\]](#) די להוון מהקרבינן ניחוחין לאלהה שמיא ומצליין לחיי מלכא ובנוהי ודעביד הכי לאו צדקה גמורה היא והתניא האומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן בעובד כוכבים נענה רבי יהושע ואמר צדקה תרום גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא כדי שתמשך מלכותן שנאמר [\[דניאל ד-כד\]](#) להן מלכא מלכי ישפר עליך וחטיך

בצדקה פרוק ועויתך במיחן עניין הן תהוי ארכא לשלותיך וגו' נענה רבן גמליאל ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל [וגו'] וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שעכו"ם עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא להתיהר בו וכל המתיהר נופל בגיהנם שנאמר [\[משלי כא-כד\]](#) זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר [\[צפניה א-טו\]](#) יום עברה היום ההוא אמר רבן גמליאל עדיין אנו צריכין למודעי רבי אליעזר המודעי אומר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד וחסד לאומים חטאת כל צדקה וחסד שעכו"ם עושין חטא הוא להן שאין עושין אלא לחרף אותנו בו שנאמר [\[ירמיה מ-ג\]](#) ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה נענה רבי נחוניא בן הקנה ואמר צדקה תרומם גוי וחסד לישראל ולאומים חטאת אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו נראין דברי רבי נחוניא בן הקנה מדברי ומדבריכם לפי שהוא נותן צדקה וחסד לישראל ולעכו"ם חטאת מכלל דהוא נמי אמר מאי היא דתניא אמר להם רבן יוחנן בן זכאי כשם שהחטאת מכפרת על ישראל כך צדקה מכפרת על אומות העולם: איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה ארבע מאה דינרי לקמיה דרבי אמי ולא קבלינהו שדרינהו קמיה דרבא וקבלינהו משום שלום מלכות שמע רבי אמי איקפד אמר לית ליה [\[ישעיה כז-יא\]](#) ביבש קצירה תשברנה נשים באות מאירות אותה ורבא משום שלום מלכות ורבי אמי נמי משום שלום מלכות דאיבעי ליה למפלגינהו לעניי עובדי כוכבים ורבא נמי לעניי עובדי כוכבים יהבינהו ור' אמי דאיקפד הוא

רש"י נותנה ואינו יודע למי נותנה. כדמסיים בסיפיה יתננה בכים של גבאי לזקה: דרב עוקבא ור' אבא במס' כתובות (דף סז:) מר עוקבא הוה שדי לענייא דשבוותיה כל יומא ארבעה זוזי בלינורא דקא הרי שהעני אינו יודע ממי נוטלה והוא יודע למי נותנה ור' אבא הוה אייר בסודריה ושדי לאחוריה וממליא נפשיה לביני עניי והעני נוטלה ויודע ממי נוטלה ואינו יודע למי נותנה: לדבר מורה. לפני תשמיש: אמר לו ככי תשא. אם באת לשאת ראשם בהגבהה קח מהם כופר לזדקה: כנגד זקניו כבוד. אותם שחולקין להם כבוד בעולם הזה מחמת חכמת זקנתם: עליונים למטה. אותם שהם עליונים כאן מחמת עושרן ראיתי שם שהם למטה: ותחתונים למעלה. ראיתי עניים שהם בינינו שפלים שם ראיתים חשובים: ואנו. בעלי תורה היאך איתנו היאך יש השיבוותינו: כי היכי דאיתנו הכא חשובים ונכבדים הכי איתנו התם: הרוגי מלכות ותו לא. כלומר הך מלתא לחודא הוא דהוי בהו שנהרגו על קידוש השם ותו לא הוה בהו: הרוגי לוד. לולינום ופוס אחים שהרגם (טורנוסרופוס) הרשע בלודקיא כדאמרין במסכת תענית (דף יח:) על ידי גזירה שנגזרה על ישראל להשמיד על שנמלאת בת מלך הרוגה וחשדו את ישראל עליה ועמדו אחי' הללו ואמרו מה לכם על ישראל אנו הרגנוה: ה"ז לדיק גמור. על דבר זה ומחשבה זו: כאן בישראל וכאן בעובד כוכבים. ישראל דעתן לשמים בין יחיה בין לא יחיה אינו מהרהר אחר מדת הדין אבל עכו"ם אינו נותן אללא ע"מ כן ואם לאו מתחרט: יום עברה היום ההוא. ביום הדין משתעי בנבואת רפניה: המודעי. מהר המודעי היה: ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' וגו'. נבזראדן קאמר ליה לירמיה כשהיה מגלה את ישראל לזבל: ביבש קצירה תשברנה. כשתכלה זכות שדיקן וייבש לחלוחית מעשה לזקה שלהן אז ישברו: (רש"י)

תוספות אלא א"כ ממונה עליה כרבי חנניא בן תרדיון. פי' נאמן כמותו אבל צדיק כמותו לא דהא גבאים דבימי אמוראים לא היו צדיקים כמותו ולהכי נקט ר' חנניא בן תרדיון משום מעשה שבא לידו דאמר פ"ק דמסכת ע"ז (דף יז:): מעות פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים וכן בפרק במה טומנין (שבת דף מט. ושם) דאמר תפילין צריכין גוף נקי כאלישע לא צדיק כאלישע קאמר אלא גוף נקי שידע ליזהר שלא ישן בהם ושלא יפיח בהם קאמר ולא נקט אלישע אלא משום דאיתרחיש ביה ניסא: עליונים למטה ותחתונים למעלה. פי' ר"ח דאמרו הגאונים שקבלה בידם רב מפי רב דעולם הפוך היינו שראה שמואל דהוה יתיב קמיה דרב יהודה תלמידיה משום דמיחה בשמואל בפר' במה בהמה (שם דף נה.). גבי ההיא איתתא דאתיא וצוחא קמיה דשמואל ולא אשגח בה א"ל רב יהודה לית ליה למר אוטם אזנו מזעקת דל וגו': ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם וגו'. ואותה שעה עשה צדקה שהיה מקנא להקב"ה א"נ שהיה מתיר את ירמיה מן הזיקים כדכתיב **התם:** (תוספות)

א

-

יא

דף

דלא סיימוה קמיה תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת אמרה לו רבי פרנסני אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים עמד ופרנסה משלו לימים חלה ונטה למות אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו מיד קרעו לו גזר דינו תנא הוסיפו לו עשרים ושתים שנה על שנותיו ת"ר מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם אמר להם אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה שנאמר **[תהילים פה-יב]** אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו שנאמר **[תהילים פט-טו]** צדק ומשפט מכון כסאך אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי דבר שעושה פירות שנאמר **[ישעיה ג-י]** אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו אבותי גנזו [אוצרות] ממון ואני גנזתי אוצרות נפשות שנאמר **[משלי יא-ל]** פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי שנאמר **[דברים כד-יג]** ולך תהיה צדקה אבותי גנזו לעולם הזה ואני גנזתי לעולם הבא שנאמר **[ישעיה נח-ח]** והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך: ואם קנה בה בית דירה הרי הוא כאנשי העיר: מתניתין דלא כרשב"ג דתניא רבן שמעון ב"ג אומר אם קנה בה קרקע כל שהוא הרי הוא כאנשי העיר והא תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר אם קנה שם קרקע הראויה לבית דירה הרי הוא כאנשי העיר תרי תנאי ואליבא דרבן שמעון בן גמליאל: **מתני'** אין חולקין את החצר עד שיהא ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה ולא את השדה עד שיהא בה תשעה קבין לזה ותשעה קבין לזה ר'

יהודה אומר עד שיהא בה תשעת חציי קבין לזה ותשעת חציי קבין לזה ולא את הגינה עד שיהא בה חצי קב לזה וחצי קב לזה ר' עקיבא אומר בית רובע ולא את הטרקלין ולא את המורן ולא את השובך ולא את הטלית ולא את המרחץ ולא את בית הבד ולא את בית השלחין עד שיהא בהן כדי לזה וכדי לזה זה הכלל כל שיחלק ושמעו עליו חולקין ואם לאו אין חולקין אימתי בזמן שאין שניהם רוצים אבל בזמן ששניהם רוצים אפי' פחות מכאן יחלוקו וכתבי הקדש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו: **גמ'** א"ר אסי א"ר יוחנן ארבע אמות שאמרו חוץ משל פתחים תניא נמי הכי אין חולקים את החצר עד שיהא בה שמונה אמות לזה ושמונה אמות לזה והא אנן תנן ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה אלא ש"מ כדרבי אסי שמע מינה ואיכא דרמי להו מירמא תנן אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה והתניא שמונה אמות לזה ושמונה אמות לזה א"ר אסי אמר ר' יוחנן ארבע אמות שאמרו חוץ משל פתחים אמר רב הונא חצר מתחלקת לפי פתחיה ורב חסדא אמר נותנין ארבע אמות לכל פתח ופתח והשאר חולקין בשוה תניא כוותיה דרב חסדא פתחים שבחצר יש להן ארבע אמות היה לזה פתח אחד ולזה שני פתחים זה שיש לו פתח אחד נוטל ארבע אמות וזה שיש לו שני פתחים נוטל שמונה אמות והשאר חולקין בשוה היה לזה פתח רחב שמונה אמות נוטל שמונה אמות כנגד הפתח וארבע אמות בחצר ארבע אמות בחצר מאי עבידתיהו אמר אביי הכי קאמר נוטל שמונה אמות באורך החצר וארבע אמות ברוחב החצר אמר אמימר האי פירא דסופלי יש לו ארבע אמות לכל רוח ורוח ולא אמרן אלא דלא מייחד ליה פתחא

רש"י דלא סיימוה קמיה. דר' חמי דלענני עובדי כוכבים חלקו רבא והנך דאמרן לעיל (דף ח. ת.) דקדחה נמי איפרא הורמיז למארה רבה משום שום מלכות נמי קבלינהו ולא חפשי ליה לחלקו לענני עובדי כוכבים דאסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים אבל במעות המתחלקות לעניים אין גניבת דעת דאינהו נמי ידעי שישראל רגילים לפרנס ענני עובדי כוכבים כדאמרי' במס' גיטין (דף סא.) מפרנסין ענני עובדי כוכבים עם ענני ישראל מפני דרכי שלום: אתה אמרת כו'. מתורתך למדנו לפיכך נברא אדם יחידי לומר לך כל המקיים נפש אחת (מישראל) כאילו קיים העולם מלא וכתוב (בראשית ד) קול דמי אחיד דמו ודם זרעיותיו אף כשאתה מקיים דמי אחיד עמך מעלה עליך חייו וחיי זרעיותיו שמדה טובה מרובה ממדה פורענות: מונבז המלך. בנה של הילני המלכה מזרע החשמונאים: כשאתה מארץ תלמח. אף משמים נשקף הצדק לשלם גמול: נשקף. מציט כמו נשקפה והייבב (שופטים ה) כלומר זכות הצדקה מציט ומסתכל למטה: מכון כסאך. גניזתן תחת מכון הכסא: (במקום) [דבר] שעושה פירות. והקרן קיים לעוה"ב והפירות אוכל בחייו שנאמר כי פרי מעלליהם יאכלו: אוצרות נפשות. שנאמר ולוקח נפשות חכם בהאי קרא: מתני' טרקלין ומורן. מיני פלטיין: בית השלחין. מתוך שיש לו מעיין ובידו להסקותו תדיר אם אין בו ט' קבין זורעין בו שאר זרעים לפיכך אפילו בפחות מכאן יש בו דין חלוקה: אפילו בפחות מכאן יחלוקו. משום דבעי למיתני ובכתבי הקדש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו תני רישא: כתבי הקדש. כ"ד ספרים והיו רגילים לכותבן בגליון כס"ת שלנו לפיכך גנאי הדבר לחתכן: גמ' חוץ משל פתחים. חצר של שניהם שני בתים פתוחין לחוכה ולפני הפתח ארבע אמות כורך הבית הן לפרק משאו מעל חמורו וחוז מאותו ד' אמות כריך שיהא ארבע אמות לשאר השמישין: חצר מתחלקת לפתחי'. היתה

לו חלך ובה שני בתים ואחד מהן פתוחין לו שני פתחים לחלך ולבית השני אין פתוח לחלך אלא פתח אחד וחולק נכסיו על פיו ונותן האחד לראובן בנו והשני לשמעון וחלך לא חילק אם באו לחלוק את החלך זה שיש לו שני פתחים נוטל שני חלקים בחלך ואחיו נוטל חלק אחד: נותן לכל פתח ד' אמות. ברוחב החלך להלן מן הפתח כנגד הרוחב כפי רוחב הפתח: נוטל שמונה אמות. דהיינו כנגד רוחב הפתח וארבע אמות ברוחב החלך להלן מן הפתח: האי פירא דסופלי. מי שיש לו חפירה בחלך שנותנין בה גרעיני המרים למאכל בהמה יש לו ארבע אמות בחלך לכל סביבותיה: דלא מייחד ליה פיתחא. שלא היה לו פתח אלא חפירה אלא דרך פתח ביתו שהוא יולא ונכנס בו היה לו דרך ללכת לחלך וליכך אחר החפירה שלפני סוף ביתו ומשתמש: (רפ"י)

תוספות ולא את השדה עד שיהיה בה ט' קבין וכו'. אף על גב דבכל דהו מקרי שדה כדאמרין בפרק האומר בקידושין (דף סא.). אין לי אלא בית כור זרע חומר שעורים מנין לרבות סאה וחצי סאה תרקב וחצי תרקב ת"ל שדה מ"מ אינו חשוב לטרוח לחרוש ולזרוע בפחות מט' קבין והא דאמר בסוף כתובות (דף קיב.) אמר הוא מינא לר' חנינא יאות משבחיתו בארעיכו בית סאה הניח לי אבא ממנה משח [ממנה חמר] ממנה עיבור ממנה קטנית כו' התם היה במקום שמתברך ביותר: (תוספות)

ב

-

יא

דף

אבל מייחד ליה פיתחא אין לו אלא ארבע אמות לפני פתחו אמר רב הונא אכסדרה אין לה ד' אמות טעמא מאי משום פירוק משאו הכא אפשר דעייל לגואי ומפרק מתיב רב ששת אחד שערי בתים ואחד שערי אכסדראות יש להן ד' אמות כי תניא ההיא באכסדרה דבי רב אכסדרה דבי רב פשיטא אידרון' מעליא הוא אלא באכסדרה רומייתא ת"ר בית שער אכסדרה ומרפסת יש להן ד' אמות היו חמשה בתים פתוחין למרפסת אין להן אלא ד' אמות בלבד בעא מיניה ר' יוחנן מר' ינאי לול של תרנגולין יש לו ד' אמות או אין לו ד' אמות א"ל טעמא מאי משום פירוק משאו הכא מטפס ועולה מטפס ויורד בעא מיניה רבא מרב נחמן בית חציו מקורה וחציו אינו מקורה יש לו ד' אמות או אין לו ד"א א"ל אין לו ד' אמות לא מבעיא קירויו מלגיו דאפשר דעייל לגואי ומפרק אלא אפילו קירויו כלפי חוץ אפשר דעייל לגואי ומפרק בעא מיניה רב הונא מרבי אמי אחד מבני מבוי שבקש להחזיר פתחו למבוי אחר בני מבוי מעכבין עליו או אין מעכבין עליו א"ל בני מבוי מעכבין עליו אכסניא לפי בני אדם מתחלקת או לפי פתחים מתחלקת א"ל לפי בני אדם אמר רב הונא אחד מבני מבוי שבקש לסתום כנגד פתחו בני מבוי מעכבין עליו שמרבה עליהן את הדרך מיתיבי חמש חצרות פתוחות למבוי כולן משתמשות עם החיצונה והחיצונה משתמשת לעצמה והשאר משתמשות עם השניה והשניה

משתמשת לעצמה ומשתמשת עם החיצונה נמצאת פנימית משתמשת לעצמה ומשתמשת עם כל אחת ואחת תנאי היא דתניא אחד מבני מבוי שבקש להחזיר פתחו למבוי אחר בני מבוי מעכבין עליו היה סתום ובקש לפותחו אין בני מבוי מעכבין עליו דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר חמש חצרות הפתוחות למבוי כולן משתמשות במבוי זו עם זו חצרות מאן דכר שמייחו חסורי מחסרא והכי קתני וכן חמש חצרות הפתוחות למבוי כולן משתמשות עם החיצונה והחיצונה משתמשת לעצמה וכו' דברי רבי ר' שמעון בן אלעזר אומר חמש חצרות הפתוחות למבוי כולן משתמשות במבוי: אמר מר היה סתום ובקש לפותחו אין בני מבוי מעכבין עליו אמר רבא לא שנו אלא שלא פרץ את פצימיו אבל פרץ את פצימיו בני מבוי מעכבין עליו א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך

ר"ז אבל מייחד ליה פיתחא. שהיה לו פתח לסוף ביתו אלכל החפירה ודרך אותו פתח היה רגיל להשליך הגרעינין וליטולן אין לו בחצר בשביל החפירה אלכל ד' אמות שלפני אותו פתח: אכסדרה. שיש לו מן הפתח לחצר: אין לו ד' אמות. בחלוקת החצר: טעמא מאי. אמור רבנן שיש לפתח בית ד' אמות בחצר: משום פירוק משאו. שיפרק שם משאו מעל חמורו לפי שסתם בית אינו פנוי מכלים ואי אפשר להכניס חמור עם משאו בבית לפרק לשם: הכא. באכסדרה כיון (דאית) לה דפנות אפשר דמעיייל לגאו ומפרק: אכסדרה דבי רב. דפנות סביב לה אלכל שמוקפות חלונית: אכסדרה רומייתא. מוקפות דפנות נמוכות שאין מגיעות לתקרה: בית שער. בית קטן שלפני פתח טרקלין וקורין לו פורק"א בלע"ז: מרפסת. אלווי"ר והרבה פתחי עלייה פתוחין לו וכולן עולין דרך סולם אחד שקורין דגרי"ד: אין להן אלכל ארבע אמות. בין כולן אלכל רגלי הסולם: כול של תרנגולין. בית קטן שמגדלין בו תרנגולין ויש לו פתח לחצר: יש לו ד' אמות. בחצר או לא: מטפס ועולה. התרנגול מטפס וטורח ועולה דרך ראש הכותל לתוך הלול: בית חליו מקורה כו'. ופתח לחצר יש לו ד' אמות בחצר או לא: לא מציעא קירוי מלגיו. והחלי שאינו מקורה לכד החצר דאין לו ארבע אמות בחצר דהא אפשר דמעיייל חמור במשאו ומפרק שם שאין דרך לתת כלים בחצר שאינו מקורה: אלכל אפי' קירוי לכד החוץ. וגילויי לכד פנים נמי אין לו ד' אמות דהא אפשר דמעיייל חמור עד הגילוי ומפרק: למבוי אחר. כגון בית שבין שני מבואות: בני מבוי מעכבין. אבני מבוי אחר שאינו רגיל אלכל: אכסניא. חיל של מלך המוטל על בני העיר לתת להן אכסניא בבתיהם: לפי בני אדם. הדריס בבית: מתחלקת לפי פתחים. לזבל שדות לפי שדרך הפתחים השליכו שם עד שנעשית אשפה: שבהק לסתום כנגד פתחו. להקיף מחינה סביבות ד"א שיש לו במבוי כנגד פתחו: שמרבה עליהם הדרך. שההולך מראשו עד כל סופו כריך להקיף סביב המחינה: חמש חצרות הפתוחות למבוי. זו אלכל זו לארכו וסתם מבואות סתומין הן בסופן ואחד מקלותיו פתוח לר"ה: כולם משתמשות במבוי עם החיצונה. כנגדה שהרי לכולם יש דרך במבוי ללאת דרך ראשו לרה"ר וכל שיש לו דרך יש לו תשמיש שאינו מעכב דרך המבוי: והחיצונה משתמשת לעצמה. כנגדה ברוחב המבוי אבל לא כנגד חצרות' שאין לה עליהן דרך: משתמש' לעצמה. לכדה וקשיא לרב הונא דאמר כולן מעכבין ואפי' החלונים מעכבין על הפנימיים: היה סתום. שהיה לו מקודם פתח פתוח לו וסתמו ולאחר זמן נמלך לפותחו: כולם משתמשין במבוי. בכל המבוי ואפי' חילון על הפנימי: שלא פרץ פצימיו. כשנסתם פתחו לא סלק מזוזתו ומשקוף ומפתן דגלי דעתיה ללא סילק נפשיה וסופו לפותחו לאחר זמן: (ר"ז)

תוספות הכא אפשר דמעיל לגואי ומפרק. פרש"י דסתם אכסדרה אין לה .. דפנות כלל וגרס נמי בסוף פ' כל גגות (עירובין דף צד: ושם. ד"ה בשתי) כי לית ליה לשמואל פי תקרה בד' אבל בג' אית ליה פירוש באכסדרה שאין לה דפנות כלל לית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם בכל ארבע מחיצות ולכך קאמר שמואל באכסדרה בבקעה דאין מטלטלין בה אלא בד' אבל בשלש אית ליה דהיינו אם יש בו דופן אחד אמרי' בג' פי תקרה ולר"י נראה דסתם אכסדרה יש לה שלש מחיצות כדאמר בלא יחפור (לקמן דף כה:): דעולם הזה לאכסדרה הוא דומה דרוח צפונית אינה מסובבת ובסוף פרק כל גגות (עירובין דף צד:): גרסי' כי לית ליה בג' אבל בארבע אית ליה פי' בשלש כשאין כי אם שלש מחיצות לא אמרי' פי תקרה ברביעית אבל בד' כשיש קצת גם ממחיצה רביעית אמר פי תקרה ואכסדרה דבי רב יש לה נמי שלש מחיצות גמורות והרביעית גבוהה ד' אמות ואכסדרה רומיתא הרביעית אינה גבוהה רק עשרה טפחים אי נמי דבי רב גבוהה רביעית עשרה ורומיתא פחות מעשרה טפחים: בעא רב הונא מרב אמי. והא דאמר בפרק הניזקין (גיטין דף נט: ושם) גבי רב הונא קרי בכהני שאני רב הונא דאפי' ר' אמי ור' אסי כהני חשיבי דארעא דישראל מיכף כייפי לרב הונא והכא היכי בעא מיניה וי"ל דרבי אמי לחוד ורב אמי לחוד: אכסניא לפי פתחים כו'. פירש רבינו חננאל דמיבעיא ליה שיירא שחנתה במקום אחד הזבל איך חולקין: אחד מבני מבוי שבקש לסתום כנגד פתחו. פירש הקונטרס להקיף מחיצות סביבות הארבע אמות שיש לו במבוי כנגד פתחו וקשה לרבינו יצחק דלא מצינו שיהא לו ארבע אמות במבוי אלא בחצר ונראה לרבינו יצחק כפי' רבינו חננאל כגון שיושב בסוף המבוי אצל צד הסתום ורוצה לסתום כנגד פתחו כל רוחב המבוי והשתא קאמר רב הונא שמעכבין עליו בני המבוי אע"פ שהם חיצונים לפי שמרבה עליהם את הדרך פי' רגל בני אדם שיכולין לומר בני המבוי [אף] כשיש רבים במבוי יכולים ליכנס עד סוף המבוי וע"י הסתימה תרבה עלינו את הדרך ע"י בני אדם הדורכים עלינו במבוי ואף לחצרות יצטרכו ליכנס מרוב דוחק ומצינו לשון מרבה עליהם את.. הדרך בענין זה דתנן לקמן בחזקת הבתים (דף נט:): לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנו לחצר השותפים ומפר' טעמא בגמרא (דף ס.) מפני שמרבה עליהם את הדרך דהיינו רגל בני אדם ובתוספתא דפ"ק דמכילתין תניא יש לו חנות ברשות הרבי' ומבקש לפותחו לחצר השותפים יכולים לעכב על ידו מפני שמרבה עליהם את הדרך: והפנימית משתמשת עם כולן ומשתמשת לעצמה. פי' לעצמה שאין אחרונה משתמשת עמה וחיצונה משתמשת לעצמה דלעיל אין פירושו כמו זה אלא לעצמה שאינה משתמשת (תוספות)

בית סתום יש לו ד' אמות פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות (קבר שפתחו סתום אינו מטמא כל סביביו פרץ את פצימיו וסתמו מטמא כל סביביו) בית סתום אינו מטמא כל סביביו פרץ את פצימיו מטמא כל סביביו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מבואות המפולשות לעיר אחרת ובקשו בני העיר לסותמן בני אותה העיר מעכבין עליהן לא מיבעי כי ליכא דרכא אחרינא דמעכבי אלא אפילו כי איכא דרכא אחרינא נמי מעכבי משום דרב יהודה אמר רב דאמר מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו (כדרב גידל דא"ר גידל רבים שבררו דרך לעצמן מה שבררו בירו) אמר רב ענן אמר שמואל מבואות המפולשין לרה"ר ובקשו בני מבואות להעמיד להן דלתות בני רה"ר מעכבין עליהן סבור

מינה הני מילי בד אמות כדר' זירא אמר רב נחמן דאמר רבי זירא אמר רב נחמן ד' אמות הסמוכות לרה"ר כרה"ר דמיין ולא היא התם לענין טומאה אבל הכא זימנין דדחקי בני רה"ר ועיילי טובא: ולא את השדה עד שיהא בה תשעה קבין לזה ותשעה קבין לזה כו': ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה בבבל מאי אמר רב יוסף בי רדו יומא מאי בי רדו יומא אי יומא זרעא תרי יומא כרבא לא הוי אי יומא כרבא יומא דזרעא לא הוי אי בעית אימא יומא דכרבא דכריב ותני ואי בעית אימא יומא דזרעא בהדורי דוולא אמר רב נחמן בי דאלו יומא פרדסא אמר אבוה דשמואל בת שלשת קבין תניא נמי הכי האומר לחבירו מנת בכרם אני מוכר לך סומכוס אומר לא יפחות מג' קבין א'ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות בבבל מאי אמר רבא בר קסנא תלת אציאתה בני תריסר גופני כי היכי דרפיק גברא ביומא אמר רבי אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים אטו חכם לאו נביא הוא הכי קאמר אע"פ שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה אמר אמימר וחכם עדיף מנביא שנאמר תהילים צ-יב ונביא לבב חכמה מי נתלה במי הוי אומר קטן נתלה בגדול אמר אביי תדע דאמר גברא רבה מילת' ומתאמר' משמיה דגברא רבה אחרינא כוותי' אמר רבא ומאי קושיא ודילמא תרוייהו בני חד מזלא נינהו אלא אמר רבא תדע דאמר גברא רבה מילתא ומתאמרא

רפ"י בית סתום. שהיה לו פתח לחצר וסתמו: י"ז לו ד' אמות. בחלוקת החצר אם באו לחלוק כחילו הו"ל פתוח: אינו מטמא סביביו. אלא כנגד הפתח אם מה בחוכו: פרץ את פלימו. הרי הוא כקבר וחכמים טימאו את סביבות הקבר ד' אמות כדי שלא יקרבו עושי טהרות עד הקבר ויאהילו ולאו אדעתיהו: לעיר אחרת: לדרך עיר אחרת: ופקשו בני העיר. שהמבואות בה לכותמן מאחריהם: בני אותה העיר. האחרת מעכבין עליהן שכבר הוחזקו לקצר דרכן דרך אותן המבואות: בני רה"ר מעכבין עליהן. משום דכי דחקו בני רה"ר מסתלקי לחוד המבואות: הני מילי. תוך ד' אמות של ראש המבוי הסמוכות לרה"ר מעכבין מלהעמיד לכתות לשם: כרה"ר דמו. לענין ספק טומאה כרה"ר: ולא היא. שאפי' ראו להעמידם לפניו מד' אמות מעכבין עליהן: בי רדו יומא. בית חרישת יום אחד לזה וכן לזה לא תחרוש מתרגמינן לא תרדי (דברים כב): ה"ג. בי רדו יומא מאי אי יומא זרעא תרי יומא כרבא לא הוי ואי יומא כרבא יומא דזרעא לא הוי אי בעית אימא יומא דזרעא באתרא דכריב ותני ואי בעית אימא ביומא דכרבא ובאהדורי: אי יומא דזרעא. בשעת הזרע הוא נוח לחרוש שכבר נחרשת בשעת הניר: תרי יומי כרבא לא הוי. כלומר בשעת הניר היאך ישכור שוורים אין בו כדי מלאכת ב' ימים ויש בו יותר מכדי מלאכת יום אחד: ואי ביומא כרבא. של שעת הניר קאמרת לא הוי יומא דזרעא והיאך ישכור שוורים בשעת הזרע: אי בעית אימא יומא דזרעא. ודקא קשיא לך תרי יומי כרבא לא הוי באתרא דכריב ותנו בשעת הניר איכא ביומא דזרעא תרי יומי כרבא: ואי בעית אימא יומא כרבא ודקאמרת לא הוי יומא דזרעא בהדורי עסקינן שארץ קשה ויש בה מעלות ומורדות ויש טורח בשעת הזרע כשעת הניר: ליסנא אחרינא איפכא גרסינן ואי בעית אימא יומא דכרבא. ודקשי' לך יומא דזרעא לא הוי באתרא דכריב ותני בשעת הזרע אחת קודם לזריעה ואחת לאחר הזריעה לכסות הזרעי' ואי בעית אימא יומא זרעא ודקאמר' תרי יומי כרבא לא הוי בהדורי עסקינן שיש טורח גדול בשעת הניר ויומא זרעא הוי תרי יומי כרבא ולשון

זה הגון: דוולא. אם יש להן צור שממנו משקין פדה: בי לכו יומא. עד שיהא צו כדי להשקות פדה כדי פעולת יום לזה וכדי פעולת יום לזה משום פדה פועל: פרדיסא. כרס: ג' קבין. לכל אחד לפי חשבון סאתים כחצר המשכן: אין אלו אלא דברי נביאות. בלא טעם: אוליתא. כל י"ב גפנים קרי אוליתא: דרפיק. עודר: ניטלה נבואה כו'. משום דאמר ליה לעיל אין אלו אלא דברי נביאות שקרא דברי חכמים נבואה נקט לה להא מילתא: אטו חכם לאו נביא הוא. וכי אין חכם ראוי להיות נביא דקאמר מר ניטלה מן הנביאים וניתנה לחכמים מכלל דמעיקרא לא היתה נבואה לחכמים: הכי קאמר אע"פ שניטלה מן הנביאים. שאינם חכמים מן חכמים לא ניטלה ונביאים יש להן לצב חכמה: תדע. שלא ניטלה מן חכמים: (רש"י)

תוספות פרץ פצימיו מטמא כל סביביו. פי' הקונטר' כל סביביו ד' אמות כקבר ואין נראה לר' שמשון כיון דמסיימי מחיצות וליכא למיחש שמא יעלה על הבית ויאהיל עליו לית לן למימר שיטמא ד' אמות סביביו כדמוכח בפ' משוח מלחמה (סוטה דף מד.). גבי חצר הקבר העומד בתוכה טהור ה"מ חצר הקבר דמסיימי מחיצו' אבל בעלמא תפיס לכך נראה לו לפרש כגון שיש זיזין הרבה בולטין מן הבית מכל צד ויש בהן פותח טפח לכל אחד ובשלא פרץ פצימיו אף על פי שסתמו אינו מטמא תחת השאר זיזין שסתמו של מת עומד לצאת דרך פתח אבל אם פרץ פצימיו וחזר ובנאן כשאר כותל ואין כאן פתח כלל מטמא כל סביביו דכל זיז וזיז איכא לספוקי דשמא דרך תחת אותו זיז יצא מן הבית ויש לישוב פי' הקונטרס דבית נמי לא מסיימי מחיצתא דאע"ג דליכא למיחש שמא יעלה על הבית מ"מ איכא למיחש שמא יגע בכתלי' דקבר מטמא במגע אפי' מן הצד כדמוכח בספרי בפרשת פרה אדומה בקבר זה קבר סתום או אינו אלא פתוח אמרת ק"ו ומה אהל שהוא מקבל טומאה אינו מטמא מכל הצדדין כשהוא פתוח הקבר שאינו מקבל טומאה אינו דין שלא יטמא מכל הצדדין כשהוא פתוח משמע דכשהוא סתום מטמא אף בנוגע בו מן הצד: מצד שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו. היינו כשהחזיקו ברשות אבל אם באין להחזיק שלא ברשות יש למחות בידם ולנקוט פיזרא וליתבי כדמוכח בהמניח (ב"ק דף כח. ושם): ולא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה. פי' ר"י ב"ר מרדכי דבאתריה דרבי יהודה היה קרקע חשוב וטוב והיה חשוב לטרוח בתשעה חצאי קבין אבל באתריה דתנא קמא לא היה קרקע טוב כל כך שיהיה חשוב לטרוח בפחות מתשעה קבין ואף על פי שלא היה בו כדי חרישת יום ראוי היה לטרוח והשתא בעי בבבל. מאי שאין הקרקע טוב כל כך ואינו ראוי כשיעור השנוי במשנתנו: ה"ג ר"ח ואי בעית אימא בכרבא וזרעא ובהדורי. פירוש בית חרישת יום ושפיר הוי יומא לזרעא דכשיבא לזרעה חורש ובחזירתו עוד מושך. המחרישה על הקרקע וזרע וזה בהדורי: ואי בעית אימא יומא דזרעא. ודקאמרת לא הוי תרי יומי כרבא כריב יומא ופלגא והדר תני וכריב עד דשלים יומא: דוולא. פר"ח ארץ שמשקין אותה בדלי לכל אחד ארץ שדולין לה יום אחד וקשה לר"י דא"כ הוה ליה למיתני בבבל מאי כדבעי באינך ע"כ נראה כפ"ה: א"ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות. לא לשבח קאמר אלא כלומר שאומר בלא טעם דכי האי גוונא בסוף (אלו) מומין (בכורות דף מה. ושם ד"ה עשו) גבי יתרת שאין בה ציפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל וקאמר עשו דבריהן כדברי נביאות מה נפשך אי אבר הוא ליטמא באהל ואי לא אבר הוא לא ליטמא כלל וכן י"ל בסוף פ' כיצד מעברין (עירובין דף ס: ושם ד"ה אין): אטו חכם לאו נביא הוא. וא"ת בפ' בן סורר (סנהדרין דף עה.). דקאמר משחרב בהמ"ק ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה תקשי ליה נמי אטו קודם שנחרב לא הוה להו טעם ביאה לעוברי עבירה הא מפיק ליה מדכתיב מים גנובים ימתקו (משלי ט) כדפריך הכא וי"ל דאיכא לשנויי התם כדמשני הכא ניטל טעם ביאה ומעוברי עבירה לא ניטלה ולא חש להקשות בכל מקום: [וע"ע תוס' גיטין עב. ד"ה ומשום וכו']: (תוספות)

משמיה דר' עקיבא בר יוסף כוותיה אמר רב אשי ומאי קושיא דלמא להא מילתא בר מזליה הוא אלא אמר רב אשי תדע דאמר גברא רבה מילתא ומתאמרא הלכה למשה מסיני כוותיה ודלמא כסומא בארובה ולא טעם יהיב א"ר יוחנן מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות לשוטים מאי היא כי הא דמר בר רב אשי דהוה קאי ברסתקא דמחוזא שמעיה להווא שוטה דקאמר ריש מתיבתא דמליך במתא מחסיא טביומי חתים אמר מאן חתים טביומי ברבנן אנא שמע מינה לדידי קיימא לי שעתא קם אתא אדאתא אימנו רבנן לאותביה לרב אחא מדפתי ברישא כיון דשמעי דאתא שדור זוגא דרבנן לגביה לאימלוכי ביה עכביה הדר שדור זוגא דרבנן אחרינא עכביה גביה עד דמלו בי עשרה כיון דמלו בי עשרה פתח הוא ותנא ודרש לפי שאין פותחין בכלה פחות מעשרה קרי רב אחא אנפשיה כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו וכל המטיבין לו לא במהרה מריעין לו תנוקת מאי היא כי הא דבת רב חסדא הוה יתבה בכנפיה דאבוה הוה יתבי קמיה רבא ורמי בר חמא אמר לה מאן מינייהו בעית אמרה ליה תרוייהו אמר רבא ואנא בתרא א"ר אבדימי דמן חיפה קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד שנאמר [\[איוב יא-יב\]](#) איש נבוב ילבב וכתוב [\[שמות כז-ח\]](#) נבוב לוחות ומתרגמינן חליל לוחין אמר רב הונא בריה דרב יהושע הרגיל בין אפי' לבו אטום כבתולה יין מפקחו שנאמר [\[זכריה טז-ז\]](#) ותירוש ינובב בתולות: אמר רב הונא ברי' דרב יהושע פשיטא חלק בכור וחלק פשוט יהיבין ליה אחד מצרא יבם מאי אמר אביי היא היא מ"ט בכור קרייה רחמנא רבא אמר אמר קרא [\[דברים כה-ו\]](#) והיה הבכור הוייתו בככור ואין חלוקתו בככור ההוא דזבן ארעא אמצרא דבי נשיה כי קא פלגו א"ל פליגו לי אמצראי אמר רבה כגון זה כופין על מדת סדום מתקיף לה רב יוסף אמרי ליה אחי מעלינן ליה עלויא כי נכסי דבי בר מריון והלכתא כרב יוסף תרי ארעתא אתרי נגרי אמר רבה כגון זה כופין על מדת סדום מתקיף לה רב יוסף זמנין דהאי מדויל והאי לא מדויל והלכתא כרב יוסף תרתי אחד נגרא א"ר יוסף כגון זה כופין על מדת סדום מתקיף לה אביי מצי אמר בעינא דאפיש אריסי והלכתא כרב יוסף אפוי לאו מילתא היא

רש"י משמיה דרבי עקיבא כוותיה. וליכא למימר בני חד מזלח נינהו שהרי ר"ע חכם ממנו הרבה: ולא טעמא קאמר. במילתיה וכיון דאמר טעמא אין זה כסומא שמכוון לירד בארובה במקרה בעלמא אלא סברת הלכך היא הבאה לו בנבואה וזכה להסכים להלכה למשה מסיני: בריסתקא. שוק רשות הרבים: דמליך. השתא במתא מחסיא שעתיד להיות ראש הישיבה עכשיו: טביומי חתים. כשוחם באיגרת חותם שמו טביומי: קיימא לי שעתא. מזל: שדרו זוגא דרבנן לגביה. דמר בר רב אשי: לאימלוכי ביה. ליטול עלה ורשות להמליך את רב אחא: פתח ותנא. דרשה ונעשה ראש הישיבה: כל המריעין לו כו'. כלומר הואיל ונדחה השעה לא ימליכוני עוד: איש נבוב. כשהוא חלול בלא

כרם מלחה: ילצב. כמה לצבות שאינו מסכים לדעת שלמה: ינוצב בתולות. לב אטום כבתולות עושה נבוב וחלול: פשיטא חלק בכור וחלק פשוט. שני חלקין שהבכור נוטל אחד משום בכורה ואחד משום פשיטות יהבינן ליה אחד מנכרא זו אלכ זו שהרי שניהן חלקו הן והרי הן כחלק אחד: יבס מאי. המייבס את אשת אחיו דקם תחתיו לנחלה ונוטל שני חלקים מאי מי מנא אמרי ליה הואיל ומכח אחרינא קאתי לא יהבי להו ניהליה אחד מנכרא זו אלכ זו אי לאו מעליה גבן בדמי: הבכור אשר תלד. ביבס קמשתעי דמזוה בגדול לייבס אשר תלד פרט לאיילונית והכי מדרש קרא יבמה יבא עליה וגו' והיה הבכור איזה מן היבמין יבא עליה הבכור אשר תלד וכגון שהיבמה בת וולדות היא פרט לאיילונית: דזבן ארעא אמנכרא דבי נשא. קנה קרקע אלכ שדה אביו: כי מטא למיפלג. עם אחיו בנכסי אביו: על מדת סדום. זה נהנה וזה לא חסר: אמרו אחי מעלינן ליה עילואי. לנו היא משובחת כקרקעותיו של בר מריון שהיו מעולות ומסתברא הא דרב יוסף בשדה בעל שיכולין לומר פעמים שזו מתברכת משאר השדות: תרי ארעתא אתרי נגרי. אם בית השלחין היא ויש לשני אחין לחלוק שתי שדות לכל אחת יש לה יאור להשקות ממנו וזה קנה שדה אלכ האחד מהן ורובה שיתן אחיו זו הסמוכה לשלו: כגון זו כופין. דהא לקרקע השניה גם היא יש לה יאור להשקות ממנו: האי מדויל והאי לא מדויל. דרך היאוריס לייבס כשנהר (שם) נמשכין ממנו מתמעט לפעמים שזה יבס וזה אינו יבס ואומר לו טול חלקך בשתייהם ללאו מדת סדום היא או תן לנו עילווי בדמי: תרתני. ארעתא יש להם לחלוק על חד נגרא ואחד מהן קנה קרקעו אלכ האחת: כופין על מדת סדום. דכיון דאחד נגרא נינהו שתייהן שוות: ניחא לי לאפוש אריסי. טוב לי שיהא לך שתי שדות אחת מכאן ואחת מכאן ואחת לי באמלע כדי שתרבה לך אריסין ותהא שדה שלי משתמרת יפה: (רש"י)

תוספות כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו. ובשילהי מרובה (ב"ק דף פ: ושם ד"ה לעולם) דקאמר רב אחא גופיה לעולם אין מטיבין לו איכא למימר דמתחל' אמר לא במהרה מטיבין שהיה מצפה שיחזירוהו לגדולתו וכשראה שלא החזירוהו שוב אמר לעולם אין מטיבין לו: חלק בכור וחלק פשוט יהבינן ליה אחד מצרא. כדנפקא לן ביש נוחלין (לקמן דף קכד.) מדכתוב פי שנים מקיש חלק בכורה לחלק פשוט: אמיצרא דבי נשי. אית דגרס בתר הכי אמרי אחוותא א"כ בי נשיה היינו חמיו ולא היו לחמיו בנים כי אם בנות ואית דגרס אמרי אחי א"כ בי נשיה היינו אביו [ועי' תוס' שבת כג: ד"ה דבי נשא]: כגון זה כופין על מדת סדום. תימה לר"י לרבה אמאי איצטריך קרא בבכור דיהבינן ליה אחד מצרא ואומר ר"י לפי שלא נתן לו כח הכתוב אלא כב' אחיו ואילו היו שני אחיו רוצים להשתתף לא כפינן לשלישי לתת להם חלק ביחד ועוד דבכור מתנה קרייה רחמנא כדאמר ביש נוחלין (שם) דכתיב לתת לו פי שנים ואין לכוף את הנותן ולאביי נמי אי לאו דקרייה רחמנא בכור ה"א יקום על שם אחיו כאילו הוא ואחיו קיימין וריצב"א מפרש דהא דאמר רבה כופין לא מדין תורה קאמר דבדין היה יכול למחות שכנגדו דאיכא קפידא ברוחות כדאמר בכמה דוכתינן ועוד הא דכופין על מדת סדום בזה נהנה וזה לא חסר היינו בשכבר דר בחצר חבירו שאינו מעלה לו שכר אבל הא פשיטא שיכול למחות בו שלא יכנס לדור בביתו אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוה זה נהנה וזה לא חסר אלא מתקנת חכמים קאמר הכא דכופין והשתא אין להקשות כלל אמאי איצטריך קרא בבכור: מעלינן ליה כנכסי דבר מריון. פירש הקונטרס בשדה הבעל שיכולים לומר שפעמים מתברכת משאר שדות ובתרתני ארעתא אתרי נגרי לא שייך למימר מעלינן כיון שצריך להשקות ואין מתברכת זו יותר מזו ואין נראה דגם אותם שצריך להשקות מתברכת אחת מהם פעמים יותר שאחת לוקה בשידפון ואחת אינה לוקה ופר"ת מעלינן כנכסי דבר מריון לא ניתן לך זכות שיש לנו בשדה זו אם לא בדמים יקרים כמו בני מריון שהיו

עשירים ולא היו מוכרים קרקעותיהם אלא בדמים יקרים ותרתי ארעתא אתרי נגרי לא קאי
אעובדא דההוא גברא אלא מילתא באנפי נפשיה כלומר שתי שדות שיש לכל אחד נגר ורוצה האחד
שיחלקו כל אחת לשתיים שיקח חצי שדה זו וחצי שדה זו אמר רבה כופין על מדת סדום ויטול כל
שדה שלם כדי שיהא לכל אחד חלק אחד מצרא וכן יש לפרש תרתי ארעתא אחד נגרא שהנגר
מפסיק בין שתי השדות ואם יחלקו כל שדה לשתיים לא יהיה חלקו אחד מצרא והשתא בהני לא
שייד למימר מעלינן כנכסי דבי בר מריון דאטו אם האחד רצה לחלוק לעשרים נאמר שיחלקו משום
מעלינן ולשון מעלינן נמי אינו מתיישב (תוספות)

א

-

יג

דף

חד גיסא נגרא וחד גיסא נהרא פלגין לה בקרנא זול: ולא את הטרקלין כו': אין בהן כדי
לזה וכדי לזה מהו רב יהודה אמר אית דינא דגוד או אגוד רב נחמן אמר לית דינא דגוד
או אגוד א"ל רבא לרב נחמן לדידך דאמרת לית דינא דגוד או אגוד בכור ופשוט שהניח
להן אביהן עבד ובהמה טמאה כיצד עושין א"ל שאני אומר עובד לזה יום אחד ולזה שני
ימים מיתיבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד
דברי ב"ה ב"ש אומרים תקנתם את רבו את עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול
לישא בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר [ישעיה](#)
[מה-ית](#) לא תהו בראה לשבת יצרה אלא כופין את רבו ועושין אותו בן חורין וכותבין שטר
על חצי דמיו וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש שאני הכא דאגוד איכא גוד ליכא ת"ש שני
אחין אחד עני ואחד עשיר והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד עשאן לשכר השכר לאמצע
עשאן לעצמו הרי עשיר אומר לעני

רש"י חד גיסא נהרא וחד גיסא נהרא. שדה של שני אחים שיש נהר על פני מזרח ונגר על פני
צפונה: פלגי ליה בקרנא זול. לפי שהנהר טוב מן הנגר והסמוך למים טוב מן הרחוק ואם תחלקנה
מן הצפון נמצא (מן) כל הנהר לאחד והשני אין לו אלא נגר בצפון ופעמים שהוא יבש ואם תחלקנה
מן המזרח למערב יהיה לאחד הנהר על פני מזרחו ונגר על פני צפון ולשני אין לו אלא נהר
במזרחו לפיכך יחלקום לשמונה חלקים שיהא לשניהם בשוה סמוך לנהר ולנגר וכאשר ירחק מזה
ירחק מזה כזה: אית דינא דגוד או אגוד. זה שרונה לחלוק אומר לזה שאינו רונה לחלוק או קוץ לי
דמים וקנה לך חלקי או אני אקוץ דמים ואתן לך בחלקך שאי אפשרי בשותפותך: לית דינא. שזה יכול
לומר לא שכל חקנה ולא שלי אמכור אלא שותפין נהיה בה: עבד או בהמה טמאה. שאי אפשר
לחלקן כיצד יעשו להכי נקט בכור ופשוט דטריחא מילתא להיות שותפין בה: וחזרו בית הלל להורות
כו'. טעמא דמפני תיקון העולם הא לאו משום פריה ורביה לא כיפינן ליה ולא מאי עבד למימר

ליה אקוץ צדמים ואתן לך בחלקך: ה"ג שאני הכא דאגוד איכא גוד ליכא. העבד יכול לקנות חבל אינו אומר קנה חלקי שאין למים לבן חורין שאין עבד עברי נמכר חלל לשם: (רש"י)

תוספות חד גיסא ניגרא וחד גיסא נהרא. פירש רבינו חננאל שדה אשר מזרחה וצפונה נהרא ומערבה ודרומה מושך ניגרא חולקין אותה בקרנא זול פירוש חולקין אותה באלכסון מקרן מזרחית צפונית לקרן מערבית דרומית ויהיה לכל אחד צד אחד ניגרא וחד צד נהרא וכל היכא דמשיך נהרא או ניגרא קרוי חד גיסא: אית דינא דגוד או אגוד. נראה לר"י דאפילו בדמים יקרים הרבה יותר משויי יכול לומר לו או גוד או אגוד ואין נראה לריצב"א דא"כ יוכל לסלק אחד את חברו ע"י עלוי דמים בחצר שאין בה דין חלוקה: בכור ופשוט שהניח להן כו'. ותימה דאמאי נקט בכור ופשוט ולא נקט פשוט ופשוט ואומר ר"ת דפשוט ופשוט ניחא ליה שיעבוד לזה יום אחד ולזה יום אחד אבל בכור ופשוט קשיא ליה אם יעבוד לבכור ב' ימים הרי נטל הבכור יותר מפי שנים שאם יש עיר רחוקה מהלך יום אחד שמשתכרים בה הרבה שיש שם סחורה בזול ופשוט שאין לו שהות אלא יום אחד לא יוכל לילך שם והבכור שיש לו ב' ימים יכול לילך שם ומשתכר יותר הרבה מפשוט ומשני דמ"מ כך חולקין ור"י מפרש דלהכי נקט בכור ופשוט משום דאמר במי שהיה נשוי (כתובות דף צג:) דשור לחרישה ועומד לחרישה דכ"ע השכר לאמצע אע"פ שאין לזה כי אם מנה ולזה מאתים ולהכי פריך כיצד יעשו דעכשיו אין הבכור נוטל פי שנים ומשני דעובד לזה יום אחד ולזה ב' ימים ולא דמי לשור לחרישה ועומד לחרישה דהתם הוי השכר לאמצע משום דמעיקרא אדעתא דהכי נשתתפו אבל גבי בכור ופשוט דלא שייך האי טעמא כל אחד נוטל כפי חלקו: לישא שפחה אינו יכול. ואע"ג דאמר בהבא על יבמתו (יבמות דף סב. ושם ד"ה הכל) דהכל מודים בעבד שאין לו חיים ולא קיים פריה ורביה והכא נמי אם ישא שפחה לא קיים כיון שהולד מתייחס אחריה ואפי' שבת לא קיים כדמשמע התם דשבת תלוי בפריה ורביה מ"מ אור"י לא כופין לרבו לעשותו בן חורין משום פריה ורביה אם היה יכול לקיים אפי' שבת כל דהו כיון שהוא אנוס: שנאמר לא תהו בראה וגו'. הא דלא מייתי קרא דפרו ורבו אור"י בר מרדכי משום דלשבת יצרה שייך אפי' בצד עבדות וחציה שפחה וחציה בת חורין דלא כפו את רבה לשחררה אלא משום שנהגו בה מנהג הפקר הא דלא כפו אותו משום שבת דשמא אפילו כשתעשה בת חורין לא תקיים משום דלא מפקדא אפריה ורביה כדאמרינן בהבא על יבמתו (שם דף סה: ושם) דאיתתא לא מפקדא אפריה ורביה אבל עבד כשיהיה בן חורין ע"כ יקיים ור"י מפרש דלכך לא נקט קרא דפרו ורבו משום דפטור הוא מאותה מצוה כיון שהוא אנוס וכדי שיתחייב בה לא כפינן לרבו לעשותו בן חורין דא"כ בכל העבדים נכוף רבם לשחררם כדי שיתחייבו בכל המצות ולכך נקט קרא לא תהו בראה משום שהיא מצוה רבה ומשום הכי כפינן ובפ"ב דמגילה (דף כז.). נמי מייתי להאי קרא משום הכי גבי אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה ללמוד תורה דאמר מר גדול ת"ת שמביא לידי מעשה לישא אשה נמי לא תהו בראה אלא לשבת יצרה: כופין את רבו. וא"ת אמאי כופין ליתי עשה דפרו ורבו וידחה לא תעשה דלא יהיה קדש ואומר רבינו יצחק חדא דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה דמשעת העראה קא עקר ללאו ועשה דפרו ורבו לא מקיים עד גמר ביאה ועוד דהיא אסורה לינשא לו דלגבי דידה ליכא עשה ועוד אפי' מפקדא דאפשר לה באחר ועוד כיון דאפשר לקיים שניהם ע"י כפיה לא דחי וא"ת היכי כפינן לשחררו והא אמרי' בפ' השולח (גיטין דף לח: ושם) דכל המשחרר עבדו עובר בעשה וכי תימא מצוה שאני וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך כדאמרי' בריש שבת (דף ד. ושם ד"ה וכו') והא דשחרר ר"א עבדו בהשולח (גיטין שם) שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם י' התם משום דר"א גופיה עשה מצוה בכך שהשלים המנין והא דאמר נמי בפ' בכל מערבין (עירובין דף לב: ושם ד"ה ולא) דניחא ליה לחבר למיעבד איסורא זוטרא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה התם משום דקא עביד עם הארץ איסורא על ידו של חבר דקא מאכיל ליה טבל ואומר ר"י דמשום מצוה רבה שרי אע"ג דעובר בעשה כדאמרי' ריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם ד"ה אתי) אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות ופסח ומחוסר כפורים דערבי פסחים ומפרש התם משום דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה אלמא קעבר כהן אעשה דהשלמה כדי שיקיים מחוסר כפורים מצות פסח וא"ת אמאי

כופין וימכור עצמו בעבד עברי למ"ד בפ"ק דקדושין (דף יד: ושם) מוכר את עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית ולמ"ד נמי דאפי' אין לו בנים רבו מוסר לו שפחה כנענית ואע"ג דאין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג כדאמרי' בפ' האומר בקדושין (דף סט. ושם) הא בבית שני נהג יובל כדפי' ר"ת בהשולח (גיטין דף לו. ד"ה בזמן) גבי הלל תקן פרוזבול ואור"י דאין זה תקנה דאסור למכור עצמו בעבד עברי כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כב:): און ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים וגו' וא"ת וישא חציה שפחה וחציה בת חורין ונהי דאינו יכול לקדשה דאתי צד עבדות ומשתמש בצד אשת איש ישאנה בלא קדושין כדאמר לישא שפחה כו' משמע דאי הוה מותר בשפחה לא כפינן לרבו אע"ג דאין קידושין תופסין בשפחה מ"מ היה נושאה בלא קידושין וי"ל דהשתא נמי אתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות ולא דמי לפרדה דאמר בפרק אותן ואת בנו (חולין דף עט. ושם) דמרביעין עליה מינה ולא אמר דאתי צד חמור ומשתמש בצד סוס דהתם כלאים כתיב דמשמע שני מינים דומיא דשור וחמור דחרישה ופרדה מין אחד בפני עצמו ומטעם זה מותר לרכוב עליה וא"ת וישא ממזרת דצד עבדות מותר בממזרת כדתנן בהאומר בקדושין (דף סט.). יכולין ממזרין ליטהר כיצד ממזר נושא שפחה ובצד חירות נמי מותר כדתנן בפרק עשרה יוחסין (שם דף סט.). ממזרים וחרורים מותרין לבא זה בזה ואור"י דאין זה תקנה להרבות ממזרים בישראל וא"ת וישא נתינה דחרורי ונתיני מותרין לבא זה בזה כדתנן בפ' עשרה יוחסין (שם) וצד עבדות נמי מותר בנתינה דאמר בריש יש מותרות (יבמות דף פה:): ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו למ"ד מפני שמרגילה הא [היא] מרגלה ליה פי' שיכול להכשיר זרעו ע"י בנו שישא שפחה וי"ל דלעולם אסור נתין בשפחה מ"מ מרגלה ליה כיון שיכול להכשיר אפי' ע"י איסור דהאי גברא לא איכפת ליה באיסור דהא נסיב ממזרת או נתינה וא"ת ומ"ש דאסור נתין בשפחה וממזר מותר דא נתין נמי הוי מפסולי קהל כמו ממזר דכתיב לא תתחתן במ ואור"ת משום דממזר קדש ועומד לפי שנולד מאיסור חמור דלא תפסי קדושין ולכך לא מיתסר בלאו דלא יהיה קדש ומיהו בזכור ובהמה אין להתירו אפי' למאן דמפיק להו בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נד:): מולא יהיה קדש דאין להתירו בקדישות אלא באותן שהוא בא ממנו ומקדישות דזכור ובהמה לא בא וא"ת ומ"ש דגירי וחרורי מותרים בנתינה ואסורים בשפחה ואע"ג דתרוייהו חייבי לאוין ואור"י דנתיני דתפסי בהו קדושין גמרינן משאר פסולי קהל כגון עמוני ומואבי מצרי ואדומי דמותרין בקהל גרים דלא איקרי קהל אבל שפחה דלא תפסי בה קדושין לא ילפא מינייהו: (תוספות)

דף יג - ב

קח לך עבדים וירחצו במרחץ קח לך זיתים ובא ועשה בבית הבד התם נמי גוד איכא אגוד ליכא ת"ש כל שאילו יחלק ושמנו עליו חולקין אם לאו מעלין אותו בדמים תנאי היא דתנאי טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו רבן שמעון בן גמליאל אומר אין שומעין לו היכי דמי אילימא כדתני מאי טעמא דרשב"ג אלא לאו חסורי מחסרה והכי קאמר טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו וגוד או אגוד נמי שומעין לו ואתא רשב"ג למימר אין שומעין לו לא לעולם כדקתני ודקאמרת מ"ט דרשב"ג משום דאמר ליה אי בדמי לית לי דמי למיתן לך במתנה לא ניחא לי דכתיב [\[משלי טו-כז\]](#) ושונא מתנות יחיה א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא דתנן וכתבי הקודש אע"פ ששניהם

רוצים לא יחלוקו ואמר שמואל לא שנו אלא בכרך אחד אבל בשני כריכות חולקין ואי ס"ד לית דינא דגוד או אגוד מאי איריא בכרך אחד אפי' בשני כריכין נמי תרגמא רב שלמן בששניהן רוצין אמר אממר הלכתא אית דינא דגוד או אגוד אמר ליה רב אשי לאממר הא דרב נחמן מאי אמר ליה לא שמיעא לי כלומר לא סבירא לי ולא והא רב' בר חנינא ורב דימי בר חנינא שבק להו אבוה תרתני אמהתא חדא ידעא אפיא ובשולי וחדא ידעא פילכא ונוולא ואתו לקמיה דרבא ואמר להו לית דינא דגוד או אגוד שאני התם דלמר מיבעי ליה תרוייהו ולמר מיבעי ליה תרוייהו כי קאמר ליה שקול את חדא ואנא חדא לאו גוד או אגוד הוא (וכי לא מצי למימר הכי) והא כתבי הקדש דתרוייהו מיבעי להו ואמר שמואל לא שנו אלא בכרך אחד אבל בשני כריכין חולקין הא תרגמא רב שלמן בשרצו ת"ר מדביק אדם תורה נביאים וכתובים כאחד דברי ר"מ ר' יהודה אומר תורה בפני עצמה נביאים בפני עצמן וכתובים בפני עצמן וחכ"א כל אחד ואחד בפני עצמו ואמר רב יהודה מעשה בביתוס בן זונין שהיו לו שמנה נביאים מדובקין כאחד על פי ר"א בן עזריה וי"א לא היו לו אלא אחד אחד בפני עצמו אמר רבי מעשה והביאו לפנינו תורה נביאים וכתובים מדובקים כאחד והכשרנום בין חומש לחומש של תורה ארבעה שיטין וכן בין כל נביא לנביא ובנביא של שנים עשר ג' שיטין ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה ת"ר הרוצה לדבק תורה נביאים וכתובים כאחד מדבק ועושה בראשו כדי לגול עמוד ובסופו כדי לגול היקף ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה

רפ"י קח לך עבדים. שיחממו אותה ורחוץ בו ולא מצי עני למימר ליה קנה חלקי: הכא נמי גוד איכא אגוד ליכא. שאין העני אומר לו אף אני אקנה חלקך שאין לו זמנה לקנות לפיכך אין יכול לכופו: ושמו עליו. כל דבר שיש בו שיעור שאם תחלקנו עדיין יהא עליו שמו הראשון: מעלין אותו בדמים. היינו גוד או אגוד: טול אתה שיעור ואני פחות. כגון חכר שאין בה שמנה אמות ואמר זה חלוק וטול לך ד' אמות ואני המותר: וגוד או אגוד נמי. שלח רצה למחול כלום אלך קנה חלקי או אקנה חלקך: הא דרב יהודה. דאמר גוד או אגוד משמיה דרבביה קבלה: בכרך אחד. כל ספריהן עשוין בגליון ואם יציאהו לב"ד לחלקו בזיון הוא: אבל בשתי כריכות. כגון תורה בכרך אחד ונביאים בכרך אחד: חולקין. קס"ד דאפילו אין שניהם רואים וע"כ אין דמיהן שוין ואי לית דינא דגוד או אגוד היאך הוא כופיהו זה יאמר אני לא אתן לך עודף הדמים וגם לא אתן לך היפה שאקבל ממך דמים ולא גרסי' תרוייהו כריכין להאי: בשניהם רואים. הא דשמואל אשניהם רואים דמתניתין קאי דקתני לא יחלוקו ואמר שמואל בשתי כריכות אם שניהם רואים יחלוקו: פילכא ונוולא. לטוות ולחרוג ל"א ביסתרקיי תכשיטי ספסלים שקורין טפי"ד: לית דינא דגוד או אגוד. לכופו לתת דמי העודפים זיפה ולא למכור חלקו: לאו גוד או אגוד הוא. אי לא אמר ליה או קח שתיהם או אקח שתיהם דכל אחת אין בה כדי לאחד: אבל בב' כריכות חולקין. וקס"ד בע"כ של אחד מהן אלמא כי אמר ליה שקול חדא וגוד דמי היתירים או אגוד כייפינן ליה: כל אחד ואחד בפני עצמו. כל ספר וספר של נביאים ושל כתובים כריך להיות כרך לעצמו: בבייתוס שמנה נביאים. כל ספרי נביאים שמנה הן: ה"ג וכן בין כל נביא ונביא ונביא של שנים עשר שלש שיטין ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה אם נזדמן לו סיום הספר מלמטה בסוף הדף מתחיל ספרו האחר בראש הדף ואינו כריך להניח ריוח חלק ביניהם: כדי לגול עמוד. מניח קלף חלק לגלול על גבי עמוד של עץ שהספר

נגלל עליו: וסופו כדי לגולל היקף. בסופו מניח חלק גדול כדי לגולל בו כל הקיפו שאין עושה שני עמודים לגוללו לאמלעו כמו שאנו עושין לספר חורה אלל גוללו מתחלחו לסופו וכוך החלק על כל ההיקף: (רפ"י)

תוספות (לעיל) שמע מינה דלית דינא דגוד או אגוד. וא"ת שאני הכא שאין העבד נותן לו דמים מיד אלא כותב לו שטר על דמיו וי"ל דמשמע משום דלא יבטל הוא דכופין הא לאו הכי אין כופין בכל ענין אפי' יתן דמים: אם עשאן לשכר כו'. לאו דוקא עשאן לשכר. דהוא הדין אפילו עשאן לעצמו אלא שמוצא להשכיר: ואי ס"ד לית דינא דגוד או אגוד אפי' בשתי כריכות כו'. השתא ס"ד דחולקין כיון שאחד רוצה לחלוק וב' כריכות דומיא דכרך אחד שאין כתוב באחד מה שכתוב באחר כגון יהושע ושמואל ואמאי חולקין בע"כ והא אינם שוין אלא ודאי אית דינא דגוד או אגוד וא"ת אפילו אית דינא דגוד או אגוד אמאי חולקין כיון שכתוב בזה מה שאין בזה ותרוייהו צריכי להאי ולהאי וי"ל דהוי מצי למימר וליטעמיך ולא גרס הכא מה שכתוב במיעוט ספרים ואי ס"ד לית ליה דינא דגוד או אגוד כי היכי דתרוייהו צריכי להאי תרוייהו צריכי להאי דהא כל שכן דאי לא צריכי תרוייהו להאי ולהאי פריך טפי שפיר אי לית ליה דינא דגוד או אגוד אמאי חולקין: מדביק אדם תורה נביאים וכתובים כאחד. אע"פ שא"א שלא יתן נביאים וכתובים על גבי תורה ובמגילה בפ"ב (דף כז.). משמע דאסור להניח ה"מ בשתי כריכות אבל כשהן מדובקין יחד אינו גנאי: רבי יהודה אומר תורה בפני עצמה. לא מפני שאסור להניח זה על גב זה מצריך שיהא כל אחד בפני עצמו דלא אשכחן שיהא אסור להניח אלא נביאים וכתובים על גבי תורה אבל נביאים על גבי כתובים או איפכא לא אלא היינו טעמא שלא יראה הכל כמו תורה או הכל נביאים כי היכי דאמרי חכמים בתר הכי דבעו שיהא כל נביא ונביא בפני עצמו וע"כ טעמא שלא יהא נראה הכל כמו נביא אחד כן נראה לרשב"א: ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעל'. פי' בקונטרס ואינו צריך להניח ד' שיטין ונראה לר"י דבין חומש לחומש של תורה צריך להניח ואנביאים דוקא קאמר דאין צריך כדמפרש טעמא לקמן שאם בא לחתוך חותך אבל בין חומש לחומש של תורה לא מידי דהוי אפרשה פתוחה שאם היה מסיים מלמטה היה צריך להניח שיטה אחת הכא נמי דין הוא להניח בסוף כל חומש פרשה של ד' שיטין וריצב"א מפרש ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה ולעולם מניח ד' שיטין ודוקא בין נביא לנביא אבל בין חומש לחומש לא יסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה אפי' בהנחת ד' שיטין כדאמר בירושלמי בפ"ק דמגילה וצריך שיהא גומר באמצע הדף ומתחיל באמצעיתו ובנביא מסיים בסופו ומתחיל בראשו כו' ונראה לי הטעם דאין לו לסיים בסוף הדף אפי' יניח ארבעה שיטין משום שמא יבוא לחתוך אבל בין נביא לנביא שאם בא לחתוך חותך מסיים מלמטה: ועושה בראשו כדי לגול עמוד ובסופו כדי היקף. כן כתוב בכל הספרים וקשה לר"י דתניא במס' סופרים כל הספרים נגללין לתחלתן ולקמן אמר נמי ספר עזרה לתחלתו הוא נגלל ומה שפי' הקונט' מתחלתו לסופו אין הלשון משמע כן וגבי מזוזה אמרינן נמי שכורכין אותה מאחד כלפי שמע דהיינו לתחלתה ובהדיא גרסי בירושלמי בפ"ק דמגילה עושה אדם עמוד לספר תורה בסופו ע"כ נראה לר"י דגר' ועושה בראשו כדי היקף ובסופו כדי לגול עמוד ולרשב"א נראה לקיים גירסת הספרים והכא שאני דאיירי במדביק תורה נביאים וכתובים ואז אין נכון לעשות עמוד בסופו כמו בעלמא שגנאי הוא שתהא תורה נכרכת סביב נביאים וכתובים ונראה כאילו נעשית להם שומר מלכלוך לכך עושה כאן עמוד בראשו כדי שתהא תורה מבפנים ונביאים וכתובים מבחוץ ולקמן דמשני לצדדין קתני לא גרס תחלת הספר כדי לגול עמוד וסופו כדי לגול היקף דהתם לא איירי במדביק תורה נביאים וכתובים ואית לן למימר איפכא וברוב ספרים לא גרס אלא לצדדין קתני ותו לא ועוד אומר רשב"א דאפי' לספרים דגרסי לה לא קשיא כולי האי דניחא ליה לשנויי דומיא דהך ברייתא דקאי עלה: (תוספות)

ואם בא לחתוך חותך מאי קאמר הכי קאמר שאם בא לחתוך חותך ורמינהי תחלת ספר וסופו כדי לגול כדי לגול מאי אי כדי לגול עמוד קשיא הקף אי כדי לגול הקף קשי' עמוד א'ר נחמן בר יצחק לצדדין קתני רב אשי אמר כי תניא ההיא בספר תורה כדתניא כל הספרים נגללים מתחלתן לסופן וס'ת נגלל לאמצעיתו ועושה לו עמוד אילך ואילך א'ר אליעזר בר' צדוק כך היו כותבי ספרים שבירושלים עושין ספריהם ת'ר אין עושין ספר תורה לא ארכו יותר על הקיפו ולא הקיפו יותר על ארכו שאלו את רבי שיעור ס'ת בכמה אמר להן בגויל ששה בקלף בכמה איני יודע רב הונא כתב שבעין ספרי דאורייתא ולא איתרמי ליה אלא חד רב אחא בר יעקב כתב חד אמשכיה דעיגלי ואיתרמי ליה יהבו ביה רבנן עינייהו ונח נפשיה אמרו ליה רבנן לרב המנונא כתב רבי אמי ד' מאה ספרי תורה אמר להו דילמא [\[דברים לג-ד\]](#) תורה צוה לנו משה כתב א'ל רבא לר' זירא נטע ר' ינאי ארבע מאה כרמי א'ל דילמא שתים כנגד שתים ואחת יוצא זנב מיתבי ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו באמה בת ששה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה מונחות כנגד ארכו של ארון כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שבהן ספר תורה מונח שנאמר [\[מלכים א ט-ט\]](#) אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הניח שם משה [וגו'] מאי אין בארון רק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ס'ת שמונח בארון פירנסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוכלות בארון ששה טפחים נשתיירו שם שלשה טפחים צא מהן טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים שלא יהא ספר תורה נכנס ויוצא כשהוא דחוק דברי ר' מ'ר' יהודה אומר באמה בת חמשה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה מונחות באורכו של ארון כמה לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים נשתייר שם חצי טפח אצבע לכותל זה ואצבע לכותל זה פירנסת ארון לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוגדות בארון ששה טפחים נשתייר שם טפח ומחצה צא מהן חצי טפח אצבע ומחצה לכותל זה ואצבע ומחצה לכותל זה נשתייר שם טפח שבו עמודין עומדין שנאמר [\[שיר השירים ג-ט\]](#) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן וגו' וארגז ששיגרו בו פלשתים דורון לאלהי ישראל מונח מצדו שנאמר [\[שמואל א ו-ח\]](#) ואת כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך ועליו ס'ת מונח שנאמר [\[דברים לא-כו\]](#) לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' מצד הוא מונח ולא בתוכו ומה אני מקיים אין בארון רק לרבות

כש"י ואם בא לחתוך חותך מאי קאמר. מאי למימרא הכל מודים דאם כל אחד ואחד בפני עצמו טפי עדיף: הכי קאמר. ומתחיל מלמעלה ולא יניח חלק שהרי אם בא לחתוך חותך ונמלא זה ראש הכרך וגנאי הוא לו להיות דף זה משונה מחזירו על חנם: כדי לגול. קס"ד חד שיעורא יהיב ליה

לתחילתו וסופו: לספריהן. לספרי תורה: לא ארכו יותר על הקיפו. כריך ללמאס הכתב לפי עובי הקלפי' לכשיגמור יהא חוט המקיף את עוביו כמדת ארכו: שיעור ספר תורה בכמה. ארכו מיבעיא להו: בגי'ל. שהוא עב והקיפו גדול כריך ששה טפחים זו היא מדה להיות נגמר בששה טפחים היקף ככתב בינוני: ולא איתרמי ליה. ארכו כהקיפו: איתרמי ליה. ארכו כהקיפו: דילמא תורה כוה לנו משה מורשה כתב. ארבע מאות פעמים אבל ארבע מאה ספרים אין פנאי לאדם אחד לכתוב: שתיס כנגד שתיס. שתי גפנים כנגד שתיס וא' יולא זנב ככך קרוי כרס לגבי לחזור עליו מעורכי המלחמה במסכת סוטה (דף מג:): באמה בת ששה טפחים. ר"מ לטעמיה דאמר (סוכה ה:): כל האמות היו בינוניות: לארכו של ארון. זו אלל זו: אוכלות. תופסות כך לשון המשנה (מדות פ"ג מ"א) אוכל בדרום אמה אחת גבי יסוד המזבח ואף בלשון מקרא כי יוכלו אתיקים מהנה בספר יחזקאל (מב): לא מהם טפח. לעובי הכתלים שהרי מבחוץ נמדד אמת' וחלי ארכו: ס"ת. שכתב משה כמו שנאמר ויכתוב משה את (התורה) וגו' (דברים לא): אין [מיעוט אחר מיעוט]. אך ורק שני מיעוטין הן: שבהן ס"ת מונח. ארכו לרחבו של ארון: פירנסת ארון לארכו. כלומר מלאת כל חללו לארכו ופירשת ארכו מלתו: ששה טפחים. במדת רחבו: כדי שלא יהא ס"ת כו'. כלומר לא היה כריך להיות רחבו כל כך אלא בשביל ס"ת המונח ארכו לרוחב הארון שלא יהא נכנס ויולא בדוחק: ר"י אומר. מדת הארון באמה של ה' טפחים היתה רבי יהודה לטעמיה דקאמר אמת כלים באמה בת חמשה: מונחות לארכו של ארון. מוטלות על רוחבו ולא על חודו: ארבע לכותל זה. שהטפח ארבע ארבעות ולמאן דגרים ארבע ומחלה בארבע קטנה קאמר שהטפח ד' בגודל וחמש בארבע ושש בקטנה: שבו עמודים עומדים. ב' עמודי כסף כמין עמודי ספר תורה שוכבים לארכו והלוחות ביניהן שנאמר עמודיו עשה כסף: מונח שם בלדו. של ארון: ועליו ס"ת מונח. ולקמיה פריך מעיקרא היכי הוה מונח: (כ"ז)

תוספות שאם בא לחתוך חותך. תימה לרשב"א הא אמר לעיל בשתי כריכות חולקין ופ"ה כגון תורה בכרך אחד ונביאים בכרך א' משמע אבל תורה ונביאים בכרך א' אין חולקין אפי' שניהן רוצים וא"כ היכי אמר הכא דחותך ויש לומר דלא הוי בזיון הספר אלא כשחותך מחמת חלוקה: בגי'ל ששה טפחים בקלף בכמה. גי'ל הוא עור שלא ניתקן כלל אלא שהשירו את השער וכותבין בו במקום שער ולהכי קרי ליה גי'ל שאינו מתוקן כדאמר לעיל (דף ג.) גי'ל אבני דלא משפיין ופעמים חותבין אותו לשנים דרך עוביו ואותו שכלפי שער קרוי קלף ואותו שלצד בשר קרוי דוכסוסטוס ולשון דוכסוסטוס הוי פירושו מקום בשר דבלשון מדי קורין לבשר סוסטוס ודוך היינו מקום כמו דוך פלוני וכותבין על הקלף לצד בשר כדאמר בפ' המוציא (שבת דף עט:): ועל דוכסוסטוס לצד שער ובשניהם במקום חתך דשם הוא טוב לכתוב ושלנו דין קלף יש להם ולא דין דוכסוסטוס ולכך כותבין עליהם תפילין שאין כשרים על דוכסוסטוס אלא על הקלף כדאמר בהמוציא יין (שם): דילמא תורה צוה. ואומר ר"ת דאותו פסוק קרוי תורה כדאמר בפ' ג' דסוכה (דף מב.) קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה מאי תורה תורה צוה לנו משה: שלא יהא ספר תורה יוצא ונכנס כשהוא דחוק. וא"ת והלא לא היו מוציאים אותו מן הארון דהא אסור ליכנס בבית קדש הקדשים וביום הכפורים לא אשכחן בסדר יומא שהיה מוציאו וי"ל דלצורך כדי לתקן שרי ליכנס בבית קדש הקדשים כדאמרין בעירובין (דף קה.) וה"נ יכולין ליכנס שם כדי לתקן ספר תורה כדי שלא יתעפש ויתקלקל וגם משחרב משכן שילה עד שבנה שלמה בית המקדש היו יכולין להוציאו מן הארון ולעיין בו: אצבע ומחצה לכותל זה. נראה לר"ת דלא גרס ומחצה אלא אצבע לכותל זה דאי גרס ומחצה תיקשי שנים עשר היכי יתבי כדפריך לקמן אלא אצבע גרס וזוטרתי דהויין ששה

בטפח: שבהן עמודים עומדין. נראה לר"ת דסימן להעמדת ישראל היה ולא עשאוה של זהב שלא להזכיר מעשה העגל דאין קטיגור נעשה סניגור וכן אמרינן [בר"ה] (דף כו.) דמשום הכי לא היה כהן משמש לפני ולפנים ביה"כ בבגדי זהב משום דאין קטיגור נעשה סניגור והתם פריך והא הוה ארון שהיה של זהב והיה לפניו ומשני מכפר קאמרי' והני עמודים נמי היו כמו מכפר שהם עשויים סימן להעמדת ישראל והוא שיסר הפייט. תבנית אות יוסף עמודיו עשה כסף בשביל תבנית אות יוסף סימן של יוסף דהיינו עגל דיוסף נקרא שור שנאמר (דברים לג) בכור שורו הדר לו לכך עמודיו עשה כסף ולא זהב שלא להזכיר במעשה העגל: (תוספות)

דף יד - ב

שברי לוחות שמונחים בארון ואי ס"ד ס"ת הקיפו ו' טפחים מכדי כל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח וכיון דלאמצעיתו נגלל נפיש ליה מתרי טפחא רווחא דביני ביני בתרי פושכי היכי יתיב אמר רב אחא בר יעקב ספר עזרה לתחלתו הוא נגלל ואכתי תרי בתרי היכי יתיב אמר רב אשי דכריך ביה פורתא וכרכיה לעיל ור' יהודה מקמי דליתי ארגז ספר תורה היכי הוה יתיב דפא הוה נפיק מיניה ויתיב עליוה ספר תורה ור"מ האי מצד ארון מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה דמתנח ליה מצד ולא מתנח ביני לוחי ולעולם בגויה מן הצד ור"מ עמודי' היכא הוה קיימי מבראי ור"מ שברי לוחות דמונחין בארון מנ"ל נפקא ליה מדרב הונא דאמר רב הונא מאי דכתיב [\[שמואל ב ו-ב\]](#) אשר נקרא שם שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון ואידך ההוא מבעי ליה לכדרכי יוחנן ד"ר יוחנן א"ר שמעון בן יוחאי מלמד שהשם וכל כינויו מונחין בארון ואידך נמי מיבעי ליה להכי אין הכי נמי אלא שברי לוחות דמונחין בארון מנא ליה נפקא ליה מדתני רב יוסף דתני רב יוסף [\[דברים יב-ב\]](#) אשר שברת ושמתם מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון ואידך ההוא מיבעי ליה לכדריש לקיש דאמר ר"ל אשר שברת אמר לו הקב"ה למשה יישר כחך ששברת: ת"ר סדרן של נביאים יהושע ושופטים שמואל ומלכים ירמיה ויחזקאל ישעיה ושנים עשר מכדי הושע קדים דכתיב [\[הושע א-ב\]](#) תחלת דבר ה' בהושע וכי עם הושע דבר תחלה והלא ממשה ועד הושע כמה נביאים היו וא"ר יוחנן שהיה תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק ואלו הן הושע וישעיה עמוס ומיכה וליקדמיה להושע ברישא כיון דכתיב נבואתיה גבי חגי זכריה ומלאכי וחגי זכריה ומלאכי סוף נביאים הוה חשיב ליה בהדייהו וליכתביה לחודיה וליקדמיה איידי דזוטר מירכס מכדי ישעיה קדים מירמיה ויחזקאל ליקדמיה לישעיה ברישא כיון דמלכים סופיה חורבנא וירמיה כוליה חורבנא ויחזקאל רישיה חורבנא וסיפיה נחמתא וישעיה כוליה נחמתא סמכינן חורבנא לחורבנא ונחמתא לנחמתא: סידרן של כתובים רות וספר תהלים ואיוב ומשלי קהלת שיר השירים וקנינות דניאל ומגילת אסתר עזרא ודברי הימים ולמ"ד איוב בימי משה היה ליקדמיה לאיוב ברישא אתחולי בפורענותא לא מתחלינן רות נמי פורענות היא פורענות דאית ליה

אחרית דאמר רבי יוחנן למה נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שריהו להקב"ה בשירות ותושבחות ומי כתבן משה כתב ספרו ופרשת בלעם ואיוב יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה שמואל כתב ספרו ושופטים ורות דוד כתב ספר תהלים ע"י עשרה זקנים ע"י אדם הראשון על ידי מלכי צדק ועל ידי אברהם וע"י משה ועל ידי הימן וע"י ידותון ועל ידי אסף

רש"י שברי לוחות שמונחין. תחת הלוחות: יש בו רוחב טפח. וזה שהקיפו ששה נמלך עובי רוחבו שני טפחים: רוחב דביני וביני. אורח שבין עמוד לעמוד: וכתרי פושכי היכי יתיב. דקתני נשתיירו שם ב' טפחים ששם ס"ת מונח: ספר עזרה. ספר שכתב משה ובו קורין בעזרה פרשת המלך בהקהל וכהו גדול ביה"כ: לתחלתו הוא נגלל. אין לו אלא עמוד אחד ונגלל מתחלתו לסופו: דכריך ביה פורתא. שאינו גוללו כולו ומניח בו מקל וכו' ועלמנו ומניח אותו הכרך על הספר מלמעלה: וכרכיה לעיל. וכרכו למעלה על ההיקף: דמנח ליה מלך. אכל הכותל ולא בין שני הלוחות: היכא הוי קיימי. כיון דמכריך טפח מכאן וטפח מכאן ברוחב הארון שלא יהא ס"ת יולא ונכנס בדוחק העמודים היכא מנחי הלא ימעטו את החלל: שם שם. תרי זימני כתיבי ללוחות ולשברי לוחות: אשר שברת. קרא יתירה הוא למסמכיה לושמתם לדרשה: יישר כוחד. ללמדך שהוא מן הדברים שעשה משה רבינו ע"ה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום: שנתנבאו באותו הפרק. בימי אותם המלכים עזיזה יותם אחז יחזקיה בארבעה נביאים הללו כתיב כן חוץ ממכיה שלא היה בימי עזיזהו אבל היה בימי יותם אחז יחזקיה: חגי זכריה ומלכאכי סופם של נביאים. שהן היו בבית שני בשנת שתיים לדריוש האחרון: ישעיה קדים לירמיה ויחזקאל. שהרי ישעיה בימי עזיזה וירמיה בימי יאשיה ובינו נתנבא בירושלים ויחזקאל בגולה בימי דקיה: רות תהלים איוב כו'. רות קדמה בימי שפוט השופטים תהלים דוד אמרו והוא קדם לאיוב כמ"ד בימי מלכת שבת היא ואחר כך שלשה ספרי שלמה: משלי קהלת. שניהם ספרי חכמה: שיר השירים. נראה בעיני שאמרו לעת זקנתו: קינות. ירמיה אמרו שהיה אחר שלמה: דניאל. אחר ירמיה בימי נבוכדנצר בגולה: אסתר. אחריו בימי אחשורוש: עזרא. אחריו בימי דריוש השני שעמד אחר אחשורוש: למ"ד איוב בימי משה היה. לקמן: רות נמי פורענותא היא. רעב וגלות ומיתת אלימלך ובינו: דאית ליה אחרית. סוף הפורענות נהפך לאחרית ותקוה שילא דוד משם: ופרשת בלעם. נבואתו ומשלו אף על פי שאינו כרכי משה ותורתו וסדר מעשיו: ושמונה פסוקים. מן וימת משה עד סוף הספר: שמואל כתב ספרו וספר שופטים. שכולם קדמו לו ועמד וכתב ספרן ומה שעלתה לישראל בימיהם וכן רות שהיתה בימי השופטים: על ידי עשרה זקנים. כתב בו דברים שאמרו זקנים הללו שהיו לפניו ויש שהיו בימיו כגון אסף והימן וידותון מן הלויים המשוררים: על ידי אדם הראשון. כגון גלמי ראו עיניך ולי מה יקרו רעיד (תהלים קלט) אדם הראשון אמרו: על ידי מלכי דק. נאם ה' לאדוני [שב לימיני] וכל המזמור (שם קי): ועל ידי אברהם. כדאמרין לקמן איתן האזרחי זה אברהם: ועל ידי משה. תפלה למשה (שם ס) וכל אחד עשר מזמורים כסדרן: ועל ידי הימן. משכיל להימן: ועל ידי ידותון. למנלך לידותון: (רש"י)

תוספות תרי בתרי היכי יתיב. משמע שעם עמודין היה הקיפו ששה שאם היה הקיפו בלא עמודין אם כן נפיש ליה משני טפחים בהדי עמודים: ורבי מאיר עמודין היכא הו קיימי. אע"פ שיש ריוח

הרבה לר"מ בכל האורך לבד מנגד ספר תורה פשוט היו לו שהיו מונחים בצד ראש הארון שספר תורה מונח: ולמ"ד איוב בימי משה היה. וא"ת מאי קאמר ולמ"ד והאי תנא גופיה סבר דבימי משה היה דקתני סיפא משה כתב ספר איוב וי"ל דאכתי לא ידע סיפא דברייתא: בפורענותא לא מתחילינן. וא"ת ונכתביה מיד אחר רות ואומר ר"י משום שאחרית של רות היה אחרית שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות לכך כתב אחר כך מיד אותן שירות והוא אחרית שלה וא"ת ולמ"ד מעולי גולה היה לכתביה לאיוב לבסוף ואומר ר"י דמשום הכי כתבו בהדי תהלים ומשלי לפי שהוא מענין אחד כתובין מעין שירה ומקראות קצרים וניגון אחד דבימיהם היה ניגון כדאמרינן (מגילה דף ג.). ויקראו בספר תורת אלהים מפורש ושום שכל מאי ושום שכל פסוקי טעמי והא דלא כתבו אחר משלי משום שלא להפסיק בדברי שלמה ור"ת מפרש דלכן כתבו בהדי תהלים משום דאמר לקמן דוד כתב ספרו ע"י עשרה זקנים ואיוב נמי נכתב ע"י ד' זקנים צופר ובלדד ואליפז ואליהוא והשתא אתי שפיר שלא כתבו אחר משלי: פורענות דאית ביה אחרית. וא"ת איוב נמי אית ביה אחרית וי"ל דהאי אחרית דרות אחרית דכל ישראל ועוד דאיכא למ"ד נ) דלא כפל הקב"ה שכרו אלא לטורדו מן העולם: (תוספות)

א

-

טו

דף

ועל ידי שלשה בני קרח ירמיה כתב ספרו וספר מלכים וקינות חזקיה וסיעתו כתבו (ימש"ק סימן) ישעיה משלי שיר השירים וקהלת אנשי כנסת הגדולה כתבו (קנד"ג סימן) יחזקאל ושנים עשר דניאל ומגילת אסתר עזרא כתב ספרו ויחס של דברי הימים עד לו מסייעא ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב לא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה ומאן אסקיה נחמיה בן חכליה אמר מר יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה תניא כמאן דאמר שמונה פסוקים שבתורה יהושע כתבן דתני' [\[דברים לד-ה\]](#) וימת שם משה עבד ה' אפשר משה (מת) וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר"י ואמרי לה ר' נחמיה אמר לו ר"ש אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתב [\[דברים לא-נו\]](#) לקוח את ספר התורה הזה אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע כמו שנאמר להלן [\[ירמיה לו-יח\]](#) ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו כמאן אזלא הא דא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן לימא (ר"י היא) ודלא כר"ש אפילו תימא ר"ש הואיל ואשתנו אשתנו: יהושע כתב ספרו והכתב [\[יהושע כד-כט\]](#) וימת יהושע בן נון עבד ה' דאסקיה אלעזר והכתב [\[יהושע כד-לג\]](#) ואלעזר בן אהרן מת דאסקיה פנחס שמואל כתב ספרו והכתב [\[שמואל א כח-ג\]](#) ושמואל מת דאסקיה גד החוזה ונתן הנביא דוד כתב ספר תהלים על ידי עשרה זקנים וליחשוב נמי איתן האזרחי אמר רב איתן האזרחי זה הוא אברהם כתיב הכא [\[תהילים פט-א\]](#) איתן האזרחי וכתב התם [\[ישעיה מא-ב\]](#) מי העיר ממזרח צדק [וגו'] קא חשיב משה וקא חשיב הימן והאמר רב הימן זה משה כתיב הכא הימן וכתב התם [\[במדבר יב-ז\]](#) בכל ביתי נאמן הוא תרי הימן הו משה כתב ספרו

ופרשת בלעם ואיוב מסייעא ליה לר' לוי בר לחמא דא'ר לוי בר לחמא איוב בימי משה היה כתיב הכא [\[איוב יט-כג\]](#) מי יתן אפוא ויכתבון מלי וכתביב התם [\[שמות לג-טז\]](#) ובמה יודע אפוא ואימא בימי יצחק דכתיב [\[בראשית כז-לג\]](#) מי אפוא הוא הצד ציד ואימא בימי יעקב דכתיב [\[בראשית מג-יא\]](#) אם כן אפוא זאת עשו ואימא בימי יוסף דכתיב [\[בראשית לז-טז\]](#) איפה הם רועים לא ס"ד דכתיב [\[איוב יט-כג\]](#) מי יתן בספר ויוחקו ומשה הוא דאיקרי מחוקק דכתיב [\[דברים לג-כא\]](#) וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון רבא אמר איוב בימי מרגלים היה כתיב הכא [\[איוב א-א\]](#) איש היה בארץ עוף איוב שמו וכתביב התם [\[במדבר יג-כ\]](#) היש בה עץ מי דמי הכא עוף התם עץ הכי קאמר להו משה לישראל ישנו לאותו אדם ששנותיו ארוכות כעץ ומגין על דורו כעץ יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' שמואל בר נחמני ויתיב וקאמר איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה א"ל עליך אמר קרא איש היה בארץ עוף איוב שמו אלא מעתה [\[שמואל ב יב-ג\]](#) ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה וגו' מי הוה אלא משל בעלמא הכא נמי משל בעלמא א"כ שמו ושם עירו למה רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו איוב מעולי גולה היה ובית מדרשו בטבריא היה מיתביי מי שנותיו של איוב משעה שנכנסו ישראל למצרים ועד שיצאו

רפ"י חזקיה וסיעתו. בני דורו שהארכו ימים אחריו: כתבו יסעיה. שהרגו מנשה ולא כתב ספרו שלח היו הנביאים כותבים ספריהן אלל לפני מותן: משלי קהלת. דכתיב בספר משלי (כד) אשר העתיקו אנשי חזקיה וגו' ועל שחזקיה גרם להן לעסוק בתורה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף נד:); נעץ חרב על פתח בית המדרש כו' נקרא הדבר על שמו: אנשי כנסת הגדולה. חגי זכריה ומלכאי זרובבל ומרדכי וחזריהם: כתבו יחזקאל. שנתנבא בגולה ואיני יודע למה לא כתבו יחזקאל בעלמא אם לא מפני שלח נתנה נבואה ליכתב בחו"ל לארץ וכתבום חלו לאחר שבאו לארץ וכן ספר דניאל שהיה בגולה וכן מגילת אסתר ושנים עשר מתוך שהיו נבואותיהם קטנות לא כתבום הנביאים עכ"מ איש איש ספרו ובאו חגי זכריה ומלכאי וראו שרוח הקדש מסתלקת שהיו הם נביאים אחרונים ועמדו וכתבו נבואותיהם ורפזו נבואות קטנות עמם ועשאו ספר גדול שלח יאבדו מחמת קטנם: עד לו. עד שייחס עכ"מ: מסייע לי' כו' עד שייחס עכ"מ. שכתב דברי הימים עד שייחס בו את עכ"מ: ומאן אסקיה. מי סיימו: תניא כמאן דאמר. כל הך דקתני לעיל יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה אתיא כי הא תנא דלקמיה דאמר נמי יהושע כתבן: דתניא. פלוגתא דתנאי בהאי וימת שם משה כו': כמו שנאמר להלן כו'. אכולה מילתא קאי דקאמר הקב"ה אומר ומשה כותב כמה שמלינו שהנביאים כותבים מפי רבם: יחיד קורא אותן. כלומר אין מפסיקין בהן: לימא ר"י היא. דאמר לא כתבם משה לפיכך נשתנו משאר התורה ודלל כר"ש: הואיל ואיפתנו. לכתוב בדמיע אישתנו: ואימא יעקב כו'. לא גרסינן לה: ל"א גרסינן [למתניתא] דלעיל במניינא דעשרה זקנים דקא חשיב אברהם ואיתן האזרחי ולא קא חשיב אסף דקסבר משלשה בני קרח הוא: והא אמר רב כו'. גבי ויחסם מכל האדם מאיתן האזרחי וגו' (מלכים א' ד) איתמר וכן הך דהימן זה משה אהימן דההוא קרא איתמר דכתיב ביה והימן וכלכל וגו': תרי הימן הוו. משכיל להימן האזרחי הימן אחרינא הוה: ששנותיו כעץ. איוב שהאריך ימים רבים: משל היה. ללמוד ממנו תשובות למקטרגים

על מדה הדיון ושאין אדם נתפס על כערו: איש היה. אלמא הוה: אלכא מעתה ולכך אין כל וכו'.
וסיפיה דקרא ותהי לו לבה: מי הוה. משום דכתיב ותהי: (ה"י)

תוספות ועל ידי שלמה ועל ידי בני קרח. לפי הספרים דגרסי שלמה צ"ל דאסף הוה משלשה בני קרח והוא אביאסף ולספרים דל"ג שלמה לא הוי אסף אביאסף אלא אסף היה מן הלויים המשוררים וא"ת ולהנהו דלא גרסי ליה אמאי לא חשיב ליה הא כתיב (תהלים עב) לשלמה אלהים משפטיך וגו' וי"ל דדוד אמרו והתפלל על שלמה תדע דכתיב בסוף המזמור כלו תפלות דוד וא"ת לספרים דגרסי שלמה הכתיב כלו תפלות דוד וי"ל לפי שסיימו דוד והא דכתיב נמי שיר המעלות לשלמה דוד כמו כן אמרו דכל חמש עשרה מעלות דוד אמרן ויש ספרים דקא חשיב אברהם ואיתן האזרחי וגריס לקמן דקא חשיב אברהם וקא חשיב איתן והאמר רב איתן האזרחי הוא אברהם ומשני איתן האזרחי דקא חשיב הכא יעקב וקשה להאי גירסא דמנא לן דדוד כתב ספרו על ידי אברהם כיון דאיתן האזרחי לאו היינו אברהם: ירמיה כתב ספרו וספר מלכים. והא דלא כתב ישעיה דהיה קודם ירמיה ספר מלכים לפי שנהרג ולא היה בסוף מלכים ממנשה ואילך (לפי שנהרג) ואפילו ספרו לא כתב: חזקיה וסיעתו כתבו ישעיה. לפי שחזקיה גרם להם לעסוק בתורה נקרא הדבר על שמו אבל הוא לא כתבו שהרי מת קודם לישעיה דמנשה. בן בתו הרג לישעיה: עד לו. פירש ר"ח עד פסוק ולו אחים בני יהושפט (דה"ב כא) ומסייע לרב שייחס עצמו ועלה שייחוס עצמו כתב לפני זה הפסוק וקשה לפירושו דהל"ל עד ולו בוי"ו: פ"ה דיחזקאל לא כתב ספרו לפי שהיה בחוצה לארץ. וקשה דהא ירמיה נמי בחוצה לארץ היה שהלך למצרים ונתנבא שם כמה נבואות ולא מצינו שחזר יותר לארץ ישראל: שמונה פסוקים שבתורה. ה"ר משולם היה מצריך מכאן לקרות לאחד אותן ח' פסוקים שלא יקרא עמו שליח צבור ואין נראה לר"ת דהא כל התורה כולה נמי אחד קורא כדתנן במגילה (דף כא:) קראה שנים יצאו ואמר בגמ' תנא מה שאין כן בתורה ואומר ר"ת. דיחיד קורא בלא הפסקה שלא יקראו שנים זה ד' פסוקים וזה ד' ומה שנוהגים עתה לקרוא שנים [בכל התורה] אומר ר"ת כדי שלא יתבייש מי שאינו יודע לקרות בעצמו כענין שמצינו במסכת ביכורים (פ"ג מ"ז) דתנן כל מי שיודע לקרות קורא בעצמו ושאינו יודע לקרות מקרין לפניו נמנעו מלהביא ביכורים התקינו שיהיו מקרין את מי שיודע לקרות ואת מי שאינו יודע לקרות והא דאמר בירושלמי במגילה רבי שמואל בר רב יצחק על לבי כנישתא וחזא חזנא דקאים וקורא ולא קאי בר איניש תחתיו א"ל אסור כשם שנתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכין לנהוג בה על ידי סרסור אע"ג דמשמע שחזן עומד אצל הקורא לא שיקרא עמו אלא יעמוד ויקרא אותם שיש להם לקרות כדי שתנתן תורה על ידי סרסור ועוד אומר ר"י דיכול להיות שקצת מסייע לו בנחת והא דמשמע במגילה שלא יקראו שנים היינו שניהם שוין בקול רם: איוב לא היה ולא נברא. האי לא סבר כריש לקיש דאמר בב"ר. איוב לא היה שבאו עליו יסורין ולא אמר הכתוב שבאו עליו להודיעך כחו של איוב שאילו באו עליו היה יכול לעמוד בהן דאי סבר האי אמורא דאיוב היה בעולם א"כ מאי קאמר שמו ושם עירו למה טובא איצטריך לאשמועינן מי הוא אותו צדיק שהיה יכול לעמוד באותן יסורין:

אימא כמשעה שנכנסו ישראל למצרים ועד [שעה] שיצאו מיתבי שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם ואלו הן בלעם ואביו ואיוב אליפז התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליהוא בן ברכאל הבוזי (א"ל) וליטעמין אליהוא בן ברכאל לאו מישראל הוה והא כתי' ממשפחת רם אלא אינבוי אינבי לאומות העולם ה'נ איוב אינבוי אינבי [לאומות העולם] אטו כולהו נביאי מי לא אינבוי לאומות העולם התם עיקר נביאותיהו לישראל הכא עיקר נביאותיהו לאומות העולם מיתבי חסיד היה באומות העולם ואיוב שמו ולא בא לעולם אלא כדי לקבל שכרו הביא הקב"ה עליו יסורין התחיל מחרף ומגדף כפל לו הקב"ה שכרו בעוה"ז [כדי] לטרדו מן העולם הבא תנאי היא דתניא רבי אלעזר אומר איוב בימי שפוט השופטים היה שנאמר [איוב כז-יב](#) הן אתם כולכם חזיתם ולמה זה הבל תהבלו איזה דור שכולו הבל הוי אומר זה דורו של שפוט השופטים רבי יהושע בן קרחה אומר איוב בימי אחשורוש היה שנאמר [איוב מב-טו](#) ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ איזהו דור שנתבקשו בו נשים יפות הוי אומר זה דורו של אחשורוש ואימא בימי דוד דכתיב [מלכים א א-ג](#) ויבקשו נערה יפה התם בכל גבול ישראל הכא בכל הארץ רבי נתן אומר איוב בימי מלכות שבא היה שנאמר [איוב א-טו](#) ותפל שבא ותקחם וחכ"א איוב בימי כשדים היה שנאמר [איוב א-יז](#) כשדים שמו שלשה ראשים ויש אומרים איוב בימי יעקב היה ודינה בת יעקב נשא כתיב הכא [איוב ב-י](#) כדבר אחת הנבלות תדברי וכתיב התם [בראשית לד-ז](#) כי נבלה עשה בישראל וכולהו תנאי סבירא להו דאיוב מישראל הוה לבר מיש אומרים דאי ס"ד מאומות העולם הוה בתר דשכיב משה מי שריא שכינה על עובדי כוכבים והא אמר מר בקש משה שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים ונתן לו שנאמר [שמות לג-טז](#) ונפלינו אני ועמך א"ר יוחנן דורו של איוב שטוף בזמה היה שנאמר הן אתם כולכם חזיתם ולמה זה הבל תהבלו וכתיב [שיר השירים ז-א](#) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך אימא בנבואה דכתיב [ישעיה א-א](#) חזון ישעיהו בן אמוץ א"כ למה זה הבל תהבלו למה לי וא"ר יוחנן מאי דכתיב [רות א-א](#) ויהי בימי שפוט השופטים דור ששופט את שופטיו אומר לו טול קיסם מבין (עיניך) אומר לו טול קורה מבין עיניך אמר לו [ישעיה א-כב](#) כספך היה לסיגים אמר לו סבאך מהול במים א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר מלכת שבא אשה היתה אינו אלא טועה מאי מלכת שבא מלכותא דשבא [איוב א-ו](#) ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה' ויבא גם השטן בתוכם ויאמר ה' אל השטן מאין תבא ויען השטן וגו' אמר לפניו רבש"ע שטתי בכל העולם כולו ולא מצאתי נאמן כעבדך אברהם שאמרת לו [בראשית יג-יז](#) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ואפילו הכי בשעה שלא מצא מקום לקבור את שרה [עד שקנה בד' מאות שקל כסף] לא הרהר אחר מדותיך ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו' א"ר יוחנן גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב [בראשית כב-יב](#) כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ובאיוב כתיב [איוב א-ח](#) איש תם וישר ירא אלהים [וסר מרע] מאי וסר מרע א"ר אבא בר שמואל איוב וותרן בממונו היה מנהגו של עולם נותן חצי פרוטה לחנוני איוב ויתרה משלו [איוב א-ט](#) ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים הלא אתה סכת בעדו ובעד ביתו וגו' מאי מעשה ידיו ברכת א"ר שמואל בר רב יצחק כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך מאי [איוב א-י](#) ומקנהו פרץ בארץ א"ר יוסי בר חנינא מקנהו של איוב פרצו גדרו של עולם מנהגו של עולם זאבים הורגים העזים מקנהו של איוב עזים הורגים את הזאבים [איוב א-יא](#) ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר

לו אם לא על פניך יברכך **[איוב א-יב]** ויאמר ה' אל השטן הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ידך וגו' **[איוב א-יג]** ויהי היום ובניו ובנותיו אוכלים ושותים יין בבית אחיהם הבכור ומלאך בא אל איוב ויאמר הבקר היו חורשות וגו' מאי הבקר היו חורשות והאתונות רועות על ידיהם א'ר יוחנן מלמד שהטעימו הקב"ה לאיוב

רש"י אימא כמשעה שנכנסו כו'. מאתים ועשר דכתיב (איוב מז) ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה אף שנותיו הוכפלו דכתיב וחי איוב אחר זאת מאה וארבעים שנה למדנו שהיה בן שבעים כשבאו יסורין עליו הרי מאתים ועשר ולעולם מעולי גולה היה: נתנבאו לאומות העולם. אלמא נכרי היה: אליהוא. על כרחך מדייחסייה קרא בשמו [ושם אביו] ושם משפחתו ישראל הוה ואית דאמרי ממשפחת רם היה היינו אברהם: שכולו הבל. הטובים שבהן לא היו כלום כדאמרינן לקמן שהנשפט היה לו פתחון פה לשפוט את שופטו ומוכיחו: בימי מלכות שבה היה. ובא גדוד מכשדים עליו: וחכ"א בימי מלכות כשדים. בימי נבוכדנצר היה ובא גם משבא גדוד עליו: וכולהו הני תנאי כו'. מסקנא דתירוצא הוא דתריץ לעיל תנאי היא ההוא מתניתא דלעיל ס"ל עובד כוכבים הוה והני תנאי דהך מתניתא כולהו סבירא להו דישראל הוה בר מינן אומרים דאמרי בימי יעקב הוה: והא אמר מר. בפ"ק דברכות (דף ז.). ונפלינו. ונדלנו בלכתך עמנו מכל האומות: ונחזה בך. לשון זימה [הוא זה] להסתכל בנשים שעובדי כוכבים אומרים לישראל שובי לתורתנו ותזני עמנו: ששופט את שופטיו. שהיו השופטין עצמן מקולקלים והיה פתחון פה לנשפט להוכיח את מוכיחו שאם אמר לו השופט טול קיסם מבין עיניך הסתלק ופרוש מעבירה קטנה שבידך יכול זה לומר טול קורה מבין עיניך פרוש מעבירה חמורה שבידך: סבאך. יינך כמו אל תהי בסבאי יין (משלי כג): מהול. מעורב וכן כל לשון הוללות שבתורה לשון ערבוז: קום התהלך. היינו דקאמר ומהתהלך בה מאותו שאמרת לו התהלך בארץ אני בא: ה"ג מנהג עולם נותן חלי פרוטה לחנוני. מי שיס לו מלאכה מועטת לעשות אומר לפועל חלי פרוטה אני נותן כך ונכך אלכ חנוני ונקנה בפרוטה ככר או ביצים ונחלוק ואיוב ויתרה לחלי השני משלו ונותן לו כל הפרוטה שהיה רע בעיניו ללקח בדבר קל שאינו ממון: והאתונות רועות [וגו']. ע"י הבקר דריש ליה לקרא שאוכלת חזיו מתלם המענה שהזרע לומח בשעתו: (רש"י)

תוספות בלעם ואביו. כדאמר במגילה (דף טו.). כל ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא: אימא כמשעה שנכנסו ישראל למצרים. וא"ת ומאי קמ"ל קרא כתיב ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה ואיוב אחרי אותו מעשה חיה ק"מ שנה וא"כ היה בן שבעים קודם וי"ל דס"ד דלא כפל אלא בעושר ויופי של בנות אבל בשנים לא: אליהוא לא מישראל הוה. משמע דפשיטא דאליהוא בן ברכאל מישראל הוה לכך נראה דבפ"ק דע"ז (דף ג.). דאמר יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ויעידו בהן בישראל שקיימו כל התורה כולה ל"ג התם ואליהוא בן ברכאל ונראה דשמעתתא דהתם סברה כמ"ד איוב בימי יעקב הוה דהא אמר #לקמן' דממשה ואילך לא שרתה שכינה על עובדי כוכבים: דור ששופט את שופטיו. תימה. לר"י דאמר (בפ"ק) דתמורה (דף טו.): כל האשכולות שעמדו לישראל מימות משה עד שמת יוסף בן יעזר לא היה בהם שום דופי: בפירוש רבינו חננאל גרס כולהו תנאי ואמוראי מודו דאיוב ישראל היה ולר"י נראה דל"ג ואמוראי דרביא ע"כ סבר לעיל דלאו מישראל הוה דקאמר לעיל הכי אמר להן משה למרגלים ישנו לאותו אדם ששנותיו כעץ כו': ויש אומרים 'איוב בימי יעקב הוה. הני יש אומרים לאו היינו ר' נתן דהא

דף

טז

א

מעין העולם הבא [\[איוב א-טז\]](#) עוד זה מדבר וזה בא ויאמר אש אלהים וגו' עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים ויפשטו על הגמלים ויקחום וגו' עוד זה מדבר וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אוכלים ושותים יין בבית אחיהם הבכור והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפול על הנערים וגו' ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגז את ראשו וגו' ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך בכל זאת לא חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים ויהי היום ויבואו בני האלהים להתיצב וגו' ויאמר ה' אל השטן אי מזה תבא ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ [וגו'] אמר לפניו רבש"ע שטתי בכל העולם ולא מצאתי כעבדך אברהם שאמרת לו [\[בראשית יג-יז\]](#) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ובשעה שבקש לקבור שרה לא מצא מקום לקבורה ולא הרהר אחר מדותיך ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו' ועודנו מחזיק בתומתו ותסיתני בו לבלעו חנם אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כאדם שמסיתין אותו וניסת במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה [\[איוב ב-ד\]](#) ויען השטן את ה' ויאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם לא (על) פניך יברכך ויאמר ה' אל השטן הנו בידך אך את נפשו שמור ויצא השטן מאת פני ה' ויך את איוב וגו' אמר רבי יצחק קשה צערו של שטן יותר משל איוב משל לעבד שאמר לו רבו שבור חבית ושמור את יינה אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שטן דכתיב [\[איוב ב-ז\]](#) ויצא השטן מאת פני ה' הוא יצר הרע כתיב התם [\[בראשית ו-ה\]](#) רק רע כל היום וכתוב הכא (רק את נפשו שמור) [\[איוב א-ב\]](#) רק אליו אל תשלח ידך] הוא מלאך המות דכתיב [\[איוב ב-ו\]](#) (רק) [אך] את נפשו שמור אלמא בדידיה קיימא א"ר לוי שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו שטן כיון דחזיא להקדוש ברוך הוא דנטיה דעתיה בתר איוב אמר חס ושלום מינשי ליה לרחמנותיה דאברהם פנינה דכתיב [\[שמואל א א-ו\]](#) וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה דרשה רב אחא בר יעקב בפפוניא אתא שטן נשקיה לכרעיה [\[איוב ב-י\]](#) בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר רבא בשפתיו לא חטא בלבו חטא מאי קאמר [\[איוב ט-כד\]](#) ארץ נתנה ביד רשע פני שופטיה יכסה אם לא איפו מי הוא אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה אמר ליה אביי לא דבר איוב אלא כנגד השטן כתנאי ארץ נתנה ביד רשע רבי אליעזר אומר בקש איוב להפוך קערה על פיה אמר לו רבי יהושע לא דבר איוב אלא כלפי שטן [\[איוב י-יז\]](#) על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל אמר רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו מן הדין אמר לפניו רבונו של עולם בראת שור פרסותיו סדוקות בראת חמור

פרסותיו קלוטות בראת גן עדן בראת גיהנם בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה חבריה [דאיוב] [\[איוב טו-ד\]](#) אף אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל ברא הקדוש ברוך הוא יצר הרע ברא לו תורה תבלין דרש רבא מאי דכתיב [\[איוב כט-יג\]](#) ברכת אובד עלי תבא ולב אלמנה ארנין ברכת אובד עלי תבא מלמד שהיה גוזל שדה מיתומים ומשביחה ומחזירה להן ולב אלמנה ארנין דכל היכא דהוה (איכא) אלמנה דלא הוה נסבי לה הוה אזיל שדי שמיא עילוה והוה אתו נסבי לה [\[איוב ו-ב\]](#) לו שקול ישקל כעשי והותי במאזנים ישאו יחד אמר רב עפרא לפומיה דאיוב חברותא כלפי שמיא [\[איוב ט-לג\]](#) לו יש בינינו מוכיח ישת ידו על שנינו אמר רב עפרא לפומיה דאיוב כלום יש עבד שמוכיח את רבו [\[איוב לא-א\]](#) ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה אמר רבא עפרא לפומיה דאיוב איהו באחרניתא אברהם אפילו בדידיה לא איסתכל דכתיב [\[בראשית יב-יא\]](#) הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה [\[איוב ז-ט\]](#) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה אמר רבא מכאן שכפר איוב בתחיית המתים [\[איוב ט-יז\]](#) אשר בשערה ישופני והרבה פצעי חנם אמר רבה איוב בסערה חרף ובסערה השיבוהו בסערה חרף דכתיב אשר בשערה ישופני אמר לפניו רבונו של עולם שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין איוב לאיוב בסערה השיבוהו דכתיב [\[איוב לח-א\]](#) ויען ה' את איוב מן הסערה ויאמר [וגו'] אזר נא כגבר חלציך אשאלך והודיעני אמר לו הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שתים יונקות מגומא אחת שאלמלי שתים יונקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי [\[איוב לח-כה\]](#) מי פלג לשטף תעלה [וגו'] הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפוס בפני עצמה כדי שלא יהו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות בין טיפה לטיפה לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי מאי משמע דהאי תעלה לישנא דדפוס היא אמר רבה בר שילא דכתיב [\[מלכים א יח-לב\]](#) ויעש תעלה כבית סאתים זרע [\[איוב לח-כה\]](#) ודרך לחזיז קולות הרבה קולות בראתי בעבים וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו כדי שלא יהו שתי קולות יוצאות משביל אחד שאלמלי שתי קולות יוצאות משביל אחד מחריבין את כל העולם בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי [\[איוב לט-א\]](#) הידעת עת לדת יעלי סלע חולל אילות תשמור יעלה זו אכזרית על בניה בשעה שכורעת

רש"י מעין העולם הבא. כדכתיב (ירמיה לא) הרה ויולדת יחדו הריון ולידה ביום אחד הכי דרשינן ליה במסכת שבת (דף לז): הכי גרסינן במתניתא תנא יורד ומתעה ועולה ומרגיז נוטל רשות ונוטל נשמה. [וה"פ] יורד למטה ומתעה את הבריות לחטוא ועולה למעלה ומרגיז את חמת המלך בהשטנותו נוטל ממנו רשות להרוג את החוטא מכיון שנתנו רשות דכתיב ותסיתני זו: לערו של שטן. שהזקק לשמור את נפש איוב שלא תלך: אלמא בדידיה קיימא. ליטול את הנפש והזהירו שלא ליטלה: בעבור הרעימה. שתתעם על שהיא עקרה ותתפלל: להפוך קערה על פיה. לעקור כל כבוד שחירף וגידיף: לפטור את כל העולם כולו. מדינו של הקב"ה לומר שאנוסין הן ע"י הקב"ה שברא ינה"ר והכי קאמר על דעתך כי לא ארשע אם היית חפץ לא הייתי רשע: בראת פור בפרסות הדוקות וחמור בפרסות קלוטות. את זה טהרת ואת זה טמאת הכל בא על ידך אתה בראת זו סימני הטומאה: בראת לדיקים. ע"י יצר טוב: בראת רשעים. על ידי יצר הרע לפיכך אין ניכול

מידך כי מי יעבד אנוסין הן החוטאין: צרא לו תורה. הן תכלין שהיא מצטלת את ההורוי עבירה כדאמר בעלמא (קדושין דף ל:): אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח כו' הלכך לאו אנוסין נינהו שהרי יכולין להאיל עאמן: ברכת עובד. שהיה סבור שהיה אובד את שדהו: שדי שמהי עלויה. אומר שהיא קרובתו או מדבר בה להשיאנה: חברתא כלפי שמיא. מדבר לפני השכינה כאלם המתוכח לחבירו צא ונסקול מי חייב לחבירו: מן הסערה. לשון שיער כדקתני הרצה נימין צראתי צאדם: מטשטשות את הארץ. עושות את הארץ כטיט: (רש"י)

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

דף טז - ב

ללדת עולה לראש ההר כדי שיפול ממנה וימות ואני מזמין לה נשר שמקבלו בכנפיו ומניחו לפניו ואלמלי מקדים רגע אחד או מתאחר רגע אחד מיד מת בין רגע לרגע לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי [\[איוב לט-א\]](#) חולל אילות תשמור אילה זו רחמה צר בשעה שכורעת ללדת אני מזמין לה דרקון שמכישה בבית הרחם ומתרפה ממולדה ואלמלי מקדים רגע אחד או מאחר רגע אחד מיד מתה בין רגע לרגע לא נתחלף לי בין איוב לאיוב נתחלף לי [\[איוב לד-לה\]](#) [\[איוב\]](#) לא בדעת ידבר ודבריו לא בהשכל (וכתיב [\[איוב מב-זח\]](#))

דף יז - א

מעין העולם הבא אלו הן אברהם יצחק ויעקב אברהם דכתיב ביה [\[בראשית כד-א\]](#) בכל יצחק דכתיב ביה [\[בראשית כז-לג\]](#) מכל יעקב דכתיב ביה [\[בראשית לג-יא\]](#) כל שלשה לא שלט בהן יצר הרע אלו הן אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל ויש אומרים אף דוד דכתיב [\[תהילים קט-כב\]](#) ולבי חלל בקרבי ואידך צעריה הוא דקא מדכר תנו רבנן ששה לא שלט בהן מלאך המות ואלו הן אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל משה אהרן ומרים דכתיב בהו [\[במדבר לג-לח\]](#) על פי ה' והא מרים לא כתיב בה על פי ה' אמר ר"א מרים נמי בנשיקה מתה דאתיא שם שם ממשה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' שגנאי הדבר לומר תנו רבנן שבעה לא שלט בהן רמה ותולעה ואלו הן אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים ובנימין בן יעקב אברהם יצחק ויעקב דכתיב [\[בהו\]](#) בכל מכל כל משה אהרן ומרים דכתיב [\[בהו\]](#) ע"פ ה' בנימין בן יעקב דכתיב [\[דברים לג-יב\]](#) ולבנימן אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו וי"א אף דוד דכתיב [\[תהילים טז-ט\]](#) אף

בשרי ישכון לבטח ואידך ההוא רחמי הוא דקא בעי תנו רבנן ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה [קרא] דכתיב שמאל ב-ז-כה ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב על הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש היא והלא בת ישי היא דכתיב דברי הימים א ב-טז ואחיותיהם צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש:

רס"ז ככל מכל כל. באברהם כתיב (בראשית כד) וה' בך את אברהם ככל בלחך כתיב (שם כז) ואוכל מכל ביעקב כתיב (שם לג) וכי יש לי כל כלומר לא חסרו שום טובה: חלל בקרבי. יכרי הרע מת בקרבי: לעריה קא מדכר. על לבו ממש הוא מתרעס ואומר שמת בקרבו מרוב כרות: שלא שלט בהן מלאך המות. אלא מתו בנשיקה על פי שכינה: ככל מכל כל. לא חסרו שום כבוד ומלכנו כבוד זה במשה ואהרן שנאמר בהן על פי ה' ואם אלו מתו ע"י מלאך [המות] נמלא חסרו כבוד: כדאמרן. שמתו ע"פ שכינה ואין ראוייה רמה לשלוט במי שנשוק משכינה שהרי אין הרמה באה אלא מטפה מרה המטפטפת מסכינה של מלאך המות לאמר מר (ע"ז דף כ:). ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות: ישכון לבטח עליו. הכי דריש ישכון לבטח בנימין על סמיכות ידידות השכינה: בעטיו של נחש כלומר לא היו ראויין למות אלא שנגזרה גזירת מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון בעלתו של נחש בעטיו תרגום של עלתו כדכתיב (דניאל ו) אחייעטו כל וגו' וכן התיב עטא וטעם (שם ז): ואחיותיהם. בבני ישי כתיב: (רס"ז)

תוספות שלשה כו' מעין העולם הבא. תימה לרשב"א אמאי לא חשיב נמי איוב דאמר לעיל (דף טו): והאתונות רועות על ידיהם מלמד שהטעימו הקב"ה מעין עולם הבא וי"ל דאיוב לא היה אלא אחד מילתא ואברהם ויעקב ויעקב נהנו מעין עוה"ב מכל וכל: שבעה שלא שלטה בהן רמה. תימה לרשב"א דכולהו צדיקי נמי דאמר בשבת ב' שואל (דף קנב): ורקב עצמות קנאה מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו נרקבין ושאין קנאה בלבו אין עצמותיו מרקבין וי"ל דיכול להיות שלא ירקב וישלוט בו רמה כדאמר במעשה דרבי אלעזר בן שמעון בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פד): דנפיק ריחשא מאודניה: שלשה לא שלט בהן יצר הרע. אין לפרש שלא שלט כלל דא"כ היכי קבלו עליה אגרא אלא כדאמר (יומא דף לח): מאי דכתיב רגלי חסידי ישמור כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא ה"נ כיון שראה הקב"ה שהיו דוחקין עצמן כל כך להתרחק מן העבירה סייעם הקדוש ברוך הוא מכאן ואילך שלא שלט בהן יצר הרע: (תוספות)

פרק שני - לא יחפור

מתני' לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת כובסין א"כ הרחיק מכותל חבירו שלשה טפחים וסד בסיד ומרחיקים את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסייד ואת הסלעים מכותלו של חבירו שלשה טפחים (או) סד בסיד מרחיקין את הזרעים ואת המחרישה ואת מי רגלים מן הכותל שלשה טפחים ומרחיקין את הריחים שלשה מן השכב שהן ארבעה מן הרכב ואת התנור שלשה מן הכליא שהן ארבעה מן השפה: גמ'

רס"ח לא יחפור. בור שיח ומערה. מפורשים בבבא קמא בפרק שור שנגח את הפרה (דף נ:): בור. עגול: שיח. ארוך וקלר: מערה. מקורה בקירו: נברכת הכובסים. חופר חפירה מרובעת בעומק אמה או יותר ומי

גשמים מתכנסים זה לזה כגדיהם והיו להם שתיים אחת שקורים את הבגדים יום או יומים בלילה כלבים והיא קרויה מחמלן בגמ' ואחת שמשפשים זה והיא קרויה נדין: א"כ כו'. מפני שהפירה הסמוכה לבור מחלפת כותלי הבור ומרפה אותן: וסד בסיד. את כותלי הפירה: גפת. פסולת זיהים שנתעלרו צבית הבד: הסלעים. לבנים שהאור יולא מהן שקורין קויליי"ש שכל אלו קשין לחומה שמוציאין הבד: מן הכותל. כותל לבנים של טיט הבנוי על גבי קרקע ולאו בבור קאי השתא: זרעים. קשין לכותל כדמפרש בגמ': ומחרישה. מרפה את יסודו ונופל: מי רגלים. ממסמסין את הלבנים שהן של טיט יבש: ריחים. קשין לכותל שמנידין את הקרקע בגלגול חבטתו: מן השכב. היא הריחים התחתונה: הרכב. היא העליונה הרוכבת על זו והיא קררה טפה מן התחתונה: ואת התנור שלשה מן הכליא. תנור כלי חרס הוא שרוף בכבשן כשאר קדירות ופיו למעלה והבד לקובעו בארץ עושה בנין טיט ואלבנים שיהיו לו לבנים ומושיבין אותו עליו שלא יאטנו שוליו מחמת קרקע ואתו בנין עשוי בשיפוע רחב מלמטה וקצר מלמעלה כמדת התנור תחתונה קרוי כליא ועליונו קרוי שפה כלומר שפת הכליא שפתה עליונה ולפי שהבדו של תנור קשה לכותל לריח להרחיקו: גמ' (כ"ט)

תוספות מתני' לא יחפור. כל הני איירי דאית בהו מיא וטעמא משום מתונתא כדאמרינן בגמרא ותימה לר"י והא אמרי' בגמ' כל מרא ומרא דקא מחית כו' ואומר ר"י דלא קאמר אלא שמאותה שעה מתחיל ההיזק וכיון דבתחילת ההיזק הוה גירי דיליה מודה ר' יוסי ומיהו אי לאו משום מיא לא היה צריך הרחקה ג' טפחים: לא שיח ולא מערה. וה"ה חריצין ונעיצין והני נקט אגב בור דבכל מקום רגיל לשנות שיח ומערה בהדי בור ואמת המים ונברכת הכובסין דאין רגיל לשנותן גבי בור מפרש בגמ' דצריכי תרוייהו ומיהו הא לא מפרש אמאי לא הוה שמעינן להו מבור דמצי למימר דבור ושיח דעמוקין טפי בעי הרחקת שלשה אבל הנך דלא עמיקי כולי האי הוה אמינא דלא בעי הרחקת שלשה ואי תנא הני הוה אמינא דבור ושיח דעמיקי טפי בעי הרחקה יותר מג' ובפרק הפרה (ב"ק דף נ:) דתנן אחד החופר בור ושיח ומערות ומצריך להו לכולהו בגמרא התם ניחא דלא הוה ליה לתנא למינקטינהו אגב בור כיון דכתיב בור בקרא אלא הוה ליה למיתני בור לחודיה: סלעים. לבנים שאש יוצא מהן ולא סלעי נחושת דאין דרך להניחן אצל הכתלים והא דאמר בירושלמי אית תנא תני טומנין בסלעים ואית תני דאין טומנין כאן בסלעים של כסף כאן בסלעים של נחושת הוה מצי לשנויי כאן בסלעים של לבנים כאן בשל כסף אלא ניחא ליה לשנויי כולהו במתכת: וסד בסיד. נראה לר"י דבסיפא נמי גרס וסד בסיד ולא גרס או דאי גרסי' בסיפא או סד בסיד אם כן תפשוט דברי שא וסד בסיד תנן מדלא קתני או סד ברישא כמו בסיפא אלא ודאי בסיפא נמי גרס וסד והא דפשיטא ליה בגמרא (לקמן דף יט.). דבסיפא הוה או סד בסיד היינו משום דאין ההיזק כל כך מרובה שלא יועיל לו סיד לחודיה: כליא פירש ר"ח בטן דתנור צר מלמטה ובאמצעיתו מרחיב ובולט ויוצא כשיעור טפח ומאמצעיתו מיצר ועולה:

(תוספות)

ב - יז דף

פתח בבור ומסיים בכותל (ליתני אלא אם כן הרחיק מבורו של חבירו ג'ט) אמר אביי ואיתימא רב יהודה מכותל בורו שנינו וליתני א"כ הרחיק מבורו של חבירו ג' טפחים הא קמ"ל דכותל בור שלשה טפחים נפקא מינה למקח וממכר כדתניא האומר לחבירו בור וכותליה אני מוכר לך צריך שיהא הכותל שלשה טפחים איתמר הבא לסמוך בצד המצר אביי אמר סומך ורביא אמר אינו סומך בשדה העשויה לבורות דברי הכל אינו סומך כי פליגי בשדה שאינה עשויה לבורות אביי אמר סומך

דהא אינה עשויה לבורות רבא אמר אינו סומך דאמר ליה כי היכי דאת אימלכת וחפרת אנא נמי ממלכנא וחפרנא איכא דאמרי בשדה שאינה עשויה לבורות דברי הכל סומך כי פליגי בשדה העשויה לבורות אביי אמר סומך אפילו לרבנן דאמרי מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה התם הוא דבעידנא דקא נטע איתא לבור אבל הכא בעידנא דקא חפר ליתא לבור ורבא אמר אינו סומך ואפילו לר' יוסי דאמר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו הני מילי התם דבעידנא דקא נטע ליתנהו לשרשיו דמזקי לה לבור אבל הכא אמר ליה כל מרא ומרא דקא מחיית קא מרפית לה לארעאי תנן לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו טעמא דאיכא בור הא ליכא בור סומך בשלמא להך לישנא דאמרת בשדה שאינה עשויה לבורות דברי הכל סומך מתניתין בשדה שאינה עשויה לבורות אלא להך לישנא דאמרת בשדה שאינה עשויה לבורות פליגי בשלמא לאביי ניחא אלא לרבא קשיא אמר לך רבא הא איתמר עלה אמר אביי ואיתימא רב יהודה מכותל בורו שנינו איכא דאמרי ואיתמר עלה אמר אביי ואיתימא רב יהודה מכותל בורו שנינו בשלמא להך לישנא דאמרת בשדה העשויה לבורות דברי הכל אינו סומך מתניתין בשדה העשויה לבורות אלא להך לישנא דאמרת בשדה העשויה לבורות פליגי בשלמא לרבא ניחא אלא לאביי קשיא אמר לך אביי מתני' שבאו לחפור בבת אחת תא שמע סלע הבא בידיים זה חופר בורו מכאן וזה חופר בורו מכאן זה מרחיק שלשה טפחים וסד בסיד וזה מרחיק שלשה טפחים וסד בסיד בא בידיים שאני ודקארי לה מאי קארי לה בא בידיים איצטריכא ליה ס"ד אמינא כיון דבא בידיים ליבעי נמי רווחא טפי קא משמע לן תא שמע מרחיקין את הגפת ואת הזבל ואת

רש"י פתח צבור. סמוך לצורו של חבירו והדר סיים אלל אס כן הרחיק מכותל הוה ליה למיתני אלל אס כן הרחיק מצורו דלילו מכותלו כותל הבנוי על גבי קרקע הוא: מכותל צורו שנינו. כלומר האי כותל דקתני מכותל צורו קאמר שאף הוא קרוי כותל: וליתני מצורו של חבירו. ואנא ידענא דמכותל קאמר דאי מחלל צורו קאמר אין זה כונס לתוך שלו כלום ופעמים שהוא סותר אף כותל חבירו אס הוא רחב משלשה: הא קא משמע לן. במאי דתניא מכותל צורו למדנו בה שהכותל צורו של ראשון מילא כל שלשה טפחים שהזקק גם הוא להרחיק מן המיזכר וממאי מדקתני שהפירות חללו של זה אינה מופלגת מכותלו של זה אלל שלשה טפחים שהוא כונס לתוך שלו נמלא שלשט טפחים שכנס גם זה לתוך שלו הכותל מלאם ואשמועינן שיעור רוחב כותלי צור: ונפקא מינה למקח וממכר. וא"ת מנלן שהכותל הראשון הוא הוי שיעור הרחקה מן המיזכר והלל לא היה לחבירו צור סמוך למיזכר ופליגי בה אביי ורבא ושמעין ליה לאביי דאמר ראשון אינו צריך להרחיק צריך הא שמעינן ליה לאביי גופיה דאוקמה כשצאו לחפור בבת אחת ששניהן הזקקו להרחיק כל אחד ואחד שלשה טפחים: הבא לסמוך. צורו תחילה בלל המיזכר ולחבירו אין שם צור: העשויה לבורות. כגון בית השלחין שצרכיה להסקות תדיר: אפי' לרבנן דאמרי כו'. דשמעינן מינה אדם צריך לכנס לתוך שלו כדי שלא יזיק את חבירו ולא אמרינן זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו: ליתנהו לשקשים. אלל סופן שיתפשוטו עשרים וחמשה אמה ויזיקו את כותלי הבור: מרפית לי. שהיא מרעדת ונדה מחמת המכה: הא איתמר עלה מכותל צורו שנינו. ולמדנו בה שאף הראשון הזקק להרחיק כדי כותל שהוא שלשה טפחים כדאמרן: אלל לאביי קשיא. דהוא גופיה אוקים דמכותל צורו שנינו ועל כרחך לא הוזכר שם כותל אלל ללמדנו ששיעור כותל כדי הרחקה המיזכר הוא אלמלא אף הראשון הזקק להרחיק: הבא בידיים. קרקע רך מתכתש מאיליו: זה וזה מרחיק. אלמלא אף על הראשון להרחיק: ה"ג בא בידיים שאני ודקארי לה מאי קארי לה בא בידיים איצטריכא סד"א כו'. כלומר הוא הדין אע"ג דלא בא בידיים והאי דנקט בידיים רבותא אשמעינן דאף על גב דבא בידיים אין צריך להרחיק אלל שלשה טפחים: (רש"י)

תוספות פתח בבור וסיים בכותל. בקונטרס גרס בתר דשני מכותל בורו שנינו וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו ואינו נראה כמו שאפרש ואי גרס לה הכי גרס לה פתח בבור וסיים בכותל וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו

וכן משמע מתוך פירוש ר' חננאל ואע"ג דברישי המניח (בבא קמא דף כז.). כי פריך פתח בכד וסיים בחבית לא קא מסיים וליתני ואם הוזק בעל הכד כו' אין לשון הגמרא שוה אלא פעמים מאריך ופעמים מקצר: מכותל בורו שנינו. כלומר לא מחלל בורו קאמר אלא מכותל שיש לבור שהראשון הניח כשחפר בורו ומהך מילתא דרב יהודה דייקא לקמן דאסור לסמוך מדהוזק הראשון להניח כותל ופריך מינה לאביי והשתא לא אפשר למיגרס וליתני אלא אם כן הרחיק מבורו דא"כ הוה משמע מחלל בורו ומה שפירש הקונטרס דאי הוה תני מבורו הוה ידעינא דמכותל בורו קאמר דאי מחלל בורו קאמר אין [זה] כונס לתוך שלו כלום כו' גרסת ספרו דחקתו אבל אין נראה דודאי אי תני מבורו הוה אמינא מחלל בורו קאמר ושרי לסמוך ואם הראשון הרחיק מאיליו מן המיצר ג' טפחים או יותר ה"א דהשני יכול לסמוך עד המיצר ואם כן צריך לשנות מכותלו לאשמועינן דאסור לסמוך לרבא ולאביי צריך הרחקה בין שני הבורות ששה טפחים ומיהו יש ליישב הגירסא ופריך אליבא דאביי דאליבא דידיה קיימא דליתני אלא אם כן הרחיק מבורו ששה טפחים: למאי נפקא מינה למקח וממכר. הך נפקותא לא איצטריך לרבא דהא קא משמע לן דאסור לסמוך אלא לאביי דקא סבר מותר לסמוך וקאמר למאי נפקא מינה אי לאשמועינן דבעי הרחקה ו' טפחים ליתני אלא אם כן הרחיק מבורו ו' טפחים: אביי אמר סומך דהא אינה עשויה לבורות. והואיל וכן אינו מזיק לו אם הוא סומך וקשה לרשב"א דהא מפסיד הוא שאם יטע אילן יצטרך להרחיקו יותר מחמת שסומך זה עד המיצר דמרחיקין האילן מן הבור חמש ועשרים אמה וי"ל דמכל מקום אינו עושה לו היזק דהא דמרחיק יותר לא מפני שלא יזיקנו הבור אלא מפני שלא יזיק הוא לבור ולהכי אין לזה להניח מלסמוך בשביל כך דאם לא כן ירחיק כל כ"ה אמה את בורו: אביי אמר סומך. אומר ר"י דלשתי הלשונות לאביי דאמר סומך אם בא אחד לחפור בור לאחר מכאן צריך הוא להרחיק כל ששה טפחים: לאביי ניחא. השתא ס"ד דמכותל בורו היינו מחלל בורו ולא דקדק בלשון: ה"ג בספרים ישנים סלע הבא בידיים כו' וזה מרחיק ג' טפחים וסד בסיד. וקשה לאביי ה"נ שבאו לחפור שניהם בבת אחת ובא בידיים איצטריך ליה סד"א כיון דבא בידיים ליבעי רווחא טפי קמ"ל והשתא לא היה צריך לאסוקי ובא בידיים איצטריך ליה שהרי לא הקשה כלום מבא בידיים אלא אגב דאייתי ברייתא מפרש לה ויש ספרים דגרסי טעמא דבא בידיים הא לא בא בידיים לא ופריך לרבא ומשני ה"ה אפי' לא בא בידיים ובא בידיים איצטריך ליה וכו' ואין נראה לר"ת לחלק לענין היתר לסמוך בין בא בידיים ובין לא בא בידיים ולר"י נראה לחלק שפיר דאע"ג דלא בא בידיים שרי לסמוך בבא בידיים אסור לסמוך לפי שהקרקע מתבקעת ונופלת קרקע של שדה חבירו: מרחיקין את הגפת כו' טעמא דאיכא כותל כו'. פירוש וקשה לרבא ותימה מאי קושיא הכא ודאי מותר לסמוך בשאין כותל שאין מזיק כלום וכשיחפוץ זה לעשות כותל יסיר את הגפת וי"ל דהני נמי מקלקלין את הקרקע ויזיק לכותל לכשיבנה אפי' שוב יסיר ועוד אומר ר"י דבכל אלו יש טורח בסילוקן ולכך מעתה יכול לעכב עליו כי יש לחוש שמא לא ימהר לסלקו כשירצה לעשות כותל וא"ת אכתי מאי פריך לרבא הא מפרש טעמא לעיל משום דכל מרא ומרא דקא מחית מרפית לארעאי וי"ל דההוא טעמא לא קאמר אלא אליבא דרבי יוסי והכא לא פריך אלא אליבא דרבנן: (תוספות)

המלח ואת הסיד ואת הסלעים מכותלו של חבירו ג' טפחים או סד בסיד טעמא דאיכא כותל הא ליכא כותל סומך לא כי ליכא כותל נמי לא סמיך ואלא מאי קא משמע לן הא קא משמע לן דהני קשו לכותל תא שמע מרחיקים את הזרעים ואת המחרישה ואת מי רגלים מן הכותל שלשה טפחים טעמא דאיכא כותל הא ליכא כותל סמיך לא כי ליכא כותל נמי לא סמיך ואלא מאי קמ"ל הא קא משמע לן דמתונתא קשה לכותל תא שמע ואת הריחים ג' מן השכב שהן ד' מן הרכב טעמא דאיכא כותל הא ליכא כותל סמיך לא כי ליכא כותל נמי לא סמיך ואלא מאי קא משמע לן הא קא משמע לן דטירייתא קשה לכותל תא שמע ואת התנור שלשה מן הכליא שהן ד' מן השפה טעמא דאיכא כותל הא ליכא כותל סמיך לא כי ליכא כותל נמי לא סמיך ואלא מאי קא משמע לן הא קא משמע

לן דהבלא קשה לכותל תא שמע לא יפתח אדם חנות של נחתומין ושל צבעין תחת אוצרו של חבירו ולא רפת בקר טעמא דאיכא אוצר הא ליכא אוצר עביד דירה שאני דיקא נמי דתני עלה אם היתה רפת בקר קודמת לאוצר מותר ת"ש לא יטע אדם אילן סמוך לשדה אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות ותני עלה ד' אמות שאמרו כדי עבודת הכרם טעמא דמשום כדי עבודת הכרם הא לאו משום כדי עבודת הכרם סמיך ואע"ג דאיכא שרשין דקא מזקי הכא במאי עסקינן דמפסיק צונמא (דיקא נמי דקתני) היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן אי הכי אימא סיפא היו שרשיו יוצאין בתוך של חבירו מעמיק להן שלשה טפחים כדי שלא יעכב המחרישה ואי דמפסיק צונמא מאי בעו התם ה"ק ואי לאו צונמא והיו שרשיו יוצאין לתוך של חבירו מעמיק שלשה טפחים כדי שלא יעכב המחרישה ת"ש מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה טעמא דאיכא בור הא ליכא בור סמיך לא כי ליכא בור נמי לא סמיך והא קמ"ל דעד כ"ה אמה אזלי שרשים ומזקי לבור אי הכי אימא סיפא ואם אילן קדם לא יקוץ ואי דלא סמיך היכי משכחת לה כדא"ר פפא בלוקח ה"נ בלוקח ת"ש מרחיקין את המשורה מן הירק ואת הכרישין מן הבצלן ואת החרדל מן הדבורים טעמא דאיכא ירק הא ליכא ירק סמיך לא כי ליכא ירק נמי לא סמיך והא קמ"ל דהני קשו אהדדי א"ה אימא סיפא רבי יוסי מתיר בחרדל למפני שיכול לומר לו עד שאתה אומר לי הרחק חרדלך מן דבוראי הרחק דבורך מן חרדלאי שבאות ואוכלות לגלוגי וחרדלאי

רס"ז מהונתא. דבר לה: טיריאל. איטוני"ר בלע"ז כמו דטרייא לריסיה באלו טריפות (חולין דף מה.): חנות של נחתומין. מוכרי לחם שמשקין שם אור המיד: אור. עלייה שאורכין בה תבואה ושמן ויין והעשן קשה להן: ולא רפת בקר. הריח קשה להן: דירה שאני. חנות ורפת בקר דירתן של אדם הן ואין לנו לאסור דירתו עליו אלא"כ ההיזק מוכן: דיקא נמי. דדירה שאני: דקתני עלה. דההיא אם היתה הרפת בקר קודמת לאורכ מותר ובכולהו שאר הרחקות דמתני' לא תנא הכי ש"מ הכא משום דדירה שאני אצל אינך אף הראשון כריך להרחיק: אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות. כדמפרש טעמא כדי עבודת הכרם שהיו חורשים הכרם במחרישה וכן בשעת הבליע בורכין אותם בעגלות וכריך להן מקום פנוי ארבע אמות שלא תיכנס עגלת מחרישהו בקרקע חבירו: טעמא משום עבודת הכרם. שהוא מזיקו בידים הא לאו הכי סמיך ואע"ג שיתפשטו שרשיו ויזיקו בשדה בין לעכב המחרישה בין לחפירת הבור: אונמא. סלע חזק שלא יתפשטו שרשיו לשם: גדר בינתים. שאין מזיקו עוד לעבודת הכרם זה סומך אילנות לגדר מכאן וזה סומך אילנות לגדר מכאן ואי נמי אחד מהן שדה לבן אין כאן כלאים כדאמר בעירובין (דף יא.) אם גפנים מכאן מותר לזרוע כאן גבי נעץ ארבעה קונדיסין ומתח זמורה על גביהן דלמיא לזורת הפתח קתני מיהא זה סומך ואע"ג דאזלי שרשים תחת הגדר ומתפשטין לתוך השדה: מעמיק להן. בעל השדה קוץ את השרשין שיאלו בשדהו בעומק שלשה טפחים: ואי לאו אונמא. וזה נוטע שם שלא קדח מעמיק להו זה כשיזיקו הן: עשרים וחמשה אמות. כך שיערו שהשרשין נמשכין והולכין ומקלקלן את כותלי הבור: הוא הדין כו'. והא קמ"ל דעד כ"ה אמה אזלי שרשין ומזקי לבור: ה"ג אי הכי אימא סיפא אם האילן קדם לא יקוץ אי לא סמיך היכי משכחת להו. דהאילן קדם ואי שלא כדן סמך אמאי לא יקוץ מה לי בור קדם דקתני קוץ ומאי שנא אילן קדם דתנא לא יקוץ: כדאמר רב פפא. לקמן בשמעתי: הכא נמי בלוקח. אדם שנטע אילן בתוך שדהו ואח"כ מכר חצי שדהו לאיש אחר ובא הלווקח וחפר בור אין זה כריך לקוץ אילן שנטעו ברשותו: את המשרה. מים ששורין בו את הפשתן: מן הירק. של מיני מאכל כרוב ושומין וכרישין: ואת הכרישין. כרתי פוריל"ש: ואת החרדל מן הדבורים. שאוכלין את החרדל ומחדד את פיהם ואוכלות את דבש שלהן: כי ליכא ירק נמי לא סמיך. והא קמ"ל דהנך קשו אהדדי: עד שאתה אומר הרחק את חרדליך מדבוריי. שעל המזיק להרחיק עצמו הרחק אתה דבוריך מן חרדליי שאף אתה נקרא מזיק: (כ"ז)

תוספות דטירייה קשה לכותל. אע"ג דלקמן (דף כ:): הדר ביה מטעמא דטירייה ומפרש אלא משום קלא מכל מקום נקט ליה הכא משום דמעיקרא הוה בעי לפרושי טעמא משום טירייה ולספרים דלא גרסי אלא אתי שפיר הכא דלהיא גירסא טירייה וקלא חד טעמא הוא: לא יפתח אדם חנות של נחתומין. פ"ה משום שהעשן קשה לאוצר וקשה לר"ת דלקמן אמר ביין התירו שמשביחו ועשן ודאי מזיק לין דהא יין מעושן פסול לנסכים אלא נראה לר"ת דהיזק עשן ליכא כיון דאיכא שם תקרה ומעזיבה לא יכנס שם העשן אלא טעמא שההבל מזיק את האוצר אבל את היין משביח וגרסי' לקמן אמר רב יוסף והאי דידן אפילו שרגא קשיא ליה כלומר הבלא דשרגא ולא גרסי' קוטרא דשרגא: הא ליכא אוצר עביד. הוי מצי לשנויי ה"ה כי ליכא לא סמיך והא קמ"ל דהבלא קשיא לאוצר: דיקא נמי דקתני אם היתה רפת בקר קודמת כו'. ובכולהו הרחקות דמתני' לא תני הכי והוה ליה לאשמועינן בשאר וכ"ש בדירה ותימה דלעולם בשאר הרחקות נמי מותר לסמוך והא דנקטיה הכא לאשמועינן רבותא דאע"ג דהוי גירי דיליה אם היתה קודמת לאוצר מותר דהשתא הוי חידוש אפילו לרבי יוסי ואי אשמועינן בשאר לא הוי חידוש אלא לרבנן אבל לרבי יוסי דקסבר על הניזק להרחיק לא הוי שום חידוש: דיקא נמי דקתני כו'. ולאביי לא קשיא האי דיקא דלא משמע ליה שיהא חידוש בשאר טפי מבדירה: ואם היתה רפת בקר כו'. והוא הדין חנות של נחתומין ושל צבעין וחדא מינייהו נקט: ותני עלה ד' אמות שאמרו כדי עבודת הכרם. הוה ליה למינקט כדי עבודת האילן אלא נקט עבודת הכרם לפי שנזכר לשון זה במסכת כלאים גבי כרם שצריך הרחקה ד' אמות: טעמא משום עבודת הכרם כו'. בלאו האי דיוקא מצי למפרך בפשיטות דסגי בהרחקת ארבע אמות ואי אסור לסמוך היה צריך להרחיק כ"ה אמות כדתנן לקמן (דף כה:): שמרחיקין את האילן מן הבור אלא ניחא ליה למידק דאפילו תוך ארבע אמות מותר לסמוך: דמפסיק צונמא. וא"ת אמאי צריך ד' אמות פשיטא שחוץ לצונמא לא יחרוש שלא יועיל כלום לאילן וי"ל כשיחרוש עד הצונמא וירצה להפוך המחרישה לצד אחר המחרישה יכנס לשדה חבירו: היו שרשיו יוצאין כו'. וא"ת היאך סמך אי שלא ברשות א"כ יקוץ וצריך לאוקמי בלוקח ולריצב"א אין נראה להעמיד בלוקח מדלא מסיק לה כדבסמוך אלא נראה דמיירי בסמך שלא ברשות דאינו קוץ האילן אלא בנתינת דמים ובזה לא רצה להאריך ולהשמיענו: הכא נמי בלוקח. פ"ה שהאילן ביד מוכר ואין נראה לר"י בר' מרדכי דא"כ הול"ל במוכר אלא נראה לו לפרש שהאילן ביד לוקח ולשני הפירושים אלו אין להקשות מאי איריא שהאילן קדם אפילו קדם בור נמי כגון שאדם אחד עשה הבור ואח"כ נטע האילן ומכר הבור לפ"ה או אילן לפי' ר"י ברבי מרדכי לא יקוץ שהרי בהיתר עשאן דבכה"ג אילן קדם קרינא ביה שקדמה נטיעת האילן לערעור בעל הבור דערעור אינו בא אלא ע"י מכירת בור או מכירת האילן אבל לפר"ת שפי' בלוקח שלקח מאדם אחד את אילן וטוענין ללוקח קשה לר"י מאי איריא אילן קדם אפילו קדם בור נמי ועוד כיון דהחזיק באילן ג' שנים איירי דבחזקת ג' שנים טוענין ללוקח לוקמה נמי בלא לוקח ובחזקה שיש עמה

(תוספות)

טענה:

עמה

שיש

דף   **יח**   **ב**

ואי דלא סמיך היכי משכחת לה אמר רב פפא בלוקח אי בלוקח מאי טעמא דרבנן ועוד מאי טעמא דרבי יוסי אפילו משרה וירקא נמי אמר רבינא קא סברי רבנן על המזיק להרחיק את עצמו מכלל דר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו אי על הניזק אפי' משדה וירקא נמי אלא לעולם ר' יוסי נמי על המזיק סבירא ליה והכי קאמר להו רבי יוסי לרבנן תינח משרה וירקא דהני מזקי הני והני לא מזקי הני אלא חרדל ודבורים תרוייהו מזקי אהדדי ורבנן דבורים לחרדל לא מזקי ליה אי בביתא לא משכחא ליה אי בטרפא הדר פארי וסבר ר' יוסי על המזיק להרחיק את עצמו והתנן רבי יוסי אומר אע"פ שהבור קודמת לאילן לא יקוץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אלא לעולם ר' יוסי על הניזק ס"ל ולדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי על הניזק להרחיק את עצמו ואפי' משרה וירקא לא בעי רחוקי אלא לדידכו דאמריתו על המזיק תינח משרה וירקא דהני מזקי הני

והני לא מזקי הני אלא חרדל ודבורים תרוייהו מזקי אהדדי ורבנן דבורים לחרדל לא מזקי ליה אי בבינתא

ר"י ואי לא סמיד. איניש הזק למיכר חבירו אפילו בשאין שם דבר הניזוק חית ליה לר' יוסי לחלו שניהן מזיקין הן היכי משכחת ליה לליסמוך חד מינייהו ברישא הרי חבירו מעכב עליו: בלוקח. אחר שעשה זה משרה בתוך שדהו או זרע שם חרדל מכר מחלה שדהו לאחר והלוקח זרע שם ירק או העמיד דבורים: אמאי מרחיק. הרי ברשות עשה: ועוד מאי טעמא דרבי יוסי. ללא פליג אלא בחרדל וטעמא משום דתרוייהו מזיקין הן ולפלוג נמי במשרה וירק: על המזיק להרחיק את עצמו. ואף על פי שמתחלה עשה ברשות: אי בבינתא. גרעין הזרע: (ר"י)

תוספות לגלוגי חרדל. פי' הקונטרס פרחים ובערוך פירש גרעין ותרוייהו אין נראה לר"י דהא קאמרי רבנן דבורים לחרדל לא מזקי אי בבינתא כו' אי בטרפא כו' משמע דלא פירש רבי יוסי בדבריו מה הן מזיקין ולכך היו מסתפקין אי בבינתא כו' ונראה לר"י דלגלוגי הם ענפים והשתא לא פירש רבי יוסי מה הם מזיקות לכך אמרו ליה רבנן אי בבינתא כו' וא"ת מכל מקום הרי הן מזיקין לחרדל שיאכלו הפרחים ויש לומר שהפרחים אינן כ"א מעט וביום או יומים שיעמדו אין יכולין להזיק: ואי לא סמיד היכי משכחת לה. פ"י בשלמא לאבוי דאמר סמיד אתי שפיר דמייירי שסמך בעל דבורים תחילה ואע"ג דהשתא קס"ד דדבורים נמי מזקי לחרדל לכ"ע מכל מקום סברי רבנן דעל המזיק שני דהיינו בעל חרדל להרחיק את כל ההרחקה כמו גבי בור דאם סמך הראשון על המיצר השני מרחיק כל ששה טפחים ורבי יוסי סבר כיון דדבורים מזקי חרדל ועשה קצת שלא כהוגן שסמך על המיצר שזה עתיד לסוף לזרוע חרדל אע"פ שבדין אינו יכול למונעו שלא יסמוך מ"מ קצת שלא כהוגן עושה וגם בעל חרדל יכול לסמוך ולא דמי לבור דהתם משום דמרפי ליה לארעיה ומזיק השני בידיים לכותל בורו של ראשון לכך על השני להרחיק כל ההרחקה אבל הכא לא אלא לרבא דאמר לא סמיד היכי משכחת לה דבעל חרדל ירחיק כל ההרחקה לרבנן ולרבי יוסי לא ירחיק כלל דכיון דתרוייהו מזקי אהדדי על כל אחד ואחד להרחיק חצי ההרחקה ואפילו סמך בעל דבורים תחלה יש לו לסלקם הואיל ושלא כדון סמכם אמר רב פפא בלוקח שזרע חרדל ומכר חצי שדהו והלוקח העמיד דבורים וסברי רבנן כדמסיק דדבורים לא מזקי לחרדל ועל המזיק להרחיק את עצמו אף על פי שסמך בהיתר אע"ג דגבי אילן כשסמכו בהיתר אמרי דלא יקוף הני מילי אילן שעשו לעמוד שנים רבות ואיכא הפסד מרובה אבל משרה כרישין וחרדל לא דהכי נמי אמרינן גבי אילן אם הבור קדם קוצץ ונותן דמים אע"ג דסמך אילנו באיסור ובשאר דברים הנסמכים באיסור אינו נראה שיתנו דמים אלא טעמא דלהפסד מרובה חששו ורבי יוסי סבר דדבורים מזקי לחרדל וצריך בעל דבורים להרחיק כל ההרחקה כיון דבעל חרדל לא עשה כלל שלא כהוגן ומשום הכי נמי לא בעי לאוקמי כשסמך בעל דבורים תחלה ובלוקח ולא היה צריך לדחוק ולומר דלרבנן על המזיק להרחיק אע"פ שעשה בהיתר מה שאינו גבי אילן ובור וגם לא יצטרך לומר דלרבנן דבורים לא מזקי לחרדל ופליגי ארבי יוסי דא"כ כיון דבעל דבורים סמך בהיתר ולא עשה שלא כהוגן לא היה מתיר רבי יוסי לבעל חרדל לסמוך ואם תאמר נוקי פלוגתייהו בלא לוקח דלרבנן דדבורים לא מזקי לחרדל צריך בעל חרדל להסיר ולהרחיק כל ההרחקה אע"פ שסמך תחלה ולרבי יוסי כיון דתרוייהו מזקי אהדדי אין לבעל חרדל להרחיק כל ההרחקה אלא החצי וי"ל דמתיר בחרדל משמע דמתיר לגמרי לסמוך אי הכי מאי טעמא דרבנן כיון דבהיתר נסמכו משרה וכרישין למה צריך להרחיקן כשבאו ירק ובצלים וכ"ש חרדל למה ירחיקוהו כשבאו דבורים כיון שגם הם מזקי דס"ד דדבורים נמי מזקי לחרדל לכ"ע ועוד מ"ט דרבי יוסי דלא פליג אלא בחרדל משום דדבורים נמי מזקי לחרדל אפילו משרה וירק כיון שנעשה המשרה בהיתר לא יצטרך להרחיקה כמו גבי אילן ובור ומשני רבינא לעולם בלוקח וקא סברי רבנן על המזיק להרחיק את עצמו אע"פ שעשה בהיתר ולהכי על בעל חרדל להרחיק שהוא הזיק ופריך כיון דשמעינן ממילתא דרבינא שהדבורים אינם מזיקים לחרדל דלכך נתנו רבנן הרחקה על בעל חרדל מכלל דרבי יוסי סבר על הניזק להרחיק עצמו מדשרי סמיכת חרדל אע"פ שהוא מזיק ולא ניזק א"כ אפילו משרה וירק נמי וה"ה דה"מ לאקשווי דברייתא בהדיא משמע שהדבורים מזקי נמי לחרדל דקתני ואוכלות לגלוגי חרדלי אלא ניחא ליה למינקט קושיא דאפי' משרה וירק נמי משום דהתחיל כבר להקשות: מכלל דסבר רבי יוסי על הניזק להרחיק וכו'. צ"ל לפירוש זה דזה המקשה אינו אותו שהקשה בתחלה ואי לא סמיד היכי משכחת לה דהא לדידיה הוה ניחא ליה לאבוי דאמר סמיד ולא הוה קשה ליה מידי וסבר רבי יוסי על הניזק כו' וצ"ל שהמקשה הראשון הוה ידע שפיר המסקנא דדבורים לחרדל לא מזקי לרבנן אבל המקשה הזה לא ידע להכי

פריך מכלל דסבר רבי יוסי כו' והקשה כיון דלרבנן חשיב בעל דבורים ניזק ולא מזיק שמצריכין לבעל חרדל להרחיק אף על גב שהם מזיקין לחרדל מכל מקום כיון דסמך בהיתר לא חשיב מזיק ועל בעל חרדל להרחיק א"כ גם לרבי יוסי חשיב ניזק ואפ"ה מותר לסמוך לבעל החרדל א"כ סבר דעל הניזק להרחיק את עצמו אי הכי אפילו משרה וירק נמי כן דאין סברא דלרבי יוסי חשיב בעל דבורים מזיק אע"פ שסמך בהיתר משום שעשה קצת שלא כהוגן ולרבנן לית להו האי סברא דאין סברא כלל דלפלוגינהו בהכי ומשני לעולם רבי יוסי על המזיק ס"ל וחשיב בעל דבורים מזיק אע"ג שסמך בהיתר כיון שעשה קצת שלא כהוגן בסמיכתו ורבנן נמי הוה מודו ליה בהך סברא אי הוה סברי דדבורים מזיקי לחרדל אלא דס"ל דדבורים לא מזיקי לחרדל ולכך מרחיק בעל החרדל וכמסקנא זו יש לפרש תחלת הסוגיא לדברי המקשה דפריך ואי לא סמיך היכי משכחת לה דבשלמא אי סמיך כדמסקינן השתא ולא כמו שפי' לפ"ה שיחלקו דלרבנן הוה דבורים כמו ירק כיון שנשמכו בהיתר אע"ג שגם הם מזיקין לחרדל כשיבא ור' יוסי מתיר לסמוך החרדל מפני שבעל הדבורים עשה קצת שלא כהוגן: (לעיל) וסבר ר' יוסי על המזיק כו'. לקמן על מקומה הוה ליה לאקשוויי אלא משום דאיצטרריך ליה לפרש הכא דסבר רבי יוסי דעל המזיק להרחיק את עצמו אסקוה לכולה מילתא הכא ובלוקח דהכא אי אפשר לפרשו כפירוש רבינו חננאל דפי' באדם שלוקח משרה וטוענין ללוקח דא"כ למה ירחיק המשרה כשיבא שם ירק כיון שטוענין לו שהמוכר קנה סמיכה זו אלא צריך לפרש בלוקח כמו שפירש בקונטרס או כר"י בר' מרדכי כך פי' ר"י כל הסוגיא לפי שיטת רש"י וקשה לו מה הוצרך לחלק בדוחק בין לוקח דאילן ללוקח דמשרה ועוד דלמה המתין להביא משנה זו דמשרה וירק באחרונה המוקדמין במשנתנו ועוד דקתני בתוספתא (פ"א) רבי יוסי מתיר בחרדל שאומר לו כדרך שעשית בתוך שלך כך אני עושה בתוך שלי משמע דבעל דבורים סמך תחלה ומפרש רבינו תם ורבינו חננאל דהכי גרסינן אלא אמר רבינא קסברי רבנן על המזיק להרחיק את עצמו והשתא הדר ביה מכל שינויי דלעיל דודאי בכולהו מודה רבא דכי ליכא כותל או ירק דסמיך משום דקא סברי רבנן דדוקא על המזיק להרחיק את עצמו דהיינו כי איכא דבר הניזוק אבל כי ליכא דבר הניזוק לא מקרי הסומך מזיק ולא אסר רבא לסמוך אפי' לרבנן אלא דוקא בור משום טעמא דכל מרא ומרא דקא מחית מרפית לארעאי ולהכי חשוב הסומך מזיק אפילו כי ליכא בור וכיון דלרבנן נמי סמיך אתי שפיר פלוגתייהו כדפרישית לעיל אליבא דאביי ולכך הדר ביה ולא מוקי בלוקח וכגון שסמך בעל דבורים תחלה משום דא"כ לא היה מתיר ר"י לסמוך לבעל החרדל כיון דבעל הדבורים לא עשה כלל שלא כהוגן ודוקא בדסמיך בלא לוקח שעשה קצת שלא כהוגן בעל הדבורים מתיר רבי יוסי לבעל החרדל לסמוך כדפרישית לעיל ולפי זה אתי שפיר דלמסקנא זו לא נצטרך לחלק בין לוקח האילן ללוקח משרה ולהכי המתין נמי כדי להביא מתניתין דמשרה משום דמינה צריך לחזור מכל שינויי דלעיל ואתי נמי שפיר דמירי שסמך נמי בעל דבורים תחלה כמו שמוכח בתוספתא: (תוספות)

א

-

יט

דף

לא משכחת ליה אי בטרפא הדר פארי: ולא נברכת הכובסין וכו': אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא לא שנו אלא מן המחמצן אבל מן הנדיין ד' אמות תניא נמי הכי נברכת הכובסין ד' אמות והא אנן תנן ג' טפחים אלא לאו ש"מ כדרב נחמן ואיכא דרמי להו מירמי תנן נברכת הכובסין ג' טפחים והתניא ארבע אמות אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא לא קשיא כאן מן המחמצן כאן מן הנדיין רב חייא בריה דרב אויא מתני לה בהדיא אלא אם כן הרחיק משפת מחמצן ולכותל ג' טפחים: וסד בסיד: איבעיא להו וסד בסיד תנן או דילמא או סד בסיד תנן פשיטא דוסד בסיד תנן דאי סלקא דעתך דאו סד בסיד תנן אם כן ליערבינהו וליתנינהו דילמא משום דלא דמי האי היזיקא להאי היזיקא רישא היזיקא דמתונא סיפא היזיקא דהבלא ת"ש רבי יהודה אומר סלע הבא בידיים זה חופר בורו מכאן וזה חופר בורו מכאן זה מרחיק ג' טפחים וסד בסיד וזה מרחיק ג' טפחים וסד בסיד וזה מרחיק ג' טפחים וסד בסיד טעמא דבא בידיים הא לא בא בידיים לא ה"ה דאף על גב דלא בא בידיים נמי סד בסיד ובא

בידים איצטריכא ליה סד"א כיון דבא בידיה ליבעי רווחא טפי קמ"ל: מרחיקין את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסלעים וכו': תנן התם במה טומנין ובמה אין טומנין לא בגפת ולא בזבל ולא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחין בין יבשין מאי שנא הכא דקתני סלעים ולא קתני חול ומאי שנא התם דקתני חול ולא קתני סלעים אמר רב יוסף לפי שאין דרכן של בני אדם להטמין בסלעים אמר ליה אביי וכי דרכן של בני אדם להטמין בגיזי צמר ולשונות של ארגמן דתניא טומנין בגיזי צמר ובציפי צמר ובלשונות של ארגמן ובמוכין ואין מטלטלין אותן אלא אמר אביי [\[איוב לו- לג\]](#) יגיד עליו ריעו תנא הכא סלעים וה"ה לחול תנא התם חול והוא הדין לסלעים א"ל רבא אי יגיד עליו ריעו ליתנינהו לכולהו בחדא וליתני חדא מנייהו באידך וה"ה לאידך אלא אמר רבא התם היינו טעמא דלא קתני סלעים משום דמשתכי לה לקדרה הכא היינו טעמא דלא קתני חול משום דמחמימי חיים ומקרירי קריר והא תני רבי אושעיא חול התם במתונא תנא דידן נמי ליתני ולוקמיה במתונא הא תנא ליה אמת המים אטו מי לא קתני אמת המים וקתני נברכת הכובסין הנהו צריכי דאי תנא אמת המים משום דקביעא אבל נברכת הכובסין דלא קביעא אימא לא ואי תנא נברכת הכובסין משום דקוו וקיימי אבל אמת המים לא צריכא: מרחיקין את הזרעים ואת המחרישה וכו': זרעים תיפוק ליה משום מחרישה במפולת יד מחרישה ותיפוק ליה משום זרעים בחורש לאילנות ותיפוק ליה משום מיא תנא בארץ ישראל קאי דכתיב [\[דברים יא-יא\]](#) למטר השמים תשתה מים למימרא דזרעים

רע"י לָא מִשְׁכַּחַת לִיהַ. הַדְּבָרָה לְפִי שְׁהוּא טְמוּן בְּשִׁרְבִיטוֹ: וְאִי בְּטִרְפָּא. וְאִם יֵאָכֵל הַעֲלָה: הִדֵּר פְּאָרִי. חוּזֵר וְלֹמַח: מִן הַמַּחְמָנָן. נִבְרַכְתָּ שְׁשׁוּרִין בּוֹ אֵת הַבְּגָדִים יוֹם אִו יוֹמִים בְּלֹאֵת כְּלָבִים עַד שְׁמַחְמִילִין וּמְסָרְחִין: אֲבָל מִן הַנְּדִיין. נִבְרַכְתָּ שְׁכּוּבִסִין וּמִשְׁפָּשְׁפִין בַּהּ מִתּוֹךְ שְׁהַמִּים נִתְזִין לְמַרְחֹק כְּרִיד לְהַרְחִיק ד' אַמּוֹת: ה"ג אִו סָד בְּסִיד תֵּנּוּ. כְּלֹמֵר אִו יִרְחִיק אִו סָד: לִיעֵרְבִינְהוּ. לְתַרְתִּי בְּצִי רִישָׁא וּמִלְּעֵתָא דְהַתָּם אִו סָד בְּסִיד תֵּנּוּ אֲלָא מִדְּלָא עֵרְבִינְהוּ ש"מ דְּרִישָׁא וְסָד בְּסִיד תֵּנּוּ דְּבַעִינּוּ תְּרוּיְיָהּ הַרְחַקָּה וְסִיד: בָּא בִּידִים אֲלֵטְרִיד. לְמַנְקֵט לִיהַ לְתַנָּא וְאֵע"ג דֵּה"ה לָלָא בָּא בִּידִים: בְּמַה טּוּמְנִין. אֵת הַחֲמִין בְּשַׁבַּת דְּאִמּוֹר רַבְּנָן דְּאִסּוּר לְהַטְמִין בְּדַבְּרַ הַמוּסָף הִבֵּל וְהַתָּם מִפְּרָשׁ טַעְמָא גְזִירָה שְׁמָא יְטַמִּין בְּרַמָּז: לְשׁוֹנוֹת שֶׁל אֲרַגְמָן. אִמֵּר כָּבוֹעַ וְאַחַר כֵּךְ חֲזָרוּ וְהַחֲלִיקוּהוּ בַּמִּסְרָק וְעָשׂוּ לְשׁוֹנוֹת לְשׁוֹנוֹת: וְכִי דִרְכָן לְהַטְמִין בָּהֶן. וְאִפ"ה אִיירִי בְּהוּ רַבְּנָן: אִיפִי אִמֵּר. לְאַחַר שְׁסָרְקוּ וּנְפָלוּ בַּמִּסְרָק: וּבְמוֹכִין. שֶׁל שְׁחָקִי בְּגָדִים שְׁהַסּוּרָק מוֹאִילָא מִבְּגָדִי אֲלֵמֵר בְּקוֹלִים: וְאִין מִטְּלָטְלִין אֲוֹתָם. שְׁהֵן מוֹקָסִים לְמַלְאֲכַת בְּגָדִים: ה"ג אִי יִגִּיד עַלְיוּ רִיעוּ לִיתְנִינְהוּ לְכּוֹלְהוּ בְּחֵדָא וְלִיתְנִי חֵדָא מִיְיָהּ בְּאִידֵךְ וְלִימָא כּו'. לִיתְנִינְהוּ לְכּוֹלְהוּ. כֹּל הַנֶּךְ מִשּׁוּם הַבִּלָּא בְּחֵדָא אִו כֹּאן אִו אֲלָל שְׁבַת: הַנֶּךְ מִשּׁוּם דְּמִשְׁתַּכִּי לַהּ לְקַדִּירָה. שְׁמַשְׁבְּרִין אֵת הַקְּדִירָה כֵּךְ שְׁמַעְתִּי כֹאן וּבְכֹל מְקוֹם שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְלָה חֲלוּדָה: דְּמַחְמִי חִיִּים. כְּשִׁנְתָּנִין בּוֹ דְּבַר חַס הוּא מִתְחַמֵּם וּבְצִי הַטְּמִנָּה מִחְמִימִי הוּא אֲבָל גְּבִי כּוֹתֵל קִירִי: וְהַתְּנָא רַבִּי אוֹשְׁעִיא. לְהַרְחִיק דְּמַתְנִי בְּתוֹסְפָתָא שְׁלוּ וְקִאֵמֵר חוֹל גְּבִיָּהּ: בְּמַתּוּנָא. אֲלָל הִזִּיק לְחִלּוּחַ שְׁנָאָה וּבְחוּל לָא וְלָא אֲלָל הִזִּיק הַבֵּל: נִבְרַכְתָּ כּוּבְסִין. לָא קְבִיעָא כְּאֵמֵת הַמִּים שְׁאֵמֵת הַמִּים עֲשׂוּיִן לְהִיּוֹת שֶׁם עוֹלָמִית אֲבָל זֹו הַכּוּבְסִ פְּעַמִּים שְׁמַשְׁתַּנָּה לְאִוּמוֹנוֹת אַחֲרָת: דְּקוּוּ וְקִיִּימִי. וְלִיחְלוּחֵן קֵשָׁה יוֹתֵר מִשְׁלֵ מִים חִיִּים: תִּיפּוֹק לִיהַ מִשּׁוּם מַחְרִישָׁה. שְׁהִרִי חֲרָשׁוּ תְּחִילָה וְאִפִּי לָא זֵרַע לִיהַ תֵּנָּא לִי מְרַחִיקִין: בְּמַפּוֹלַת יָד. שְׁזַרְעוּ בְּלָא חֲרִישָׁה חוֹפֵר בְּמַרְהַ וְאִינוּ מַעֲמִיק כְּעוֹמֵק הַמַּחְרִישָׁה: וְתִיפּוֹק לִיהַ מִשּׁוּם זֵרַעִים. שְׁסַתָּם חוֹרְשִׁין סוֹפֵן לְזָרוּעַ וְהֵא קֵתְנִי זֵרַעִים: בְּחוֹרֶשׁ לְאִילָנוֹת. שִׁישׁ שֶׁם אִילָנוֹת מִימִים רַבִּים וְבָא לְחַרּוֹשׁ תַּחְתִּיָּהּ לְהַשְׁבִּיחוּ: וְתִיפּוֹק לִיהַ מִשּׁוּם מִיא. שְׁכִרִיד לְהַשְׁקוֹתָן תְּמִיד וְכִיּוֹן דְּאִי אֲפָשֵׁר לְזָרְעִים בְּלָא מִים לְמָה לִּיהַ לְמַתְנִינְהוּ הֵא תֵּנָּא לִיהַ הִזִּיק לְיִחְלוּחַ אֲלָל כּוֹתֵל:

(רע"י)

תוספות ה"ג ר"ח בא בידיה אין לא בא בידיה לא אלמא או סד בסיד תנן . דדוקא בא בידיה בעי הרחקה וסיד ומשני הוא הדין לא בא ובא בידיה איצטריך ליה כו' וש ספרים דלא גרסי האי דיוקא אלא משני בא בידיה

שאני ודקארי לה מאי קארי כו' ואין נראה דהיכי בעי למיפשט וסד בסיד תנן הא איכא למיבעי ההיא דרבי יהודה גופיה אי תרוייהו בעי אי לאו כיון דהשתא סבר דאין חילוק בין בא בידים ללא בא: משום דמשתכני. פי' הקונטרס דמשברין הקדירה אין דרך להטמין בהן ואם תאמר אכתי תיקשי וכי דרך להטמין בגיזי צמר כדפריך לעיל וי"ל דלעיל הוה בעי למימר דאין דרך להטמין בסלעים לפי שההבל יוצא מבין הסלעים ואינו מתקיים ואעפ"כ לפעמים טומנין בהן להכי פריך שפיר מגיזי צמר דתני לה משום דלפעמים טומנין בהן אבל הכא קאמר דאין דרך להטמין כלל בהן לפי שמשברין הקדירה והואיל ומילתא דלא שכיח היא כלל לא חש למיתנייה ועוד יש לפרש דכיון דלא שכיחא היא כלל שרי להטמין בהן דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו בהו רבנן וכן מנהג שלנו שאנו נוהגין להטמין בסלעים שהאש יוצא מהן שקורין קיילו"ש אבל מ"מ קשיא מה שהקשה בקונטרס דבכל מקום הוי שיתוך לשון חלודה כמו באלו מציאות (ב"מ דף כו.). דשתיך טפי ובפ' הבונה (שבת דף קב:) דכיון דמשתכני לא עבדי הכי ובפרק קמא דתענית (דף ח.) אם ראית דור שהשמים משתכין עליו כנחושת ומפרש ר"ת בענין אחר דמשתכני דהבל שלהן מקלקל המאכל ולר"י נראה כפירוש רבינו חננאל דמה שאמר להרחיקם משום דמשתכני שמלקין את הארץ ומחלידים אותה ומעלין עפר תיחוח כדאמרין לקמן גבי זרעים ולא משום הבל דאין מוסיפין שום הבל וטומנין בהן ואפילו לפי הספרים דגרסי סלעים היינו טעמא דלא קתני להו התם יש לפרש דהכי קאמר דלהכי לא קתני להו התם משום דטעמא דהכא שצריך להרחיקם לא משום הבל אלא משום דמשתכני וה"ר מרדכי הביא ראיה מירושלמי דגרסי התם איתמר שהסלעים מרתיחין והכא איתמר שאין הסלעים מרתיחין א"ר יוסי כאן וכאן אין הסלעים מרתיחין אלא מפני שעושים עפר תיחוח ומלקין ארעית הכותל: דמחממי חיים. והא דאמר בפ' כירה (שבת דף לח:) ושם ד"ה ולא) ביצה אין טומנין אותה לא בחול ולא באבק דרכים התם בחול שהוחם מחמת השמש דומיא דאבק דרכים: (שייך לע"ב) המבריך את הגפן. פירוש גפן יחידי שהוא מושרש בארץ וכופף את הגפן באמצעותו ומכסהו בקרקע ונשרש שם וקאמר מותר לזרוע את הצדדין דאף על גב שאינו רחוק שלשה טפחים ויונק עם הגפן מתחת הקרקע כיון דמעל הקרקע ליכא עירובי' שרי כדמוכח בעירובין (דף צג.) ובמסכת כלאים (פ"ד) דזה סומך לגדר מכאן וזה מכאן וא"ת והיכי דמי שזרוע לצדדין אי כשהרחיק ג' טפחים מן הצדדין אפילו על גביו נמי ואי בלא הרחיק מן הצדדין נמי לא ואומר ר"י דמיירי כשזרוע הצדדין ברחוק ג' טפחים מגפן היוצא מן הקרקע מכל צד דליכא ערבוביא למעלה מן הקרקע ומכל מקום אסור לזרוע על גביו מפני שהשרשין נכנסין בתוך הגפן והוי כמרכיב זרעים באילן דאסור ואם תאמר ומאי איריא דנקט גפן אפי' שאר אילן נמי אסור ואומר ר"י דשאר אילנות שהן קשין מותר לזרוע על גביו כנגד השורש דלא חיישינן שיכנס שורש הזרע בתוך האילן שהוא קשה אבל גפן שהוא רך חיישינן והאי (פירוקא) מצא ר"י בירושלמי בגמרא דהך משנה:

(תוספות)

דף יט - ב

לצדדין קא משתרשי והא תנן המבריך את הגפן בארץ אם אין על גבה עפר שלשה טפחים לא יביא זרע עליה ותני עלה אבל זרוע את הצדדין אילך ואילך אמר רבי חגא בשם רבי יוסי מפני שמחלידין את הקרקע ומעלין עפר תיחוח: ואת מי רגלים מן הכותל ג' טפחים וכו': אמר רבה בר בר חנה מותר לאדם להשתין מים בצד כותלו של חבירו דכתיב [\[מלכים א כא-כא\]](#) והכרתי לאחאב משתיין בקיר ועצור ועזוב בישראל והא אנן תנן ואת מי רגלים מן הכותל שלשה טפחים התם בשופכין (ת"ש לא ישפוך אדם מים בצד כותלו של חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו) ת"ש לא ישתין אדם מים בצד כותלו של חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ג' טפחים בד"א בכותל לבינים אבל בכותל אבנים בכדי שלא יזיק וכמה טפח ושל צונמא מותר תיובתא דרבה בר בר חנה תיובתא והא רבה בר בר חנה קרא קאמר התם הכי קאמר אפילו מידי דזרכיה לאישתוני בקיר לא שביקנא ליה ומאי ניהו כלבא אמר ר' טובי בר קיסנא אמר שמואל ריקק אינו ממעט בחלון מאי איריא ריקק אפי'

עבה נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עבה כיון דאיחזי ליה לא מבטיל ליה אבל ריקק דממאיס אימא בטולי מבטיל ליה קמ"ל ותיפוק ליה דהוה ליה דבר שהוא מקבל טומאה וכל דבר שהוא מקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה שנילש במי פירות מיתבי קופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות המונחים בחלון רואין כל שאילו ינטלו ויכולין תבן וגרוגרות לעמוד בפני עצמן חוצצין ואם לאו אין חוצצין והא תבן חזי לבהמתו בסריא חזי לטינא דאית ביה קוצי חזי להסקה במתונא חזי להסק גדול הסק גדול לא שכיח גרוגרות הא חזו ליה אמר שמואל בשהתריפו וכן תני רבה בר אבוא בשהתריפו האי חבית היכי דמיא אי דפומא לבר

רע"י ללדדין קא משתדשי. ומחלידין מתחת לכותל ומקלקלים יסודו: המבריך את הגפן. גפן יחידי שאין בזרעים שאכלס משום עירבוב דאין כרס בפחות מחמש גפנים שהם כנגד שהם ואחת יולא זנב אללאל פלא ינק הזרע מן הגפן: מבריך. כמו ויברך הגמלים (בראשית כד) כופף זמורה גפן מחוברת ומבריכה בקרקע בלידיה לכאן ולכאן וקורין בלע"ז פרובני"ר: שמחלידין את הקרקע. אלל הכותל במקומן ומעלין עפר היחוח ומתמוטט קרקע יסוד הכותל ללדדין: משתין בקיר. אלמא דרך בני אדם כן: בשופכין. עביט מלא וסופכו סס: לא ישתין. ליכא לאוקמי אלל במשתין ממש: כותל לבינים. שהם של טיט שנתבשו בחמה והם נימוקים מחמת המים: וכמה טפה. מפני שמטשטש את הקרקע סמוך ליסוד הכותל: ובלונמא. אם כותל זה בנוי בסלע לייכא למיחש בטישטוש קרקע: מותר. סמוך ממש וסופא קאי כותל אבנים: ריקק. סופגנין חררה דקה ורכה: אינו ממעט בחלון. שבין בית לבית ויש בו פותח טפה ומה מונח באחת מהן וטומאה בוקעת ללד שני אין ריקק ממעט שיעורן מלהוליא טומאה לכיון דראוי לאכילה לא מבטיל להם דנהוי כמחילה: אבל ריקק דמאים. מתוך שהוא דק ולחלוח הכותל מרטבו נמאס: שנילוש במי פירות. שאינו מכשירין ואין אוכל מקבל טומאה בלא הכשר משקה הקרוי משקה כגון מים ויין וחלב: וחבית מלא גרוגרות. תאנים יבשים וכגון שלל הוכשרו: כל שאילו ינטלו. הקופה וחבית: ויכולין. התבן או הגרוגרות לעמוד בפני עצמן חוצצין בפני הטומאה: ואם לאו אין חוצצין. שהחבית והקופה אין חוצצין לפי שהן מקבלין טומאה: סריא. נרקב: והא חזי לטינא. ולא מבטיל ליה: דאית ביה קוצי. והן היו רומסין דרגליהן בטיט: הא חזו. לאכילה כולוהו הנך היובחה דשמואל דאמר מידי דחזי לטיטו משם לאחר זמן אין ממעט בחלון: בשהתריפו. התלועו: אי פומיה לבר. ללד הבית שאין המת בתוכו: (רע"י)

תוספות התם בשופכין. וא"ת בשלמא אי מיירי במשתין אע"ג דתנא ליה אמת המים תנא ליה נמי האי דס"ד משום צניעותא לישתרי אבל אי מיירי בשופכין מאי קמ"ל הא תנא ליה אמת המים דמהאי טעמא אמר לעיל דלא תני חול י"ל דשאני חול שהוא כל שעה אצל הכותל אבל הנך מי רגלים כלים כרגע: ותיובתא דרבה בר בר חנה. ולא מצי לשנויי דכי קאמר רבה בר בר חנה בצונמא חדא דהוה ליה לפרושי בהדיא ועוד דדריש מקרא ש"מ דלא מפליג: אמר רב טובי ריקק אינו ממעט. הך שמעתתא מייתי הכא אגב דפריך לקמן זרעים כיון דקשו לכותל שקיל להו: ריקק אינו ממעט בחלון דיני. חלון פי' ר"י ב"ר מרדכי על פי המשניות דאם הוא חלון העשוי לתשמיש שיעורו להביא טומאה בפותח טפח וכשיתמעט מטפח אפילו במשהו אינו מביא ואם הוא חלון שעשוי לאורה ועשוי בידי אדם שיעורו כמלא מקדח גדול של לשכה שהוא כמלא פונדיון האיטלקי שהוא סלע נירונית והיא יתירה על סלע סתם דסלע סתם הוא פחות ממלא מקדח סתם וכל שכן ממקדח גדול כדאמרין בבכורות (דף ל'): ואותו חלון שעשוי לאורה אינו מתמעט מסתימת משהו כיון שהיה בו כשיעור אלא עד שיתמעט שלא יהא בשיריים רום אצבעים על רוחב גודל ומאור שאינו עשוי בידי אדם אלא מעצמו כגון חררוהו מים או שרצים שיעורו מלא אגרוף חישוב עליו לתשמיש שיעורו פותח טפח למאור שיעורו מלא מקדח ומלא אגרוף מפרש התם באגרופו של בן אבטיח ורבי יוסי אומר בראש כל אדם ושאינו עשוי לאורה ולא לתשמיש אלא לאור ולשמור גנות ופרדסים אותו שיעורו כמלא מקדח בינוני: מאי איריא ריקק כו'. השתא ס"ד דנקט ריקק דוקא משום דאית ביה תרתי חדא דלא סתימה מעלייתא לפי שהוא רך ועשוי ליפול ועוד שאינו מבטלו משום הכי פריך אפי' עבה נמי שמתקיים הואיל ואינו מבטלו אינו ממעט: ותיפוק ליה. אם יבטלו דאינו חוצץ משום דמקבל טומאה ותימה אם יבטל ליה תו לא מקבל טומאה

וטהור כדמוכח בפרק העור והרוטב (חולין דף קכט. ושם) דאמר כיפת שאור שייחדה לשיבה בטלה ובית שסיככו בזרעים טהורים אלמא כיון דבטליה לא מקבל טומאה וי"ל דהתם מיירי כגון דעבד בהו שינוי מעשה דהא אמרי' (שבת דף נב:) כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאה אלא ע"י שינוי מעשה וה"ה באוכלין דבעינן שינוי מעשה דאפילו בידות האוכלין מוכח בפרק קמא דסוכה (דף יד. ושם) דאיכא תנא דאית ליה דבעינן בהו שינוי מעשה: שנילושה במי פירות. הו"מ לשנויי כגון שאין בו כביצה ובמסכת אהלות (פי"ג מ"ה) חשיב פחות מכביצה אוכלין בהדי הנך שאמר שממעטים את הטפח: מי פירות. פי' ר"ח כגון שמן ולא דק דשמן מכשיר הוא כדמוכח בפרק קמא דשבת (דף ה:) ובריש פרק חבית (שם קמד.) דשמן חשיב משקה אלא דוקא מוהל היוצא מתחילה: בתיבנא סריא. תימה אכתי חזיא לבהמתו ע"י פירוד כדמוכח בפרק בתרא דשבת (דף קנה:) דאמרינן תא שמע מפרכין את התבן כו' אלמא מיטרח באוכלא שרי ומשני בתיבנא סריא וי"ל דהכא מיירי שהוא מוסרח כל כך דאפי' ע"י שום תקון לא חזיא: רואין כל שאילו ינטלו. אין לפרש דטעם משום דסופו ליטול חבית וקופה ולהכי בעינן שיהו גרוגרות ותבן יכולין לעמוד בפני עצמן דא"כ למאי דפריך תבן הא קא חזי ליה ורוצה להוכיח מכאן דאפילו סופו ליטול חוצץ תיקשי ליה אמאי צריך שיכולין לעמוד בפני עצמן אלא אומר ר"י דכך הוא הדין דכל דבר החוצץ בעינן שיוכל לעמוד בפני עצמו דקתני לעיל מהך משנה במסכת אהלות (פ"ו מ"ב) קוברי המת שהיו עוברין באכסדרה ובא אחד מהן והגיף את הדלת וסמכו במפתח אם יכולה דלת לעמוד בפני עצמה טהור ואם לאו טמא וכן חבית של גרוגרות וקופה של תבן שהן נתונין בחלון משמע דהכל חד טעמא הוא והיינו טעמא דסתימת עראי הוא דכיון שאינו יכול לעמוד בפני עצמו אי נמי משום דבעינן דבר החוצץ עומד על ידי דבר שאינו מקבל טומאה ומיהו בפירוש משניות מצא ר"י דמפרש אפילו במפתח שאינו מקבל טומאה איירי ומטמא דלא חשיב אהל לחוץ בפני הטומאה כיון שעמד על ידי כלי אף על פי שאינו מקבל טומאה ורבי אליעזר פליג עלה בתוספתא וקאמר דטהור כיון שהמפתח אינו מקבל טומאה ואזלי לטעמייהו דפליגי במסכת אהלות (בפ"ו מ"א) בנדבך שהוא נתון על גבי כלים אפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה דלרבי אליעזר נעשה אהל לטהר ולרבנן אינו נעשה אהל אלא כשהוא נתון על גבי אבנים: (תוספות)

א

-

כ

דף

היא גופה תיחוץ דהא כלי חרש אינו מטמא מגבו אלא דפומא לגאו ואי בעית אימא לעולם דפומא לבר הכא במאי עסקינן בחבית של מתכת מיתבי עשבין שתלשן והניחן בחלון או שעלו מאליהן בחלונות ומטלוניות שאין בהן שלש על שלש והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ועוף ששכן בחלון ועובד כוכבים שישב בחלון ובן שמנה המונח בחלון והמלח וכלי חרס וספר תורה כולם ממעטין בחלון אבל השלג והברד והגליד והכפור והמים כולן אין ממעטין בחלון והא עשבין חזו לבהמתו באפרזתא או שעלו מאליהן כיון דקשו לכותל שקיל להו אמר רבה בכותל חורבה רב פפא אמר אפילו בכותל יישוב בבאין חוץ לשלשה לחלון מטלוניות חזו ליה לקריעה דלבושא בסמיכתא חזו לאומנא בריסקא אי בריסקא שאין בהן שלש שאין בהן ארבעה על ארבעה מיבעי ליה כעין ריסקא והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ערקא ואזלא בקשורה שחיט לה בטמאה מזבין לה לנכרי בכחושה פסיק שדי לה לכלבים כיון דאיכא צער בעלי חיים לא עביד ועוף ששכן בחלון פרח ואזיל בקשור שחיט ליה בטמא מזבין ליה לנכרי בקלניתא יהיב ליה לינוקא במסרט קלניתא לא מסרטא כעין קלניתא ועובד כוכבים שישב בחלון קאי ואזיל בכפות אתי חבריה שרי ליה במצורע אתי מצורע חבריה שרי ליה אלא בחבושי מלכות ובן שמנה המונח בחלון אתיא אמיה דריא ליה בשבת דתניא בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו

מפני הסכנה מלח חזיא ליה במרירתא חזיא לעורות דאית בה קוצי כיון דקשיא לכותל שקלא דיתבא אחספא חספא גופא תיחוץ

ר"י שאין זה שלש על שלש. שאין מהבלין טומאה: המדולדלין. שהלושין ומעורין במקלח והבהמה עומדת אלל החלון והאבר מונח על החלון ותנו בהעור והרוטב (חולין קכט.) מטמאין טומאת אוכלין במקומן וזריכין הכשר ואלו לא הוכשרו: עובד כוכבים. אינו מקבל טומאה וכן בן שמנה שהרי הוא כאבן לא חי ולא מת: המלח. לא מקבל טומאה דלאו אוכל הוא באנפי נפשיה: וכלי חרס. שאחוריו לאל האל הטומאה: והשלג והברד כו'. הואיל ונימוקים מאליהם אין ממעטים וכן מים שבכלי הואיל ואם ינטל הכלי אין עומדים בפני עלאמן אין ממעטין בחלון: הברד. גלש"א: הכפור. גרייטל"א: הגליד. קרה לבן שאינו שלג: ה"ג והא עשבים חזו לבהמתו וסופו ליטון ואפ"ה כל כמה דאיתנהו התם ממעטי ותיובתא דשמואל: באפרזתא. והוא סם המות לבהמה ומאן דגריס בארזפתא טועה שהוא קורנס של נפחים: כיון דקשו לכותל. שמחלידין אותו כדאמר' במתני' שקיל להו ואפ"ה ממעט וקשה לשמואל: שבאין חוץ לשלשה. טפחים רחוק מן הכותל ועולין לחוד החלון ראשיהן: חזי לקריעה. לעשות טלחי: בסמיכתא. עב יותר מדחי: לאומנא. למקזי דם לקנח פי המכה: בריסקא. שהוא מסרט: אין בהן ארבעה על ארבעה מדעי ליה. שזו היא שיעור של שק: קלניתא. עוף כחוש מאלד ואין ראוי לשום אדם: כעין קלניתא. כחוש קלניתא והוא מסרט: דאית ביה קולי. ויסרטו את ידיו: כיון דקשה לכותל. כדתנן במתניתין: (ה"י)

תוספות היא גופה תיחוץ. ותימה היכי תיחוץ הא לא מבטל ליה התם ותיירץ ר"י ב"ר מרדכי דכיון שהתריפו הגרוגרות גם החבית נתקלקל ומבטלו אבל קשה לר"י דבפ"ב דשבת (דף קנז. ושם) דאמר שפקקו את המאור בטפיח כי פקקו מאי הוי הא לא מבטל ליה ואינו חוצץ וליכא למימר דביטלו הטפיח דא"כ היה בונה בשבת ונראה לר"ת ולר"י דכלי חרס לא בעי ביטול אלא שפיר חוצץ אע"ג דלא מבטל ליה והא דקתני לקמן דכלי חרס ממעט בחלון ופריך כלי חרס הא חזי ליה התם מיירי בממעט חלון מכשיעור אבל אינו סותם כל החלון להכי בעי ביטול אבל היכא דסותם כל החלון כי הכא דקתני חוצצין דמשמע דסותם לגמרי וכן הוא דפקקו את המאור התם ודאי [לא] בעי ביטול בכלי חרס ועוד אמר.. הר"ר שמואל דכלי עץ נמי שאינו מקבל טומאה כגון העשוי לנחת לא בעי ביטול דבפ"ב דמגילה (דף כו:) גבי ההוא בי כנישתא דיהודאי דהות פתיחא לההוא אינדרונא דהוה בה מיתנא ובעו כהני לצלויי בה עד דאמר להו דלו תיבותא ואותבוה אבבא ואי צריך ביטול מאי מהני האי תיבה דמסתמא לא ביטלוה שם ועוד שלא היו יכולים לבטלה שהיה ספר תורה מונח בה ואסור לשנותה בדבר אחר דמעלין בקודש ולא מורידין: בחבית של מתכת הקשה ר"ת דחבית גופה תביא טומאה לבית אחר דע"י אהל נעשית המתכת כחלל להיות אבי אבות הטומאה כדמוכח במסכת אהלות והוי כחלל נמי לטמא אחרים באהל דכוליה קרא דוכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו' דריש לה בניזיר פרק כ"ג (דף נד. ושם) לענין אהל. ונראה לרבינו תם דהכא מיירי כגון שהגרוגרות בולטות חוץ לפי חבית כל סביבותיו ומכסות אותו לגמרי שאין נראה כלל ודייק ר"ת מדנקט גרוגרות ולא נקט פירות לפי שהם מדובקות יחד אע"פ שיוצאות חוץ לחבית אין נופלות וכי האי גוונא דייק בפרק חבית (שבת דף קמו.) ועוד אומר ר' יצחק דהכא מיירי בשאין חבית יוצאה חוץ לכותל דהשתא דרך החלון לא יבא טומאה לבית דטומאה רצוצה בוקעת ועולה ואינה מתפשטת לצדדין שהרי אין בו פותח טפח: שעלו מאיליהן. תימה היאך ממעטין הטפח הא תנן במס' אהלות (פ"ח מ"ה) אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והירקות המחוברין לקרקע חוץ מן הירקות שמנו פירוש הנהו דמנו לעיל דמביאין וחוצצין האירוס והקיסוס וירקות חמור ודלעת יוונית וא"כ היכי קתני דעשבין שעלו מאליהן דחוצצין ותיירץ רבינו תם דהתם איירי לענין אהל דאין נעשין אהל לחוץ בפני הטומאה על מה שתחתיהם או שעליהם או להביא טומאה מפני שהרוח מנשבו ואינו עומד במקום אחד והוי דומיא דעוף הפורח שאינו לא חוצץ ולא מביא הקשה ר"י דהכא בכולה שמעתין לא בעינן מירוח לא בעשבים ולא בחבית דפריך לעיל היא גופה תיחוץ ובהגוזל קמא (ב"ק דף קה.) אמר רבא הרי חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוה פקקה בזמורה עד שימרח מן הצדדין וי"ל דהתם בכלי בעינן מוקף צמיד פתיל להכי צריך מירוח אבל הכא לא בעי צמיד פתיל: ועוף ששכן בחלון. נראה דאתי אפילו לר"מ דאמר (עירובין דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי כו' דהיינו לענין מחיצת עשרה טפחים דוקא אבל הכא לענין ממעט בחלון ממעטו בכל דבר שיבטלנו: ועובד

עלייה על גבי ביתו מהו תיקו בעי רב הונא בריה דרב יהושע תמרי ורמוני מאי תיקו: באמת ביין התירו וכו'. תנא. ביין התירו מפני שמשביחו ולא רפת בקר מפני שמסריחו אמר רב יוסף האי דידן אפילו קוטר דשרגא נמי קשיא ליה א"ר ששת ואספסתא כרפת בקר דמיא: **מתנא'** חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין אבל עושה כלים יוצא ומוכר בתוך השוק ואינו יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן לא מקול הפטיש ולא מקול הריחים ולא מקול התינוקות: **גמ'** מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי סיפא אתאן לחצר אחרת א"ל רבא אי הכי ליתני חצר אחרת מותר אלא אמר רבא

ד"י דלית בה שיעורא. והוה כמאן דליתא: חרב. לענין הולאת שבת: כדי ליתן בין פלים לחבירו. פלימי חלונות שבכותל מרחיקין זה מזה ברוחב החלון ליכנס האורה בין כל אחד ואחד ונתן בחומה למטה ולמעלה חרב רחב בין זה לזה וטח בטיט והחרס עב והוה פס כחבן: והא בעי גניזה. ומסלקו לגנוז: חוץ ממלח ורצב. מפני שהמלח מתפזר והרצב נידך כשמתחמם: מלח סדומית. עבה וקשה כחבן: שני כבורי מלח. גבוהים עשרה אלף כותלי מצוי ומניח שני ראשי קורות המצוי עליהן שכובד הקורה מעמיד את המלח: ופס חמור. ריחים של חמור: איטרובלא. הוא מושב הריחים שבתוך קליפת העץ שקורין רה"א: קלה. היא אפרכסת שקורין טרוימוריי"ר: מאי טיריא איכא. ריחים קטנים וקלים הן ואין הקרקע מרעיד בגילגולו: משום קלה. ו"מ קול הנהגת החמור וי"מ קול הריחים: מתני' אלח אס כן יש על גביו. חלל גובה ארבע אמות מפי התנור עד התקרה כדי שלא ירחוז האור בתקרה: עד שיהא תחתיו מעזיבה. אשטרי"ך בלע"ז טיה קרקע ג' טפחי' שלא תבער תקרה תחתונה של עלייה ועל גביו ד' אמות: ובכירה מעזיבה טפה. אף היא כלי חרס ששפתים קדירה על חללה ואין עושין בתוכה היסק גדול כמו שעושין בתנור: ואם הזיק. אחר שיהא פס כל השיעורין הללו משלם מה שהזיק ואעפ"כ מעכבין עליו השכנים להרחיק ככל השיעורים הללו שמה ילדיק בתיהם ואין לו מה לשלם: ביין התירו. אם היה אורח של יין התירו לפתוח תחתיו חנות של נחתומין וכדעין שאין העשן קשה ליון: אבל לא רפת בקר. שהריח קשה ליון: גמ' והתניא. לענין מעמידה בעלייה בתנור ארבעה מעזיבה מתחתיו ובכירה שלשה: דלנחתומין. שמשקיף אותו תמיד וכן הכירה בכירה נחתומין: תנור דידן. דיהב ביה תנא דמתני' שיעור ג"ט ככירה דנחתומין דמי: כיבד וריבץ. גגו לכורך האורח ולא הספיק להכניס לו תבואה עד שפתח זה חנות תחתיו מי הוה כקודם לאורח או דילמא דכיון דכיבד וריבץ הוה כקודם האורח: ריבה בחלונות. בעלייתו דגלי דעתיה שלאורח הוא עשוי שיכנס לו אורח שלא ירקב התבואה: בנה עלייה על גבי ביתו. על גגו ורגילין היו לבנות פס לאורח מהו את"ל ריבה בחלונות לאו הקדמה הוא היכי דכולי בניינא להכי עביד מאי: תמרי ורמוני. הכנים פס תמרים ורמונים מי הוה התחלת אורח או דילמא אין אורח אלח בתבואה ויין ושמן: והאי דידן. יין שלנו אפילו עשן העולה מן הנר קשה לו: אספסתא. שחת של תבואה: כרפת בקר דמיא. מחמת שהוא לח ומתחמם ומעלה סרחון: מתני' ולא מקול התינוקות. קא סלקא דעתך תינוקות הבאים לקנות יין ושמן וכל דבר הנמכר בחנות: גמ' מאי שנא רישא. דקתני יכול לומר איני יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין וסיפא קתני אינו יכול לומר לו איני יכול לישן מקול התינוקות: (ד"י)

תוספות דלית בה שיעורא. פירוש דאין שיעור לחספא למעט מפותח טפח ולא גרסינן כדתנן דמה ענין זה לשיעורי שבת אלא וכדתנן בוי"ו וה"פ ואמאי מלח ממעט הא כי שקיל חספא כשיצטרך לו יסיר גם המלח כדי שלא יזיק את הכותל ואהא מייתי וכדתנן כלומר דמיירי נמי דלית ביה כדי ליתן בין פצים לחבירו דאין ראוי לכלום ולא שקיל ליה ואית ספרים דלא גרסי חספא גופיה תיחון אלא גרסינן ותיפוק ליה משום חספא כלומר ותיפוק ליה שישיר המלח כשיסיר חספא ומשני דלית בה שיעורא כדתנן כו' ולא שקיל ליה: ושל חמור שלש מן האיטרובלא. פי' רבינו חננאל דבשל חמור ליכא טיריא דאין חמור טוחן בה אלא חמור קורא לבנין העצים הנושאים את הריחים כמו שמצינו דעצים הנושאים נקראים חמור כמו העץ שהמטה מוטלת

עליו כדתנן (כלים פי"ח מ"ג) נקליטי המטה וחמור טהורים וכן העץ הסובל שידה תיבה ומגדל נקרא חמור דתנן חמור שתחת המלבן וספסלים שתחת הרגלים טהור וכן עץ שהנפח סומך עליו נקרא חמור דתנן (שם פי"ד מ"ג) חמור של נפחים טמאים וכן הריחים הבנין עשוי כמין כסא ועליה ריחים וזהו איצטרובל ואדם יושב כנגד' במקום גבוה ורגליו מרווחת למטה ומסבב הגלגל ברגליו וטוחן ולית ביה טיריא אלא קול בעלמא אבל בריחים שאדם טוחן בידי או בגופו אית ביה נדנוד והיא טיריא ולר"י נראה דשל חמור נמי טוחן ביד אלא כשהוא על גבי בנין כדתנן במס' זבים בפרק רביעי חמור של ריחים ושל יד והא דתניא בתוספת' בפ' קמא דמכילתין מרחיקין הריחים של יד שלשה מן השכב שהן ארבע מן הרכב ושל חמור שלשה מן האיצטרובל שהן ארבע מן הקלת לא משום דבשל חמור אין טוחנין ביד אלא סתם של יד אין בהן חמור אלא ע"ג קרקע ולכך קתני בתר הכי ושל חמור אבל תרוייהו טוחנין ביד: שמע מינה כליא דתנור טפח. הא דלא קאמר נמי לעיל ש"מ שכב דריחים נמי טפח לפי שהיה פשוט להם איך היה: תנור דידן ככירה דנחתומין דמי. כל אחד היה עושה תנור שלו כפי מה שהיה רוצה גדול או קטן אבל כירות של נחתומין היו כולן שוות והיו בקיאיין בהן ונפקא מינה למקח וממכר: מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא. השתא ס"ד דתינוקות דסיפא היינו שבאין לקנות בחנות ומשום הכי פריך מ"ש אבל מפטיש וריחים לא פריך דאין שם נכנסין ויוצאין דמי שיש לו חטין לטחון ונתן לבעל הריחים וכן פטיש: (תוספות)

א

-

כא

דף

סיפא אתאן לתינוקות של בית רבן ומתקנת יהושע בן גמלא ואילך דאמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכח תורה מישראל שבתחלה מי שיש לו אב מלמדו תורה מי. שאין לו אב לא היה למד תורה מאי דרוש [\[דברים יא-יט\]](#) ולמדתם אותם ולמדתם אתם התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים מאי דרוש [\[ישעיה ב-ג\]](#) כי מציון תצא תורה ועדיין מי. שיש לו אב היה מעלו ומלמדו מי שאין לו אב לא היה עולה ולמד התקינו שיהו מושיבין בכל פלך ופלך ומכניסין אותן כבן ט"ז כבן י"ז ומי שהיה רבו כועס עליו מבעיט בו ויצא עד שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר ומכניסין אותן כבן שש כבן שבע אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת עד שית לא תקביל מכאן ואילך קביל ואספי ליה כתורא וא"ל רב לרב שמואל בר שילת כי מחית לינוקא לא תימחי אלא בערקתא דמסנא דקארי קארי דלא קארי ליהוי צוותא לחבריה מיתבי אחד מבני חצר שביקש לעשות רופא אומן וגרדי ומלמד תינוקות בני חצר מעכבין עליו הכא במאי עסקינן בתינוקות דעכו"ם ת"ש שנים שיושבין בחצר וביקש אחד מהן לעשות רופא אומן וגרדי ומלמד תינוקות חבירו מעכב עליו ה"נ בתינוקות דעכו"ם ת"ש מי שיש לו בית בחצר השותפין ה"ז לא ישכירנו לא לרופא ולא לאומן ולא לגרדי ולא לסופר יהודי ולא לסופר ארמאי הכא במאי עסקינן בסופר מתא אמר רבא מתקנת יהושע בן גמלא ואילך לא ממטינן ינוקא ממתא אבל מבי כנישתא לבי כנישתא ממטינן ואי מפסק נהרא לא ממטינן ואי איכא תיתורא ממטינן ואי איכא גמלא לא ממטינן ואמר רבא סך מקרי דרדקי עשרין וחמשה ינוקי ואי איכא חמשין מותבינן תרי ואי איכא ארבעין מוקמינן ריש דוכנא ומסייעין ליה ממתא ואמר רבא האי מקרי ינוקי דגריס ואיכא אחרינא דגריס טפי מיניה לא מסלקינן ליה דלמא אתי לאיתרשולי רב דימי מנהרדעא אמר כ"ש דגריס טפי קנאת סופרים תרבה חכמה ואמר רבא הני תרי מקרי דרדקי חד גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס מותבינן ההוא דגריס ולא דייק שבשתא ממילא נפקא רב דימי מנהרדעא אמר מותבינן דדייק ולא

גריס שבשתא כיון דעל על דכתיב [מלכים א יא-טז] כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום כי אתא לקמיה דדוד אמר ליה

רש"י סיפא אתאון לתינוקות של בית רבן. ואע"ג דקול הבא מחמת אחרים לא מצי מחויי: משום תקנת יהושע בן גמלא. אחד מן הכהנים הגדולים שעמדו בבית שני כדאמר ביבמות (דף ס"א): ולמדתם אותם. האב עלמו מורה ללמדו: פלך. הרבה מדינות בפלך אחד והוא לשון אפרכייה: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה (לעיל דף ה:): ואספי ליה. האכילהו והסקהו תורה בעל כרחו כשור שנותנין עליו עול על כורו: לא תמחיהו אלא בערקתא דמסנא. ברעויות של מנעלים כלומר מכה קלה שלא יזק: ליהוי כוונתא לחבריה. אינך זקוק לייסרו יותר מדאי ולא לסלקו מלפניך אלא ישב עם האחרים בכוונתא וסופו לתת לב: רופא. מוהל: אומן. מקיז דם: מעכבין עליו. מפני שמרבה עליהן קול נכנסין ויוצאין: לסופר יהודי. מלמד תינוקות: בסופר מתא. מלמד תינוקות העיר ומוסיב מלמדים תחתיו והוא מורה את כולם איך יעשו ויש שם קול גדול: מתקנת יהושע בן גמלא ואיך. שיטבו מלמדי תינוקות בכל עיר: לא ממטינן יוקא ממתא למתא. ללמוד מיום ליום שמה יוזק בדרכים שהטון מקטרג בשעת הסכנה שנאמר פן יקראנו אסון (בראשית מז) אלא יוכל לכוף בני אותו מתא להוסיב מלמדי תינוקות: תיתורא. גשר רחב וחזירו במנחות (דף לה). תיתורא תפילין מקום מושבם שדומה לגשר: גמלא. לוח קרנה: סך מקרי דרדקי. מנין תינוקות הראויין למלמד אחד: ריש דוכנא. שומע עם התינוקות מפי המלמד וחוזר ומשגירו כפי התינוקות ואותו ריש דוכנא נוטל שכר: ומסייעין ליה ממתא. לשכור לו אותו ריש דוכנא: דילמא אתי לאיתרשולי. יתפאר בלבו שאין כמוהו ויתרשל מן התינוקות ולא יירא שמה יסלקוהו: כל שכן. כשהשכנוהו יתן לב להיות למד יפה שדואג מקנאת חבריו שסלקוהו מפניו שיביישנו בבני העיר: גריס ולא דייק. שלומד הרבה ולא דייק בלימוד התינוקות שלא ישתבשו: (רש"י)

תוספות זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו. הוא אותו האיש דאמר רב יוסף (ביבמות. דף ס"א). תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי המלך עד דאוקים ליהושע בן גמלא בכהני רברבי וצדיק גמור היה כדאשכחן הכא והא דקאמר התם (שם) קטיר קא חזינא הכא לפי שהיו אחרים חשובים ממנו: ולמדתם אותם ולמדתם אתם. יש ספרים דלא גרסי ולמדתם אתם ודריש מדכתוב ולמדתם משמע מעצמכם: כי מציון תצא תורה. לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה כדדרשי' בספרי למען תלמד ליראה וגו' גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה: כבן שש כבן שבע. כבן שש בבריא כבן שבע בכחוש: בבציר מבר שית לא. תקבל. והא דתנן במסכת אבות (פ"ה מכ"א) בן חמש שנים למקרא בבריא לגמרי כדאמר בכתובות (דף נ. ו) ושם) הלומד בנו פחות מבן שש רץ אחריו ואינו מגיעו ואיכא דאמרי חבריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו ותרוייהו איתנהו דחליש וגמיר ואיבעית אימא הא בכחוש והא בבריא: אחד מבני מבוי כו'. פי' רשב"א דלא גרס מבוי אלא חצר דאי גרס מבוי תיקשי לאביי דשרי בחצר אחרת והיהא דעושה אדם חנות בצד חנות של חבריו שרי לכל הפחות בחצר אחר ורבא נמי לא פליג עליה אלא דמוקי מתני' דשריא אף באותה חצר והכא אסר אפילו בחצר אחרת אלא אחד מבני חצר גרס: וגרדי. וא"ת ומאי שנא גרדי מבעל ריחים דתנן במתני' דאין יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הריחים ומקול הפטיש וי"ל דמתני' בעושה לעצמו והכא בגרדי העושה לאחרים דאיכא נכנסין ויוצאין וא"ת הא אמרי' בסמוך האי בר מבואה דאוקי ריחיא כו' דינא הוא דמעכב עליה משום דאמר ליה קא פסקת לחיותי משמע דאי לאו משום דקא פסקת לחיותי היה יכול להעמיד שם הריחים אע"ג דעושה לאחרים ולקמן נמי תניא עושה אדם חנות בצד חנותו של חבריו כו' דאף על גב דאיכא נכנסין ויוצאין טובא ודוחק לחלק דהתם כבר יש יוצאין ונכנסין לריחים הראשון או לחנות הראשון וי"ל דהתם בחצר אחרת שרי א"נ מתני' נמי בעושה לאחרים ובריחים ובקול הפטיש אין נכנסין ויוצאין כל כך שנותנין לו פעם אחת וטוחן אבל בגרדי יש הרבה יוצאין ונכנסין שהרבה מביאין לו מטוה: ולא לסופר ארמאי. משמע דאם לא סופר הוה שרי להשכיר לארמאי וא"ת דאמרי' בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד.). האי בר ישראל דזבין ליה ארעא לעובד כוכבים אמיצרא דבר ישראל חבריה משמתנין ליה דא"ל א ריא ארבעת אמיצראי ודוחק לחלק בין מכר לשכירות ונראה לר"י דהתם

כשישראל רצה לקנות אבל אם אין ישראל רוצה לקנות מותר: ז) בסופר מתא. אין נראה לפרש כפ"ה דסופר מתא היינו מלמד תינוקות של כל העיר דאיכא קול גדול דהא לקמן אמר רבא מקרי דרדקי וסופר מתא כמותרין ועומדין כיון דאשמועינן דמקרי דרדקי הוי פסידא דלא הדר ה"ה מלמד כל תינוקות העיר ואמאי איצטריך תו למינקט סופר מתא ואין לפרש נמי כפ"ה בהמקבל (ב"מ דף קט:). סופר מתא מספר אנשי העיר דהא קרי הכא בברייתא סופר אלא נראה כמו שפי' ר"ח סופר מתא כותב שטרות העיר ולהכי חשיב ליה לקמן פסידא דלא הדר אם נכתב השטר שלא כדין: מתקנת יהושע בן גמלא ואילך לא ממטינן ינוקא ממתא למתא. וכגון שיש כאן כ"ה ינוקי שראויין להשכיר להם מלמד ואם תאמר הא אי הוה ממטינן להו למתא אחריתי יצטרכו מלמד בפני עצמן כיון דאיכא כ"ה ינוקי וא"כ מאי נפקא מינה וי"ל דנפקא מינה דאי הו"ב' מלמדי תינוקות באידך מתא היו יכולין להושיב חציים בפני זה וחציים בפני זה: סך מקרי דרדקי כ"ה ינוקי. אבל פחות מכאן אין בני העיר יכולין לכופף זה את זה להשכיר להם מלמד: פר"ח דרביה אקרייה זכר כדין והיינו רמייה דלא אשגח למידע היכי הוה קרי תלמידיה וכ"נ אבל אין נראה לפרש שגם רבו טעה ולימדו

(תוספות)

הוא:

רמייה

לאו

דא"כ

זכר

זכר

דף - כא - ב

מאי טעמא עבדת הכי אמר ליה דכתיב [\[דברים כה-יט\]](#) תמחה את זכר עמלק אמר ליה והא אנן זכר קרינן א"ל אנא זכר אקריון אזל שיייליה לרביה אמר ליה היאך אקריתן אמר ליה זכר שקל ספסירא למיקטליה אמר ליה אמאי א"ל דכתיב [\[ירמיה מח-ג\]](#) ארוור עושה מלאכת ה' רמיה א"ל שבקיה לההוא גברא דליקום בארוור א"ל כתיב [\[ירמיה מח-ג\]](#) וארוור מונע חרבו מדם איכא דאמרי קטליה ואיכא דאמרי לא קטליה ואמר רבא מקרי ינוקא שתלא טבחא ואומנא וסופר מתא כולן כמותרין ועומדין נינהו כללא דמילתא כל פסידא דלא הדר מותרה ועומד הוא אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה דינא הוא דמעכב עילויה דא"ל קא פסקת ליה לחיותי לימא מסייע ליה מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג וכמה אמר רבה בר רב הונא עד פרסה שאני דגים דיהבי סייארא א"ל רבינא לרבא לימא רב הונא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר לא יחלק חנוני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שמרגילן אצלו וחכמים מתירין אפי' תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה התם אלא דאמר ליה אנא קמפלגינא אמגוזי את פלוג שיוסקי אבל הכא אפילו רבנן מודו דא"ל קא פסקת ליה לחיותי מיתבי עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו ומרחץ בצד מרחצו של חבירו ואינו יכול למחות בידו מפני שיכול לומר לו אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך. שלי תנאי היא דתניא כופין בני מבואות זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסקי ולא מלמד תינוקות ולא אחד מבני בעלי אומניות ולשכנו אינו כופיהו רשב"ג אומר אף לשכנו כופיהו אמר רב הונא בריה דרב יהושע פשיטא לי בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב ואי שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב בר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מצי מעכב בעי רב הונא בריה דרב יהושע בר מבואה אבר מבואה אחריןא מאי תיקו אמר רב יוסף ומודי רב הונא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב דאמר מר (עזרא תיקן להן לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר וניחוש דילמא אתי לאיתרשולי א"ל

רש"י מאי טעמא עבדת הכי. שכל הרגת את הנקיבות: את. זכר עמלק: ארוור מונע חרבו. סיפיה דהאי קרא הוא: שתלא. נוטע כרמו למחלה: אומנא. מקיז דם: סופר מתא. לבלתי: כמותרין ועומדין דמו. שכל יקלקלו ואם הקלקו מסלק להו כלל אחריתא אע"פ שכל התרו בו קודם לכן: פסידא דלא הדר. כגון אלו שמשתנבלה

הבהמה או הרג המקיז והסופר כתב ספר תורה בטעות: דאוקי ריחיא. לטחון ולשכור: מרחיקין מזכות הדג מן הדג. אייד שנתן עיניו בדג עד שהכיר חורו מרחיקין שאר אידין מזכותה משם אלמא אע"ג דלא זכה ביה ולא מטא לידה מרחיקין משם דא"ל קא פסקת לחיותי: שאני דגים דיהבי סיירא. נותנין עין בהבטם להיות נוהגים לרוץ למקום שראו שם מזונות הילכך כיון שהכיר זה חורו ונתן מזונות בתוך מלא ריאתו בטוח הוא שילכדנו דה"ל כמאן דמטא לידה ונמלא חבירו מזיקו אבל הכא מי שבא אלכי יבא ומי שבא אלכך יבא: שמרגילם. לבא אלכו כשאבותיהם שולחין אותן אל החנויות לקנות מן החנוונים: שיוסקי. שקדים: אבל הכא. שזה העמיד תחילה והרגיל להשכר בכך וזה בא לירד אלכו לאומנותו אומר לו פסקת לחיותאי: שלא להוסיב ביניהן חייט ובורסקי. ממקום אחר להשכיר לו בית במבוי ויש כאן בני אותה אומנות: ולשכינו. הדר במבוי כמוהו: אינו כופהו. מזכיר לאותו אומנות: רש"ג אומר כו'. ורב הונא הוא דאמר כרשב"ג: מצי לעכב. מלעשות כאן אומנותם ולהביא כאן למכור ואפילו לרבנן דאמרי לשכינו אינו כופהו: ואי שייך בכרנא דהכא. שנתן מס גולגלתו למושל העיר הזאת כבר מתא לא מצי בר מתא לעכב עליו כל העיר ופשיטא לי דבר מבוי אבר מבוי דנפשיה לא מצי מעכב את המבוי מזכיר לאומנותו כרבנן ולא כרב הונא מיהו איבעיא לי בר מבואה אבר מבואה אחריתא מאי מי מצי מעכב בן המבוי הזה או לא מי הוי שכיני ואינו כופיהו או דימא שכיני דאמור רבנן כבר מבואה דהוא מבוי קאמרי אבל בר מבואה אחריתא לאו שכיני הוא: ומודה רב הונא. דאמר לעיל בר מבואה דאוקי ריחיא כו' דאית ליה כרשב"ג מודי הוא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב כבר מבואה מללמד גם הוא התינוקות שמתוך כך יזהרו באומנותן שייארו זה מזה דאמר מר קנאת סופרים תרבה חכמה: (ד"ה)

תוספות סופר מתא. לא כמו שפירש בקונטרס כותב ספר תורה בטעות דאין זה פסידא דלא הדר דיכולין להגיהו אלא כדפרישית לעיל כותב שטרות: ומקרי דרדקי פי' בקונטרס בהמקבל. (ב"מ דף קט. ושם) דהוי פסידא דלא הדרא משום דשבשתא כיון דעל על וקשה לר"י דהא רבא גופיה אית ליה לעיל דשבשתא ממילא נפקא ואומר ר"י דהוה פסידא דלא הדר דאותה שעה שמלמד להם טעות הם מתבטלים ואותה שעה אין יכולין להחזיר לעולם: שתלא. וא"ת מאי פסידא איכא אי יפסיד ישלם וי"ל דאינו מפסיד אלא שפושע שאין הנטיעו' גדילות כמו שהיו ראויות ליגדל: מרחיקין מצודת הדג כו'. אע"ג דר"ת מפרש דבדבר של הפקר אפי' רשע לא מיקרי כדתנן (פאה פ"ד מ"ג) גבי פאה פירס טליתו עליה מעבירין אותו ממנה וכן תנן בפ"ק דב"מ (דף י.). ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה ולא מיקרי רשע אלא בעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה משום שאם לא ישתכר במקום זה ימצא להשתכר במקום אחר והך דשמעתא לא קשיא דאע"ג דהוי דבר של הפקר מ"מ בכמה מקומות ימצא שיוכל לפרוס מצודתו ועוד דהכא אומנותו בכך והא דאמרינן בפרק חזקת הבתים (לקמן דף נד:) נכסי כנענים הרי הן כמדבר כל המחזיק בהן זכה בהן מאי טעמא כנעני מצי מטא זוזי לידה איסתלק ליה וישראל לא קני עד דמטי שטרא לידה ופי' רשב"ם התם דישראל המחזיק רשע מיהא מיקרי ולפי' ר"ת אפי' רשע לא הוי כיון שלא ימצא במקום אחר וקשה לרשב"א מהא דאמר באיזהו נשך (ב"מ דף עג:) רב מרי בר רחל משכן ליה ההוא נכרי ביתא אזל רבא וזבניה נטר תריסר ירחי שתא שקל אגר ביתא אמטייה לרבא א"ל האי דלא מטאי לה למר אגר ביתא עד השתא דאמר מר סתם משכנתא שתא ולא מצי נכרי לסלוקי והשתא כיון שקדמה חזקת רב מרי לחזקת רבא א"כ זכה בה רב מרי דנכסי הכנעני הרי הן כמדבר ואי מקרי רשע אתי שפיר דלא היה רוצה לזכות בה אבל לפירוש ר"ת דאפילו רשע לא מיקרי אמאי לא זכה בה רב מרי כיון דהיתר גמור הוא ושמא לפנים משורת הדין עבד ולריב"א נראה דחזקת רב מרי לא היתה אלא בתורת משכון ורבא קנה ממנו בשטר וזכה בה ואחר כך נתן מעות [וע"ע תוספות קדושין נט. ד"ה עני המהפך וכו' ותוס' ב"מ עג: סוף ד"ה נטר]: תנאי היא דתניא כו'. תימה לרשב"א דאמאי לא מייתי (הברייתא) דלעיל דממה נפשך רבי יהודה דאמר לא יחלק חנוני קליות ואגוזים לתינוקות פליג אהך ברייתא ושמא ניחא לאתויי תנאי דפליגי בהדיא בהכי: כופין בני מבוי זה את זה כו' ולא מלמד תינוקות. נראה לר"י דבמלמד תינוקות נכרים איירי ולא יתכן אי גרס לעיל אחד מבני מבוי דהא מוקמינן ליה בתינוקות נכרים ומעכבין עליו בני מבוי והכא קאמר דלשכיני אינו כופהו ואפילו רשב"ג לא פליג אלא משום דפסיק לחיותיה אבל משום קול תינוקות לא חייש ומיהו לפי מה שפירשתי [לעיל] דגרסינן אחד מבני חצר אתי שפיר ולר' שמשון בן אברהם נראה דהכא בתינוקות ישראל

ואפילו אחר תקנת יהושע בן גמלא ושאני הכא דכבר יש שם מלמד תינוקות אחר ובסמוך דקאמר דמודה רב הונא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב ואף על גב דאיהו סבר כרבן שמעון בן גמליאל צריך לומר דרבן שמעון בן גמליאל לא פליג אמלמד תינוקות אלא אשאר: פשיטא לי דבר מתא אבר מתא [אחריתי מצי] מעכב. רב הונא בריה דרב יהושע כרבנן ס"ל ומיבעי ליה בר מבואה אבר מבואה דעלמא אי מצי מעכב אי הוי בכלל שכינו אי לאו כדפירש הקונטרס וכוותיה קיימא לן לגבי רב הונא דבתרא הוא: ואי שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב. פירוש בני העיר אבל בני מבוי מצי מעכבי שלא יכנס במבואס: (תוספות)

א

-

כב

דף

קנאת סופרים תרבה חכמה אמר רב נחמן בר יצחק ומודה רב הונא בריה דרב יהושע ברוכלין המחזירין בעירות דלא מצי מעכב דאמר מר עזרא תקן להן לישראל שיהו רוכלין מחזירין בעירות כדי שיהו תכשיטין מצויין לבנות ישראל והני מילי לאהדורי אבל לאקבועי לא ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לאקבועי נמי כי הא דרבא שרא להו לר' יאשיה ולרב עובדיה לאקבועי דלא כהלכתא מאי טעמא כיון דרבנן נינהו אתו לטרדו מגירסייהו הנהו דיקולאי דאייתו דיקלאי לבבל אתו בני מתא קא מעכבי עלויהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו מעלמא אתו ולעלמא ליזבנו והני מילי ביומא דשוקא אבל בלא יומא דשוקא לא וביומא דשוקא נמי לא אמרינן אלא לזבוני בשוקא אבל לאהדורי לא הנהו עמוראי דאייתו עמרא לפום נהרא אתו בני מתא קא מעכבי עלויהו אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו דינא הוא דמעכבי עליכו אמרו ליה אית לן אשראי אמר להו זילו זבנו שיעור חיותייכו עד דעקריתו אשראי דיזכו ואזליתו רב דימי מנהרדעא אייתי גרוגרות בספינה א"ל ריש גלותא לרבא פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא נקיט ליה שוקא א"ל רבא לרבא אדא בר אבא פוק תהי ליה בקנקניה נפק [אזל] בעא מיניה פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו לא הוה בידיה א"ל מר ניהו רבא טפח ליה בסנדליה א"ל בין דידי לרבא איכא טובא מיהו על כרחך אנא רבך ורבא רבה דרבך לא נקטו ליה שוקא פסיד גרוגרות דידיה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל חזי מר מאי עבדו לי א"ל מאן דלא שהייה לאוניתא דמלכא דאדום לא נשהייה לאוניתך דכתיב [עמוס ב-א] כה אמר ה' על שלשה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות מלך אדום לסיד נח נפשיה דרב אדא בר אבא רב יוסף אמר אנא ענישתיה דאנא לטייתיה רב דימי מנהרדעא אמר אנא ענישתיה דאפסיד גרוגרות דידי אביי אמר אנא ענישתיה דאמר להו לרבנן אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בישראל [שמינא] בי רבא ורבא אמר אנא ענישתיה [דכי הוה אזיל לבי טבחא למשקל אומצא] אמר להו לטבחי אנא שקילנא בישראל מיקמי שמעיה דרבא דאנא עדיפנא מיניה רב נחמן בר יצחק אמר אנא ענישתיה דרב נחמן בר יצחק ריש כלה הוה כל יומא מיקמי דניעול לכלה מרהיט בהדיה רב אדא בר אבא לשמעתייה והדר עייל לכלה ההוא יומא נקטוה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרב אדא בר אבא משום דלא הוו בסיומא אמרו ליה אימא לן הני שמעתתא דמעשר בהמה היכי אמרינהו רבא אמר להו הכי אמר רבא והכי אמר רבא אדהכי נגה ליה [לרב נחמן בר יצחק] (ולא אתי רב אדא בר אבא) אמרו ליה רבנן לרב נחמן בר יצחק קום דנגה לן למה יתיב מר אמר להו יתיבנא וקא מנטרא לערסיה דרב אדא בר אבא אדהכי נפק קלא דנח נפשיה דרב אדא בר אבא ומסתברא דרב נחמן בר יצחק ענשיה: **מתני'** מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו לא יסמוך לו כותל אחר א"כ הרחיק ממנו ארבע אמות החלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין כנגדן ארבע אמות: **גמ'** וקמא היכי סמיך אמר רב יהודה הכי קאמר

ומודה רב הונח בריה דרב יהושע. רע"ג דאמר בר מהא אבר מהא אחריתי מצי מעכב מלהביא כאן ולמכור מודה הוא ברוכלין מוכרי בשמים המחזירין בעיירות להביא בשמים לנשים להתקטף בהן ללא מלא לעכב עלייהו רוכלי העיר: למהדורי. לחזר ולסבב במבואות העיר ובבתים על כל הרואה לקנות ואחרי כן ישוב לעירו: ואי כורבא מרבנן הוא. לטריד בגירסא ולא אורחיה למהדורי אפי' לאקבועי נמי: ללא כהלכתא. אלא לפני משורת הדין: דיקולאי. מוכרי סלים ויש אומרים מוכרי יורות: ולעלמא ליזבנן. יומא דשוקא הוא והרבה באין ממקום אחר לקנות מן השוק לפיכך אין בני העיר מעכבין גם על המוכרים להביא אומנותם ולמכור לנכבדים לשוק: עמוראי. מוכרי אמר: אית לן אשראי במתא. מכרנו באמנה ורביכיס אנו לשהות כאן עד שנגבה חובות שלנו ואם אין אנו מוכרין סחורתינו כמה נתפרנס: עד דעקריתו. שתעקרו חובותיכם מן הלוקחים מכס באשראי: נקיט ליה שוקא. הכרז שלא ימכור איש בעיר גרוגרות אלא הוא: תהי ליה בקנקניה. הריח לו בקנקנו אם יין הוא אם חומץ כלומר דקהו בהלכות אם תלמיד חכם הוא אם לאו. ריח היין כשמריחין אותו אם טוב הוא קרי תהי כדאמרין בת תיהא במסכת ע"ז (דף סו:) וכן בכתובות (דף קה.) קרנא הוה תהי באמבא דחמרא: כפיפה מצרית. סל נכרים קל ערבה: מהו. מי חשוד כמעוכל והוה ליה ככלי גללים ואין מקבל טומאה עוד: א"ל. רב דימי לרב אדא: מר ניהו רבא. אתה הוא רבא לפי ששמע על רבא שהוא גדול העיר וסבור שהוא זה: טפח ליה בסנדליה. הכהו על סנדלו במקל דרך שחוק כשם שמכין למי שאינו חשוב: ללא שהייה. שלא נמנע מלהפרע: לאוניתא. אונאת בושח: דמלכא לדוס. רע"פ שהוא אדומי: על שרפו. מחמת בזיון: דאמר להו לרבנן אדמגרמיתו גרמי בי אביי. שהיה רגיל לומר לתלמידים עד שאהם הולכים אל אביי לגרם עצמות כלומר ללמוד שלא לשובע: תו אכלו כו'. בואו ולמדו הלכות אהובות מרווחות אל רבא: שמעיה דרבא. שלוחו לקנות בשק: ריש כלה. זורש ברבים בשבתות: ללא הוה בסיומא. יש אומרים שלא היו בעצה כשנעשה רב נחמן ריש כלה ויש אומרים ללא הוה בסיומא דפירקא דרבא דדריש בשבת הרגל הלכות האמורות בפרק אחרון של בכורות: שמעתתא דמעשר בהמה. בפרק אחרון דבכורות ורבא אמרינהו בסופא דפירקא: אתו רבנן. תלמידי הישיבה הבאים לשמוע: נטרנא ערסיה דרב אדא. אני מלפני כאן שיביאו את מטת רב אדא שמה: מתני' לא יסמוך לכותל חבירו כותל אחר אלא אם כן כו'. מפרש בגמ': והחלוטות. מי שהיו לו חלוטות פתוחים לחצר חבירו והחזק בדבר זה שלש שנים ובא בעל החצר לבנות קם כותל כריך לשער ד' אמות: בין מלמעלן. אם בא להגביה יגביה כותלו ד' אמות מן החלוטות: בין מלמטון. אם בא לבנותו נמוך כריך להשפילו מן החלוטות ד' אמות וטעמא מפרש בגמ': בין מכנגדן. כריך להרחיקו מהן ד' אמות: גמ' (רע"י)

תוספות קנאת סופרים תרבה חכמה. ולא גרסי' כמו שיש בספרים דאמר מר עזרא תיקן להם לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר דהא לא חשיב ליה במרובה (ב"ק דף פב.). גבי עשר תקנות שתיקן: מעלמא אתו ולעלמא ליזבנן. מכאן משמע דביומא דשוקא היה מותר להלוות לבני אדם הבאים ממקומות שם לשוק לנכרים דאתו מעלמא אבל לבני המקום לא ודוקא בשוקא אבל למהדורי לא: אמר ליה רבא לרב אדא בר אבא. כן גריס רבינו חננאל ולא גרסי' בר אהבה דאותו היה בימי רבי כדאמרין בקדושין (דף עב: ושם)) היום ישב רב אדא בר אהבה בחיקו של אברהם אבינו: פיל שבלע כפיפה מצרית. בפ' ר' ישמעאל (מנחות דף סט. ושם ד"ה פיל) איתא להך בעיא דהכא ומסיק התם למאי אי למבטל טומאתו תנינא כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאה אלא בשינוי מעשה וקאמר לא צריכא דבלע הוצין ועבדינהו כפיפה אי הוי עיכול והוי ככלי גללים או לא והכא בלע הוצין בעא מיניה דאי כפיפה שלימה אמאי לא הוה בידיה מתני' היא וקשיא לר"ת א"כ אמאי לא נקיטו ליה שוקא הא בעיא זו לא איפשיטא התם וי"ל דמ"מ הוה ליה לאיתויי הנך ראיות דמייתי התם ודחי להו: אנא ענישתיה. כל אחד מהן היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא משום דאמרין בשבת בפ' שואל (דף קמט:) כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה שנאמר (משלי יז) גם ענוש לצדיק לא טוב אלא רע וכתוב (תהלים) לא יגורך רע. ר"י: וקמא היכי סמיך. ס"ד דבנפל איירי' שכן משמע הלשון דקתני מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ומשני רב

כותלו. עושה ראש כותלו מדרון ומשפנו לכל החלונות עד שאינו ראוי לא לעמוד עליו ולא להשען עליו: משתי רוחות. שני כתלים זה כנגד זה משני לדי החלון: את הכותל מן המזחילה ד' אמות. מזחילה הוא אינור גדול כעין קנעל"א שלנו ומונחת לאורך הכותל על הכותל ומי הגג זבין לתוכה והיא מקלחתם לארץ ואם אורך כותלו מהלך על פני חצר חבירו ומזחילה עליו כריך זה להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל בצדה ארבע אמות על פני ארבע כו' כדי שיהא זוקף פס סולם בשיפוע לעלות בו לתקן מזחילתו לנקותה מעפר וזכרות הנופלין בה ומעכבין קילוח המים: במזחילה משופעת. שתקרת הגג משופעת ויוצאת להלן מן הכותל לתוך החצר והמזחילה בסוף התקרה משוכה להלן מן הכותל לתוך החצר הלכך אי לאו משום זקיפת סולם לא היה כריך להתרחק מראשי התקרה: דאי משום דוושא הא אזיל ואתי תותיה. תחת השיפוע: מתני' מרחיקין את הסולם מן השוכך. אם יש לזה שוכך בחצירו סמוך לכותל שבין שתי החצירות וחבירו בא להעמיד סולם בחצירו אכל הכותל ירחיקנו מן השוכך ארבע אמות: כדי שלא תקפוץ הנמייה. מן הסולם לשוכך ותהרוג את היונים והיא חיה קטנה: גמ' לימא מתני' ללא כרבי יוסי. דפליג בסיפא דפירקין בנוטע אינן סמוך לבור וטובא מימי איכא במתניתין דודאי לאו כרבי יוסי אללא לימא אף זו סולם ושוכך ללא כרבי יוסי: בגיירי דיליה. בחאים הבאים לו מיד גופו של בעל הבית ממע: דבהדי למנח ליה. בעוד שאוחז בסולם קפלה: גרמא בניזקין אסור. ואפי' למ"ד (ב"ק דף נח: ק.) ללא לחין דינא דגרמי ופטור מלשלם אסור לגרום וכשכח להעמיד גרמא להזיק חבירו מעכב: תלמי. דקלים קטנים: (ה"ט)

תוספות אלא אמר רבא ה"ק מי שהיה כותלו כו'. הקשה ריב"ם דלמה. ליה למינקט בכי האי גוונא שהיה לו כותל ברחוק ארבע אמות ונפל ליתני שלא יסמוך כותלו לכותל חבירו א"כ הרחיק ארבע אמות וליכא למימר דדוקא בכי האי גוונא שהיה רחוק כבר ארבע אמות והרחיק הראשון קאמר דלא יסמוך א"כ מאי פריך בסמוך טעמא שלא יאפיל אי משום סולם אבל משום דוושא לא: אבל משום דוושא לא. וא"ת ולימא דאיירי בעיר ישנה ואומר ר"ת דבית הוי כגינה לפי שנותנין מטה וכלים אצל הכותל ועוד י"ל דבחצר איכא דוושא דרבים מה שאין כן בבית ולר"י נראה דניחא ליה לשנויי בעיר חדשה דומיא דרישא וכן היה דמרחיקין את הכותל מן המזחילה אע"ג דמפסקת בינתים היה דמרחיקין את הסולם מן השוכך: וכמה אמר רב יבא כו'. ותימה דהשתא בעי וכמה ובתרי הכי פריך והתנן ארבע אמות וי"ל דרב יבא גופיה בעי וכמה ולא גמר' וכענין זה יש באלו מציאות (ב"מ דף כא. ושם ד"ה וכמה): במדיר את כותלו. ולא מצי לשנויי במגביה כותלו ד' אמות דכיון דקאי מן הצד ואורך הכותל לרחבו של חלון יכול לעמוד בסוף הכותל ולשחות ולהציץ: והא אנן תנן ארבע אמות. דמתני' איירי נמי מן הצד כיון דלא חייש לדוושא אלא משום חלונות: לימא תנן סתמא דלא כרבי יוסי. פ"ח מדקאמר הכא טפי לימא דלא כרבי יוסי ולא קאמר אמשניות דלעיל משמע דכולהו אתי כר"י והוי כולהו גירי דיליה דמההיא שעתא משתכחא היזיקא ולא פליג רבי יוסי אלא באילן וצ"ל לפי' דמתניתין דלעיל הוי נמי גירי דיליה דמיד כשסומך הכותל מונע הדוושא: כדי שיהא זוקף את הסולם. כשמכר ונתן לו זקיפת הסולם בחצירו איירי וקמ"ל דבעי ארבע אמות: והא גרמא הוא. תימה דלא פריך הכי לעיל גבי דוושא: זאת אומרת גרמא בנזקין אסור. ומעיקרא ס"ד כי היכי דמעיקרא פטור ה"נ דמותר הכא משמע דגרמא בנזקין דפטור וכן בפ' כיצד הרגל (ב"ק דף כו:): זרק כלי מראש הגג והוי תחתיו כרים וכסתות וקדם וסילקן אפילו הוא פטור ובפרק הפרה (שם דף מז:): הכניס פירות לחצר בעל הבית שלא ברשות כו' וקאמר בגמרא דאם אכלה והזקה פטור ונתן סם המות לפני בהמת חבירו דפטור (שם) ושולח בעירו ביד חרש שוטה וקטן (שם נט:): ופורץ גדר בפני בהמת חבירו וכופף קמת חבירו בפני הדליקה ועושה מלאכה במי חטאת (שם נו: נו). וליבה וליבתו הרוח דפטור בכל הנך כדאמר בפרק הכונס (שם דף נט:): ומבעית חבירו דהוי נמי גרמא כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף כד:): דאיהו הוא דאבעית אנפשיה ובכיצד הרגל (ב"ק דף כג:): שיסה בו כלב שיסה בו נחש פטור ויש ליתן טעם מאי שנא כל הני מדינא דגרמי כגון אחווי אחווי דהגוזל בתרא (שם דף קטז: ושם) ומראה דינר לשולחני ונמצא רע ונפרצה אומר לו גזור ודן את הדין דחייב לר"מ אפילו לא נשא ונתן בידו והשורף שטרותיו של חבירו ומוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו וחילק רבינו יצחק לשון אח' דדינא דגרמי חייב היינו שעושה הוא עצמו היזק לממון חבירו ועוד חילק דדינא דגרמי דחייב היינו משעת מעשה שבא ההיזק ועל הכל קשה טיהר את הטמא ובעה"ב עצמו עירבן עם פירותיו ואמאי חייב דהוא עצמו אינו עושה היזק בממון חבירו וגם באותה שעה שמטהר אינו בא ההיזק

ונראה לריצב"א דדינא דגרמי הוי מטעם קנס כדמוכח בירושלמי ולכך כל היזק המצוי ורגיל לבא קנסו חכמים וטעם דקנסו שלא יהא כל אחד הולך ומזיק לחבירו בעין והיינו טעמא דמאן דמחייב בהיזק שאינו ניכר ואפשר דבשוגג נמי קניס רבי מאיר כי היכי דקניס במטמא ומדמע אחד שוגג ואחד מזיד. (תוספות)

א

-

כג

דף

אתו אומני ויתבי תותייהו ואתו עורבי אכלי דמא וסלקי אבי תאלי ומפסדי תמרי אמר להו רב יוסף אפיקו לי קורקור מהכא א"ל אביי והא גרמא הוא א"ל הכי אמר רב טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור והא אחזיק [להו] הא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה אין חזקה לנזקין ולא איתמר עלה רב מרי אמר בקוטרא ורב זביד אמר בבית הכסא אמר ליה הני לדידי דאנינא דעתאי כי קוטרא ובית הכסא דמו לי: **מתני'** מרחיקין את השובך מן העיר חמשים אמה ולא יעשה אדם שובך בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח רבי יהודה אומר בית ארבעת כורין מלא שגר היונה ואם לקחו אפילו בית רובע הרי הוא בחזקתו: **גמ'** חמשים אמה ותו לא ורמינהי אין פורסין נשבין ליונים אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים ריס אמר אביי מישט שייטי טובא וכרסייהו בחמשים אמתא מליא ומישט שלשים ריס ותו לא והתניא ובישוב אפילו מאה מיל לא יפרוס רב יוסף אמר בישוב כרמים רבא אמר בישוב שובכין ותיפוק ליה משום שובכין גופייהו איבעית אימא דידיה ואיבעית אימא דכנעני ואיבעית אימא דהפקר: רבי יהודה אומר בית ארבעת כורין וכו': אמר רב פפא ואיתמא רב זביד זאת אומרת טוענין ללוקח וטוענין ליורש יורש תנינא הבא משום ירושה אינו צריך טענה לוקח איצטריכא ליה לוקח נמי תנינא לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי זה בחזקתה צריכא דאי אשמעינן התם גבי רשות הרבים דאימור כונס לתוך שלו הוא אי נמי אחולי אחול בני רשות הרבים גביה אבל הכא לא ואי אשמעינן הכא דכיון דיחיד הוא אימא פיוסיה פייסיה אי נמי אחולי אחיל גביה אבל רבים מאן פייס ומאן שביק אימא לא צריכא: הרי הוא בחזקתו: והא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה אין חזקה לנזקין רב מרי אמר בקוטרא רב זביד אמר בבית הכסא:

רש"י אומני. מקיזי דס: קורקור. עורבים שדומים בלעקתן כקורין קורקור: אפיק לי. כלומר אל יקיזו לי עוד כאן שעל כן העורבים באין: בקוטרא. עשן: בבית הכסא. שעל גבי הקרקע ונראה לעינים שכך היו בתי כסאות שלהן: מתני' מרחיקין השובך מן העיר. שהיונים מפסידין זרעוני גנות: א"ל כ"י יש לו כו'. שלא יפקידו היונים בשדה חבירו: מלא שגר היונה. מרובת פריחתה פעם אחת: ואם לקחו. כמו שהוא עם הקרקע אפילו אין לו כל סביביו אלא בית רובע הקב הרי הוא בחזקתו שהרי הוחזק בו הראשון כן: גמ' אין פורסין נשבין. שלא ילכדו בהם יוני היישוב: שלשים ריס. ארבע מילין: וכרסייהו בחמשים אמה קמלייא. במה שהן מלקטין בתוך חמשים אמה מתמלא כריסן ואין מפסידין בזרעים מכאן ולהלן: לא יפרוס. נשבין: ביישוב כרמים. שפורחין מכרם לכרם ופטים הרבה: ביישוב שובכין. שמדלג משובך לשובך: ותיפוק ליה משום שובכין גופייהו. מאי מאה מיל דקאמר דמשמע דבשביל יוני העיר מתרחק שבאין כאן דרך שובכין בלאו יוני העיר נמי לא יפרוס שהרי לוכד יוני שובכות של אחרים: טוענין ליורש וטוענין ללוקח. בית דין פותחים פה וטענה ליורש וללוקח שערער אדם עליהן ויש לו עדים שהיתה שלו או של אבותיו וזה אומר ירשתיו מאבא או לקחתיו מפלוני

שהחזקה בו ימים רבים והביא עדים שהחזקה בו אצלו או המוכר לו שלש שנים אע"פ שלא טען והן לקחו ממנו או מאבותיו טועניו לו בית דין ופוחתים לו פה ואילו למי שלא ירשה ולא לקחה מאחר כשאמר לו המעורר מה אתה עושה בתוך שלי והוא אומר החזקתי בה ג' שנים ולא אמרו לי דבר תנא במתני' (לקמן דף מא.) דאין לו חזקה ומתני' דקתני הרי הוא בחזקתו אשמועינן דהיכא דלקחה מאחר ובאו וערערו עליו אין כריך להרחיק אלמא טועניו ליה בשבילו שאותו שלקחה ממנו (ונימא) נחפיים עם סביביו במעות עד שנאותו: אינו כריך טענה. אינו כריך לומר אתה מכרת לאבי אלכא ראייתו לאבי שהחזיק בה ולא ערער אדם עליו: לקח חזר ובה זיזין. במתני' בח"ה תנן אין מויליאין זיזין וגוזזטרות לרשות הרבים אדם הבונה בית לא יוליא ראשי קורות תקרתו לרה"ר אבל אם רוכה כונס בנינו לתוך שלו ובונה ומויליא ראשי קורותיו לתוך ואם לקח חזר ובה זיזין וגוזזטרות יולאים לרה"ר הרי הוא בחזקתה שבית דין טועניו לו שהראשון כנס לתוך שלו או נחפיים עם הרבים: אימא לתוך שלו הוא כונס. שאילמלא כן היו הרבים מעכבין עליו ולא היה יכול לעשות בזרוע אבל כנגד היחיד אימא בזרוע עשה שהיה חזק ממנו: מאן פיים. מי היה ראוי לקבל מעות: ומאן שביק. מי הוא שבידו למחול ולסלוח: (ה"פ)

תוספות אתו אומני ויתבי תותייהו. בקרקע שלהן היו יושבין ולא בקרקע של רב יוסף מדפריך בתר הכי והא גרמא הוא: והא אחזיקו להו. פי' ר"י ב"ר מרדכי כיון שלא בא להחזיק בקרקע של חבירו ולומר שלו הוא אלא לתשמיש בעלמא שנהנה ממנה מועלת חזקה שלא בטענה דמסתמא לא היו אומרים שמכר להם רב יוסף תשמיש זה והווי כי הנהו דלעיל (דף ו.) דאחזוק להורדי דמועלת חזקה שלא בטענה דמדלא מיחא ג' שנים מחל לו ואין נראה דאם לא הקנה לו כי החזיק להורדי אמאי החזיק לכשורי אלא על כרחך התם שטוען שהקנה לו ולהכי אחזיק לכשורי דאין אדם עושה קנין למחצה: אין חזקה לנזקין. אומר ר"ת דאפי' הקנה יכול לחזור בו דקנין בטעות הוא דסבור היה שיכול לקבל ועכשיו אין יכול לקבל ואין נראה דמדקאמר אין חזקה לנזקין איכא למידק הא ראייה יש כדדייקין בחזקת הבתים (לקמן דף מט:) גבי הא דתנן ולא (לאשה חזקה בנכסי בעלה): בקוטרא. נראה לר"י דדוקא בקוטרא דכבשן שהוא גדול ומזיק ביותר אין חזקה כדאמר במרובה (ב"ק דף פב:) אין עושין כבשונות בירושלים מ"ט משום קוטרא ודוקא נמי בית הכסא שלהן שהיה למעלה מן הקרקע והיה מסריח ביותר אבל בשלנו שהוא מכוסה יש חזקה: לדידי דאנינא דעתאי. פי' שהיה איסטניס כדאמרינן בערבי פסחים (פסחים דף קיג: ושם) שלשה חייהם אינן חיים הרחמנים והרתחנים ואניני הדעת אמר רב יוסף וכולהו איתנהו בי: כקוטרא ובית הכסא דמו. והא דקאמר אפיקו קורקור מהכא משמע דמשום עורבים היה אומר ודאי אם לא היו עורבים היה סובל אף על גב דאנינא דעתיה אי נמי העורבים היו אוכלים הדם ופורחים ומקנחים בפירות: מרחיקין השובך מן העיר חמשים אמה. מפני התבואה הנשטחת בגגות העיר כדי לייבש אבל לתבואה שבשדות ליכא למיחש בקרוב לעיר לפי שהשדות רחוקין מן העיר אלף אמה כדתנן (ערכין דף לג:) אין עושין מגרש שדה ולא שדה מגרש: ולא יעשה שובך תוך שלו. ברחוק מן העיר בין השדות ואצטריך למיתני תרוייהו דאי תנא רישא להרחיק מן העיר התם דוקא מרחיק מפני שתבואות העיר מגולות הן בחצר הן בגג אבל תבואה הנזרעת בשדה ומכוסה אין צריך להרחיק ואי תנא סיפא משום דבשדות שכיחא תבואה אבל בעיר דלא שכיח כולי האי אימא לא: בית ארבעת כורין כמלא שגר היונה. ור' יהודה ורבנן לא פליגי בשגר היונה כמה הוי דמודו רבנן דבית ארבעה כורין הוי שגר היונה אלא רבנן סברי כיון דבחמשים אמה מליא כריסייהו כדאמרינן בגמ' תו לא מזקי טפי ור' יהודה סבר דכמלא שגר מזקי: אלא אם כן הרחיק שלשים ריס. היינו ד' מיל דהמיל ז' ריס ומחצה ופעמים שהגרמא נותן שיעור בריסין ופעמים במילין ופעמים בפרסה: והתניא ביישוב אפילו מאה מיל. תימה דמאי ס"ד דהוי פי' וביישוב אי קרי העיר יישוב א"כ אפילו מאה מיל לאו דוקא כמו שמשמע אלא אפילו אלף מיל או יותר א"כ בשום מקום לא יפרוס אפילו במדבר ורחוק לאין סוף מן העיר ואפילו אם נאמר דמאה מיל דוקא מכל מקום היאך יפרש את הברייתא דהכי תניא בתוספתא דמרובה אין פורסין נשבין ליונים א"כ הרחיק מן היישוב שלשים ריס בד"א במדבר אבל ביישוב אפי' מאה מיל לא יפרוס כיון דעיר קרי יישוב ואי ס"ד דהכי פירושו בד"א במדבר פי' שאין זרעים אבל ביישוב פי' ביישוב זרעים אפילו מאה מיל לא יפרוס אם כן מאי קשיא ליה ואומר ריב"א דודאי ס"ד דאיירי ביישוב זרעים ולהכי פריך ומישט שייטי שלשים ריס ותו לא אפי' ביישוב זרעים והא מוכח דביישוב זרעים שייטי טובא ואין זה אלא משום אכילה אלמא דלא מליא כריסייהו בחמשים אמה ומשני דלא איירי ביישוב זרעים אלא ביישוב שובכין ויישוב כרמים וקרי

מדבר היכא דליכא שובכים וכרמים: יורש תנינא. וס"ד המקשה דמתני' אשמעינן ביורש וה"ה בלוקח ומיהו רב זביד דנקט נמי יורש אמתני' דלקמן סמיך אבל מתני' דהכא לא שמעינן מינה יורש מדאיצטריך מתני' דלקמן: וצריכי. וא"ת ביורש נמי ליתני תרתי וי"ל דאשמעינן בלוקח וה"ה ביורש: אחולי אחילו גביה. פי' ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר שהרשות בידם כדאמר פרק בתרא דמגילה (דף כו.). וכיון דליכא לכל חד בדרך אלא פורתא מחלי טפי מיחיד: (תוספות)

דף - כג

מתני' ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו נמצא בין שני שובכות קרוב לזה שלו קרוב לזה שלו מחצה על מחצה שניהם יחלוקו: **גמ'** אמר רבי חנינא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואע"ג דרובא דאורייתא וקורבא דאורייתא אפילו הכי רובא עדיף מתיב רבי זירא **[דברים כא-ג]** והיה העיר הקרובה אל החלל ואע"ג דאיכא אחריתי דנפישא מינה בדליכא וליזיל בתר רובא דעלמא ביושבת בין ההרים תנן ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך ואף על גב דאיכא אחריתא דנפיש מיניה בדליכא אי הכי אימא סיפא חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו ואי דליכא ודאי מההוא נפל הכא במאי עסקינן במדדה דאמר רב עוקבא בר חמא כל המדדה אין מדדה יותר מנ' בעי ר' ירמיה רגלו אחת בתוך נ' אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה מהו ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא תא שמע נמצא בין שני שובכות קרוב לזה שלו וקרוב לזה שלו ואף על גב דחד מינייהו נפיש מחבריה הכא במאי עסקינן ששניהן שוין וליזיל בתר רובא דעלמא הכא במאי עסקינן

ה"י מתני' ניפול. גוזל: הנמצא בתוך חמשים אמה. של שובך: נמצא בין שני שובכות. בתוך חמשים לשניהם: גמ' רוב וקרוב. אם כל דבר לפנינו ויש בו להלך אחר הרוב והוא כך ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כך הלך בו אחר הרוב ואע"ג דתרווייהו דאורייתא רובא דאורייתא דכתיב אחרי רבים להטות (שמות כג) וקורבא דאורייתא דכתיב והיה העיר הקרובה וגו': ואע"ג דאיכא אחריתי. שרחוקה ממנו שגדולה ממנה כרוב עס: בדליכא. רחוקה מזו שגדולה ממנה אלכא כולן שוות: בין ההרים. שאין דרך רוצחים לבא ממקומו' אחרים לכאן: לאו אע"ג דאיכא אחריתא. חוץ לחמשים אמה דנפיש מהאי: אימא סיפא כו'. הוא הדין דהוא מצי למיפרך נמי ליזיל בתר רובא דעלמא אלכא דאית ליה פירכא דעדיפא: הכא במאי עסקינן. כולה מתניתין מתרלא במדדה בגוזל שאינו יכול לעוף אלכא בדידיו מעט מעט הלכך תוך חמשים אמה של בעל השובך ואף על גב דאיכא אחריתי דנפיש דכל המדדה אינו מדדה יותר מחמשים וחוז' של חמשים של מוצאו דכיון דאין מדדה יותר מחמשים וזה ילא חוץ לנ' נפק ליה מתורת מדדה וקם ליה בתורת מפרית ואיכא למיזל ביה בתר רובא דעלמא: ועל דא אפקוהו. שהיה מטריח עליהם: וליזיל בתר רובא דעלמא. וליהוי של מוצאו דקא ס"ד דנמצא בין שתי שובכות אחרון לחמשים אמה נמי קאי דנפיק ליה מתורת מדדה: (ה"י)

תוספות חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו. דאזלינן בתר רובא דעלמא ואפי' למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב היינו במקום שהוא מוחזק אבל הכא דליכא חזקה דממונא אזלינן בתר רובא וא"ת בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כד. ושם) לרבנן דרבי שמעון בן אלעזר דאמרי אפילו בעיר שרובה כותים חייב להכריז

בדבר שיש בו סימן ואמאי לא אזלינן בתר רובא כיון דליכא חזקה דממונא וי"ל דתקנת חכמים הוא כדי לקיים מצות השבת אבידה כיון דיכול להתברר ע"י הכרזה אם היא של ישראל וישראל נמי לא מייאש דמסיק אדעתיה דלמא משכח ישראל ויכריז: רוב וקרוב הלך אחר הרוב. וא"ת מאי קא משמע לן מתניתא היא (כתובות דף טו.) ט' חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה [וכו'] ובנמצא הלך אחר הרוב משמע אפי' נמצא קרוב לחנות המוכרת נבילה ותירץ ר"י בר מרדכי דאי ממתניתא הוה אמנא כגון דאין דלתות מדינה נעולות דאיכא תרי רובי קמ"ל רבי חנינא דאפילו דלתות מדינה נעולות דליכא אלא חד רובא ור' זירא דפריך ליה בסמוך אע"ג דר' זירא נמי אית ליה לקמן אפילו דלתות מדינה נעולות היינו בתר דשני ליה דקיבלה מרבי חנינא ואין נראה לריצב"א דאם כן מאי פריך ליה מקרא תיקשי ליה אמתניתא דתשע חנויות ואפילו תוקמה כשאין דלתות מדינה נעולות הא טעמא דבעינן תרי רובי אינו אלא מדרבנן משום גזירה כדאמר בסוף פ"ק דכתובות (דף טו.) ונראה לר"י דאי ממתני' ה"א בנמצא באמצע ועוד נראה לר"י דרבי חנינא אתא לאשמועינן דאפילו בקורבא דמוכח דאזלינן בתר רובא וכן משמע בסמוך גבי חבית שצפה בנהר דבעי למימר דרב דאמר כנגד עיר שרובה ישראל מותרת לית ליה דרבי חנינא והיכי מתוקמא דהא משמע דמותרת אפילו נמצאת סמוך לבית נכרי וזהו מטעם דאזיל בתר רוב העיר ישראל וכרבי חנינא אלא ודאי לגבי קורבא דביתו של נכרי הוי קורבא דלא מוכח כיון שדרים רוב ישראל באותה העיר ורב אזיל בתר רובא היכא דהקורבא לא מוכחא ודלא כרבי חנינא אבל אותה עיר כנגד האי דקירא הוי קורבא דמוכח ולכך אזיל בתרה וכל ההלכה תתיישב כמו שאפרש ולהכי לא מייתי בכליה גמרא דרבי חנינא אלא לקמן גבי חצבא דאישתכח בפרדיסא של ערלה דקורבא דמוכח הוא שנמצא בפרדיסא דערלה גופיה ובפ"ק דביצה (דף י:) מייתי ליה נמי גבי הא דתנן זימן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים אסורים ומפרש בגמ' כגון שזימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא אינהו נינהו ואיתהפוכי איתהפוך קמ"ל דהנך אזול לעלמא והני אחריני נינהו ומעלמא אתו ומסיק עלה לימא מסייע ליה לרבי חנינא כו' והתם קורבא דמוכח הוא דהא שחורים ולבנים היו שם ומוכח דאינהו נינהו: מתב רבי זירא והיה העיר הקרובה כו' מאי לאו דאיכא אחריתי דנפישא מינה. אמתניתא דתשע חנויות נמי הוה ליה לאקשוויי אלא אמתניתא איכא לשנויי בדליכא ותו ליכא לאקשוויי ניזיל בתר רובא דעלמא דלגבי רובא דעלמא הוה קורבת זו העיר קורבא דמוכח אבל לר' חנינא דאפילו בקורבא דמוכח הלך אחר הרוב פריך שפיר דכי נמי משנינן בדליכא אכתי תיקשי ניזיל בתר רובא דעלמא: בדליכא. תימא דהכא משמע דטעמא דהעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה משום דמתוך הקורבא מוכח שמשם בא ההורג ובסוטה (דף מה:) תניא מנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה בית דין שמניחין אותה שאין בה בית דין והולכין לעיר אחרת שיש בה בית דין ואמאי והלא מתוך הקורבא נראה שמאותה שאין בה בית דין היה: ביושבת בין ההרים. ואם תאמר ואמאי איצטריך קרא בסוף פרק מרובה (ב"ק דף פב:) דאין ירושלים מביאה עגלה ערופה ואע"ג דכתיב (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה מ"מ כל ישראל היו באין לרגל וגם בשאר ימות השנה להביא נדרים ונדבות וגם אומות העולם היו באין שם בסחורה שקרויה רוכלת עמים וי"ל שהיו מקומות שלא היו רגילים לבא רק בני ירושלים אי נמי בימי חזקיה שכל ישראל היו שם ולא היו באין לסחורה: ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה כו'. ואמתניתא דתשע חנויות לא מצי למיפרך דהכא הוי קורבא דמוכח דהוי משובך זה דהוי תוך חמשים והנך דנפיש הוי חוץ לנ' ולעיל אמרינן דכרסייהו בחמשים אמה מליין: בדליכא. לא מצי למיפרך דניזיל בתר רובא דעלמא דמייירי דליכא שום שובך תוך שלשים ריס ואמר לעיל דלא שייטי אלא שלשים ריס ותו לא: ואי דליכא אחריני ודאי מההוא נפל. דבשלמא אי איכא דנפיש מיניה אתי שפיר דהוי של מוצאו כגון דהוי ההוא דנפיש של הפקר או של כותים אבל השתא דליכא ודאי מההוא נפל ולא מצי לשנויי כגון דליכא דנפיש אלא שוין דמכל מקום אמאי הוי של מוצאו כיון שקרוב לזה דהכי משמע דחוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו אע"פ שקרוב לזה מזה דהא תנן מוצאו בין שני שובכין קרוב לזה שלו דכשהן שוין אזלינן בתר קרוב: ודאי מההוא נפל. ואם תאמר ודלמא מעוברי דרכים נפל כדאמרינן לקמן גבי זיקי דחמרא דאישתכחן בי קופאי וי"ל דהיכא דודאי נפל ולא ידעין ממי תלינן בעוברי דרכים אבל הכא דמצי למימר דמשובך בא לית לן למיתלי ולאחזוקי בנפילה דבני אדם נזהרין שלא יפלו מהם היונים: ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא. אין לפרש משום דבעי מילתא דלא שכיחא כלל דהיכי איתרמי דרגלו אחת תוך חמשים ורגלו אחת חוץ לחמשים בצמצום דהא אשכחנא דמתניתין נמי בכהאי גוונא איירי דקתני מחצה על מחצה יחלוקו ונראה לרבינו תם דמשום הכי אפקוהו משום דמדדה אינו מדדה כלל יותר מחמשים אמה אפילו רגלו אחת דכל מדות חכמים כן הוא. מוצאו בין שני שובכין. ואע"ג דחד מינייהו נפיש אומר ר"י דהך פירכא הוי מצי למיפרך אמתניתא דתשע חנויות דהאי קורבא דלא מוכח הוא דאי הוי תוך חמשים לזה הוי נמי תוך חמשים לזה ואי הוי חוץ חמשים לזה הוי נמי חוץ חמשים לזה ואפילו הכי אזלינן בתר קורבא ומיהו מצינן למימר דעיקר לא פריך אלא משום דבעי למיפרך וניזיל בתר רובא דעלמא אבל קשיא לרשב"א

דהיכי מצי למימר אף על גב דחד מינייהו נפיש הא קתני מחצה על מחצה שניהם יחלוקו ואי חד מינייהו נפיש ניזל בתר רובא ואומר ר"י דהוי מצי למימר וליטעמיך: וליזיל בתר רובא דעלמא. הוי מצי לשנויי דאין כי אם שני שובכין תוך ל' ריס אלא בעי לשנויי דומיא דרישא דיש שובכין הרבה אע"ג דהשתא דמוקי לה בשביל של כרמים לא הוי דומיא דרישא דהא רישא לא מיירי בשביל של כרמים בהא לא קפיד במאי דלא הוי דומיא דרישא כיון שאין מזכיר במשנתנו שביל של כרמים בשום מקום ועוד הוה מצי לשנויי קרוב לזה שלו תוך חמשים אמה ובמדדה: (תוספות)

א

-

כד

דף

בשביל של כרמים דאם איתא דמעלמא אתי כיון דמידדי לא מצי אתי דכל דמידדי והדר חזי ליה לקיניה מידדי ואי לא לא מידדי אמר אביי אף אנן נמי תנינא דם שנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור ואע"ג דאיכא עלייה דמקרבא א"ל רבא רוב ומצוי קא אמרת רוב ומצוי ליכא למאן דאמר דתני ר' חייא דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה ואמר רבא ש"מ מדרבי חייא תלת שמע מינה רוב וקרוב הלך אחר הרוב ושמע מינה רובא דאורייתא וש"מ איתא לדר' זירא דאמר רבי זירא אע"פ שדלתות מדינה נעולות דהא אשה דכי דלתות מדינה נעולות דמיא ואפי' הכי קא אזלינן בתר רובא והא רבא הוא דקאמר רוב ומצוי ליכא למ"ד הדר ביה רבא מההיא איתמר חבית שצפה בנהר אמר רב נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל מותר כנגד עיר שרובה נכרים אסירא ושמואל אמר אפי' נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אסירא אימור מהאי דקרא אתאי לימא בדרבי חנינא קא מיפלגי דמר אית ליה דרבי חנינא ומר לית ליה דרבי חנינא לא דכולי עלמא אית להו דר' חנינא והכא בהא קמיפלגי דמ"ס אם איתא דמהאי דקרא אתאי עקולי ופשורי הוה מטבעי לה ומר סבר חריפא דנהרא נקט ואתאי ההוא חצבא דחמרא דאישתכח בפרדיסא דערלה שריא רבינא לימא משום דסבר לה דרבי חנינא שאני התם דאי מיגניב מינה אצנועי בגויה לא מצנעי והני מילי חמרא אבל עינבי מצנעי הנהו זיקי דחמרא דאשתכחון בי קופאי שרנהו רבא לימא לא סבר לה לדרבי חנינא שאני התם דרובא

רש"י בשביל של כרמים. דע"י כרמים נדה חוץ לחמשים ומיהו בתר רובא דעלמא ליכא למיזל דכל המדדה וחזי לקיניה כשמחזיר ראשו מדדה אי לא לא מדדה והאי אי מעלמא אתא לא מצי חזי לקיניה דכרמים מפסיקין לפניו: אף אנן נמי תנינא. כר' חנינא דרוב וקרוב הלך אחר הרוב: נמלא בפרוזדור. נמלא דם לאשה בין כותלי רחם מבחוץ הקרוי בית החיטון: ספיקו טמא. ספק זה טומאה ודאית מדקתני שחזקתו מן המקור ומה ספיקא יש כאן רישא דמתניתין במסכת נדה משל משלו באשה החדר והפרוזדור והעלייה דם החדר טמא והוא המקור ומפרש בגמרא החדר מבפנים בעובי גופה לכל אחוריה והפרוזדור מבחוץ לכל פניה והעלייה בנויה על גבי שניהם ודם העלייה טהור וכולו פתוח מעלייה לפרוזדור וקתני נמלא בפרוזדור חזקתו מן המקור זב וילא אל החוץ הואיל ורוב דמים מנאיים בו ולא אמר מן העלייה נטף דרך הלול ואע"ג דעלייה קרוב לפרוזדור שעל גבו: רוב ומאוי. דמיו רבים יותר משל עלייה ועוד שהו דדירין לזב משם דמי העלייה אין דדירין ללאה בהא ליכא מאן דפליג על רבי חנינא: חייבין עליו על ביאת מקדש. דלא מספקינן לה כמביא חולין לעזרה דודאי דם נדה הוא: ושורפין עליו תרומה. ולא אמרי' ספק הוא ותולין לא אוכלין ולא

שורפין: שמע מינה. מדלחזיק ליה בדם נדה ולחי תלת: איתא לדר' זירא. דאמר גבי תשע חנויות בשילהי פ"ק דכתובות ובנמצא הלך אחר הרוב ומוחר דלע"פ דלכתות מדינה נעולות דליהא אלחא חד רובא להכשירה רוב העיר שתשע חנויות שבה מוכרות בשר שחופה והאחת מוכרת נבילה דליכא מילתא דבעינן ביה תרתי רובי כדלמרי' התם כגון לכתות מדינות פתוחות ורוב טבחים סביבות המדינה ישראל דליכא למיזל בתר תרי רובי להכשירה רוב העיר ורוב הבאין מחולת ליה: דהא אשה כדלכתות המדינה נעולות. כלומר דליכא למימר בה תרתי רובי אלחא חד רובא שרוב דמיס מן המקור וקא אזלי בה בתר רובא להביא קרבן לעזרה ולשרוף תרומה למידי דלחור לעשותו מספק הוא: והא רבא הוא דלמר. לעיל רוב ומאי ליכא למאן דלמר ולא חסייעין לר' חנינא מהא והכא מסייע ליה מינה דקאמר ש"מ תלת: חבית. של יין: מההיא דקרא. שם מחוז הוא על נהר פרת כדלמר בקדושין (דף ע"א): לענין יוחסין ובגטין ואין ישראל מלויין שם והוא למעלה מפרת ויכולה חבית לבוא משם אללנו: רב לית ליה דרבי חנינא. ואזיל בתר קורבא ושמואל אזל בתר רובא דלית ליה לדרבי חנינא: עקולי ופשוטי הוו טבעי ליה. הרבה מקומות יש משם ועד כאן שהמים מתעקלין ומתגלגלין כגלגל במקום אחד מחמת כפי סלעים ארוכים הבאים אל תוך הנהר והמים מכסין עליהם והספינות מתגלגלות שם וטובעות: ופשוטי. הפשרות שלגים הנקוים אלל הנהר וקוו וקיימי ואם תבא החבית שם תעמוד שאין הנהר מוליכה: חריפותא דנהרא נקט ואלחאי. שמה מתחלה נפלה באמצעית הנהר במקום חזק ומרוכז המים הביאחה ולא הניחחה לנטות ימין ושמאל: בפרדיסא דערלה. בכרם של ערלה: שרי רבינא. ולא חש שמה מכרם זה גנב היין זה: אי גניב מיניה אלנועי בגויה לא מלנעי. אין דרך גנבים להלניע היין במקום שגנבוהו משם משום דמתירא שמה ימלאהו דורך הענבים: זיקי. נודות: בי קופאי. טמונים בין גפנים שבכרם והיא של ישראל: לימא לא סבר לה לדרבי חנינא. לילך אחר הרוב אלחא אחר הקרוב וכאן ישראל מלויים יותר מנכרים ולא אזלינן בתר רובא דעלמא: (ד"ה)

תוספות דכל דמידדי אי הדר חזי לקיניה מידדי. לא היה צריך למאי דקאמר אי הדר חזי לקיניה מידדי כיון דשובכין דעלמא יותר מחמשים מן הכרמים [אז] ליכא למיחש לרובא דעלמא דכל המדדה אינו מדדה יותר מחמשים אבל הנך שני שובכין שהכרמים בתוך חמשים אמה שלהם אתי שפיר דקרוב לזה שלו אפילו נמצא חוץ לחמשים אמה דלא נפק מתורת מדדה דע"י כרמים מידדי יותר מחמשים אלא איירי דאפילו אם יהו שובכין דעלמא בין הכרמים ועוד מדנקט שביל משמע שאלו ב' השובכין בתוך השביל והניפול כמו כן נמצא בתוך השביל דליכא למיחש שהן משובכין דעלמא אפי' אינם רחוקים כלל כיון דלא מצי חזי לקיניה אבל מאלו השובכין הוא דאין דבר מפסיק בינו לבין השובך: אמר אביי אף אנן נמי תנינא דם הנמצא בפרוזדור טמא כו'. בנמצא בגג פרוזדור מן הלול ולפנים איירי כדמוכח בפרק כל היד (נדה דף יז: ושם ד"ה מן) וסוגיא דהתם מפרש במקומה: ואף על גב דאיכא עלייה דמקרבא. וקרוב דמוכח הוא דקרוב לעלייה הוא ומן החדר אינו יכול לבא אלא שחתה ביותר כמו שפירש במסכת נדה (שם): דתני רבי חייה. אי גרסינן תני אתי שפיר אבל אי גרסינן דתני תימה היכי מייתי מהכא דרוב ומצוי הוא דלמא לאו משום דרוב ומצוי קאמר רבי חייה דשורפין עליו את התרומה אלא משום דרוב וקרוב הלך אחר הרוב כרבי חנינא ונ"ל דאפילו גרסי' דתני לא מדברי רבא הוא אלא גמרא הוא דמייתי לה דשפיר הוה מוכח אביי ממתני' דנדה דרוב וקרוב הלך אחר הרוב דאף על גב דקתני ספיקו טמא על כרחך לאו ספיקא הוא מדתני רבי חייה דחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו תרומה. (הג"ה) ומהר"ם אומר דרבא מייתי לה דרוב ומצוי הוא דאי אינו מצוי א"כ מאי קמ"ל רבי חנינא כיון דשמעינן לה מדתני רבי חייה אבל ממתני' דנדה לא היה יכול להוכיח דאפילו אם אינו רוב ומצוי הוצרך רבי חנינא לאשמועין דלא נימא ספיקו טמא הוה ספק ממש ולמאי דהדר ביה רבא וקאמר דלא הוי רוב ומצוי איצטריך רבי חנינא לאשמועין דאי מדתני רבי חייה ה"א דרוב ומצוי הוא קמ"ל ר' חנינא דלאו רוב ומצוי הוא (ע"כ הג"ה): ושמע מינה איתא לדר' זירא. נראה לריצב"א דאע"ג דטעמא דבעינן תרי רובי הוי משום דגזרינן רוב סיעה אטו רוב העיר מ"מ איצטריך ליה למימר גבי חנות דלא בעינן תרי רובי דאע"ג דליכא למימר הכי מ"מ איכא למיגזר שמה יקח מן הקבוע אי לאו דאיכא רובא דעלמא ובני אשה נמי אי גזרינן בעלמא הוה לן להחמיר שלא לשרוף מן הלול ולפנים אטו מן הלול ולחוץ ונראה לו דהלכה כרבי חנינא: . הג"ה וש"מ רובא דאורייתא. חשיב ליה רובא דליתיה קמן דברובא דאיתיה קמן לא צריך

למידק ש"מ דקרא כתיב אחרי רבים להטות כדפריך פרק קמא דחולין (דף יא. ושם) גבי הא דבעי מנ"ל הא דאמרינן זיל בתר רובא ופריך מנ"ל דכתיב אחרי רבים להטות: אימור מהאי דקרא אתאי. ולא דוקא נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אסר שמואל אלא אפי' עיר שכולה ישראל איכא למיחש להכי: לימא משום דסבר לה כר' חנינא. וליכא למימר דשריא משום דספק ערלה בחוצה לארץ מותרת דהא אי לית ליה כרבי חנינא אלא רוב וקרוב אזלינן בתר קרוב א"כ הויא ודאי ערלה: ואצנועי בגויה. ואם תאמר מכ"מ יהא אסור דרובא דעלמא נכרים נינהו והוי יין נסך וי"ל דרוב גנבי ישראל כדאמר בפרק בתרא דע"ז (דף ע.). בי קופאי. פי' בערוך מקום כדאמרי' (סוטה דף מו:). רב מרדכי אלויה לרב שימי בר אשי לבי קופאי ובכהאי גוונא היה דהוה קורבא דמוכח: לימא רבא לית ליה דר' חנינא. פי' והא רבא אית ליה לעיל דר' חנינא: (תוספות)

ב

-

כד

דף

דשפוכאי ישראל נינהו וה"מ ברברבי אבל זוטרי אימור מעוברי דרכים נפול ואי איכא רברבי בהדייהו אימור באברורי הוה מנחי: **מתני'** מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה אבא שאול אומר כל אילן סרק חמשים אמה ואם העיר קדמה קוצץ ואינו נותן דמים ואם אילן קדם קוצץ ונותן דמים ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים: **גמ'** מאי טעמא אמר עולא משום נויי העיר ותיפוק ליה דאין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה לא צריכא לר' א דאמר עושין שדה מגרש ומגרש שדה הכא משום נויי העיר לא עבדינן ולרבנן נמי דאמרי אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה ה"מ זרעים אבל אילנות עבדינן והכא משום נויי העיר לא ומנא תימרא דשאני בין זרעין לאילנות דתניא קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ניטע רובו הרי הוא כחצר ומותר: ואם העיר קדמה קוצץ ואינו נותן דמים וכו': מ"ש גבי בור דקתני קוצץ ונותן דמים ומאי שנא הכא דקתני קוצץ ואינו נותן דמים אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא ומאי קושיא דלמא שאני הזיקא דרבים מהזיקא דיחיד אלא אי איתמר דרב כהנא אסיפא איתמר אם האילן קדם קוצץ ונותן דמים ולימא להו הבו לי ברישא דמי והדר איקוץ אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא: ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים: מאי שנא מבור דאמרת לא יקוץ התם דודאי לאו למיקץ קאי ספיקו נמי לא אמרינן ליה קוץ הכא דודאי למיקץ קאי ספיקו נמי אמרינן ליה קוץ ואי משום דמי אמרינן ליה אייתי ראייה ושקול: **מתני'** מרחיקין את גורן קבוע מן העיר חמשים אמה לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו א"כ יש לו חמשים אמה לכל רוח ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו בכדי שלא יזיק: **גמ'** מ"ש רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי סיפא אתאן לגורן שאינו קבוע היכי דמי גורן שאינו קבוע א"ר יוסי בר' חנינא כל שאינו זורה ברחת רב אשי אמר מה טעם קאמר מאי טעמא מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה כדי שלא יזיק מיתבי מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה וכשם שמרחיקין מן העיר חמשים אמה כך מרחיקין מדלועיו ומקשוואיו ומנטיעותיו ומנירו של חבירו חמשים אמה כדי שלא יזיק בשלמא לרב אשי ניחא אלא לאביי קשיא קשיא בשלמא ממקשוואיו ומדלועיו דאזיל אבקא ואתי בליביה ומצוי ליה אלא מנירו אמאי א"ר אבא בר זבדא ואיתימא ר' אבא בר זוטרא מפני

רס"ז דשפוכאי. שופכי יין מן החבית לנודות למכור לעוברי דרכים במדינה זאת כדמסיים ואזיל: כרברבי. לזיכא למיחש לרובא דעלמא למימר מעוברי דרכים נפול: ואי איכא כרברבי בהדייהו. אף הקטנים מותרין

דברצברי לאו אורחיהו דעוברי דרכים אלח כולו מלוקח יין של מדינה זו נינהו וישראל הן וקטנים שאין דרך ללוקח יין להביאם: אימור באברורי הוה מנחי. להשוות משא החמור כשיש שתי נודות זה גדול מזה מעט ומכביד המשא ללד אחד מניחין נוד קטן אללו להשוות המשא: מתני' מרחיקין את האילן מן העיר. בגמרא מפרש משום נויי העיר לפי שנוי לעיר כשיש מרחב פנוי לפניו: חרוב וסקמה. ענפיהם רבים: ואילן סרק. גנאי הוא לעיר: ונותן דמים. מי שהעיר שלו: גמ' ותיפוק ליה דאין עושין מגרש שדה. משנה היא בפ' אחרון של ערכין (דף לג:): ומגרש אלף אמה הוא וכל אלף אמה אכור לעשותו שדה וקס"ד לא שדה לבן ולא שדה אילן: לא כריכא לר' אלעזר. דפליג התם ואמר דל"א בערי הלויים אבל בערי ישראל כו': ה"ג ולרבנן דאמרין אין עושין הני מיילי בזרעים אבל באילנות עושין. בתוך אלף אמה: והכא. בתוך עשרים וחמש אמה משום נויי העיר אין עושין: קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה. סאתים הוא שיעור חצר המשכן ונתנוהו חכמים שיעור לכל היקף שלל הוקף לדור בתוכו או להשתמש מן הבית לתוכו כגון קרפף שבקעה אבל המוקף לדירה אפי' בית עשרה כורין מטלטלין בו וקאמר הכא יתר מבית סאתים שהוקף לדירה הוא מותר לטלטל בכולו: נזרע רובו. בטלו הזרעים שם דירה ממנו והרי הוא כגינה שאין הקפה לדירה הואיל ויתר מבית סאתים הוא אין מטלטלין בו עוד: אבל ניטע רובו. באילנות אין האילנות מבטלין תורת דירתו ממנו והרי הוא כחצר שלפני הבתים שהקיפוה לדירה ומותר: מאי שנא בור. דבעינן נמי הרחקה וקתני נמי אם הבור קדמה קולץ ונותן בעל הבור דמי האילן לבעל האילן: לא חמימא ולא קריא. שזה סומך על זה אף כאן דמי האילן מי יתנס אם באת להטילם על בני העיר כל אחד אומר ממני לא יתחילו ונמצא האילן עומד והעיר מגונה ואין זו הפארת ארץ ישראל: ומאי קושיא. מבור לעיר דאיכטריד לשנויי הכי דלמא שאני היזק דרבים מהזיקא דיחיד לא חייבו חכמים לקוץ אילנו בשביל בור היחיד בלא דמים אבל בשביל היזק רבים חייבוהו לקוץ: לא חמימא כו'. אם באת להמתין עד מהן מעות עמוד זה לאורך ימים בני העיר סומכין זה על זה ובעל האילן רואה בכך לפיכך יקוץ ואחרי כן יגבה מעותיו מהן כד"ד: התם. גבי בור דודאי של אילן אם ודאי קדם לאו למיקח קאי כדקתני אם האילן קדם לא יקוץ ספיקו נמי לא אמר ליה קוץ שעל הניזק להביא ראיה: הכא דודאי. נמי למיקח קאי אלל שנוטל דמים כדקתני אם האילן קדם קולץ ונותן דמים ספיקו נמי אמר ליה קוץ ממ"נ על כרחך וכשבא לגבות דמים אמר ליה אייתי ראיה דאת קדמת וסקל: מתני' גורן קבוע. בגמ' מפרש מאי קביעותא: חמשים אמה. מפני המוץ המזיק את בני העיר כשהוא זורה וגם הזרעים הוא מייבש: ומנירו של חבירו. ובגמרא מפרש מאי היזק דמוץ לניר ניר היא חרישה שחורשין בימי הקיץ ואין זורעין בו עד ימות החורף כדי שימותו שרשי הקוליס והעשבים כדכתיב נירו לכס ניר ואל תזרעו אל קוליס (ירמיה ד): בכדי שלא יזיק. האי שיעורא משמע בליר מחמשים אמה ובגמרא פריך מ"ש מרישא דאמרת אלל אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח: גמ' שאינו זורה ברחת. שאין הכרי גדול וה"ל לזרות ברחת אלל הרוח מנשבת בכרי והמוץ נדף מאליו רחת פל"ה בלע"ז כשהכרי גדול כריך להגביה התבואה ברחת וזרק כלפי מעלה והרוח מנשבת ודוחפת המוץ למרחוק: רב אשי אמר. שיעורא דסיפא כרישא ומה טעם קאמר: מקשוואו ומדלועיו. נטיעה שהקשוואו והדלועין גדילין בה: בשלמא לרב אשי ניחא. דקתני בכולו חמשים אמה: אלל לאביי קשיא קשיא (הכין) גרסינן: (ה"ט)

תוספות מרחיקין את האילן [מן העיר] כ"ה אמה. וזרעים צריך להרחיק מן העיר עד אלף אמה דאין עושין מגרש שדה: מ"ש מבור דקוצץ ונותן דמים אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי כו'. תימה לרשב"א א"כ כשהאילן קדם נמי אמאי נותן דמים מהאי טעמא וי"ל דכשהאילן קדם כיון דסמך בהיתר אין לחוש אם יתעצלו וישאר האילן עומד אבל עוד קשה לו דמאי שייך הכא קידרא דבי שותפי והלא קוצץ תחלה קודם שיתנו דמים ואומר ר"י דה"פ דמשום קידרא דבי שותפי לא חיימא ולא קריא לא רצו לתקן שיתנו דמים דאע"ג דקוצץ תחלה פעמים שלא ישמע להם לקוץ תחלה אם לא ידע מי יתן לו הדמים וכל אחד ואחד

יתרשל ולא יקוץ כדי שלא ליתן דמים כי בעל האילן ידרוש מעמו: ולימא להו הבו לי ברישא והדר איקוץ. גבי בור לא שייך למיפרך הכי דניחא כיון שסמך באיסור שיקוץ תחלה: קשיא לאביי. תימה מאי קשיא ליה הא ברייתא איירי בגורן קבוע ומתניתין בגורן שאינו קבוע ויש לומר דאביי גופיה הוה משני דמה טעם קאמר אי לאו משום דקשיא ליה מה צריך לפרש טעמא כדי שלא יזיק והשתא דבברייתא מפרש טעמא כדי שלא יזיק מתני' נמי איכא לפרושי הכי: (תוספות)

א

-

כה

דף

שעושה אותו גלל: **מתני'** מרחיקין את הנבלות ואת הקברות ואת הבורסקי מן העיר חמשים אמה אין עושין בורסקי אלא למזרח העיר רבי עקיבא אומר לכל רוח הוא עושה חוץ ממערבה ומרחיק חמשים אמה ומרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרישין מן הבצלים ואת החרדל מן הדבורים ורבי יוסי מתיר בחרדל: **גמ'** איבעיא להו ר' עקיבא היכי קאמר לכל רוח הוא עושה וסומך חוץ ממערבה דמרחיק נ' אמה ועושה או דלמא לכל רוח הוא עושה ומרחיק חמשים אמה חוץ ממערבה דאינו עושה כלל ת"ש דתניא ר"ע אומר לכל רוח הוא עושה ומרחיק חמשים אמה חוץ ממערבה דאינו עושה כל עיקר מפני שהיא תדירא א"ל רבא לרב נחמן מאי תדירא אילימא תדירא ברוחות והא אמר רב חנן בר אבא אמר רב ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית עם כולן שאילמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואילמלא בן נץ שמעמידה מחרבת את העולם שנאמר **[איוב לט-כו]** המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן אלא מאי תדירא תדירא בשכינה דאריב"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעו מקום תפלה דכתיב **[נחמיה ט-ו]** וצבא השמים לך משתחווים מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודלמא כעבד שנוטל פרס מרבו וחוזר לאחוריו ומשתחוה קשיא ורבי אושעיא סבר שכינה בכל מקום דאמר רבי אושעיא מאי דכתיב **[נחמיה ט-ו]** אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים וגו' שלוחיך לא כשלוחי בשר ודם שלוחי בשר ודם ממקום שמשתלחים לשם מחזירים שליחותן אבל שלוחיך למקום שמשתלחין משם מחזירין שליחותן שנאמר **[איוב לח-לה]** התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך הננו יבואו ויאמרו לא נאמר אלא וילכו ויאמרו מלמד שהשכינה בכל מקום ואף רבי ישמעאל סבר שכינה בכל מקום דתנא דבי רבי ישמעאל מנין ששכינה בכל מקום שנאמר **[זכריה ב-ז]** הנה המלאך הדובר בי יוצא ומלאך אחר יוצא לקראתו אחריו לא נאמר אלא לקראתו מלמד ששכינה בכל מקום ואף רב ששת סבר שכינה בכל מקום דא"ל רב ששת לשמעיה לכל רוחתא אוקמן לבר ממזרח ולא משום דלית ביה שכינה אלא משום דמורו בה מיני ורבי אבהו אמר שכינה במערב דא"ר אבהו מאי אוריה אויר יה אמר רב יהודה מאי דכתיב **[דברים לב-ב]** יערוף כמטר לקחי זו רוח מערבית שבאה מערפו של עולם תזל כטל אמרתי זו רוח צפונית שמזלת את הזהב וכן הוא אומר **[ישעיה מו-ו]** הזלים זהב מכיס כשעירים עלי דשא זו רוח מזרחית שמשערת את כל העולם כשעיר וכרביבים עלי עשב זו רוח דרומית שהיא מעלה רביבים ומגדלת עשבים תניא ר"א אומר עולם

רס"ז שעושה אותו גלל. מרבה לו זבל וסורף את הזרעים שנזרעו בו: מתני' את הנבלות ואת הקברות כו'. מקום ריח רע: אלף למזרח העיר. שאין הרוח מזרחית קשה תדיר אח"כ צאה לפורענות אבל כדרכה היא חמה ומנשבת בנחת דכתיב (יונה ד) רוח קדים חרישית ותך השמש וגו' לפיכך אינה מביאה הרוח לעיר: חוץ

מן מערבה. בגמ' מפרש טעמא: גמ' וסומך. אינו כריך להרחיק נ' אמה: שאינו עושה כלל. ומרחיק נ' אמה דקאמר ר"ע אשאר רוחות דרישא קאי: תדירא ברוחות. אותו לך תדיר ברוח פרוח מערבית מנשבת תדיר משאר רוחות: רוח פפונית מנשבת עם כל אחת. מהרוחות לפי שהיא רכה ומתוקה וללוכה כדאמר ביבמות (דף עב.) וממתקתו: בן נז. מלאך העשוי דמות נז: מעמידה. כנפיו: תדירא בשכינה. במערב היא שוכנת: לאבותינו. אנשי כנה"ג שאמרו מקרא זה בספר עזרא: וכבא השמים. השמש והירח העומדים במזרח: לך משתחיים. למערב: ולמא. הם למזרח משתחיים וכי תימא אין לך להשתחוות סמוך לרב הם עושין כעבד שנטל פרס מרבו וחוזר לאחוריו ומשתחוה כשהוא הולך לאחוריו משנטל פרס מתרחק תמיד בהשתחויה: פרס. מתן: אתה הוא ה' לבוד. בחר וכבא השמים כתיב ועל עסקי שליחות כבא השמים הוא משבח ואומר אתה הוא לבוד במדה זו: לשם מחזירין שליחותן. כשבאין לומר עשינו שליחותך לשוב אל מקום שהשולח עומד עם: למקום שמשתלחין. פי' באותו מקום שנתלחו עם אף עם השכינה מאיה ואומרים לו עשינו שליחותך: והנה המלאך הדובר בי יולא. בנבואת זכריה למוד את ירושלים כמה ארכה וגו' ומלאך אחר יולא לסתור שליחותו של ראשון שחזר בו המקום ולא יתן בה מדה ואומר פרוח תשב ירושלים והרי שניהם מאת השכינה באים ואחוריו לא נאמר אלא לקראתו זה בא מכאן וזה בא מכאן: רב ששה. מאור עינים הוא: לכל רוחתא אוקמן. העמידני להתפלל: דמורו בה מיני. תלמידי עובדי ע"ז מורים הוראה להתפלל במזרח: אוריה. אני שמעתי כך קורין למערב בלשון פרסי. ול"נ כך קורין למזרח בלשון לעז והיינו דקאמר אור יה שהשכינה במערב ופניו למזרח נמלא המזרח אוריו: יערוף כמטר לקחי. משה רבינו דימה את התורה לארבע רוחות כשם שאי אפשר בלא הם כך אי אפשר לעולם בלא תורה: מערפו של עולם. אני שמעתי מחזקו של עולם על עם שהשכינה במערב ס"ל ואני אומר מאחוריו של עולם שהמערב קרוי אחר שנקאמר הן קדם אלהך ואינו ואחור ולא אבין וגו' (איוב כג:) שמזלת את הזהב. שמחמת ומביאה שרב ורעבון בא והזהב זל: וכן הוא אומר. דכתיב זילותא גבי זהב: כשעיר. קד: (ה"י)

תוספות שעושה אותו גלל. אע"ג דגלל משביח הקרקע כשהיא כולה גלל מזיק: אין עושין בורסקי אלא למזרח העיר. משום דרוח מערבי שהוא קשה ירחיק ויוליד הריח מן העיר כדאמרי' (ברכות מ.) הישן למזרח גרנו דמו בראשו מפני שרוח מערבית מביא הקש בחוטמו: מפני שהיא תדירה. לא גרסי' מ"ט דמן הברייתא היא דהכי איתא בתוספתא (פ"א ע"ש): וצבא השמים לך משתחיים. וא"ת בלילה נמי במזרח משתחיים וי"ל דאין לנו ללמוד אלא ממה שאנו רואין וא"ת ואמאי לא נדע מקום תפלה מבית המקדש שהיתה שם שכינה במערב וי"ל דמשם אין ללמוד דאע"ג דשכינה בכל מקום אי אפשר להשים ארון וכפורת אלא בצד אחד וריצב"א אומר דמשם אין ללמוד דשכינה במערב דנהי דבית קדשי הקדשים היה במערב המקדש מ"מ הארון שהשכינה שם כדכתיב (שמות כה) ונועדתי לך שם היה במזרח בית קדשי הקדשים: לכל רוחתא אוקמן. כל הני אמוראי לית להו הא דתניא בברכות (דף ל.) שחייב אדם להתפלל נגד ירושלים משום דכתיב והתפללו אליך דרך ארצם אלא סברי כר' ישמעאל דאמר בכ"מ שכינה ומאן דאמר שכינה במערב סבר כר"ע דאמר מפני שהיא תדירה ור' חנינא דשמעתין דאמר כגון אתון דיתבון לצפונא דארעא דישראל אדרימו סבר לה כברייתא דברכות: אוריה. לשון שפ"ה דאוריה מערב נראה לר"ת ולר"ח עיקר: רוח מערבית שבה מערפו של עולם. כדפי' בקונט' מאחורו של עולם דמערב קרוי אחר דכתיב אחר וקדם צרתני ודרשינן [בחגיגה] (דף יב.) לענין מזרח ומערב וכתיב נמי ארם מקדם ופולשתיים מאחור (ישעיה ט) וקרי נמי דרום ימין ולצפון שמאל כדאמרי' בשמעתין והיינו משום דשכינה במערב ופני השכינה למזרח לכך קרוי מערב אחר ומזרח קדם ודרום ימין וצפון שמאל ולמ"ד שכינה בכל מקום צ"ל דהאי דקרי מזרח קדם ומערב אחר ודרום ימין וצפון שמאל משום שכינה בבית המקדש שהיה במערב ופני השכינה כלפי ישראל שהיו במזרח ומשתחיים שם: הגה"ה ורבינו יצחק בר יהודה פירש דכשעמד אדם הראשון כשנברא היו פניו למזרח ואין נראה שהיה ערפו כלפי השכינה למאן דאמר שכינה במערב. ע"כ הגה"ה: רוח מזרחית שמשערת כל העולם כולו. והא דמשמע במתניתין שהיא נוחה מכל הרוחות היינו כשהיא באה כדרכה אבל כשבה לפורענות היא מסערת כדפי' הקונט' במתניתין: (תוספות)

לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת וכיון שהגיעה חמה אצל קרן מערבית צפונית נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע ורבי יהושע אומר עולם לקובה הוא דומה ורוח צפונית מסובבת וכיון שחמה מגעת לקרן מערבית צפונית מקפת וחוזרת אחורי כיפה שנאמר [\[קהלת א-ו\]](#) הולך אל דרום וסובב אל צפון וגו' הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב הולך הרוח ועל סביבותיו שב הרוח אלו פני מזרח ופני מערב שפעמים מסבבתן ופעמים מהלכתן הוא היה אומר אתאן לר' אליעזר [\[איוב לז-ט\]](#) מן החדר תבא סופה זו רוח דרומית וממזרים קרה זו רוח צפונית מנשמת אל יתן קרח זו רוח מערבית ורחב מים במוצק זו רוח מזרחית והאמר מר רוח דרומית מעלה רביבים ומגדלת עשבים לא קשיא הא דאתיא מטרא בניחותא הא בשפיכותא אמר רב חסדא מאי דכתיב [\[איוב לז-כב\]](#) מצפון זהב יאתה זו רוח צפונית שמזלת את הזהב וכן הוא אומר [\[ישעיה מו-ו\]](#) הזלים זהב מכיס אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא מיום שחרב בית המקדש לא הוגשמה רוח דרומית שנאמר [\[ישעיה ט-יט\]](#) ויגזור על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו וכתיב [\[תהילים פט-ג\]](#) צפון וימין אתה בראתם ואמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא מיום שחרב בית המקדש אין הגשמים יורדין מאוצר טוב שנאמר [\[דברים כח-יב\]](#) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב בזמן שישראל עושין רצונו של מקום וישראל שרויין על אדמתם גשמים יורדין מאוצר טוב בזמן שאין ישראל שרויין על אדמתם אין גשמים יורדין מאוצר טוב אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסימיניך שלחן בצפון ומנורה בדרום ורבי יהושע בן לוי אמר לעולם ידרים שמתוך שמתחכם מתעשר שנאמר [\[משלי ג-טז\]](#) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד והא רבי יהושע בן לוי אמר שכינה במערב דמצדד אצדודי אמר ליה רבי חנינא לרב אשי כגון אתון דיתביתו בצפונה דא"י אדרימו אדרומי ומנא לן דבבל לצפונה דארץ ישראל קיימא דכתיב [\[ירמיה א-יד\]](#) מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ: מרחיקין את המשרה מן הירק וכו': תנא רבי יוסי מתיר בחרדל שיכול לומר לו עד שאתה אומר לי הרחק חרדלך מן דבורי הרחק דבורך מן חרדלי שבאות ואוכלות לגלוגי חרדלי: [\[מתני'\]](#) מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה בין מלמעלה בין מן הצד אם הבור קדמה קוצץ ונותן דמים ואם אילן קדם לא יקוצץ ספק זה קדם וספק זה קדם לא יקוצץ ר' יוסי אומר אע"פ שהבור קודמת לאילן לא יקוצץ. שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו: [\[גמ'\]](#) תנא בין שהבור למטה ואילן למעלה בין שהבור למעלה ואילן למטה בשלמא בור למטה ואילן למעלה קא אזלין שרשין מזקי לה לבור אלא בור למעלה ואילן למטה אמאי אמר רבי חגא בשם רבי יוסי מפני שמחלידין את הקרקע ומלקין קרקעיתה של בור: רבי יוסי אומר אע"פ שהבור קודמת לאילן לא יקוצץ שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו: אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי אמר רב אשי כי הואן בי רב כהנא הוה אמרינן מודי ר' יוסי בגירי דידיה פאפי יונאה עני והעשיר הוה בנה אפדנא הוה הנך עצורי בשיבבותיה דכי הוה דייקי שומשמי הוה ניידא אפדניה אתא לקמיה דרב אשי א"ל כי הואן בי רב כהנא הוה אמרינן מודי רבי יוסי בגירי דייליה וכמה

רש"י לאכסדרה. שאין לה דופן רביעית: אינה מסובבת. במחיצה: למעלה מן הרקיע. ומהלכת את רוח צפון כנגד של רקיע: לקובה. אהל שכולו מוקף: לקרן מערבית צפונית. כלילה שהחמה לעולם מהלכת רוח צפונית

בלילה ומן המערב היא פונה לכפון כך הילוכה מן המזרח לדרום מן הדרום למערב וממערב לכפון: ומחזרת אחורי כיפה. דרך חלון: הולך אל דרום. היקף היום קרוי הילוך שהוא בתוך החלל ואת היקף הלילה קרוי סיבוב שהוא מקיף בחוץ וביום לעולם מהלכת בדרום אפילו ביום קצר אינו מהלך פחות מרוח דרומית: וסובב אל כפון בלילה. אף בלילה קצרה של תקופת תמוז אינו סובב פחות מרוח כפונית: פעמים מהלכתו. ביום ארוך של תקופת תמוז שהיא יולאה בקרן כפונית מזרחית ושוקעת בקרן מערבית כפונית: פעמים סובבתו. ביום קצר שהיא יולאה בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן מערבית דרומית ומהלכת בלילה ג' רוחות: אתאן לר' אליעזר. שאמר לאכסדרה דומה: וממזרים קרה זו רוח כפונית. שהדופן מוזרת ופרולה: והאמרת רוח דרומית מעלה ריבזים. וכאן אתה אומר רוח מזרחית מביאה מים: הא לתיאטר מטרא בניהותא. בא מן הדרום וכי אתיא בשפיכותא בא מן המזרח כדכתיב מים במוקף: לא הוגשמה רוח דרומית. שהיתה רגילה להביא ריבזים טובים: וכתיב כפון וימין. אלמא ימין הוא דרום וכתיב ביה רעב: את אורכו הטוב. וסיפא לתת מטר ארנך: ידרים: בתפלתו יחזיר פניו לדרום: וסימניך. שלא תחליף: דמלדד אלדודי. מעט לכד דרום: אדרימו. שהיו פונים לכד ירושלים משום דכתיב והתפללו אליך דרך ארנך וגו' (מלכים א ח): עד שאתה אומר לי. שאני מזיק ועלי להרחיק את עצמי אני אומר כך שאתה מזיק: לגלוגי חרדליי. פרחי חרדליי: מהני' חרוב ושקמה. שרשיהם מרובים: בין מלמעלה. שאחד מהן מלמעלה בגובה שיפוע הר והשני בשפולו: בין מן הלב. בקרקע שזה: ונתן דמים. לכיון דברשות נטע שאינו מזיק עד זמן גדול לא חיבובו חכמים לקוץ בלא דמים בשביל הזקא דיחיד: גמ' שמחלידיו. לשון חלדה להלכות שחיטה (חולין דף לב.) שמהלכת מתחת לקרקעית הבור: הלכה כר' יוסי. שעל הניזק להרחיק את עצמו: בגירי דיליה. היכא דמטי ליה הזקא מתוך ידיו של מזיק פהיא לאמרי' בהבית והעלייה (ב"מ דף קיז.) הנהו בי תרי חד דייר עילאי וחד דייר תתאי איפחית מעזיבה וכל אימת דמשי ידיה נפלי עליה דתתאי דכשנפלין מידו ממאש על התחתון קרי ליה גירי דיליה וכי פסקי והדר נפלי לא קרי ליה גירי דיליה: פאפי יונאה. כך שמו על שם מקומו: עאורי. עאורי שומשמין לעשות שמו: בגירי דיליה. והכא נמי מידיהם הוא בא לו שמכח מכותיהם הוא מרעיד: וכמה. תגוד אפלנא דבעי ארחוקי: (ד"י)

תוספות וממזרים. פי' רוח צפונית שכותל שלה מושלך כלומר שאינה מסובבת לרבי אליעזר: וכתיב צפון וימין וכו'. דויגזור על ימין איכא למימר דבימין ושמאל של אדם מיירי (הג"ה). ועוד נראה שמא מקרא קמא אין להוכיח שבדרום ימין ולא נאמר. איפכא. ע"כ הג"ה): תנא בין שהבור למעלה ואילן למטה כו'. איצטריך לאיתויי הך אע"ג דבמתני' נמי תנן בין מלמעלה בין מלמטן מ"מ דאי ממתני' הוה אמינא דאחרוב ושקמה קאי דעלה קאי קמ"ל ברייתא בכל אילן (הגה"ה). ולספרים דלא גרסינן במתני' בין מלמטן אתי שפיר דאי ממתני' הוה אמינא בין מלמעלה אילן קאי ולא אבור משום דלא תקשי אלא בור מלמעלה ואילן מלמטה אמאי כדפריך אברייתא. עד כאן הגה"ה): עני והעשיר הוה. רבותא נקט שהיה עני ולא איבעי לאסוקי אדעתיהו שיבנה האפדנא אפי' הכי הוזקו להרחיק משום דהו גירי דידהו אף על גב דסמך בהיתר אין צריך להרחיק אפי' בגירי דיליה כדתניא (לעיל דף כ:): אם היה רפת בקר קודמת לאוצר מותר וה"ה חנות של נחתומים וצבעין ואין חילוק בין דירה לשאר לפי המסקנא אומר ר"ת דהכא היינו טעמא משום דלא קביעא תשמישיהו כל כך כי הנד דלעיל (הג"ה). ועוד דהכא משום דבאיסור סמך דכל מרא דמחי מרפי לארעא. ע"כ (תוספות)

כדנייד נכתמא אפומיה דחצבא דבי בר מריון בריה דרבין כי הוה נפצי כיתנא הוה אזלא רקתא ומזקא אינשי אתו לקמיה דרבינא אמר להו כי אמרינן מודה ר' יוסי בגירי דיליה הני מילי דקא אזלא מכחו הכא זיקא הוא דקא ממטי לה מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא מזורה ורוח מסייעתו אמרוה קמיה דמרמר אמר להו היינו זורה ורוח מסייעתו ולרבינא מאי שנא מגץ היוצא מתחת הפטיש והזיק דחייב לשלם התם ניחא ליה דליזל הכא לא ניחא ליה דליזל: **מתני'** לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות אחד גפנים ואחד כל אילן היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן היו שרשים יוצאים לתוך של חבירו מעמיק ג' טפחים כדי שלא יעכב את המחרישה היה חופר בור שיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו: **גמ'** תנא ארבע אמות שאמרו כדי עבודת הכרם אמר שמואל לא שנו אלא בארץ ישראל אבל בבבל שתי אמות תניא נמי הכי לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו שתי אמות והא אנו תנן ארבע אמות אלא לאו כדשמואל שמע מינה ואיכא דרמי לה מירמא תנן לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות והתניא שתי אמות אמר שמואל לא קשיא כאן בבבל כאן בארץ ישראל רבא בר רב חנן הווי ליה הנהו דיקלי אמיצרא דפרדיסא דרב יוסף הווי אתו צפורי יתבי בדיקלי ונחתתי בפרדיסא ומפסדי ליה א"ל זיל קוץ א"ל והא ארחיקי לי א"ל ה"מ לאילנות אבל לגפנים בעינן טפי והא אנו תנן אחד גפנים ואחד כל אילן א"ל ה"מ אילן לאילן וגפנים לגפנים אבל אילן לגפנים בעינן טפי א"ל אנא לא קייצנא דאמר רב האי דיקלא דטעין קבא אסור למקצייה ואמר ר' חנינא לא שכיב שכחת ברי אלא דקץ תאנתא בלא זימניה מר אי ניחא ליה ליקוץ רב פפא הו"ל הנהו דיקלי אמיצרא דרב הונא בריה דרב יהושע אזל אשכחיה דהוה חפר וקא קאיץ שרשיו אמר ליה מאי האי אמר ליה תנן היו שרשים יוצאים לתוך של חבירו מעמיק שלשה כדי שלא יעכב המחרישה אמר ליה הני מילי שלשה מר קא חפר טפי אמר ליה אנא בורות שיחין ומערות קא חפרנא דתנן היה חופר בור שיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו אמר רב פפא אמרי ליה כולהי ולא יכילי ליה

רס"ו כדנייד נכתמא אפומא דחצבא. שאם יניחו כד על חומה וכסויה עליה ינוע הכיסוי מחמת הרעדה: רקתא. מה שמנערין מן הפשתן: מאי שנא מזורה. בשבת דחייב ואל"פ שהרוח מסייעתו חשיב ליה עושה מלאכה אלמא גירי דיליה נינהו: היינו זורה ורוח מסייעתו. כי היכי דלענין שבת הוי כחו לענין נזקין נמי כחו חשיב ליה: ולרבינא מאי שנא כו'. בשלמא זורה ורוח מסייעתו לא הויא ליה פירכא דקסבר ממונא מאיסור שבת לא ילפינן דהתם מלאכת מחשבת אסרה תורה וכה"ג מתרלינן ליה להא פירכא בב"ק בהכונס לאן לדיר (דף ס.): ג. אטנליי"ל ה"א היוצאת מן הברזל כשהפטיש מכה עליו: חייב. והרי הולוכן הרוח: ניחא ליה דליזל. לחוץ שלא ידליק את ביתו: מתני' סמוך לשדה חבירו. בין שדה הלבן בין שדה האילן וטעמא כדי עבודת הכרם שכשיחרוש את אילנותיו לא יהא צריך להכניס מחרישתו לתוך שדה חבירו: מעמיק. להן בעל השדה שיאלו לתוכו: קוצץ. בעומק ג' טפחים: והעלים שלו. בגמרא מפרש של מי: גמ' אבל בבבל שתי אמות. שמחרישתו קלרה: פרדיסא. כרם: והא ארחיקי לי. ד' אמות: שכחת ברי. כך שמו: אשכחיה. רב פפא לרב הונא דקא חפר וקייץ שרשין: מאי האי. אמאי קייצתא: אמרי ליה כולהי. הבאתי לו ראיות הרבה שלא יקוץ: (רס"ו)

תוספות אפומא דחצבא. על פי' הקונט' קשיא לר"י דאיך יהא האפדנא נייד כולי האי עד שתתנדנד הנכתמא דא"כ הבית קרוב ליפול ולפי הענין משמע שהיה בנין חזק שהרי מתוך העושר בנאה ובמס' שבת (דף עז:): נמי אמר מאי אפנדא אפיתחא דין שמאספין שם לדין משמע דבירה גדולה היא ונראה לר"י דכד ניידא נכתמא כשאדם אווז הכד בידו שזהו דבר מועט הרבה א"כ מתנדנד האפדנא חייב להרחיק ולריצב"א נראה

שאינן פ"ה דחוק בדבר מועט מתנדנד הנכתמא שהוא דבר קל אף על פי שהאפדנא אינו מתנדנד כל כך: זיקא הוא דקא ממטי לה. קשיא לר"י דליחייב משום אש מידי דהוה אאבנו וסכינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו דחייב משום אש כדאמר בפ"ק דב"ק (דף ו.ו) והכא דאמטי ליה ברוח מצויה איירי מדפריך עלה מזורה ורוח מסייעו דאיירי ברוח מצויה כדמשמע בהכונס (שם דף ס.ו) ושב גבי ליבה וליבתו הרוח ומדפריך מגץ היוצא מתחת הפטיש דהיינו ברוח מצויה דחייב משום אש דגבי אש קתני לה בהכונס ואומר ר"י דלא דמי לאש דאין חייב משום אש אלא כשעשה האדם את האש לבדו כדכתיב המבעיר את הבערה בלא סיוע הרוח ואח"כ הולכת על ידי רוח מצויה אבל הכא אין עושה לבדו כל עיקר אלא ע"י הרוח דאי לאו רוח לא הוה רקתא אזלא כל עיקר ודמי לליבה וליבתו הרוח דפטור והיינו דמשני כי פריך בסמוך מ"ש מגץ דהוה סלקא דעתך דדמי ממש לגץ ומשני התם ניחא ליה דליזל ומתכוין להכות בכח עד שיצא הגץ ומתרחק בלא שום זיקא וחייב משום אש על מה שגומר והולך על ידי רוח מצויה אבל הכא לא ניחא ליה דתיזל כלומר ואינו מכה בכח ואי לאו רוח אין הרקתא הולכת כלל וא"ת מ"מ יחייב להרחיק מידי דהוה אגורן דמתניתין דחייב להרחיק אע"ג דזיקא ממטי ליה וי"ל דמתני' כרבנן והכא איירי אליבא דר' יוסי דלא מחייב אלא בגירי דיליה והא דפריך מגץ ולא מצי לאוקמי ההיא דגץ כרבנן משום דלא פליגי רבי יוסי ורבנן לענין חיוב תשלומין אלא לענין הרחקה וא"ת מאי שנא מנמייה דאפילו לר' יוסי מרחיקין אע"ג דהיא גופה ממטיא נפשה כמר בר רב אשי ומיהו התם משום דזימנין דבהדי דנח כו' כדקאמר לעיל אבל קשה מעורבין לעיל (דף כג.). דאמר רב יוסף אפיקו לי קורקור מהכא וי"ל דגמרא לא סבר לה כרבינא דר"ת פוסק כמר בר רב אשי וכאמימר ועוד אומר ר"י דבעלי חיים שאני דחמירי טפי מרוח דכח אחר מעורב בהן כדאמרינן בבבא קמא (דף ו.ו): מאי שנא מזורה ורוח מסייעתו. ורבינא לא חשיב לה פירכא דסבר כי היכי דלא גמרינן משבת לענין תשלומין כדמפרש רב אשי בהכונס (ב"ק דף ס.ו) ושם דגבי שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא הוא וגרמא בנזקין פטור הכי נמי לא גמרינן מהתם שיהא חייב להרחיק ומר בר רב אשי סבר נהי דחיוב תשלומין לא גמרי' לענין הרחקה דליחשב גירי דיליה גמרינן שפיר כיון דגרמא בנזקין אסור: ורבינא מאי שנא מגץ. וא"ת ואמאי קאמר ורבינא לאמימר נמי תיקשי לענין חיוב תשלומין מאי שנא מגץ וי"ל משום הכי נקט רבינא דאמימר הוי מצי לדחויי דה"ל חייב לדידיה בתשלומין דלגמרי מזמנה לה לזורה ורוח מסייעתו: אחד גפנים ואחד כל אילן. מתוך פ"ה לעיל (דף יח.). משמע דנקט אחד גפנים משום דשייך בהו כלאים דהביא רביה מכאן דכשיש גדר ליכא איסור כלאים וזה סומך לגדר מכאן וזה מכאן ואין נראה דשדה חבירו דקתני הכא על כרחך לאו בשל זרעים איירי דהא מוקמי' בגמ' דמתני' אילנות לאילנות וגפנים לגפנים אבל אילנות לגפנים בעי טפי משום ציפרי ומהאי טעמא גפנים לזרעים בעי טפי אלא דנראה דנקט אחד גפנים ואחד כל אילן דלא תיסק אדעת' למימר דשיעור ד' אמות דמתני' דוקא בגפנים שמצינו בהם שיעור זה במקום אחר לענין כלאים: אבל בבבא ב' אמות. תימה דפרק המוכר את הספינה (לקמן דף פב: ושם דף פג.). גבי קנה ג' קנה קרקע דאמר רב יוסף עובדא הוה בדורא דרעותא כו' משמע מהתם דבבבא נמי בעינן ד' אמות דבבבא הוה מעשה וצ"ל דבההיא דורא דרעותא היה להם מחרישה גדולה כמו בארץ ישראל: אבל בגפנים בעי טפי. והוא כשנטע דקלים כשהם גבוהים אבל אם נטע גרעין לא דממילא קא גדל ולא גירי דיליה הוא: אנא לא קייצנא דאמר רב כו'. וא"ת והתנן במתניתא דקוצץ ונותן דמים וי"ל דאיכא לאוקמי באילן סרק אבל קשה דאמרינן בהחובל (ב"ק דף צב.) גבי הנהו דיקלי דמכחשי בגופני הוה דקאמר למחר אייתי לי מקורייהו אלמא משום היזק גפנים מותר לקוף דקלים ויש לפרש דשאני התם שיותר מדאי היו מכחישים בגפנים עד דהוה טעים בהו טעמא דחמרא: (תוספות)

קוצץ ויורד והעצים שלו (וכו'): בעא מיניה יעקב הדייבא מרב חסדא עצים של מי אמר ליה תניתוה שרשי אילן של הדיוט הבאין בשל הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא בתר אילן אזלינן משום הכי לא מועלין אלא אי אמרת בתר קרקע אזלינן אמאי לא מועלין אלא מאי בתר אילן אזלינן אימא סיפא של הקדש הבאים בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין ואי בתר אילן אזלינן אמאי לא מועלין מידי איריא בגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקא סבר אין מעילה בגידולין רבינא אמר לא קשיא כאן בתוך שש עשרה אמה כאן חוץ לשש עשרה אמה: אמר עולא אילן הסמוך למצר בתוך שש עשרה אמה גזלן הוא ואין מביאין ממנו בכורים מנא ליה לעולא הא אילימא מדתנן עשר נטיעות המפוזרות בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה כמה הווי להו תרי אלפין וחמש מאה גרמידי לכל חד וחד כמה מטי ליה מאתן וחמשין הא לא הוי דעולא ואלא מדתנן שלשה אילנות של ג' בני אדם הרי אלו מצטרפין וחורשין כל

רש"י שהחזיקו בו רבים. לעשותו להן דרך אסור לקלקלו רע"פ שהוא של יחיד ואנא נמי הא החזיקי ליה: לבתר דנפק. רב פפא: אמר. רב הונא אמאי לא אמרי ליה: בתוך שש עשרה אמה. לאילן הויא חזקה דאילן אבל חוץ לשש עשרה אמה אין חזקתו חזקה שאע"פ ששרשיו מתפשטין כ"ה אמה אינו יונקין אלא בתוך ט"ז אמה סמוך לאילן וכדאמרינן לקמן ואנא הוא חוץ לט"ז אמה קיינא: הדייבא. דמן הדייב: לא נהנין. מדרבנן: ולא מועלין. אם נהנה לא מעל אלמא לא קדשי: מידי איריא. מסקנא דקושיא הוא כלומר מכוּלה לאו איריא היא לא למשמע מינה בתר אילן ולא למשמע מינה בתר קרקע דטעמא משום דהנך שרשים גדולים הבאים לאחר שהוקדש האילן הוא ואיכא למ"ד במס' מעילה אין מועלין בגידולין אפי' שרשי הקדש בשדה הקדש: לא נהנין. איכטריכא ליה: רבינא אמר ל"ק. רישא דקתני בתר אילן אזלינן היינו בתוך ט"ז אמה וסיפא דקתני של הקדש באין בתוך של הדיוט לא מועלין היינו חוץ לט"ז: גזלן הוא. שיונק משדה חבירו: ואין מביאין ממנו בכורים. אין כריך להביא ממנו בכורים דבעינן אשר תביא מארצך (דברים כו): עשר נטיעות מפוזרות בבית סאה. לארכו ולרחבו כולן בשנה יונקות מכל בית סאה וכולם כריך להם ומותר לחורשן ערב שביעית עד ראש השנה שהלכה למשה מסיני הוא ובית סאה חמשים אמה על חמשים אמה שחצר המשכן קרוי בית סאתים והוא מאה על חמשים: כמה הוי להו. בית סאה כי עבדת להו רצועה של אמה רוחב: תרי אלפים וחמש מאה גרמידי. שהרי יש כאן ג' רצועות של חמשים אמה ועולת אלפים וחמש מאות אמה חלוק אותן לעשר אילנות תמלא לירוף קרקע יניקה כל אילן ואילן בין הכל מאתן וחמשין אמה אורך באמה רוחב: הא לא הוי כדעולא. דשיעור עולא נפיס דאמר דאילן יונק שש עשרה לכל כד הרי ל"ב על ל"ב עשה מהן רצועה אחת של אמה רוחב כאשר עשית מבית סאה תמלאנה של אלף וכ"ד אמה שהרי יש כאן שלשים ושתים רצועות כל אחת ואחת ל"ב אמה: ואלא מדתנן שלשה אילנות. גדולים שיונקים יותר מן הנטיעות ומפוזרין בבית סאה לארכו ולרחבו בשנה רע"פ שאינו של אחד אלא של שלשה בני אדם מצטרפין להיות שדה אילן ולחרוש כל בית סאה בשבילן ערב שביעית עד עכרת כדן שדה אילן ואם לאו אין חורשין אלא כל אחד כדי לרכו דהיינו תחתיו וחולה לו כמלא אורה וסלו והשאר הוי שדה הלכך ואין חורשין אותה אלא עד הפסח: (רש"י)

תוספות עד דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה מיצר שהחזיקו בו. תימה מאי מייתי מרב יהודה דרבים שאני דאי לאו הכי קשיא מתני' דקתני קוצץ ויורד ופירש ר"ח וריב"ם דרבים החזיקו במצריה דרב הונא וברשותו דאי לאו הכי אין חזקתו מועלת כדמשמע בהמניח (ב"ק דף כח. ושם) ואתא רב הונא וקא חפר ברשות הרבים וקוצץ שרשים דרב פפא ומשום הכי פריך מדרב יהודה דכיון שהחזיקו בו רבים אינו רשאי לחפור והא דקאמר אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש עשרה אמה וכו' ה"פ כלומר כי קאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו ה"מ תוך ט"ז אמה אבל חוץ לט"ז אמה מותר לקלקלו כיון שמניח ט"ז אמה כדן רשות הרבים ובסוף חזקת הבתים (לקמן דף ס:). דאסר רבי יוחנן לאדם שכנס תוך שלו להחזיר כתלים

במקומן אע"ג דאיכא רווחא כדמשמע התם אליבא דר"ל הכא איכא רווחא רווחא דקאמר התם שאינו סותם כל רשות הרבים אבל ליכא רווחא ט"ז? אמה אבל אי איכא רווחא ט"ז? אמה מודה רבי יוחנן דמותר לקלקלו ומחזיר כתלים למקומן כדאמר הכא ומיהו קשה מאי קאמר רב פפא אמרי ליה מכולהי מאי כולהי ומפרש ה"ר מנחם דמכולהי היינו מכל הני דתנן אם האילן קדם לא יקוץ ספק כו' ולא יכלי ליה שהיה דוחה אותו דמיירי באילן עצמו אבל השרשים יקוץ ור"ת מפרש דרב הונא היה קוצץ ולוקח השרשים לעצמו וא"ל רב פפא מאי האי כלומר למה אתה לוקח השרשים לעצמך א"ל דתנן קוצץ ויורד וכיון שבדין אני קוצץ כמו כן יהו העצים שלי ואמרי ליה מכולהי היינו הנהו דמייתי הכא וההיא דמייתי'. לקמן שרשי אילן הדיוט הבאים כו' דמינה מוכח לקמן דהעצים שלו דקתני במתני' היינו של בעל האילן ולא יכלי ליה שדחה לו כדדחי ליה לקמן עד דא"ל מרב יהודה כו' דנהי שלא תועיל חזקתי כחזקת רבים לענין שלא תהא רשאי לקוצצו לענין זה מיהא תועיל שיהו העצים שלי ומסיק אמאי לא אמרי ליה חוץ לשש עשרה יש להיות העצים שלי כדאמר רבינא לקמן כאן תוך שש עשרה כו': אלא הכא בגידולין הבאין לאחר מכאן. ויש ספרים דגרסי מידי איריא הא בגידולין וכל זה מדברי המקשה כלומר על כרחך לא תוכל לפשוט מכאן דבגידולין הבאין לאחר מכאן איירי ואי בתר אילן אזלינן רישא אשמועינן דאין נהנין וסיפא אשמועינן דאין מועלין ואי בתר קרקע אזלינן רישא אשמועינן דאין מועלין וסיפא דאין נהנין בגידולין וא"ת ההיא בבא דאשמועינן דאין מעילה בגידולין לשמענין של הקדש הבאין בשל הקדש דהוי רבותא טפי וי"ל דנקט הכי משום אידך בבא דאשמועינן דאין נהנין דהוי רבותא טפי שאין הכל של הקדש ור"ח לא גריס אלא והמתרץ הוא דקאמר הכי דמוקי סיפא דאין מעילה בגידולין והא דלא נקט בשל הקדש בשל הקדש משום דבעי למינקט דומיא דרישא דאין הכל דהקדש אלא חד דהקדש וחד דהדיוט אבל אי בתר קרקע אזלינן ורישא אשמועינן דאין מעילה בגידולין ליתני רישא של הקדש בשל הקדש דאין מיושב כל כך לומר תנא רישא אגב סיפא כמו תנא סיפא אגב רישא: רבינא אמר לא קשיא כאן תוך ט"ז כו'. רישא בתוך ט"ז? אמה דבתר אילן אזלינן וסיפא חוץ לט"ז? אמה דבתר קרקע אזלינן ואם תאמר וליתני אידי ואידי תוך ט"ז? וליתני סיפא מועלין אי נמי אידי ואידי אחר ט"ז? וליתני ברישא מועלין וי"ל דתנא הכי לאשמועינן דבתרוייהו בין בתוך ט"ז? אמה בין חוץ לט"ז? אמה לא נהנין ולא מועלין: גזלן הוא ואין מביאין ממנו בכורים. פי' ר"ח משום דאין מביאין גזל על גבי המזבח שנאמר אני ה' שונא גזל בעולה (ישעיה סא) וכתוב והבאתם גזל וגו' (מלאכי א) ולית לן דעולא דהא בהדיא פסקינן כרבי יוסי דאמר זה נוטע בתוך שלו כו' וא"ת לפירושו עולא כמאן סבר דכרבנן נמי לא הוי דרבנן לא בעו הרחקה אלא ד' אמות ולעולא שש עשרה אמה וי"ל דעולא הוי מוקי מתניתין בצונמא כדמוקי לה בריש פירקין ולהכי לא בעי אלא ד' אמות ומיהו קשיא לרבי יצחק דפריך לקמן לעולא מהקונה אילן וקרקעו מביא וקורא מאי לאו כל שהוא ומאי קושיא שאני התם שקנאו ולא הוה גזלן ונראה כפי' הקונטרס דאע"ג דמותר לסמוך אין מביאין ממנו בכורים דבעינן אשר תביא מארצך ולקמן דאמר אילן הסמוך מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ לא קאמר שעל מנת כן הנחיל שיהא מותר לסמוך דבלאו הכי שרי אלא על מנת כן הנחיל שיהא חשוב כמו מארצך ויכול לומר אשר נתת לי: עשר נטיעות המפוזרות כו'. בסוכה (דף לד.) אמר עשר נטיעות וערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני ודוקא עשר לתוך בית סאה אבל פחות אין צריכין חרישה כל כך וכן נמי אם היו בבית סאה יותר מעשר נטיעות אין חורשין לפי שעומדין ליעקר:

(תוספות)

בית סאה בשבילן כמה הוו להו תרי אלפי וה' מאה גרמידי לכל חד כמה מטי ליה תמני מאה ותלתין ותלתא ותילתא אכתי נפישי ליה דעולא לא דק אימור דאמרינן לא דק לחומרא לקולא לא דק מי אמרינן מי סברת בריבועא קא אמרינן בעיגולא קא אמרינן מכדי כמה מרובע יותר על העיגול רביע פשו להו ז' מאה ושתין ותמניא אכתי פש ליה פלגא דאמתא היינו דלא דק ולחומרא לא דק תא

שמע הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא מאי לאו כל שהוא לא י"ו אמה תא שמע קנה שני אילנות בתוך של חבריו מביא ואינו קורא הא שלשה מביא וקורא מאי לאו כל שהוא לא הכא נמי י"ו אמה ת"ש ר"ע אומר קרקע כל שהוא חייב בפאה ובבכורים וכותבין עליו פרוזבול

רש"י בית סאה כמה הו' להו תרי אלפי ות"ק גרמידי. על אמה רוחב: כמה מטי. לכל חד מהנדך אילנות תת"ג ותילתא אכתי נפיסין להו שש עשרה אמה דעולא דהוי אלף וכ"ד: לא דק. עולא לא דקדק כל כך הואיל וקרוב לשיעור זה קאמר ולא איכפת ליה: אימור דאמרין לא דק. היכא דאזיל לחומרא הכא קא אזיל לקולא דאינו יונק כל כך וקאמר איהו דיונק ופטר ליה מזיכורים: מי סברת. שש עשרה אמה דעולא דריבועא קאמר ליהוי שלשים וששים על ל"ב כדקאמרין: בעיגולא קאמר. שכל סביביו יונק שש עשרה והיינו בעיגולא דאינו דרבוע נמלא כנגד האלכסון יותר משש עשרה אמה: וכמה מרובע יתר על העיגול רביעי. ל' רביעי מאלף וכ"ד פשו להו תשס"ח אמות ברוב אמה אכתי לא שוי שיעורי דהשתא פשו להו שיעורי דמתני' אדעולא פלגא דאמתא ונמלא אילן יונק י"ו אמה ומחאה לכל כד דהיינו ל"ג על ל"ג דשיעורא דעולא תשס"ח ושיעורא דמתני' תת"ג ונפיש שיעורא דמתניתין אדעולא ס"ה אמות דאמה רוחב חלוק הרצועה לרוחב הרי ק"ל אמה אורך ברוב אמה חצי אמה הקף מהם האילן ל"ב אמה לכפון וכנגדו לדרום נמלא מהכפון לדרום ל"ג שהרי הוספת עליו חצי אמה לכאן וחצי אמה לכאן ובידך נשאר ס"ו ברוב אמה חצי אמה תן חייין למזרח וחייין למערב נמלא מוקף ברובע ולא דקדק הגמרא כל כך דנקט פלגא דאמתא דהא עולא בעיגול קאמר ואילו בעיגול הייתי יכול להוסיף עליו שני שלישי אמה לכל כד אלא משום האי פורתא לא דק כולי האי ואית דגרסי פש ליה תרי תילתי דאמתא: היינו ללא דק. עולא דהוה מצי למימר שיתסרי ופלגא ולחומרא לא דק ואזיל לחומרא ולא אמאס שיעורו: מאי לאו כל שהוא. חוץ לעביו של אילן לכל כד: הקונה שני אילנות בתוך של חבריו מביא ואינו קורא כו'. לקמן תנן בהמוכר את הספינה המוכר שתי אילנות לחבריו ולא פירש לו קרקע לא קנה קרקע אבל קנה קנה קרקע ואף על פי שלא פירש הלכך גבי זיכורים נמי שתי אילנות מביא ואינו קורא ללא מצי למימר פרי האדמה אשר נתת לי (דברים כו): הא ג'. דקנה קרקע מביא וקורא: מאי לאו. משום דקנה קרקע מעט סביבם: לא. משום דקנה שש עשרה אמה סביב כל אחד: ובידיו. לא גרסינן ליה דמתני' במסכת פאה דאין וידוי אלא דמעשר והוא אינו תלוי בקרקע: פרוזבול. תנן במסכת גיטין (דף לו.) הלל תיקן פרוזבול שראה שנמנעו העם מלהלוות מפני השביעית המשמטת ועוברים על מה שכחוב השמר כך פן יהיה דבר וגו' עמד והתקין תקנה שלא תשמט שיהא מוסר שטרותיו לבית דין וכותב עליהן פרוזבול וזה גופו של פרוזבול מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אלכ פלוני שאגבנו כל זמן שארצה ותו לא משמטת ליה שביעית ללא קרינא ביה לא יוגש שאין תובע חובו אלכ מצ"ד והתם מוקמינן לה בשביעית בזמן הזה דרבנן ואמרין התם אין כותבין פרוזבול אלכ על הקרקע אבל אין לו קרקע: ללוא לא כתבין ליה דהלואה ללא שכיחא היא דמסתמא אין אדם סומך אלכ על קרקע הלואה וכשאין לו לא תיקן הלל פרוזבול: (ה"ש)

תוספות כמה מרובע יתר על העיגול רביעי. הכי איתא בברייתא דמסכת מדות וכן בעירובין: הכי גרס ר"ת פש להו תרי תילתא אמתא. פי' כשתקיף אילן דעולא רצועה רחבה שני שלישי אמה יהא גדול כאילן המשנה שהי' יותר ס"ה אמות ושליש ברוב אמה שהרי אם תקיף ל"ב על ל"ב מרובעים יצטרך קכ"ח ולד' קרנות ח' שלישים הרי ק"ל ושני שלישים אורך על שני שלישים רוחב תחסר הרביעי שהעיגול פחות ישאר צ"ח וכן ס"ה אמה ושליש תחתוך לג' חלקים לאורך תהיה רצועה אחת של קצ"ו ברובע שלישי תחתוך לשנים ותשים זה בצד. זה תהיה רצועה ארכה צ"ח על רוחב שני שלישי אמה עוד מצא ר"י בספר אחר מפורש בגמרת הספר להקיף בחוטים אילן דעולא שהוא ל"ב על ל"ב עד שיהא שני שלישי אמה סביב תחתוך החוטין ותפשטם יהיה העליון ארכו ק' שהוא מקיף ל"ג ושליש וכל שיש ברובו טפח יש בהיקפו ג' והתחתון

צ"ו שהוא מקיף ל"ב הרי התחתון פחות מן העליון מכל צד ב' אמות ותחתוך העודף מצד אחד ותמלא צד אחד האורך לצד הקצר תהיה רצועה צ"ח וכן הוא ס"ה ושליש דרך אחרת ל"ג ושליש על ל"ג ושליש מרובעים עולה אלף ומאה וי"א אמות ושליש של שלישי שהיא תשיעית אמה תחסר הרביעית ישאר תתל"ג ושליש הרי אילן המשנה ל"ג ושליש על ל"ג ושליש (הג"ה). או כעין זה שלישי סאה הוי י"ו וב' שלישים על חמשים חתוך באמצע ושים זה על זה יהיה עשרים וחמש על שלשים ושלוש ושליש) דרך אחרת בית סאה היא מאה על כ"ה תקח השליש לאילן אחד יהיה ל"ג ושליש על כ"ה והם ל"ג ושליש על ל"ג ושליש עגולים שהרי מוסיף הרביע מלבר שהיא שלישי מלגיו דהיינו ח' אמה ושליש באורך ל"ג ושליש יהיו ל"ג ושליש על ל"ג ושליש מרובעים (ולספרים דגרסינן פש להו פלגא דאמתא) ועשה אותו עגול שיחסר הרביע שהוספת ויהיה עגול ל"ג ושליש על ל"ג ושליש ולספרים דגרסי פש ליה פלגא דאמתא יש לפרש דחשיב עולא י"ו לכל צד לבד מקום האילן ומקום אילן שלישי נמצא אילן דעולא ל"ב ושליש על ל"ב ושליש כשתקיף מכל צד פלגא דאמתא יהיה ל"ג ושליש על ל"ג ושליש ורבינו משולם מפרש דעולא לא חשיב מקום האילן ומקום האילן הוי אמה על אמה נמצא דהוי אילן דעולא ל"ג על ל"ג ואם היו מרובעים היה עולה אלף ופ"ט תחסר הרביע ישאר תתי"ו ושלושה רבעי אמה ול"ג (והו) [פשו] להו ז' מאה ושתין ותמניא נמצא דאילן המשנה יתר על של עולא י"ו אמה ושליש ורביע ופלגא דאמתא קאי אבית סאה שהיא חמשים על חמשים כשתסיר פלגא דאמתא לאורך וכן לרוחב יעלה החסרון חמשים אמה חסר רביע דהיינו לג' אילנות ולאילן אחד יעלה י"ו אמה ושליש ורביע וישאר כאילן דעולא: לחומרא לא דק. וא"ת והא נמי קולא הוא הא דמייתי ביכורים דמפקע להו מתרומה ומעשר כדאמרין בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא: ושם) ויש לומר דעולא לא איירי אלא במאי דאינו מביא בתוך י"ו אבל חוץ לי"ו פעמים מביא ופעמים אינו מביא: אילן וקרקעו כו'. למאי דמוקי לה בי"ו אמה צריך לפרש מאי אתא לאשמעינן ונראה לרשב"א דאתא לאשמעינן ולמידק הא קנה אילן סתם אינו מביא וקורא ואם קנה ב' אפילו סתם מביא וקורא דקנה קרקע וכו"מ דאמר (לקמן פא.) הקונה ב' אילנות קנה קרקע: הא שלשה מביא וקורא. הוה מצי למיפרך מסיפא דקתני בהדיא במסכת ביכורים בסיפא דהך דמייתי הכא הקונה ג' אילנות תוך של חבירו מביא וקורא אלא דאורחא דגמ' בכמה מקומות שמדקדק מרישא מה שיכול [ועי' תוס' שבת לט: ד"ה אלא פניו]: לא שש עשרה אמה. וא"ת והא אמרינן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פב. ושם) גבי שלשה קנה קרקע וכמה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו וי"ל דהתם כשנפני האילן גדולים הרבה ויוצאין חוץ לשש עשרה אמה ואם תאמר קונה אילן אחד אמאי אינו מביא. וקורא למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי ומ"ש ממוכר שדהו לפירות דמביא וקורא לדידיה כדאמרין בפרק השולח (גיטין דף מז: ושם) וליכא למימר דהאי תנא סבר דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי דהא ר"מ אית ליה דכקנין הגוף דמי בהשולח (שם דף מח.) ובהחובל (ב"ק דף צ. ושם) ואית ליה לקמן (דף פא.) דקונה אילן אחד (אינו מביא וקורא) וי"ל דשאני התם שהקרקע קנוי לו עד זמן קבוע אבל הכא אם יתייבש מיד האילן אין לו בקרקע כלום אי נמי התם קרקע קנויה לו לכל דבר למשטח בה פירי ולמיזרע בה סילקא וירקא אבל גבי אילן אין לו אלא יניקה לבדה: ובוידוי. פי' בקונטרס דלא גרסינן ובוידוי דלא כתיב במעשר שני (שיש) שום וידוי לא מארצך ולא מאדמה אשר נתת לי אע"ג דכתיב ביה וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו (דברים כו) לא שיהא לו לחלק אלא לכל ישראל ומיהו על כרחך אין וידוי בלא קרקע דתני עלה בירושלמי אף בוידוי ומכל מקום לא גרסינן ליה מדתני עלה בירושלמי מכלל דבמשנה ליתה: ולכתוב עליה פרוזבול. אבל אמטלטלין אין כותבין פרוזבול מפני שיכול לכלותן והיא הלואה דלא שכיחא ועציץ נקוב אע"פ שיכול לכלותו ... כותבין עליו פרוזבול דלא פלוג רבנן במקרקעי והא דכותבין אפילו על קרקע כל שהוא פי' רשב"ם בהשולח (גיטין דף לז. ד"ה אלא) משום דאין אונאה לקרקעות והוי כאילו יש לו משכון בכל ואין נראה דנהי דאין להן אונאה ביטול מקח ביתר מפלגא יש להן אלא היינו טעמא משום דגבי והדר גבי כמעשה דקטינא דאביי (כתובות דף צא:): דע"י כך ראוי לגבות כל חובו וכענין זה איכא סוף פרק כל הגט (גיטין דף ל:): גבי המלוה מעות את הכהן כו' הניח מלא מחט גובה מלא קורדום [ועי' תוס' גיטין לז. ד"ה אלא ותוספות קדושין כו: ד"ה ולכתוב]: (תוספות)

ונקנין עמה נכסים שאין להם אחריות הכא במאי עסקינן בחיטי דיקא נמי דקתני כל שהוא ש"מ ת"ש אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל טבל וחולין מעורבין זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור ע"כ לא פליגי אלא דמר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל גדל בפטור דברי הכל פטור הכא במאי עסקינן דמפסיק צונמא אי הכי מאי טעמיה דרבי דהדרי ערבי ובמאי קא מיפלגי מר סבר אוירא מבלבל ומר סבר האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ושש עשרה אמה ותו לא והא תנן מרחיקין את האילן מן הבור כ"ה אמה אמר אביי מיזל טובא אזלי אכחושי לא מכחשי אלא עד שש עשרה אמה טפי לא מכחשי כי אתא רב דימי אמר בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן אילן הסמוך למיצר בתוך י"ו אמה מהו אמר ליה גזלן הוא ואין מביאין ממנו בכורים כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אחד אילן הסמוך למיצר ואחד אילן הנוטה מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ: **מתני'** אילן שהוא נוטה לשדה חבירו קוצץ מלא המרדע על גבי המחרישה ובחרוב ובשקמה כנגד המשקולת בית השלחין כל האילן כנגד המשקולת אבא שאול אומר כל אילן סרק כנגד המשקולת: **גמ'** איבעיא להו אבא שאול ארישא קאי או אסיפא קאי תא שמע דתניא בית השלחין אבא שאול אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני שהצל רע לבית השלחין שמע מינה ארישא קאי שמע מינה אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני כל אילן סרק אי אמרת בשלמא ארישא קאי היינו דקתני כל אילן אלא אי אמרת אסיפא קאי אילן סרק מיבעי ליה אלא לאו שמע מינה ארישא קאי שמע מינה: **מתני'** אילן שהוא נוטה לרה"ר קוצץ כדי שיהא גמל עובר ורוכבו רבי יהודה אומר גמל טעון פשתן או חבילי זמורות רבי שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה: **גמ'** מאן תנא דבנזקין בתר אומדנא דהשתא אזלינן אמר ר"ל במחלוקת שנויה ורבי אליעזר היא דתנן אין עושין חלל תחת רשות הרבים בורות שיחין ומערות רבי אליעזר מתיר בכדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבנן התם זימנין דמפחית ולא אדעתיה אבל הכא קמא קמא קא קייץ ליה: ר' יהודה אומר גמל טעון פשתן או חבילי זמורות: איבעיא להו שיעורא דרבי יהודה נפיש או דלמא שיעורא דרבנן נפיש פשיטא דשיעורא דרבנן נפיש דאי ס"ד שיעורא דרבי יהודה נפיש רבנן בשיעורא דרבי יהודה היכי עבדי ואלא מאי שיעורא דרבנן נפיש רבי יהודה בשיעורא דרבנן מאי עביד אפשר דגחין וחליף תותיה: רבי שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה: תנא מפני אהל הטומאה פשיטא מפני הטומאה תנן אי ממתניתין הוה אמינא דלמא מיייתי עורב טומאה ושדי התם וסגי בדחלולי בעלמא קא משמע לן:

רש"י ונקנין עמה נכסים שאין להם אחריות. דתנו בקדושין (דף כו.) נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שי"ש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה שהמטלטלין אין נקנין אלא במשיכה וקרקע נקנה בכסף ואם מכר לו קרקע ומטלטלין יחד כיון שנתן דמי הקרקע או מסר לו שטר מכירת קרקע או החזיק בקרקע מדעת מוכר נקנו המטלטלין בלא משיכה קתני מיהא קרקע כל שהוא חייב בדיבורים וקס"ד ביכורי אילן קאמר: הכא במאי עסקינן בחטין. שכל ז' המינים חייבים בדיבורים: מעורבין זה בזה. שאין סומכין על הדרייה לחלקו לחלאים ולומר שלכד הארץ חייבין ושלכד החוץ פטורין; אבל דכ"ע הגדל בפטור פטור. שאם היו כל שרשיו בחו"ל פטור ואפילו עומד האילן בתוך שש עשרה אמה לארץ ולא אמרינן מן הארץ ינק; דמפסיק צונמא. באמצע שרשים שאין שני לדדין יכולין לינק זה מזה: דהדרי וערבי. האילן נעשה אחד למעלה בעביו: אוירא מבלבל. אע"פ שבתוך הקרקע כשני אילנות הואיל ולמעלה באויר העולם נעשה אחד מתערבין יונקוהו: כ"ה אמה. קשה לעולא דאמר י"ו אמה ותו לא: אכחושי לא מכחשי. בשדה חבירו אלא עד שיתסרי הלכך טפי מהכי לאו גזלן הוא: הנוטה. נופו לתוך שדה של חבירו: שעל מנת כן הנחיל יהושע. התנה עמהם

שלא יקפידו על כד: מתני' מרדע. מלמד בקר: קוץ. הענפים עד גובה מלא מרדע שלא יעכבוהו מלהוליד מחרשתו שם: החרוב והשקמה. שזילס מרובה וקשה לשדה: כנגד המשקולת. כל מה שנוטה לתוך שדה: משקולת. חוט האמרכולין שבונין חומה ותולין בה משקולת של אבר: ואם בית השלחין היא כל האילן. רפי' אינו חרוב ושקמה קוץ כנגד המשקולת שהכל רע לבית השלחין: אבא שאול אומר כו'. בגמ' מפרש שהיחא קאי: גמ' ארישא קאי. דקאמר ת"ק קוץ מלא מרדע ורפי' אילן סרק חוץ מחרוב ושקמה ואמר ליה אבא שאול כל אילן סרק נמי כנגד המשקולת: או אסיפא קאי. דקאמר ת"ק כל האילן כנגד המשקולת ואפילו אילן העושה פירות ואמר ליה אבא שאול כל אילן סרק הוא דכנגד המשקולת אבל אילן העושה פירות נמי מלא מרדע ותו לא: כל האילן. כל האילנות: אי אמרת בשלמא ארישא קאי. ולטפויי אתא ומחרוב ושקמה דקאמר ת"ק] היינו דקאמר כל: אלא אי אמרת אסיפא קאי. מאי כל הא לגרועי אתא: מתני' אילן הנוטה לרשות הרבים קוץ. מן הענפים התחתונות כדי שיהא גמל עובר תחת העליונות: מפני הטומאה. מפרש בגמ': גמ' בחר [אומונא] להשתא אזלינן. דקתני קוץ מן הענפים כדי שיהא גמל עובר ורוכבו והרי חוזרין וגדלים לאחר זמן: כדי שתהא עגלה מהלכת. אם תקרתה חזקה כל כך מותר ואע"ג שסופה שתלע ותפחה: קמא קמא קייץ ליה. כל ענף וענף שיקדים וינמיח יקלנו: בשיעורא דרבי יהודה מאי עבדי ליה. כשיבא גמל טעון פשתן היאך יעבור: מפני אהל הטומאה. שמה יפול כזית מת אלל האילן והרי הענפים ארוכים מאהילין עליו ועל עוברי הדרכים ומביאים עליהם את הטומאה: ושדי התם. על האילן ומתוך שגנפיו רבים הטומאה עומדת שם ואינה נופלת לארץ ובני אדם עוברים תחתיה ואי לא חיישין אלל להכי בדחלוכי בעלמא סגי ליה לקוץ אחד אחד מביניהם כדי להרחיק אויר ביניהם ולא תעמוד שם טומאה: קמ"ל. מתניתא דאפילו לא נותר בו אלל ענף אחד מזיק הוא את הרבים: (כ"ה)

תוספות בחטה. וא"ת והא חטה יניקתה ג' טפחים כדמוכח בשבת פרק אמר ר"ע בשמעתין דערוגה (דף פה.). ואין לומר דכל שהוא דהכא לאו דוקא דהא בפ"ק דקדושין (דף כו.). קא מייתי לה בשמעתא דאי בעי צבורין בה או לאו וקאמר כל שהוא למאי חזי ומשני כגון שנעץ בה מחט וקאמר איכפל תנא לאשמועינן מחט מי לא עסקינן דתלי ביה מרגניתא משמע דכל שהוא דוקא וי"ל דנהי דיניקתה ג' מ"מ עיקר יניקתה אינו אלא כנגדה ואילן נמי יניקתו כ"ה אפ"ה עיקר יניקתו י"ו: ואחד אילן הנוטה מביא וקורא. בפרק המקבל (ב"מ דף קז. ושם) פליגי רב ושמואל באילן הנוטה על המיצר רב אמר הנוטה לכאן והנוטה לכאן לכאן ושמואל אמר חולקין ופירש בקונט' התם דבנטיית שרשים איירי ולפיכך שמעתין דהכא כרב דאזיל בתר שרשין ורשב"א פירש שם בענין אחר: שעל מנת כן הנחיל יהושע וכו'. במרובה (ב"ק דף פב.). פריד אמאי לא חשיב לה בהדי עשרה תנאין של יהושע ומשני לה: בדחלוכי סגי. פי' ר"ח דחלוכי לשון יראה שעושים צורה של עץ ונראין כבני אדם ואין העוף רשאי לישאר שם קמ"ל דאע"פ שברח העוף פעמים שמשאיר שם בשר המת שמביא בפיו ונשאר שם בענף הלכך אין לו תקנה אלא בקציצת ענפים כולם: (תוספות)

מתני' חזקת הבתים והבורות והשיחין והמערות והשובכות והמרחצאות ובית הבדין ובית השלחין והעבדים וכל שהוא עושה פירות תדיר חזקתן שלש שנים מיום ליום שדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינן מיום ליום ר' ישמעאל אומר ג' חדשים בראשונה ג' באחרונה ושנים עשר חדש באמצע הרי י"ח חדש ר"ע אומר חדש בראשונה וחדש באחרונה וי"ב חדש באמצע הרי י"ד חדש א"ר ישמעאל בד"א בשדה לבן אבל בשדה אילן כנס את תבואתו ומסק את זיתיו כנס את קייצו הרי אלו ג' שנים: **גמ'** אמר ר' יוחנן שמעתי מהולכי אושא שהיו אומרים מנין לחזקה ג' שנים משור המועד מה שור המועד כיון שנגח ג' נגיחות נפק לי' מחזקת תם וקם ליה בחזקת מועד ה"נ כיון דאכלה תלת שנין נפק לה מרשות מוכר וקיימא לה ברשות לוקח אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מיחייב ה"נ עד שנה רביעית לא קיימא ברשותיה הכי השתא התם מכי נגח שלש נגיחות הוי מועד

ה"י מתני' בית השלחין. מתוך שהמעין בחוכו שמסקים אותה ממנו תדיר עושה פירות תדיר וכל דבר שעושה פירות תדיר חזקתו ג' שנים מיום ליום אם החזיק בה שלש שנים שלימות אין צריך להביא שטר מכירה ואם ערערו עליה בעלים הראשונים וזה אומר מכרת לי ואבד שטרי חזקתו מועלת לו ואם לאו אין חזקתו מועלת לו לפי שכשחמרו ג' שנים לחזקה כל הראוי לכאח ממנה בג' שנים אמרו: שדה בית הבעל. המסתפקת במי גשמים אינה עושה פירות אלא פעם אחת בשנה חזקתה ג' שנים ואינה רכיבה מיום ליום ומה היא חזקתה רבי ישמעאל אומר שלשה חדשים אחרונים של שנה ראשונה ושלשה חדשים ראשונים של שנה אחרונה ואמלעית שלימה שיש הממהרים לזרוע לפני ראש השנה וכיון שהחזיק בה סוף שנה ראשונה ג' חדשים ויש לו עדים שזרעה באותו ג' חדשים וכן בג' חדשים ראשונים של אחרונה הרי זו חזקת שלש שנים רכופות שאין לך אדם הרואה את חבירו שזרע את שדהו לאכול פרי העשוי לשנה ושוקת: ר"ע אומר כו'. מפרש בגמרא במאי פליגי: בד"א. שצריך י"ח חדש לשדה בית הבעל: בשדה הלבו. שכל פירותיה נלקטין בפרק אחד לפיכך צריך ג' שנים: אבל בשדה האילן. שפירותיה נלקטים לפרקים ענבים בפרק אחד וזיתים בפרק אחר ותאנה בפרק אחר: כנס את תבואתו. ויין של גפנים: ומסק את זיתיו וכנס את קייצו. תאנים ליקט וייבשן בה ועשה קליעות והכניסן לבית הרי זו חזקה כאילו הן ג' שנים: גמ' מהולכי אושא. שגלתה סנהדרין לאושא כדאמרין בראש השנה (דף לא). עשר גליות גלתה סנהדרין כו' מיבנה לאושא מאושא כו': לא מיחייב. לשלם אלא חלי נזק אף כאן עד גמר שנה רביעית לא הויא חזקה: (ה"י)

תוספות מתני' חזקת הבתים ובית הבדים. פי' ר"י בר מרדכי דהא דתנן בפרק חומר בקדש (חגיגה כד:) עברו הגיתות והבדים דמשמע שיש להן זמן קבוע היינו שרוב העולם דורכים אז בזמן לקיטה אבל יש בני אדם שמצניעין כל השנה ודורכין במעט מעט: שלשה חדשים בראשונה. מתוך פ"ה משמע דבעי רבי ישמעאל שהוא יזרע ויקצור באותן שלשה חדשים ראשונים וכן באחרונים ואין תימה שתהא תבואה הנזרעת אחר ניסן גדילה בג' חדשים ואין זמנה עד ניסן הבא דמצין כעין זה דאמרי' בר"ה (יג.). כל תבואה הנקצרת בחג בידוע שהביאה שליש לפני ר"ה אלמא גדלה פעמים באותו זמן אבל קשיא לר"י דא"כ אמאי צריך י"ח חדשים בט"ו חדשים סגי שיזרע ג' חדשים לפני ניסן ויקצור בניסן ושניה בסוף הקיץ ושלישית בניסן הבא וי"ל דצריך אכילה חשובה של י"ב באמצע אע"ג דאמרי' בגמ' אבל תלת פירי לתלתא ירחי כגון אספסתא לרבי ישמעאל הויא חזקה שאני התם לפי שהוא זמן שלה אבל קשה לר"י דאמרי' בגמ' (לקמן דף לו:) פירא רבה ופירא זוטא איכא ביניהו דר' ישמעאל ור"ע ופ"ה דר' ישמעאל סבר פירא רבה כגון שעורים ושבות

שועל שגדלים בג' חדשים ור"ע סבר פירא זוטא כגון ירק הגדל בחדש אחד והא אמרי' בגמרא (לקמן ע"ב) דאספסתא בחדש אחד הוא חזקה לרבי ישמעאל ונראה לר"י דלא בעי רבי ישמעאל שיזרע התבואה ויקצור אלא אפי' זרעה הראשון או הוא יזרענה בשלשה חדשים אחרונים אע"פ שלא קצרה ובהא פליגי דרבי ישמעאל סבר בעינן שיהא גדל הפרי ברשותו הרבה כגון ג' חדשים והיינו פירא רבה ור"ע סבר דאין צריך שיגדל ברשותו אלא חדש אחד והיינו פירא זוטא וא"ת היאך יהא ניכר שיחזיק בה כל ג' חדשים ראשונים או אחרונים כי ביום אחד או בב' יוכל לקצור או לזרוע וכי תימא שמנכש את השדה ומתקנו הא לא הוא חזקה מידי דהוה אניר דאמר לקמן (דף לו:): דלא הוא חזקה משום דמימר אמר כל שיבא דכרבא. ניעול בה וי"ל כגון שאוכלה שחת והא דאמרי' (שם). אכלה שחת לא הוא חזקה ה"מ כשאוכל בעינן זה שאין התבואה חוזרת לבא דשייך לומר לאו אחזקת כדמחזקי אינשי לפיכך לא חש למחות אבל אם אכלה שחת בעינן שאין התבואה מתקלקלת כדרך שבני אדם עושים בעוד שהוא ירק ולא בא עדיין גבעול שלה הוא חזקה ובשדה אילן דבעו רבנן דפליגי אר' ישמעאל בגמרא מיום ליום ג' שנים אע"ג דלא שייך התם אכלה שחת מ"מ איכא למימר כגון שזומר ומעכב העצים לעצמו ואע"ג דמתקן בכך והוי כמו ניר כיון (שמסתקן) העצים לעצמו לא שייך למימר כל שיבא דכרבא ניעול בה ועוד אומר ר"י דאחזיק בה בכה"ג שנעל וגדר את השדה ונועל במפתח ואין מניח אדם ליכנס והא דאמר בגמרא (דף כט:): צונמא במאי קני לה ולא קאמר כגון שנעלה וגדרה איכא למימר דאין נעילה מועלת אא"כ איכא אכילה בהדה או זריעה אבל נעילה גרידא לא מהני מידי והשתא אתי שפיר נמי לרבנן דרבי ישמעאל: שהן י"ח חדש. תימה וכי מניינא אתא לאשמועינן וכה"ג פריך בכמה דוכתי וליכא למימר דרצופין אתי לאשמועינן דא"כ מאי קמ"ל רב הונא ובגמרא משמע דממתניתין לא הוה שמעינן דבעינן רצופים אי לא דאשמועינן רב הונא [עי' תוי"ט שתמה על זה]: כנס את תבואתו. להכי קרי ליה לכרם תבואה משום דכתיב (דברים כב) ותבואת הכרם וא"ת תינח הא דתנא תבואה קודם זיתים דיין קודם לשמן כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ סג.). הגיע זמן יין למכור ובתר הכי קאמר הגיע זמן למכור שמן אלא כנס את קייצו אמאי תני ליה בתר הכי הא תאנים קדמי דהא אמר בהמקבל (שם קו:): חצי ניסן ואייר וחצי סיון קציר חצי סיון ותמוז [וחצי] אב קיץ ואילו בציר היה בתשרי כדאמרינן בברכות (דף לה:): דאמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו לא תיתחזיאו קמאי לא ביומי ניסן ולא ביומי תשרי ואמרינן נמי בסנהדרין (דף כו:): גנב ניסן וגנב תשרי לא שמיה גנב וה"מ באריסא ודבר מועט ואמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עג:): חזי מר להנהו רבנן דיהבי דמי אחמרא בתשרי ומבחרי להו בטבת מכל אלו משמע דבציר הוי בתשרי וכבר כלה הקיץ וי"ל דהא דקרי קיץ לחצי סיון ותמוז וחצי אב לפי שאז עיקר יובש של תאנים באילן ומיהו אין קוצצין אותו מן האילן עד לאחר הבציר א"נ לוקטין אותו קודם חצי סיון ומניחים אותו לייבש ולא זמן כניסתו לבית עד לאחר תבואת הכרם והא דלא הוא לקיטה חזקה כי שמא היו רגילין לייבשן באותו שדה שגדלו שם ולכך לא הוא חזקה עד שיביאם לביתו ור"ח מפרש כנס תבואתו בתשרי ומסק את זיתו בשבט וכנס קייצו באב הרי זו חזקה נמצאת חזקה בשנה אחת ונקט כסדר זה משום דתשרי הוא תחלת השנה אבל יותר מיושב אי הוה תני להו כסדר גשמי שנה שהן גדילין עליהן: אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית כו'. מכאן חזר בו רש"י ממה שהיה מפרש בב"ק (דף כג: ושם ד"ה ולא) גבי דפליגי אביי ורבא דאמר אביי תמול חד מתמול תרי שלשום תלת ולא ישמרנו בעליו אתאן לנגיחה רביעית ורבא אמר תמול מתמול חד הוא כו' דאביי סבר דעד נגיחה רביעית לא מיחייב ורבא סבר דחייב בנגיחה שלישית דא"כ הוה מסיק הכא גמרא דלא כהלכתא דקי"ל כרבא לגבי אביי וחזר רש"י ופירש דמשמעות דורשין איכא בינייהו וה"ר עזרא מפרש דודאי לכ"ע לא מיחייב עד רביעית אבל בהא פליגי דלאביי דמפיק נגיחה רביעית מקרא דלא ישמרנו אם נגח נגיחה רביעית ביום ג' לא מיחייב עד שיגח ביום רביעית דלא ישמרנו קאי אימים דומיא דתמול שלשום אבל לרבא דנגיחה רביעית לא כתיבא בהדיא אפילו ביום שלישי אם נגח נגיחה רביעית מיחייב עד נגיחה רביעית לא מיחייב. תימה לר"י דמאי פריך הא הכי יליף משור המועד מה התם הוחזק נגחן שלש פעמים ה"נ הוחזק שתקן בשלש שנים א"כ משלש שנים ואילך קמה ליה ברשותיה ואומר ר"י דס"ד דמקשה דהכי יליף מה התם מכי נגח ג' פעמים נפק ליה מחצי נזק לנזק שלם ה"נ כיון שאכלה שלש שנים ולא מיחה נפקא ליה מרשות מוכר לרשות לוקח אע"ג דמילתא בלא טעמא הוא: (תוספות)

ואידך כי לא נגח מאי לשלם הכא כיון דאכלה תלת שני קיימא לה ברשותיה אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה תיהוי חזקה אלמה תנן כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה טעמא מאי דאמרינן דלמא כדקאמר השתא איהו לא טעין אנן ליטעון ליה מתקיף לה רב עוירא אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה דומיא דשור מועד מה שור המועד בפניו בעינן אף הכא נמי בפניו בעינן התם [\[שמות כא-כט \]](#) והועד בבעליו כתיב הכא חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ולר"מ דאמר ריחוק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש אכלה תלתא פירי בחד יומא כגון תאנה ליהוי חזקה דומיא דשור המועד מה שור המועד בעידנא דאית ליה הא נגיחה ליתא להא נגיחה הכא נמי בעידנא דאיתא להאי פירא ליתא להאי פירא אכלה תלתא פרי (בתלתא יומי) כגון צלף ליהוי חזקה התם פירא מיהא איתיה ומגמר הוא דקא גמר ואזיל אכלה תלתא פירי בתלתין יומי כגון אספסתא ליהוי חזקה היכי דמי דקדיח ואכלה דקדיח ואכלה התם משמט הוא דקא שמיט ואכיל אכלה תלתא פירי בתלתא ירחי כגון אספסתא ליהוי חזקה מאן הולכי אושא ר' ישמעאל לר' ישמעאל הכי נמי דתנן רבי ישמעאל אומר בד"א בשדה הלבן אבל בשדה אילן כנס את תבואתו ומסק את זיתו וכנס את קייצו הרי אלו ג' שנים לרבנן מאי אמר רב יוסף קרא כתיב [\[ירמיה לב-מד \]](#) שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום שהרי נביא עומד בעשר ומזהיר על אחת עשרה א"ל אביי דלמא התם עצה טובה קמ"ל

רס"ו ואידך. כלומר ונגיחה רביעית דבעינן היינו משום דאי לא נגח לאחר שהחזק מה ישלם: שאין עמה טענה. מפרש במתני' לקמן (דף מא.) אמר לו מה אהה עושה ברוך שלי אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם ולא אמר לו אהה מכרת לי: תיהוי חזקה. דהא אמרת שלש שנים מפקי ליה מרשות מוכר: ומשני טעמא מאי. אמרינן שלש שנים מפקי לה מחזקת מרה קמא דאמרינן דלמא כדאמר איהו זה אומר לקחתיה ממך וזה אומר גזלתיה ממני ואין לנו יודעין האמת עם מי אחיח חזקת שלש שנים ומוקי לה ברשותיה ואמרינן דלמא הוה קאמרינן אכל אכלה טענה מהיכן קנאה בשביל אכילת שלש שנים: מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה. אם מיחה המערער ברוך שלש שנים לפני עדים שלא בפני המחזיק ואמר דעו שפלוני מחזיק בקרקע שלי בגזילה לא תיהוי מחאה: דומיא דשור המועד. שמעידין ששורו נגחן ובשלש פעמים שהעידו שלא בפניו אינו נעשה מועד אף התרחת עדות של מחאה לא תיהוי עדות שלא בפניו דמחאה דומיא דהעדאה היא שהיא התראה לשמור שורו ואף המחאה התראה היא להזהר בראיית זכותו ושטר מכירתו: התם והועד בבעליו אמר רחמנא כו'. כלומר לא דמי נהי דגמרינן שלש שנים משלש נגיחות כי היכי דמפקי הני מחזקה הני נמי מפקי מחזקה אבל מחאה מהעדאה לית לן למיגמר דהתם כיון דהעדאה לחייבו ממון על נגיחותיו היא בזה ולהעמיד שורו בחזקת מועד בעינן בפני בעלים שידעו לטעון ולהכחיש העדים ולהביא אחרים להזימן אבל טעמא דמחאה להתרות בו להיות זהיר בזכויותיו היא בזה טוען שבגזילה היא בידו הכא אפילו שלא בפניו נמי איתה: דחברך חברא אית ליה כו'. ויאמרו זה לזה והדבר בא לאזונו ואינו יכול לומר איכו שמעתי הייתי זהיר בראיית זכותי: ולר' מאיר דאמר כו'. כלומר לר"י דאמר בב"ק איזו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים איכא למימר הכא ג' שנים דומיא דג' ימים אלכא לר"מ דאמר התם דאפי' נגח ג' פעמים ביום אחד הוי מועד מק"ו הכא נמי אכלה תלת פרי בחד יומא כגון תאנה שאינה מתבשלת יחד ויש שאינה מתבשלת שחרית ולערב היא ראויה הכי נמי דהויא חזקה ומשני דומיא דשור המועד כו': אלף. פרי שלא ניכר בו היום ונגמר לסוף ג' ימים: אספסתא. מין זרע הוא לעשב בהמות ולסוף ל' יום הוא נגמר ועוקרין אותו וזורעין אחר במקומו ובהוד שלשים יום גוזזין אותו שלש פעמים: דקדיח. גדל קאת: משמט הוא דקא שמיט ואכיל. ואין זו אכילת כל הפרי: בתלתא ירחי. שערקה בסוף כל חדש זרע אחרת:

מאן הולכי אושא. דאמר רבי יוחנן לעיל להא מילתא משמיהו: רבי ישמעאל. לא פירש לי מהיכן אלף הכי גמירי שהוא היה באותו הזמן: לרבנן מאי. רבנן דלית להו הא דרבי ישמעאל מנא להו חזקה דשלש שנים: ה"ג שהרי נביא עומד בעשר ומזהיר על אחת עשרה. ירמיה בשנה העשירית לכדקיהו והיה כלוא בחצר המטרה כדכתיב בס' ירמיה וס' נאמר לו הנה חנמאל בן שלום וגו' וכתוב בהיא עניינא שדות בכסף יקנו וכחוב בספר וגו' היה מזהיר לוקחי שדות לכחוב שטרות ולהעמיד עדים בחתימתם כי יגלו מן העיר בשנת אחת עשרה כשנלכדה העיר ולא יחזיקו במקח שלש שנים אלף עשירית ואחת עשרה אלמא בהני תרתי שנין לא הוי חזקה מכלאן לחזקה שאינה פחותה משלש שנים: עלה טובה קמ"ל. כלומר לעולם חזקה הויא בשנה אחת ועלה טובה קא משמע לן שיהא שטרן בידו מוכן לראיה ולא יזקק לעדים כשיעוררו עליו: (ה"ג)

תוספות אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה כו'. תימה מאי ס"ד דמקשה דהיכי מצי לאוקמי בידיה כיון דלא טעין מידי וי"ל דהכי פריך כיון דילפת משור המועד מה התם בשלש נגיחות הוי בחזקת נגחן הכא נמי כיון דאכלה שלש שנים ולא מיחה הויא בחזקת שלא ימחה עוד ובלא טענה נמי תהא שלו דאית לן למימר שמחל לו אי נמי הא דקא פריך למימרא דחזקה שלא בטענה תהא חזקה היינו כגון דאמר ליה מפלניא זבנתה דזבנה מינדך אע"ג דלא אמר קמי דידי זבנה ולא דר בה אפי' חד יומא ולא ידע אי זבנה מיניה אי לא אלא דהכי א"ל תימה לרשב"א הא דמיבעיא לן בפ' כיצד הרגל (ב"ק כד. ושם) אי לאיעודי תורא אי לאיעודי גברא תפשוט מהכא דלאיעודי תורא הוא דקאמרי הולכי אושא מה שור המועד כיון שנגח ג' נגיחות נפקא ליה כו' ואי לאיעודי גברא לא מייעד עד נגיחה רביעית דאז הוא מועד לעבור בהתראות דכשנגח נגיחה שלישית והתרו בו עדיין לא עבר על שלש התראות עד שיגח פעם רביעית וי"ל דסוגיא דהכא כמאן דאמר לאיעודי תורא והולכי אושא לא אמרו אלא דגמרינן משור המועד ולא יותר וילפינן משלש התראות דגברא ולא משלש נגיחות דתורא ועוד דלמאן דאמר לאיעודי גברא אין צריך שיהו מוחזקות לעבור בהתראות דאם כן עד נגיחה חמישית לא יחייב אלא צריך שיודיעוהו בכל פעם כשיגח כדי שישמור שורו ומכל מקום חיובא דשור תליא במה שהחזיק ליגח: אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תהא מחאה. פירש ר"י כי היכי דילפת משור המועד דהוי חזקה בשלשה זימני הכי נמי נילף מה שור צריך העדאה בפניו ולא אמר קלא אית ליה ותועיל הכי נמי מחאה שלא בפניו אית לן למימר דלית ליה קלא ולא תהא חזקה אף על פי ששמע החזקה כיון דאין קול למחאה מה היה מועיל אם מוחה כיון שלא תגיע למחזיק מחאתו ואע"ג שמחאה באה לבטל החזקה וההעדאה באה לקיים מ"מ פריך שפיר והא דנקט מחאה ולא נקט חזקה משום דחזקה נשמעת טפי מהעדאה אבל מחאה אינה נשמעת יותר ובלא שור המועד הוי מצי למיפרך דלא תהא מחאה כדפריך אליבא דרבנן אלא כיון דילף משור המועד ניחא ליה למפרך מיניה ומשני חברך חבא אית ליה ויש קול בין למחאה בין להעדאה אבל בהעדאה גרידא גזירת הכתוב הוא דאין נעשה מועד אלא אם כן מעידים בפניו אפילו יתברר לו באלף עדים שהעידו על שורו בבית דין: כגון צלף. בתר דשני ליה מתאנה פריך מצלף דתאנה גדולה היא בשעה שנוטלין חבירתה מן האילן אלא שלא נתבשלה עדיין אבל צלף קטן הפרי הרבה כשנוטלין האחת כדאמר בשבת (דף ל.). עתידין אילנות שיטענו פירות בכל יום לגלג עליו אותו תלמיד אין כל חדש תחת השמש אחוי ליה צלף ור"ח גריס ברישא תלתא פירי בחד יומא כגון צלף שיש לו שלשה פירות ביחד ובתר הכי גריס כגון תאנה וההיא דשבת משמע כספרים שלנו: ודלמא עצה טובה קא משמע לן. ה"נ מצי למיפרך ודלמא בתוך עשר הוה קאי ומזהיר על תחלת אחת עשרה דליכא אפילו שנה ולעולם בשנה אחת הויא חזקה ור"ח פירש דרב יוסף יליף הכי וגריס שהרי נביא עומד בתשע ומזהיר על י"א שתלכד העיר ויאבדו השטרות ויסמכו על חזקת שלש שנים ומביא ראיה מסדר עולם דבשנה תשיעית בחדש עשירי היה ומיהו בכל הספרים שלנו כתוב שהרי נביא עומד בעשירי וכן בסדר עולם שלנו תניא בשנה העשירית ועוד דלגירסתו נמי קשיא מנא ליה שלש שנים מיום ליום דלפי גירסת סדר עולם ליכא אלא שמנה עשר חודש שהרי בשנת אחת עשרה לחדש הרביעי בתשעה לחודש הובקעה העיר: (תוספות)

דאי לא תימא הכי [\[ירמיה כט-ה\]](#) בנו בתים ושבנו ונטעו גנות ואכלו את פרין מאי קאמר אלא עצה טובה קמ"ל הכא נמי עצה טובה קמ"ל תדע דכתיב [\[ירמיה לב-יד\]](#) ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים אלא אמר רבא שתא קמייתא מחיל איניש תרתי מחיל תלת לא מחיל אמר ליה אביי אלא מעתה כי הדרא ארעא תיהדר לבר מפירי אלמה אמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי אלא אמר רבא שתא קמייתא לא קפיד איניש תרתי לא קפיד תלת קפיד. א"ל אביי אלא מעתה כגון הני דבי בר אלישיב דקפדי אפילו אמאן דחליף אמיצרא דידהו הכי נמי דלאלתר הוי חזקה וכי תימא הכי נמי אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא אמר רבא שתא קמייתא מיזדהר איניש בשטריה תרתי ותלת מיזדהר טפי לא מיזדהר אמר ליה אביי אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה דאמר ליה אי מחית באפאי הוה מיזדהרנא בשטראי דאמר ליה חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה אמר רב הונא שלש שנים שאמרו הוא שאכלן רצופות מאי קמ"ל תנינא חזקתן שלש שנים מיום ליום מהו דתימא מיום ליום לאפוקי מקוטעות ולעולם אפילו מפוזרות קמ"ל אמר רב חמא ומודי רב הונא באתרי דמוברי באגי פשיטא לא צריכא דאיכא דמובר ואיכא דלא מובר והאי גברא מובר מהו דתימא א"ל אם איתא דדידך הואי איבעי לך למיזרעה קמ"ל דאמר ליה חדא ארעא בכליה באגא לא מצינא לינטר ואי נמי בהכי ניחא לי דעבדא טפי תנן חזקת הבתים והא בתים דביממא ידעי בליליא לא ידעי אמר אביי מאן מסהיד אבתים שיבבי שיבבי מידע ידעי ביממא ובליליא רבא אמר כגון דאתו בי תרי ואמרי אנן אגרינן מיניה ודרינן ביה תלת שנין ביממא ובליליא אמר ליה רב ימר לרב אשי הני נוגעין בעדותן הן דאי לא אמרי הכי אמרינן להו זילו הבו ליה אגר ביתא להאי א"ל דייני דשפילי הכי דאיני מי לא עסקינן כגון דנקיטי אגר ביתא ואמרי למאן ליתביה אמר מר זוטרא ואי טעין ואמר ליתו תרי סהדי לאסהודי ליה דדר ביה תלת שני ביממא ובליליא טענתיה טענה

רס"ז דאי לא תימא הכי. הרי שלח ירמיה לאותן שהיו בצבל שגלו עם יכניה י"א שנה קודם גלות כדקיהו בנו בתים ושבנו כי לא תאלו משם עד מלחא לבבל שבעים שנה למה ליה להזהירם על זאת אלא ענה טובה קמ"ל דהוא משיא אותם הכא נמי ענה טובה בעלמא היא: תדע. דכל עאמו היה יגע ליעאם ענה טובה דקאמר להו נמי מקום גניזת שטרותיהם היכן הם מתקיימים יותר: מחיל איניש. על פירות קרקעו לאדם האוכלן: אלא מעתה. כיון דאתרי שנין מחיל תיהדר ארעא ממני שיאל עליו ערעור לסוף שנתים תיהדר ארעא לבבעלים לבר מפירי דהא מחיל ליה עלליהו: אלמה אמר רב נחמן. לקמן בשמעתין:

מכאן ואילך פירוש הרשב"ם

אלמה אמר רב נחמן. לקמן בשמעתין גבי מחזיק בקרקע חבירו ואזיל אידך ואייתי סהדי לאכלן תרתין שנין ולא יותר ואמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי של שתי שנים: תרתי לא קפדי. על מה שזה יורד לתוך קדהו של חבירו בלא רשותו ומיהו פירי לא מחיל: תלת קפדי. הואיל ושילש באוולתו ליכנס בלא רשות הבעלים וזה ששקת ולא מיחה ודאי מכרו לו: ה"נ דלאלתר תיהוי חזקה. למי שירד לנכסי דבי בר אלישיב הואיל ולא מיחו: אי מחית באפאי הוה מיזדהרנא בשטראי. יותר מג' שנים ומשני חברך חברא אית ליה ונדע לך שמחיתי ואם היתה לקוחה בידך כדבריך היה לך להזהר בשטרך יותר מג' שנים: שאכלן רצופות. אבל אם הניחה שנה שניה ואחר כך אכלה שתי שנים שלישיית ורביעיית מלי אמר בעל השדה האי דלא מחאי לך היינו משום לאוברת לה שנה שניה דגלית לדעתך ללאו דידך הואי והלכך לא זרעת אותה: חזקתן שלש שנים מיום ליום. שלא יהיה הפסק ביניהם: מהו דתימא מיום ליום. דקתני מתניתין למעוטי מקוטעות ללא

תימא שלש שנים מקוטעות האמר כי היכי דקתני סיפא קדה הבעל חזקה שלש שנים ואינה מיום ליום אלא ג' חדשים בראשונה וג' חדשים באחרונה וי"ב באמצע: קמ"ל. רב הונא דדוקא קתני למעוטי מפוזרות: ומודה רב הונא. דדי לו בחזקה אכילת שנים מפוזרות: באתרא דמוכרי באגי. במקום שנהגין לזרוע שנה ולהוביר שנה שלא להכחיש את הקרקע דהא אחזיק בה כדמחזקי חנשי ומיהו שנה שהובירה אינה עולה לחשבון שלש שני חזקה וכריך לשמור שטרו יותר משלש שנים עד שילקוט שלש שנים ואי טעין אידך אני באתי בתוך שלש ומנאתי קדה ריקם ולכך לא מחיתי מלי א"ל מ"מ היה לך למחות שאע"פ שלא זרעתי הייתי עושה בה ניר שאחר הקציר והיה לך להבין שבשביב שלא להכחיש כחה לא חפנתי לזרעה כמנהג שדות העיר: והאי גברא מוצרה. ועומדת בין שדות בורות כמותה: חדא ארעא בכולה באגא. קדה אחת זרועה בתוך בקעה גדולה איני יכול להוסיב אם שומר לבדו בשבילה אבל כשכולן זרועות שוכרין שומר בין כולם וגם כן אין מכוניסין אם בהמות: דעבדה טפי. בשנה הבאה: בלילא לא ידעי. ואפילו הכי הויא חזקה דבשלמא גבי קדה וכל הנך אין דרכן לעשות מלאכה בלילה וכשמעמידן עדים על מלאכת ימי שלש שנים הרי זו חזקה אבל בתים שדרך לדור בהן בלילה והוא אין יכול להביא עדים שראוהו דר אף בלילות וכיון דלית ליה סהדי על הלילות הוה להו מפוזרות ואם איתא לדרב הונא הא מלי אידך למיטען אני ראיתי שלא היית דר בלילות ולכך לא חשתי למחות דגלית אדעתך ללאו דידך הואי ואמאי הויא חזקה: שיבבי. השכנים שלו שראוהו דר בו יום ולילה היו רגילין להעיד: שיבבי מידע ידעי. ואם יטעון ויאמר אייתי לי סהדי דדיירת ביה ביממא ובליילא יוכלו להעיד לו ומיהו אנו לא טענינן ליה כדמפרש בסמוך: דאי לא. שאם אין מעידין שהבית של משכיר: דייני דשפילי. שאינו בקיאים בדין דייני הכי להביל עדות אלו אם כבר נתנו שכר הבית למשכיר ומעולם ככי האי גוונא לא איירי רבא: אמר מר זוטרא אי טעין כו'. מילתא באנפי נפשה היא דשפיטא ליה למר זוטרא דאע"ג דבעו כל הנך אמוראי לעיל ג' שנים רכופות אפ"ה אין מחייבין את המחזיק להביא עדים שייעידו בפירוש על כל הימים והלילות אלא יעידו סתם שראוהו דר ג' שנים ומסתמא אם דר בבית אף בלילות דר בו וקאמר מר זוטרא דאי טעין מערער ואמר אייתי סהדי כו' טענהו טענה וכריך שיבואו עדים של לילות וימים דכיון דטעין טענת ברי דקאמר אני ראיתיו שלא דר בלילות בביתי ולכך לא מחיתי ואין חזקה חזקה ולכך אני אומר אייתי סהדי דדר ביה תלת שנין בין ביממא בין בליילא הלכך כריך להביא עדים להכחישו ולומר לו שהיה לו למחות: (ה"ע)

תוספות שתא קמייתא לא קפיד וכו'. תימה מנא לן דר' ישמעאל דוקא. יליף משור המועד ולא רבנן אינהו נמי מצי גמרי משור המועד דהיינו טעמא נמי דלעיל דגמר משור המועד דכיון דקפיד בג' זמנין ולא מיחה א"כ ודאי מכרה או נתנה לו וי"ל דלא דמי דודאי דר' ישמעאל דאזיל בתר אכילות שפיר מצי למיגמר משור המועד דמה התם הוחזק נגחן בג' פעמים אף כאן בשלש אכילות אם לא שמכרה לו היה מקפיד ואין זה וזה תלויים בשהוי זמן אבל לרבנן דתלוי בשהוי זמן כמה ישהה ויקפיד לא שייך למגמר משור המועד: אלא מעתה מחאה שלא בפניו כו'. אור"י דליכא לאוקמי פירכא דאבבי אלא כשהן בעיר אחת דאי בעיר אחרת היכי פריך דלא תהא מחאה ותהא חזקה אדרבה כיון דלא הויא מחאה לא הויא חזקה דהא אינו צריך לבא בעיר אחרת לפני המחזיק ולמחות כדמוכח לקמן: הני נוגעין בעדות הן. ואם תאמר ואמאי הוה נוגעין בעדות הא איכא מיגו דה"מ אמרי פרענא לך אגר ואע"ג דבתר דתקון רבנן שבועת היסת לא מהימני לאסהודי בהאי מיגו כדאיתא בריש האיש מקדש (קדושין מג:). הכא דאמתני' קיימינן ואכתי לא ניתקנה שבועת היסת מאי פריך להימניה במיגו ויש לומר דהאי לאו מיגו הוא שיראים לומר פרענו לך כי שמא יזכה האחר ויתבע מהם פעם שנית [וע"ע תוס' שבועות מה: ד"ה בעדים]: אמר מר זוטרא אי טעין ואמר כו'. הקשה ר"י בר מרדכי לפ"ה כי לא טעין נמי אמאי לא נשאל מהן כי שמא אינן יודעין על הלילות שלא נוציא על פיהן שלא כדין דבכל עדות אנו דורשין יפה וכאן נמי אמאי לא נחקור אותן מספק ולא פירכא היא דכיון שהעידו על הימים אפי' יאמר אין

ומודי מר זוטרא ברוכלין המחזירין בעיירות דאע"ג דלא טען טענינן ליה אנן ומודה רב הונא בחנותא דמחוזא דליממא עבידא לליליא לא עבידא רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא זבון ההיא אמתא בהדי הדדי מר אישתמש בה ראשונה שלישית וחמישית ומר אישתמש בה שניה רביעית וששית נפק ערער עילוה אתו לקמיה דרבא אמר להו מאי טעמא עבדיתו הכי כי היכי דלא תחזקו אהדדי כי היכי דלדידכו לא הוי חזקה לעלמא נמי לא הוי חזקה ולא אמרן אלא דלא כתוב עיטרא אבל כתוב עיטרא קלא אית ליה אמר רבא אכלה כולה חוץ מבית רובע קנה כולה חוץ מבית רובע אמר רב הונא בריה דרב יהושע ולא אמרן אלא דבר זריעה היא אבל לאו בר זריעה היא קני לה אגב ארעא מתקיף לה רב ביבי בר אביי אלא מעתה צונמא במה יקנה אלא באוקומי בה חיותא ומשטחא בה פירי ה"נ איבעי ליה לאוקומי בה חיותא אי נמי משטחא בה פירי ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ביתא אמר ליה מינדך זבינתיה ואכלית שני חזקה א"ל אנא בשכונני גוואי הואי אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה זיל ברור אכילתך אמר ליה רבא הכי דינא המוציא מחבירו עליו הראיה ורמי דרבא אדרבא ורמי דרב נחמן אדרב נחמן דההוא

רש"י הכי גרסינן ומודה מר זוטרא ברוכלין המחזירין בעיירות דאע"ג כו'. אע"ג דסבירא למר זוטרא דאי טעין טענתיה טענה אבל לנו לא נטעון בשבילו מודי הוא היכא דהוי מערער רוכל המחזר בעיירות למכור קישוטי נשים ואינו חוזר לעירו כי אם לזמן ארוך דאע"ג דלא טעין ליתיה מחזיק סהדי דדר בה רפופות יומם ולילה לנו טענינן ליה דליממא משום דלא קביע במתא החזיק זה בביתו וכי הוה אתי במתא הוי נפיק האי מחזיק מן ביתא ולא ידע ליה זה המערער מעולם שהחזיק זה בביתו ולכך שתק ולא מיחה הלכך יביא המחזיק עדים שלא יבא מן הבית כל שלש השנים אפילו לילה אחת ול"ג ומודי רבא דהא לא איירי רבא לעיל אי טענינן ליה או טעין איהו לנפשיה וכל מאי דתריץ רבא לעיל אליבא דרב הונא תריץ ואי גרסינן הכי הוה לן למיגרס ומודה רב הונא: ומודה רב הונא. אע"ג דבעי רפופות יום ולילה בחנוונותא דמחוזא חנויות שמוכרין בהן לחם ויין דאי טעין אין חוששין לטענתו דאע"ג דלא דר בו בלילות חזקה מעלייתא היא שאין דירתן אלא ביום: מר אישתמש ראשונה כו'. עובדת לזה שנה ולזה שנה שאין אחד מהן יכול להחזיק בה ג' שנים רפופות להפסיד חבירו: עיטרא. שטר חלוקה ובעדים שתעבוד לזה שנה ולזה שנה י"מ קלא אית ליה והיה לו למחות מיד ולא מיחה ולאחר הויא חזקה דכמי שמכרה להם בפניו דמי שהרי הניחם להביא עדים ולכתוב עליו שטר חלוקה ושתק אי נמי כיון דאיכא תרתוי שני חזקה מפוזרות ועיטרא איכא קלא וכחזקה גמורה דמי דהיה לו למחות ולא מיחה ואין נראה לי כלל אלא משלש שנים ראשונות הויא חזקה כיון דאיכא עדים ופטר בין זה לזה כדלמרינן לקמן בפירקין (דף מא:): שלש לקוחות מצטרפות אמר רב וכוון בשטר אלמא אמר רב אע"ג דכל אחד אין מחזיק אלא שנה אחת מצטרפים שלש השנים לחזקה משום דמכח שטר קאתו ה"נ לא שגא והיינו טעמא דהויא חזקה שהיה לו למערער למחות בתוך שלש שנים ואינו יכול לומר בשביל שראיתי מחזיק בדילוג לא מחיתי שהייתי סבור לכך אתם עושים שאתם יראים להחזיק

שנים רכופות שהשטר מוכיח שלא בשביל כן עושים אלא שצ"מ כן חלקו שכן יהו משתמשין וכן עיקר: חז"ל מבית רובע. באתו קדה שלא נעבד בו ולא נזרע: דבר זריעה היא. לאמר ליה אי דידך הואי אמאי לא זרעת והלכך לא מחיתי: אלא מעתה. הלוקח מחבירו לזמנא במאי קני לה באיזו אכילה של שלש שנים הואיל ואינה בת זריעה וכי אינו קונה אותה בהעמדת שם בהמותיו לרכוץ ולרעות או לשטיחת פירותיו: הכא נמי כו'. ולא קני לה אגב ארעא: ואכלתיה שני חזקה. ואכלתי שטרי ואתה לא מחית לי שאזדהר בשטרי: אמר ליה. מערער: אלא בשכונני גוואי הואי. בחדרים הפנימים היתה עיקר דירתה והייתי עובר דרך עליך ומשתמש עמך בבית החינוך קדרת בו ברשותי ולכך לא מחיתי: אמר ליה. למחזיק: זיל ברור אכילתך. הבא עדים קדרת בבית לבדך ג' שנים בלא אותו שבה עמך כדון כל חזקה ג' שנים שצריך להביא עדים שהחזיק בה חזקה גמורה: המוציא מחבירו. דהיינו מוכר שהרי לוקח מוחזק: עליו. למערער להביא ראיה שנתמש עמו וסבירא ליה לרבא לכיון שראו עדים לזה המוחזק שנתמש בו שלש שנים אין לנו לחוש שמא גם זה היה עמו הואיל ולא שמענו בלתי היום והאי עובדא לא מתוקם אלא כשהיה לו עדות למערער בבית זה שלו היה אבל בלא עדות אפילו רב נחמן מודי דהמחזיק נאמן בלא ראיה שהפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעי אמר שלי הוא מעולם כי אמר נמי מינך זבינתה מהימן: (ב"ב)

תוספות אנו יודעים על הלילות מסתמא כיון שדר בימים דר נמי בלילות אם לא שטוען המערער שבדאי לא דר ור"ח פירש דמר זוטרא קאי אפירכא דרב יימר דפריך נוגעין בעדותן הן וקאמר מר זוטרא אי טעין ואמר המחזיק לייתו תרי סהדי דדרו ביה שלש שנים ביום ובלילה והבו לי אגרא ונפקו ואזלו להו והנהו דדיירי ביה אחריני נינהו טענתו טענה ולא נוגעין בעדותן הן דלא דיירי בה השתא דמצי למימר להו הבו לי אגר ביתא אלא אינהו אמרו דיירנא ואינהו אמרו פרענו והפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעו אמרי לא דיירנא ביה וליכא למימר דדילמא מכחיש להו שהוא לא היה יודע כלל שהיו דרים באותו בית ובסמוך לא גרסינן מודה מר זוטרא אלא ומודה רבא דבעי' שלש שנים ביממא ובליליא אם הנך עדים רוכלים המחזרים בעירות אע"ג דלא אמרו דדרו ביה שלש שנים ביממא ובליליא אלא אמרי בידינו היה זה הבית שלש שנים רצופות אע"ג שימים רבים הם מחזרים בעירות ולא היו בזה הבית עדותן עדות ור"ת גרס דדיירנא ביה שלש שנים ופירש דאביי ורבא תרוייהו סבירא להו דאין צריך להביא עדים על הימים ועל הלילות ורבא לא אמר ביממא ובליליא אלא להוציא המקשה מסברתו ולא לפלוגי אבביי אתא וקאמר מר זוטרא אם אמר העידוני סתם שדרתי ג' שנים בחזקת ימים ולילות אע"פ שלא ראו ממש כל הימים והלילות אלא שבחזקת כן מחזקין אותו שכל שעה שהיו נכנסים פעמים ביום ופעמים בלילה היו רואין אותו בביתו טענתיה טענה והוה ליה למימר עדותן עדות אלא אגב דנקיט ברישא דמילתיה אי טעין אומר נמי טענתיה טענה ומודה רבא וה"ה מר זוטרא ואבביי ברוכלין המחזרין בעירות אף על גב דלא טען טענינן ליה דאין צריכים להעיד שראו ממש שהרי הם מחזרין בעירות ואין יכולין להעיד על הראיה אלא יעידו שבחזקתו היה זה הבית שלש שנים ימים ולילות: ומודה רב הונא בחנותא דמחוזא דביממא עבדי ובליליא לא עבדי. פירוש ומועיל להם אם החזיקו ג' שנים ואע"ג דלאו שלש רצופות אלא מפוזרות כיון דאורחיהו בהכי דהוי כאתרי דמוברי באגי ואם תאמר א"כ פשיטא דמודה רב הונא כדפריך לעיל גבי באגי וי"ל לפי שבני אדם שאינם חנוונים דרים בהן בין ביום ובלילה ואותן צריכים ג' שנים רצופות יום ולילה וס"ד דחנוונים נמי יצטרכו כן קא משמע לן ומהאי טעמא אתי שפיר דבעינן להו שלש שנים שלימות דהיינו ו' שנים אע"ג דבשדות ובית הבדים לא בעינן אלא שלש שנים בין הכל (אלא) היינו משום דכמו שאר בני אדם הדרים שם שאין חנוונים בעו ג' שנים ביום ובלילה ה"נ חנוונים בעו ג' שנים שלימות דהיינו ו' שנים והא דלא אייתי להא לעיל גבי ומודה רב הונא אומר ר"ת משום דלא סלקא שמעתתא דבתי וכי האי גוונא איכא בסוף [הכונס] (ב"ק דף סא:) גבי ומודו חכמים לרבי יהודה: דלא תחזקו אהדדי. ואע"ג דתנן לקמן (דף מב.) השותפין אין להם חזקה זה על זה פרש"י דהכא הוזקקו לעשות כן לפי שלא היה להם עדי שותפות וקשיא לר"י דא"כ אותו שהחזיק שנה ראשונה יאמר שהוא שלו כיון שאין עדים שיש לחבירו חלק ונראה לר"י דלא היו רוצים שיחזיק האחד שלש שנים שלא תשתכח השותפות: אבל כתוב עיטרא קלא אית לה. והא דאמר בהמפקיד (ב"מ לט. ושם ד"ה לא) גבי אין מורידין לנכסי קטן ל"ש עביד עיטרא ל"ש לא עביד אין מורידין גבי יתמי החמירו [וע"ע תוס' גיטין כח. ד"ה והניחו]: בשכונני גוואי הואי. והואי לי אורח עלך ונראה לי שהיה לו עדים שהיה בשכונני גוואי אבל לא היו יודעים באיזה דרך היה יוצא דאי לא היה לו עדים כלל דהוה בשכונני גוואי היכי הוה

קאמר רב נחמן זיל ברור אכילתך דאטו יש להם לעדי חזקה לידע שלא היה המערער באותו בית כל שלש שנים ואם יאמר המערער הייתי עמך שני ימים ואין לך שלש שנים שלימות והעדים אינן יודעים יפסיד: (תוספות)

דף ל - א

דא"ל לחבריה כל נכסי דבי בר סיסין מזבינא לך הואי ההיא ארעא דהוה מיקרי דבי בר סיסין אמר ליה הא לאו דבי בר סיסין היא ואיקרוי הוא דמיקריא דבי בר סיסין אתו לקמיה דרב נחמן אוקמא בידא דלוקח א"ל רבא דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה קשיא דרבא אדרבא קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דרבא אדרבא לא קשיא התם מוכר קאי בנכסיה הכא לוקח קאי בניכסיה דרב נחמן אדרב נחמן נמי לא קשיא כיון דאמר ליה דבי בר סיסין ומיקריא דבי בר סיסין עליה דידיה רמיא לגלויי דלאו דבי בר סיסין היא אבל הכא לא יהא אלא דנקיט שטרא מי לא אמרינן ליה קיים שטרך וקום בניכסי: ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ביתא א"ל מינך זבנתיה ואכלתיה שני חזקה אמר ליה בשוקי בראי הואי אמר ליה והא אית לי סהדי דכל שתא הוה אתית תלתין יומי א"ל תלתין יומי בשוקאי הוה טרידנא אמר רבא עביד איניש דכל תלתין יומי טריד בשוקא ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מפלניא זבינתה דאמר לי דזבנה מינך אמר ליה את לאו קא מודית

רש"י כל נכסי דבי בר סיסין. כלומר כל אותן קרקעות שקניתי מאותו אדם ששמו בר סיסין: דמקריא דבי בר סיסין. כך קורין לו ואין ידוע אם קנאה מבי בר סיסין ולפיכך נקראת כך או כך שמה מעולם וירושא היא לו מאבותיו: אוקמא בידא דלוקח. כדמפרש טעמא לקמיה דעליה לדיה רמיא לגלויי דלאו בר סיסין היא: אמר ליה רבא דינא הכי. להוליאה מספק מתחת יד המוכר שהיא מוחזקת: המוליא מחבירו. דהיינו לוקח עליו להביא ראיה זכות ומאחר שאין לו ראיה יפסיד: קשיא דרבא אדרבא קשיא דרב נחמן אדרב נחמן. דלעיל מוקי לה רב נחמן ביד המוכר ורבא ביד הלוקח והכא איפכא: דרבא אדרבא לא קשיא. דככל דוכתי מוקי לה ביד המוחזק והתם מוכר כו': כיון. דכולי עלמא קרו ליה דבי בר סיסין ונראין הדברים שלפיכך נקראת כן שקנאה מבי בר סיסין והוא אמר לאו מזכר סיסין לקחתיה עליה לדיה רמיא לגלויי ולהביא ראיה דלאו מזכר סיסין לקחה ואם יביא עדים דאיקרוי הוא דמיקריא הכי ולא מהני שדות שלקה מזכר סיסין היא מוקמינן לה בדיה דהא פשיטא לן דהאי דאמר ליה נכסי דבי בר סיסין מזבינא לך הכי קאמר ניכסי שקניתי ממנו ולא נכסי שלח קניתי ממנו אף על פי שנקראין כן כך נראית השטיה: מי לא אמרינן ליה קיים שטרך. אחרי שהמוכר רוצה לפסלו והחזקה של שלש השנים במקום השטר היא בזה ומאחר שהמוכר מערער על החזקה שאינה חזקה כריך זה להביא עדים שחזקהו גמורה שלח דר זה עמו ובהני תרי עובדי סבירא לן כרב נחמן להלכתא כוותיה בדינא וכן פוסקין פירושי ר' חנינא איש רומי: מאי בעית בהאי ביתא. שהכל יודעין ששלי היה: א"ל אנא בשוקי בראי הואי. בארץ מרחקים מקום שאין השיירות מנויות ולא ידעתי ולכך לא מחיתי והנן בפרקין היה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה באותה מלכות דהווי שיירות מנויות א"נ איכא לאוקמה בשעת חירום ואפילו באותה מדינה כדלקמן בהאי פירקין וכן פירשנו

הגאונים כפי' ר"ח אצל במקום שהשיירות מצויות וליכא חירום לא מצי טעין הכי דק"ל בפירקין (דף לח:)
מחזיקין בנכסי בורח דמחאה שלא בפניו הויא מחאה ואי טעין לא ידעתי שהחזיק איש פלוני בקרקע שלי
ולכך לא מחיתי אינו נאמן דכי היכי דאמרינן מחאה שלא בפניו הויא מחאה דחברך דחברך אית ליה ויאמרו
לו למחזיק כמו כן אמרו לזה שאדם אחד מחזיק בקרקע שלו הו"ל ושיירות מצויות וכן הלכה: בשוקאי הוה
טרידנא. למכור סחורתי ולקנות אחרת ולא ידעתי שאתה דר בביתי וכגון איש לו בית אחר באותה העיר
שהיה מתאכסן שם כל ל' יום ויש מפרשים בשוקאי הוה טרידנא ולא היה לו פנאי למחות אע"פ שידעתי
ואינו נראה בעיני: (פ"י)

תוספות לאו קמודית דהא ארעא דידי הוא. פי' רבינו שמואל דאם מוחזק זה שלש שנים וטוען מפלגיא זבנתיה
דזבנה מינד קמי דידי דנאמן במיגו דאי בעי אמר מינד זבנתיה ואכלתיה שני חזקה אי נמי אם יש לו עדים
שהחזיק בה המוכר יום אחד והביא ראיה מההיא דדר בקשתא בעיליתא דלקמן וכדבריו כן הוא היכא דיש
עדים למערער שהקרקע שלו היתה אבל בעובדא דהכא משמע שלא היה למערער עדים מדקאמר לאו קא
מודית כו' אי הוה טעין קמי דידי זבנה מינד או דר בה חד יומא היה נאמן אף על פי שלא החזיק שלש שנים
מיגו דאי בעי אמר לא היתה שלך מעולם אבל ודאי השתא דאמר מפלגיא זבינתה דזבנה מינד והודה שהיתה
שלו תו לא מצי למיטען קמי דידי זבנה מינד או קמי דידי דר בה חד יומא מיגו דאי בעי אמר בתחלה לא
היתה שלך מעולם דמיגו למפרע לא אמרינן כדמוכח לקמן (דף מא:) גבי ההוא דדר בקשתא בעיליתא ארבע
שנים ואמר מפלגיא זבינתיה דזבנה מינד אתא לקמיה דר' חייא אמר ליה אייתי סהדי דדר ביה אפילו חד
יומא ואוקמי' לה בידך משמע דאי אית ליה סהדי אין נאמן לומר קמי דידי דר בה חד יומא במיגו דאי בעי
אמר מינד זבינתיה כיון שכבר הודה דלא מיניח זבנה לית ליה תו מיגו ואין לו להאמינו במאי דקאמר השתא
מתוך שהיה יכול לשקר בתחילה קודם שהודה דלא הוה מסיק אדעתיה שהיה זקוק לטענה זו והא דקאמר
התם רב וחזיתיה לדעתיה דחביבי דאי הוה א"ל קמי דידי זבנה מינד הוה מהימן ליה במיגו דאי בעי אמר
מינד זבינתה לא קאמר שהיה עדיין נאמן בטענה זו אלא כלומר אי הוה טעין מעיקרא קודם שהודה וה"ה
דאי הוה טעין מעיקרא קמי דידי דר בה חד יומא דהוה מהימן ועוד ראיה מסוף דזה בורר (סנהדרין דף לא.).
גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה אמרה ידענא ליה בהאי שטרא דפריע הוא כו' ולא הימנה רב
נחמן א"ל רבא והא אי בעיא קלתיה כיון דאתחזק בבי דינא אי בעיא קלתיה לא אמרי' אלמא אע"ג דקודם
שראינוהו בידה היתה נאמנת לומר דפרוע הוא במיגו דאי בעיא קלתיה' השתא דאתחזק בבי דינא פי'
שראינוהו בידה לא מהימנה דאין כאן עוד מיגו שעל כרחך צריכה עכשיו טענה זו שהיא אומרת אם רוצה
לפטור את הלוח ובקונט' פי' שם אתחזק שהיה השטר מקוים ואין נראה לר"י דמה מועיל דמ"מ אי בעיא
קלתיה ועוד ראיה דתנן בפ' שבועת הדיינין (שבועות דף לח:) מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנהו לי
נתתיו לך פטור ופריד מינה (שם מא.). למ"ד המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים והא הכא כיון
דתבעיה בעדים כמאן דאוזפיה בעדים דמי וקתני פטור ומאי קושיא שאני הכא דפטור מיגו דאי בעי אמר
אתמול לא היו דברים מעולם אלא ודאי כי האי גוונא לא אמרינן מיגו ומה שפ"ה בפ' בתרא דכתובות (דף
קט: ושם) גבי עשאה סימן לאחר דאם טען ואמר חזרתי ולקחתיה ממנו לאחר שעשיתיה סימן בשמו נאמן
דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה ממנו אין לו זכות אלא על פיו של זה
שעשאה סימן לו והרי חזר ואמר לקחתיה ממך אין נראה לר"י דבכי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפרישית
דע"י מה שהיה יכול לטעון תחילה אינו נאמן עכשיו אלא נראה לר"י דהתם נמי חזר ואכלה שני חזקה אחר
שעשאה סימן וכי תימא אי אכלה שני חזקה פשיטא ומאי קמ"ל ר' יוחנן דנאמן מתני' היא דחזקה שיש
עמה טענה הרי זו חזקה וי"ל דס"ד דלא מהימן כיון שערער עליו קודם שאכלה שני חזקה לומר שהיא שלו
לא עביד איניש דליזבנה בתר הכי קמ"ל וכן ההוא עובדא דמייתי בתר הכי איירי בשאכלה שני חזקה
ובעובדא דידן אי הוה מייתי המחזיק סהדי דדר ביה חד יומא נראה לרשב"א דהוה לאוקומי לארעא בידיה
אע"ג דליכא מיגו מ"מ טענינן ללוקח מאחר שהיה המוכר נאמן לומר זבינתה מינד במיגו דאי בעי אמר לא
היתה שלך מעולם ואף על גב דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והוי כחד סהדא מכל מקום הוי מיגו כדמשמע
לקמן (דף לג:) גבי נסכא דר' אבא אי לא הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע היה נאמן לומר דידי חטפי
במיגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה מכחיש את העד והכא לא הוי מחויב שבועה דאין נשבעין על הקרקעות
וכה"ג מצינו בסוף המוכר (לקמן דף ע.). גבי מפקיד אצל חבירו בשטר דאע"ג דלא טענינן ליתמי נאנסו
אפ"ה טענינן ליה החזרתיו לך כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו דאי בעי אמר נאנסו ואור"י דלא
דמי להיא דהמוכר את הבית דהכא אם היה רוצה המוכר לזכות בטענה זו דלא היתה שלך מעולם לא היה

מעכבה הלוקח שהרי יודע היה שהיתה שלו כתב ר"ח ראינו לרבותינו הגאונים ז"ל דהאי מחזיק לית ליה למיחת לדינא בהדי מריה דארעא אלא האי דזבין ליה מחית בהדיה ואין נראה לרשב"א דהא כל זכות שתבא לידו מכר ראשון לשני ולא יוכל לדחות ולומר לו לאו בעל דברים דידי את ולקמן אשכחן בהדיא גבי ההוא דדר בקשתא בעיליתא דלא מצי למימר ליה לאו בעל דברים דידי את אלא אי הוה משכח סהדי דדר ביה ההוא גברא חד יומא הוה מוקי לה ר' חייא בידיה: (תוספות)

דף - ל - ב

דהאי ארעא דידי היא ואת לא זבינתה מינאי זיל לאו בעל דברים דידי את אמר רבא דינא קאמר ליה: ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מפלניא זבינא ואכלתיה שני חזקה אמר ליה פלניא גזלנא הוא אמר ליה והא אית לי סהדי דאתאי אימלכי בך ואמרת לי זיל זבין אמר ליה השני נוח לי הראשון קשה הימנו אמר רבא דינא קאמר ליה כמאן כאדמון דתנן העורר על השדה וחתום עליה בעד אדמון אומר השני נוח לי הראשון קשה הימנו וחכ"א איבד את זכותו אפילו תימא רבנן התם עבד ליה מעשה אבל הכא דבורא עביד איניש דמיקרי ואמר ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מפלניא זבינתה ואכלתיה שני חזקה אמר ליה פלניא גזלנא הוא אמר ליה והא אית לי סהדי דאתית באורתא ואמרת לי זבנה ניהלי א"ל אמינא איזבון דינאי אמר רבא עביד איניש דזבין דיניה ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מפלניא זבינא ואכלתיה שני חזקה אמר ליה והא נקיטנא שטרא דזבני ליה מיניה הא ארבעי שני א"ל מי סברת שני חזקה תלת שני קא אמינא שני חזקה טובא קא אמינא אמר רבא עבידי איניש דקרו לשני טובא שני חזקה וה"מ דאכלה שבע דקדים חזקה דהאי לשטרא דהך

רש"י אמר ליה מפלניא זבינתה דזבנה מינך. כלומר שאמר לי בשעת מכירה שהוא לקחה ממך ומאחר שלא טענ ואכלתי שני חזקה שטר מכירה שלו עודנו בידו ומסקנא דמילתא מוקמינן ליה ביד המערער והיינו טעמא דכיון דמודה דשלו היה הקרקע מתחלה לא מציעא היכא ללא החזיק בה שלש שנים אלא אפילו החזיק בה שלש שנים נמי אינה חזקה ומפקינן ליה מיניה דהא חזקה שאין עמנה טענה היא שהוא אינו יודע אם היתה של אותו שמכרה לו אם לאו והוא ליה כהכיר בה בשדה שאינה שלו של מוכר ויחזירנה למערער והוא יגבה מעותיו מן המוכר לו כדפסקינן בשנים אוחזין (ב"מ דף טו:ו) ואף על גב דליכא עדים למערער מדקאמר ולא מודית לי כו' ולא אמרינן מיגו דאי בעי אמר אנא זבינתה מינך ואכלתיה שני חזקה כדאמר מפלניא זבינתה דזבנה מינך נאמן שהוא עממו אינו יודע אם זבנה המוכר מיניה דמערער אם לאו הלכך כיון דהוא מודי למערער דשלו היתה הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וגם מודה הוא שאינו יודע אם לקחה המוכרה לו מן הבעלים אם לאו דהא לא טעין דזבנה מינך קמאי דידי וגם אין לו עדים שהחזיק בה המוכר יום אחד הלכך הפסיד אבל החזיק זה שלש שנים וטעין מפלניא זבינתה דזבנה מינך קמאי דידי כלומר שידעתי בצרור שלקחה מינך נאמן מיגו דאי בעי אמר אנא זבינתה מינך ואכלתיה שני חזקה אי נמי יש לו עדים שהחזיק בה המוכר יום אחד והכי אמרינן לקמן בפירקין (דף מא:ו) גבי ההוא דלך בקשתא בעיליתא ארבע שנים והכא בהאי עובדא אפילו אם באו עדים שהחזיק בה יום אחד אותו המוכר אבל אין יודע אם לקח אותה אם לאו אינו מועיל כלום מאחר שזה לא החזיק שלש שנים וגם הראשון אין לו שטר מכירה מן

הבעלים: ולא קא מודית לי כו'. כמו שפירשתי: ואת מינאי לא זבינתה. שאפילו אם היית טוען דמינאי זבינתה הלך אין לך לא שטר ולא חזקה: זיל. מקרקע שלי לאן בעל דברים דידי את ואני מוחזק בה יותר ממך שאתה לא החזקת שלש שנים: אמר רבא דינא קאמר ליה. המערער ואפי' אם החזיק בה שלש שנים כמו שפירשתי וכן הלכה: מפלגינא זבינתה ואכלתיה שני חזקה. ואין לו עדים שהחזיק בן אותו המוכר יום אחד דחו לא הוי מצי טעין פלגינא גזלנא הוא דהא טוענין ללוקח והכי מפרש לקמן גבי ההוא דדר בקשתא בעיליתא ארבע שנין: פלגינא גזלנא הוא. בשדה זו שממני גזלה: ואימלכי. נועלתי: זיל זבין. לך קנה: השני נוח לי. אתה נוח לי לריב עמך ולהוציאה ממך בדיון: אמר רבא דינא קא"ל. המערער ויטול שדהו לאפילו אדמוון ורבנן לא פליגי אללא בדעביד המערער מעשה לסייעו ללוקח לקנות שדהו אבל בדבורא בעלמא כולוהו מודו כרבא כדמפרש ואזיל ואע"פ שהחזיק בה ג' שנים בלא מחאה יפסיד דהא חזקה שאין עמה טענה היא שמודה הוא שלא לקחה מיד הבעלים כי אם מיד איש נכרי שאין יודע שהיה לו חלק בה אפילו יום אחד ולא מצי טעין אמאי לא מיחה מערער בהוך שלש דהיכא אמרינן דמפסיד מערער בשתיקתו היינו היכא דטעין אידך מינד זבינתה ואכלתיה שני חזקה דעד שלש שנים מיזדהר איניש בשטריה טפי לא מיזדהר הלכך זה שלא מיחה והוא לא נזהר בשטרו הפסיד אבל הכא דמודי מחזיק ללא מיניה דמערער זבניה שהוא בעל הקרקע ובעדים זבנה לא הורע כמו של מערער בשתיקתו שהחזקה במקום שטר מכירתו עומדת וכיון דאין שטר מועיל לו שהרי מגזלן לקח אף חזקתו אינה כלום: כמאן כאדמוון. ואנן קיימא לן כרבנן בפרק אחרון דכתובות: דתנן. ראובן העורר על שדה שמכר שמעון ללוי ואומר ראובן כי שמעון גזלו ממנו והוא ראובן המעורר חתום עליה בעד באתו שטר מכירה שכתב לו שמעון ללוי חתם ראובן ועד אחר עמו: השני. לוי נוח לי ולכך חתמתי: מעשה. שחתם עד: דמקרי ואמר. לשון ויקר מקרה (רות ב): ואמרת לי זיל זבנה ניהלי. ואם שלך היתה היה לך להוציא ממנו בדיון חנם ולא לאבד מעותיך: אמינא למיזבן דינא. אמרתי בלבי טוב לי לקנות בדמים מועטים קרקע הראוי לי ולא לטרוח ולבא בדיון: עביד איניש דזבין דיניה. אדם חס שאינו רוצה להתקוטט אפילו על שלו עשוי הוא להוציא מעותיו ליטול את שלו בלא דין ומחלוקת ובפירוש ר"ח מפורש אמינא למיזבן דינאי לקנות המריבות כלומר אע"פ שהיא שלי איני מוציאה מידו בלא מריבות ודינין אקנה אותם הדינין והמריבות באלו המעות אע"פ שיעקר הארץ שלי: ואכלתיה שני חזקה. ולא נזהרתי בשטרי יותר: אמר ליה והא נקיטנא שטרא. שכתוב בה דזבנה לי כלומר שקנויה אללי מן המוכר הזה ארבע שנים ונמאא שקדם מקחי לחזקה שלך שנה אחת ואת מינאי לא זבינתה הלכך חזקה שאין עמה טענה היא שהמוכר לא יכול למוכרה לך שכבר מכרה לי קודם: א"ל. מחזיק למערער מי סברת דמאי דאמינא שני חזקה דהיינו חלת שני בצמאום: שני חזקה טובא קאמינא. שקדמו לשטר שלך הרבה ויש לי עדים בכל החזקה כדמפרש לקמיה אבל לפיכך אמרתי שני חזקה סתם שלא הייתי יודע שהיה לך שטר של ארבע שנים שאכטרך לטעון ולפרש שני חזקה טובא: אמר רבא עביד איניש דקרי שני טובא שני חזקה. סתם ואם בל טעון אחרי כן דשני חזקה טובא יותר מג' שנים אין זה חוזר וטוען טענות אחרות להכחיש טענות ראשונות ואנן קי"ל לקמן דאין אדם טוען בב"ד וחוזר וטוען טענות אחרות להכחיש הראשונות אלא אחר טענות הראשונות נפסוק דדיון הלכך כי מייתי סהדי בהני שני חזקה טובא מהימנין ליה שהרי לא חזר וטען: והני מיולי. דמוקמינן לה בדיה לאייתי סהדי דאכלה ז' שנין שקדמו שני חזקה שלו למכירת השטר של מערער שהמוכר עאלמו לא יכול למוכרה אחר שהחזיק בה ג' שנים בשופי אבל אי לית ליה סהדי אלא משית שני הדיון עם בעל השטר דאין לך מחאה גדולה מזו שמיחה המוכר בזה המחזיק לסוף שתי שנים שמכר לאחר והיה לו לזה לזהר בשטרו לעולם עד שיוציא השטר מיד השני ויקרענו ויש מפרשים דאין כריך עדי חזקה ז' שנים אלא של ג' אחרונים ואנן מהימנין ליה על השאר מדאמר רבא עביד איניש דקרי לשני טובא שני חזקה

למדו כן דאי איכא סהדי על כל השבע שנים אמאי אינטריך למימר עביד איניש כו' ולאו מילתא הוא שהרי החזקה במקום השטר עומדת ולא יהא חזקה ג' שנים האחרונים שיס לו עדים עליהם חלל שטר של ג' שנים והרי שטר של ד' שנים הקודם לו פוסלו ומדברי רבא אין ללמוד ללא כריך עדים לז' שנים שהרי רבא להודיענו בל דאינו קרוי חוזר וטוען במאי דאמר לבסוף שני חזקה טובא קאמינא דעביד איניש כו' שאילו היה חוזר וטוען להכחיש דברים הראשונים אפי' כי מייתי סהדי בהני אחרונים אינן כלום דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואחר טענות הראשונות נלך ובפי' ר"ח נמי מלריך עדים לכל הז' שנים: (הש"י)

תוספות מפלניא זבינתיה דזבנה מינך ואכלתיה שני חזקה אמר ליה פלניא . גזלנא הוא. פי' יש לי עדים שהוא גזלן ואפי' דר ביה חד יומא הא קי"ל דגזלן אין לו חזקה ולא כפ"ה דפירש דאין לו עדים שהחזיק בה המוכר אפילו יום אחד דתו לא הוה מצי טעין פלניא גזלנא הוא משמע שרוצה לפרש גזלנא הוא לא שיש לו עדים שהוא גזלן אלא כלומר בגזל היא הקרקע בידו ואין נראה לר"י דהוה ליה לאסוקי כדמסיק לעיל לא קמודית לי דארעא דידי הוא ואת מינאי לא זבינתיה וכו': עביד איניש דקרי לשני טובא שני חזקה. אבל אי לא עביד אף על גב דאית ליה סהדי דאכלה שבע שנים לא מהימנינן דהא איהו דמכחיש להו דמודה שלא אכלה אלא שני חזקה דהיינו שלש שנים: (תוספות)

דף   **לא**   -   **א**

אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו: זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי. האי אייתי סהדי דאבהתיה היא והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה אמר רבה מה לו לשקר אי בעי א"ל מינך זבנתה ואכלתיה שני חזקה א"ל אביי מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן הדר א"ל אין דאבהתך היא זבנתה מינך והאי דאמרי לך דאבהתי דסמיך לי עלה כדאבהתי טוען וחוזר וטוען או אין טוען וחוזר וטוען עולא אמר טוען וחוזר וטוען נהרדעי אמרי אינו טוען וחוזר וטוען ומודי עולא היכא דא"ל של אבותי ולא של אבותיך דאינו טוען וחוזר וטוען והיכא דהוה קאי בי דינא ולא טען ואתא מאבראי וטען אינו חוזר וטוען מאי טעמא טענתיה אגמריה ומודו נהרדעי היכא דאמר ליה של אבותי שלקחיה מאבותיך דחוזר וטוען והיכא דאישתעי מילי אבראי ולא טען ואתא לבי דינא וטען דחוזר וטוען מאי טעמא עביד איניש דלא מגלי טענתיה אלא לבי דינא אמר אממר אנא נהרדעא אנא וסבירא לי דטוען וחוזר וטוען והלכתא טוען וחוזר וטוען: זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה אמר רב נחמן אוקי אכילה לבהדי אכילה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא א"ל רבא הא עדות מוכחשת היא אמר ליה נהי דאיתכחש באכילתה

הש"י זה אומר של אבותי. היה הקרקע והרי היא שלי וזה אומר כו' עובדא הוה כדמוכח לקמיה: אמר רבה מה לו לשקר. לזה המחזיק במאי דטוען דשל אבותיו וירקה מהם אי בעי אמר כו' והלכך בהאי מיגו מהימנינן ליה: אמר ליה. תלמידו אבוי מה לי לשקר כו' כלומר על ידי האי מיגו דמה לי לשקר לא יזכה בקרקע שהרי עדים מכחישים את דבריו שאומרים דשל אבותיו לאידך היא וגם החזקה אינה כלום שהרי אין עמה טענה כי אם טענת שקר והלכה כאבוי שהרי רבה הודה לו כדמוכח ואזיל: הדר א"ל אין כו'.

דמשום שהיו מפסידין אותו כאביו הוצרך לחזור ולטעון כן דיקח נמי דקאמר גמרא אמר ליה אביו ולא קאמר אביו אמר: דר' א"ל. ההוא דאיתי עדי חזקה לאידך: דסמך עלה כדאבהתי. הייתי סומך ומוצטח על קרקע זו כאילו היא של אבותי לפי שהחזקתי בה בשופי ובעדים וקניתייה מאבותיך ובעי גמרא טוען וחוזר וטוען יכול אדם לטעון בבית דין שטוען בב"ד מה שהוא רוצה וחוזר וטוען לתקן דבריו הראשונים: עולא אמר טוען וחוזר וטוען. טוען בבית דין מה שהוא רוצה וחוזר אחרי כן לטעון דברים אחרים לתרץ דברים הראשונים אע"פ שמכחישם קלת בזה שחזר וטען האו לאמר לאבהתי דסמך עלה כדאבהתי: ומודי עולא. אף על גב דמהימנינן ליה להאי דטעין אין לאבהתיך היא כו' שאם טען מתחילה ופירש של אבותי ולא של אבותיך לאינו חוזר וטוען טענה זו דסמך עלה כדאבהתי שהרי עוקר לגמרי דברים הראשונים וכן הלכה דפסקינן לקמן כעולא: ומודי נמי עולא כל היכא דהוה קאי בי דינא ולא טען תיקון דברים הראשונים אלך אחר שיכא מבית דין חזר לב"ד ותיקן דבריו הראשונים שאינו חוזר וטוען היכא דמכחישן קלת: טענתיה אגמרייה. אוהביו וקרוביו: ומודו נהרדעי. בזה שטען מתחילה של אבותי וחזר וטען של אבותי שלקחיה מאבותיך לחוזר וטוען ומהימן לאינו עוקר דבריו הראשונים כלל אלך מוסיף עליהן וכיון דהחזיק בה שלש שנים מוקמינן לה בדיה דחזקה שיש עמה טענה היא דמה לו לשקר דאי בעי אמר מינך זבנתה ואכלתייה שני חזקה כי אמר נמי של אבותי שלקחיה מאבותיך מהימן ואע"ג דגבי יורש קיימא לן לקמן בפירקין דאין כריך טענה מאחר שהחזיק בה שלש שנים היאך היתה של אביו אבל רחיה בעי שהחזיק בה אביו יום אחד הכא אין כריך להביא עדים שהחזיק בה אביו כלל שהרי זה טען טענה גמורה וחזקה שיש עמה טענה היא: ומודו נמי נהרדעי. כל היכא דאישתעי מיילי מאבראי לבי דינא קודם שטען כלום בב"ד ולא טען מה שהוא טוען עכשיו בב"ד ואתא לבי דינא לטעון טענות שעוקרות לגמרי את הראשונות לחוזר וטוען: ללא מגלי טענתיה. שלא ילמד מהן מי סנגודו ויתן לבו מתחלה קודם שיבאו לבית דין להשיב עליהם וכן הלכה וה"מ טענות בעלמא אבל טען בפירוש בפני עדים חוץ לב"ד חייב אני מנה לפלוני הרי הודה לו ושוב אינו יכול לכפור בב"ד: וסבירא לי לחוזר וטוען. כלומר אנא נמי נהרדעי אנא ופליגנא עלייהו דנהרדעי: והלכתא חוזר וטוען. תיקון לשון הראשון אע"פ שמכחישם קלת הואיל ואינו עוקרן לגמרי כדלעיל: וזה אומר של אבותי. ואכלתייה שני חזקה אותן שלש שנים שאתה טוען אני אכלתייה ולא אתה: והאי אייתי סהדי לאכלה שני חזקה. אותן שלש שנים עמנו שהעידו אלו הראשונים עליהם ובראו אלו והכחישום: אמר רב נחמן. עדות דאכילה בטלה דאוקי עדות של אכילה כנגד עדות שניה של אכילה והרי מכחישים זה את זה אבל בעדות דאבהתי ללא אתכחשת עדותן קיימת ומוקמי' בדיה: הא עדות מוכחשת היא. כיון דהני ב' כחות מכחישות זו את זו אחת מהן פסולה לכל עדות שבטלם ואחרי שאין לבדד איזו הפסולה היבטל עדותן לגמרי: (ה"ה)

תוספות אבל אכלה שית שנין כו'. הקשה ר"י בר מרדכי אפי' לא אייתי סהדי אלא דאכלה שלש שנין יהא נאמן לומר לקחתי קודם מינך במיגו דאי בעי אמר מינך זבנתה ואומר ר"י דאין זה מיגו דמעיקרא לא יטעון כלל מינך זבנתה דאין יודע אם יש לזה שטר שקנאה ממנו: אמר רבה מה לו לשקר. רבה גרסינן דאביי ורבה אמרי לקמן (דף לג:): דלא סבירא להו הא דרב חסדא דמה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן: מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן. תימה לרשב"א אמאי הוי במקום עדים נימא של אבותי היתה יום אחד ונאמר שלקחה מאבותי דהא טוענין ליורש ומהימנינן ליה בהא דקאמר שאבותיו דרו בו יום אחד במיגו דאי בעי אמר מינך זבנתיה ולקמן נמי דקאמרי נהרדעי דהיכא דאמר של אבותי שלקחה מאבותיך לחוזר וטוען הא אפילו לא יטעון שלקחה אלא אמר שדרו בה יום אחד אנו טענינן ליה ואומר רבינו יצחק דשל אבותי משמע שהיתה מעולם של אבותי ולא שלקחה עד שיפרש בדבריו ולקמן דנקט שלקחה לא שצריך שיטעון שידע שלקחה אלא של אבותי שראיתי שדרו בה יום אחד על כן אני רוצה לזכות דשמא לקחה אבותי במשפט וטוענין ליורש: ומודו נהרדעי היכא דאמר שלקחה כו'. מספקא לר"י היכא דנפיק לבראי וחזר ואתא לב"ד אי מצי למימר הכי: אמר ליה רבא והא עדות מוכחשת היא. תימה אמאי הואי עדות

מוכחשת והא רבא אית לי' במרובה (ב"ק ד' עב: ושם ד"ה רבא) ובפ' זה בורר (סנהדרין דף כז. ושם ד"ה רבא) דעד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל ולא מפסל אלא משעה דאתכחוש ואית לן למימר אאכילתה דאתכחוש אתכחוש אאבהתא דלא אתכחוש לא אתכחוש דהכי אמר במרובה (ב"ק דף עג. ושם) דהוזמו על הטביחה ועל הגניבה לא הוזמו אע"ג דתוך כדי דבור העידו על הגניבה ועל הטביחה לרבא כיון דמההיא שעתא דקא מיתזמי הוא דקא מיפסלי אטביחה דאיתזום איתזום על הגניבה דלא איתזום לא איתזום וללישנא דהוי טעמא דרבא משום דעד זומם חידוש ואין לך אלא משעת חידושו ניחא אלא ללישנא דמפרש טעמא דרבא משום פסידא דלקוחות ה"נ נהימנינהו ואפילו היכא דליכא פסידא דלקוחות לא מיפסל למפרע אפילו לההיא לישנא מדבעי התם מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא ולא קאמר איכא בינייהו להיכא דליכא פסידא דלקוחות ועוד קשיא דקאמר בסמוך אליבא דרב חסדא כולי עלמא לא פליגי משמע דרב נחמן לא מצי סבר בשום ענין כרב חסדא דחשיב להו סהדי שקרי ומנא ליה דלמא סבר רב נחמן דמכאן ולהבא הוא נפסל ומיהו הא איכא למימר משום דלא קיימא לן כרבא בהא ונראה דסוגיא דהכא כההיא לישנא דחידוש אבל ללישנא דפסידא דלקוחות סבר דלא אמר ליה רבא לרב נחמן מעולם הכי ולריב"א נראה דלא דמי הך דהכא לההיא דמרובה דהתם גניבה וטביחה תרי מיילי נינהו ולהכי אגניבה דלא איתזום לא איתזום כיון דלהבא הוא נפסל אלא הכא כי איתכחוש אאכילה איתכחוש נמי אאבהתא דאבהתא בלא אכילתה לא מהני דהוי מוקמי' בידי' דאית ליה סהדי דאכלה שני חזקה דנאמן לומר היתה של אבותי יום אחד במיגו דאי בעי אמר מינדך זבינתה ומיהו אכתי דחשיב לה גמרא כעדות אחרת לא אתי שפיר: (תוספות)

ב

-

לא

דף

באבהתא מי אתכחש לימא רבא ורב נחמן בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא קמיפלגי דאיתמר ב' כתי עדים המכחישות זו את זו אמר רב הונא זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה ורב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה לי לימא רב נחמן דאמר כרב הונא ורבא כרב חסדא אליבא דרב חסדא כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרב הונא רב נחמן כרב הונא ורבא עד כאן לא קאמר רב הונא אלא לעדות אחרת אבל לאותה עדות לא הדר אייתי סהדי דאבהתיה היא אמר רב נחמן אנן אחתינינה אנן מסקינן ליה לזילותא דבי דינא לא חיישינן מתיב רבא ואיתימא רבי זעירא שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם ברבי יוסי אומר תצא אמר ר' מנחם בר' יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים הרי זו לא תצא א"ל אנא סברי למעבד עובדא השתא דאותיבתן את ואותבן רב המנונא בסוריא לא עבדינן בה עובדא נפק עבד עובדא מאן דחזא סבר טעותא היא בידיה ולא היא אלא משום דתליא באשלי רברבי דתנן רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד אמר ר' אלעזר אימתי במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' שמעון בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ עד אחד רשב"ג היינו ר' אלעזר וכי תימא ערער חד איכא בינייהו רבי אלעזר סבר ערער חד

כ"ז
כלאבהתא מי איתכחש. עדות של אבהתא קיים הוא והכל מודים בו: המכחישות זו את זו. בעדות אחת כגון שנים אומרים פלוני ליה מפלוני מנה ושנים אחרים הכחישו ואמרו לא ליה ממנו כלום שהרי באותו היום שאתם אומרים פלוני מנה היה עמנו הלוה כל אותו היום ולא ליה מקום חדס כלום ובעדות כזה לא האמינה תורה האחרונים יותר מן הראשונים אלא בעדות הזמה כגון שמעידים על העדים עצמם עמנו

הייתם במקום פלוני ולא ראייתם שוה: זו באה בפני עצמה ומעידה. כשאר עדיות שבכולם ללא נחזיקנה בפסולה מספק: וזו באה כו'. בעדות אחרת אבל אחד מכת זו ואחד מכת זו אין מטורפין לעדות אחת דהא אחד מהם פסול בודאי ואין כאן אלא חצי עדות וטעם דרב הונא משום דלוקי גברא אחזקיה ולא תפסלינהו מספק: (א"ר חסדא) בהדי סהדי שקרי למה לי. ולא יעידו בשום עדות בעולם דלוקי ממנוח אחזקיה ולא תוליאנו מספק שמה העדים פסולים: לימא רב נחמן. שמכשיר עדות לדבהתא שהעידו עדים מוכחשים דהיינו עדות אחרת שלא הוכחשו בה כדרב הונא שהכשירם בעדות אחרת שלא הוכחשו בה: אליבא דרב חסדא כ"ע לא פליגי. לומר כל אחד אנה סבירא כרב חסדא דודאי רב נחמן לא סבירא ליה כרב חסדא דהא רב חסדא אפילו בעדות אחרת בעלמא פוסל כל סכן בעדות לדבהתא שהוכחשו העדים מאכילה באתו עדות של אותו קרקע: אבל באתו עדות. דאתו קרקע עלמו לא ויהלכתא כר"נ שהרי נפק הדין על פיו כדמוכח לקמן אנו אחתינן: הדר אייתי סהדי. אתו שהפסידו רב נחמן: לדבהתיה היא. והרי לשניהם עדי חזקה ועדי אבות ואין כח לזה מזה וכל דללים גבר כדאמר רב נחמן לקמן בשמעתין: אנו מסקינן ליה. כלומר לא נחזיק את זה יותר מזה הואיל ועדות שניהם שוה: לזילתא דבי דינא. שמה יגלגלו הבריות על ב"ד על שסותרין את דיניהם ודמי לחוכא ואיטולא: שנים אומרים מת. אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו שנים ואמרו לה מת בעליך ושנים אומרים לא מת א"נ שנים אומרים נתגרשה בחיי בעלה ואינה זקוקה ליבם ושנים אומרים לא נתגרשה וזקוקה ליבם א"נ כגון שהיה בעלה קיים ובאין להתירה לאחר הרי זו לא תנשא דלוקי תרי להדי תרי ואיתתא בחזקת איסור אשת איש קיימא: ואם ניסת לא תלא. דיעבד אין לכתחלה לא ובפרק האשה שנתארמלה פרכינן מכדי תרי ותרין נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי ומשני אמר רב ששת כגון שניסת לאחד מעדיה ותו פרכינן היא גופה באשם תלוי קיימא ומשני באומרת ברי לי שמת בעלי: בזמן שבאו עדים. האחרונים שאמרו לא מת ולאח"כ ניסת לפיכך תלא שהרי באיסור נשאת שאילו שאלה מב"ד היו אסרין לה לינשא: אבל אם נשאת. על פי עדי מיתה שהתירוה בית דין לינשא ואחר כך באו עדים שהוא קיים לא תלא דחיישינן לזילתא דבי דינא וקשה לרב נחמן: למעבד עובדא. דמחתינן ליה ומסקינן ליה ולא ניוחש לזילתא דבי דינא: דלוחיבתן. השיבותני מזרייתא זו: ואותבן רב המנוחא. השיב לו כמו כן מהא ברייתא דר' מנחם ורבנן: נפק עבד. רב נחמן עובדא ולא חש לזילתא דבי דינא: טעותא היא בידיה. שלא נזכר מהך ברייתא דלעיל ועוד דאמר לא עבדינן בה עובדא: דתליא באשלי רב רב. רבי יהודה ור' אלעזר ור' שמעון ב"ג כולו סברי להו דלא חיישינן לזילתא דבי דינא כדמפרש רב אשי במסקנא: אין מעלין לכהונה. להחזיק אדם בכהן לכולו בהרומה ולעבד עבודה ולישא את כפיו על פי עד אחד המעידו שהוא כהן כדמפרש ר' אלעזר לקמיה ובשמעתין: א"ר אלעזר אימתי. אין מעלין ע"פ עד אחד בזמן שיש על הכהן עוררין עדים הפוסלים אותו כדמפרש בסמוך ולפרש דברי ר' יהודה בא ולא לחלוק עליו: אבל אין עליו עוררים. אלא קול פסול בעלמא כדמפרש לקמיה מעלין ע"פ עד אחד שמכחיש את הקול: רשב"ג היינו ר' אלעזר. דהא דלא במקום שיש עוררין עליו לא אמר רשב"ג ליהוי חד נאמן וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר: ערער חד איכא בינייהו. והא דקתני בזמן שיש עליו עוררין היינו עד אחד הפוסלו ומכחיש עד אחד המכשירו: דרבי אלעזר סבר ערער חד. הוי ערער ואין עד אחד נאמן עליו להכשירו: (רש"י)

תוספות וזו באה בפני עצמה ומעידה תימה בין לרב הונא בין לרב חסדא נהמנינהו לבתראי במיגו דאי בעי פסלינהו לקמאי בגזלנותא ומיהו במיגו דאי בעי הוי מזמי להו ליכא להמנינהו דיראים להזימן פן יוזמו גם הם ונראה לי דמיגו במקום עדים לא אמרינן (ועוד) דמיגו לא יוכל לסייעם יותר משני עדים ואפי' היו עמהן ק' עדים אין נאמנין דתרי כמאה ועוד אומר ר"י דלא שייך מיגו דאין דעת שניהם שוה ומה שירצה זה לטעון לא יטעון זה: ורב נחמן כרב הונא. תימה דבפרק ב' דכתובות (דף יט:) תניא שנים שהיו חתומין על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו שכתב ידם הוא אבל קטנים או פסולי עדות או אנוסים היו אם כתב ידם יוצא ממקום

אחר אין נאמנין ופריך ומגבי' ביה בשטרא תרי ותרי נינהו ומסיק התם (. כרב) נחמן דלא מגבינן בשטרא ואוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ואמאי לא מגבינן ביה והא סבירא ליה הכא כרב הונא דכשרים הם לעדות אחרת דמוקמינן להו אחזקת כשרות והתם כעדות אחרת דמי דהא אין מכחישים אלו את החתומים בזאת המלוה שהיו אומרים אין חייב לו כלום אלא שאמרו אינכם נאמנים בדבר זה דפסולים הייתם והוה לן למימר דנאמנים כמו הכא דכשרים אף על גב דאלו מכחישים אותם ופוסלים וחושבין אותן כשאר פסולים לכל דבר עדות ואומר ר"י דכי אמרו קטנים היו ליכא לאוקמינהו אחזקיהו וכן אנוסים נמי לא מפקי להו מחזקת כשרות דאמרינן אנוסים היו מחמת נפשות ופסולי עדות היו איכא למימר כגון שפוסלים אותן משנולדו שאומרים קרובים היו ועכשיו נתרחקו: ורבא כרב חסדא. ואם תאמר אם כן אמאי חשיב רבא במרובה (ב"ק דף עב: ושם ד"ה אין) ובפ' זה בורר (סנהדרין דף כז. ושם ד"ה אין) עד זומם חידוש הוא ואין לך בו אלא משעת חידושו והלא מה שהוא נפסל אינו חידוש דהא מן הדין היה להיות לשניהן . פסולים כמו בשני כתי עדים המכחישות זו את זו א"כ לא הוי חידוש אלא מה שהמזימין כשרים ואומר ר"י דרבא דאמר חידוש הוא לא הוי אלא לפי המסקנא דאתי שפיר כרב הונא: אן אחתינן ליה אן מסקינן ליה. ואם היה אותו דלית ליה חזקת אבהתיה מוחזק תחילה אתי שפיר אחתינן ומסקינן שנעמידה בידו כאשר היה בתחלה ואפילו לא היה מוחזק לא זה ולא. זה מצי לפרש אחתינא ליה לתתה לזה ומסקינא ליה שנוציאנה מידו ויהא דין כל דאלים גבר. ר"י: ואם ניסת לא תצא. בפ"ב דכתובות (דף כב: ושם ד"ה כגון) מוקי כשניסת לאחד מעדיה ואומרת ברי לי וחשדא ליכא כדפי' התם: אבל ניסת ואח"כ באו עדים הרי זו לא תצא. וטעמא משום זילותא דבי דינא וקשה לרשב"א דעל כרחך לאו טעמא משום זילותא דבי דינא הוא דאם כן אפילו לא נשאת אלא התיירוה לינשא תנשא כדמשמע בכל הסוגיא דאיכא זילותא אפילו לא נעשה מעשה וכ"ת דאין ה"נ ונשאת דקאמר היינו שהתיירוה לינשא ושוב לא תצא מהיתרה הראשון דבאו עדים ואח"כ נשאת לא מצי לפרושי התיירוה לינשא אלא נשאת ממש וע"כ טעמא דמספיקא לא מפקי לה מבעל ולא משום זילותא וי"ל לעולם טעמא משום זילותא ודוקא כשנשאת ואח"כ באו עדים איכא זילותא דבי דינא שכבר נאסרה לכל העולם כיון שנשאת נמצא מה שחוזרין לאסרה לעד שנשאת לו אין חוזרין אלא בעבורו אבל אם באו עדים קודם שנשאת ליכא זילותא דעל כרחך צריכין לחזור מהיתרה הראשון כדי לאסרה לכל העולם הלכך ליכא זילותא אם אוסרים אותה נמי לעדיה. ר"י: (תוספות)

א

-

לב

דף

ורשב"ג סבר ערער תרי והאמר רבי יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים אלא ערער תרי והכא במאי עסקינן כגון דמחזקינן ליה באבוא דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתינייה ואתא עד אחד ואמר דכהן הוא ואסקינייה ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה וחלוצה הוא ואחתינייה ואתא עד אחד ואמר דכהן הוא ודכולי עלמא מצטרפין עדות והכא במיחש לזילותא דבי דינא קא מיפלגי ר' אלעזר סבר כיון דאחתינייה לא מסקינן ליה חיישינן לזילותא דבי דינא ורשב"ג סבר אן אחתינייה ואן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן מתקיף לה רב אשי אי הכי מאי איריא חד אפי' בתרי נמי אלא אמר רב אשי דכולי עלמא לא חיישינן לזילותא דבי דינא והכא בלצרף עדות קא מיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהן כאחד ר' יהושע בן קרחה אומר אפי' בזה אחר זה אין עדותן מתקיימת בבית דין עד שיעידו שניהם כאחד ר' נתן אומר שומעין דבריו של זה היום ולכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו: ההוא דאמר לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבינתה והא שטרא

ורשב"ג סבר ערער תרי. בעינן אבל במקום ערער אחד הוי עד אחד נאמן להכשירו: והא אמר ר' יוחנן. לא איתפרש היכא קאי: ונפק עליה קלא. קול בעלמא ולא עדות: ואחתיניה. מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר שמעלה היא כהונה וכל זה יתור לשון הוא בלא לורך דבלא קול נמי מיתוקמא שמעתתא שפיר בעד אחד מכשיר מעיקרא ועד אחד בסוף ושנים עדים עוררים בינתים כדמפרש ואזיל אללא משום הכי נקט ליה דבעי למימר ואתא עד אחד ואמר דכהן גמור הוא ואסקיניה דלמאי אתא עד אחד להכשירו אללא אם כן ילא עליו פסלות קודם לכן: ואסקיניה. דבמקום קול הוי עד אחד מהימן: ואחתיניה. דלאחד במקום שנים אין דבריו כלום: ואתא עד אחד. לבסוף ואמר דכהן גמור הוא והו להו שנים מכשירין: ודכולי עלמא. בין רבי אלעזר בין דשב"ג מלרפין עדים המעידים זה שללא בפני זה בשאר עדות וה"נ יא לנו לררף מן הדין עד ראשון ועד אחרון המכשירין ונכשירנו לזה אם לא מפני זילותא דבי דינא כדמפרש ואזיל: דרבי אלעזר סבר כיון דאחתיניה. על פי ב' עוררין ודדין הורדנוהו דבכל מקום האמינה תורה שנים הו לא ליסקי ליה על פי עד אחד זה השני אף על פי שיא לררפו עם הראשון ולהכשירו לזה דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דכשרות קמייתא דהוה מוחזק לן באבוא דכהן הוא וגם הכשרנוהו תחלה על פי עד אחד קודם שבו עוררין: דחיישין לזילותא דבי דינא. שהורידוהו על פי עוררין ועכשיו יעלו ויבטלו דבריהם והכי קאמר ר' אלעזר אימתי אין מעלין ע"פ עד אחד הבא לבסוף בזמן שיא עליו עוררין שנים הפוסלין אותו הלכך לא מהני עד שני הבא לבסוף להכשירו להטרף עם הראשון המכשיר דאע"ג דאיכא למימר אוקי תרי מכשירין לבהדי תרי פוסלין ואוקי גברא אחזקיה ויהיה כשר אפי' הכי נא מסקינן ליה משום זילותא דבי דינא והאי דאסקוהו מעיקרא על פי עד אחד הבא להשביט הקול לאו זילותא דבי דינא הוא דמאי דאחתיניה בשביל קול בעלמא הוא וכדי לחזור ולהעלותו אחר שיבדקו הדבר הורדנוהו הלכך כי הדך מסקי ליה ליכא זילותא אבל כשהורדנוהו על פי עדים מן הדין הורדנוהו וכי הדך מסקי איכא זילותא: ואנן מסקינן ליה. ואי קשיא תרי ותרי נינהו ואמאי מסקינן ליה והא הוי ספק תריץ אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמיה אחזקיה קמייתא דאסקוהו על פי עד ראשון שהיה נאמן דהא אכתי אין עוררין דקול לאו עוררין הוא: אי הכי. דר' אלעזר חייש לזילותא דבי דינא: מאי איריא. עד הבא לבסוף דהתם אין מעלין משום זילותא דקהני מתני' אין מעלין על פי עד אחד בזמן שיא עליו עוררין הא על פי שנים מעלין אפילו תרי אתו בהדי הדדי נמי בפעם שניה לרבי אלעזר לא מסקינן ליה: אללא אמר רב אשי דכולי עלמא כו'. והיינו אשלי רבדבי דלעיל: והכא בלררף עדותו קא מיפלגי. לר' אלעזר אין מלרפין עד אחרון עם הראשון הואיל ולא העידו שניהם כאחד כרבנן דפליגי אדרבי נתן אבל אם באו שניהם ביחד הוה מסקינן ליה ומוקמינן ליה אחזקיה קמייתא דמוחזק לן באבוא דכהן הוא ולזילותא לא חיישין ורשב"ג כר' נתן: דהני תנאי. ר' נתן ורבנן: דתניא אין עדותן מלטרפת. אין לריך כאן בהאי מחלוקת דרבי יהושע בן קרחה ורבנן אללא כך היא ברייתא שלימה בשילהי זה בורכ ומשום גררא דסיפא נקט רישא: עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוה ואחד אומר בפני הודה לו עליו: אפי' בזה אחר זה. אחד אומר ביום ראשון ליה פלוני מפלוני מנה ואחד אומר ביום שני ראיתיו גם אני שלוה ממנו דמ"מ אמנה קא מסהדי ות"ק סבר אמנה דקא מסהדי האי לא קא מסהדי האי וה"ל לגבי מנה חלי עדות וטעמייהו מפרש שפיר בסנהדרין מקרא ומסברא: אין עדותן מתקיימת. להתקבל ב"ד ואפי' ראו שניהם כאחד עד שיעידו שניהם כאחד בפני ב"ד ופלוגתא אחריתא היא ולאו ר' יהושע בן קרחה קאמר לה ור' אלעזר ורשב"ג בפלוגתא דר"נ ורבנן פליגי: ר' נתן אומר כו'. וטעמייהו מפרש התם שפיר מקרא ומסברא: (הש"י)

תוספות והאמר רבי יוחנן כו'. ונראה לר"י דר' יוחנן עיקר דבריו אהך משנה איתמר והיינו דקאמר דברי הכל היינו רשב"ג ור' אלעזר דאיררו בעוררין ולהכי לא קא משני הכא ה"מ היכא דאיכא חזקה דכשרות אבל

היכא דליכא חזקה דכשרות לא אמר כדמשני בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עג:) גבי נאמנת חיה לומר זה כהן דאמתניתין דהכא קאי וא"ת כיון דאמתניתין דהכא קאי היכי פריך מיניה התם ובפ"ק דגיטין (דף ט. ושם) דלמא הא דקאמר ר' יוחנן אין ערער פחות משנים היינו משום דאיכא עד אחד דמכשיר וי"ל דהגמ' ידע דר' יוחנן מייירי כדמסיק דיצא עליו קול שהוא בן גרושה ואח"כ בא עד אחד דמכשיר להסיר הקול ואתו בי תרי כו ובכה"נ אמר רבי יוחנן דאין פחות משנים ואע"ג דעד אחד שהכשיר והקול כליתנהו דמי שהרי העד גרוע מן הקול אם לא החזקה שהרי הקול פוסל והעד אינו פוסל: אין ערער פחות משנים. לא בא לאפוקי אלא עד אחד אבל קול פוסל כדמסקינן: ונפק עליה קלא ואחתיניה. לאו. ' דוקא אחתיניה אלא כלומר ממילא ירד דאי דוקא אחתיניה אמאי אסקיניה והא איכא זילותא דב"ד וליכא למימר ליכא זילותא אלא כשהורידו ב' פעמים דבשמעתתא מוכח דאפי' בחדא זימנא איכא זילותא א"נ הורדה גמורה קאמר וליכא זילותא דב"ד אלא היכא דהורידוהו על ידי עדות אבל בהורדה שע"י הקול ליכא זילותא: ואתא חד סהדא ואסקיניה. ואע"ג דאמרין בפרק המגרש (גיטין דף פט. ושם) דלא מבטלין קלא גבי גרושה לכהן משום דאית ליה תקנה אבל הכא דאי לא מסיקנא ליה פסול לעולם מבטלין אי נמי בתרומה דרבנן הקילו: אן מסקינן ליה. דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דמוחזק לן דאביו כהן הוא ותימא דאמרין בפרק האומר בקדושין (דף סו.) גבי ינאי המלך ויבוקש ולא נמצא היכי דמי אילימא דתרי אמרי אישתבאי ותרי אמרי לא אישתבאי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ואמאי לא נמצא והשתא מאי קא פריך אדרבה אית לן למימר אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה ואוקי ינאי אחזקת אמו דלא אישתבאי ופירש התם בקונט' דחזקת האם לא מהניא להכשיר את ינאי לפי שאין עדים באין לפסול את האם לכהונה אלא להעיד על ינאי ואין נראה לר"י דלמה לא יועיל חזקת האם לבן הואיל ואינו יכול להיות שתהא האם כשרה אם לא יהיה הבן כשר ועוד דהכא אע"ג דעל הבן מעידים לפסלו מהניא ליה חזקת האב להכשירו ונראה לר"י דהיינו טעמא משום דמסקינן בפ' ד' אחין (יבמות דף לא. ושם ד"ה תרי) דכל תרי ותרי הוא ספיקא דרבנן והאם נמי הוי ספיקא דרבנן ולהכי פריך התם סמוך אהני דנהי דמדאורייתא אמרי' אוקי תרי בהדי תרי ואוקי איתתא אחזקה מ"מ מדרבנן יש לפוסלה והכא לענין תרומה דרבנן הקילו להתירו בה בתרי ותרי ולאוקמיה אחזקיה והא דאמר לעיל שנים אומרים מת וב' אומרים לא מת כו' אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא אע"ג דתרי ותרי ספיקא דרבנן היא ומדאורייתא אית לן לאוקמה אחזקה דהויא אשת איש והיה לה לצאת אע"פ שנשאת לאחד מעדיה אור"ת דאתיא חזקה דדייקא ומנסבא ומרעה חזקת אשת איש ואם תאמר כי איכא ב' עדים לא דייקא דליכא חומר בסופה כדאמר בהאשה רבה (שם דף פז: ושם) נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו ומפרש התם דהיינו שנשאת בעדים וי"ל הואיל ומכחישים זה את זה איכא חומרא אם תעמוד תחת בעלה בטענת ברי שלה וא"ת ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה אמאי לא תצא בנשאת ואח"כ באו עדים הא לא דייקא דדוקא במת הוא דדייקא שיראה שמא יבא וידעו הכל שלא מת ואינה נאמנת לומר נתגרשה דשלא בפני בעלה מעיזה ומעיזה ועוד היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה וי"ל דלענין הכי דייקא ומרע' חזקת אשת איש דלעולם יראה שמא יוזמו או יפסלו בגזלנות וא"ת למאי דלא ידע דבאומר ברי לי איירי מאי קאמר היא גופא באשם תלוי קיימא ה"ל למימר בחטאת קיימא וי"ל דפריך אפילו נאמר דתרי ותרי הוה ספיקא דאורייתא כדפי' בפ' ד' אחין (שם דף לא. ד"ה אי) מ"מ באשם קיימא ואין להאריך ובכתובות (דף כו: ד"ה אנן) פירשתי: (תוספות)

ב

-

לב

דף

אמר ליה שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא אמר ליה רב יוסף אמאי סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא ההוא דאמר לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך והא שטרא א"ל שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה

לרבה אין שטרא זייפא מיהו שטרא מעליא הוה לי ואירכס ואמינא אינקיט האי ביזאי כל דהו אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא א"ל רב יוסף אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רב אידי בר אבין הלכתא כוותיה דרבה בארעא והלכתא כוותיה דרב יוסף בזווי הלכתא כרבה בארעא דהיכא דקיימא ארעא תיקום והלכתא כוותיה דרב יוסף בזווי דהיכא דקיימי זווי לוקמי: ההוא ערבא דאמר ליה ללוה הב לי מאה זווי דפרעתי למלוה עילוך והא שטרא אמר ליה לאו פרעתיך אמר לאו הדרת שקלתינהו מינאי שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי כי האי גוונא מאי שלח ליה אביי מאי תיבעי ליה הא איהו דאמר הלכתא כוותיה דרבה בארעא והלכתא כוותיה דרב יוסף בזווי דהיכא דאוקמו זווי לוקמו והני מילי דא"ל הדרת אוזפתינהו מינאי אבל א"ל הדרתינהו ניהלך מחמת דהוו שייפי וסומקי אכתי איתיה לשעבודא דשטרא רבא בר שרשום נפק עליה קלא דקא אכיל ארעא דיתמי א"ל אביי אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה ארעא במשכונתא הוה נקיטנא מאבוהון דיתמי והוה לי

ה"י אמר ליה שטרא זייפא הוא. השטר מזויף וגם שני חזקה לא החזקה: גחין. בעל השטר: לחיש לרבה. בנחת שלא שמע המערער: אין שטרא זייפא הוא. פי' ר"ח לאו שטרא זייפא ממא אלא כמו שטרא זייפא שלא נכתב על מכירה זו ומאי ניהו שטר אמנה דהוא בטל מיהו אי לאו דאודי בטענתיה דחובע דשטרא זייפא הוא לאו כל כמיניה שהרי העדים מכירים החימת ידיהם ומשום הכי אמר רבה מה לו לשקר ולומר שטרא מעליא הוה לי ואירכס לימא האי שטרא לאו זייפא הוא דאי הוה בעי לקיומיה מקיים ליה א"נ איכא לפרושי זייפא שטר מזויף ממא שזיין החימת העדים יפה וטועים העדים כסבורים החימת ידיהם היא ומקיימים את השטר והלכך מצי לקיים את השטר ולומר שטרא מעליא הוא א"נ מצי לקיימו בעדים שקרים שחתמו לו וראשון עיקר: לחיש ליה לרבה. גרסינן דרבה מלך מקמי דרב יוסף כדאמרינן בשלהי דברכות (דף סד.) והיה רב יוסף חבירו מקשה לו: אמאי קא סמכת אהאי שטרא. דהא שני חזקה ליכא והאי שטרא חספא בעלמא הוא וכיון דאודי אודי ולא דמי לשאר מה לו לשקר שבגמרא ששתי טענות יכולות להיות אמת אותה שהוא טוען ואותה שהוא יכול לטעון ולא טען דאמרי' מיגו אבל הכא דמי למה לו לשקר במקום עדים שהרי כל כחו וחזקתו בקרקע זו על ידי האי שטר הוא והיאך נאמר מה לו לשקר בשטר זה אי בעי אמר שטרא מעליא הוא והלא מודה שהשטר פסול והודאת בעל דין כמאה עדים ואילו באו שני עדים שאמרו שהוא פסול ליכא תו מה לו לשקר: הב לי מאה זוזי כו'. כפלוגתא דלעיל ובאותם הטעמים: הלכתא כוותיה דרבה בארעא. באותו דין ראשון דלעיל מספקא ליה לרב אידי בר אבין טעם של מי משניהם נראה יותר הלכך פוסק בראשון כרבה דאמרינן מה לו לשקר ויעמוד על מקחו דכיון דלא אתבירי טעמיהם של רבה ורב יוסף המוציא מחבירו עליו הראיה וגבי זוזי שהלוא מוחזק ולא בעל השטר אמרינן יביא בעל השטר ראיה ויטול דהיכא דקיימא ארעא תיקום ולא נוציא מספק וכן זוזי היכא דקיימי ליקום וכן הלכה ואע"ג דפסקינן הלכה כרב יוסף בשדה ענין ומחלה (לקמן דף קיד:) מכלל דבכולי גמרא הלכה כרבה ולא כרב יוסף והכא פסקינן הלכה כרב יוסף לא קשיא דהא בהך פלוגתא נמי פסקינן כרבה: דפרעתי למלוה עילוך. כגון ערב קבלן א"נ כגון שאמר המלוה בשעת ההלוואה ממי שארצה אפרע: והא שטרא. שטר שהיה לו למלוה עליך והחזירו לי לפי שפרעתי חובו והרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו: אמר. למה לערב וכי לא פרעתיך בתמיה: לאו הדרת ושקלתינהו מינאי. וכמי שלא פרעת דמי ולמה לא הודה לו בכך: כה"ג מאי. דלא דמי כל כך לשטר מלוה דלעיל דפסקינן כרב יוסף דהתם מודה היה בעל השטר ששטר אחר היה לו ונאבד ולקח את זה להיות בידו לזכות ואותו מזויף הוא ממא דלא נכתב על מלוה זה הלכך הפסיד דהיכא דקיימי זוזי תיקום אבל הכא לא היה לערב שטר אחר מעולם כי אם זה והלכך אע"ג דפרעינהו כיון דהדר שקלינהו כאילו לא פרעינהו דמי וחייב לפרעו או דלמא מ"מ מודה הוא שפרעו וקיימא

לן שטר שלזה בו ופרעו אינו חוזר ולזה בו שכבר נמחל שעבודו והאי שטרא חספא בעלמא הוא: שלח ליה אביי והא את הוא לאמרת הלכתא כוותיה דרב יוסף בזווי. שמעינן מהכא דשטרא זייפא לאיירי בה רבה ורב יוסף לאו זייפא ממנן דהוא שקר וכי זייף וכתב בכה"ג לדברי הכל ואפי' לרבה פסול הוא אללא כה"ג כגון שטר פרוע שנמחל שעבודו או כגון שטר אמנה שלא ניתן לכתב וכיוצא בהן פליגי רבה ורב יוסף ואביי משוה ליה להאי שטרא כשטרא לאיירי ביה רבה ורב יוסף ואמר כיון דמודה הערב דפרע אללא הדך ופקלינהו להנהו זויי אע"פ שהשטר ביד הערב לא מחייבין ללוה לשלומי כן פי' ר"ח ולי נראה דה"ה לזייפא ממנן וקפסוק גמרא ואזיל: וה"מ. לאמרינן היכא דקיימי זויי תיקום ולא מיחייב ליה לפרוע לערב היכא דטעין ערב כדלמר לעיל לאמר פרעתינהו אבל הדך יזפתינהו מנאי דערב גופיה מודה שהשטר שבידו נמחל שעבודו: אבל. אי טעין ערב אני החזרתי לך אותם מעות עמנו משום דהווי שפי נישוף לורתן ולא היו יולאין בהולאה כמו השף מטבע של חבירו (ב"ק דף קח.). וסומקי. האדים נחשתן יותר מדאי נמלא שעדיין לא פרעו: אכתי איתיה לשעבודא דשטרא. וכלילו טעין לא פרעתי דמי: שרשום נפיק עליה קלא דקאכיל ארעא דיתמי. כדמפרש לקמיה דבמשכון היתה אללו עד עכשיו שכלו שני משכנתא והלכך נפק עליה קול של עדות אמת דמהשתא אכיל ארעא דיתמי: משכנתא. גבאי מאבואון הוה במשכנתא דסורא דכתבי הכי במשכס שניא אלון תיפוק ארעא דא כללא כסף ובימי אביהם אכלתיה שני חזקה: (ה"ה)

תוספות אמאי קא סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא תימה דליהמניה במיגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא ותיריך ר"י בר' מרדכי דלא אמרי' מיגו להוציא ממון ומה שהוא מוחזק בקרקע אינו כלום דקרקע בחזקת בעליה קיימא כיון שאין לו שטר ולא חזקה אלא בדברים בעלמא שאומר שטרא מעליא הוה לי ואירכס ולא אמרי' מיגו אלא להחזיק ממון שיכול לפטור עצמו ע"י מיגו אי נמי אם יש לו שטר או חזקה וזה בא לפסול ראיתו אז זה יכול לקיימו ע"י מיגו כמו קמי דידי זבנה מינד מיגו דאי בעי אמר מינד זבינתיה ואכלתיה שני חזקה ואין נראה לר"י מדלא מפרש טעמא הכי בהדיא משמע דלאו משום הכי הוא ונראה לר"י דטעמא דרב יוסף דלא אמרי' מיגו הכא כיון דלית ליה הכא מיגו א"כ שקר תחלה שהוצרך לשקר תחלה ולומר והא שטרא א"נ משום הכי לא אמרי' הכא מיגו משום דהוי חוזר וטוען דמעיקרא טען והא שטרא ועתה חוזר בו ומודה דחספא בעלמא הוא אלא שטרא מעליא הוה לי: והלכתא כוותי' דרבה בארעא. רבינו שמואל פירש דמספקא ליה כמאן הלכתא וצריך לדחוק ולפרש ולחלק בין ספיקא דתרי ותרי לספיקא דדינא דהא דלא אוקמה בחזקת מרה קמא כמו בנכסי דבר שטיא דאמרי' (כתובות דף כ.). אוקי תרי בהדי תרי ואוקי נכסי בחזקת בר שטיא התם הווי תרי ותרי כמאן דליתנהו דמי ואוקמי' ארעא בחזקת מרה קמא אבל הכא דמספקא לן דינא כמאן התם לא שייך כולי האי למימר אוקמה אחזקת מרה קמא ונוציא מיד המוחזק ודוחק הוא ועוד דהילכתא משמע דלגמרי פוסק כרבה ולא מספק אפי' עבד כרב יוסף בדיעבד לא עבד ונראה לר"י דהיינו טעמא דהלכתא בארעא כרבה וכרב יוסף בזוי משום דאמרי' מיגו לאוקמי ממונא ואית לן לאוקמי ארעא בחזקת מרה דקיימא השתא ובהכותב (כתובות דף פה. ושם) דאמר מיגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם יכלי למימר הני סיטראי נינהו אף על גב דמיגו להוציא לא אמרינן שאני התם דאיכא שטרא: נפק עליה קלא דקא אכיל ארעא דיתמי. פירוש יצא הקול שהוא של יתומים אבל אין לפרש דיצא הקול דמתחלה היה של אביהם אבל עכשיו לא היו יודעין דא"כ הוה מצי למימר לקוחה היא בידי: : . . (תוספות)

זווי אחריני גביה ואכלתה שני משכנתא אמינא אי מהדרנא לה ארעא ליתמי ואמינא דאית לי זווי אחריני גבי דאבוכון אמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואוכלה שיעור זווי דמיגו דאי בעינא אמינא לקוחה היא בידי מהימנא כי אמינא דאית לי זווי גבייכו מהימנא א"ל לקוחה בידי לא מצית אמרת דהא איכא עלה קלא דארעא דיתמי היא אלא זיל אהדרה ניהליהו וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו: קריביה דרב אידי בר אבין שכיב ושבק דיקלא רב אידי בר אבין אמר אנא קריבנא טפי וההוא גברא אמר אנא קריבנא טפי לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפי אוקמה רב חסדא בידיה א"ל ליהדר לי פירי דאכל מההוא יומא עד השתא אמר זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא אמאן קא סמיך מר אהאי הא קאמר דאנא מקרבנא טפי אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא

ה"י זווי אחריני גביה. שנתחייב לי שאין משכון עליהן ואמרי ל'אחר שכלו שני משכנתא אם לחזיר הקרקע ליתומים ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם לריך אני לישבע לחמור רבנן הבא ליפרע כו' ואע"פ שיש בידי שטר חוב מחוייבני שבועה: אכבשה. אעלים אותה: לקוחה היא בידי. דהא אכלתיה שני חזקה בחיי אבוהו: מהימנא. בלא שבועה לחין נשבעין על הקרקעות ועוד דחזקה שלש שנים במקום שטר קיימא: אמר ליה. אביי הא דחשבת בדעתך דאי בעינא טענינא לקוחה היא בידי כיון דידיעא מילתא דמשכנתא איתנחית בה לא מלית למיטען לקוחה היא בידי דהא איכא קלא ועדות דארעא דיתמי היא דהשתא שלימו שני משכנתא וכיון דידעת דאית קלא עלך דארעא לא משכנתא היא גבך ולא לקוחה אין לך מחאה גדולה מזו והיה לך להזהר בשטרך הלכך זיל הדך ארעא ליתמי השתא וכי גדלי יתמי שיהו בני מיעבד מלוא דהיינו מבן שלש עשרה שנה ואילך דהוי חייב במלוא אשתעי דינא בהדייהו על שטר חובך שיש לך על אביהם תשבע ותיטול כדון הבא ליפרע מנכסי יתומים דכל זמן שהם קטנים אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן כדלמרינן בערכין בפרק שום יתומים (דף כב.). אין נזקקין לנכסי יתומים אלא רבית אוכלת בהן וכדפסיק התם רבא הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נוחנין הלכך ממתניין להם עד דגדלי דהיינו מבן י"ג שנים ואילך כדמוכח התם והא דלמרינן בפ' מי שמת (לקמן דף קנו.) ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ה"מ שמוכר לאורך הולאתו אבל לפרוע חוב אביו בית דין מוכרים מבן י"ג ואילך ואי נמי מלוא על פה היא כי גדלי לישטעני דינא בהדייהו וישבע ויטול כדלמרינן רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכילתין הלכתא מלוא על פה גובה מן היורשין והני מילי שיש עדים שהלוהו וישבע שלא פרעו ויטול: אתא ההוא גברא אמר אנא קריביה טפי. ומתוך שלא נודע מי קרוב יותר החזיק אותו האיש בקרקע לפי שהיה אלם יותר כדלמרינן רב נחמן לקמיה גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דללים גבר: לסוף. שנה או שנתים: אודי ליה. ההוא מחזיק לרב אידי בר אבין: אוקמה רב חסדא בידיה. רב אידי: א"ל. רב אידי לרב חסדא: להדר לי. ההוא גברא פירי דאכל מההוא יומא עד האידנא מן היום שמת קרובי שאכלם שלא כדון: אמאן קא סמיך. לזכות באילן: אהאי. אהודאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר והא איהו דלמרינן עד השתא אנא קריבנא טפי ואכל פירות דדין כל דללים גבר וזה שמודה עכשיו הרי הוא כנותן לך את האילן מדעתו אף על פי שלא זכית בו מן הדין: (ה"י)

תוספות אמור רבנן הבא ליפרע כו'. אע"פ שאף בשבועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו כדקאמרינן ולכי גדלי אשתעי דינא בהדייהו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה ונראה דרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש טעמא בשילהי מכילתין (דף קעד.). טעמא דאין נזקקין לנכסי יתומים משום צררי דאי כרב פפא דמפרש משום דפריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו

א"כ אפילו יהא אמת כדבריו לא היה יכול לעכב להם הקרקע בחובו כיון דלאו בני מייעבד מצוה נינהו וכדבר הונא נמי פסקינן התם: אכבשיה לטר משכנתא ואוכלה שיעור זוזי. דוקא משום דכבש לטר משכנתא מצי למימר לקוחה היא בידי דלא היה ידוע דבתורת משכנתא אתא לידיה דאי הווי ידעי דמעיקרא בתורת משכנתא אתא לידיה לא היה טוען רבא בר שרשום שיכול לומר לקוחה היא בידי מידי דהווי אאומן ואריס דאין לו חזקה בשדה אריסותו כיון דידוע דמעיקרא בתורת אריסותא אתו לידיה וכן דברים העשויין להשאל ולהשכיר וגזלן דמעיקרא ידעינן דגזל שדה זו דאין לו שום חזקה: מיגו דאי בעי למימר לקוחה היא. ותימה מאי דעתיה דרבא בר שרשום דאפילו אי טעין לקוחה היא בידי שבועת היסת לעולם צריך דנהי דאין נשבעין על קרקעות מדאורייתא מדרבנן נשבעים כמו שדקדק רב האי גאון מההיא דהכותב (כתובות דף פז.). הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוע לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר רבא שתי תשובות בדבר כו' ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלמא דמדרבנן נשבעין וה"ה שבועת היסת דמ"ש ויש לומר דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטעין ברי אבל הכא לאו טענת ברי הוא שאין ודאי ליתומים שקרקע זו אינה לקוחה בידו הלכך אי הווי טעין לקוחה היא בידי לא הווי צריך שבועת היסת: לקוחה היא בידי לא מצית אמרת. אף על גב דאי הווי אמר לקוחה היא בידי הווי נאמן מ"מ לא הווי מיגו והכי פירושו דלא מצית אמרת לא היית יכול להעיז פניך ולומר כן כיון דנפק קלא ואין כאן מיגו וכענין זה יש בפרק שני דקדושין (דף נ.). ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי לא משוי נפשיה רשיעא פ' אינו אומר ברצון מזיד הייתי ואין כאן מיגו אבל ודאי אם אמר מזיד הייתי פשיטא דמהימן: קריביה דרב אידי שבק דיקלא. אי לא גרסינן אלא שבק דיקלא צ"ל שלא היו לו בנים והקרוב יותר יורשו ואי גרס לקריביה יש לומר שהיו לו בנים להכי איצטריך ליה למימר דיקלא לקריביה: ה"ג לסוף אודי ליה. ולא גריס דאיהו קרוב טפי אלא לא היה רוצה לחלוק עם רב אידי ונתן לו הדקל בחנם ולא בשביל שהיה קרוב יותר ומשום הכי קאמר רב חסדא הא איהו דאמר אנא קריבנא טפי שמרצונו נתן לך ולא בשביל שאתה קרוב יותר ואביי ורבא סברי כיון דאודי ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב ולשוון אודי דחוק הוא וכן סברת אביי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב טפי והיה טוען דלא אכל פירות ולרב אידי היו לו עדים שאכל והא דקאמר איהו קריבנא טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימן במאי דאמר שלא אכלה במיגו שלא היה מודה וס"ל דאמרין מיגו במקום עדים כדבסמוך דא"כ הווי ליה למימר הא איהו אמר לא אכלתי ואי בעי אמר אנא קריבנא טפי ועוד א"כ הווי ליה לאסוקי נמי הכא בהאי לישנא כדמסיק בסמוך אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא [מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן] וגירסת ר"ח נראה לר"י עיקר דלא גריס לסוף אודי ליה אלא גרס לסוף אייתי סהדי דאיהו קריביה ולא גרס קרוב טפי שלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה טפי מההוא גברא אלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה וההוא גברא לא היו מכירים אם הוא היה קרובו או לאו ולא היה לו שום עדי קורבה ואפי' גרס טפי מצינו לפרש טפי מכל אותם שהיו העדים מכירים לכך אוקמה רב חסדא בידיה דרב אידי דהווי רב אידי ודאי וההוא גברא ספק והיה רב אידי תובע גם הפירות כיון שהודה שאכל ורב חסדא פטר ליה במיגו דאי בעי אמר לא אכלי כי אמר נמי אכלי ודידי אכלי מהימן ורבא ואביי סברי כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימן במיגו והואיל והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו וא"ת והא לקמן (דף לד.) אמרינן אי דמיא לרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד סהדא שחייב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע אבל אי ליכא חד סהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מיירי שאומר שאכלה שלש שנים והעד אינו מעיד אלא משתים דהתם ודאי אי לא הווי חד סהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יוצא מתחת ידו דאי מהימן במאי דאמר דאכלה שלש שנים לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חזקה וליכא למימר דנאמין לו שאכלה שלש שנים אבל לא נאמין שלקחה אלא בגזל אכלה כדאמרין בהנזקין (גיטין דף נד: ושם) דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי דהתם (אף על פי שספר תורה) כיון שהוא ביד לוקח כאילו יש עדים שנכתבו לשמן מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום: (תוספות)

כיון דאודי אודי: זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה הוא והאי אייתי סהדי דאכל שני חזקה אמר רב חסדא מה לו לשקר אי בעי א"ל מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מינך זבני ואכלתיה שני חזקה אזל אייתי סהדי דאכלה תרתי שני אמר רב נחמן הדרא ארעא והדרי פירי אמר רב זביד אם טען ואמר לפירות ירדתי נאמן לאו מי אמר רב יהודה האי מאן דנקיט מגלא ותובליא ואמר איזיל איגדריה לדיקלא דפלניא דזבניה ניהלי מהימן (אלמא) לא חציף איניש דגזר דיקלא דלאו דיליה הכא נמי לא חציף איניש למיכל פירי דלאו דיליה אי הכי ארעא נמי ארעא אמרינן ליה אחוי שטרך אי הכי פירי נמי שטרך לפירי לא עבדי אינשי ההוא דאמר לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבנית ואכלתיה שני חזקה אייתי חד סהדא דאכלה תלת שני סבור רבנן קמיה דאביי למימר היינו נסכא דרבי אבא דההוא גברא דחטף נסכא מחבריה אתא לקמיה דרבי אמי הוה יתיב ר' אבא קמיה אייתי חד סהדא דמיחטף חטפא מיניה אמר ליה אין חטפי ודידי חטפי אמר רבי אמי

רס"ו כיון דאודי. דשלא כדון החזיק עד עתה: אודי. וישלם פירות שאכל וכן הלכה: ויש ספרים שכתוב בהם אייתי רב אודי בר רבין סהדי דהוה קריב חוקמה רב חסדא בדיה וגם ר"ח פי' כן א"ל רב חסדא אמאי קסמכת דאכלינהו לפירי אהודאת פיו הא עד השתא הוא טעין דאנא קריבנא טפי והני סהדי דאייתת לא מסהדי דאנת קרוב וראוי ליורסה והוא אינו ראוי ליורסה אלא אסהדי דאנת קרוב והאי לא ידעי ליה ומתוך שהוא יכול לומר לא אכלתי יכול לומר אין אכלתי ודידי אכלתי דאנא קריבנא טפי שאין עדים מכחישים אותו בכך הלכך לא מפקינן מיניה: (הג"ה. לא היא) אלא היא אהודא שאכל הפירות אלא כדמפרש הרב לבסוף דלא נהירא ליה שהודה על אכילת הפירות אלא עדים היו שאכלו ולא היה יכול לכפור ושרא ליה מריה דמי זה שאמר שהודה על אכילת פירות הלכך לא הודה אלא על הקרקע ומכל מקום מאי דאכל עד השתא לא מפקינן מיניה כיון דליכא עדים בדבר שרב אודי היה קרוב יותר אלא על פיו של זה ואביי ורבא סברי דכיון דאודי אודי שהרי הודאת בעל דין כמאה עדים ופיו מחייבו ממנו ואי הוה גרסינן הא אמאי לית ליה לרב חסדא הא סברא ויש לפרש בענין אחר ובדוחק ולכן לא כתבתיו. ע"כ) ולא נהירא לי דהא לא מוכח הא סוגיא דשמעתא שהודה על אכילת הפירות אלא עדים היו בדבר ולא היה יכול לכפור: האי אייתי סהדי דאבהתיה היא. עד יום מותם ומעולם לא מכרו לאבותיו של זה השני: אמר רב חסדא מה לו לשקר. לזה שיש לו עדי חזקה במאי דטעין דשלא אבותיו היא אי בעי הוה א"ל להאי שיש לו עדות זכות אבות מינך זבינתה ואכלתיה שני חזקה הלכך מיגו דמאי טעין הכי ויזכה בטענה זו והוא לא חשש לטעון כי טעין נמי של אבותיו אע"ג דמכחיף להו לעדים מהימן: מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן. כלומר כל טענה שאדם טוען כגון זה שאמר של אבותי ואתה רוצה לקיימה על ידי מה לי לשקר וטענה זו מכחשת עדים כי הכא לא מהימנינן ליה שהרי העדים מעידים שטענתו שקר והיאך תקיימנה על ידי מה לי לשקר הלכך ודאי משקר הוא וחזקת השלש שנים אינה כלום דהויא לה חזקה שאין עמה טענה והכי הלכתא: אזיל ואייתי סהדי דאכלה תרתין שנין. ועדיין היה מחזר לבקש עדות של שנה שלישית ולא מלא: אמר רב נחמן הדרא ארעא. דבתרתין שנין לא הויא חזקה: והדרי פירי. של ב' השנים שאכל שלא כדון דהא לא טעין מעיקרא אריס הייתי ולפירות ירדתי דמהימנינן ליה כדלקמן דשטרך לפירי לא עבדי אינשי והני מיילי דלאיכא סהדי דאכלינהו לפירי אכל אי ליכא סהדי דאכלינהו לפירי אלא בהודאת פיו והוא טעין דזבנתיה מינך ואכלתינהו לפירי דארעא ופירי דידי נינהו ארעא כיון דלית ליה ראייה בשטר ולא עדי חזקה הדרא למרה וחייב שבוטע

היסת על הפירות דזבניהו מיניה דמיגו דמאי אמר לא אכלתי פירות כי אם מעט כגון עייל כורא ואפיק טפי מכורא דבהכי הוה חזקה כדלקמן כי אמר אכלי טובא וידי אכלי מהימן דאין כאן מה לי לשקר במקום עדים שאין ידוע אם לקח קרקע זו מבעליה אם לא אלא לפי שאבד שטרך בתוך ג' שנים מפסיד ולא דמי להא לאבדי ורבא דפליגי עליה דרב חסדא לעיל דהתם כיון דאיתברירא מילתא דרב אידי קרוב טפי הרי נודע שאין לו חלק בקרקע ופירות שאכל שלא כדון אכל ואפי' בהודאת פיו ליחייב: אמר רב זביד אי טעין כו'. מילתא באפי נפשה היא והכי קאמר אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע מאי בעית בהאי ארעא אילו לא השיב לו מינך זבינתה אלא לפירות ירדתי כדון אריס למחנה לשליש ולרביע או שמכרת לי פירות עד עקר שנים: נאמן. במה שאכל למפרע ובשבעות היסת דזבניהו מיניה ואע"ג דאיכא סהדי דאכלניהו לפידי ושאין הקרקע קנוי לו דלא חייף איניש למיחת לארעא דחבריה ולמיכל פירי דחבריה בחנם כדמפרש ואזיל ומיהו מכאן ולהבא לא יאכל בלא עדים ושטר שקנה הפירות דא"כ כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיו ויאמר לפירות ירדתי מאחר שלא נחוש לערעורו של בעל הקרקע: מגלח ותובילא. כלי גודרי תמרים המגל לגדור ותובילא חבל לעלות לדקל מרוב גובהו וי"מ תובילא סל לקבל פירות: ואמר. בפנינו: איזיל ואיגדריה לדיקלא דפלניא. כלומר אלקוט הפירות: מהימן. ושבקין ליה ב"ד ללקט הפירות בלא עדים ושטר אחרי שאין ידוע שהבעלים מוחין בדבר קודם לקיטה ואם אתא חבריה וטען להד"מ אחר שליטת האילן לית עליה אלא שבעות היסת אבל מקמי דליגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר להד"מ לא מהימן מלקט עד דמייתי ראייה ודוקא בשטען מתחילה לפירות ירדתי נאמן במה שאכל כבר אבל אם מתחלה טען מינך זבינתה ואח"כ טען לפירות ירדתי שמכחיש דבריו הראשונים אינו טוען וחוזר וטוען: אי הכי אפי' ארעא נמי. כי טעין דזבינתה מינך ליהמנוהו בלא עדי חזקה דלא חייף איניש למיחת בארעא דלא ידיה היא ולמיכל פירותיה: פירי נמי. נימא אחוי שטרך: היינו נסכא דר' אבא. דין זה דומה לאותו דין של נסכא דר' אבא ולא ללמוד מדר' אבא היו לריכין דמילתא דפשיטא היא שישלם הקרקע אחרי שאין לו שני עדים ודומיא בעלמא מדמינן אותו אי נמי לכך היו מדמין האי דינא לנסכא דר' אבא כי היכי דלהדר פירי עם ארעא דהוי כמי שיש עדים לאכל פירות דכלא עדים לא מהדרי פירות כלעיל דרב נחמן אלא קרקע לחוד: (הש"י)

תוספות ואי טעין ואמר לפירות ירדתי כו'. פי' תחלה כי א"ל מאי בעית בהאי ארעא אע"ג דבשעה שאכל היה בעל השדה יכול לעכב ולא היה נאמן לומר לפירות הורדתי מיהו כיון שכבר אכלו והוה בא להוציא נאמן לומר לפירות ירדתי וא"ת מאי איריא משום דלא חציף תיפוק ליה משום דתפיס מידי דהוה אמטלטלין שאין עשויין להשאיל ולהשכיר דאי אמר לקוחין הן בידי נאמן וי"ל דאיצטריך טעמא דלא חציף אם לקטן והניח ברשות שאינו שלו דלא תפיס בהן וא"ת כי לא אמר נמי לפירות ירדתי אלא דאייתי סהדי דאכל ב' שנים כי הך דשמעתין יהא נאמן בטענתיה במיגו דאי בעי אמר לפירות ירדתי לאו פירכא היא דאין זה מיגו שהרי בא לתבוע גם הקרקע ודוקא פירי דתרתני שנין הדרי אבל פירי דשנה שלישית לא הדרי דאי מהימן במאי דאמר שאכלה שלש שנין גם הקרקע תהיה שלו: איזיל ואגדריה לדיקלא. פי' לגדור תמרים שעל הדקל דגדירה שייכא בתמרים ולא איירי בקציצת הדקל דא"כ ה"ל למימר ואיקטליה כדאמרי' בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מו. ושם) אר"נ האי מאן דנקיט נרגא ואמר איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא כו' ונראה לר"י ולריב"ם שאם היה בא לקצוץ הדקל עצמו לא היה נאמן דדוקא פירות הוא דעבדי אינשי דמזבני אבל דקל אין דרך בני אדם למכור לקוץ תדע דאמרי' בפ' החובל (ב"ק דף צא: ושם) שורי הרגת נטיעותי קצצת אתה אמרת לי להרגו אתה אמרת לי לקצוץ פטור ופריך א"כ לא שבקת חיי לכל בריה וכו' משמע דאינו נאמן במיגו דאי בעי אמר מכרת לי לקצוץ: לא חציף איניש. לאו משום דקאמר בפרהסיא איזיל ואיגדריה קאמר דלא חציף דאפילו ליקט בצנעא נמי שייך לא חציף איניש אם לא שלקחם דרך גניבה: אי הכי אפילו ארעא נמי. למאי דפרישית לעיל דאינו נאמן אלא בפירות שלקט כבר אבל מכאן ואילך אינו נאמן אפילו בפירות אע"ג דשטר אבד בפירי לא עבדי אינשי צריך לפרש אפילו ארעא אם הוא טוען שהקרקע שלו שלקחה לא יחזיר פירות שכבר אכל אבל קרקע פשיטא שיחזיר דאינו נאמן להבא: היינו נסכא דר' אבא. לא אקרקע קאי דפשיטא שמחזיר הקרקע אחר שאין לו שנים עדים אלא השתא נמי אפירי מסיק וסבר השתא כאילו חד

סהדא לאורועי למחזיק קאתי על הפירות שאכל ואינו יכול לכפור ולימא לא אכלתי וכאילו בא לחייבו שבועה על הפירות אם יכפור ויאמר לא אכלתי ואע"פ שמעיד שהחזיק בה ג' שנים כיון דאין אחר עמו הרי כאילו אינו מעיד על החזקה אלא נעשה עד אחד לתובעו פירות הכי ס"ד וטועה עד דאמר (תוספות)

א

-

לד

דף

היכי נדיינונה דייני להאי דינא לישלם ליכא תרי סהדי ליפטריה איכא חד סהדא לישתבע הא אמר מיחטף חטפה וכיון דאמר דחטפה הוה ליה כגזלן אמר (להו) רבי אבא הוי מחויב שבועה שאינו יכול לישבע וכל המחויב שבועה שאינו יכול לישבע משלם א"ל אביי מי דמי התם סהדא לאורועי קאתי כי אתי אחרינא בהדיה מפקינן לה מיניה הכא לסיועי קא אתי כי אתא אחרינא מוקמינן לה בידיה אלא אי דמיא הא דרבי אבא לחד סהדא ולתרתני שני ולפירי:

ה"י היכי לדיינונה דייני להאי דינא. שאילו היו שנים מעידים אותו שחטף היינו מחייבין אותו לשלם שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חבירו ולומר שלי אני חוטף אא"כ יש לו עדים דהעמד ממון על חזקתו וזה המוחזק בו אין אדם יכול להוציאו ממנו בלא ראייה והחוטף ממנו גזלן גמור ואי נמי לא היה כאן עד אחד שחטף כי אמר נמי חטפי ודידי חטפי מהימן מיגו דאי הוה בעי הוה אמר לא חטפי שהרי אנו רואים אותו מוחזק בממון אי נמי כי איכא חד שחטף אילו היה זה מכחישו לומר לא חטפתי היה נשבע שלא חטף להכחיש העד דעד אחד קם הוא לשבועה ובג' דרכים הללו היה הדין פשוט אבל הכא דאיכא עד אחד שחטף וזה אינו מכחישו אלא מודה שודאי חטף ודידיה חטף היכי לדיינונה דייני להאי דינא: לישלם. דהא מודי שחטף ולא כל הימנו של חוטף לומר שלי חטפתי דהעמד ממון על חזקתו: ליכא תרי סהדי. דחטף ובמיגו דאי בעי למימר לא חטפתי מהימן נמי למימר דידי חטפתי: ליפטריה. משום האי מיגו איכא חד סהדא ואי אמר לא חטפי הוה בעי אישתבעי להכחיש את העד: לישתבע. את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול דהא מודי דחטף והעד מחייבו לישבע שלא חטף להכחיש את העד דהכי משמע קרא (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת וגו' לשלם ממון שהוא כופר והעד מחייבו לא יקום אבל קם הוא לשבועה להכחיש את העד שלא חטף בממון זה וגבי הך שבועה פסול כגזלן אכל כל שבועות דהא לית ליה למימר לישתבע דדידיה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו ולמפטריה בלא כלום אי אפשר שהרי הורע כחו של מיגו: א"ל רבי אבא הוה ליה. האי חוטף כו' וה"ל איכא למימר כי האי גוונא כי הוה תרי סהדי דאכלה שני חזקה מוקמינן לה בידא דלוקח ליכא סהדי דאכלה שני חזקה מפקינן לה מיניה ומהדרינן למרה איכא חד סהדא דאכלה שלש שנים לישתבע דעד אחד לשבועה קם אפי' לא הוה קרקע לא משבעינן ליה על מאי דאסהיד סהדא דלא כפר ליה אלא מודי ליה דאכל וטוען אין אכלי ודידי אכלי: א"ל אביי מי דמי. לדרכי אבא: התם. דבר' אבא הוה חד סהדא לאורועי לחוטף קאתי דהא מסהיד ביה שחטף והורע כחו של מיגו דחוטף ומחייבו שבועה ומחוד שלא יכול לישבע משלם דאילו אתא חד סהדא שמעיד כמותו שראוהו שחטף מפקינן לה מיניה דחוטף ולא תועיל לו שבועה אפי' אם יוכל לישבע: הכא. בדין קרקע זה ההוא סהדא לסיועי ביה קאתי שמעיד שהחזיק בה שלש שנים וזכה בה דאי איכא חד סהדא אחרינא עם זה מוקמינן

ליה בידא דמחזיקא והיאך תאמר שעל יד עד זה יתחייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם והרי לא בא להורע כמו ומ"מ זה יפסיד הקרקע שהרי אין לו עדי חזקה: אללא אי דמיא לנסכא דרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי. כגון ראובן תבעיה לשמעון וא"ל גזלתה לארעאי ואכלת פירותיה שנתים וא"ל שמעון זכנתה ניהלי ולית לשמעון עדי חזקה דלינא הוא לאהדורי ארעא למרה מכיון דלית ליה עדי חזקה ולפירי משתבע דזכינייה אכלתינון דקי"ל הפה שאכר הוא שהתיר ואע"ג דמהדר לה לארעא פירי לא מהדר דהא ליכא סהדי לאכיל הפירות ומיגו דיכול למימר לא אכלי כלל יכול למימר נמי אכלי בזכיני ולית ליה עלה אללא שבועה אכל אי איכא סהדי לאכל פירי תרתין שנין מחייבין ליה לאהדורי אפי' פירי כרב נחמן דאמר דהא ארעא והדרי פירי ואייתו ראובן חד סהדא לאכל פירי תרתין שנין וכגון שמעיד סלא אכל כי אם ב' שנים דלאו לסיועי לשמעון קאתי אמר שמעון אין אכלי ודידי אכלי שקניתי הקרקע והפירות אפס לא נזהרתי בשטרי הא הוא לאיכא לדמויי לדרכי אבא דאמרין היכי לדיינו דיניי להאי דינא נחייביה לאהדורי פירי ליכא תרי סהדי לאכלינהו ואי משום לאודי הא טעין ואמר דידי אכלי וכה"ג ליכא הודאה לחיוביה ניפטריה במיגו הא איכא חד סהדא דאמר לאכלינהו לפירי תרתין שנין ואינו יכול לכפור בדרכי העד לישבע לסקר נחייביה שבועה בעד אחד דאי הו תרוייהו מחייבי ליה ממנא וכ"מ ששנים מחייבין אותו ממנו אחד מחייב אותו שבועה כי אמרי' עד אחד לשבועה אחי היכא דקא כפר במאי דמסהיד סהדא חד הוא דמשתבע ללא היו דברים מעולם אכל הכא הא קא מודי לאכל אללא טוען דידי (ד"ה)

תוספות אביי דלא דמי לדרכי אבא דהכא חד סהדא לסיועי קאתי בין לקרקע בין לפירות שהרי הוא מעיד שגם הקרקע שלו והא דאמרין במסקנא אלא אי דמיא לדרכי אבא לחד סהדא לתרתין שנין ולפירי לא הוה צריך למינקט ולפירי כיון דעד השתא נמי לא איירי אלא בפירי אלא אגב תרתין שנין נקט נמי לחד סהדא ולפירי: הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע. שהרי מודה וא"ת וליהמניה בשבועה במאי דאמר דידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי וכי תימא דהא לא חשיב מיגו דהא אם אמר לא חטפי היה חייב שבועה דאורייתא לא היא דהא אמר בהמוכר את הבית (לקמן דף ע. ושם) המפקיד אצל חבירו בשטר נאמן לומר החזרתיו לך בשבועה מיגו דאי בעי אמר נאנסו דהוי נאמן בשבועה אע"ג דבנאנסו איכא שבועה דאורייתא ומיהו לפי' ר"ת דפירש שבועה דנאנסו דהתם היא מדרבנן דלא מחייב שבועה דאורייתא אפילו בנאנסו אלא היכא דאיכא הודאה במקצת אתי שפיר וליכא למימר נמי דהאי לא חשיב מיגו דלא הוה חציף למימר לא חטפי להכחיש את העד או משום שירא שלא יפסלוהו לעדות העד ובעל הנסכא כדאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.). דבעל דבר מהימן למימר [לדידי אוזפן ברביתא] דהא משמע דאי לאו דעד מחייבו שבועה היה פטור והיינו על כרחך במיגו דאי לאו מיגו לאו כל כמיניה למימר דידי חטפי דהא כי איכא תרי סהדי משלם ואינו נאמן לומר דידי חטפי ואומר ר"י דודאי אם לא היה העד מחייבו שבועה היה נאמן במיגו דאי בעי אמר לא חטפי שיכול להעיז פניו להכחיש את העד בלא שבועה אבל השתא דמחייבו שבועה לא מהימן בשבועה ע"י מיגו שהיה יכול להעיז פניו ולישבע בדבר שהעד מכחישו אבל קשה אי ליכא מיגו מאי טעמא דרב ושמאל דפליגי בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) ארבי אבא ופטרי בנסכא דלית להו מתוך שאינו יכול לישבע משלם והשתא אמאי פטרי והא פשיטא דאינו נאמן לומר דידי חטפי בלא מיגו כדפרישי' לעיל לכך נראה כמו שפי' ריב"ם דודאי הוי מיגו ולהכי פטרי רב ושמאל דנאמן בשבועה במיגו דאי בעי אמר לא חטפי ור' אבא סבר אע"ג דאית ליה מגו חייב דכיון דאיכא אחד המחייבו שבועה מן התורה כן הוא הדין שישבע להכחיש את העד או ישלם ואין מועיל לו מיגו ליפטור וא"ת ור' אבא היכי מפיק לה בפ' כל הנשבעין (שם) מדכתוב שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא דדייק התם מדאיצטרך קרא למיפטור יורשים ש"מ באביו כה"ג מחייב אלמא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם והיכי דייק מינה אנסכא התם ודאי משלם דליכא מיגו אבל הכא דאיכא מיגו מנא לן דמשלם ונראה לר"י דרבי אבא לא הוי טעמיה מקרא אלא מסברא בעלמא כדמפרש והא דקאמר התם כוותיה דר' אבא מסתברא מדתני ר' אמי שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין קרא למיפטור יורשים אתא ולא לחייב האב והא דקאמר התם רב ושמאל האי שבועת ה' וגו' מאי דרשי ביה ה"ק כיון דבאב כה"ג פטרי אמאי איצטרך קרא למיפטור יורשין וצ"ל דהא דאמרי' בהכותב (כתובות דף פה. ושם) גבי אבימי בריה דר' אבהו דהו מסקי ביה זוזי בי חוזאי כו' מתוך דיכלי למימר להד"ם יכלי

למימר סיטראי איירי בתר דתקון רבנן שבועת היסת דלא הוי השליח עד דנוגע בעדות הוא כיון דחייב שבועת היסת דאי קודם דתקיננו רבנן שבועת היסת הוי השליח עד גמור דנאמן לומר למלוה פרעתי מיגו דאי בעי אמר אהדרתינהו ללוה כדאמר בריש האיש מקדש (קדושין דף מג:): וכיון דאיכא עד היכי מהימניה במיגו דלהד"ם דהוה ליה מחויב שבועה ומתוך שאין יכול לישבע משלם כדאמרין הכא: הוה יתיב רבי אבא קמיה. משמע דר' אבא היה תלמידו של ר' אמי וקשה דאמר בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) א"ר אמי רבותינו שבא"י אמרו חזרה שבועה למחויב לה ואמר התם דרבותינו שבא"י היינו ר' אבא ואור"י דאשכחן בפ' חבית (שבת דף קמו:): דקרי רב לרב כהנא ולרב אסי רבותינו אף על גב שהיו תלמידיו אבל קשה לר"י דבאלו מציאות (ב"מ דף כד:): אמר דר' אמי אשכח פרגיות שחוטות אתא לקמיה דר' אבא א"ל זיל שקול לנפשך ולפי ספרים דגרסינן התם ר' אמי אתא לקמיה דר' אסי ניחא טפי אף על גב דרבי אמי היה גדול מר' אסי דבכ"מ מזכיר ר' אמי קודם ר' אסי ובהניזקין (גיטין דף נד:): אמר ההוא דאתא לקמיה דר' אמי כו' אמר לפניו רבי אסי רבי אתה אומר כן הכי א"ר יוחנן כו' ומ"מ חבירו היה ולפי שהיה גדול ממנו קורוהו רבי ולפי שחבירו היה בא ר' אמי לפניו ליטול עצה ממנו וא"ל זיל שקול לנפשך: וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם. בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) תנן חשודים שניהם על השבועה חזרה שבועה למקומה דברי ר"מ ורבי יוסי אומר יחלוקו ומפרש התם רבותינו שבא"י רבי אבא למקומה למחויב לה ומייתי התם מהך דשמעתין דרבותינו היינו רבי אבא והשתא רב נחמן דפסק התם כרבי יוסי ועובדא עבד כרבי יוסי יחלוקו לית ליה לר' אבא וקשה לר"י דאמרין בפרק השואל (ב"מ דף צז: ושם) בגמ' דהשואל את הפרה לימא תיהוי תיובתיה דרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור ומשני מתני' בשיש עסק שבועה ביניהן כדבא דאמר רבא מנה (תוספות)

ב - לד דף

ההוא ארבא דהוו מינצו עלה בי תרי האי אמר דידי היא והאי אמר דידי היא אתא חד מינייהו לבי דינא ואמר תיפסוה אדמייתנא סהדי דידי היא תפסינן או לא תפסינן רב הונא אמר תפסינן רב יהודה אמר לא תפסינן אזל ולא אשכח סהדי אמר להו אפקוה וכל דאלים גבר מפקינן או לא מפקינן רב יהודה אמר לא מפקינן רב פפא אמר מפקינן והלכתא לא תפסינן והיכא דתפס לא מפקינן: זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אמר רב נחמן כל דאלים גבר ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד

ר"ח ויש לשונות אחרים ואין בהם ממש וקו"ל בהא כרבי אבא מדיליף אבוי מינה ואף על גב דפלגי עליה רב ושמאל כפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז.). דאמרי חזרה שבועה לסיני והמוציא מחבירו עליו הראיה ותנן נמי התם וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ורב ושמאל דאמרי תרוייהו לא שנו אלא שמת מלוה בחיי הלוה אבל מת ליה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני ליה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו ממון שהוא מחויב עליו שבועה אלא הוה מחויב שבועה שלא התקבלתי חוב זה ויתומין אין יכולין לישבע כן אלא שלא פקדנו אבא ואין זו שבועה המוטלת על אביהם וגם יתומים של ליה אין יכולין לישבע שפרעו אביהם קא אמרי רב ושמאל שלא יפרע אלא המחויב שבועה ואינו יכול לישבע לא זה ולא זה סבירא לרב ושמאל חזרה שבועה לסיני ואין כאן לא שבועה ולא פרעון ור"א פליג עלייהו ואמר יורשין נשבעין שבועת יורשים ונוטלין ללא ס"ל לרב ושמאל ואמרי' התם האי דינא דעבד כר"א עבד דעבד

כרב ושמואל עבד אפ"ה הלכתא כר' אבא ולא כרב ושמואל דאמרינן התם הבו ללא להוסיף עלה עשו תקנה שלא להוסיף על דברי רב ושמואל ללמוד מדין זה דיתומים מן היתומים לשאר דיניו ולומר חזרה שבועה לסיני בדדין זה לבדו דיתומים מן היתומים הוא דק"ל כרב ושמואל דדיעבד משום תקנת יתומים בני לוח דחסינן עלייהו שלא לפרע מהן בלא שבועה מעלייתא אבל בשאר דיניו קי"ל כר' אבא דהמחויב שבועה ואינו יכול ליצבע משלם וגם ר"ח פסק דהלכתא כרבי אבא: ארבא. ספינה שבנה: האי אמר ידי הוא כו'. ולא זה ולא זה מוחזקין בה מדלל רמי עלה ממחנתין לשנים אוחזין בטלית שזה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת ולא אמרינן כל דאליס גבר כן פיר"ח: תיפסוה. פן ימכרנה אבל חזקה שהחזיק בה אחר שערער זה עליה אינה כלום דלנן סהדי שבתורת חטיפה בזה לידו: תפסינן או לא תפסינן. מי לימא דתפסי לה ב"ד דהא אי לא משכח סהדי דהרינן ומפקינן לה כדמעיקרא ולא הפסיד בעל הספינה בהפיסת ב"ד כלום או דלמא לא תפסינן דלמא לא משכח סהדי ולא דהרינן ומפקינן לה כדלקמן ונמלא שהפסיד בעל הספינה על ידינו דאי הוה שבקינן לה דלמא הוי אליס וגבר בעל הספינה ונמלא זוכה בשלו כן נ"ל טעם השאלה: רב הונא אומר תפסינן. ס"ל כרב פפא דאמר מפקינן רב יהודה אומר לא תפסינן משום דס"ל לא מפקינן כדלקמיה והלכך לא תפסינן דשמא זה אינן לו עדים וסקרן הוא ומכל וכל רואה להפסיד את חבירו דמאחר לתפסי' יודע הוא דהו לא מפקינן: א"ל אפקוה. וכגון דאיתרמי מילתא לתפסינן לה כרב הונא אי נמי שאמר שניהם לב"ד לתפסה ודברי הכל: וכל דאליס גבר. בין בראיות בין בכח כמו שפוסק רב נחמן לפנינו כל דאליס גבר: לא מפקינן. דמאחר שבא ממון ישראל ביד ב"ד אינן רשאין להפקירו אלא מעכבין אותו ממון עד שידעו למי ישיבו: מפקינן. כעין שמלאוהו מתחלה שלדעת כן תפסוהו שאם לא יביא עדים יחזירוהו וכל דאליס גבר: והלכתא לא תפסינן והיכא לתפסינן לא מפקינן. כרב יהודה: זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי. בין בספינה בין בקרקע ואין עדות וחזקה לזה יותר מזה: ומ"ש משני שטרות היולאין. לפנינו על שדה אחת של ראובן שכתב שטר מתנה לשמעון ושטר מתנה ללוי ושניהם ביום אחד ונמלא שאין זה מוחזק יותר מזה כלל ואפי' נתברר ששמעון בשחר ולוי אחריו בערב אין (כ"ה)

תוספות לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים וחמשים איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם והיינו כר' אבא ומיהו איכא למימר דר"נ דמוקי מתני' כר"מ וכמו שמפרש ר' אבא הוא סבר כר' יוסי אבל עוד קשה דבשמעתין משמע דהלכתא כר' אבא מדקאמרינן סבור רבנן קמיה דאביי למימר דהיינו נסכא דר' אבא וקאמר נמי אלא אי דמיא לרבי אבא כו' ובכ"מ קי"ל כרב נחמן בדיני ועוד תימה דהתם גבי יתומים מן היתומים קאמרי רב ושמואל דאם מת לוח בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוח שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו ומתוך שאין התובעין יכולין לישבע פטור הנתבע ור"א פליג עליה (שם מח.). וקאמר יורשין נשבעין שבועת יורשים ונוטלין והיינו כרבי אבא דמתוך שאינו יכול לישבע או תובע או הנתבע משלם הנתבע ומסיק התם דעבד כרב ושמואל עבד דעבד כרבי אלעזר עבד ומפרש ר"ת דרב נחמן שפיר סבר כר' אבא בנסכא ובמנה יש לי בידך וא"ל אין לך בידי אלא חמשים וחמשים איני יודע ודוקא בשניהם חשודין פסיק רב נחמן כר' יוסי דאמר יחלוקו ורבי אבא בשניהם חשודין מודה לר"נ דהלכה כרבי יוסי וטעמא משום דקנסינן שכנגדו לפי שהוא חשוד הלכך מפסיד החצי אבל בעלמא מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם והא דקאמר התם דרבתינו שבא"י ר' אבא לאו למימר דר' אבא סבר לה כר"מ אלא דדייק כיון דר' אבא בעלמא סבר דמתוך שאינו יכול לישבע משלם אית לן למימר דאיהו מפרש מילתיה דר"מ דחזרה שבועה למחויב לה והלכה כר"נ בשניהם חשודים וכר' אבא בנסכא ודוקא ביתומים מסקינן דעבד כרב ושמואל עבד ודעבד כר"א עבד כדאמר הבו דלא להוסיף עלה אבל אין לפרש טעמא דרב נחמן דאמר יחלוקו משום דר' אבא דכיון דשניהם חשודים ה"ל כאילו תרוייהו מחויבים שבועה ואין יכולין והלכך כל אחד מפסיד חצי ורבי אבא סבר כיון דעיקר שבועה על הנתבע ואין יכול לישבע משלם הכל דא"כ ר' אבא ורב נחמן מצו סברי שפיר כרב ושמואל ביתומים מן היתומים כי מת לוח בחיי מלוה ומפסידין בני מלוה כיון דאין יכולין לישבע ואין נוטלין כמו שמפסיד שכנגדו חשוד על השבועה החצי שאינו נוטל כשגם הוא חשוד ובפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז.) משמע כל הסוגיא דרב ושמואל פליגי אדרב נחמן ואדרבי אבא. וע"כ צ"ל ע"כ דלרבי אבא

וכן לרב נחמן מתוך שאינו יכול לישבע אפילו התובע משלם הנתבע כדפרי': ההוא ארבא דהו מינצו וכו'. הדין כל דאלים גבר וא"ת מ"ש משנים אוזין בטלית דאמר בריש ב"מ (דף ב. ושם ד"ה ויחלוקו) דיחלוקו ומפרש ר"ת דאוזין שאני דכיון ששניהם מוחזקים אין לנו להניח שיגזול האחד לחבירו דחשיב כאילו אנו יודעין שיש לשניהן חלק בה שכל דבר יש להעמיד בחזקת מי שהוא בידו כדאמרי' גבי נסכא דר' אבא דאע"ג דאמר דידי חטפי חשבינן ליה גזלן וחייב לשלם כאילו הוא ברור שהיתה הנסכא של אותו שהיה מוחזק בה והא דמדמי ליה התם טלית לשאר [יהא מונח עד שיבא אליהו] אע"ג דבשאר דהתם אין שום אחד מוחזק צ"ל דשאר נמי חשיב להו כאילו שניהם מוחזקים בו כיון דמכח שניהם נפקד ולריב"א נראה דלאו דוקא אוזין מדמדמי לה לשאר ואדשמעתין איכא לשנויי כדמשני התם אפי' תימא ר' יוסי התם ודאי איכא רמאי הכא אימור תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה הכי נמי בארבא כיון דאיכא רמאי לא יחלוקו אלא הוי דינא כל דאלים גבר והא דלא אמרינן בשנים שהפקידו כל דאלים גבר משום דלא מפקינן כדאמרינן הכא אי תפסינן לא מפקינן אבל מ"ד מפקינן לא אתי שפיר ומאי פריך נמי בסמוך מב' שטרות וממחליף פרה בחמור והא התם ליכא רמאי ואין נראה דהא האי טעמא לא מסיק אלא לאוקומי מתני' כר' יוסי אבל לרבנן קאמר התם האי מנה ודאי דחד מינייהו הוא אבל טלית דאיכא למימר דתרוייהו הוא יחלוקו ולהיא טעמא ה"נ הוה לן למימר יחלוקו דאפשר להיות דהוה ארבא דתרוייהו ועוד פי' ריב"א דהיכא דאוזין אפי' איכא רמאי יחלוקו דתניא התם בפ"ק (דף ז.). גבי שנים אוזין בשטר וקשיא לר"י דא"כ היכי פריך לפירושו (שם דף ג.) והא נמי כשאר דמיא דאיכא למימר אוזין שאני דהא מהניא אפילו היכא דאיכא רמאי ועוד מאי פריך התם (דף ז.) ולית ליה לרבי מתני' דשנים אוזין בטלית הא ע"כ יש חילוק בין דין שטר לדין טלית דבטלית אפי' אין אוזין יחלוקו ובשטר כי אין אוזין הוי דין כל דאלים גבר: רב הונא אמר תפסינן. פי' הקונט' משום דמפקינן ורב יהודה דאמר לא תפסינן משום דאי תפסינן לא מפקינן ואין נראה לר"י לתלות זה בזה מדלא פליגי הנהו אמוראי גופייהו במפקינן הנך דפליגי בתפסינן לכך נראה דר"ה דאמר דתפסינן אפי' למאן דאמר לא מפקינן דמהימנינא ליה שיביא עדים ורב יהודה דאמר לא תפסינן אפי' למ"ד מפקינן היינו היכא דתפסינן כבר אבל לכתחילה לא תפסינן דחיישינן דלמא לא מייתי עדים ולא נדע לברר של מי הוא ולמי להחזיר ולכך אין לנו ליכנס בדבר: ומ"ש משני שטרות כו'. בשטרות מכר או מתנה איירי ולכך לשמואל דאמר שודא לא דמיא להא דתנן בפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף צג:) היו כולן יוצאות ביום אחד ואין שם אלא מנה אחד כולן חולקות בשוה דהתם בשעבוד איירי דאין שעבוד חל אלא מאותה שעה שמוכיח מתוך שטר שמתחיל השעבוד דהיינו ממחרת יום שנכתבו דביום שנכתבו אין מוכיח מתוך השטר מתי התחיל אם בבקר אם בערב אבל מתנה או מכר כל הקודם באותו יום עצמו זכה: (תוספות)

דף - לה א

דרב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני התם ליכא למיקם עלה דמילתא הכא איכא למיקם עלה דמילתא ומאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר משלקחתי ילדה יחלוקו התם להאי

הש"י הקדמה בשעות אלף בירושלים כדאמרי' בכתובות גבי ההוא עובדא דאימיה דרמי בר חמא כלפרא כתבתיהו לנכסי לרמי בר חמא וברמסא כתבתיהו למר עוקבא בר חמא ואוקמיה ביד רב עוקבא אע"פ שהוה אחרון ומשום האי טעמא אטו בירושלים יתבי דכותבין שעות וכיון שלא פירש לו ראוהו לשמעון השעה נמלא שלא זיכהו בכתב זה עד הערב הואיל ולא נתפרש בו שעת שחרית ונמלאו שניהם שוין: יחלוקו. דספיקא הוה וליכא למימר הכא המוליא מחבירו דאין א' מוחזק מחבירו: שולח דדייני. לאותו שיהא נוטה לב דדיינים

שהיה הנותן אוהבו או קרובו יותר דולאי למהוא גמר ואקני לו יתנו את הקרקע ושמה זכה בעל הקרקע בשלו אבל כשאתה אומר יחלוקו בודאי אחד נטל החצי שלא כדון: שודא. לשון השלפה ירה בים (שמות טו) [מתרגמינין] קדי בימא ולעיל נמי נימא רב נחמן חלוקה או שודא ואמאי אמר כל דאלים גבר: התם. בב' שטרות ליכא למיקם עלה מילתא היום או למחר שיביא האחד עדים ויטול שהרי השטרות שוין בזמן ואפילו אם יבאו עדים ויעידו זה נכתב ונמסר בבקר וזה בערב הלכא אין הקדמה בשעות כמו שפירשנו למעלה וליכא למימר שמה זה נמסר תחלה יום או יומים או חדש ואחר כך נמסר השני לשני למאחר ' שנכתבו ביום אחד מסתמא גם ביום אחד נמסרו כמו שמוכיח לשון הכתוב בשטר הלכך רב אמר חולקין ושמאל אמר שודא דדייני הואיל ואין לברר לעולם הדין עם מי משתדלון ב"ד דינו ודין אותו אבל הכא בהאי קרקע לליכא לא שטר ולא עדים ואיכא למיקם עלה מילתא אם יבאו ויעידו של מי הוא הלכך אין כאן לומר חלוקה ושודא דשמה יבאו עדים ויסתרו את הדין שדנו ב"ד הלכך אין ב"ד נזקקין להם לדון דין שסופו לבא לידי עיוות אלכא מניחים אותן וכל דאלים גבר עד שיבאו עדים ויבררו הדבר: ומ"ש. הא דרב נחמן ממחליף פרה בחמור וכיון שמשך בעל הפרה את החמור נקנית הפרה לבעל החמור בכל מקום שהיא דמטלטלין נקנין בתלפין כדתנן בקדושין (דף כה.). כל הנעשה דמים בלאחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין ולכך אין הדבר ידוע הולד של מי הוא שהרי לא ראה עדיין את פרתו אבל במכירה בדמים לא מצי למינקט דאין מעות קונות ויחזרו בהן ואילו משכה לביתו אחר מתן מעות תו לא מצי מוכר למימר ברשותי ילדה הוא בביתא לזוקח קיימא הלכך נקט חליפין בחמור ופרה ולא דמים ובפ' השואל פריך ונחזי ברשות דמאן קיימא וליהוי אידך המוציא מהביתו עליו הראיה ומשני דקיימא באגם ומכירה נקט גבי שפחה לעבד נקנה בכסף בלא משיכה ומשנתן מעות נקנית לו השפחה בכ"מ שהיא והלכך אין ידוע ברשות מי ילדה שהרי לא ראה אותה הלזוקח בשעת מתן מעות: יחלוקו. והא הכא דאיכא למיקם עלה מילתא אם יבאו עדים ויעידו ברשות מי ילדה ואפילו הכי לא אמרינן כל דאלים גבר וקשיא לרב נחמן: התם. גבי המחליף פרה בחמור לתרוייהו אית להו דררא דממונא שהפרה והשפחה של שניהם היתה בזה אחר זה וכל אחד ואחד טוען פרתי ושפחתי ילדה בהיותה ברשותי אי נמי בשעת חליפין ילדה ואין לברר של מי הוא הולד הלכך יחלוקו ושודא דדייני ליכא למימר הכא אפי' לשמאל ללא שייך למימר אלכא גבי מתנה לשנים שיראו ב"ד למי אוהב יותר דלדידיה גמר ומקני אבל הכא דרב נחמן שזה אומר של אבותי כו': אי דמר לא דמר. לא היתה הקרקע של אידך מעולם וי"מ האי ומאי שנא מהמחליף כו' דאדשמואל פריך דקאמר שודא והכא חזינן יחלוקו ואינה שיטת הגמרא דהא בכתובות בפרק מי שיהיה נשוי איתא עיקר מילתיהו דרב ושמאל פריך התם פירכי אחרוני ומעכא לא פריך כל שכן הכא דלמרמי אדרב נחמן נקט לה הכא למילתיהו: (ה"ש)

תוספות רב אמר יחלוקו. להווא לישנא דמפרש בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צד. ושם ד"ה לימא) דטעמא דרב משום דסבר כו"מ דאמר עדי חתימה כרתי ולכך יחלוקו אפילו איכא עדי מסירה שנמסר לאחד קודם כיון דמתוך החתימה אין ניכר מי קודם כדמוכח בריש כל הגט (גיטין דף כד:). דתנן כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה ודייק הא גדולה מצי מגרש ביה ומוקי לה בעדי מסירה ור"א אבל לר' מאיר אפי' גדולה לא מצי מגרש אע"ג דאיכא עדי מסירה כיון דאין ניכר מתוך עדי החתימה ומיירי במתנה או במכר שקונה בשטר אבל אם קונה בכסף או בחזקה או בחליפין דאין השטר עומד אלא לראיה מודה רב דאמרינן שודא דאין צריך שיהא ניכר מתוך עדי החתימה כיון דאין אלא לראיה לאותו לשון לא פריך מרב הכא דהתם בדין הוא של שניהם כיון דביום אחד נחתמו אלא משמואל פריך ולפר"ת דפי' שודא דדייני מה שירצה הדיין יעשה אתי שפיר דהכא נמי בזה אומר של אבותי שייך שודא דדייני אבל לפ"ה שמפרש שודא למי שנראה לדיין שהיה אוהבו יותר קשה דבזה אומר של אבותי לא שייך שודא ויש לדחוק ולפרש שיתנו הדיינים למי שנראה אמיתי בדברים יותר ועוד דלהווא לישנא דמי שהיה נשוי (כתובות דף צד: ושם) דמוקי פלוגתא דרב ושמאל אליבא דר"א וס"ל לרב דחלוקה עדיפא אתי שפיר דפריך מרב ואותו לשון הוא

עיקר כדמוכח התם מברייתא: ושמואל אמר שודא דדייני. היינו כר"א דאמר עדי מסירה כרתי דלר"מ לא הוה אמר שודא ונראה דהא דאמר בפרק מי שהיה נשוי (שם) כתב לאחד ומסר לאחר לזה שמסר לו קנה אע"פ ששטר הא' נכתב קודם ונראה דהיינו דוקא שנכתבו ביום אחד הלכך הקודם במסירה זכה הואיל ואין ניכר מתוך השטר הא' שקדם אבל נכתב בב' ימים לזה שנכתב תחלה קנה שניכר מתוך החתימה שזה נכתב קודם אע"פ שמסר לזה מתחלה קנה דאח"כ כשמסר גם לזה זכה משעת חתימה דה"ק אביי בפ"ק דב"מ (דף יג.) עדין בחתומיו זכין לו והשתא אתי שפיר דהא שמואל סבר הכא כר"א ובפ"ק דב"מ דחיק גמרא לאוקומי שמואל כאביי ועוד דבפ' זה בורר (סנהדרין דף כח:) גבי ההיא מתנתא דהוה חתימי עלה תרי גיסי משמע דסבר אביי כר' אלעזר דפריך ארב יוסף דקאמר זיל אקנייה בעדי מסירה כר"א ופריך אביי והא מודה ר"א במזויף מתוכו שהוא פסול וזהו דוחק דאליבא דרב יוסף קאמר וליה לא סבירא ליה: שודא דדייני. נראה לר"ת למי שירצה הדין ליתן ולא כפ"ה שיאמדו דעתו של נותן דהא בסוף פ"ק דגיטין (דף יד: ושם ד"ה וכאן) גבי הולך מנה לפלוני קאמר מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה התם שודא ובפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עד. ושם ד"ה שודא) נמי אמר נאמן הדין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי בד"א כשבעלי דינין עומדים לפניו אבל אין בעלי דינין עומדים לפניו אינו נאמן ופריך וניהדר ונידייניה ומשני בשודא דדייני ואי כפ"ה אכתי ניהדר לאמוד דעתו של נותן ובהדיא בירושלמי אמר לאיזה מהן שירצו ב"ד להחליט מחליטים וא"ת א"כ יתן למי שיתן לו שכר וי"ל דכל דיינא דמקבל אגרא לאו דיינא הוא ומה שפ"ח דקבלה בידינו דלא אמרינן שודא אלא במקרקעי אין נראה לר"י דהא גבי הולך מנה לפלוני גבי שליח מיייתי לה בספ"ק דגיטין (דף יד: ושם) עוד פירש דדוקא דין מומחה עושה שודא דהא רב ששת גברא רבה הוה ואמר ליה רב נחמן מר לאו דיינא הוא גביה אימיה דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא בפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף צד:): ומאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור כו'. אין להוכיח מכאן דהלכה כסומכוס מדפריך מיניה דעד כאן לא פליגי עליה התם בהשואל (ב"מ דף ק.). אלא משום דאזלינן בתר חזקה דממונא ומוקמינן בחזקת מרה קמא הא לאו הכי מודו דיחלוکو ובהמוכר את הבית (לקמן דף סג. ושם) גבי האומר תנו חלק לפלוני מנכסי וכו' דמייתי מסומכוס ופ"ה דטעמא משום דחלק מספקא ליה אי הוי משהו או פלגא וממון המוטל בספק חולקין א"כ משמע דהלכה כסומכוס ויש לדחות דטעמא לאו משום ספיקא כדפירש הקונטרס אלא משום דחלק הוי רביע ונראה דאין הלכה כסומכוס אע"ג דבכמה מקומות סתם לן תנא כוותיה דהא סבר שמואל כרבנן כדאמרינן בריש הפרה (ב"ק דף מו. ושם) אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין כו' משמע זו ולא ס"ל אף על גב דמוכח בפרק בית כור (לקמן דף קה. ושם) דאיכא זו דס"ל מיהו סתם זו לא ס"ל ועוד דקאמרינן התם (ב"ק דף מו.) אי נמי זה כלל גדול בדין הוא לכי הא דהמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן כו' משמע זה כלל גדול אפי' במוכר שור לחבירו אמרינן דהמוציא מחבירו עליו הראיה כ"ש בפלוגתא דסומכוס ורבנן דסבר שמואל המוציא מחבירו ע"ה וכן בפרק השואל (ב"מ דף קב: ושם ד"ה ובא) קאמר דשמואל מספקא ליה אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון ומתניתין (דף קב: ושם) דקתני באחד ששכר מרחץ בציפורי בי"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחדש ובא מעשה לפני רשב"ג ור' יוסי ואמרו יחלוקו את חדש העבור ומוקי שמואל בבא באמצע החדש אבל בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף חדש כולו לשוכר אלמא סבר כרבנן דאזלי בתר חזקה דלסומכוס בכל ענין יחלוקו ורב נחמן סבר נמי כרבנן דקאמר התם דקרקע בחזקת בעליה קיימא ואפילו בא בסוף החדש כולו למשכיר ואפילו אפי' מיפך ועל כרחך היינו טעמא דסבר כרבנן ומתניתין דהתם אוקי כסומכוס דלא תקשי ליה מתניתין וכרב נחמן קיימא לן בדיני ובהדיא פסקינן כוותיה בפ' המקבל (ב"מ דף קי.) גבי ההוא שטרא דהוה כתיב ביה. שנים סתמא ואע"ג דקיימא לן כרשב"ג במשנתנו ה"מ בסתמא אבל הכא דפליג רב נחמן לא: (תוספות)

אמרי נהרדעי אם בא אחד מן השוק והחזיק בה אין מוציאין אותה מידו דתני רבי חייה גזלן של רבים לאו שמיה גזלן רב אשי אמר לעולם שמיה גזלן ומאי לא שמיה גזלן שלא ניתן להשבון: חזקתן שלש שנים מיום ליום וכו': א"ר אבא אי דלי ליה איהו גופיה צנא דפירי לאלתר הוי חזקה אמר רב זביד ואם טען ואמר לפירות הורדתיו נאמן וה"מ בתוך שלש אבל לאחר שלש לא א"ל רב אשי לרב כהנא אי לפירא אחתיה מאי הוה ליה למעבד א"ל איבעי ליה למחויי דאי לא תימא הכי הני משכנתא דסורא דכתב בהו במשלם שניא אלן תיפוק ארעא דא בלא כסף אי כביש ליה לשטר משכנתא גביה ואמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן מתקני רבנן מידי דאתי ביה לידי פסידא אלא איבעי ליה למחויי הכא נמי איבעי ליה למחויי אמר רב יהודה אמר רב ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם מה עכו"ם אין לו חזקה אלא בשטר אף ישראל הבא מחמת עכו"ם אין לו חזקה אלא בשטר אמר רבא ואי אמר ישראל

רש"י אם בא אחד מן השוק והחזיק בה. בהך קרקע לאמר רב נחמן כל דאליס גבר ובה זה השלישי וחטפה מהשנים אלו הטוענים של אבותי: אין מוציאין אותה. בד"ד מידו של זה השלישי ואע"ג ללא טעין מידי דשמא גם לב' הראשונים אין להם חלק בה: דתני רבי חייה גזלן של רבים כו'. ודברי נהרדעי דגזלן כי האי מיירי שגזל משנים החלוקים בדבר זה אומר שלי הוא וזה אומר שלי: לאו שמיה גזלן. לכופו בדיונים להוציא מידו מה שגזל: רב אשי אמר לעולם גזלן של רבים שמיה גזלן. הואיל ולא טעין מידי ומוציאין מידו ומעמידין אותה בפני שנים הראשונים שיש להם טענת אבות: ומאי לא שמיה גזלן. דקאמר רבי חייה לא להקל עליו בא לפטרו מלשם אלא להחמיר עליו ולומר ללא ניתן להשבון לא מיכפר בהשבה דאינו יודע למי ישיב דמאחר שבה לידו כריך להשיב לבעלים ולא להוציאה מתחת ידו ולהפקירה לשנים הראשונים וכל מאן דאליס גבר כדפסקינן לעיל ואי תפסינן לא מפקינן כל שכן זה שבתורת גזל בא לידו והוא כריך להוציאה מתחת ידו ואינו יודע למי ישיב נמי אמרינן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פח:): א"ר לוי קשה עונשן של מדות מעונשן של עריות ומפרש ההם אפשר בתשובה והכא לא אפשר בתשובה דהמוכר במדה וגזל לרבים שאינו יודע למי ישיב ואלוהיבא דרב אשי איירי נמי ר' חייה במוכר במדה שאינה ישרה לרבים כן נראה בעיני שיטה זו: אי דלי ליה אנא דפירי לאלתר הוי חזקה. אם יש עדים שהגביה המערער אנא דפירי מקרקע זו על כתפיו של זה המחזיק שטוען לקוחה היא בידי מאחר שסייע לו להוליך הפירות לביתו שוב אין יכול לטעון ולומר לא מכרתיה לו שלא היה לו לסייעו בלקיטת הפירות אלא היה לו למחות ומדסייע לו הפסיד וכמודה שמכר לו דמי. ור' חננאל פירש אי איכא סהדי דיהב ליה לוקח למריה ארעא אנא דפירי דורון להוליכה לביתו נתברר שאכילת הפירות של לוקח ומדידה יהב ליה למוכר ואין נראה בעיני: אמר רב זביד אי טעין. המערער בחר דדלי ליה ללוקח אנא דפירי לפירות הורדתיו כדין אריס למחאה ושלשן ולרביע וחלקו הוא דדלי ליה נאמן כלומר לא הפסיד במאי דדלי ליה: והני מילי. דנאמן: בתוך שלש. דאם איתא דזבנה מיניה אמאי לא מיזדהר בשטריה: אבל לאחר שלש. אי טעין לפירות הורדתיו אינו נאמן ואע"ג ללא דלי ליה אנא דפירי דעד תלת שנין מיזדהר אינש בשטריה טפי לא מיזדהר והוה ליה לזה למחות בתוך שלש כדמפרש ואזיל: אי לפירא אחתיה. כי משכנתא דסורא לעשר שנים או לעשרים: מאי הוה ליה. לבעל השדה למעבד נמלא שכל המוריד את חבירו לפירות של שלש שנים או יותר יפסיד קרקע שלו הואיל ולא יהא נאמן לאחר שלש לטעון לפירות הורדתיו: א"ל איבעי וליה למחויי. בתוך שלש ולומר לעדים דעו לכם שפירות הורדתיו לכך וכך שנים וגוף הקרקע קנוי לי שאם אין לו שטר מכירה לזה המחזיק לא יוכל לטעון שטר היה לי ואבד כי לא נזהרתי בו אחר שלש דכיון דמייחה בו בעל השדה היה לו להזהר בשטרו: דאי לא תימא הכי. דמחאה לחאזין שמוחה על הקרקע ומודי בפירות לאו מחאה היא אלא כדאמרינן לקמן פלגיא גזלנא הוא דקאכיל ארעא לידי בגזלנותא למחר תבענא ליה דינא: אם כן האי משכנתא דסורא כו'. ותקנתא דרבנן

הוא הך משכנתא משום דהמלוה לחצירו על שדהו אסור לאכול הפירות משום רבית אבל בנכיתא מותר כעין משכנתא דסורא שמלוה עשרה מנה על שדהו ולסוף עשר שנים חוזר הקרקע לבבלים בחנם ונמאך קונה פירות של כל שנה במנה ואין כאן כל רבית ואע"פ שוין הפירות כפלים שהרי הוא קרוב לשכר וקרוב להפסד שמקבל פירות של כל שנה במנה ואפילו בשנת שדפון שלא יהו שוין פירות השנה דינר: אי כביש. טומן המלוה ואמר לאחר שלש לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן ולא יוכל זה לטעון לפירות הורדתיו ומחאה נמי לא תועיל לו: דאתי ביה. לוח לידי הפסד בתמיה: אלא איבעי ליה למחויי. בתוך כל שלש ומחאה ליה מחאה ומללא מיחה הפסיד: הכא נמי. אם איתא דלפירא אחתיה איבעי ליה למחויי בתוך שלש קודם שיחזיק: ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם. שדה שהכל יודעין שהיתה של ישראל ואכלה עכו"ם שלש שנים או יותר וטוען שלקחה מישראל ואיזיל ישראל וקנה מההוא עכו"ם ואכלה גם הוא אחר העכו"ם שני חזקה או יותר לא הוי חזקה אלא אתי מריה דארעא ומפיק ליה מידיה דישראל וישראל ליזיל וליחבע לעכו"ם דזבן מיניה דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה ללא הוה ליה למזבן ארעא דישראל מעכו"ם עד דלימא ליה הב לי שטר דזביני דזבנת לה מישראל דדין חזקה לית ליה לעכו"ם ולא כל מאן דאתי מחמתיה דסתם עכו"ם גזלנים הם וישראל ירא למחות והלכך לא תקנו בהם חזקה כדאמרין לקמן בשמעתינן הני דבי ריש גלותא לא מחזקי משום האי טעמא גופיה שיראים אנו למחות וישראל זה הבא מחמת עכו"ם אע"פ שהחזיק אין חזקתו כלום וחזקה שאין עמה טענה היא שהרי הוא טוען העכו"ם מכרה לי אבל איני יודע היאך באתי לידי העכו"ם שיוכל למכרה אבל אי טען ישראל ואמר יהב לי ההוא עכו"ם שטר זביני דזבנה מינך וראיתי בו שלקחה ממך מהימן דדמי למאן דא"ל קמי לידי זבנה ההוא עכו"ם מינך דמסקי לקמן דמהימן מיגו דאי בעי א"ל מינך זבנתה ואכלתה שני חזקה ודוקא בא מחמת עכו"ם דאיכלו בא מחמת ישראל אע"פ שלא דר בה אלא יום אחד אותה שמכרה לזה וזה החזיק שלש שנים חזקתו חזקה כדאמרין לקמן (דף מא: גבי ההוא דדר בקשתא בעיליתא ארבע שנים: (ה"י)

תוספות דרא דממונא. פירוש דדל טענתייהו מהכא יש ספק לב"ד דהי מינייהו הוה הולד אם נולד קודם שמכר או אחר שמכר וכן בשור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה (ב"ק דף מו.) בלא טענתם מסופקים ב"ד איך היה מעשה אם קודם שנגחה ילדה או לאחר שנגחה וכן בשור רודף אחר שור אחר והוזק (שם לה.) יש להשתפק אם בשורו הוזק או אי בסלע לקה וכן בכל מקום דפליגי רבנן וסומכוס אבל הכא בזה אומר של אבותי שעל פי טענותיהן בא הספק אמרינן כל דאלים גבר: אין מוציאים אותה מידו. ואפילו כתבו הרשאה זה לזה הואיל ורשעים הם אין נזקקים להם: דתני רבי חייא גזלן של רבים לא שמיה גזלן. שאין מוציאין מידו ומיירי בזה אומר של אבותי ולא בגזל מחמשה בני אדם דהתם אמאי אין מוציאין ורב אשי פליג אנהרדעי וסבר דרבי חייא לא להקל בא אלא להחמיר דלא סגי בהשבה אחת כמו לשאר גזלן עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד כרבי עקיבא בהגזל עצים (ב"ק דף קג:) ומיירי בגזל מחמשה ובקונטרס פירש דמיירי בחנוני שמכר במדה שאינה ישרה דאינו יודע למי גזל ולכך לא ניתן להשבון ואף על פי שיכול לעשות בו צרכי צבור כדאמרין בפרק אין צדין (ביצה דף כט.) האי לאו השבה מעלייתא היא: ואי דלי ליה צנא דפירי לאתרי הויא חזקה. וא"ת ולהימניה במיגו דאי בעי אמר לפירות הורדתיו וי"ל דהוי מיגו במקום עדים דאנן. שהדי כיון דדלי ליה צנא דפירי מודה שהיו הפירות שלו ועוד דאינו רוצה לטעון לפירות הורדתיו אלא תובע הקרקע והפירות: ואי לפירא אחתיה מאי הוה ליה למעבד. אין לפרש דרב אשי סבר דלעולם נאמן לומר לפירות הורדתך דאם כן קשה לרב אשי מאי טעמא דרבנן דבעו שלש שנים מיום ליום דהא לדידיה ליכא למימר כדמפרש רבא בריש פרקין דעד שלש שנים מיזדהר איניש בשטריה טפי לא מזדהר דהא לעולם צריך לשמרו פן יאמר לפירות הורדתך ועוד דאם כן היכי קאמר דאי לא תימא הכי דאיבעי ליה למחויי אלא לא בעי למחויי דחזקתו אינה חזקה דיכול לומר לפירות הורדתיו ומייתי ממשכנתא דסורא ומאי מייתי אדרבה אם כדברי רב אשי תו ליכא פסידא שיכול לומר לפירות הורדתך ונראה לרשב"א דרב אשי לא בא להאמינו אחר ג' אם אומר לפירות הורדתך אלא שואל איזו תקנה יש לעשות מתחלה שלא יוכל לומר לאחר שלש שלי היא כשהורידו לפירות דסבר לא מהני מחאה אלא כשאמר פלניא גזלנא הוא דקא אכיל לארעאי בגזלנותא והיכא דאחתיה לפירות לא מצי למחויי הכי וכן פירש הקונטרס והשתא מייתי שפיר ממשכנתא

א

-

לו

דף

לדידי אמר לי עכו"ם דמינד זבנה מהימן מי איכא מידי דאילו עכו"ם אמר לא מהימן ואילו אמר ישראל משמיה דעכו"ם מהימן אלא אמר רבא אי אמר ישראל קמי דידי זבנה עכו"ם מינד זבנה ניהלי מהימן מיגו דאי בעי א"ל אנא זבינתה מינד ואמר רב יהודה האי מאן דנקיט מגלא ותובליא ואמר איזיל איגזרה לדקלא דפלניא דזבנתיה מיניה מהימן לא חציף איניש למיגזר דקלא דלאו דיליה ואמר רב יהודה האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר לא הוי חזקה מ"ט מימר אמר כל דזרע נמי ערודי אכלי ליה ואמר רב יהודה אכלה ערלה אינה חזקה תניא נמי הכי אכלה ערלה שביעית וכלאים אינה חזקה אמר רב יוסף אכלה שחת לא הוי חזקה אמר רבא ואי בצואר מחוזא קיימא הוי חזקה אמר רב נחמן תפתיחא לא הוי חזקה אפיק כורא ועייל כורא לא הוי חזקה והני דבי ריש גלותא לא מחזקי בן ולא מחזקינן בהו: והעבדים וכו': עבדים יש להם חזקה והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה אמר רבא אין להן חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים אמר רבא אם היה קטן מוטל בעריסה יש לו חזקה לאלתר פשיטא לא צריכא דאית ליה אימא מהו דתימא נוחש דלמא אימיה עיילתיה להתם קמ"ל אימא לא מנשיא ברא הנהו עיזי דאכלו חושלא בנהרדעא אתא מרי חושלא תפסינהו והוה קא טעין טובא אמר אבוה דשמואל יכול לטעון עד כדי דמיהן דאי בעי אמר לקוחות הן בידי והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה שאני עיזי דמסירה לרועה והא איכא צפרא ופניא בנהרדעא טייעי שכחי ומידא לידא משלמי: ר' ישמעאל אומר שלשה חדשים וכו': לימא ניר איכא בינייהו דרבי ישמעאל סבר ניר לא הוי חזקה ורבי עקיבא סבר ניר הוי חזקה ותסברא לרבי עקיבא מאי איריא חודש

רס"י לדידי אמר לי עכו"ם דמינד זבנה מהימן. דמדאסיק אדעתיה למיטען הכי ה"נ הוה מצי למיטען אנא זבינתה מינד ואכלתי שני חזקה דמהימן הלכך מה לו לשקר וקושטא קאמר: מי איכא מידי דאילו אמר עכו"ם לא מהימן כו'. השתא נמי חזקה שאין עמה טענה היא דאפי' אם טענתו אמת היא דאמר ליה עכו"ם דמישראל זבנה הלכא אין בדבריו של עכו"ם כלום בלא שטר: קמאי דידי. כלומר שאני יודע בדברך היינו חזקה שיש עמה טענה: האי מאן דנקיט כו'. כבר פרישית לה לעיל: האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר לא הוי חזקה. חיות השדה שצאות ואוכלות הזרעים שבקלות השדה ויש שעושין קירות וגודרין השדה ומניחין קרקע חוץ לקיר מעט בשדות הסמוכות ליער ומשליכים שם זרע ומה שצומח צאות החיות ואוכלות אותה ואינן נכנסות בשדה עכשיו ואם בא אדם והחזיק בצאותו הקרקע חוץ לגדר אינה חזקה דיכול לומר דכיון דכל מה דזרע בהוא קרקע ערודי אכלי ליה לא איכפת ליה למחות ללא אחזיק כדמחזקי חנישי לפיכך לא הויא חזקה: אכלה ערלה. אחת מן השלש שנים הויא שנת ערלה אינה חזקה ללא איכפת ליה לבעל השדה בשנת ערלה ולכך לא מיחה וכ"ש אם שלשתן שני ערלה וכלאים אכלתו באיסור שביעית הפקר לכל לכך לא מיחה ולא הויא חזקה וצפירוש ר"ח גרסינן הכי אכלה ערלה ושביעית וכלאים הרי זו חזקה ולא נהירא: אכלה שחת. שלא המתין עד שהגדל התבואה אלא ג' שנים קצרה כשהיא שחת ומאכיל

לבהמתו אינה חזקה דשמיט ואכיל ולא היה אוכל כשאר בני אדם ולפיכך לא חשש זה למחות בו שיש רגלים לדבר שירא הוא להחזיק כשאר בני אדם לפי שבגזל ירד בה: ואמר רבא ואי. קאי האי שחת: בלאר מחוזא. בזקעת מחוזא הוי חזקה לפי שעשירים הם ובהמות להם הרבה ודרכם להאכיל השדות לבהמות כשהן שחת: תפתיחא. קרקע פתוחה ומלאה בקעים ואינה מוציאה פירותיה לא הויא חזקה דמפני רעתה לא הקפיד למחות ורבי' חננאל פירש תפתיחא שדה שלא חרש אותה אלא הוגשמה וגשבה הרוח וזרחה השמש ונתבקעה כגון פתחי חרישה וזרע בה כגון זה אינה חזקה: אפיק כורא. זרע כור: ועייל כורא. וליקט בו כור והכניס לביתו דכיון דליכא הרווחה לא הוי חזקה דלא חשש זה למחות: לא מחזקי בן. אם החזיק אחד מהן בשדותינו אינה חזקה ולריך להזהר בשטר דמחמת יראתו לא מיחו בהן: ולא מחזקינן בהו. שמתוך שהם עשירים ויש להם בתים ושדות הרבה מניחין בני אדם לדור בצתייהם ושותקים ושמים כדי להשביח קרקע שלהם וימלאום מתוקנים וגם למחות אינן חוששים לפי שבזרוע יטלו את שלהם כל זמן שיראו וי"מ לפי שעסוקין בצרכי צבור אין יודעין מי מחזיק בשלהן ולא נהירא: הגודרות אין להן חזקה. גודרות לאן וכל דבר המהלך בדרכים ובשווקים שיכול לומר מעצמו נכנס או אתה הכנסתו לביתך והחזקת בו אינה חזקה ואין יכול לומר לקוח הוא בידי והעבדים מהלכים הם בכל מקום ותנן דיך להם חזקה: ומשני הא דאמר ר"ל אין להן חזקה ה"מ לאלתר. שהמחזיק בהן בביתו אין יכול לטעון לקוח הוא בידי בלא עדים ובלא ראייה כשאר מטלטלין שאין יכולין להלך ואין עשוי להשאיל ולהשכיר דנאמן בהן לומר לקוח הוא ובידין הואיל וישנו בביתו דבשאר מטלטלין הוי חזקה לאלתר דהמחזיק בהן יכול לטעון שלי הוא שלקחתיו אבל יש להן לעבדים ולגודרות חזקה לאחר ג' שנים שהיה לו לזה המערער למחות ולא מיחה: אמר יבא. עבד כנעני קטן המוטל בעריסה: יש לו חזקה לאלתר. אם החזיק בו אחד ואמר לקוח הוא בידי נאמן הואיל ואין יכול להלך ולא דמי לגודרות וגם אין עשוי להשאיל ולהשכיר: פשיטא. דולאי מעצמו לא הלך: דעילא אימיה. דעבד בבית אוחו המחזיק תדיח: אימיה עיילתיה. ושכחתיה שם דהשתא היינו גודרות: הני עיזי דאכלו חושלא. שעורים קלופים שנכנסו בשדה ווראו אותה תבואה השטוחה שם לשמש וקיימא לן שן מועדת היא לעולם וכי הויא ברשות הניזק נזק שלם משלמת ואין עדים מעידין מה אכלו מעט או הרבה וטוען בעל השדה כי הרבה אכלו יותר מכדי דמיהן של עזים הללו: יכול לטעון עד כדי דמיהן. של עזים מ"ט מיגו דיכול למימר בעל השדה לקוחין הן בידי דהא תפיש בהו ומהימן כי קאמר נמי כך וכך אכלו מהימן וקיימא לן האי מהימן בשבועה אבל בטפי מכדי דמיהן דליכא מיגו לא מהימן אלא בעדים: והאמר ר"ל כו'. ואמאי יכול לטעון עד כדי דמיהן הא ליכא מיגו דלא מאי למימר לקוחין הן בידי: שאני עיזי. דאע"ג דגודרות נינהו כיון דמסירי לרועה מתוך שמשונות הן יותר מאילים וכבשים ואין אדם יכול להחזיק בהן בדרך לפיכך יש להן חזקה: והאיכא אפרא. שהולכים יחידות מבית הבעלים עד בית הרועה: ופניא. שהרועה מביאן מן השדה עד תוך העיר וכל אחת הולכת מעצמה לבית הבעלים: טייעי. ישמעאלים גנבים: מידא לידא משלמי. מיד הבעלים ליד הרועה שחרית ומיד הרועה ליד הבעלים ערבית ואין הולכות יחידות כלל: ניר. חרישה כדכתיב נירו לכס ניר (הושע י): רבי ישמעאל סבר ניר לא הוי חזקה. אלא גמר פירי הלכך ריך ג' חדשים בראשונה וג' בלאחרונה דבהכי גדל פרי כל כרכו וי"ב חדשים בלאמע דבעינן רפופין: ורבי עקיבא סבר ניר הוי חזקה. הלכך בחדש אחד סגי כדי לעשות ניר: (ה"י)

תוספות הכי גריס ר"ח אכלה ערלה שביעית וכלאים הויא חזקה. וכן נראה לר"י עיקר ואיירי כשאכלה זמורות וכן מוכח בהאשה שנפלו (כתובות דף פ. א.) דתנן המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואמר בגמרא עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות ורב יהודה לטעמיה דאמר רב יהודה אכלה ערלה שביעית וכלאים הויא חזקה ואין לומר דלעולם

גרס הכא אינה חזקה והתם כשאכלה זמורות והכא כשאכלה פירות שהן אסורים ולכך לא היא חזקה שלא אכל כדרך האוכלים דאם כן הוה ליה לאיתויי ההיא דהתם נמי הכא דאיירי בדיני חזקה וא"ת דהכא משמע דזמורות ועצי כלאים שרו ומ"ש מהא דאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כו:): תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ מכלל דאסירי ואמרינן נמי התם (דף כה.) כלאי הכרם עיקרן נאסר ומיהו הא לא קשה דאיכא למימר דעיקרן נאסר משום דכתיב (דברים כב) הזרע וי"ל דהתם איירי בזרוע מעיקרן שנזרעו הזרעים עם נטיעות הכרם שגדלו הזמורות באיסור אבל הכא איירי בזמורות שהיו כבר גדולים קודם שנזרעו כלאים שאותן אינן נאסרים אלא כשהוסיפו מאתים כדאמר בפרק כל שעה (שם דף כה.) ובפרק כל הבשר (חולין דף קטז.) זרוע ובא הוסיף מאתים אין לא הוסיף מאתים לא ומיירי הכא שזמורות לא הוסיפו מאתים והפירות הוסיפו ולכך לא היא חזקה אלא בזמורות ואין זה דוחק דהכי הו אורחא דמילתא שקודם מוסיפין הפירות מאתים מן הזמורות לפי שהזמורות כבר היו גדולות קודם זריעת כלאים:

(תוספות)

דף - לו - ב

אפילו יום אחד נמי אלא דכולי עלמא ניר לא הוי חזקה והכא פירא רבא ופירא זוטא איכא בינייהו ת"ר ניר אינו חזקה וי"א הרי זה חזקה מאן י"א אמר רב חסדא ר' אחא היא דתניא נרה שנה זרעה ב' נרה ב' זרעה שנה אינה חזקה ר' אחא אומר הרי זו חזקה א"ר אשי שאלית כל גדולי הדור ואמרו לי ניר הרי זה חזקה א"ל רב ביבי לרב נחמן מאי טעמא דמ"ד ניר הוי חזקה לא עביד איניש דכריבו ליה לארעיה ושתיק ומ"ט דמ"ד ניר לא הוי חזקה מימר אמר כל שיבא ושיבא דכרבו לעייל ביה שלחו ליה בני פום נהרא לרב נחמן בר רב חסדא ילמדנו רבינו נירא הוי חזקה או לא הוי חזקה אמר להו ר' אחא וכל גדולי הדור אמרי ניר הרי זה חזקה אמר רב נחמן בר יצחק רבותא למיחשב גברי הא רב ושמואל בבבל ור' ישמעאל ור' עקיבא בא"י אמרי ניר לא הוי חזקה ר' ישמעאל ורבי עקיבא מתני' היא רב מאי היא דאמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' ישמעאל ורבי עקיבא אבל חכמים אומרים חזקתה ג' שנים מיום ליום מיום ליום למעוטי מאי לאו למעוטי ניר דלא שמואל מאי היא דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אבל חכמים אומרים עד שיגדור שלש גדירות ויבצור ג' בצירות וימסוק ג' מסיקות מאי בינייהו אמר אביי דקל נערה איכא בינייהו (שעושה שלש פעמים בשנה): אמר רבי ישמעאל בד"א בשדה הלבן: אמר אביי מדרבי ישמעאל נשמע לרבנן היו לו שלשים אילנות ממטע עשרה לבית סאה אכל עשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו ועשרה בשנה זו הרי זו חזקה

רפ"י יום אחד נמי. יכול לעשות בו ניר: פירא רבא ופירא זוטא איכא בינייהו. ר' ישמעאל ס"ל דלא הוי חזקה עד שילקט פירא רבא דהיינו כשנגמרה כל התבואה לפיכך כריך שלשה חדשים כגון שעורים וסבולת שועל ועדשים שגדלים בג' חדשים ור"ע סבר פירא זוטא דהיינו כגון שחת שגדל בשלשים יום הויא חזקה אע"פ שלא נגמרה התבואה אי נמי כגון ירק דגדליון הירקות בחדש אחד: נרה שנה. כלל זריעה: ושתיק. ולא מיחה ומדלל מיחה הפסיד: כל שיבא ושיבא דכרבו ליעול בה. כל קיסמים שבמחריפה יכניס בה כלומר הלואי ויחרוש הרבה עד שתכלה מחרשתו ותתפרה הקרקע ואח"כ אטלנה ואזרענה חני: ילמדנו רבינו ניר הוי חזקה. בשדה הבעל ודי בחזקת י"ב חדש ושני ימים: רבי ישמעאל ור' עקיבא דמתניתין. כדאוקמינן דכ"ע ניר לא הוי חזקה כלומר יום א' בשנה שנה בו שדה אינה חזקה להחשב כשנה שלמה

ולרשב"א נראה ליישב פ"ה דלקמן איירי שאוכל כל האילנו' אע"פ שהן רצופים הוא חזקה שהרי אכל העומדים ליעקר ואותן העומדים להתקיים אבל הכא שאינו אוכל כל אילנות אלא ג' בכל שנה אם היו ל"ג אילנות בג' סאין הרי יש בהן ג' אילנות העומדין ליעקר וכשהוא אוכל י"א אילנות בכל שנה שמא באותן י"א שאוכל אותן בשנה זו יש בהן ב' או ג' שעומדין ליעקר ובעינין בכל שנה שיאכל ג' מאותן העומדין להתקיים וביותר מבית סאה לעשרה נראה דלא קנה קרקע כל עיקר ולא כפ"ה דפי' דדוקא בכל הקרקע הוא דלא הוא חזקה אבל במה שצריך לאילנות הוא חזקה: ממטע עשרה לבית סאה. קשה לר"י דמאי שנא חזקה ממכר דגבי קנה ג' קנה קרקע ועשרה לבית סאה הוה מפוזרים ולא קנה קרקע דבעשר לבית סאה יש מאתן וחמשין לכל אילן ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פב:) גבי קנה ג' כו' אמר כמה יהא ביניהן משמנה ועד שש עשרה אבל יותר מי"ו הוה מפוזרין וכשיש ביניהן י"ו הוה לכל אילן ח' מכל צד סביבותיו דהיינו טבלא של י"ו על י"ו עגולה שהאילן יונק סביבותיו בשוה וי"ו על י"ו מרובעים הוה מאתן וחמשין ושית דל רביע מינייהו דמרובע יתר על העיגול רביע לא ישאר אפי' מאתים אלמא לא הוה כשיעור י' לבית סאה ושמא יש לחלק בין מכר לחזקה דגבי מכר ודאי לא אמר דקנה קרקע אם אינן רצופין כדרך שבני אדם רגילין ליטע ודרך בני אדם אין להרחיק יותר מי"ו אמה אילן מאילן אע"פ שנכנסת יניקה של זה בתוך יניקה של זה שאילנות גדולים יונקין י"ו אמה מכל צד ולכך אין דרך להרחיק אילן מאילן כל שיעור יניקתם דהיינו ל"ב דא"כ לא יטע איש בשדה גדולה אלא ב' אילנות או ג' אבל גבי חזקה הוא חזקה כשיעור יניקה אע"פ שהן מרוחקין כשיעור יניקה אבל קשה לר"י דיפה כח הדיוט מכח הקדש דגבי הדיוט קנה שלשה קנה קרקע משמנה ועד י"ו וגבי הקדש תניא בסוף המוכר את הבית (לקמן דף עב.) הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע פחות מכאן או יותר על כן לא הקדיש את הקרקע מאי שנא הקדש ממכר ופי' הקונטרס בסוף המוכר את הבית (שם ד"ה ממטע) דהתם בדעת מוכר תליא מילתא אבל גבי הקדש ביניקה תליא מילתא ובהמוכר את הספינה (שם דף פג.) ד"ה כמה) פירש גבי מכר והוא הדין למקדיש אילנות דהוי נמי האי שיעורא וברייתא דהמוכר את הבית (שם דף עב.) דקתני בהקדיש עשרה לבית סאה פליגא וראיה מתוספתא דמכילתין דקתני כי קנה ג' קנה קרקע וכמה יהו קרובים זה לזה כדי שיהא הבקר עובר

(תוספות)

בכליו

עובר

א

-

לז

דף

לאו מי אמר ר' ישמעאל חד פירא הוה חזקה לכולהו פירי הכא נמי הני הוה חזקה להני והני הוה חזקה להני והני מיילי היכא דלא אפיקו אבל אפיקו ולא אכל לא הוה חזקה והוא דבאזי באזוזי: זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע אמר רב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע מתקיף לה רב פפא אם כן אין לו לבעל אילנות בקרקע כלום לימא ליה בעל קרקע לבעל אילנות עקור אילנך שקול וזיל אלא אמר רב פפא זה קנה אילנות וחצי קרקע וזה קנה חצי קרקע: פשיטא מכר קרקע ושייר אילנות לפניו יש לו קרקע ואפילו לר' עקיבא דאמר מוכר בעין יפה מוכר ה'מ גבי בור ודות דלא מכחשו בארעא אבל אילנות

לאו מי אמר רבי ישמעאל חדא פירא הוה חזקה לכולהו פירי. דבמקום הזיתים מהני למקום התבואה והקיץ וכאילו החזיק בשלשתן דמי וכן כשכנס את תבואתו כמי שהחזיק בשלשתן דמי שזמן הטעם הזה הוה חזקה שלש שנים בכל השדה אע"פ שלח החזיק בו ככולהו פעם אחת הכי נמי חזקה מקום י' אילנות של שנה ראשונה זו חסובין כאילו החזיק נמי במקום העשירים וכן בשניה וכן בשלישית כאילו החזיק בכל שנה בג' אילנות: וה"מ. דהוה חזקה באכילת שלשים אילנות בג' שנים כה"ג היכא דלח אפיק אחרני כי העשירים

לא עשו פירות כי אם עשרה לבד בכל שנה דומיא דרבי ישמעאל שמלקט כל מה שגדל בשדה ופירש ר"ח כגון בנות שוח שאין פירותיהם נגמרים עד ג' שנים: אבל אי אפיק. הני אילנות כולהו פירות בכל שנה ולא אבל אלא י' מינייהו לא הוי הני י' חזקה לכ' דכיון דלא אבל כל הפירות גילה על עצמו שהשדה אינה שלו וירא להחזיק חזקה גמורה ולפיכך לא חשש זה המערער למחות ולא הויא חזקה: והוא דבזאי בזויי. לשון בזיעה כלומר וה"מ דהוי חזקה כשאכל עשרה בכל שנה היינו ע"י פיזור שאכל ג' בכל בית סאה דנמלא מחזיק כל השדה אבל אכל י' אילנות ביחד בבית סאה זה ובשנה שניה כמו כן בבית סאה שני וכן בשלישית אינה חזקה דכל בית סאה חשוב שדה האילן בפני עצמו ושדה שלם לא הוי חזקה לשדה אחר והיינו נמי דומיא דרבי ישמעאל דכנס את הבואתו ומסק את זיתו כו' שכל השדה הוא אוכל דסתם שדה האילן על פני כולו מפוזרין הזיתים והדקלים: זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע. שני לקוחות שלקחו שדה האילן מאדם אחד ביחד וכל הקרקע היה כריך לאילנות שהיו נטועים כדון שדה אילן והכי מתוקמא סוגיא דשמעתין לאחד מכר הקרקע ולאחד מכר האילנות והחזיק כל אחד בשלו כגון דרפק בה פורתא או עשה שום עבודת קרקע כל אחד בשלו דקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה ולאו בחזקה ג' שנים מיירי ובהדיא מפרש לקמיה דבשני לקוחות מיירי: אמר רב זביד זה קנה אילנות. לפירותיהן בלא קרקע שאם יבשו האילנות לא יטע אחרים במקומן וזה קנה כל הקרקע אפי' אם יש שם ג' אילנות דתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.). דקנה קרקע תחתיהם וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו ה"מ בלוקח אחד הקונה אילנות בתוך של חבירו דקנה קרקע אבל הכא בשני לקוחות שלוקחין ביחד זה אילנות וזה קרקע מצי אמר ליה בעל הקרקע לבעל האילנות כי היכי דלדידי לית לי באילנות לדידך נמי לית לך בקרקע והכי מפרש לקמיה: לימא ליה. כשיבש האילן עקור אילנך שקול וזיל ולא תטע אחר במקומו אבל כל זמן שהוא טוען פירות אינו יכול לומר כן ואע"ג דקרקע אין לו האילן כמות שהוא יונק מן הקרקע קנאו לפירותיו והכי נמי מוכח לקמן בשמעתא מדאמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי אי כורכמא רישקא זבין ליה כו' ובהמוכר את הספינה (שם) נמי תנן הקונה ב' אילנות בתוך שדה חבירו הרי זה לא קנה קרקע כו' ואם מהו אין לו קרקע אלמא אע"ג דאין לו קרקע חתני ולא יעקרנו עד שימות וה"ה להא דרב זביד: זה קנה אילנות וחצי קרקע. לאו דוקא חצי קרקע אלא הכריך לאילנות תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו אי נמי דוקא האמר חצי וכגון שכל הקרקע כריך לאילנות אם לא מפני שמכר הקרקע לחבירו ואפילו לא הוא אלא ב' אילנות דקיימא לן בהמוכר את הספינה דאין להן קרקע הכא יש להן דכיון דשני לקוחות הן שקונין ביחד מצי אמר ליה בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך בעין יפה זבין לדידי נמי כו' והכי מפרש לקמיה: מכר קרקע ושייר אילנות לפניו. אפי' אינן אלא ב' יש לו קרקע כדי מחיית האילנות ואורכן וגם אם יבשו יטע אחרים במקומן דודאי מוכר לעצמו שייר קרקע והכי אמרינן בהדיא בהמוכר את הבית (לקמן דף עא.). אמר רב הונא אע"ג דאמור רבנן הקונה ב' אילנות בתוך של חבירו הרי זה לא קנה קרקע מכר קרקע ושייר ב' אילנות לפניו יש לו קרקע: ואפי' לרבי עקיבא דאמר כו'. פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן לקמן בהמוכר את הבית (דף סד.). בשני מקומות גבי מוכר את הבית תנן לא מכר את היליע כו' ולא את הבור ולא את הדות אע"ג דכתב לו עומקא ורומא ורכיך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר ולא שייר במכירתו כלום וחכמים אומרים אינו כריך ליקח לו דרך דמוכר בעין רעה מוכר וגבי מוכר את השדה תנן ל': נמי הכי דאמרינן מוכר בעין יפה מוכר ולא שייר אל עצמו דרך ללכת אל בורו: ה"מ גבי בור ודות. הוא דקאמר ר' עקיבא דלא עיכב דרך לעצמו סביבות הבור כלום דלא מכחשי בארעא שיכול הלוקח לזרוע על שפתו ולא יאעק עליו הלוקח לעקור בורו מכאן דהא אינו מזיקו כלל הלכך לא אסיק מוכר אדעתיה לעכב לעצמו כלום מן הקרקע והלכך כריך ליקח ממנו דרך בדמים לילך אל בורו: (ה"ש)

תוספות וכמה יהו רחוקים ממטע עשרה לבית סאה פחות מכאן או יותר על כן או שקנה בזה אחר זה לא קנה את הקרקע ולא את האילן שביניהם ובתר הכי קתני במקדיש ההיא דמייתי בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.) ונראה דפחות מכאן דקתני גבי הקדש קאי נמי אכדי שיעבור בקר וכליו ויותר מכאן קאי אלבית סאה כמו גבי מכר ולפי זה נמי ליכא למימר דאין חילוק בין חזקה למכר וסבר אביי כההיא ברייתא דתוספתא דהא אביי גופיה סבר כרב נחמן דאמר מח' ועד ששה עשר דא"ל אביי לרב יוסף לא תפלוג עליה דר"נ וא"ת ואי מדמינן מכר להקדש אם כן קשיא דר' שמעון אדר' שמעון דההיא דהמוכר את הבית מוקמינן לה כר' שמעון ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פג.) אמר רבי מאיר ור' שמעון אומרים הנוטע את כרמו ח' על ח' מותר להביא זרע לשם אלמא חשיב ר' שמעון בח' אמות מפוזרים ומייתי התם ראייה מינה למכר אילנות ונראה לרשב"א דלא מוקי לה בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.) כרבי שמעון אלא במאי דקא סבר מקדיש בעין רעה הוא מקדיש אבל במאי דחשיב בח' אמות מפוזרים לא קיימא כוותיה: היכא דלא אפיק. פי' ר"ח כגון בנות שוח שמשעה שנחנטו עד לקיטתן ג' שנים כדתנן (שביעית פ"ה מ"א) בנות שוח שביעית שלהן שנה שניה פי' בשנה ב' של שמיטה לפי שאותן פירות שנלקטים בשנה ב' של שמיטה נחנטו בשביעית ואסורין כדן שביעית ולכך אוקמה ר"ח בבנות שוח דבשאר אילנות באלף שנים לא יארע זה דבל' אילנות ילקו בשדפון ג' שנים ואותן שילקו בשנה זו לא ילקו בשנה זו ובזו בזויי וא"ת והיכי מצי מיירי בבנות שוח והא בריש פירקין אמרינן גבי חזקה בעינן דבעידנא דאיתיה להאי פירא ליתא להאי פירא והכא כשאכל פירות שנה ראשונה ושניה כבר נחנטו פירות שנת ג' וי"ל כיון שעדיין יש שנה עד גמר שלהן הוי שפיר בעידנא דאיתיה להאי פירא ליתא להאי פירא: זה החזיק באילנות כו'. פ"ה דלאו בחזקת ג' שנים איירי אלא שמכר לזה קרקע ולזה אילנות והחזיק כל אחד בשלו כגון דרפק בה פורתא ובעל אילנות פשחינהו כדאמר לקמן האי מאן דפשח דיקלא אדעתא דדיקלא קני וקשה לר"י דלא הוה ליה למיקבעיה אמתני' דהכא דאיירי בחזקת ג' שנים אלא לקמן גבי חזקות של קנין ועוד דאמאי נקט חזקה טפי משטר וכסף וחליפין הוה ליה למינקט מכר סתם כדנקט מכר בכולה סוגיא דבסמוך ונראה לר"י דאיירי בחזקת ג' שנים דלרב זביד זה קנה אילנות וזה קנה קרקע ואין לבעל אילנות בקרקע כלום ולכך כי יבשו לא יטע אחרים במקומן ורב פפא סבר דזה קנה אילנות וחצי קרקע פי' לא שיקנה בגוף הקרקע כלום שהרי זה החזיק בכל הקרקע אלא לענין שאם יתייבשו יטע אחרים במקומן ומינה שמעי' בסמוך דמכר לזה אילנות ולזה קרקע דלרב זביד אין לבעל אילנות בקרקע כלום ליטע אחרים במקומן לכשיבשו ולרב פפא יש לו דסברא הוא דאם מכר לזה אילנות ולזה קרקע בסתם קנה בעל אילנות הקרקע ליטע אחרים במקומן לכשיתייבשו גם חזקתו יש לו להועיל לענין זה: לימא ליה בעל קרקע [לבעל אילנות] עקור אילנך שקול וזיל. פירוש לכשיתייבשו ואע"פ שכך הוא אמת לרב זביד מכל מקום פריך ליה רב פפא דאין סברא שידחוק אותו מיד לעקרו כשיבש כיון דג' אילנות מכר לו ועוד מצינו למימר עקור אילנך לאלתר קאמר והכי קשיא לרב פפא כיון דאפילו בג' אילנות אמרת דאין לו בקרקע כלום אע"ג דבעלמא בג' אילנות אית ליה קרקע משום דבשני לקוחות שאני וקאמר ליה כי היכי דלדידי לית לי באילנות הכי נמי לדידך לית לך בקרקע אי חשיב האי טעמא א"כ לאלתר נמי קודם שיבש לימא ליה עקור אילנך ואע"ג דבעלמא בחד לוקח בקנה שנים דלא קנה קרקע מ"מ יעמוד שם האילן עד שימות הכא גרע טפי מהאי טעמא דאית לך כי היכי דלדידי כו' אלא ודאי לית לך למימר האי טעמא הלכך כשמכר לזה קרקע ולזה אילנות בעל אילנות קנה מקום הגזע ליטע אחרים במקומן כשייבשו ומיירי בין בג' אילנות בין בב' כדפ"ה ואפילו בג' אין לו קרקע הצריך לאילנות [כיון] שפירש בהדיא לזה קרקע ואפי' בב' אילנות כשיבשו יטע אחרים במקומן משום כי היכי דלדידך בעין יפה זבין כו': (תוספות)

ב

-

לז

דף

דקמכחשי בארעא שיורי שייר דאי לא שייר לימא ליה עקור אילנא וזיל מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר"ע ורבנן לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית ליה לרבנן לית ליה לר"ע אית ליה

ואפילו לרב זביד דאמר אין לו ה"מ גבי שני לקוחות דא"ל כי היכי דלדידי לית לי באילנות לדידך נמי לית לך בקרקע אבל הכא מוכר בעין יפה מוכר לרבנן לית ליה ואפילו לרב פפא דאמר יש לו ה"מ גבי שני לקוחות דא"ל כי היכי דלדידך זבין בעין יפה לדידי נמי זבין בעין יפה אבל הכא מוכר בעין רעה מוכר אמרי נהרדעי אכלן רצופין אין לו חזקה מתקיף לה רבא אלא מעתה האי מישרא דאספסתא במאי קני לה אלא אמר רבא מוכרן רצופין אין לו קרקע א"ר זירא כתנאי כרם שהוא נטוע על פחות מארבע אמות ר' שמעון אומר אינו כרם וחכ"א הרי זו כרם ורואין את האמצעיים כאילו אינו אמרי נהרדעי האי מאן דזבין דקלא לחבריה קני ליה משפוליה עד תהומא

רש"י דקא מכחשי. השרשים בקרקע וגם מעכבין את המחרישה ודאי חשיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות האילנות כדי שלא יוכל הלוקח לערער עליו ולומר כשיבשו אילנותיו עקור אילנותיך שקול וזיל דהא מזקי לארעאי: לימא ליה. כשייבש האילן: מכר אילנות ושייר קרקע לפניו. שפירש לו כן האילנות חני מוכר לך והקרקע חני מעכב לעצמי: פלוגתא דר"ע ורבנן. בין לרב זביד בין לרב פפא ובשני אילנות מיירי דבשלה אילנות הכל מודים דקנה קרקע כדתנן סתמא בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.) ומוקמינן לה בגמ' כר"ע ומיהו רישא דתנא גבי שנים אין לו קרקע לאו ר"ע היא כדמוכח בשילהי המוכר את הבית (לקמן דף עב.) והתם פרישין לה: לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית ליה. ללוקח מקום האילנות על הקרקע ליטע אחרים במקומן כשימותו: לרבנן אין לו. קרקע ואם ימותו לא יטע אחרים במקומן כדתנן סתמא הקונה שני אילנות לא קנה קרקע: אפי' לרב זביד כו'. כלומר דרב זביד נמי מצי למימר אליבא דר"ע ולא הו"ל מילתיה כתנאי אלא כדברי הכל: ה"מ. דקאמר רב זביד אין לו קרקע גבי ב' לקוחות כדפרישית לעיל: לית לי באילנות. לא בעצים ולא בפירות: לית לך בקרקעות. אפי' במקום האילן וכשייבש תעקרנו ותלך: ה"מ. דיך לו קרקעות: גבי שני לקוחות דאמר. בעל האילנות לבעל הקרקע כי היכי דלדידך זבין בעין יפה מה שמכר לך מן הקרקע על מנת להיות הקרקע שלך עולמית היא ופירותיה: אף לדידי זבין בעין יפה. שאוכל פירות אילנותי לעולם שאם ימותו אטע אחרים תחתיהן דאין אדם חוטא ולא לו למכור ליה בעין יפה ולזה בעין רעה: אבל הכא. שעיכב לעצמו כל לגבי עצמו בעין רעה מוכר כדי לשייר לעצמו: אכלן רצופין. להניי שלשים אילנות כגון שנטועין ט"ו בבית סאה אינה חזקה ואפילו אכלן כולן כל שלש שנים דלא אחזיק כדמחזקי אינשי דאין ראויין לקיים אלא לעקור ולשרש: מתקיף לה רבא אלא מעתה. כיון דמשום דנטועין מחוברין לא הו"ל חזקה: האי מישרא. ערוגה דאספסתא במאי קני לה הרי זרועה רלופה ואפ"ה אמרי' בריש פירקין דהוי חזקה ומיהו לאו התקפתא מעליתא היא דהאי אורחיה והאי לאו אורחיה האי מכחיש בארעא טפי והאי לא מכחיש טפי אלא רבא הוא דלית ליה האי סברא ובמילתא בעלמא הוא דמוקי להו לנהרדעי. ויש לפרש אכלן רצופין אינה חזקה שסופן לשרש אותן ולפזר נטיעתן שכן דרך אילנות לנטוע הרבה תחלה ביחד ואחר שגדלו מפזרים אותן הלכך לא הוי חזקה הואיל ולשרש קיימי ואין זו עיקר גידולן וראיה לדבר דגבי נטיעות אשכחן י' לבית סאה ובאילנות אמרו ג' לבית סאה ועל כרחך נטיעות היו מתחלה והיו י' לבית סאה ואח"כ מיעטום לג' לבית סאה וכן דרך אספסתא כמו כן לזרעה הרבה ביחד רצופין כמו שעושין לכרישין וכרוב ואח"כ עוקרין אותן וממלא מהן ערוגה גדולה והיינו דפריך רבא אלא מעתה האי מישרא דאספסתא כו' כן נראה בעיני: אלא אמר רבא. אי אית לן למימר מידי ברצופין הכי אמרינן: מכרו רצופין אין לו קרקע. כגון שנטועין יותר מי' בבית סאה דהכא לא אמרי' הקונה שלשה אילנות קנה קרקע דאין זה שדה האילן דלעקור ולשרש קיימא: על פחות מד' אמות. שאין בין שורה לשורה אלא ג' אמות אינו כרם והמביא זרע לשם אינו לוקח משום לא חזרע כרמך כלאים (דברים כב) ומוותרין באכילה: האמצעיים. שורה בין שתי שורות רואין כאילו אינה והו' להו שש אמות בין שורה לשורה ולעיל נמי גבי מכרן רצופין לרבנן

רואין את האמצעיים כאילו אינן ודינן כמפוזרין וגבי מכרן לרופין יש לו קרקע ולר"ש אין לו קרקע והיינו כהנאי דמילתא דרבא תנאי היא כר"ש ודלחא כרבנן ובהמוכר את הספינה (לקמן פב:) מפרש כמה יהו מרוחקין יותר מד' אמות ואכתי הוי כרם: קני ליה. הלוקח לקרקע: משיפולא עד תהומא. שוליו (שמות כח) מתרגמינן שיפולא כלומר כל הקרקע בשולי האילן דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע שארע"פ שדקל יחידי הוא ותנן דאפי' ב' אין לו קרקע ה"מ סביבות האילן הוא דאין לו כלום כמו שי' לנ' ביניהן וחולה להן כמלחא אורה וסלו חבל תחתיו דאילן מיהא אית ליה דכיון דאילן לפירותיו הונה להתקיים מקרקע זו גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן אפילו למטה מאלף אמה: (רפ"י)

תוספות דאי לא מצי למימר ליה עקור אילנך שקול וזיל. פירוש לכשייבש ובלאו טעמא דמכחשי ארעא אי לא משייר מצי א"ל עקור אילנא דעל כרחו לא יעכב האילן בשדהו ועוד שרוצה לזרוע מקום האילן: מכר אילנות ושייר קרקע. פ"ה דבב' אילנות איירי דבג' הכל מודין דקנה קרקע כדתנן בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.) ומוקי לה בגמ' כרבנן ודחי ומוקי לה אפי' כר"ע ולפי זה רישא. דקתני שנים אין לו קרקע לא אתי כר"ע וכן מוכח בסוף המוכר את הבית (שם דף עב. ושם) דקתני הקדיש ג' אילנות ממטע י' לבית סאה כו' בזה אחר זה לא הקדיש את הקרקע ופריך מיניה אילימא רבי עקיבא האמר מוכר בעין יפה מוכר וכ"ש מקדיש פי' ואמאי בזה אחר זה לא הקדיש את הקרקע אלמא משמע דקנה אילן אחד נמי קנה קרקע ואין נראה לר"י דהא כיון דהא דתנן בהמוכר את הספינה (שם דף פא.) קנה ג' קנה קרקע מוקי נמי כר"ע א"כ ע"כ לר"ע בשנים לא קנה קרקע דהכי משמע דוקא ג' קנה קרקע אבל ב' לא קנה קרקע לכך יש לפרש להא דשמעתין בג' אילנות ואע"ג דבעלמא בג' קנה קרקע שאני הכא דמיירי כגון שאין שם קרקע אלא לצורך האילנות ופירש בהדיא שמשיר הקרקע לעצמו או בשדה גדול' ואומר בפירוש שכל הקרקע משייר ולכ"ע לא קנה בגוף הקרקע כלום אלא למ"ד מוכר בעין יפה מוכר יכול ליטע אחר במקומו כשייבש וההיא דהמוכר את הבית ה"פ מני אילימא ר"ע ואלביא דרבנן דר"ש דסבירא להו מקדיש בעין יפה הוא מקדיש הא אמר מוכר בעין יפה הוא מוכר וכל שכן מקדיש ואלא רבנן ואלביא דרבנן דר' שמעון דאמרו במקדיש הקדיש את כולן הרי אומר מוכר בעין רעה מוכר אבל מקדיש בעין יפה מקדיש וכיון דסבירא להו דכולי האי מקדיש בעין יפה ממכר דאפי' בור ודות שאין הקרקע צריך להם הקדיש כ"ש במקדיש את האילן שהקדיש את הקרקע הצריכה לאילן ואע"ג דבמכר לא מכר את הקרקע ומיהו אההיא דבתר הכי אי אפשר לפרש כן [דקאמר] אלא פשיטא ר"ש ואלביא דמאן אילימא אליבא דר"ע הא אמר מוכר בעין יפה מוכר כ"ש מקדיש ומ"מ יש לפרש בדוחק דפריך מסברא כיון דמוכר בעין יפה מוכר אית לן למימר דמקדיש כל שכן דיותר מעט בעין יפה מקדיש ובאילן אחד נמי הקדיש המקדיש את הקרקע אע"ג דבמכר לא קנה ועוד יש לפרש דלא מכח הקדש זה אחר זה דייק התם דבעין רעה מקדיש אלא דייק מדקתני הקדיש שלשה אילנות ממטע י' לבית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע כולה לפיכך כשהוא פודה פודה לפי בית זרע חומר שעורים כו' ואי ס"ל דבעין יפה מקדיש אע"פ שהקדיש את הקרקע ואת האילנות בבת אחת הו"ל למימר דפודה וחוזר ופודה ופודה תחלה את האילנות בשויין וחוזר ופודה את הקרקע לפי בית זרע חומר שעורים כדאמר רב הונא בפרק יש בערכין (ערכין דף יד.) הקדיש שדה מלאה אילנות כשהוא פודה את האילן בשויין וחוזר ופודה קרקע לפי בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא סבר רב הונא מקדיש כו' איתביה ר"נ לרב הונא ופריך ליה מברייתא דהמוכר את הבית ומשני הא מני ר"ש היא דאמר בעין רעה הוא מקדיש והשתא מדקדק לקמן בפשיטות דכולה סוגיא דלקמן אליבא דרב הונא קיימא לטעמיה דאמרי' במס' ערכין (שם) בעין יפה הוא מקדיש: אינו כרם. ואין צריך להרחיק זרע ד' אמות אלא שלשה טפחים כעין כרם יחידי ולענין מי שנטע כרם ולא חיללו דאינו חוזר מן המלחמה: (תוספות)

מתקיף לה רבא ולימא לי' כורכמא דרישקא זביני לך עקור כורכמא דרישקא וזיל אלא אמר רבא בבא מחמת טענה אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ואי כורכמא דרישקא זבין ליה מאי ה"ל למעבד איבעי ליה למחויי דאי לא תימא הכי הני משכנתא דסורא דכתב בה הכי במישלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף אי כביש ליה לשטר משכנתא ואמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן מיתקני רבנן מילתא דאתי בה לידי פסידא אלא איבעי ליה למחויי הכא נמי איבעי ליה למחויי: **מתני'** שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל היה ביהודה והחזיק בגליל בגליל והחזיק ביהודה אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה אחת אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיה ויחזיק שנה ילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת: **גמ'** מאי קסבר ת"ק אי קסבר מחאה שלא בפניו היא מחאה אפי' יהודה וגליל נמי אי קסבר מחאה שלא בפניו לא היא מחאה אפילו יהודה ויהודה נמי לא א"ר אבא בר ממל אמר רב לעולם קסבר מחאה שלא בפניו היא מחאה ומשנתינו בשעת חירום. שנו ומ"ש יהודה וגליל דנקיט הא קא משמע לן

רש"י מתקיף לה רבא. אמאי קנה הקרקע דכנגד האילן מאחר דתנו לא קנה הקרקע כלל לא קנה ודקשיא לכו דכיון דלהתקיים בקרקע זו קנאו נמלא שקנה יניקת הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שייבש או יקצץ: לימא ליה. מוכר: כורכמא דרישקא זביני לך. קרוג אוריינטי"ל ורגילים למכרו בקרקע ומניחו עד שיגמור פרו ועוקרו אף האילן שמכרתי לך לפירותיו הקרקע לא מכרתי לך אלא להניח אילנך בקרקע שלי כל ימי שפריך לקרקע עד שייבש היינו דומיא דכרכום ומאחר שייבש לא תהני לו הקרקע עוד: עקור כורכמא דרישקא וזיל. כמו שעוקרים את הכרכום אחר שנתבשל ואינו יכול ליטע כרכום אחר במקומו גם אהה לא טעו אילן אחר במקומו: אלא אמר רבא. הכא הוא דקני לקרקע שתחת האילן בבא מחמת הטענה שטוען למוכר בפירוש מכרת לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר במקומו ובשטר ואכלתיה שני חזקה ולא נזהרתי בשטרי יותר משלש שנים דהשתא לא דמי לכורכמא דרישקא: א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי. מאחר שהקונה דקל יחידי נאמן בטענה זו ויטע אחר במקומו אי כורכמא דרישקא זבין ליה אם מכר לו סהם דקל לפירותיו ולא פירש לו קרקע דקיימא לן אין לו קרקע דאם יבש או נעקר לא יטע אחר במקומו: מאי הוה ליה. למוכר למעבד שלא יהא זה בא מחמת טענה ויטע אחר במקומו דכל אדם יטעון אחר שלש שנים שפירש לו קרקע מאחר שהוא נאמן בטענתו: איבעי ליה למחויי. בתוך כל שלש להודיע שלא מכר לו קרקע אלא כי כורכמא דרישקא ושוב לא יכול לטעון אחר שלש שטר היה לי ואבד דכיון דמיחה בו זה היה לו לזהר בשטרו: דאי לא תימא הכי. דמחאה כי האי גוונא לא הויא מחאה מאחר שמודה בו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדין ללא הויא מחאה אלא בטוען פלניא גזלנא הוא כדלקמן: מתני' אמרינן בגמרת ארץ ישראל א"ר אלעזר אפי' שתי אכסניות כגון שלומי ונבורו והירדן מפסיק ביניהם ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו אינה חזקה עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה רב אמר עיקר חזקה הכנסת פירות דאפי' ראהו חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר ולא ראהו מכנים פירות אינה חזקה עד שיראהו מכנים פירות: מתני' שלש ארצות. בארץ ישראל: לחזקה. חלוקות זו מזו לענין חזקה שלש שנים כדמפרש ואזיל: היה. בעל הקרקע ביהודה והחזיק בגליל שהיה הקרקע בגליל והחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה אינה חזקה כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי שאין שפירות מלויות מזו לזו ולא הויא מחאה בעל הקרקע מחאה שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחה זה ויזהר בשטרו דהא אין שפירות מלויות הלכך כיון דאינו יכול למחות אע"ג ללא מיחה לא הפסיד בשתיקתו והיה לו לזה המחזיק לזהר בשטרו שהרי

יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות: עד שיהא עמו במדינה. כגון שהיה ביהודה בעיר אחת והחזיק ביהודה בעיר אחרת דכיון דשיירות מאויות הוה ליה למחויי ומדלל מיחה הפסיד: א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים כו'. לחלוק בל ולומר דאין חלוקות לחזקה דהיה בגליל והחזיק ביהודה הוה חזקה ואפילו היה באספמיה שהוה רחוק מהלך שנה מארץ ישראל והחזיק בארץ ישראל הוה חזקה שהרי לכך האריכו שני חזקה זמן מרובה של שלש שנים כדי שיעור שאם היה באספמיה ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה ובחוד שנה ראשונה ילא הקול ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע ולשנה שלישית ילא וימחה ובגמרא מפרש אי בעי ר' יהודה מחאה בפניו או לא ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מביתו ולפי ההוה תקנו וטעמא דר' יהודה לא משום דתלת שנים מיזדהר איניש בשטריה אלא כדמפרש כדי שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה דלא שביק איניש דאכלוהו לארעיה בלא רשותיה ואפילו שעה אחת ושתיק אלא לכך האריכו שלש שנים שפעמים היה המערער רחוק אבל אי הוה המערער בעיר הוה חזקה מיד כדאמר' לקמן בפירקין: גמ' מאי קסבר תנא קמא. דר' יהודה: אי קסבר מחאה. שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפי' שלא בפניו כגון ששניהם דרין בעיר אחת ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק אפי' הכי הוה מחאה דחברך חברא אית ליה ושמע המחזיק בדבר זה והיה לו להזהר בשטרו ומדלל נזהר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת דכיון ששניהם במדינה אחת הוה מחאה אע"פ שאינם בעיר אחת: אפי' יהודה וגליל נמי. היה ביהודה והחזיק בגליל תיהו מחאה: ואי קסבר לא הוה מחאה. דקתני דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה: אפי' היה ביהודה והחזיק ביהודה. בעיר אחרת נמי לא תיהו מחאה ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה: לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הוה מחאה. ומשום הכי קתני עד שיהא עמו במדינה ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי תיהו מחאה מתני' בשעת חירום תיגרות יש בין יהודה וגליל ואין שיירות מאויות מזו לזו ואם ימחה לא יבא הדבר לאזניו של מחזיק שיהא בשטרו והלכך לא הוה מחאה וכיון דלא הוה מחאה של מערער מחאה חזקה של זה נמי לא הוה חזקה דטעמא דחזקה ג' שנים קונה משום דמאי טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה: ומ"ש יהודה וגליל דנקט. דכיון דבשעת חירום מיירי הוא הדין לכל המלכות שיש חירום בין זו לזו והכי הוה ליה למיתני כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירום ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקט כיון דבשעת חירום מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הוה חזקה אפילו יהודה ויהודה לא תיהו חזקה ואין נראה בעיני דאם כן הוה ליה למימר כלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא ועוד דהכי מתרץ ר' אבא בשעת חירום שני שיש תגרה בין המלכות אבל עיירות של מדינה ומדינה אין בינותם תגרה: (כ"ז)

תוספות קני ליה משיפוליה ועד תהומא. פירש הקונטרס שאם מת יטע אחר במקומו וקשיא לר"י דבהדיא קתני בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.). גבי קנה ב' אילנות דאם מתו אין לו קרקע ונראה לר"י דלא קני מקום האילן אלא לענין שלא יוכל לחפור זה חלל תחתיו דקני ליה עד תהומא ואכתי קשיא לרשב"א מהא דתניא בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.). כשהקדיש ג' אילנות בזה אחר זה פודה את האילנות בשווייהן ואם היה מקום האילן קדוש כלל היה לו לפדות לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקלים כסף דכן הוא הדין כשמקדיש אפי' משהו קרקע עם האילן ואומר ר"י דבלאו הכי דחי רבא מילתייהו דנהרדעי שפיר ולרשב"א נראה דהתם כמ"ד בעין רעה מוכר לפיכך אין קדוש אפי' מקום האילן אבל נהרדעי סברי מוכר בעין יפה הוא מוכר: ואי כורכמא דרישקא. לכך נקט כורכמא דרישקא שמתקיים בקרקע ג' שנים דהיינו שני. חזקה ודרך להשהותו בקרקע כמו שיכול להתקיים: אלא כדי שיהא באספמיה. דעד שם יש מהלך שנה ויותר מכאן אין דרך להרחיק יותר מקרקעו ואם הרחיק יותר לא פלוג: מחאה שלא בפניו כו'. תימה דבכל דוכתי נקט מחאה ואמאי לא נקט חזקה שלא בפניו הוה חזקה ויש לומר לפי שהטעם תלוי במחאה ולא בחזקה שאדם המחזיק בקרקעותיו של חבירו אית ליה קלא שהוא חוקר ושואל על נכסיו אבל המחאה אין לה קול כל כך שאין המחזיק מחזר אם מוחה לו בעל קרקע לפיכך אין חזקתו חזקה כשאין יכול לשמוע מחאתו דמה יועיל שמיחה: (תוספות)

דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמו: אמר רב יהודה אמר רב אין מחזיקין בנכסי בורח כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי וכי למחות בפניו הוא צריך ורב מאי קמ"ל מחאה שלא בפניו לא היא מחאה והאמר רב מחאה שלא בפניו היא מחאה רב טעמא דתנא דידן קמפרש וליה לא סבירא ליה ואיכא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב מחזיקים בנכסי בורח כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי פשיטא וכי למחות בפניו הוא צריך ורב מאי קמ"ל מחאה שלא בפניו היא מחאה והא אמר רב חדא זימנא אלא הא קמ"ל דאפי' מיחה בפני ב' שאין יכולין לומר לו היא מחאה דאמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל מיחה בפני שני בני אדם שיכולים לומר לו היא מחאה מיחה בפני שני בני אדם שאין יכולין לומר לו לא היא מחאה ורב חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה אמר רבא הלכתא אין מחזיקין בנכסי בורח ומחאה שלא בפניו היא מחאה תרתי לא קשיא כאן בורח מחמת ממון כאן בורח מחמת מרדין: היכי דמי מחאה אמר רב זביד פלניא גזלנא הוא לא היא מחאה פלניא גזלנא הוא דנקיט לה לארעאי בגזלנותא

רש"י הא קמ"ל. ר' אבא: דסתם יהודה וגליל. אפי' בשעת שלום: כשעת חירום דמי. שאין שירות מלוות מזו לזו אבל בשאר מלכויות אי איכא חירום לא היא חזקה אבל בשעת שלום היא חזקה דהא שירות מלוות והאי דקאמר רבי אבא בשעת חירום שנו הכי קאמר יהודה וגליל הרי הן כשעת חירום של שאר מלכויות: אין מחזיקין בנכסי בורח. כלומר אם החזיק אינה חזקה כדמפרש ואזיל דקסבר מחאה שלא בפניו לא היא מחאה וכיון דלא יכול למחות גם זה לא יכול להחזיק וכו' יהודה סבירא ליה דאמר במתניתין ולכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת דמשמע דלריך למחות בפניו: כי אמריתה. להא דרב קמיה דשמואל אחר פטירתו של רב שבה ללמוד לפני שמואל. רב מת מקמי שמואל כדאיתא בשחיטת חולין (דף נה:): דכל זמן שהיה רב קיים הוה שלח ל' ר' יוחנן לקדם רבינן שבבבל כי נח נפשיה דרב שלח ל' לשמואל לקדם חזירנו כו': א"ל. שמואל: וכי למחות בפניו הוא צריך. בתמיה אלל לא צריך למחות בפניו דמחאה שלא בפניו היא מחאה והלכך מחזיקים נמי שלא בפניו דאיבעי ליה למחויי: ומקשה גמר' והאמר רב מחאה שלא בפניו היא מחאה. כדאמר ר' אבא אמר רב לעיל לעולם קסבר מחאה שלא בפניו כו' (ומדפריך) למילתיה דת"ק איכא למימר דסבירא ליה הכי: לטעמא. דתנא קמא פירש רב משום דקשיא רישא לסיפא וליכא לתרצה אלל ככי האי גוונא: וליה לא סבירא ליה. אלל כרבי יהודה סבירא ליה: מחזיקין בנכסי בורח. דמחאה שלא בפניו היא מחאה ואיבעי ליה למחויי ומדלא מיחה הפסיד דכיון דשירות מלוות אנו סהדי שנודע לו שאחרים החזיקו בקרקע שלו ולא מצי טעין לא ידעתי ולפיכך לא מחיתי דכי היכי דמחאה שלא בפניו היא מחאה משום דחברך חברא אית ליה ושמע המחזיק מחאתו של זה המערער הכי נמי נודע לו שהחזיק זה בקרקע שלו והוא לא מיחה ולפיכך הפסיד והאי דנקט בורח לאו דוקא דהוא הדין לכל מרחיקי ארס אלל אורחא דמילתא נקט שאין דרך בני אדם להחזיק בקרקע של אחרים בגזל אלל בקרקע בורח: א"ל פשיטא. דמחזיקין דהא ממתניתין דתני שלש ארצות לחזקה שמעינן דמחאה שלא בפניו היא מחאה ואיבעי ליה למחויי ומדלא

מיחה הפסיד. בגמרת ירושלמי רב אמר אין חזקה לבזרה ולא מארץ לארץ ושמואל אמר יש להן חזקה אמר רב נחמן קרא מסייע ליה למר ויתן לה המלך פרים אחד לאמר השב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיום עזבה את הארץ ועד עתה (מלכים ב ח): ורב מאי קמ"ל. דקאמר מחזיקים בנכסי בורח הא ודאי קמ"ל מחאה שלא בפניו היא מחאה והיה לו למחות הלכך חזקה נמי שלא בפניו בלא מחאה היא חזקה: והא אמרה רב חדא זימנא. לאמר ר' אבא בר ממל אמר רב לעיל לעולם מחאה שלא בפניו היא מחאה כו' ומסתמא היה שמעינן דכסתם מתני' סבירא ליה מדמפרש לה הכי: אפי' מיחה בפניו ב' שאין יכולין לומר לו. כגון חייגרין או שהולכין למדינת הים ומרחיקין מאותו המלכות שדר בה המחזיק (אפי' הכי מחזיקין בנכסי בורח דתינה ליה מחאה כי הך ואע"ג דהנך לא יאמרו לו למחזיק דחברך חברא אית ליה והלכך כיון דהוא מחאה חזקה נמי היא חזקה ושמואל שהיה מקשה על דברי רב ואומר פשיטא וכי למחות לפניו הוא צריך להך רבותא דקאמר רב לא חסיק אדעתיה והלכך פריך שפיר מאי אתא רב לאשמעינן: אמר רב ענן לדידי מיפרש לי כו'. אשינוייה דשנינן אליבא דרב אתא לאשמעינן ולמימר דהך רבותא לא סבירא ליה לשמואל כדמפרש ואזיל והוה מתמה פשיטא: הלכתא אין מחזיקין בנכסי בורח. דמחאה שלא בפניו לא היא מחאה וכיון דלא מצי מערער למחויי מחזיק נמי לא מצי לחזוקי: ומחאה שלא בפניו היא מחאה. והלכך חזקה שלא בפניו היא חזקה ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורח דהא מצי למחויי ומדלח מיחה הפסיד והיינו דקפריך גמרא תרתי בהמיה משום דקשיא רישא לסיפא ומשני לא קשיא כאן בזרה מחמת ממון פסיק רבא הלכתא שלא בפניו היא מחאה משום דמצי למחויי וכל מקום שזה יכול למחות חזקהו של חברו בנכסיו היא חזקה הואיל ולא מיחה לכיון דמחמת חוב ממון הוא בורח אין זה בורח אלא לאיפתמוטי בעלמא עד דהוה ליה ופרע ואינו ירא למחות לכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע אין רודפין אחריו ואם נודע מקומו שברח שם אינו חושש: כאן בזרה מחמת מרדיו. מחמת ראיית נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנותו וירדוף גואל הדם אחריו כי יחס לבזו והשיגו והרגו ובדידיה קפסיק רבא לאין מחזיקין בנכסי בורח והכי הלכתא: מרדיו. לשון ראייה כלשון פרס כדאמרין בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף ק"ז). השתא פרכאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרין מרדיו מרדיו: היכי דמי מחאה. אמחאה שלא בפניו קאי דפסיקנא לעיל דהוא מחאה: אמר רב זביד. אמר לשהדי פלניא גזלנא הוא לא היא מחאה שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק לא אתי לאזדהורי בשטריה דהא לא ידע אמאי קרי ליה גזלן שיהר בשטרו: אבל אמר לו פלניא גזלנא הוא דקאכיל לארעאי בגזלנותא. שהרי לא מכרתיה לו דהשתא הוה ליה לאזדהורי בשטר מכירת שדה זה מאחר שערער זה עליו והלכך היא מחאה: ולמחר תבענא ליה בדינא הרי זה מחאה. (כ"ט)

תוספות דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי. ואם תאמר ומאי שנא דגבי גט אמר בריש גיטין (ד' ד: ושם ד"ה כיון) המביא גט ממדינה למדינה בארץ ישראל אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום כיון דאיכא עולי רגלים משכח שכיחי לקיימו ואפי' בזמן שאין בהמ"ק כיון דאיכא בתי דינים דקביעי משכח שכיחי וי"ל דודאי גבי גט מצויין לקיימו אפי' מיהודה לגליל לפי שהאשה רגילה לחזר אחר עדי קיום אבל הכא אי לאו דשכיחי טובא לעולם לא ישמע מחאתו שאין המחזיק רגיל לחזר אם מוחה לו ואם לאו הלכך בשיירות דעולי רגלים ובתי דינים לא סגי וא"ת והא דאמרין התם (דף ו.) רב ששת מצריך (מערסא לערסא) ורבא מצריך אפי' באותה שכונה ופריך והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ומשני שאני בני מחוזא דניידי אטו מי נימא דבמחוזא מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה ויצטרך לבא לפניו למחות וי"ל דלא דמי דכשחותמים על הגט במחוזא והולכין להן אין דרך שיצעקו בעיר אנחנו חתמנו על גט פלוני אבל במחאה דרך הליכתם רגילות לומר פלוני מיחה ושומעין אחרים עד שנשמע בבית המחזיק: אין מחזיקין בנכסי בורח. בבורח מחמת ממון איירי דאי מחמת מרדיו בהא לא פליג שמואל כדמוכח בסמוך ודוקא בבורח אבל באיניש דעלמא היא חזקה שיכול לבא למקום שמחזיק שם ולמחות אבל בורח אינו רשאי לבא במקום שעומד לא היא מחאה שלא בפניו וסבר לה כו' יהודה דקתני ויבא לשנה אחרת וימחה משמע שצריך למחות בפניו וא"ת ודלמא ר' יהודה נמי לא בעי מחאה בפניו וה"ק ויבא במדינה שהמחזיק בה וימחה כגון

אם הוא ביהודה יבא ביהודה וימחה שאז תשמע מחאתו וכי תימא וכיון שחזקה נשמעת עד אספמיא גם המחאה תשמע עד אספמיא ואי מחאה שלא בפניו הוי מחאה ליתבי אדוכתיה ולימחי הא ליתא דאי כל מקום שחזקה נשמעת גם המחאה נשמעת אם כן היכי מוכח לעיל דלרבנן מחאה שלא בפניו הויא מחאה אימא דלעולם דלא הוי מחאה והיה ביהודה והחזיק ביהודה הוי חזקה לפי שהיא נשמעת ויבא וימחה לפני המחזיק אבל מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת ומשום הכי לא הויא חזקה אלא ודאי פשיטא ליה לגמרא דהחזקה נשמעת מרחוק אבל מחאה לא ולהכי מוכח לעיל שפיר דסברי רבנן דהויא מחאה שלא בפניו דאי לא הויא מחאה אלא צריך לבא לפני המחזיק א"כ מיהודה לגליל תהא חזקה כמו שביהודה יש לו לילך ולמחות מיהודה לגליל נמי ילך לפניו וימחה וי"ל מדלא תני ר' יהודה אומר ויבא לשנה אחרת וימחה ויודיעוהו שמע מינה שצריך למחות לפניו. ר"י: ולמחר נקיטנא ליה. נראה לר"י דלא צריך למימר נקיטנא ליה אלא אורחא דמילתא נקט מדלא קאמר רב זביד פלוני גזלנא הוא דאכיל לארעאי בגזלנותא לא הויא מחאה פלוני גזלנא הוא דאכיל לארעאי בגזלנותא ולמחר נקיטנא ליה בדינא הויא מחאה: (תוספות)

א

-

לט

דף

ולמחר תבענא ליה בדינא הויא מחאה אמר לא תימרו ליה מאי אמר רב זביד הא קאמר לא תימרו ליה רב פפא אמר לדידיה לא תימרו ליה לאחריני אימרו להו חברך חברא אית ליה חברא דחברך חברא אית ליה אמרו ליה לא אמרינן ליה אמר רב זביד הא קא אמרו ליה לא אמרי' ליה רב פפא אמר לדידיה לא אמרי' ליה לאחריני אמרי להו חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה אמר להו לא תיפוק לכו שותא אמר רב זביד הא קאמר לא תיפוק לכו שותא אמרו ליה לא מפקינן. שותא אמר רב פפא הא קאמרי ליה לא מפקינן שותא רב הונא בריה דרב יהושע אמר כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש אמר לה ולא אדעתיה: אמר רבא אמר רב נחמן מחאה שלא בפניו הויא מחאה איתיביה רבא לרב נחמן אמר ר' יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיא ויחזיק שנה וילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת ואי ס"ד מחאה שלא בפניו הויא מחאה למה לי למיתי ליתבי התם אדוכתיה ולימחי התם עצה טובה קמ"ל דניתי ונשקול ארעא ופירי מדקא מותיב ליה רבא לרב נחמן מכלל דלא סבירא ליה דמחאה שלא בפניו הויא מחאה והאמר רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה בתר דשמעה מרב נחמן סברה אשכחינהו ר' יוסי בר' חנינא לתלמידיו דר' יוחנן אמר להו מי אמר ר' יוחנן מחאה בכמה ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מחאה בפני שנים ר' אבהו אמר ר' יוחנן מחאה בפני שלשה לימא בדרבה בר רב הונא קא מיפלגי דאמר רבה בר רב הונא כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא

רס"ז ואי לא אמר למחר תבענא ליה בדינא ומפיקנא מיניה אלכא פלוני גזלן דקאכיל לארעאי בגזלנותא בלבד הרי הוא כנותן פגם בחבירו ולא כמוסר עדות ואינה מחאה כן פר"ח ל"א שמעתי משמועת רבי יעקב בר יקר ועיקר פלגיא גזלנא הוא ואפי' הזכיר על קרקע זה שמחזיק לאו מחאה היא שהרי לא מיחה מחמת עכמו והרי הוא כמי שאמר פלוני מחזיק בקרקעות של אחרים ולפוגמו מתכוין ולא לערער שהרי אינו מזכיר שהוא שלו אבל אם פירש דקאכיל לארעאי בגזלנותא הרי מיחה מחמת עכמו והודיע שהקרקע שלו מחזיק בעולה והויא מחאה ואע"ג דלא סיים למחר תבענא ליה בדינא ופירוש הוא למאי דקאמר דקאכיל לארעאי בגזלנותא: אמר. לעדים לא תימרו ליה מחאה זו: אמר רב זביד הא קאמר כו'. ולא הויא מחאה דהא לא אמרו ליה עדים הו: רב פפא אמר. לעולם מחאה הויא דהכי קאמר להו לעדים לדידיה לא תימרו אכל

לאחרים תימרו וכיון שיאמרו לאחרים יחזרו אותן אחרים ויאמרו לו דחברך תברא אית ליה כו': אמרו ליה לא אמרינן ליה. לא קאי האיכא דאמר להו לא תימרו ליה דהא לרב זביד אפי' שתקו לא הויא מחאה וכל שכן הכא היכא שהשיבו בדבריו אלא מילתא באפי נפשיה היא וקאי האיכא דאמר להו מחאה גמורה וליסם לומר לו והם ענוהו לא אמרי' ליה ולא חזר ומיחה אחרי כן בפני עדים אחרים: אמר רב זביד הא קאמרי ליה לא אמרינן ליה. וכיון שלא יאמרו לו היה לו לזה למחות עוד בפני אחרים שיאמרו לו ואם לא מיחה אחרי כן הפסיד: רב פפא אמר. אין כריך למחות עוד בפני אחרים דמחאה מעלייתא היא דהכי קאמרו ליה לדידי' לא אמרינן שלא נלך עד מקומו: לאחרני אמרינן כו'. רב פפא קא דייק לא תימרו ליה לא אמרינן ליה דמשמע לא אמרי' ליה אבל לאחרני אמרי מדללא אמר לא תימרו: לא תיפוק לכו שתא. לא יא דבר מפרכס דמשמע לא לו ולא לאחרים: שתא. דיבור כמו שתא דינוקא בשוקא או דאבוא או דאמא (סוכה דף נו:); אמר רב זביד הא קאמר כו'. ואינה מחאה: אמרו ליה לא מפקי' שתא. לא קאי האיכא דאמר להו לא הפיק לכו שתא דהתם כ"ע לא פליגי דלא הויא מחאה בין אהדרו ליה בין לא אהדרו ליה שום דיבור ומילתא באפי נפשיה הוא וכגון שנוה אותם לאמר לו והם אמרו לא מפקינן שתא אמר רב פפא הכא ודאי מודינא דלא הויא מחאה דהא קאמרי כו' דמשמע לא לו ולא לאחרים: אמר רב הונא בריה דרב יהושע. האי נמי מחאה הויא דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש שאינה מוטלת עליו לברר וגם אינו מפסיד אם אומר אם לא אומרה אמר לה לבני אדם ולא דעתיה כלומר אינו נותן אל לבו שקיבל הדבר עליו לכסותו והלכך אינו כריך למחות בפני אחרים שהרי מיחה בפני בני אדם שיכולין לומר לו והלכתא בין אמר הממחה לא תימרו ליה מידי מהני מיילי למחזיק ובין אמרו לא מפקינן שתא בכולהו הויא מחאה בר מדאמר להו הממחה דלא תיפוק לכו שתא דלא הויא מחאה וכן פסק ר"ח: ה"ג אמר רבא אמר רב נחמן מחאה כו'. ואע"ג דאותביה רבא לרב נחמן שיטת גמרא היא בהרבה מקומות כן והכי פי' כי שמעה רבא מרב נחמן להך מילתא דאמרינן בה אמר רבא אמר רב נחמן איתביה הך תיובתא ורב אשי אסיידר גמרא הוא דקאמר אמר רבא אמר רב נחמן וגם מפרש הקושיא אחרי כן שהקשה: מחאה שלא בפניו הויא מחאה. ולא בעינן שישלח שלוחו למחות בפניו אלא מכיון שמיחה שלא בפניו הויא מחאה שהרי יכול הדבר לבא לאזניו ואפי' לא ידע המחזיק מחאתו של מערער לא חיישינן מאחר שמיחה זה כהוגן: איתביה רבא לר"נ אמר רבי יהודה כו'. ואי קשיא דדפריך מסיפא לסייע מרישא דהא אוקימנא מחאה שלא בפניו הויא מחאה איכא למימר דרבא מוקי לה לרישא במילי אחרים: אלא כדי שיהא כו'. טעמא דרבי יהודה לאו משום דתלת שנין מיזדהר איניש בשטריה אלא כדמפרש כדי שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה משום דלא שביק איניש דלכלי ארעיה בלא רשותו אפי' שעה אחת ושתיק אלא לכך האריכו שלש שנים שפעמים שהמערער רחוק מהלך שנה ולא יבא ערעור שלו לאזניו עד ג' שנים ולא יפלוגי את"ק אתא דלא חיישינן לשעת חירום וחזקה בפניו מיד הויא חזקה הואיל ולא מיחה מיד מדתלי טעמא באספמיא לקמן בפרקין: ויבא לשנה אחרת. קס"ד דרבא דוקא קאמר שיבא המערער עצמו וימחה בסוף ג' בפניו של מחזיק אלמא מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה והלכך חזקה שלא בפניו לא תיהוי חזקה ואע"ג דלרבי יהודה הויא חזקה בהכי לא סבירא ליה כרבי יהודה דר' יהודה מנריכו לכוך ולערער ולרבא לא ננריכונו אלא מהוך שאינו יכול למחות באספמיא גם המחזיק לא יכול להחזיק: ואי ס"ד. דאין כריך לשלוח שליח ולמחות בפניו בעדים אלא ימחה במקום שהוא שם ואם יבא הדבר לאזניו יבא למה ליה למיתאי עד מקום המחזיק או לשלח שלוחו למחות בפניו: ליתבי דוכותיה. באספמיא ולימחי בפני עדים שהרי יכולין לבא ולומר לו בסוף ג' אם יראו: ומשני ענה טובה קמ"ל. דנייתי הוא עצמו ונסקול קרקע ופירותיו מיד המחזיק שאם ימחה במקומו ולא ילך ויוליא עכשיו מידי הפירות שאכל המחזיק יוליא ממנו בטורח דקשה גזל הנאכל ומיהו לאו דוקא מנריך ליה רבי יהודה

לכא אלא הכי קאמר לא אמרו דלכריד ג' שנים אלא כדי שאם יהיה המערער באספמיא ומשהחזיק זה ילא הקול ויודיעוהו בשנה שניה וימחה בתחלת שלש ויוכל הדבר לכא לאזניו של מחזיק בסוף שנה שלישיית ולא יא הנאה למערער שאם יראה הוא עצמו לכא בסוף שלש ויקח קרקע ופירות מעכשיו בלא דין ודברים: והא אמר רבא מחאה שלא בפניו הוא מחאה. לעיל פסק רבא הלכתא הכי: ומשני בתר דשמעיה מרב נחמן. וחירץ לו תשובה שהשיבהו פסק רבא הכי: ה"ג מי שמיע לכו מרבי יוחנן מחאה בכמה. בפני כמה בני אדם: כל מילתא. של גנאי: דמתאמר באפי תלתא לית בה משום ליסנא בישא. אם יחזרו ויאמרו לזה כך אמר פלוני עליד וטעמא דמפרש בערכין ביט בערכין מ"ט חדרך חברא אית ליה ואמר אביי התם דכל מילתא דעבידא לאיגלווי לית בה משום ליסנא בישא והלכך גבי מחאה נמי מילתא דעבידא לאיגלווי בעינן כדי שיזהר המחזיק בשטר וזהכי פליגי מ"ד בפני שנים לית ליה דרבה בר רב הונא דעבי תלתא דהא אפי' בתרי עבידא לאיגלווי והוא מחאה בפני שנים (כ"ז)

תוספות רב פפא אמר לדידיה לא תימרון לאחריני תימרון. נראה לר"י דרב פפא אית ליה שפיר דשמואל דאמר לעיל מיחה בפני בני אדם שאין יכולין לומר לו לא היא מחאה דהתם מיירי בחולה וזקן שלעולם לא ילך למקום שמחזיק שם אבל הכא ילכו למקום המחזיק ויגידו לבני העיר ויאמרו לו והוא מחאה: ליתב אדוכתיה ולימחי. תימה אדפריך מר' יהודה לסייעיה מרבנן דמוכח לעיל דסברי מחאה שלא בפניו היא מחאה ואור"י דרבא היה טועה וס"ד דבכל מקום שהחזקה נשמעת גם המחאה נשמעת וכמו שהחזקה מיהודה לאספמיא ה"נ מחאה ואפילו הכי א"ר יהודה שיבא בפניו וימחה ורבנן סברי אפי' מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת לכך לא הוי חזקה אבל מיהודה ליהודה נשמעת והוי חזקה עד שיבא בפניו וימחה ולכ"ע שלא בפניו לא הוי מחאה ורב נחמן דאיצטריך לשנויי עצה טובה קמ"ל ולא שני ליה דלא מצי למיתב אדוכתיה לפי שהמחאה אינה נשמעת אלא באותה מדינה משום דאכתי תקשי ליה אמאי מצריך רבי יהודה לבא לפניו ילך עד המדינה שהמחזיק שם וימחה דמדלא קתני ויבא לשנה אחרת ויודיעוהו משמע שצריך לבא לפניו כדפרישית: ה"ג מכלל דלא סבירא ליה הא אמר רבא מחאה שלא בפניו. ולא גר' והא אמר רבא רבא אמר ר'נ: (תוספות)

לית בה משום ליסנא בישא מ"ד בפני שנים לית ליה דרבה בר רב הונא ומ"ד בפני ג' אית ליה דרבה בר רב הונא לא דכולי עלמא אית להו דרבה בר רב הונא והכא בהא קא מיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר מחאה שלא בפניו לא היא מחאה ומ"ד בפני ג' קסבר מחאה שלא בפניו היא מחאה אי בעית אימא דכ"ע מחאה שלא בפניו היא מחאה והכא בהא קמיפלגי מ"ד בפני ב' סבר סהדותא בעינן ומאן דאמר בפני ג' קסבר גלווי מילתא בעינן גידל בר מניומי הוה ליה מחויאתה למחויי אשכחינהו לרב הונא ולחייא בר רב ולרב חלקיה בר טובי דהוו יתבי ומחה קמייהו לשנה הדר אתא למחויי אמרו ליה לא צריכת הכי אמר רב כיון שמיחה שנה ראשונה שוב אינו צריך למחות ואיכא דאמרי אמר ליה חייא בר רב כיון שמיחה שנה ראשונה שוב אין צריך למחות אר"ל משום בר קפרא וצריך למחות בסוף כל ג' וג' תהי בה רבי יוחנן וכי גזלן יש לו חזקה גזלן ס"ד אלא כגזלן יש לו חזקה אמר רבא הלכתא צריך למחות בסוף כל ג' וג' תני בר קפרא ערער חזר וערער חזר וערער אם

מחמת טענה ראשונה ערער אין לו חזקה ואם לאו יש לו חזקה אמר רבא א"ר נחמן מחאה בפני שנים

רש"י ולענין לשון הרע לית בה משום לישנא בישא היכא דמתאמר קמי תרי: ומ"ד בפני ג' אית ליה דרבה בר רב הונא. דבג' הוי גלויי מילתא ולא בתרי הלכך בפני ב' לא הויא מחאה ללא עבידא לאיגלווי כן נראה שיטה זו בעיני ועיקר. (הגה"ה). תמיה לי אמאי לא אמר נמי לימא דלאבבי קמיפלגי ושמא משום ללא מצי גמרא לאוקמי כדברי הכל כדמוקי דרבה בר רב הונא כדמסיק למילתיה לא דכ"ע אית להו דרבה בר רב הונא כו'. ע"כ) ולקמן נמי מוכח דמאן דבעי גלויי מילתא במחאה בעי שלשה והכי הויא מסקנא דשמעתא וכל רבותינו מפרשים דבגי מחאה נמי לשון הרע איכא דקאמר פלניא גזלנא הוא והלכך לרבה בר רב הונא אי מתאמר קמי תרי לא הוי מחאה משום דאית בה משום לישנא בישא ולא יאמרו לו למחזיק ולא מילתא היא ללא דמי ללשון הרע כלל דעיקר מחאה היינו משום דבעינן שיבא הדבר לאזניו של מחזיק ומאנה היא לומר לו כדי שיזהר בשטרו ולכך תקנו למערער שימחה בפני עדים כדי שיוציאו את הקול תדע דהיכא דאמר להו לא תפיק לכו שותא לא הויא מחאה: לא דכ"ע אית להו דרבה בר רב הונא. דכל גלויי מילתא לא הוי בפחות מג' ואי הוה בעינא גלויי מילתא במחאה היה כריך למחות בפני שלשה אבל בהכי פליגי דמ"ד בפני שנים קסבר שלא בפניו לא הויא מחאה דכיון דאין מחאה אלא בפניו די לו בשני עדים שיעידו שמיחה בו וכיון דמיחה בפניו אין לך גלויי מילתא גדול מזה שהרי ודאי ידע המחזיק שמיחה בו זה ויזהר בשטרו ומ"ד בפני ג' קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה והלכך היכא דמיחה שלא בפניו כריך ג' משום גלויי מילתא דכיון דידעי ג' כאילו כל העולם יודעין: איבעית אימא דכ"ע מחאה שלא בפניו הויא מחאה. כדאוקי מתני' וכדפסק הלכתא וכ"ע כרבה בר רב הונא סבירא להו דאין גלויי מילתא במחאה שלא בפניו אלא בג': והכא בהא קמיפלגי מ"ד בפני שנים קסבר סהדותא בעינן. ודי לנו בשני עדים שיעידו שמיחה זה בתוך ג' ואם יבא הדבר לאזניו יבא דמאחר שיוכל לבא לאזניו של מחזיק בשום ענין בעולם הויא מחאה ללא חייש אלא שלא יתרה בהם לכסות הדבר כיון דלישנא בישא ליכא במחאה שמא אלו עצמן יכלו ויגידו למחזיק או יאמרו לאחרים שיאמרו לו: גלויי מילתא בעינן. שידע כל העולם וכיון דנודע לג' כאילו נודע כבר למחזיק דמי דמסתמא ידע במחאה זו אבל בשנים מסתמא לא ידע: מחויאתה למחויי. שהיה אחד מחזיק בנכסיו והיה רוצה למחות ומיחה קמייהו בפני שלשתן וה"ה לפני שנים כדאמר רבא לקמן מחאה בפני ב' ואין כריך לומר כחובו אלא הכי הוה עובדא וכן פסק ר"ח דמחאה בפני שנים: לשנה אחרת אתא. פעם שניה ומיחה קמייהו ס"ל דכל שנה ושנה כריך למחות ואם מיחה פעם ראשונה ושניה ולא מיחה בשנה שלישית איגלאי מילתא דשלא כדין מיחה ראשונה ושניה ולסוף שנה שלישית זו הויא חזקה ולא כריך להזהר בשטרו: לא כריכת. למחות כל שנה ושנה אבל פעם אחת מיהא כריך למחות בכל ג' וג' כדלקמן שלא יהו ג' שנים רטופים בלא מחאה ומיהו אינהו לא איירי בהכי מידי אלא למעוטי ג' מחאות בתוך ג' שנים באו דדי בשנה ראשונה ושוב אין כריך למחות בכל הג' שנים: ה"ג אמר ר"ל משום דבר הפרא וכריך למחות בסוף כל ג' וג'. דאע"ג דמשמיחה שנה ראשונה שוב אין כריך למחות ה"מ בהנהו ג' אבל בסוף ג' כריך למחות עדיין ללא נהוי תלת שני בלא מחאה דתלת שני מיזדהר איניש בשטריתא אחר המחאה טפי לא מיזדהר והכי הלכתא ואע"ג דתהי בה רבי יוחנן תמיה היה אבל ירא היה לחלוק על בר הפרא וגם ר"ח פסק כן וי"מ טעמא דלריך למחות בסוף ג' כדי שלא יטעון לאחר המחאה מכרת לי ולא נהירא דכיון דעל כרחו מודי דמעיקרא לאו בתורת מכירה נחת בה אינו נאמן לומר אחרי כן החזקתי בה בתורת מכירה: תהי. מחשב ומקשה בה: וכי גזלן יש לו חזקה. כלומר אמאי כריך למחות בסוף כל ג' והלא משמיחה המערער שנה ראשונה והוא קול על זה שהוא גזלן היה לו להזהר בשטרו כל הימים עד שירד עם זה לדיו או עד שיראה את שטרו אחר המחאה

לכ"ד ומדלל נזהר בשטר יפסיד דאיכא למימר גזלן הוא והיינו דקפריד גזלן ס"ד הא הטעין שטר היה לי קודם המחאה ואבד ומספיקא הוא דאנן מפסידין אותו את הקרקע לפי שלא נזהר בשטר אלא אימא פגזלן וכדפרישית: ערער וחזר וערער. בסוף כל ג' וג' בר קפרא לטעמיה דאמר צריך למחות בסוף כל ג' וג' הילכך מנהג הוא לערער הרבה פעמים: ערער. מיחה בפני עדים: אם מחמת טענה ראשונה ערער. דבכולהו מחאות טעין קאכיל לארעאי בגזלנותא הרי זו מחאה והלכך אין לו חזקה למחזיק אבל אם במחאה ראשונה הזכיר שבגזלנות ירד אל שדה זו ובמחאה שניה הזכיר כי משכנתא בידו ואני מוסר לכם עדות זו כדי שלא יחזיק בה ויאמר מכורה היא בידי כיון ששניה בטענתו אינה מחאה ונתקיימה החזקה ביד המחזיק וה"ה למוחה ג' מחאות בתוך שלש שנים משני טענות המכחישות זו את זו לאין כאן מחאה כלל לא ראשונה ולא אחרונה והוא חזקה בסוף ג' דכיון דמיחה מחאה אחרת בשנה שניה שמכחשת מחאה של שנה ראשונה מודה הוא דהיא מחאה שלא כדין הוה והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ובטלה לה להיא מחאה קמייתא וכ"פ זו שניה דהחזק כפרן וכמי שלא מיחה בתוך ג' כלל דמי: ה"ג פ"ג ר"ח מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתובו. אלא כתבים לו העדים שטר מחאה למערער להיות בידו לעדות שמיחה בתוך ג' ואע"פ שלא לוא אותם דזכין לו לאדם שלא בפניו ושלא ברשותו דמסתמא ניחא ליה: (ק"ה)

תוספות לית בה משום לישנא בישא. דקלא אית לה וסופו שידע אע"ג דמלוה ע"פ אפי' בכמה עדים אינו גובה מן הלקוחות וטעמא משום דלית ליה קלא כדאמר לקמן (דף מב.) דהתם הוי טעמא משום דמאן דיזיף בצינעא יזיף ועוד דהתם אין יודעין מי יקח שיגידו לו פלוני חייב אבל מאן דיידע מחאה יאמר למחזיק: לית בה משום לישנא בישא. פירוש לאותו שאומר לפני ג' דברק יש בערכין (ערכין דף טו:) מיייתי עלה הא דא"ר יוסי מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי פי' שלא היה חושש אם ישמעו בעלים: מ"ד בפני ב' קסבר מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה. תימה להאי לישנא דרבא קאמר לקמן מחאה בפני ב' ולעיל פסק רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה: סהדותא בעינן. ואי לאו משום סהדותא הוה סגי בחד דחברך חברא אית ליה ואע"פ שלשון הרע אין נשמע היינו לפי שמעלימין אותו מבני אדם ומ"ד בפני ג' בעי גלויי מילתא כמו בלה"ר: כיון שמיחה שנה ראשונה שוב אין צריך למחות. פ"ה עד סוף ג' שנים וא"ת מתני' היא דקתני עד כדי שיחזיק שנה ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת וימחה אלמא דאין צריך למחות רק פעם אחת תוך ג' שנים וי"ל דאי ממתניתין ה"א דאין צריך כי אם מחאה אחת בסוף ג' אבל אם מיחה בתחלת ג' ושוב לא מיחה בכל אותן ג' ס"ד דמודה שהיא שלו ואין לפרש דאין צריך למחות עד עולם דא"כ פליגי אדר"ל והוה ליה למימר ר"ל אמר: וצריך למחות בסוף כל ג'. אין לפרש דטעמא שלא יאמר לקחתי אחר המחאה כדפ"ה כיון דעל כרחו מודה דמעיקרא קודם מחאה לא בתורת מכירה נחת בה אין נאמן לומר אחרי כן קניתי ועוד דא"כ שפיר קרי ליה גזלן אלא טעמא כדפ"ה משום דתלת שנין מזדהר איניש בשטריה אחר המחאה ותו לא ולהאי טעמא הא דאמר לעיל (דף לא.) אבל אכלה שית שנין אין לך מחאה גדולה מזו פליגא אהך דהכא דקאמר דצריך למחות כל ג' ונראה דכההיא הלכתא דסתמא דגמרא קאמר לה ולא כמו שפסק ר"ח דהלכה כבר קפרא: מחאה בפני שנים ואין צריך לומר כתובו. ואם תאמר ומה מועיל הכתיבה והא לא חשיב שטר אם לא נעשה מדעת מי שהוא חובתו כגון שטר מכר (תוספות)

כתובו קנין בפני שנים ואינו צריך לומר כתובו וקיום שטרות בשלשה (סימן ממה"ק) אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי האי קנין היכי דמי אי כמעשה בית דין דמי ליבעי תלתא אי לא כמעשה בית דין דמי אמאי אינו צריך לומר כתובו בתר דבעי הדר פשטא לעולם לאו כמעשה בית דין דמי והכא טעמא מאי דאינו צריך לומר כתובו משום דסתם קנין לכתיבה עומד רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לא כתבינן מודעא אלא אמאן דלא ציית דינא אביי ורבא דאמרי תרוייהו אפי' עלי ועליך אמרי נהרדעי כל מודעא

הש"י וכן מודעא בפני שנים. מי שאנכסוהו למכור וליתן את שלו בעל כרחו ולכתוב שטר מכירה או מתנה בפני עדים צריך להודיע קודם לכן לשני עדים ולומר דעו לכם שמכירה זו או מתנה של קדה זו שאני רואה לעשות לפלוני שלא ברצון נפשי אעשה כי אונסני ומכריחני בעל כרחי ולא יהיה ממך באתו שטר שאעשה והיום או למחר תבענא ליה בדינא ומרענא לשטרך אפומייכו שמסרתני מודעא לפניכם קודם שנעשה השטר ודוקא קודם כתיבת השטר אבל אחרי כן אין המודעא שזה כלום דאם כן כל השטרות שבעולם כשיתחרט אחר שנעשו ונמסרו בכשרות יבא לפוסלן; ואין צריך לומר כתובו. שטר מודעא כללל דמילתא כל מידי דזכות הוא לו אין העדים רכיכין ליטול הימנו קשות והא ללא כיוול ותני להו ולימא מחאה ומודעא וקנין בפני ב' ואין צריך לומר כתובו היינו משום דרבא קאמר להו משמיה דר"נ ולאו בחד יומא שמעינהו אלא כל מילתא שמעה באפי נפשיה והדר חברינהו רבא כהלא כסדר כמו ששמען והיינו דכתבינן ביטול מודעי בשטרי מכירה ומתנה דמעשה לא תועיל המודעא כדמוכח בערכין בפרק האומר בסופו (דף כא:). גבי גט דמהני ביטול המודעות והוא הדין לכל השטרות: הודאה בפני ב'. אדם שמודה לחבירו בפני ב' שחייב לו מנה ל"ל כתובו שיצוהם הלוה לכתוב לו שטר למלוה לעדות דכל שעה שיראה לגבות חובו יוציא שטרו על הלוה אבל שלא ברשות ליה אין כותבין דחוב הוא לו וכיון דעל הלוה לכתוב והוא לא איה אכא למימר דלא ניחא ליה לעשות חוב שחייב מלוה בשטר דעד השתא הוה מלוה על פה ואע"ג דהודה בפני עדים נאמן הוא לומר כל שעה שיראה פרעתי דקיי"ל (לקמן קע.). המלוה לחבירו בעדים א"ל לפרעו בעדים ועכשיו כשיש בידו שטר אין הלוה נאמן לומר פרעתי אלא א"כ יביא עדים שפרעו בפניהם אפילו הוציא המלוה על הלוה כתב ידו של לוח שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ואינו נאמן לומר פרעתי כ"ש בשטר שיש בו עדים: קנין. סודר על כל דבר בפני ב' ולא בעי תלתא ומשום דגבי קיום שטרות אמר ג' הוצרך לפרש בכל הני דדי בשנים: ואין ל"ל כתובו. כדמפרש טעמא לקמן: קיום שטרות בג'. מי שיש לו שטר על חבירו וחושש שמא ילכו העדים למדינת הים או ימותו וכשיבא לגבות חוב הכתוב בשטר יטעון הלוה כי פרוע הוא או מזויף הוא ויצטרך לקיים שטרו בעדים המכירים חתימת ידי עדים שבשטר ולא ימאץ כיצד יעשה הוכח לב"ד ומביא העדים עצמן ומעידין על חתימת ידיהן בפני ב"ד והם כותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים במוחב תלתא כהלא הוינא ונפק שטרך דא קדמנא ואתו פלוני ופלוני ואספיהו אחתימות ידיהו ואיפסרנוהי וקיימנוהי כדחזי וחתימם בו ג' הדיינים והוא הנפק וגם אשתרא דדייני ולכך צריך ג' דשנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראין ב"ד חלוף בסנהדרין (דף ג.). והכא אפי' דיעבד נמי לא דא"כ מה יש בין הנפק לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לב' עדים שמעידים שמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהן ג' והן ב"ד זו עדות גמורה שהעידו על חתימת ידן לפני ב"ד והכשירו ב"ד את השטר ועכשיו חותמין ב"ד ששטר זה כשר הוא ודומה לפסק דין: אמר רבא אי קשיא לי. בכל הנך דינים דאמר לי רב נחמן גבי קנין לחוד הוא דקשיא לי האי קנין למאי מדמי ליה רב נחמן אי כמעשה ב"ד דמי ומשום דדומה לדין של דיינין שמוציאים מזה ונותנין לזה ואף עדי קנין ע"י עדותו שרואין בקנין יוצא ממון זה בשעת הקנין מיד המקנה ליד הקונה ומשום דדמי למעשה ב"ד קאמר ר"נ אין ל"ל כתובו אלמא

אע"ג לחוב הוא למקנה לכתוב שטר וליפות זכותו של קונה אפ"ה כותבים העדים בלא רשותו כדין כל מעשה ב"ד שכן ב"ד יפה והפקיזן הפקר לכתוב כל הנעשה בפניהן וא"כ ליבעי ג' קקיום שטרות: ואי לאו כמעשה ב"ד דמי. ומשום הכי קאמר דסגי בב' אמאי אינו ל"ל כתובו והלא חוב לו לכתוב בלא רשותו: לעולם לאו כמעשה ב"ד. דהא ודאי סהדותא בעלמא הוא ומשום הכי סגי בב': דתס קנין לכתובה עומד. משום דאין לאחר קנין כלום דכיון דמקנה ליה בסודר בפני עדים וממהר להקנותו מיד ואינו מדחהו עד שי"ך וימשוך במטלטלין או י"ך ויחזיק בקרקעות מתכוין הוא להקנותו בעין יפה ומסתמא רוצה שיכתבו לו כדאמר בכתובות בפ' אע"פ (דף נה.) אמר לעדים כתובו וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא כריך לאימלוכי ביה כשירלו לכתוב השטר שמה חזר דתס קנין לכתובה עומד אבל לא קנו מיניה איכא למ"ד התם כריך לאימלוכי ביה ואע"ג דליום בהדיא לכתוב לו: אמאן ללא כ"יית דינא. סרבן דדין דאי כ"יית דינא לימא ליה לא אניתס דאי קאנים לך אמאי לא תבעת ליה בדינא: אפי' עליו ועליך. דל"ייתנן דינא ראווי לכתוב עליו מודעא דזימנין דאין ב"ד מזומן מיד: (ה"י)

תוספות מדעת מוכר ושטר מתנה מדעת נותן ושטר מלוה מדעת לוח ועדות נמי לא חשיב דמפיהם ולא מפי כתבם ופירש"י בפי' החומש שלא יכתבו עדותן באיגרת וישלחו לב"ד וי"ל דתקנת חכמים היא שיהא חשוב עדות כדי לבטל החזקה בעדות כל דהו שבדבר מועט מבטלים החזקה דהא אפילו יתברר לנו שלא שמע המחזיק מחאה מהני לבטל החזקה וגם במודעא תקנת חכמים היא להציל הנאנס וקיום שטרות נמי משום דמעשה ב"ד הוא וכל מעשה ב"ד נכתב שלא מרצון החייב ועוד אומר ר"י ששמע מן ר"ת שנוהגים לשלח העדים עדותם באיגרת לב"ד וחשיב עדות והא דדרשינן בספרי. מפיהם ולא מפי כתבם לא אתא אלא למעוטי דוקא אלם שאינו בר הגדה אבל ראוי להגדה אין הגדה מעכבת בו והא דאמרינן בפ"ב דכתובות (דף כ.) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים והוא שזוכר מעצמו אבל אין זוכר מעצמו לא היינו כשאינו מוציא כתב ידו בב"ד ועוד שמא עד אחד בכתב אין חשוב עדות שאין שטר אלא בב' להכי לא מהני בההיא דכתובות אפי' יוצא כתב ידו אלא א"כ זוכר בראיית עדות וצ"ע בההיא דעד אחד בכתב בגט פשוט. (לקמן דף קסה. ושם ד"ה אמר.) וא"ת מאי קמ"ל דאין צ"ל כתובו פשיטא כיון דזכותו הוא ובמחאה איכא למימר דנקיט ביה ואין צ"ל כתובו אגב אחריני ולא אתא לאשמועינן במחאה אלא שהיא בפני ב' אבל במודעא קשה למאי איצטריך וי"ל דאתא לאשמועינן דאע"פ שלא צוה להם לכתוב והם כתבו שצוה כשרה ולא מיחזי כשקרא דמסתמא לפיכך מחה או מסר מודעא בפניהם כדי שיכתבו: קנין בפני ב' ואין צריך כו'. אומר ר"ת דלא אתא למעוטי שלא יהא חשוב קנין כשנעשה שלא בפני שנים דהא אמרינן בקדושין (דף סה:) דלא איברו סהדי אלא לשקרי ואמרי' בפ' הזהב (ב"מ דף מו.) גבי היה עומד בגורן כו' ואי אמרינן מטבע נקנה בחליפין ניקנינהו ניהליה אגב סודר ומפרק דלית ליה סודר ולקנינהו אגב קרקע דלית לי' והא עומד בגורן קתני כשאינו שלו איכפל תנא לאשמועינן בגברא ערטילאי דלית ליה כלום אלא ש"מ דאין מטבע נקנה בחליפין ואי לא חשיב קנין בלא עדים לישנינן דליכא עדים ועוד דבפ"ק דסנהדרין (דף ו.) אמרו רבנן פשרה ביחיד אע"ג דפשרה בעיא קנין כדמסיק התם: ואין צריך לומר כתובו. וכותבין בלא רשותו כל זמן שלא חזר בו ומיהו יכול לחזור בו כדאמרינן לקמן בפ' המוכר את הספינה (דף עז.) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה והא דאמרינן בריש אע"פ (כתובות דף נה.) ושם ד"ה כתובו) כתובו וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לאו דוקא משום דאמר להו כתובו דאפי' לא אמר להו נמי כדאמרינן הכא אלא משום דבעי למימר לא קנו מיניה צריך לאימלוכי ביה אע"ג דאמר להו כתובו: קיום שטרות בשלשה. אע"ג דר"נ גופיה ס"ל בסנהדרין (דף ה:) ב' שדנו דיניהם דין קיום שטרות שאני כדפ"ה דאי ליכא אלא ב' מה יש בין קיום שטר לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לב' עדים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהם ג' ניכר שהם ב"ד שהעידו עדים לפניהם על כתב ידם והכשירו השטר ודומה לפסק דין והא דאמרינן בפ' ב' דכתובות (דף כב.) ושם ד"ה ודלמא) ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי ואמר ר"נ ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ודלמא ב"ד חצוף הוא דאמר שמואל ב' שדנו דיניהן דין דכתב ביה בי דינא דרבנן דבי רב אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו לא ששמואל סובר דקיום שטרות בשנים אלא ה"פ ודלמא רבנן דבי רב אשי סבירא להו בקיום שטרות כדשמואל בעלמא אבל שמואל מצי סבר שפיר דקיום שטרות בג' אע"ג דבעלמא ב' שדנו דיניהן דין כמו ר"נ וא"ת. דרב נחמן גופיה קאמר בב"מ (דף לא:) גבי עובדא דאיסור גיורא ורב ספרא עבוד עסקא וכו' משמע התם דתרי לאו ב"ד מדקאמר

ליה זיל אייתי לי תלתא דפלגת קמייהו א"נ תרי מגו תלתא וי"ל דהתם מיירי דלא עשאן ב"ד בפירוש אלא פלג קמייהו בסתם הלכך אי קמי תרי פלג נראה דלעשותן עדים נתכוין ואי קמי תלת פלג נראה דלעשותן ב"ד נתכוין אבל במקום שעשאן ב"ד בפירוש בשנים סגי [וע"ע תוס' גיטין לב: ד"ה ורב נחמן]: אמאן דלא ציית דינא כו'. תימה מודעא דמאי אי דגיטין ודמתנה גלוי מילתא הוא דודאי הוא אנוס בשום ענין שאין יכול לבא לבית דין ואי דזביני והא אמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני וכ"ת רבה ורב יוסף לית להו דרבא מ"מ הוה ליה למיפרך ולשונוי כדפריך בסמוך אנהרדעי ועוד והא אביי ורבה גופייהו דאמרי תרוייהו אפי' עלי ועליך א"כ לא איירי במודעא דזביני וכי ההוא מעשה דפרדיסא לא שייך הכא דאפי' ציית דינא פשיטא דכתבינן:]

(תוספות)

דף מ - ב

דלא כתיב בה אנן ידעינן ביה באונסא דפלניא לאו מודעא היא מודעא דמאי אי דגיטא ודמתנתא גלויי מילתא בעלמא היא ואי דזביני והאמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני לעולם דזביני מודי רבא היכא דאניס וכמעשה דפרדיסא דההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה לתלת שנין בתר דאכלה תלת שני חזקה אמר אי מזבנת לי מוטב ואי לא כבישנא לשטר משכנתא ואמינא לקוחה היא בידי כה"ג כתבינן מודעא: אמר רב יהודה האי מתנתא טמירתא לא מגבינן בה היכי דמי מתנתא טמירתא אמר רב יוסף דאמר להו לסהדי זילו אטמורו וכתבו ליה ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו בשוקא ובבריתא ותכתבו ליה מאי בינייהו איכא בינייהו סתמא אמר רבא והויא מודעא לחברתה אמר רב פפא הא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא גברא דאזל לקדושי אתתא אמרה ליה אי כתבת לי כולהו נכסיד הוינא לך ואי לא לא הוינא לך אזל כתביה לה לכולהו נכסי אתא בריה קשישא א"ל וההוא גברא מה תהוי עליה אמר להו לסהדי זילו אטמורו בעבר ימינא וכתבו ליה אתו לקמיה דרבא אמר להו לא מר קנה ולא מר קנה מאן דחזא סבר משום דהויא מודעא לחברתה ולא היא התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה אבל הכא מר ניחא ליה דליקני ומר לא ניחא ליה דליקני איבעיא להו

ה"י ללא כתיב בה אנן ידעינן באונסא דפלניא. שאונס גמור יש לו ומכירין לנו איזה אונס אי לא כתב בה הכי אלא סתמא כתבו פלוני אמר לנו שאונס: מודעא דמאי אי. במודעא דמסר אגיטא ואמתנה לא כריך כולי האי אלא כיון דמודע לסהדי דהאי גיטא שאני נותן לאשתי אנוס אני בו ולא ברצון נפשי עשיתי לפיכך דעו שאני מצטלו בפניכם וכן המתנה שאני מקנה לפלוני אנוס אני ואיני מקנה אותה ברצוני תהא מצוטלת אע"ג דלא ידעי סהדי אונסא דליה הרי גט והמתנה בטלוי: גלוי מילתא בעלמא היא. כלומר הרבה בני אדם יוכלו לידע אונסו דכיון דאינו מקבל ממון במתנה ובגט זה שנותן אם איתא דניחא ליה ליתנה מדעתו למה לו למסור מודעא ואי לא ניחא לו ליתן למה לו ליתן גט ומתנה אלא ודאי נאנס בגט ובמתנה זו הלכך אין כריך לפרש אונסו דלא דמי לזביני דהתם כריך לפרש דאיכא למימר סתם מוכר לא ברצונו מוכר אלא משום חסרון מעות והלכך איכא למימר דמסר מודעא דקסבר היום ולמחר כשיהיו לי מעות מפיקנא מודעא ותבענא ליה לדינא ויחזור קרקע שלי ואני אשלב מעותיו אבל הכא אם ברצון נפשו נותן גט ומתנה בלא אונס למה כותב מודעא בחנם לא יתן גט ולא איכטריך לכתוב מודעא אלא ודאי אנוס

הוא ומשום הכי תקינו בגיטין ללא למיכתב גיטא עד שיבטל הבעל כל מודעות שמסר וכך הוא מפורש בערכין בפרק האומר משקלי עלי (דף כא:). אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא כריכא דעשייה וארציה מהו דתימא כיון דארציה בטולי בטליה למודעיה קמ"ל עד דאמר בטלתיא ואימא כיון דארציה בטליה ולא כריך לפרושי דבטליה ואמרינן א"כ נתני וכן אתה אומר בגיטין נשים כופין אוחו עד שיתן אמאי קתני עד שיאמר רוצה אני אלכא קמ"ל עד דמפרש דבטליה ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל בלא אונס אי טעין ואמר גט שאעשה לא יהא גט אין זה ביטול דכיון דלא נאנס כלל אנו סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור ולא מהני ביה ביטול דקודם כתיבה אלכא א"כ ביטלו אחר כתיבה: דגלויי מילתא בעלמא היא. כלומר די לנו בגלויי מילתא בעלמא ללא חיישין אם תתגלה מילתא או לא דסברא היא דאנסי כדפרישית: ואי דזביני. שמוסר מודעא שנאנס ולפיכך לא הויא מודעא עד שיעידו העדים שמכירין באונסו משום דאיכא למימר דלא אניס אלכא השתא למעוה כריך והיום ולמחר ליבעי למיחרט בההיא מכירה כשיזדמנו לו מעות ולפיכך מסר השתא מודעא לבטל מכירתו: לא כתבינן מודעא אזביני. נראה לי טעמא דרבא משום דאמרינן לקמן בפירקין (דף מח.) הלכתא תלויה וזבין זביניה זביני ולא אמרן אלכא בשדה סתם שכפאווהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעלמנו אחת מהן ומכרה ללא הוי אונס אבל בשדה זו לא כו' והלכך לא כתבינן מודעא דאי בשדה זו הא לא הוי זביניה זביני ולא כריך מודעא אלכא יביא עדים שאנסוהו והיבטול שטר מכירה בלא שום מודעא ואי בשדה סתם הא הוי זביניה זביני ואין אונס בזה השדה שהרי מדעתיה בירר ומכר את זה השדה ומודעא זו שיכתוב פסולה היא דמודעא בלא אונס לאו כלום היא ומיהו רב הונא דאמר לקמן תלויה וזבין זביניה זביני חזינן דאכשר מודעא אזביני לית ליה הך סברא דרבא: ומשני מודי רבא דכתבינן מודעא היכא דאנסי. כה"ג דמעשה דפרדס דלקמן דמתוך פחד שמפחידין אותו להפסיד הפרדס לגמרי בלא דמים קמזבין ליה אין בלבו למכור לגמרי אלכא עד שינאלל מן הפחד הכא ודאי כתבי' מודעא דהא אונס גמור הוא דאי לא מזבין ליה מערער למחזיק יפסיד אותו המחזיק למערער בטענותיו להכא הוא דאמרי נהרדעי לכריך למיכתב אנו יודעים ביה כו': האי עובדא דפרדסא פר"ח היאך ידעו העדים באונס של בעל הפרדס דאם בפני עדים אמר לו המחזיק טענות דלקמן אין כריך מודעא אלכא יעידו ששמעו לזה המחזיק שברא בעקיפין על בעל הפרדס ויטול בעל הפרדס את שלו וכך פירש אתא מריה דפרדיסא גבי סהדי ואודעינהו הני מיילי שרואה זה לגוזלו פרדס בטענותיו ואמר להו אנא תבענא ליה קמייתו ושמעו מיניה דטעין זבינתא ניהלי ולית לך עלי ולא מידי ובתה הכי א"ל בחשאי אנא מזביננא לך ואמר ליה כתוב לי שטר מכירה שלא בפני דתתן כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו והביאהו לי ואתן לך הדמים והלך זה וסיפר לעדים מה שאמר לו זה לכתוב לו שטר מכירה וכן עשה וקודם שכתב ומסר השטר מכירה אמר לעדים אתם שמעתם שטען לוקחה היא בידי זה ג' שנים ואנא כתבנא ליה שטר מכירה כמו שאמר שלא בפניו ואקבל הדמים השתא מסר אנא מודעא קמייתו ללאו ברעות נפשי מזביננא להאי פרדיסא אלכא משום דכפר במשנתא ובתה הכי תבענא ליה לדינא ומפקינא לה מיניה על ידי שיראה שטר מכירה זה שמהיום ואני אוליא המודעא לפניו המבטלתו והוא לא יתן לבו לטעון ולומר שג' שנים היתה לוקחה לו הקודמין לשטר זה: כה"ג. שמפסיד הכל אם לא ימכור מודי רבא דכתבי מודעא: מתנתא טמירתא. מתנה טמונה לקמיה מפרש: לא מגבין בה. דשמא נתנה לאחר כבר או לעשותה מודעא לחברתה נתכוין כללקמן: איטמורי. הטמינו עצמכם: ה"ג ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו בשוקי ובצריחא. לא ליום לכתוב בשווקים ובצריחות אלכא סתם אמר להו כתובו: איכא זביניהו סתמא. שאמר להו כתובו סתם ולא אמר להם איטמורו וגם לא ליום לכתוב בשוקי ובצריחא ללישנא קמא דרב יוסף כשרה וללישנא בתרא פסולה לכריך לומר להם כתובו בשוקא וחתמוה בצרא ובפירוש ר"ח גרסינן דאמר להו לא

היתבו בשוקא ובצריחא ואי אפשר לומר כן לשני לשונות דרב יוסף משמע סתמא כשרה: בשוקא ובצריחא. לעין כל כתובו לו: אמר רבא והוא. הך מתנתא טמירתא מודעא לבטל חברה שטר מתנה או מכירה גלויה וכשרה שנכתבה אחרי כן על שדה זו לאדם אחר דלכך כתבה להך טמירתא דלא לחזיק בהאי שדה האיך בתרא: אללא מכללא איתמר. וטעות הוא: אחא בריה קשישא. קודם כתיבת השטר לאשה: אמר להו לסהדי. קודם שנכתב שטר האשה: זילו איטמורו בעבר ימינא. באותו מקום: וכתבו ליה. לבני ויקדם שטרו ויגבה הכל: לא מר קנה. הבן משום דהויא טמירתא: ולא מר קנה. האשה משום דטמירתא הויא לה מודעא לבטלה: ולא היא. דמתנה טמירתא כמאן דליתיה היא ולא הויא מודעא: דמתנה אונסא. שאינה חפילה זו אח"כ יכתוב לה הלכך לא גמר בלבו להקנות לה אללא עד שיאחנה ויחזור בו והלכך התם הוא דהויא במקום מודעא: אבל הכא. דליכא טענה אונס בבחרייתא לא הויא מתנה טמירתא קמייתא מודעא לבחרייתא שהיא עשויה כהקנה לבטלה דבקמייתא לא ניחא ליה דליקני הואיל ועבדה טמירתא אבל אחרון שנעשה לו שטר ראוי ניחא ליה דליקני שמעינן מהכא דמתנתא טמירתא לא הויא מודעא לחברה אללא היכא דאיכא אונס בבחרייתא אונס דמוכח אבל בלא אונס ניחא ליה דליקני: (ה"פ)

תוספות איכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו כו'. אהך גירסא קשה לר"י מאי קבעי מאי בינייהו הא בהדיא חולקין בסתמא ועוד דפסקינן לקמן הלכתא דחיישינן בסתמא וא"כ היכי מגבינן כולהו מתנתא כיון דאינו אומר לסהדי כתבו בשוקי ברייתא ומיהו לפי שנהגים עתה לכתוב בשטרי מתנה ואמר לנו מתנה זו כתובה בשוקא וחתמוה בברא הלכך כי אמר להו נמי סתמא דעתו. לומר כמו שכותבים בשטרות ובימי האמוראים לא היו נוהגים לכתוב כך לכך היה צריך לומר להם בפירוש כתבו בשוקא כו' ור"ח גריס דאמר להו לא תיתבו בשוקא ברא וקרי ליה סתמא שאינו אומר להם להטמין עצמו ואומר שלא פרסם והיינו סתמא כלומר לא פרסם ולא הטמינם אבל כתובו לא חשיב סתמא וכשר לפר"ח ולפיכך מה שנהגו לכתוב בשטרות מתנה זו כתובה בשוקא וחתמוה בברא אינו אלא לשופרא דשטרא ומיהו לישנא דסתמא לא משמע הכי: (תוספות)

א - מא דף

סתמא מאי רבינא אמר לא חיישינן רב אשי אמר חיישינן והלכתא חיישינן: **מתני'** כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כיצד אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי והוא אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חזקה שמכרת לי שנתת לי במתנה אביך מכרה לי אביך נתנה לי במתנה הרי זו חזקה והבא משום ירושה אינו צריך טענה: **גמ'** פשיטא מהו דתימא האי גברא מיזבן זבנה ליה האי ארעא ושטרא הוה ליה ואירכס והאי דקאמר הכי סבר אי אמינא מיזבן זבנה לי האי ארעא אמרי לי אחוי שטרך הלכך לימא ליה אנן דלמא שטרא הוה לך ואירכס כגון זה **[משלי לא-ח]** פתח פיך לאלם הוא קמ"ל (ענ"ב סימן) רב ענן שקל בידקא בארעיה אזל הדר גודא בארעיה דחבריה אתא לקמיה דרב נחמן א"ל זיל הדר והא אחזיקי לי אמר ליה כמאן כר' יהודה ור' ישמעאל דאמרי כל בפניו לאלתר הוי חזקה לית הלכתא כוותייהו א"ל והא אחיל דאתא וסייע בגודא בהדאי אמר ליה מחילה בטעות היא את גופך אי הוה ידעת לא עבדת כי היכי דאת לא הוה ידעת הוא נמי לא הוה ידע רב כהנא שקל בידקא בארעיה אזל הדר גודא בארעא דלא דידיה

סתמא מאי. משום דתרי לישני אמר רב יוסף לעיל ואיכא בינייהו סתמא חד פסל וחד מכשר הלכך קבעי הכא אמאי סמכינן אי אמר להן סתמא כתובו ולא אמר להו תיבתו בשוקא ובצרייתא ולא אמר להן נמי איטמרו מי הוי מתנתא טמירתא או לא ויך מפרשין דאמודעא קאי דאוקימנא דלא הויא מתנתא טמירתא מודעא לחבירתה אבב סתמא מי הויא מודעא ולא נהירא כלל דלהורא לישנא דאמר' סתמא פסולה ודאי לא הויא מודעא דהיינו טמירתא: לא חיישין. דאינה טמירתא אלא כשרה: חיישין. לטמירתא ולא מגבינן בה ואי מגבינן לא מהדרינן עובדא והיינו דלא קאמר רב אשי דלא מגבינן אלא חיישין דספק הו"א והיכא דקיימא ארעא תיקום: והלכתא חיישין. דלא מגבינן בה והלכך לריך לכתוב בתוך השטר וכך אמר לנו כתובה בשוקא וחתמוה בצרא ואע"ג דלא אמר אלא כתובה לו סתם שטר מתנה כמו שתקנו חכמים קאמר: מתני' כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה. בין בחזקה ג' שנים דקרקעות ובתים ואילנות בין בחזקה יום אחד כגון הגד דאמרין לעיל (דף ו.א.) אחזיק להודי כו' מיירי וקאמר לריך לטעון מאיזה כח החזיק בה והלכך כיון דטעין טענתא מעליא שבדין ירד לקרקע זה ומתוך כך החזיק בה כשיעור חזקה שאמרו חכמים וזה שתק ולא מיחה הויא חזקה ואין המערער נאמן לומר לא על ידי ירד לקרקע שלי אלא בלא ראיתי דאם כן למה הניחו להחזיק: שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חזקה. בגמרא פריך פשיטא: משום ירושה. שאומר אכלתיה שני חזקה מכח ירושת אבי שהיה מוחזק בה ביום מותו: אינו לריך טענה. לומר היאך בא ליד אביו דאין אדם בקי בקרקעות אביו היאך באו לידו ומיהו ראיה בעדים בעי שראו את אביו הוחזק בה יום אחד והכי מפרש בגמרא: גמ' פשיטא. דכיון דאין לו טענה אינה חזקה: מיזבן זבנה ליה. האי ארעא מזה המערער לקחה ואבד שטר: אמרי לי אחוי שטרך. שאינו בקי בדנין לידע שחזקה במקום שטר עומדת: קמ"ל. דאי טעין טענינן ליה ואי לא טעין אנו לא ילפינן ליה למיטען שמעינן מהכא דאי הוה טעין הכי מהמנינן ליה דכה"ג אינו קרוי חוזר וטוען דאין זה מכחיש טענות ראשונות: שקל בידקא בארעיה. שטרף מים נכנס בשדה ונטל את המחירות ולא נודע מקומן: הדר גודא כו'. עשה כותל חדש בינו לבין שכנו והרחיב קרקע שלו ועשה הכותל בשדה חבירו: והא אחזקי. שבניתי כותל על פיו ובואתו כדאמר לקמיה דאתא וסייע גודא בהדאי וכמאן דאמר לי חזק וקני דמי וכיון שעל פיו עשיתי וגם החזקתי יום או יומים שהיה כותל שלי בקרקע שלו והוא ידע ולא מיחה אלא שתק הרי חזקתי חזקה שיש עמה טענה ואיך הוה טעין לא נתתיה ושני חזקה לא החזיק: א"ל כמאן. טענת והא אחזקי דסבירא לך חזקה יום אחד הויא חזקה היכא לידע מערער ולא מיחה: כר"י. דמתני' דתלי טעם דג' שנים כדי שיהא באספמיא שנה כו' הא אם קרוב בתוך מהלך יום שיוכל לידע מיד כשידע ולא ימחה תהיה חזקה וכו' ישמעאל בר' יוסי נמי בשלהי פרקין (דף נט:) ת"ר מעשה באדם אחד שפתח חלונותיו לחצר השותפין בא לפני ר' ישמעאל א"ל החזקת משום דס"ל בפניו לאלתר הויא חזקה: אין הלכה כו'. אלא כרבנן דאמרין דכל דבר חזקה ג' שנים מיום ליום בעינן: והא אחיל כו'. והא יש לי טענה ודאית שהקנה לי קרקע דיש לי עדים שראו שהיה מסייע לי לבנות הכותל וכמאן דאמר לך חזק וקני דמי: מחילה בטעות היא. שלא היה יודע שאתה בונה בתוך שלו: מי הוה עבדת. בתמי' אלא גם אתה טעית וכסבור היית שאתה בונה בתוך שלך: (רע"י)

תוספות שלא אמר לי אדם דבר מעולם. והוא הדין דאפי' אם אמר זבינתיה מפלוני דזבנה מינד דלא הויא חזקה עד שיאמר אתה מכרתי לי כדקתני סיפא אלא הא עדיפא ליה למינקט שלא אמר לי אדם דבר מעולם לאשמועי' דלא הוי פתח פיך לאלם כדאמר בגמ': אמרי לי אחוי (לי) שטרך. וכשלא אוכל להראות שטרי שהפסדתי יאמרו שגזלתיה אבל כשאומר לא אמר לי אדם [דבר] מעולם לא יאמרו שגזלתיה אלא ראיתי שלא מיחו בידי והחזקתי בה ונמצא שמחל לי: והא אחזקי לי. פירש הקונטרס בניתי כותל על פיו והוא סייע לי וכיון שבמצותו עשה הוי חזקה שיש עמה טענה וקשה דמדקאמר בתר הכי והא אחיל משמע דעד השתא לא הוה מחזיק בה מטעם מחילה ועוד דאלתהר הוה ליה לרב נחמן למימר מחילה בטעות הוא ונראה

לפרש דרב ענן הוה טעין שלקח ממנו ולא הי' לו עדים שלקחה והיה רוצה להיות נאמן מתורת חזקה וכי א"ל רב נחמן דלאו חזקה היא השיב לו רב ענן והא אחיל דאע"פ שאינו נאמן לומר לקחתיה תהא שלי מטעם מחילה דסייע בגודא בהדאי והיה לו עדים או היה מודה בסיועו ואין הסוגיא מוכחת כן: שלא אמר לי אדם דבר מעולם פשיטא. קשה למהר"ם דמאי פריך פשיטא הא לעיל (דף כח:). פריך גמרא אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה כו' ופירש שם בתוספות פירוש א' דאפי' אמר [שלא אמר] לי אדם דבר מעולם פריך ונראה לומר דמכח סיפא דמשמע דאפי' מפלוני. דזבנה מינד זבינתה לא הויה חזקה פריך פשיטא ונראה כי זה דוחק דמנא ליה למיפרך ארישא טפי מאסיפא דהא מרישא איכא למידק איפכא וליפרוך טפי מסיפא לרישא ונראה לי דמקשה לא מסיק אדעתיה דנטעון ליה אנן ולהכי פריך פשיטא דטענה גרידא אינה מועלת דאינה טענה ומשני דס"ד דנטעון ליה אנן דכיון דלא מיחה שלש שנים ודאי מכר לו או מחל ועוד יש לומר דלרבנן דרבי ישמעאל דלא ילפי משור פריך פשיטא אבל קשה דבמתניתין לא הוזכרו רבנן ומתני' כר' ישמעאל ונראה דפריך אחזקה דיום אחד דמתני' נמי איירי בה מדקתני כל חזקה כדפ"ה: כמאן כר"י. קשה לרשב"א דהאמר רב ענן לעיל (דף לח:). לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל מחאה בפני עדים שאין יכולין לומר לו כו' משמע דלא בעי בפניו מחאה והיינו דלא כר"י ושמא סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא: אמר ליה מחילה בטעות הואי. וקשה דבפ' איזהו נשך (ב"מ דף סו: ושם ד"ה התם) אמר רב נחמן השתא דאמור רבנן אסמכתא לא קני הדרא ארעא והדרי פירי למימרא דסבר רב נחמן מחילה בטעות לא הויה מחילה והא איתמר המוכר פירות דקל לחבירו כו' ואמר רב נחמן ומודינא דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה ומשני התם זביני והכא הלואה ופירש הקונטרס הכא הלואה ומיחזי כרבית שמתחלה בהלואה באו לידו וכרבית קצוצה דמו ואין אבק רבית אלא במכר כגון לקח ממנו פירות דריש מתניתין דהתם משמע דבכ"מ לרב נחמן מחילה בטעות הויה מחילה בר מהתם בהלואה דמיחזי כרבית והכא סבר רב נחמן דלא הויה מחילה ומיהו בלאו הכי קשה על פירושו דהא אמר רבינא התם בריש פירקא (דף סב.). דמשכנתא בלא נכייטא בדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה דלא חשיב רבית קצוצה ומסתמא דלא פליג עליה רב נחמן ונראה לרבינו תם דה"פ דבכ"מ סבר רב נחמן דלא הויה מחילה כדאמר הכא ובריש המפקיד (ב"מ דף לה.). קאמר נמי רב נחמן התם שומא בטעות הוא ובספ"ק דגיטין (דף יד.). נמי אמר דקנין בטעות חוזר אלא היינו טעמא דרב נחמן דהתם זביני ולא הויה מחילה בטעות שאפי' היה המוכר יודע שיוכל לחזור לא היה חוזר דניחא ליה דליקו בהימנותיה וגמר ומקני אבל הכא הויה הלואה והלוה אינו מקני ליה אלא בתורת מכר והמכר אינו כלום דאסמכתא היא ולא גמר ומקני וכיון דהדרא ארעא הדרי נמי פירי אבל אם היה נותן בתורת רבית היה קונה דאבק רבית אין יוצא בדיינים ורבא דהוה בעי לאותובי אונאה לא היה יודע זה הפירוש שאם היה יודע לא היה מקשה כלום מאונאה דהכא לא הויה מחילה בטעות כדפרי' גמר ומקני ור"נ. היה משיב מאיילונית לפי סברת רבא כלומר אדמותבת לי מאונאה תסייען מאיילונית אלא על כרחך צריך אתה לחלק כדפרישית:

(תוספות)

ב

-

מא

דף

אתא לקמיה דרב יהודה אזיל אייתי תרי סהדי חד אמר תרתי אוצייתא עאל וחד אמר תלת אוצייתא עאל א"ל זיל שלים תרתי מגו תלת א"ל כמאן כרבי שמעון בן אלעזר דתניא אמר ר' שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים שיש בכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כת אחת שאחד אומר מנה ואחד אומר מאתים שבית שמאי אומרים נחלקה עדותן ובית הלל אומרים יש בכלל מאתים מנה א"ל והא מיייתינא לך איגרתא ממערבא דאין הלכה כר' שמעון בן אלעזר א"ל לכי תיתי ההוא גברא דדר בקשתא בעיליתא ארבע שני אתא מארי דביתא אשכחיה א"ל מאי בעית בהאי ביתא א"ל מפלניא זבינתה דזבנה מינד אתא לקמיה דר' חייא א"ל אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיניה ואפי' חד יומא אוקימנא לה

בידך ואי לא לא אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי ואמרי ליה וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה וחזיתיה לדעתיה אי א"ל קמאי דידי זבנה מינד מהימן מיגו דאי בעי א"ל אנא זבנתה מינד אמר רבא כוותיה דר' חייא מסתברא דקתני הבא משום ירושה אינו צריך טענה טענה הוא דלא בעי הא ראייה בעי ודלמא לא ראייה בעי ולא טענה בעי ואיבעית אימא שאני לוקח דלא שדי זוזי בכדי איבעיא להו נראה בו מאי אמר אביי היא היא רבא אמר עביד איניש דסיאר ארעיה ולא זבין: שלשה לקוחות מצטרפין אמר רב וכולם בשטר למימרא דסבר רב שטר אית ליה קלא ועדים לית להו קלא והאמר רב המוכר שדה בעדים גובה מנכסים משועבדים התם לקוחות

רפ"י חד אמר. רב כהנא עייל כותלו בתוך של חבירו: תרתי אורייתא. שתי שורות קרקע על פני השדה כדגרכינן בהשותפין (לעיל דף יב.). תלת אורייתא בי"ב גופני: תרתי מגו תלת. תרתי אורייתא מן השלש שמעיד האחד תרתייהו מיהא מודו דתרתי אורייתא עייל דבכלל תלת איכא תרי: א"ל. רב כהנא לרב יהודה: כמאן. דיינת לי דהא תרתייהו מכחשי האי להאי ותבטל עדותן: א"ל כר"ש בן אלעזר. שהלכה כמותו ואלכיבא דב"ה: וחתת אומרת מאתים. היו באותו היום באותה שעה באותו מקום: שיש בכלל מאתים מנה. דהיינו מאה זוז ואין כת שניה מכחשת על מנה שכת ראשונה מעידה אלכא מוסיפין הן מנה אחת אבל כת ראשונה מכחשת לשניה על אותה מנה שמוסיפין ובאותה מנה שני אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ולא ישלם: נחלקה עדותן. דמאי דקמסהיד מר לא קמסהיד מר: ב"ה אומרים יש בכלל מאתים מנה. ונטול מנה הכא נמי יש בכלל אורייתא תרתי ומיהדר ליה: א"ל. רב כהנא לרב יהודה: והא מייחנא איגרתא כו'. דאפי' ב"ה מודו דנחלקה עדותן: א"ל אהדר מיד עד דמייחית איגרתא. וכרב יהודה קיימא לן שכן נעשה הדין: בקשתא. מקום: בעיליתא. בעליה: זבנה מינד. בחזקת שהייתי סבור זבנה מינד לקחתיה ממנו: דדר בה. ההוא דאמרת זבנה כך: אפי' חד יומא. כדי לאמת דכריך ואוקמה בידך הואיל והחזקת שני חזקה ושזב לא תטריך להביא עדים שלקחה מצעליו אותו שמכרה כך משום דטוענין ליורש וטוענין ללוקח להבא משום ירושה ומשום מקח אינו כריך טענה אלכא ראייה שדר בה המוכרה לו יום אחד בעי: חביבי. ר' חייא דודו של רב כדאמרינן בסנהדרין (דף ה.). דרב בר אחיה דר"ח ובר אחתיה דר"ח: ואמרי ליה. לחביבי אמאי כריך להביא עדים שראוהו בבית יום אחד: וכי אין אדם עשוי ליקח בלילה. ולמכור לאחר שיתן לו ריוח באותו לילה עצמו והוא כך לאוקומי להאי אנכסיה בטענה זו דהא טוענין ללוקח ומיהו כר"ח קיי"ל כדמוכח מסקנא: וחזיתיה לדעתיה. דרבי חייא: דאי טעין ליה. האי מחזיק קמאי דידי זבנה מינד ההוא זבנה ניהלי מהימן: מיגו דאי בעי אמר כו'. הלכך כיון דטעין נמי טענה מעלייתא אני יודע שממך לקחה מהימן דהשתא הוא ליה חזקה שיש עמה טענה אבל כי טעין מפלניא זבנתה בחזקת דאמר לי זבנה מינד אבל איני יודע אם לקחה ממך אם לאו היינו חזקה שאין עמה טענה הואיל ואפי' יום אחד לא נראה דדר בה: כוותיה דר' חייא. דלריך להביא עדים שדר בה המוכרה לו יום אחד: הבא משום ירושה. והוא הדין משום לקיחה: אין כריך טענה. הך טענה דלעיל דקתני מתניתין אתה מכרת לי אתה נתת לי במתנה אין כריך יורש לטעון ולומר אתה מכרת לחבי: אבל ראייה. בעדים שדר בה יום אחד מיהא בעי מדלכא קתני הבא משום ירושה אינו כריך כלום דייקינן הכי: ודילמא לא ראייה כו'. והכי קאמר הבא משום ירושה אין כריך שום טענה בעולם אלכא זו בלבד מאבי אני יורשה אבל לא עדי דירת יום אחד ולא טענת מכירה ומתנה שניתנה לחבי בעי: ה"ג ואי בעית אימא שאני לוקח כו'. אפילו אם תאמר כי היורש כריך ראייה דדר ביה מורישו יום אחד לוקח עדיף טפי מיורש ללוקח איכו לא ברירא ליה מילתא דודאי זבנה המוכרה לו מצעל הקרקע לא הוא שדי זוזי בכדי הלכך דאי קם אמילתא שפיר כשלקחה ואין כריך לא ראייה ולא טענה: איבעיא להו נראה כו'. המוכרה ללוקח זה באותו קרקע למוד כמה ארכו וכמה רחבו מאי מי חשיבא עדות ראייה כעדות דירה

ומשום דכר' חייא קיימא לן קבעי לה: שלשה לקוחות מאטרפין. שדה שיך עדים שהיתה של ראובן כל הימים והחזיק בה שמעון שנה כי טוען שקנאה מראובן ואח"כ מכרה שמעון ללוי בשטר והחזיק לוי שנה ואח"כ מכרה לוי ליהודה וכתב לו שטר מכירה כדלקמן והחזיק בה שנה הרי שלש שנים ואתא ראובן וקמערער ואומר כי לא מכרה לשמעון ויהודה טוען הרי החזקנו בין שלשתינו שלש שנים ולא מחית ושמעון שלקחה ממך שאנו באין מכחו לא היה לו ליהרר בשטרו יותר מג' שנים וראובן משיב לפי שכל אחד מכס לא החזיק שלש שנים אלא שנה לא השתי למחות שהייתי רואה שאתם יראים להחזיק כדמחזקי אינשי ולא הייתי יודע שבשזיל שהייתם מוכרין זה לזה לסוף שנה לפיכך לא החזקתם כל אחד כי אם שנה: מאטרפין. הלקוחות ויפסיד ראובן לכיון שבשטר לקחו זה מזה כדמפרש רב בסמוך עדים שבשטר אפקו לקלא וידע ראובן ומדלא מיחה הפסיד אבל בלא שטר מאי טעין האי דלא מחאי שלא החזיק אחד מכס שלש שנים ולא אחזקיתו כדמחזקי אינשי כדאמרין לעיל (דף כט:): באמתא: וכו' בשטר. אשני לקוחות אחרונים קאי אבל לוקח ראשון שלקח מן המערער מה לנו ולשטרו ודאם יש לו שטר פשיטא דאין יכול לערער: שטר אית ליה קלא. שמתאספין לכותבו ולחותמו והכל שומעין: ועדים לית להו קלא. מכירה בעדים בלא שטר: המוכר שדה בפני עדים. וקבל עליו אחריותו: גובה. הלוקח מן המוכר אפי' מנכסין ששעבד ומשכן או מכר קרקעותיו אחרי מכירה זו שקבל עליו אחריותה וטעם משום דעדים מפקי לקלא וידעו הלקוחות שמכר זה קרקע באחריות והיה להם להניח למוכר בני חורין כשיעור האחריות אלמא עדים בלא שטר אית להו קלא: שאני לקוחות. אע"ג דמכירה בעדים בלא שטר לית ליה קלא ממילא אלא אם כן יפספשו ויחקרו הדבר: (פ"ג)

תוספות אתא לקמיה דרב יהודה כו'. ומסיק דרב יהודה כו"ש בן אלעזר ס"ל ותימה דבפ' זה בורר (סנהדרין דף ל: ושם לא. ד"ה הוא) אמר רב יהודה עדות המכחשת זה את זה בבדיקות כשרה בדיני ממונות ומוקי לה באחד אומר ארנקי לבנה ואחד אומר. ארנקי שחורה אבל אחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן אין מצטרפין נהרדעי אמרי אפי' א' אומר מנה לבן ואחד אומר מנה שחור ומסיק דאינהו דאמור כו"ש בן אלעזר דהכא משמע דרב יהודה דפליג אנהרדעי פליג אר"ש בן אלעזר דהכא וי"ל דרב יהודה נמי כרשב"א ובהא פליגי דנהרדעי סברי דאחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן דמי למילתיה דר"ש בן אלעזר דלא דייקי ביה סהדי ודמי לארנקי ורב יהודה סבר דלא דמי כלל לארנקי דהתם דאין זה גוף המעשה לא היה להן לבדוק אבל מנה דגוף הדבר הוא שמעידין עליו דייקי וקסבר דמודה ר"ש בן אלעזר במנה שחור דבטלה עדותן אפי' לב"ה ולא דמי למנה ומאתים דעבידי דטעו טפי אלא מדמה מנה שחור ומנה לבן לאחד אומר חבית של יין וא' אומר של שמן דבהא מודו כולי עלמא דנחלקה עדותן כדאיתא התם: נחלקה עדותן. הקשה ריב"א לב"ש דאמרי בכת אחת נחלקה עדותן דחשיבי להו עדות מוכחשת ואפי' בב' כיתי. עדים נמי תבטל עדותן דהוי נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אפילו הן מאה כדאמר בפ"ק דמכות (דף ה:): ואומר ר"י דלאו פירכא היא דמצינו למימר דב"ש כו' יוסי סבירא להו דאמר התם במה דברי' אמורים בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר והכי הלכתא דפסיק רב נחמן כוותיה ואפי' לרבי נמי מצי למימר דהכא מצי מיירי כגון דאתו למיחזי ואפי' אתי לאסהודי הני מיילי כי מסייעי אהדי הוא דאמר נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אבל הכא דהא מכחשי אהדי לא: (תוספות)

אינהו אפסידו אנפשייהו ומי אמר רב הכי והתנן המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין וכי תימא רב תנא הוא ופליג והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות מלוה אזביני קא רמית מלוה כי קא יזיף בצנעא קא יזיף כי היכי דלא ליתזלו נכסיה עליה זביני מאן דזבין ארעא בפרהסיא זבין כי היכי דליפוק לה קלא ת"ר אכלה האב שנה והבן שתיים האב שנה האב שנה והבן שנה והלוקח שנה הרי זו חזקה למימרא דלוקח אית ליה קלא ורמינהי אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שתיים בפני האב שנים ובפני הבן שנה ובפני האב שנה ובפני הלוקח שנה הרי זו חזקה ואי סלקא דעתך לוקח אית ליה קלא אין לך מחאה גדולה מזו אמר רב פפא כי תניא ההיא במוכר שדותיו סתם: **מתני'** האומנין והשותפין והאפוטרופין אין להם חזקה לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה חזקה בנכסי בעלה ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב במה דברים אמורים במחזיק אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר נעל וגדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה:

רס"ז אינהו אפסידו אנפשייהו. דקדו זוזייהו בכדי שהיה להם לחקור יפה אם מכר שום קרקע באחריות ולא עשו לפיכך הפסידו אבל גבי שלש לקוחות אין להפסיד המערער דכיון דליכא שטר במכירות הללו ולא יכא הקול ממילא לא היה לו לחקור דמימר אמר לפי שיראים להחזיק בקרקע שלי לא אכלוה כל אחד שלש שנים: ומי אמר רב הכי. דמכירת הקרקע באחריות בעדים בלא שטר גובה הלוקח כשיטרפוה ממנו מנכסים משועבדים: בשטר. דסתם שטר באחריות נכתב ואפילו לא נכתב קי"ל באחריות טעות סופר הוא וכמי שנכתב דמי: מנכסים משועבדים. מלקוחות וכגון שלא שבו ליה ללוה בני חורין לגבות המלוה מהם: ע"י עדים. כלומר בלא שטר: מנכסים בני חורין. וכגון שמודה שלא פרעו דהא קי"ל המלוה חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים אבל ממסועבדין לא יגבה דעדים בלא שטר לית להו קלא ולא אמרינן לקוחות אפסידו אנפשייהו וקשיא לרב: מלוה על פה. היינו מלוה את חבירו בעדים: אינו גובה לא מן היורשין כו'. טעמא מפרש בשילהי מכילתין שיעבודא לאו דאורייתא ומיהו לא קי"ל הכי אלא כדמפרש התם הלכתא גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות: יזיף איניש בצנעא. ומבקש שלא לפרסם הדבר כדי שאם יבא למכור קרקע לא יבינו העולם שהוא דחוק לפרוע מעות ולא יקחו ממנו ביוקר הלכך מאי הוה להו ללקוחות למיעבד: מאן דזבין בפרהסיא קזבין. כדי שיקפלו עליה לוקחין והלכך אפסידו לקוחות אנפשייהו שאם חקרו יפה היו שומעין בני אדם שמכר מוכר זה כבר קרקע באחריות: אכלה האב שנה. ומת ואכלה בנו אחריו שתיים ולא מיחה המערער: הרי זו חזקה. שמטרפין לשלש שנים דיורש כרעיה דאבוא הוא ולא מזי מערער למטען משום דלא אחזיק כל אחד שלש שנים לא מחיתי שהרי הכל יודעים שדרך הבן לירש את האב: ולוקח שנה. שמכרה לו הבן בשטר: למימרא דלוקח. מיורש אית ליה קלא: ורמינהי כו'. ולרב לא פריך לעיל דרב בלוקח מלוקח מיירי הלכך אלימא ליה טפי למיפרך ממאי דמי ליה: אית ליה קלא. והיה לו למערער למחות ומשום דלא מיחה הוא חזקה: אכלה. המחזיק: בפני האב. שהיתה שלו שנה שאומר שלקחה מן האב: ובפני הבן. לאחר מות האב: ובפני הלוקח. שלקחה מן הבן ויש לו שטר: הרי זו חזקה. ולא מזי מפיק ליה לוקח דבן מידיה דמחזיק משום דקטעין מחזיק שטר היה לי מן האב ונזהרתי בו בשמירתו שלש שנים ועכשיו אבד הימני שלא חששתי לשמרו אחר שהחזקתי שלש שנים בלא מחאה שלא ידעתי מלקיחתך מן הבן לסוף שהי שנים דלוקח מבן לית ליה קלא ולא הוא מחאה: אין לך מחאה גדולה מזו. שמכרה הבן לסוף שהי שנים ללוקח זה והיה למחזיק להזהר בשטר כל הימים עד דמרע ליה לשטרך דהאי לוקח אבל בשלש שנים אחר השטר אין די ומפקינן מידא דמחזיק אם לא נזהר בשטרך כדאמרינן בפירקין לעיל (דף לא). אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו: אמר רב פפא. לעולם אימא לך דלוקח אית ליה קלא והכא אמאי לא חשבי מחאה

לקיחת הלוקח מן הבן משום דמכר לו הבן כל שדותיו סתם אותן שהיו של אביו וטוען הלוקח שגם זה השדה קניתי בכלל הקרקעות כולן דאמרינן ליה כל שדותיו מכר לך חוץ מזו אבל אם מכר זה השדה בפני עצמו בטלה חזקתו של מחזיק דאין לך מחאה גדולה מזו ויש מפרשים במוכר כל שדותיו ומכר לו בפירוש גם זו עמהן ולאו מילתא היא דסתם משמע שלא פירש: מהג"י האומנין. בעלי אומנות שמוכיחין להם בביתם לתקן כלים כגון כבעין או כובסין או חייטין או סורקי בגדים שטוענין לקוח הוא בידי: אין להם חזקה. ולא בחזקת שלש שנים מיירי דסתם אומן לא שייך אלל במטלטלין וחזקת שלש שנים לא נאמרה אלל במקרקעי אבל במטלטלי מי שהוא מוחזק בשל חבירו אפילו שעה אחת שאנו רואים שיואלאים מתחת ידו אע"פ שיש לחבירו עדים שהיה שלו נאמן זה המוחזק לומר לקוח הוא בידי דסתם לוקח מטלטלין מחבירו בלא עדים הוא קונה ובלא שטר חוץ מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי דאינו נאמן כדק"ל במסכת שבעות (דף מו:) וה"נ גבי אומנין אפילו דבר שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר ועשוי לשלחו לאומן כדי לתקנו אין לו חזקה לטוען לקוח בידי מאחר שיש עדים לאידך שהיה שלו וטוען שלחתיו לך לתקנו: שותפין. שלקחו קרקע בשותפות והחזיק אחד בחלק חבירו ואכל כל הפירות שלש שנים אינה חזקה שכן דרך שותפין לאכול זה פירות שלש שנים או ארבע שנים ואח"כ יאכל זה כמו כן ובסדר משנת רבינו גרשום הכי גרסי' השותפין והאפוטרופין והאריסין אבל אומנין לא קתני והכי הוה מסקנא בגמרא דכולי עלמא יש שותף שאין לו חזקה וכיון דשותף אין לו חזקה כל שכן אומן כדמפרש בגמ': והאריסין. שורדיו לתקן הקרקע למחלה לשליש ולרביע אם טוען שני חזקה החזקתי בקרקע ואכלתי הפירות אינה חזקה שיכול לומר המערער לאריסות הורדתיו ודמי הפירות היה משלם לי או זקפתים עליו במלוה אי נמי מנהג אריסים לעבוד קרקע עשר שנים וחמש שנים אוכלין הבעלים כל הפירות של כל השדה ואחר כך אוכלין אריסים חמש שנים כנגדן: לא לאיש. שאוכל פירות נכסי מלווה של אשתו חזקה בנכסי אשתו לאורחיה דבעל למיכל פירי ואם יגרסנה טבול נכסי מלווה שלה ובגמרא פריך פשיטא: בנכסי בעלה. אם אכלה פירות של שדה בעלה ג' שנים אינה יכולה לטוען לקוח הוא בידי כיון דמזונות אשה על בעלה שביק לה למיכל פירי ובגמ' פריך פשיטא: ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן כו'. דומיא דאפוטרופין נינהו זה בנכסיו של זה: ד"א. כל החזקות הללו דאינו חזקה וגם יש מהן דהויין חזקה ולריך ג' שנים: במחזיק. כדמפרש בגמ' בחזקה שיש עמה טענה ומחלוקת שחבירו מערער עליו: אבל בנותן מתנה. בפנינו ומודה לו שילך ויחזיק בה וק"ל דקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה ובהיא חזקה שהיא במקום קנין לקנות קרקע כיון דנעל וגדר כו' היא חזקה לקנות: שחלקו. ורואה כל אחד לזכות בשלו שלא יוכלו לחזור זה בזה: בנכסי הגר. שאין לו יורשין וכל הקודם להחזיק בנכסיו זכה: נעל. עשה דלת: וגדר. או גדר חומה: ופרץ. פירכה כדי שיכנס בה: כל שהוא. בגמ' מפרש: הרי זו חזקה. לבדתי חזור זה בזה כיון דברשות חבירו החזיק: (כ"ט)

תוספות מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות. לא איצטריך אלא משום יורשין דלקוחות תנינא בהדיא וקסבר שעבודא לאו דאורייתא ומלוה בשטר שהוא גובה היינו שלא תנעול דלת בפני לוי ומכר נמי משום תקנת השוק ואע"ג דבירושין לא שייך לחלק בין מלוה על פה למלוה בשטר מ"מ כל היכא דגבי לקוחות חיישינן משום נעילת דלת כמו מלוה בשטר או מלוה הכתובה בתורה למ"ד (קדושין כט:) ככתובה בשטר דמי או כשעמד בדין או עשה עבדו אפותיקי גבי נמי מיתמי אבל מלוה על פה כיון דלא חשש לעשות שטר לגבות מלקוחות כי לא גבי נמי מיתמי ליכא נעילת דלת והא דאמרי' בפ"ק דבבא קמא (דף יא:) גבי הלכה גובין מן העבדים אמר רב נחמן לעולא אמר ר"א אפילו מיתמי לא מיניה מיניה ואפילו מגלימא דעל כתפיה שם מפורש: בפני האב שנה כו'. והא דאמרינן בפרק שני דכתובות (דף יז: ושם ד"ה ואחת) אמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל לא כמו שיש מפרש שם דיתום אפילו גדול במילי דאבוה קטן הוא ואין מועלת חזקה לגביה אפילו שהיה גדול כשמת אביו דהא הכא אמר בהדיא דהוי חזקה כשאכל בפני הבן והאב שני חזקה אלא דוקא שהיה קטן כשמת אביו אינה חזקה אע"פ שאחרי כן הגדיל. ר"י: ואי סלקא

דעתך לוקח איתו ליה קלא אין לך מחאה גדולה מזו. אור"י דהוי מצי לשנויי כאן בשטר כאן בלא שטר דאין מצטרפין אלא בשטר כדאמרינן לעיל אלא שמא דעדיפא מיניה קא משני: (תוספות)

ב

-

מב

דף

גמ' אבוה דשמואל ולוי תנו שותף אין לו חזקה וכל שכן אומן שמואל תני אומן אין לו חזקה אבל שותף יש לו חזקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל השותפין מחזיקין זה על זה ומעידין זה על זה ונעשים שומרי שכר זה לזה רמי ליה רבי אבא לרב יהודה במערתא דבי רב זכאי מי אמר שמואל שותף יש לו חזקה והאמר שמואל שותף כיורד ברשות דמי לאו למימרא דשותף אין לו חזקה לא קשיא הא דנחית לכולה הא דנחית לפלגא אמרי לה להאי גיסא ואמרי לה להאי גיסא רבינא אמר הא והא דנחית לכולה ולא קשיא הא דאית בה דין חלוקה הא דלית בה דין חלוקה גופא אמר שמואל שותף כיורד ברשות דמי מאי קמ"ל שותפות אין לו חזקה לימא שותף אין לו חזקה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע: ומעידין זה לזה

ה"י גמ' אבוה דשמואל. וגם לוי חבירו: תנו. במתני': שותף. השותפים והאפוטרופין כו' אבל אומן לא תנו דכ"ף דאין לו חזקה דהא אין לו חלק כלל דנימא מיגו דהיה לו חלק בו קנה מחבירו את חלקו אלא ודאי לתקנו ניתן לו: אבל שותף יש לו חזקה. דאם איתא דלא מכר לו חלקו היה לו לעבוד את האדמה ולאכול הפירות בשותפות: מחזיקין זה לזה. אם האחד מחזיק בחלקו ובחלק חבירו ג' שנים הויא חזקה: ומעידין. זה על חלקו של זה להעמידה בידו אם בא אחד מן השוק לערער עליו ולא הוי נוגע בעדות כדמפרש לקמן: ונעשין כשומרי שכר זה לזה. שאם מבית אחד מהן נגנב דבר של שותפות חייב לשלם כשומר שכר וזהו שכרו שגם חבירו ישמור הכל כשיעור זמן שמשמר זה עכשיו: והא דאמר שמואל שותף. שמחזיק בכל השדה גם בחלקו של חבירו: כיורד ברשות דמי. כלומר כאילו נתן לו חבירו רשות וכוהו להיות במקומו כדין אריס דמי: לאו למימרא דשותף אין לו חזקה. דהוי כאריס שיורד ברשות ולכך לא הויא חזקתו חזקה ולקמן מפרש דאכתי לשאר דברים קאמר שמואל כיורד ברשות דמי מדלכא קאמר בהדיא שותף אין לו חזקה: דנחית לכולה. שדה שקנו שניהם: דנחית לפלגא. בחלק המובחר החזיק ואמר חלקנו והגיע זה לחלקי והחזקתי בו שלש שנים ואידך טעין עדיין לא חלקנו אלא כך התנינו בינינו שתאכל אותו חלק ג' שנים ואני אחריך כמו כן ג' שנים: אמרי לה להאי גיסא. יש מתרצים בענין זה הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה דנחית לכולה דמנהג שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה ושנה או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי ולשנה הבאה למפרע מה שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו שכל אחד רוצה ליהנות בכל שנה מחלקו וזה שהניח להחזיק לחבירו ג' שנים בכל השדה ודאי מכר לו את חלקו והלכך הויא חזקה: והא דאמר שמואל אין לו חזקה דנחית לפלגא. שכן דרך שותפין לאכול זה פלגא ואידך חבריה פלגא שלש שנים או ארבע ואחר כך אוכלין למפרע בענין זה ארבע שנים אחרות: ואמרי לה להאי גיסא. היכא דנחית לכולה לא הויא חזקה שכן הוא מנהג השותפין לאכול שדה שלש שנים והלכך לא מאי טעין לקוח חלקך בידי והיכא דנחית לפלגא הויא חזקה דסברא הוא

דחלקו דאם איתא דניחא ליה ליהנות מחלקו בכל שנה ולא להמתין שלש שנים או ארבע שנים אחר חזירו כמנהג שותפין לא היה לו לזרר חלק אחר לבדו אלא יעשו בשותפות וחלקו הפירות: הכי גרסי' רבינא אמר הא והא דנחית לכולה הא דאית בה דין חלוקה. ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה הויא חזקה דכיון דיף כדי לזה וכדי לזה אינו מנהג להניח האחד להקדים לו חזירו ג' שנים אלא אם כן מכר לו חלקו: דלית בה דין חלוקה. אינה חזקה דהתם מנהג הוא לאכול זה שלש או ארבע שנים שלימות כל השדה ואחר כך זה משום דבשניהם ביחד אינו כדאי והכי קיימא לן והך עובדא דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא דזבון אמתא בשותפות מר משתמש ראשונה שליטת כו' בריש פרוקין (דף כט:); ופרשין טעמא כי היכי ללא ליחזקו אהדדי ה"ה דאי הוה כל אחד משתמש שלש שנים רזופין לא תהוי חזקה דהא לית בחדא אמתא דין חלוקה והלכך לא תהוי חזקה ואינהו דאחזקו בסירוטין משום דלמא לא ידעי העדים לסוף ג' שנים שלקחיה בשותפות ויטעון המחזיק בה שאינו שותף ותהוי חזקה חזקה: לומר שנוטל. כדון אריס שזרד ברשות אפי' בשבח המגיע לכתפים גמר פירי כגון קמה לקאור וענבים לבצור נוטל כל החצי כדון אריסי העיר ואפילו הוא שדה שאינו עשוי לטיע אלא לזריעה ונטעה הוא נוטל כל דינו כאלו עשוי לטיע כדון היורד ברשות דאלו יורד שלש ברשות שמין לו וידו על התחתונה דאם השבח יתר על היציאה נוטל את היציאה ואם היציאה יתר על השבח נוטל יציאה שיעור שבח כדאמר בב"מ בהשואל (דף קא.). היורד לתוך שדה חזירו ונטעה שלש ברשות אמר רב שמין לו וידו על התחתונה ושמאל אומר אומדן כמה אדם רוצה ליתן על שדה זו לטיע וא"ר פפא לא פליגי כאן בשדה העשויה לטיע כאן בשדה שאינה עשויה לטיע והכא חשיב להאי שותף כיוור ברשות והלכך שקיל בשדה שאינה עשויה לטיע כשדה העשויה לטיע ואי הוה אמר שמואל שותף אינו לו חזקה הוה אמינא דידו על התחתונה הואיל ובכלא רשות חזירו ירד: (כ"ט)

תוספות אבל שותף יש לו חזקה. יש ענין לשותף דאין לו חזקה כדמפרש לקמן וא"ת א"כ ליתני במתני' שותף אין לו חזקה אע"פ שיש שותף שיש לו חזקה כי היכי דתני אריס אע"פ ששאר אריס שאינו אריסי בתי אבות יש להן חזקה ויש לחלק: שותף כיוור ברשות דמי לאו למימרא דאין לו חזקה. וא"ת מנא ליה דילמא לענין שנוטל בשבח המגיע לכתפים כדאמר בסמוך וכ"ת דמשמע ליה דבכל ענין מדמי ליה לאריס דלמא כשאר אריסים קאמר שיש להן חזקה ולא כאריסי בתי אבות: שבח המגיע לכתפים. מפרש רש"י בכמה מקומות וכן רבינו שמואל דמגיע לכתפים כגון ענבים הראויין ליבצר וקשה דאמר' בפ"ק דב"מ (דף טו:); והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל לבעל חוב בשבח המגיע לכתפים ואי ס"ד היינו ענבים הראויים ליבצר א"כ בעל חוב לא גבי מינייהו כדאמר בכתובות פ' נערה (דף נ:); אמר ליה זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא אמר ליה לא יהא אלא בעל חוב דחזו לבודיא קאמינא סוף סוף כל העומד ליגדר כגדור דמי דצריכי לדקלא קאמינא אלמא לא גבי מאותם העומדים ליגדר ולאו פירכא היא דהא רש"י נמי לא בעי למימר מאותן העומדים ליבצר מיד אלא כלומר כל דבר שסופו ליתלש כגון פגין או בוסר ור"ת מפרש מגיע לכתפים היינו דבר שבא ע"י טורח ומייתי ראייה מהא דתנן בסוף יש נוחלין (לקמן דף קלד.). האומר זה אחי אינו נאמן ויטול עמו בחלקו מת יחזירו נכסים למקומם נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו ובעי רבא (שם קלה:); שבח ששבחו נכסים מאליהם מהו בשבח המגיע לכתפים לא תבעי לך דכי נפלו ממקום אחר דמי כי תבעי לך בשבח שאינו מגיע לכתפים כגון דקלא ואלים ארעא ומסקא שרטון משמע שבח שאינו מגיע לכתפים היינו בא מאליו ולר' אלחנן נראה דאדרבה משם קשה לר"ת דלמה שינה בלשון דמעיקרא קאמר נכסים ששבחו מאליהם מהו ובתר הכי קאמר כי תבעי לך בשבח שאין מגיע לכתפים דמעיקרא נמי הוה ליה למימר שבח שאין מגיע לכתפים אלא משמע דשבח המגיע לכתפים נמי הוי נכסים ששבחו מאליהם וע"ק לר"ת אמאי קאמר כגון דקלא ואלים ה"ל למימר כגון פירות הבאות מאליהם ואומר רשב"א דאין תימה לפי' רש"י דשבח המגיע לכתפים היינו פירות אמאי חשיב להו כנכסים שנפלו לו ממקום אחר ויטלו אחיו עמו הלא גם להם יש פירות בארצם שהיתה כנגד זו דהא מבעי ליה בדקלא ואלים ארעא ומסקא שרטון אי חשיב כנפלו לו נכסים ממקום אחר כ"ש פירות דאית לן לאחשובינהו טפי כנפלו לו ממקום אחר כדמוכח גבי בכור (לקמן דף קכד.). דפליגי רבי ורבנן בחפירה והווי שיבלי (שלחופי) והווי תמרי אי בכור נוטל פי שנים אי לא ואפ"ה מודו בדקלא ואלים וארעא ומסקא שרטון דשקיל אלמא חשבינן פירות טפי בנפלו

לאחר מכן מדקלא ואלים ומצינן למימר שפיר שיטלו אחיו בפירות ואע"פ שגם לקחו נגדם בחלקם זהם טרחו והם אכלו אבל מה שהמת טרח למה לא יקחו בטורח המת כמותו וכתלושים חשיבי ואי תלשם ואח"כ מת זה דבר פשוט שיטלו עמו ומיהו קשה לפי' הקונט' למה הוצרך כאן להאריך ולומר בשבח המגיע לכתפים דהיינו פירות שבכל שנה ושנה כדין אריס לא היה לו לומר אלא שנוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע דהיינו כדין אריס דיורד שלא ברשות שקיל בשדה העשויה ליטע כדין אריס כדאמר בהשואל (ב"מ דף קא.) היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות כו' ומסיק דבשדה העשויה ליטע אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ולנוטעה ופרש"י דהיינו כדין אריסי העיר אבל לפר"ת אתי שפיר דה"פ שנוטל דוקא בשבח המגיע לכתפים דהיינו בא ע"י טורח בשדה שאין עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע כדין אריס אבל באין מגיע לכתפים לא יטול כדין אריס ואף על גב (דאדם) נוטל בשבח דאתי מעלמא ממילא כדמשמע בפ' מי שאחזו (גיטין דף עד:) הכא שיורד שלא ברשות סבר גמרא דאין לו ליטול בשבח הבא מאליו כדין אריס ומי'מ קשה דבכל מקום גרס ובשדה (.) שאינו שלו) בוי"ו ולפירוש זה הוה ליה למימר בשדה בלא וי"ו כיון דחדא מילתא היא ויש ליישב פ"ה ונפרש ההיא דהשואל כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו ולנוטעה דלאו היינו כדין אריס דלאריס נותנין יותר למחצה ולשליש כי עוסק בה לתקנה כמה צרכים אלא ה"פ כמה אדם רוצה ליתן לקבלן ליטע שדה זו ולא ירד בה לאריסות אלא מיד נוטל שכרו ונוטל יותר משכיר יום כי שכיר יום אין

(תוספות)

יתקלקל

אם

לתקן

עליו

א

-

מג

דף

אמאי נוגעין בעדותן הן הכא במאי עסקינן דכתב ליה דין ודברים אין לי על שדה זו וכי כתב לו מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקות הימנה לא אמר כלום הכא במאי עסקינן כשקנו מידו וכי קנו מידו מאי הוי הרי מעמידה בפני בעל חובו דאמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו הכא במאי עסקינן דקביל עליה אחריות דמאן אי נימא אחריות דעלמא כל שכן דניחא ליה אלא אחריות דאתיא ליה מחמתיה וכי מסלק נפשיה מינייה מי מסתלק והתניא בני עיר שנגנב ספר תורה שלהן אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר ואם איתא ליסלקו בי תרי מינייהו ולידייני שאני ס"ת דלשמיעה קאי תא שמע האומר תנו מנה לבני עירי אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר ליסלקו בי תרי נפשייהו ולידייני הכא נמי בס"ת ת"ש האומר תנו מנה לעניי עירי אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר ותסברא עניי שקלי דייני מיפסלי אלא אימא אין דנין בדייני עניי אותה העיר ואין מביאין ראיה מעניי אותה העיר ואמאי לסתלקו בי תרי נפשייהו ולידייני הכא נמי בספר תורה ואמאי קרי להו עניי דהכל אצל ספר תורה עניי הן ואיבעית אימא לעולם כדקתני עניי ממש ובעניי דראמו עלייהו והיכי דמי אי דקיץ להו ליתבו בי תרי מינייהו מאי דקיץ להו ולידייני הכא במאי עסקינן דלא קיץ להו ואב"א לעולם דקיץ להו וניחא להו דכיון דרווח רווח: ונעשין שומרי שכר זה לזה

ה"פ אמאי. מעידין זה על זה: נוגעין בעדותן הן. לכל זמן שלח חלקו לגמרי אם יטול שום מערער כלום מן השדה יפסידו שניהן ונמלא דלעלמו מעיד: דכתב ליה. האי מעיד להאי מחזיק דין ודברים אין לי עמך בכל השדה ואפילו על חלקי שהכל שלך והכי משמע דין ודברים לא יהא לי על שדה זו ולשון חכמים הוא לומר אין לי במקום לא יהא לי והלכך כיון דנתן לו חלקו מעיד עליה דלא נוגע בעדות הוא והכי נמי הוא

מאי לתרואי כשהקנה לו חלקו אלא רבותא נקט לאשמועינן דבכי האי גוונא הוי לשון מתנה: מאי הוי. הרי אינו לשון מתנה ואכתי נוגע בעדות הוא: האומר לחבירו. שותף: ואין לי עסק בה. כלומר לא יהא לי עסק בה ומכלל אתה שומע אלא הכל יהא שלך אלא שלא הוסיף הדבר בפירוש מפיו: ודי יהו מסולקות לא אמר כלום. לכיון דכבר יש לו חלק בשדה והוא אומר לא יהא לי חלק בו אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפלה הוא הלואי שלא יהא לי חלק בשדה זו וכל זמן שלא אמר יהי נחון כך שדה זו לא ילא עדיין מרשותו ואין תופס לשון זה אלא בדבר שעדיין לא זכה בו והוא מתנה עליו שלא יהא שלו כשיבוא הזמן שעתיד לזכות באותו דבר דאין אדם זוכה בדבר בעל כרחו כדלקמן בפירקין (דף מט.) ובכתובו' (דף פג.) דנחלה הבאה לו לאדם לאחר מכן מתנה עליה שלא יירשנה אבל מכיון שכבר הדבר שלו הוא והוא אומר לא יהא שלי לא אמר כלום דבעל כרחו יהיה שלו כל זמן שלא יתננה לאחרים כן נראה בעיני ועיקר והכי מוכח לקמן בפירקין וי"מ דמשום הכי לא אמר כלום דקאמר אין לי דין ודברים ולא קאמר לא יהא ונמצא שהוא מכזב שהרי יש לו חלק בו והוא אומר אין לי ושבש הוא דאין זה לשון הגמ' לומר בשום מקום לא יהא והכי מוכח לקמן דקמפני הכא במאי עסקינן בשקנו מידו ולא קא מתרץ באומר לא יהא: כשקנו מידו. שותף חבירו קנה מידו בקנין סודר והשתא דאיכא קנין מועיל התנאי: ובי קנו מידו מאי הוי. אכתי אמאי מעיד להעמיד השדה בידו הרי נוגע הוא בעדות זו דניחא ליה שיהיה השדה ביד השותף מפני שמעמידו האי נותן לפני בעל חובו שאם יש לו שום בע"ח שהלואו מעות קודם שהקנה לחבירו חלקו שהיה לו בשדה יבא בעל חוב ויטרפו אותה שהרי חזיה משועבדת לו ויפטר זה הנותן מבעל חובו ולא יהיה ליה רשע ולא ישלם כדלקמן בשמעתין שאילו יטרפוה מזה בעדים שיאמרו שלא היה לאלו שותפין חלק בה לא יוכל בעל חוב שלו לגבות הימנה והו"ל ליה רשע ולא ישלם: שלא באחריות. וכל שכן באחריות: אין מעיד לו עליה. אין מטטרף עם עד אחר להעמידה בידו ואע"ג דאי הוה מפסיד לוקח לא הדר עליה דמוכר: מפני שמעמידה כו'. ובדלית ליה ארעא אחריתי מוקמינן לה לקמן בשמעתין דלא ניחא ליה למהווי ליה רשע ולא ישלם: דקביל עליה אחריות. האי שותף לחבירו ממה שהקנה לו וכדמפרש ואזיל דהשתא אינו מעמידה לפני בעל חובו והלכך מעיד: אחריות דעלמא. שלא בשביל חוב חבירו אלא מערער לומר שדה זו של אבותי או שלי היא: כל שכן דאינו מעיד. לנוגע בעדות הוא כשמעיד להעמידו ביד זה דניחא ליה דתהווי בידו משום דאי מפיק מיניה עליה הדר: אלא אחריות דאתא ליה מחמתיה. אם יטרפוהו בשביל חובו שחייב לאחרים יחזיר לו הדמים הלכך מעיד עליה גבי ערער דעלמא להעמידה בידו שאינו מעמידו בפני בעל חובו דמה הנאה יש לו אם יטרפנה בעל חוב מיד זה ולא יהא כנגדו ליה רשע סוף סוף ליה רשע ולא ישלם הוא גבי חבירו שקיבל עליו אחריות וחייב לשלם ואין לו ונכנס בע"ח זה במקום בעל חוב ראשון וגם אם לא יעיד לו מה מפסיד הרי אחריות דעלמא לא קיבל וממ"נ בין יעיד בין לא יעיד בע"ח אחד הוא דיך לו דהוי כנגדו ליה רשע ולא ישלם ולקמן בשמעתין מוכח דמיקרי ליה רשע מוכר באחריות וטרפוהו מן הלוקח ואינו משלם לו: וכי מסלק. שום שותף נפשיה מחלקו: מי מסתלק. בתמיה מי הוי סילוק גמור אפילו לגבי עדות ללא הוי נוגע בעדות כלל ויכול להעיד דאוקמת ליה בשקנו מידו: והתניא כו'. וטעמא משום דאיכא למימר קנוניא הוא דעבוד כדי שיעיד לו עליה ויעמידנה בידו ואחר כך יחזור לשותפותו: אין דנין. הגנב והוא טוען לקחתיו בדמים או שום טענה: ראייה. עדים שראוהו פגנבו או שמעידין שזהו ס"ת של אותה העיר דכולן שותפין ונוגעין בעדותן: ליסתלקו. יכתבו דין ודברים אין לי על ספר תורה זה ויקנו מידם: דלשמיעה קאי. ואין יכול לסלק עצמו שלא יהא נוגע בעדות שהרי נהנה בו ויולא בשמיעתו אלא אם כן ילך לו לדור בעיר אחרת שלא יהנה בקריאתו: לבני עירי. לכרכי בני העיר לחומות העיר ולכל כרכי רבים: וליסלקו בי תרי מינייהו. שלא יהנו בו כלל ויתנו מכיסם כנגד המנה של כבור: הכא נמי בס"ת. שפירש תנו מנה לבני עירי לקנות בו ס"ת: ותסברא עניי שקלי כו'. גמרא

קא פריך עלה ומתרחץ לה והדר מקשי מינה ושיטת הגמרא היא זו ועדיין לא סיים קושיא שלו למיפרך מינה עד לכסוף כלומר ותסברא דהכי קאמר דוקא שהדיינין יפסלו בשביל העניינים והלא אין נוגעין בעדותן כלל: ההכל אלכ ספר תורה עניינים הם. שכולן כריכים לו ודרך בני אדם לקרוא בני עירו עניינים כשאין להם ס"ת דעניות גדול הוא זה: ואי בעית אימא לעולם. כל הברייתא כדקתני דבעניינים ממך מיירי ודייני העיר שאינן עניינים קאמר דמפסלי ודקא קשיא לך דיינין אמאי מפסלי הרי אין נוגעין בעדות: בעניי דרמו עלייהו. על דייני העיר פירוש עשירי העיר וכדמפרש ואזיל להשתא נוגעין בעדות הן: אי דקיץ להו. דבר קצוב לבני העיר לכל אחד כמה יתן לעניי העיר משלו בכל שנה ושנה: ומשני דלא קיץ להו. אלכ הכל לפי האורך ולפי מחסורן של עניינים נותנין דכל זמן שיש מן המנה בעין לא יתנו הדיינין כלום: לעולם דקיץ להו. ואפ"ה ניחא להו לדיינין שינתן המנה לעניינים: דכיון דרווח. שיש להם מעות רווח כלומר הרי יש להם מעות ולמה יתנו כלום כל זמן שאין כריכין: (רש"י)

תוספות והכי קאמר שנוטל בשבח המגיע לכתפים כאריס שלא יסתלקו אותו כמו קבלן כמו שעושיין לנוטע שלא ברשות שמסלקין אותו בכך אפי' משדה העשויה ליטע ובשדה שאין עשויה ליטע כו' פי' ועוד שגם בשדה שאין עשויה ליטע נוטל כמו בעשויה ליטע מה שאין כן בנוטע שלא ברשות: אין לי עסק בה לא אמר כלום. וא"ת דבפרק השולח (גיטין דף מג: ושם) גבי מוכר עבדו לנכרי כו' אמר היכי דמי אונן דכתב ליה לכשתברח ממנו אין לי עסק בד אלמא אין לי עסק בד הוי לשון טוב ואור"י דאין לי עסק בד משמע אלא תהא לעצמך וגבי עבד דמהני הרי את לעצמך מהני נמי אין לי עסק בד אבל בשדה דלא שייך למימר הרי את לעצמך כי אמר נמי אין לי עסק בד לא אמר כלום דכיון דליכא לפרושי אין לי עסק בד אלא תהא לעצמך גבי שדה כמו גבי עבד לא משמע גבי שדה אין לי עסק בה אלא סילוק דין ודברים כדמוכח בכריתות (דף כד:): מפני שמעמידה בפני בעל חובו. וא"ת מאי איריא מפני שמעמידה תיפוק ליה משום דלא ניחא ליה דתיהוי תרעומת עליו כדאמר' בפ"ק דב"ק (דף ח:): ראונו שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ואתא בעל חובו וקטריף לה מיניה דינא הוא דאתי ראונו ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דא"ל לא ניחא לי דתיהוי לשמעון תרעומת עילואי וי"ל דאין נפסל בשביל כך לעדות א"נ הכא מיירי אפילו במכיר בה שהיא שלו דליכא תרעומת: וליסלקו בי תרי מינייהו ולידיינו. וא"ת והא בעינן. תחילתו וסופו בכשרות והכא הוי תחילה בפסול והוי כמו קרוב ונתרחק ואור"י דלא שייך תחילתו בפסול הכא כיון שאין פסולות תלוי בגוף אלא בממון. ה"ג ותסברא עניינים שקלי ודיינין מיפסלי [אלא] ה"נ בספר תורה ואמאי קרי להו עניינים

(תוספות)

כו':

ב

-

מג

דף

אמאי שמירה בבעלים היא אמר רב פפא דאמר ליה שמור לי היום ואני אשמור לך למחר: תנו רבנן מכר לו בית מכר לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו עליו מכר לו פרה מכר לו טלית מעיד לו עליה מפני שאין אחריותו עליו מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב ששת רישא בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה וקא מערער דלא ליזיל שמעון לאסהיד ליה ללוי דניחא ליה דהדרא וכיון דאסהיד ליה דלוי הוא היכי מצי מפיק לה מיניה דאמר ידענא דהאי ארעא דלאו דיהודה היא ובהוא זכותא דקא מפיק לה מלוי ליפקה מיהודה דאמר השני נוח לי הראשון

קשה הימנו ואי בעית אימא כגון דאית ליה סהדי למר ואית ליה סהדי למר ואמור רבנן ארעא היכא דקיימא תיקום

ד"ר שמירה בדעלים היא. שכל אחד משמר קלת מן השותפות בביתו וקי"ל צב"מ בהשואל (דף כה). שמירה בדעלים פטור ואע"ג דבשואל כתיב פטור בדעלים הא יליף שומר סכר התם מיניה מדכתיב וכי ישאל וי"ץ מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון וכיון שהיה ראובן משמר מחלק שמעון בשעה שנגנבה או אבד מחלקו בבית שמעון הרי שמעון פטור מחלק ראובן שהרי ראובן עמו במלאכתו: אמר רב פפא. כגון שהתנו ביניהם כד שמור לי היום כל השדה חלקי וחלקך ואשמור לך למחר לכיון דלא שמרו ביחד כלל אלא בזה אחר זה ליכא שמירה בדעלים הלכך נעשו שומרי סכר זה לזה להתחייב באונסין ולא שמועינן אתא דהיינו שמירה בשכר כשמסמר כל השדה וחלק חבירו בכלל כדי שישמור לו חבירו למחר כמו כן דס"ד אמינא דשומר חנם הוא דבלאו חלק חבירו היה צריך לשמור את שלו ושמירה אחת היא בין הכל ולא ליהוי שומר סכר קמ"ל: (זה שייך לעיל). בתוספתא בהגוזל האומר תנו מאה דינר לכנסת תנו ספר תורה לכנסת ינתן לכנסת הרגיל בה ואם היה רגיל בשנים יתנו לשניהם האומר תנו לעניים יתנו לעניי אותה העיר ר' אחא אומר לעניי כל ישראל בן האוכל משל אביו ועבד האוכל משל רבו קולא ונתן פרוסה לעניים או לבנו של אוהבו ואינו חושש משום גזל שכך נהגו בעלי בתים. ע"כ: מכר לו בית. אדם לחבירו: אין מעיד לו. מוכר לזוקה להעמידה בידו שאם יבא להטרף עם אחר ולהעיד שהוא שלו נוגע בעדות הוא: מפני שאחריותו. של בית עליו דמוכר שאם יטרפוה מן הזוקה יחזור על המוכר והלכך ניחא ליה למוכר שתעמוד ביד הזוקה ולא יטרף לפרעו כלום הכי שמעינן ליה השתא: מכר לו פרה. לקמיה מפרש ליה ואזיל: שאין אחריותו. לזוקה עליה דמוכר אם יטלוהו הימנו מחמת המוכר שגזלה והיינו דקפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא מ"ש מטלטלי דלא הוי אחריות עליו ממקרקעי אם שתי מכירות הללו באחריות הוי תרוייהו אחריותו עליו ואי שלא באחריות הא תרוייהו אין אחריותו עליו: רישא בראובן שגזל שדה משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה. כלומר אינש מעלמא ומערער על שדה זו שציד לוי ואומר שלי היא ומביא עדים או שטר שלא יבא שמעון הנגזל ויטרף עם אחר ויעיד שזה השדה אינו ליהודה כגון שידע שום עדות לפסול עדות של יהודה בגזלות וכן שטרו מפני שרואה שמעון שהיה השדה ביד לוי הקונה ואחרי כן היום ולמחר יביא שמעון ראיה שזו השדה שלו היה וראובן גזלו ממנו ויזיאו מיד לוי ויטלנו לעלמנו דהרקע אינה נגזלת ולא מהני בה יאוש ושינוי רשות והלכך נוגע בעדות הוא דלא ניחא ליה שיטלנו יהודה דתו לא מצי שמעון לאפוקי מיניה כדמפרש לקמן דנוח לו לוי ויהודה קשה לו והלכך אין מעיד לו שמעון הנגזל ללוי עליה והכי קאמר ברייתא מכר לו בית מכר לו שדה ראובן הגזלן ללוי אין מעיד לו שמעון הנגזל ללוי לזוקה עליה כנגד יהודה המערער מפני שאחריותו וסופו של נגזל עליו לזוקה להזיאו דהרקע מידו והלכך נוגע הוא בעדות זו ולקמן מפרש אמאי מוקי לה בגזל ומכר הוה שפיר מצי לאוקומה בגזלן גופיה ואתא יהודה וקמערער דלא יבא שמעון הנגזל להעיד לראובן הגזלן להעמידה בידו משום האי טעמא גופיה דניחא ליה דהדרא ליה וסיפא מפרש לקמן: ומקשינן ואכתי אמאי אינו מעיד לו עליה הא כיון דאסהיד ללוי היא. דהס"ד השתא הכי דמפקינן לה מיהודה ומוקים לה ביד לוי דקמסהיד הוא בשדה ללוי הוא ולא דיהודה וכיון דהודה בפני בית דין דשל לוי הוא היכי מצי מפיק לה מלוי אחרי כן והלא הודלת בעל דין כמאה עדים דמי ונמלא שחינו מרויח כלום בעדות זו ואינו נוגע בעדות זו כלל ואמאי קתני דאין מעיד: ומשני דאמר ידענא דההוא ארעא לאו דיהודה היא. דפסול לעדי יהודה בגזלותא או דמכחיש לטענותיו בשום ענין בעולם כגון שמעיד בפני הודה לו וממילא מתוקמא השדה ביד לוי ואע"ג דלא קאמר ללוי הוא: ומקשינן אכתי אמאי אינו מעיד לו עליה. מה מפסיד שמעון אם תהיה בחזקת יהודה והא בההוא זכותא דקמפיק לה מלוי היום ולמחר דקמייתי עדים

שקדה שלו היא וגזלה ראובן ממנו ה"נ ליפקה מיהודה בהנהו עדים עכמן ונמלא שאין מרויה כמה שמעיד ללוי כלל: ומשני משום הכי אינו מעיד דקסבר שמעון לוי נוח לי ויהודה גברא אלמא הוא וקשה ממנו ולא אוכל לדון עמו אם יבא בידו ומש"ה פסלין ליה להאי עדות דאיכא למימר שזהו מחשבתו של שמעון ואין לנו להכשיר אלף עד דפשיטא לן דאינו נוגע בעדות כלל הכא הוה לן למימר איפכא לוי הראשון נוח לי ויהודה השני קשה הימנו אבל לשון המשנה כך היא בכתובות (דף קט.ו): ואי בעית אימא. להכי לא מצי שמעון לאפקוק מיהודה כגון דאית ליה סהדי לשמעון שהקדה שלו ואית ליה סהדי ליהודה שמכחישין לאלו ואומרים שהקדה של יהודה ואמור רבנן בכל ספק דין קרקע היכא דקיימא ארעא תיקום שלל יוציאנה ב"ד מיד המחזיק בה כדאמר גבי פלוגתא דרבה ורב יוסף (לעיל לב:). היכא דקיימא ארעא תיקום לפי שנסתפק לנו הדין וכן (לעיל לד:). גבי זה אומר של אבותי אר"נ כל דאלים גבר (ס"א וכגון שאין לו עדות וחלוקה לזה יותר מזה ע"כ) ומשום דמספקא לן מי שרואה להחזיק יחזיק ולא נוציא מידו וגבי נכסי דבר שטיא (כתובות דף כ.ו). אמר נמי אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא והכא נמי אי מטיא לידיה דיהודה לא מצי שמעון לאפקוקי מיניה בהני סהדי דמפיק לה מלוי דכיון דמן הדין אוקימנה ביד יהודה שהרי ממ"נ אין ללוי חלק בה הרי יהודה מוחזק ולא תלא עוד מידו ולא דמי להאי דאמרן לעיל בפרקין (דף לא:). הדך אייתי סהדי דלצהתיה היא אר"נ נחמן אנו אהתינו ליה ואנו אסקי' ליה דאע"ג דהתם נמי איכא סהדי למר ואיכא סהדי למר ואפ"ה אחזקניה לאחד ע"פ עדיו והדך מסלקינן ליה כשמציא חבירו עדים שלו היינו טעמא משום דכיון דשניהם באין יחד לדין ושני בעלי דינין יש להן עדים לא היה לב"ד להחזיק לאחד יותר מחבירו אלף כל דאלים גבר הלכך הדך מסלקינן ליה ויהו כבתחילה וכל דאלים גבר דשלא כדון הורידוהו לאחד מהן בקרקע (פ"ה)

תוספות אמאי שמירה בבעלים היא. פי' אם התחילו שניהם לשמור יחד כל אחד בשעה שהוא משמר חלק חבירו חבירו נמי משמר לו חלקו ואע"פ שאין עמו במלאכה בשעת אונס כיון שהיה עמו בתחילת שמירה בעליו עמו קרינן ביה כדתניא (ב"מ דף צו.). היה עושה עמו בשעת שאלה אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה היה עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בשעת שאלה ואפילו לא התחילו שניהם לשמור יחד מכל מקום האחרון פטור שהראשון היה עמו במלאכה בשעה שהתחיל השני לשמור: דאמר שמור לי היום כו'. וא"ת אכתי שמירה בבעלים היא דאמרינן בריש השואל דבעלים באמירה גבי שואל את הפרה ובעלה עמה וי"ל שאני התם דבאמירה משעבדי עצמן ליכנס במלאכתם מיד אבל הכא לא משתעבד עד למחר וא"ת ומאי קמ"ל שמואל דנעשין שומרי שכר זה לזה מתניתין היא בהשוכר את האומנים (ב"מ דף פ:). שמור לי ואשמור לך שומר שכר וי"ל דאי מהתם הוה אמנא לפי שהם אינן שותפין אבל הכא שהם שותפין כל אחד ואחד כששומר חלק חבירו שומר גם בשביל עצמו: וכיון דאסהיד דלוי הוא כו'. הוה מצי לשנויי כגון דאסהיד שמעון דשל אבותיו דלוי הוה ובתר הכי אתי שמעון וטעין דמלוי זבנה ואית ליה סהדי דראובן גזלה ממנו ומכרה ללוי: כגון דאית ליה סהדי למר כו'. תימה דלא הוה ליה למימר כגון דהא מעיקרא נמי ידעינן דאית ליה לשמעון סהדי דדידיה היא כדקתני ראובן שגזל שדה משמעון ואי לית ליה לשמעון סהדי שגזלה ראובן ממנו אנו היכי ידעינן שגזלה ומכח מה הוא מערער ויהודה נמי ע"כ אית ליה סהדי דאי לאו הכי מאיזה כח מערער והכי הל"ל כיון דאית ליה סהדי למר כו' ומאי ס"ד דמקשה ואין לומר דמעיקרא ס"ד דאיירי כגון דאית ליה ליהודה עדים דשל אבותיו היא ולשמעון הנגזל אית ליה סהדי דאכלה שני חזקה וטעין מיהודה זבנה דא"כ מאי קאמר בהאי זכותא דמפיק לה מלוי ליפקה מיהודה הא בהאי זכותא דמצי לאפקוקי מלוי לא מצי לאפקוקי מיהודה דבעדי גזילה המעידין שגזל ראובן ממנו מצי מפיק לה מלוי שבא מכח ראובן ומיהודה לא מצי מפיק לה אלא בעדי חזקה ונראה לרשב"א דס"ד דמעיקרא דיהודה בעי לאפקוקי מלוי משום דאית ליה סהדי דראובן מכר לו וללוי אין עדים ובא שמעון להעיד ללוי דשל לוי היא ומשום הכי פריך כיון דמסהיד דהאי ארעא דלוי היא היכי מפיק לה מיניה והוה מצי לשנויי דלא מסהדי בהאי לישנא דלוי היא אלא דאמר דראובן מכרה ללוי אלא דעדיפא מינה משני והשתא פריך שפיר דבההיא זכותא דמפיק לה מלוי ליפקה מיהודה דשניהם באין מכח ראובן ואם יביא שמעון עדים דראובן גזלה ממנו מצי לאפקוקי מתרוייהו: (תוספות)

ולוקמה בגזלן משום דקא בעי למיתנא סיפא מכר לו פרה מכר לו טלית דדוקא מכר דהוה ליה יאוש ושינוי רשות אבל לא מכר דהדרא ליה לא תנא רישא נמי מכר וסיפא נמי נהי דמייאש מגופיה מדמיה מי מייאש לא צריכא דמית גזלן דתנן הגוזל ומאכיל את בניו והניח לפנייהם פטורים מלשלם ולוקמה בירש הניחא למאן דאמר רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי שפיר אלא למאן דאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי מאי איכא למימר ועוד קשיא ליה לאבבי מפני שאחריותו עליו ואין אחריותו עליו מפני שהיא חוזרת לו ואינה חוזרת לו מיבעי ליה אלא כדרבין בר שמואל דאמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו ודוקא בית או שדה אבל פרה וטלית לא מיבעיא

רע"ז אבל הכא שמעון ויהודה אינו באין לדון זה עם זה אלא לוי ויהודה ומלוי הוא דמפיק לה יהודה מן הדין דהא ודאי לוי מגזלן קנאה וכיון דמן הדין אנו מחזיקין ליהודה בהאי שדה כשיבא שמעון לריב עמו דיינינן ואוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ארעא בחזקת יהודה והלכך אין מעיד לו שמעון ללוי אם יודע שום עדות שפוסל עדיו של יהודה או שמעיד הוא ואחד בפנינו הודה לו דניחא ליה דתיהוי ביד לוי דהדר ומפיק לה מלוי ע"י עדיו שראו שגזלה ראובן ממנו ובתור הכי אפילו מייתי יהודה סהדי דהא ארעא דידיה היא לא מאי מפיק לה משמעון שכבר פסל שמעון עצמו ועד אחר עמו עדיו של יהודה ועוד כיון דאית ליה נמי לשמעון סהדי דהא ארעא דידיה היא אמור רבנן היכא דקיימא ארעא תיקום: ומקשינן לרב ששת דלוקמה בלוקח מן הגזלן שלא יעיד הנגזל ללוקח וליתני גזלן אם איתא להך ברייתא כדמפרש לה רב ששת למה ליה לתנא לדחוק עצמו למיתני מכר לו בית גזלן ללוקח והלא היה יכול למכור דין זה בגזלן עצמו בלא מכירה דאי אתא יהודה וקמערער עליה דגזלן ראובן אין מעיד לו שמעון הנגזל עליה משום דהוי נוגע בעדות כדפירש והכי הוה ליה למיתני בברייתא ת"ר גזל לו בית גזל לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו של נגזל עליה דגזלן: ופרקינן משום דבעי למיתני סיפא מכר לו פרה מכר לו טלית. מעיד לו עליה ללא משכחת לה דמעיד לו עליה אלא בגזל ומכר כגון שמכר לו ראובן הגזלן ללוי הלוקח שלא באחריות ואתא יהודה וקאמר שלי היא מעיד לו שמעון הנגזל ללוי הלוקח ללא דיהודה היא דהא לא הדר שמעון ומפיק לה מיניה ללוי ואינו נוגע בעדות וכגון דשמעיניה לשמעון דאייאש בעודה בבית ראובן קודם שמכרה ללוי דהוי יאוש ביד גזלן ושינוי רשות ביד לוקח דאפילו למאן דאמר בפרק הגוזל בתרא יאוש כדי לא קני יאוש ושינוי רשות קונה וקנה הלוקח שאין בו זכות כלל לבעלים הראשונים ולפיכך מעיד לו עליה דאפילו אי מייתי נגזל סהדי שגזלה ראובן ממנו לא מפיק מלוי דקנה ביאוש ושינוי רשות ואילו היה נוטלה יהודה מלוי לא מפסיד נגזל בהכי מידי דבלאו הכי לא מאי מפיק לה מלוי וכה"ג לא משכחת לה אלא בגזל ראובן ומכרה ללוי אבל אם לא מכרה ללוי אין מעיד לו לראובן שכל זמן שהן ביד ראובן הגזלן מאי מפיק להו נגזל מיניה ואע"ג דאייאש והלכך אין מעיד שמעון לראובן שאינו של יהודה כי נוגע בעדות הוא דמיד ראובן מאי מפיק להו אבל מיד יהודה לא מאי מפיק להו מאחר שיזכרוהו בית דין ע"פ עדיו ומשום דלא משכחת לה לסיפא אלא בגזל ומכר

הנא נמי רישא בגזל ומכר ולאשמועינן אתא דבגזל ומכר יש חיבוק בין מקרקעי למטלטלי דמקרקעי אינו מעיד דהוי נוגע בעדות דהדרא ליה דאין יאוש ושינוי רשות מועיל בקרקע דקרקע אינה נגזלה ובמטלטלין מעיד דקנה לה לוקח ביאוש ושינוי רשות ולא תהדר ליה להאי מעיד דאיכא למ"ד בהגוזל דשינוי רשות ואח"כ יאוש לא קניא אבל ביאוש ושינוי רשות הכל מודים דקנה הלוקח ולא הדרא גזילה למרה אללא מן הגזלן יטול הנגזל דמיה: ופרכינן וסיפא נמי. אמאי מעיד לו נגזל ללוקח ומפיק לה מיהודה ומוקי לה ביד לוי נהי דמייאש מגופה דפרה וטלית ולא יוציאנה מיד לוי דהא קנייה בשינוי רשות שאחר יאוש: מדמי מי מייאש. בתמיה וכי מוחל הוא לגזלן דמי גזילתו והלא נתחייב לו הגזלן דמיה והלכך ניחא ליה דתיקו ביד לוי שיחזור ויטול הדמים מראובן שאילו היה נוטלה יהודה בעדים נמצא שלא היה לו לשמעון חלק בהך פרה וטלית ולא היה גובה מראובן כלום והלכך נוגע בעדותו הוא ואמאי מעיד: לא כריכא דמית גזלן. דהשתא אפילו מדמיה מייאש דזורשין פטורין משלם וכ"פ הלוקח דקנייה ביאוש ושינוי רשות דבהיתרא אתו לדידה: דתנן הגוזל כו'. והלכך מעיד ללא נוגע בעדותו הוא: ומאכיל את בניו. אע"פ שנהנו בניו עכאמן מן הגזילה פטורין דאינהו לא גזול מידי: והניח לפנייהם. כלומר או שהניח לפנייהם גזילה קיימת לאחר מותו פטורין דקנייה ביאוש ושינוי רשות אי נמי כשאכלום כדמוקי לה התם: ומקשינן לרב שסת דלוקמה לרישא בגזל ומכר משום סיפא ולוקמה בירש אם איתא דבגזל ומכר מיירי ובדמית גזלן א"כ מה ראה התנא ללוקח עכאמן ולשנות שיטתו בגזלן שמכר אפילו לא מכר הגזלן נמי אללא גזל ומת וכיון דמת הוריש לבניו היה יכול למארא חיבוק בין רישא לסיפא כגון ראובן שגזל שדה משמעון ומית גזלן וירשו לוי בנו ואתא יהודה וקמערער לא ליזיל שמעון ומסהיד ללוי בן ראובן דלאו דיהודה היא דקרקע אינה נגזלת והדרא ליה מן הירש משום הכי נוגע בעדותו הוא דאי מפיק לה יהודה מיניה דירש לא הדרא לשמעון דהיכא דקיימא ארעא תיקום אבל בסיפא שגזל ראובן טלית או פרה משמעון ומת וירשו לוי בנו ואתא יהודה וקמערער מעיד לו שמעון עליה דאיכא יאוש ביד ראובן ושינוי רשות ביד לוי יורש דרשות יורש כרשות לוקח דמי ולא תיהדר ליה לנגזל לא פרה ולא דמיה ולא הוי נוגע בעדות והכי הו"ל לתנא למיתני גזל לו בית והוריש לבנו אין מעיד כו' גזל לו פרה והוריש כו' והאי דקאמר ולוקמה בירש לאו דוקא אללא ליתני יורש ואגב שיטפא דמקשי ליה לרב שסת דמפרש ומוקי לה בגזלן קאמר ולוקמה בירש ומיהו בירש לא מצי לאוקומה דהא קתני מכר אח"כ מתרץ לה למיתני הוריש: הניחא למ"ד. בהגוזל בתרא עלה דהך משנה רשות יורש גזלן לאו כרשות לוקח מגזלן דמי דאילו גבי לוקח איכא יאוש ושינוי רשות וקני ללוקח רשותא אחריתי היא ואילו יורש כרעיה דאבוא ובדרשות גזלן מורישו דמי ולא קנייה ביאוש גרידא דהא שינוי רשות ליכא גבי יורש וכל היכא דאיתא דהדרא בעין לנגזל והך משנה דקתני והניח לפנייהן פטורין מוקי לה התם כשאכלום ללא הויא גזילה קיימת והלכך פטורין והלכך לא מיתוקמא הך סיפא בירש ללא מצי למיתני ומעיד לו נגזל לירש עליה משום דהדרא ליה פרה וטלית לנגזל אם תעמוד ביד יורש ונוגע בעדות הוא: כרשות לוקח. דקנייה יורש ואע"פ שגזילה קיימת כדקתני והניח לפנייהם פטורין דמשמע אפילו גזילה קיימת: מאי איכא למימר. ליתני גזל והוריש אמאי תני גזל ומכר בלא מכר נמי מתוקמא שפיר כיון דבדמית גזלן מוקי לה רב שסת: ועוד קשיא ליה לאבוי. במאי דמוקי לה רב שסת בגזל ומכר והוצרך לפרש מפני שאחריותו עליו מפני שאחריות וזכות יש למעיד עליו דאידיך שהוא מעיד לו דהיינו לוקח ולא מצינו בגמרא שום אחריותו עליו מפורש כן עליו דלוקח אללא עליון דמוכר מפני שאחריותו של אידיך עליו דמוכר והכי הוה ליה למיתני מכר לו בית מכר לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שחוזרת לו מכר לו פרה מכר לו טלית מעיד עליה מפני שאינה חוזרת לו: אללא כדרבין בר שמואל. אתא לאשמועינן רישא דהך ברייתא ולא בגזל ומכר מיירי ואע"ג דדינא הכי כדלעיל מיהו ברייתא לאו בהכי איירי אללא במוכר קרקע שלו שהיתה משועבדת לבעל חוב ומכרה ללוקח זה ואתא

איניש מעלמא וקמערער ללא יעיד לו המוכר ללוקח מפני שאחריותו של בעל חוב עליו דמוכר לגבות מקרקע זה והלכך ניחא ליה דתיקו ביד הלוקח דהדר עלה בעל חוב ולא ליהוי מוכר ליה רשע ולא ילם וכנגד לוקח לא ליהוי ליה רשע שהרי לא באחריות מוכר לו והלכך אין מעיד דנוגע בעדות הוא אבל בסופא מוכר לו פרה וטלית ללוקח וחתא איניש מעלמא וקמערער מעיד לו מוכר ללוקח עליה וכגון שמכרה לו שלא באחריות מפני שאין אחריותו דבעל חוב עליו ללוקח המוכר לגבות מטלטלין ששעבד ומכר לאחרים אפילו עשאן אפותיקי לבעל חוב ואח"כ מכרן לאחרים כדרכא ואישהכח ללא נוגע בעדות הוא: (כ"ז)

תוספות דוקא מוכר דהוה ליה יאוש ושינוי רשות. פ"ה וכגון שמכר ראובן ללוי שלא באחריות ונראה דפירש כן משום דאי באחריות הוי שמעון נוגע בעדות דאע"ג דהוי יאוש ושינוי רשות מפיק לה שמעון מלוי כיון דאין שום הפסד ללוי שיחזור על ראובן אבל בקרקע דאינה יאוש ושינוי רשות הדרא ליה כדפ"ה דאין מועיל יאוש בקרקע וקשה לר"י דבירושל' (דכלאים פ"ז) אמר דיאוש מועיל בקרקע דאע"פ שאינה נגזלת מ"מ מהני בה יאוש וגבי עבד משמע בהשולח (גיטין דף לט:) דמהני ביה יאוש אע"ג דאיתקש לקרקע ובשמעתין דסיקריקון (שם דף נח:) אור"י דמוכח נמי כן ונראה דמייירי שלא נתייאש והוה מצי לפלוגי נמי בפרה וטלית בין לפני יאוש בין לאחר יאוש אלא מילתא דשכיחא נקט דבקרע אין רגילין להתייאש כשישראל גזלה שאם לא יוכל להוציאה מידו משום דלא ציית דינא יוציאנה מיד בנו: ונוקמה בירוש'. וא"ת והא יורש אין מעיד לו עליה דהדרא ליה כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיא:) דכל דבר המסויים כגון פרה וטלית חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם וי"ל דהא אוקימנא בריש הגוזל קמא (שם דף צד:) כשעשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת והכא איירי בלא עשה תשובה: אלא כדרבין בר שמואל. ואיירי ברייתא דוקא שלא באחריות דאזי יכול להעיד על פרה וטלית ומילתא דשמואל איירי בכל ענין ורבנותא נקט אפי' שלא באחריות: (תוספות)

דף **מד** **-** **ב**

בסתמא דלא משתעבדא ליה מאי טעמא מטלטלי נינהו ומטלטלי לבע"ח לא משתעבדי ואע"ג דכתב ליה מגלימא דעל כתפיה הני מילי דאיתנהו בעינייהו אבל ליתנהו בעינייהו לא אלא אפילו עשאו אפותיקי נמי לא מאי טעמא כדרכא דאמר רבא עשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גובה ממנו שורו וחמורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה הימנו מאי טעמא האי אית ליה קלא והא לית ליה קלא וליחוש דלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי דאמר רבא אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי קני מקרקעי קני מטלטלי ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה דלא כאסמכתא ודלא כטופסא דשטרי הכא במאי עסקינן כגון שלקח ומכר לאלתר וליחוש דילמא דאיקני הוא שמעת מינה דאיקני קנה ומכר קנה והוריש לא משתעבד לא צריכא דקאמרי עדים ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם והאמר רב פפא אע"ג דאמור רבנן המוכר שדה לחבירו שלא באחריות ובא בע"ח וטרפה אינו חוזר עליו נמצאת שאינה שלו חוזר עליו הכא במאי עסקינן במכיר בה שהיא בת חמורו ורב זביד אמר אפילו נמצאת שאינה שלו אינו חוזר עליו דא"ל להכי זביני לך שלא באחריות גופא אמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו היכי דמי

בסתמא. שלא ייחד לו פרה וטלית בפירוש ללא משתעבדא ליה לבע"ח הך פרה וטלית: לא משתעבדי. לית להו קלא ולא יזירו לקוחות דאי משתעבדי אין לך אדם שלוקח עוד מטלטלין מחבירו דלמא טרפי להו מיניה: אלא אפילו עשאן אפותיקי. להך פרה וטלית שיחדן לו לגבות חובו משם אם לא יפרענו עד זמן פלוני: אפותיקי. פה תהא קאי: עשה. ליה עבדו אפותיקי לבעל חובו ומכרו אחרי כן הלוח לאיש אחר: אית ליה קלא. אפסידו לקוחות אנפשייהו: והא לית ליה קלא. פרה וטלית ולא ידעו הלוקוחות להזהר והלכך מעיד לו עליה דאין מעמידה בפני בעל חובו: ומקשינן ואכתיי בפרה וטלית אמאי מעיד וניחוש דלמא אקני ליה האי מוכר מטלטלי אגב מקרקעי לבעל חובו להשתעבד לו לגבות חובו מהן אם לא יפרענו בזמנו וחזר ומכרם וכי מעיד ללוקח שהן שלו נוגע בעדות הוא מפני שמעמידן בפני בעל חובו והכי אשכחנא דכה"ג משתעבדי מטלטלי לבעל חוב דאמר רבה כו' וגבי מטלטלי מן הלוקוחות דנכסים שאין להם אחריות כגון מטלטלין נקנין עם נכסים שיש להן אחריות לענין מהנה בכסף בשטר ובחזקה והוא הדין לענין שעבוד דמיגו דחייל שעבוד אמקרקעי חייל נמי אמטלטלי אבל אקני ליה מטלטלי גרידי בסודר להשתעבד לו לכשיגיע זמנו אם לא יפרענו יגבה מהם לא קני ואפילו בלשון מהנה דכל דאי לא קני דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניא בפרק איזהו נשך (ב"מ 77 סו:): ו מר רב חסדא והוא דכתב ליה. בשטר השעבוד דלגמרי משעבד להו למטלטלי בהדי מקרקעי: ללא כאסמכתא כו'. דכיון דאין זו מכירה גמורה ולא מהנה ולא משכון אלא שעבוד בעלמא ודמי לאסמכתא דקאמר ליה אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מאן הלכך צריך לכתוב בו לאלוהי שטרתי ללא כאסמכתא דאסמכתא לא קניא: טופסי דשטרי. הוא שטר העשוי להעתיק ממנו שטרות ולא נכתב לגבות בו ואין בו ממש: הכא במאי עסקינן. למאי מעיד כגון שקנה הך פרה וטלית ומיד מכרה בפנינו דודאי לא ליה בינתים ולא שעבדס למלוה: וניחוש דלמא דאיקני אמר ליה כלומר אכתיי איכא למיחש דאקני ליה להך פרה וטלית למלוה אגב מקרקעי והיכי דמי כגון דמקמי הכי כשלוה כתב למלוה בשטר משעבדנא לך אגב מקרקעי כל נכסי דקנאי ודעתיד אנא למיקני וכשלקח הפרה והטלית אחרי כן נשתעבדו לו מיד ואכתיי אמאי מעיד אלא מדלח חיישה להכי איכא למשמע דמי שכותב כן דאקני האומר לחבירו נכסים שאני עתיד לקנות אני מוכר לך או משעבד לך ואחר כן קנה ומכר לאחרים או כתב לו דאיקני והוא קנה אחרי כן ומת והוריש לבניו לא משתעבד להאי שכתב לו דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אע"פ שעתיד לבא ובעיא היא לקמן בפרק מי שמת ולא איפשיטא ומשמע מהכא דלא משתעבד: לא צריכא. הא דקאמרי מעיד ולא חיישינן דלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי כגון דקאמרי עדים ידענא ביה כו' והלכך לא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי שהרי לא היו לו מקרקעי והלכך מעיד דכיון שמכר לו הך פרה וטלית בלא אחריות וגם אין מעמידה בפני בעל חובו לאו נוגע בעדותו הוא כלל והשתא מתוקמא אפילו בלא לקח ומכר לאלתר והא דלא קאמר אלא לא צריכא משום דאמורא לא תירץ הכי לעיל אלא סתם הגמרא תירץ כן [ושטיה זו נוהגת ברוב המקומות] ופירש ר"ח ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם צריכי לאסרודי הכי זה האיך לא נתפרש ממנו מעודו ועד היום וצרי לנו במה שקנה וכי לא קנה קרקע מעולם לא במתנה ולא בקניה כגון הא דגרסינן בהאשה רבה ביצמות (דף פח.). נשאת ואחר כך בא בעלה תלא מזה ומזה אמר רב לא שנו אלא שנשאת כו' ומסקינן בה לא צריכא דאתו תרי ואמרי אנו הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון לא ידעיתון ליה כו': נמצאת שאינה שלו. שהעידו עדים שגזלה המוכר ומכרה לו ובא בעל השדה ונטלה ממנו חוזר לוקח על המוכר ולא הויא מכירה כלל דבשלמא היכא דטרפה בעל חוב הויא מכירה דעביד אינש דזבין ארעא ליומיה בשביל פירות יום אחד כדאמרינן בבבא מליעא (דף יד.). ופירות שאכל שלו הן כדאמר שמואל בפרק שנים אוחזין בטלית (שם דף טו.). בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא אבל לוקח מגזלן אמר התם (דף יד.): המוכר שדה לחבירו

ונמצאה שאינה שלו אמר שמואל מעות יש לו שבה אין לו ללוקח אלא הדרא ארעא והדרי פירי וכל השבח והלכך כיון דלא מרויח מידי לאו מכר הוא כלל והכא נמי גבי פרה וטלית אמאי מעיד הא איכא למימר דנוגע בעדותו הוא דניחא ליה למוכר דתיקו ביד לוקח דאי מפיק ליה מינייה מערער בעדים שמעידין שהיא של מערער הרי נמצא שאינה שלו של מוכר אלא גזלה מהאי מערער ומכרה לזה ויחזור לוקח עליו דמוכר ואף על גב דשלא באחריות מכר: ומשני במכיר בה. הלוקח ומודה בפני עדים שהפרה זו בת פרתו של מוכר היא ולא גזלה מעולם וכן הטלית נארג בביתו והודלת בעל דין כמאה עדים דמי ואידך מערער בעי לאפוקה מיניה בעדי שקרים או טועים בין בהמת המערער לבהמת המוכר להשתחא לא הדרי לוקח עליה דמוכר כיון דמודה דשלו היתה והלכך מעיד לו מוכר לפסול עדיו של מערער דלאו נוגע בעדותו הוא והא דנקט חמורו ולא בת פרתו משום דלקמן אמרינן הכי: ורב זביד אמר. אף על גב דאינו מכיר בה שהיא בת חמורו מעיד לו עליה דאפילו ודאי גזלה אינו חוזר עליו דאמר ליה להכי זביני לך כו': (ה"ט)

תוספות עשה עבדו אפותיקי ומכרו כו'. אפילו אי סבר רבא דעבדי כמקרקעי דמי נקט אפותיקי לאשמועינן בין בשטר בין בעל פה: שורו אפותיקי ומכרו כו'. הא דלא חשיב מכר בהדי הקדש דמפקיע מידי שעבוד משום דהקדש מפקיע אפי' אקני ליה מטלטלין אגב מקרקעי מה שאין כן במכר: והוא דכתב דלא כאסמכתא. מספקא לן אי במטלטלי אגב מקרקעי דוקא או אפילו במקרקעי לחודיה: כגון שלקח ומכר לאלתר. הוה מצי למיפרך א"ה אפי' בית ושדה נמי אלא מגופה פריד: דלא הוה ליה ארעא מעולם. מכאן תשובה לאומרים דמה שנהגו לכתוב בהרשאות ונתתי לו ארבע אמות בחצרי אע"ג דלית ליה קרקע משום דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות בארץ ישראל דקרקע אינה נגזלת אי נמי דאין לך אדם שאין לו ד' אמות לקברו דהכא משמע דאפשר שאין לו קרקע וכן משמע בפ' שלישי דקדושין (דף ס: ע"ש) הרי את מקודשת לי על מנת שיש לי קרקע משמע דאפשר שאין לו ודוחק להעמיד בגר שאין לו חלק בארץ ועוד דא"כ לא יעשה אדם שני שטרי הקנאה שהראשון קנה ארבע אמותיו ונראה לר"ת דהיינו טעמא כיון שמודה שיש לו קרקע וחוב הוא לו שהרי על ידי קרקע מקנה לחבירו אפילו יש כמה עדים שמכחישים אותו הרי הודאת בעל דין כמאה עדים ולא חיישינן למיחזי כשיקרא כדאשכחנא (לקמן דף קמט). גבי איסור גיורא דנפק אודיתא מבי איסור ואף על גב שהיה איסור משקר הקשה מהר"ר חזקיהו דמכל מקום ניהוש הכא דלמא אקני ליה מטלטלין אגב קרקע והודה שיש לו מקרקע אע"פ שלא היה לו מעולם ונראה דכולי האי לא חיישינן שמא שיקרו להודות ונראה לו דבזמן הזה שרגילים לכתוב והקניתי לו ארבע אמות בחצירי א"כ מילתא דשכיחא היא וא"כ מכר לו פרה וטלית אין מעיד לו עליה אע"ג דאיכא עדים דלא היה ליה ארעא מעולם:

(תוספות)

דף - מה

אי דאית ליה ארעא אחריתי עליה דידיה הדר אי דלית ליה ארעא אחריתי מאי נפקא ליה מינה לעולם דלית ליה ארעא אחריתי דאמר לא ניחא דליהוי [תהילים לו-כא] לוח רשע ולא ישלם סוף סוף לגבי אידך נמי לוח רשע ולא ישלם הוא דאמר להכי זביני לך שלא באחריות מכריז רבא ואיתימא רב פפא דסלקין לעילא ודנחתין לתתא האי בר ישראל דזבין ליה חמרא לישראל חבריה וקא אתי עכו"ם ואניס ליה מיניה דינא הוא דמפצי ליה מיניה ולא אמרן אלא שאינו מכיר בה שהיא בת חמורו אבל מכיר בה שהיא בת חמורו לא ולא אמרן אלא דלא אניס ליה לדידיה ולאוכפא אבל אניס

ב - מה דף

המפקיד אצל חבירו בעדים אינו צריך להחזיר לו בעדים לא ס"ד אלא המפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים מיתבי אביי ראה עבדו ביד אומן וטליתו ביד כובס אומר לו מה טיבו אצלך אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה לא אמר כלום בפני אמרת לו למוכרו וליתנו לו במתנה דבריו קיימין מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבה סיפא ביוצא מתחת ידי אחר וקאמר ליה אחר בפני אמרת לו למוכרו וליתנו במתנה מיגו דאי בעי א"ל מינך זבנתיה כי א"ל נמי בפני אמרת לו למוכרו דבריו קיימין ומהימן קתני מיהת רישא ראה היכי דמי אי דאיכא עדים למה לי ראה נתי עדים ונשקול אלא לאו דליכא עדים וכי ראה מיהא תפיס ליה לא לעולם דאיכא עדים והוא דראה והא את הוא דאמרת המפקיד אצל חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים אמר ליה הדרי בי מתיב רבא לסיועי לרבה הנותן טליתו לאומן אומן אומר שתים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת כל זמן שהטלית ביד אומן על בעה"ב להביא ראייה נתנה לו בזמנו נשבע ונוטל עבר זמנו המוציא מחבירו עליו הראיה ה"ד אי דאיכא עדים ליחזי עדים מאי קאמרי

רש"י המפקיד אלל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים כי א"ל נמי לקוח הוא בידי מהימן ולא משכחת מתני' דקתני אומן אין לו חזקה אלל היכא דראה לא שגא מסר בעדים לא שגא לא מסר דלמסירה לא חייש רבוי דעכשיו אינו יכול לטעון החזרתו כך דהא קח חזינו ליה בידו וגם אינו יכול לטעון לא מסרתו לי לדמי לדברים העשויין להשאל ולהשכיר ואמר לקוחה היא בידי דא. נו נאמן אע"ג דליכא עדי מסירה ובכה"ג לחוד הוא דס"ל לאבוי דאומן אין לו חזקה והכי הויא מסקנא דשמעתין כאבוי: ראה עבדו ביד אומן. שאלמדו אומנות והך ראה בעדים היא שאינו יכול לטעון לא ראתי וכגון שהחזיק בו שלש שנים דאי בפחות מג' שנים למה לי דנקט אומן דמשמע אבל באדם אחר הויא חזקה חזקה והאמר ר"ל (לעיל דף נו.) הגודרות אין להן חזקה ולוקימנן אין להן חזקה לאלתר אבל יש להן חזקה לאחר נ' שנים: וטליתו כיד כובס. ואפילו שעה אחת: לא אמר כלום: אומן אין לו חזקה: בפני אמרת. לפלוני למוכרו וליתנו לו במתנה: דבריו. קל. גזלן קיימין הכי ה"ד השתא והיינו דקפריך מאי שנא רישא כו': אמר רבא כו'. ברישא מפרש לה והדר מפרש תיובתא: ביואל. הטלית מתחת ידי אחר שטוען שלקחו מן האומן וקאמר ליה אחר לבעל הבית החובעו ואמר לו מה טיבו אללך והלא מסרתיו לאומן לתקנו והוא משיב מן האומן קניתיו ובמאורתך מכרו לי שבפני אמרת לו למוכרו הרי הוא כמי שטוען ממך לקחתי דמיגו דאי א"ל האי מחזיק לבעה"ב מנך זבנתיה ומהימן הוא דהא לאו אומן הוא כי א"ל נמי יודע אני דזבנתה ניהליה לאומן וזבנה אומן ניהלי מהימן דהיינו כדאמרן לעיל דאי א"ל דזבנה מינך קמאי דידי מהימן: אי דאיכא עדים. שמסר לו למה לי ראה הא את הוא דאמרת ל"ג אלא שמסר לו בעדים ל"ג ראה ל"ג לא ראה אמרת דאין אומן מהימן משום דכיון דהפקידוהו בעדים צריך להחזירו. בעדים ואמאי קתני דכי ראה אינו נאמן אבל אם לא ראה מהימן דמשמע דאין צריך להחזיר לו בעדים: וכי ראה אותו ביד האומן מיהא תפיס ליה. בעה"ב ומוציאו מידו אלמא היכא דראה אפילו לא מסר בעדים לא מהימן אומן וקשיא לרבה דאמר דהיכא דמסר שלל בעדים ל"ג ראה לא שגא לא ראה מהימן אומן: ומשני רבה לא לעולם היכא דלא מסר בעדים אומן מהימן ואפילו ראה כדאמרנו והכא מייירי כגון דאיכא עדים שמסר לו וגם ראה הטלית בידו דכיון דאיכא תרתי עדים וראה לא מצי לאחזוקי ביה ולמימר לקוח הוא בידי שהרי בתורת פקדון בל לידו ומיגו ליכא למימר דהא לא מצי למימר החזרתיו כך שהרי רואין אותו עכשיו בידו ועכשיו חזר בו רבה בעל כרחו ממאי דאוקי למתני' במסירת עדים אע"ג דלא ראה אין לו חזקה לאומן והשתא ס"ל דהיכא דאיכא תרתי עדים וראה אין לו חזקה אבל עדים ולא ראה או ראה ולא עדים יש לו חזקה שיכול לטעון החזרתיו כך היכא דלא ראה ואע"ג דמסר בעדים דהדר ביה ממאי דאמר לעיל צריך להחזיר לו בעדים וכ"ג היכא דליכא לא עדים ולא ראה דיש לו חזקה ולאבוי בראה לחוד תליא מילתא אם ראה ביד אומן אין לו חזקה ואם לא ראה יש חזקה ולמסירה לא חיישינן בין בעדים בין בלא עדים: והאמרת כו'. וכיון דאיכא עדים למה לי דאם: מתיב רבא. לאבוי: לסיועי לרבה. נראה בעיני דבלשון הזה אמר רבא בבית המדרש תניא כוותיה דרבה ותיובתא דאבוי: על בעה"ב להביא ראייה. עדים משום דאומן מהימן מיגו דמצי למימר לקוח הוא בידי יכול לטעון עד כרי דמיו כדאמרנו גבי הגהו עיזי דאכלי חושלי בנהרדעא (לעיל דף נו.): בזמנו נשבע ונוטל. כלומר אם בזמנו חובעו דזין נשבע ונוטל דהיינו מן הנשבעין ונוטלין שכיר בזמנו נשבע ונוטל וטעמא בשבועות משום דבעל הבית טרוד בפועלו הימנוהו לשכיר: עבר זמנו. אחר ששקעה החמה: המוציא מחבירו. שכיר: אי דאיכא עדים. שמסר לאומן בפניהם ומסתמא גם בפניהם קאץ הפסוקות: ליחזי. דינין עדים מאי קאמרי: (רש"י)

תוספת עדים אפי' לא ראה דלא מהימנא אמאי אינו נאמן במיגו דאי בעי אמר חזרתיו לך ומיהו קשה דלשון אי הכי אפילו בעדים נמי לא משמע הכי אלא משמע אי הכי דשלא בעדים נאמן במיגו בעדים נמי הוה לך למימר מיגו בשלמא לדידי דלית לי מיגו שלא בעדים בעדים נמי לית לי מיגו אלא לדידך קשה ור"ת דחק לפרש ואין נראה כלל לר"י: המפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים. וא"ת אכתי להימניה במיגו דאי בעי אמר נאנסו כדאמרינן בסוף המוכר את הבית (לקמן דף ע. ושם) גבי מפקיד אצל חבירו בשטר ואפי' מאן דפליג התם היינו משום דשטרך בידי מאי בעי ותיירך ר"ת דודאי הוה מצי אביי למיפריך ליה אי הכי בעדים נמי להימניה במיגו דאי בעי אמר נאנסו אלא דלא אסיק אדעתיה ואותביה מבריייתא ואודי ליה דבראה איירי מתני' ותו ליכא למפריך מידי אנאנסו וי"מ דהא דקאמר הכא דצריך להחזיר לו בעדים היינו אם רוצה להיות פטור משבועה אבל בשבועה נאמן במיגו דנאנסו. ואין מחזיר לו בעדים והכי פי' לעיל לא שנו דאומן אין לו חזקה בלא שבועה אלא שמסר לו בעדים אבל מסר לו שלא בעדים נאמן בלא שבועה במיגו דאי בעי אמר לא היו דברים מעולם ומיירי קודם שנתקנה שבועת היסט ולכך כי אמר לא היו דברים מעולם אין צריך שבועה אי נמי לאחר שנתקנה וללישנא דבעי בשבועה דררא דממונא ולא חשיב הכא דררא דממונא דאמר לא בא לידי בתורת אומנות ואין מודה שנתחייב בו מעולם ולא חשיב דררא דממונא אלא מנה לי בידך וא"ל הן למחר א"ל תנהו לי וא"ל נתתי לך שמודה שנתחייב ועל פירוש זה קשה לר"ח דמאי פריך לקמן מראה עבדו ביד אומן אי דאיכא עדים למה לי ראה לייטי עדים ולישקול הא מהני ראה דאפילו בשבועה לא יהא נאמן דאין לו מיגו דבלא ראה מהימנן הוא בשבועה במיגו דנאנסו ובריייתא משמע דלא אמר כלום דאפילו בשבועה אינו נאמן ונראה לו לתרץ דהכא לא חשיב מיגו דטעמא דמ"ד דצריך להחזיר בעדים משום דכיון דלא הימניה בשבועה כדאמר בשבועות (דף מא: ושם) דהויא כאילו א"ל בהדיא אל תחזיר לי אלא בעדים הלכך לא מהימנן במיגו דאיהו דאפסיד אנפשיה אבל התם בהמוכר סבר דאין צריך להחזיר לו בעדים ולא חשיב כאילו אמר אל תחזירני אלא בעדים ולכך נאמן במיגו אבל אין נראה דאפילו מאן דאית ליה צריך להחזיר לו בעדים כי איכא מיגו מהימנן דאי לאו הכי תקשי מאי פריך ליה אביי מההיא דראה עבדו ביד אומן דסברא דאין צריך להחזיר לו בעדים הא איכא תנא בשבועות דאית ליה המלוה את חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים ויסבור רבה כוותיה אלא משום דאפילו ההוא תנא דשבועות מודה בפקדון דאיכא מיגו דנאנסו דאין צריך להחזיר לו בעדים לכך נראה כפי' ר"ת: נתנה לו בזמנו נשבע ונוטל. וא"ת והא אמר בפ' המקבל (ב"מ דף קיב: ושם) אומן אומר שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת המוציא מחבירו עליו הראיה דקציצה מידע ידיע ובפ' כל הנשבעין (שבועות דף מו. ושם) פריך ליה ומשני דהך דהכא כרבי יהודה דקציצה נמי לא דכיר דטרוד הוא בפועליו וא"ת א"כ לאחר זמנו נמי אמאי אמר המע"ה הוה לן למימר נשבע ונוטל דמאי טעמא אמרינן בעלמא לאחר זמנו דאין נשבע ונוטל כדמפרש בריש כל הנשבעין דחזקה דאין שכיר משהה שכרו ואין בעה"ב עובר בבל תלין והכא הרי שהה שכיר ובעה"ב עבר דמודה שקצץ לו אחת ועדיין חייב לו וליכא למימר דמיירי כגון דאמר לא קצצתי לך אלא אחת ופרעתי לך דא"כ בזמנו אמאי נשבע ונוטל הא כרבי יהודה מוקמי לה ואיהו בעי הודאה במקצת ואין לתרץ נמי כגון שאומר אותה אחת שקצצתי לך ברשותך שהיתי דלא עבר בבל תלין דמ"מ חזקה דאין שכיר משהה שכרו ליכא דהרי שיהיה אחת ודוחק לומר דמאי דחזינן דשיהיה שיהיה ומאי דלא חזינן דלא שיהיה לא שיהיה: אי דאיכא עדים ליחזי עדים מאי קאמרי. דודאי ידעי הקציצה דרגילות הוא תימה לר"י דעדיפא מינה הוה ליה למיפריך דאי איכא עדים וראה דאכתי לא מסיק אדעתיה לאוקמה בלא ראה אם כן אמאי מהימנן אומן שהטלית בידו והכי הוה ליה למימר בשלמא לרב' מוקי לה בדליכא עדים דמהימנן לרבא במיגו אלא לאבבי במאי מוקי לה בין דאיכא עדים בין דליכא עדים לא מהימנן במיגו ויש לומר דהכי קאמר אי דאיכא עדים ואתא לאשמועינן דאע"ג דאיכא עדים אומן מהימנן וכגון דלא ראה ליחזי עדים מאי קאמרי אלא לאו דליכא עדים דתו לא מצית לאוקומי בדלא ראה דאם כן מאי קא משמע לן פשיטא דכי ליכא עדים ולא ראה (תוספת)

אלא לאו דליכא עדים וקתני אומן מהימנן מיגו דאי בעי א"ל לקוחה היא בידי מהימנן נמי אאגריה לא לעולם דליכא עדים והוא דלא ראה מתיב ר"נ בר יצחק אומן אין לו חזקה אומן הוא דאין לו חזקה הא אחר יש לו חזקה ה"ד אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה אלא לאו דליכא עדים וקתני אומן אין לו חזקה תיובתא דרבה תיובתא: ת"ר נתחלפו לו כלים בכלים בבית האומן הרי זה ישתמש בהן עד שיבא הלה ויטול את שלו בבית האבל או בבית המשתה הרי זה לא ישתמש בהן עד שיבא הלה ויטול את שלו מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב הוה יתיבנא קמיה דחביבי ואמר לי וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתא אמר רב חייא בריה דר"נ לא שנו אלא הוא אבל אשתו ובניו לא והוא נמי לא אמרן אלא דא"ל טלית סתם אבל טליתך לא האי לאו טלית דידיה הוא א"ל אביי לרבא תא אחוי לך רמאי דפומבדיתא מאי עבדי א"ל הוה לי סרבלאי לא היו דברים מעולם הא אית לי סהדי דחזיהו גבך אמר ליה ההוא אחרינא הוה אפקיניה ונחזינהו אמר ליה איברא לא מפיקנא ליה אמר רבא שפיר קאמר ליה

רש"י אלא לאו דליכא עדים. עדי מסורה ואע"ג דרעה: וקתני אומן מהימנן. דקתני על בעה"ב להביא ראיה כרעה ותיובתא דחביי דאמר לך מהימנן היכא דרעה: דליכא עדים ולא ראה. ודברי הכל מהימנן דמאי אמר לך היו דברים מעולם: הא אחר. איניש בעלמא ללאו אומן: היכי דמי. דלאומן אין לו חזקה ואחר יש לו חזקה: אי דליכא עדים. שמשך בעה"ב ללאומן בפניהם והוא דרעה הטלית

עכשיו בידו א"כ היאך דייקנין אחר יס לו חזקה הא כיון דליכא עדים דבחזרת פקדון בל לידו וגם רואין אותו עכשיו בידו ללא מאי למימר החזרתיו כך הא ודאי לא מהימן לומר לקוח הוא בידי למאי שנא מאריס ואפטרופוס שאין יכולין לומר לקוח הוא בידי והא ליכא למימר דבדליכא עדים ולא ראה מיירי והלכך אחר מהימן דהא אפילו אומן נמי מהימן לדברי הכל דהא אוקמינן לעיל המפקיד אלל חבירו בעדים אין כריך להחזיר לו בעדים ומיגו דמאי אמר החזרתיו כך כי אמר נמי לקוח הוא בידי מהימן: אלל ללא דליכא עדים. בשעת מסירה והלכך אע"ג דרואין אנו בידו דאחר יס לו חזקה דכיון דלאו אומן יכול לומר לקוח הוא בידי כדיון כל הקונין מטלטלין מחזריהן שאין כריכין עדים אלל מכיון שהוא מוחזק בו יכול לומר שלי הוא שלקחתיו ממך: וקתני אומן אין לו חזקה. היכא דליכא עדים ואיכא ראה כדביי: תיובתא דרבה. דאמר לעולם מהימן אומן עד דליכא תרת. והשתא שמעינן מהכא דהמפקיד אלל חבירו בעדים אין כריך להחזיר לו בעדים דהא דר רבה רבה לגבי דלבי ובהמוכר את הבית לקמן (דף ע. פסקינן שאפילו המפקיד אלל חבירו בשטר אין כריך להחזיר לו בעדים ומדקאמר גמרא אי דליכא עדים אחר אמאי מהימן מיניה שמעינן שהמפקיד אלל חבירו בעדים ועדיין ישנו לפקדון בידו לפנינו שאינו יכול לטעון החזרתיו כך ולטעון שמכרו לי אח"כ אינו נאמן וה"מ בשרעה ותפס אבל אם לא ראה (ותפס) מהימן מיגו דאי בעי אמר החזרתיו כך כי אמר מכרת אותם לי נאמן ובשבעה וה"מ שהפקיד אלל בעדים אבל אם ראה טליתו ביד חבירו ומכירין בו עדים שהיה של זה הטוען לזה מה טיבו אללך ואמר לו לקוח הוא בידי הוא נאמן דאין זה נאמן לומר הפקדתיו אללך מאחר שאין לו עדים וה"מ שמאל טליתו ביד חבירו שאינו אומן אבל ראה טליתו ביד אומן ואמר אומן לקוח הוא בידי אינו נאמן אח"כ יס לו עדים שלקחו מזה בפניהם (ובא הלה ונטל את שלו) ואע"פ שלא מסר לו בעדים אבל אם לא ראהו בידו נאמן האומן לומר לקוח הוא בידי ואע"פ שמסר לו בעדים דמיגו דמאי טעין החזרתיו כך כי אמר נמי לקוח הוא בידי נאמן וה"מ דאומן אין לו חזקה בכלים שאותו אומן ראו לתקן כגון לכבד בגד לכבד ועלית לכובס וכן חלוק וכל בגדים בני כיבוס ולעבדן עורות וה"מ שיס חילוק בין אומן לבעל הבית בדברים שאין עשוין להשאיל ולהשכיר אבל דברים העשוין להשאיל ולהשכיר ל"ש אומן ול"ש כל אדם אם אמר לקוחין הן בידי אינו נאמן במס' שבעות (דף מו:); בבית האומן. שנתן לו האומן טלית של אדם אחר: ה"ז ישתמש בהן. עד שיבא הלה אותו שנטל טליתו של זה האומן ולא הוא שאל שלא מדעת כדמפרש לקמיה דליכא למימר האומן נתן לו זה מדעת: אמר רב חייא. טעם דרישא בל לפרש מאי שנא מסיפא וכי אין אדם עשוי כו' והלכך איכא למימר שהאומן מכר טלית אחת שהוא מתקן במאות בעל הבית שראה לו למוכרו וטעה האומן ומכר טליתו של זה ונתן לו טלית זו מדעת עד שיחזיר לו את שלו וכיון דמדעתו נתן לו מותר להשתמש בה מה שאין כן בבית האבל ובבית המשטה: ל"ש. דמותר להשתמש אלל שנתן לו האומן עכמו דליכא למימר מדעת עשה: אבל. אם נתנו לו לזה אשתו ובניו של אומן לא ישתמש דליכא למימר מיטעא טעו: והוא נמי. אומן: לא אמרן. דאם נתן הוא מותר להשתמש בו אלל דאמר ליה היך טלית זו דליכא למימר דלהכי לא אמר ליה טליחך שאין זו שלו ומדעת נתן לו חליפי טליתו שלו: אבל אם אמר לו היך טליחך. כסבור הוא שזו היא שלו וטעות הוא ואסור להשתמש שלא מדעת וכן הלכה: רמאי דפומבדיתא. האומנין שמיבאיין להן בגדים לתקן כדלמרינן התם (חולין דף קז:). פומבדיתא לוויך אשני אושפיזין: אמר ליה. בעל הבית: הב לי סרבלאי. טליתי שמסרתי לך לתקן: דחזויה גבך. בגד אחד ראו והוא שלי ומיהו העדים אין מכירין בו יפה אם זה הוא: אפקיניה ונחזינהו. הואלא אותו שיראו עדים שאתה אומר אחרתא הוא ואמת דברך והוליא עמך מן החשד: איכרא לא מפיקנא ליה. באמת לא אוליאנו בשביל טענותיך של הכל ארעה לך ממון אחרים וזהו הרמאות ללא לשם שמים מתכוין אלל לגנוב את טלית חבירו מתכוין: שפיר קאמר ליה. האומן כך השיב רבא לרבבי שאע"פ שרמאים הן הדיון עמם דאפי' כשרים שבישראל יכולין לטעון כן: (נ"ש")

תוספות דמהימן ואין כאן שום חידוש אלא ודאי איירי בראה ואפ"ה אומן מהימן ומשני לעולם בדליכא עדים ולא ראה ולא תני לרישא לשום חידוש אלא משום סיפא דבעי לאשמועינן דינא בנתנה לו תנא נמי רישא כל זמן שהטלית ביד אומן אע"ג דפשיטא היא ואין להקשות במאי דמשני אביי אמאי נקט בסיפא נתנה לו הוה ליה למיתני ראהו בידו אע"פ שהטלית ביד אומן דהא לא נחת תנא לאשמועינן מידי דינא דראה ולהכי קתני נתנה לו והוא הדין דראה נמי כנתנה דמי שהיה צריך ליתנה לו על כרחו: אלא לאו דליכא עדים. הקשה ריב"ם דהיכי מצי לאורויי בדליכא עדים אם כן אמאי בזמנו נשבע ונטול הא אמרינן בריש כל הנשבעין (שבעות דף מה: ושם) דאם שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר לו שכרתיך ונתתי לך שכרך ואורי' דלא קשה מידי דחדא דפלוגתא היא התם ועוד דהכא ליכא האי מיגו כיון שמודה במקצת ואי אמר לא שכרתיך מעולם הוה כופר בכל וחזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו: אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו חזקה. ונראה דבראה מיירי דאי בלא ראה אומן נמי יש לו חזקה מיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך דאין צריך להחזיר לו בעדים אלא ודאי בראה מיירי א"כ אחר אמאי יש לו חזקה כיון דאיכא עדים דבתורת פקדון בא לידו ולא מצי למיטען נמי החזרתיו לך שהרי ראה ופר"ת נראה לר"י מאד רחוק על כן לא כתבתיו: וכי אין אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי. וטעה אומן ומכר את של זה שהיה סבור למכור את של חבירו ונתן לו את של חבירו תחתיו אבל אם לא היה עשוי לומר לאומן למכור לא היה מותר מחמת שטעה אומן ונתן את שלו לחבירו דהוי כנתחלפו לו בבית האבל או בבית המשטה וסופו שיחזיר חבירו את שלו לאומן ויחזור ויתבע ממנו טליתו: הא אית לי שהדי דחזויה גבך. פי' טלית שהיו בו סימנים כעין שלי ולא שהיה להם טביעות עין שהיו מכירים שהיא שלו: שפיר קאמר ליה. דלא משוי ראה מ"ט דראה תניא תימה לרשב"א דמאי בעי למימר אי בעי למימר שפיר קאמר דלא משוי ליה ראה דלא בעי לאפוקי דנחזייה דמה צריך למימר עלה ראה תניא פשיטא דאי מפיך ליה ויכירוה שהיא שלו דחייב להחזיר שהרי כבר ואמר לא היו דברים מעולם ונראה לו לפרש הכי שפיר קאמר כלומר שטוען טענה זו לא היו דברים מעולם דעל ידי כך לא משוי ליה ראה הואיל ולעדים לא היה בה טביעות עין ויכול לומר אחר היה אבל אי הוה טעין לקוח הוא בידי לא היה נאמן דאין לו עוד מיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך או לא היו דברים

מעולם דירא לומר כן הואיל ויש עדים שראו טלית כאותו שהוא שלו בידו והשתא אתי שפיר דקאמר מ"ט ראה תניא כלומר א"ע"פ שאינה ראייה גמורה של טביעות עין אלא שהיו בה סימנין כמו שלו דראה דקתני בברייתא משמע ליה בכל ענין ראייה (גמורה) אינו נאמן לומר לקוח הוא בידי: (תוספות)

דף - מו - ב

ראה תניא אמר רב אשי ואי חכים משוי ליה ראה דאמר ליה אמאי תפיסת ליה לאו משום דאית לך גבאי השתא אפקינהו ושימינהו שקול את דידך ואשקול אנא דידי א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מצי א"ל לא צריכנא לשומא דידך כבר שמוה קמאי דקמך: אריס אין לו חזקה: אמאי עד האידנא פלגא והשתא כולה א"ר יוחנן באריסי בתי אבות אמר רב נחמן אריס שהוריד אריסין תחתיו יש לו חזקה מאי טעמא דלא עביד אינש דנחתי אריסי לארעיה ושתיק א"ר יוחנן אריס שחלק לאריסין אין לו חזקה מאי טעמא אימור הרמניא בעלמא שויה שלח ליה ר"נ בר רב חסדא לר"נ בר יעקב ילמדנו רבינו אריס מעיד או אינו מעיד הוה יתיב רב יוסף קמיה אמר ליה הכי אמר שמואל אריס מעיד והתניא אינו מעיד לא קשיא הא דאיכא פירא בארעא והא דליכא פירא בארעא (עמלק סימן) תנו רבנן ערב מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי מלוה מעיד ללוה והוא דאית ליה ארעא אחריתי לוקח ראשון מעיד ללוקח שני והוא דאית ליה ארעא אחריתי

ר"י ראה תניא. ראה טליתו ביד האומן פרוחה עכשיו ובעדים אכל זה אינו רואה טליתו ביד זה האומן וגם העדים כפרוהו לא הכירוהו אם זה הוא: ואי חכים. התובע מצי משוי ליה ראה יכול ליסתכל לאומן בדברים עד שיכרהו לו בפני עדים וכיון שיכרהו יוכל להזיכרו ממנו לאומן אין לו חזקה היכא דראה: ד"ל. דרך ערמה בחשאי: אמאי תפיסת. טלית דידי: לאו משום דאית לך. זוזי גבאי ואתה ירא שלא תכפור כך איני כופר כך ואף אתה אל תכפור לי ולעכבה בהיתר כנגד מה שאני חייב לך אפקה בפני בני אדם שקבאין בשומא ונשיימיה וקול דידך והחזר לי המותר אם יש יותר: מצי א"ל כו'. כלומר גם האומן כ"ש שיהא ערום ומכיר בערמתו ויאמר לא כריכנא לשומא דידך כבר שיימיה ראשונים לפני בואך ואין שוה כלום יותר מן החוב שאתה חייב לי: אריס. שידעין בו שבאריסות ירד לשדה זו אין לו חזקה: אמאי. אין לו חזקה והלא עד האידנא שהיה באריסות פלגא היה נוטל כדון אריס והשתא אכלה כולה שלש שנים ואין זה דרך אריסים והיה לו לבעל השדה למחות: א"ר יוחנן. מתני' באריסי בתי אבות מיירי סרגילין לשמור שדות של משפחה זו מעולם הן ואבותיהן באריסות ולא היו יכולים להחליפו באריסים אחרים ואותן אריסים נוהגים לאכול כל הפירות ב' וג' שנים ואחריו כן יאכלו הבעלים כמו כן הלכך אין להם חזקה אכל שאר אריסין יש להן חזקה: אריס. של בתי אבות שהוריד אריסין תחתיו אותן ג' שנים שהיה לו לאכול והוא לא עשה עמהן כלום: יש לו חזקה. ללא עביד בעה"ב דנחתי אריסין נכרים בארעיה בלא רשותו ושהיק שמא יתקבלו שדותיו וא"כ עושה האריס עלמנו עמהן ורואה מה הם עושים כלקמיה: אריס. של בתי אבות: שחלק לאריסין. לכל אחד מסר לעשות חלקו בשדה וגם הוא עושה עמהן: אין לו חזקה. דאע"ג דהיכא דהוריד תחתיו יש לו חזקה הכא אין לו חזקה דכה"ג לא קפיד בעל השדה מאחר שגם הוא עושה עמהן: ואיכא למימר הרמניא שויה. רשות נתנו לו להוריד אריסין עמו אם טורח הוא לו לעשות לבדו: אריס. שהורידהו ראובן ובא שמעון לערער עליו מי מצי אריס להעיד לו לראובן להעמיד בידו מי הוא נוגע בעדות משום דנהנה מן פירות השדה או לא: א"ל. רב יוסף דיתב קמיה הכי אמר שמואל כו': הא דאיכא פירא בארעא. שעדיין לא נטל האריס חלקו אינו מעיד דניחא ליה דתיקו ביד ראובן דאי שקיל ליה שמעון יטול גם הפירות כדון נגזל: דליכא פירא בארעא. וגם לא טרח בה האריס כלום בשנה זו מצי להעיד ללא מרויח מידי בהאי עדות ואם משום שאם נשאר הקרקע ביד ראובן היה מורידו באריסות הרבה ימנא קדה באריסות וגם מי יודע אם יעשנו אריס שלו אם ירלה יעשה ואם ירלה יחלל: ערב. של לווה כנגד המלוה מעיד ללוה על הקרקע שלו להזיכרה מן המערער ואומת מעיד: והוא דאית ליה. ללוה: ארעא אחריתי. שיוכל המלוה לגבות הימנה את חובו ויפטר הערב ונמנא שאין הערב מרויח כלום במה שמעמיד קדה זו ביד לווה והא ליכא למימר דלכך מתכוין הערב דניחא ליה שיהו שדות הרבה ביד הלווה שאם חייב הלווה עדיין לבעל חוב אחר שיגבה תחלה קרקע האחת ויגבה הערב קרקע השנית ונוגע בעדותו הוא ליכא למימר הכי דכולי האי לא חייש שמא לא יפרע הלווה בזמנו ואת"ל לא יפרע שמא יבא מלוה אחר ויגבה ואת"כ יבא מלוה זה ויפרע ממנו שני חששות לא חייש והלכך לאו נוגע בעדות הוא וכי האי גוונא איכא לתרוצי גבי מלוה מעיד ללוה: לוקח ראשון מעיד ללוקח שני. כגון ראובן שמכר קדה אחת ללוי ואחר כך קדה אחרת

ליהודה ואתה אינך מעלמא ומערער על קל יהודה לומר גזלה ראוון ממני מעיד לו לוי ליהודה דהיינו לוקח ראשון ללוקח שני ומעיד לו שהיא שלו ולא קל מערער והוא דלית ליה ליהודה עוד קרקע אחרת שלקח מראוון שיוכל בעל חוב דראוון לגבות חובו הימנה כדי בעל חוב שגובה מלוקח אחרון ואם אין לו גובה משלפניו והלכך כיון דלית ליה ליהודה עוד קרקע אחרת המשועבדת לבעל חוב דראוון אי נמי יך לו לראוון קרקע אחרת בת חורין דליהדר עלה בעל חוב דידיה מצי לוי ללסאה ליהודה אהך קרקע דלאו נוגע בעדותו הוא דהא אפי' מפיק ליה מערער מיהודה לא אחי בעל חוב דראוון וטריף מזוי ללא מקרקע אחרת שיש לו ליהודה מראוון או לקרקע אחרת שיש לו לראוון עוד אבל אי ליכא קרקע אחרת לא מסהיד לוי ליהודה מפני שמעמידה לוי בפני בעל חוב דראוון פן יבא ויטרוף הימנו ודוקא לוקח ראשון אין מעיד ללוקח שני והיכא דלית ליה ארעא אחרת אין אכל לוקח שני מעיד ללוקח ראשון אפילו היכא דלית ליה למוכר קרקע אחרת דהא בעל חוב דמוכר לעולם אלוהא שני הדר בין שיש קרקע ללוקח ראשון ובין אין לו והלכך לא מרויח מידי בעדותו וכגון שמכר מוכר ללוקח ראשון שלא באחריות אבל אם מכר לו באחריות לא מסהיד ליה שני לראשון אלא אם כן יש לו קרקע למוכר דליהדר לוקח ראשון עלויה לנוגע בעדותו הוא דחייש דלוי מפיק ליה מלוקח ראשון הדר לוקח ראשון עילווי שקניתי אחריו קרקע המשועבדת לו כן נראה בעיני: (תש"י)

תוספות שלח ליה ר"נ בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב. ר"נ סתם שבכל גמרא הוא ר"נ בר יעקב תדע דבכל הגמ' לא תמצא ר"נ בר יעקב נזכר שמו ושם אביו א"כ יש ר"נ אחר אצלו כי הכא ובירוש' פליגי בכל מקום רב נחמן בר יעקב ורב ששת משמע דהוא ר"נ סתם דהוא בר פלוגתיה דרב ששת בגמ' שלנו ולא כמו שמשמע מתוך פירוש הקונטרס בסוף פרק כל הגט (גיטין דף לא: ושם ד"ה אנא) דרב נחמן בר יצחק הוה חתניה דבי. נשיאה דהיינו רב נחמן סתם כדמוכח בהעור והרוטב (חולין דף קכד:) ועוד דאמרין בהשולח (גיטין דף לט:) אמר ר"נ בר יצחק אנא אמינא [אין] הלכה ורבנן דאתו ממחוזא אמרי משמיה דר"נ הלכה אלמא ר"נ סתם לאו היינו ר"נ בר יצחק ובפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מג: ושם ד"ה יתיב) אמר יתיב ר"נ בר יצחק אחורי דרבא ויתיב רבא קמיה דר"נ וכן בכמה מקומות אמר רבא אמר רב נחמן ורב נחמן בר יצחק הוה תלמידיה דרבא כדמשמע בלא יחפור (לעיל דף כב.) ואין להאריך: הא דאית ליה פירא בארעא. לא יעיד לנוגע בעדות הוא לפי שהיה נותן לו למחצה לשליש ולרביע ואם יזכה המערער הרי שלא ברשותו ירד וידו על התחתונה אבל לית ליה פירא בארעא לא חייש אם יסלקוהו דכמה שדות ימצא באריסות: לוקח ראשון מעיד ללוקח שני והוא דאית ליה ארעא אחריתי אבל לית ליה ארעא אחריתי לא יעיד. פ"ה משום דחייש שמא יבא בע"ח ויטרוף ממנו ולא יהא לו ממה לגבות מן המוכר וקשה לר"י דא"כ אפילו אית ליה ארעא אחריתי נמי דכי היכי דחייש לבע"ח קטן ה"נ יחוש לבעל חוב גדול שיהא חובו כנגד שני קרקעות אלא נראה לר"י דאע"ג דלעיל (דף מד.) גבי מוכר שדה שלא באחריות אמרינן שאין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו התם ודאי חיישינן לבעל חוב לפי שאדם יודע אם יש לו בעלי חובים אם לא וכשאנו רואים שבא להעיד אנו חוששים שלכך מעיד לפי שרוצה להעמידה בפני בע"ח והתם אפילו אית ליה ארעא אחריתי לא יעיד דחיישינן שמא יש לו בעל חוב גדול וכן אומר רשב"א דמשמע לעיל כי פריך וכי קנו מידו מאי הוי הרי מעמידה בפני בע"ח ולא משני כגון דאית ליה ארעא אחריתי והא דקאמר לעיל אי. דאית ליה ארעא אחריתי עליה הדר לא תקשי היאך הדר עליה שמא יש לו בעל חוב גדול דה"פ אי אית ליה ארעא אחריתי כדי כל החוב עליה הדר ואי לית ליה ארעא אחריתי כדי כל החוב מאי נפקא מינה אבל לחוש שהלוקח מעיד לפי שיהיה לבע"ח של מוכר ממה לגבות דאין הלוקח יודע אם יש למוכר שום בע"ח אלא היינו טעמא דאין הלוקח ראשון מעיד ללוקח שני אע"ג דלא חייש לבע"ח מיהו חייש שמא קרקע גזולה היא והיום או למחר יבא הנגזל ויקחנה ולא יהיה לו ממה לחזור על המוכר היכא דלית ליה ארעא אחריתי למוכר וא"ת ומלוה וערב (והלוקח) אמאי מעידים ללוה אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי ניחוש שמא היא גזולה וכשיבא נגזל ויקחנה לא יהיה לו ממה לגבות כדחיישינן לחד נגזל גבי לוקח ה"נ ניחוש גבי ערב ומלוה וי"ל דבשום מקום אין המלוה וערב והלוקח חוששין כל זמן שאחריות שלהן קיים: לוקח ראשון מעיד ללוקח שני. קשה לרשב"א אמאי לא קאמר לוקח מעיד למוכר והוא דאית ליה ארעא אחריתי בין (לפרש"י) בין לפר"י: (תוספות)

דף **מז** **א**

קבלן אמרי לה מעיד ואמרי לה אינו מעיד אמרי לה מעיד כערב דמי ואמרי לה אינו מעיד דניחא ליה דלהווי בידיה תרוייהו דכי אתי בע"ח מאי דבעי שקיל אמר רבי יוחנן אומן אין לו חזקה בן אומן יש לו חזקה אריס אין לו חזקה בן אריס יש לו חזקה גזלן וכן גזלן אין להן חזקה בן בנו של גזלן יש לו חזקה היכי דמי אי אתו בטענתא דאבוהון אפילו הנך נמי לא אי דלא אתו בטענתא דאבוהון אפילו בן גזלן נמי לא צריכא דקא אמרי עדים בפנינו הודה לו הנך איכא למימר קושטא קא אמרי האי אע"ג דאודי נמי לא מהימן כדרב כהנא דאמר רב כהנא אי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה ולחמריה לשחור אמר רבא פעמים שאפילו בן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה היכי דמי כגון דקא אתי בטענתא דאבא דאבוה היכי דמי גזלן אמר רבי יוחנן כגון שהוחזק על שדה זו בגזלנותא ורב חסדא אמר כגון דבית פלוני שהורגין נפשות על עסקי ממון: תנו רבנן אומן אין לו חזקה ירד מאומנותו יש לו חזקה אריס אין לו חזקה ירד מאריסותו יש לו

**חזקה בן שחלק ואשה שנתגרשה הרי הן כשאר כל אדם בשלמא בן שחלק איצטריך סלקא דעתך אמינא אחולי אחיל
גביה קמ"ל דלא אלא אשה שנתגרשה פשיטא לא צריכא**

רש"י קבלן. ערב קבלן שקבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לזה זהו דינו דממי שירצה המלוה יפרע תחלה אבל ערב קתמא אין תובעין לערב תחלה עד שיעמיד מלוה ללוה בדין ויחייבוהו לשלם ואין לו מה לפרוע ואז יגבה מן הערב: אמרי לה מעיד. כמו ערב: ואמרי לה אינו מעיד. דלכתי נוגע בעדות הוא לניחא ליה לנוקמא תרוייהו ארעתא בדיה ללוה כי היכי ליהווי ליה ארעי טובא זיבורית ובינונית דכי אתא מלוה למגבי בינונית דקבלן כדון בע"ח שקינו בבינונית לימא ליה אתון כך בינונית ללוה והלכך הוא נוגע בעדות דאי לא הוא ללוה בינונית לא ליגבי מלוה אלא מבינונית דקבלן דהכי הוי דינא לכלל מאן דבעי תבע ברישא אבל בערב סתם ליכא למימר הכי דכל כמה דאית ליה ללוה למיפרע מידי ואפי' זיבורית לאו כל כמיניה דמלוה למיהדר גבי ערב כדקיי"ל במכילתין (לקמן דף קע"ד). לא יתבע לערב תחלה: אומן אין לו חזקה. כדקתני מתני': אבל בן. של אומן וכגון שאין הבן אומן יש לו חזקה וכדמפרש לקמן: גזלן. לקמן מפרש היכי דמי יש שמפרש שהוחזק בגזלנות על שדה זו ובהאי שדה הוא דאין לו חזקה ויש שמפרש לקמן כגון רולא נפשות על עסקי ממון והלכך אין לו חזקה על שום קרקע של אחרים בעולם: אי דלחו. הנך בנים בטענתא דאבוהון דלמרי אבינו הוריקא לנו ומס"ה בן גזלן אין לו חזקה דכי האי גוונא אין טוענין ליורש דכיון דמכח גזלן קאתי ואיהו לא טעין מאבי אפי' יורש דזבנה מינך קמאי דידי ליהמניה ע"י מיגו דמאי אמר זבנית מינך הלכך חזקה שאין עמה טענה היא שהרי אין לאבא חזקה וגם הבן הבא מכחו אין חזקתו חזקה וכיון דמכח אבוהון קאתו אפילו הנך בן אומן וכן אריס נמי לא ליהוי להו חזקה: אלא בטענה דנפשיהו. אנא זבנתה מינך: לא צריכא. דקאתו בטענתא דאבוהון וכגון דלמרו עדים בפנינו הודה לו המערער לאביהו של אבן שמכרו להם הלכך הנך בן אריס וכן אומן איכא למימר קושטא קאמרי כשטוענין אבינו לקחו ממך שהרי הודה והודאת בעל דין כמאה עדים אבל בן גזלן אע"ג דאודי האי מערער לאביו לא מהימן לומר לקוח הוא ביד אבי ואפי' בחיי אביו אם נתנו לבן שהרי הוא מתוך פחד הודה לו לגזלן כדכר כהנא כו' אבל בן בנו של גזלן יש לו חזקה אי אחי בטענה דאבוהו דטעין מאבי ירשתי ואבי לא היה גזלן וכי האי גוונא טוענין ליורש דאילו היה אביו קיים היה טעין מינך זבנתה ולא היה אחי בטענתא דאבוהו אף אנו נטעון בשביל היורש ורישא דקתני אומן אין לו חזקה דלכתיב עדי הודאה דלדדון קתני: אי לאו דאודי ליה. נגזל לגזלן: הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה לשחור. היה מוסר אותו ואת חמורו לפקיד דמתרגמינן (במדבר טז) ולא חמור אחד מהם נשאתין לא חמרא דחד מנהון שחריה דסתם גזלן גברא אלמא הוא: פעמים שאפילו בן גזלן יש לו חזקה. ואע"ג דלא אחי בטענה דנפשיה היכי דמי כגון דקא אחי בטענתא דאבא דאבוהו שטוען מאבי אבי אפי' יורש ואיהו לא היה גזלן ומיגו דמאי אמר זבנתה מינך כי אמר נמי זקני הוריקא לאבי ואבי הוריקא נאמן דחזקה יש עמה טענה מעלייתא היא: ל"א כהוב בספרים פעמים שכן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה וכגון דאחי בטענתא דאבא דאבוהו. שאבי אביו גזלן היה ופניהם אמת אבל הרשעון נראה שאמר רבא ולא האחרון: היכי דמי גזלן. אותו שאין לו חזקה: על שדה זו. ובההוא שדה הוא דאין לו חזקה אבל בשאר שדות יש לו חזקה: כגון של בית פלוני שהורגין כו'. אנשי רשעים היו שהיה מכיר בהן רב חסדא שהורגין נפשות על עסקי ממון אין להן חזקה בשום קרקע בעולם שכל דאם ירא למחות בהן וק"ל כתרוייהו: ירד מאומנותו. ושוב מחזיק בה יש לו חזקה: בן שחלק. הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שולחנו כגון שנסא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו הרי הן ככל דאם אע"ג דתנו (לעיל דף מב.) לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי בעלה ולא האב בנכסי הבן ולא הבן כו' הנך כיון שהפלוג זה מזה יש להן חזקה זה על זה: סלקא דעתך אמינא אחולי אחיל. האב גבי לבן פירות שאכל בשלש שנים ולפיכך לא ערער ולא תיהוי חזקה קמ"ל דלא מחיל: אלא אשה שנתגרשה פשיטא. דמחזקה בנכסי בעלה וכן בעלה מחזיק בנכסי אשה שונאין זה את זה והיה להן למחות: (ה"ש)

תוספות קבלן אמרי לה אינו מעיד. אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי תימה דמאי נפקא מינה דאי אתי מלוה וטריף את של קבלן אתי קבלן וקטריף את של לזה כיון דאית ליה ארעא אחריתי ואין נראה לומר כגון שיש לקבלן בינונית והיא ארעא שרוצה להעיד עליה נמי בינונית אבל ארעא אחריתי דאית ליה ללוה היא זיבורית דמפסיד כשיבא מלוה וטריף את שלו דלא יהיה לו לגבות אלא מזיבורית דא"כ מלוה נמי לא יעיד ללוה אפילו אית ליה ארעא אחריתי כענין זה ועוד בכל ענין משמע דאינו מעיד דלא מפליג בין היא בינונית בין היא זיבורית ועוד דצ"ע בהניזקין (גיטין דף מט:) דנראה דמוכח התם דאם אין ללוה אלא זיבורית גם קבלן לא יתן לו אלא זיבורית ונראה דהיינו טעמא דקבלן אינו מעיד ללוה אע"ג דאית ליה ארעא אחריתי משום דטריחא ליה מילתא למיקם עליה בדינא ודיינא וכשיהיו ללוה קרקעות הרבה לא יגבה המלוה מן הקבלן הואיל ויכול לגבות מן הלוה בהרווחה אבל מלוה מעיד ללוה בכל ענין אפילו אותה שמעיד עליה היא בינונית ואחריתי זיבורית דמשום איחלופי בינונית לזיבורית לא יעיד שקר דמכל מקום יש לו שוה בשוה אי נמי ארעא אחריתי דכולה שמעתין כיוצא בו קאמר: ה"ג כגון דקאמר בפנינו הודה. פי' בן אריס בן אומן בן גזלן ומס"ה אומן אין לו חזקה אבל בן יש לו חזקה כשטוען קמי דידי הודית לאבוי שמכרת לו נאמן במיגו דאי בעי אמר מינך זבנתה אבל בן גזלן אין לו חזקה דהודאה שהודה לגזלן לאו הודאה היא דאי לאו דאודי ליה שמכרה לו הוה ממטי ליה ולחמריה לשחור אבל לא גרסינן כגון דקאמרי עדים דהא אי איכא עדים דאודי ליה דמיניה זבנה א"כ אומן ואריס גופייהו יהו נאמנים ועוד כיון דאיכא עדים בן אריס בן אומן למה צריכים להחזיק בלא חזקה נמי מוקמינן לה בידייהו כיון דאיכא סהדי. ר"ת: פעמים שכן בן גזלן אין לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוהו. תימה לר"י דאמאי אין לו חזקה הא טוענין ליורש והוה ליה למימר דלמא אי הוה אביו קיים דהיינו בן גזלן הוה טעין אנא הדר זבינתה מינך ונראה לר"י דגרס פעמים שכן גזלן יש לו חזקה כגון דקאתי בטענתא דאבא דאבוהו דהוא אבי הגזלן וקמ"ל דאע"ג שהיתה ביד מי שאין לו חזקה דהיינו אביו הגזלן מ"מ יש לו חזקה כיון

שאמר שהיתה של אבי אביו ויש ליישב גירסא ראשונה פעמי' דבן בן גזלן אין לו חזקה והכי פירושה כגון דאתא בטענתא דאבא דאבוה ואומר שאמר לו אביו דהיינו בן הגזלן שהניחה לו הגזלן אביו דאם איתא דהדר זבנתה מינך הוה א"ל אנא זבינא אי נמי נראה לר"י דלא טענינן ליורש כי האי גוונא דמילתא דלא שכיחא היא כי היכי דאמר בסוף המוכר את הבית (לקמן דף ע: ושם ד"ה מאן) דלא טענינן ליתמי נאנסו משום דמילתא דלא שכיחא היא והא דקאמר לעיל [בן] בן גזלן בן אומן יש לו חזקה היינו דוקא משום דאמר בפנינו הודה ואדרבה משם יש להוכיח דמשמע הא לאו הכי אין לו חזקה כיון דמעיקרא בתורת אומנות ואריסות וגזלנות אתא לידיה: ירד מאומנותו יש לו חזקה. מצינו לפרש מאותן כלים שנתן לו לאחר שירד מאומנותו דומיא דאריס שירד מאריסותו אי נמי אפילו אותן כלים שנתנו לו בשעה שהיה עדיין אומן והוא ששהו אחר אומנותו כ"כ שהוא רגילות שמחזירם לבעלים ונראה דבן אומן נמי דאמר לעיל דיש לו חזקה כי אמר בפנינו הודה היינו אחר ששהו אחר מות אביו דאי לאו הכי אין נראה שיהא נאמן במיגו דאי בעי אמר לקוח הוא בידי דאי טעין נמי לקחתיה ממך לא היה נאמן: (תוספות)

ב

-

מז

דף

במגורשת ואינה מגורשת וכדרכי זירא דאמר ר' זירא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר שמואל כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה אמר רב נחמן אמר לי הונא כולן שהביאו ראייה ראייתן ראייה ומעמידין שדה בידן גזלן שהביא ראייה אין ראייתו ראייה ואין מעמידין שדה בידו מאי קמ"ל תנינא לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל לאפוקי מדרב דאמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה קמ"ל כדשמואל דאמר אף בשטר נמי לא קנה עד שיכתוב אחריות נכסים ורב ביבי מסיים בה משמיה דרב נחמן קרקע אין לו אבל מעות יש לו בד"א שאמרו עדים בפנינו מנה לו אבל אמרו עדים בפנינו הודה לו לא כדרב כהנא דאמר אי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה לדידיה ולחמריה לשחזור אמר רב הונא תליוהו וזבין זביניה זביני מ"ט כל דמזבין איניש אי לאו דאניס לא הוה מזבין ואפילו הכי זביניה זביני ודילמא שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחריני אלא כדתניא

רש"י מגורשת ואינה מגורשת. כגון זרק לה גט ספק קרוב לה ספק קרוב לו דבעלה חייב במזונותיה עד דיהב לה גט ודאי כר' זירא ואיכא למימר כיון דמגורשת ואינה מגורשת אשתו היא וחייב במזונותיה והניח לה בעל קרקע זו בידה כדי שתזון מפירותיה ולא הויא חזקה קמ"ל להויא חזקה לכיון דהתחיל בגירושין והוא שגנא לה לא יחד לה קרקע למזונותיה כי בטורח יתן לה מזונות בלמנוס כשיחייבוהו כ"ד: חייב במזונותיה. לאכתי אגידא ביה: וכוון. אומן ואריס וכל הנך דלעיל דלמנן אין להן חזקה: ראייה. שטר מכירה או עדי מכירה: ראייתן ראייה. מילתא דפשיטא היא ומסוס סיפא נקט לה: גזלן שהביא ראייה. עדי מכירה או עדי הודאה אבל מתן מעות לא ראו: אין ראייתו ראייה. כדרב כהנא דאי לאו דלודי ליה או שכתב לו שטר מכירה הוה ממטי ליה ולחמריה לשחזור אבל אם נתן לו הגזלן מעות בפני עדים ראייתו ראייה כדרב הונא לקמיה דאמר תליוהו וזבין זביניה זביני ואע"ג דרב ביבי מוקי לה לקמן להא אפילו בשנתן מעות הגזלן לנגזל ואפ"ה לא קנה גזלן הא אמרינן לקמן בשמעתין דרב ביבי מימרא היא ומימרא לרב הונא לא סבירא ליה וכדרב הונא קיימא לן בשמעתין: ואין מעמידין שדה בידו. ולא לכל הבא מכחו כגון בן גזלן או לוקח מגזלן: מאי קמ"ל. רב הונא דגזלן וכל הבא מכחו אין ראייתו ראייה ולא קנה: תנינא. במסכת גיטין בהניזקין: לקח מסיקריקון. מגזלן נכרי הורג נפשות על עסקי ממונן שאומר לו שא קרקע זו והניחתי ומתנה זו לא הויא מתנה דאפילו למ"ד תליוהו וזבין זביניה זביני תליוהו ויהב לא הויא מתנה וטעמא מפרש בגיטין ג' גזירות גזרו וקמייתא כל דלא קטייל ליקטיל מליעתא כל דקטייל לייתי ארבע זוזין בתרייתא כל דקטייל ליקטיליהו קמייתא ומליעתא כיון דקטיילי נכרים לישראל אגב אונסיה גמר ומקני בתרייתא אמרי האידנא ליסקול ולמחר תבענא ליה דנינא והלכך לא קנה הסיקריקון דהא לא נתן מעות אלא גזלה בחסד והלוקח נמי ממנו לא קנה דקרקע אינה נגזלת ואכתי ברשותא דמריה קמא איתא ואפילו חזר ולקח מבעל הבית שכתב לו שטר כדמפרש לקמן או במתנה או בשטר מכירה בלא מעות דליוה נתן מעות לבעל הבית קנה כרב הונא דהא אפילו סיקריקון עצמו היה קונה אם נתן לו מעות לנגזל והכי מוכח לקמן בשמעתין גבי מילתיה דרב הונא דלית ליה תליוהו וזבין כו' אפילו הכי לא קנה לוקח דמחמת פחד דסיקריקון הקנה לו ללוקח וכיון דליוה ראיית הלוקח מגזלן ראייה אפילו כי הדר וזבין מבעל הבית כל שכן וכל שכן דליוה ראיית הגזלן עצמו ראייה דמחמת פחד כהב לו השטר ומעולם לא קיבל דמים מן הגזלן דנימא זביניה זביני: ומשני לאפוקי מדרב. אחא רב הונא: דאמר רב. עלה דהויא משנה: לא שנו. דחזר ולקח מבעל"ב מקחו בטל אלא דאמר לו בפני עדים חזק וקני ומעות לא קיבל בפני עדים דנימא זביניה זביני כלקמן וגם שטר לא כתב לו בעל הבית ללוקח אבל אם כתב לו שטר ודאי אקני ליה ואחא רב הונא למימר

גזלן שהביא ראיה אפילו בשטר אין ראייתו ראויה כדשמואל: אף בשטר לא קנה. דמאימת סיקריקון כתב לו: ורב ביבי מסיים. זה מלכתא דאמר רב נחמן א"ל הונא: משמיה דרב נחמן. שהיה מוסיף בה רב נחמן דבר זה מדעתו ומיהו רב הונא לא סבירא ליה האי חוספתא דלקמן בשמעתין דכל היכא דאיכא מתן מעות סבר ליה לרב הונא דהו זביני ולא דרבי אדרב ושמאלא קאי דבמסכת גיטין בהניזקין דאיכא לפלוגתיהו לא איירי רב ביבי כלל התם: קרקע אין לו. לגזלן כמו שאמרנו אין מעמידין שדה בידו: אבל מעות. שנתן לו הגזלן לנגזל בדמי קרקע זו יש לו שיחזירם לו הנגזל ולא הנסיקין ליה לגזלן לאבד מעותיו ושמעינן מהכא דסבירא ליה לרב ביבי תלוייהו וזבין לאו זביניה זביני והיינו דאמרין לקמן דרב הונא ליה ליה דרב ביבי: בד"א. דמעות יש לו כגון שאמרו עדים בפנינו מנה לו הגזלן לנגזל ונתן לו המעות או שכתבו בשטר אנו ראינו שנתן לו המעות דמשום פחד דסיקריקון גזלן לא מסהדי וכתבו עדים שיקרא: אבל אמרו עדים בפנינו הודה לו. נגזל לגזלן שקיבל ממנו הדמים או שכתבו בשטר המכירה וכך אמר לנו הו עלי עדים שקיבלתי ממנו הדמים ומכרתי לו לא יחזיר לו מעות לגזלן: דרב הונא כו'. ומסקנא דמילתא דרב ביבי היא: תלוייהו וזבין. מי שחלו אותו או עשו לו יסורין עד שמכר וקיבל הדמים ואומר רוצה אני: זביניה זביני. ולא יוכל לחזור בו וטעמא מפרש ואזיל: ואית דגרס תלויה ורבינו חננאל כתב תלוייהו ודוקא מכר אבל מתנה לא הויא מתנה דכיון דלא מקבל מידי לא גמר ומקני כדמוכח לקמן דאמרין מודה שמואל היכא דיהב זוזי: דכל דמזבין זביני. רוב חפלים וכלי ביתו וטליתו שאדם מוכר אי לאו דלניס ודחיק במעות לא הוה מזבין ואפ"ה הוה זביניה זביני בעל כרחו אפילו לא גמר ומקני שלא נתנה תורה חיובק במקח וממכר בין דברים הנרכיין לו ומכרן לדברים שאין לרכיין לו אלא כולוהו קונה לוקח וה"ל אע"ג דלניס מוכר קונה לוקח הואיל וקיבל דמים אע"ג דלא גמר ומקני: שאני אונס דנפשיה. שצריך למעות ומתוך כך מוכר חפציו מדעתו דהתם איכא למימר גמר ומקני: מאונסא דאחריני. שמכריחין אותו למכור דהתם לא גמר ומקני: (כ"ז)

תוספות מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה. וכגון שייחד לה ארעא אחריתי דאי לאו הכי אין לו חזקה דכיון דאית לה מזוני מזוני הוא דקא אכלה כדאמר' לקמן: ראייתו ראויה ומעמידין שדה בידן. נראה לרשב"א דנקט תרוייהו אידי דבעי למיתני גבי גזלן אין ראייתו ראויה ואין מעמידין שדה בידו דהתם איצטרך תרוייהו דאי לא תנא אלא אין ראייתו ראויה הוה אמינא דאין ראייתו ראויה לגבי הא שאין מעמידין שדה בידו אבל מעות יש לו דלא ה"א טעמא אי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה ולחמריה לשחורר אלא הוה מפרשינן טעמא משום דתלוייהו וזבין לא הוה זביניה זביני אפי' מנה לו מעות הלכך קאמרי תרוייהו דאין ראייתו ראויה כלל דאפי' מעות אין לו דטעמא הוה משום דאי לאו דאודי ליה כו' והאי כולן נראה לרשב"א דקאי נמי אבן שלא חלק ואשה שלא נתגרשה ואע"ג דאמר לקמן [גבי אשה בנכסי בעלה] דלגלויי זוזי הוה דבעי כיון דאוקימנא בהודאה לא שייך בה גלויי זוזי ועוד דמשמע לקמן דסבירא להו לרב הונא ולרב נחמן דלא אמר לגלויי זוזי הוה דבעי: ומעמידין שדה בידן. גבי אומן נמי שייך שדה כגון אם הוא בנאי: אבל בשטר קנה. אלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה נמי קאי כדמוכח במתני' בהניזקין (גיטין דף נח: ושם) וקשה דתניא בסוף מי שהיה נשוי (כתובות דף צה. ושם ד"ה וכתבה) כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דוקא משום דלא חתמה לראשון אבל אי חתמה לראשון לא איבדה כתובתה כדמוכח התם אע"פ שכתבה שטר ונראה לר"י דהא דקאמר רב בשטר קנה יש להעמיד בשטר הראיה שאחר הקנין דכיון שאחר הקנין עשתה שטר שייפתה כחו כל כך קנה והיה דכתובות מיירי בשטר מתנה בלא קנין אחר אלא שטר א"נ חתמה דהתם לשון גמר כמו חתמו גבי תורף דגיטין וכמו תורה חתומה ניתנה בהניזקין (גיטין דף ס.) כלומר שגמרה מקח ונתרצתה בעל פה אי נמי חתמה ממש ובשטר של בעל והא דאמר רב בשטר קנה שעשתה שטר מכירה בשמה ומסתבר דטעמא דרב כטעמא דשמואל דאמר בהניזקין (שם דף נח. ושם ד"ה אבל) אף בשטר לא קנה עד שתכתוב לו אחריות ושמואל לטעמיה דאמר בפ"ק דב"מ (דף יד. ושם) אחריות לאו טעות סופר בשטרי מקח וממכר ורב סבר אחריות טעות סופר הוא אבל קצת קשה דלקמן פריך לרב הונא דאמר תלוייהו וזבין זביניה זביני מהא דאמר שמואל אף בשטר לא קנה ואי תלוי הדבר באחריות מאי קשה ליה משמואל טפי מרב: ורב ביבי מסיים בה כו'. ק"ק הלשון דהא רב ביבי פליג כדאמר' לקמן ורב הונא לא מיירי בהכי אלא בהודה ולא במנה: (תוספות)

א - **מח** **דף**

[יקרא א-ג] יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו תלמוד לומר לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ודלמא שאני התם דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה ואלא מסיפא וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ודלמא שאני התם דמצוה לשמוע דברי חכמים אלא סברא הוא אגב אונסיה גמר ומקנה מותיב רב יהודה גט המעושה בישראל כשר ובעכו"ם פסול ובעכו"ם חובטין אותו ואומרין לו עשה מה שישראל אומר לך ואמאי התם נמי נימא אגב אונסיה גמר ומגרש הא איתמר עלה אמר רב משרשיא דבר תורה אפילו בעכו"ם כשר ומה טעם אמרו

בעכו"ם פסול כדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה ביד עכו"ם ומפקעת עצמה מיד בעלה מותיב רב המנונא לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ואמאי התם נמי נימא אגב אונסיה גמר ומקני הא אתמר עלה אמר רב לא שנו אלא דאמר ליה לך חזק וקני אבל בשטר קנה ולשמואל דאמר אף בשטר נמי לא קנה מאי איכא למימר מודה שמואל היכא דיהב זוזי ולרב ביבי דמסיים בה משמיה דרב נחמן קרקע אין לו מעות יש לו מאי איכא למימר רב ביבי מימרא הוא ומימרא לרב הונא לא סבירא ליה אמר רבא הלכתא תליוהו וזבין זבניה זבני ולא אמרן אלא

רש"י יקריב אותו. קרא יתירא דהא כתיב לעיל זכר תמים יקריבנו ומאי למיכתב יקריבנו אל פתח אהל מועד לרזונו לפני ה': מלמד שכופין אותו. להקריב מה שגדל: עד שיאמר רוצה אני. אלמלא היכא דכופין אותו עד לאמר מתוך יסורין רוצה אני קרינא ביה לרזונו דגמר בלבו להקריב והוא הדין לזבניו אם אמר רוצה אני הוי זבניו דגמר בלבו להקנות: דתיהוי ליה כפרה. וכי אמר רוצה אני ודאי בלב שלם קאמר: וכן אתה אומר בניטי נשים. בהגך דתנן (כתובות עז). ואלו שכופין אותו להוליא מוכה שחין ובעל פולפוס דכופין ומכין אותו עד שיאמר רוצה אני דונתן מדעתו משמע: דלמא. ההם נמי כי אמר רוצה אני גמר בלבו לגרשה דמלוה קעביד מאחר שחייבוהו חכמים להוליא: אלא. רב הונא מסבירא דיליה קאמר למתוך יסורים גמר בלבו ומקני הוליא ואיכא תרתי יסורים ומתן מעות ללא מפסיד מידי: גט המעושה. שכופין אותו לבעל להוליא אם בישראל הוא כשר שפוחו ישראל וכגון לאמר רוצה אני: בעכו"ם פסול. ואע"ג לאמר רוצה אני וקא ס"ד דמקשה דבישראל כשר משום דמלוה לשמוע דברי חכמים ובעכו"ם פסול כיון דליכא מלוה אגב אונסי' לא גמר ומקנה ומגרש וקשיא לרב הונא דכיון דליכא מלוה לא מקני אגב אונסיה: ובעכו"ם. אם אנו רוצים לכופו על ידי עכו"ם ויהיה הגט כשר מלמדים אנו לעכו"ם שיאמרו לו עשה מה שישראל אומר לך דהשתא נמי מלוה לשמוע דברי חכמים: ההם נמי נימא אגב אונסי' גמר ומגרש. דהא לא מפסיד מידי דומיא דזבניו שמקבל דמי שדהו דכיון שאשתו שונאתו ובלא גט. נמי לא תעמוד אכלו וגט זה אינו אלא להחריב לאחר' לא מפסיד כלום: אפילו בעכו"ם כשר. דאגב אונסיה גמר וגרש ללא מפסיד מידי דכפרייה: פסול. מדרבנן ורביה גט אחר ומיהו אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר רביה גט מזה ומזה: ותולה עכמה ביד עכו"ם. להחניף לו ולזנות עמו עד שיכריח את בעלה לגרשה: נימא אגב אונסיה. דסיקריקון גמר ומקני בעל הבית כיון דיהיב ליה זוזי ולא מפסיד מידי דהיינו תליוהו וזבין: מודה שמואל דהיכא דיהיב ליה זוזי. זה הלוקח מן הסיקריקון כשחזר ולקח מבעל הבית יבא ליה זוזי לבעל הבית דאגב דמקבל זוזי גמר ומקני דהיינו תליוהו וזבין אבל בלא מעות לא גמר ומקני דהא רב הונא נמי תליוהו וזבין קאמר אבל תליוהו ויהיב לא הוי מתנה: ולרב ביבי דמסיים לעיל. במילתיה דרב נחמן דלאמר גזלן שהביא רחיה אין רחייתו רחיה ואין מעמידין שדה בידו ורוסיף רב ביבי אבל מעות יש לו לגזלן שנתן לגזלן אלמא ס"ל לרב ביבי דלפי נתן הגזלן לנגזל מעות לא קנה תליוהו וזבין לא הוי זבניו והוא הדין להך משנה דסיקריקון דאי נתן הסיקריקון או הלוקח ממנו לבעל הבית מעות דמי שהדה לא קנה וקשיא לרב הונא: מימרא הוא. שהיה אומר משום אחרים ואינו לא משנה ולא ברייתא ואי הוה אמר לה רב ביבי משמיה דנפשיה הוה מהדר גמרא גברא אגברא קרמית בתמיה: (רש"י)

תוספות אילימא מהא דתניא יקריב אותו. וא"ת אי מהכא גמר אפילו תליוהו ויהיב נמי מתנה הוי וההיא דסיקריקין מוכח דאינה מתנה והיה ר"י רוצה לתרץ דהכא הוי כמו מכר דהא יש לו כפרה תחת הקרבן וקונה הכפרה ומגיטי נשים דבעי למיגמר מינייהו הוי נמי כמו מכר שנפטר על ידי כך משאר כסות ועונה אבל אי אפשר לומר כן דא"כ גט מעושה שלא כדן נמי יהא כשר ובהמגרש (גיטין דף פח: ושם) אמר שמואל דפסול ותיירץ ר"י דכל דבר שהוא מחוייב לעשות הוי כמו מכר והכא הרי הוא מחוייב להביא קרבן ולקמן נמי מחוייב הוא לגרש את אשתו דמירי בהנהו שכופין אותו להוציא אבל שלא כדן הוה כמו תליוהו ויהיב דלא הויא מתנה: יקריב אותו מלמד שכופין אותו. לא דמי להא דאמר בפ' שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק דף מ.) חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן משום דכיון דלכפרה קאתו לא בעי משכונאי דדוקא חטאות ואשמות שבות על חטא לא בעי משכונאי שרוצה שמאותו חטא יהיה לו כפרה אבל הכא נדר או נדבה אינן מכפרים והא דקאמר ניחא ליה דתיהוי ליה כפרה היינו ממה שנדר שאם לא ישלם נדרו עונו ישא והא דאמר בתורת כהנים ובזבחים (דף ו.) וביומא (דף לו.) דעולה מכפרת על חייבי עשה הא אמר בפ"ק דזבחים (דף ז.) דעולה דורון היא ולא מכפרת מקופיא מכפרת מקיבעא לא מכפרת: אלא סברא הוא דאגב אונסיה גמר ומקני. וא"ת כיון דמסברא ידעינן דאגב אונסיה גמר ומקני אמאי איצטריך קרא גבי קרבן למיכתב דכופין אותו וי"ל דאי לאו קרא הוה אמינא אע"ג דגמר ומקני כיון דאינו מתרצה אלא על ידי כפייה פסול הוא לגבי מזבח דזבח רשעים הוא קמ"ל שהקרבן נרצה: גט מעושה בישראל כשר בעכו"ם פסול. בסיפא מסיים ובעכו"ם חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומר לך ויש מפרשים דהוי פירושא דרישא כיצד בעכו"ם פסול חובטין אותו ואומרים לו כו' ואין נראה דא"כ אדפריך ליה הכא מסיפא ליסייעיה מרישא דקתני ובישראל כשר דאגב אונסי' גמר ומקני וכי תימא דבישראל כשר משום דמצוה לשמוע דברי חכמים דא"כ בעכו"ם נמי אמאי פסול והא חובטין אותו לעשות דברי חכמים ונראה לר"י דהכי קאמר דבעכו"ם נמי כשר וכגון שאומר לו עשה מה שישראל אומר לך וכן מפרש בהלכות גדולות והכי מוכח בתוספתא דקתני ובעכו"ם חובטין אותו ואומר לו עשה מה שפלוני אומר לך משמע דעל פי ר' פלוני שהוא חכם חובטין אותו וכשר הוא שהוא אומר להם לחובטו וכן משמע בירושלמי דגיטין דקאמר התם רב אמר ישראל שעשה כמעשה עכו"ם כשר באומר איני זן ואיני מפרנס תנא ר' חייא עכו"ם שעשו כמעשה ישראל פסול ואפי' אמר איני זן ואיני מפרנס הדא מתני' אמרה כן ובעכו"ם חובטין אותו ואומר לו עשה מה שישראל אומר לך ולא מה שאני אומר לך והא דאמר בגיטין (דף פח:) לפנייהם ולא לפני עכו"ם כיון שהעשוי על פי דייני ישראל לאו היינו לפני עכו"ם דלפני עכו"ם היינו כשהעשוי נעשה על פי דייני עכו"ם: דבר תורה אפילו בעכו"ם כשר. דכיון דבדין מעשים כאותן שכופין אותו להוציא דבישראל נמי אי שלא כדן מעשה פסול כדאמר שמואל בהמגרש (גיטין דף פח: ושם) וא"ת ומאי נפקא מינה אם תולה בעכו"ם ומפקעת עצמה מיד בעלה דכיון דבדין עבדה

וגם חכמים היו כופין אותו להוציא וי"ל דגזרו כדין אטו שלא כדין וא"ת לההוא טעמא דמפרש בהמגרש דבעכו"ם פסול דבר תורה משום לפנייהם ולא לפני עכו"ם ועכו"ם לאו בני עישוי ניהו תקשה ליה לרב הונא אמאי פסול נימא דאגב אונסיה גמר ומגרש וי"ל כיון שעל ידי כפיית עכו"ם נותנו הוי שלא כדין ושלא כדין הוי כמו מתנה כדפרישית לעיל וא"ת ואמאי מייית הכא דרב משרשיא ההוא דהתם הוה ליה לאיתויי דהא אמר התם דהא דרב משרשיא בדותא היא וי"ל דלפי סברת המקשה דחשיב עכו"ם בני עישוי מתרץ לו דפריך ליה בעכו"ם אמאי פסול ואי לאו דבני עישוי ניהו לא הוה פריך ולא מידי דהוי כמו מתנה ולסברתו משני ליה כדרב משרשיא: הא איתמר עלה אמר רב לא שנו. תימה לרשב"א דמשמע דלא אמר רב הונא תליוהו וזבין זביניה אלא בשטר אבל בלך חזק וקני לא וכיון דאגב אונסיה גמר ומקני מה לי האי ומה לי האי ועוד הקשה דקאמר ומודה שמואל היכא דיהיב זוזי משמע דלרב קני אפי' לא יהיב זוזי ואמאי והא תליוהו ויהיב לא הוי מתנה ותירץ דבהכי פליגי רב ושמואל דקסבר רב דאי לאו דיהיב זוזי לא הוה עביד שטר ושמואל סבר דמחמת אונס עביד שטר אבל אחריות לא היה מקבל כדאמר בהנזקין (שם דף נח.) עד שיכתוב לו אחריות נכסים: אמר רבא הלכתא תליוהו וזבין זביניה זביני. לאו דוקא נקט תליוהו דאפילו בלא יסורין אלא מחמת אונס ממון כי ההוא מעשה דפרדיסא (לעיל דף מ:.) הוה זביני ואם מסר מודעא לא הוה זביני דקיימא לן כרב הונא [דכתבינן] מודעא אזביני כדפירש הקונטרס ודוקא מכר אבל מתנה תליוהו ויהיב לא הויא מתנה אפילו לא מסר מודעא אי זידעי עדים אונסיה והיכא דמסר מודעא אפי' לא ידעי אונסיה כתבינן וכן בגיטין (תוספות)

דף מח ב

בשדה סתם אבל בשדה זו לא ובשדה זו נמי לא אמרן אלא דלא ארצי זוזי אבל ארצי זוזי לא ולא אמרן אלא דלא הוה לאישתמוטי אבל הוה ליה לאישתמוטי לא והלכתא בכולהו דהו זביניה זביני ואפי' בשדה זו דהא אשה כשדה זו דמיא ואמר אממר תליוהו וקדיש קדושין מר בר רב אשי אמר באשה ודאי קדושין לא הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר אמר ליה שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות טאבי תלא לפאפי איכירא וזבין חתם רבה בר בר חנה אמודעא ואאשקלתא אמר רב הונא מאן דחתים אמודעא שפיר חתים ומאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים מה נפשך אי מודעא לא אשקלתא ואי אשקלתא לא מודעא ה"ק אי לאו מודעא מאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא תליוהו וזבין זביניה זביני איני והא"ר נחמן העדים שאמרו אמנה היו דברינו

רס"ז בשדה סתם. שהכריחוהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעלמו ומכר את זאת כיוון דמדעתו בירר רעה שבהן בירר שאינו חושש בה כל כך וגמר ומקני: בשדה זו. הכריחוהו למכור שדה זו ואותה מכר: ללא ארצי זוזי. לא מנה המעות גילה דעתו דבעל כרחו מקבל: ואפי' בשדה זו וללא ארצי זוזי לא אמרן דלא הוי זביני אלא דלא הוה ליה להאי לאישתמוטי מן החולה בשום דיחוי שבעולם כגון המתן לי עד למחר או עד שהבוא אשתי או שום דיחוי שיכול לטעות בו האנס: והלכתא בכולהו הוה זביניה זביני ואפי' בשדה זו. וללא ארצי זוזי וללא הוה ליה לאישתמוטי דהוי אונס גמור וכגון דלמר רובא אני: דהא אשה. כשמכריחה אדם לקבל קדושין ולהתקדש לו: כשדה זו דמיא. שאינו חפץ כי אם בה: ואמר רמימר. כלומר קיימא לן הכי: תליוהו וקדיש. קבלה קדושין קדושיה קדושין דמי לזביני שמוכרת עלמה לזה: מר בר רב אשי אמר. במכר מודינא דהו זביני אכל גבי אשה תקון רבנן דלא ליהו קדושין דהוא עשה שלא כהוגן שהכריחה לפיכך נעשה עמו שלא כהוגן שלח דין דלע"ג דמן התורה ליהו קידושין רבנן עקרינהו והפקירו אותן ועשו מעות מתנה ובמקום אחר מפרש דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת משה וישראל ורבנן אמור לא ליהו קדושין נמלא שלא קדשה זה שהרי בדעת חכמים תלה והם אינם חפצים בקידושין הללו: תינח דקדיש בכספא. יכולין חכמים להפקיע הקדושין דהפקר ב"ד הפקר גבי ממון וכאלו קדשה בגזל ובחמס דמיא דלא הוה קדושין אכל קדיש בביאה שעשה מעשה בגופה היאך יאמרו חכמים שלא תהא ביאה הרי בעל כרחנו ביאה היא: ואית דמפרש תינח דקדיש בכספא דקידושי כסף דרבנן הם אמרו והם אמרו וקידושין דדבריהן יכולין לעקור אכל קדיש בביאה דהו קידושי דאורייתא מאי איכא למימר וטעות הוא בידם דמגזירה שוה ילפינן לקידושי כסף במסכת קדושין (דף ב.ו.). וגם לכל דבר דתקוה הוויית להדי ולמרינן בכריתות (דף ה.) אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך שהרי נותר אחד מגופי תורה ולא למדה הכתוב אלא בגזירה שוה ועוד מאי האי דקמהדר ליה שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות הא כיון דמלאורייתא היא היאך יכולין לעשות ביאתו זנות אלא כיון דאדעתא דרבנן מקדש לא הוי קידושין דאמרי רבנן לא ליהו קידושין ומתוך כך נמלאת מעלמה בעילת זנות: טבי. גברא אלמא הוי: תלי לפי. באילן ששמו כינרא למכור לו שדה ל"א תלה אותו בשביל הכינרא שימכרנו לו: וזבין. כלומר וכן עשה שמכרה לו: חתם רבה בר בר חנה. ועד אחר עמו אמודעא שסמר פפי

קודם שנכתב שטר המכירה: והאשקלחא. וגם על שטר המכירה חתם: מאן דחתם אמודעא שפיר חתם. דלע"ג דתליוהו וזבין זביניה זביני הני מילי היכא דלא מסר מודעא אבל המודעא שכתב בה תבטל המכירה: ומאן דחתם אשקלחא' שפיר חתם. דתליוהו וזבין זביניה זביני וכדמסיק לקמיה: רב הונא לטעמיה כו'. מהכא שמעינן דכתבינן מודעא אזביני אפילו בתליוהו וזבין ולכא כרבא דלמר לעיל (דף מ:): לא כתבינן מודעא אזביני כדפרישית בפירקין לעיל אלא היכא דלניס כמעשה דפרישית והכא חזינן עובדא אפי' בתליוהו וזבין דכתבי מודעא וג"כ נראין הדברים שהרי פסקותיו של רבא לא עמדו מאי דפסיק לעיל בתליוהו וזבין ולא אמרו אלא בשדה סהם] שאחר פסקו של רבא לא כתבינן מודעא אזביני כדפרישית לעיל: איני. כלומר היאך בטלה מודעא שחתם בה רבה בר רב הונא את האשקלחא שחתם הוא עצמו בה: והא אמר רב נחמן כו'. והכא נמי רבה בר רב הונא קמסחיד עכשיו על האשקלחא מודעא היו דברינן ואמאי נאמן: עדים. החתומין בשטר: ואמרו אמנה היו דברינן. לא הלואו כלום אלא כתבונו לו ולכשיטרכך ילואו בו והאמינו לוא למלוה שלא יוליא עליו שטר מלוה זו לגבות הימנו אלא"כ ילואו לו וזה שעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילואו אפי' לאחר זמן ללאו מוקדם הוה לטרופי שלא כדון: (ה"ז)

תוספות והיכא דבטל מודעא בשעת זביני מהני ביטול דאגב אונסיה גמר ומבטל כדאמרינן בפ' האומר משקלי (ערכין דף כא:): ובקונט' הביאה לעיל ואפילו אמר בשעת מודעא כל מה שאבטל לא יהא ביטול אינו כלום דמ"מ לבסוף כשמבטל כל מה שאמר קודם לכן יהא מבטל דאגב אונסי' גמר ומבטל אבל במתנה אי ידעינן באונסיה לא מהני ביטול ולא גמר ומבטל ומיהו אי לא ידעינן באונסיה ומבטל מודעא מדעתו נראה שבוטלו. ביטול ולכן כתבינן בשטרי מתנה ביטול מודעי: אבל שדה זו לא. והא דאמרי נהרדעי לעיל (דף מ.) כל מודעא דלא כתב בה אנא ידענא ביה באונסין דפלוני לאו מודעא היא לא משכחת אליבא דרבא לעיל אלא כי הוה מעשה דפרישית דבסתם שדה לא מהניא מודעא ובשדה זו לא צריך מודעא אלא דלידעו אונסיה: ואפי' בשדה זו לא אמרינן אלא דלא ארצי זווי. לפי הספרים דגרסי לא ארצי ליה משמע דבעי למימר דכי אמרי עדים בפנינו מנה לו הוה זביני אפי' בשדה זו וכי קאמר רבא דלא הוה זביני היינו כי אמרו בפנינו הוה לו שלא ראו נתינת המעות וא"כ משמע דבשדה סתם אפילו כי אמרו בפנינו הוה שלא ראו נתינת המעות הוה זביני ואין נראה דבהודאה לא שייך לחלק בין שדה סתם לשדה זו דבתרוייהו שייך למימר אי לאו דאודי ליה הוה ממטי ליה ולחמרי' לשחזור ע"כ נראה דגרסינן ולא ארצי זווי ולא גרסינן ליה וכן פירש בקונטרס: תינח דקדיש בכספא. הכא לא קאמר כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכן בפרק בית שמאי (יבמות דף קי. ושם ד"ה לפיכך) גבי עובדא דנרש דקדיש כשהיא קטנה וגדלה ואתא איניש אחרינא וחטפה מיניה כדאמר בריש כתובות (דף ג. ושם ד"ה תינח) ובהשולח (גיטין דף לג. ושם) משום דהכא ובפ' בית שמאי לא קדש אדעתא דרבנן כדקאמר הוה עשה שלא כהוגן וצריך לומר דסבר הכא דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כיון דאפקעינהו רבנן לקדושינן מיניה ואע"ג דלא קדש אדעתם והכי פירושא בשלמא דקדיש בכספא מצו רבנן להפקיר הכסף ולתת במתנה לאשה אלא דקדיש בביאה אע"ג דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה היינו היכא דליכא עבירה כגון (יבמות פט.). הוה גריווא דהדר לטיבלא אבל ביאה וכי יעשו חכמים ביאתו ביאת עבירה ומשני אין ודאי דשוויה ביאתו ביאת זנות ובההיא דכתובות (שם) ובהשולח (שם) לכאורה פליגי אהך דשמעתין דאיצטריך למימר טעמא דאדעתא דרבנן מקדש משמע דאי לאו דאדעתא דרבנן מקדש לא היה כח בידם להפקיע הקדושינן ומיהו נראה דלא פליגי ואיצטריך טעמא דאדעתא דרבנן מקדש משום דהתם כיון דקדושינן נעשו כהוגן לא היה כח לחכמים להפקיעם אי לאו משום דאדעתא דרבנן מקדש: קדיש בביאה מאי איכא למימר. תימה לרשב"א דקדיש בביאה בלא הפקעה לא להו קדושינן דהוה תליוהו ויהיב דכנגד גופה שקנוי לו אינו נותן לה כלום ודוחק לומר לפי שיש לה הנאת ביאה ועוד דאם כן הא דאמר אמימר תליוהו וקדיש קדושינן לא הוה אלא דקדיש בכסף או בביאה אבל בשטר לא הוה כמו תליוהו ויהיב וי"ל דכנגד גופה שקנוי לו מתחייב לה שאר כסות ועונה ואע"ג דפרי' לעיל גבי גט דלא חשיב זביני מה שהבעל נפטר משאר כסות ועונה ה"מ גבי בעל שהיה נותנם ברצון ולא היה מגרשה: אמר רב הונא מאן דחתים אמודעא שפיר חתים. הא דרב הונא פליגא אדרבא דאמר (לעיל מ:): דלא כתבינן מודעא אזביני: אמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינן אין נאמנין. על כרחך באין כתב ידם יוצא ממקום אחר איירי דאי יוצא ממקום אחר פשיטא דהכי פריך בפ' שני דכתובות (דף יט. ושם: ד"ה אמר) גבי האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דקאמר מאן אי דקאמרי עדים אי כתב ידן יוצא ממקום אחר פשיטא ועוד דמר בר רב אשי דקאמר אמנה היו דברינן אינו נאמן משום דלא ניתן ליכתב ואי כתב ידן יוצא ממקום אחר אפי' ניתן ליכתב אינו נאמן וקשה דאמאי לא מהימני במיגו דאי בעו אמרי אין זה כתב ידנו דהא רב נחמן גופיה אית ליה מיגו לפסול השטר בפ' שני דכתובות (שם) דקאמר כי אתו לקמן לדינא אמינא להו זילו קיימו שטרייכו וא ותו לדינא דמהימן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא וכ"ש עדים דאלימי לאורועי שטרא דהכי אמר בהדיא בפרק מי שמת (לקמן דף קנד. ושם) ותי' ר"י דהיינו טעמא במודעא ואמנה לר"נ הואיל ואמר שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו שוב לא אתי על פה ומרע לשטרא אפילו במיגו ודמי נמי לחוזרין ומגידין הואיל ואמרו שחתמו על השטר כדון ומדאורייתא עדים החתומין על השטר נעשה כחכמה עדותן בבית דין ומדרבנן הוא דאצרכוהו קיום דוקא כי טעין טעין מזוייף (תוספות)

אין נאמנים מודעה היו דברינו אין נאמנין ה"מ על פה דלא אתי על פה ומרעא לשטרא אבל בשטרא אתי שטרא ומרעא לשטרא גופא אמר רב נחמן אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעה היו דברינו אין נאמנין ומר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעה היו דברינו נאמנין מאי טעמא שזה ניתן ליכתב וזה לא ניתן ליכתב: ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו וכו': פשיטא כיון דאית ליה לפירא פירא הוא דקאכיל לא צריכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך וכי כתב לה מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקות ממנה לא אמר כלום אמרי לה דבי רבי ינאי מתניתין בכותב לה ועודה ארוסה וכדרב כהנא דאמר רב כהנא

רפ"ז אין נאמנים. לא מציעא אם כתב ידן יולא ממקום אחר דלא מהימני לעקרו דלאו הפה שאסר הוא הפה שהתיר איכא אלא אפי' הן עלמס מקיימים אותו ואומרים חתמו אבל אמנה היו דברינו אין נאמנים דמאחר שהודו שבכשרות נכתב הרי חתימת השטר כחלו העידו כב"ד כל מה שכתוב בשטר שהלוה מלוה ללוה וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד דלאמריו בכתובות כפרק האשה שנתארמלה (דף יח:): א"ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא ה"מ על פה אבל בשטר לא הא אמר ר"ל עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנתקרה עדותן כב"ד וה"נ מפרש ההם דטעמא דר"נ משום דעקר ליה לשטרעא דבעא מיניה רבא מר"נ תנאי היו דברינו מהו מודעה ואמנה טעמא מאי אין נאמנים דקמעקר ליה לשטרעא וכו' ועוד יש טעם אחר גבי אמנה היו דברינו אמאי אין נאמנים כדאמר נמי ההם אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרי' דקאמר מאן אילימא דקאמר ליה כו' עד לאל דקאמרי עדים אי דכתב ידם יולא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי דאין כתב ידן יולא ממקום אחר אמאי לא מהימני והא איכא למימר הפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעו אמרו לא חתמו ומסקינן אמר רב אשי לעולם דאמרי עדים ודאין כתב ידן יולא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דאמר רב כהנא אסור לחדש שישה שטר אמנה בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהלך עולה וכיון דעולה היא עדים לעולה לא חתמי וכי אמר חתמתי אינו נאמן דאין חדש נאמן בעדות כשמשים עלמנו רשע בעדות זו כדאמר ההם: מודעה היו דברינו. אם שטר מכר הוא ואמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעה בפניו והראינו אנסו והכרנו בו אין נאמנין דתרוייהו מודו דשטרעא מעליא הוא ועכשיו באין לבטלו ע"י עדות מודעה וקרוי זה חוזר ומגיד וכיון שהגיד עדות שבשטר אינו חוזר ומגיד לבטלו וה"נ אמאי ביטל רב הונא האשקלתא בשביל המודעה שהרי רבה בר בר חנה הוא העד שאומר מודעה היו דברינו ואינו נאמן: ומשני ה"מ. דאין נאמנין על פה שמעידין עכשיו מודעה היו דברינו ובאים לבטל עדות שבשטר שנעשה כמי שנתקרה עדותן בבית דין משעה שנכתב ונחתם ואין עדות אחרון מבטל את הראשון דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא אהא על פה שהשתא ומרע לשטרעא דקדים אבל בשטרעא שנכתב המודעה בשטר וחתמו עליה העדים כי הך דרבה בר בר חנה שקדמה לאשקלתא אתי שטרעא דמודעה דקדים ומרע לשטרעא דאשקלתא דבתריה: ומר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנים. כדמפרש לקמיה שלא ניתן ליכתב כדפרישית לעיל משום דכתיב אל תשכן באהלך עולה ועדים לעולה לא חתמי וכשמעיד חתמתי אינו נאמן דאין חדש משים עלמנו רשע והלכך אפי' אין כתב ידן יולא ממקום אחר אין נאמנין דאין נאמן לעשות עלמנו רשע אבל לעקירת שטר לא חייש מר בר רב אשי דל"כ גבי מודעה אמאי נאמנים: מודעה היו דברינו נאמנים. שהרי ניתן ליכתב דמנה קעבדי כדי להכיל האגוס מאנסו ואפי' כתב ידן יולא ממקום אחר נאמנים דאין זה חוזר ומגיד אלא מילתא אחריתי מקסמדי כדאמרינן נמי ההם חתמו אבל תנאי היו דברינו ולא נתקיים התנאי דמילתא אחריתי היא ונאמנים שעל השטר מעידין שכשר וגם מעידים שאין חייב לו כלום והיכי דמי חוזר ומגיד כדתנן ההם פסולים היינו אנוסין היינו קטנים היינו אם כתב ידן יולא ממקום אחר אין נאמנים שהרי פוסלין את השטר לגמרי דקאמרי בפסלות נחתם הוא דפסלין לעדותם משום חוזר ומגיד: אין לאיש חזקה בנכסי אשתו. שאם החזיק בנכסי מלוג של אשתו שנפלו לה מבית אביה בירושה ג' שנים אינה חזקה לומר מאשתי לקחתיה ואבדתי שטרי דאין לך אשה למחות על בעלה כשמחזיק בנכסיה ואוכל את הפירות מאחר קצן אותה: פשיטא. דאין יכול לטעון לקוח הוא בידי: דכיון דאית ליה פירא. בתקנת חכמים שקנו פירות של נכסי אשה לבעל תחת פרקונה אותו פירי הוא דקאכיל ואין לו בגוף הקרקע כלום ואין כריכה למחות שהכל יודעין שבתורת פירות ירד לקרקע זו ולא דמי למשכנתא דסורא דאמרן דלרדין למחות בסוף כל ג' דהתם היינו טעמא שמא לסוף זמן מרובה לא יהו עדים זכורים שבתורת משכון בזה לידו ויכול לטעון לקוח הוא בידי אבל נכסי אשה לבעלה כל העולם יודעין שפירות יש לו בקרקע אשתו ולא היה לו חזקה בחייה: דין ודברים אין לי. כלומר לא יהא לי ואפילו הכי אין לאיש חזקה דאין אשתו מקפדת אם יאכל הפירות שלא כדיון: לא אמר כלום. דאין זה לשון מתנה כשאמר לא יהא לי חלק בשלי דעל כרחו הרי הוא שלו עד שיאמר לחבירו שדי נתונה לך שדי מכורה לך שדי מופקרת לכל מי שירצה: מתני' בכותב לה. דין ודברים אין לי בנכסייך: בעודה ארוסה. דהיינו קודם שיזכה בנכסי אשתו דאינו זוכה בפירות עד שעת נשואין וכדמסיק ואזיל דבירושות הבלות לחדש בתקנת חכמים יכול לעקרו אם מתנה עליה קודם הזמן בעוד שלא באו לידו ואומר לא יהא לי חלק באותו ממון העתיד לבא לי בתקנת חכמים דאין מזכין לו לחדש בעל כרחו: וכדרב כהנא. הוא דמועיל תנאי

זה: (רפ"ז)

תוספת אבל כשאומר שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו אין נאמן לומר מודעה ואמנה היו דברינו במיגו דמזוייף ולא דמי לקטנים ואנוסים היינו דמתני' בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם ד"ה הרי) דאין מודין כלל שהשטר נכתב כדין שאומרים שאנוסים וקטנים

ופסולים היו ולא נכתב מעולם כדן הלכך מיגו מהני דלא שייך כאן לומר לא אתי על פה ומרע לשטרא שהרי אינן מודים שהיה שטר כדן והא דאית ליה ב' שני דכתובות (דף יט.) דנאמן לומר פרוע הוא במיגו דמזויף התם נמי לא מרע לשטרא כלל רב הונא דקאמר התם מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו סבר דאפילו פרוע הוא אינו נאמן לומר במיגו א"צ דלא מרע לשטרא אלא א"כ טוען מזויף וא"ת כיון דר"נ מודה דאין נאמן לומר שהוא שטר אמנה ומודעא מאי קא"ל לרב הונא דאמר א"צ לקיימו גנובא וגבי למה לך אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ דלמא רב הונא נמי אמנה ומודעא קאמר דא"צ לקיימו דמודה ביה ר"נ וי"ל דרב הונא אפי' אטענת פרוע קאמר דא"צ לקיימו מדלא מפליג מידי והשתא לר"נ אפילו לרבנן דפליגי אר"מ התם באמנה ומודעא מודו וההיא ברייתא דתניא פ' מי שמת (לקמן דף קנד: ושם) האומר דשטר אמנה הוא זה אינו נאמן ובעי לאוקומה בפלוגתא דר"מ ורבנן רב נחמן הוי מוקי לה כדברי הכל: מר בר רב אשי אמר מודעא הוי דברינן נאמנין. דלא דמי לחוזרין ומגידין שאינם אלא מוסיפין על עדותם אע"ג דכשכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין ולא אמרינן דמוסיפין על עדותן הן מ"מ כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנין במיגו הואיל ואין חוזרין לגמרי מעדותם: דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך. וצריך לומר דבכתב לה נמי ובפירותיך כדתנן בהכותב (כתובות דף פג.) ושם) דאי לא כתב לה אלא בנכסייך אכתיי אוכל פירות ולא מהני בנכסייך אלא שאם מכרה ונתנה קיים: בכתב לה בעודה ארוסה. והוי מצי למימר שכתב לה בלשון טוב אי נמי שנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה או שנתן לה בעלה דאמר לקמן קנתה ואין הבעל אוכל פירות: וכדרב כהנא. תימה דמאי מייתי רביה מדרב כהנא אי דמייתי דמהני לשון דין ודברים אע"פ שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייתי מיירי בלשון טוב ועוד דאי אפשי דמייתי הוא לשון טוב כדמוכח ב' בתרא דכריתות (דף כד.) ויש מפרשים מדקאמרינן נחלה הבאה לו לאדם דוקא ולא הבאה לו כבר מכלל דבלשון גרוע מיירי דאי בלשון טוב אפי' באה לו כבר נמי למה לא יוכל להתנות עליה ולר"י נראה דמייתי רביה דאע"ג דקיי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ יכול להסתלק מדבר שלא בא לעולם ואם תאמר בלא רב כהנא מצי מייתי דמדבר שלא בא לעולם יכול להסתלק מידי דהוה אשאר כסות ועונה (לקמן קכו:) דאר"י בדבר שבממון תנאו קיים ואפי' ר"מ לא פליג אלא משום דקסבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וי"ל שאני התם שעושה תנאי גמור אבל הכא מיירי שאינו אומר דרך תנאי אלא שאומר דין ודברים אין לי בנכסייך ועוד דהכא שאומר מעצמו ואין האשה מבקשת ממנו ס"ד דהוי פטומי דמילי בעלמא כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף סו.) ושם) דלאשה איבעי לה לאתנויי ובעל קא מתני ומייתי מדרב כהנא דבסילוק מועיל ומייתי נמי כדרבא כלומר באיזו נחלה מועיל התנאי באותה שבה לו על ידי תקנת חכמים כדרבא אבל בנחלה דאוריית' כגון דין ודברים אין לי בירושת אבי לא יועיל כלום ודרב הונא מייתי דטעמא דיכול להסתלק משום דכיון דלטובתו תקנו יכול לומר איני חפץ באותה טובה אבל. בלשון דין ודברים לא צריך לאיתווי רביה דסברא הוא דהיכא דלא בא לידו דשייך לשון דין ודברים כמו בעלמא לישנא מעליא והא דאיצטריך לכדרב כהנא לאו משום דרבי ינאי איצטריך דאיהו סבירא ליה בהאשה רבה (יבמות דף צג.) ושם) (תוספות)

דף מט - ב

נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה וכדברא דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת שומעין לו מאי כגון זאת כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוזנת ואיני עושה הא רביה יש תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי הכא נמי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי הא איתמר עלה אמר רבא בר רב הונא לא נצרכה אלא באותן ג' שדות אחת שכתב לה בכתובתה

רש"י נחלה הבאה לו. העתידה לבא לו כגון נחלה דרבנן כדמפרש לקמן אדם יכול להתנות עליה קודם שהבא שלא יירשנה כגון דקאמר דין ודברים אין לי על אותה נחלה העתידה לבא לי כלומר לא יהא לי דין ודברים: וכדברא. כלומר ובאיזו נחלה מועיל התנאי בנחלה הבאה לו בתקנת חכמים כדרבא אבל בנחלה דאורייתא כגון דין ודברים אין לי בירושת אבי כשימות לא יועיל התנאי דבעל כרחו שלו יהא אר"כ יתננה לאחרים בלשון מתנה: אי אפשי בתקנת חכמים. שעשו להנאתי: כגון זאת. דלקמן דמדברנן היא: שומעין לו. דבעל כרחו לאינוש לא יזכוהו חכמים שאם אינו חושש בטובה שעשו לו חכמים לא ניתן לו בעל כרחו שלדעתו תקנוה חכמים: מאי כגון זאת. באיזו תקנת חכמים היו מדברים בזהמ"ד שעלמה אמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת התקנה שאנו מדברים בה שומעין לו: כדרב הונא אמר רב. כלומר מתקנת מזונות שהבעל נותן לאשה היו עסוקים בבית המדרש והוא נוטל מלאכת ידיה תחתיהן וע"ז אמר רבא כגון זאת התקנה שתקנו חכמים מזונות האשה לטובתה אם אומרת אי אפשי בתקנת חכמים בזו התקנה שתקנו לטובתי דהא לדידי אינה טובה דמלאכת ידי עדיף על מזונותי און משלי ואעשה מלאכה לעממי שומעין לה ואחא לאשמועינן כרב הונא אמר רב שיכולה אשה לומר לבעלה איני ניוזנת משלך ואיני עושה מלאכה לך כי אם לעממי כדמפרש טעמא בכתובות (דף נח:) קסבר מזוני עיקר כלומר תחלה תקנו עיקר מזונות לאשה מן הבעל בע"כ בין תעשה בין לא תעשה ואח"כ תקנו מלאכה תחת מזונות שלא תהיה לה איבה וכיון דלטובתה נתכוונו לתקן לה מזונות תחלה והיא עוקרת לומר איני חפיעה

בתקנה זו איני חושפת למזונותיו הרשות בידה וכיון דעקרה תקנת המזונות גם תקנת מלאכת ידיה לבעלה בטלה ממילא דכיון
דמזונות אין לה גם הבעל לא יטול מלאכת ידיה והיינו נחלה הבאה לו לחדש לאחר מכאן שהמזונות עתידים לבא בכל יום וה"ה
לפירות של נכסי מלוג שתקנו חכמים לבעל פירותיה תחת פרקונה כ"ש וכ"ש שאם אמר איני מקבל עלי תקנת פרקונה ואיני חושף
בפירות נכסי מלוג שתקנו לי דמועיל התנאי בעודה ארוסה שעדיין לא זכה בקרקעותיה לפירות והיינו דלטרירך במתני' למיתני
דאין לאיש חזקה בנכסי אשתו לומר לקוח הוא בידי דאע"ג דכתב לה בעודה ארוסה שלא יטול כלום בפירותיה אפי' הכי שתקה
ולא מיחתה לבעלה דמאי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ששתקה אבל מעולם לא מכרתי לו; ומקשי גמרא הא רביה י.ש. דתני
מתני' אין לאיש חזקה שאין חזקה מועלת לו לקיים מקחו אבל ראית עדים או שטר תועיל לו לקיים מכירתה דאם מכרה לו אשתו
נכסי מלוג שלה קנה; תימא נחת רוח עשיתי לבעלי. שמכרתי לו שלא יכעוס עלי אבל לא היה בדעתי להקנותו ללא דמי לתלוייהו
וזבין דזביניה זביני דאגב אונסי' גמר ומקני אבל הכא דליכא אונס כ"כ לא גמרה ואקנייה; מי לא תנן. דכי הך טענה יכולה אשה
לטעון לאחרים שקנו מצעלה וכ"ש שמכרה לבעלה עצמו: לקח מן האיש. מן הבעל כל הקרקעותיו משועבדים לכתובת אשתו והיוס
ולמחר אם ימות או יגרשנה טרורף מלקוחות אם לא תמאכ בני חורין שכן כתב לה כל נכסי אחראין וערבאין לכתובתיך במס'
כתובות (דף נא.); וחזר. זה הלוקח ולקח מן האשה נתן לה דבר מועט והקנתו לו כדי שלא טרורף ממנו חוב כתובתה; מקחו בטל.
לא בטל בטל ממש שכל זמן שיחיה הבעל יאכל זה הלוקח את הפירות שהרי המוכר מכר לו כ"ו שלא תהגש האשה ולא יבא זמן
גיבוי כתובתה שהרי משנה זו בכל נכסים וקרקעות שיש לו לבעל מיידי כדמוכח לקמן בסמוך דאמר' למעוטי מאי אילימא למעוטי
שאר נכסים כו' ובכולן אי אהה יכול לומר מקחו בטל לגמרי דאמר בפ' האשה שנפלו לה נכסים בסופה דאי לא תימא הכי סופא
דקתני לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסי אחראין לכתובתיך ואי בעי לזבוי ה"ו לא מאי מזבין
בתמיה משם אנו למדין שהמכר קיים ואע"פ שמשועבדין לאשה אלא לכהכי אהני שעבוד שכולל לטרורף מהו כשיגיע זמנה לגבות
כתובתה הלכך הרי מקחו בטל אחרזר ולקח מן האשה קאי דהוי בטל לגמרי ההוא מקח וכשתבא לגבות כתובתה טרורף ממנו דמאי
אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי למכור כך קרקע המשועבד לי ולא גמרתו בלבי להקנות כך; ומשני הא איתמר עלה. דההוא דחזר
ולקח מן האשה אמר רבה בר רב הונא לא נכרעה למיתני מקחו בטל היכא דחזר ולקח מן האשה אלא בראותן ג' שדות המשועבדות
לה יותר משאר נכסים ודעתה סמכא עילווייהו טפי דהוי מקחו בטל דודאי לא גמרה ואקניי' אלא נחת רוח עשתה לבעלה ולקמיה
מפרש למעוטי מאי דלא ליהוי מקח בטל: אחת שכתב לה בכתובתה. כלומר אחת מן הג' שדות הוא שדה ששעבד לה בפ' והזכיר
ההוא שדה בשטר הכתובה ששעבד לה וסמכא דעתה עליה טפי משאר נכסים מיהו כל נכסיו נמי שעבד לה שכן כתב לה כל נכסי
אחראין לכתובתיך ומיהו לא הזכיר ולא סיים מכולם בפ' בחוד שטר הכתובה כי אם זה לבדו: (ה"ש)

תוספות דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא משום דלדין קיי"ל דאין אדם מקנה ובמילתיה דרבא לחודיה לא סגי בלא רב כהנא
דמדברא לא הוה שמעין שיוכל להתנות בדבר שלא בא לעולם דאע"ג דרבא קאי אמזונות שלא באו לעולם התם אינו חידוש מאי
שארין לה מזונות דאטו יש לה ליטול מזונות בעל כרחא דכשרוצה חוזרת בה ולא קמ"ל רב הונא אלא שיוכלה להפקיע מעשה ידיה
מבעלה ואי"ת רב דפסיק בפ' הכותב (כתובות דף פד: ושם) כרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה אפי' כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך
בחייך ובמותך ולא מטעמיה דאיהו סבר ירושת הבעל דאורייתא ורב סבר ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל
תורה מאי שנא דמפירות יכול להסתלק משום דהוה דרבנן ויש לומר דשאני ירושה דנפלה קמיה דבעל דיורשי האשה כנכרים הם
באותה ירושה לגבי בעל ולכך אין יכול להסתלק אבל הכא מנכסי מלוג יכול להסתלק שישארו ביד מי שהן עכשיו דהיינו ביד האשה
ועוד מצין למימר דלא עשו חיזוק אלא בדבר שיש לו שורש מן התורה כגון ירושה דאיכא ארוסה דאורייתא אבל דבר דליכא כוונתה ולא
בדאורייתא לא עבד רבנן חיזוק אי נמי פירות דלא שכיחי לא עבד נכסי כדאמרין בריש אע"פ (שם דף נו:.) לכל יש כתובה ולא
לכל יש פירות דלא שכיחי כמו ירושה דאין לך אשה שאין לה נכסי צאן ברזל שירש הבעל דאפי' במשיאים יתומה תנן (כתובות
דף סז.) לא יפחתו לה מנ' זו הלכך ירושת צאן ברזל שכיח ולא פלוג רבנן בירושת הבעל דכל ירושות אין יכול להתנות אבל פירות
דלא שכיחי דאיכא טובא שאין להם נכסי מלוג לא עשו חיזוק: יכולה אשה שתאמר לבעלה כו'. פי' בקונטרס וכי קאמר נמי איני
מקבל פרקונה ואיני חושש בפירות נכסי מלוג שלה שתקנו לי דמועיל התנאי בעודה ארוסה שעדיין לא זכה בקרקעותיה לפירות
וקצת היה נראה לרשב"א להביא ראיה לדבריו מדתניא פ' נערה שנתפתה (שם דף מז: ושם ד"ה זימנין) תקנו פרקונה תחת פירות
ש"מ דפירי עיקר ויכול לומר כן דהא בפ' אע"פ (שם דף נח: ושם) פריך אמילתא דרב הונא דהכא מהא דקתני תקנו מזונות תחת
מעשה ידיה ומשני אימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות ומ"מ אומר רשב"א דאי אפשר לומר כן דאדרבה פרקונה עיקר כמו
שמדקדק ר"י בכתובות פ' נערה (דף מז:.) דאמר מאי לפיכך בעל אוכל פירות מהו דתימא מיכל לא ניכלינהו אנוחי נינחינהו כו'
קמ"ל דהא עדיפא דזימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה וקאמר נמי התם לעיל בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירות דאי אישתבאי
הויה ליה איבה ומימנע ולא פריק משמע דלכותבת האשה נתקן ובירושל' פ' נערה קאמר בהדיא אהא דתנן נשאת יתר עליו הבעל
שאוכל פירות בחייה בעל שאמר אי אפשר לאכול ולא לפרוק אין שומעין לו והא דתנן פרקונה תחת פירות אע"ג דפרקונה עיקר לא
תני הכא אלא לאשמועי' שלא תוכל האשה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות ואע"ג דלכותבתה נתקן שלא תטעם בין העובדי
כוכבים ועוד דלא דמי למזונות שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה דהתם לא מפקעת תקנת מעשה ידיה שאם אינה עושה ואינה
ניזונת היום למחר תעשה ותהא ניזונת אבל אם אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות דפירות של
כל ימיה הם תחת פרקונה א"נ שאני פירות משום דידו כידה שהוא זוכה בגוף הקרקע אבל מעשה ידיה היאך יזכה בהן שאינן בעין
דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים וכענין זה מציינו דר"ל דפליג ארב הונא בפ' אע"פ וסבר דמעשה ידיה עיקר ואינו מגיה
הברייתא אלא תני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה כדקתני אפי' אומר ר"ת דאין הבעל יכול לומר לה היכא דלא ספקא צאי מעשה
דיך למזונותיך כדמוכח בהדיא בפ"ק דגיטין (דף יב.) ובריש המדיר (כתובות דף ע.) דפריך אי דלא ספקא הדרא קושיא לדוכתה

כיון דמשעבד לה היכי מצי מדיר לה: ה"ג בפי' ר"ח ואחת שהכניס לה שום משלו. וה"פ אחת שכתב לה בכתובה במנה ומאתים ובמה שאדם נותן משלו שייך לשון כתיבה ולא לשון יחוד כגון הכותב כל נכסיו לבניו ואחת שיחד לה בכתובה תחת הנדוניה שהביאה מבית אביה כי נדוניה נמי נקראת כתובה דבפ' נערה שנתפתתה (שם דף מז: ושם) קתני קבורתה תחת כתובתה דהיינו תחת נדונייתה דתחת מנה מאתים לא קאמר' דבסוף ההוא פירקא (דף נג.) קאמר' דארוס' (. אית) לה קבורה ואחת שהכניס לה שום משלו ששם לה שדה כנגד תוספת שהוסיף לה משלו על מנה ומאתים וגי' עיניו ממון אלו כותבין בכתובה בסדר זה תחלה מנה ומאתים ואח"כ נדוניה שמביאה עמה דהנעלת ליה ואחר כך וצבי חתן והוסיף לה מזיליה כו' ובקונט' לא פירש כן: (תוספות)

א

-

נ

דף

ואחת שיחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים כל שכן דהויה ליה איבה דאמר לה עיניך נתת בגירושין ובמיתה אלא למעוטי נכסי מלוג האמר אמימר איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום כי איתמר דאמימר היכא דזבין איהו ומית אתיא איהו ומפקא א"נ זבנה איהו ומתה אתא איהו ומפיק בתקנתא דרבנן וכדר' יוסי בר חנינא דאמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אבל היכא דזבינו תרוייהו לעלמא א"נ זבנה איהו לדידיה זבינה זביני ואיבעית אימא אמימר דאמר כו' אלעזר דתניא המוכר את עבדו ופסק עמו שישמשנו שלשים יום ר' מאיר אומר הראשון ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא תחתיו והשני אינו בדין יום או יומים מפני שאינו תחתיו קסבר קנין פירות קנין הגוף דמי ר' יהודה אומר השני ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא כספו הראשון אינו בדין יום או יומים שאינו כספו קסבר קנין פירות לאו קנין הגוף דמי ר' יוסי אומר

רש"י ואחת שיחד לה בכתובה. לא נכתב בתוך השטר אלא לאחר נישואין ייחד לה אחת משדותיו ועשאה אפותיקי לגבות ממנה כתובהה ומיהו כל שדותיו משועבדים לה בתוך שטר הכתובה אלא על זה בוטחת יותר הואיל ויחדו לה בפני עדים: ה"ג ואחת שהכניסה לו שום משלה. שדה שהכניסה לו מבית אביה ושמו אותה וכתבו שוויו בשטר הכתובה שקבלו עליו הבעל דמיום והו נכסי אלו ברזל שאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו וזהו שכתבים ודא נדוניה דהנעלת ליה מבית אביו כד וכך ממון סך הכל קיבל עליו החתן בכך וכך דינרין וגם זה השדה משעבד לה עם שאר נכסיו של בעל אלא שעל זה בוטחת יותר בשעבודו הואיל ומבית אביה הכניסוהו ומג' שדות הללו אם חזר ולקח מן האשה מקחו בטל דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי והמתרץ עלמו מפרש והולך לסיים תירוץ שלו למעוטי מאי כלומר ולמעוטי מאי נקט ג' שדות הללו דהוי מקחו בטל ולא שדה אחרת אילימא למעוטי שאר נכסים וקרקעות של בעל המשועבדין לה דאם חזר ולקח מן האשה יהא מקחו קיים ולא תאמר נחת רוח עשיתי לבעלי והכי קאמר רבה בר רב הונא לא נכרכה כו' כלומר אין משנה זו מדברת בשאר נכסים אלא בהנג' ג' שדות דכיון דמשועבדין לה כל כך שהו מיוחדין לה ודאי לא גמרה ואקנייה אלא נחת רוח עשתה לבעלה אבל בשאר שדות שאין משועבדין לה כל כך שאין מיוחדים לה ודאי גמרה ואקנייה ולא מציית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי והו מקחו קיים: כל שכן. דמציית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: דהויה לה איבה. אם לא תמכור לו ללוקח מבעלה וכל שכן דהוי מקחו בטל והטרופ האשה ממנו כתובהה כשתתגרס או ימות בעלה דאי לא כתבה ליה ללוקח אמר לה בעלה עיניך נתת בגירושין או במיתה וסבורה את לגבות כתובתך כשאתם או אגרשך ולכך אין את מנחת למכור מנכסי כלום אבל בהנג' ג' שדות לא אמר לה בעל הכי דמאחר שייחדם לה דין הוא שתערער במכירתן והלכך רבותא הוא דקאמר לא נכרכה האי דתני מקחו בטל לא מבעיא בשאר נכסים דמילתא דפשיטא היא דמציית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי כדי שלא יאמר עיניך נתת בגירושין ובמיתה אלא אפי' בהנג' ג' שדות דליכא למימר הכי אפי' מקחו בטל דכיון דמ"מ אינון שלה לגמרי כי אם של בעל מציית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: אלא ודאי למעוטי נכסי מלוג. אחא רבה בר רב הונא דבהנהו אמר אם לקח מן האיף וחזר ולקח מן האשה מקחו קיים דכיון דשלה הן אינה יגורה מבעלה ויכולה למחות לבעלה שלא ימכור ולא מציית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ומתני' נמי דקתני אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראייה יש בנכסי מלוג מיידי דכיון דהנכסים שלה לא מציית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: ה"ג והא אמימר כו'. והקס"ד השתא דהכי קאמר איש שמכר ואחריו האשה לא עשו כלום דמציית אמרה נחת רוח כו' וכל שכן אי זבנה לבעלה דנחת רוח עבדה ואמאי קדייקא מהנתיין הא ראייה יש: ומשני כי איתמר דאמימר לא שמכרו שניהם ביחד אלא איש או אשה קאמר כגון היכא דזבין איהו ולאחר ומית דאיתא איהו האשה ומפקא מן הלקוחות גוף הקרקע והפירות מכאן ואילך שבעל אין יכול למכור אלא הפירות שהן שלו בחייו וגם הגוף אם תמות אשתו ויירשנה הוא אבל

אם ימות הוא היא תיטול נכסיו מלוג שלה הלכך האיך שמכר לא עשה ולא כלום לגבי הכי שאם ימות בחיי אשתו היא תחזק נכסיו מלוג שלה א"י אם מכרה היא גוף הקרקע בלא פירות שהרי הפירות של בעל הן תחת פרקונה ואח"כ מתה לא עשתה ולא כלום ולא נאמר מאחר שמתה אין לבעל עוד פירות שהרי לא יפדנה עוד וגם גוף הקרקע לא ירש מאשתו אע"פ שהבעל יורש את אשתו שהרי מכרה גוף הקרקע בחייה אי אפשר לומר כן אלא אחי בעל ומפיק כמו שהתקינו באופ"ק כשהיתה סנהדרין לשם באתת מי גלויות שגליתה סנהדרין כדליתא בראש השנה (דף לא.) וכד' יוסי בר' חנינא כו': הבעל מוציא מיד הלוקוחות. כלמפרש טעמא בב"ק (דף כ.) דלממהו רבנן לשעבודא דבעל משום איבה ועשאוהו לוקח ראשון ומיהו להכי אהני מכירת האשה שאם ימות בעלה בחייה יטול הלוקח: אבל היכא דזבינו תרוייהו לעלמא. הוא מכר את הפירות והיא מכרה את הגוף: א"י זבנה אייה לדידה. לבעלה: זביניהו זבינו. ולא מיתא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי דבשלה לא עבדה נחת רוח דלא קפיד עליה בעל והלכך שפיר דייקא מתני' הא ראייה יש שאם יש לו שטר או עדים שמכרה לו אשתו נכסיו מלוג שלה הוי המקח קיים: ואי בעית אימא אמימר. כשמכרו שניהם ביחד לאדם אחד קאמר דלא עשו ולא כלום ואפילו לקח תחלה מן האיך וחזר ולקח מן האשה וכ"פ היכא דמכרה היא לבעלה דלא הויא מכר ומיהו לא תקשי ממתניתין דדייקא דהוי מכר דאמימר דאמר כו' אלעזר ויליף טעמא מקראי דדבר של שני שותפין שהגוף לזה והפירות לזה אין כח לשניהם למכור דלא זה קרוי בעליו ולא זה קרוי בעליו ומתני' רבנן דפליגי עליה דר' אלעזר: שישמנו. למוכר: הראשון. אם הכה ומת לסוף שני ימים מחמת הכאה זו: ישנו בדין. יום או יומים יעמד לא יוקם (שמות כא) ופטור לחלוט מכה לשראל חבירו אם מחמת מכה זו מת אפילו לסוף שנה נהרג כלנפקא לן מונקה המכה מלמד שחובשים אותו כו' (סנהדרין דף עה:). מפני שהוא תחתיו. עדיין כל ל' יום וכתוב ומת תחת ידו (שם) ותחת קרינא ביה אבל השני הלוקח אינו בדין יום או יומים אם הכה ומת אלא הורגין אותו דעבד כנעני כבר ישראל הוא לכל דבריו דגמר לה לה מאשה: קסבר. רבי מאיר קנין פירות דיינו תשמיש דעבד כל ששנים יום: קנין הגוף דמי. כלומר כחלו קנה גופו ואותו שאין לו פירות אין קנין הגוף שיש לו בעבד כלום דאין גופו עומד אלא לפירותיו והלכך ראשון קרוי אדון: רבי יהודה. דייק סופיה דקרא לא יוקם כי כספו הוא למי שהוא קנוי לגופו הוי עבד: (כ"ט)

תוספות אילימא למעוטי שאר נכסים. ב' האשה שנפלו (כתובות דף פא.) גבי הרוצה למכור בנכסי אחיו פ"ה דהא דתנן בהניזקין (גיטין דף נה:) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל הא אוקמינן בג' שדות והקשה ה"ר שמואל דכ"ש בשאר נכסים איירי כדמשמע הכא לכך נראה לר"י לפרש מקחו בטל משעת טריפה וג' שדות לאו למעוטי שאר נכסים ואפילו בג'. שדות מקחו קיים עד שעת טריפה ויש ליישב פ"ה דמקחו בטל משמע בטל לאלתר וה"פ למעוטי מאי דלא מציא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי אילימא למעוטי שאר נכסים דלא תטרוף לגמרי כ"ש דהויא לה איבה והא דלא קאמר למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לאלתר דמשום הא לא הוה צריך למימר לא נצרכה אלא לאותן ג' שדות דפשיטא הוא דאין מקח בטל אלא באותן ג' שדות דהא כל אדם מוכר קרקע המשועבדת אלא ודאי לא איצטריך לאוקומי באותן שלש שדות אלא למעוטי שאר נכסים דלא טרפה כלל אבל קשיא לרשב"א דהכי מצית למימר דפשיטא ליה דבשאר נכסים אין מקחו בטל לאלתר הא מקמי דמוקי לה הכא באותן ג' שדות הוה ס"ד דמיירי בשאר נכסים ואע"ג דקתני מקחו בטל: המוכר עבדו ע"מ שישמשנו ל' יום. הא דלא נקט המוכר עבדו לפירות כדנקט בהשולח (גיטין דף מז:) המוכר שדהו לפירות משום דאין דרך למכור עבד כענין זה אלא משכיר אותו לעשות מלאכה. ישנו בדין יום או יומים. אין להקשות השתא בעמידת יום לא יוקם כ"ש ביומים דרש"י פי' בפרשת ואלה המשפטים איזהו יום שהוא כיומים הוי אומר מעת לעת: קסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי. דאי משום דדריש תחתיו ה"נ כתיב כספו ומנא ליה דתחתיו דוקא טפי מכספו אלא משום דסבירא ליה קנין פירות כקנין הגוף דמי וא"ת א"כ הוה ליה למימר שניהם אינן בדין יום או יומים כדאשכחן בהחובל (ב"ק דף פט: ושם) דתני חדא עבדי מלוג יוצאין בשן ועין לאשה אבל לא לאיש ותניא איך לא לאיש ולא לאשה ומסיק דכ"ע לית להו תקנת אושא ובקנין פירות כקנין הגוף דמי קמפלגי מר סבר כקנין הגוף דמי ומר סבר לאו כקנין הגוף דמי אלמא הא דחשיב קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מהני שיצא לאיש אלא לענין שלא יצא לאשה ור"י בר ברוך ל"ג ובקנין פירות כקנין הגוף דמי קמפלגי אלא ה"ג דכ"ע לית להו תקנה ובפלוגתא דהני תנאי כו' והא דקתני לאשה אבל לא לאיש כו' יהודה וההיא דקתני לא לאיש ולא לאשה כו' אלעזר דאמר שניהם אינן בדין יום או יומים ואפילו שניהם יחד אין יכולין לשחרר ומשום הכי לית להו תקנת אושא דלר' אלעזר אין מכירתו כלום הלכך לא שייך לר' אלעזר תקנת אושא דתקנו שהבעל מוציא מיד הלוקוחות ולדידה אין כאן מכירה כלל ויש לתרץ בדוחק גירסת הספרים דהתם סברא הוא שלא יועיל קנין פירות להיות כקנין הגוף אלא לענין שלא יצא בשן ועין לאשה אבל לענין שיצא לאיש לא דלא אלים להפקיע קנין פירותיו את קנין גוף דאשה שיצאו לו לחרות אי נמי דלא

דמי קנין פירות דבעל שלא (תוספות)

שניהם ישנן בדין יום או יומים זה מפני שהוא תחתיו וזה מפני שהוא כספו ומספקא ליה אי קנין פירות קנין הגוף דמי אי לאו קנין הגוף דמי וספק נפשות להקל רבי אלעזר אומר שניהם אינן בדין יום או יומים זה לפי שאינו תחתיו וזה לפי שאינו כספו ואמר רבא מאי טעמא דרבי אלעזר אמר קרא [\[שמות כא-כא\]](#) לא יוקם כי כספו הוא כספו המיוחד לו: ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו: והאמר רב אשת איש צריכה למחות במאן אילימא באחר והאמר רב אין מחזיקין בנכסי אשת איש אלא לאו בבעל אמר רבא לעולם בבעל וכגון שחפר בה בורות שיחין ומערות והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבון אין חזקה לנזקין אימא אין דין חזקה לנזקין אי בעית אימא לאו איתמר עלה רב מרי אמר בקוטרא רב זביד אמר בבית הכסא רב יוסף אמר לעולם באחר וכגון שאכלה מקצת חזקה בחיי הבעל ושלש לאחר מיתת הבעל מיגו דאי בעי אמר ליה אנא זבינתה מינך כי א"ל נמי את זבינתה ליה וזבנה ניהלי מהימן גופא אמר רב אין מחזיקין בנכסי אשת איש

רש"י שניהם ישנן כו'. ופטורין דספק נפשות דבעלים שהכוהו ומי נהרג מהם להקל דנפקא לן מושפטו העדה והאיכו העדה (במדבר לה): שניהם. כלומר שניהם שהכוהו נהרגין: זה. אחרון לפי שאינו תחתיו: וזה. הראשון לפי שאינו עכשיו כספו שהרי מכרו: כי כספו הוא. מיותר הוא דמה נתינת טעם היה כריך ליתן דבר ולומר לא יוקם לפי שכספו הוא אי נמי מדמלי למיכתב כי כסף הוא ומש"ה נמי יליף אמימר לגבי נכסי מלוג דכיון דאינו מיוחד לא לאיש ולא לאשה אינו קרוי שדה האיש ולא שדה האשה והלכך אם מכרו שניהם מכרן בטל ויכולין לחזור בס כאלם המוכר דבר שאינו שלו דלא ליהוי מכר: וקמתמה גמרא ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו. בתמיה אלמא אינה צריכה למחות דבעלה הואיל ולית ליה חזקה: אשת איש. שהחזיק אחר בנכסי מלוג שלה צריכה למחות משום דהוא אחר יש לו חזקה ואם לא מיחתה הפסידה: במאן. צריכה למחות מי הוא המחזיק: אילימא באחר. שאינו בעלה וכל זה סיוס הקושיא הוא: אין מחזיקין בנכסי אשת איש. דמילא אמרה על בעלי סמכתי שהיא ימחה ויערער ולכך שקתה ובשאר בני אדם דלא בעל קאמר רב דאין מחזיקין שכן משמע אין מחזיקין לשון רבים ועוד דאי דבעל קאמר דאין מחזיקין היינו מתניתין לא לאיש חזקה בנכסי אשתו ומאי אתא לאשמועינן: אלא לאו דבעל. אלמא יש חזקה וקשיא מתני' לרב: לעולם דבעל. שהחזיק בנכסי אשתו קאמר רב דצריכה למחות שיש חזקה לבעל ואפי' הכי לא תקשי ליה מתניתין דהך חזקה דקאמר רב כגון שחפר בה הבעל בורות שיחין ומערות ולפירות הוא דאשמועבד ליה נכסי מלוג דאשתו ולא לקלקל הקרקע לחפירת בורות וכגון שדה שאינה עשויה לבורות והלכך יש לו חזקה דולאי קנאה מאשתו והלכך מקלקל לה לזכרו וכי האי גוונא הוא דקאמר רב צריכה למחות: אין חזקה לנזקין. כלומר היכא דמזיק לחבירו אין יכול לטעון לקוחה היא בידי שהרי החזקתי בה ג' שנים בחפירת בורות שיחין ומערות דכי האי גוונא לא הויה חזקה למני טעין אידך משום דלא אחזקת כדמחזקי אינשי לא חשקתי למחות: אימא אין דין חזקה. להצטרך ג' שנים לנזקין היכא דחזקתו ע"י נזקין אלא לאלתר הויה חזקה דאין אדם רואה (שמחזיקין) קרקע שלו ושותק אלא מוחה מיד והיכא דלא מחה הפסיד והלכך אשת איש דקאמר רב צריכה למחות מיד הוא דצריכה למחות מאחר שחופר בה בעל בורות שאין אדם רואה היזקו ושותק והלכך כי האי גוונא יש לו חזקה: ה"ג ואי בעית אימא הא איתמר עלה רב מרי אמר כו'. כלומר ואיבעית אימא לעולם חזקה ג' שנים בעינן אפי' היכא דחפר בו בורות כלאוקימנן למילתיה דרב והא דקאמר רב נחמן אין חזקה לנזקין לא בחזקה ג' שנים בקרקע חבירו איירי אלא בעושה היזק לחבירו אפי' בבית של עצמו כגון עשן וריח רע ואתא לאורויי שלא יזיק לחבירו ואפי' החזיק ימים רבים אין חזקה מועלת לו להיזק חבירו: רב מרי אמר כו'. כבר פירשנו בלא יחפור: רב יוסף אמר. מתני' לא תקשי לרב דמאי דקאמר רב אשת איש צריכה למחות לאו דבעל קאמר דהא אין לאיש חזקה בנכסי אשתו כדקתני מתני' אלא לעולם באחר שהחזיק בנכסי קאמר רב דצריכה למחות ודקשיא לך האמר רב אין מחזיקין בנכסי אשת איש לא תקשי דה"מ דאין מחזיקין בחיי הבעל שאם החזיק בנכסי בחיי הבעל ג' שנים אינה חזקה ואינה צריכה למחות דמציא אמרה על בעלי סמכתי א"נ דוקא פירות שהיו לבעלי בנכסים שלי אותן מכר כך אצל הגוף שהוא שלי לא היית יכול לקנות שגם הוא אין לו חזקה בנכסיי באכילת פרי דכיון דאית ליה פרי הכל יודעין דפרי הוא דקאכיל ולכך לא חשקתי למחות אצל הכא במאי עסקינן כגון שאכל הלוקח מקאת חזקה בחיי הבעל שמכר לו וג' שנים שלימות לאחר מיתת הבעל כי האי גוונא קאמר רב דצריכה למחות כדמפרש טעמא לקמיה והכי קאמר רב אשת איש שמכר בעלה לאחר נכסי מלוג שלה צריכה למחות לאחר מיתתו דסד"א כיון דהכל יודעין שהבעל מכרם לו ולא היא וגם הוא מודה כמו כן שהבעל מכרם לו לא חויעל חזקתו אף לאחר מיתת הבעל כלום שהרי לא יכול לטעון לאשה מינך זבנתה אחרי כן ואכלתיה שני חזקה דכיון דמתחלה הבעל מכרה לו ופירות הוא דהוי ליה לבעל באותה שדה ואותן מכר ליה הרי זה כאריס שיורד לקרקע באריסות לפירות שאינו יכול לטעון אחרי כן לקחתיה הימנך והלכך לא איצטרך למחות קמ"ל רב דצריכה למחות לאחר מות בעלה קודם שיחזיק בה ההוא אחר ג' שנים דולאי אע"פ שמתחלה היתה קנויה לו מן הבעל יכול לטעון הבעל מכר לי הגוף אם יירשך ואם ימות קודם כך פירות מיהא קניתי ומיד כשמת הרי נסתלקתי ממקחי ולכך קניתי ממך שהרי עתה נעשה השדה שלך והלכך מיגו דאי בעי אמר אנא זבנתה מינך אחר מות בעלים ואכלתיה שני חזקה כי קאמר יודע אני דזבינתה

לבעליהם ואחרים כן זבין ניהלי מהימון ולא דמי לראים שאין יכול לטעון לקחתו אחרי כן משום דהתם אריס אין זמן לראיותו אלא כל הימים בתורת אריסותו עומד אבל זה שזקקה מן האיש על מנת שאם ימות יפסיד מקחו שחטול האשה נכסי מלוג שלה התם ודאי כשמת הבעל הרי זה כאילו יורד עכשיו מחדש לשדה אשה זו והיא שזקקה שלש שנים איכא למימר דזבוני זבינה ליה: (ק"י)

תוספות היה לו בגוף כלום מעולם לקנין פירות דמוכר עבדו ע"מ שישמשנו שלשים יום שתחלה היה הכל שלו ועדיין לא יצא מתחת ידו שהפירות שלו וכעין זה מחלקין גבי בהמת ארנונא בפ"ק דפסחים (דף ו.ו.) ומה שהיה קשה עליה מבכורות שם מפורש וכן צ"ל דאין לומר כלל דלר"מ דסבר הכא קנין פירות קנין הגוף דמי וסבר שם לאיש אבל לא לאשה דהא ביבמות בפרק אלמנה (דף סו. ושם) פליגי במכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטל בכתובתי והוא המגרש אומר דמים אני נותן לך ר' אמי אמר הדין עמו רב יהודה אמר הדין עמה ואמרינן תניא כותיה דר' אמי עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה ומאי קושיא לרב יהודה דלמא אע"ג דהדין עמה יוצאין לאיש ולא לאשה דקסבר קנין פירות קנין הגוף דמי ואפילו בנכסי מלוג נמי הוי דינא הכי לרבי מאיר אלא ודאי לא מהני כלל קנין פירות להיות קנין הגוף לצאת לאיש כדפרישית: קנין פירות לאו קנין הגוף דמי כו'. קשה דבסוף השולח (גיטין דף מח. ושם) מסיק אפלוגתא דרבי יהודה ור"ש דכ"ע קנין פירות קנין הגוף דמי וי"ל דהתם לא קאמר אלא דמהכא ליכא למילף מינה ובערכין (דף כו.ו.) גרס לעולם אימא לך לרבי שמעון קנין הגוף ול"ג דכ"ע והא דלא מיייתי בהשולח הך דהכא משום דניחא ליה לאיתויי תנאי היא דפליגי בשדה דומיא דפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל דהתם: וספק נפשות להקל. פי' בקונטרס משום דכתב ושפטו העדה והצילו העדה ואין נראה דבלאו הכי נמי לא קטלי מספיקא דאפילו ממונא לא מפקינן מספיקא: רבי אלעזר אומר שניהם אינן בדין יום או יומים. הקשה ריב"א דהיכי מדמי אמימר מכירה לדין יום או יומים דא"כ שותפים לא יוכלו למכור לעולם דהא אמר בהחובל (ב"ק דף צ. ושם) מאן תנא להא דתנו רבנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין וכן עבד של שני שותפין אין יוצאין בראשי אברים כמאן כר' אלעזר וא"כ הכא נמי דעבד של שני שותפין אין יכולים למכרו וי"ל דהתם מייירי בשני שותפין שלזה גוף ולזה פירות דומיא דמוכר עבדו ע"מ שישמשנו שלשים יום וחציו עבד וחציו בן חורין כגון שנתן כל דמיו ואינו מעוכב אלא גט שחרור להיות מותר בבת חורין דאין לו בגופו כלום אבל אם מקצת גוף של זה ומקצת של זה אז היה יוצא בראשי אברים והיה מפסיד חלקו אם הפיל את שינו או סימא את עינו כמו שיכול למכרו והא דקאמר התם לאו א"ר אלעזר כספו המיוחד לו ה"נ עבדו המיוחד לו לאו מקרא יליף דבלאו קרא יליף לראשי אברים מדין יום או יומים כי היכי דילפינן לענין מכירה אלא גמרא דתלמודא קאמר כלומר בעינן שיהא עבדו המיוחד לו: במאן אילימא באחר והאמר רב אין מחזיקין כו'. תימה לרשב"א דמאי קשיא נימא לעולם באחר והא דקאמר (צריך) למחות כשכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם שאין לבעל פירות ולכך צריכה למחות שאינה סומכת עליו ונראה לו דמ"מ סומכת עליו כיון שאם מתה יורשה דאפילו כתב לה בחייד ובמותך קיימא לן כרשב"ג דאם מתה יורשה בפרק הכותב (כתובות דף פג.). כגון שאכלה מקצת חזקה בחיי הבעל ושלוש שנים לאחר מיתת הבעל. אבל מקצת בחיי הבעל ומקצת לאחר מיתת הבעל לא ולא דמי לאכלה בפני האב שנה ובפני הבן שתיים (לעיל דף מב.) דהתם אם היה אוכל שלש שנים בחיי האב היתה חזקה: מיגו דאי בעי אמר מינד זבינתה כו'. תימה ואמאי נקט כי האי גוונא דזבינתיה ניהליה וזבנה ניהלי הול"ל דנאמן לומר דמינד זבינתיה דאי מילתא דפשיטא היא דמהימנן א"כ השתא נמי מילתא דפשיטא היא (תוספות)

במיגו:

דמהימן

דף - **נא** - **א**

ודייני גולה אמרו מחזיקין אמר רב הלכה כדייני גולה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב הדר ביה מר משמעתיא אמר להו מסתברא אמרי כדרב יוסף: ולא לאשה בנכסי בעלה וכו': פשיטא כיון דאית לה מזוני מזוני הוא דקא אכלה לא צריכא דיחד לה ארעא אחריתי למזונה הא ראייה יש לימא לגלויי זוזי הוא דבעי שמעת מינה המוכר שדה לאשתו קנתה ולא אמרינן לגלויי זוזי הוא דבעי לא אימא הא ראייה יש בשטר מתנה אמר ליה רב נחמן לרב הונא לא הוה מר גבן באורתא בתחומא דאמרינן מילי מעלייתא אמר ליה מאי מילי מעלייתא אמריתו המוכר שדה לאשתו קנתה ולא אמרינן לגלויי זוזי הוא דבעי אמר ליה פשיטא דל זוזי מהכא ותיקני בשטרא מי לא תנן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה אמר ליה ולא איתמר עלה אמר שמואל לא שנו אלא בשטר מתנה אבל בשטר מכר לא קנה עד שיתן לו דמיה ולא מותיב רב המנונא בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה שדי מכורה לך שדי קנויה לך הרי זו מכורה ונתונה ולא הוא מותיב לה והוא מפרק לה במוכר שדה מפני רעתה (רב ביבי מסיים בה משמיה דרב נחמן) ורב אשי אמר במתנה בקש ליתנה לו ולמה כתב לו בלשון מכר כדי ליפות כחו מיתבי ליה מן העבד ושחררו מן האשה וגרשה אין להן עליו כלום מאי טעמא לאו משום דאמרינן לגלויי זוזי הוא דבעי שאני התם דלא ניחא ליה לשווייה נפשיה [משלי כב-ז]. עבד ליה לאיש מלוה שלח רב הונא בר אבין המוכר שדה לאשתו קנתה

רש"י ודייני גולה. שמואל וקרנא בפרק ראשון דסנהדרין (דף יז ע"פ): מחזיקין. והיה לה למחות: מסתברא אמרי. היכא הוואי מקאת חזקה בחיי בעלה ושלש לאחר מיתת הבעל כמו שפירש רב יוסף לעיל התם הוא דמסתברא דמחזיקין דהא רב גופיה ה"ק לעיל אשת איש כריכה למחות דמשמע דמחזיקין ומיהו דייני גולה בכל ענייני פליגי אדרב: כדרב יוסף. גמרא הוא שקיזר דברי רב אבל רב לא הזכיר רב יוסף שהרי קדם לו רב הרבה דורות: כיון דלית לה מזוני. מהבעל: מזוני הוא דקאכלה. הכל יודעין דלפירות יורדת והלכך לא מיחה בעל: ליחד לה. בעל קרקע אחריתי למזונות ואפי' הכי לא קפיד בעל אי אכלה טפי והלכך לית לה חזקה: ודייק חזקה הוא דלית לה. בלא שטר: הא ראייה יש. אם יש לה שטר מכירה מבעל הוי מקחה קיים: לימא. הבעל אע"פ שהקרקע נקנה בכסף מעות הללו שקבלתי ממנה לא קני לה הקרקע: לגלויי זוזי בעינא. מעות הטמינה ממני ותחזונתי לגלות לי מעותיה ובחזקה מעות שלי לקחתים מידה ולא לשם מכר ולא לדעת קנין מכירה קבלתי ולא גמרתיה והקניתי: שמעת מינה המוכר כו'. ופלוגתא היא לקמן: אימא. דוק הכי: הא ראייה יש. אם יש לה שטר מתנה דהתם גמר ונתן לה דליכא גלויי זוזי: בתחומא. בתי מדקשות שלהן בסוף התחום היו כדי שיוכלו לבא אם שצבת מן העיירות שמשביב: א"ל. היכא דאיכא שטר מכירה אפילו לגלויי זוזי מיוכין בקבלת המעות הוי קנין גמור דלל זוזי מהכא והיקני בשטר מכירה דגבי מעות הוא דאיכא למימר קבלת מעות הללו לא ליקני לגלויי זוזי נתחזין ולעלמא קבלם אבל גבי שטר המכירה לא שייך למימר הכי אלא הרי הוא כשטר מתנה דהכל מודין בו לקמן דקנתה דמה ריח יש לו בכתיבת שטר המכירה אלא ודאי גמר ואקני לה והא ליכא למימר דאי לא כתב לה שטר לא הוה יתבה זוזי ולגלויי זוזי נתחזין גם בכתיבת השטר לכל כך לא מסיק איניש אדעתיה: מי לא תנו כו'. והס"ד דלפי' בשטר מכירה קאמר דקני בלא נתינת מעות דכיון דכתב לו שטר מכירה אין יכולין עוד לחזור זה בזה ומעות חייב לו הלווקח למוכר: ולאו איתמר עלה. דבשטר מתנה מייירי אבל שטר מכר לא קנה וא"ל רב הונא לרב נחמן ולאו מותיב רב המנונא לשמואל כו' אלמא שטר מכר נמי קנה ואכתתי מאי מילי מעלייתא: הרי זו מכורה או נתונה. ואמר ליה רב נחמן לאו אמרינן התם בפרק ראשון דקדושין דרב המנונא מותיב לה וגם מפרק לה דהך ברייתא דקתני שטר מכר קונה במוכר שדה מפני רעתה קרקע רעה דכהיא ודאי גמר ומקנה מיד בשטר ומעות ליהו מלוה גבי דלוקח עד דתבע ליה אבל בשאר קרקעות לא קנו בשטר עד דיהיב זוזי כשמואל ואכתתי איכא מילי מעלייתא: ה"ג במסכת קדושין רב אשי אמר במתנה ביקש ליתן לו כו'. ואכתפתא דהך ברייתא דהוה קשיא לשמואל קאי ובא רב אשי לומר דהך ברייתא לא בשטר מכר איירי כלל אלא בשטר מתנה ודבר הרגיל הוא שכותבין בשטר מתנה לשון מכר לפות כחו דמקבל מתנה שאם יערערו עליו יבא הנותן לפתורו כדון מוכר ללא ליהו תרעומת עילויה וה"ק שדי מכורה כך וגם נתונה תהיה כך הרי זו מכורה להיות אחריותה על הנותן כדון מוכר וגם נתונה היא ולית בה משום דינא דבר מנרא דלמרינן בבבא מליעא (דף קח): מתנה לית בה משום דינא דבר מנרא והיינו דאיכא ייפוי כח דמכר ודמתנה: ה"ג ורב אשי אמר במתנה כו': ליה מן העבד. וכתב שטר מלוה ושיעבד לו נכסיו: לגלויי זוזי הוא. דשיעבד לו נכסיו: ללא משוי נפשיה כו'. אגן סהדי דשום אדם לא יהיה ברצונו עבד ליה אם יכול להפטור בשום ענין והלכך איכא למימר לגלויי זוזי הוא דבעי אבל גבי מכר גמר ומקנה שהרי אינו נעשה עבד ליה בזה שטר מכירה כלל ואפילו קבל עליו אחריות עדיין לא נטרפה מן הלווקח דליהו עבד ליה לגבי לוקח: שלח רב הונא בר אבא. לתלמידי בית המדרש: (רש"י)

תוספות הא ראייה יש בשטר מתנה. ה"ה דה"מ למימר בשטר. הודאה דלא שייך ביה גלויי זוזי: דל זוזי מהבא ותיקני ליה בשטר. במקום שכותבין שטר היו וקאמר דבמקום הזה לא מהניא שמעתיה מידי אע"ג דמהניא במקום שאין כותבין ומיהו אף במקום שכותבין שייך למימר דנפקא מינה להיכא דאמר אי בעינן בשטרא איקני ואי בעינן בכספא איקני דקני בכספא אע"פ שלא כתב לו השטר אי נמי כגון שכתב השטר תחלה ואח"כ נתנה דמים דאי אמר לגלויי זוזי הוא דבעי לא קנתה: כתב לו על הנייר או על החרס. וכן תניא לענין קידושין כתב לה על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה בתך מקודשת לי כו'. אומר ר"ת דאתי כו"א דאמר עדי מסירה כרתי דלר' מאיר כיון שצריך שיחתמו עדים בשטר קידושין כדאמר בפ"ב דקידושין (דף מח. ושם) אמר ר"נ כגון דקדשה בשטר שאין עליו עדים ור"מ לטעמיה דאמר עדי חתימה כרתי א"כ לא מהניא חתימה על דבר שיכול להזדייף כדתנן בפ"ב דגיטין (דף כא): אין כותבין לא על הנייר כו' ואפי' איכא עדי מסירה לא מהני לר"מ דצריך שיהא מוכיח מתוכו כדאמר בריש כל הגט (שם דף כד): גבי כתב לגרש את הגדולה דלר"מ אפילו גדולה לא מצי מגרש משום דאין מוכיח מתוכו הי מינייהו מגרש וא"ת והא אמר בפ"ב דגיטין (דף כב): דלא הכשיר ר' אלעזר אלא בגיטין ולא הכשיר אלא לאלתר אבל בשאר שטרות משמע דלא הכשיר אפילו לאלתר וי"ל דהכי בעי למימר דלא הכשיר רבי אלעזר אלא בגיטין ודכותיהו כמו שדה מכורה לך דהכא וכן היא דקידושין דלא נכתבו אלא לקנות שדה והאשה דומיא דגיטי שאינן עשוין עיקרן לראיה אלא להתגרש אבל שטרות העומדים לראיה לא ועי"ל דהכא ובקידושין לא איירי אלא בכתב ידו כדאמר הוציא עליו כתב ידו כו' וזה אינו יכול להזדייף שהיה ניכר שאין זה כתב ידו: אע"פ שאין בו שוה פרוטה. תימה דמאי רבותא הוא שוה פרוטה בשלמא גבי קדושין נקט כתב לה על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה דרבותא היא דאע"פ שאינה מקודשת מתורת כסף כיון שאין בו שוה פרוטה מקודשת מתורת שטר אבל הכא גבי מוכר אפי' יש בו שוה פרוטה אינו קונה מתורת כסף שהרי מוכר נותן שטר ולא לוקח ואין קרקע נקנה אגב כסף: ולמה כתב בלשון מכר כדי לפות את כחו. להיות אחריות על הנותן כדון מוכר ופ"ה שכתב לו בשטר כל זה שדי מכורה לך וגם שדי נתונה וכתב לשון מתנה משום דינא דבר מצרא וקשה דאמר בהמקבל (ב"מ דף קח): מתנה דאית בה אחריות יש בה משום דינא דבר מצרא ועוד קשה לר"ת שדי שדי זימני למה לי ואור"ת וכן ר"י דלא מייירי בשכותב שניהן אלא בשכותב מכורה או נתונה וקאמר אפי' בשכתב מכורה במתנה בקש ליתנה לו והא דכתב בלשון מכר כדי לייפות את כחו שמקבל עליו אחריות ועי"ל דשני שטרות כותב לו בחד לשון מכירה ובחד לשון נתונה ואם יצטרך לדינא דבר מצרא יראה של נתונה ולא של מכירה ואם צריך לאחריות יראה של מכירה ועי"ל דאפי' כתיבי תרוייהו בשטר אחד יפה כחו מה שכתב בלשון מתנה לענין הא דתנן לקמן בהמוכר את הבית (דף עא).

בד"א במוכר אבל בנותן נתן את כולן והכי איתא בירושלמי פ"ק דקידושין ועי"ל דנפקא מינה מה שכתב בלשון מתנה שאין צריך ליתן דמים ומיהו קשה לטעם זה דאמאי בעי בשטר באיקני סגי: לוח מן העבד ושחררו כו'. תימה דמאי רבותא נקט ושחררו וגרשה פשיטא דאי אין להם עליו כלום בעודו תחתיו גם לכשיצאין אין להם עליו כלום ויש לומר דסלקא דעתיה דגמר ומקני להו שיקנו לאחר שישתחרר ותתגרש: (תוספות)

ב - נא דף

ובעל אוכל פירות ברם רבי אבא ורבי אבהו וכל גדולי הדור אמרו במתנה בקש ליתנו לה ולמה כתב לה לשום מכר כדי ליפות את כחה מיתבי לוח מן העבד ושחררו מן האשה וגרשה אין להן עליו כלום מ"ט לאו משום דאמרי לגלויי זוהי הוא דבעא שאני התם דלא ליטוי איניש עבד לוח לאיש מלוה אמר רב המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ורבי אלעזר אמר אחד זה ואחד זה קנתה ואין הבעל אוכל פירות עבד רב חסדא עובדא כרבי אלעזר אמרו ליה רבן עוקבא ורבן נחמיה בני בנתיה דרב לרב חסדא שביק מר רברבי ועביד כזוטרי א"ל ואנא נמי כרברבי עבדי דכי אתא רבין אמר ר' יוחנן אחד זה ואחד זה קנתה ואין הבעל אוכל פירות אמר רבא הלכתא המוכר שדה לאשתו לא קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות תרתי לא קשיא כאן במעות טמונין כאן במעות שאין טמונין דאמר רב יהודה מעות טמונין לא קנתה מעות שאין טמונין קנתה: ת"ר אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן התינוקות קבל מן האשה יחזיר לאשה ואם מתה יחזיר לבעלה קבל מן העבד יחזיר לעבד ואם מת יחזיר לרבו

רס"י והבעל אוכל פירות. ללא גרע מנכסין שנפלו לה בירושה: במתנה בקש ליתו לה. ולא יאכל פירות כדאמרי' לקמן במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ומיהו במוכר לחבירו אין לומר כן שאינו אוהבו כל כך: מיתבי כו'. ההיא קשיא דלעיל ולשני המימרות נקשית בבית המדרש: במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. לנותן בעין יפה נותן: רברבי. רב שקדם לרבי יוחנן רבו של רבי אלעזר כדאיתא בשחיטת חולין (דף לה): דכל זמן שהיה רב קיים הוא שלח ליה רבי יוחנן לקדם רבינו שבבבא ועוד דאמר ליה לריש לקיש שכל אוחן הימים היה הוא בשיביה ואני בעמידה ועוד דאמרי' בעירובין (דף יג: ע"ש) אמר רב האי דמחזקן מחבריה טפי משום דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה: כזוטרי. ר' אלעזר שהיה תלמידו של רבי יוחנן ואע"ג דרבי אבהו ורבי אבהו וכל גדולי הדור חבריהם דאמרי לעיל במתנה בקש ליתן לה כו' סבירא להו כו' אלעזר דאין הבעל אוכל פירות אינהו נמי זוטרי נינהו לגבי רב שחלמידי רבי יוחנן היו: כרברבי עבדי. ר' יוחנן שהיה חבירו של רב: תרתי. בתמיה שני דברים של רבא סותרין זה את זה לא קנתה משמע לא גוף ולא פירות לגלויי זוהי הוא דבעי והבעל אוכל פירות משמע שקנתה גוף הקרקע דלוח לגלויי זוהי הוא דבעי: במעות טמונין. שכל היו ידועין ומפורסמים לבעל לא קנתה לגלויי זוהי הוא דבעי: מעות שאין טמונין. קנתה והבעל אוכל פירות לזכא גלויי זוהי שהרי גלויין ועומדין הן: לא מן הנשים כו'. דאיכא למימר גנבום לבעליהן ולאדונייהם ותינוקות נמי שמא גנבו מבית בעל הבית שהם דרים עם ואסור לסייע ידי עובדי עבירה וכשלא יקבלו מהם יחזירו למקום שגנבו שם: יחזיר לאשה. ולא לבעל דאין לנו להחזיקה בגנבתה: יחזיר לבעלה. שאפי' אם ניתן לה ממון. זה על מנת שאין לבעלה רשות בה מכיון שמתה יורשה בעלה שהבעל יורש את אשתו והלכך יחזיר לבעל דממה נפשך עכשיו הרי הוא של בעלה: יחזיר לרבו. דמסתמא כל מה שקנה עבד קנה רבו ונראה דעניי דהוא הדין אם נשתחרר העבד ואח"כ מת יחזיר לרבו שהרי עבד היה כשהפקיד לזה וסמך עבדים גלויין הן אכל אם נתגרסה האשה ואחר כך מתה יחזיר ליורשיה ולא לבעלה דמשתגרסה אין הבעל יורשה: (רס"י)

תוספות לא ניחא ליה דליהו עבד לוח כו'. ודוקא נקט לוח אבל מכר לא ומשום אשה הוא דנקט לוח אבל גבי עבד אין חילוק בין לוח למכר דמה שקנה עבד קנה רבו: [ברם] רבינו תם לא גריס ברם ר' אבא אלא גריס ר' אבא ורבי אבהו וכל גדולי הדור כו' כדי ליפות את כחו. ולא גריס את כחה אלא ליפות את כחו ופירש שיאכל הוא את הפירות והשתא מייתי רב הונא בר אבין סייעתא לדבריו דתימה הוא לומר שהיה שולח שכל גדולי הדור חולקין עליו שאם כן אין ממש בדבריו ואין מתיישב לר"י גירסתו דא"כ מה צריך לומר במתנה בקש ליתן לה ונראה לר"י גירסת הספרים ברם ר' אבא וליפות כחה ופליגי עליה וסברי דמוכר לאשתו לא קנתה דלגלויי זוהי הוא דבעי וסברי כרב הונא דאמר דל זוהי מהכא ותיקני בשטר ומה שקונה בשטר אינו אלא מתנה כיון דלגלויי זוהי הוא דבעי ולא קנתה בזווי ומה שכתב בלשון מכר לא כתב אלא ליפות את כחה ופירוש רבינו תם יש ליישב ולפרש בקש ליתן לה לענין זה שבמתנה נתן את כולן ועוד יש ליישב פירוש ר"ת במתנה בקש כו' דאפילו למאן דאמר קנתה במוכר לאשתו ולא אמר לגלויי. זוהי הוא דבעי לא קנתה אלא משום דבמתנה נתן לה דהא אין כאן מכר שלא נתנה לו כלום שהדמים הן שלו בלאו הכי ואע"פ שאין

יכול להוציא ממנה בדין מ"מ אם תקף ממנה או הוציא מידה דרך ערמה הם שלו כדאמרין בסמוך וא"כ השתא שהוציאן דרך מכר הם שלו ואין כאן מכר והלכך למ"ד קנתה לא קנתה אלא משום דבמתנה בקש לתת לה והא דכתב לה בלשון מכר כדי ליתן את כחו לענין שיאכל הפירות כי המכר מבטל הקנין דהא אין כאן מכר כדפי' ולענין שדה הויא מתנה וקנתה ולענין פירות הוי מכר ולא קנתה: במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. תימה דאמר בגיטין בפ' הזורק (דף עז: ושם ד"ה מה) גבי ההוא שכבס מרע דכתב גט לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא כו' אתא לקמיה דרבא אמר ליקני לה ההוא אתרא דאית בה גיטא כו' אמר רב עיליש מה שקנתה אשה קנה בעלה איכסיף ומאי קושיא והא במתנה אין הבעל אוכל פירות א"כ לא קנה בעלה ואומר רבינו תם דאין תלוי באכילת פירות למיקרי חצרה דהא רבא סבר כריש לקיש (לקמן דף קלו:) דקנין פירות לאו קנין הגוף דמי ואפילו יש לבעל פירות אינו מפקיע כח האשה שהגוף שלה ומתגרשת שפיר אלא בהא תליא מילתא דלא מיקרי חצרה לענין זכיה אלא כשמוכרת ונותנת קיים הלכך כשנתן לה הבעל אע"ג דאין אוכל פירות כיון שאם מכרה ונתנה אינו קיים לא מיקרי חצרה דאדעתא דהכי שתמכור ותתן לא יתיב לה ומייתיה ראיא דהתם בריש הזורק גבי זרק לה בחצרה פריד חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני כגון שכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיה אע"ג דכשכתב לה נמי הכי יש לבעל פירי עד שיכתוב לה ובפירוטיהן כדנתן בהכותב (כתובות דף פג.) אפילו הכי חשיב חצרה כיון שאם מכרה ונתנה קיים כדנתן בהכותב ומיהו אינה ראיא דאע"ג דאינו מזכיר ובפירוטיהן הכי בעי למימר כדאשכחן לעיל. גבי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו וא"ת אע"ג דאינה יכולה למכור תקני לה לגט מידי דהוה אשכירות דאמר (במסכת מע"ש פ"ה מ"ט) גבי ר"ג מעשר (שני) נתון ליהושע ומקומו מושכר לו ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פד:) מדד ולא משך לא קנה ואם היה פיקח שוכר את מקומו ואומר רבינו תם דגדול קנינו של שוכר מזה שאפי' מת בתוך הזמן המקום מושכר ליורשיו עד הזמן משא"כ באשה שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלוקחות ובירושלמי לא משמע כפ"ת דפריד בריש הזורק (גיטין דף עז.) וגנתה וחצרה אינן משתעבדות לאיש לאכילת פירות ומשני ר' יוחנן בשם ר' ינאי עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיה ובפירוטיהן ומשמע מדפריד מפירות דבפירות הדבר תלוי ולא במה שאינה יכולה למכור ור"י אמר דאפי' תלויה הזכיה בפירות מ"מ פריד שפיר התם מה שקנתה אשה קנה בעלה שלא היה נתון לה הבעל מקום הגט אלא משאל ודוקא במתנה הוא דקאמר דקנתה ואין הבעל אוכל פירות ועוד אומר ר"י דהא דאמר הכא במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות היינו דוקא שאינו אוכלם אבל בנכסי מלוג הם אותם פירות וילקח בהם קרקע ויאכל הפירות ומשום הכי פריד התם שפיר מה שקנתה אשה קנה בעלה: קבל מן האשה יחזיר לאשה. נראה דאם אמרה האשה תן לפלוני שהם שלו דנותן לו דנאמנת היא במיגו דאי בעיא שקלה אינה מיניה ויהבה ליה ואפי' אומר הבעל שהממון שלו אין לו כח להוציא מידה מדקאמר יחזיר לאשה דהוה ליה למימר יודיע לבעל דאם היה כח ביד הבעל להוציא מידה כשאומר שהוא שלו והא דמפליג בסמוך בדביתהו דרבה בר בר חנה בין מהימנא בין לא מהימנא הנ"מ בשעת מיתתה דלית לה מיגו דאי בעי שקלה מיניה ויהבה למי שרוצה ואם תקף הבעל מידה שוב אינה יכולה להוציא מידו ולומר של פלוני הם כדאמר לעיל לוח מן האשה וגרשה אין לה עליו כלום ואם היתה נאמנת לומר של פלוני. הם תהא נאמנת לומר שלי הם במיגו דאי בעי אמרה אחרים הפקידו בידי דאינה צריכה לומר מי הם האחרים וישאר הממון לעולם בידה ודוקא במעות טמונות דלוח מן האשה דלעיל במעות טמונות איירי מדקאמר לגלויי זווי הוא דבעי אבל מעות שאינן טמונות יש לה עליו וכן אם תקף מוציאין מידו ועוד מדקאמר רבא דבמעות שאינן טמונות קנתה משמע דאם תקף מוציאין אותן מידו דאם אין מוציאין אמאי קנתה הא יכול לומר להוציא מידה נתכוונתי כי לא יכולתי להוציא מידה בענין אחר ואפי' בב"ד ואם היא נושאת ונותנת בתוך הבית אינה נאמנת לומר לא שלי ולא של פלוני הם כדאמר לקמן (דף נב:) וכן האשה שהיא נושאת ונותנת כו' ואמרה שלי הם עליה להביא ראייה ולא מהימנינן לה במיגו דאי בעיא אמרה שהיא נפקדת משל אחרים ומיהו היכא שאינה נושאת ונותנת בחיי בעלה וממון בעלה מצוי בידה יש להסתפק אם חשבינן לה כאילו נושאת ונותנת אם לאו: (תוספות)

קבל מן הקטן יעשה לו סגולה ואם מת יחזיר ליורשיו וכולן שאמרו בשעת מיתתן של פלוני הן יעשה כפירושן ואם לאו יעשה פירוש לפירושן דביתהו דרבה בר בר חנה כי קא שכבה אמרה הני כיפי דמרתא ובני בריתא אתא לקמיה דרב א"ל אי מהימנא לך עשה כפירושא ואי לא עשה פירוש לפירושא ואי לא עשה פירוש לפירושא ואיכא דאמרי הכי א"ל אי אמידא לך עשה כפירושא ואי לא עשה פירוש לפירושא: מן הקטן יעשה לו סגולה: מאי סגולה רב חסדא אמר ספר תורה רבה בר רב הונא אמר דיקלא דאכל מיניה תמרי: ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב: אמר רב יוסף אפילו חלקו רבא אמר חלקו לא אמר רב ירמיה מדפתי עבד רב פפי עובדא חלקו לא כרבא אמר רב נחמן בר יצחק אישתעי לי רב חייה מהורמיז ארדשיד דאישתעי ליה רב אחא בר יעקב משמיה דרב נחמן בר יעקב חלקו לא והלכתא חלקו לא תניא נמי הכי בן שחלק ואשתו שנתגרשה הרי הן כשאר כל אדם: איתמר אחד מן האחיין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו ואמר שלי הם שנפלו לי מבית אבי אמא אמר רב עליו להביא ראייה ושמואל אמר על האחין להביא ראייה אמר שמואל מודה לי אבא שאם מת על האחין להביא ראייה מתקיף לה פפא כלום טענינן להו ליתמי מידי דלא טען להו אבוהון והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בלא ראייה בדברים העשויים להשאל ולהשכיר

רש"י קבל מן הקטן. לא יחזיר לו שהרי אין יודע לשמור וכמשלך לאיבוד דמי מי שהחזיר לו אלא יעשה לו סגולה אורז עד שיגדל ויחזיר לו ולקמן מפרש מאי סגולה: ואם מת. קטן יחזיר לירשיו: וכוון שאמרו. אפי' קטן: בשעת מיתתו. אורחא דמילתא נקט דכשהו בריאין אם רוצים להחזיר לבעלים יטלו שלהן מיד הנפקד ויחזירו לבעליהן דמה להן לגלות הדבר: יעשה כפירושן. יחזיר הנפקד לאותו פלוני שפירשו אלו: ה"ג ואם לאו יעשה פירוש לפירושן. כלומר ואם לא מהימן להחזיר נפקד שהפקדון של אותו פלוני הוא אלא של בעלים שלהם הוא ומתוך בזה אינם רוצים לומר שהוא של בעלים דלא ליתחזקו כגזלנים וגנבים יעשה הנפקד פירוש אחר לפירושן שיחזור לבעליהן של אלו ולא לאותו פלוני וכי האי גוונא אמרינן בסמוך בההיא עובדא דביתהו דרבה בר בר חנה ויש מפרשים ואם לאו יעשה פירוש לפירושן כלומר אם לא פירשו בשעת מיתה יעשה פירוש למה שהם היו אריכין לפרש שיחזיר לבעליהן ולא נהירא ד"כ היינו רישא ואם מתו יחזיר לבעליהן ואם מת יחזיר לרבו דמיירי בשמת ולא פירש למי יחזיר וקאמר דיחזיר לבעלים ורמי זימני למה לי ואית ספרים דכתב בהו ואיכא דאמרי יעשה פירוש לפירושן כלומר לא יעשה כמה שפירשו הן אלא יחזיר לבעלים ולא נהירא ד"כ רב דאמר אי מהימן כך כו' דאמר כמאן לא כרישא ולא כסיפא: כיפי. עגילים אנו"ק דלאמרינן בעלמא (עירובין דף לו: ה) כיפי תלך ליה עגילים תלה בזאניהם: דמרתא. שם חכם אחיו של ר' חייא דלאמרינן (סנהדרין דף ה.) מרתא ואייבו וחנא ור' חייא כו': ובני ברתא. של מרתא ושל בני בתו: אי מהימנא כך. שלא גנבה ממך כלום: עשה פירוש לפירושא. עכב לעמך: אי אמידא כך. אותם שהיא אומרת שהם עשירים הם וראוין להפקיד כיפי ושאר חפצים עשה כפירושא והחזירם להם אי נמי אי אמידא כך אשתך שיש לה אוהבים שנתנו לה ממון ע"מ שלא יהא כך חלק בן ומתנה זו שנתנת לקרובה משלה עשה כפירושא: ס"ת. ללמוד בו הרי פירות והקרן קיים: לאכיל מיניה. הקטן תמרי והקרן קיים אבל בעיסקא לא שמא יארע בה דבר תקלה ותאבד: אפי' חלקו. נחפרדו האב והבן שאין הבן סמוך על שולחן אביו ואין הבן בנכסי אביו כלום אפי' אין מחזיקין זה על זה דלא קפדי אהדדי: חלקו לא. כלומר בחלקו לא מיירי מתני' אלא כיון דחלקו יש להן חזקה זה על זה: הכי גרסינן עבד רב פפי עובדא חלקו לא. כלומר כרבא עשה דהיכא דחלקו לא דברה משנתנו אלא ודאי יש להן חזקה: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל איתמר אחד מן האחים שהיה נושא ונותן כו'. אחד מן האחים כגון גדול אחיו לאחר מות האב: אונת. שטרי מכירות לשון כחי וראשית אוני (בראשית מט): ושטרות. של הלואה: יולאין על שמו. שבשמו נכתבו שהוא לקח והלוה: שלי הן. ואין לאחי חלק בהן שנפלו לי הממונות שהלויתי וקניתי בהן קרקעות הללו מבית אבי אמא ואין אתם יורשים עמי והלכך נקט אבי אמא דאילו מבית אבא כוכן יורשין בשוה דבאחין מן האב עסקינן שכולן יורשין ממון של אביהן ביחד ולא יטול זה יותר מזה והלכך מאין לו ממון זה לבדו אם לא ירשו מאמו וכגון שאינם בני אם אחת: עליו להביא ראיה. שהממון שלו אע"פ שכתובין השטרות בשמו דכיון שהיה הוא לבדו נושא ונותן בנכסים שנכתבו על שמו וכדמפרש לקמיה שאין חלוקין אפי' בעיסתו דכיון דלא נודע מעולם מאיזה כד יבא לו ממון בלא אחין אין לתלות השטרות אלא בממון האב ואינו יכול להוציא הממון מחזקת האב ולקמן מפרש ראיה במאי: על האחין להביא ראיה. שהשטרות הללו מממון אביהן דאמאי דכתב בשטר סמיכין והרי על שמו נכתב ואע"ג דהלכתא כשמואל דביני בהא הלכתא כרב דתניא לקמן כוותיה ורב חסדא ורבה ורב ששת נמי כרב סבירא להו דמפרשי מילתיה לקמן: אבא. רב כך היה שמו דקרי ליה בשחיטת חולין (דף קל"ז) אבא אריכא דלאמרינן מאן ריש סדרא בצביל אבא אריכא ולאמרינן במסכת נדה (דף כ"ד) רב ארוך בדורו היה והאי דקרי ליה רב כמו שקורין לר' יהודה הנשיא רבי בצרף ישראל קרו ליה נמי בצביל רב וכן מלאתי בספר ערוך המובא מרומא: שאם מת. ויש לו בנים ליורשו על האחין להביא ראיה דכיון דיתמי לאו בני איתויי ראיה נינהו ואינן יודעין לחפש זכותו וגם השטר מוכיח שהיה ממון של אביהן על שכנגדו להביא ראיה אבל כשהאח עצמו קיים היה מטייל רב עליו להביא ראיה דאם איתא דשלו הוא ממון זה יכול לחפש ולמצוא ראיה ואם לא ימצא ראיה הפסיד: מתקיף לה רב פפא. למאי דאמר שמואל מודי לי אבא: כלום טענינן להו ליתמי כו'. בתמיה אילו היה אביהן קיים היינו מחזיקין הממון ביד אחין עד שיביא ראיה שאינו שלהן ולפי שמת יפה כחו של יתומין ממנו ויפסידו איתן בתמיה ואע"ג דלאמרינן (לעיל דף מא:) טוענין ליורש גבי חזקה ג' שנים שאע"פ שלא דר בו אביו אלא יום אחד וזה החזיק ג' שנים אחרי כן הויא חזקה ואע"ג דאבוהו לא מהניא ליה חזקה שלש שנים לומר לקוח הוא בידי אלא א"כ יש עמה טענה אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה וגבי בנו לא בעינן טענה זו אלא מאבי ירשתי אלמא טענינן ליתמי מאי דלא מצי אבוהו למטען לא דמי דהתם נמי אין טוענין בשביל היתומים אלא שאביהן קנאה מן המערער כמו שהיה הוא האב יכול לטעון ולפיקח הויא חזקה אע"ג דלא טענו מידי אבל הכא האב לא מצי טעין לאחין שיביאו ראיה ואנן היכי נטעון במקום היתומים כן: והא רבא אפיק כן. סיומא דאתקפתא דרב פפא היא: זוגא דסרבלא. זוג מספריים של סורקי בגדים שגוזזין בהם הסרבלים: בלא ראיה. הבעלים שהיו להם עדים שהן שלהן הוציאו מן היתומים בלא ראיה ועדים שיעידו שהשאינו לאביהן של יתומים לפי שהן עשוין להשאיל ולהשכיר שאם אמר אביהן לקוחין הם בידי עליו להביא ראיה אף היתומין עליהן להביא ראיה שלקחן אביהן מן הבעלים וכיון דלית להו ראיה החזירם רבא לבעלים ולא נאמר כיון שמת האב על הבעלים להביא ראיה: (רש"י)

תוספות קבל מן הקטן יעשה לו סגולה. דמשבא לידו אימור מציאה אשכח ולכך הוה דקטן ויעשה לו סגולה אבל מכל מקום לכתחלה אין מקבלין: ומודה לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיה. אומר רשב"א אין לומר משום דטענינן ליתמי דאי הוה אבוהו קיים

הוה מיייתי ראייה דלעיל (דף מז.) פריך דאי הוה אתי בטענתא דאבוהון אפי' הנך נמי משמע דפשיטא ליה דבן אומן ובן אריס דאתו בטענתא דאבוהון דאין להן חזקה ומאין פשיט לו כל כך הא לרב יש חזקה לבן אריס אע"פ שלאריס עצמו אין לו חזקה ומיהו י"ל דהתם מבן גזלן פריך כלומר אפי' הנך נמי הוה כבן גזלן . אבל מ"מ אין לפרש כן דהא תנן (לעיל דף מא.) הבא מחמת ירושה אין צריך טענה הא חזקה בעי ואמאי דלמא אם היה אביו קיים היה מביא עדים שלקחה אלא נראה דהכא דוקא הוא דקאמר רב על האחין להביא ראייה אם מת משום דאונות ושטרות יוצאים על שמו דמוכחא מילתא דשלו הן אלא בחייו הוא דקאמר רב עליו להביא ראייה דלא סמכינן אמאי דיוצאין על שמו דאם איתא דנפלו לו מבית אבי אמו היו לו עדים בדבר אבל בבנו דליכא למימר הכי סמכינן אמאי דיוצאין על שמו ונראה דרב מודה במאי דאפיק רבא זוגא דסרבלא מיתמי ולרב פפא דפריך מינה נראה לו לדמותה לאונות ושטרות יוצאין

שמו: (תוספות)

דף - נב - ב

כדשלח רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי אינו נאמן קשיא: אמר רב חסדא לא שנו אלא דאין חלוקין בעיסתן אבל חלוקים בעיסתן אימור מעיסתו קימץ ראייה במאי רבה אמר ראייה בעדים רב ששת אמר ראייה בקיום השטר אמר ליה רבא לרב נחמן הא רב והא שמואל הא רבה והא רב ששת מר כמאן סבירא ליה א"ל אנא מתניתא ידענא דתניא אחד מן האחין שהיה נותן ונושא בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו ואמר שלי הן שנפלו לי מבית אבי אמא עליו להביא ראייה וכן האשה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמה ואמרה שלי הן שנפלו לי מבית אבי אבא או מבית אבי אמא עליה להביא ראייה מאי וכן מהו דתימא אשה כיון דשביחא לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי לא גזלה מיתמי קא משמע לן: במה דברים אמורים במחזיק אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו וכו': אטו כל הני דאמרינן לאו בני חזקה נינהו חסורי מחסרה והכי קתני במה דברים אמורים בחזקה שיש עמה טענה כגון מוכר אומר לא מכרתי ולוקח אומר לקחתי אבל חזקה שאין עמה טענה כגון נותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר דלמקני בעלמא הוא נעל גדר פריץ כל שהוא הרי זו חזקה תני רב הושעיא בקדושינ דבי לוי נעל גדר פריץ כל שהוא בפניו הרי זו חזקה בפניו אין שלא בפניו לא אמר רבא הכי קאמר בפניו לא צריך למימר ליה לך חזק וקני

רש"י כדשלח רב הונא כו'. כלומר להכי אפקינהו רבא משום דדברים העשויין להשאיל ולהשכיר אין אדם נאמן לומר לקוח הוא בידי כדשלח רב הונא: קשיא. לדין קשיא אמאי אמר שמואל מודי לי אבא כו': ופסק ר' חננאל דהלכתא כשמואל דהיכא דמית על האחין להביא ראייה וכן פירש נקטינן מרבתי ז"ל כל היכא דאמר בגמ' תיובתא דפלוני תיובתא בטלו דברי מי שהתיובתא עליו לגמרי אכל היכא דעלתה בקשיא כי הך דשמואל לא בטלו דבריו דאמרינן לא הוה ברירא להו דבטלה שמועה זו לגמרי אלא לא אשתכח פירוקא בההוא שעתא דתליא וקיימא ורעפ"כ אין נראה בעיני דלא שנת תיובתא ולא שנת קשיא דקאי אמילתא דאמוראי חדא היא ולא הויה עיקר אלא לגבי תיובת' ממשה או מצרייתא שייך לומר תיובתא ומפירכא דאמוראי שייך למימר קשיא והא דשמואל נראה בעיני דלא סמכינן עליה כל עיקר וכן פפי' ר"ח כתב מרי"ש גאון כי זה שאמר שמואל ומודי לי אבא שאם מת על האחין להביא ראייה אין הלכו: כמותו: לא שנו. הא דקאמר רב עליו להביא ראייה: אלא שאין חלוקין. בשום דבר בעולם אפי' בעיסתו הלכך מאין לו לזה כלום בלא אחיו: קימץ. עלרן ביותר ולכך נתעשר והיה לו ממון לבדו שאין לאחיו חלק בו ומהממון ההוא לקח קרקעות והלוה לאחרי: ראייה במאי. אדרב קאי שהלכה כמותו דאי דשמואל היכי אמר רב שנת ראייה בקיום השטר והרי לשמואל דאית ליה על האחין להביא ראייה כריך להו לפסול שטרו של זה ולא לקיימו: ראייה בעדים. על בעל השטר להביא ראייה דמעיסתו קימץ או מאבי אמו ירש והיה ממון של שטרות הללו שלו: בקיום השטר. שכתבו לו בית דין הנפק על שטר זה וכיון דקיימוהו ב"ד בדקו השטר וחקרו ועמדו על אמיתת הדבר שכל הכתוב בשטר אמת הוא והשטר הרי כתוב בשמו של זה: הא רבה והא רב ששת. דפליגי אליבא דרב ואי כרב סבירא לך ראייה במאי אי כרבה אי כרב ששת: מתניתא ידענא. כרב ומיהו לא פירש לי אי כרבה אי כרב ששת: ורבינו חננאל פסק בעדים כריך להביא ראייה ולא בקיום השטר דהא אפי' רב ששת מודי דראיה בעדים שוה יותר מקיום השטר: וכן האשה. אלמנה: מבית אבי אבא. ה"נ מני למימר מבית אבא ומשום רישא דקתני מבית אבי אמא קתני נמי סופא מבית אבי אבא: מאי וכן. דמשמע ואפי' האשה דינה כן ומאי רבותא איכא טפי דקתני וכן הכי הוה ליה למיתני אשה שהיתה נושאת ונותנת כו' ודרך תנא לומר שני דברים שוין וזימנין דאמרינן לרכיכי תרווייהו אבל הכא דקתני וכן משמע דבלא זו אף זו קתני: דשביחא לה מילתא. חשיבות היא לה שמאמינן אותה בית דין לעשותה אפטרופוס בשל יתומין וגם משבחין אותה בני אדם על כך

ומקושי גדול תאמר על שלהן שהוא שלה וסד"א לזיהומה קא משמע לן: צבצבא בתרא ירושלמי' אין לאיש חזקה בנכסי אשתו בחיי אשתו אבל לאחר מיתת אשתו יש לו חזקה ולא לאשה בחיי בעלה בנכסי בעל אבל לאחר מיתת בעלה יש לה חזקה ולא לזב בעלה בנכסי הבן בחיי הבן אבל לאחר מיתת הבן יש לו חזקה ולא לבן בנכסי האב בחיי האב אבל לאחר מיתת האב יש לו חזקה ואיכא לדמויי להך דתניא לעיל בן שחלק ואשה שנתגרסה כו': במתני' לא גרסינן ופרץ בפניו דהא נכסי הגר לא שייך ביה בפניו דהא מית ליה הגר: אטו כל הני. דלמרינן לקמן במתני' נותן מתנה ואחין שחלקו לאו על ידי חזקה דנעל גדר הן קונין דקתני מתני' בתמיה: במה דברים אמורים. דבעינן ג' שנים: בחזקה שיש עמה טענה. כלומר ערעור: אבל בחזקה שאין עמה טענה. שבעל הקרקע מודה לו ליטלה כגון נותן מתנה כו' כיון דנעל גדר ופרץ כל שהוא בפני עדים הויא חזקה לקנות שלא יוכל לחזור עוד זה בזה: בקדושין דבי לוי. בתוספתא בצרייחא דמס' קדושין פסידר לוי כמו פסידרו ר' חייא ור' אושעיא: נעל וגדר ופרץ בפניו. במקח וממכר מיירי דתנן בקדושין (דף כו.) דקרקע נקנית בחזקה: ומתמה גמ' בפניו הוא דהוי חזקה אבל שלא בפניו. דמוכר אם נעל וגדר שלא בפניו לא תיהוי חזקה בתמיה: ה"ק. אם גדר ופרץ לוקח בפניו דמוכר לא כריך למימר ליה מוכר ללוקח כך חזק וקני אלא מכיון שנתרצה לו למכרה בכך וכך מעות והחזיק זה בפניו הויא חזקה דניחא ליה בהך חזקה והלכך שתיק ולא יוכל מוכר לחזור בו עוד והלוקח נתחייב לו דמי מקחו: (ה"פ)

תוספות דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחים הן בידי אינו נאמן. וקשה דאמר בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מו. ושם) א"ר יהודה ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא ואמר לקוחין הן בידי אין נאמן ולא אמרן אלא בבעל הבית שאינו עשוי למכור כליו ולא אמרן אלא בדברים שאין עשויין להטמין ולא אמרן אלא בדברי' העשויין להשאיל ולהשכיר אלמא דאפילו בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר נאמן אי ליכא כל. הני מילי דקאמר שאין עשוי למכור כליו וכלים שאין דרכן להטמין ונראה לר"ת דגרס התם ובכולהו נמי כי ליתנהו לא אמרן אלא בדברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר אבל דברים העשויין להשאיל ולהשכיר אפי' ליתנהו לחד מהני אין נאמן וכן גורס רב האי בשערים (שער מ) וכן ר"ח וכן מוכח בשילהי המקבל (ב"מ דף קטז.). וא"ת דתנא בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד:) המכיר כליו וספריו ביד אחר ויצא שם גנבה בעיר ישבע כמה הוציא ויטול והשתא אפי' לא יצא שם גנבה יהא נאמן לומר שגנבה מיגו דאי בעי אמר השאלתי לך דספרים הן עשויין להשאיל דאפי' ספרא דאגדתא אמר הכא דעשויין להשאיל כ"ש שאר ספרים כדאמר בנערה שנתפתה (כתובות דף נ.) וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים ואין לומר דלא מהימן במיגו לומר דגנובים משום דאחזוקי אינשי בגנבי לא מחזקינן כדאמר בכל הנשבעין (שבועות דף מו.): דלא דמי דהתם ודאי אינו נאמן לאחזוקי הוא גברא בגנבי אפי' במיגו אבל הכא שאינו אומר פלוני גנבם אלא שהם גנובים מהימן שפיר דכמה גנבים יש בעולם ואין לומר נמי דלאו מיגו הוא שאינו טוען ברצון השאלתי לך לפי שאותו יודע בו שהוא משקר דהא לעיל (דף לא.) אמר דנאמן לומר של אבותי הוא שלקחה מאבותיך במיגו דאי בעי אמר מינך זבינתיה אע"פ שהוא יודע דלאו מיניה זבנה וכן בפרק שני דכתובות (דף טו:) וע"ש בתוס' ד"ה ומודה) תנן דנאמן לומר שדה זו של אביך היתה ולקחתי הימנו במיגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם אע"פ שהבן יודע שהיתה של אביו ומהנהו עזי דאכלי חושלי בנהרדעא לעיל (דף לו.) אין ראיא דאיכא למימר כגון שמכחישו ואומר שלא אכלו כל כך דהשתא הוי מיגו טוב ותיירץ ר"ת דהתם מיירי באדם שאין עשויין להשאיל ולהשכיר לזה שקנאם כגון דלא גייס ביה ולפי זה אם עשוי להשאיל לו אפי' לא יצא לו שם גנבה נאמן לומר שהם גנובים במיגו ולמה"ר דודי נראה דלא מהימן במיגו דהוי מיגו להוציא אע"פ שנוטל דמים שהוציא: אימא מעיסתו קימץ. אע"ג דלא טעין הכי אלא אומר מבית אבי אמא מ"מ נאמן במיגו דאי בעי אמר מעיסתי קמצתי: דטרחא קמי יתמי אימא לא גזלה מיתמי. קשה לרשב"א דאדרבה מהאי טעמא דטרחא קמי יתמי גזלה מיתמי כדאמר בהשולח (גיטין דף לה.) בההוא הנאה דטרחא קמי יתמי אתיא לאורויי ותיירץ דה"ל קאמר הכא קמ"ל דלא אמרינן דלא גזלה אלא אדרבה אתיא לאורויי כדאמר בגיטין: נעל וגדר כל שהוא כו'. בנמרא פ"ש דהאי נעל היינו שקבע מעולם בדלת דהוי בנין אבל סגר הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר דליכא דמסר ליה לא הוי חזקה דאין זה אלא כמבריח ארי מנכסי חבירו אע"ג דבריש פסחים (דף ד.) ושם ד"ה אם) אמר דמשמסר לו מפתח הוי הבית בחזקת שוכר לבדקו וה"ה לקנותו (תוספות)

א - **נג** **דף**

שלא בפניו צריך למימר ליה לך חזק וקני בעי רב מתנה היאך אמר שמואל מאי תבעי ליה לאבא השתא ומה מכר דקא יהיב ליה זוזי אי א"ל לך חזק וקני אין אי לא לא מתנה לא כל שכן ורב סבר מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב וכמה כל שהוא כדשמואל דאמר שמואל גדר גדר והשלימו לעשרה ופרץ פרצה כדי שיכנס ויצא בה הרי זו חזקה האי גדר היכי דמי אילימא דמעיקרא לא הוה סלקי לה והשתא נמי לא סלקי לה מאי עבד ואלא דמעיקרא הוה סלקי לה והשתא לא סלקי לה טובא עבד לא צריכא דמעיקרא הוה סלקי לה ברווחא והשתא קא סלקי לה בדוחקא האי פרצה ה"ד אילימא דמעיקרא הוה עיילי בה והשתא נמי עיילי בה מאי עבד ואלא דמעיקרא לא הוה עיילי בה והשתא קא עיילי בה טובא

עבד לא צריכא דמעיקרא הוּו עיילי בה בדוחקא והשתא עיילי בה ברווחא א"ר אסי א"ר יוחנן נתן צרור והועיל נטל צרור והועיל ה"י חזקה מאי נתן ומאי נטל אילימא נתן צרור וסכר מיא מינה נטל צרור ואפיק מיא מינה האי מבריה ארי מנכסי חברו הוא אלא נתן צרור דצמד לה מיא נטל צרור וארוח לה מיא ואמר רב אסי א"ר יוחנן שתי שדות ומצר אחד ביניהן החזיק באחת מהן לקנותה קנאה

רש"י שלח בפניו ז"ל כו'. אם בא להחזיק שלא בפניו דמוכר כגון בעיר אחרת או אפי' באותה העיר שלא מדעתו של מוכר לא הויא חזקה אלא א"כ א"ל מוכר ללוקח כך חזק וקני ואפי' אם נתן לו מעות לא קני במעות כגון בעיר שכותבין שטר לאין הכסף מועיל עד שיחזיק או עד שיכתוב השטר כדאמר' בפ"ק דקדושין (דף כו.) עלה דהך משנה נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף כו' אמר רב ל"ש אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב לו את השטר ואי פריש פריש שפירש בכסף אקנה קנין גמור בלא חזקה ושטר אבל מסתמא לא קני במעות עד דמחזיק: בעי רב. הך ברייתא הוה שמייעא ליה דקתני בפניו אבל שלח בפניו לא הויא חזקה עד דא"ל בהדיא כך חזק וקני וקמבעיא ליה מי לימא דבמכירה מייירי אבל במתנה מכיון שאמר לו נותני לו הרקע זו והלך והחזיק שלא בפניו הויא חזקה ואע"ג דלא א"ל כך חזק וקני וכדמפרש טעמא לקמיה דנותן בעין יפה נותן או דלמא לא שגא: מאי חיבועי ליה לאבא. במתנה טפי ממכר ק"ו הוא דלא קני עד דא"ל כך חזק וקני: ומה מכר דקיהיב ליה זוזי. לוקח למוכר היום ולמחר לאחר שיחזיק שהרי ע"מ כן הוא מחזיק כדי לפרוע דמים למוכר דמוכר לא מפסיד כיון ג) דקבל כל הדמים א"כ יהיב ליה מקמי דמחזיק זוזי לא קנה דכפרישית לעיל וכגון במקום שכותבין את השטר כדתיניא בקדושין (דף כז.) מכר לו י' שדות ב' מדינות כיון שהחזיק בשדה אחת קנה כולן מה שאין בשניהן ד"א שנתן לו דמי כולן כו' אלמא אחר נתינת דמים בעינת חזקה ואפ"ה אי א"ל מוכר ללוקח כך חזק וקני הוי חזקה ואי לא לא: מתנה. לאין לו כי אם חסרון ממונו לא כל שכן דלריך למומר ליה כך חזק וקני ולא ליהוי חזקה עד דא"ל דלמא לכשייראה להחזיק כבר חזר בו ממתנתו: ורב. דקבעי לה סבר איכא למומר מאן דיהב מתנה בעין יפה יהיב שמחמת חיבה נתן לו והלכך ניחא ליה שילך ויחזיק ואיכא למומר דכמאן דא"ל דמי והלכך מספקא ליה ושמואל נמי דפשיטא ליה ס"ל היכא אמרינן בעין יפה נותן ה"מ כגון לאחר שהחזיק ונתקיימה המתנה הוא דאמרינן בעין יפה נותן לו מכל וכל שלא שייר לעצמו במתנה זו דאמרן לעיל [ונא]: המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות אבל כל זמן דמספקא לן אי גמר להקנות המתנה או לא מספק אין לנו לומר שנתן את שלו במתנה עד דמפרש ואומר כך חזק וקני: דאמר שמואל גדר גדר. שהיה בנוי פחות מ' והשלימו לעשרה לפי שלא יוכלו לעלות עליו וליכנס בשדה: פרץ פרצה. הרחיב הפרצה: דמעיקרא. כשהיה פחות מ' לא הוּו סלקי לה אין יכולין לעלות דרך עליו ליכנס בשדה כגון שהיה עשוי בשיפוע או היה בנוי על מקום מדרון: והשתא נמי לא סלקי לה מאי קעביד. ואמאי הוי חזקה דכל בנין בלא אורכ לא הויא חזקה: ואלא דמעיקרא הוּו סלקי לה. מיהא דזוחא והשתא שהשלימו לעשרה לא סלקי לה כלל טובא עביד ואין זה ראוי לקרות כל שהוא ואע"פ שבנין כל שהוא גדר: והשתא סלקי לה דזוחא. והיינו כל שהוא דכל שהוא אהני דהא אכתי סלקי לה קאת והאי דנקט שמואל והשלימו לעשרה לאו דוקא דה"ה לפחות מ' (והוא) דהשתא אהני להכי דסלקי דזוחא ומעיקרא הוּו סלקי לה דרווחא ואורחא דמילתא נקט דסתם השלימו לעשרה מעיקרא סלקי לה דרווחא והשתא סלקי לה דזוחא: והשתא קעייילי לה דרווחא. דפורחא אהני ולא בעי לתרוצי דמעיקרא לא עיילי כלל והשתא עיילי לה דזוחא דטובא עבד דשווייה פתח וגבי נעל כל שהוא נמי איכא לפרושי כה"ג שסתם פתח סתימה כל שהוא דמעיקרא עיילי לה דרווחא והשתא עיילי לה דזוחא א"כ שקבע מנעול דלת לנעול בו דהיינו בנין אבל סגר את הדלת ונעל דמפתח בנכסי הגר אינה חזקה לאין זה אלא עושה מצוה לשמור בית חבירו ומבריה ארי מנכסי חבירו הוא דללקמן בשמעתין ואע"ג דגבי שכירות בתים אמרי' בפסחים (דף 7.) משמסר לו מפתחות הוי בחזקה שוכר וה"ה לגבי לקנותו ה"מ במוכר ומשכיר לחבירו אבל בנכסי הגר מי מסר לו מפתחות שיקנה הלכך דריך בנין כל שהוא: נתן כרור. בחור שבגדר השדה וכולה שמעת' אנכסי הגר קאי וה"ה לקונה דבר מחבירו: נטל כרור. מן הגדר ועשה בו נקב: ה"י חזקה. וכגון דמהני לשדה דמפרש ואזיל: מאי נתן כו'. למאי אהני האי נתינה ונטיילה דליהוי חזקה: אילימא נתן כרור וסכר מיא. ראה נהר שוטף ורואה ליכנס דרך נקב ובה זה וסתם את הנקב בלרור וסכר את המים מן השדה שלא יכנסו בו שלא ישטפו את השדה: ואפיק מינה מיא. שנאספו לה מים בצד האחד ועשה נקב בצד השני כדי שיאלאו לחוץ: האי מבריה ארי וכו'. הא למה זה דומה למשיב אבידה דכל ישראל מצווין להציל ממון חביריהם מן ההיזק ואין קרוי חזקה אלא דומיא דגדר ופרץ שעושה בו בנין או כל תיקון הנריך לו לשדה כגון משקה מים או זומר או זרע או חורש: דלמא לה מיא. כמו נמיד פתיל (במדבר יט) ויממדו לבעל פעור (תהלים קו) חיבר המים שכתובו שלא ילאו לחוץ וזהו כמו משקה את השדה דומיא דחורש שמתקן את השדה ומייפו בהשקאה זו: דפתח ליה מיא. ע"י נטילת כרור נכנסו המים מן הנהר דרך חור שבכותל: וא"ר אסי אר"י ב' שדות. של גר הסמוכין זה לזה אלא שיש מזר אחד ביניהן: החזיק באחת מהן. כגון דרפק בה דללקמן ונתכוין לקנותה לבדה ולחברתה לא נתן לב לקנות קנאה לראותה שדה לבדה ואי לא הוה מזר בינתיים הוה קנה את כולם מסתמא בחפירה כל שהוא: (רש"י)

תוספת ה' המוכר ומשכיר לחבירו דאיכא דמסר ליה דליקני אבל בנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני ואין נראה לר"י דבהדיא אמר בפרק הפרה (ב"ק דף נב. ושם ד"ה כיון) דלא קנה במסירת מפתח ולא מהני מסירת מפתח אלא שלא יצטרך לומר לו לך חזק וקני ודוקא גבי בדיקת חמץ הוא דתלי במסירת מפתח דמי שמפתח בידו עליו לבדוק לפי שבידו ליכנס ולבדוק ומה שפי' נמי דלא קני בנעילת דלת לא משמע כן בגיטין בהזורק (דף עז: ושם) דקאמר תיזיל איהי ותיחוד ותפתח אלמא בנעילה לחודה קניא שלא היתה יכולה לעשות מנעול דבשבת היה ואפי' דאסור לקנות בשבת בשכ"מ שרי שלא תטרף דעתו עליו כדאמר לקמן ולא דמי נעילת דלת למבריא ארי דדוקא נתן צרור דסכר מינה מיא הוא דאמר בסמוך דהוי מבריא ארי אבל הכא שנועל בפני כל אדם ואין מניח אדם ליכנס מוכח מילתא שהבית הוא שלו וקני בנעילה לחוד וכן מוכח לקמן (דף נז.) גבי הא דתנן אלו דברים שיש להן חזקה ואלו דברים שאין להם חזקה ופריך בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר עולא כל שאילו בנכסי הגר לא קנה כו' וקתני סיפא הכניס תרנגולין בתוך הבית ה"י חזקה וקנה נמי בנכסי הגר וה"ט דהתם דקנה משום דמסתמא כשנתן שם תרנגולין נעל דלת לשמרן אלמא דקנה בנעילה אבל קשה לרשב"א דאמר לקמן הבונה פלטרין בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להן דלתות קנה והתם מיירי בנעל דאי לא נעל אמאי קנה הא לבני בעלמא הוא דאפיך כמו קמא שכל אדם יכול ליכנס כשלא נעל אלא ודאי בנעל איירי ומשמע דוקא שהעמיד דלתות אבל לא העמיד דלתות לא קנה בנעילה: (לעיל) נעל וגדר ופרץ כל שהוא. פ"ה דל"ג בפניו משום דבנכסי הגר לא שייך לפניו ואינה קשיא דאיכא למימר. משום דנותן מתנה ואחין שחלקו נקט בפניו ומיהו ל"ג ליה דדייק בגמ' אברייא דרב שרביא בפניו אין שלא בפניו לא ואמתני' ה"ל למידק ועוד דבעי רב במתנה היאך תפשוט ממתני' דאנותן מתנה קתני בפניו אי גרס לה: (לעיל) אטו כל הני לאו בני חזקה נינהו. פירוש דמשמע ליה בד"א במחזיק הוא דבעי ג"ש חזקה כלומר במידי דשייך חזקה אבל בנותן כו' מש"ה פריך אטו הני כגון נותן מתנה והאחין שחלקו לאו בני חזקה נינהו: אמר שמואל ומאי תבעי ליה לאבא ומה מכר כו'. אע"ג דשמואל אית ליה ספ"ק דב"מ (דף טו.) דיפה כח מתנה מכח מכר לענין דלא טריף מיניה את השבח היינו אחר שכבר נתקיימה המתנה כדפ"ה: האי פרצה היכי דמי אילימא דמעיקרא לא עיילי בה והשתא נמי לא עיילי בה מאי עבד. נראה דל"ג דהיכי מצינן למימר השתא נמי לא עיילי הא כדי שיכנס ויצא בה קאמר לכך נראה כספרים דגרסינן דמעיקרא לא עיילי בה והשתא עיילי בה טובא עבד: טובא עבד. ואין זה כל שהוא אלא כו' ונעל נמי כל שהוא צריך ליישב כעין הני: (תוספת)

דף נג - ב

לקנות אותה ואת חברתה אותה קנה חברתה לא קנה לקנות את חברתה אף אותה לא קנה בעי רבי זירא החזיק באחת מהן לקנות אותה ואת המצר ואת חברתה מהו מי אמרינן מצר דארעא חד הוא וקני או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי תיקו בעי רבי אלעזר החזיק במצר לקנות שתיהן מהו מי אמרינן האי מצר אפסרא דארעא הוא וקני או דלמא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי תיקו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה שני בתים זה לפניו מזה החזיק בחיצון לקנותו קנאו לקנות אותו ואת הפנימי חיצון קנה פנימי לא קנה לקנות את הפנימי אף חיצון נמי לא קנה החזיק בפנימי לקנותו קנאו לקנות אותו ואת החיצון קנה שניהן לקנות את החיצון אף פנימי לא קנה א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להן דלתות קנה מאי טעמא קמא לבני בעלמא הוא דאפיך אמר רב דימי בר יוסף א"ר אלעזר המוצא פלטרין בנכסי הגר וסד בהן סיוד אחד או כיור אחד קנאן וכמה אמר רב יוסף אמה אמר רב חסדא וכןגד הפתח אמר רב עמרם האי מילתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו עינין ממתניתא המציע מצעות בנכסי הגר קנה ואנהרינהו עינין ממתניתא מאי היא דתניא כיצד בחזקה נעל לו מנעלו או התיר לו מנעלו או שהולך כליו אחריו לבית המרחץ והפשיטו והרחיצו סכו גרדו והלבישו והנעילו והגביהו קנאו אמר ר"ש לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום מאי קאמר הכי קאמר הגביהו לרבו קנאו הגביה רבו לו לא קנאו אמר ר"ש לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום א"ר ירמיה ביראה אמר רב יהודה האי מאן

רש"י לקנות אותה ואת חברתה. כשמחזיק באחת נחווין לקנות בחזקה זו את שתיהן: אותה קנה. לכדה אבל חברתה לא קנה דמזכר מפסיק כדאמר ר' יוסי בר חנינא לקמן בשמעתיה [נה. ע"ש] המלך וההכח מפסיקין בנכסי הגר ודוקא נכסי הגר דממילא קני הלכך אין בו כח לקנות אלא אותה קנה שהחזיק בה אבל במכר מודי ר' יוחנן שאם החזיק באח' מהן קנה כולן כדאמרין בפ' ראשון דב"ק (דף יב.) ולקמן בהמוכר את הבית (דף סז.) אמר שמואל מכר לו י' שדות בעשר מדינות החזיק באחת מהן קנה כולן והניא בהדיא כוותיה דשמואל בפ"ק דקדושין (דף כז:) ומפרש טעמא דסדנא דארעא חד הוא וכדמפרש התם צברייתא דל"א שקנה כולן שנתן לו לוקח למוכר דמי כולן דכולהו אשתעבוד ליה ללוקח בשביל מעותיו והני חזקה אחת מהן לקנות כולן אבל לא נתן לו דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו והלכך גבי נכסי הגר נמי דליכא מתן מעות לא קני אלא ההיא קנה דלחזיק בה: אף אותה לא קנה. דלא נחווין להחזיק בה ואין חזקה אלא מדעתו דאין אדם קונה שלא מדעתו: בעי ר' זירא החזיק באחת מהן לקנות אותה והמלך כו'. מי לימא האי דלכ' יוחנן לא קנה חברתה בחזקה לאידך היינו משום שלא נחווין להחזיק במלך וכיון שהוא מפסיק לא

תועיל חזקה לשדה אחר שאינו מחובר לה אבל הכא דמתכוין לקנות גם את המזכר עם חברתה מאי מי אמרי' האי מזכר דהאי ארעא שהחזיק בה הוא וקנה גם המזכר ודהאי ארעא של מזכר שני גם הוא ויקנה גם אותה: או דלמא דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי. המזכר מופלג מן השדה גבוה או נמוך וכל אחד מקום חשוב בפני עצמו הוא מזכר לבד ושדה לבד ולא מציעה דחברתה לא קנה אלא אפילו המזכר לא קנה והאי דא"ר יוחנן חברתה לא קנה הוא הדין דאפילו מזכר לא יכול לקנות בחזקת השדה אלא אורחא דמילתא נקט שאין חוששין בני אדם בקניית המזכר כי אם בקנין השדה: והחזיק במזכר. דרפק ביה פורתא: לקנות שהיה. השדות למכאן ומכאן: מהו. דאם תמצי לומר החזיק בשדה לא קנה המזכר הם היינו טעמא שאין המזכר כריך מן השדה ואין זקוק לו כלל אבל המזכר משועבד הוא לשדה לשמרו כמו שהאפסר משמר את הבהמה ואמרין בקדושין (שם) תדע אילו מכר לו עשר בהמות באפסר אחד מי לא קנה הבהמות בשביל שמחזיק באפסר והאי מזכר נמי אפסר דארעא הוא וכמי שמחזיק בשדות דמי: או דלמא דהאי לחודיה קאי. המזכר לגמרי ולא דמי לאפסר של בהמות כדאמרי' נמי בקדושין מי דמי הם אגודו בידו הכא לא אגודו בידו: זה לפנינו מזה. והפנימי יש לו דריסת הרגל על החיטון לאלת לרה"ר דרך עליו: פנימי לא קנה. דאין פנימי משועבד לחיטון כלל לדיהני חזקה שלו: ה"ג לקנות אותה ואת החיטון קנה שהיה: לקנות את החיטון. לבדו לכך החזיק בפנימי אף פנימי לא קנה: קמא לבני בעלמא הוא דאפיד. הפך לבנים בעלמא וסדרן זה על זה דכל זמן שלא העמיד לכתות מאי קעביד מעיקרא עיילי ברווחא והשתא נמי עיילי לה ברווחא דתחלת בנין אינו עיקר אלא גמרו וכתתו (לעיל דף מ.ב.) נעל וגדר דהיינו העמדת לכתות אבל בנה כל שהוא לא קנתי: המזכר פלטריין. בניין ואין חסר כלום ואין לו מה לחדש בבית שהיה חזקה: גדולים לא גרסו: סווד. טיח בסוד: כיוור. כיוור מחוקין על הקיר: וכמה. הוי ייפוי להחזיק: וכנגד הפתח. דרך כניסת פתח הבית בכותל שכנגדו דשם נראה יותר לנוי אבל במקום אחר טפי מאמה בעי: הא מילתא. דלקמן אמר לן רב שעת מדעתו: ואנהרינהו לעיינין ממתניתא. והאיר עינינו להביא לנו ראיה לדבריו ממתניתא דלקמן: הדיע מצעות. ושכב שם על הקרקע בנכסי הגר קנה ואף על גב דלא היינו נעל וגדר ופרץ שלא תיקון שום תיקון בקרקע אלא שנהנה גופו מן הקרקע שמשחתו הקרקע הוי חזקה ונראה בעיני דמהכא ילפינן דנפקא לן קרקע נקנה בחזקה בקדושין מהאי קרא ושבו בעריכס אשר תפשתם במה תפשתם בישיבה ועוד מדכתיב וירשתם אותה וירשתם בה במה ירשתם בישיבה והיינו בכלל ישיבה כששוכב על הקרקע: כיצד בחזקה. ארעב כנעני דתנן בקדושין שנקנה בחזקה קאי: נעל לו. עבד לרבו שימש העבד לרבו הויא חזקה וכן כולן אף הדיע מצעות שמשחתו הקרקע קנה: והנעילו. היינו נעל לו מנעלו דרישא ואגב שיטפא דהלבישו אמר נמי הנעילו: גרדו. כמו ויקח לו חרש להתגרד בו (איוב ב): והגביהו קנאו. לקמיה מפרש מי הגביה למי: אמר ר"ש כו'. לקמיה מפרש: מאי קאמר. הגביהו דקאמר ת"ק מי הגביה למי ומאי קמהדר ליה ר"ש דלפוס ריהטא משמע דהיינו ת"ק: הגביה העבד לרבו. כגון שהיה כריך להגביהו זו כגון להעלותו למטתו קנאו לעבד בהגביהו זו שהרי שימש לרבו שנסמוך עליו והיינו דומיא דהדיע בנכסי הגר דכיון שנסמך ונשען בשכיבתו על הקרקע קנאה: הגביה רבו לו לא קנאו. דלא שייכא הגביהה כי אם במטלטלי שאין דרך להגביה בני אדם: לא תהא חזקה. דהנעיל והלביש והרחיץ והפשיט גדולה מהגביה רבו לעבד וקנה רבו לעבד שהרי הגביה חמורה היא דקונה אפילו ברשות מוכר מה שאין כן במשיכה ומסירה וגם קונה ברשות הרבים ובסימטא: (רש"י)

תוספות אותה קנה וחברתה לא קנה. והא דאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כז. ב.) גבי עשר שדות בעשר מדינות החזיק באחת מהן קנה כולן התם בנותן לו דמי כולן והכא בנכסי הגר או במתנה ואע"ג דאין מחוסרין דמים מכל מקום לא הוי כמכר שנתן לו דמי כולן: ליבני בעלמא הוא דאפיד. ואע"ג דרפק בה פורתא כשבנה יסוד לא מהני מידי אלא בקרקע העומד לחרישה ולא דמי למוצא פלטריין בניין וסד בהן סיוד אחד דקני דהתם משביח הוא בנכסי הגר דהיינו פלטריין אבל הכא מה הן נכסי הגר הוא קרקע והיא לא נשתבחה שאין ראוי לדור שם כל זמן שאין דלתות וא"ת והא יש בה גג וראוי ליכנס בה בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים וי"ל דמ"מ לא חזיא לדירת קבע כל זמן שאין בה דלתות דאדרבה קילקלה דמעיקרא חזיא לזריעה והשתא לא חזיא לזריעה: המציע מצעות בנכסי הגר קנה. ודוקא הדיע אבל הלך בבית או שכב לא קנה ואפי' מצא מטות מוצעות ושכב עליהם משמע דלא קנה דהגביה חשובה בעיני: הרחיצו וסכו. בפרק כירה (שבת דף מא.). דאמר רחף ולא סד מעיקרא ולא גרסינן מעיקרא דהכא משמע דסיכה היא בתר רחיצה דליכא למימר שתי סיכות היו עושין דא"כ אמאי לא חשיב ליה הכא הדיא דקודם רחיצה ומקרא דורחצת וסכת אין ראייה דהיא סיכה איכא למימר במיני בשמים דהיא סיכה ודאי שהיא להתבשם ולריח טוב היא אחר רחיצה שלא יעבירו

יעבירו המים את הבשמים: (תוספות)

שדא ליפתא בי פילי דארעא דגר לא הוי חזקה מאי טעמא בעינדא דשדא לא הוי שבחא השתא דקא שבח ממילא קא שבח אמר שמואל האי מאן דפסח דיקלא אדעתא דדיקלא קני אדעתא דחיותא לא קני ה"ד שקל מהאי גיסא ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא כולא מחד גיסא אדעתא דחיותא ואמר שמואל האי מאן דזכי זכינא אדעתא דארעא קני אדעתא דציבי לא קני היכי דמי שקל רברבי וזוטרי אדעתא דארעא שקל רברבי ושבק זוטרי אדעתא דציבי ואמר שמואל האי מאן דאתקיל תיקלא אדעתא דארעא קני אדעתא דבי דרי לא קני היכי דמי שקל מוליא ושדא בנצא אדעתא דארעא מוליא במוליא ונצא אדעתא דבי דרי ואמר שמואל האי מאן דפתח מיא בארעא אדעתא דארעא קני אדעתא דכוורי לא קני היכי דמי פתח תרי בבי חד מעייל וחד מפיק אדעתא דכוורי חד בבא אדעתא דארעא ההיא איתתא דאכלה דיקלא בתפשיחא תליסר שנין אתא ההוא רפיק תותיה פורתא אתא לקמיה דלוי ואמרי לה קמיה דמר עוקבא אוקמיה בידיה אתאי קא צווחא קמיה אמר לה מאי אעביד לך דלא אחזיקת כדמחזקי אינשי אמר רב הצר צורה בנכסי הגר קנה דרב לא קני לגנתא דבי רב אלא בצורתא: איתמר שדה המסויימת במצריה אמר רב הונא אמר רב כיון שהכיש בה מכוש אחד קנה כולה ושמואל אמר לא קנה אלא מקום מכושו בלבד

רפ"ו דקדא ליפתא די פילי. קזרע לפת בתוך נקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר ולא עשה כלום כי אם זריקה הלפת בתוך החריץ לא הויא חזקה שהרי לא עשה שום תיקון בקרקע והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה לאלא אם כן זרע ואח"כ מכסהו ואע"פ שגדל הלפת ונשרש בקרקע היום ולמחר ממילא הוא דקשבה ולא דמי לרפק בה פורתא דמעשה קעביד בגוף הקרקע ומשביח הקרקע מיד בחרישה זו וכן אמר לה מיא דאמרן לעיל הרי משקה את השדה ומנגב את הקרקע אבל האי מאי קעביד ואכילת הלפת נמי אינה חזקה דאכילת פירות אינו קונה ולא הויא חזקה לקנות שהרי אינו עושה בלקיטת הפירות ולא באכילתם שום תיקון בקרקע שיהא דומה לנעל גדר ופרץ וגם לא להליע מצעות בנכסי הגר דהתם קמיחנהי גופו מן הקרקע וקמשמשא ליה קרקע כעבד לרב והכי נמי אמרין לתמן בשמעתינן והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו. קנה לענין חזקה שלש שנים להיות אכילת הפירות של שלש שנים עומדים במקום שטר ובנכסי הגר לא קנה כלומר לגבי לקנות קרקע מיד כדין קרקע שנקנית בכסף בשטר ובחזקה דנעל וגדר לא הויא חזקה: פילי. כמו פילאי: דפשה דיקלא. כמו ויפשחני (איכה ג) נוטל מן הענפים ויש שמפסחין אותו לצורך הדקל לפי שענפיו מרובים ואין מניחין אותו ליגדל ומהניא ליה הפשיחא כזימור בכרם: אדעתא דדיקלא. כדי שיגדל: קני. הדקל: אדעתא דחיותא. אם מפסחין לצורך בהמותיו להאכילן ואינו מתכוין להנחת הדקל ומיהו בלקיטת הענפים מתכוין הוא להחזיק דקל ולקנותו בחזקה זו לא קני ואע"ג דממילא מהני לדקל כיון דאינו מתכוין לתקן הקרקע דומיא דנעל וגדר אלא ללקיטת פירות מתכוין לא הויא חזקה וכמתחזקת שלא מדעת דמי וכי קאמר מתכוין אני לקנות בלקיטת זו הרי הוא כמי שהולך בשוק ואומר רוצה אני להחזיק בשדה פלוני בדביבור בלא מעשה לא הויא חזקה דתתי בעינו שיעשה תיקון בקרקע בידים ובאותו תיקון יהא מתכוין לשם תיקון כדי להחזיק: היכי דמי. מנא ידעינן אי אדעתא דדיקלא או אדעתא דחיותא עבד שלש יוכל לכפור ולטעון אדעתא דדיקלא עבדי: מהאי גיסא ומהאי גיסא. אם מכל לדדיון ליקט כאן מעט וכאן מעט אדעתא דדיקלא שכן מנהג לעשות דכי האי גוונא הוא דאיכא למימר אדעתא דדיקלא ואע"ג דאיכא למימר נמי אדעתא דחיותא מסתמא כל אדם אדעתא להחזיק מתכוין וכל איכא דאיכא למימר הכי והכי אמרין אדעתא למיקני מכוין: כולה מחד גיסא. מקלקל הוא את האילן שמגלהו כולו מצד אחד והוא ודאי אדעתא דחיותא לחוד מכוין לדאילן לא חייש: האי מאן דזכי זכינא. מכבד ומטהר את השדה מקיסמים ועשבים רעים: אדעתא דארעא. שתהא נוחה לחרוש: אדעתא דציבי. ללקט עצים לשרוף לא קני דכל לקיטת פירות לא קני: שקל רברבי וזוטרי. איכא למיתלי אדעתא דארעא אבל שבק זוטרי ליכא למיתלי אלא אדעתא דציבי לחוד דגדולים הראוין לשריפה מלקט: דאתקיל תיקלא. מסיר המכשולות ומשוה פני הקרקע שתהא חלקה ולא תכשל המחרישה ותשבר: קני. דמי לחורש: דבי דרי. גורן לדוש שם תבואה דכיון דקרקע זה לחרישה עומד ולא לגורן ואף לאחר שיחליקנו לגורן ויחבוט שם חטין יהא כריך שם לחרוש ולזרוע נמצא שאין גורן זה כאן כי אם קלקול ואין זה מתקן השדה כי אם מקלקל וכל תיקון שסופו לסתור אינו אלא קלקול ומעיקרא לא מתקן הוא ולא דמי לנעל וגדר ורפק ביה פורתא והשקאת מים שכל דברים הללו אין סופן לסתור אבל גורן זה סופו לקלקול ולסתור דעיקר דארעא לחרישה קיימא אבל אם רצה לעשות שם גורן קבוע לעולם נראה בעיני דקני דאין לך חזקה גדולה מזו: מוליא. תל: נלא. גומא: שקל מוליא ושדא בנצא אדעתא דארעא. לקח התל והסליך בגומא נמצא שהשוה כל הקרקע איכא למימר דלחרוש עשה שלא תתעב המחרישה: מוליא במוליא ונצא בנצא. התל הרחיב במקומו והפילו ונתן מנגבהו סביבתו לדדיון שלא יהא זקוף כל כך וכן נצא בנצא שפתי הגומא השפיל וגדר לאמצעייתה ונעשית הגומא חלקה הרי הגומות לבד והתלים לבד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו: אדעתא דבי דרי. ראוי הוא לחבוט חטים ולא לחרישה וכל החזקות הללו בין בנכסי הגר בין במתנה בין במכר והאחין שחלקו: דפתח מיא. שיכנסו בשדה: פתח תרי צבי. אחד לצד הנהר ליכנס המים ואחד לצד שני לצאת: אדעתא דכוורי. לצד דגים נתכוין ולא להשקות השדה דאי להשקות השדה מתכוין היה לו לעשות פתח אחד ויתעכבו שם המים וגם הדגים יהו נלדין

קם מליהו: בפשיחא. כדלמין לעיל דפשא דיקלא אדעתא דחיותא כולה מחד גיסא: רפק חותיה פורתא. דהיינו עודר תחת האילן דמהני ליה כחורף לריעה: כדמחזיקי אינשי. אדעתא דדיקלא דהיינו מהאי גיסא ומהאי גיסא: הלך לורה. לורה חיה או עוף: בנכסי הגר. בכתלי הבית אבל סיווד וכיור דלמר לעיל (דף נג:). אמה כנגד הפתח לאו היינו לורה בריה אלף לורים בעלמא מעשה לעאועים ופרחים אבל לורה חיה או עוף חסובה ודי באחד ולא בעינין אמה ולא כנגד הפתח: דרב לא קנה לגינתא דבי רב. גינה הסמוכה לבית מדרכו והיתה של גר ונתת וקנאה רב בכך פעשה בה לורה להחזיק בה ומכללא דהך מעשה איתמר הך דרב: המסויימת במלריה. שיט לא מר בארבע רוחותיה: כיון שהכיץ בה. וחפר במר מכוף אחד הכלה אחת בקרקע קנה כולה דהיינו רפק בה פורתא וכגון קרקע שעומד לחרישה אבל בבית לא היו חזקה ו"ל"ש מכר ו"ל"ש נכסי הגר קנה כולה: לא קנה אלף מקום מכוף בלבד. ודוקא נכסי הגר אבל מכר וקבל זוזי אפילו עקר שדות בעקר מדינות והחזיק באחת מהן קנה כולן כדלמר שמואל בפרקי קמאי בב"ק וקדושין וכדפרישית לעיל (דף נג:). ובהך פלוגתא הלכתא כרב דהא ר"נ עבד עובדא חותיה דרב לקמן בשמעתי: (רש"י)

תוספות אדעתא דציבי לא קני. ואע"פ שמתקן הקרקע וכן פשו דיקלא אדעתא דחיותא אע"פ שהדקל מיתקן בכך דלעולם לא קני אלא אם כן מתכוין לקנות כדאמרין לעיל לקנות את חברתה אף אותה לא קנה כיון שלא נתכוין לקנותה וביבמות פרק ר"ג (דף נב:). אמר הא למה זה דומה לעודר בנכסי הגר וכסבור שלו הן דלא קנה ובהפרה (ב"ק דף מט: ושם) אמר דהמחזיק בשטרותיו של גר מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתא דארעא הוא מחזיק ובארעא הא לא אחזיק ושטרא נמי לא קנה דלאו דעתיה אשטרא או דלמא דעתיה נמי אשטרא ואין להקשות דאע"ג דאין דעתיה אשטרא אמאי אין ידו קונה לו שלא מדעתו כמו חצרו דחצר מתורת יד איתרביא דהא דחצר קונה לו שלא מדעתו היינו שאינו יודע אם הוא בחצרו ואם היה יודע היה רוצה לקנות אבל אם יודע ואין מתכוין לקנות לא קני וא"ת מצא בגל או בכותל ישן דתנן באלו מצואות (ב"מ דף כה:). הרי אלו שלו מפני שיכול לומר של אמורים הוא אמאי לא קניא ליה חצרו וי"ל דבדבר שאין הווה שימצא לא קנה חצרו שלא מדעת: מוליא במוליא כו'. הקשה ה"ר יוסף דאורלייני"ש משמע שצריך קרקע שיהיה יותר מלישה ואנן סהדי דלישה צריך הרבה יותר שיהיה חלק ומה שפירש נמי בקונט' דאם עושה אדעתא דגורן קבוע קני היכי ידעינן אי עבד אדעתא דגורן קבוע או אינו קבוע והיה מפרש דבי דרי דהכא היינו להעמיד שם בהמות כמו אבי דרי חושבנא (שבת דף לב.) דלקמן (דף נז.) תנן דבהעמדת בהמה לא קני ור"ת השיב לו שהם היו דשים במורים ולא היו צריכים להשוות קרקע כל כך: (תוספות)

דף - נד ב

ושאינה מסויימת במצריה עד כמה אמר רב פפא כדאזיל תיירא דשורי והדר אמר רב יהודה אמר שמואל נכסי עובד כוכבים הרי הן כמדבר כל המחזיק בהן זכה בהן מ"ט עובד כוכבים מכי מטו זוזי לידיה אסתלק ליה ישראל לא קני עד דמטי שטרא לידיה הלכך הרי הן כמדבר וכל המחזיק בהן זכה בהן א"ל אביי לרב יוסף מי אמר שמואל הכי והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא ומלכא אמר לא ליקני ארעא אלא באיגרתא אמר ליה אנא לא ידענא עובדא הוה בדורא דרעותא בישראל זבן ארעא מעובד כוכבי' ואתא ישראל אחרינא רפיק בה פורתא אתא לקמיה דרב יהודה אוקמה בידא דשני א"ל דורא דרעותא קאמרת התם באגי מטמרי הו דאינהו גופייהו לא הוו יחבי טסקא למלכא ומלכא אמר מאן זיהיב טסקא ליכול ארעא רב הונא זבן ארעא מעובד כוכבים אתא ישראל אחר רפיק בה פורתא אתא לקמיה דרב נחמן אוקמה בידיה א"ל מאי דעתיד דאמר שמואל נכסי עובד כוכבים הרי הן כמדבר וכל המחזיק בהם זכה

רש"י ושאינה מסויימת במלריה. אלף בקעה גדולה ופתוחה לשדות אחרים או לרשות הרבים עד כמה צריך לחפור ויקנה כולה אלביבא דרב דהא ודאי לשמואל לא חשיבא מסוימת טפי משאינה מסוימת לחפיו במסוימת קאמר לא קנה אלף מכוף ו"ל"ש בשאינה מסוימת יש מפרשים בענינין אחרים ולא נהירא לי כלל: כדאזיל תיירא דשורי והדר. כשיחורף למד בקר שורה אחת מקמה גבול השדה ועד קלחה והדר ובחזרתו יעשה עוד שורה אחרת דהיינו שתי שורות על פני כל השדה משפתו אל שפתו ממזרח למערב מתוך כך קנה כל השדה גם מן הכפון לדרום לכיון דחרש שתי שורות על פני כל אורח השדה או על כל רחבו כולו חרש כולו שהרי החזיק בו מראשו ועד סופו כן נראה בעיני: אמר רב יהודה אמר שמואל נכסי העובד כוכבים. שמכרם עובד כוכבים לישראל שקבל העובד כוכבים הדמים ממנו ועדיין לא החזיק בה ישראל זה הקונה אותם: הרי הן כמדבר. הפקר כדמפרש לקמן שאם קדם ישראל אחר והחזיק בס קנה כאלו הן נכסי הגר שמת ויש מפרשין דמעוטה מיהא יחזיר ללוקח ראשון ולי און נראה כלל דא"כ מאי הרי הן כמדבר אלף זכה בהן לגמרי ואם יוכל לוקח ראשון לדון עם העובד כוכבי' ולהלויא ממנו מעותיו יעשה ואם לאו יפסיד וימיהו נראה

בעיניו הוא שני רשע מיקרי כיוון דיהב לוקח ראשון זוזי לא גרע מעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה מיקרי רשע הוא אחר ופירש רבינו חננאל לדין הלכתא כשמואל ומשום דמקשי עלה אביי אידך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ובא רב יוסף לתרץ והקשה אביי ואמר דמעולם לא אמרה שמואל דא"כ קשיא דשמואל דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ולי נראה דהלכתא כשמואל דהא רב נחמן דליינא הוה והלכתא כוותיה בדיני דן כוותיה לקמיה וגם הרבה אמוראים כשמואל ס"ל לקמן וסליק שמעתין בהכי והא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא רב יוסף עצמו היה יודע תירוץ לדבר דא"ל לאביי אנא לא ידענא עובדא היכי הוה כו' לא חשך לתרץ מאחר דהוה מיייתי ראייה מעובדא: כי מטו זוזי לדיה. מן הלוקה: אסתלק ליה. העובד כוכבים שהרי כל קנינו של עובד כוכבים בכסף כדאמר' בפ"ק דקדושין (דף יד:): ומשקבל המעות לגבי ידיה הויא מכירה גמורה שאין יכולין עוד לחזור זה בזה וישראל לא קני במתן מעות עד דאתא שטרך לדיה כדאמרין דקדושין ודלפרישית לעיל דלפילו מישראל חברה לא קני בזוזי עד שיכתוב לו את השטר וכ"פ מעובד כוכבים דהסא עובדי כוכבים אנסים הם ואין דעתו לקנות בלא שטר והלכך אי אתא ישראל אחרינא רפק ביה פורתא מקמי האי קנה ודוקא בלוקה מעובד כוכבים אבל לוקה מישראל חבירו נהי ללא קני לוקה עד דאתי שטרך לדיה אחר מיהא אין יכול לקדם ולהחזיק שהרי עדיין ברשות מוכר קיימא שכל זמן שלא החזיק הלוקח או לא בא השטר לידו יכולין שניהם לחזור זה בזה: מי אמר שמואל הכי. דקני ליה שני לארעא דעובד כוכבים בחזקה בלא שטר מן העובד כוכבים: והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. כל מסים וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג במלכותא דינא הוא שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרלונס חוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק בזמנו חבירו ע"פ חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל: ומלכא אמר. לא ליכול ארעא שום מחזיק בארעא אלא א"כ יפ בידו שטר מכירה מן המוכר והיאך יקנה זה המחזיק הואיל ואין לו שטר מן העובד כוכבים אנא לוקה ראשון יקנה דינא דמלכותא לכו אחי שטריה דעובד כוכבים לדיה: אמר ליה אנא לא ידענא. רב יוסף נמי בע"כ הוה ידע להא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא והא דקמהדר ליה לאביי אנא לא ידענא כו' ודאי היה יודע תירוץ לדבר אלא דעדיף ליה למימר עובדא ולכך לא חשך לתרץ ואביי מהדר ליה דמהוה עובדא ליכא לאיתויי ראייה ומיהו רב יוסף לא חזר בו דמכל מקום שמואל אמרה כדאמר בסמוך והאי דקשיא ליה דינא דמלכותא דינא רב יוסף לא ס"ל האי דאמר אביי ומלכא אמר לא ליכול ארעא אלא בשטרך ללא דינא דמלכותא הוא אלא בחזקה נמי ליכול: דזורא דרעותא. שם מקום אי נמי כפר של רועים: אתא לקמיה דרב יהודה. ורוב מעשיו שמע משמואל רבו: דורא דרעותא קאמרת. בתמיה וכי משם אתה מביא ראייה דנכסי העובד כוכבים הרי הן כמדברי: באגי מיטמרי. שדות טמונות שלא היו הבעלים נותנין את המס למלך אלא מזריחין עצמון: לאינהו גופיהו. בעלים ראשונים לא הוו יהבי טסקא ומדינא דמלכותא לא היה בידם דבעלים כח למכור ומכרן בטל וזה השני שהחזיק קנה דינא דמלכותא שהתנה בחזקהו על מנת ליתן את הטסקא למלך ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא בחזקה בלא שטרך אבל בקרקע שהיא ירושה לעובד כוכבים מאבותיו ומכרה לעולם אימא לך אם בא אחר והחזיק בה מוליחין אותה מידו ומחזירין לראשון כשיהיה לו השטר מן המוכר: (כ"ט)

תוספות ושיאינה מסוימת במצריה עד כמה. פי' כמה יקנה במכוש אחד כדאזיל תיירא דתורי והדר פירוש כשיעור מדת תלם והן היו יודעים מדת התלם כמה היה אורך שלו דבשדה גדולה לא היו חורשים במענה אחד כל אורך השדה ולא כפ"ה כשיחרוש צמד בקר שורה אחת מקצה גבול שדהו עד קצהו ומתוך כך קונה כל השדה חדא דלישנא לא משמע הכי ועוד דאמאי בעי והדר רק כשיחרוש פעם אחת אע"ג דלא הדר: עובד כוכבים מכי מטי זוזי לדיה אסתלק ליה. פ"ה משום דכל קנינו של עובד כוכבים בכסף כדאמרין בפ"ק דקדושין (ד' יד: ושם) אשכחן עובד כוכבים דכל קנינו בכסף ולא ראייה לפי' ר"ת דמפרש התם דוקא בעבד עברי קאמר שאין בו קנין אחר דשטר לא ידעין ביה אפי' בישראל אלא מדחוקש לאמה העבריה ואמה העבריה לאחרת אבל בעובד כוכבים דלא שייך ביה קדושין ליכא למילף מאחרת ועוד תניא התם מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים דהיינו חליפין משמע דה"ה בשטר אינו נקנה דאפילו כל שוה כסף הוה ממעט התם מכסף אי לאו דכתיב ישיב לרבות שוה כסף ככסף אבל בעלמא אורי' דאדרבה אין קנינו של עובד כוכבים בכסף אלא במשיכה וכדר' יוחנן קי"ל דדריש (בכורות דף יג:): מיד עמיתך בכסף הא מיד עובד כוכבים במשיכה וכן בפ' בתרא דע"ז (דף עא. ושם ד"ה רב) מסיק דמשיכה לעובד כוכבים קונה והא דקאמר הכא ועובד כוכבים מכי מטו זוזי לדיה אסתלק ליה היינו משום דמצינו בעובד כוכבים קנין כסף בעפרון ושטר ודאי לא קנה בעובד כוכבים משום דישראל גופיה לא קנה בשטרא אלא מספר המקנה דירמיה והתם ישראל הוה: וישראל לא קנה עד דמטי שטרא לדיה. שהיו עומדים במקום שכותבין את השטר וקשיא לרבינו שמשון בן אברהם דאמאי לא קנה בכסף גרידא מעפרון בק"ו מגופו גופו באחת ממונו בשתיים כדאמרין בבכורות בפ"ב (דף יג. ושם) דליכא למימר שאינו גומר בדעתו לקנות עד שיהיה בשטר דמאחר שהעובד כוכבים מסתלק למה לא יגמור בדעתו לקנות ויניחנו להיות הפקר והוה לן למימר דהוה כאילו פירש אי בעינא בכספא איקני מה"ט דפרישית וצ"ל דאנן סהדי שלא היה בדעתו אלא כמות שהוא רגיל לקנות עם ישראל דהיינו בשטר מדלא פירש אי בעינא בכספא איקני אבל קשיא לרבינו שמשון בן אברהם דבפרק ב' דבכורות (שם) א"ר יצחק ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמה בדיניה אע"פ שלא משך קנה וחייבת בבכורה ואמאי לא אמרינן אע"ג דקנה מן התורה כדאמר אביי התם בדיניהם שפסקה להן תורה מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף מ"מ אין בדעתו לקנות אלא עד שימשוך כמו שהוא רגיל לקנות עם ישראל כדאמרין הכא וי"ל דהתם בדיניהם קאמר ונראה דשרי לישראל לתבוע מינייהו מעותיו אע"פ שמתוך כך יחזיר העובד כוכבים ישלם ויגזול את המחזיק בדדין קא תבע ליה דלא נתן לו מעות אלא ע"מ שתבא הקרקע לידו ואם המחזיק יכול לישמש מן העובד כוכבים ישמש אע"פ שהלוקח מפסיד אך אם המחזיק בעי לפרוע לו מעותיו אם יפקיענו הראשון הקרקע מידו ע"י עובד כוכבים נראה דה"ל מסור ממש: באגי דמטמרי הוה כו'. והא דאמר בהניזקין (גיטין דף נח: ושם ד"ה אנן) דאזול מרוותיהו דבאגי ואזיל גידול בר רעילאי ויהיב טסקא דתלת שנין ולכי אתו מרוותיהו הדרא להו ולא אמרי' כיון דלא יהבי טסקא הופקעה מידם וזכה בה

גידול בר רעילאי דהתם מיירי כגון שאמרו מרותייהו לבני באגי שיחרשו הקרקע ויזרעו ויאכלו פירות ויפרעו טסקא עד שיחזרו ונתרצו להם בני באגי ונתנוהו לגידול הלכך לא הופקעה מידם וכשיחזרו חזרו להן אבל הכא הוּו מטמרי בשביל המס שלא רצו לפרוע: (תוספות)

א

-

נה

דף

ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר שמואל לא קנה אלא מקום מכושו בלבד א"ל בהאי אנא כשמעתין סבירא לי דאמר רב הונא אמר רב כיון שניכש בה מכוש אחד קנה כולה שלח רב הונא בר אבין ישראל שלקח שדה מעובד כוכבים ובא ישראל אחר והחזיק בה אין מוציאם אותה מידו וכן היה ר' אבין ור' אילעא וכל רבותינו שוין בדבר אמר רבה הני תלת מילי אישתעי לי עוקבן בר נחמיה ריש גלותא משמיה דשמואל דינא דמלכותא דינא ואריסותא דפרסאי עד מ' שנין והני זהרורי דזבין ארעא לטסקא זבינהו זביני וה"מ לטסקא אבל לכרגא לא מ"ט כרגא אקרקה דגברי מנח רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן קשי בה אממר א"כ בטלת ירושת בנו הבכור דהוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק א"ל אי הכי אפילו טסקא נמי אלא מה אית לך למימר דיהיב טסקא ומית הכא נמי דיהיב כרגא ומית אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן שאילתינהו לספרי דרבא ואמרו לי הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע ולא היא התם לאוקומי מילתיה הוא דאמר רב אשי פרדכת מסייע מתא וה"מ דאצילתיה מתא אבל אנדיסקי סיעתא דשמיא היא אמר רב אסי א"ר יוחנן המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר אבל לענין פאה וטומאה לא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו לפאה וטומאה פאה מאי היא דתנן ואלו מפסיקין לפאה הנחל והשלולית

רס"י ליעבד לי מר כאידך דשמואל. כיון דשמואל סבירא לך ולא ליקני אלא ההוא פורתא דרפק והא לא מני למימר ליעבד לי מר כאידך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא ולא ליקני אלא בשטר דכיון דמודי רב הונא דשמואל אמנה להיא דנכסי הגר הרי הן כמדבר על כרחך זקוק אתה להרץ ללא תקשי שמואל אדשמואל וכדפרישית לעיל: אין מוציאין כו'. כשמואל: וכן היו רבותינו כו'. כל זה שלח רב הונא בר אבין: דינא דמלכותא דינא. בהגוזל קמא (ב"ק דף קיג): אמר הדע דקטילו דיקלי וגשרי גשרי ועבריני עליהו: דלריסא דפרסאי ארבעין שנין. חזקה פרסאי מ' שנים היא ע"י דינא דמלכותא דאע"ג ללא קני איניש אלא בשטר מיהו אם החזיק בה עכו"ם מ' שנים ובא ישראל וקנה ממנו הוה קנין גמור ולא יוכל ישראל אחר לומר שלי היא גזלה עכו"ם ממני ואע"ג דלמרינן (לעיל דף לה): ישראל הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם ואין לו חזקה אלא בהוא שטרם שמכרה ישראל לעכו"ם הכא יש לו חזקה אי נמי אתא לאשמועינן דאע"ג דבשאר מקומות הויה חזקה לישראל בג' שנים בארץ פרס אינה חזקה בפחות ממ' שנים דדינא דמלכותא הוא שם כן: הני זהרורי. בעלי נחלות העשירים קונים מעבדי המלך שדות עניי העיר שאין יכולין ליתן הטסקא למלך והן פורעין את המס ומחזיקין בקרקעות בשביל המס שכן דינא דמלכותא דמאן דיהיב טסקא ליכול ארעא כדלמא לעיל: זבינייהו זביני. מה שקונין הקרקע מעבדי המלך בשביל המס שנותנים מכרן קיים דדינא דמלכותא דינא ואם יחזרו בעלים ראשונים או יתעשרו ויאלמרו להחזיר המס להני זהרורי לא יוכלו לערער על הני זהרורי כלל דזבינייהו זביני: זהרורי. על שם נחלה שקרוי זיהרא לקמן בפרק המוכר את הבית (דף סא): ואי א"ל זיהרא אפילו בוסתני ופרדסי והלך הלח מילי קמייהא דינא דמלכותא דינא ובאריסא דפרסאי והני זהרורי שתלוין דדינא דמלכותא דינא הרי תלת: והני מילי. דזבינייהו זביני אי זבין לטסקא בשביל מס הקרקע שלא נתנו הבעלים: אבל לכרגא. בשביל מס גולגלתא שלא פרעו מכרו להם עבדי המלך קרקעותיו של זה לא הוה זביני דאין זה דינא דמלכותא לנכות הקרקע בשביל מס הראש כי אם בשביל מס הקרקע: אקרפתחא דגברא מנת. או יתפשוהו עד שיתן מאליו או יכרה מן העיר והך מלתא גמרא קאמר ליה: אפי' שערי דכדא. שכבר נתלסן מן הקרקע ומגוחין בכדו וכל שכן קרקע עממה ולא שנה זבין ארעא לטסקא או לכרגא זבינייהו זביני דהכי הוה דינא דמלכותא: שערי דכדא. כלומר כל מטלטלין שיש לו בעולם משועבדין למלך בשביל מס ראשו והיכא ללא פרע נתחייב כל אשר לו ומי שיקנה מעבדי המלך בין קרקעות בין מטלטלין זבינייהו זביני: אם כן. דאפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא היכי יתקיים הכתוב דכתיב (דברים כא) בכל אשר ימלא לו הרי באותה המלכות בטלת ירושת בנו הבכור דכל ממון האב אם מת ולא פרע עדיין כרגא דשנה זו הוה ליה ממונו ראוי דאינו מוחזק בו כלל כי אם המלך דשעבוד המלך עדיף משאר שעבודין וכגבוי דמי ומיהו לאו אתקפתחא מעלייתא היא דאיכא למימר אין הכי נמי תבטל והבטל לשם ובשאר מקומות יתקיים דשבקה לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה: אי הכי אפי' טסקא

נמו. רב אשי הוא דקפריד עליה דאמימר הכי דכיון דקשיא ליה לאמימר הכי אפילו כי אמרינו ארעא לטסקא אשתעבדה לדברי הכל א"כ בטלת בקרקעות ירושת בנו הבכור: אלא מאי אית לך למימר. היכי דמי דלא תבטל כגון דיהיב טסקא קל אותה שנה בתחלת השנה ומית דעד סוף השנה אינה משועבדת למלך עוד והוא ליה מוחזק ויטול בה בכור פי שנים ה"נ וכו': ולא היא התם. לית הלכתא כרב הונא ברבי יהושע דלא משתעבדי לא קרקעות ולא מטלטלין לכרגא ואי זבון לכרגא לא הו זבינייהו זביני דכרגא אקרפתחא דגברא מנה ואינהו ספרי דרבא דאמרי הלכתא כרב הונא לאוקומי מלתייהו בעו לקיים מעשיהם ופטורות שכתבו על מכירת קרקעות שנמכרו לכרגא ובאו לומר דמשתעבדי לכרגא כדי שיהו המכירות והשטרות קיימי ומיהו שלא כדין נכתבו השטרות ונמכרו הקרקעות והדרי זביני: פרדכת. אדם בטל ממלאכה ומלמוד ומדרך ארץ ואין עוסק בישומו של עולם כלל: מסייע מתא. הוא חייב בעול הקהל ואף על פי שהוא אינו עושה ריוח בעיר: והני מילי. דמסייע ליתן במס ההלל: כגון דאליהיה מתא. עבדי המלך היו תובעים לו לבדו והם הילווהו והקלו במשאו בטענותא שאמרו עליו שאין לו ממון ומתוך כך נחרבה מס שלהן והכביד עולן יותר כגון שהמלך רגיל ליקח מכולן מס קבוע לשנה ובאו לתבוע לכל אחד כפי אומד דעתם עד שיעלה גיבוים לחשבון מס הקבוע והיו שואלין לזה יותר מדאי והם הפלוהו ופטורוהו ומה שפחתו מזה יגבו מן השאר: אבל אנדיסקי. ממוןין של מלך הרגילין לגבות מכל בית ובית מכל איש ואיש עד שיעלה החשבון למס הקבוע ושכחוהו לזה או לא ראו לשאול לו כלום בשביל שהוא אדם בטל וסבורין היו שאין לו ממון וגבו כל המס מכל השאר אף על פי שהכביד עליהם המס כדי שיהיה לו לזה ליתן פטור דסייעתא דשמיא הוא שמחלו לו: המלך והחלכ כו'. ב' שדות של גר ומלך אחד ביניהן החזיק בראת מהן לא קנה את הביתא אלא האי דאחזיק ביה לבדו קנה כדאמר רבי יוסי בר חנינא לעיל בשמענתא ויהוה דין אם אין שם מלך אבל יש חכב נטוע ביניהם מפסיקו: חכב. הוא אינן או עשב שבו תיחס יהושע את ארץ ישראל לפי שירד ויונק כנגדו ואינו יונק לא מכאן ולא מכאן כדאמר (ביצה דף כה:): חרובא מקטע רגליהון דרשעים שמשגיגין גבול רעייהו זה אינו משיג גבול אחר: אבל לענין פאה או טומאה לא. הו הפסק לחשבן ב' שדות אלא יניח פאה אחת על שניהם הואיל וסמוכין זה לזה דמן התורה אין מלך מפליג קרקע המחוברת לחייבה שתי פאות ומיהו לגבי חזקה די לנו אם יקנה במקום אחד שדה אחת דהא אפילו בשדה אחת איכא למ"ד לא קנה אלא מקום מכוון וכל שכן בשתי שדות לדברי הכל דלא קנה אלא מה שהחזיק וסברא בעלמא הוא דחזקה מעלייתא בעינן שיחזיק בכל השדות: פאה וטומאה. לקמיה מפרש מאי נפקא מינה בין שדה אחת לשתי: אפי' לפאה ולטומאה. דמאי שנא מחזקה: פאה מאי היא. לגבי מאי מהני הפסק: דתנן. דהפסק מחייב להניח פאה בכל אחת: הנחל. כנחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע קרקע קשה מלא כרורות ואבנים שאין ראוי לזריעה: והשלולית. קבוצת מי גשמים בהכונם אלא לדיר (ב"ק דף סא.). מאי שלולית אמר רב יהודה אמר שמואל מקום ששוללין מי גשמים שם רב ביבי א"ר יוחנן אמר המים המחלקת שלל לאגפיה: (ה"י)

תוספות אם כן בטלת ירושת בנו. דבשלמא מכל אדם שיש עליו כתובת אשה ובעל חוב אף על פי שנכסים משועבדין להן מ"מ אין ירושת בני הבכור בטילה משום דמלוה ואשה מחסרי גוביינא וצריכי אדרכתא ואכרזתא ושומא אבל למס המלך אפילו קרקע שוה אלף זוז משועבדת לדבר מועט והקרקעות עיקר הן של המלך וכבר הוא מוחזק ולא מחסרי גוביינא. ר"י ור"ת: אנדיסקי. פי' כותבי שטרות המלך דדיסקא הוא שטר כדאמר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיב:): האי מאן דנקיט דיסקא מב"ד הגדול ובפרק השולח (ביטין דף לו.) מעיקרא במאי אפקינהו בדיסקי: (תוספות)

דף נה - ב

ודרך הרבים ודרך היחיד ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע בין בימות החמה ובין בימות הגשמים טומאה מאי היא דתנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלונית ואמר הלכתי למקום הלז ואיני יודע אם נכנסתי לאותו מקום ואם לאו ר"א מטהר וחכמים מטמאין שהיה ר"א אומר ספק ביאה טהור ספק מגע טומאה טמא אבל לשבת לא רבא אמר אפילו לענין שבת דתניא הוציא חצי גרוגרת לרשות הרבים והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת אחרת בהעלם אחד חייב בשני העלמות פטור רבי יוסי אומר בהעלם אחד

רש"י דרך הרבים. ט"ז אמר רוחב דרך היחיד ד' אמות ולא זו אף זו קתני: שביל הרבים. שהולכין שם רבים דרגליהן אבל דרך הרבים מקום הילוך העגלות והסוסים וכו' לא זו אף זו קתני: הקבוע בין בימות החמה. ואפילו בימות הגשמים שאין רגילים להלך

בדקעה מהלכין שם שאין חריקה זריעה לשם: טומאה מאי היא. מאי הפסק שייך בשדה לענין טומאה: דתנן כו'. ואלוהא דר"א הוא לשייך הפסק כדמפרש ואזיל: בימות הגשמים. הויא רה"י לטומאה וספיקא עמא שהרי אין מהלכין בה בני אדם שלא לקלקל הזריעה: הלכתי למקום הלז. נכנסתי בדקעה זו: וחכמים מטמאים. דסוף סוף מה לי שדה אחת מה לי ב' שדות חדא ספיקא היא שמה הלך עד הקבר והאהיל שמה לא הלך וספיקא עמא: ספק ביאה עהור. היכא דמספקא ליה אם נכנס באותה שדה ואם תמלא לומר נכנס ספק אם בא עד מקום טומאה אם לאו וספק ספיקא הוא וטהור אבל היכא דליכא אלא ספק מגע דפשיטא ליה דנכנס באותה שדה אלא שספק לו אם נגע בקבר אם לאו חדא ספיקא הוא וטמא והלכך לרבי אליעזר אי מפסיק מנר וחכמי בינתים וטומאה באחת מהן ואין יודע באיזה מהן נכנס ספק ביאה הוא וטהור ואי ליכא מנר בינתים ספק מגע איכא ולא ספק ביאה דכולהו שדה אחת הן וטמא: וקדייק גמרא דלרבין אמר רבי יוחנן דוקא פאה וטומאה אבל לשבת לא הוי הפסק אי מפסיק מנר וחכמי בין שני רה"ר והוליא חצי גרוגרת בזה ואחר כך הוליא חצי גרוגרת בשני חייב דאפילו לרבי יוסי דפטר בשני ראיות דאין המנר מפסיקן לשני ראיות: במסכת שבת תנן המוליא אובליון חייב בגרוגרת דבשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ולא חשיבא הוליא דכר חשבו בפחות מכגרוגרת: בהעלם אחד חייב. שלא נודע לו בינתים שהוא שבת ידיעה מחלקת: (יש"י)

תוספות דרך היחיד ודרך הרבים. בירושלמי פריך אמאי איצטריך למיתני דרך הרבים דכיון דתנא דדרך היחיד מפסיק כ"ש דרך הרבים ומשני משום סיפא נקטינן דקתני הכל מפסיק לזרעים ואין מפסיק לאילנות אלא גדר כו' וקמ"ל דאפילו דרך הרבים לא מפסיק לאילן ומפרש נמי אמאי תנא שביל הרבים כיון דתנא שביל היחיד מפסיק דמשום אילן לא צריך למיתנייה כיון דאשמועינן דאפי' דרך הרבים לא מפסיק לאילן כל שכן שביל הרבים אלא אתא לאשמועינן דשביל הרבים נמי בעינן שיהא קבוע בימות החמה ובימות הגשמים והשתא איצטריך למיתני כולהו שביל היחיד לאשמועינן דמפסיק לזרעים אע"ג דגריע מכולהו ודרך הרבים אשמועינן דלא מפסיק לאילן ודרך היחיד אשמועינן דלא בעינן קבוע ושביל הרבים אשמועינן דבעינן קבוע ואין להקשות דלא ליתני שביל הרבים ואנא ידענא דבעינן קבוע מדתנן דרך היחיד דאי לא בעי לא ליתני דרך היחיד אלא ליתני שביל הרבים דהוי רבותא טפי או איפכא דלא ליתני דרך היחיד ואנא ידענא דלא בעינן קבוע מדתנן שביל הרבים ולא תנא דרך היחיד דהוי רבותא טפי דהא אי לאו דתנא תרוייהו לא הוה ידענא הי מינייהו מפסיק טפי דרך היחיד רחב טפי ושביל הרבים בקעי ביה רבים: רבי אליעזר מטהר. רשב"ם פירש דפליגי דרבי אליעזר חשיב ליה ספק ספיקא ורבנן לא חשיבי ליה אלא ספיקא אחת ורש"י פירש בפרק בתרא דע"ז (דף ע. ושם) דאיירי בשדה מלאה טומאה ופליגי דר"א סבר אע"ג דליכא אלא חדא ספיקא כיון דליכא ספק מגע אלא ספק ביאה טהור והיינו טעמא דטומאה מסוטה גמרינן וגבי סוטה הוי ספק מגע ולא ספק ביאה דודאי (נטהרה) וחכמים מטמאין כיון דאין כאן אלא ספיקא אחת וסוגיא דע"ז מוכחת כפרש"י דר"א מטהר אפילו בספיקא אחת דקאמר עובדא הוה בהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי כמאן כרבי אליעזר דאמר ספק ביאה טהור פי' דמטעם רוב גנבי ישראל נינהו לא מצינן למימר דשרא שמואל כדשרא רבא לעיל בעובדא דפומבדיתא דדוקא בפומבדיתא הוה רוב גנבי ישראל דרעים היו כדאמרין לעיל (דף מו.) תא אחוי לך רמאי דפומבדיתא ואמרין (חולין דף קכו.) פומבדיתא לוייך אשני אושפיזך ומשני לה שאני התם כיון דאיכא דפתחי לשם ממונא הוה ליה ספק ספיקא פי' ספק גנבי עכו"ם ספק גנבי ישראל אלא תמצא לומר עכו"ם אימור לא נגעי כיון דידעי ע"י ריח שהיה יין לא היו חוששין כו' משמע דלמאי דהוה בעי לאוקומי כרבי אליעזר דסלקא דעתך דלא פתחי לשם ממונא ובודאי נגע הוי שרי אף על גב דליכא אלא חדא ספיקא אם עכו"ם אם ישראלים משום דהוי ספק ביאה אם באו עכו"ם לשם או לאו ומיהו קשה מההוא פולמוס (ע"ז דף ע.): דסליק לנהרדעא ושרייה ר"א וקאמר רב דימי לא ידענא אי משום דסבר כר"א דסבר ספק ביאה טהור אי משום רוב דאתו בהדי דפולמוס ישראל נינהו ופריך ספק ביאה ספק מגע הוא ומשני כיון דפתוח חביות טובא אימור אדעתא דממונא פתח וכספק ביאה דמי ואע"ג דתלינן אדעתא דממונא והוי ס"ס אפי' לא שרי אלא לר"א ולעיל שרי שמואל בהאי טעמא אפילו לרבנן ופרש"י התם גנבי נהרדעא לא הוה ידעי אם רוב עכו"ם או רוב ישראלים ושרי אפילו לרבנן דספק ספיקא היא אבל הנהו דאזלי בתר פולמוס הוה ידע רבי אליעזר דשרא אם רוב ישראל הם אם רוב עכו"ם הלכך אף על גב דאיכא למימר דאתו אדעתא דממונא ליכא אלא חדא ספיקא אם היו רוב עכו"ם ושרי לרבי אליעזר כיון דפתוח חביות טובא דמוכחא מילתא דלשם ממונא באו ולא מנסכי דהוי כבולשת שנכנסה לעיר בשעת מלחמה דקתני אלו ואלו מותרות הלכך אף על גב דספק מגע הוא כיון דמוכחא מילתא לקולא כספק ביאה דמי ומיהו קשה לר"ת לשני הפירושים דבמסכת טהרות (פ"ו מ"ד) מוכח דרבנן מטמאין אפי' בספק ספיקא דתנן כל שאתה יכול לרבות ספיקות וספיקות ספיקות ברה"י טמא ברה"י טהור כיצד כו' ואח"כ קתני הנכנס לבקעה בימות הגשמים דמיתני הכא ומיהו ההוא דע"ז נוכל לפרש כשיטת רש"י דר"א שרי אפי' בספיקא אחת כדמוכח הסוגיא ורבנן נהי דבטומאה מחמירי לטמאות אפי' בספק ספיקא בין נסך שריא ספק ספיקא ור"ת מפרש דפליגי דרבנן מטמאו אפילו בכמה ספיקות משום דמן הדין אפילו בחדא ספיקא טהור דאוקמה אחזקיה וילפינן מסוטה דטמא וא"כ מה לי חדא ספיקא מה לי תרי ספיקי דהא אפי' בחדא ספיקא הוה לן למימר דטהור ור"א סבר אין לך בו אלא חידושו ודוקא חדא ספיקא טמא ואתי שפיר ההוא דפולמוס דמשמע אפילו בספק ספיקא לא שרי אלא לר"א דוקא ובההיא עובדא דנהרדעא לא גריס ר"ת לא שאני התם כו' דלהאי גירסא משמע דמודו רבנן דבספק ספיקא שרי ור"א שרי אפילו בספיקא אחת אלא מפרש ר"ת כמאן כר"א בניחותא גריס והדר גריס האי ספק ביאה ספק מגע הוא ולאו דוקא ספק קאמר דאדרבה ספק ביאה הוא דספק אם באו עכו"ם שם אם לאו דאימור ישראל נינהו אלא לספיקא אחת קרי ספק מגע דספק ביאה דר"א היינו ספק ספיקא והכי פריך והא ספיקא אחת היא ואפי' לר"א לא שרי בספיקא אחת וא"ת ומנ"ל דלרבנן אפילו בין נסך אסרי בספק ספיקא ויש לומר דבכמה דוכתי מדמה במס' ע"ז חומרא דין נסך לחומרא דטהרות: רבי אליעזר מטהר. נראה דגרסינן רבי אלעזר דאי ר' אליעזר היכי בעי למימר בפ' בתרא דע"ז (דף ע. ושם) דשמואל ורבי אלעזר כר' אליעזר והא שמואל ור' אלעזר אית להו סוף פ"ק נדה (דף ח.) דאין הלכה כר' אליעזר בסדר טהרות אלא כר' הך בסדר טהרות היא: בהעלם אחד חייב. אפילו בשתי ראיות ותימה דאמר רבא בפ' המוציא יין (שבת דף פ.) ושהו הוציא חצי גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת והעבירה דרך עליה חייב מה צריך דרך עליה הא לא בעי הכא אלא לרשות אחת אפילו רחוקות זו מזו ויש לומר דודאי בלא דרך עליה חייב והא דנקט דרך עליה לאשמועינן דאם העביר תוך ג' לחצי גרוגרת המונחת דחייב אע"ג דלא הוי תוך ג' לקרקע והקשה ר"ח לרבי יוסי דב' ראיות אמאי פטר והאמר בפ' הבונה (שם דף קד:) כתב אות אחת בטבריא ואת אחת בצפורי חייב מחוסר קריבה לאו מחוסר מעשה דמי וגרס ר"ח מרשות אחת חייב משתי ראיות פטור אם הוציא חצי גרוגרת

משתי רשויות לרשות הרבים פטור אבל אם ברשות אחת לקחה אפילו חלקה והוציאה לשתי רשויות חייב דמחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי ולר"י נראה דלאו פירכא היא דלא דמי דהתם שם המלאכה כתיבה וכתובה נגמרה כשיכתוב שתי אותיות ואפי' רחוקות זו מזו אבל הכא שם המלאכה היא הוצאה וכשהוציא לשתי רשויות אכתבי לא נגמרה הוצאה עד שיקרבו: (תוספות)

א

-

נו

דף

ברשות אחת חייב בשתי רשויות פטור ואמר רבה והוא שיש חיוב חטאת ביניהם אבל כרמלית לא אבוי אמר אפילו כרמלית אבל פיסלא לא רבא אמר אפי' פיסלא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשות גיטין דמי אין שם לא מצר ולא חצב מאי פירש רבי מרינוס משמו כל שנקראת על שמו היכי דמי אמר רב פפא דקרו ליה בי גרנותא דפלניא יתיב רב אחא בר עויא קמיה דר' אסי ויתיב וקאמר משמיה דר' אסי בר חנינא חצובא מפסיק בנכסי הגר מאי חצובא אמר רב יהודה אמר רב שבו תיחם יהושע לישראל את הארץ ואמר רב יהודה אמר רב לא מנה יהושע אלא עירות העומדות על הגבולין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר לאפוקי מאי לאפוקי קיני קניזי וקדמוני תניא רבי מאיר אומר נפתוחא ערבאה ושלמאה רבי יהודה אומר הר שיעיר עמון ומואב רבי שמעון אומר ערדיסקיס אסיא ואספמיא: מתני' היו שנים מעידין אותו שאכלה שלש שנים ונמצאו זוממים משלמין לו את הכל שנים בראשונה שנים בשניה ושנים בשלישית

רש"י כרשות אחת. ברה"ר עלמא שהוציא בה חצי גרוגרת ראשון באותה עלמא הוציא האחרון: בשתי רשויות. הרבים המופלגים זה מזה פטור דרשויות מחלקות ס"ל: ואמר רבה. אימתי חשיבי שתי רשויות: והוא שיש חיוב חטאת ביניהן. שיש רה"י בין שתי רה"ר שאם הוציא ממנו להן או מהן הכנים לו חייב חטאת הלכך חשיב הפסק לעשותן שתיים: אבל כרמלית. כגון בקעה שביניהם לא מחלקא להו דבטל מן התורה להכא ולהכא: אבל פיסלא לא. כגון חתיכה עץ או עמוד שאין גבוה י' אמות ואין רוחב ד' א"י גבוה י' אלא שאין רוחב ד' דהוי מקום פטור דאפילו מדרבנן מותר לטלטל מתוכו לרה"ר ומרה"ר לתוכו ומה"י לתוכו וכיון דבטל לגמרי להכא ולהכא אפילו מדרבנן דליכא מקום חשוב של ד' טפחים הלכך לא הוי הפסק: רבא אמר אפילו פיסלא. מחלקת הרשויות לפטרו מחיוב שבת דלא גרע ממזכר וחכבא: ואזדא רבא לטעמיה. דאמר לעיל אפי' לענין שבת: כרשות גיטין דמי. דאמר ר' במס' גיטין בהזורק (דף עז.). דאם הקנה לה חכרו להתגרס וזרק לה גט ונפל על הפיסלא שבה"ר אינה מגורשת דהא פיסלא מקום אחר הוא בפני עלמא ואינו בכלל חצר וחצר הקנה לה ולא פיסלא דחד מקום מושיל איניש חרי מקומות לא מושיל איניש הכי מפרשין לה התם וקאמר רבא רשות שבת דומה לרשות גיטין דה"ל לענין שבת הויא הך פיסלא מקום חשוב בפני עלמא ומחלק רשויות אם הוא ממוצע ביניהם דכי היכי דלא בטיל פיסלא לגבי חצר ה"ל לא בטיל הכא לענין שבת לגבי רה"ר: וקבעי גמרא לר' יוחנן דאמר המיזר והחלב מפסיקין בנכסי הגר שלא יקנה בחזקה חבירו עד שיחזיק בשתייהן ואם אין שם לא מצר ולא חלב לחינה מסוימת במצריה מה לי אמר רבי יוחנן כמה צריך להחזיק שיקנה הכל דאילו רב ושמואל אמרו לעיל כדאזיל תיירא דתורי והדר אלא משום דשמעינן ליה לרבי יוחנן שיעור אחר קבעי ליה: פירש רבי מרינוס משמו. של רבי יוחנן: כל שנקראת על שמו. כל שנקראת על שדה אחד בלשון יחיד על שמו שקורין לה שדה פלוני שאין אומר שדות פלוני קנה הכל במכוש אחד: בי גרנותא דפלניא. כל השדה שהיה הגר משקה מזבורו קנה הכל במכוש אחד: מתי חצובא. איזה דבר הוא ומאי חשיבותו להחשב כמזר: שבו תיחם. בין שבת לשבת בין איש לאיש לפי שאינו יונק לא מכאן ולא מכאן: לא מנה יהושע כו'. כדאמר בפ"ק (לעיל דף יד): יהושע כתב ספרו: על הגבולין. כדי להראות התחומין ופשיטיה דקרא אחא לאשמעינן מה טעם חשב אותן עיירות: כל שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה. בשעת מיתתו כדכתיב ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד עד דן (דברים לד): חייב במעשר. דהם הם ז' עממים הכתובים בכל מקום אבל קיני קניזי וקדמוני שנתנו לאברהם אבינו בין הבתרים לא יתחייבו במעשר לעתיד לבא כשיחזירם לנו לעתיד כדאמר בבב"ר אי נמי אם כבשו ישראל מהם אחרי מות יהושע כולן פטורין מן המעשר דכתיב התם זאת הארץ אשר נשבעתי וגו' (שם) זאת למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבעה כן נראה בעיני ואף על גב דרפאים נמי כתיב באברהם לא ממעטינן ליה דהיינו חוי דלא כתיב התם ומאינו שבעשם משה דכתיב (דברים ג) והוא יקרא ארץ רפאים כלומר היינו רפאים שניתן לאברהם בין הבתרים: תניא ר"מ אומר כו'. כולוה הני תנאי בפירוש דקיני קניזי וקדמוני פליגי: מתני' נמצאו זוממים. שבאו ב' ואמרו להם היאך ראיתם חזקה זו והלא באותו הזמן עמנו הייתם במקום פלוני: משלמין לו את הכל. כפי דמי קרקע שהיו רואים להפסידו יגבה מהן כדכתיב

(דברים יט) כאשר זמם ולא כאשר עשה לבל קרקע שלו שיטול מן המחזיק: שנים בראשונה כו'. דהיינו ג' כחות לג' השנים כח לשנה כח לשנה הם נמלכו זוממים כולם: משלשין ביניהם. כל כח תהן השליש דג' כחות הם וק"ל (מכות ה): אין עדים נעשים זוממים עד שיזומו כולם: (ק"י)

תוספות אבל פיסלא לא. הקשה ריב"א והלא פיסלא היא כרמלית דבהזורק (גיטין דף עז: ושם ד"ה פליג) מפרש דפיסלא דהוי גבי גט רשות לעצמה כגון דלא גבוהה י' א"כ משמע דגבוהה ג' ומסתמא איירי ברחבה ארבעה דלא אשכחן רשות בפני עצמו שהוא חשיב בפחות מארבעה ועמוד גבוה ג' ורחב ד' ברה"ר הוי כרמלית וא"כ אמאי קאמר אבל פיסלא לא וי"ל דמ"מ הואיל וקטן הוא כל כך ומטלטל לא חשיבא לאביי להפסיק בין ב' רשויות בכרמלית: אין שם לא מצר כו'. אטומאה קאי כדמוכח בהדיא בתוספתא דטהרות (פ"י) דקתני הנכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלוני אמרו לפני רבי אליעזר הרי היא של רה"י פירש ר' מרינוס משמו כל שיש לה שם בפני עצמה כו' ולא כפ"ה דפירש משמו דקאמר רבי מרינוס היינו משמו של רבי יוחנן: העומדות על הגבולים. אין לפרש על הגבולים של א"י דכמה עיירות חשיב שהם באמצע א"י אלא בגבולים דכל שבת ושבת וכו': כל שהראהו כו'. טפי הוה ליה למינקט מה שתיחם באלה מסעי שמונה עיירות של המצר ושם מפורש היטב תחום של ארץ ישראל: חייב במעשר. וא"ת וכללא הוא והלא הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל ולא נתחייבו במעשר אע"פ שהראם למשה וי"ל דקסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא והשתא ניחא שלא תקשי כל לאתויי מאי דאתא לאתויי כרכים שכבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל: לאפוקי מאי. תימה מאי קאמר לאפוקי מאי והא כל קאמר דמשמע לאתויי וי"ל דמשהראהו דייק דמשמע לאפוקי וא"ת ולימא לאפוקי חו"ל וי"ל דאין זה חידוש ולכך אמר לאפוקי קיני וקניזי וקדמוני אף על גב דמואב"י הם: הר שער עמון ומואב. תימה דמשמע דעמון ומואב לא כבשו עולי מצרים ובספ"ק דביבמות (דף טז. ושם) אמרינן עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית דאמר מר הרבה כרכים כבשו כו' וקסבר קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד והניחום שישמכו עליהם עניים בשביעית ואין לומר דהתם בעמון ומואב שטהרו בסיחון דהתם נהג שביעית דהיינו עבר הירדן דאמרינן בפסחים (דף נב.) ג' ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ואומר ר"ת דעבר הירדן היינו ארץ סיחון ועוג שלא היתה מעמון ומואב ועוד מתרץ ר"ת דביבמות נמי איירי בעמון ומואב שלא טהרו בסיחון כדהכא ולא בא לפרש התם אמאי אין שביעית נוהגת שם דהא חוצה לארץ היא אלא לפרש למה מעשרין מעשר עני ולא מעשרין מעשר שני שלא לשנות סדר השנים דבמס' ידים (פ"ד משנה ג) איכא פלוגתא דר' אלעזר בן עזריה גזר שיעשרו מעשר שני כמו בבבל שלא לשנות מסדר השנים ור"ט גזר שיעשרו מעשר עני כמו במצרים שהיא קרובה מעשרין מעשר עני כדי שיהו עניי ישראל נסמכים עליהם אף עמון ומואב שהם קרובים כו' וא"ת ואמאי לא מיייתי ביבמות ההוא טעמא דמצרים דתנן במסכת ידים (שם) וי"ל דניחא ליה למימר טפי הרבה כרכים כו' דלמ"ד לא קידשה הניחו אפי' מא"י עצמה ליכבש מפני סמך עניים וזה התירוץ עיקר דבהכי מיתרצא דלא קשיא דר"א אדר"א ורבי יהושע אדרבי יהושע ואין להאריך: ערדיסקים אסיא כו'. תימה דמשמע אסיא בחו"ל היא וא"כ היכי קאמר בפ' זה בורר (סנהדרין דף כו. ושם) רבי חייא בר זרונקי ור"ש בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר השנה בעסיא והתניא בפ"ק דסנהדרין (דף יא: ושם ד"ה אין) דאין מעברין אלא ביהודה ובשלמא ר"מ דעיבר שנה בעסיא (מגילה יח:): איכא למימר דלא הניח כמותו בא"י כדאמרינן בברכות (דף סג.) אר"ע אלא ר' חייא ור"ש ליכא למימר דלא הניחו כמותן דהא ר"ל הוי קרי להו רועי בקר וחשודים על השביעית וי"ל דההוא לעבר היינו חישוב כמו ועיבר שלש שנים זו אחר זו דפרק קמא דהתם (דף יב.) תדע דהא שנה שביעית היתה ותני התם (סוף פ"ק) (דף יב.) דאין מעברין שנים בשביעית:

דף - נו

משלשין ביניהם שלשה אחים ואחד מצטרף עמהם הרי אלו שלש עדיות והן עדות אחת להזמה: **גמ'** מתני' דלא כרבי עקיבא דתניא א"ר יוסי כשהלך אבא חלפתא אצל רבי יוחנן בן נורי ללמוד תורה ואמרי לה ר' יוחנן בן נורי אצל אבא חלפתא ללמוד תורה אמר לו הרי שאכלה שנה ראשונה בפני שנים שניה בפני שנים שלישית בפני שנים מהו אמר לו הרי זו חזקה אמר לו אף אני אומר כן אלא שר"ע חולק בדבר זה שהיה ר"ע אומר **[דברים יט-ט]** דבר ולא חצי דבר ורבנן האי דבר ולא חצי דבר מאי עבדי ליה אילימא למעוטי אחד אומר אחת בגבה ואחד אומר אחת בכריסה האי חצי דבר וחצי עדות היא אלא למעוטי שנים אומרים אחת בגבה ושנים אומרים אחת בכריסה אמר רב יהודה אחד אומר אכלה חטים ואחד אומר אכלה שעורים הרי זו חזקה מתקיף לה ר"נ אלא מעתה אחד אומר אכלה ראשונה שלישית וחמישית ואחד אומר אכלה שניה רביעית וששית הכי נמי דהויא חזקה א"ל רב יהודה הכי השתא התם בשתא דקא מסייד מר לא קא מסייד מר הכא תרווייהו בחדא שתא קא מסידי מאי איכא למימר בין חיטי לשערי לאו אדעתיהו דאינשי: שלשה אחין ואחד מצטרף עמהן הרי אלו שלש עדיות והן עדות אחת להזמה:

רש"י שלשה אחים ואחד מנטרף עמהם. דהיינו אח לשנה אח לשנה ואחד עם האח שאותו אחד מעיד עם כולן; הרי אלו ג' עדויות. ולהכי כשר עדותו לאשתא דקא מסהיד האי לא קמסהיד האי ואין כאן שני עדים קרובים בעדות אחת: והן עדות אחת להזמה. שאם הוזמו משלשין ביניהן וגם אין ניזומין עד שיזומו כולן; גמ' מתני'. לחשיב לג' כחות של עדים עדות אחת לשלש שני חזקה: ולא כר"ע. דלר"ע לא מהני עדותו כלל הואיל וכל אחד אין מעיד על חזקה שלימה שלש שנים אלא על שליש חזקה והיינו חזקה: דבר: אבא חלפתא. אבי חלפתא דר' יוסי סתם היינו רבי יוסי בן חלפתא: שהיה ר"ע אומר דבר. על פי שנים עדים יקום דבר שלם ישאלם כל הממון ע"פ עדים השנים: ולא חזי דבר. כל כה וכה אינה מעידה אלא על שליש החזקה והיינו שליש דבר ולא דבר שלם הואיל ואין שני עדים מעידים על כל הג' שנים: ה"ג אילימא למעוטי אחד כו'. במס' נדה (דף נב:) אמר ב' שערות שאמרו אפי' אחת בגבה ואחת בכריסה: בכריסה. באותו מקום: חזי עדות הוא. לאין כאן אלא עד אחד לכל שיער ועד אחד אינו נאמן לעשותה בת עונשין לחייבה וקרא חזי דבר אחא למעוטי שהרי דבר כתיב וחזי עדות למעוטי לא איצטריך קרא דכהדיא כתיב לא יקום עד אחד וגו': אלא. האי דבר למעוטי חזי דבר דכי האי גוונא כגון שנים אומרים אחת בגבה ראינו ולא בדקנו יותר ושנים אומרים לנו בדקנו מלפניה וראינו אחת בכריסה ואי לאו מעוטיא דקרא דבר ולא חזי דבר לא היה לנו לפסול עדות זה לעדות זה כשר הוא מאחר יש ב' עדים על כל שיער שהרי אינו מחשישין כלל זה את זה אלא כת זו דקרו מגבה וכת שניה דקרו מלפניה ובשעה אחת ראו ב' שערות אלו מכאן ואלו מכאן דליכא למימר שומא נינהו השתא דכתיב דבר עדותו בטלה דב' שערות דבר אחד הוא ואין מועילין אלא כשהן ביחד בבת אחת שאם נראה אחד היום מכאן ולמחר גדל שני במקום אחר וכבר נשר הראשון אמרינו שומא נינהו ואין כלום אלא אם כן ישנן ביחד וכל כה וכה יכול לראות ב' השערות דהא ביחד היו נמצא שכל כה עדות של חזי דבר מעידין וכל אחד אינו מעיד שהיא גדולה אלא חזי סימני גדלות ראינו אבא ג' שני חזקה דמתני' שאין יכולין להיות כי אם בזה אחר זה ומי שרואה אכילת שנה זו אינו יכול לראות של שנה שניה אלא אם כן שוה שנה שניה בזה המלכות הלכך כל שנה ושנה וכל יום ויום חשיב דבר שלם בפני עצמו דעל כרחך כיון דקרא למעוטי אחא ומיעוטי אחד הוא דליכא (למימר) אין כך למעט כי אם חזי דבר דמסהדר טפי למעוטי דהיינו עדות דב' שערות בשתי כחות: ואחד אומר. אותן ג' שנים שאתה אומר אכלה חטין אני מעיד כמותך שאכלה אבא אכילת שעורים היתה הרי זו חזקה וטעמא מפרש לקמיה: מתקיף לה ר"נ אלא מעתה כו'. ר"נ לא היה יודע טעמו של רב יהודה המפורש לפנינו דבין חטין ושעורין טעו אינשי אלא ס"ל דהא דקאמר רב יהודה אחד אומר אכלה חטין ואחד אומר אכלה שעורין כו' לאו באותן ג' שנים דקמסהיד האי מסהיד האי דא"כ עדות מוכחשת היא ותיבטל אלא ס"ל לר"נ דה"ק רב יהודה אחד אומר אכלה חטין ג' שנים כפי מנהג עובדי אדמה ואחד אומר אכלה שעורים שלש שנים כפי מנהג עובדי אדמה והיינו שש שנים בדילוג ושאלתי לעובדי האדמה ואמרו לי שלעולם כך הוא המנהג שנה אחת חטין ושנה אחת שעורין כן כל הימים ואינה כריכה שציתה כלום ה"ז חזקה שהרי אין מחשישים זה את זה כלל וממ"כ לא אחד מעיד שאכלה שני חזקה והלכך היא חזקה דדמיא להא דר' יהושע בן קרחה דאמרי' בפירקין לעיל (דף לב.) אין עדותם מנטרפת עד שיראו שניהם כאחד ר' יהושע בן קרחה אומר אפי' בזה אחר זה וטעמא דר' יהושע מפורש בסנהדרין בפ' זה בורר דלע"ג דלמנה דקמסהיד האי לא מסהיד האי מיהו תרווייהו אמנה קמסהדי והכא נמי תרווייהו אחזקה קמסהדי: אלא מעתה אחד אומר אכלה ראשונה שלישיית כו'. דהיינו כרב יהודה הכי נמי דתיהו חזקה הא ודאי לא תיהו חזקה דלא דמיא כלל לר' יהושע בן קרחה אלא היכא דאחד אומר אכלה ראשונה ושניה ושלישיית ואחד אומר אכלה ד' ה' ו' דתרווייהו אחזקה מעלייתא קמסהדי אבא הכא לא זה ולא זה מעידים על חזקה ראויה דחזקה בדילוג אינה כלום וכן עיקרה של שיטה זו כמו שפירשתי: א"ל רב יהודה הכי השתא התם כו'. וכיון דליכא אלא עד אחד לשנה חזי עדות הוא הכא תרווייהו בחדא שתא מסהדי כשהו אומר אכלה חטין וזה אומר אכלה שעורים אין לנו לחוש ולומר דלמא בדילוג קא מסהדי אלא מסתמא על אותם שלש שנה מעיד השני נמי מעיד וכיון דעדות שלימה יש על השלש שנים מה יש פסול עוד אי משום דזה אומר אכלה שעורים: בין חטין ושערי לאו אדעתיהו דאינשי. אין מבינין יפה בין קמת חטים לקמת שעורים: (כ"ט)

תוספות משלשין ביניהם. הכא לא שייך למיפרך ולימרו הנך קמאי אנו מנא ידעינן דכל דקאי בבי דינא לאסהודי אתי אהאי ארעא אנו לחיובי מחזיק פירות קאתינן כדפריך בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כד: ושם) גבי שור ולימרו הנך (קמאי) כו' אנו לחיובי פלגא ניזקא קאתינן דכיון דמחזיק מביאן לב"ד ודאי לטובתו באו כדי להחזיקו בקרקע ולא כדי לחייבו פירות: הרי אלו ג' עדויות. שהרי העד שהעיד בראשונה הוא עצמו יכול להעיד בשניה ולא אמרינן אדם קרוב אצל עצמו כמו כן אחיו יכול להעיד בשניה: והן עדות אחת. דאין משלמין עד שיזומו כולן: ורבנן האי דבר ולא חזי דבר מאי עבדי ליה. וא"ת דהכא כ"ע דרשי דבר ולא חזי דבר ובפ' מרובה (שם דף עא:) אמרינן חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' ה' חצאי בקר וי"ל דהכא משום דדבר מיותר הוא וא"ת והא איצטריך לדבר דבר מממון לאשמועין דאין דבר שבערוה פחות משנים (גיטין דף צ.) וי"ל דדבר דגבי ערוה מופנה הוא ואפילו למ"ד דלמידין ומשיבין שמא ליכא למיפרך מידי ואי איכא למיפרך י"ל דלאו מדבר דריש אלא מעל פי שנים יקום דמשמע יקום כל העדות ולא חזי אבא גבי ממון מה לי ממון גדול ומה לי ממון קטן לפי מה שגנב ישלם להכי אין סברא למעט חצאי בקר והא דדרשינן בפרק ד' וה' (ב"ק דף מ.) ושם גבי שור של שני שותפין כופר ולא חזי כופר שאני התם דלכפרה אתי דאין אדם מביא חזי כפרה חזי חטאת וחזי אשם והא דאמרינן התם (גיטין מב:) גבי חציו עבד וחציו בן חורין דמשלם חזי כופר התם כל הכופר דשייך בו משלם וחשיב כופר שלם דלא הרג אלא חזי בן חורין ובפרק יש בכור (בכורות דף מח: ושם ד"ה דרבי) דרשי' חמש ולא חזי חמש נמי מצות פדיונו ה' סלעים ולא מקיימא מצוה בפחות: אלא למעוטי שנים אומרים אחת בגבה. אומר רשב"א דאין צריך לחלק כפירוש הקונט' דאפילו [היתה] חש ובה גדולה כשבדקו שני עדים היום בכל. מקום ולא ראו כי אם אחת בגבה ובדקו למחר אותם עדים עצמן ולא

ראו כי אם אחת בכריסה בשתי כתי עדים חשיב חצי דבר אע"פ שראו כל מה שיכולין ולא דמי לעדות חזקה דהכא אין עדותן מלאה בלא עדות ב' אחרונים ואין מועיל לשום דבר בעולם לכך הוי חצי דבר אבל שנים בראשונה אע"פ שאין עדות מועיל לענין חזקה מכל מקום נפקא מינה בעדותן לשלומי פירי ודבר שלם הוא: אלא מעתה אחד אומר אכלה ראשונה שלישיית כו'. פי' הקונט' דר"נ היה סבור דרב יהודה איירי באחד אומר אכלה חטים היינו ראשונה שלישיית וחמישיית ואין נראה דא"כ מאי פריך אלא מעתה אכלה ראשונה כו' אין ה"נ דלסברתו אמר רב יהודה דהוי חזקה והכי הוה ליה למיפרך אמאי הוי חזקה והא אין שום אדם אומר שאכלה רצופין ולא דמי לר' יהושע בן קרחה ונראה לפרש דר"נ ידע דתרוייהו אחדא שתא קמסהדי וה"פ כיון דאמר דהויא חזקה אע"ג דמכחשי אהדדי משום דתרוייהו אחזקה קמסהדי אלא מעתה אחד אומר אכלה ראשונה שלישיית וחמישיית ושנית ורביעיית וששית הניחה בורה כדרך מוברי באגי ואחד אומר לא כי אלא אכלה שנית רביעיית וששית וראשונה שלישיית וחמישיית הניחה בורה ה"נ דהוה חזקה אע"ג דמכחשי אהדדי כיון דתרוייהו מיהא אחזקה קא מסהדי (תוספות)

דף נז - ז

ההוא שטרא דהוה חתימי עליה בי תרי שכיב חד מינייהו אתא אחוה דהאי דקאי וחד אחרינא לאסהודי אחתימת ידיה דאידיך סבר רבינא למימר היינו מתני' ג' אחין ואחד מצטרף עמהן אמר ליה רב אשי מי דמי התם לא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחי הכא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחי: **מתני'** אלו דברים שיש להן חזקה ואלו דברים שאין להן חזקה היה מעמיד בהמה בחצר תנור ריחים וכיריים ומגדל תרנגולים ונותן זבלו בחצר אינה חזקה אבל עשה מחיצה לבהמתו גבוה עשרה טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לריחים הכניס תרנגולין לתוך הבית ועשה מקום לזבלו עמוק שלשה או גבוה שלשה הרי זו חזקה: **גמ'** מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר עולא כל שאילו בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו קנה כל שאילו בנכסי הגר לא קנה בנכסי חבירו לא קנה מתקיף לה רב ששת וכללא הוא והרי ניר דבנכסי הגר קנה בנכסי חבירו לא קנה והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו קנה בנכסי הגר לא קנה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה

רש"י ההוא שטרא. והוא כד המלוה לקיימו: שכיב חד מינייהו. מת אחד מהן קודם שנתקיים השטר ואילו לא מת היה כל אחד בא ומעיד לבדו על חתימת ידו ואין כריך לכתוב עמו אחר אלף נאמן לומר זה כתב ידי כדתנן בפ"ב דכתובות (דף כז:) זה אומר זה כתב ידי זה אומר זה כתב ידי כו' והכמים אומרים אין כריכין לכתוב עמהם אחר אלף נאמן לומר זה כתב ידי ואמרין בגמ' לדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין אנהנו ראינו המלוה והחמנו הלכך בתיבי סגי ולכך כריך חד מינייהו לאסהודי אדחבכי והיכא דמת אחד מהן אמרין התם חליבא דרבנן דלריך שנים מן השוק להעיד על חתימת יד המת והחי יעיד הוא לבדו על חתימת ידו אבל העד החי לא יכטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת המת דכיון דעל מנה שבשטר הן מעידין וכי אמר זה כתב ידי נפקא פלגא דממונא אפומיא שהרי הוא לבדו מעיד על חתימתו ואין כריך אחר להעיד עמו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא על פומיה אשתכח דכוליה ממונא נכי ריבעא נפק אפומיה ואין על פי שנים עדים בעינן חצי דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה והלכך הכא דשכיב חד מינייהו אין עד החי יכול להצטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת יד המת אלף כריך שנים מן השוק להעיד עליו: אחא אחוה דהאי דקאי. אחיו של עד החי בא להצטרף עם אחד מן השוק להעיד על חתימתו כדפרישית לריך שנים מן השוק להעיד על חתימת דאידיך המת: היינו מתנייהו. דאף על גב דשני אחין פסולין לעדות אחת ללא חשיבי אלף כחד אפילו הכי מכשרא להו מתניתין לשלשה אחין בעדות קרקע אחד מאחר שאין זה מעיד על אותה שנה שזה מעיד אף כון העד החי מעיד על החתימה שלו ואחיו על חתימת יד המת: התם. במתניתין לא קנפיק כל הממונא: נכי ריבעא. חסר רביעי דהיינו שלשה חלקים ממון אפומא דאחי אלף פלגא הוא דנפיק אפומא דעד נכרי ופלגא נפיק אפומא דאחי והלכך כשידון לעדות זו טועמא דפסיל רחמנא קרובים בעדות אחת לפי שאין חשבוין אלף אחד ולבני חזקה שלש שנים כאיש אחד דמו שהרי איש אחר שמצטרף עמהו מועיל בשלשתן אם ראה החזקה שלש שנים: אבל הכא. גבי שטרא נפיק נכי רבעא דממונא דהיינו שלש חלקי הממונא אפומא דאחי וכי חשבת לאחי כעד אחד נמלא עד אחד מגבה שלשה חלקים והאחד רביעי ולא קרינא על פי שנים עדים וגו': מתני' אלו דברים שיש להם חזקה. כלומר אלו מיני תשמישין דאמרין לקמן שאדם משתמש בשל חבירו שאם משתמש שלש שנים ולא מיחה בו חבירו יש לו חזקה לזה המחזיק ויכול לטעון אתה נתת לי לתשמיש זה במתנה או מכרתה לי כגון תשמישין קבועין כדמפרש לקמן שאדם מקפיד עליהן אם נעשין שלא ברשותו והלכך בשלש שנים הויא חזקה דומיא

דבורות שיחיו ומערות ובית השלחין וכל הנך ללעיל דכיון דקביעות תשמיש הוא כדמחזיק בגופה של קרקע חבירו דמי והויא חזקה בשלש שנים ורבינו חננאל פירש אלו דברים שיט להם חזקה כאשר כבר פירשנו ולא נהירא אלא לקמיה קאי כדפרישית דאי ללעיל קאי ומסקנא דמתני' ללעיל היא אריכות לשון של הבב הוא בלא אורח ועוד דאכתי תנינן לקמן יא להם חזקה טובא כלל דמילתא כל הני יא להן חזקה דתנן במתניתין עד סוף הפרק בחזקה שלש שנים מיירי כדמוכח בדרייתא (לקמן נטו): בא לפני רבי חייה אמר לו יגעת בני יגעת: היה מעמיד בהמה כו'. כל הנך דברים המוטלטלין הן ואינו תשמיש של קביעות ואין בעל חצר מקפיד עד ארבע וחמש שנים ולכך אין לו חזקה למחזיק לומר מדוע לא מתית בידי דלומר ליה בעל חצר לא תשמיש למחות דלא מחזקה בגוף הקרקע כדמחזקי אינשי ולא הייתי נפסד כלום ומעתה אני מקפיד: תנור וכירים. מוטלטלין הן וכן ריחים בריחא דידא: אבל עשה מחילה בחצר כו'. הרי זה גדר והרי זו חזקה כל מקום הוך המחילות שעשה יכול לטעון לקוח הוא בידי: הכנים תרנגולין לתוך הבית. של חבירו שלש שנים גם על זאת ודאי מקפיד אינש ואם לא מיחה הפסיד דודאי על פיו עשה וברשותו: ועשה מקום כו'. או עשה מקום: עמוק שלשה. כדי שלא יתפזר: או גבוה שלשה. מחילה גבוהה שלשה: גמ' מאי שנא רישא. דבהעמדה בהמה כדי בלא מחילה אין זו חזקה: ומ"ש סיפא. דבעשיית מחילה קנה וקא ס"ד השתא דבאינש בעלמא שאינו בר תצר זו קאמר דאין זו חזקה והלכך קשיא ליה מ"ש רישא מסיפא הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי שיבא כאן בהמותיו ומדלח מיחו ודאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו ואמאי אין לו חזקה ולקמן מתרץ לה בשותפין: אמר עובל. כל חזקה רעועה ללא קנה אם בא לעשותה בנכסי הגר לקנותה מיד והוא הדיון לענין קונה קרקע מחבירו וא"ל לך חזק וקני והלך והחזיק חזקה רעועה ללא קנה כגון העמדת סם בהמתו או תנור וכירים דאין זה נעל וגדר ללא עשה שום תיהון בגוף הקרקע: בנכסי חבירו נמי לא קנה. כלומר לענין חזקה שלש שנים שלוקח אומר לקחתי ומוכר אומר לא מכרתי אינה קרויה חזקה להיות במקום עדי מכירה דהא לא עבד ולא מידי: כל שאילו בנכסי הגר קנה. כגון עשיית מחילה ורפק בה פורתא: בנכסי חבירו נמי קנה. כלומר הויא חזקה ומיהו הקנין ע"י מעות או מתנה היא ומיהו הכנים תרנגולין לתוך הבית דקתני סיפא דהוי חזקה בנכסי הגר לא הויא חזקה והאי ללא פריך לה משום דעדיפא מינה קפידין רב שש ואת דמפרש דהכנים תרנגולין נמי הוי חזקה בנכסי הגר דהיינו נעל שנעל את הדלת בפניהם ולאוי מילתא היא דנעילת דלת לאו חזקה היא דאינו דומה אלא למכירה ארי כדאמרן לעיל (נג). ונעל דלת בבנין מיירי שעשה דלת או סתימה: וכלל הוא. בתמיה דקא מדמית חזקה שלש שנים שחלוי בקפידא לחזקה קנין נכסי הגר שחלוי בתקון הקרקע: ניר. אמרין בפירקין ללעיל (דף לז): ללכוילי עלמא ניר לא הוי חזקה דבנכסי הגר קנה אפי' רפק בה פורתא ובנכסי חבירו לענין שלש שנים לא קנה בחזקה זו לפי שהכל חלוי באכילת הפירות שאם יחרוש ולא יאכל אין בעל הקרקע מפסיד שהרי יזרע ואחר יאכל: והרי אכילת פירות. לקיטת הפירות דבנכסי חבירו קנה אם אכל הפירות שלש שנים דהויא אכילת שלש שנים במקום עדות שקנה הקרקע זו מן הבעלים כדאמרן בכוליה פירקין: ובנכסי הגר לא קנה. דאין זה נעל וגדר כדאמרן לעיל (דף נד). האי מאן דפשא דיקלא אדעתא דחיותא לא קני: אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא. לעולם גבי איש נכרי שבא להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו בה שותפות לא שנא רישא ולא שנא סיפא דהויא חזקה שאין בני חצר מניחין לנכרי להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהן אלא אם כן נטלו רשות מהן ואם לא מיהו בתוך שלש שנים הויא חזקה: (ש"י)

תוספות ומשני דהכא לא מכחשי אהדדי דבין חיטי ושערי לא דייקי אינשי אע"ג דדייקי בין מנה שחור למנה לבן בזה בורר (סנהדרין דף ל:); התם צריכי למידק שחייב לשלם אותו מנה שלוח אבל הכא לא דייקי דבכל ענין שיאכלנה חטין או שעורים הויא חזקה ומיהו זה אומר אכלה חטין וזה קטנית עדותן בטלה דאפי' בלא דקדוק אין אדם טועה בין חטין לקטנית: הכא נפיק נכי רבא [דממונא] אפומא. דחד. ואע"ג דיש תקנה כדאמרין בפרק ב' דכתובות (דף כא. ושם) דאם מת אחד מן החתומין ואין שנים מן השוק להעיד עליו לכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי לבי דינא ומחזקי ליה כו' הכי נמי הכא אלא דרבינא בעי למימר דבלאו הכי יכול אחיו להעיד והוה מדמה למתני': (תוספות)

ב - **נז** **דף**

הכא בחצר השותפין עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי אמחיצה קפדי ובהעמדה כדי לא קפדי והא תנן השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא הכא ברחבה של אחורי בתים עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי ואמחיצה קפדי רב פפא אמר אידי ואידי בחצר השותפין ואיכא דקפדי ואיכא דלא קפדי גבי

ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא רבינא אמר לעולם לא קפדי והא מני ר' אליעזר היא דתניא ר' אליעזר אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה א"ר יוחנן משום ר' בנאה בכל שותפין מעכבין זה את זה חוץ מן הכביסה שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה [ישעיה לג-טו] ועוצם עיניו מראות ברע א"ר חייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה היכי דמי אי דאיכא דרכא אחרייתא רשע הוא אי דליכא דרכא אחרייתא אנוס הוא לעולם דליכא דרכא אחרייתא ואפ"ה מיבעי ליה למינס נפשיה בעא מיניה ר' יוחנן מרבי בנאה חלוק של ת"ח כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של ת"ח כיצד כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח שלחן של ת"ח כיצד שני שלישי גדיל ושליש גלאי ועליו קערות וירק וטבעתו מבחוץ והא תניא טבעתו מבפנים לא קשיא הא דאיכא ינוקא הא דליכא ינוקא ואי בעית אימא הא והא דליכא ינוקא ולא קשיא הא דאיכא שמעא הא דליכא שמעא ואי בעית אימא הא והא דאיכא שמעא ולא קשיא הא ביממא הא בליליא ושל עם הארץ דומא

רס"ו והכא בחכר השותפין עסקינן. אחד מן השותפין עצמו העמיד בהמותיו והגור ואשפה שלו בחכר ג' שנים ולא מיהו בו וסחא חכר לכניסה ויליאה הוא ולא להעמיד סם בהמותיו וחפציו זמן מרובה והלכך בהעמדת בהמותיו גרידא בלא בנין לא הויא חזקה דבהעמדה כדי לא קפדי שותפין זה על זה עד שעה שיצטרכו לאותו מקום וכשירצו יקפידו ויסלק זה חפציו דאין לו חזקה בשתיקה: אמחילה קפדי. ומדשקתו ולא מיהו ודאי ברשותו עשה והויא חזקה: אסורין ליכנס לחכר. שכל זמן שלא חלקו את החכר נכנס כל אחד בחלק חבירו וקם ליה בלא יחל דברו שהרי נהנה מחבירו שעומד בחכרו דבהעמדה קפדי לאם איתא דלא קפדי מותר לעמוד בחכר חבירו אע"פ שמודר ממנו הנאה דכיון דלא קפיד בעמידה הרי הפקיד את החכר לכל בני החכר לעמוד בו ולבני עמידה אין לו חלק בו: הכא ברבחה כו'. מתני' ברבחה שאחורי הבתים דאינו מקפיד כל כך אבל בחכר שלפני הבתים כריך שיהא מקום פנוי לביאה ויליאה והלכך קפדי בהעמדה כדי: אידי ואידי. מתני' דהכא ודנדריס: איכא דקפיד. בהעמדה כדי: גבי ממונא. לענין חזקה: לקולא. יש לנו לילך להקל ולומר שאין השותפין מקפידין זה על זה ומותר להעמיד זה בהמותיו בחכר כל זמן שאין חבירו מעכב עליו והיינו קולא שאנו מתירין לזה מסתמא להעמיד סם בהמותיו אף על פי שלא נטל רשות מחבירו ובדוכתא אחרינא (ב"מ דף מא.) אמרינן דשואל שלא מדעת גזון הוי והכא בלא דעת יכול להכניס בהמותיו והלכך לא הוי חזקה דהא לא קפדי ומאיזה טעם נאמר כך משום דא"ל שותף לחבירה המחזיק אלא מהנך דלא קפדי אלא והלכך שתקתי ואין חזקה ואם רלוגך להחזיק אייתי ראייה דמהנך דקפדי אלא ותיהוי חזקה חזקה והלכך לא הויא חזקה שכל מקום שיש טענה למערער למה לא מיהא לא הויא חזקה של מחזיק חזקה: גבי איסורא. השותפין שנדרו: לחומרא. ואסורין ליכנס לחכר דלמא מהנך דקפדי נינהו וכל ספק איסורא דאורייתא לחומרא: לעולם לא קפדי. בהעמדה כדי כלהו דלא הויא חזקה וגבי נדרים נמי מותרין ליכנס לחכר: והא דתני אסורין רבי אליעזר היא. דמחמיר בנדרים טפי דאפילו דבר שאינו הנאה כל כך אסור: אפילו ויתור אסור. כגון בעה"ב שמודר הנאה מחנוני ושלא לו בעל הבית פרוטה לחנוני לקנות ממנו מאה אגוזים בפרוטה והוסוף לו חנוני אחת יתירה או שתיים אסור בעל הבית באותו ויתור שהותיר לו חנוני דמתנה הוא ואף על פי ששאר לוקחים נמי הוסוף כמו כן ומיהו רבנן שרו דמ"מ בשביל המקח הוא מוסוף לזה על החשבון הקרוב לפרוטה שאילו לא היה לוקח ממנו דמים לא היה נותן לו חנוני לבעל הבית כלום: בכל שותפים מעכבין כו'. בכל השמישין הקבועין בחכר דומיא דהעמדה בהמות תנור וכיריים שממטעין אויר החכר יכולין לעכב אם האחד רוצה לעשות לבדו וחביריו אין רוצים לעשות כן: חוץ מן הכביסה. שתקנו לו חכמים שיעשה בחכר בעל כרחו של שותפין חביריו: לפי שאין דרכן כו' להתבזות. שצריכות לעמוד סם יחיסות לגלות שוק לעמוד בנהר: שאין מסתכל. כשהוא הולך על שפת הנהר: היכי דמי. דמשתבח ביה קרא אם עולם עיניו דמשמע שאם לא יעלים עיניו אינו לא לדיק ולא רשע: אי דאיכא דרכא אחרינא. ואזיל בהך: רשע הוא. ואף על פי שעולם עיניו שלא היה לו לקרב אלא להרחיק מן העבירה דקיימא לו חולין (דף מד:) הרחוק מן הכיעור: אנוס הוא. אם מסתכל דרך הליכתו ואנוס רחמנא פטריה ולמה מזקיחו הכתוב להעלים עיניו דמדמשבח ביה קרא שמעינן לריך לעולם עיניו: למינס נפשיה. להטות עיניו ללא אחר והיינו דמשבח ביה קרא דאי אנים נפשיה חסיד הוא: בעא מיניה ר' יוחנן מרבי בנאה. שמעתין דרבי בנאה הקשיב ואזיל אגב גררא דהך דלעיל: כל שאין בשרו נראה מתחתיו. שיהא ארוך עד פיסת רגלו שלא יראה כשיכך יחף: טלית. מקטורן שמהכסה בו על כל בגדים שהוא לובש: שאין נראה כו'. וכל שכן דאי קאי עד להדי חלוק דאיכא לניעות טפי: שני שלישי גדיל ושליש גלאי. שני שלישי רוחב השלחן מכוסה במפה מלך האוכלין לקנח את פיהו ולתת עליה את הפת ושליש החיטון מגולה להניח עליו קערות וכוסות שלא ילכלכו המפה ויתבזו האוכלין ואית דמפרשי שלישי גלאי באמצע שני שלישי גדיל דהיינו מפה מבחוץ ומבפנים כל סביב השלחן ואמצעותו מגולה גדיל קרי המפה על סם שארונה ולשון רח הוא: וטבעתו. של שלחן שהיו רגילין לעשות בשפתו לתלות בו יהיה מבחוץ ולא מבפנים מלך האוכלין וכדמפרש ואזיל: מבפנים. בלד הסמוך לו: היכא דאיכא ינוקא. שיושב אצל אביו לאכול כריך להוסיב השלחן שיהא רד שבו קבוע הטבעת מבחוץ פן יחוק התינוק בטבעת וינענע השלחן: ואי ליכא ינוקא. יעשה מבפנים ולא יהפכה מבחוץ פן יכשל בה השמש שהולך ובה סביב השלחן: הא דאיכא שמעא. שמש יעשה מבפנים פן יכשל בה השמש: והא דליכא שמעא. יעשה מבחוץ ולא מבפנים פן יחוקו בה האוכלין ומיהו היכא דאיכא שמעא יעשה מבפנים מלך היושבין ולא מבחוץ שיכולין להזהר מן הטבעת ויתר מן השמש שהוא הולך והן יושבין: הא ביממא. יהיה מבחוץ שיוכל השמש להזהר ולא מבפנים דמזיק לאוכלין שרר להם המקום: (רס"ו)

תוספות בשותפין עסקינן דבהעמדה כדי לא קפדי. תימה דאמר הכא דהיכא דקפדי קני והאמר לעיל (דף מב:) דשותפין אין מחזיקין זה על זה דפעמים מניח האחד להשתמש לחברו ג' שנים ואח"כ ישתמש הוא ו"ל הא דנחית לפלגא והא דנחית לכולא להאי גיסא או להאי גיסא כדאמר לעיל ועוד נראה דיש לחלק בין שדה לחצר דהכא מיירי שבתים אלו פתוחין לחצר זה דכיון שהוא יוצא ונכנס דרך חצר זה היכא דקפדי אין מניח לו לעשות אי לאו דזבנה מיניה: אסור ליכנס בחצר. בגמ' מוקי לה בין בחצר שיש בה דין חלוקה בין אין בה ואע"ג דבאין בה דין חלוקה אין יכול למחות בו מליכנס בחצר מ"מ יכול לאסור עליו מידי דהוה אמשכיר בית לחברו שיכול המשכיר להקדישו כדאמר בפ' האומר משקלי עלי (ערכין דף כא. ושם) אע"פ שאין יכול למחות בידו של שוכר מליכנס בו ומיהו היא גופא תימה דמ"ש מבעל חוב דאם הקדיש שדהו דאתי בעל חוב ושקיל (שם כג:): אלא משום דרבי אבהו שלא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון מוסיף דינר וי"ל דשאני בע"ח שגוף הקרקע יוצא מתחת יד מקדיש אבל התם אין גוף הקרקע יוצא מתחת יד משכיר לעולם: רבינא אמר לעולם לא קפדי. משמע הכא דכולי עלמא קפדי אינשי אדריסת הרגל דאפי' רבינא לא קאמר אלא בשותפין ותימה דתנן בפ"ק דמגילה (דף ח. ושם ד"ה דריסת) אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש ופריך בגמ' דריסת הרגל לא קפדי ומפרש ר"ת דהתם משמע ליה לגמרא דמתני' איירי בבקעה דלא קפדי דאי בחצר דקפדי אפילו מודר הימנו מאכל אסור דכיון דקפדי א"כ כיוצא בו משכירים ותנן בפרק אין בין המודר (נדרים דף לג.) דכיוצא בו משכירים אסור אפילו כלים שאין עושין בהן אוכל נפש ולהכי פריך כיון דעל כרחך איירי בדריסת הרגל בבקעה דלא קפדי אם כן אפילו מודר הימנו הנאה אמאי אסור והוא הדין דהוי מצי למיפרך כלים הא לא קפדי: (תוספות)

א

-

נח

דף

למדורה וקדרות מקיפות אותה מטה של תלמידי חכמים כיצד כל שאין תחתיה אלא סנדלין בימות החמה ומנעלין בימות הגשמים ושל עם הארץ דומה לאוצר בלוס: ר' בנאה הוה קא מציינ מערתא כי מטא למערתא דאברהם אשכחיה לאליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא א"ל מאי קא עביד אברהם א"ל גאני בכנפה דשרה וקא מעיינא ליה ברישיה א"ל זיל אימא ליה בנאה קאי אבבא א"ל ליעול מידע ידע יוצר בהאי עלמא ליכא עייל עיין ונפק כי מטא למערתא דאדם הראשון יצתה בת קול ואמרה נסתכלת בדמות דיוקני בדיוקני עצמה אל תסתכל הא בעינא לציוני מערתא כמדת החיצונה כך מדת הפנימית ולמ"ד שני בתים זו למעלה מזו כמדת עליונה כך מדת התחתונה א"ר בנאה נסתכלתי בשני עקיביו ודומים לשני גלגלי חמה הכל בפני שרה כקוף בפני אדם שרה בפני חוה כקוף בפני אדם חוה בפני אדם כקוף בפני אדם אדם בפני שכינה כקוף בפני אדם שופריה דרב כהנא (מעין שופריה דרב שופריה דרב) מעין שופריה דרבי אבהו שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון ההוא אמגושא דהוה חטיט שכבי כי מטא אמערתא דרב טובי בר מתנה תפשיה בדיקניה אתא אביי א"ל במטותא מינד שבקיה לשנה אחריתי הדר אתא תפשיה בדיקניה אתא אביי לא שבקיה עד דאיתיית מספרא וגזיא לדיקניה ההוא דאמר להו חביתא דעפרא לחד בראי חביתא דגרמי לחד בראי חביתא דאודרא לחד בראי לא הוו ידעי מאי קאמר להו אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו אית לכו ארעא אמרו ליה אין אית לכו חיותא אין אית לכו בסתרקי אין אי הכי הכי קאמר לכו ההוא גברא דשמעה לדיביתהו דקא אמרה לברתה אמאי לא צניעת באיסורא הך איתתא עשרה בני אית לה ולית לי מאבוכ דלא חד כי שכיב אמר להו כל נכסי לחד ברא לא ידעי להי מינייהו אתו לקמיה דרבי בנאה אמר להו זילו חבוטו קברא דאבוכון עד דקאי ומגלי לכו להי מיניכו שבקא אזלו כולהו ההוא דבריה הוה לא אזל אמר להו כולהו נכסי דהאי אזלו אכלו קורצא בי מלכא אמרי איכא גברא חד ביהודאי דקא מפיק ממונא מאנשי בלא סהדי ובלא מידי אתיווהו חבשוהו אזלא דביתהו אמרה להו עבדא חד הוה לי פסקו לרישיה ופשטו למשכיה ואכלו בישריה וקא מלו ביה מיא ומשקו ביה לחברייה ולא קא יהבי לי דמי ולא אגריה לא ידעי מאי קא אמרה להו אמרי ניתו לחכימא דיהודאי ולימא קריוהו לר' בנאה אמר להו זרנוקא אמרה לכו אמרי הואיל וחכים כולי האי ליתיב אבבא ונידון דינא חזא דהוה כתיב באבולא כל דיין דמתקרי לדין לא שמיא דיין אמר להו אלא מעתה אתא איניש מעלמא

רש"י למדורה. שמוקפת קדירות והאש באמצע אף כאלו המפה והלחם באמצע והקערות סביב: כל שאין תחתיה כו'. לאמרנין בפסחים (דף קיב.) ארוכלין תחת המטה אפי' מחופין בכלי כרזל רוח רעה שורה עליהן: דרך לנעול מנעלין בימות החמה וסנדלים בימות הגשמים כשזיל הטיטו: אלף סנדלים בימות החמה. שמיניחים שם עד ימות הגשמים שיצטרך להם: לאורז בלוס. בסמ"ד כמו עיסה בלוסה במסכת שבת בפרק כלל גדול (דף עו:) עיסה מעורבת ממינין הרבה וכן אורז בלוס (גיטין דף סז.) מינין הרבה מעורבין בתוכה ביחד וכן מיטת עם הארץ כל דבר מניחין תחת מטתו ארוכלין וכלים: רבי בנאה. אדם גדול וחשוב היה לפיכך ניתן לו רשות ליכנס בקברי לדיקים אבל אחר לא כדלמרי' (חולין דף ז:) גדולים לדיקים במיתתו יותר מבחיייהו והיה נכנס במערות ומודד מדת ארכן מבפנים ואח"כ מודד מבחוץ כנגדו ועשה שם ליון סיד כדי להכיר מקום הטומאה ולא יביאו טהרות לך כאלו

שלא יאהיל על הקבר: אשכחיה לאליעזר. דתניא במסכת דרך ארץ דשבעה לדיקים קיימין שלא מחו וקא חשיב בהדייהו אליעזר עבד אברהם: בכנפה. בין זרועותיה: א"ל. רבי בנאה לאליעזר: זיל חימא ליה. לאברהם: בנאה קאי אבבא. ותן לו רשות ליכנס: אמר ליה ליעוב. לאין כאן חולפא דאויגנינא באנפיה בכנפה דשרה: דמידע ידיע דיזר הרע בהאי עלמא ליכא. ולא כריכנא לאויגטועי מיניה: ה"ג על עיין ונפיק. כנס ר' בנאה ונסתכל מדת אורח המערה ויאל ואח"כ לין מבחוז: למערתא דאדם הראשון. כדדרשין בעירובין (דף נג.) ממרא קרית ארבע א"ר יחא קרית ארבע זוגות אדם וחיה אברהם ושרה יחא ורבה יעקב ולאה: בדמות דיוקני. יעקב דאמרינן בסמוך שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון: בדיוקני ענמה. דהיינו אדם הראשון דכתיב ביה (בראשית א) בכלם אלהים ברא אותו: הא בעינא לאיוני. מבחוז ולפיכך כריד אני למדוד תחלה מצפנים: כמדת החיונה. שבה ג' אבות ואמהות כך מדת הפנימית וכמאן דדריש מכפלה שני בתים זה לפניו מזה ופלוגתא דרב ושמוראל היא בכילד מעברין (עירובין דף נג.): כך מדת התחונה. ודי כך באיון עליונה: בשני עקיבו של אדם הראשון כו'. והאי דכתיב כי עפר אהי ואל עפר תשוב הא פרכין ליה במסכת שבת בפרק שואל (דף קנב:) ומוקמינן לה ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים: שופריה דר' אבהו מעין שופריה דיעקב. ובהשוכר את הפועלים פריך וליחשוב נמי ר' יוחנן ומשני הדרת פנים לא הויא ליה: אמגושא. מכסף: חטיט שכבי. חופר המתים להפטיט בגדיהם: אחא אבוי כו'. בשביל שהיה העובד כוכבים אוהבו: ההוא דאמר להו. מלוה מחמת מיתה היה ומחלק נכסיו לבניו על פיו: חביתא דעפרא. אני מניח לאחד מבני ודרך חכמה אמר שלא יבינו הכל שהוא עשיר ובעל נכסים: חביתא דגרמי. חבית מלא ענמות: אודרא. מוכין: איה לכו ארעא. נשתייר לכס הקרקע מאביכס דאם כן היינו חביתא דעפרא והנהמות שיש בהן ענמות זהו חביתא דגרמי: בוסתרי. כל מיני בגדים עשויין ממוכין: לחד ברא. לאחד מבני אותו שיבכרו בית דין: חבוטו. הכו הכאות על קברו ולנסותו נחכין שאתן שהן ממזרים הן עזי פנים וילכו לחבוטו: אמר להו כולהו נכסי דהאי. שלא ראה לחבוט על קברו של אביו קזה הוא הנגע שבכס ומסתברא לזה אהב יותר ויפה דן רבי בנאה ללא שייך הכא אלא שודא דדייני והיינו שודא שלא ראה לחבוט והכי נמי אמרינן גבי ההוא דאמר נכסי לטוביה כו' (כתובות דף פה:): אזלו. השעה האחרון: אכלו ביה קורא. הלשנו עליו: אזלא דביתוהו. דרבי בנאה לכעוק אל בית המלך בלשון חכמה כדי שלא יבינו הם אלא על ידי בעלה: ואכלו ביסריה. של עבד: וקמלו ביה מיא. שואבים בו מים בעורו ומסקו ביה בעורו לחברייה לכוני הישיבה: לחכימא דיהודאי. לרבי בנאה: זרנוקא. נוד של עור וכך אמרה תייש הוה לי וגזלוהו ממני ושחטוהו ואכלו את הבשר ומן העור עשו חמת ושואבין בו מים ושוחין בו: באבולא. על דלתות השער היה כתוב כדי שילמדו משם בני אדם: כל דיון. המיוחד לדון דיני העיר וזימנין דמיתקרי לדינא שתובעין אותו לדיון על ממון שתובעין ממנו: לא שמייה דיון. ופסול לדון דכיון דאובב בלע הוא יקבל שחד: (רש"י)

תוספות מציינ מערתא. משום דקבר שתום טומאה בוקעת ועולה כדאמר בכמה דוכתי וא"ת והא אין קברי עובדי כוכבים מטמאים באהל משום דאין קרויין אדם ואפילו רבנן דפליגי אר' שמעון (יבמות סא.) ואמרי דמטמאים באהל מ"מ בקבר שלפני הדיבור לא מרבה לה בניזיר (דף נד.) אלא לענין נגיעה או בקבר לרבות קבר שלפני הדיבור ומקרא דכתב גבי נגיעה מרבי לה התם ויש לומר דאברהם נקרא אדם דכתיב האדם הגדול וכן אדם הראשון ולהכי אין למעטם מקרא דאדם [וע"ע תוס' יבמות סא. ד"ה קברי]: (תוספות)

ב - **נח** **דף**

ומזמין (להו) לדינא פסליה אלא כל דיין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לאו שמייה דיין כתבו הכי ברם סאבי דיהודאי אמרי כל דיין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לאו שמייה דיין חזא דכתיב בראש כל מותא אנא דם בראש כל חיינ אנא חמר אלא מעתה דנפיל מאיגרא ומית ודנפיל מדיקלא ומית דמא קטליה ותו מן דדרכיה למימת משקו ליה חמרא וחיי אלא הכי בעי למכתב בראש כל מרעין אנא דם בראש כל אסוון אנא חמר כתבו הכי ברם סאבי דיהודאי אמרי בראש כל מרעין אנא דם בראש כל אסוון אנא חמר באתר דלית חמר תמן מתבעו סמנין כתיב אפיתחא דקפוטקיא אנפק אנבג אנטל ואיזהו אנטל זהו רביעית של תורה: **מתנאי** המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה המזחילה יש לה חזקה סולם המצרי אין לו חזקה ולצורי יש לו חזקה חלון המצרית אין לה חזקה ולצורית יש לה חזקה איזו היא חלון המצרית כל שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה רבי יהודה אומר אם יש לה מלבן אף על פי שאין ראשו של אדם יכול ליכנס לתוכה הרי זו חזקה: **גמ'** מאי המרזב אין לו חזקה ויש למקומו חזקה אמר רב יהודה

אמר שמואל הכי קאמר המרזב אין לו חזקה מרוח אחת ויש למקומו חזקה משתי רוחות רבי חנינא אמר המרזב אין לו חזקה שאם היה ארוך מקצרו ויש למקומו חזקה שאם בא לעוקרו אינו עוקרו רב ירמיה בר אבא אמר המרזב אין לו חזקה שאם רוצה לבנות תחתיו בונה ויש למקומו חזקה שאם בא לעוקרו אינו עוקרו

רש"י ומזמין ליה לדינא. שלא כדין וילא מן הדין זכאי: ומפקין מיניה ממונא כדינא לא שמייה דיין. דגזלן פסול לדין שיעוות הדין בשביל שוחה: בריש כל מותא אנא דם. ראש לכל המיתות הוא דם שאין אדם מת אלא ע"י רוב דם שלא הקיז בזמן הראוי לו: בריש כל חיין אנא חמר. שהיין מחיה כל שוחיו: לדרכיה למימת. כגון גוסס: בריש כל מרעין אנא דם. כל תחלוזי האדם על הדם הם שמתרבה עליו: בריש כל אסוון אנא חמר. שאם ישתה יין כהלכה וכראוי לא יבא לידי חולי: תמן מתבעו סממנין. שם מבקשין סממנים לרפואה שבמקום שאין יין מלויין תחלוזין: כתיב אפיתחא דקפוטקיא. מילתא בלנפי נפשה היא ואנב גררא נסבה וללמוד בני העיר משם כתבו ששלה שמות הללו מדה אחת הן ונפקא מינה למקח וממכר שאם התנה למכור לחבירו מלא מדה זו באיזה לשון שיאמר יתן שיעור אחד ומקומות מקומות יש יש שקורין אנפק או אנטל או אנבג וכדאמר בקדושין (דף עב. עג.) לישתי מר אנבגא א"ל מי סני מר אספרגוס כדאמרי אינשי או אנטל כדקרייהו רבנן: ואיזהו אנטל. גמרא קאמר ליה כלומר ואיזהו שיעורו של אנטל: רביעיית של תורה. רביעיית הלוג דהיינו בינה ומחלה ומשום דלרבעה כוסות של פסח שיעורן ברביעיית ומלאו להן חכמים סמך מן התורה מד' כוסות האמורים במזרים מד' לשוני גאולה האמורים בפ' והואלתי (וגאלתי ולקחתי והבאתי) לפיכך קרי ליה רביעיית של תורה וכן רביעיית של יין לניזיר הלכה למשה מסיני ובמסכת נזיר (דף לח.) חשיב עשר רביעיית הן שמן התורה שיעורן בהך רביעיית והכי נמי אמרינן (חולין דף קז.) דשיעור אנטל היינו רביעיית דלחתיקין ר' יעקב מנהר פקוד נטלח בת רביעייתא: מהני' המרזב. אינו קטן והגילין לתלותו לסוף אינו גדול ההולך על פני כל הגג ורגילין להפכו לכל ראש שיראו ומרחיק קילוח מים מן הכותל ולשון מרזב טפה של מים זב דרך שם כדכתיב (ישעיה מ) כמר מדלי לשון טפה והלכך אין לו חזקה דלינו דבר קבוע ואם החזיק בו בעל הגג ג' שנים ותלה אותו באויר חצר חבירו אינו יכול לטעון החזקתי דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא קפיד בעל חצר ושתיק שנתים ושלש: אבל יש למקומו חזקה. בגמ' מפרש לה: המזחילה. הוא אינו הג'. ול מחזיק כל אורך הגג ומילתא דקביעותא הוא הלכך יש לו חזקה ללא עביד אינש דשתיק אלא קפיד ומדשתיק איכא למימר הדין עם המחזיק דודאי נתרצה עלמנו דממים: סולם המלרי. קטן הוא הלכך אין לו חזקה דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא קפיד ולא חש למחות והלכך אם נתן סולמו בחצר חבירו לטעות לנגו ולשוכבו אינה חזקה: ולכרי. סולם גדול: חלון המלרי. קטנה היא אין לה חזקה אם עשה חלון בכותל ביתו להביט דרך שם ולשמור פרדסו וגינתו והחלון פתוח לחצר חבירו והחזיק בה שלש שנים אינה חזקה דכיון דלאו מילתא דקביעותא הוא לא חשק למחות אבל אם עשאו להאיר שלא היה לו אורה מזד אחר כי אם מכאן יש לו חזקה לשלש קביעות עשאו דלינו יכול להשתמש בביתו בלא אורה וכל מידי דקביעותא הוי חזקה והכי אמר שמואל בגמ' ולאורה אפילו כל שהוא הוי חזקה: מלבן. הוא משקוף החלון מלמעלה ומלמטה מימין ומשמאל כעין פתח: גמ' אין לו חזקה מרוח אחת. אם המרזב מונח בראש דרומי של מזחילה ושוף שם מים והחזיק בו ג' שנים אינה חזקה ואם כריד בעל חצר להשתמש שם כריד זה לעקור מרזבו מכאן ולהניח בראש השני של מזחילה דלין בעל הגג מפסיד בכך כלום והלכך אין כאן קביעות להיות מונח לעולמים לרוח זה והלכך לא חשק בעל חצר למחות: אבל יש למקומו חזקה. באחת משתי רוחות או לפניו או דרומי שאם יעקרנו מזד זה יניחו בזד אחר ואין בעל חצר יכול לעקרו לגמרי מן החצר שהרי החזיק מיהא בתוך החצר לגבוי אחת משתי רוחות הוי מרזב מילתא דקביעותא דסתם בית אי אפשר בלא מרזב וכשעשה זה מרזב בתחלה בחצר לשלש קביעות עשאו והיה לו לבעל החצר למחות בתוך שלש ומלחל מיחה הפסיד: שאם היה ארוך. יותר מכדי רכבו ותופס באויר חצר הרבה מקצרו והיינו אין לו חזקה לרכבו אבל יש למקומו שהוא מונח שם חזקה ללא יעקרנו ממקומו כלל אפילו מזד זה לזד אחר אלא באותו רוח שהחזיק ובאותו מקום הויא חזקה: שאם רוכה. בעל החצר לבנות תחתיו בונה בנינו עד שמייע רביעיית למרזב ולא מלי טעין בעל הגג כי היכי דלחזיקי במקום המרזב לחזיקי נמי במה שתחתיו שאם נתן רשות לתלות מרזבו באויר לא נתן לו קרקע שלו שתחת המרזב ולא שעבדו לו לבתלי עשות בו רכבו בין בנין בין כל דבר הצריך לו אבל אם בא לעקרו ולהגביה בנינו במקום שהיה המרזב אינו יכול לעקרו למקומו מיהא יש לו חזקה: (רש"י)

הוספות כל דיין דמתקרי לדינא ומפקי מיניה כו'. כגון אם כפר והוציאו ממנו בעדים אבל אם חייבוהו שבועה ולא רצה לישבע ושילם משום הכי לא מיפסל לדינא: אנבג אנפק אנטל. אומר הר"ר חיים דאנבג ואנפק הם משקים דרפואה והיינו אספרגוס דאמר (בפ' כל הבשר (חולין דף קי ושם) אנפק) אספרגוס שיפה ללב כדמשמע בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף ע. עג.) וה"ק הכא מה שקורין אנבג ואנפק צריך לשתותו כשיעור אנטל שהוא רביעיית והיינו דאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף צד. עג.) ושם) אנפקא חייא משמע שהוא אספרגוס כדאמר בברכות דאספרגוס אין שותין אלא חי והא דלא חשיב בברכות (דף נא. ע"ש) גבי ה' דברים שנאמרו באספרגוס שצריך לשתותו כשיעור רביעיית משום שאינו חושש לחשוב מה שתלוי בשיעור והא דאמר בפרק שמנה שרצים (שבת דף קט:) (ולישקליה) עד דקאי אנפקא משמע דהוא מדה י"ל עד דקאי אשיעור. (שתייה) אנפקא קאמר אי נמי לכלי נמי קרי אנפקא על שם ששותים אותו באותו שיעור: המרזב אין לו חזקה מרוח אחת. פי' שאם הוא במזרח יכול לומר לו תנהו במערב אבל ללסקו לגמרי מב' רוחות לא ותימה דמזחילה היאך יש לה חזקה והלא כשמיניח המרזב לראש אחר של המזחילה גם המזחילה צריך לזוזה ולהגביה ראש אחד ולהנימך ראש האחר שנותן שם המרזב והיכי קאמר דמרזב אין לו חזקה והמזחילה יש לה חזקה והלא לעולם לא יזיז המרזב אם לא יזיז גם המזחילה וי"ל דמ"מ יש לה חזקה לענין שאין צריך לעקרה לגמרי ממקומה כמו שצריך לעקור

המרזב אי נמי כגון שהמזחילה שוה ואין גבוה צד זה יותר מצד זה דהשתא לעולם אין צריך לזוזה ממקומה אלא לסתום לצד שמסיר ממנו המרזב וה"ר יוסף פירש דמרזב שאין לו חזקה מרוח אחת שיוכל להטות ראש המרזב לצד צפון או לצד דרום כשהוא מונח במזרח יש לו חזקה משתי רוחות שאין יכול לדוחקו להסיר לראש לצד אחד של מזחילה וכענין זה פירש רבינו חננאל שאם המרזב קבוע באמצע רוח מזרחי יכול בעל החצר לעקרו מן האמצע ולקבעו בשליש הגג או ברביע ובכל אותה רוח בכל מקום שירצה אבל לרוח אחרת אין יכול לסלקו לפי שיש לו חזקה: (תוספות)

א

-

נט

דף

תנן המזחילה יש לה חזקה בשלמא למאן דאמר הנך תרתי שפיר אלא למאן דאמר שאם רצה לבנות תחתיו בונה מאי נפקא ליה מינה הכא במזחילה של בנין עסקינן דאמר ליה לא ניחא לי דתיתרע אשיתאי אמר רב יהודה אמר שמואל צינור המקלח מים לחצר חברו ובא בעל הגג לסותמו בעל החצר מעכב עליו דאמר ליה כי היכי דאת קנית לך חצר דידי למשדא ביה מיא לדידי נמי קני לי מיא דאיגרך איתמר רבי אושעיא אמר מעכב ר' חמא אמר אינו מעכב אזל שיליה לרבי ביסא אמר להו מעכב קרי עליה רמי בר חמא [\[קהלת ד-יב\]](#) והחוט המשולש לא במהרה ינתק זה רבי אושעיא בנו של רבי חמא בנו של רבי ביסא: סולם המצרי אין לו חזקה: היכי דמי סולם המצרי אמרי דבי ר' ינאי כל שאין לו ארבעה חווקין: חלון המצריית אין לה חזקה כו': מאי שנא גבי סולם דלא מפרש ומאי שנא גבי חלון דמפרש משום דקא בעי איפלוגי רבי יהודה בסיפא אמר רבי זירא למטה מד' אמות יש לו חזקה ויכול למחות למעלה מארבע אמות אין לו חזקה ואינו יכול למחות ורבי אילעא אמר אפילו למעלה מארבע אמות אין לו חזקה ויכול למחות לימא בכופין על מדת סדום קא מיפלגי דמר סבר כופין ומר סבר אין כופין לא דכולי עלמא כופין ושאיני הכא דאמר ליה זימנין דמותבת שרשיפא תותך וקיימת וקא חזית ההוא דאתא לקמיה דר' אמי שדריה לקמיה דרבי אבא בר ממל אמר ליה עביד ליה כרבי אילעא אמר שמואל ולאורה אפי' כל שהוא יש לו חזקה: [מתני'](#) הזיז עד טפח יש לו חזקה

רש"י תנן המזחילה יש לה חזקה. ובמאי דקתני המרזב אין לו חזקה קאמר אבל המזחילה יש לה חזקה: בשלמא למאן דאמר הנך תרתי שפיר. לשלמא לך דאמר אין לו חזקה מרוח אחת שפיר איצטריך למימר אבל המזחילה יש לה חזקה דדבר קביעות הוא ואין רגילין לעקרה ממקום למקום וכן דר' חנינא שאם היה חרוך מקלחו אבל המזחילה יש לה חזקה ואין מקלחין אותה: אלא למאן דאמר. גבי מרזב דלכחי אין לו חזקה שאם רצה לבנות תחתיו בונה מאי שנא מזחילה דקאמר יש לו חזקה שאין בנין תחתיה מאי נפקא ליה מינה לבעל מזחילה אי בני בעל חצר תותה הא לא מפסיד מידי ובעל חצר לא שעבד לו חצירו למזחילתו לדבר שאינו מזיק לו: של בנין. אבנים: דאמר לא ניחא לי. שהבנה תחתיה: דתיתרע אשיתאי. כלומר מזחילה שלי תפול לקול מקבות והגרזן וכל כלי ברזל בהבנות בניך אבל גבי מרזב לא חשיב כל כך אפילו הוי של בנין בונה תחתיו אי נמי האי דקא מפליג בין מרזב למזחילה היינו משום דסתם מרזב של עץ וסתם מזחילה של אבנים: אינור. של שופכין: לדידי נמי קני לי מיא דאיגרך. להסקות בהמוהי שעל מנת כן נתחייתי לך ודמיא למחא וממכר שאני שעבדתי לך חצירי בשביל מימד ואם אתה חוזר בדך אני לא אחזור בך: מעכב. על בעל הגג: אינו מעכב. דלא שעבד לו מימיו אלא כל ימי שיהיו יורדין לחצירו: אזול שילוה לרבי ביסא. אביו של ר' חמא וקנו של רבי אושעיא: לא במהרה ינתק. כדדרשין נמי (ב"מ דף פה.) מפי זרעך ומפי זרע זרעך וגו' מדור שלישי ואילך תורה מחזרת על אכסניא שלה: זה ר' אושעיא. שאמר חזקנו: חווקין. שליבות אשקלויינ"ש: וקבעי גמרא מ"ש גבי סולם דלא קמפרש. מתני' שיעורא כי היכי דקמפרש גבי חלון: משום דקבעי לאיפלוגי רבי יהודה. גבי חלון הולך ת"ק לפרש שיעורו: א"ר זירא למטה מד' אמות. מקרקע הבית קתני מתני' דחלון אורי יש לו חזקה דכיון דאיכא תרתי שהיא גדול וגמוך ויכולין להסתכל ממנו בחצר יש לו חזקה שלא היה זה מניחו לעשות אלא ודאי ברשותו עשה ואם בא שכונו לבנות הדין להתרחק כדתנן (לעיל דף כב.) החלונות מלמעלה ומלמטן ומכנגדן ד' אמות ואם בא עכשיו אחד מהן לפתוח חלון אורי למטה מד' אמות מקרקע הבית שכונו יכול למחות בידו ומעכב שלא יפתח: למעלה מד' אמות. מקרקע הבית אין לו חזקה דאין חצירו מקפיד וכשבונה שכונו אינו יכול לעכב עליו ולומר לו הרחק בניך מן החלון שלי שלא תאפיל עלי שיכול לומר לו סתום אותו שאין לך חזקה ואם אין לו חלון שם וביקש עכשיו לפתוח חלון למעלה מד' אמות אין יכול שכונו למחות בידו ולמנוע ודוקא חלון אורי אבל חלון המצרי בין מלמעלה מד"א בין מלמטה אין לו חזקה וגם אין יכול השכן למחות: ור' אילעא אמר אפילו למעלה מד' אמות. אע"ג דלית ליה חזקה יכול למחות לבלתי עשות שכונו שם חלון כדמפרש טעמא לקמיה זימנין דמותבת שרשיפא וקא חזית בביתו ור' זירא לא חייש להכי דלא חציפי אינשי כולי האי למיעבד הכי:

מדת סדום. אין מהנה לחזירו אע"פ שאין חסר בכך כלום. לר"ז כופין ללמעלה מד' אין מניחין אותו למחות שהרי אינו חסר כלום ולכריז אילנא אין כופין ויכול למחות: ושאני הכא. דאיכא חסרון: שרשיפא. ספסל: יהוא דאתא וכו'. רואה היה לעשות חלון זרי למעלה מד' אמות וחזירו היה מוחה בידו: עביד ליה כר' אילנא. אלמא הכי הלכתא: אמר שמואל ולאורה אפילו כל שהוא יש לו חזקה. חלון העשוי ליכנס ממנו אור במקום אפל לא בעינן חלון זרי אלכא אפילו כל שהוא יש לו חזקה דחלון העשוי לאורה מילתא דקביעותא דכל הימים אדם כריך לאורה וכיון שעשה חלון זה לכל הימים עשאו והיה לו לבעל חצר למחות בתוך ג' ומדלגא מיחה איכא למימר דברשותו עשה ומתני' לאו בחלון העשוי לאורה מיירי אלכא בחלון העשוי לשמור גנות ופרדסים דרך החלון: מתני' הזיז עד טפח יש לו חזקה. מי שיש לו כותל סמוך לחצר חזירו והוא זיז טפח בולט מכותלו לחצר חזירו הוא חזקה ואין בעל החצר יכול לבנות קום בנין לסתור את הזיז דכולי האי לא הוה שביק ליה בעל החצר להויליא זיז טפח בחצרו בלא רשותו שהרי יכול למחות דקתני ואיז ומדלגא מיחה בתוך ג' איכא למימר דברשותו הויליא: (כ"ט)

הוספות במזחילה של בנין עסקינן. אבל מרזב סתמו של עץ ואין עושין אותו של בנין וא"ת וליפלוג במזחילה עצמה בין של בנין לשל עץ וי"ל דניחא ליה במתנייתין לאשמועינן במרזב דיש למקומו חזקה: והחוט המשולש לא במהרה ינתק. כמה היו שהן ואבותיהם אבות אבותיהם היו תלמידי חכמים ולא קאמר עליהם החוט המשולש אלא הכא היינו טעמא לפי ששלשתן ראו זה את זה והא דמזכיר ר' אושעיא ואמר נמי ר' אושעיא בדורו כר"מ בדורו שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו: (עירובין דף נג.). לבן של (ראשונים) כפתח [היכל] זה ר' אושעיא ואמר נמי ר' אושעיא בדורו כר"מ בדורו שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו: למטה מד' יש לו חזקה. ר"ת מפרש דאיירי בחלון מצרית אבל בחלון צורי או שעשוי לאורה שהוא דבר קביעות אפילו למעלה מארבע אמות יש לו חזקה והביא ראייה מדתניא לעיל (דף כב:): החלונות בין מלמעלה בין מלמטה ד"א ותני עלה מלמטה שלא יעמוד ויראה אלמא אפי' למעלה מד' אמות יש לו חזקה כיון דהוי דבר קביעות ואומר רשב"א דאין נראה משם ראייה דאף על פי שהוא יותר מד' אמות לעומד בחוץ לעומד בפנים לא הוי למעלה מארבע אמות כגון שאותן חלונות בעליה אי נמי מיירי כגון שיש לו עדים או שטר: עד טפח יש לו חזקה ויכול למחות. אפילו בעל הגג בבעל החצר דאין לומר דוקא בעל החצר בבעל הגג אבל בעל הגג בבעל החצר לא יוכל למחות דהא קתני בסיפא פחות מטפח אין יכול למחות ומפרש רב הונא היינו בעל החצר בבעל הגג אבל בעל החצר בבעל הגג יכול למחות אלא על כרחך בטפח אפילו בעל הגג יכול למחות בבעל החצר וטעמא דבטפח יכול לתלות דברים גדולים המכבידים על הכותל או אם יניח עליו כלי מלא מים וישפך ויתקלקל הכותל ובעל החצר יכול למחות משום היזק ראייה ולמאי דס"ד בגמרא למימר דרב יהודה לית ליה היזק ראייה מכל מקום כשישים כלי מלא מים פעמים שיפול ויטשטש כל החצר ופעמים שיפול על ראש בעל החצר ומיירי תוך ג' אבל אחר שהחזיק אין יכול למחות בעל החצר בבעל הגג ועוד יש לפרש דדוקא אחר ג' איירי ויכול למחות בעל הגג בבעל החצר ולא מטעם דפרישית אלא משום דיש לו תשמיש בבעל הגג על הזיז רוצה להשתמש בו כל שעה ולא יניח את בעל החצר להשתמש בו אבל בתוך ג' שלא החזיק אין יכול למחות בבעל החצר אבל בעל החצר בבעל הגג יכול למחות והוי כמו לרב הונא בפחות מטפח והא דמפליג בין טפח לפחות הא בהא תליא דבטפח דמהני ביה חזקה יכול למחות בבעל החצר אבל בפחות מטפח דלא הויא חזקה אין יכול למחות: (תוספות)

דף **נט** **ב**

ויכול למחות פחות מטפח אין לו חזקה ואין יכול למחות: **גמ'** אמר רבי אסי אמר רבי מני ואמרי לה אמר רבי יעקב אמר רבי מני החזיק בטפח החזיק בד' מאי קאמר אמר אביי ה"ק החזיק רוחב טפח במשך ארבע החזיק ברוחב ארבע: פחות מטפח אין לו חזקה ואינו יכול למחות: אמר רב הונא לא שנו אלא בעל הגג בבעל החצר אבל בעל החצר בבעל הגג יכול למחות ורב יהודה אמר אפילו בעל חצר בבעל הגג אינו יכול למחות לימא בהיזק ראייה קמיפלגי דמר סבר שמיה היזק ומר סבר לאו שמיה היזק לא דכולי עלמא שמיה היזק ושאני הכא דאמר ליה לתשמישתא לא חזי למאי חזי למתלא ביה מידי מהדרנא אפאי ותלינא ביה ואידך א"ל זימנין דבעיתת: **מתני'** לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנה בחצר השותפין בנה עלייה על גבי ביתו לא יפתחנה לחצר השותפין אלא אם רצה בונה את החדר לפנים מביתו ובונה עלייה על גבי ביתו ופותחה לתוך ביתו: **גמ'** מאי איריא לחצר השותפין אפילו לחצר חזירו נמי לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לחצר חזירו דלא אבל לחצר השותפין דא"ל סוף סוף הא קא בעית אצטנועי מינאי בחצר קא משמע לן דאמר ליה עד האינדא בחצר הוה בעינא אצטנועי מינד השתא אפי' בבית נמי בעינא אצטנועי מינד ת"ר מעשה באדם אחד שפתח חלוניו לחצר השותפין ובא לפני ר' ישמעאל בר רבי יוסי אמר לו החזקת בני החזקת ובא לפני רבי חייא אמר יגעת ופתחת יגע וסתום אמר רב נחמן

רש"י ויכול למחות. כלומר הבא להוציא זיו טפה בתחלה לחצר חבירו יכול למחות בו בעל חצר שלא למלכות אויר חצירו ולא אמרינן זה נהנה וזה אינו חסר דודאי איכא חסרון כדאמרינן בגמרא גבי זיו פחות מטפה דמגו דמשתמש בעל הגג בזיו רואה בחצר ואיכא היזק ראייה: פחות מטפה אין לו חזקה. שאם ירצה בעל החצר לבנות שם בונה משום ללא הפיד דבזיר מטפה לא חשיב: ואינו יכול למחות. בגמרא מפרש מי אינו יכול למחות במי: זיו. הוא כעין נסר או ראש קורה הבולט מן העלייה לחוץ וראוי לתלות בו חפציו: גמ' מאי קאמר. דמשמע דהכי קאמר שאם החזיק בהולאת זיו ארוך טפה יכול להוציא כמו כן זיו ארבעה דכיון דהחזיק בזיו טפה החזיק נמי בארבעה ומילתא בלא טעמא הוא שאם נתרצה לו בעל החצר בטפה לא נתרצה לו בארבעה: הכי קאמר החזיק. בזיו שהוא רוחב טפה באורך ד' טפחים בולט מן הכותל לחוץ החזיק נמי בזיו שהוא רחב בד' על ד' אורך דכיון דהניח לו אורך של מקום חשוב נתרצה לו נמי ברחבו דאין מקום חשוב בפחות מד' על ד' והוא הדין שאם החזיק ברחב טפה במשך עשרה לא החזיק כי אם ברחב ד' אצל אם החזיק ברחב טפה במשך ג' לא החזיק ברחב ג' אלא מה שהחזיק החזיק ולא יותר: אמר רב הונא לא שנו דאין יכול למחות: אלא בעל הגג. שהוא בעל הזיו: בבעל החצר. דאינו יכול למחות בו ולומר אל תשתמש בזיו שלי דמה הפסיד בעל הגג הלא כשישתמש בעל החצר ויתלה בזיו חפציו לא יראהו לבעל הגג שהרי הוא תחתון לו וליכא היזק ראייה ואי משום דממלא מקום הזיו שעכשיו אין יכול בעל הגג לתלות בו חפציו להא לא חיישינן דכיון דאין לו חזקה ויכול זה בעל חצר לחתכו לזיו אם יטרך כל שכן שישתמש בו בעודנו תלוי באויר שלו אי נמי הכי קאמריה מתני' אין לו חזקה לבעל הגג וגם אינו יכול למחות בבעל החצר אם בא לקבוע זיון סמוך לכתבו דהא ליכא היזק ראייה: אצל בעל החצר. יכול למחות בבעל הגג שלא יוציא זיו פחות מטפה בתחלה אי נמי שלא ישתמש בזיו שהוציא כבר מפני שהוא עליון וכשיבא להשתמש יראה בעלילה זו בחצר ואיכא היזק ראייה: ורב יהודה אומר כו'. טעמא מפרש לקמיה: ומר סבר לא שמה היזק. רב יהודה והלכך אינו יכול למחות בעל החצר בבעל הגג: ושאני הכא דא"ל. בעל הגג לבעל החצר לשום השמוש לא חזי לי האי זיו כל שהוא שאלך ואעמוד עליו ואראה בחיך בעלילה זו ולא חזי אלא למתלי בי חפציו וכשארצה לתלות מהדרנא אפציו ואושיט זרועי ואחלה דכיון דיכולני לתלות בחזרת פנים אם אסתכל בחיך אהא נתפס כנגב והלכך ליכא היזק ראייה ורב הונא א"ל] זימנין דבעיתת לפיכך מן הגג כשתעמוד בשפת הגג ותשוח לתלות דבר על הזיו ולא תהדר אפך ולא תבזז מלהסתכל בחיירי ולא תהא נתפס כנגב דאפילו כי לא בעיתת טעוין כך ותאמר מחמת בעיותהא לא אהדרנא אפציו והלכך איכא היזק ראייה: מתני' לא יפתח אדם חלונותיו לחצר. שיש לו בשותפות משום היזק ראייה וכל שכן לחצר חבירו כדמפרש בגמרא: לקח בית בחצר אחרת. הסמוך לזה החצר: לא יפתחנו לחצר השותפין. דאע"ג דיש לו חלק בחצר אינו יכול לרבות עליהם אכסנאין: לא יפתחנה. שהרי הוסיף דיורין בחצר ומטריח על בני החצר שמרבה עליהן דריסת הרגל: ופותחה לתוך ביתו. דכיון דדרך פתח שלו יוצאין לחצר אין טורח לבני החצר שאינו מרבה עליהן דיורין וכדמפרש בגמרא שלא הוסיף על ביתו כלום אלא חולקה לשנים שהרי כל ביתו יכול למלכות אכסנאין אם ירצה: גמ' מאי איריא לחצר השותפין. הרבים ללא יפתח דמשמע מפני שהן רבים חיישינן שלא יעשה להן היזק ראייה אפילו נמי אכסנאין אפילו נמי לחצר חבירו נמי לא: אצל לחצר השותפין. איכא למימר דשרי לפתוח דבלאו הכי בעי לאיצטונעי מחבירו בחצר שזה יכול לראותו דרך פתח ביתו הפתוח לחצר ולא מזקי ליה חלונות מידי קמ"ל מתניתין דקתני לא יפתח דא"ל האי לבעל החלונות עד האידנא כי הוה משתמשנא בחצר הוה בעינא לאיצטונעי מינד שלא תראני דרך פתח ביתך ואי הוונא בבית לא הוה בעינא לאיצטונעי מינד שהרי לא היו עושין פתח כנגד פתח דקתני אצל השתא אפי' בבית בעינא לאיצטונעי מינד כדי שלא תראני דרך חלונותיך שהן גבוהות א"נ עד האידנא כי הויה בחצר בעינא לאיצטונעי מינד כי הויה בבית לא בעינא לאיצטונעי מינד השתא אפילו כשאתה בבית בעינא לאיצטונעי מינד: שפתח חלונותיו. והיה טוען שעשה ברשות בני חצר. החזקה. סבר לה לאלתר הויה חזקה דכיון דבפנינו החזיק ושתק אם איתא דשלא ברשות עשה היה לו למחות והיינו דאמרן בפירקין לעיל (דף מא.). כמאן כרבי יהודה וכו' ישמעאל (וכרבי) יוסי דאמרי כל בפניו לאלתר הויה חזקה ואין הלכה כן: כך יגע וסתום. ללא הויה חזקה עד שלש שנים: (רש"י)

תוספות ואפילו בעל החצר בבעל הגג אין יכול למחות. אע"ג דגבי [שלפני] החלון דיוצא לרשות הרבים לא שרינן במסכת עירובין (דף צח:) להניח עליו אלא כלים הנשברים משום דחיישינן דלמא נפיל ואתי לאתויי והכא לא חיישינן שמא יפול על ראשו של בעל החצר שאינו עומד כל שעה תחת הזיו א"נ התם לא אסר אלא להניח עליו אבל הכא איירי למיתלא ביה דבדבר התלוי לא חיישינן לנפילה וא"ת והיאך יכול בעל הגג להשתמש בזיו והא איכא מעקה דאמר בפ"ק (לעיל ב:) גג הסמוך לחצר חברו עושה לו מעקה גבוה ארבע אמות וי"ל כגון דהזיו בקרן זוית בסוף המעקה: מאי איריא לחצר השותפין. פ"ה מאי איריא לחצר השותפין שמזיק לשנים משמע מתוך פירושו שהוא אינו שותף באותה חצר וקשה לר"י לפירושו מדמסיק בטר הכי אלא אפילו לחצר השותפין דאמר ליה סוף סוף בעית לאיצטונעי מינאי משמע שהוא שותף ונראה לר"י לפרש מאי איריא לחצר השותפין שהוא מזיק לו משני מקומות אפילו לחצר חבירו שאינו מזיק לו אלא מכאן נמי ולפי' קשה לרשב"א דא"כ אמאי קאמר עד האידנא הוה בעית כו' הוה ליה למימר קא משמע לן דבשני מקומות לא מצינא לאיצטונעי מינד ונראה לי דמעיקרא דפריך מאי איריא לא סלקא דעתיה שיש לו שותפות בחצר: בבית לא בעינא לאיצטונעי מינד. פירוש כשאתה בבית אבל פירוש אחר שפ"ה כשאני בבית אין נראה לרשב"א דהשתא נמי לא בעי לאיצטונעי בתשמיש הבית דהא האי חלון דפתח אינו לא כנגד הפתח ולא כנגד החלון דהא תנן (לקמן דף ס.) אין פותחין חלון חלון

כנגד החלון

כו':

(תוספות)

ולסתנום לאלתר הוי חזקה שאין אדם עשוי שסותמים אורו בפניו ושותק: לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנו לחצר השותפין: מאי טעמא מפני שמרבה עליהם את הדרך אימא סיפא אלא אם רצה בונה את החדר לפניו מביתו ובונה עלייה על גבי ביתו והלא מרבה עליו את הדרך אמר רב הונא מאי חדר שחלקו בשנים ומאי עלייה אפתי: **מתני'** לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון היה קטן לא יעשנו גדול אחד לא יעשנו שנים אבל פותח הוא לרה"ר פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון היה קטן עושה אותו גדול ואחד עושה אותו שנים: **גמ'** מנהני מילי א"ר יוחנן דאמר קרא **[במדבר כד-ב]** וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו מה ראה ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה אמר ראיון הללו שתשרה עליהם שכינה: היה קטן לא יעשנו גדול: סבר רמי בר חמא למימר בר ד' לא לישוייה בר תמניא דקא שקיל תמניא בחצר אבל בר תרתי לישוייה בר ארבעה שפיר דמי א"ל רבא מצי א"ל בפיתחא זוטרא מצינא לאצטנועי מינך בפיתחא רבה לא מצינא אצטנועי מינך: אחד לא יעשנו שנים: סבר רמי בר חמא למימר בר ארבעי לא לישוייה תרי בני תרתי תרתי דקא שקיל תמני בחצר אבל בר תמני לישוייה בני ארבעי ארבעי שפיר דמי א"ל רבא מצי אמר ליה בחד פיתחא מצינא אצטנועי מינך בתרי לא מצינא אצטנועי מינך: אבל פותח הוא לרה"ר פתח כנגד פתח: דא"ל סוף סוף הא בעית אצטנועי מבני רה"ר: **מתני'** אין עושין חלל תחת רה"ר בורות שיחין ומערות ר"א מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים אין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרה"ר אלא אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי זו בחזקתה: **גמ'** ורבנן זימנין דמפחית ולא אדעתיה: אין מוציאין זיזין וגזוזטראות וכו': ר' אמי הוה ליה זיזא דהוה נפיק למבואה וההוא גברא נמי הוה ליה זיזא דהוה מפיק לרה"ר (הוה קא מעכבי עליה בני רה"ר) אתא לקמיה דר' אמי א"ל זיל קוף אמר ליה והא מר נמי אית ליה דידי למבואה מפיק בני מבואה מחלין גבאי דידך לרשות הרבים מפיק מאן מחיל גבך: ר' ינאי הוה ליה אילן הנוטה לרשות הרבים הוה ההוא גברא דהוה ליה נמי אילן הנוטה לרשות הרבים אתו בני רשות הרבים הוה קא מעכבי עליוהי אתא לקמיה דר' ינאי א"ל

רש"י ולסתוס. אם החזיק בחלון ג' שנים בחצר השותפין וכו' חזיקו וסתמו שבנה כותל כנגדו והוא שתק לאלתר הויא חזקה לזה הסותם שלא יפתח עוד חזיקו אלף כרסותו וחזקה ג' שנים שהיה חלונו פתוח אינה כלום מאחר ששתק כשסתמו זה: שאין אדם עשוי שסתמין אורו בפניו ושותק. ומדשתק אדווי אודי ליה דשלא כדון החזיק מעיקרא: שמרבה עליהן את הדך. כרוב בני אדם יוצאין ונכנסין עכשיו בחצר יותר מבחלה וליכא לניעות כדמעיקרא: והלא מרבה עליהן את הדך. בזנין עלייה זו שלא היתה שם קודם לכן והוא מכניס לתוכה דיורין לבד דיורין שבביתו אע"פ שכולן נכנסין ויוצאין דרך פתח ביתו הכי נתרבו נכנסין ויוצאין בחצר: מאי. בונה החדר דקתני מתני' לא בונה ממש כדקאמרת אלא שחלקו לחדר שלו לשנים שעשה מחיצה באמצעיתו להושיב שם דיורין מרובין דבדבר זה יש לו רשות שיכול למלאות כל ביתו דיורין: ומאי עלייה אפתח. יגיע מפרשי לקמן (פרק המוכר את הבית) אפתח ואמרינן ג' שנות יש לה יגיע כלע ותיא ומוכח ההם מקראי דהיינו בנין נמוך בלדי הבית או מאחוריו ואינו שוה לגג הבית ומתני' הכי קתני ובונה עלייה על גביו דההוא חדר שלפנים מביתו דהיינו נמי שחלקו בגבהו ועולה דרך ארובה מן החדר ליהיא עלייה דהיינו יגיע שהרי אחורי הבית הוא והלכך קרוי יגיע וגם גבי יגיע אשכחן כי האי גוונא תחתיים שניים ושלישים כדכתיב הללע התיכונה וכתוב ובלולים יעלו על התיכונה ומן התיכונה וגו' (מלכים א' ו) והלכך אין כאן תוספת בנין כלל לא בחדר ולא בעלייה דחדר היינו שחלק רחבו של חדר ועשאו שני חדרים קטנים וכן עלייה שבנה מעזיבה באמצעית גבהו של חדר ונמצאת עלייה בנויה מאחוריה: מתני' לא יפתח אדם לחצר השותפין. אפילו היכא דיש לו חזקה: חלון כנגד חלון. אלא משהו ירחיק זה שלא כנגד זה וטעם משום לניעות כולה מתני' מפרש בגמ': גמ' וירא את ישראל שוכן. ראה היאך שוכנים ולפיכך אמר מה טובו האליך וגו' שאין פתחי אהליהם מכוונין ומתנה ישראל כחצר השותפין דמי דלא היה רה"ר אלא במתנה ליה כדאמרנו במס' שבת (דף לו:): אמר ראיון הללו כו'. מדכתיב ההם מה טובו האליך קדייק: סבר רמי בר חמא למימר. דמאי דקתני היה קטן לא יעשנו גדול היינו דאי הוה פתח בר ד' אמות רחב לא ירחיבונו לח' אמות דקמפסיד לבעלי האחר דקשקיל השתא תמני אמות בחצר כנגד כל הפתח באורך ארבע אמות רחוק מן הפתח כדאמרנו בפרק ראשון (לעיל יא.) היה רחב שמנה נטל שמנה אמות באורך החצר כנגד רוחב כל הפתח ואילו

מעיקרה לא הוה שקיל אלח ארבע אמות אבל ללניעותה לא הוה חייש רמי בר חמא דכי היכי דמלטנעי מפחה קטן מלטנעי מפחה גדול: בר תרתי. דשקיל נמי ד' אמות בחצר כבר ארבעי כדאמר' נותן לכל פתח ארבע אמות: לישוייה בר ארבעי. ללא מפסיד לחבריה מידי דמעיקרה נמי הוה שקיל ד' אמות בחצר: לישוייה תרין בני ארבעי. דהשתא נמי לא שקיל אלח תמני בחצר כמעיקרה ולחילטנעי נמי לא חיישין דמה לי ח' אמות בפתח אחד מה לי ח' אמות חלוקות לב' פתחים בשני מקומות מ"מ ח' אמות יש לו פתוחות לחצר: בחד פיהחא מלינא חילטנעי. כשהוא נעול יכולני להשתמש בחצר א"נ להשתמש שלא כנגדו אבל בשני פתחים לא מלינא לחילטנעי כל כך דלפי' אם האחד נעול השני יהיה פתוח: סוף סוף הא בעית חילטנעי מבני רה"ר. שרואין בביתך דרך פתח הבית ורוכבי סוסים וגמלים רואין בתוך חלונותיו: מתני' אין עושין חלל תחת רה"ר. ורע"ג דמקבל עליה כל היזקא דאתי מחמתיה שאין רגום של בני אדם ליזק ולירד לדון על עסקי ממונו ומפרש ואזיל מה הוא אותו חלל בורות שיחין ומערות: ר"א מתיר. ללא שיכסהו כיסוי חזק כדי שיהא עגלה מהלכת דר"א אזל בתר השתא ולא חייש לשמא היום ולמחר יכלה הכיסוי ויפול והכי אמרינן בבבא קמא (דף נב:): זיזין. קורות קטנות: גזוזטראות. קורות גדולות הבולטות מן הבית לחוץ ואיכא למיחש פן יכשלו בהם בני רה"ר והלכך אין מוילאין דהא כל בני רה"ר ליתגהו גביה דלימחלו: כונס לתוך קרקע שלו. את כותלו ומניח מקרקעו לחוץ כשיעור הולאת זיזין ומוילא: ובה זיזין וגזוזטראות. הבולטות לרשות הרבים: הרי זו בחזקתה. דטענינן ללוקה ואומרים אימר כונס לתוך שלו היה אבל המוכרה לו שהוליא הזיזין הוא היה כריד להביא עדים שכנס לתוך שלו או שיטעון שני חזקה החזקה וכנסתי לתוך שלי דהויא לה חזקה שיש עמה טענה אבל לוקח לא כריד למיטעון מידי אלא כך לקחתיה ור"א לטעון היאך הוליא המוכר את הזיזין לחוץ לרה"ר דטוענין לירש וטוענין ללוקה: גמ' ורבנן. דאסרי סברי לא אזלינן בתר השתא וחיישין משום דזימנין דמתליע מתוכו ויפחות ולאו אדעתיה דעובר ברה"ר ויעבור ויפול: מפיק למבואה. מוילא למבואה והמבוי מקום הלך כל בני החצרות הוא: הוה מעכבי עילויה בני רה"ר. שנופיו מזיקין לנמל ורוכבו: (רש"י)

תוספות לקח בית בחצר אחרת לא יפתחנה לחצר השותפין. פירוש אפילו לביתו כדי שלא יכנס ממנו לחצר השותפין: ראובן הללו שתשרה שכנה עליהם. מסיפיה דקרא דריש דכתיב ותהי עליו רוח אלהים: (תוספות)

ב - ס דף

זיל האידנא ותא למחר בליליא שדר קצייה להווא דידיה למחר אתא לקמיה א"ל זיל קוץ א"ל הא מר נמי אית ליה א"ל זיל חזי אי קוץ דידי קוץ דידיך אי לא קוץ דידי לא תקוץ את מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר נחא להו לבני רה"ר דיתבי בטוליה כיון דחזא דקא מעכבי שדר קצייה ולימא ליה זיל קוץ דידיך והדר אקוץ דידי משום דריש לקיש דאמר **[צפניה ב-א]** התקוששו וקושו קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים: אבל אם רצה כונס לתוך שלו ומוציא: איבעיא להו כנס ולא הוציא מהו שיחזור ויוציא ר' יוחנן אמר כנס מוציא וריש לקיש אמר כנס אינו מוציא א"ל רבי יעקב לר' ירמיה בר תחליפא אסברה לך להוציא כ"ע לא פליגי דמוציא כי פליגי להחזיר כתלים למקומן ואיפכא איתמר ר' יוחנן אמר אינו מחזיר וריש לקיש אמר מחזיר ר' יוחנן אמר אינו מחזיר משום דרב יהודה דאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו וריש לקיש אמר מחזיר הני מילי היכא דליכא רווחא הכא הא איכא רווחא: לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי היא בחזקתה: אמר רב הונא נפלה חוזר ובונה אותה מיתבי אין מסידין ואין מכיירין ואין מפיחין בזמן הזה לקח חצר מסוידת מכוירת מפיחת הרי זו בחזקתה נפלה אינו חוזר ובונה אותה איסורא שאני ת"ר לא יסוד אדם את ביתו בסיד ואם עירב בו חול או תבן מותר ר"י אומר עירב בו חול הרי זה טרכסיד ואסור תבן מותר ת"ר כשחרב הבית בשניה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין נטפל להן ר' יהושע אמר להן בני מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין אמרו לו נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי מזבח ועכשיו בטל נשתה יין שמנסכין על גבי המזבח ועכשיו בטל אמר להם א"כ לחם לא נאכל שכבר בטלו מנחות אפשר בפירות פירות לא נאכל שכבר בטלו בכורים אפשר בפירות אחרים מים לא נשתה שכבר בטל ניסוך המים שתקו אמר להן בני בואו ואומר לכם שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר שאין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דכתיב **[מלאכי ג-ט]** במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו אלא כך אמרו חכמים סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט וכמה אמר רב יוסף אמה על אמה אמר רב חסדא כנגד הפתח עושה אדם כל צרכי סעודה ומשייר דבר מועט מאי היא אמר רב פפא כסא דהרסנא עושה אשה

כל תכשיטיה ומשיירת דבר מועט מאי היא אמר רב בת צדעא שנאמר [\[תהילים קלז-ה\]](#) אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחכי וגו' מאי על ראש שמחתי אמר רב יצחק זה אפר מקלה שבראש חתנים א"ל רב פפא לאביי היכא מנח לה במקום תפילין שנאמר [\[ישעיה סא-ג\]](#) לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנאמר [\[ישעיה סו-ג\]](#) שמחו את ירושלים וגו' תניא אמר ר' ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בית המקדש דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין אלא אין גוזרין גזרה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה ומיום שפשטה מלכות הרשעה שגוזרת עלינו גזירות רעות וקשות ומבטלת ממנו תורה ומצות ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן ואמרי לה לישוע הבן דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין:

רש"י זיל האידנא. שהיה רוצה לקטף עמנו תחלה כדלקמן: אי קוז דידי. אם שלי קרוץ ככר: כיון דחזר דמעכבי. הבין שבשביב כבודו שותקין על שלו: ולמאן ליה זיל קוז כו'. ואמאי א"ל זיל האידנא כו': התקוששו. הכר קש מבין עניך תחלה כמו להקושש קש (שמות ה) כלומר קשוט עמך: איבעיא להו כנס. לתוך שלו ולא הוליא עכשיו זיזין מהו שיחזור ויוליא לאחר זמן מי אמרינן דויתרה לבני רה"ר ואבד כחו או לא: וריש לקיש אמר כנס אינו מוליא. קס"ד לא יוליא עוד זיזין דאבד כחו: ואיפכא איתמר. דמוקמינן לרבי יוחנן כר"י דהלכתא כוותיה וק"ל כרב יהודה בהך: מלך. שבין שתי שדות שהחזיקו בו והכא נמי הכי החזיקו בהך כניסה: איכא רווחא. כשיחזיר תכלים למקומן אכתי איכא כל רוחב רה"ר וסתר רה"ר מרווח הוא: ה"ג אמר רב הונא נפלה כו'. אי נמי ואם נפלה ולא גרס שאם נפלה: חוזר ובונה אותה. להוליא זיזין כפתחלה: אין מסידין. בית משום אבל בית המקדש: ואין מכיירין. ארוות שקר בסיד וי"מ דהיינו נמי סיוד אלא שהכיר לכן יותר: מפייהו. אורות של מיני כבעונים: נפלה אינו חוזר כו'. אלמא כל בנין שאינו ראוי לעשות בתחלה אם היה לו ונפל אינו חוזר ובונה וגבי הולאת זיזין כרה"ר נמי כיון דאי אפשר להוליא בתחלה אם נפל אינו חוזר ומוליא: איסורא שאני. מהיזקא: חול או תבן. מכהה לבנוני: טרכסיד. בנין חזק וטוב ואף על פי שמשחיר קצת אסורי: אפשר בפירות. ויפה אמרת ונפרש גם מן הלחם: בפירות אחרים. שאין מביאים ביכורים אלא מז' המינין: שכבר נגזרה גזירה. חורבן ונתחייבנו להתאבל דכתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה (ישעיה סו): במארה אתם נארים. קבלתם עליכם בגזירת ארור להביא המעשר אל בית האורז כדכתיב במלכא הביאו את כל המעשר וגו' ואעפ"כ ואותי אתם קובעים אתם גוזלים את המעשר ואת התרומה כדכתיב אתם ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה: הגוי כולו. כלומר וכל הקהל כולו קיבלו את הגזירה ומסתמא אם לא היו כולן יכולין לעמוד בה לא היו מסכימין ורובן ככולן אלמא לא חשיבא גזירה אא"כ רובן יכולין לעמוד בה: אלא כך אמרו חכמים כו'. מסקנא דמילתיה דרבי יהושע היא: כסא דהרנסא. קערה של מאכל דגים מטוגגין בשמן בסולת: בת ידעא. טנפ"ל שרגילות לסוד קס ולהשיר שערן: שנאמר אם אשכחך וגו'. אכולהו קאי: אפר מקלה. אפר הכירה השרופה באש קרוי כן ומשום דאיכא אפר פרה נמי הולך לפרש כן: פאר תחת אפר. מכלל שהיו רגילין ליתן אפר במקום פאר דהיינו תפילין כדכתיב פארך חבוש עליך (יחזקאל כד): לשבוע הבן. מילה שהיא לסוף ז': ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו. בענין טוב ולא ע"י עובדי כוכבים ומלכות לא יבטלו עוד: אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין. במה שותקין נשים שאינם סבורים שיש איסור בדבר: ואל יהיו מזידין. דמשום לא יוכלו לעמוד בה יבטלוה ונמצאו מזידין הלכך לא גזרינן: (רש"י)

תוספות נפלה אינו חוזר ובונה אותה. השתא ס"ד דבית שבנה בזמן שבהמ"ק קיים ונפלה חוזר ובונה וכשלקח חצר המסודית הרי זו בחזקתה דכל זמן שהיא קיימת יש לנו לתלות שבהיתר עשה בזמן שבהמ"ק קיים אבל כשנפלה תלינן שבאיסור נעשית לאחר חורבן ומש"ה פריך ארב הונא אמאי חוזר ובונה אותה כיון דנפלה אית לן למיתלי שבאיסור הוציא ומשני איסורא שאני דאפי' ודאי נבנה בהיתר כי נפלה אסור לבנותה ולסייד: מים לא נשתה [וכו'] שתקו. וא"ת אמאי לא אהדרו דאפשר במי בורות דפסולין לניסוך כדמשמע בסוכה (דף מח.) ואומר ר"י דדבר דהוי ממין שעושין בו ניסוך חשיב כמו דבר עצמו דאי לאו הכי תקשה דישתו יין מבושיל דפסול לנסכים ואין להקשות דאפשר במי תותים ויין תפוחים שלא היו יכולין לסבול שלא לשתות בלא מים: דין הוא שנגזור על עצמנו שלא לישא נשים. תימה הכתיב פרו ורבו ושמה על אותן שכבר קיימו פריה ורביה קאמר והיינו זרעו של אברהם כלה שלא יוליד אלא בן ובת: מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. בדבר שאין ידוע אם יקבלו כשנמחה בהן אם לאו צריך למחות כדמוכח בפ' במה [בהמה] (שבת דף נה. ושם ד"ה ואע"ג) דאמרה מדת הדין אם לפניך גלוי לפנייהם מי גלוי ונענשו אבל בדבר שאנו יודעים בבירור שלא יקבלו אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו': (תוספות)

מתני' המוכר את הבית לא מכר יציע ואע"פ שהיא פתוחה לתוכו ולא את החדר שלפנים הימנו ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים ר' יהודה אומר אם יש לו צורת פתח אע"פ שאינו גבוה י' טפחים אינו מכור: **גמ'** מאי יציע הכא תרגימו אפתא רב יוסף אמר בדקא חלילה למאן דאמר אפתא לא מזדבנא כ"ש בדקא חלילה לא מזדבנא למ"ד בדקא חלילה אבל אפתא מזדבנא תאני רב יוסף שלש שמות יש לו יציע צלע תא יציע דכתיב **[מלכים א-ו]** היציע התחתונה חמש באמה רחבה צלע דכתיב **[יחזקאל מא-ו]** והצלעות צלע אל צלע שלש ושליש פנמים תא דכתיב **[יחזקאל מ-ז]** והתא קנה אחד אורך וקנה אחד רחב ובין התאים חמש אמות ואי בעית אימא מהכא כותל ההיכל שש והתא שש כותל התא חמש אמה מר זוטרא והוא דהוי ארבע אמות אמר ליה רבינא למר זוטרא לדידך דאמרת עד דהוי ארבע אמות אלא מעתה גבי בור דנתן לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא ה"נ אי הווי ארבע אמות אין אי לא לא הכי השתא התם הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד הכא אידי ואידי חדא תשמישתא היא אי הוי ד' אמות חשיב ואי לא לא חשיב: ולא את החדר שלפנים הימנו: השתא יציע לא מיזדבן חדר מיבעיא

רש"י מתני' המוכר את הבית. סהם: היציע. בגמרא מפרש ואינו בכלל בית אע"פ שפתוח היציע לתוכו של בית דלויכא למימר דכיון דתשמישו לבית מכרו עם הבית אפ"ה אינו מכור: ולא את החדר. אע"פ שהוא לפנים מן הבית ופתוח לתוכו ודריסתם לבית דכיון דאין תשמישו כשל בית שאינו עשוי אלף להצניע שם חפציו לשמור כמין חיבה הלכך אינו בכלל בית: בזמן שיש לו מעקה כו'. הוי חשוב בפני עצמו ולא בטיל אגב בית: גמ' אפתא. אפנטמ"ן בנין נמוך אלף הבית מלמד או מאחוריו: דק חלילה. איהו נמי כמין אפתא סמוך לבית אלף שעשוי חלונות חלונות לנוי לדור"ש בלע"ז והיינו לשון חלילה על שם שכתליו חלול כל סביביה ועשוי חלונות כן נראה בעינינו: כ"ש בדקא חלילה. דאינו מכור דאין תשמישו דומה לתשמישו של בית כלל שהרי לנוי עשוי ולהקר סם: אבל אפתא. שהוא סתום כבית דמי תשמישו לתשמיש דבית טפי ומזדבנא בכלל בית: היציע התחתונה וגו'. ג' הוי ז' על גב ז' כו' וכל אחת ואחת מרחבת אמה מחברתה בשביל שהיו כונסין את החומה אמה להושיב ראשי קורות של תקרה המפסקת בין יציע ליציע דכתיב כי מגרעות דהיינו כניסת החומה נתן לבית סביב לבתתי אחוז בקירות הבית כלומר שלא יצטרך לנקוב את קירות הבית לתחוב שם ראשי קורות: דכתיב. ביחזקאל: הצלעות אלף אלף כלע וגו'. ופשטיה דקרא בתאים מייירי: קנה אחד אורך וגו'. היינו שש אמות שכן מדת הקנה כדמפרש ביחזקאל ואיציע התיכונה קאי דהויא שש אמות: ואיציעת אימא מהכא. נפקא לן דתא היינו בנין שאחורי בית דהיינו יציע דקחשיב תא אחורי ההיכל: כותל ההיכל שש כו'. משנה במסכת מדות דקחשיב אורך ההיכל מן המזרח למערב מאה אמה כותל האולם חמש כו' ומדקא חשיב תא לכסוף ש"מ היינו יציע: כותל ההיכל שש. עובי הכותל שאחורי בית קדשי הקדשים: והתא שש. חללו של תא מן המזרח למערב: וכותל התא. כותל מערבי שלו עביו חמש: אמר מר זוטרא. הא דתנן לא מכר את היציע והוא דלויכא ד' אמות על ד' אמות חשוב בפני עצמו ואי לא לא: לא את הבור. סיפא דמתני' דהמוכר את הבית לא מכר את היציע היא וקאמר גס את הבור ואת הדות אינו בכלל בית: בור. דחפירה דות דבנין: אע"פ שכתב לו. בית זה אני מוכר כך ועומקה ורומה דלא אתא לרבוויי אלף עליות ומעקה וקרקעית הבית שאם ראה מוכר לחפור תחת הבית לוקח מעכב עליו: ה"נ. גבי בור ודות אי הוי ד' אמות אינו מכור ואי לא לא חשיב בפני עצמו ומזדבן בהדי בית בתמיה והלא סתם בור לא הוי ארבע אמות רוחב דבור קצר הוא: בור ודות תשמישתיה לחוד. שעמוקים הם ותשמישן למים ובית תשמישתיה לחוד לפיכך אינו בכלל בית אע"פ. דלא הוי ד' אמות אבל יציע ובית חלף תשמישתיה הוי הוא מקום דירה: לא חשיב. ובטיל לגבי בית: השתא יציע. שתשמישתיה שזה לגמרי לשל בית אמרת לא מיזדבן להדי בית: חדר. העשוי לשמירת ממונו ואין דומה לתשמיש לשל בית לא שכן ואמאי איצטרך למיחדר ולמיתניה: (ה"ש)

תוספות מתני' המוכר את הבית. תני רב יוסף ג' שמות יש לה יציע צלע ותא. איציע דקרא קאי דיציע דמתני' כבר פירש רב יוסף גופיה דהוי בדקא חלילה ויציע דבהמ"ק לא מצינו בשום מקום שהיה עשוי כמין חלונות: והצלעות צלע אל צלע. וכתב בהאי קרא ולא היו אוחזים בקירות הבית ובקרא דיציע כתיב בלתי אחוז בקירות הבית ש"מ דצלע ויציע חד הוא: ואיציעת אימא מהכא כותל ההיכל שש. תימה לר"ת ולר"י דבתר קרא מייתי משנה דהוי כמו יהודה ועוד לקרא בפ"ק דקדושין (דף ו.) ואומר ר"י דהתם לא

קפיד אלא אלשון ועוד אבל הכא דלא קאמר ועוד אתי שפיר וכענין זה מצינו בכמה מקומות (ב"ק דף צב:) דבר זה כתוב בתורה ושנוי
בנביאים ומשולש בכתובים ושנוי במשנה: והתא שש. בתיכונה איירי דאותה היתה שש אבל תחתונה לא היתה אלא חמש כדכתיב
והיציע התחתונה חמש באמה רחבה וגו' ונראה דלכך לא נקט התחתונה משום דכנגד התחתונה היה כותל ההיכל עביו שבע אע"פ
שכותל מזרחי של היכל שלא היה בו תאים היה שש עביו למעלה ולמטה שאר כתלי ההיכל שהיו בהן מגרעות היו למטה עביו ז'
וכנגד התיכונה עביו שש כי המגרעת היא אמה ולכך התיכונה רחבה מן התחתונה אמה ולכך נקט תיכונה משום דניחא ליה למינקט
בכותל היכל מערב שש כמו שמונה התם בכותל מזרח ועוד נראה לר"י דהמגרעות היו בין בכותל ההיכל בין בשלשה כותלי התא והמגרעת היתה
ליה למינקט שש במערב כמו במזרח ועוד נראה לר"י דהמגרעות היו בין בכותל ההיכל בין בשלשה כותלי התא והמגרעת היתה
חצי אמה מכל צד והיתה כותל ההיכל מלמטה שש ומחצה וכנגד התיכונה שש והשתא ניחא דכל התאים היו מרובעים התחתונה
חמש על חמש והתיכונה שש על שש והעליונה שבע על שבע והא דתנן במס' מדות (פ"ד מ"ד) התחתונה רחבה ה' ורובד שש
אמצעית שש ורובד שבע המגרעת קרי. רובד לפי שהוא כעין שורה בולטת דרובד היינו שורה כדתנן במסכת תמיד (פ"א מ"א) בית
גדול היה ומוקף רובד של אבן ומפרש בגמ' דהיינו איצטוואתא ועוד יש לפרש דבבית שני היתה יציע התחתונה שש והיה חלוק מביית
ראשון כמו שמצינו שחלוקין תאים שלעתיד במשכן דיחזקאל דכתיב התם ורוחב הצלע ד' אמות ה"נ שמא כך היו חלוקין מביית
ראשון ומצינא ומימר דחשיב שפיר מלמטה: (תוספות)

דף סא - ב

לא צריכא דאע"ג דמצר ליה מצרי אבראי כדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבון המוכר בית לחבירו בבירה
גדולה אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים מצרים הרחוב לו היכי דמי אילימא דקרו ליה לבית בית ולבירה בירה פשיטא
בית זבין ליה בירה לא זבין ליה אלא דלבירה נמי קרו לה בית כוליה זבין ליה לא צריכא דרובא קרו ליה לבית בית
לבירה בירה ואיכא נמי דלבירה קרו ליה בית מהו דתימא כוליה זבין ליה קמ"ל מדהוה ליה למכתב ליה לא שירית בזבני
אלין כלום ולא כתב שמע מינה שירי ושייר ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבון המוכר שדה לחבירו בבקעה גדולה אע"פ
שמצר לו מצרים החיצונים מצרים הרחוב לו היכי דמי אילימא דקרו ליה לשדה שדה ולבקעה בקעה פשיטא שדה
זבין ליה בקעה לא זבין ליה ואלא דלבקעה נמי קרו לה שדה כולה זבין ליה לא צריכא דאיכא דלשדה קרו ליה שדה
ולבקעה בקעה ואיכא נמי דלבקעה קרו לה שדה מהו דתימא כוליה זבין ליה קמ"ל מדהוה ליה למכתב ליה לא שירית
בזבני אלין קדמי כלום ולא כתב ליה שמע מינה שירי וצריכא דאי אשמעינן בית משום דהא תשמישתא לחוד
והא תשמישתא לחוד אבל בקעה דכולה חדא תשמישתא היא אימא כוליה זבין ליה ואי אשמעינן בקעה משום דלא
הוה ליה למימצר ליה אבל בית דהוה ליה למימצר ליה ולא מצר ליה כוליה זבין ליה צריכא כמאן אזלא הא דאמר רב
מרי (בריה) דבת שמואל (בר שילת משמיה דאבבי האי מאן דמזבני ליה מידי לחבריה צריך למכתב ליה לא שירית
בזבני אלין קדמי כלום כמאן כרב נחמן אמר רבה בר אבון ההוא דא"ל לחבריה ארעא דבי חייא מזבננא לך הואי ליה
תרתיה ארעתא דהוה מתקרין דבי חייא אמר רב אשי חדא אמר ליה תרתיה לא א"ל ואי א"ל ארעתא סתמא מיעוט
ארעתא שתים ואי א"ל כל ארעתא כל ארעתא דאית ליה לבר מבוסתני ופרדיסי ואי א"ל זיהרא אפי' בי בוסתני
ופרדיסי לבר מבתי ועבדי

רס"ז לא צריכא. למיתני לא מכר את החדר אלח דמלך לו מוכר ללוקח בשטר מכירה מצרים חיצונים שחזך לחדר דסד"א מכר את
החדר שהרי בתוך המצרים הוא קמ"ל מהני' ללא מכר אלח בית והאי דמלך חוזך לחדר וכתב ביתו של פלוני מן המערב מצרים
הרחוב לו: כדרב נחמן. שלא ידע לפרש ולומר חדר שלי היא ממערבו של בית דלון זה מלך הניכר לאנשי העיר והלכך כתב מצרים
הניכרים: בבירה גדולה. בית גדול הוא ופתוחין לו בתים סביבותיו ואין הבירה נעשויה לתשמיש אלח לשיבה והילוך בני הבתים והכל
בית אחד הוא כדכתיב הבירה אשר הכינותי (דה"א כט): המוכר בית לחבירו. וכגון שהיה עומד באחד מבתי הבירה ואמר לו בית
זה אני מוכר לך: כוליה זבין ליה. דכיון דליכא דקרו לבית בית ולבירה בירה אלח כולה ביחד מיקריא בית איהו בית זבין ליה וקנה
הכל: דליכא דקרו לבית. שבבירה בית ולבירה עאמה קרו בירה: מהו דתימא. כיון דמלך ליה מיצרי בראי וכולה מיקריא בית כולה
זבין ליה: קמ"ל. רב נחמן דלא אמרינן הכי: משום דהוה ליה למכתב. למוכר ולא שירית בזבני אלין שבתוך ארבעה המצרים קדמי
כלום שהרי כך תיקנו חכמים לכתוב בשביל שיש בני אדם שמרחיבין המצרים בשטר המכירה ואינם מוכרים כל מה שבתוך המצרים
ואיהו לא כתב ליה ש"מ כו': בבקעה גדולה. שיש בה שדות הרבה והן שלו וכגון שהיה עומד באחד מן השדות ואמר לו קדי זו אני
מוכר לך והדמים מודיעין ליכא למימר לא גבי בירה ולא גבי בקעה דהא אין אונאה לקרקעות: וצריכא. לאשמעינן גבי בירה
ובקעה דמצרים הרחוב לו: משום דהא תשמישתא לחוד כו'. בית וצירה אין תשמישן שוה לפיכך אין בירה בכלל בית ואמר' מצרים

הרחיב לו חבל שדות שבקעה שהכל עומד לחרישה אימא דכולה זבין דקעה בכלל קדה: ללא הוה ליה למימכר. לחוד ללא ידע מוכר היאך ימלא קדה אחת בתוך שדותיו והלכך הולך להרחיב מלכריס ולכתוב קדה ראוון מן המזרח וקדה שמעון מן המערב וכן לכל ד' רוחות חבל גבי בירה שעשויה בנינין משונין זה מזה בין ברוחב בין באורך בין בגובה ועוצי הכתלים והיה יכול למכור ולכתוב אותו בית שעשוי כן וכן ממזרח וכן לכל רוח ומלכל עשה כן איכא למימר דכולה זבין לריכא: כמאן כרב נחמן אמר רבה בר אבוא. למשום דס"ל לאמרינן בעלמא מלכריס הרחיב לו הלכך תקינו לכתוב כן ללא ליטעון מוכר מלכריס הרחיב ויפסיד לוקח: ארעא דבי רבי חיילא. שקנה מרבי חיילא ארעא לשון יחיד אמר ליה ויטול הלוקח הפחותה שבשתייהן ליד בעל השטר על התחתונה ומפרש גמרא ואזיל: ואי א"ל. איניש לחבריה: ארעתא. מזבוננא לך: בוסחגי. גנות: ופרדסי. כרמיס: זיהרא. כל הקרקעות קרוין כן: (ה"פ)

תוספות לא צריכא אע"ג מצר ליה מצרים אבראי. מספקא לר"י ביציע אי אמרינן נמי מצרים הרחיב לו ממשנה יתירה או שמא דוקא בחדר דתשמיש אחרינא הוא כדאמר הכא אבל יציע קנה: אלא דקרו לה לבירה נמי בית. פי' ריב"ס אלא דכולי עלמא כשמזכירין בית סתם כל הבירה משמע וכשרוצין להשכיר בית אחד בלא בירה צריכין לפרש ולומר בית אחד בלא בירה אני אומר א"כ אפי' לא מצר מצרים החיצונים כולה זבין ליה ומתוך לשון הקונטרס משמע נמי שרוצה לפרש כן ולפי' זה הא דכתיב בכל הספרים לבירה נמי בית היינו כמו שקורין לבירה בירה קורין נמי לבירה בית וקשה לר"י דא"כ ה"ל לשנויי לא צריכא דקרו נמי לבית בית וקרו כולי עלמא לבית בית ולבירה בית ואמאי איצטריך למימר דאיכא דקרו לבירה בירה פי' ולא בית ואיכא נמי דקרו לבירה בית ונראה לר"י דה"פ ואלא דקרו לבירה נמי בית כמו שקורין לבית בית כוליה זבין ליה כיון דמצר לו מצרים החיצונים ובתר הכי משני דלאו כולי עלמא קרו לבירה בית אלא איכא דקרו לבירה בירה ולא בית: שמע מינה שיורי שייר. וא"ת ונימא הדמים מודיעים כדקאמר ר' יהודה גבי מכר לו את הצמוד בהמוכר את הספינה (לקמן דף עז:): הדבר ידוע שאין הצמוד שוה מאתים כו' ה"נ נימא הדבר ידוע שאין הבית שוה כל כך אלא כל הבירה קאמר וי"ל דהכא כרבנן דר' יהודה דאמרי אין הדמים ראייה וההיא דריש המוכר פירות (לקמן דף צב.). דפריך וניחזי אי דמי רדיא לרדיא נפרש כשנגיע שם בע"ה ועוד אומר ר"י דשמעתין אתיא אפי' כו' יהודה דגבי קרקע לא שייכא הודעת דמים דפעמים קונה אדם קרקע הרבה יותר ממה שהיא שוה כדאמר בפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף צא:): ההוא גברא דהוה מסקי. ביה אלפא זוזי כו' הוה ליה תרי אפדני זבן חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בע"ח וטרפה לחדא מינייהו הדר קא טריף לאידך שקל אלפא זוזי ואמר ליה אי שויא לך באלפא זוזא לחיי ואי לא שקול אלפא זוזי ואיסתלק ומה שפירש רבינו שמואל דלא שייך בקרקע הודעת דמים משום דאין אונאה בקרקעות אין נראה לר"י דזה אינו בשביל ששוה יותר דהא הקדשות ועבדים נמי אין להם אונאה אלא גזירת הכתוב הוא ושייך שפיר הודעת דמים ועוד דהא ביטול מקח יש להן: ארעתא תרתי משמע. והא דאמר בהשואל (ב"מ דף קג. ושם ד"ה פרדסי) האי מאן דמשאיל מרא לחבריה למירפק ביה פרדסי רפיק ביה כל פרדסי דאית ליה ולא אמר פרדסי תרתי משמע התם דרך הוא שמשאיל לו לכל מה שצריך אבל הכא בשביל שימכור אדם שתי שדות לא ימכור כל שדותיו וי"מ דהתם יד המשאיל על התחתונה דשואל מוחזק אבל הכא יד לוקח על התחתונה שהמוכר מוחזק ואין נראה לר"י דהתם נמי הואיל וסופה לחזור לבעליה הוי משאיל מוחזק כדאמר רב נחמן (שם דף קב:): קרקע בחזקת בעליה עומדת הואיל וסופה לחזור לבעליה ואין לומר דיש לחלק בין קרקע למטלטלין דאין חזקת השוכר חשובה בקרקע כמו במטלטלין כדאשכחן (לקמן דף צב.). גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דאזלי בתר מוחזק במעות עתה אף על פי שתחלה היו של לוקח ולא אמרינן בחזקת בעלים הראשונים קיימא דאין נראה לחלק דהא מייירי התם רב נחמן אפילו בא בסוף החדש שנגמרה חזקתו שדר בה אפילו הכי מוקמן בחזקת בעלים וכן בהמקבל (ב"מ קי.). מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש פירות בחזקת אוכליהן ופריך אמאי לא מוקמן בחזקת בעלים אף על פי שהפירות כבר אכלן מלוה אם כן לא הוי טעמא משום דחזקת קרקע גרועה אלא משום דסופה לחזור וריב"ם מחלק בין פרדיסי לארעתא וה"נ אי אמר מקרקעי הוי אמר כל הקרקעות שיש לו כדמוכח לקמן במי שמת

שמת (דף) קמח: (תוספות)

דף **סב** **א**

ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי מצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר אמר רב לא קנה אלא כנגד הקצר אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב ויקנה כנגד ראש תור שתיק רב ומודה רב היכא דאיכא מצר ראוון ושמעון מחד גיסא ומצר לוי ויהודה מחד גיסא מדהוה ליה למכתב ליה דראוון כנגד לוי ודשמעון כנגד יהודה ולא כתב ליה שמע מינה כנגד ראש תור הוא דאמר ליה מצר ראוון מזרח ומערב ומצר שמעון צפון ודרום צריך למכתב ליה מצר ראוון רוחין תרין ומצר שמעון רוחין תרין איבעיא להו סיים לו את הקרנות מהו כמין גאם מהו

רש"י ואי אמר ליה נכסי אפילו בהי ועבדי. אבל מטלטלי לא עד דא"ל כל נכסיי: מאר לו. המוכר שדה לחבירו בשטר המכירה מאר מערבי ארוך מאה אמה ומאר מזרחי כנגדו קצר נ' אמה שלח הגיע אלח עד חצי השדה ומאר של כפון ודרוס מימין ושמהל מן המזרח עד המערב כזה: אלח כנגד הקצר. כנגד מאר מזרחי יקנה דהיינו חצי השדה ומאר מערבי שהוא ארוך מארים הרחב לו דמאר שלם הולך לכתוב בשטר: ויקנה כנגד ראש תור. כלומר הא איכא למימר דדוקא כתב לו מאר מערב ארוך ומאר מזרח קצר היינו כדי לקנות מאר מערב מאה אמה באורך המאר ומאר מזרח חמשים אמה וה"ל כגון שיקנה כל השדה באלכסון כנגד ראשי השורות של מזרח ומערב כזה: ומודה רב. מקמי דאישתיק אבל בתר דאישתיק אודי בתרוייהו: היכא דאיכא מאר ראובן ושמעון מזרח ומאר לוי ויהודה כנגדן במערב. ורוחב השדה ק' אמה והוי מאר לוי כנגד ראובן נ' אמה וכן מאר יהודה כנגד שמעון נ' אמה וכתב לו בשטר מאר ראובן ושמעון מן המזרח ומאר יהודה מן המערב דהיינו מאר מערבי קאת ולוי לא הזכיר הכא מודה רב דיקנה כנגד ראש תור דאי הוה בעי מוכר להקנות כנגד הקצר הכי ה"ל למיכתב ושמעון כנגד (חצי) יהודה כלומר מאר מזרחי שהוא ארוך לא יקנה אלח יהודה כנגד שמעון דהיינו חצי השדה ומדלח כתב הכי ש"מ כנגד ראש תור קאמר ליה אבל לעיל במילתיה דרב מיירי כגון ראובן ושמעון מאר מזרחי ויהודה מאר מערב כנגד שניהן וכתב לו יהודה מאר מערב ושמעון מאר מזרח דהיינו אחד ארוך ואחד קצר התם לא קנה אלח כנגד הקצר דבע"מ מאר מערב הרחב לו שלח יכול לפרש ושמעון כנגד חצי יהודה כי הכא שאין כותבין חצי מאר והולך לכתוב מאר שלם נראה דה"ל מדה"ל למיכתב ראובן כנגד לוי דמשמע שמאר לו מאר ראובן ושמעון ארוך ומאר לוי הוא הקצר אבל יהודה לא הזכיר ונראהו כן הדברים להעמיד החסרון של מאר ביהודה האחרון ובפירושי ר' חננאל מרומא גרסינן מדה"ל למיכתב מאר לוי כנגד מאר ראובן וכיוצא בו מאר יהודה כנגד מאר שמעון ומשם יש ללמוד שכתוב בספרים שלהן מדה"ל ליה למיכתב לוי כנגד ראובן ולא כתב בו' וכן עיקר: מאר ראובן מזרח ומערב בו'. המוכר שדה לחבירו ורוצה לכתוב מאריה ויש לשכנו ראובן ב' שדות אחת במזרח ואחת במערב (ולשמעון שכנו שתי שדות אחת בצפון ואחת בדרום) לא יכתוב לו כתם שדה זו שאני מוכר לך הכי היא בתוך שדות ראובן ושמעון דחצי למיפלג ליה באלכסון כזה ונמצא שנטול אלח מאר ראובן ושמעון אבל כשכותב מאר ראובן רוחין תרתין ומאר שמעון רוחין תרתין הרי ארבע רוחות וכ"ש אם יכתוב לו בפירוש מאר ראובן מזרח ומערב מאר שמעון כפון ודרוס דשפיר דמי: סיים לו את הקרנות. לשון סימן שהיו שדות הרבה של בני אדם מקיפין אותו ולא כתב אלח ארבע שדות של ד' קרנות השדה אבל ארבה ורחבה לא מאר כלל מי אמרינן אין דרך למכור קרנות השדה אלח כל השדה שבתוך הקרנות מכר לו דמש"ה סיים לו קרנותיו או דלמא לא מכר לו אלח תלם באלכסון מקרן לקרן שתי וערב כזה: כמין גאס. אות יונית דומה לכ"ף כגון שמאר לו קרן דרומית מזרחית וקרן לפניית מערבית ונמצא שמאר תחלת כל רוח כזה אם תמצא לומר גבי סיים לו את הקרנות ללא קנה אלח כנגד הקרנות היינו משום דהתם לא סיים את הרוחות אבל הכא שמאר תחלת כל הרוחות כמי שמאר את כולן דמי וקנה הכל או דלמא לא קנה אלח באלכסון כזה: (יש"י)

תוספות ואי א"ל נכסי אפילו בתים ועבדים. אבל מטלטלין לא ואע"ג דאמר במי שמת (לקמן דף קנ:.) כל נכסיי לפלוני גלימא איקרי נכסי לשון נכסיי שאני דמשמע ריבוי יותר מנכסי דהכא אבל אין לחלק משום דהתם אמר כל נכסי דא"כ הו"ל לחלק התם כדמחלק התם בין מטלטלי לכל מטלטלי ועוד ו"ל דהתם מיירי במתנה דבעין יפה נותן והכא במכר: מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר. ומיירי שמצר לכל ד' רוחות כדפי' הקונט' דאי לא מצר אלא מזרח ומערב ולא מצד צפון ודרום א"כ היכי קאמר ליה רב אסי וניקיני כנגד ראש תור אדרבה ה"ל למפרך דלא ליקני אלא תלם אחד במזרח ותלם אחד במערב דהא אית ליה לרב אסי לקמך במצר לו מצר ראשון ושני ושלישי ומצר רביעי לא מצר לו דלא קנה אלא תלם אחד על פני כולו ומה שהקשה רבינו יצחק לפירוש הקונטרס אי מארבע רוחות מצר לו אמאי לא קנה אלא כנגד הקצר דאם כן אמאי מצר לו מצר רביעי לאו פירכא היא דמצינן למימר מצרים הרחב לו: ומודה רב. פי' בקונטרס קודם ששתק משמע דבשתק מודה להו אע"ג דלקמן (עמוד ב) שתיק (. רבא) לאביי אע"ג דלא הודה לו אלא שלא חש להשיבו הכא ליכא למימר הכי דרב כהנא ורב אסי הוו כמו תלמיד חבר לרב כדאמר' (סנהדרין דף לו:.) דלסבריה לא הוו צריכי וברוב מקומות רב מודה כששתק להם בפ"ק דב"ק (דף יא. ושם) גבי אין שמין לא לגנב ולא לגזול דקאמר' אדרבה מדאמר ליה רב כהנא ורב אסי לרב דינא הכי ושתיק ש"מ שמין ולא אמר הא דשתיק משום דלא חש להשיבו ובפ"ק דביצה (דף ו. ושם) גבי אפרוח שנולד ביו"ט דא"ל רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ושתיק רב אמר רב יוסף מאי טעמא שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים וכן באיזהו נשך (ב"מ דף סט:.) גבי ספינה אמר רב אגרא ופגרא א"ל רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא אי פגרא לא אגרא שתיק רב אמר רב ששת מאי טעמא שתיק רב לא שמיע ליה הא דתניא בו' משמע בכל הנהו דלא מפני שלא חש להשיב שתיק אלא מפני שהודה: מדהוה ליה למיכתב מצר שמעון כנגד יהודה. פירוש כנגד יהודה לבד ולא הו"ל למיכתב ראובן ומדכתב ראובן שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה וגירסא זו אינה נראה דלמה ליה למינטק כה"ג דהשתא דלג לוי יהודה היה לו לדלג שהוא אחרון לכך גריס רשב"ם מדה"ל למיכתב ראובן כנגד לוי והשתא דלג יהודה ומ"מ קשיא לר"ת דהכי הוה ליה למימר מדלא הו"ל למיכתב שמעון וכתב שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה ונראה לר"ת כגירסא ראשונה ולא קאי אעיקר מילתיה דרב דקאמר לא קנה אלא כנגד הקצר דא"כ הו"ל למימר מדלא הו"ל למיכתב ראובן אלא קאי אדיוק דכי היכי דקאמר רב דלא קנה אלא כנגד הקצר ה"ל אם מצר מצר ראובן ושמעון מצד מזרח ומצר לוי חצי שדה מצד מערב ואצל לוי קרקע עולם דמודה רב דקנה כנגד הארוך כיון שלא מצא מה למצור ואהא קאמר דהיכא דמוצא למצור כגון לוי ויהודה מן המערב מודה רב דלא קנה כנגד הארוך אם דלג יהודה וגרסינן מדהו"ל למיכתב יהודה כנגד שמעון דאי גרסינן שמעון כנגד יהודה הלשון דחוק ופי' מגומגם דלא קאי אדברי רב אלא אדיוק ואין להקשות אמאי לא קאמר גמרא מודה רב אעיקר דבריו כדפירש הקונטרס ולימא מדלא הו"ל למיכתב כי שמא לא חשש הגמרא לפרש זה דפשיטא דלא אמר הכא דלא קנה אלא כנגד הקצר דודאי לא מצר לו מצר שמעון בחנם ולא הוצרך לפרש אלא אמאי לא קנה כנגד הארוך כיון שמצר לו מצר שמעון: מצר ראובן לרוחין תרין. אע"פ שאם היה כותב לו קרקע שבין שדות ראובן ובין שדות שמעון לא היינו יכולין לומר שיקנה חצי שדה כזה דאם כן לא הוי בין

דף טב - ב

בסירוגין מהו תיקו מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי ומצר רביעי לא מצר לו אמר רב קנה הכל חוץ ממצר
רביעי ושמואל אמר אפי' מצר רביעי ורב אסי אמר לא קנה אלא תלם אחד על פני כולה סבר לה כרב דאמר שיורי שייר
ומדשייר במצר שייר נמי בכולהי אמר רבא הלכתא קנה הכל חוץ ממצר רביעי ולא אמרן אלא דלא מבלע אבל מבלע
קנה וכי לא מבלע נמי לא אמרן אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין אבל ליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא
הוי תשעת קבין קנה מכלל דכי מובלע אע"ג דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין קנה איכא דאמרי אמר רבא
הלכתא קנה הכל ואפילו מצר רביעי ולא אמרן אלא דמבלע אבל לא מבלע לא קני וכי מבלע נמי לא אמרן אלא דליכא
עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אבל איכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין לא קנה מכלל דכי לא
מובלע אף על גב דליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין לא קני שמעינן מתרוייהו לישיני דרבא דבשדה לא
שייר ולא מידי ושמעין נמי דהיכא דמבלע וליכא עליה ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין קנה לא מבלע ואיכא עליה
ריכבא דדיקלא והוי ט' קבין לא קנה מבלע ואיכא עליה לא מבלע וליכא עליה אתמר לה להאי גיסא ואתמר לה להאי
גיסא שודא דדייני: אמר רבה פלגא דאית לי בארעא פלגא בארעא דאית לי ריבעא א"ל אביי מאי שנא הכי ומ"ש
הכי אישתיק אמר אביי אנא סברי מדאישתיק קבולי קבלה ולא היא חזינא הנהו שטרי דנפקי מבי מר וכתבי בהו הכי
פלגא דאית לי בארעא פלגא בארעא דאית לי ריבעא ואמר רבה מצר ארעא דמינה פלגא מצר ארעא דמינה
פסיקא ט' קבין א"ל אביי מאי שנא הכי ומ"ש הכי אישתיק סבור מינה אידי ואידי פלגא

רש"י בסירוגין מהו. כגון שהיו מקיפין אותה שמונה בני אדם שנים לכל רוח ראובן ושמעון מן המזרח לוי והיודה מן הצפון יששכר
וזבולון מן המערב יוסף ובנימין מן הדרום וכתב ראובן מצר מזרח לוי מצר צפון יששכר מצר מערב יוסף מצר דרום אס תמנא לומר
כמין גאם לא קנה אלא באלכסון היינו משום דדרך למכור תלם אחד בין ג' שדות אבל אין דרך למכור בסירוגין ורגלים לדבר
דטורח היה לו לכתוב כולם ולגס בסירוגין ליתן מצר בכל ד' רוחות או דלמא ה"ג לא מצר אלא כנגד אותו של מצר ובאלכסון כזה:
קנה הכל. כל מה שמובלע בתוך ג' המצרים: חוץ ממצר ד'. התלם עצמו של מצר רביעי לא קנה דלהכי אהני מאי דלא כתב מצר
רביעי: אפי' מצר רביעי. דהאי דלא כתביה משום דלא כריך: תלם אחד על פני כולה. אלא ג' המצרים כמין חי"ת: סבר לה. רב
אסי כרב דאמר דהאי דלא כתביה משום דשיורי שייר לעצמו מן השדה ועדיפא דרב אסי מדרב דקסבר רב אסי מדשייריה למצר
שייריה נמי לכולה שדה כנגד המצר ומיהו אהני ג' מצרים שכתב לקנות פורתא דהיינו תלם אחד אלא המצרים: ולא אמרן. דלא
קנה מצר רביעי אלא דלא מבלע בתוך שני המצרים שמכאן ומכאן אלא הולך על פני שניהם כזה: אבל מובלע כזה. קנה כל מה
שיש בתוך המצרים: הכי גרסינן וכי לא מובלע נמי לא אמרן אלא דליכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין אבל ליכא עליה
ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אף על גב דלא מובלע נמי קנה מכלל דכי מובלע אע"ג דליכא עליה ריכבא דדיקלא והוי ט'
קבין קנה. ואמאי דקאמר רבא בהדיא חוץ ממצר רביעי קאי ואוקמה בדלא מובלע והמפרש וכי לא מובלע נמי דאמרן לא קנה לא
אמרן אלא דליכא עליה הרכבת דקלים הנטועים שם אי נמי דהוי ההוא מצר תשעת קבין כשיעור שדה בפרק ראשון (לעיל דף יא.).
דכיון דחשיב שייריה לעצמו וקדייק גמרא מכלל דברי דרבא אנו למדים מדאוקמיה להאי חוץ ממצר רביעי בתרתא לריעותא דלא
מובלע וכגון דליכא עליה ריכבא דדיקלא מכלל דאי מובלע אע"ג דליכא עליה ריכבא דדיקלא קנה דליכא אלא חדא לריעותא:
איכא דאמרי כו' ואפי' מצר רביעי ולא אמרן אלא דמיבלע אבל לא מיבלע לא קני וכי מיבלע נמי לא אמרן אלא דליכא עליה
ריכבא דדיקלא ולא הוי תשעת קבין אבל איכא כו' אע"ג דמיבלע נמי לא קנה מכלל דכי לא מיבלע אע"ג דליכא עליה כו' לא
קני ה"ג לה. והכי פירושא מדאוקמה רבא להאי ואפי' מצר רביעי בתרתא לריעותא דמיבלע וליכא עליה מכלל דאי לא מיבלע
אע"ג דליכא עליה כו' לא קנה משום דליכא אלא לריעותא וקפסיק גמרא ושמעין מהני תרי לישיני דרבא כו' דאע"ג דפליגי
כדלקמן דהכי מיהא לא פליגי וכן הלכה דבארעא לא שייר אלא במצר רביעי דהיינו כרב והיכא דמיבלע וליכא עליה קנה דליכא
תרתא לריעותא והיכא דלא מיבלע ואיכא עליה כו' לא קנה דליכא תרתא לריעותא מיבלע ואיכא עליה א"ל לא מיבלע וליכא עליה

דהיינו חדל לטיבוחתא וחדל לריעותא אמרי לה בתרי לישני ואלביצא דרבא ללישנא קמא קנה ללישנא בתרא לא קנה וקפסיק גמרא שודא דדייני השלכת דדיינין מאחר דמספקא לן נעביד שודא הכל לפי הענין שיראו דדיינין ויכירו המוכר עינו יפה או רעה הכל לפי אומד דעתס ומיהו בשאר מקומות דמספקא לן בתרי לישני הלכתא כמאן לא אמרינן שודא דדייני עד שיפרש כי הכא אלכא המע'ה: אמר רבה. ראובן ושמעון שהיה להם שדה בשותפות ומכר ראובן את חלקו לאיניש מעלמא וכתב לו כן פלגא דאית לי בארעא כלומר החצי שיש לי בשדה זו אני מוכר לך: פלגא. כלומר כל חצי השדה מכר ולא שייך לעצמו כלום אבל אם כתב לו פלגא בארעא דאית לי אני מוכר לך: ריבעא. זבין ליה רביע השדה דהיינו חצי חלקו דהכי קאמר ליה החצי אני מוכר לך מקרקע שלי נמלא מחצי השדה שיש לו מכר החצי דהיינו רביע כל השדה: א"ל אבוי מאי שנה הכי כו'. כי היכי דפלגא דאית לי בארעא פלגא הכי נמי פלגא בארעא דאית לי פלגא דהכי משמע פלגא אני מוכר לך בהך ארעא והאי דמסיים דאית לי אמאי דקאמר פלגא קאי כלומר אותו חצי שיש לי אמרתי לך למכור: מבי מר. רבה וכתבי הכי בהנהו שטרי מכירה פלגא דאית לי בארעא פלגא כו' כלומר אותו שטר שהיה כתוב בראשו איך פלוני אמר לנו הו עדים שאני מוכר לפלוני פלגא דאית לי בארעא היה מוכיח בסופו שפלגא היה מוכר לו שכך היה כתוב וקנה פלוני מן פלוני חצי השדה בכך וכך ממון ואותו שכתוב בו פלגא בארעא דאית לי היה מפרש בסוף השטר שהקנה לזה הלוקח רביע השדה: מלך ארעא דמינה פלגא פלגא. ראובן שהיה לו שדה ומכר מקלחו לשמעון ללך מערב ומלך מזרח עכב לעצמו ולא פירש כמה מכר וכמה שייך לעצמו אלכא כך כתב המזכירי שדה פלוני שאני מוכר לפלוני מלך מערב לוי ומלך מזרח ארעא דמינה פלגא הקרקע עצמה שהיא שלי שהלוקח ממנה זו שמכרתי הוא מלך מזרחי שלה פלגא מכר לו דהא קאמר דמינה פלגא דמשמע חלוקה לחלואין: דמינה פסיקא. משמע שדה הראויה לפסוק מהקרקע אחרת דהיינו לכלל הפחות השעה קבין כדהנן בפ' ראשון (לעיל יא.) אין חולקין את החצר כו' (יש"י)

תוספות איתמר להאי גיסא ואיתמר להאי גיסא שודא. אע"ג דבעלמא בכל דוכתי אמרינן מוציא מחבירו עליו הראיה ואוקי ממונא בחזקת מריה בין היכא דמספקא בעובדא היכי הוה כגון לעיל (דף לב:). דאמר דאיכא סהדי למר ואיכא סהדי למר היכא דקיימא ארעא תיקום בין מספקא לן בדינא כההיא דסוף השואל (ב"מ דף קב:) דמוקי שמואל למתני' באחד ששכר מרחץ בבא באמצע החדש לכך יחלוקו דמספקא לן אי תפוס לשון ראשון או אחרון אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר דהמע"ה אלא שכאן נראה לחכמים לעשות שודא וגבי קדשה בעשרים ונתן לה ל' חצאין בפ' מי שמת (לקמן דף קמה.) דמספקא לן לרבי יוסי אי קדושין לטיבועין ניתנו אי לאו ואין מונה לה בכסף כתובה מכסף קדושין אלא מחצה והיינו חולקין ולא בעי למימר המע"ה אע"ג דמסתמא לא סבר כסומכוס דלית הלכתא הכי ועוד דאוקי שמואל מתני' דסוף השואל דאירי בה ר' יוסי בבא באמצע החדש היינו כרבנן דסומכוס וכן לרב אסי בפ"ק דבבא קמא (דף ט. ושם) גבי אחין שחלקו ובא בעל חוב וטרף חלקו של אחד מהן דאמרינן נוטל רביע בקרקע כו' דמספקא ליה אי כיוורשים אי כלקוחות דמו וחולקין ולא אמר המע"ה וביש נוחלין (לקמן דף קכד:) נמי גבי בכור שאינו נוטל פי שנים במלוה דהו"ל ראוי ובמלוה שעמו אמר התם (דף קכו.) דפליג משום דהמע"ה דמספקא לן אי גמר ומשעבד נכסיו כל כך שיהא אביו מוחזק כדי שיטול בהן פי שנים או לא וחולקים מספיקא וכן (ב"מ דף פג.) דדרו באגרא ואיתבר משלם פלגא מאי טעמא נפיש לחד וזוטר לתרי קרוב לפשיעה וקרוב לאונס בכל אלו היה נראה לחכמים שיחלוקו והיכא דלא מפרש גמרא מידי אית לן למימר המע"ה והיכא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וס"ל לדיין כחד מינייהו ועבד מאי דעבד עבד דהכי אמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח:) השתא דלא איתמר לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ואי מספקא לדיין כמאן הלכת' המע"ה: חזינא להנהו שטרי דכתב בהו פלגא דאית לי בארעא פלגא. כלומר היו מגבין פלגא פלגא בארעא דאית לי ריבעא היו מגבין אותו ריבעא (תוספות)

דף - סג

ולא היא דאמר רב ימר בר שלמיה לדידי מפרשא לי מיניה דאבבי בין מצר ארעא דמינה פלגא ובין מצר ארעא דמינה פסיקא אי א"ל אלן מצרנהא פלגא לא א"ל אלן מצרנהא תשעה קבין: פשיטא אמר יחלוק פלוני בנכסי פלגא תנו חלק לפלוני בנכסי מאי אמר רבינא בר קיסי תא שמע דתניא האומר תנו חלק לפלוני בבור סומכוס אומר אין פחות מרביע לחבית אין פחות משמינית לקדרה אין פחות מ"ב לטפוח אין פחות מששה עשר תנו רבנן בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון שלו ואם אמר לי ולבניי מת יתן לבניי ואם אמר לו כל זמן שהשדה זו בידך מכרה וחזר ולקחה אין לו עליו כלום אמאי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כיון דאמר ליה על מנת שמעשר ראשון שלי שייריה למקום מעשר אמר ריש לקיש זאת אומרת המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו

רש"י ולח את השדה עד שיהא בו ט' קבין לזה וט' קבין לזה פסיקא משמע מחותך ממנה המועט מן המרובה: אי אמר ליה ואלין מרנהא. מר מרזה ארעא דמינה פלגא מר מערב פלוני וכן הולך וחושב כל המררים והלך האי ואלין מרנהא יתור לשון הוא לייפות כחו ולקמן בשמעתין נמי חזינא יתור לשון טובא לייפות כח וה"ק אביי לעיל מאי שנה הכי ומאי שנה הכי הלא אין חילוק בין פלגא לפסיקא חלף זימנין אמרינן בתרוייהו פלגא בין פלגא בין פסיקא היכא דאמר ואלין מרנהא וזימנין תשעה קבין היכא דלא אמר ואלין מרנהא: פשיטא. שכיב מרע או כל המחלק נכסיו על פיו שאמר פלוני יחלוק בנכסי פלגא שקיל: תנו חלק לפלוני בנכסי מהו. מי אמרינן האי חלק לשון חלוקה הוא ופלגא השקיל או חלק הראוי ליתן קאמר ודעת ב"ד תלוי הדבר לשער בכמה הוא חלק ראוי ליתן ואע"ג דתניא בתוספתא (פרק ז) דהך בבא האומר תנו חלק לפלוני בנכסי יירש עם הבנים איכא למימר הכא מיירי כגון דלית ליה בני ואע"ג דלית ליה יורשין בעלמא לא ירב דעתיה לירשין אחרים וחלק הראוי ליתן או חלי נכסין קאמר א"ר הכא מיירי כגון דאמר תנו חלק לפלוני בני בנכסי והשאר נתונים לפלוני א"ר איכא למימר דלא הוא שמיע להו הך ברייתא דאי הוא שמיע להו הו מייתי לה בבית המדרש ואיכא למימר רבנן היא דפליגי עליה דסומכוס אי נמי שמיע להו ולא הוא סבירא להו משום דפליגי סומכוס עבה כדלקמן וקיימא לן כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין דסתם לן תנא כוותיה בפרק שור שנגח (ארבעה ופרק שור שנגח) את הפרה (ב"ק דף מו.): בבור. של מים מכוונים ואית דמוקמי לה בבור של יין ולא נהירא: סומכוס אומר אין פחות מרביע. סומכוס לטעמיה דאמר בפרק שור שנגח את הפרה חלי נזק לפרה ורביע לולד ומוקמינן לה בגמרא אליבא דסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין והכא מספקין ליה אי פלגא קאמר או חלק בעלמא משהו קאמר כגון רביעית הלוג הלכך אין לו למקבל מהנה מן הבור פחות מרביע ושם יותר משום דחילוי הוא מספקא לן בהאי נותן אס נתן לו פלגא או לא כלום היה לו לטוב מחצית של פלגא דהיינו רביע הבור משום ממון המוטל בספק חולקין דהא פלגא נמי מוטלת בספק אם יהיה ליה או לא הלכך יטול חציה של פלגא דהיינו רביע וכ"פ השתא דמספקא לן אי יהיב פלגא או רביעית הלוג דלא יטול פחות מרביע ורבינו חננאל פירש דלאזדא סומכוס לטעמיה וכל הנך שיעורי דלקמן לחבית לקדירה לטפיה בקיאיין היו בשיעורין הללו כמה כריך לכל אחד ופלגא דההוא שיעורא קמחייב סומכוס ליתן משום דממון המוטל בספק חולקין: לחבית אין פחות משמונה. כלומר אם אמר תנו חלק לפלוני בבור לחבית כדי למלאות חבית דהיינו להשקאת בהמותיו ולא להשקות שדותיו: אין פחות משמונה. בבור משום דחלי הבור כריך לחבית וכי קאמר חלק דלמא פלגא לחבית קאמר דהיינו רביע הבור או משהו קאמר הלכך יש לו חלי רביע דהיינו אחד משמונה ובשיטה זו יש לפרש כולם: לקדירה. תנו חלק לפלוני בבור לתקן מאכלו: אין פחות מ"ב. דהיינו רביע שיעור הראוי לקדירה משום דלמא פלגא קאמר וממון המוטל בספק חולקין: לטפיה. כלי קטן לשחות בו בני אדם והאי שיעורא זוטא מכולהו והלכך גבי תנו חלק לפלוני בנכסי יטול רביע דלמא פלגא קאמר או דלמא שיה פרוטה קאמר וממון המוטל בספק חולקין ואית דמפרשי כל הנך שיעורי לפי אומדן הדעת אין פחות מרביע דסתם נותן דעתו לרביע אין פחות משמונה דהכי הוא שיעור למלוי חבית להשקאת בהמות וכן כולם ולא נהירא לי: בן לוי שמכר. אורחא דמילתא נקט דדרך בן לוי המוכר שדות לישראל להתנות כך משום דלא מוזיל גביה משום האי תנאי מידי דזה נהנה וזה חסר דבלאו הכי הוא יהיב האי לוקח להאי מעשר או לו או לאחר דהא אין לו בו אלא טובת הגאה והוא הדיון לישראל המוכר שדהו לחבירו ואמר לו על מנת שהמעשר שלי הוא ליתנו לכל מי שארצה דהא השתא נמי יש לו בו טובת הגאה זו: מעשר ראשון שלו. וכדמפרש לקמן דכיון דאין אדם קונה דבר שלא בא לעולם שיעור שייך מקום מעשר הלכך מעשר ראשון שלו ואפילו אם מכרה הלוקח לאחר דכיון דמשום יתור לשון הוא דאמרינן לקמן דשייר מקום מעשר לבניו אחריו. אבל אם לא פירש בן אינו מוריש בדבר זה זכותו לבניו דכיון דמשום יתור לשון הוא דאמרינן לקמן דשייר מקום מעשר די לנו אי תנאי יתורא למאי שפירש דהיינו לעצמו: אין לו עליו כלום. דמשמכרה לאחר פקע ליה מקום המעשר ששייר לעצמו וכשחזר ולקחה מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שבה לידו דכי היכי דההוא לוקח שני זכה אפילו במקום מעשר הוא הדיון לזה הלוקח ראשון הבא מכחו: אמאי. מעשר ראשון שלו הא אין אדם מקנה בו' (כרבנן דר"מ) מעשר זה עדיין עתיד לזרע התבואה שיצאה ממנו אף ליחרש השדה תחלה: כיון דאמר ליה ע"מ בו'. כלומר כיון דעל תנאי מכר רוצה הוא שיתקיים התנאי דאין אדם מהנה על חנם ולדעת בן מכר שיקנה המעשר והלכך שייך בידו הרקע הראוי ליגדל בה המעשר וכמי שאמר לו שדה שלי אני מוכר לך לאריסות ע"מ שתטול ט' חלקים ואני אטול חלק עשירי ויש ספרים דגרסו' בהו בהדיא כיון דא"ל ע"מ שמעשר ראשון שלי בו' ואית דמפרשי דייחור לשון דע"מ קא דייק וכדאמרינן בעלמא (קדושין ח.) כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וא"ל להעמיד שיטה שמועה זו כן ובפ' מי שמת (לקמן דף קמח.) אמרי' דאם מכר דקל ואמר לו חוץ מפירותיו דשייר מקום פירותיו וה"ל אם אמר חוץ מן המעשר שייך מקום מעשר הלכך לאו בלשון דע"מ תליא מילתא חלף כיון דמתני והתנאי אינו מועיל אלא ע"י שיעור אמרינן דשייר מקום: אמר ר"ל זאת אומרת. ברייתא זו דאשמעינן דכל תנאי שאינו לא מעלה ולא מוריד א"כ שייך אמרינן שיעור שייך מקום לעצמו פורתא מינה שמעינן דהמוכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ שהדיוטא העליונה שלי הדיוטא העליונה שלו הוא גג שיש לו מעקה גבוה י' דאמרינן במתניתין דאינו מוכר עם הבית ותנאי זה אינו מועיל דבלאו הכי נמי הרי הוא של מוכר כדקתני במתניתין ולא את הגג בו' ולא היה כריך להתנות הלכך דיוטא העליונה שלו להוצאת זיזין כנגד קשותו של לוקח כדמפרש ואזיל הוא הדיון אם אמר לו חוץ מדיוטא העליונה דשייר מקום בחצר להוצאת זיזין ואליבא דרב זביד כדאמרינן בפרק מי שמת: (רש"י)

תוספות אין פחות מרביע. דמספקא לן אי רוצה לומר חצי או כל שהוא וא"ת ומה מתנה היא דכל שהוא וי"ל דנותן רביעית הלוג או יותר אבל הגמרא אינו חושש להזכיר זה פסק רבינו שמואל בשמעתין דכל דאלים גבר דהלכה כסומכוס ונראה דאין הלכה כסומכוס כמו שפירשתי בחזקת הבתים (לעיל דף לה. ד"ה ומאי): על מנת שמעשר ראשון שלי כו'. הכא לא הוי כמו כהן המסייע בבית הגרנות (קדושין ו:). דקאמר מקום המעשר שיורי שייר והוי מעשר שלו לגמרי אלא שמכר לו כח זה שיוכל לעשר על חלקו: ואמאי והא אין אדם מקנה דבר שלא בעולם. [לא] הוה מצי לשנויי ר"מ היא דכי אמר ר"מ כגון פירות דקל דעבידי דאתו שהדקל בעולם והפירות גדלים מאליהן אבל הכא מי יימר דחרש וזרע ליה ואפילו חרש זרע שמא לא תגדל התבואה כדאמרינן בפרק האומר בקדושין (דף סב:). אמר רבה לא אמר ר"א בן יעקב אלא בשחת שכבר גדלו הזרעים קצת אבל אגם שהן עדיין קטנים לא (ורבא) אמר אפי' באגם מ"מ תרוייהו מודו דהיכא דאין ניכרים כלל ולא יצאו חוץ לקרקע דלא קני ורבינו יצחק פירש דלא מצי מוקי לה כר' מאיר דאפילו ר"מ מודה דכל דבר שאינו בעולם דלא קנה כדאמרינן פרק קמא דגיטין (דף יג:). והכא קתני ואם אמר לי ולבניי מת נותן לבניי ואין נראה לר"י טעם זה דשמא לבניי שהן בעולם קאמר: על מנת שדיוטא עליונה שלי כו'. שאם רוצה להוציא זיזין מוציא פי' הקונטרס להוציא זיזין לחצר וקשה לר"ת הא לא איירי הכא במכירת החצר אלא במכירת בית והמוכר בית לא מכר חצר ומפרש ר"ת להוציא בה זיזין אם הוא בונה בנין בחצר ורוצה להניח על גבי דיוטא את הזיזין מניח אע"פ שמכביד את הכותל: (תוספות)

ב - סג דף

למאי הלכתא רב זביד אמר שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא רב פפא אמר שאם רצה לבנות עלייה על גבה בונה בשלמא לרב זביד היינו דקתני זאת אומרת אלא לרב פפא מאי זאת אומרת קשיא: אמר רב דימי מנהרדעא האי מאן דמזבין ליה ביתא לחבריה אף על גב דכתב ליה עומקא ורומא צריך למכתב ליה קני לך מתהום ארעא ועד רום רקיעא מאי טעמא דעומקא ורומא בסתמא לא קני אהני עומקא ורומא למיקנא עומקא ורומא ומהני מתהום ארעא ועד רום רקיעא למיקנא בור ודות ומחילות לימא מסייע ליה ולא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא ואי סלקא דעתך בסתמא קני עומקא ורומא ליהני עומקא ורומא למיקנא בור ודות ומחילות דלא כתב ליה והא אע"פ שכתב לו קתני ה"ק אע"פ שלא כתב לו כמי שכתב דמי למיקנא עומקא ורומא למיקנא בור ודות ומחילות אי כתב ליה עומקא ורומא קני ואי לא כתב לא קני תא שמע ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים

רש"י למאי הלכתא. אמר ר"ל דאהני תנאיה למיהוי דיוטא עליונה שלו בלאו הכי הוא שלו דהמוכר הבית לא מכר דיוטא העליונה: שאם רצה. מוכר להוציא זיזין מדיוטא עליונה כנגד חצר של לוקח שמכר לו זה הבית והחצר מוציא דלהכי אהני תנאיה והכי אמר ליה על מנת שיהא דיוטא העליונה שלי לגמרי לעשות בה הפלי אף להוציא ממנה זיזין כמתחילה קודם שמכרתי כך הבית והחצר דשייר בתנאי מקום בחצר כמו ששייר למעלה בשדה מקום מעשר דכל תנאי דלא מהני מאי דקאמר אהני מיהא לשייר מקום והיינו זאת אומרת דקאמר ר"ל ודוקא הוא אבל בנו אין לו רשות להוציא זיזין עד שיפרש לי ולבניי כדאמר לעיל גבי מעשר דכל מילתא דדייקנן מיהורא די לנו אי אהני יתורא לעלמנו כמו שפירש ע"מ שמעשר ראשון שלי ה"נ אמרינן ע"מ שהדיוטא העליונה שלי אבל לבניי לא מהני תנאי המיותר: רב פפא אמר. כולי האי לא אהני תנאי לשייר מקום ממה שמכר אלא להכי אהני תנאי המיותר שאם רוצה לבנות דיוטא זו אם תפול על גביו של הבית בונה והכי הוה מסיק לקמן דאי נפלה הדך בני לה דאי הוה שחק ומכר הבית סתם היתה הדיוטא העליונה שלו כל ימי שיתקיים אבל אם תפול לא יחזור ויבנה ע"ג בית של זה דלהך דיוטא הוא דאשתעבד לו בית אבל לדיוטא אחרת לא משתעבד עד דא"ל בהדיא יתור לשון כדאמרינן נמי בפרק הבית והעלייה (ב"מ דף קטז:). אי דא"ל עלייה זו ונפלה אזל לא הוה דא"ל סתם בעי למיגר ליה אחריתא ומסקנא לא כריכא דאמר ליה עלייה שעל גבי בית זה אני משכיר לך דהא שעבד בית לעלייה אבל בלא יתור מתי נפלה אזל לא הוה יבנה אחרת וה"ק ע"מ שהדיוטא העליונה שלי לעולמים ואף אם תפול אחזור ואבנה והא דתנן (ב"מ דף קיז.) הבית והעלייה של שנים שנפלו וכו' אם אמר בעל העלייה לבעה"ב לבנות כו' התם בדחלקו זה נטל בית זה ונטל עלייה ודחתו בהדדי להשתעבד בית לעלייה כל הימים ואפי' לא תתנו מסתמא ע"מ כן חלקו ולרב זביד אהני תנאה להוצאת זיזין ולא להדר בני לה הוצאת זיזין מסיק אדעתיה שהרי צריך לו מיד אבל להדר בני לה אם תפול לא מסיק אדעתיה לעתים רחוקות: בשלמא לרב זביד. דלוקח יתורא דתנאי להוצאת זיזין דהיינו שיור מקום בחצר דומיא דשיור מקום בשדה היינו דקתני במילתיה דר"ל זאת אומרת שהוצרך ר"ל ללמוד מן הברייתא דליהני יתורא לשיור מקום דמסברא לא הוה אמרינן דמשייר איניש לעלמנו ממה שמוכר וע"ג דקאמר יתורא: אלא לרב פפא מאי זאת אומרת. למה לו לר"ל לומר זאת אומרת

לאשמועינו דאהני יתור לחזור ולבנות הדיוטא אם תפול בלא הברייתא נמי הוה ידעינן דאהני יתור תנאי שאינו כריך לטפויי מילתא או הא דרב פפא או שום דבר בעולם כדאמרין במתני' (לקמן סד.) ומודה ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאין כריך ליקח לו דרך מהתם שמעינן דכל תנאי בלא כריך לטפויי מילתא קאתי ומצרייתא לא שמעינן ליה טפי ממתני' ולעיל נמי אמרין אי ח"ל אליו מנרנהא קני פלגא והכי הו"ל למימר אמר ר"ל המוכר בית לחבירו ואמר לו ע"מ כו': האי מאן דמזבין ליה ביתא לחבריה. ומכר לו גם את הבור ואת הדות וכריך לו לכתוב בשטר המכירה כן אע"ג דכתב ליה בשטר עומקו ורומו של בית אני מוכר כך לא קנה בור ודות כדמפרש ואזיל ללא אהני מה שכתב עומקא ורומא אלא למיקני עומקו של בית כגון גוף הקרקע עצמו לחפור תחת הקרקעית הבית אם ירצה שאם לא כתב לא הוי קני ליה מסתמא אלא הרי הוא של מוכר לחפור בורות שיחין ומערות מתחת הקרקעית הבית אלא שלא יזיק לבעה"ב וגם אהני ליה למיקני רומא כגון גג שיש לו מעקה שהוא גבוה י' שאינו מוכר מסתמא עם הבית כדקתני מתניתין וגם לקנות כל האויר עד לרקיע שאם ירצה לבנות בונה דמסתמא לא הוי קני ליה לוקח אלא הרי הוא של מוכר להולאת זיזין או לבנות באויר וכגון שלא יכביד על ביתו של לוקח אבל למיקני בור ודות שאין תשמישן שיה לבית והלכך אינו בכלל עומקו ורומו של בית ולא קני ליה עד דכתב ליה מארעית ההוא משולי התהום עד לרקיע ואהני האי מארעית ההוא למיקני בור ודות ומחילות והאי עד רום רקיע לא מהני ליה מידי דמשכתב לו עומקא ורומא קני עד רום רקיע ולא איצטריך כלל אלא סוף דיבור הוא ללא מני אמר מארעית ההוא עד שיפולי ביתא דמשמע ללא זבין ליה משיפולי הבית ולמעלה כלום: ה"ג מאי טעמא עומקא ורומא בסתמא לא קני. עד דמפרש עומקא ורומא והלכך לא אהני עומקא ורומא למהוי יתור לשון למקני בור ודות דלגופה איצטריך: אע"פ שכתב לו עומקא ורומא. אבור ודות קאי אבל אגב שיש לו מעקה גבוה י' לא קאי דאז ודאי אי כתב ליה עומקא ורומא קני ליה כדמוכח לקמיה: ואי ס"ד בסתמא. אע"פ שלא כתב עומקא ורומא קני עומקא ורומא א"כ עומקא ורומא שכתב מיותר הוא והיה למיקני בור ודות אלא לאו שמע מינה עומקא ורומא לגופיה איצטריך למיקני עומקא ורומא וליכא יתור לשון למיקני בור ודות עד דכתב ליה מארעית ההוא עד רום רקיע כרב דימי: ומשני ללא כתב ליה עומקא ורומא. הלכך לא קנה בור ודות אבל אי כתב ליה קני ואע"ג דלא כתב מארעית ההוא וללא כרב דימי: ה"ק אע"פ שלא כתב לו. עומקא ורומא הרי הוא כמי שכתב לו כדי לקנות עומקא ורומא אבל למיקני בור ודות ומחילות כו' כריך לכתבו בפירוש להיות לו יתור לשון למיקני בור ודות דהא לגופיה לא כריך דמסתמא קני עומקא ורומא והכי משמע מתני' לא את הבור ולא את הדות אע"פ שכתב בשטר ונתרצה לו בשטר מכירה זו עומקא ורומא שהרי כתב לו בית זה אני מוכר כך ועומקא ורומא בכלל בית הוא אפ"ה לא קנה בור ודות ללאו בכלל בית הוא כעומקא ורומא: ה"ש ולא את הגג. סייטתא היא והך רישא דכלל כתב לו עומקא ורומא מייירי דהא לא קתני בה אע"פ שכתב לו עומקא ורומא אלא בסתמא מייירי ואפ"ה לא קנה גג שיש לו מעקה גבוה עשרה דהיינו בכלל רומא כדסקא דעתך השתא: (ה"י)

תוספות שאם רצה לבנות עליה על גבה. לאו על גבה ממש אלא דאי נפלה הדר בני לה כדמסיק לקמן אבל אם לא אמר ע"מ לא בני לה אע"ג דתנו (ב"מ דף קיז.) הבית והעלייה של שנים שנפלו ואמר בעה"ב לבעל העלייה לבנות כו' ואומר רבינו יצחק דוקא בעלייה דעדיפא וחשיבא טפי מדיוטא אבל דיוטא דלא חשיבא כולי האי לא יפה כחה כמו עלייה ובקונט' דחק בחנם לפרש בע"א: אהני מתהום ארעא ועד רום רקיעא למיקני בור ודות ומחילות. פי' בקונט' דעד רום רקיעא לא מהני מידי דמשכתב לו עומקא ורומא קני עד רום רקיעא ואפי' גג שיש לו מעקה גבוה י' טפחים והא דקתני במתני' אע"פ שכתב לו עומקא ורומא אבור ודות קאי ולא אגב ולא אצטריך עד רום רקיעא אלא סוף דיבור הוא דלא מצי למימר עד שיפולי ביתא וקשה לר"י דה"מ למימר רומא ועומקא עד ארעית תהומא לכן נראה לר"י דאגב נמי קאי דאע"ג דכתב ליה עומקא ורומא לא קני לגג שיש לו מעקה גבוה י'ט וה"מ למימר ואהני עד רום רקיעא למיקני גג שיש לו מעקה גבוה י' טפחים אלא דלא חש למינקט אלא גבי בור ודות וה"ה גג וכ"ש הוא דחק ר"י לקיים פירוש הקונטרס דמכתב עומקא ורומא קני גג ואהני עד רום רקיעא למיקני בור ודות שעל הגג שהיו רגילין לעשות מקואות על ראש הגג כמו שמצינו בפ"ק דיומא (דף יט.) על גג הפרווה ועל גג שער המים: תא שמע ולא... את הגג. פי' הקונט' והך דרישא בלא כתב לו עומקא ורומא איירי דהא לא קתני בה אע"פ שכתב לו עומקא ורומא ובחנם פירש כן דאפילו הוה קאי ארישא הא אסיק לעיל למאי דבעי למימר בסתמא קני דה"ק אע"פ שלא כתב כמו שכתב דמי למיקני עומקא ורומא: (תוספות)

לרב אשי תא שמע דאמר ריש לקיש זאת אומרת המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו ואמרין למאי הלכתא רב זביד אמר שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא רב פפא אמר שאם רצה לבנות עלייה על גבה בונה ואי ס"ד בסתמא לא קני למה לי על מנת אהני ליה על מנת דאי נפיל הדר בני לה: **מתני'** לא את הבור ולא את הדות אע"פ שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי ר' עקיבא וחכ"א אינו צריך ליקח לו דרך ומודה ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאין צריך ליקח דרך מכרן לאחר ר' עקיבא ואמר אינו צריך ליקח לו דרך וחכ"א צריך ליקח לו דרך: **גמ'** יתיב רבינא וקא קשיא ליה היינו בור היינו דות א"ל רבא תוספאה לרבינא ת"ש דתניא אחד הבור ואחד הדות בקרקע אלא שהבור בחפירה והדות בבנין יתיב רב אשי וקא קשיא ליה היינו בור היינו דות א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ת"ש דתניא אחד הבור ואחד הדות בקרקע אלא שהבור בחפירה והדות בבנין: וצריך ליקח לו דרך דברי ר"ע וחכ"א אינו צריך וכו': מאי לאו בהא קא מפלגי

רש"י ואי סלקא דעתך בסתמא קני עומקא ורומא. כדפרכת לעיל: כי גבוה י' טפחים מאי הוי. אמאי לא קנה אלא לאו ש"מ דרומא מסתמא לא קני לא גג גבוה עשרה ולא אויר מי' ואילך והוא הדין דלא קני עומקא מסתמא כלל כרב דימי ומיהו גג שאין לו מעקה גבוה י' קני מסתמא להסתמש על הגג דאין זה בכלל רום אלא בכלל גוף הבית ממס כעליית הבית: ומדחנין גבוה עשרה חשיב בית בפני עצמו ולא מיבטיל לגבי בית בסתמא עד דמפרש עומקא ורומא אבל אויר הגג עד לרקיע דהיינו רומא והוא הדין לעומקא קני מסתמא: ת"ש דאמר ריש לקיש כו'. מדרב פפא מקשי אי אמרת בשלמא דמסתמא קני לוקח עומקא ורומא היינו דאחני תנאה דע"מ שהוא מיותר לכדרב פפא שאם רצה מוכר לבנות על גבי הדיוטא ולהגביה בניינן אחרים ברומו של בית בונה דאי לא אחני הוא קני ליה לוקח לרומא שעל גבי הדיוטא מסתמא דרומו של בית קונה בכ"מ מסתמא ואפי' היכא דאיכא דיוטא העליונה שהיא של מוכר אלא אי ס"ד דמסתמא לא קני לוקח רומא אלא של מוכר הוא ל"כ ע"מ מאי אחני תנאי המיותר בלא תנאה נמי הוא קני מוכר לדיוטא העליונה ולרומו של בית ואם היה רוצה לבנות בונה וקס"ד דהאי מקשה דהכי איתיה לפירושה דמילתיה דרב פפא כדפרישית לה: ה"ג בפירוש רבינו חננאל דאי נפלה הדר בני לה. לעולם מסתמא לא קני לוקח רומא ודקאמרת ייתור תנאה ל"כ להכי אחני דאי נפלה דיוטא הדר בני לה וכדפרישית לעיל דרב פפא לאו בבנין ע"ג דיוטא איירי אלא בבנין דיוטא עכמה אם תפול כן נראה שיטת שמועה זאת בעיני ויש שיטות אחרות ואין בהן ממס: מהג"י אע"פ שכתב לו עומקא ורומא. כדלוקמה רב דימי בגמרא לעיל דעומקא ורומא בסתמא לא קני והאני עומקא ורומא למיחני עומקא ורומא ולא למיחני בור ודוח שתשמישן חלוק מן הבית שאינו עשוי אלא לשאוב ממנו מים: וצריך. המוכר ליקח ממנו דרך מן הלוקח לילך לבור ודוח שלו דמוכר בעין יפה מוכר דברי ר"ע ורבנן סבירא להו דמוכר בעין רעה מוכר ושייר דרך לעצמו ממה שמכר: בזמן שאמר ליה חוץ מאלו. חוץ מבור ודוח ותנאי שלל לצורך הוא שהרי אין בכלל בית אלא לטפויי מילתא קתתי ושייר לו דרך ולרבנן לא אחת לטפויי כלל דבלאו הכי שייר לעצמו דרך ולרווחא דמילתא אמר כן שלל יאמר הלוקח כל הבית מכרת לי ולא עכבת דרך שאין כל מוכרין בקיזין בדינין והלכך פירש כל כך: מכרן. לבור ודוח לאחר והבית עיכב לעצמו: רבי עקיבא אומר א"ל הלוקח ליקח לו דרך. לבור ודוח שקנה דמוכר בעין יפה מכר לו: גמ' היינו בור והיינו דוח. איזהו בור ואיזהו דוח והלא אין היכר בין זה לזה ששניהן עמוקין בקרקע ויש בהן מים מנוסין ולמה לי למיחני תרתי: בחפירה. בקרקע קשה שמחזיק מים בלא בנין: בבנין. חופרין בור בעפר תיחוח ובנין לו כותל אבנים ומקרי דוח והלכך אי תנא בור הוא אמינא ה"מ בור שהוא בחפירה אבל דוח שהוא בבנין כעין הבית הרי הוא בכלל בית ואי תנא דוח משום דבנין בפני עצמו הוא והשיב אבל בור לא חשיב וליבטל גבי בית כריכא: (רש"י)

תוספות ואי סלקא דעתך בסתמא קני כי גבוה י' טפחים מאי הוי. פי' בקוני' אי בסתמא קני אויר שלמעלה מן הגג שהוא גבוה עשרה מן הגג וגם הבנין שלמטה ממנה יקנה והגג שבאמצע לא יקנה ואין סברא שיהא הפסק בקנינו וזה דחקו לרבינו שמואל לפרש דלא קאי אע"פ שכתב לו עומקא ורומא דמתניתין אגג דאי קאי אגג א"כ כי נמי בסתמא לא קני תקשי ליה הכי דכשכתב לו עומקא ורומא קני בנין שלמטה מן הגג ואויר שלמעלה והגג שבאמצע לא קני ומשני כיון דגבוה עשרה טפחים חשיב ולא קני ליה לגג אבל אויר שלמעלה קני וכך פירש הקונטרס וכן צריך לפרש דלא מצי למימר כיון דלא קני גג לא קני נמי אויר שלא יהא הפסק בקנינו דהא מוכח בסמוך בהדיא דאי אמר בסתמא קני רומא אפי' כשהגג גבוה עשרה קני האויר למעלה הימנו עד לרקיע אע"ג דלא קני גג דפריך מדרב פפא דאמר אם רצה לבנות על גבה בונה וסלקא דעתך דעל גבה ממש קאמר באויר שלמעלה מן הגג ויבנה על גבי עמודים שלא יכביד על הכותל ואי ס"ד בסתמא לא קני. ל"ל על מנת פי' והלא בלא ע"מ נמי יכול לבנות עלייה באויר שלמעלה מן הגג ואי כי אמר בסתמא נמי קני כשהגג גבוה י' לא קנה לאויר שלמעלה דא"כ כי נמי בסתמא קני תקשי ליה ע"מ ל"ל וזהו דוחק לפי' רבינו שמואל שהמקשה הוא מקשה מכח אותה סברא שאין נראה לו שיהא הפסק בקנינו והגמ' אינו חושש ממנו ונראה לר"י לפרש דקאי ארישא אבל לא את הגג כדפרי' לעיל והכי פריך הכא א"ל בשלמא דבסתמא לא קני עומקא ורומא כיון דבטורח בעי לקני רומא אתי שפיר דכיון דגג גבוה עשרה טפחים דלא קנה גג דבדבר מועט מתבטל הקנין דלא בטל גג אגב בית אלא אי אמרת דבסתמא קנה כיון שנקל כל כך לקנות א"כ אפי' גג שיש לו מעקה גבוה עשרה יקנה כיון דבעין יפה כל כך מוכר דאפי' בסתמא קני רומא ומשני לעולם בסתמא קני רומא ואפי"ה לא מזבין ליה גג גבוה י' בסתמא אם לא שכתב עומקא ורומא כיון דחשיב ורבינו תם אין נראה לו מה שפי' הקוני' דדיוטא גג שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים דבמסכת שבת מוכח דלשון דיוטא הוא שורה דתנן בהזורק (דף צו.) שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברה"ר המושית והזורק מזו לזו פטור היו שתיהם בדיוטא אחת כו' משמע בשורה אחת שאינם זו כנגד זו ועוד דמאי דמפרש מילתיה דרב פפא דאי נפלה הדר בני לה הא לא משמע הכי לישנא דרב פפא דקאמר שאם רוצה לבנות עלייה על גבה בונה דמשמע דעל גבה ממש של דיוטא ועוד שצריך לדחוק ולחלק בין הך דיוטא להיא דהבית והעלייה

ונראה לר"ת דיוטא עליונה היא שורת אבנים עליונה של חומה שהגג עומד עליה וקאמר למאי הלכתא קאמר ע"מ שהדיוטא עליונה שלי הלא אינו יכול להסירה אם היה רוצה שכל הבית מכר לו ולענין מה היא שלו ומפרש רב זביד שאם רוצה להוציא בה זיזין מוציא פירוש על שורה עליונה אע"פ שמכביד על הבית ורב פפא אמר אם רצה לבנות עלייה על גבה בונה ע"ג עמודים שלא יכביד על הבית אבל להכביד אינו רשאי ופריך אלא לרב פפא מאי זאת אומרת דאע"ג דיכול לבנות עלייה על גבה הא מסקינן דעומקא ורומא מסתמא לא קני וא"כ כיון דלא מהני דבוריה לשייר בגוף הבית ואינו יכול להכביד מאי זאת אומרת דהא פשיטא דמהני דבוריה אם נפלה דהדר בני לה וממתניתין שמעינן דייטור לשון מהני אבל לרב זביד אתי שפיר זאת אומרת דמשייר בגוף הבית ולמאי דמסקי' דבסתמא לא קנה עומקא ורומא מסיק לרב פפא לענין דאי נפל הדר בני לה לאו אעלייה קאי אלא אם נפל הבית ואינו רוצה הלוקח לבנותו הרי בעל עלייה בונה את הבית והעלייה ע"ג עמודים כאשר בתחלה ויושב בה עד שיתן לו יציאותיו וא"ת ומאי נפקא ליה מינה במה שהבית בנוי תחת העלייה כיון שהעלייה אינה בנויה ע"ג כתלי הבית אלא ע"ג עמודים הקבועין בחצר בלא בית נמי יכול לעשות כן ואמר ר"ת שלא יפחד תמיד שלא תפחת העלייה ויפול לארץ ועוד דנפקא ליה מינה שלא ינשב הרוח תחת העלייה ויתקרה וקשיא לפי' ר"ת דאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף לא.) אחד אומר בדיוטא עליונה ואחד אומר בדיוטא תחתונה מעשה בא לפני רבי וצירף עדותן ואי דיוטא שורת חומה היאך הלוח חבירו על שורת חומה אלא משמע דהיינו תקרה ובשילהי כיצד משתתפין (עירובין דף פח.) נמי תנן שתי דיוטות זו כנגד זו מקצתם עשו עוקה כו' לא משמע כלל שורת חומה אלא תקרה:

ב - סד דף

דרבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר ודקאמר נמי בעלמא ר' עקיבא לטעמיה דאמר מוכר בעין יפה מוכר מהכא ממאי דלמא רבי עקיבא סבר אין אדם רוצה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים ורבנן סברי אין אדם רוצה שיטול מעות ויפרח באויר ואלא מסיפא מכרן לאחר ר' עקיבא אומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכמים אומרים צריך דלמא בהאי פליגי דרבי עקיבא סבר בתר דעתא דלוקח אזלינן ורבנן סברי בתר דעתא דמוכר אזלינן ואלא מהא לא את הבור ולא את הגת ולא את השובך בין חרבינן בין ישובין וצריך ליקח לו דרך דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים אינו צריך הא תו למה לי אלא לאו הא קמ"ל דרבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר ודלמא אשמועינן בית וקא משמע לן שדה וצריכא דאי אשמועינן בית משום דבעי צניעותא אבל שדה אימא לא ואי אשמועינן שדה משום דקשי ליה דוושא אבל בית אימא לא אלא מסיפא מכרן לאחר רבי עקיבא אומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכמים אומרים צריך הא תו למה לי היינו הך אלא לאו הא קמ"ל דרבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר שמע מינה איתמר רב הונא אמר רב

רס"ז דרבי עקיבא סבר מוכר בעין יפה מוכר. בכל דיני מכירות שבעולם: ודאמר נמי בעלמא רבי עקיבא לטעמיה כו'. כלומר מדמקמינן בעלמא שאר דיני מכירה דהלו טעמייהו בעין יפה ובעין רעה אליבא דר' עקיבא ורבנן כגון כפ' חזקה דבהים (לעיל דף ל"ז) דלמרון מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן דלר' עקיבא יש לו קרקע לבעל האילן שאם ימות האילן יטע אחר במקומו ולרבנן אין לו: מהכא. ממתני' הוא דדייקינן לה: ממאי. דלמא דכ"ע התם בעין יפה מוכר ויש לו קרקע אי נמי בעין רעה ואין לו והכא בהא פליגי דר' עקיבא סבר אין לוקח רואה שיתן דמים למוכר וידרום על גבי ביתו ליכך לבורו ולדותו ומוכר נמי יודע הוא שכלדעת כן קונה הלוקח שלא ידרום מוכר על גבי ביתו והיה לו למוכר לשייר דרך לעצמו בפירוש והלכך צריך ליקח לו דרך אבל גבי מכר אילנות ושייר קרקע אימא מודי רבי עקיבא דמוכר בעין רעה מוכר ואין לו קרקע לבעל האילן דהיינו לוקח דליכא הכא גבי לוקח טענת ידרסוהו אחרים דלר' עקיבא מוכר על גבי אילנות של לוקח: ורבנן סברי. דלריסה לא חייש לוקח דאין כחו חסרון ממון אבל מוכר יש לו טענה דאינו רואה שיקבל דמי ביתו מן הלוקח ע"מ שיטערך לפרות באויר אל בורו ודוחו שמעכב לעצמו והלכך ודאי לא מכר דרך בורו ולא הוצרך לפרש שהוא מעכב גם את הדרך של בורו דמה הנאה יש לו בבור בלא דרך ויד בעל השטר על התחונה אבל גבי מכר אילנות ושייר קרקע מודו רבנן דבעין יפה מכר דלית ליה למוכר השתא טענת פריחת אויר ואינו נפסד מקרקע שהוא משייר לעצמו כלום על ידי אילן: אלא מסיפא. דהך בבא דקתני מכרן לבור ודוח לאחר והבית עכב לעצמו רבי עקיבא אומר א"ל הלוקח ליקח לו דרך דבעין יפה מכר לו כדמפרש לקמיה דהשתא ליכא לפרושי טעמא דרבי עקיבא דלעיל אין אדם רואה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים וליכא הכא שום טענה ללוקח אלא זאת דאין רואה שיתן מעותיו ויפרח באויר ולהאי טעמא לא חייש רבי עקיבא לעיל הלכך טעמיה הכא משום עין יפה הוא וחכ"א צריך ללוקח ליקח לו דרך מן המוכר דבעין רעה מוכר דליכא הכא לפרושי טעמיה דרבנן דלעיל דאין אדם רואה שיטול מעותיו ויפרח באויר ואין למוכר אלא

טענת דריסת ביתו לחוד ולהיא טענה לא חיישי רבנן ליעיל הלכך משום עין רעה הוא ולא גרסי' הכא הא תו למה לי דהא לפום ריהטא משמע שהחליפו בכאן טעמייהו דר' עקיבא אית ליה פריחה אויר ורבנן אית להו טענת דריסה וקשיא רישא לסיפא אלא ה"ג מאי לאו בהא המיפלגי דר"ע סבר מוכר בעין יפה מוכר כו' דאי בחר טעמייהו דלעיל אזלי איפכא הוה להו למימר הכא לרבי עקיבא כריך ליקח משום טענת דריסה דמאי למיטען מוכר ולרבנן א"ל משום טענת פריחה אויר דמאי טעין לוקח: ולמא בהא פליגי דר"ע סבר בחר דעתא דלוקח אזלינן כו'. כלומר בין רבנן בין רבי עקיבא חשיבי להו שתי טענות דריסה ופריחה אויר דבתרווייהו אדם מקפיד אלא לרבי עקיבא מייפה כח לוקח בכ"מ שיטתו טענה כנגד המוכר ואזיל בחר דעתא דלוקח משום דלא שדי איניש זוזי בכדי והיה יודע המוכר שכונת הלוקח לקנות דבר שלם שלא יהא נפסד במקחו כלום דאין אדם משליך מעותיו לאבדו הלכך יד לוקח על העלוונה ולא חיישינן לטענת מוכר נגדו כלל ורבנן אזיל בחר דעת דמוכר דיד בעל השטר על התחווה אבל גבי מכר אילנות ושייר קרקע דליכא לא למוכר ולא ללוקח טענת דריסה ופריחה אויר אימא תרווייהו מודו או עין יפה או עין רעה: לא את הבור ולא את הגת. מתני' היא (לקמן דף ע"א.) וקתני רישא המוכר השדה מכר האבנים כו' אבל לא מכר האבנים שאינם ללכרה ולא את הבור ולא את הגת כו' עבור שבתוך השדה מייירי שהיו עושין בתוך השדה בור להסקותו ולא את הגת שבשדה: בין חריבין. שאין מים עבור ואין כרמים סמוך לגת ולא יונים בשובד: בין יאובים. מיושבים ואית דגרסי יושבים כל הנך אינן בכלל שדה ונריך למוכר ליקח לו דרך דברי ר"ע: הא תו למה לי. אי לאשמעינן טעם דרבי עקיבא דאין לוקח רואה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים וטעמייהו דרבנן דאין מוכר רואה שיטול מעותיו ויפרכו באויר הא מרישא קתני לא את הבור ולא את הדות ונריך ליקח כו' שמעינן לה אלא ודאי משנה יהירא היא לאשמעינן דלפילו בשאר דינין דליכא הנך טעמי מייפה רבי עקיבא כח לוקח משום דמוכר בעין יפה מוכר ורבנן מייפין כח מוכר משום דמוכר בעין רעה מוכר: ולמא. טעמייהו דר"ע ורבנן הכא כדלעיל ודקאמרת הא תו למה לי איכא למימר דאשמעינן לעיל בית כלומר פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן וטעמייהו גבי מכירת בית והשתא אשמעינן שדה ונריך לאפלוגי בתרתי: דאי אשמעינן בית. ולא אשמעינן שדה הוה אמינא התם הוא דאמר ר' עקיבא כריך ליקח לו דרך מן הלוקח משום טענת דריסה משום לניעות כלומר דהתם ודאי יא לו טענת דריסה משום דאדם עושה בתוך ביתו מיולי לניעותא ואינו רואה שידרסוהו אחרים אבל גבי שדה מודי להו לרבנן דאין כריך למוכר ליקח לו דרך דלא מפסיד לוקח מידי דדריסתו של זב בשדהו דהא ליכא לניעותא בשדה שאינו עשוי אלא לחרישה וזריעה הלכך אינריך למיתני שדה לאשמעינן דבשדה נמי פליגי רבי עקיבא: משום דקשי ליה דוושא. הלכך יא לו גם בכאן ללוקח טענת דריסה: אבל בית אימא לא. פליגי ר' עקיבא קמ"ל דבבית נמי מזקא ליה דריסתו משום לניעותא ולרבנן נמי איכא למימר כי האי גוונא אי אשמעינן בית משום דליכא דוושא ואין לו טענה ללוקח הלכך אזלי בחר טענת מוכר אבל בשדה דליכא דוושא אימא מודו ליה לר"ע ואי אשמעינן שדה משום דליכא לניעותא אבל בית דליכא לניעותא אימא מודו ליה לר"ע כריכא: אלא מסיפא. דהמוכר את השדה: מכרן לאחר. בור וגת ושובד והשדה עכב לעצמו: הא תו ל"ל. לאשמעינן דאזיל רבי עקיבא בחר דעתא דלוקח ורבנן אזלי בחר דעתא דמוכר אפי' היכא דמשתנין הטעמים למפרע היינו דקתני בסופא דרישא דמתניתין מכרן לבור ודות לאחר דמהתם שמעינן דאזיל ר' עקיבא בחר דעתא דלוקח ורבנן אזלי בחר דעתא דמוכר ומדאשמעינן גבי בית הוא הדיון גבי שדה דהא מרישא דהך סיפא דהיינו לא מכר לא את הבור ולא את הגת מינה שמעינן דכי היכי דפליגי גבי בית פליגי נמי גבי שדה דכל טעמי בית דריסה ופריחה איכא למימר נמי גבי שדה וכיון דאשמעינן דהכא נמי גבי שדה אית להו הנך טעמי דלעיל הוא הדיון נמי גבי הך סיפא דמכרן לאחר שמשתנין הטעמים איפכא כדלעיל גבי מכרן לבור ודות אזיל נמי ר"ע בחר דעתא דלוקח ורבנן בחר דעתא דמוכר: אלא לאו. שמע מינה הך משנה יהירא קתני לאשמעינן דלפילו בשאר מקומות דליכא הנך טעמים מייפה ר"ע כח לוקח משום עין יפה ורבנן מייפין כח מוכר משום עין רעה והא ליכא למימר דלרבנן אכטריך למתני הך סיפא לאשמעינן דאית להו לרבנן דגבי שדה נמי חשיב להו טענת מוכר משום טענת דוושא דמרישא קתני המוכר את השדה לא מכר את הבור לא שמעינן להו לרבנן גבי שדה טענת דריסה אלא טענת פריחה אויר אבל לר"ע הוא דשמעינן ליה דקשי דוושא לשדה והשתא קא משמע לן דלרבנן נמי אית להו הך סברא ואי לא תנייה הך סיפא הוה אמרינן מודו ליה רבנן לר"ע דאין כריך ליקח לו דרך דלא חיישינן לטענת דריסה דקטעינן מוכר ליכא למימר הכי דכיון דמרישא דהך סיפא שמעינן לרבי עקיבא דקשי דוושא לשדה בהך סברא נמי מודו רבנן דהא לא פליגי בכל הנך בבי אדרבי עקיבא אלא דאיהו אזיל בחר דעתא דלוקח ואינהו אזלי בחר דעת המוכר ותו לא מידי: (ב"ש")

תוספות ממאי דלמא רבי עקיבא סבר בחר דעתא דלוקח אזלינן. פירוש היכא דאיכא טעמא דדריסה ופריחה אבל היכא דליכא כמו **גבי** **אילנות** **לא:** **תוספות**

הלכה כדברי חכמים ורב ירמיה בר אבא אמר שמואל הלכה כרבי עקיבא אמר ליה רב ירמיה בר אבא לרב הונא והא זמנין סגיאינן אמריתה קמיה דרב הלכתא כרבי עקיבא ולא אמר לי ולא מידי א"ל היכי תניתה א"ל איפכא תנינא משום הכי לא אמר לך ולא מידי א"ל רבינא לרב אשי לימא אזדו לטעמייהו דאמר רב נחמן אמר שמואל האחין שחלקו אין להן לא דרך זה על זה ולא סולמות זה על זה ולא חלונות זה על זה ולא אמת המים זה על זה והזהירו בהן שהלכות קבועות הן ורב אמר יש להן צריכא דאי אשמועינן בההיא בההיא קאמר רב משום דא"ל בעינא למידר ביה כי היכי דדרו ביה אבהתי תדע דכתיב [\[תהילים מה-יז\]](#) תחת אבותיך יהיו בניך אבל בהא אימא מודי ליה לשמואל ואי איתמר בהא בהך קאמר שמואל אבל בהא אימא מודי ליה לרב צריכא אמר ליה רב נחמן לרב הונא הלכתא כוותין או הלכתא כוותיכו אמר ליה הלכתא כוותיכו דמקרביתו לבבא דריש גלותא דשכיחי דייני: איתמר שני בתים זה לפנים מזה שניהם במכר שניהם במתנה אין להן דרך זה על זה כל שכן חיצון במתנה ופנימי במכר חיצון במכר ופנימי במתנה סבור מינה אין להן דרך זה על זה ולא היא מי לא תנן במה דברים אמורים במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולו אלמא מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב הכא נמי מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב: [מתני'](#) המוכר את הבית מכר את הדלת אבל לא את המפתח מכר את המכתשת קבועה אבל לא את המיטלטלת מכר את האיצטרוביל אבל לא את הקלת ולא את התנור ולא את הכירים בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו

רש"י הלכה כדברי חכמים. דמוכר בעין רעה מוכר: כר' עקיבא. דבעין יפה מוכר (לקמן עא). והכי הו"א מסקנא כר' עקיבא דאמר ליה רב הונא לרב נחמן הלכתא כוותייהו דמקרביתו לבבא דריש גלותא דשכיחי דייני: אמר ליה איפכא. כר' עקיבא בעין רעה ולרבנן בעין יפה וגמרא הוא דקמפרש דאיפכא הוה תני רב ירמיה ומיהו איהו לא אמר לרב הונא לשון זה איפכא תנינא שאם היה יודע שאין רב הונא שונה כמותו לא היה לו לתמוה דהיינו הך דבין לרב הונא בין לרב ירמיה הלכתא דבעין רעה מוכר: משום הכי לא אמר לך ולא מידי. דהא את נמי הוה פסקת הלכתא דבעין רעה מוכר: אזדו לטעמייהו. לרב בעין רעה ולשמואל בעין יפה: האחין שחלקו. שניהם מוכרין זה לזה: אין להן דרך זה על זה. אם חלקו שני שדות אחד נטל חיצון ואחד נטל פנימי ואין הפנימי יכול ליכנס לשדהו אלא דרך חיצון בדרך שהיה אביו נכנס אין לו לפנימי דרך על חיצון משום דמוכר בעין יפה מוכר ולא שייך דרך לעצמו וכיון שמכר לו לאחיו חלקו שבחיצון בעין יפה מכר לו כל השדה והדרך ולא שייך לעצמו במכירה זו כלום והיינו שמואל לטעמיה דפסק כר' עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר לגבי פנימי שייך למימר עין יפה דאע"פ שצריך לפרוה באחיו לא שייך לעצמו את הדרך אבל גבי חיצון לא שייך עין רעה במה שאינו נותן לו את הדרך שהרי אינו מוכר בשדה זו החיצון אלא לוקח ובלוקח לא שייך עין יפה אבל בשדה הפנימי הוה הוא מוכר שמכר לאחיו חלקו ובההוא שמכר לא שייך לעצמו כלום וליכא עין רעה גביה כלל: ולא חלונות כו'. כבר מפורשת בפ' ראשון: ולא חלונות כו'. ואם ראה לבנות בחצירו כנגד חלון אחיו בונה: קבועות. כלומר שהלכה כן: ורב אמר יש להן. דמוכר בעין רעה מוכר ומשייר לעצמו במה שמכר לאחיו דבר הצריך לו כגון דרך ואורה: הכי גרסינן לריכא. ורב אשי הוה דקמהדר הכי לרבינא דלא אזדו לטעמייהו לגמרי ואין ללמוד מחלוקת מהבירתה ומיהו דרך גמרא הוה לומר ואזדו לטעמייהו ולריכא אבל הכא אמוראי הוה דאייירו בה בהדיא ולאמרו לימא אזדו לטעמייהו הלכך הולך לומר בלשון תירוצ' לריכא: דאי איתמר בהך. דאחין שחלקו: בהך קאמר רב. דיש להן דרך משום דאמרי אחין נידור בה כו' וכמו שהיה לאבא דרך בהן גם לי שעל מנת כן חלקתי: תדע. דטענא מעלייתא היא גבי חלוקת יורשין דכתיב תחת אבותיך וגו': אבל בהך. דר' עקיבא ורבנן אימא מודי ליה רב לשמואל דמוכר בעין יפה מוכר: הלכתא כוותין. שמואל ורב נחמן תלמידו היה: דמקרביתו בי ריש גלותא. רב נחמן חתנא דבי נשיאה הוה ורגיל במקום הדיינים דשכיחי דייני וראה מעשים בכל יום היאך דייני אי נמי דיני כד פירש רבינו חננאל: זה לפנים מזה. ודריסת הפנימי על החיצון לרשות הרבים: שניהם במכר. שמכרן ביחד לשני בני אדם או שניהם ביחד במתנה לשני בני אדם אין לו דרך לפנימי על החיצון דכי היכי דלפנימי זבין ויהב בעין יפה לחיצון נמי בעין יפה יהב זבין ולא מקרי עין רעה אפילו לרבנן אלא היכא דמכר את הפנימי ועיכב לעצמו את החיצון כי מתניתין אבל היכא דלא עיכב לעצמו כלום דכולי עלמא מודו דלזה מכר כל החיצון ולזה כל הפנימי ואין לפנימי על החיצון כלום דלא תהיה עינו יפה לזה ורעה לזה: וכל שכן חיצון במתנה כו'. דודאי לא תהיה עינו יפה אלא לוקח ורעה אלא מקבל מתנה דלההוא דיהיב ליה לדידה רחיס ליה: סבור מינה אין לו דרך. דכיון דלשנים מוכר ונותן אין רע לזה וטוב לזה: מי לא תנן. בסוף פירקין: במה דברים אמורים. דפליגי רבנן ואמרי דלרבי לוקח ליקח דרך אבל מוכר לא צריך משום דבעין רעה מוכר הגי מילי מוכר אבל בנותן מתנה מודו דבעין יפה יהיב ויהיב גם את הדרך אלמא רבנן דסבירא להו מוכר בעין רעה מוכר גבי נותן מודו דבעין יפה נותן והלכך הכא לא מיבעיא לרבנן דיש דרך לפנימי על החיצון דגבי חיצון שמכר לו הוה עין רעה וגבי פנימי שנתן לו במתנה הוה עין יפה אלא אפי' לרבי עקיבא דאית ליה עין יפה גבי מוכר גבי

נותן מיהא איכא עין יפה טפי והלכך יק דרך לו לפנימי על החיצון דמוכח מילתא דעינו יפה אלכו טפי מחיצון דקא יהיב ליה מתנה: מתני' המוכר את הבית. סהם: מכר כו'. כללל דמילתא כל השמישי בית הקבועים מכורין בכלל בית והמטלטלין אינם מכורין: את הדלת. דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: אבל לא את המפתח. דמיטלטלא: המכתשת הקבועה. בקרקע: איצטרוביל. עגול שסביב הריחים כרקוי"א בלע"ז ודבר קבוע הוא ואין מזיזין אותו ממקומו: הקלת. האפרכסת טרמווי"א בלע"ז ומיטלטלת היא: הכי גרסינן לא את התנור ולא את הכיריים. דכל הגך מיטלטלין הן והכי נמי הניח בתוספתא ובסדר המשנה גרם מכר תנור מכר כיריים ולא נהירא ואם איתא כריך לאוקמה במחוכרת לקרקע: (הש"י)

תוספות הכי גריס רבינו חננאל ואזדו לטעמייהו וצריכא. והוצרך לפרש וצריכא דלא תקשי והא איפליגו בה חדא זמנא וכן היא סוגיית הגמרא בכל מקום: לא מכר לו את התנור ולא את הכיריים ולא את הריחים. להאי גירסא איירי בתלושין דהא קתני מכר את המכתשת קבועה אם כן כרבי אליעזר דגמרא אתיא ואי בתנור וכיריים מחוברים הא רבי אליעזר הוא דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע אי נמי אומר רשב"א דאיירי במחובר דסתמייהו מחוברים כדאמרין (כלים פ"ה מ"ז) וגורר את הטפילה [עד שיהא] בארץ אבל אין חבורו חשוב חבור תדע מדמקבלי טומאה הלכך לא מכר אפילו לר' אליעזר תנור וכיריים וריחים אע"ג דלדידיה מכר את המכתשת ולספרים דגרסי מכר את התנור וכיריים אבל לא את הריחים צריך לומר דחשיב חיבורן חיבור ולא דמו לקבלת טומאה וחיבור הריחים לא חשיב כולי האי כמו של תנור וכיריים ואין להקשות אמאי נקט בגמרא ולא את הריחים כיון דאפילו ר' אליעזר מודה דלא מכר את הריחים ואומר רשב"א דנקט להו משום דבעי למיתני ובזמן שאמר ליה הוא וכל מה שבתוכו כולן מכורים ואפילו ריחים: (תוספות)

ב

-

סה

דף

הרי כולן מכורין: **גמ'** לימא מתניתין דלא כר' מאיר דאי ר"מ הא אמר מכר את הכרם מכר תשמישי כרם אפי' תימא ר"מ התם קביע הכא לא קביע והא מפתח דומיא דדלת קתני מה דלת דקביעא אף מפתח דקביע אלא מחוורתא מתני' דלא כר"מ ת"ר המוכר את הבית מכר את הדלת ואת הנגר ואת המנעול אבל לא את המפתח מכר את המכתשת החקוקה אבל לא את הקבועה מכר האיצטרוביל אבל לא את הקלת לא את התנור ולא את הכיריים ולא את הריחים ר' אליעזר אומר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר לא את הבור ולא את הדות ולא את היציע ת"ר צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה קבעו ולבסוף חקקו אינו פוסל את המקוה מני לא ר' אליעזר ולא רבנן הי' ר' אליעזר אילימא ר"א דבית דלמא היינו טעמא דר"א סבר מוכר בעין יפה מוכר סברי מוכר בעין רעה מוכר ואלא ר"א דכוורת דבורים דתנן כוורת דבורים רבי אליעזר אומר הרי הוא כקרקע וכותבין עליה פרוזבול

הש"י הרי כולן מכורין. כל הגך תשמישין המיטלטלין אבל שאר מיני תשמישיתיה לא מיזדבני ואף על גב דאמר כל מה שבתוכו אינו מוכר כך שלא ריבה בלשון זה אלא תשמישין המיוחדין לבית זה שאינן רגילין להשאילן מפני כבידן ומפתח נמי עיקר תשמישו לפותחת של דלת זו ואין ראוי לאחירת והיינו טעמא דלא זבין שאר מיני תשמישיתיה דלא בטילי לגבי בית אי נמי אינו רואה להתרחק מן השכונה שלו וידור בבית אחר וצריכין לו מטלטלין אבל גבי חצר תנן לקמן דאם אומר לו כל מה שבתוכה הרי כל מטלטלין מכורין דהיינו כל מאני תשמישיתיה דאיקרו מטלטלי בד מציטי ושערי כפ' מי שמת (לקמן דף קע) דכיון דמסתלק מכל השכונה מכר את כולן דטורח הוא לו להוציא כליו משם אי נמי לגבי חצר שהוא דבר גדול בטילי וגבי מוכר את העיר תנן דאם אמר כל מה שבתוכה מכר את הכל אפילו בהמה ועבדים דהו מטלטלי דנייד וכו"ף חטיט ושערי דכיון דמסתלק מכל העיר מכל וכל רואה להסתלק דטורח הוא לו להוציא מטלטלי לעיר אחרת א"כ בטלין לגבי העיר כללל דמילתא כל מכר הגדול מחבירו ריבה למכור יותר הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו: גמ' לימא מתני'. דקתני לא מכר מכתשת המיטלטל דלא כר"מ דאי כר"מ האמר דפרק המוכר את הספינה דבייתא דגמ' מכר כרם מכר תשמישי כרם כגון קנים שצרכם שהן לצרכה כדחנן דמתני' וה"ה למוכר בית שמוכר תשמישי בית: ומשני התם קביע. כלומר התם דר"מ איכא למימר דלא איירי ר"מ אלא בתשמישין הקבועין לעולם בחוץ הכרם שאין מזיזין אותם משם לעולם ואע"ג דאינם קבועין בקרקע אבל מכתשת שאינה קבועה בקרקע זימנין דשיילי לה ולא קביעא בבית כל כך: והא מפתח דומיא דדלת קתני מה דלת דקביעא. לעולם שאין מזיזין אותו משם להטלטל ממקום למקום אף מפתח בשל עץ מיירי

דקביעא שיך מפתחות שאין מזיזין אותן מן הפותחת כגון של בני כפרים ואפ"ה לא מכר את המפתח דאי איתא דמפתח שאינו קבוע מיירי ליפלוג וליחני בדידה המוכר את הבית מכר את המפתח קבוע אבל לא את המיטלטלת דקתני גבי מכתשת וכ"ץ דלת דקביע טפי אלא מדקתני דלת שמעינן דליכא לאיפלוגי אלא בין דלת למפתח ואע"ג דקביע בדלת אינו מכור שהרי תשמיש קל הוא ונוח לטלטלו ופעמים שמייטלטלת אבל לא תדיר: נגר. בריה וקבוע בכוח: מנעול. קבוע בדלת: המכתשת החקוקה. כגון סלע היוצא מן הכותל וחקקו שם מכתשת: אבל לא את הקבועה. שהיתה חקוקה ועשויה ואח"כ קבעה בקרקע וללא מכתני ומתניתין ר' אליעזר היא דפליג בסיפא ואמר כל המחובר לקרקע הרי הוא חקוקה וכן פירש ר' חננאל וכן עיקר: ר' אליעזר כו'. אמכתשת קבועה פליג: בין כך ובין כך. בין שאמר לו כל מה שכתובו בין שלא אמר: לא מכר לא את הבית כו'. דאינו בחובו של בית אלא בניינים בפני עצמן הן: אינור. של עץ או של אבן עשוי כמין סילון ויורדין ממנו מים למקוה: קבעו בקרקע פוסל את המקוה. דמים שאובין פוסלין אותן וכיון שהיה תורת כלי עליו קודם שקבעו לא מיבעילי הו' שם כלי מינייה ומשוי' להו' שאובין למים שכתובו: ולבסוף חקקו. הרי הוא כעושה חריץ בקרקע: מני. הך ברייתא דקתני דמשום קביעות בקרקע לא בטיל שם כלי מינייה דמעיקרא: לא ר' אליעזר ולא רבנן. דפליגי עליה: הו' ר' אליעזר. מאיזה דברי ר' אליעזר אתה למד דלא סבירא ליה הך ברייתא וה"ה דה"ל למימר והי רבנן אך אין דרך גמרא להאריך כל כך: אילימא ר' אליעזר דבית. דמכתשת חקוקה ולבסוף קבעה בקרקע משוי' לה ומכורה בכלל בית ומיהו רבנן דפליגי עליה לא ליהו הנהו רבנן דאמר לעיל לא ר' אליעזר ולא רבנן: בעין יפה מוכר. והלכך אע"ג דאיכא תורת כלי עליו כיון דמחובר מכרן המוכר אבל גבי אינור שחקקו ולבסוף קבעו מודי דפסול מקוה: ורבנן סברי כו'. משום דר' אליעזר נקט לה ואכתי כדברי הכל אחי'א: כוורת דבורים. מחוברת היא בקרקע בטיט: הרי היא חקוקה. לכל דבר להיות נקנית בכסף ובשטר ובחזקה ולקנות על גבה מטלטלין ולכתוב עליה פרוזבול כאילו היא חקוקה דתנן במסכת שביעית פקח אחרון (משנה ו) אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע ואם אין לו מזכה בתוך שדהו ולקח מפורש לפי שראה הלל שנמנעין העשירים מלהלוות לעניים מפני יראת שביעית שמשמטת והיו עוברים על מה שכתוב פן יהיה דבר עם לבדך בליעל וגו' עמד הלל והתקין פרוזבול פרוז ריוח כמו שהפריז על מדותיו דמסכת נדה (דף ז'): בול עשירים כמו אלו ראשי בולאות שביעיה (גיטין דף לז) כלומר ריוח לעשירים שלא יפסידו שלהם ותנן גופו של פרוזבול מוסרי לכם פלוני (ד"י)

תוספות נימא מתני' דלא כר' מאיר. מדתנן דלא מכר את המפתח דייק דהא מכח מפתח מסיק דאתיא דלא כר' מאיר ולא כפ"ה דפירש דהשתא מדקתני לא מכר. את המכתשת המיטלטלת קא פריך: מחוורתא דלא כר' מאיר. וא"ת והא קאמר בהמוכר את הספינה (לקמן דף עח): דרבי אליעזר ור"מ קיימי בחדא שיטה מדתנן בפירקין (דף סז): רבי אליעזר אומר המוכר את הבד מכר את הקורה וי"ל. דלאו ממש בחדא שיטה קאמר תדע דהא טעמא דר' אליעזר מפרש בברייתא שלא נקרא בית הבד אלא על שם קורה: צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקוה. איכא לאוקמי אפילו בפרוץ משני רוחות כדרך הצינור וכגון שחטטו באמצע לקבל צורות דבהאי בית קבול חשיבי מים שאובים שעוברים על אותו בית קיבול כדתנן (מקואות פ"ד מ"ג) החוטט בצינור כדי לקבל צורות בשל עץ בכל שהוא בשל חרס רביעית ר"י אומר אף בשל חרס בכל שהוא כו' דאי לא חטטו אפילו סתום משלשה צדדים לא חשיב כלי כדמוכחי רבינו שמואל מהא דתנן (שם מ"ב) המניח את הטבלא תחת הצינור אם יש לה לבזבז מארבע רוחות כו' ואין נראה לאוקמי בצינור שסתום מכל צד ודוקא שמים נופלין מצינור למקוה אבל אם נפלו מצינור לקרקע ומקרקע למקוה המשכה היא ואינו פוסל המקוה אם יש כבר במקוה כ"א סאה מי גשמים כדתנן בפרק קמא דתמורה (דף יב). אילימא רבי אליעזר דבית. התם בהא פליגי פי' הקונטרס ומיהו רבנן דפליגי עליה לא ליהו הנהו רבנן דאמר לעיל לא רבי אליעזר ולא רבנן ונראה לר"י דזה דחקו לפי מה שמפרש לעיל מכר את המכתשת חקוקה היינו קבעה ולבסוף חקקה אבל לא את הקבועה היינו חקקה ולבסוף קבעה אלמא מיפליג רבנן בין חקקה ולבסוף קבעה ובין קבעה ולבסוף חקקה א"כ אתי שפיר כרבנן ובחנם דחק לפרש דמצינן לפרש דחקוקה היינו שלא תלשה מעולם שנחקקה בסלע היוצא מן ההר וקבועה בין קבועה ולבסוף חקוקה בין חקוקה ולבסוף קבועה: הרי היא חקוקה. השתא קס"ד דכוורת מחוברת איירי וצריך לפרש והרי היא חקוקה לקנותה בכסף ושטר וחזקה אבל לבסוף דמסקינן טעמא משום דאיתקש ליער קאי אדבש שבתוך הכוורת ולא חיישינן בחיבור הכוורת ואומר רבינו יצחק דהשתא הוה מצי למיפרך וליטעמיך דלא מוקמת טעמא משום היקשא דיער אלא משום חיבור כוורת בטיט אמאי חייב חטאת הרודה ממנה בשבת דה"ל כרודה פת מן התנור דלא מיחייב אף על גב דתנור מחובר ולענין טומאה נמי מקבל הדבש טומאה אפילו במקומה כיון דלא בעי מחשבה ולענין פרוזבול נמי תיפוק ליה דהא איכא מקום ששוכבת עליו כדפריך בהשולח (גיטין דף לז). גבי עציץ נקוב אלא על כרחך דמנח אסיכי כדמשני התם ואם כן אין טעמו של רבי אליעזר משום שמחובר בטיט: (תוספות)

ואינה מקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת חייב חטאת וחכמים אומרים אינה כקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול ומקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת פטור התם כדאמר ר' אלעזר טעמא דאמר ר' אלעזר מ"ט דר' אליעזר דכתיב [שמואל א יד-כו] ויטבול אותה ביערת הדבש מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף דבש הרודה ממנו בשבת חייב חטאת אלא ר"א דדף דתנן דף של נחתומין שקבעו בכותל ר"א מטהר וחכמים מטמאין מני אי רבי אליעזר אפי' חקקו ולבסוף קבעו אי רבנן אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי לעולם רבי אליעזר היא ושאינו פשוטי כלי עץ דטומאה דרבנן מכלל דשאיבה דאורייתא

רש"י ופלוני דיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אלך פלוני שאגבנו כ"ז שארצה והדיינין חותמין עליו מלמטה או העדים והלכך משמסר שטרותיו לב"ד לגבותן ואיהו לא קגבי לא קרינא ביה לא יגוש דיינין קמגבו ליה והפקר ב"ד הפקר וה"מ כשיש לו קרקע ללוה דלמי כתיב יא למלוה משכון דמשכון לא שייך לא יגוש שכל מה שיוכלו חכמים לתקן כדי שלא יהו נראין עוקרין דבר מן התורה התקינו כן נראה הטעם בעיני ומרבי זקני ז"ל שמעתי דהיינו טעמא דסתם ליה אין רגילין להלוותו אח"כ יא לו קרקע להשתעבד למלוה ובמילתא דשכיחא תקינו רבנן אבל בשאין לו קרקע מילתא ללא שכיחא היא ולא תקינו רבנן פרוזבול ואתא רבי אליעזר למימר דאם יש ללוה כוורת דבורים כותבין פרוזבול דס"א א"ע"ג דהרי היא כקרקע לשאר דברים לגבי הך תקנה לא חשיבא קרקע ללא סמכא דעתיא למלוה עילויה הואיל ויכולין לטלטלה קמ"ל: ואינה מקבלת טומאה. זו הכוורת במקומה דכיון דמחוברת היא לקרקע יראה מחורת כלי וגם הדבש שצחוכה אינו מקבל טומאה דבטל לגבי כוורת ודוקא במקומה אבל אם נטלה משם אז מקבל הדבש טומאה כמאן דאמר בפרק המוכר את הספינה ללא בעי מחשבה דאיכא מאן דמאריך מחשבה והלכך אלטרין הכא גבי טומאה למיתני במקומה וה"ה לכל הנך מילין: והרודה ממנה. כשהיא במקומה דהיינו מקום גידולו של דבש חייב חטאת כותבין מן הקרקע אלמא לר' אליעזר חקקו ולבסוף קבעו קרקע משוי ליה וברייתא דלעיל ללא כרבי אליעזר היא ומיהו הנך רבנן היא: אינה כקרקע. משום דחיבור בקרקע לא בטיל תורת כלי מינה ומקבלת טומאה במקומה וגם הדבש ללא בעי מחשבה כדתינא לקמן בהמוכר את הספינה: ה"ג התם אמר רבי אלעזר מאי טעמא דר"א. דחשיב לכוורת דבורים כמחובר דכתיב ויטבול אותה ביערת הדבש ביהנותן כתיב ובדבש במקום גידולו מיירי וקרי ליה יער והלכך חשיב ליה מחובר ואפי' אין הכוורת מחוברת ממש בקרקע אבל גבי אינור שחקקו ולבסוף קבעו מודי ר"א דחשיב כלי ופסיל מקוה דקתני ברייתא ואכתי לא ידעינן הי ניהו ר"א לית ליה הך ברייתא: דף של נחתומין. נסר רחב לערוך עליו וללבוש את הפת ולי נראה הוא דף שקבוע בכותל ליתן עליו את הפת למחור כעין שעושין פלטרין שלנו בכותל בחיהן מבחוץ ולקמן מוקי בדף של מתכת דפשוטיהן טמאין: רבי אליעזר מטהר. דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: וחכמים מטמאין. ללא בטיל לגבי קרקע ותיקון הדף שמחליקין אותו לכך הוא במקום חקיקת האינור דתיקון משוי לה גמר כלי להביל טומאה ומדלח המפליג בין תקנו ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבסוף תקנו אלמא לרבי אליעזר הכל טהור לא שנא חקקו ולבסוף קבעו לא שנא קבעו ולבסוף חקקו ולרבנן הכל טמא אלמא היא ברייתא דאינור דלעיל דקמפליג בין קבעו ולבסוף חקקו ובין חקקו ולבסוף קבעו לא רבנן ולא רבי אליעזר דאי ר"א אפי' חקקו ולבסוף קבעו היה לו להכשיר ואי רבנן אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול את המקוה: לעולם רבי אליעזר. סבירא ליה כברייתא דאינור שחקקו ולבסוף קבעו אכתי כלי הוא ולא בטיל לגבי קרקע ופסיל את המקוה והכא גבי דף היינו טעמא דר' אליעזר דמטהר ליה אפילו בתקנו ולבסוף קבעו דשאני פשוטי כלי עץ כגון דף דאפי' קודם שקבעו אין לו טומאה אלא מדרבנן והלכך בקבעו מיקל ר' אליעזר אבל לעיל גבי אינור שמים שאובים פוסלין את המקוה מן התורה כדתינא בת"כ יכול מילח מים על כהפו ועשה מקוה בתחלה יהא טהור ת"ל מעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים התם מודי ר"א דפסיל מקוה דמשום דביעוהו בקרקע לא בטיל מניה תורת כלי דמעיקרא ומיהו לא אשכחן טומאה לפשוטי כלי עץ אפי' מדרבנן חוץ מאותן הראויין למדרס וכדתנן במס' נדה (דף מט.) כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מזה ובמסקנא נמי מוקמינן לה בדף של מתכת: ומתמה גמ' מכלל דשאיבה דאורייתא. דמדקא משני הכי שמעינן דברייתא דלעיל בפסול שאיבה דאורייתא מיירי והלא מדרבנן הוא כדאמרי' במסכת יבמות (דף פב:) שאם היה מקוה מ' סאה ונתן סאה שאובין ונטל סאה כשר עד כמה רבי יוחנן אמר עד רובו והיינו טעמא דמדאורייתא הוא דבעינן מקוה ממים מכונסין לכתחלה בלא שאיבה דאיתקש למעין כדפרישית לעיל ואפילו נפלו בתר הכי שאובין בטלו ברובא א"נ קמא קמא בטיל ולעיל נמי גבי אינור המקוה היה עשוי כבר כהוגן ואח"כ קבעו שם אינור כדקתני פוסל את המקוה מכלל דהיה שם מקוה מעיקרא הלכך פסולא מדרבנן הוא: ועוד. אפילו אם תמלא לומר דאחמירו ביה רבנן כשל תורה הכא גבי דף נמי דאורייתא מיירי דדף של מתכת מיירי דטומאתו מן התורה דבשלמא עץ איתקש לשם [דכתיב] כלי עץ או בגד או עור או שק [ויקרא יא] מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ כו' אבל כלי מתכת בפרשת מדיון הוא [דכתיב] [במדבר לא] אך את הזהב וגו' ולא איתקש לשם ואכתי ללא כרבי אליעזר היא היא לדינור דרבי אליעזר לא קמפליג מידי בין חקקו מעיקרא לחקקו ולבסוף קבעו: האמר רבי יוסי ברבי חנינא כו'. משום דפשוטי כלי עץ לית להו טומאה כלל הלכך אוקמה בדף של מתכת: (רש"י)

תוספות [ומקבלת טומאה במקומה]. וא"ת מה טעם נקט גבי טומאה במקומה דאין חילוק בין במקומה בין שלא במקומה דהא לא מחוברת היא ואומר ר"ת דשלא במקומה מקבלת טומאה כיון דמטלטלין אותה ממקום למקום ודמי לשאר כלים שבבית וגזרו בה

רבנן טומאה דלמא אתי לאיחלופי: ושאי פשוטי כלי עץ דרבנן. וא"ת דבהנך דחוזו למדרסות איכא טומאה דאורייתא דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת ק"ו מפכין קטנים כדאמרין בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כה:) ובפרק על אלו מומין (בכורות דף לח.) נמי פריך ואין לו תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה הוא והא דומיא דשק בעינן ומשני בהנך דחוזו למדרס ואי בשאר פשוטי כלי עץ דלא חזו למדרס הנהו אפי' מדרבנן לא מקבלי טומאה כדמוכח בריש חולין (דף ג. ושמ ד"ה כגון) דאמר הכל שוחטין ואפי' טמא במוקדשין האי טמא דאיטמי במאי כו' ומשני כגון שבדק קרומית של קנהו ושחט בה ואי מקבלי טומאה מדרבנן מאי משני וכ"ת התם בדלא עבדה כעין כלי דעל כרחך איירי בדעבדה כעין כלי דקדשים טעונים שחיטה בכלי כדאמרין בהתודה (מנחות דף פב:) מויקח את המאכלת ועוד תנן במסכת כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טז. ושמ) כלי עץ וכלי עצם וכלי זכוכית פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאים ועל כרחך טהורים אפילו מדרבנן דכלי זכוכית אפילו מקבליהם ליכא טומאה אלא מדרבנן כדאמרין במסכת שבת (שמ) ופירש רבינו שמואל דודאי אין להם טומאה אפילו מדרבנן ומסקנא לא קיימא הכי אלא מוקי לה בדף של מתכת ויש מפרשים בדף של נחתומין אע"פ שהוא פשוטי כלי עץ מקבל טומאה מדרבנן כיון שהוא משמש אדם ואת משמשי אדם דדריש בת"כ בפרשת ויהי ביום השמיני כלי יכול אפילו הסולם והקולב כו' ת"ל כל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא ואת הדולבקי ת"ל כל כלי עץ ריבה ומה ראית לרבות את אלו כו' ת"ל שק מה שק שהוא משמש אדם ואת משמשי אדם אף אני ארבה את השולחן כו' ועל כרחך כשאין ראויין למדרס מדלא נקט מטה כסא וספסל והוה ליה לרבינא מקראי דמשכב ומושב ובאין להם בית קבול איירי מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקם אלמא מקבלי טומאה ואע"ג דמפיק להו מקרא לא הוי אלא אסמכתא כמו כמה דרשות דת"כ ובספרי דלא הוי אלא אסמכתא וכן משמע בפרק שתי הלחם (מנחות דף צו:) א"ר יוחנן לדברי האומר מסגרתו למטה היתה פירוש למטה ברגלי השולחן ולא בשולחן טבלא המתהפכת טמאה פירוש דדרשינן השולחן הטהור מכלל שהוא טמא לדברי האומר מסגרתו למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי דהא דשולחן של מקדש מקבל טומאה לפי שהיה לו בית קבול אבל טבלא המתהפכת שאין לה בית קבול תיבעי ואי דרשה גמורה היא דת"כ אמאי תיבעי תיפוק ליה מקרא דהתם אלא ודאי אסמכתא היא ובטבלא המתהפכת מספקא ליה אי מקבלא טומאה מדאורייתא כדפירש הקונט' התם משום דעדיפא משאר פשוטי כלי עץ לפי שראוי להשתמש בה משני צדדין ולמאן דאמר למטה היתה טמא מדכתיב הטהור: מכלל דשאיבה דאורייתא. רשב"ם ור"ת מפרשי דכולו שאוב הוי דאורייתא ומביאים ראיה מדתניא בת"כ בפרשת ויהי ביום השמיני מקוה מים יהיה טהור יכול מילא בכתפו ועשה מקוה בתחלה (תוספות)

דף טו - ב

והא קיימא לן דרבנן ועוד האמר ר' יוסי בן ר' חנינא בדף של מתכת מחלוקת לעולם רבנן היא ושאיבה דרבנן אי הכי אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי שאני התם דאיכא תורת כלי עליו בתלוש בעי רב יוסף מי גשמים שחשב עליהם להזיח את האיטרוכלין מהו לזרעים אליבא דרבי אליעזר דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לא תיבעי לך כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי אינו כקרקע מאי תיקו שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בריה דרב הונא זוטא לנהרדעא כי אתיא הך איתתא לקמך

רש"י אלא לעולם רבנן. דדף הוא ודקשיא לך גבי אינור אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול למקוה לרבנן דמטמאי ליה גבי דף וחשיבי ליה כלי בכל עניינים אפי' בקבעו ולבסוף חקקו שאני שאיבה דרבנן כדפרישית לעיל הלכך גבי אינור הוא דמקילי רבנן ואמרי אינו פוסל בקבעו ולבסוף חקקו אבל לגבי דף דטומאתו מן התורה לעולם טמא אפי' בקבעו ולבסוף חקקו דסבירא להו לרבנן דכל המחובר לקרקע אינו כקרקע: א"ה. דלרבנן הכל שזה בין קבעו ואח"כ חקקו בין חקקו ואח"כ קבעו לא בטיל לגבי קרקע וחשיב כלי גמור וגבי שאיבה הוא דלקילו לבטלו אגב קרקע אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי לא יפסול מקוה ולבטיל אגב קרקע: ומשני התם דאיכא תורת כלי כו'. וכל כך לא ראו להקל דאין לך שאיבה גדולה מזו הואיל והוא שם כלי עליה קודם שהוקבע בקרקע ואי לא חשבת ליה כלי בטלה גזירתם לגמרי: בעי רב יוסף מי גשמים. שהיו יורדין וחושב עליהן שידיתו האיטרוכלין מהו שאותן גשמים יכשירו זרעים אם נפלו עליהן לקבל טומאה דהנן (מכשירין פ"א מ"א) כל משקה שתחלתו לרנון אע"פ שאין סופו לרנון מכשיר והכא נמי כיון דניחא ליה בירידתו ללורך איטרוכלין אע"ג דלא ניחא ליה בירידתו על הפירות הוי הכשר ובלבד שיהא איטרוכלין חשוב כחלוש דלא מהני מחשבתו ולא קרינא ביה וכי יתן אלא היכא דמחשב שירדו על דבר חלוש כדאמרין בפ"ק דשמיטת חולין (דף טז.) חלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים מחלוקת דהנן הכופה קערה על גבי הכותל כו' ופרכינן רישא לסיפא ודייקינן מינה דכותל בנין חשוב חלוש ואם חישב שירדו הרי זה כבי יותן אבל ככותל מערה שהוא מחובר מעיקרו לא מהניא מחשבתו להכשיר זרעים ובתורה כהניס יליף מקראי דבעינן מחשבה ללורך דבר החלוש והאי איטרוכלין נמי חלוש ולבסוף חיברו הוא ואלביא דרבנן דלעיל דפליגי במכתשה קבועה קמיבעיא ליה כדמפרש ואזיל אי סבירא להו דחלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים הוי

תלוש או לא: אליבא דר' אליעזר לא תיבעי כך. דולחי חשיב מחובר ולא מיבעיא איטרוביל דדמי לקרקע טפי ממכתשת קבועה דולחי חשיב מחובר לאלא אפילו מכתשת קבועה דחשבו לה רבנן תלוש פליג איהו ואמר כל המחובר כו' והא ליכא למימר דטעמיה התם משום דבעין יפה מוכר דהא כללל קאמר ועוד דשמעין ליה גבי דף דמטהר אפי' בתקנו ולבסוף קבועו ואליבא דרבנן דדף נמי לא מיבעיא ליה דולחי תלוש ולבסוף חיברו הו' תלוש כדקא חשיבי ליה תלוש גבי טומאה אפי' בקבועו ולבסוף תקנו והוא הדין להכשיר: כי תיבעי כך אליבא. דהנהו רבנן דלעיל דפליגי עליה דרבי אליעזר במכתשת קבועה מאי מי אמרין היינו טעמייהו דסבירא להו דכל תלוש ולבסוף חיברו חשיב תלוש והלכך לא מכר את הקבועה והוא הדין לגבי הכשר טומאה וכיון דטעמייהו משום דחשיבי ליה תלוש לא מבעיא היכא דחשיב להדיא מכתשת קבועה דמכשירין לאלא אפילו חשיב להדיא בהו איטרוביל מכשיר את הזרעים דעל כרחך טעמייהו גבי (כ"ט)

תוספות | יאה טהור ת"ל אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ויש לדחות דאסמכתא היא כמו כמה דרשות דתורת כהנים ועוד מביא ראה ר"ת דתנן במס' מקוואות בפ"ב (מ"ד) ר' אליעזר אומר רביעית בתחלה פוסל את המקוה ושלושה לוגין על פני המים ומדמחמיר בתחלה טפי מבסוף ש"מ דבתחלה פוסלין מדאורייתא ויש לדחות דהא דאחמיר רבי אליעזר בתחלה ברביעי' משום דרביעית הוא שיעור טבילה למחטין ולצינורות וכבר יש שם פסול מקוה עליהם ולר"י נראה דאפי' כולו שאוב דרבנן כדמשמע בתוספתא דמקוואות דתניא בפרק שני מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה ומדקא מכשר ליה זה מספק ש"מ דכולו שאוב מדרבנן וליכא למימר דלאו בכולו שאוב איירי אלא כשהיה בו מים אך שהיה חסר דאם כן הוה ליה למימר שהניחו חסר דריקן משמע לגמרי ריקן שלא היה בו מים כלל ועוד אמר בפ"ק דפסחים (דף יז: ושם) גבי משקין בית מטבחיא בכלים טמאים בקרקע טהורים ומפרש התם דבקרקע טהורים משום דחזי להטביל בהן מחטין וצינורות אלמא אפי' כולו שאוב חזי להטביל בו דבשאוב מיירי מדמפליג בין כלים לקרקע וסתם משקין בית מטבחיא נמי שאובין הם ורשב"א דוחה דהכי קאמר בכלים טמאים פי' שהיו בכלים אע"ג דהשתא הן בקרקע ולפי שהיו שאובים בקרקע שלא היו מעולם בכלים טהורים והר"ר משה מפונטוויז"א דוחה דאע"ג דשאיבה דאורייתא היא בקרקע טהור משום שאפשר בלא המשכה דכי נפלו מן הכלי לרצפה שהיא חלקה מימשכי אילך ואילך והוה ליה כשאיבה שהמשיכה כולה דכשרה ובפרק קמא דתמורה (דף יב.) דלא מכשיר המשכה אלא כי איכא כ"א סאה במקוה אפשר דהיינו מדרבנן וא"ת בשלמא אי כולו שאוב מדאורייתא היינו דגזרו חכמים ג' לוגין מים שאובין פוסלים אטו כולו שאוב דוקא בשלושה לוגין גזרו שהן ראויין לרחיצת אדם כדאמרין בפרק קמא דשבת (דף יד.) בתחלה היו טובלין במערות סרוחים ונותנין על גביהן ג' לוגין מים שאובין כו' אבל אי כולו שאוב דרבנן אמאי גזרו כלל בשאיבה וי"ל גזירה שמא יטבול בכלי דדומיא דמעין אמר רחמנא שהן בקרקע ומהווא מקוה שהניחו ריקן ארשב"א דאדרבה יש להוכיח דכולו שאוב דאורייתא דקתני כשר מפני שזה ספק מים שאובין וחזקת המקוואות כשרות שאדם אינו עושה מקוה אלא לטבול בו ואינו ממלא אותו מסתמא מים שאובים אלא מים כשרים לטבילה משמע דוקא משום חזקה הוא דכשר הא לאו הכי פסול דספיקא דאורייתא לחומרא תדע דקתני סיפא צינור המקלח למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש בו רוב מקוה כשר מפני שיש ספק מים שאובים למקוה ומדמכשר בשיש בו רוב מקוה מספק וכשאין רוב פסול משמע דרובו שאוב דאורייתא ועוד תניא התם שני מקוואות אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות הרי הן תלויות ומדלא מטהרין מספק אלמא כולו שאוב דאורייתא והראיות לא נראו לר"י עוד האריך רשב"א ועוד אומר ר"ת דדוקא במקוה חסר פוסלים מים שאובין אבל במקוה שלם כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו ושמה כתב ראיות ממסכת מקוואות ואין להאריך ואכתוב ראה אחת דתנן התם פרק ששי (מ"ח) היה בעליון מ' סאה ובתחתון אין כלום ממלא בכתף ונותן בעליון עד שירדו בתחתון מ' סאה משמע אע"פ שרוב מים שאובין אין נפסל כיון שהיה שלם דהא אי אפשר אם לא נתן בעליון יותר מארבעים סאה: בעי רב יוסף מי גשמים שחישב עליהם להדיח בהן את האיטרובילין מהו להכשיר בהן את הזרעים. פירש הקונטרס דבכל תלוש ולבסוף חיברו מיבעיא ליה לענין הכשר זרעים ואליבא דרבנן דמכתשת ואין נראה לר"י דאם כן לימא סתמא תלוש ולבסוף חיברו לענין הכשר זרעים לרבנן מהו כדנקיט בפרק קמא דחולין (דף טז. ושם) ולא הוה ליה למינקט איטרוביל טפי משאר מילי ועוד דאין סברא לדמות הכשר זרעים למכר שתהא מכתשת חשובה כתלוש לענין הכשר זרעים כמו שחשובה לענין מכר ועוד דלענין שחיטה נמי תיבעי לרבנן תלוש ולבסוף חיברו מהו אי הו' כתלוש או לא ועוד דפירש דלרבנן דדף לא מיבעיא ליה דלדידהו ודאי הו' כתלוש א"כ אדמיבעיא ליה לרבנן דמכתשת אי סבירא ליה כו' אליעזר או כרבנן דדף לענין הכשר זרעים תיבעי ליה לענין טומאת דף גופיה דאיפליגו בה רבי אליעזר ורבנן ועוד כיון דלרבנן דדף פשיטא ליה דהוה כתלוש ה"נ לרבנן דמכתשת דאמאי אית לן למימר דפליגי הני רבנן דרבי אליעזר אהנך רבנן דר"א ועוד דאינו מחלק בין דף למכתשת לכותל ואיטרוביל ובפרק קמא דחולין (דף טז:;) מחלק בין סכין הקבועה לצור היוצא מן הכותל דקאמר שאני סכין דלא מבטל ליה ונראה לר"י דלרבנן דדף מיבעיא ליה דחשבי ליה לדף תלוש לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר זרעים דהכשר וטומאה דמו אהדדי ואליבא דאמר בפ"ק דחולין (דף טז.) ושם) תלוש ולבסוף חיברו דכותל בנין לענין הכשר זרעים הו' כמחובר והשתא מיבעיא ליה לרבנן דדף ומכתשת דכולהו רבנן דרבי אליעזר מסתמא חדא נינהו באיטרוביל מהו ובאיטרוביל דוקא מיבעיא ליה והכי קמבעיא ליה איטרוביל דבטל לגבי קרקע גבי מכר לרבנן דמכתשת אי הו' בטל לגמרי כמו כותל וחשיב נמי מחובר לענין הכשר זרעים או דלמא לענין הכשר זרעים לא חשיב מחובר כמו כותל אלא דוקא לענין מכר משום עין יפה אע"ג דלא מהני עין יפה לענין מכתשת היינו משום שאין סופה כל כך להתעכב בבית כמו האיטרוביל ומיהו לענין הכשר זרעים לא חשיב האיטרוביל מחובר לפי שעשוי לינטל יותר מכותל ואליבא דרבי אליעזר לא מיבעיא ליה דהא חשיב דף מחובר לענין טומאה והוא הדין לענין הכשר זרעים וכ"ש איטרוביל והא דקאמר אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך דאמר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע לאו דוקא נקט ההוא לישנא דהא ממכר אין להוכיח אהכשר זרעים אלא אמאי דמטהר בדף קא סמיך: (תוספות)

אגבה עישור נכסי אפי' מאצטרוברי דריחיים א"ר אשי כי הוינן בי רב כהנא מגבינן אפי' מעמלא דבתי: **מתני'** המוכר את החצר מכר בתים בורות שיחין ומערות אבל לא את המטלטלין בזמן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר לא את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה ר"א אומר המוכר את החצר לא מכר אלא אורה של

חצר: **גמ'** ת"ר המוכר את החצר מכר בתים החיצונים ובתים הפנימים ובית החולסאות חנויות פתוחות לתוכה נמכרות עמה ושאינן פתוחות לתוכה אין נמכרות עמה פתוחות לכאן ולכאן [אלון] ואלו נמכרות עמה ר"א אומר המוכר את החצר לא מכר אלא מילוסא של חצר אמר מר פתוחות לכאן ולכאן נמכרות עמה והא תני ר' חייא אין נמכרות עמה לא קשיא הא דרוב תשמישתייהו לגו הא דרוב תשמישתייהו לבר: ר"א אומר המוכר את החצר לא מכר אלא אורה של חצר: אמר (רבה) אי דאמר ליה דירתא דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע כי פליגי דא"ל דרתא מר סבר תרביצא משמע ומר סבר בתי משמע איכא דאמרי אמר (רבה) אי דאמר ליה דרתא דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע כי פליגי דא"ל חצר מר סבר חצר אורא משמע ומר סבר כחצר המשכן ואמר (רבה) אמר רב נחמן מכר לו חולסית ומצולה החזיק בחולסית לא קנה מצולה החזיק במצולה לא קנה חולסית איני והא אמר שמואל מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן התם הוא דסדנא דארעא חד הוא וכולה חדא תשמישתא הוא אבל הכא הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד ואיכא דאמרי

רש"י אצטרוברי דאמרי מכור לא משום דחשיב מחובר דהא גבי מכר מכתשת חשיב ליה לתלוף ולכסוף חיברו כחלוף ואצטרוברי נמי תלוף ולכסוף חיברו הוא דקודם שיקבענו בקרקע הוי בנוי ועומד ואלא היינו טעמייהו משום דעיקר עשייתו לקביעות בקרקע טפי ממכתשת חשיב כבית לענין מכירת בית דומיא דכותלי הבית דחשיבי תלוף לענין הכשר זרעים ולגבי מכר הרי הן בכלל בית וחשיבי בקרקע או דלמא טעמייהו גבי מכתשת משום דבעין רעה מוכר אבל לגבי הכשר בקרקע משוה ליה וכו"א סבירא להו תיקו האי דנקט להדיח בהן את האצטרוברי ולא נקט מכתשת אורחא למילתא נקט שהיו רגילין להדיחו אי נמי רבותא הוא דנקט כדפרישי' דאע"ג דאמרי רבנן מכר את האצטרוברי איכא למימר דחשיב ליה תלוף לענין הכשר זרעים כדפרישי': עישור נכסי. שהבת נוטלת בנכסי אביה בשביל פרנסת הבעל להינשא בו וקיי"ל בכתובות (דף סח.) לפרנסה שזין באב והיכא דאין יודעין דעתו נוטלת עישור נכסים וממקרקעי ולא ממטלטלי כדאמר בכתובות: אפי' מאצטרוברי. כו"א דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ופירש רבינו חננאל וקיי"ל הכי דהא לית מאן דפליג עלה ולדברי הכל פרנסה דהיא עישור נכסי ממקרקעי ולא ממטלטלי היא ואפילו בזמן הזה דהא בהדיח פסק רבא בפרק מליאת האשה הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למוזני בין לפרנסה ואף על גב דרבותינו הגאונים תקנו לגבות כתובה אפי' ממטלטלי גובים גם מוזני אפי' ממטלטלי דהא קיי"ל (כתובות דף נד:) תנאי כתובה ככתובה דמי הני מילי בכתובה ומוזני אבל הפרנסה אינה מתנאי כתובה הלכך במקומה עומדת וממקרקעי גבירא ולא ממטלטלי: אגבה מאצטרוברי. דאינון מטלטלי קבועין בקרקע שמעינן מינה דסוגיא דשמעתא כו"א סלקא דסבר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע כן פי' ר' חננאל והכי פסק' אליבא דהלכתא וכן עיקר: מעמלא דבתי. משכירות הבתים כמקרקעי חשיב ליה דשכר מקרקעי חשיב מקרקעי: מתני' המוכר את החצר. סהם מכר בתים הפתוחים לחצר ובורות שיחין ומערות שבתוך הבית אע"ג דהמוכר את הבית לא מכר בורות שיחין ומערות לגבי חצר מיהא בטלים ונמכרין בכלל חצר: אבל לא את המטלטלין. תשמישי הבית שאינן קבועין כל כך הגך דאמרן לעיל דאינון מכורין בכלל בית וכו"א שאר מטלטלין שאינן בכלל תשמישי בית: הרי כולן מכורין. המטלטלין תשמישי בית כולן דאיקרו מטלטלי כדאמרי' לקמן במי שמת (דף קג.) מאני תשמישתיה איקרו מטלטלי ולא חיטי ופערי: בין כך ובין כך. בין שאמר לו כל מה שבתוכה בין לא אמר: לא את המרחץ. דאינו בכלל חצר: אלא אורה. אבל בתים ובורות לא מכר כלל ודמים ומודיעים ליכא למימר דאין אונאה לקרקעות: גמ' החיצונים. הפתוחין לחצר: חולסאות. פר"ח קרקע שעפרו חול שמוציאין ממנו זכוכית ובפ"ק דשבת (דף טו:) אמרינן בזכוכית שתחלת ברייתו מן החול והלכך מקום חשוב בפני עצמו: חנויות הפתוחות לתוכה. שאין מוכרין אלא לבני חצר זו: שאין פתוחות לתוכה. אלא לרשות הרבים: מילוסא. אורחא: והתני ר' חייא. דפתוחות לכאן ולכאן אין נמכרות עמה: הא. דר' חייא דרוב תשמישתייהו לבר פתח של כל החוץ פתוח יותר להשתמש בו מפתח הפנימי: אמר רבא כל היכא דא"ל דירתא. שאמר לו מוכר לכווח דירה זו אני מוכר לך ובשון זה מכר לו את החצר שלא אמר חצר זו אני מוכר לך אלא מדור זה דכולי עלמא לא פליגי דבתים משמע דבבית אין דרין אלא בבתיים והלכך הכא מודי ר"א דחצר ובתים מכר לו שהכל ביחד קרוי דירה: כי פליגי דא"ל דרתא. חצר מתרגמינן דרתא: ר"א סבר תרביצא משמע. אורי משמע כאילו אמר לו חצר זו אני מוכר דאורי לבר קרוי חצר: ורבנן סברי בהי משמע. דרתא ודירתא אחת הם שניהם לשון דירה הם ולהך ליאנא קמא

רש"י מתן מעות הלכך לא קנה אלא אותו שהחזיק דהא הך דשמואל נמי אילו לא נתן מעות לא קנה אלא מה שהחזיק ואם נתן דמי חיינין לא קנה בחזקה אחת מהן אלא כנגד מעותיו וא"ת כיון דבנתן דמי כולן מיירי שמואל מה לנו לחזקה אחת מהן והלא חזקה נקנה בכסף ולא כריכה תו חזקה איכא למימר דבמקום שכותבין השטר מיירי דהתם לא קני חזקה במעות אלא בשטר או בחזקה כדלמרי' בפ"ק הקדושין (דף כו) עלה דהך משנה נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף כו' אמר רבא לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה עד שיכתוב את השטר א"נ עד שיחזיק: חדא תשמיעה. כל העשר שדות עומדין לזריעה והלכך כשדה אחת חזבין על ידי סלנא דלרעא שמחבר אותן: מתני' המוכר את בית הבד. בית שהבד בו ואותו בית להשמיש בד לבדו עשוי: מכר את היס. בגמ' מפרש דהיינו בד עלמנו דקמפרש ואזיל ונראה בעיני דכל הגך דקתני בהו מכר קבועין הן גם ואינך דלינן מכורים בכלל בית הבד מיטלטלי הן כדלמרי' נמי (לעיל ד' סה). גבי בית שמכר מכתשת קבועה ולא המיטלטלת: הממל הבחלות. בגמ' מפרש וקבועין הן: עבדים וגלגל וקורה. מיטלטלי הן ובגמ' מפרשי כולהו: ובזמן שאמר לו הוא. הבית של בד וכל מה שכתובו אני מוכר לך כולן מכורין ודוקא הני הלכתינן לבית הבד אבל שאר השמישין שמונחין בכותבו להשמר אינן מכורין: מכר את הקורה. כדמפרש טעמא בגמרא דהיינו עיקר בית הבד: גמ' טלפחא. היא עריבה שקורין מיי"ט עגולה כעדשה ועדשה קרי לה דברייתא במסכת ע"ז (דף עה). עדשים מתרגמינן טלופחין: ממל אמר רבי אבא בר ממל מפרכתא. אבן נקובה שמכניסין בה עץ ומפרכין בה הזיתים בבית הבד דהיינו דומיא דמכתשת ויש מפרשים דהיינו עץ עלמנו שמפרכין בו את הזיתים ולפי שהיא תשמישי בית הבד הוא מכור בכלל בית הבד ואע"ג דמיטלטל ולשון ראשון מפירושי ר' חננאל ועיקר: כלונסות. אותן שנועלין בראש הגת מכאן ומכאן ונוקבים זה כנגד זה ונותנים בריחים מזה לזה ומעמידין הקורה על הבריח ובלע"ז קורין להן יזמיילין"ן תלומים ויש מקומות שקורין שרור"ש אחיות: כיבשי. נסרים שנותנין על הזיתים בבית הבד כשמורידין הקורה עליהן לכבשן ומשום דמיטלטלי לא מזדבני: חומרחה. ויי"ן בלע"ז שמגלגלין בה את הקורה להעלותה ולהורידה: קורה. דמתני' היינו קורה כמשמעה שגם בצבד קורין לה כן: מכר את הנסרים. אינם כיבשי דא"כ תקשי אמתני' דהתם קתני לא מכר והכא קתני מכר אלא הן כעין נסרים נותנים סביב הזיתים בבית הבד כדי שלא יתפזרו אנה ואנה בהכבד הקורה עליהם ונראה בעיני שמוכרים גם וקבועים הם גם לעולם ובתוספתא גרס מכר את היצרים ונראה דנצרים גרס והיינו עקל בית הבד שקורין בהם הזיתים כדי שלא יתפזרו: יקבים. היינו ים החקוקה ועשויה כעין יקב וכדכתיב (יואל ב) והשיקו היקבים תירוש ויאהר והשיקו לשון הומה ורעש שהיו עושה כשנפול מן היקב: המפרטה. היינו ממל דמתני' דפרישנא לעיל מפרכתא: הריחים התחתונה. קבועה היא וטוחנין בה זיתים שבתחלה מפרכין אותן במפרכות ואח"כ טוחנין בריחים ואח"כ עוצרין אותן בבית הבד והכי אמרינן במנחות (דף פו): וקנין ומלרפוי. לשאת בהן זיתים בבית הבד אלא שהמרפוי הן של עור והשקין מנוחה של עזים וכל דמטלטל לא מזדבן: מתני' הכי גרסינן בסדר המשנה המוכר את בית המרחץ. בית שעשוי לרחוץ בו וג' בתים הן זה לפניו מזה כדלמרינן ביצירות השבת (שבת דף י). פנימי לרחיכה חיצון שעומדין גם מלבושין בינוני שפושטין גם בגדיהם ובתוספתא קתני בהדיא המוכר את המרחץ מכר בתים הפנימים ובתים החיצונים: הנסרים. שנותנין על גבי חזקה המרחץ ועומדין עליהם הרחלים שלא יכו רגליהם מחוס החזקה אזי נמי שלא יטפלו רגליהן ומשום דמטלטלי לא מזדבני: ספלים. לתת בהן מים לרחוץ ומיטלטלין: ויולאות. מסך כנגד הפתח ולי נראה בגד שמסתפקין בו דהיינו חלונטיה: לא מכר מגורות של מים. בריכות מים שאופכות מים למרחץ: ולא אוררות של עזים. שהיו לחמם בהן המרחץ והיינו טעמא דאין אלו השמישין המיוחדין למרחץ כי הגך דלעיל ואין אלו מאני השמישית אלא ממונו הן ליהנות בהם אפי' בתוך ביתו דכשקונה אותם קונה להסיק בביתו ולחפות ולכלות בהן כמו חיטי ושערי. מגורות כמו נהרסו ממגורות (יואל א) כיוצא בו מגורה שהיא מליאה פירות (פסחים דף טו). גמ' בית הנסרין. בית שמכניסין בו הנסרים לאחר רחיכה: את בית היקמים גרסי' בתוספתא יש מפרשים חדר שמלניעין בו הגיאות שמשימין בו מים חמוין ולא נהירא לי דהיינו נמי בית היורות דקתני בתוספתא ויש מפרשים יקמים סודר שמעטפין בהן ראשן מפני חום המרחץ וכל הני בתים מיחבדי לבית המרחץ: אבל לא את הנסרים. דמיטלטלין ולא הספלים. גרסינן ואית דגרסי ספסלין שיושבין עליהן בבית המרחץ וראשון עיקר דהא במתניתין נמי ספלים גרסינן: (רש"י)

תוספות ים טלפחא. היינו עדשים דסוף מסכת ע"ז (דף עה). דאמר בעו מיניה מרב הונא הני (גודגא) דארמאי מאי א"ל תניתיה מי שהיו גיתיו ובית בדיו טמאים הדפין והולובין והעדשים מדיחן ופירש נמי הקונטרס התם דעדשה היינו גת עצמה וקשה דהתם תנן דגת צריכה ניגוב ואומר בקונטרס דאברייטא סמכינן דלא נהיגין למעבד ניגוב גת (ורש"י) מגיה התם דברייתא מנגבן ע"פ התוספת' ומצריך ניגוב גת (ור"ת) אומר דאפילו אי גרסינן מדיחן לא פליג אמתניתין דעדשים לאו היינו גת אלא כמו שפ"י בערוך בערך טלפח מביאין טיט ומערבין בו תבן ונעורת של פשתן ועושים כמין ריחים גדולים ונותנין על הזיתים שיצא שומגן והוא סגי ליה בהדחה וא"ת לר"ת אמאי לא חשיב במתניתין בד עצמו דמכר וי"ל דפשיטא הוא שהוא עיקרו של מכר ולא נקרא בית הבד אלא על שם בד ויקבים נמי דקתני בגמ' אינו בד עצמו אלא כמו שפירש בערוך יקבים סלים שמביאים בו זיתים והתם נמי גבי מי שהיו גיתיו ובית בדיו טמאים הא דלא חשיב גת עצמו מפני שאין רגילות שיטמא לפי ששומרים אותו מליטמא מפני חשיבותו שלא ימצאו אחר מזומן אם יטמא זה וגם אין כל היד ממשמשינן בו שהוא כבוד ואי אפשר לטלטל ועוד שכבר פי' דין גת לענין יין נסך דבעי ניגוב והוא הדין לענין טהרות וא"ת בשלמא לפ"ה דכל הנהו דמכר הן מחוברין אלא לר"ת שמפרש טלפחא עיגול של טיט שאינו מחובר ויקבים סלים אמאי מכר כיון שאינן מחוברין וי"ל מפני שאינן חשובין כ"כ ובטלים אגב בד גופיה א"נ לפי שאין עובדין

א

-

סח

דף

בימות החמה ובימות הגשמים ולא בית כינוס העצים ואם אמר לו בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך כולן מכורין ההוא דאמר ליה לחבריה בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך הויה הנהו חנואתא אבראי דהוו שטחו בהו שומשמי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל תנינא אם אמר בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך הרי כולן מכורין אמר ליה אביי והא תני רבי חייה אין כולן מכורין אלא אמר רב אשי חזינן אי א"ל בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא קני ואי לא לא קני: **מתני'** המוכר את העיר מכר בתים בורות שיחין ומערות מרחצאות ושובכות בית הבדן ובית השלחין אבל לא את המטלטלין ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אפילו היו בה בהמה ועבדים הרי כולן מכורין רשב"ג אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר: **גמ'** אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי שמעת מינה עבדא כמטלטלא דמי דאי כמקרקע דמי ניזדבן אגב מתא ואלא מאי עבדא כמטלטלא דמי מאי אפי' אלא מאי אית לך למימר שאני בין מטלטלא דנייד מטלטלא דלא נייד אפילו תימא עבדא כמקרקע דמי שאני בין מקרקע דנייד למקרקע דלא נייד: רבן שמעון בן גמליאל אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר: מאי סנטר הכא תרגימו בר מחווייתא שמעון בן אבטולמוס אומר באגי מאן דאמר בר מחווייתא כל שכן באגי מ"ד באגי אבל בר מחווייתא לא מיזדבן תנן בית הבדים ובית השלחין סברוה מאי שלחין באגי דכתיב **[איוב ה-י]** ושולח מים על פני חוצות בשלמא למאן דאמר בר מחווייתא אמר תנא קמא באגי מיזדבני בר מחווייתא לא מיזדבן ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' בר מחווייתא נמי מיזדבן אלא למ"ד באגי ת"ק נמי קאמר מי סברת מאי שלחין באגי לא מאי שלחין גינונייתא שנאמר **[שיר השירים ד-יג]** שלחין פרדס רמונים אבל באגי לא מיזדבני ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' באגי נמי מזדבני איכא דאמרי סברוה מאי שלחין גינונייתא בשלמא למאן דאמר באגי אמר תנא קמא גנונייתא מיזדבן באגי לא מיזדבני ואתא רשב"ג למימר אפילו באגי מיזדבני

רש"י בין בימות החמה. שהן מועטין וסד"א ליבטלו גבי המרחץ: ולא בית כניסה העצים. גרסינן בתוספתא לא מכר לא את הבית ולא את העצים כדי היכי דעלים לאו תשמישין ניהו גס הבית שעשוי ללרכו לא מיקרי תשמיש מרחץ כל כך: וכל תשמישיו. לטפויי אתא בריכות ואורכות של עצים דהוו תשמיש למרחץ פורתא וכדמפרש לקמן שכתב לו מצרים החילונים והגם בתוך המצר: חנואתא. חנויות למכור בו פת ויין: שטחו בה שומשמי. ליבשן כדי לעשות מהן שמן צבית הבד זה כדחנן (שבת דף כד:) בשמן שומשמיין אבל עיקר תשמישן למכור פת ויין הוא: הרי כולן מכורין. ואפילו אורכות של עצים וה"ה לחנות זה: אין כולן מכורין. שהרי אין מיוחדין לבית הבד: הכי כתוב בפירוש רבינו חננאל וכו' עיקר אמר רב אשי חזינן אי א"ל בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהו והני ככלל הנהו מצרני קנה להו ואי לא לא קנה וסוגיא דשמעתא דאמר הכי סלקא וקיימא לן כרב אשי דהוא בתרא ושמעין מינה בזמן שא"ל בית המרחץ וכל מה שבתוכו אני מוכר אע"פ שמצר לו מצרים החילונים לא קנה בריכות של מים ולא בית כינוס עצים דקיימא לן מצרים הרחיב אבל אם א"ל מרחץ וכל תשמישיו ומצר לו מצריו והגם בתוך המצר הרי הן מכורין והאיל וחזו פורתא לתשמיש בית הבד ואע"ג דאמרן לעיל בריש פירקין מצרים הרחיב לו הכא לא אמרינן הכי דכיון דחזי להך בית קאת לתשמיש בית הבד והוא בתוך המצר ולאי מכרו לו דלכך תיחם את המיזר חוץ לו לשון אחר כתוב בספרים אי אמר לי' בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהו לא קני דהשתא לא קאי ואלין מצרנהו לתשמישין אלא צבית הבד קאי הלכך לגבי תשמישין נאמר מצרים הרחיב לו אבל אי אמר אלין מצרני בית הבד וכל תשמישיו קני דהשתא אחרוייהו קאי וכמאן דאמר אלו מצרני בית הבד ואלו מצרני כל תשמישיו דמי ולא נהירא דלא שגא הכי ולא שגא הכי אחרוייהו קאי וראשון עיקר: מתני' מכר את הבתים. דבתים ככלל עיר ומכר את החצרות לא איתרידך למיתני דהיינו עיקר עיר דעיר משמע אורי העיר: בית השלחין. שחוף לעיר וסמוכין לעיר ובגמרא מפרש מאי שלחין: אבל לא את המטלטלין. מאני תשמישתיה כגון תנור וכירים וכל הנך מטלטלין דלעיל דאמרן בהו לא מכר וכ"ש חיטי ושערי: ואפילו היו בה כו'. בגמ' מפרש מאי אפילו יותר משאר מטלטלין לימכר בכלל העיר: בהמה ועבדים. אין נקראין מאני תשמישתיה ומאחר שהן מכורין כ"ש חיטי ושערי וכפך וזהב דהוו מטלטלי דלא נידי כדמוכח בגמ': הסנטר. בגמ'

רובע ואת השומירה שאינה עשויה בטיט ואת החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצרכה ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו ולא את התבואה שהיא תלושה מן הקרקע בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר לא את חיצת הקנים שהיא בית רובע ולא את השומירה שהיא עשויה בטיט ולא את החרוב המורכב ולא את סדן השקמה:

רש"י אלא למאן דאמר. סנטר היינו בר מחוניהא מה ענין תוספת זו על דברי ת"ק דת"ק אמר גיטוייהא מזדבני אבל באגי לא מזדבני וקמהדר רשב"ג בר מחוניהא נמי מזדבן בתמיה הכי הוה ליה למיתני רשב"ג אומר המוכר את העיר מכר את הבאגי ואת הסנטר אבל מזדבני בבאגי הוה דאמור רבנן לא מזדבני ואתא איהו למימר דמזדבני: ה"ג הא שמע ר' יהודה אומר סנטר אינו מכור אנוקלמוס מכור. דהא לקמן מפכינן לה ואמרי סנטר מכור אנוקלמוס אינו מכור וכך היא שנויה בתוספת (פרק ג) כדמפכינן לה בסמוך ואית גרסי הכא בתרוייהו אינו מכור ולקמן לא גרסי' איפוך אלא הכי גרסינן אימא רבי יהודה אומר סנטר מכור אנוקלמוס אינו מכור: אנוקלמוס. הוא סופר המלך לכתוב מספר השדות והבתיים והאנשים לתת מס של כל אחד לשאר העיר: מידי איריא כו'. בתמיה אלא לעולם סנטר היינו באגי: ומי מצית אמרת הכי. דסנטר דרבי יהודה היינו באגי: והקתני סיפא. דהך ברייתא דפיסקי באגי לא מזדבני דמשמע הא באגי מזדבני והכי קתני רישא סנטר אינו מכור כלומר באגי לא מזדבני א"כ קשיא רישא לסיפא: שייריה. ואית גרס שיריה ולקמן מפרש: ולא בנותיה. כפרים הסמוכים לה: ולא החורשים. יערים כדכתיב חרש מלכל ביחזקאל (לא) בעיר מתרגמינן בחורשא: המוקאים לה. הסמוכין לעיר ופתוחין לה ולקמן מוקמינן לה בשאין פתוחין לעיר ומתראין המוקאין ממנה המוקאין מזומנין: ה"ג בתוספתא ולא ביבירין של חיה ושל עופות ושל דגים ולקמיה מוקמינן לה בדנגיח קאייהו לבר: ביזלי פסקי באגי. חתיכות בקעה הגדולה הסמוכה לעיר אלא שמופלת ממנה קצת שיש הפסק אונמא בינתיים ושייריה לשון שייריים הוא: פסקי באגי הוא דלא מזדבני. שהרי רחוקין ומופלגים מן העיר הא באגי עצמן הסמוכין לעיר מזדבני: ה"ג איפוך ר' יהודה אומר סנטר מכור אנוקלמוס אינו מכור. ולעולם סנטר באגי והיינו דקאמר סנטר מכור דהיינו באגי אבל שיריה דהיינו פסקי באגי לא מזדבני והשתא סבירא ליה לר' יהודה בסנטר כרשב"ג והיינו דקפרידן ומי מצית אמרת ר' יהודה כרשב"ג סבירא ליה הקתני בסיפא דמילתיה דר' יהודה ואם אמר לו כל מה שבתוכה הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר לא את שיריה ולא את בנותיה ואילו כו': ומשני סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא. ר' יהודה בסנטר סבר לה כרשב"ג ובנותיה פליג עליה: הכי נמי מסתברא. לא גרסינן בכולה סוגיא: ה"ג ולא ביבירין של חיה ועופות ודגים. כעין אמר מר: ורמינהי כו'. בהך ברייתא גרסינן הרי אלו נמכרין עמה: הכי גרסינן היה לה חלק אחד בים וחלק אחד ביבשה וביבירין של חיה ועופות ודגים הרי אלו נמכרין עמה. וחלק אחד בים נמי אעיר קאי לכיון דקתני רישא היו לה בנות אין נמכרות עמה משמע בנות הוא דלא מזדבני דמופלגין מן העיר ואינם מאותה העיר ממש שהרי גם אחר יש להם אבל אם יש לעיר חלק אחד בים ונקרא בשם העיר נמכר עמה דהא עיר אחת היא בין הכל א"כ חלק אחד ביבשה כמו שאר העיר אלא שמופלג מן העיר ומיהו על שם העיר נקרא: דנגיח קייהו לגאוו. פתיחתו לזר העיר נמכרין עמה אבל הך קמיתא דנגיח קייהו לבר: והקתני. בהך קמיתא ולא את החורשין המוקאין לה דמשמע דנגיח קייהו לגאוו ואפי' הכי לא מכר: אימא המוקאין הימנה. ופתוחין לחוץ: מתני' האבנים שהן לזרכה. בגמרא מפרש ואף על גב דתשמשינן המטלטלין הן כיון דקביעי להאי תשמיש ואין מזיזין אותה מהאי שדה לעולם כמחובר השיב להו: את הקנים שבכרם שהן לזרכו. בגמרא מפרש וממילא שמעינן דהמוכר את השדה מכר את הכרם שכל אילנות בכלל שדה אחד גפנים ואחד כל האילן חוץ מחרוב המורכב וסדן השקמה כדמוכח במתניתין ובגמרא דאמרי' בגמרא אי אית ליה גופני לבר מגופני כלומר אדם שאומר לחבירו שדה אני מוכר לך חוץ מן האילנות ויש בו גפנים חוץ מן הגפנים אמר לו מכלל דאילו שתק היו מכורין בכלל שדה: חילת הקנים. טרו"ק בלע"ז קנים הרבה גדילים בקלח אחד: שהיא פחותה. בטילה לגבי שדה: שומירה. סוכת נזכרים: שאינה עשויה בטיט. טוחה בטיט: ואת החרוב שאינו מורכב. דהיינו בבחירתו אבל כשמזקין ומתגבר מרכיבין אותו ויש לו גם בפני עצמו ולא בטייל לגבי שדה אבל כל שאר אילנות בכלל שדה: בתולת השקמה. בבחירתה קודם שנחתכו ענפיה אבל כשמזקין וגדל הרבה קולאין הענפים ובאים אחרים במקומן ונקרא סדן השקמה טרו"ק בלע"ז: לא את חילת הקנים כו'. שכל אלו חסובין שדה בפני עצמן והרי הוא כמו שמוכר לחבירו שתי שדות ויש לו שדה אחרת בתוך השתיים ואם אמר לו שתי השדות וכל מה שבתוכן אני מוכר לך דאין שדה השלישית שביניהן מכור אף כאלו שדה אחת מכר לו ולא שתי שדות וחילת קנים וחרוב המורכב וסדן השקמה חסובין שדה בפני עצמן: (כ"ט)

תוספות הכי גריס רבינו חננאל וכן בתוספתא (פ"ג) תא שמע רבי יהודה אומר סנטר מכור אנוקלמוס אינו מכור מאי לאו מדאנוקלמוס גברא סנטר נמי גברא הא כדאיתא והא כדאיתא ה"ג מסתברא דקתני סיפא כו' מאי ביזלי פיסקי באגי פיסקי באגי הוא דלא מזדבני אבל באגי עצמם מזדבני פירוש ומדקאמר אבל לא את שיריה דהיינו פיסקי באגי מכלל דאיירי לעיל בבאגי וקאמר מי סברת רבי יהודה כר"ש סבירא ליה וקאי כוותיה והא לא מצית אמרת הכי דהא פליג עליה בבנותיה והוא הדין דפליג עליה בסנטר אלמא דסנטר דרשב"ג בר מחוניהא וקשיא למ"ד באגי והא לא תקשי למ"ד בר מחוניהא וא"כ תרי גוויי סנטר נינהו דסנטר דרשב"ג גברא הוא ודרבי יהודה באגי דבלאו הכי צריכין אנו לומר דתרי גוויי סנטר נינהו כדאמרין בהזורק בגיטין (דף פ:): אפי' לא כתב לה אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת ובבראשית רבה (פ"ט) אתנסיבת לסנטירא (יקירא) ובתוספתא דבבא

גמ' מאי אבנים שהן לצרכה הכא תרגימו אבני דאכפא עולא אמר אבנים הסדורות לגדר והא תני ר' חייא אבנים צבורות לגדר תני סדורות הכא תרגימו אבני דאכפא לר"מ דמתקנן אע"ג דלא מתקנן לרבנן הוא דמחתן ולעולא דאמר אבנים הסדורות לגדר לר"מ דמתקנן אע"ג דלא סדרן לרבנן הוא דסדרן: ואת הקנים שבכרם שהן לצרכו: קנים מאי עבידתיהו אמרי דבי רבי ינאי קנים המחולקין שמעמידים תחת הגפנים לר"מ דמשפין אע"ג דלא מוקמן לרבנן הוא דמוקמן: ואת התבואה המחוברת לקרקע וכו': ואע"ג דמטאי למיחצד: ואת חיצת הקנים שפחותה מבית רובע: ואע"ג דאלימי: ואת השומירה שאינה עשויה בטיט: אע"ג דלא קביעא בארעא: ואת החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה: אע"ג דאלימי: אבל לא מכר את האבנים שאינן לצרכה: לר"מ דלא מתקנן לרבנן דלא מחתן ולעולא דאמר אבנים הסדורות לגדר לר' מאיר דלא מתקנן לרבנן דלא סדרן: ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו: לר' מאיר דלא משפין לרבנן דלא מוקמן: ולא את התבואה התלושה מן הקרקע: ואע"ג דצריכא לארעא: ולא את חיצת הקנים שהיא בית רובע: ואע"ג דקטיני א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא חיצת הקנים בלבד אלא אפילו ערוגה קטנה של בשמים ויש לה שם בפני עצמה אינה נמכרת עמה אמר רב פפא והוא דקרו לה וורדא דפלניא: ולא השומירה העשויה בטיט: ואע"ג דמחברא בארעא: (ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה: ואע"ג דקטיני: בעי רבי אלעזר מלבנות של פתחים מהו היכא דמחברי בטינא לא תיבעי לך דהא מחבר כי תיבעי לך דנקיטי בסיכי מאי תיקו בעי רבי זירא מלבנות של חלונות מהו מי אמרינן לנוי בעלמא הוא דעבידי או דלמא כיון דמחברי מחברי תיקו בעי רבי ירמיה מלבנות של כרעי המטה מהו כל היכא דמיטלטלי בהדה לא תיבעי לך דהא מיטלטלי כי תיבעי לך היכא דלא מיטלטלי מאי תיקו: ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה וכו':

רש"י גמ' אבני דאכפא. לאחר שקצרו העומרים מניחין אותן לייבשן ומניחין עליהם אבנים כדי שלא יפזרם הרוח: הסדורות. בתוך השדה לנשות גדר לשדה: כבורות. ואע"ג דאינן סדורות חשיב להו תשמיש קבוע דשדה לימכר עמו: הכא תרגימו אבני דאכפא. כעין אמר מר הדר למילתיה לפרושי חליבא דר"מ וחליבא דרבנן: לר"מ. דאמר פקא המוכר את הספינה (לקמן דף עה): מכר כרס מכר תשמישי כרס ושמעינן דאתא לחיפלוגי אדרבנן ולמימר דאפי' אותן תשמישין שאינן נמכרין לרבנן עם הכרס ללא קביעי כל כך לר"מ מכורין הן והלכך בכל תשמישי כרס וקדה השנוין במשנתנו בעינן לפרושי היכי דמי דלר"מ מכור ולרבנן אינו מכור והלכך לר"מ הני אבני דאכפא מכורין הן בכלל שדה כיון דמתוקנות ומזומנות לאורך העומרים: ואע"ג דלא מחתן. שאינן מונחות בתוך השדה אלא חוץ לשדה לכהני אהני מאי דאמר ר"מ מכר כל תשמישי כרס לטפויי במכירת השדה אפילו הנהו תשמישין שאינן מונחין בתוכו הואיל ולכורך השדה נתקנו והא דאמרן לעיל (דף סה): אפילו תימא ר"מ ההם קביעי כו' הני אבני דאכפא דמיתקני קרי קביעי אף על פי שאין מחוברין בקרקע הרי קבועין לתשמיש שדה זו ואין דרך לטלטלן לשדה אחר ולא להשאילן: לרבנן. דאמרי לא מכר כל תשמישי כרס אלא המיוחדין הרבה לתשמיש אין נמכרין אלא א"כ מחתן לתוך השדה: ולעולא דאמר אבנים הסדורות לגדר. ובעל כרחך סתמא רבנן נקט למילתיה דלר"מ לא בעינן סדורות אלא דמתקנן לאורך גדר שדה זו: אע"ג דלא סידרם. זו על צד זו דבכלל כל תשמישי כרס הוא לרבנן לא מזדבני עד דסידרן לכך דהיינו מעשה גדול ותשמיש קבוע: קנים מאי עבידתיהו. מה לריבין לכרס קנים הגדילים בקרקע דקנים סתמא משמע ליה במקום גידולן כמו חיצת הקנים: קנים המחולקין. מפולין שמעמידים תחת הגפנים כדי שיהו הגפנים זקופין והאשכולות תולין באויר ולא יתקלקלו בקרקע וקורין להו פאשיל"ש: דמשפין. משופין ומתוקנין לכך: אע"ג דלא מוקמן. שאינן זקופין ונעוצים עדיין בקרקע: ואע"ג דמטאי למיחצד. הגיע זמן קליחתה וסד"א כל העומד לקצור כקצור דמי אפי' לגבי מכירה מכורים בכלל שדה ובדלא מטאי לא איצטריך למיתני מכר דפשיטא היא שהרי השדה מוכר עכשיו לגמרי וזה הלוקה לא יניח למוכר לשלל כאן פירותיו וללקיטה השתא לא חזו הלכך פשיטא דודאי מכר: אע"ג דאלימי. דבתר הפיסת הקרקע אזלינן ופרושי הוא דקמפרש גמ' למתני' ואזיל: דלא קביעא. בקרקע: לר' מאיר דלא מחתן. דהשתא אינן תשמיש כלל ולרבנן דלא מחתן דלא הוי תשמיש קבוע וחשוב: דלריכא לארעא. לשטחה בשדה לאחר קליחה להנפח התבואה מריח הקרקע ולייבשן: דקטיני. קנים דקים: נראה בעיני לפי שטת המשנה דתני בין כך ובין כך לא מכר את חיצת הקנים שהיא

בית רובע ולא את השומירה שהיא עשויה בטיט ולא את חרוב כו' ובסיפא דרישא לא חנינו להו במתניתין שכן סדר שמועה זו והכי גרסינן לה ולא את התבואה התלושה מן הקרקע ואע"ג דלריכא לחרעא ולא את חיאת הקנים שהיא בית רובע ואע"ג דקטיני אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לא את חיאת הקנין בלבד כו' עד אמר רב פפא והוא דקרו לה וורדא דפלניא ולא את השומירה העשויה בטיט ואע"ג דקביעא בעי ר' אלעזר מלבנות של פתחים כו' בעי ר' זירא כו' בעי ר' ירמיה כו' עד היכא דלא מיטלטלי מאי תיקו ולא את חרוב המורכב ולא את סדן השקמה אע"ג דקטיני מנהגי מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא ויקם כו' ולפי שיש דברים קררים בשמועה זו טעו הסופרים ונשתבשו הספרים ולפי סדר שסדרתי אפרשנה: לא את חיאת הקנים בלבד. שהוא דבר חשוב ומחזיק בית רובע בקרקע אמרו דאינו מוכר עם השדה חלא אפי' ערוגה קטנה דלא הוי בית רובע ואורחא דמילתא נקט של בשמים לפי שדרך לקרות לה עם בפני עצמה והוא הדין לכל דבר שיש לו עם בפני עצמו ובחיאת קנים בלבד פירש לך שיעורא דמילתא דפסיקא היא דאי הוי בית רובע יש לו עם בפני עצמו ואי לא לא: אמר רב פפא והוא דקרו כו'. לפרושי אתא היכי דמי יש לה עם בפני עצמה דקאמר רבי יוחנן: וורדא דפלניא. ערוגת בושם של פלוני: אע"ג דקביעא. השומירה בקרקע כיון דטוחה בטיט אינה מיטלטלת עוד והשיבא ויש לה עם בפני עצמה והרי הוא כמוכר את השדה שלא מכר את הבית דאין בית בכלל שדה חלא בכלל חרוב: בעי רבי אלעזר כו'. משום מהני דקמיפלגא בשומירה בין עשויה בטיט לשאינה עשויה בטיט נקט לה הכא להך בעיא דקמיפלגא נמי בין עשויה בטיט לנקיטו בסיכי ובמוכר את הבית לחבירו קבעי אם מכר בכלל הבית מלבנות של פתחים אם לא והוא תיקון שעושין סביב המזוזות ומלמעלה ומלמטה שהלכת שוקף עליהן: דמחברי בטיטא. מחוברין בכותל אבנים בטיט: דהא מחברי. והוי מן הבית עצמו: בסיכי. יחידות קביל"ש ונוח לפרקן: מאי. מי אמרינן אינן כריכין לפתח כל כך ולא מכרין או לא תיקו: בעי ר' זירא. אם תמאי לומר מלבנות של פתחים דנקיטו בסיכי מכרין בכלל הבית היינו משום לחיזוק עבדין אבל מלבנות של חלונות דנקיטו בסיכי מהו לנוי עבדין ולא מזדבני או דלמא כיון דמחברי בסיכי הא מחברי ונמכרין כלאמרן גבי מלבנות פתחים אבל מחברי בטיט לא מיבעיא לן כן נראה בעיני: מלבנות של כרעי המטה. חתיכות עץ היו נותנים תחת כרעי המטה כדי שלא ירקבו בקרקע ואם תמאי לומר גבי פתחים וחלונות דמזדבני היינו משום דמחברי מיהא בסיכי אבל הכא בללא מחברי למטה כלל דמפרש ואזיל קמיבעיא ליה אם הוא מכור עם המטה או לא: דמיטלטלי בהדה. שמוכרין במסמרות או בסיכי: (רש"י)

תוספות ואת השומירה. רשב"ם גריס ברישא שאין עשויה בטיט ובסיפא גבי לא מכר גריס העשויה ורבינו חננאל גריס איפכא: והוא דמחתן. אין נראה לפרש לר"י דמחתני על העומרי' דמה אנו צריכין שיהו מונחים על העומרים הואיל והעומרים שהן תלושין אינן מכורין ונראה לר"י דלא מחתן היינו שמעולם לא הניחו על העומרים ומחתן היינו שכבר הונחו ולא דמחתני השתא: מחולקין. בערוך פירש שהסירו הקליפות כדי שלא יתלעו: ולא את חיאת הקנים כו'. אע"ג דקטיני. עוד יאריך לקמן על משנה זו ובההיא דשומירה וחרוב אלא כן דרך הגמרא שמתחלה מפרש המשנה ואח"כ מאריך: בעי ר' אלעזר מלבנות פתחים. לא כפי' הקונטרס דאפתח הבית קאי דהא לא איירי כלל במכר בית אלא נראה לר"י דאפתח שומירה קאי ואשומירה דרישא קאי דקתני דמכר את השומירה: (תוספות)

דף **סט** **ב**

מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא **[בראשית כג-ט]** ויקם שדה עפרון אשר במכפלה וגו' מי שצריך לגבול סביב יצאו אלו שאין צריכין לגבול סביב אמר רב משרשיא מכאן למצרים מן התורה: אמר רב יהודה האי מאן דמזבן ארעא לחבריה צריך למכתב ליה קני לך דיקלין ותאלין והוצין וציצין ואע"ג דכי לא כתב ליה הכי קני אפ"ה שופרא דשטרא הוא אמר ליה ארעא ודיקלי חזינן אי אית ליה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי ואי לית ליה זבין ליה תרי דיקלי ואי משעבדי פריק ליה תרי דיקלי ארעא בדיקלי חזינן אי אית בה דיקלי יהיב ליה ואי לאו מקח טעות הוא ארעא בי דיקלי לית ליה דיקלי דחזיא לדיקלי קאמר ליה אמר ליה לבר מדיקלא פלניא חזינן אי דיקלא טבא הוא שיורי שיריה אי דיקלא בישא הוא כל שכן הנך אמר ליה לבר מאילני אי אית ליה אילני לבר מאילני אי אית ליה דיקלי לבר מדיקלי אי אית ליה גופני לבר מגופני אילני וגופני לבר מאילני אילני ודיקלי לבר מאילני גופני ודיקלי לבר מגופני אמר רב כל שעולין לו בחבל הוי שיור כל שאין עולין לו בחבל לא הוי שיור

מנהגי מילי. דחרוב המורכב וסדן השקמה אין נמכרין בכלל שדה וכיון דמסכחינו לאינו בכלל שדה ממיילא ידעינן דאפי' אם אמר כל מה שבתוכה אינו נמכרין כדקתני מתני' בין כך ובין כך לא מכר בו' דכל מה שבתוכה לא מהני אלא לטפויי תשמישי שדה שאינו קבועין כל כך כגון קנים ואבנים שאינו מתוקנין לכרכה ומיהו להכי קיימי אבל חרוב המורכב וסדן השקמה אשמעינן קרא דחשיבי שדה בפני עצמן ומי שיש לו ג' שדות ומכר שנים החיוונים ואמר לו כל מה שבתוכן אני מוכר כך ללא מכר שדה השלישי שביניהן אף כאן לא מכר חרוב המורכב וסדן השקמה: דכתיב ויקם שדה עפרון וגו'. עפרון מכר לו השדה לאברהם בסתמא דכתיב נתת כסף השדה וגו' וקמהדר ליה עפרון ארץ ארבע מאות וגו' ואפי' קנה אברהם כל האילנות דכתיב ויקם שדה עפרון וגו' וכל העץ אשר בכל גבולו סביב ע"י קניית השדה סתם קנה גם את כל האילנות והאי אשר בכל גבולו קרא יתירא הוא דמאי למיכתב וכל העץ אשר בשדה דהיינו בתוך גבולי השדה ולמידרש אחא מי שצריך לגבול אותן אילנות קנה שצריכו להיות להו גבול סביב שלא יערער אדם עליהם לומר בתוך שלי נטועים ושלי הם דהיינו כגון אילנות דקין שאין להם שם והדבר שבו מי נטועם לפיכך צריך לעשות להם גבול סביב אבל כל חרוב המורכב וסדן השקמה גדולים והשובים ואושא מילתייהו וידוע של מי הן ובקרקע מי הן נטועין ואין צריכין גבול הלכך אינו בכלל השדה סביב: אמר רב משרשיא מכאן למאריס מה"ת. שהקונה את השדה קנה את המאריס עצמן וכל האילנות הנטועין במאר דמאריס בכלל שדה דהכי משמע סביב כל האילנות הנטועין בקרקע המאר שהוא סביב השדה קנה אברהם כן נראה בעיני: דיקלי. שגדלו כל ארבו: תאלין. שהילין נטועים בחורים: הוצין וליצין. גם הם מיני דקלים דתנן (סוכה דף כט:) איני הר הברזל כשרין ויש מפרשים שאין אלו טוענין פירות: ואע"ג דכי לא כתב ליה הכי קני. דתנן המוכר את השדה סתם מכר חרוב שאינו מורכב ובחולת השקמה וכ"ש שאר אילנות דהא לא משייר במתני' אלא חרוב המורכב וסדן השקמה: שופרא דשטרא. יופי כח השטר דאפי' אי אתו לפני ב"ד טועין יהיב ליה שהרי מפורשין בתוך השטר: א"ל לבר מדיקלא פלניא כו'. הכא לא גרסינן אלא לקמן בסמוך אחר דחזיא לדיקלי קא"ל: הפסיק גמרא א"ל. מוכר ללוהק ארעא ודיקלי מזבנינא כך שני מכירות הן שדה זו אני מוכר כך וקנה את השדה ואת הדקלים שבתוכו ודיקלי נמי מזבנינא כך במקום אחר דהא לא האמר ארעא דדיקלי דלקמן דהו משמע דקלים שבתוכה: הכי גרסינן אי אית ליה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי. לבר אותן שבשדה המכורין בכלל שדה דמכירה אחרת היא זו ומיעוט דיקלי שנים ויש ספרים שכתוב בהן אי אית ביה דיקלי יהיב ליה תרי דיקלי דמשמע דאם יש שם דקלים הרבה באתו שדה שמכר לו יתן לו מהן שנים ולא יותר והשאר יעכב לעצמו ולא נהירא כלל דאינו א"ל האי ארעא מזבנינא כך קנה הכל אפילו הדקלים וכשהוא לפרש ארעא ודיקלי יפסיד הלוקח כ"ש שייפה כחו כדאמרן לעיל צריך למכתב ליה קני כך דיקלי ותאלין כו' דהו שופרא דשטרא ולא אמרינן שני דקלים מכר לו והשאר יעכב לעצמו ועוד הכי איבעי ליה למימר חזינן אי אית ביה דיקלי לא יהיב ליה אלא תרי דיקלי שהרי כולן היו מכורין מסתמא ואהני יתור לשון זה לשייר לעצמו ומדלא קאמר הכי אלא קאמר יהיב ליה תרי דיקלי ש"מ דה"ק אם יש לו דיקלי לבר אותן שמכר עם השדה שהן בתוך השדה יהיב ליה תרי דיקלי: זבין ליה תרי דיקלי. יקנה ללכרו של זה שני דקלים שלא יהא מחוסר אמנה שכך התנה לו אני מוכר כך אילנות שאקנה ללכרך או יחזיר לו מן המעות כנגד דמי שני דקלים: ואי משעבדי. למלוה: ארעא דדיקלי. שדה עם דקלים שבתוכו אני מוכר כך ה"ג אי אית בה: מקח טעות הוא. ששיקר בו והדרי מעות ונהי דאין אונאה לקרקעות היכא דמוכר ביוקר אפי' יותר משתות מקח טעות מיהא הו דלעתת כן לא לקח אלא היה סבור שיש בה דקלים כמו שאמר ליה: ארעא ביה דיקלי. מקום הראוי לדקלים לית ליה ללוהק דיקלי שאם אין דקלים בשדה אין זה מקח טעות מ"ט דחזיא לדיקלי קא"ל קרקע יפה לגדל דקלים ומיהו אי אית ביה דיקלי ה"ז של לוהק דב"ש דה"ק ארעא דחזיא לדיקלי מזבנינא כך כלומר שהדקלים שבה טוענין פירות הרבה: א"ל. מוכר שדה אני מוכר כך לבר מדיקלא פלניא: חזינן אי דיקלא טבא הוא. כלומר מן הבינונים שטוענין פירות קאת לחודיה שייחיה דלעתו ליהנות מפירות שדהו פורתא וקנה הלוקח כל השאר בכלל השדה: ואי דיקלא בישא הוא. אע"פ שיש עדיין רעים ממנו אלא דקרו ליה אינשי להאי דיקלא בישא כגון דלא טעין קבא דאינו טעין קבא לאו דיקלא בישא הוא כדאמרינן בעלמא (לעיל דף כו.) דיקלא דטעין קבא אסור למקיייה: כ"ש הגד. המוטבים ממנו ששיירן לעצמו דהכי קאמר אפי' הוא דיקלא בישא אני משייר לעצמי ומיהו אם יש בשדה דיקלי בישא טפי מהאי אינהו מזבני בכלל דהא דאמרי' כ"ש הגד דדיקלי דטבי טפי מהאי קאי: ה"ג לבר מאילני אי אית ליה אילני לבר מאילני. כלומר אם אמר מוכר ללוהק שדה אני מוכר כך לבר מאילני חזינן אי אית בה שאר אילנות כגון זיתים ותאנים ותפוחים וכל שאר אילנות חוץ מדקלים וגפנים שאין נקראין אילני: לבר מאילני. מכר לו את השדה אבל האילנות אינו מכורין שהרי הוציאו מכלל שדה ושיירן לעצמו והאי מילתא דפשיטא הוא אבל משום דבעי למימר לקמן אילני וגופני לבר מאילני נקט לה: אי אית ביה דיקלי. בההוא שדה ואין בו שאר אילנות ואיהו אמר ליה לבר מאילני ודאי לבר מאילני מכר השדה והנהו דקלין שייר לעצמו ואע"ג דאין סתמן קרוין אילנות אלא רגילין הן לקרותן דקלין מתוך חשיבותן ומתוך שהיו רוב אילנות שלהן דקלים כיון דאין כאן שאר אילנות אלא דקלים האי דקאמר לבר מאילני אדקלים קאי: אי אית ביה גופני. בההוא שדה והמוכר את השדה מכר את הגפנים וכיון דאמר לבר מאילני ובשדה זו אין בו אלא גפנים לבר מגופני קאמר ואם יש בשדה אילני וגופני ואיהו אמר לבר מאילני הכל מכר ואפי' הגפנים לבר מאילני דגפנים אין קורין להן אילנות ועליה דמוכר רמיא לגבווי דגם הגפנים שייר לעצמו הלכך יד הלוקח על העלוונה: אילני ודיקלי לבר מאילני. הכל מכר לבר מאילני שהדקלים אין קורין להם אילני: גופני ודיקלי לבר מגופני.

אי א"ל לבר מאילני ואין בשדה אלא דקלים וגפנים הדקלים מכר והגפנים שייר דגפנים לגבי דקלים נקראין אילני ובכלל אילני הן טפי מדיקלי כן נראה בעיני וי"מ דאין זה זה בכלל אילני ואין זה נקרא אילן יותר מזה והלכך המוטב דהיינו גפנים שייר לעלמו ולא נהירא דאם איתא דשניהן שוין ואין זה נקרא אילן יותר מזה ואיהו אמר לבר מאילני הוה לן למימר דתרווייהו שייר לעלמו שהרי גילה דעתו שהכל קרא אילני מאחר שאין כאן שום אילן אחר שיקרא אילן אלא חלו: ה"ג אמר רב כל שעולין כו'. ולעיל קאי היכא דא"ל לבר מאילני וקמפרש רב אלו הן אילנות ששייר שאם קטנים הן הרבה לא מיקרי אילני ולא גרסינן לבר מדיקלי ואילני א"ר כו' ופירוש בעלמא הוא: כל שעולין לו בחבל. ללקט פירותיו חשיב אילן ובדקל מיירי כדמפרש לקמיה שגובה הרבה ופירותיו בראשו: (רש"י)

תוספות ארעא ודיקלי אי אית בה דיקלי כו'. אע"ג דאם לא אמר דיקלי בסתמא היו כולן מכורין מיהו השתא גרע בדבעי למימ' לקמן חוץ מחרוב פלוני דקני שאר חרובין אע"ג דבסתמא לא קני דדיקלי משמע תרי ולא שייך הכא שופרא דשטרא אלא דוקא כשכותב בשטר אבל הכא דבעל פה לא ועוד דהתם כתיב דיקלין ותאלין כו' והכא דלא קאמר אלא דיקלין לא שייך למימר הכי: (תוספות)

א - ע דף

דייני גולה אמרי כל שהעול כובשו לא הוי שיור כל שאין העול כובשו הוי שיור ולא פליגי הא בדיקלי הא באילני בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת חוץ מחרוב פלוני חוץ מסדן פלוני מהו אותו חרוב הוא דלא קני הא שאר חרובים קני או דלמא שאר חרובין נמי לא קני אמר ליה לא קנה איתביה חוץ מחרוב פלוני חוץ מסדן פלוני לא קנה מאי לאו אותו חרוב הוא דלא קנה הא שאר חרובין קנה א"ל לא אפילו שאר חרובין נמי לא קנה תדע דאילו א"ל שדי מכורה לך חוץ משדה פלונית היא הוא דלא קני הא אחרנייתא קני אלא לא קנה ה"נ לא קנה ואיכא דאמרי בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת חוץ מחצי חרוב פלוני חוץ מחצי סדן פלוני מהו שאר חרובין ודאי לא קני הא מה ששייר באותו חרוב קני או דלמא אפילו מה ששייר באותו חרוב נמי לא קני א"ל לא קנה איתביה חוץ מחצי חרוב פלוני חוץ מחצי סדן פלוני שאר חרובין לא קנה מאי לאו שאר חרובין הוא דלא קנה הא מה ששייר באותו חרוב קנה א"ל לא אפי' מה ששייר באותו חרוב נמי לא קנה תדע דאילו א"ל שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלוני הוא הוא דלא קנה הא אידך קנה אלא לא קני ה"נ לא קני בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר לו החזרתים לך מהו מי אמרינן מיגו דאי בעי אמר נאנסו מהימן השתא נמי מהימן או דלמא אמר ליה שטרך בידי מאי בעי א"ל מהימן ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי א"ל וליטעמך וכי א"ל נאנסו מי מצאי א"ל שטרך בידי מאי בעי אמר ליה

רש"י דייני גולה. שמואל וקרנא בפ"ק דסנהדרין (דף יז: ע"ש): כל שהעול כובשו. חורשין היו בבקר סביב האילנות ואם העול כופף את האילן ועובר השור לדרכו ואין האילן מעכב השור לא חשיב ומיהו אם אין אילנות גדולים בשדה אלא אלו הוה שזור כדאמרן גבי דיקלי: הא בדיקלי. מילתיה דרב: הא באילני. שהעול כובשו דשיעור דעליית חבל לא שייך בהו דבלא חבל עולין בכל שאר אילנות על ידי ענפים המהפכלים לכל ד' ושיעורא דכבישת עול נמי איכא למימר דלא שייך בדיקלי דאפי' היכא דכביש ליה עול חשיב הוא אם עולין לו בחבל: חוץ מחרוב. המורכב פלוני חוץ מסדן פלוני והוה בה הרבה חרובין וסדנא מהו דאם הוה שתיק לא היו מכורין בכלל שדה אבל עכשיו ששייר אחד איכא למימר דשאר חרובין מכר לו או דלמא שזורי לא יגרע כחו אלא אפילו שאר חרובין נמי לא קני הוקח דבשביל שייפה המוכר את כח שלו שפירש בפירוש אינני מוכר כך ההוא חרוב אין לנו לגרע כחו בשאר אלא אי איכא מילתא לטפויי בהאי חוץ כגון דרך מטפינן ליה כדאמר במתניתין ומודי ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו כריך ליקח לו דרך והאי חוץ מחרוב פלוני דקאמר לשייר דרך להאי דקל נתכוין ולא למעט השאר ואפי' לרבנן נמי איכא למימר לפיכך אמר חוץ מחרוב פלוני דבהוא חרוב היה חפץ יותר ולא היה רואה שיתבענו לוקח לדון ולחרוב זה איכוין לשופרא דשטרא אבל על שאר חרובין לא חשיב לכתוב שופרא דשטרא דמ"מ בוטח הוא במאי דקיי"ל שאין חרוב המורכב נמכר בכלל שדה כן נראה בעיני ועיקרי: (הג"ה. א"ל לא קנה. לא הוא ולא זולתו דכיון שאפי' לא פירש ליה חוץ כגון אלו אינן נמכרין בכלל שדה ה"נ לא קנה ולא פירש הללו אלא להודיעו שכל אילן שבאותה שדה הרי הן כמו אלו ולא נמכרו. ע"כ): ה"ג איתביה חוץ מחרוב פלוני חוץ מסדן פלוני לא קנה. ולא גרסינן אותו חרוב לא קנה דא"כ קשיא מעלייתא היא ולא מצי לתרמי לקמיה שאר חרובין נמי לא קנה: לא שאר חרובין

נמי לא קנה. דהאי דקתני לא קנה אשאר חרובין קאי וכל שכן האי דקמשייר ולאשמועינן אתא ללא הפסיד שאר חרובין בשביל ההוא ששייר יחידי: תדע. ללא קני: חוץ משדה פלוני. הסמוך לו חוץ למיאר: הא אחריני קני. בתמיה והלא שדה אחת מכר לו ולא השאר: ה"ג אלא לא קני ה"נ לא קני. כלומר אלא פשיטא לן ללא קני הלוקה שאר שדות דהא המוכר שדה אחת לא מכר כל שדותיו בכלל ובשביל שאמר שטות זה חוץ משדה פלוני אין לנו לומר שמכר מה שלא רצה למכור דשדה אחת נתכוין למכור ולא שתי שדות ה"נ המוכר את השדה לא מכר חרוב וסדן דחשיבי שדה בפני עצמן והלכך בשביל ששייר אחת מהן בלא לורך אין לנו לומר שמכר השאר: ואית דגרס אלא לדמי ה"נ לדמי. כלומר באותו שדה שמכר שייר לעצמו דמי ההוא שדה דקאמר חוץ משדה פלוני ה"נ ה"ק שדה מכור כך חוץ מדמי חרוב פלוני ויש עוד פירושים אחרים ולא נהירא כלל גירסא זו ופירושה משובש היה בספרים ליתן טעם בדבר כיון דלא קני אמאי קאמר חוץ משדה פלוני ומיהו הטעם כדפרישית לשייר ליה דרך להחזיר חרוב או להחזיר שדה ששייר נתכוין וכדאמרין נמי (לעיל דף סג): גבי על מנת שהדיוטא העלוונה שלי ששייר מהם זיון ומיהו היכא דליכא לטפווי שום דבר אין לנו לומר כיון דליכא לטפווי לגרועי נתכוין דדי לנו אם אינו מטפי ומרויח בשיוורו אלא שיפסיד בתמיה: חוץ מחזי סדן פלוני מהו. ולהאי לישנא פשיטא ליה דחוץ מסדן פלוני לא קנה נמי שאר סדנין: שאר חרובין פשיטא הוא ללא קני. כדאמרן טעם לעיל תדע דאי א"ל כו': ומשני לא מה ששייר באותו חרוב נמי לא קנה. והא דקתני שאר חרובין לא קנה הכל קורא שאר חרובין אפילו חזי חרוב הנשאר וה"נ גרסי' אלא לא קני ה"נ לא קני: בעא מיניה רב עמרם כו'. משום דלייני גולה נקט לה הכא: בשטר. שכתב כמה הפקיד לו וחתמו בעדים וזהו לא קני שטר אלא מצי טעין נפקד להד"מ: וא"ל. נפקד היום ולמחר החזרתיו כך מהו דהא קי"ל בחזקת הבתים (לעיל דף מה): דהמפקיד את חבירו בעדים א"ל להחזיר בעדים אבל הכא דליכא שטר ביד המפקיד מי אמרינן דה"נ מהימן מיגו דאי אמר נאנסו והוא מהימן ובשבעה כדלקמן וכדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם (שמות כב) שהתורה האמינתו לנפקד השתא נמי מהימן ובשבעה כדלקמן דמה לו לשקר אי בעי הוה פטר נפשיה בטענת שקר דנאנסו ומשום דלא רצה לשקר ואמר החזרתיו נאמן: או דלמא אמר ליה. מפקיד שטרך בידי מאי בעי לא היה כך להניח השטר בידי אילו החזרת לי פקדוני כדי שלא אחזור ואחבענו וכמו מה לי לשקר במקום עדים דמי ולא אמרינן מה לו לשקר: וליטעמין אילו אמר ליה נאנסו כו'. הלכך לא מצי למוטען מפקיד שטרך בידי מאי בעי ולמה לי לשקר במקום עדים לא דמי דהא עביד איניש למידחי ואמר אבדתי את שטרך ונפקד נמי לא הוה תייש לשטרך משום דהוה מצי למיפטר נפשיה בטענת אונס אבל מלוה את חבירו בשטר לא מצי טעין ליה פרעתי דא"ל אידך שטרך בידי מאי בעי וגבי ליה ליכא שום מיגו דאפי' טעין נאנסו כריך לשלם מלוה להולאה ניתנה: (ב"י)

תוספות חוץ מחרוב פלוני אותו לא קני. לא גרסי' אותו חרוב דהא מסיק דשאר חרובין נמי לא קנה ומיהו לפי הספרים דגרסי בתר הכי אלא לדמי ה"נ לדמי גרסי' ליה שפיר ודמי חרוב לא קנה בקרקע: או דלמא מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי. אפילו למ"ד (כתובות יט.). מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ומהימן ליה לומר דפרוע הוא ולא אמר א"כ שטרך בידי מאי בעי התם משום דזימנין אפשיטי דספרא זייר ליה דעל הלוח ליתן שטר כתיבת השטר ופעמים כשאין לו לוח נותן המלוה בשבילו אבל הכא אין על הנפקד ליתן שטר ועוד דהתם לוח מאמין למלוה להניח שטר בידו משום דכתיב ביה תומת ישרים תנחם כדאמרין בהמפקיד (ב"מ דף לה.). אבל הנפקד אינו מאמין את המפקיד ולעולם אינו מחזיר את הפקדון עד שיחזיר לו השטר ועוד דאין מדקדק כל כך לוח אחר המלוה לפי שעשה לו טובה: ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי. לאו משום דליהוי מיגו במקום עדים קפריך דא"כ מאי משני וליטעמין כי א"ל נאנסו מי מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי הא כי אמר נאנסו לא מוכחא מילתא דלאו קושטא קאמר דאע"פ שהשטר בידו יכול להיות שנאנסו אלא אור"י דס"ד דמקשה דהא דקאמר דנאמן נאמן לגמרי קאמר אפי' בלא שבועה ולכך היה סבור דבלאו מיגו דנאנסו מצי למימר החזרת לי דאי ע"י מיגו דנאנסו אמאי נאמן בלא שבועה ולהכי פריך ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי ומשני דמטעם מיגו נאמן ופריך כי אמר נאנסו לאו שבועה בעי: (תוספות)

ב - **ע** **דף**

סוף סוף כי אמר ליה נאנסו לאו שבועה בעי ה"נ מאי נאמן נאמן בשבועה לימא בפלוגתא דהני תנאי דתניא שטר כיש היוצא על היתומים דייני גולה אמרי נשבע וגובה כולו ודייני א"י אמרי נשבע וגובה מחצה ודכולי עלמא אית להו דנהרדעי דאמרי נהרדעי האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי ומר סבר לא אמרי לא דכולי עלמא אית להו דרב חסדא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר אם איתא דפרעיה מימר הוה אמר ומר סבר אימור מלאך המות הוא דאנסייה שלח רב הונא בר אבין המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר לו

החזרתו לך נאמן ושטר כיס היוצא על היתומין נשבע וגובה כולו תרתי שאני התם דאם איתא דפרעיה מימר הוה אמר רבא אמר הלכתא נשבע וגובה מחצה אמר מר זוטרא הלכתא כדייני גולה א"ל רבינא למר זוטרא הא אמר רבא נשבע וגובה מחצה אמר ליה אנן דדייני גולה

ר"י לאו שבועה בעי. בתמיה והשתא אמרת נאמן בלא שבועה וע"י מיגו לא מליה למויפטריה משבועה ע"י טענתו לקיימה בלא שבועה כדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם: לימא בפלוגתא. הא דרב חסדא: שטר כיה היולכא על היתומים. ראובן שנתן מעות לשמעון למחלית שכר וכתב לו שטר כמה הפקיד לו ומת שמעון והוליא ראובן אותו שטר על היתומים לכתוב מהם פקדונו והיתומים טוענין שמא אבינו החזירו לך א"נ טענת כרי טענתו ואילו היה מלוה בעלמא שהלוה ראובן לשמעון ומת שמעון כולי עלמא מודו דנשבע ראובן וגובה כל השטר מן היתומים דלית לאבוהון שום טענה גבי מלוה ולא מאי טעין נאנסו אללא היה נשבע שלא התקבל מן הלוה כלום וכגון שהיה טוענו הלוה אשתבע לי ללא פרעתיך כדאמרין בשבועות (דף מא.). וגבי יתמי ידיה ללא ידעי למויטען טענין להו ונשבע וגובה חובו וכו' אבל השתא ללא הוה כולו מלוה אללא פלגא מלוה ופלגא פקדון כדין כל מעות הנחונות למחלית שכר כדמפרש ואזיל הוה דפליגי דייני גולה דהיינו שמואל וקרנא דייני א"י דהיינו ר' אחי ור' אסי בפ"ק דסנהדרין (דף יז: ע"פ): נראה בעיני דה"ג ודכ"ע אית להו דנהרדעי וכ"פ רבינו חננאל ולא גרס סברה דמסקנא נמי הכי ס"ל: לאמרי נהרדעי. בבבא מצינא בפרק המקבל האי עיסקא דיהיב איניש לחבריה למחלית שכר פלגא הוה מלוה להתחייב באחריות המקבל דהיינו אותו ח"י שנטל ממנו הריחא ופלגא הוה פקדון גביה ואינו חייב באחריותו דהך פלגא דקשקיל ממנה מפקיד רווחא והתם מפרש טעמא עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה דאיכא קלת אחריות על זה וקצת על זה ואם נגבב או אבד הכל אין האחד מפסיד הכל אללא בין שניהם והלכך כיון דסתמא דמילתא כן הוה דפלגא הוה מלוה גביה כריד הנותן לקבל עליו תרי תילתי בהפסד הוואיל ושקיל פלגא באגר כי היכי ללא להו רבית מאי דטרח מקבל בפלגא דפקדון משום פלגא דמלוה שהלוה דמאי דמקבל נותן אחריות עליה טפי מפלגא הוה שכר למקבל בשביל טירחא דקטרח בפלגא פקדון או פלגא יקבל הנותן בהפסד ותילתא באגר ומקבל יטול תרי תילתי דהאי דקשקיל מקבל רווחא טפי מפלגא זהו שכר טירחא ואין כאן רבית והכי מפרש באיזהו נשך (ב"מ דף סח:); מאי לאו. בפלגא דפקדון קמפלגי בדבר חסדא דאמר לעיל נאמן דכפלגא דמלוה הכל מודין דנשבע וגובה אותו דאפילו אי הוה אבוהון קיים לא מאי טעין החזרתו דאמר ליה שטרך בידי מאי בעי וטענת מיגו ליכא דאפילו אם נאנסו כריד להחזיר דהא מלוה היא גביה הלכך נשבע וגובה כדין הכא ליפרע מנכסי יתומים אללא בפלגא דהוה פקדון קמיפלגי ובדבר חסדא דדייני גולה לאמרי נשבע וגובה כולו לא סבירא להו כרב חסדא דאמר נאמן אללא אי הוה אבוהון קיים לא היה נאמן לומר החזרתו לך ואף על גב דאיכא מיגו דטענת אונס משום דא"ל אידך שטרך בידי מאי בעי הלכך נשבע וגובה כולו מן היתומים אפילו פלגא דפקדון ודייני א"י סברי לה כרב חסדא דאילו היה אבוהון קיים הוה מאי למויטען החזרתו לך דבמיגו דהוה מאי למוימר נאנסו ולא הוה אידך מאי למוימר שטרך בידי מאי בעי וטענין נמי הכי בשביל יתמי ומשחבטי יתמי שבועת יורשין כדמפרש בשבועות שבועה שלא פקדנו אבא כו' כדמפרש התם הלכך נשבע וגובה מחצה מלוה אבל פלגא פקדון לית ליה: ה"ג לא דכ"ע אית להו דרב חסדא והכא כו'. דייני גולה סברי בעלמא סבירא לן כרב חסדא דנאמן לומר החזרתו לך אבל גבי יתמי ליכא למוימר הכי דכיון דאיכא שטרך ביד נותן ואיהו לא קטעין פרעתיך אנון לא טענין ליתמי דאם איתא דפרעיה מימר הוה אמר בשעת לואת מיתה והשתא דאיכא תרתי שטר ביד הנותן וגם לא כוה בשעת מיתה הלכך נשבע וגובה כו': דאנסיה. ולא הספיק ללוות: תרתי. בתמיה דסרתן אהדדי דכיון דנאמן אמאי נשבע וגובה כולו והא מאי אבוהון למויטען החזרתו לך פלגא פקדון (ר"י)

תוספות סוף סוף כי א"ל נאנסו לאו שבועה בעי תימה למאי דמפרש. ר"ת בהגוזל קמא (ב"ק דף קו. ושם) בשמעתא דהטוען טענת גבב בפקדון דלא מיחייב שבועת שומרין אלא היכא דאיכא הודאה במקצת היכי קאמר לאו שבועה בעי אין ה"ג דלא מיחייב שבועה דאורייתא ואין לומר לאו שבועה בעי שבועת היסת קאמר דהיכי תיסק אדעתיה דרב עמרם דנאמן דקאמר רב חסדא ליפטר אפילו משבועת היסת ועוד דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה:); גבי רמי בר חמא ורבא מכלל דתרווייהו סברי המפקיד אצל חברו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים בשטר צריך להחזיר לו בשטר וצריך לפרש וצריך להחזיר לו בשטר אם אין רוצה לישבע אבל בשבועה נאמן כי היכי דלא תיקשי דרבא אדרבא דרבא אמר לקמן דמהימן לומר החזרתו לך במיגו דנאנסו דקאמר רבא הלכתא דנשבע וגובה מחצה ואי בשבועת היסת איירי היכי קאמר בעדים א"ל צלהחזיר לו בעדים ומהימן לומר החזרתו לך בלא שבועה הא לעולם בעי שבועת היסת ואומר ר"ת דהך שבועה דהכא מדרבנן ונתקנה קודם שבועת היסת כמו היא דהכותב (כתובות דף פז:); דהפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרועה דקאמר התם דהוה שבועה דרבנן: מ"ד נשבע וגובה כולו לית ליה דרב חסדא וא"ת. אכתי אמאי גובה כולו דניטעון ליתמי נאנסו וי"ל דמלתא דלא שכיח היא לא טענין ליתמי דנאנסו קלא אית ליה ואע"ג דאבוהון הוה מהימן לומר שנאנסו מיהו לא טענין להו ומאן דאמר נשבע וגובה מחצה סבר דלא מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי וטענין להו החזרתו לך אף על גב דלא טענין להו נאנסו כיון דאבוהון היה מהימן בטענה זו מיגו דאי בעי אמר נאנסו ואין להקשות לרבי אבא דאית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משלם אמאי פטרינן להו הא מחויבין הן שבועה ואין יכולין לישבע דלגבי יורשין לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדדרשינן בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין ואם תאמר לרב ושמואל דקאמרי התם אין אדם מוריש שבועה לבניו פי' אין אדם מוריש ממון שיש בו שבועה לבניו אמאי פטורין משלם וי"ל דהא דאין אדם מוריש היינו דאין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון כדפירש הקונט' התם ואם באין לגבות בשטר אין גובין אבל אם מוחזקין הן ובאין לגבות מהן כי הכא אין מוציאין מהן ופטורין וכן מוכח בהדיא בפ' כל הנשבעין (שם דף מח:)

דמשי הא מני ב"ש היא דאמרי שטר העומד לגבות כגובי דמי אלמא בדבר . הגבוי אדם מוריש שבועה לבניו: נשבע וגובה מחצה. נראה . דאינו נשבע על הכל דלמה ישבע בחנם כיון דאין משלמין לו אלא החצי הלכך ישבע שבועה שיש לי בידם ואין לי בידם פחות מחצי דלא ליהוי מרע ליה לדיבוריה כי ההיא דשנים אוחזין בטלית (ב"מ דף ה:): דאם איתא דפרע מימר הוה אמר דוקא הכא שיש שטר על בניו היה לו להודיעם דפרוע הוא אבל מלוה על פה אמרינן דאין גובה מן היורשין ואפילו הניח קרקעות ואפי' מגדולים אלא כשהודה ומת א"נ דשמתוהו ומית בשמתא דהתם לא אמרינן אם איתא דפרע מימר הוה אמר דאין לו להודיעו כל מה שלוה ופרע כל ימי חייו אלא דוקא הכא שיש שטר כדפרישית: אמר רבא הלכתא נשבע וגובה מחצה. ומה שקשה דרבא אדרבא בשבועות פירשתי לעיל וריב"ם מפרש דלא קשיא מידי דהכי איתא התם א"ל רבא מאי מעלייתא א"כ שבועת שומרין דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה בעדים דאפקיד ליה בעדים נמי מתוך שיכול לומר החזרתי לך יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה בשטר פירוש כיון דאפקיד ליה בשטר איכא שבועה בנאנסו דאז אין לומר מתוך שיכול לומר החזרתי לך והיה נאמן בלא שבועה דהא המפקיד אצל חברו בשטר צריך להחזיר לו בעדים ומן הדין אפילו בשבועה לא היה נאמן אי לאו משום דמהימן במיגו דנאנסו בשבועה והשתא אין להקשות כלום משם: (תוספות)

א

-

עא

דף

איכא מתנינן לה: מתני לא את הבור ולא את הגת ולא את השובך בין חרבין בין ישובין וצריך ליקח לו דרך דברי ר"ע וחכ"א אינו צריך ומודה ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך מכרן לאחר ר"ע אומר אינו צריך ליקח לו דרך וחכ"א צריך ליקח לו דרך בד"א במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולה האחין שחלקו זכו בשדה זכו בכולה המחזיק בנכסי הגר החזיק בשדה החזיק בכולה המקדיש את השדה הקדיש את כולה ר"ש אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא את החרוב המורכב ואת סדן השקמה: **גמ'** מאי שנא מכר ומאי שנא מתנה פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי זה פירש זה לא פירש האי זה פירש זה לא פירש זה לא פירש זה הוא אלא זה היה לו לפרש זה לא היה לו לפרש ההוא דאמר להו הבו ליה לפלניא ביתא דמחזיק מאה גולפי אשתכח דהוה מחזיק מאה ועשרין אמר מר זוטרא מאה אמר ליה מאה ועשרין לא אמר ליה רב אשי אמר מי לא תנן במה דברים אמורים במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולן אלמא מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב ה"נ מאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב: המקדיש את השדה הקדיש וכו': אמר רב הונא אע"ג דאמור רבנן הקונה שני אילנות בתוך של חברו הרי זה לא קנה קרקע מכר קרקע ושייר שני אילנות לפניו יש לו קרקע ואפי' לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר הני מילי גבי בור ודות דלא קא מכחשי בארעא אבל אילנות דקא מכחשי בארעא

רש"י ונטעון נמי ליתמי: אמר רבא הלכתא נשבע וגובה מחלה. פלגא מלוה אכל פלגא פקדון לא גבי דטענינו להו ליתמי אביהם החזיר לך ומשבעטין שבועת יורשין ופטורין והך דאמרינן ב' כל הנשבעין (שבועות דף מה): אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא א"ל רבא מאי מעלייתא כו' עד מכלל דתרווייהו סבירא להו המפקיד אכל חבירו בעדים א"ל להחזיר לו בעדים בשטר מיהא כריך להחזיר לו בשטר פר"ח וא"נ בעדים והכא קפסיק רבא נשבע וגובה מחלה דמשמע דאין כריך להחזיר לו בעדים כרב הסדא איכא למימר דהאי דקאמר התם מכלל דתרווייהו סבירא להו לא קאי אלא אהמפקיד את חבירו בעדים אכל אהמפקיד בשטר לא קאי וא"ל קאי לאו דוקא דהא מדרמי בר חמא דשני לרבא דאפקיד ליה בשטר איכא למידק דס"ל לרמי בר חמא הכי אכל מדשתיק רבא ליתא למידק דהאי דשתיק משום דלפי סברה רמי בר חמא דס"ל דמפקיד בשטר כריך להחזיר לו בעדים ליתא ליתא ליתא חו ומיהו רבא אכתי בקושיא קאי דלא מעליא היא שמעתא כדפסיק הלכתא הכא נשבע וגובה מחלה ואין כריך להחזיר לו בעדים: איפכא מתנינו. דייני גולה אמרי נשבע וגובה מחלה דיינו נמי כרבא: מתני' לא את הבור. שבועה אע"פ שאמר לו כל מה שכתובה: מכרן לאחר. והשדה עיכב לעצמו: במה דברים אמורים. כל הני לא מכר דמתני': במוכר. דאפי' למ"ד מוכר בעין יפה מוכר ה"מ דמה שמפרש במכירתו מכר הכל ולא עיכב לעצמו כלום ממה שמכר לחבירו כגון המוכר בית וקנה עיכב דרך ליתך לבורו ולדותו ולגתו אכל למכור יותר ממה שפירש לגבי הכי לא הוי עין יפה למכור בכלל שדה דברים אחרים שאינו בכלל שדה: אכל בנותן מתנה נותן את כולה. כל הני דאמרו לא מכר ואפילו הני דאין בכלל מה שכתובה כגון חרוב המורכב וסדן השקמה ובור וגת וסודך והכי מוכח גבי הקדש וה"ה לכל הגך וטעמא משום דנותן בעין יפה נותן יותר מדאי ואפילו מאי דלא הוי בכלל שדה הואיל וקובע בתוך השדה ומיהו אם יש מעות בשדה או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע או כל דבר שלא הוצרך לתנא דמתני' להזכיר ולומר לא מכר משום דמילתא דפשיטא הוא דאין בכלל שדה כלל היא ודאי לא קנה לה מקבל מתנה: זכה בכולה.

אפילו בור וגת וסוּבך שבשדה קנה שכיון שזה נוטל שדה אחת וזה אחת כנגדו להסתלק זה משל זה נתכוונו ומיהו להיות לו דרך לפנימי על החילון איכא למימר דאית ליה כרב כדפרישנא טעם לעיל (דף סה.) דא"ל אדור בשדה שלי כי היכי דדרו זה אבהתאי כדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך: החזיק בכולה. אפילו בחרוב וסדן ואע"ג דחשיבנא ליה בגמ' כשתי שדות וגבי ב' שדות ומאזר אחד ביניהו והחזיק באחת מהן ע"מ לקנות אותה ואת חבירתה אמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף נג:) אותה קנה חבירתה לא קנה אפ"ה הכא קנה דנהי נמי דב' שדות חשבינן לשדה ולחרוב המורכב מיהו ליכא מאזר ביניהו דכב' שדות ואין מאזר אחר ביניהו דמו: הקדיש את כולו. דבעין יפה מקדיש כמו נותן: ר"ש אומר המקדיש את השדה לא הקדיש כלום. מכל אותן דברים שאמרנו גבי מוכר דלא מכר דהמקדיש דעתו כדעת מוכר שלא הקדיש אלא מה שפירש: אלא את חרוב המורכב בו. דאע"ג דגבי מכירת השדה אינן מכרין הכא מוקדשין וטעמא מפרש בגמ' גמ' מאי שנא מכר ומ"ש מתנה. נהי נמי דנותן בעין יפה נותן טפי ממוכר אפ"ה זימנין שאינו נותן אלא מה שמפרש בפיו אבל מידי שאינו בכלל לא קיהיב כגון הנך דתנן בהו לא מכר: זה פירש. נותן פירש לו את הכל והלכך קנה הכל ולקמיה פריך עלה: ומתמה האי כו' והרי זה לא פירש וזה לא פירש. דהמוכר והנותן סתמא קתני: זה היה לו לפרש. נותן מתנה כיון דרגיל ליתן בעין יפה אם איתא דהאי לאו בעין יפה יהיב היה לו לפרש ולשייר בור וגת וסוּבך וכל הנך דמתני' ומדלא שייר הפסיד אבל מוכר זוזי אנסוהו ולא מכר אלא מה שפירש ואפילו אם יש שרגיל למכור בעין יפה מסתמא אין לומר כן דיד לוקח על התחונה דלא היה לו לפרש ורבינו חננאל פירש הקונה היה לו לפרש לכיון שנותן דמים אינו מתבייש מן המוכר ומדלא הזיק למוכר לפרש לו הכל הפסיד אבל מקבל מתנה בוסת יש לו מן הנותן ואין לו לפרש ולשאול לו בור וגת וסוּבך הלכך עליה דנותן רמיא לגבווי ואם לא פירש קנה הכל: דמחזיק מאה גולפי. בקרקע רוחב ואורך הבית יכולין לסדר מאה חציות דהיינו י' חציות אורך על י' חציות רוחב: דהוה מחזיק מאה ועשרים. ולא היה לו בית אחר של מאה: מאה ועשרים לא א"ל. ויטול בבית ה' חלקים וחלק ו' דהיינו כ' חציות יפסיד: בעין יפה יהיב. כל הבית כולה והאי דקאמר מחזיק מאה גולפי סבור היה שלל היה מחזיק יותר ולשם חשיבות אמר כן דמתנה גדולה כזאת נותן לו: דאמור רבנן. במתני' דהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.): שני אילנות. אבל ג' חשיבי שדה אינן וקנה קרקע ביניהו וחוליה להן כמלא אורה וסלו ואם מהו יש לו קרקע כדתנן לקמן בהמוכר את הספינה: ה"ז לא קנה קרקע. ביניהו וחוליה להן וגם אם מהו אין לו קרקע ליטע אחרים במקומו כדתנן לקמן באידך פירקין ולא קנה אלא לפירותיו כל זמן שיתקיים האילן ואליבא דרבנן אתיא דאמרי בעין רעה מוכר אבל אליבא דר"ע יש לו קרקע ליטע אחרים במקומו אם ימותו אלו כדמוכח לקמן בשמעתין גבי מקדיש ג' אילנות בזה אחר זה דאמרינן דלא הקדיש קרקע אמרי' אי ר"ע הא מוכר בעין יפה מוכר וכ"ש מקדיש אלמא במוכר ב' אילנות לחבירו דהיינו דומיא דג' אילנות בזה אחר זה דקנה קרקע עם האילן וה"נ אמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף לז:) מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר"ע ורבנן ואע"ג דסיפא דמייירי בג' אילנות מוקמינן לקמן באידך פירקין אפילו כר"ע מיהו רישא לאו ר"ע היא: יש לו קרקע. ליטע אחר במקומו דבעין רעה מכר לו הקרקע: ואפי' לר"ע. גמרא קאמר ליה דאפילו לר"ע אמרה רב הונא דאי לרבנן פשיטא כדפרידן לקמן: הני מיילי. גבי מכר את הבית ושייר בור ודות דלית ליה שום היזק ללוקח דהא לא מכחשי בארעא והלכך לא חשש לשייר כלום מן הקרקע סביב הבור ולא הדך אבל אילנות שמקלקלין את הקרקע שייר מן הקרקע עם האילנות אף לחזור וליטע במקומו אם יזקינו אלו משום דלא לימא ליה לוקח עקור אילנך כשימות והיפטר מכאן: (רש"י)

תוספות האחין שחלקו זכו בשדה זכו בכולה. וא"ת לרב דאמר לעיל (דף סה.) יש להן דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה מוכר היכי אמר הכא זכו בכולה כמו גבי מתנה וי"ל הכא לאו משום עין יפה הוא אלא משום דרוצין להסתלק זה מזה ואין משיירין לכל אחד אלא הצריך לחלקו כגון דרך: אמר רב הונא אע"ג דאמור רבנן הקונה שני אילנות כו'. וא"ת לפי' רבינו שמואל דלר"ע דאמר בעין יפה מוכר קנה אילן אחד יש לו קרקע מאי קאמר רב הונא אף על גב דאמרי רבנן הקונה ב' אילנות אין לו קרקע כו' משמע דאי הוה אמר דקנה קרקע אז לא היה חידוש במשייר ב' אילנות דיש לו קרקע א"כ מאי קאמר ואפילו לר"ע וכו' מה אפילו הא לדידיה קנה אילן אחד יש לו קרקע וי"ל דה"ק דאע"ג דאמור רבנן דב' אילנות לא קנה קרקע ובשלשה קנה משום דלא אזיל קרקע בתר אילנות אלא כשיש ג' ולא בב' ולא מטעם עין יפה אפ"ה בשייר אזיל קרקע בתר שני והשתא ודאי אי לאו טעמא דעין יפה ה"א דבשנים קנה קרקע כל שכן בשייר שני אילנות לפניו דיש לו קרקע: (תוספות)

אם איתא דלא שׂיר לימא ליה עקור אילנך שקול וזיל תנן ר' שמעון אומר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה ותני עלה אמר ר' ש מה טעם הואיל ויונקין משדה הקדש ואי סלקא דעתך שׂירי שׂיר כי קא ינקי מדנפשיה קא ינקי ר' ש דאמר כר' ע ורב הונא דאמר כרבנן כרבנן פשיטא נפקא מינה דאי נפלי הדר שתיל להו

רש"י דאם איתא דלא שׂיר כו'. ואנן שהדי דלדעת כן עיכב את האילנות לעלמנו שהיו כאן לעולם אף לחזור וליטע אחרים במקומן כדרך שהיה לו כח זה באילנות הללו עד עכשיו אבל לוקח אילנות אין לומר לאורך כל הימים לקחו וליטע אחרים במקומן דעביד אינון דזבין ארעא ליומיה ולפירות קנאו: לא הקדיש. מכל הנך דאמרן לא מכר: אלא חרוב המורכב כו'. אבל שאר אילנות ממילא קדושים הם בכלל שדה כמו שמכורין מסתמא בכלל שדה: אמר ר' ש מה טעם. הוּ מוקדשין חרוב וסדן טפי מכל הנך דלעיל דס"ל מקדיש כמוכר שלא הקדיש אלא דברים דשייכי לשדה טובא והוּ נמי מכורין לענין מכר והלכך חרוב המורכב אינו מוקדש בכלל שדה: הואיל ויונקין משדה הקדש. הוא הקדיש את השדה בעין יפה אפילו מקום החרוב והסדן וכששייר לעלמנו לא שׂיר עמהן קרקע נמלאו גדלים מקרקע הקדש וגידולי הקדש קרקע קרקע נינהו אלמא המשׂיר אילנות לעלמנו אינו משׂיר קרקע אלא בעין יפה מוכר ומקדיש כל הקרקע: ואי אמרת. דמאן דמזבין קרקע לאחר ומשׂיר אילנות לעלמנו משׂיר כמו כן קרקע יניקת האילנות וה"ה למקדיש אליבא דר' ש דהא כי הדדי נינהו א"כ אמאי קדשי חרוב וסדן משום שיונקין משדה הקדש הא כי ינקי מדנפשיהו קא ינקי ממה ששייר לעלמנו ולא מקרקע הקדש: ומשני ר' ש דאמר כר' ע. רבו דמוכר בעין יפה מוכר הכל ולא שׂיר מן הקרקע כלום בין לאורך דרך בור וזות שעׂיב בין ליניקת האילנות ששייר לפניו ומאי לוקח למימר ליה היום ולמחר כשייבש האילן עקור אילנך שקול וזיל וה"ה להקדש ומיהו לגבי מוכר בכלל שדה דברים שאינן בכלל לא שׂיר למימר עין יפה ועין רעה דמה שלא פירש לא מכר והשתא הדר ביה הגמרא ממאי דאמר לעיל ואפילו לרבי עקיבא כו': ורב הונא. דמשׂיר קרקע עם האילנות דאמר כרבנן דבעין רעה מוכר ושׂיר לעלמנו ממה שמכר את הכרית ליניקת אילנותיו דומיא דדרך בורו וזותו ששייר עם הבור והזות ומיהו במסקנא דשמעתא מיתוקמא הא דרב הונא אפילו לר' ע וה"ה אמרינן בחזקה הבתים (לעיל דף לז.) פשיטא מכר קרקע ושׂיר האילנות לפניו יך לו קרקע ואפילו לר' עקיבא כו' והא דמשני גמרא ר' ש דאמר כר' ע ולא המשני ר' ש ס"ל המקדיש בעין יפה מקדיש טפי ממוכר דאילו מוכר ושׂיר אילנות לפניו כמו כן שׂיר קרקע לעלמנו דרב הונא אבל מקדיש בעין יפה הקדיש הכל ולא שׂיר אלא החרוב לבדו בלא קרקע ליכא למימר הכי דאם כן לאו ממוכר מדמי ליה מכל וכל ולא לנותן מתנה מדמי ליה מכל וכל אלא קאת מדמי ליה למוכר דלא הקדיש אלא דברים שבכלל שדה ולנותן מתנה מדמי ליה שלא שׂיר כלום לעלמנו במה שפירש והקדיש דכל הקרקע הקדיש ולא שׂיר מקום יניקת חרוב והא לאו סברא הוא אלא או לנותן מתנה מדמי ליה לגמרי כרבנן דאמרי הקדיש את כולן או למוכר מדמינא ליה מכל וכל דכי היכי דמוכר שדה לא מכר בור וגת ואובך הוא הדין למקדיש וכי היכי דמוכר בעין יפה מוכר כל מה שפירש במכירתו ולא שׂיר מן הקרקע כלום אפילו ליניקת אילנותיו ה"ה למקדיש: וקמתמה כרבנן פשיטא. כיון דבעין רעה מוכר ועוד דמאי לוקח למימר ליה עקור אילנך שקול וזיל משום דמכשאי בארעא קל וחומר הוא לגבי בור וזות דלא מכשאי בארעא ואפ"ה אמרי רבנן דשׂיר דרך לעלמנו לבורו ולזותו כל שכן גבי אילן: נפקא מינה. הא דרב הונא דאתא לשמענין אליבא דרבנן דשׂיר קרקע לעלמנו דאי נפלי הדר שתיל להו לאו דרב הונא הוה אמינא שׂיר אילנות לפניו יך לו קרקע כל ימי קיום (רש"י)

תוספות לימא ליה עקור אילנך שקול וזיל. פ"ה עקור אילנך לכשייבש ותימה דמה כח הוא זה דמנא ליה שאינו רוצה לעולם להשתלק מן הקרקע ואין ה"ה דמצי א"ל עקור אילנך לכשייבש ועוד מדמסיק בתר הכי דאי נפלי הדר שתיל להו משמע דעד השתא הא דקאמר יש לו קרקע היינו לזרוע. תחת האילן ועל זה אינו מפרש שום טעם ועוד קשה דהשתא משמע דטפי אית ליה בקרקע דמשׂיר לפניו ב' אילנות ממאי דאית ליה דרך כשמשייר בור וזות לר' ע ולבולקח הוה איפכא דקנה ב' לא קנה קרקע לפי מה דפרישית בפרק חזקת הבתים (לעיל דף לז.) וקנה בור וזות יש לו דרך לר' ע על כן נראה לר' ע לפרש דאי לאו דלא שׂיר כלל קרקע לימא ליה עקור אילנך לאלתר ולכך זקוק הוא לשׂיר הקרקע ליניקת האילן ומיגו דנחת לשׂירא משׂיר נמי קרקע לזרוע סביב האילן וליטע אחר במקומו כשמשייר אבל גבי לוקח לא שׂיר למימר הכי מגו דזבין קרקע ליניקת האילן זבין נמי לזרוע סביב וליטע אחר במקומו שהמוכר מה שהוא רוצה מוכר ומה שרוצה משׂיר אבל הלוקח אינו קונה מה שרוצה אלא מה שהמוכר רוצה למכור לו וא"ת דהשתא משמע דטפי משׂיר קרקע עם האילן ממה שמשייר דרך לבור וזות ולעיל משמע דאי לאו דרב הונא הוה אמינא מכר קרקע ושׂיר אילנות שנים אין לו קרקע אפילו לרבנן כדמסיק דאי נפלי הדר שתיל להו ואמאי הא לרב' כשמשייר בור וזות יש לו דרך א"כ כ"ש שיש לו קרקע עם האילנות ששייר כדפי' וי"ל דה"ה מעיקרא דלא ידעינן טעמא דמיגו דנחת לשׂירא משׂיר טפי דרך לבור וזות לפי שהוא צריך יותר דרך לבור וזות ממה שצריך לקרקע בשביל האילן אבל השתא דאשמועינן רב הונא טעמא מיגו דנחת לשׂירא שׂיר טפי קרקע עם האילן מדמשׂיר דרך עם בור וזות דהא ודאי ביניקת האילן משׂיר טפי מדרך לכולי עלמא שאינו רוצה לקצו לאלתר: ואי סלקא דעתך שׂירי משׂיר כו' תימה לר' ע ולר' ת דמ"ה לאו מדנפשיהו ינקי דלא שׂיר אלא חוצה לו כמלא אורה וסלו כדאמרינן בפרק הספינה (לקמן דף פב.) והאילן יונק ט"ז אמה וי"ל דלא מפליג ר' ש ואמר אפילו חרוב ושקמה שענפיו יוצאים חוץ לט"ז אמה קאמר דהקדיש ואמאי הא לא ינקי משדה הקדש שקנה כל הקרקע שתחת ענפיו וחוצה להן כמלא אורה וסלו א"כ כשהוא מוכר לאחרים לא קנה הלוקח אלא חוצה להן כמלא אורה וסלו אבל הכא כשמשייר לעצמו משׂיר כל צורך יניקת האילן: מדנפשיהו קא ינקי. תימה מאי קשיא ליה נהי דגבי מכר אמר דמשׂיר קרקע בהדי אילן גבי הקדש לא משׂיר דמקדיש טפי בעין יפה מקדיש ממוכר וכי האי גוונא פריך לקמן לר' ש אליבא דמ"ה דמקדיש אילן אחד לא הקדיש קרקע אי אליבא דר' ע האמר מוכר בעין יפה מוכר לענין דרך כל שכן מקדיש דמקדיש טפי בעין יפה הוא מקדיש להיות קרקע קדושה לגבי אילן

אע"ג דבמכר אין הקרקע מכורה עם האילן דכן צריך לפרש כדפרישית בחזקת הבתים (לעיל דף לו: ד"ה ממשע) והיה ר"י מתוך דהבא לא בעי לשנויי הכי משום דאית לן לדמויי הקדש או למכר או למתנה וא"כ לא הוה דמי לחד מינייהו דבמכר משייר בהדי אילן קרקע ולמתנה נמי לא דמי דבמתנה נתן את כולן אבל לקמן פריך שפיר דכיון דסבר ר"ע דמוכר בעין יפה מוכר א"כ מקדיש בעין יפה מקדיש כמו במתנה דבמתנה נמי הוי דינא דכי יהיב ג' אילנות בזה אחר זה יהיב נמי קרקע וחזר בו ר"י דא"כ מגופה דמתניתין תפשוט דר"ש דלא כר"ע דבמתנה לכולי עלמא נתן את כולן ובהקדש קאמר ר"ש דלא הקדיש את כולן ובמסקנא נמי מפרש דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר פירוש די לכם אם תעשו עין יפה דהקדש מעט יותר ממכר והקדיש כל הקרקע ולא תאמרו בהקדש בעין יפה כמו במתנה ואומר ר"י לר"ש דודאי דלא עביד בהקדש כמו במתנה אין נראה לגמרא שיהא בהקדש עין יפה טפי ממכר אלא פורתא דהיינו לענין שאם הקדיש אילן הקדיש נמי קרקע אף על גב דבמכר לא מכר קרקע עם האילן אבל עין יפה כולי האי שיהא קרקע של החרוב קדוש בהדי שדה כולי האי אין לנו לעשות עין יפה לר"ש והשתא לפירוש זה משמע דאית לן למימר טפי כשמוכר אילן שיהא קרקע הצריך לאילן מכור עם האילן מדנימא כשמוכר שדה שיהא קרקע הצריך לאילן המשויר מכור עם השדה ותימה דמשמע דאי לאו מילתא דרב הונא הוה אמינא מוכר קרקע ושייר אילנות לפניו אין לו קרקע אלא מכר הקרקע הצריך לאילן בהדי שדה אע"ג דכשמוכר אילן לא מכר קרקע הצריכה לאילן וי"ל דהיינו משום דאי לאו דרב הונא הוה ס"ד דכשמוכר שדה ושייר אילן מכר כל השדה אף הצריך לאילן ששם שדה על הקרקע יותר ממה ששם אילן על הקרקע הצריכה לו אבל השתא דאשמעינן רב הונא דשם שדה לא מהני ליה לאזדבונא בהדי שדה משום דנחת לשיורא סברא היא למשדייה בתר אילן המשויר לפי שהיא צריכה לאילן מבתר שדה המשויר וא"ת אכתי והא במסקנא דשמעתין אמר לדבריהם דרבנן קאמר דאודו לי מיהא דלא ליהוי הקדש כמו מתנה אלא לכל היותר לא הקדיש אלא חרוב וסדן ובהכי הוי מקדיש בעין יפה טפי ממכר ואע"ג דבמכר לא מכר חרוב ולא קרקע הצריך לו כשהקדיש הקדיש כל הקרקע ולכך הקדיש גם החרוב וכמו שאמר ר"ש לרבנן כן נאמר עתה אליבא דר"ש כל זמן שלא ידע הברייתא דמיתתי מינה דלא הקדיש טפי ממכר ואומר ר"י דאע"ג דקאמר הכי ר"ש לרבנן במסקנא מכל מקום נראה לגמרא דוחק לר"ש לומר שישבור דכולי האי מקדיש בעין יפה טפי ממכר. ר"י: רב הונא כרבנן פשיטא. תימה לרשב"א מנין פשיטא לו זה ע"כ היינו משום דלרבנן יש לו דרך במשייר בור ודות וכל שכן כשמשייר (תוספות)

א

-

עב

דף

ומי מצית מוקמת לה לר' שמעון כר' עקיבא והא תניא הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם לפיכך כשהוא פודה פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף פחות מכאן או יותר על כן או שהקדישן בזה אחר זה הרי זה לא הקדיש לא הקרקע ולא את האילנות שביניהם לפיכך כשהוא פודה פודה את האילנות בשויהן ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשויהן וחוזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף מני אי רבי עקיבא הא אמר מוכר בעין יפה מוכר וכל שכן מקדיש אי רבנן הא אמרי מוכר הוא דבעין רעה מוכר אבל מקדיש בעין יפה מקדיש אלא פשיטא דבי שמעון היא ורבי שמעון אליבא דמאן אי אליבא דר"ע הא אמר מוכר בעין יפה מוכר וכל שכן מקדיש אלא פשיטא אליבא דרבנן וקא סבר ר"ש כי היכי דמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ומשייר ארעא

רש"י האילנות אבל הזקינו אין לו קרקע דומיא דבור ודות דאי נפיל הבור והדות ואי אפשר לתקנו אין לו עוד דרך ומעיקרא נמי הוה ידעינן דלחתא רב הונא לשמועינן דאי נפלי דער שהיל להו אבל גמרא לא הוה מסיק אדעתיה שיש קום חידוש בדברי רב הונא אלא הוה ופילו לר"ע כו' והלכך כיון דליתא להאי אפי' הוה פריך פשיטא: ומי מצית מוקמת ליה ר"ש כר"ע. ולמימר דבעין יפה מקדיש: ג' אילנות. חשיבי שדה האילן והקדיש קרקע עמיהן כל הצריך ליניקתם ובנטיעות מיירי דליבו באילנות זקנים אמרו בלא יחפור דבית סאה כריך לשלשה: ממטע י' לבית סאה. דהיינו מאתן וחמשין לכל חד כדאמרן בלא יחפור (לעיל דף כו:): ואע"ג דלגבי מוכר שלשה אילנות אמרינן שיעורא לקמן בהמוכר את הספינה (דף פב:): והוא שנטועין מד' אמות ועד ט"ז' ההם בדעת מוכר תליא מילתא וזהו דעתו להקנות לו הצריך לו ללקיטת פירותיו ביניהן וחולא להן כמלא אורה וסלו כדאמרי' ההם אבל הכא ביניקה תליא מילתא: ואת האילנות. קטנים שביניהן; וכשהוא פודה. אינו כריך לפדות האילנות בשויהן והקרקע כפי חשבון הכתוב בפרשה (ויקרא כז) ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף הכל פודה ביחד לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בני' שקל כסף דהיינו לבית כור סלע ופונדיון לשנה שזהו חשבון נ' שקל כסף למ"ט שני יובל אלא שיש פונדיון יותר בשביל הכרע דמפרש בערכין דהסלע לא הוי אלא מ"ח פונדיונין: פודה בית זרע כו'. דכתיב בקרא ואם משדה אחוזתו וגו' ואילנות בכלל שדה כדנפקא לעיל (דף סט:): מויקס שדה עפרון: פחות מיכן. חשיב יער וסופו ליתלש: או יותר מיכן. אין הקרקע כריך להן והוי כמקדיש אילן אחד שאינו מקדיש קרקע וכי האי גוונא נמי תניא גבי מוכר ג' אילנות בפרק המוכר את הספינה: בזה

אחר זה. לא היה דעתו להקדיש קרקע: פודן בשוייהו. כדון כל הקדש שלא נאמר חשבון חמשים שקל כסף אלא במקדיש שדה אחוזה אבל באילן בלא קרקע לא נאמר: ה"ג ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כו'. לא מיבעיא היכא דהקדיש את האילנות בזה אחר זה ושזב לא הקדיש את הקרקע פודן בשוייהו אלא אפילו חזר והקדיש את הקרקע אחר שהקדיש האילנות בזה אחר זה שאינו פודם עם הקרקע דהא מעיקרא קדשו למיניהו וכשהקדיש שזב את הקרקע לריך לפדות גם את הקרקע סלע ופונדיון לשנה לכל פדיון האילנות בשוייהו דשני הקדשות הן זה הוקדש למנוי וזה לפי חשבון חמשים ואין לנו להפסיד הקדש דמי האילנות לאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ומשעה שהוקדשו ראוין לפדות בדמיהן בלא קרקע: מני. הך ברייתא דקתני פודן בשוייהו דמשמע דאפילו מקום האילנות לא הקדיש אלא בעין רעה הקדיש אילנות בלא קרקע היכא דלא הקדיש ג' ביחד: אילימא ר"ע האמר בעין יפה מוכר. וסבירא ליה דמוכר שני אילנות יש לו קרקע ללוכה להיות ליה מתני' דהמוכר את הספינה להלוכה שני אילנות בתוך של חצירו אין לו קרקע אלא רבנן היא כדפרישית לעיל וכל שכן לר"ע מקדיש ב' אילנות או ג' בזה אחר זה דיש לו מיהא להקדש מקום האילנות ויפדו אגב קרקע לפי חשבון בית זרע חומר שעורים: ואי רבנן. דפליגי עליה דר"ע היא האמרי מוכר בעין רעה מוכר: אבל מקדיש כו'. דקתני סיפא בל"א במוכר כו': אלא פשיטא ר"ש היא. דשמעינן ליה במתני' דמשוי דין מוכר כמקדיש שלא הקדיש בור וזות וגת ושזב בכלל שדה ואשמועינן הכא דס"ל נמי דמכל וכל הוי מקדיש בעין רעה דהיכא דמקדיש אילן לא הקדיש מקומו: ור"ש אליבא דמאן. מרבתיו שהרי מתלמידי ר"ע היה כדאמרין (יבמות דף סב: ע"ג) עד שזב רבי עקיבא אלא רבותיו שדכרום ושנאה להם רבי יהודה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי נחמיה כו': אלא פשיטא אליבא דרבנן דר"ע היא. והאי בל"א במוכר כו' רבנן דר"ש האמרי ליה אבל לר"ש כי היכי דפליגי רבנן ור"ע במוכר פליגי נמי במקדיש וקסבר ר"ש דין גבוה לרבנן דר"ע כדון הדיוט: אף מקדיש נמי בעין רעה מקדיש. אלמא לא מצינו לתרוי' לעיל ר"ש אליבא דר"ע והדרן קושין קמייחא לדוכתה דשמעינן ליה לר"ש דהמקדיש את השדה הקדיש חרוב משום יניקה שדה הקדש ללא שייר ארעא לעלמנו ללוך החרוב אלא בעין יפה הקדיש וה"ה למוכר דשייר אילנות לפניו וקשיא לרב הונא ומיהו לר"ש נמי קשיא דידיה אדדיה כדפריך לקמן דלעיל אמר עין יפה גבי הקדש והכא אית ליה עין רעה אף שיטת הגמרא עתה להקשות לרב הונא ומתכוין להעמיד קושיא ראשונה שפירץ רב הונא ור"ש כר"ע ואנו העמדנו דלית ליה הא דר"ע ותיהדר קושיא לדוכתה ומשייר ארעא לא גרם דמשמע שמתכוין הגמרא להקשות דר"ש אדר"ש דהכא שמעינן ליה עין רעה והלכך משייר ארעא גבי מקדיש קרקע ושייר אילנות לפניו ולעיל שמעינן דלא שייר כדדייקין מדקאמר הואיל ויונקין כו' דא"כ מאי האי דקאמר תו ואלא קשיא כו' אלא לרב הונא מקשיין כדפרישית (ה"י)

תוספות אילן ומשום הכי פשיטא ליה אלמא מסתברא דמשייר טפי קרקע בהדי אילן מדמשייר דרך בהדי בור וזות והא בלוקח הוי איפכא לרבי עקיבא דיש לו דרך. כשקנה בור וזות וקנה אילן אין לו קרקע ואר"י דפשיטא ליה טעם דנחית לשוירא אליבא דרבנן אפילו בלא רב הונא ידעינן דטעם דנחית לשוירא מהני לרבנן למשייר קרקע בהדי אילן כמו דרך בהדי בור: ואת האילנות שביניהם. כגון אילנות סרק ומשום אותן אילנות לא חשבינן להו רצופין דכיון שאין טוענים פירות עומדים ליעקר טפי מן השאר כדאמרין בהמוכר את הספינה היה אריס ביניהם מהו כו' א"ל קני פי' דלא חשיב רצופין: אלא פשיטא אליבא דרבנן וקסבר כי היכי דמוכר כו'. אבל כר"ע לא מצית לאוקמה דהא דכיון דנחית לעין יפה במוכר אית לן למימר דמקדיש בעין יפה טפי מקדיש אבל השתא דסבר כרבנן דלא נחתי כלל במכר לעין יפה אתי שפיר דלית ליה בהקדש נמי עין יפה: מדמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש. פירש רבינו שמואל דפריך לרב הונא דאמר לרבנן דמשייר קרקע בהדי אילן דהכא אשכח דר"ש סבר כרבנן ואפילו הכי לא משייר קרקע כשמשייר חרוב דקאמר דינקי משדה הקדש והא דקאמר אלא קשיא פירוש אדקשיא לך מר"ש לרב הונא תקשי לך דר"ש אדר"ש גופיה היכי מצי למימר כרבנן ותימה דהו"ל למימר וליטעמיך ועוד דמעיקרא פריך אי כרבנן פשיטא דמשייר קרקע בהדי אילנות לזרוע והשתא פריך דלרבנן נמי לא משייר קרקע דהא ר"ש כרבנן סבירא ליה ונראה לרבינו יצחק דלא פריך לרב הונא כלל אלא אדרבה בא לקיים דבריו הראשונים הא דאמרין אפילו לרבי עקיבא כו' והכי קאמר ומי מצית מוקמת ר"ש כר"ע והא ע"כ ר"ש כרבנן ולרבנן פשיטא דמשייר ארעא כדקאמר לעיל וא"כ תקשי דר"ש אדר"ש דהיכי קאמר ר"ש דינקי משדה הקדש אלא ע"כ ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר וא"כ אתי שפיר נמי הא רב הונא דקאמר ואפילו לר"ע כו' דאתיא מילתיה דרב הונא אפילו כר"ע דלדידיה נמי לדבריהם דרבנן קאמר והא דאמר ואלא קשיא ה"פ ואלא קשיא דר"ש אדר"ש ומאי משני ורשב"א פירש דלא פריך אלא לרב הונא דאי לאו דרב הונא לא קשיא מידי דר"ש אדר"ש אלא משום דאמר רב הונא דאי נפלי הדר שתיל להו הוא דקשיא לן דר"ש אדר"ש דכיון דסבר ר"ש כרבנן א"כ לא ינקי משדה הקדש אבל אי אמרת דאי נפלי לא הדר שתיל להו אע"ג דר"ש כרבנן מ"מ ינקי משדה הקדש דכיון דאי נפלי חל ההקדש מאליו שתמא דמתא דעתיה שיקדשו חרוב וסדן בהדי קרקע והיינו דקאמר ואלא קשיא כלומר לרב הונא דאמר אי נפלי הדר שתיל להו הדרא קושיא לדוכתה אמאי קאמר ר"ש הואיל וינקי משדה הקדש: ומשייר ארעא. פירש רבינו שמואל דלא גרסינן ליה ועל חנם פירש כן דמנא ליה דסבר דבעין רעה מקדיש אי לאו מאי דקתני בזה אחר זה לא הקדיש קרקע והיינו דמשייר ארעא ולמאי דפרישית נמי בחזקת הבתים (לעיל דף לז:): דמוכח דבעין רעה מקדיש מדלא קתני ברישא דפודה וחוזר ופודה יש לפרש נמי ומשייר ארעא כלומר דהא פשיטא לך דלרבנן דמשייר והיכי

קאמר ר"ש לעיל דלא משייר: (תוספות)

ואלא קשיא הואיל ויונקין משדה הקדש אלא רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי כי היכי דמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ושיורי משייר לדידכו אודו לי מיהא דלא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה ואמרי ליה רבנן לא שנא במאי אוקימתא לה כרבי שמעון אימא סיפא ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כשהוא פודה את האילנות בשוייהן וחוזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואי ר' שמעון ליזיל בתר פדיון וניפרקו אגב ארעייהו דהא שמעינן ליה לר"ש דאזיל בתר פדיון דתניא מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואחר כך מת אביו מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל [ויקרא כז-כב] ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאין ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי רבי יהודה ורבי שמעון רבי מאיר אומר מנין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדיש מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה תלמוד לומר ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה ואילו רבי יהודה ורבי שמעון היכא דמת אביו ואחר כך הקדישה לא צריכי קרא כי אצטריך קרא היכא דהקדישה ואחר כך מת אביו מנא להו אי מהאי קרא אימא לכדדברי מאיר הוא דאתא אלא לאו משום דאזלי בתר פדיון אמר רב נחמן בר יצחק לעולם בעלמא רבי יהודה ורבי שמעון לא אזלי בתר פדיון והכא קרא אשכחו ודרוש א"כ לכתוב קרא ואם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו אי נמי שדה אחוזתו מאי אשר לא משדה אחוזתו את שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה אמר רב הונא חרוב המורכב וסדן השקמה תורת אילן עליו ותורת קרקע עליו תורת אילן עליו דהיכא דאקדיש או זבין שני אילנות והאי יש לו קרקע תורת קרקע עליו דלא מזדבן אגב ארעא ואמר רב הונא עומר שיש בו סאתים תורת עומר עליו ותורת גדיש עליו תורת עומר עליו דשני עומרים שכחה שנים והוא אינן שכחה תורת גדיש עליו דתנן עומר שיש בו סאתים שכחו אין שכחה אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש חרוב המורכב וסדן השקמה באנו למחלוקת רבי מנחם (בר) יוסי ורבנן

ר"ז והיינו דקפריך ואלא קשיא הואיל ויונקין כו' כמו וליטעמיך דלמקשי' לרב הונא תקשי' דר' שמעון דארכי שמעון דהכא שמעינן ליה בעין רעה מקדיש ולעיל קאמר הואיל ויונקין כו' דמשמע הכל הקדיש בעין יפה ולא שייר קרקע לחרוב שלו: ה"ג אלא ר"ש לדבריהם דרבנן כו'. ושינויא הוא דקא משני דלא תקשי למאי דאמר רב הונא ואפילו לרבי עקיבא כו' ולא תקשי נמי דר"ש דר' שמעון כו': מקדיש נמי בעין רעה מקדיש. דאפי' במה שהקדיש משייר לעצמו וכיון דלא הקדיש חרוב וסקמה לא הקדיש נמי קרקע הכריך לו כמו גבי מוכר ושייר אילנות לפניו יש לו קרקע אפי' לר"ע כמו שאמר רב הונא וכל שכן לרבנן: אלא לדידכו. דאית לכו בעין יפה יותר מדאי גבי הקדש אפי' להקדיש בור וגת שאינם בכלל שדה די היה לכם איכו עשייתם מקדיש כמוכר לר"ע למימר ביה עין יפה לגבי מאי דמקדיש בהדיא כגון המקדיש את השדה הקדיש כל הקרקע כולו בעין יפה ולא שייר מן הקרקע כלום ללורך חרוב שלו נמלא יונק מן ההקדש וקדש אכל בור ודות ושוכך וכל הגך דאמרן לעיל דאינן בכלל שדה לא ליקדשו שהרי אין דעתו להקדיש יותר מממה שהוא מפרש: ואמרי ליה רבנן לא שנה. כלומר לא חשו לדבריו דהא קאמרי הקדיש את כולן דמדמו ליה לנותן מתנה שנותן ומקדיש בעין יפה כל מה שבשדה הואיל ושייר גביה דשדה פורתא ומהשתא מיתוקמא מילכתיה דרב הונא אפילו כרבי עקיבא כדאמרן מעיקרא: ליזיל בתר שעת פדיון. דהא עכשיו הכל קדוש אילנות בהדי קרקע והכל קרוי שדה: דהא שמעינן ליה כו'. וסברא בעלמא היא והכי משמע ליה קרא ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה ערכך עכשיו בשעת פדיון בית זרע חומר שעורים וגו': המקדיש שדה מקנה פודה בשוייו כלכתיב בהדיא בפרשה אכל בשדה אחוזה קנב הכתוב זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: ואחר כך מת אביו. וכ"ש אם מת אביו תחלה ואחר כך הקדישה דבשעת הקדשה כבר היתה שדה אחוזה ממש: כשדה אחוזה. לפדותה בסלע ופונדיון לשנה: ואם את שדה מקנתו וגו'. וסיפיה דקרא ונתן את הערכך: שדה שאינה ראויה. בשעת הקדש להיות שדה אחוזה היום ולמחר כגון שלקחו מאחר אי נמי מאביו ולא מת קודם היוכל וקא ס"ד השתא דקרא לא כמר דייק ולא כמר דייק אלא לפי סברה דבריהן מפרשים הפסוק דס"ל לרבי שמעון דלזלינן בכל הקדשות בתר שעת פדיון כקנין כל דבר שאין לוקחין את החפץ אלא לפי שווי בשעת מקחו: שהיא שדה אחוזה. בשעה שהקדישה דאילו לא מת אביו היתה חוזרת ביוכל לאביו כדכתיב בשנת היוכל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו ועתה כשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה ויחזור לו ביוכל אבל הקדישה ואח"כ מת אביו ס"ל לר"מ דאינה כשדה אחוזה: לכד"מ הוא דלתא. דמרבוי אחד אין כך לרבות אלא ההוא דדמי טפי לרבוויי אלא ולאן משום דאזלי דכיון דקדשו אילנות לדמיהן אין לנו להפסיד הקדש: א"כ. כד' מאיר דלא ריבה הכתוב דין שדה אחוזה אלא מת ואח"כ הקדיש: ה"ג לכתוב קרא אשר לא שדה אחוזתו מאי משדה. דהכי משמע קרא ואם את השדה מקנה שאינה מקנת שדה אחוזה אבל אם היא שדה אחוזה מקנת דהיינו הקדישה ואח"כ מת אביו דכמעט קנוי היא בכלל שדה אחוזה בשעת הקדש שהרי יכולה להיות

שדה אחוזה אם ימות קודם היוכל ולעולם בחר שעת הקדש אזיל: יש לו קרקע. כדן הקונה שלשה אילנות בחוך של חצירו לחשיבותו ללא תגרע כחו: ללא מיזדבן אגב ארעא. כדתנן במתני' ואם היו שני אילנות והאי חרוב האילנות מכורין והאי אינו מכור ומשום רישא נקט סיפא: תורת עומר עליו. כשיש עמו שנים מנטרפין לשלשה עמרים ולא הוה שפחה: שני עומרים שפחה שלשה אינו שפחה. בספרי מפיך ליה מהאי קרא ושפחת עומר בשדה (דברים כד) ולא גדיש וגם עומר שיש בו סאתים מפיך ליה התם מדכתיב לקחתו למעוטי האי דאינו ניקח בפעם אחת יפה: תורת גדיש עליו. דאפילו כשהוא לבדו אינו שפחה כדדרשין בספרי עומר ולא הגדיש: חרוב המורכב וסדן השקמה. אם קדוש בכלל שדה אם לאו באלו למחלוקת ר' מנחם בר' יוסי ורבנן דלרבנן קדשי דבעין יפה מקדיש כדתנן במתניתין ורבי מנחם בר' יוסי כרבי שמעון דבעין רעה מקדיש לא קדיש שיונה מן השדה לא קדיש דבעין רעה כל כך הקדיש את השדה ששייר מן השדה לאורך יניקת חרוב שלו וכדפרישית לעיל רבי שמעון דלדבריהם דרבנן קאמר להו כו' והכי הוה שמוע ליה ריש לקיש מרבותיו דרבי מנחם ברבי יוסי סבירא ליה כרבי שמעון: (רש"י)

תוספות הכי גרסינן ואילו רבי יהודה ור"ש הקדיש ואח"כ מת אביו כשדה אחוזה דמיא. ולא גרסינן היכא דמת אביו ואח"כ הקדישה לא צריך קרא דשפיר צריך קרא לכך אלא ר' יהודה ור"ש דידעי מסברא דהוא הדין הקדישה ואח"כ מת אביו משום דאזלי בתר פדיון אלא בהשולח (גיטין דף מח). גרסינן ליה והסופרים טעו וכתבו גם כאן: קרא אשכחו ודרוש. ה"ע הוה מצי למדחי דבהא פליגי רבי יהודה ור"ש. סברי קנין פירות לאו פירות ולא איצטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה דהא לגמרי הוה שדה אחוזה דהא בחיי האב לא היה לו כי אם פירות ולא איצטריך קרא אלא להקדישה ואח"כ מת אביו ולא משום דאזלי בתר פדיון ורבי מאיר סבר כקנין הגוף דמי ואיצטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה שלא ירש כלום דמעיקרא נמי היתה שלו והכי הוה בעי לאוקמי פלוגתא בסוף השולח (שם): לדבריהם דרבנן. ולא מצי למימר דסברא דנפשיה קאמר דהא לדידיה אפילו הקדיש אילן לא הקדיש קרקע כדקתני בברייתא כ"ש דלא הקדיש עם השדה קרקע הצריך לאילן כדפרישית לעיל: (תוספות)

דף עג א

ולימא מחלוקת רבי שמעון ורבנן הא קמ"ל דרבי מנחם בר' יוסי כר' שמעון סבירא ליה:

רש"י ולימא מחלוקת ר"ש ורבנן. והוה משמע לן דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו כדאמרן לעיל דאי ממתני' הוה אמינא דבחרוב ושקמה מודי להו כדקתני בהדיא אלא חרוב המורכב כו' משמע דבחרוב וסדן מודי להו ר"ש לרבנן: הא קמ"ל כו'. הא עדיפא ללאשמועינן דהיא דר"ש ממילא שמעינן ליה לדבריהם דרבנן קאמר להו כדדייקין מצרייתא לעיל: (רש"י)

פרק חמישי - המוכר את הספינה

מתני' המוכר את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין ואת כל המנהיגין אותה אבל לא מכר את העבדים ולא את המרצופין ולא את האנתיקי ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין: **גמ'** תורן איסקריא וכן הוא אומר **[יחזקאל כז-ה]** ארז מלבנון לקחו לעשות תורן עליך: נס אדרא וכן הוא אומר **[יחזקאל כז-ז]** שש ברקמה ממצרים היה מפרשך להיות לך לנס: עוגין תני רבי חייא אלו עוגינין שלה וכן הוא אומר **[רות א-ג]** הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש: מנהיגין א"ר אבא אלו המשוטין שלה וכן הוא אומר **[יחזקאל כז-ג]** אלונים מבשן עשו משוטיך ואבע"א מהכא **[יחזקאל כז-כט]** וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט ת"ר המוכר את הספינה מכר את האיסכלה ואת בור המים שבתוכה רבי נתן אומר המוכר את הספינה מכר את הביצית סומכוס אומר המוכר את הספינה מכר את הדוגית אמר רבא ביצית היינו דוגית רבי נתן בבלאה הוה קארי לה בוצית כדאמרי אינשי בוציאתא דמיאשן סומכוס

דבר ארץ ישראל קארי לה דוגית כדכתיב [עמוס ד-ב] ואחריתכן בסירות דוגה: אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא האי גלא דמטבע לספינה מיתחזי כי צוציתא דנורא חיוורתא ברישא ומחינן ליה באלוותא דחקיק עליה אהיה אשר אהיה יה ה' צבאות אמן אמן סלה ונייח אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלא תלת מאה פרסי זימנא חדא הוה אזלינן באורחא ודלינן גלא עד דחזינן בי מרבעתיה דכוכבא זוטא והויא לי כמבזר ארבעין גריוו בזרא דחרדלא ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבליה ורמי לה גלא קלא לחברתה חבירתי שבקת מידי בעלמא דלא שטפתיה דניתי אנא ונאבדיה א"ל פוק חזי גבורתא דמריך מלא חוטא חלא ולא עברי שנאמר [ירמיה ה-כב] האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתני חול גבול לים חוק עולם ולא יעברנהו אמר רבה לדידי חזי לי הורמין בר לילית כי קא רהיט אקופיא דשורא דמחוזא ורהיט פרשא כי רכיב חיותא מתתאיה ולא יכיל ליה זמנא חדא הוה מסרגאן ליה תרתי כודניתי וקיימן

רש"י מתני' המוכר את הספינה. סהם: תורן ונס ועוגין וכל המנהיגין. בגמ' מיפרשי: עבדים. שיך לו לבעל הספינה להנהיגה ולשמור פרקמטיא שלו שבתוכה: מרזופין. לתת בתוכן האנחתיקי דהיינו פרקמטיא של ספינה כדמפרש בגמ' וכל הני נמי ליתנהו בכלל הקדש שאם הקדיש את הספינה לא הקדיש את חלו מדלח קתני לה בפירקין דלעיל דהיינו טעם דכל הני דחשיבנא בפירקין דלעיל בית המרחץ בית הכד ועיר וקדה כוליהו מקרקעי נינהו וכל הני דחשיב לא מכר בטלים קאת אגב לגבי הקדש ומתנה וחלוקת אחין אבל הני דהאי פירקא מטלטלי נינהו לא שניא מכר ולא שניא מתנה והקדש כולן שוין בהנהו דלא מכר שכסם שלא מכר כמו כן לא הקדיש ולא נתן: גמ' אסקריא. מש"ט שפורשין עליו את הוילון בראש הספינה: וכן הוא אומר ארז מלכנון כו'. ראייה לדבר דתורן דמתניתין היינו אסקריא שהאסקריא מארז או מאיכין גבוה עושין אותה: אדרא. הוא הוילון שפורסים על התורן להוליך את הספינה ברוח וייל"א בלע"ז: וכן הוא אומר. דהיינו אדרא שעשוי מפשתים וקנבוס מין בגד: עוגינן. אנקר"ש של ברזל ומשליכין במים להעמיד הספינה במקום אחד: וכן הוא אומר. דעוגין דמתניתין לשון עכוב הוא כדכתיב הלהן תעגנה כמו תעגנה תתעכבו מלהנשא לבעל אלמא עוגין דמתני' היינו עוגין: משוטות. שקורין ריימ"א שמשוטטין בהן את הספינה: וכן הוא אומר. אלוניס מבשן עשו משוטיך. בספינה מיירי ביחזקאל וקחשיב תשמישי הספינה וכליה ומדקחשיב המשוטות ש"מ דעיקר תשמישי הספינה הן ונמכרין בכלל הספינה והלכך אמרי' דכל המנהיגין דמתני' אתא לרבייהו: כל תופשי משוט. אלמא עיקר הספינה על ידי תופסין משוטות דסד"א חבלים המושכין הספינה ליהו עיקר מנהיגין אבל משוטות לא מיזדבני קמ"ל: אסכלה. כש של הספינה שעולין בו ולשון יון הוא וכן פר"ח ורב האי: בור המים שבתוכה. נותנין בו מים המתוקין לפי שמי הים מלוחין: ביזית דוגית. היינו ספינה קטנה שקורין לספינה גדולה וכשרואין לעלות ליבשה נכנסין באתה קטנה מהגדולה שהגדולה אינה יכולה להתקרב אל שפת הים מפני עומקה הקו"י"ט בלע"ז ויש לויעזים בואל הרוב ללשון העברי: ביזיתא דמישן. מישן נהר קטן ואין מהלכין בו אלא בספינות קטנות ובמס' שבת אמרי' בפ' הזורק (דף קא.) הני ביזיתא דמישן כו': רבי נתן מבבל עלה: דוגית. על שם שלדן בה דגים דקלה היא על פני המים: ואחריתכן בסירות דוגה. בספינות קטנות כקדרות הקרויות דוגה וקלים על פני מים יוליכו אתם מהרה בגלות: אמר רבה אשתעו לי כו'. כל הני עובדי דקא חשיב משום מה רבו מעשיך ה' ומהן להודיע מתן שכרן של דיקים לעתיד לבא או לפרש מקראות האמורים בספר איוב המדברים בעופות גדולים ובהמות ודגים גדולים שכל שיחת תלמידי חכמים כריכה תלמוד: דמטבע. שרואה לטובע: אית ליה ברישא. שהולך לפניו: לויתא דנורא חיוורתא. אש לבנה ומלאך מזיק הוא: חלוחתא. מקלות כמו לא באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.) אמן אמן סלה. גרסינן: ונייח. מזעפו: בין גלא לגלא תלתא מאה פרסי. ומשום דאמר בסמוך ורמא ליה גלא קלא לחבריה איצטריך לאשמועינן דמשלש מאות פרסי שמעין קולות לחביריו: דלינן גלא. יותר משיעור גבהו השליכנו למעלה עד לרקיע אי נמי הבלא דרקיע נפיץ עד מהלך הרוב לחמש מאות שנה שיך מן הרקיע עד לארץ: מרבעתיה. שכינו: דכוכבא זוטא. כוכב קטן שקטנים: ביזרא. בית זרע ארבעים כור של חרדל דנפיץ משל שאר זרעים: מקלינן מהבליה. נשפס מחוס כוכב: ורמא ליה גלא. נתן קולו כלומר לעק כדוגמת תהום אל תהום קורא ושמא מלאכים הממונים עליהם הם: שבת מידי בעלמא כו'. מפני שהגביה כל כך היה סבור שיכל חוץ לשפת הים ושטף את העולם: ונחריביה. מפני עון הדור: א"ל. גלא לחבריה: פוק חזי גבורתא דמריך כו'. כלומר אין לי רשות ללאת: כמלא חוטא חלא. מלא רוחב חוטא איני יכול ללאת מן החוב: שנאמר האותי וגו'. גמרא האמר ליה: הורמין. בנו"ן גרסי' כך שמעתי מאבא מרי ואני שמעתי הורמין בזי"ן שד כדאמרי' בסנהדרין (דף לט.) מפלגא דתתא דהורמין: אקופי דשורא. על שיני התומה והאי עובדא להודיע דקותיו של הקב"ה שמרחם על בריותיו ואינו נותן רשות לאלו להזיקן וגם שלא ללאת בדרך יחיד: ורהיט פרשא. לפי תומו: ולא יכיל ליה. שהיה השד רץ ביותר ומיהו הפרש לא היה מתכוין לכך: סריגן. שהיה אוכף וסרגאן נתונין על הפרדות: (כ"ט)

תוספות מתני' המוכר את הספינה. ולא את האנתיקי. משום סיפא דקתני בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה כולן מכורין נקט לה אבל משום רישא לא איצטריך דכיון דאשמועינן דמרצופין דכל שעה נשארים בספינה עצמה לא מכר כל שכן סחורה עצמה: (תוספות)

אתרי גישרי דרוגנג ושואר מהאי להאי ומהאי להאי ונקיט תרי מזגי דחמרא בידיה ומוריק מהאי להאי ומהאי להאי ולא נטפא ניטופתא לארעא ואותו היום [תהילים קז-כו] יעלו שמים ירדו תהומות הוה עד דשמעו בי מלכותא וקטלוהו אמר רבה לדידי חזי לי אוריאלא בר יומיה דהוה כהר תבור והר תבור כמה הוי ארבע פרסי ומשאכא דצואריה תלתא פרסי ובי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא רמא כופתא וסכר ליה לירדנא ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזיא לי ההיא אקרוקתא דהויה כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הויה שתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק יתיב באילנא תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא בר שמואל אי לא הואי התם לא הימני ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינן ההוא כוורא דיתבא ליה אכלה טינא באוסיי' ואדחוהו מיא ושדיוהו לגודא וחרוב מיניה שתין מחוזי ואכול מיניה שתין מחוזי ומלחו מיניה שתין מחוזי ומלאו מחד גלגלא דעיניה תלת מאה גרבי משחא וכי הדרן לבתור תריסר ירחי שתא חזינן דהוה קא מנסרי מגרמי מטללתא ויתבי למבנינהו הנך מחוזי ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינן ההוא כוורא דיתבא ליה חלתא אגביה וקדח אגמא עילויה סברין יבשתא היא וסלקין ואפינן ובשלינן אגביה וכד חס גביה אתהפיך ואי לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה טבעין ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא תלתא יומי ותלתא לילוותא איהו בזקיפא ואנן בשיפולא וכי תימא לא מסגיא ספינתא טובא כי אתא רב דימי אמר כמיחם קומקומא דמיא מסגיא שתין פרסי ושאדי פרשא גירא וקדמה ליה ואמר רב אשי ההוא גילדנא דימא הויה דאית ליה תרי שייצי ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזינן ההוא ציפרא דקאים עד קרצוליה במיא ורישיה ברקיע ואמרין ליכא מיא ובעינן לחות לאקורי נפשין ונפק בת קלא ואמר לן לא תיחותו הכא דנפלת ליה חציצא לבר נגרא הא שב שני ולא קא מטיא אארעא ולאו משום דנפשי מיא אלא משום דרדפי מיא אמר רב אשי ההוא זיז שדי הוה דכתיב [תהילים נ"א] וזיז שדי עמדי ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא וחזינן הנהו אוזוי דשמטי גדפייהו משמנייהו וקא נגדי נחלי דמשחא מתותייהו אמינא להו אית לן בגויכו חלקא לעלמא דאתי חדא דלי גדפא וחדא דלי אטמא כי אתאי לקמיה דרבי אלעזר אמר לי עתידין ישראל ליתן עליהן את הדין (סימן כעפרא דתכילתא טרקתיה עקרבא לסלתיה) ואמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא ואיתלוי בהדן ההוא טייעא דהוה שקיל עפרא ומורח ליה ואמר הא אורחא לדוכתא פלן והא אורחא לדוכתא פלן אמר' ליה כמה מרחקינן ממיא ואמר לן הבו לי עפרא יהיבנן ליה ואמר לן תמני פרסי תנינן ויהיבנן ליה אמר לן דמרחקינן תלתא פרסי אפכית ליה ולא יכילית ליה אמר לי תא אחוי לך מתי מדבר אזלי חזיתניהו ודמו כמאן דמיבסמי

רס"ז אחרי גישרי דרוגנג. שם אותו הגהר והיו רחוקין זה מזה והיה מדלג מפרדה זו לפרדה זו: תרתי כסא דחמרא. שניהם מלחים יין והיה מוריק תריויהו ביחד זה בתוך זה כהדי דקמשוור ואינו נשפך רפי' טפה אחת ואע"פ שהיה אותו יום רוח סערה שהיו עולין יורדי הים באניות עד לשמים ויורדין עד תהומות מכח הרוח ואף על פי כן לא נפלה טפה לארץ: יעלו שמים וגו'. פסוק הוא גבי יורדי הים כספר תהלים: ה'ג שמעין בי מלכא וקטלוהו. בי מלכא דשידי שאין דרכו של עד להראות לבני אדם והרגוהו מפני שהיה מגלה סודם ואית דאמר בי מלכא קיסר שהיה ירא שלא יטול המלכות ממנו שהיה אותו עד מאדס הבא על השידה והיה דר בין האנשים: אוריאלא בר יומא. ראש בן יום אחד לאותו היום נולד: כי הר תבור. כן היה גדול: בי מרבעתא דרישיה. מקום הנחת ראשו כשקובע על הקרקע: רמא כופתא. הטיל ריעי וסכר הריעי לירדנא לפי שעה עד שמשסוהו המים מעט מעט: אקרוקתא. לפרדע: כאקרא דהגרוניא. גדול היה כאותו כרד: ואקרא דהגרוניא כמה הוה שיתין בתי. הגמרא קאמר ליה: אתא תנינא. רבה קאמר ליה: פושקנצא. עורב נקבה: באילנא. על ענף אחד כדרך העופות: לא הימני. לא האמנתי: כוורא. דג: אכלה טינא. שרץ קטן: באוסייה. בנחיריו של דג נכנס השרץ ונראה לי דהיינו כילבית כדאמר' בעלמא (שבת עז: ע"ש) שלשה אימות הן חלש על הגבור אימת כילבית על ליתן: ואדחוהו מיא. הדחיוהו המים והשליכוהו כדרך ים שאינו סובל דבר מה: חרבו מיניה שיתין מחוזי. שהשליכו על שנים כרכים ושיבדן כולן שהיה גדול כל כך: ואכלו מיניה שיתין מחוזי. בעודנו לח: ומלחו מיניה שיתין מחוזי. אחרים שהיו רחוקים משם ומלחו ממנו ונשארוהו למקומן: מחד גלגלא דעיניה. מגלגל עינו לקחו שמן תלת מאה גרבי: לשנה אחת הוה מנסרי. לבנות מעממות הדג אותו מחוזי שהפילו: חלתא אגביה. שהיה חול נקבץ על גבו: וקדחו. עשבים על החול: וסברין יבשתא. איי הים היא: שיאל. סנפירי: בין שיאל לשיאל. סנפירין בגב הדג אחת לכל הראש ואחת לכל הזנב: איהו בזקיפא. שהיה הולך כנגד הרוח ואנן אזלינן

בשיפולא כמו שהרוח הולך דמים של ים אינו נובעין אלף ע"י רוח הולכין בהן; כמיחס קומקומא דמיא. כשיעור שמחממים קומקומום של מים חמין; ופדי פרשא גירא. כשהיה שום אדם יורה בחץ ובקשת על שפת הים לאלף זה חזינו דקדמה לה ספינתא לגירא: גילנא. שם דג קטן הוא כלומר דג זה הוא מדגים קטנים שבים: תרי שילי. אבל שאר דגים שבים אינו להם אלף סנפיר אחת באמצע הגב: וחזינו להוא ליפרא כו'. גרסינן: אמרינן ליכא מיא. היינו סבורין שאינו עמוקים הואיל ולא קאי במיא אלף עד קראוליה: חילא. גרזן או מעלד: לבר נגרא. חרש עלים: ולאו משום דעמיקי מיא. מהלך שבע שנים לא הגיע החילא לקרקע אלף משום דרדיפי מיא מתוך חריפות הנהר לא היה נלכל עדיין ולא מחמת העומק בלבד: עמדי. ראשו מגיע לקיע: דשמי גדיפיהו. נופלות נוטה שלהן מרוב שומן: דליא לי גדפא. הגביהה לי הכנה רמז זה חלקך לעתיד לבא: ליתן עליהם את הדיון. שבתאחאס מהעכב משיח ויש להם ער בעלי חיים לאותן אווים מחמת שומן: טייעא. סוחר ישמעאל: והפכין. האי עפרא בהאי עפרא לנסותו אם היה בקי כל כך: אמר לי. ההוא טייעא תא ואחוי כך: הכי גרסי' אזלינן חזינהו ודמו כמאן דמיבסמי (רש"י)

תוספות הכי גרסי' לדידי חזי לי אוריאל בר ראימא דהוי כי הר תבור. פירוש עופר של ראם הבאר ומתרגמין עופר האילים אוריאל דאייאל וכן בסוף זבחים (דף ק"ג: ושם ד"ה אוריאל) דאמר התם בשלמא לר' יוחנן דאמר לא ירד מבול לא"י היינו דקם רימא התם אלף לר' רימא היכא קם א"ר ינאי גוראות הכניסו לתיבה ופריך והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי אוריאל דבר ראימא דהוי כי הר תבור ואי גרסי' אוריאל דימא היינו דג שבים א"כ מאי קשיא ליה האמרינן בפ' קמא דקדושין (דף ג.) לא נגזרה על דגים שבים. ר"ת ור"י: ואפיק כופתא. היינו רעי כדאמר בחלק (סנהדרין דף צח:) אחמיניה ואיתיב בטולא דכופתא דחמריה: ודמו כמאן דמיבסמי. מכאן משמע כמ"ד בחלק (שם דף קי:) מתי מדבר יש להן חלק לעולם הבא: (תוספות)

דף עד - א

וגנו אפרקיד והוא זקיפא ברכיה דחד מינייהו ועייל טייעא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו ולא הוה מסתגי לן אמר לי דלמא שקלת מידי מינייהו אהדריה דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי ליה אזלי אהדרתיה והדר מסתגי לן כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא למאי הלכתא עבדת הכי למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל איבעי לך למימני חוטין ולמימני חוליות א"ל תא אחוי לך הר סיני אזלי חזאי דהדרא ליה עקרבא וקיימא כי חמרי חוורתי שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא היה לך לומר מופר לך והוא סבר דלמא שבועתא דמבול הוא ורבנן א"כ אוי לי למה א"ל תא אחוי לך בלועי דקרח חזאי תרי ביזעי והוון קא מפקי קוטרא שקל גבבא דעמרא ואמשינה במיא ודעציתה בראשה דרומחא ועייליה התם וכי אפיק הוה איחרך איחרוכי אמר לי אצית מאי שמעת ושמעית דהוון אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי כל תלתין יומי מהדר להו גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה ותורתו אמת והן בדאין אמר לי תא אחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי שקלתא לסילתאי אתנחתא בכוותא דרקיעא אדמצלינא בעיתיה ולא אשכחיתה אמינא ליה איכא גנבי הכא אמר לי האי גלגלא דרקיעא הוא דהדר נטר עד למחר הכא ומשכחת לה רבי יוחנן משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינו ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא ודמיין עייניה כתרי סיהרי ונפוץ מיא מתרתי זימיה כתרי מברי דסורא רב ספרא משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינו ההוא כוורא דאפקיה לרישיה מימא והוה ליה קרני וחקיק עליה אנא בריה קלה שבים והוינא תלת מאה פרסי ואזילנא לפומא דליתן אמר רב אשי ההוא עיזא דימא הוא דבחישא ואית לה קרני רבי יוחנן משתעי זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא וחזינו ההוא קרטליתא דהוון קא מקבעי בה אבנים טובות ומרגליות והדרי לה מיני דכוורי דמקרי כרשא נחית

רש"י וגנו אפרקיד. שהיו שוכבין בפנים כהובות כשהיו יין: אפרקיד. פניו למעלה שפיני"ש בלע"ז: ועייל טייעא תותי ברכיה כו'. כלומר ראותי טייעא שהיה מהלך תחת ברכי המת רוכב על הגמל ורומחו בידו ולא היה נוגע בו בכרכיה וליכא לפרושי דגובה הכרכים כשיעור שיכול טייעא ללכת תחת ברכי המת ורומחו בידו ולא היה נוגע בו דאי שיעורא קאמר ולא ממש חזא מעשה הכי הו"ל למימר ועייל פרשא תותי ברכיה כו' אי נמי ועייל גברא: שקלי קרנא. כנף הטלית להביאו לפני חכמים ללמוד ממנו דין לילית אי כב"ש אי כב"ה כלתמן: ולא הוה מסתגי לן. בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין ליכך: כל אבא חמרא. רבה בר בר חנה היינו רבי אבא בר חנה וכמו כן רבינא כמו רב רבינא: חמרא. כלומר שוטה כחמור: סיכסא. שוטה כדאמרינן בחלק (סנהדרין דף ק:)

עבדקן סיכסון; למאזי הלכתא. פסקת ליה משום דבעית למיחזי אי הלכה כב"ק דפליגי במסכת מנחות (דף מא: דה"ר כמה חוטין הוא נותן ב"ק אומרים ארבעה וביה הלל אומרים שלשה וכמה תהא משולשלת כו': איבעי לך למימני חוטין וחוליות. מקמי דהיחזריה ותיחזי ותימא לן: חוליות. שלשה חוטין גדיל קרי חוליא במסכת מנחות: שנסבעתי. מן הגלות כדכתיב קראי טובא בנביאים: והוא. רבה בר בר חנה סבר דלמא שבעתא דמבול דכתיב אשר נסבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיה נד) אותה שבעה היה ראה להפר ויחריב את העולם במבול ולפיכך לא ראה להפרי: ורבנן. דקרו ליה סיכסא אמרי א"כ לא הוא ליה למימר אוי לי אלא משום דכלל ארסא לו א"כ: ביזעי. בקעים דכתיב ותבקע הארץ אשר וגו' (במדבר טז): קוטרלא. עשן: שקל גבבא דעמרלא. לקח גיזה אמר ושראה במים: איחרך איחרוכי. הנהו גבבי אע"פ שריווינ במים: אליה. הסכת ושמע: שמעית דקאמרי. שהרי ירדו חיים שאולה: כל תלחין יומיו. כל ראש חדש: כבשר בקלחת. שמהפכין אותו כדי שתתבטל: היכא דנשקי ארעא ורקיעא. מקום גבוה היה שם שנושקין יחד זה לזה ולא היו סוף העולם הוא מהלך חמש מאות שנים הוא ור"י אמלעיתו של עולם היא דכתיב (יחזקאל לח) יושבי על טבור הארץ והיינו מקומו של רבה בר בר חנה: סילתא. סל לחם שלי: דהדר. חוזר כדאמרינן בפסחים (דף קד:) גלגל חוזר ומזלות קבועים: ארסייה. נחיריו ל"א מתרתי זימיה מיא והיינו נמי נחירי: מבדי דסורא. נהרות שסורא: בריה קלה. מבצרות קטנים צדים: לפומיה דלוינתן. שיכללני היום: עיזא דימא. שכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה בשחיטת חולין (דף קנז:). דכתיב. חופרת בים בקרניה לבקש אחר מזונותיה: קרטליתא. ארגז: דשמיה כרשא. כך שמו: (כ"ז)

תוספות וגנו אפרקיד. מכאן אר"ת דאפרקיד פניו למעלה ולא כמו שפירש ר"ח בנדה (דף יד. ושם ד"ה אפרקיד) ובברכות (דף יג:). פניו למטה דאם כן לא היה יכול טייעא לרכוב תותי ברכיה: פסקי חדא קרנא דתכלתא. משמע הכא שיש ציצית למתים ויש לדחות שהיו נכנסין מחיים בקבר כדאמר במדרש שכל ערב תשעה באב היו הולכין כשהן חיים לתוך קבריהם והיה בת קול יוצאת ואומרת הבלו החיים מן המתים אבל יש להביא ראיה מפרק התכלת (מנחות דף מא.) דאמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן כשעשאן לכבודו פירוש לתכריכים וההיא שעתא ודאי רמינן להו וכן יש במדרש למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית לומר לך שהמתים חייבים בציצית וקשה דאמרינן בפרק מי שמתו (ברכות דף יח.) רבי חייא ורבי יונתן הוו קא שקלי ואזלי בבית הקברות הוה שדיא תכילתיה דרבי יונתן אקיברא א"ל רבי חייא דלי כנפך שלא יאמרו בציצית מ"מ מחרפין אותם שמראין עצמן שהן חייבים אותנו ואי יש למתים ציצית מאי מחרפין אותנו דקאמר וי"ל דאע"ג דיש להן ציצית מ"מ מחרפין אותם שמראין עצמן שהן חייבים והמתים פטורים כדאמר (שבת דף ל.) כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצוות אבל קשה על המנהג שנוהגים להסיר ציצית מטליתות של מתים ואר"ת ששמע מזקני לוטי"ר לפי שציצית עדות הוא שקיים כל התורה דציצית עולה ת"ר וח' חוטין וה' קשרים הרי תרי"ג ועכשיו שאין חשובין כל כך הרי הוא כאילו מעיד עדות שקר וה"ל דרשינן במדרש ועשו להם ציצית לדורותם לדור תם ואור"י דבימיהם היו כולן מקיימין מצות ציצית לפי שהי' לכולן טליתות של ד' כנפות ולכך היו עושין להן אף במותן אבל עתה שאין לכולן בחייהן אין לעשות במותן אפי' מי שהיה לו בחייו שלא לבייש את מי שאין לו וכענין זה מצינו בפרק בתרא דנדה (דף עא.) בראשונה היו מטבילין כלים ע"ג נשים נדות מתות התחילו חיות מתביישות כו' ועוד דאנו סומכין על מסכת שמחות (פי"ב) דאמרינן אבא שאול בן בטנית צוה את בניו קברוהו תחת מרגלותיו של אבא והטילו תכלת מאפיליוני פירוש מטליתו ויש לגרוס התיירו מדקאמר מאפיליוני ורבינו חיים כהן צדק פירש דאנו קיימא לן כרבי יוחנן דאמר (נדה דף סא:) מצות בטילות לעתיד לבא וההיא דמנחות איירי אליבא דשמואל דאמר אין בטילות ולכך צריך שיהא לו ציצית דעתידין צדיקים שיעמדו בלבושיהם ואם יסירו לו הציצית במותו נמצא שלעתיד יעמוד בלא ציצית והמדרש נמי אתי כשמואל וההיא דלקמן יצתה בת קול ואמרה דביתה דרבי חנינא בן דוסא עתידה למישיבא בה תכלת לצדיקים לעתיד לבא אתיא נמי כשמואל ועוד אומר ר"י דהכי פירושו דההיא שעתא ודאי רמינן להו היינו שמשמין בו ציצית ומסלקים אותו מיד להודיע שקיים מצות ציצית לפי שהבגד חדש ולא הושם בו ציצית מעולם צריך להשים בו וכן נוהגים בארץ אשכנז להשים ציצית בטלית של מת שיהא ניכר שקיים מצות ציצית ומיד מסירין: ועכשיו שנבעתי מי מיפר לי. ותימה דאמאי אין הקדוש ברוך הוא מיפר בעצמו דהא מסקינן במסכת חגיגה (דף י.) דנדרים יש להן הפרה מדכתיב אשר נשבעתי באפי ודרשינן באפי נשבעתי וחוזרני אלמא שהוא מיפר בעצמו ואההיא קשה דהיאך מיפר לעצמו והאמרינן בפרק אלו נדרים (נדרים דף כא:) לא יחל דברו מיכן לחכם שאין מיפר לעצמו יהא דאמר בפרק ארבעה נדרים (שם דף כג.) גבי ההוא קצרא דשרא לנפשיה לא שרא לנפשיה ממש אלא כלומר אשכח פיתחא לנפשיה אבל רבנן שרו ליה: (תוספות)

דף **עד** **-** **ב**

בר אמוראי לאתויה ורגש ובעי לשמטיה לאטמיה ושדא זיקא דחלא ונחת נפק בת קלא אמר לן מאי אית לכו בהדי קרטליתא דדבייתהו דר"ח בן דוסא דעתידה דשדיא תכלתא בה לצדיקי לעלמא דאתי רב יהודה הינדוא משתעי זימנא חדא הוה אזלינן בספינתא וחזינן ההוא אבן טבא דהוה הדיר לה תנינא נחית בר אמוראי לאתויה אתא תנינא קא בעי למבלע לה לספינתא אתא פישקנצא פסקיה לרישיה אתהפכו מיא והוה דמא אתא תנינא חבריה שקליה ותליה ליה

וחיה הדר אתא קא בעי בלעא לספינתא הדר אתא ציפרא פסקיה לרישיה שקלוה להיא אבן טבא שדויה לספינתא הוה הני ציפרי מליחי בהדן אותבינהו עלייהו שקלוה ופרחו להו בהדה ת"ר מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה והיה ר"א ישן ור' יהושע נעור נזדעזע ר' יהושע וננער ר"א א"ל מה זה יהושע מפני מה נזדעזעת א"ל מאור גדול ראיתי בים אמר לו שמא עיניו של לויטן ראית דכתיב [\[איוב מא-י\]](#) עיניו כעפעפי שחר אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא והואי אטמא דבשרא בהדן פתחנא ונקרינא ואנחנא אעשבי אדמייתין ציבי חלם אטמא וטוינן כי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא חזינהו להנהו גומרי דהוו קא מלחשי כי אתאי לקמיה דאמימר אמר לי הווא עישבא סמתרי הוה הנהו גומרי דריתמא הו [\[בראשית א-כא\]](#) ויברא אלהים את התנינים הגדולים הכא תרגימו ארזילי דימא ר' יוחנן אמר זה לויטן נחש בריח ולויטן נחש עקלתון שנאמר [\[ישעיה כז-א\]](#) ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה וגו': (סימן כל שעה ירדן): אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם אף לויטן נחש בריח ולויטן נחש עקלתון זכר ונקבה בראם ואלמלי נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה הקב"ה סירס את הזכר והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר [\[ישעיה כז-א\]](#) והרג את התנין אשר בים ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם ואלמלי נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו מה עשה הקב"ה סירס הזכר וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא שנאמר [\[איוב מ-טז\]](#) הנה נא כחו במתניו זה זכר ואונו בשירי בטנו זו נקבה התם נמי ליסרסיה לזכר וליצננה לנקבה דגים פריצי וליעביד איפכא איבעית אימא נקבה מליחא מעלי איבעית אימא כיון דכתיב [\[תהילים קד-כז\]](#) לויטן זה יצרת לשחק בו בהדי נקבה לאו אורח ארעא הכא נמי לימלחה לנקבה כוורא מליחא מעלי בשרא מליחא לא מעלי ואמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש הקב"ה לבראות את העולם אמר לו לשר של ים פתח פיך ובלע כל מימות שבעולם אמר לפניו רבש"ע די שאעמוד בשלי מיד בעט בו והרגו שנאמר [\[איוב כז-יב\]](#) בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב אמר ר' יצחק ש"מ שרו של ים רהב שמו ואלמלא מים מכסין אותו אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר [\[ישעיה יא-ט\]](#) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו' כמים לים מכסים אל תקרי לים מכסים אלא לשרה של ים מכסים ואמר רב יהודה אמר רב ירדן יוצא ממערת פמיס תניא נמי הכי ירדן יוצא ממערת פמיס ומהלך בימה של סיבכי ובימה של טבריא ומתגלגל ויורד לים הגדול ומתגלגל ויורד עד שמגיע לפיו של לויטן שנאמר [\[איוב מ-כג\]](#) יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו מתקיף לה רבא בר עולא האי בהמות בהררי אלף כתיב אלא אמר רבא בר עולא אימתי בהמות בהררי אלף בטוחות בזמן שמגיח ירדן בפיו של לויטן (סימן ימים גבריאל רעב) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן מאי דכתיב [\[תהילים כד-ב\]](#) כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו שבעה ימים וארבעה נהרות שמקיפין את ארץ ישראל ואלו הן שבעה ימים ימה של טבריא וימה של סדום וימה. של חילת וימה של חילתא וימה של סיבכי וים אספמיא וים הגדול ואלו הן ארבעה נהרות ירדן וירמוך וקירומיון ופיגה כי אתא רב דימי א"ר יונתן עתיד גבריאל לעשות

רש"י בר אמוראי. אדם שיועד לשוט במים: בעא לשמטיה לאטמיה. שביקש לחתוך יריכו: זרק ליה חלא. חומץ וברח מריחו: למיסקל ביה. להלנעי בו: וחזינו ההיא אבן טבא. לתוך המים והדרא ליה תנינא: ה"ג אתא ההוא תנינא רגש וקבעי למבלע לספינתא אתא פושקנאל עורב נקבה וקטעיה לרישיה דתנינא אהפיכו מיא והו דמא מרוב דם שהיה גדול הרבה הדך בעי לטבעיה לספינתא אתא ההוא פושקנאל וקטליה ואזיל בר אמוראי וסקליה להיא אבן טבא ותלינהו להנהו יפרי לנסות אם יחיו וחיו ופרחו להן: בהדה. בהדי ההיא אבן: נזדעזע. חרד חרדה: פתחנא ונקרינא. מינה חלב וגיד הגשה: חלם. שנתחברה יחד כמתחלה: סמתרי. עשב שמחבר כדאמרינן בהמקב"ל (ב"מ דף קז: וזאלו טריפות (חולין דף נד.) דעבד ליה סמתרי וחיי: דריתמא. רוחם שאין גחלו כבים מהרה: ארזילי דימא. ראמים שבים ה) (ורבינו חננאל פירש לויטן): נחש ברית. הוא לויטן זכר וזקוף הוא כבריח: עקלתון. לויטן נקבה שמקיף את כל העולם: זכר ונקבה בראם. כדכתיב (ישעיה כז) נחש ברית ונחש עקלתון: מחריבין את כל העולם. שיהו להן ולדות הרבה גדולים שמחריבין את העולם: סירס את הזכר. שלא יזקק לשאר דגים א"ל ללא ליהוי ליה זכר תאוה: שנאמר והרג את התנין. סיפא להאי קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה (וגו') (והוא) ומלכלא כתיב ויהרוג וכתוב יפקוד קדריש הכי והכי משמע ליה קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה על לויטן נחש ברית לעתיד לבא כאשר עשה אל לויטן נחש עקלתון שהרי הרג את התנין אשר בים משעת ימי בראשית: בהמות בהררי אלף. פסוק הוא ביהלום במזמור לאלהים כי לי כל חייתו יער בהמות בהררי אלף ע"ש שרועה אלף הרים בכל יום: כחו במתניו. שלא הטיל זרע מימיו: ואונו בשירי בטנו. שלא ילדה ולעיל מיניה כתיב באיון הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך וגו': התם נמי. גבי לויטן לכוננה ללויטן נקבה ואמאי הרגה: דגים פריצי. ולא מהניא בהו לינון: ה"ג ואב"א כיון דכתיב לויטן זה יצרת לשחק בו. ואמרינן במסכת ע"ז (דף ג:) (ו) שעה רביעית יושב ומשחק עם לויטן: הכא נמי לימלחה לנקבה נקבה. ומה בלע להחיותה וללננה: ובלע כל מימות. כדי שתרצה היבשה: די שאבלע מים שלי. לכהכי כתיב והים אינו מלא שבלע אותם: רגע הים. לשון שביעה: מפני ריחו. שהוא מוסרח לפי שמת ולכן היה מסרית: אל תקרי לים מכסים. שהרי הים עלמו מים הוא: אימתי בהמות בהררי אלף בטוחות. שלא ימותו כל שעה שיגיח ירדן לפיו של לויטן דכל זמן שהוא חי בטוחין הן כמו כן: כי הוא. הקב"ה על ימים יסדה לארץ ישראל: (רש"י)

והוספות שמגיע לפיו של לויטן. ואינו מתערב בכל אותן מים כדמוכח בבראשית רבה דקאמר וכי מעשה נסים הוא אמר רבי יוחנן אל תתמה הדין ירדנא דעבר במי טבריא ולא מתערב: ארבעה נהרות הן ירדן ירמוך קירומיון ופיגה. וא"ת דנתן במס' פרה (פ"ח מ"י) דקירומיון ופיגה פסולין למי חטאת מפני שהן מי בצים ומייתי לה בה"פ דסנהדרין (דף ה:) וכיון דקרי להו מי בצים משמע שאינן נובעין והכא משמע שנובעין דקרי להו נהרות וי"ל נהרות נובעין הן ולפי שמי בצים מתערבין בהן פסולים למי חטאת לפי שאינן

דף עה - א

קניגיא עם לוינתן שנאמר [\[איוב מ-כה\]](#) התמשוך לוינתן בחכה ובחבל תשקיע לשונו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר [\[איוב מ-יט\]](#) העושו יגש חרבו כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן בשעה שלוינתן רעב מוציא הבל מפיו ומרתיח כל מימות שבמצולה שנאמר [\[איוב מא-כג\]](#) ירתיח כסיר מצולה ואלמלא מכניס ראשו לגן עדן אין כל בריה יכולה לעמוד בריחו שנאמר [\[איוב מא-כג\]](#) ים ישים כמרקחה ובשעה שצמא עושה תלמים תלמים בים שנאמר [\[איוב מא-כד\]](#) אחריו יאיר נתיב אמר רב אחא בר יעקב אין תהום חוזר לאיתנו עד שבעים שנה שנאמר [\[איוב מא-כד\]](#) יחשוב תהום לשיבה ואין שיבה פחותה משבעים אמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לוינתן שנאמר [\[איוב מ-ל\]](#) יכרו עליו חברים ואין כרה אלא סעודה שנאמר [\[מלכים ב-כג\]](#) ויכרה להם כרה גדולה ויאכלו וישתו ואין חברים אלא תלמידי חכמים שנאמר [\[שיר השירים ח-ג\]](#) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני והשאר מחלקין אותו ועושין בו סחורה בשוקי ירושלים שנאמר [\[איוב מ-ל\]](#) יחצוהו בין כנענים ואין כנענים אלא תגרים שנאמר [\[הושע יב-ח\]](#) כנען בידו מאזני מרמה לעשק אהב ואי בעית אימא מהכא [\[ישעיה כג-ח\]](#) אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי ארץ ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לוינתן שנה [\[איוב מ-לא\]](#) התמלא בסוכות עורו זכה עושין לו סוכה לא זכה עושין לו צלצל שנאמר [\[איוב מ-לא\]](#) ובצלצל דגים ראשו זכה עושין לו צלצל לא זכה עושין לו ענק שנאמר [\[משלי א-ט\]](#) וענקים לגררותיך זכה עושין לו ענק לא זכה עושין לו קמיע שנאמר [\[איוב מ-כט\]](#) ותקשרנו לנערותיך והשאר פורסו הקב"ה על חומות ירושלים וזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו שנאמר [\[ישעיה ס-ג\]](#) והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחד: [\[ישעיה נד-ג\]](#) ושמתי כדכד שמשותיך א"ר שמואל בר נחמני פליגי תרי מלאכי ברקיעא גבריאל ומיכאל ואמרי לה תרי אמוראי במערבא ומאן אינון יהודה וחזקיה בני רבי חייא חד אמר שוהם וחד אמר ישפה אמר להו הקב"ה להוי כדן וכדן [\[ישעיה נד-ג\]](#) ושעריך לאבני אקדה כי הא דיתבי רבי יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים לגלג עליו אותו תלמיד השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן כולי האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים חזא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וחוקק בהן עשר ברום עשרים אמר להו הני למאן אמרו ליה שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה דרוש רבי לך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי אמר לו ריקא אלמלא (לא) ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות מיתבי [\[ויקרא כו-ג\]](#) ואולך אתכם קוממיות רבי מאיר אמר מאתים אמה כשתי קומות של אדם הראשון רבי יהודה אומר מאה אמה כנגד היכל וכתליו שנאמר [\[תהילים קמד-ג\]](#) אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל כי קאמר ר' יוחנן לכווי דבי זיקא ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק שנאמר [\[ישעיה ד-ה\]](#) וברא ה' על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו עשן בחופה למה אמר רבי חנינא שכל מי שעניו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא ואש בחופה למה אמר רבי חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה כיוצא בדבר אתה אומר [\[במדבר כז-ב\]](#) ונתתה מהודך עליו ולא כל הודך זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה אמר רבי חמא (בר) חנינא עשר חופות עשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון בגן עדן שנאמר [\[יחזקאל כח-ג\]](#) בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה וגו' מר זוטרא אמר אחת עשרה שנאמר כל אבן יקרה אמר רבי יוחנן וגרוע שבכולן זהב דקא חשיב ליה לבסוף מאי [\[יחזקאל כח-ג\]](#) מלאכת תופיך ונקביך בך אמר רב יהודה אמר רב אמר לו הקדוש ברוך הוא לחירם מלך צור בך נסתכלתי ובראתי נקבים נקבים באדם ואיכא דאמרי הכי קאמר בך נסתכלתי

רש"י קניגיא. אידת חיות בקשת ורומח כל מיני אידה קרוי כן וכן בשחיטת חולין (דף ס:) וכי משה רבינו קניגי או בליסטרי היה: התמשוך כו'. וכי אתה יכול לעשות קניגיא עם לוינתן מכלל דעתידהו: [\[לפנינו\]](#): העושו יגש חרבו. צבהמות כתיב בלויב וה"ה עם לוינתן: מפני ריחו. שמתוך שיש לו הכל וחמימות הרבה יולא ריח קשה: כמרקחה. כבשמים כמו רוקח מרקחת (שמות ל) מתוך שהכנים ראשו לגן עדן: תלמים תלמים. שגראים חפירות עמוקות בים כחלמים של מחרישה: אחריו. כשפתה יאיר נתיב היס: אינו חוזר לאיתנו. מרוב המים שחסרו: סוכה. היינו מלמעלה גג וארבע דפנות מארבע רוחות כל היינו סיכוך בלא מחילות: ותקשרנו.

היינו דבר מועט שקושרו לחלות בצוארו כמין קמיני: שמשהיך. חומותיך: פליגי בה. באבנים של חומות ירושלים ממה יהיו אליו באבנים שעתידים להיות: קדין וכדין. כלבדי זה וכדברי זה והיינו כלכוד משהם וישפה תבנה ואנ"פ שמקרא זה קדם לבני ר' חייא טובא יש לומר כך נחנבא ישעיה שקדברי כל המפרשים עתידה להבנות: וחוקק עשר. של רחב ברום עשרים והיינו אקדה לשון קודה שחוקק בהם ומשמע נמי אבן טובה שמאירה כאש קודה כמו קודהי אש (ישעיה ג): אקדה. קרבונקל"א בלע"ז ובתרגום יונתן אבני גומרא: כביעהא לזולתא. ביאת עוף קטן ששמו תאלי: קוממיות. שתי קומות שני ממי"ן דריש: כשתי קומות של אדם הראשון. שמיטעו עד ק' אמה במסכת חגיגה (דף יב.). ההיכל. של בית שני שהיה רום מאה אמה ולפי קומתו כריך שערים גבוהים וקשיא לר' יוחנן דאמר רום עשרים: לכווי דבי זיקא. לחלונות העשוין לאויר והיינו שעריך דקרא חלונות החומה: ענן יומס. אחד ועשן ב' ונוגה ג' אש ד' להבה ה' כי על כל כבוד ו' חופה ז' ול"נ כי על כל כבוד אינו מן החשבון אבל וסוכה תהיה לכל יומס דסמיך ליה לסיפיה דהאי קרא הוה השביעי והאי על כל כבוד לכדמפרשי בסמוך אחא: שעיניו לרות. שלא להגותו מנכסיו: נווה. חופתו של קטן מחופתו של חבירו הגדול ממנו: שבארתו הדור. שראו משה ויהושע: אוי לה לאותה בושא. שבזמן מועט נחמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו: בעדן גן אלהים היית. בחירם מלך לר' כתיב וכי סבור אתה להיות כאדם הראשון שהיה בגן עדן והיו לו כל החופות הללו אודם פטדה וגו' עד זהב הרי עשר אבל כל אבן יקרה לא חשיב דכולל ואח"כ מפרש מאי כל אבן יקרה דאמרן אודם פטדה וגו': זהב א"ר יוחנן וגרוע שבכולן זהב וכו'. וזהב אקרא קא מהדר לפרושי גרוע שבכולן זהב מכלל דחשבון יותר מדאי: כך נסתכלתי. כשבאתי עולמי שאתה עתיד למרוד ולעשות עמך אלוה ובאתי באדם נקבים שמוציאין ריעי חוף חלול הוא ומנוקב ביום הבראך כוננו ביום שנתתי אל לבי שאתה נכרא בו ביום כוננו הנקבים באדם: (רש"י)

תוספות פליגי בה תרי מלאכי ברקיע. ואליהו אמר להן כדאמר פרק מי שהוציאווהו (עירובין דף מג.). לאו אליהו אמרינן: חד אמר ישפה וחד אמר שהם ואמר הקב"ה כדין וכדין. ר"ת ל"ג לה ואית דגרסי ומפרשי דקאי אכתוב דלעיל הנני מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים פירוש כדין וכדין היינו פוך וספיר דלעיל יהיו שמשותף וכן מוכח בפסיקתא דמפרש מאי כדכד רבי אבא אמר כדין וכדין והתם לא איירי לא מלאכי ולא אמוראי אלא ודאי קאי אפוך וספיר כדכתיב לעיל: (תוספות)

דף עה - ב

וקנסתי מיתה על אדם הראשון מאי [\[ישעיה ד-ה\]](#) ועל מקראיה אמר רבה א"ר יוחנן לא כירושלים של עולם הזה ירושלים של עולם הבא ירושלים של עולם הזה כל הרוצה לעלות עולה של עולם הבא אין עולין אלא המזומנין לה ואמר רבה א"ר יוחנן עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה שנאמר [\[ישעיה מג-ז\]](#) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו (וא"ר) שמואל בר נחמני א"ר יוחנן ג' נקראו על שמו של הקב"ה ואלו הן צדיקים ומשיח וירושלים צדיקים הא דאמרן משיח דכתיב [\[ירמיה כג-ו\]](#) וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו ירושלים דכתיב [\[יחזקאל מח-לה\]](#) סביב שמונה עשר אלף ושם העיר מיום ה' שמה אל תקרי שמה אלא שמה א"ר אלעזר עתידין צדיקים שאומרים לפניו קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה שנאמר [\[ישעיה ד-ג\]](#) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה להגביה את ירושלים ג' פרסאות למעלה שנאמר [\[זכריה יד-ג\]](#) וראמה וישבה תחתיה מאי תחתיה כתחתיה וממאי דהאי תחתיה תלתא פרסי הויא אמר רבה אמר לי ההוא סבא לדידי חזי לי ירושלים קמיינתא ותלתא פרסי הויא ושמא תאמר יש צער לעלות ת"ל [\[ישעיה ס-ח\]](#) מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם אמר רב פפא ש"מ האי עיבא תלתא פרסי מיילי אמר רבי חנינא בר פפא בקש הקדוש ברוך הוא לתת את ירושלים במדה שנאמר [\[זכריה ב-ו\]](#) ואומר אנה אתה הולך ויאמר אלי למוד את ירושלים לראות כמה רחבה וכמה ארכה אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע הרבה כרכים בראת בעולמך של אומות העולם ולא נתת מדת ארכן ומדת רחבן ירושלים ששמך בתוכה ומקדשך בתוכה וצדיקים בתוכה אתה נותן בה מדה מיד [\[זכריה ב-ח\]](#) ויאמר אליו רופך דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלים מרוב אדם ובהמה בתוכה אמר ריש לקיש עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים אלף טפף גינואות אלף קפל מגדלים אלף ליצוי בירניות אלף ושני שילה טוטפראות וכל אחת ואחת הויא כצפורי בשלוותה תניא א"ר יוסי אני ראיתי צפורי בשלוותה והיו בה מאה ושמונים אלף שווקים של מוכרי ציקי קדירה [\[יחזקאל מא-ו\]](#) והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים מאי שלש ושלשים פעמים א"ר לוי אמר רב פפי משום ר' יהושע דסכני אם ג' ירושלים הן כל אחת ואחת יש בה שלשים מדורין למעלה אם שלשים ירושלים הן כל אחת ואחת יש בה שלשה מדורין

למעלה: איתמר ספינה רב אמר כיון שמשך כל שהוא קנה ושמואל אמר לא קנה עד שימשוך את כולה לימא כותנאי כיצד במסירה אחזה בטלפה בשערה באוכף שעליה בשליף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה קנאה כיצד במשיכה קורא לה והיא באה או שהכיתה במקל ורצתה לפניו כיון שעקרה יד ורגל קנאה רבי אחי ואמרי לה ר' אחא אומר עד שתהלך מלא קומתה לימא רב דאמר כותנא קמא ושמואל דאמר כרבי אחא אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לרבי אחא עד כאן לא קאמר רבי אחא אלא בבעלי חיים דאע"ג דעקרה יד ורגל בדוכתה קיימא אבל ספינה כיון דנדה בה פורתא נדה לה כולה ושמואל אמר אנא דאמרי אפי' כותנא קמא עד כאן לא קאמר תנא קמא אלא בבעלי חיים דכיון דמיעקרא יד ורגל אידך למיעקר קיימא אבל ספינה אי משיך לה כולה אין אי לא לא לימא כהני תנאי דתנאי ספינה נקנית במשיכה ר' נתן אומר ספינה ואותיות נקנות במשיכה

רש"י וקנסתי מיתה. והיינו תופיך הקבר שהוא חלול כמו תוף: נקראו על שמו. שיהא שם ה': אל תקרי. ה' שמה אלף ה' שמה: לומר לפנייה. מלכאים יאמרו: שמע מינה. מדקדמי עיבא להעללח ירושלים דהו עיבא תלחא פרסי: מילדל. מארעא: למוד את ירושלים. לעשותה קטנה: פרזות השב ירושלים. מה פרזות הללו אין להן שיעור כבנין ושבן אלף כמה שראין בונין אף ירושלים כן: אמר ריש לקיש. ירושלים דהויל תלחא פרסי עתיד הקב"ה להוסיף בה מגדלים באלף פעמים בחשבון קפל וגינאות באלף פעמים טפח כל הני גימטריאות הן והאי דהאריך בסימנין כי האי גוונא היינו משום דלשון הגון הוא בעירם בלא חשבון ויסד החשבון בחיבה המתפעלת: אלף ושני שיל"ה. שנים ואלף פעמים בחשבון בגימטריא שיל"ה: ליו"י. גימטריא הוא: טוטפראות. קטנים מזיכרונות: הכי גרסינן ק"פ אלף שווקים של מוכרי יקי קדירה. מין מאכל: שלש ושלשים פעמים. פשטיה דקרא מיירי בתאים והכא יתורא דכתיב פעמים קדיש דמשמע ג' ירושלים וככל אחת שלשים פעמים זו למעלה מזו אי נמי פעמים שלש קאי והכי קאמר שלש פעמים זה ע"ג זה בשלשים: אל ירושלים. דלעולם הבא גדולה באורך כשלש ירושלים שהיתה כבר: כל אחת ואחת יהו בה. בכל בית ובית שלשים מדורות למעלה זה על גב זה: איתמר ספינה. מאימתי תהא קנויה לזוקה שלא יוכל מוכר לחזור בו דהא במטלטלין אין מעות קונות אלף משיכה או רשותו: כל שהוא. טפח או חצי טפח: עד שימשוך את כולה. שיבא סוף הספינה במקום שהיה ראשה עומד דהיינו שעקרה כולה חוץ למקומה: כיאל. בהמה גסה נקנית במסירה ודמון כפרק ראשון דקדושין (כה): בהמה גסה נקנית במסירה והדקה במשיכה וסברא בעלמא הוא דהא אורחה בהכי והא אורחה בהכי: אחזה. הלוקח: בטלפה. ברגלה במלת המוכר: ובשליף. אמתחת וקשור לבהמה ואע"פ שלא הזיזה ממקומה קנאה: כיאל. דקה נקנית במשיכה: יד ורגל. היינו משיכה כל שהוא כרב: מלא קומתה. דהיינו עקירת ארבע רגליה: בדוכתה קיימא. גוף הבהמה לא זזה ממקומה שהרי נשען על אידך יד ורגל שלא עקרה: נדה כולה. גם ראשה השני נמשך ממקום שהיה שם: אידך. יד ורגל נמי למיעקר קיימי וכמי שהיא עוקרת דמי והיכא דעקרה ארבעתו היינו עקירת כולה חוץ למקומה אבל ספינה דכי עקר לה משהו לא ממילא מיעקר כולה ממקומה הלכך אי משיך לה כולה קני ואי לא לא: לימא. רב ושמואל כהני תנאי דלקמן: ואותיות. שטר חוב שמוכרו או נותנו לחבירו כדי לקנות את השטר ואת החוב שכתב בו קני ליה במשיכה כשיבא לידו שימסור לו המוכר: (רש"י)

תוספות טפח גינאות. פי' גינות שוות שבנויות בנין שוה שאין תוספת ומגרעת בזה ובהו כמו הלוח וטפוח תלכנה (ישעיה ג) וכמו (יומא דף מח.) מדה לא מחוקה ולא גדושה שנקראת טפוחה: קפל מגדלין. קפל הן עמודין שוין למגדלין ובנין גבוה כדאמר באגדת ויקרא קפלאות של ברזל מה עמודים קפלאות מלמעלה ובסיסאות מלמטה והן באמצע כך פרשיות נדרשות לפנייהם ולאחרייהם: אחזה בטלפה. פריב"א דמסירה בעינן מיד ליד ומייתי ראייה מפ"ק דב"מ (דף ח: ושם) דאמר מאי לשון מסירה כאדם שמוסר דבר לחבירו ואמר נמי התם מסירה מחבירו קנה במציאה ובנכסי הגר לא קנה דמאן מסר ליה למיקני משמע דבעינן מסירה מיד ליד ואין נראה דהא קתני הכא אחזה בטלפה משמע דבעצמו אחזה ורבינו שמואל פירש נמי אחזה בטלפה במצות המוכר ועוד דאמר לקמן גבי מסירה כל היכא דאמר ליה לך חזק וקני כ"ע ל"פ דקנה ואי בעינן מסירה מיד ליד לא הו"ל למימר לך חזק וקני אלא תא חזק וקני והאי דאמר בבבא מציעא (שם) כאדם המוסר דבר לחבירו היינו שאומר לו לך חזק וקני והא דאמר במציאה ונכסי הגר מאן מסר ליה היינו מי יאמר לו לך חזק וקני דליקני באחיזה בעלמא: אע"ג דעקרה יד ורגל בדוכתה קיימא. וא"ת אמאי נקט מלא קומתה כיון דסגי בעקירת שתי ידים ושתי רגלים ויש לומר דעקירת ידיה ורגליה קרי מלא קומתה: (תוספות)

ספינה ואותיות נקנות במשיכה ובשטר שטר לספינה למה לי מטלטלי היא אלא לאו הכי קתני ספינה נקנית במשיכה ואותיות במסירה רבי נתן אומר ספינה במשיכה ואותיות בשטר ספינה במשיכה היינו תנא קמא אלא דרב ושמואל איכא ביניהם לא דכולי עלמא אי כרב אי כשמואל ובספינה כולי עלמא לא פליגי כי פליגי באותיות והכי קאמר ליה ר' נתן לתנא קמא בספינה ודאי מודינא לך באותיות אי איכא שטר אין אי לא לא ובפלוגתא דהני תנאי דתניא אותיות נקנות במסירה דברי רבי וחכמים אומרים בין כתב ולא מסר בין מסר ולא כתב לא קנה עד שיכתוב וימסור במאי אוקימתא כרבי ספינה נמי תיקני במסירה דתניא ספינה נקנית במסירה דברי רבי וחכמי'א לא קנה

רש"י ובשטר. אם כתב לו שטר מכירה על שטרות הללו כדאמר לקמן קני לך הוא וכל שעבודיה אבל במסירה בלא שטר לא קני אלף לזר ע"פ כלוחיתו וכדלקמן ומש"ה בעי שטר אחר עליו זה ולקמיה פריך שטר בספינה למה: מסירה. דספינה היינו שרחו בחבל שקשרה בו ולא היזמה ממקומה: ואותיות במסירה. אבל משיכה אינה אלף בדבר שגופו ממון דמכי משך ליה זכה ביה וה"ל לגבי לזר ע"פ כלוחיתו תיהני ליה משיכה כשאר מטלטלין אבל כדי לגבות החוב כריך שימסרנו מלוה ליד הלוקח: מט טלי היא. ומכי משכה קנייה קדון מטלטלין: אלף לאו הכי קתני. מילתיה דר' נתן: ואותיות בשטר. כלומר אף בשטר דהרואה בעי מסירה ושטר כרבנן דאמרי לקמן לא קנה עד שיכתוב וימסור דאי בשטר לחוד קאמר דאותיות נקנות א"כ רבי נתן דאמר כמאן לא כרבי ולא כרבנן ואם כן איכא שלש מחלוקות בדבר: ספינה במשיכה. למה ליה לרבי נתן למימר היינו ת"ק אלף לאו דבר ושמואל קמפלגי דקאמר ת"ק ספינה נקנית במשיכה כולה כשמואל ואתא ר' נתן דהוא תנא בתרא לטפוי דאפילו במשיכה כל שהוא נקנית כרב: דאותיות. נקנות במסירה לחוד קמפלגי ולא בספינה: מודינא לך. דבמשיכה כדקאמרת לרב כדאית ליה ולשמואל כדאית ליה: ובפלוגתא דהני תנאי. קמפלגי ר' נתן ורבנן דרבנן דהכא רבי ור' נתן היינו רבנן דלקמן רבי ורבי נתן סוף משנה וחדשים היו וגם אמוראי אליבייהו נינהו בהך ברייתא סתם כרבי ובאידך כר' נתן: אותיות נקנות. לגבות הלוקח את החוב מן הלוה במסירה שומר לו המלוה את השטר ולא מזי טעין ליה לזר ע"פ כלוחיתך מסרו לך: כתב. לו מוכר ללוקח שטר מכירה על שטר זה ומסר לו אותו שטר מכירה אבל לא מסר לו עדיין שטר המלוה לא קנה עד שיכתוב וימסור דמזי למימר ליה נייר בעלמא זביני לך ובשטר מכירה לחוד לא קני דאין נקנין בשטר אלף קרקע ועבדים: במאי אוקימתא. להנא קמא דר' נתן כרבי: ספינה נמי תיקני במסירה. ואמאי בעי משיכה: (רש"י)

תוספות חסורי מחסרה כו' ספינה נקנית במשיכה ואותיות במסירה רבי נתן אומר ספינה ואותיות נקנות במשיכה ובשטר. וא"ת ואמאי מגיה במילתיה דתנא קמא ואותיות במסירה לימא במילתיה דת"ק דספינה ואותיות נקנות במשיכה ולא פליגי אלא שרבי נתן מצריך שטר עם המשיכה ורבנן לא מצרכי וי"ל משום דא"כ ברייתא דקתני לקמן אותיות נקנות במסירה תיהו דלא כחד: רבי נתן אומר ספינה במשיכה ואותיות במסירה ובשטר. לא בעי למימר ואותיות במשיכה ושטר דכיון דבעי לפלוגי בין ספינה לאותיות לרבי נתן ניחא ליה טפי למיתני מסירה לאותיות כי היכי דאתיא ברייתא דלקמן דאותיות במסירה לכ"ע וכל הנך אותיות דשמעתין צריך לפרש בשק מלא שטרות שאין דרך להגביה דאי לאו הכי היכי מיקני במשיכה ובמסירה הא אמר לקמן (דף פו.) דברים שדרכן להגביה אין נקנין אלא בהגבהה: אלא דרב ושמואל איכא ביניהם. דר' נתן סבר לה כשמואל דאמר עד שימשוך את כולה דכי היכי דבעי קנין חשוב באותיות טפי מתנא קמא הכי נמי בספינה: בין שכתב ולא מסר. איצטריך להאריך כל זה דאי לא הוה תני אלא עד שיכתוב וימסור הוה אמינא ודאי במסירה לחודה לא מהניא אא"כ יש כתיבה עמה אבל בכתיבה לחודה סגי: אי כרבי ספינה נמי תיקני במסירה. לכאורה היה נראה להשוות מסירה דאותיות למסירה דספינה וכן משמע מדקאמר ספינה נמי תיקני במסירה משמע נמי כמו אותיות ואומר ר"י דאי אפשר לומר כן דלא מצינו מסירה אלא בספינה ובעלי חיים אבל שאר מטלטלי לא מיקנו במסירה כדתנן בפרק קמא דקדושין (דף כו.) נכסים שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה משמע אבל במסירה לא א"כ אפילו נקנות הקלף לצור ע"פ צלוחיתו לא היה קונה במסירה כל שכן לקנות גם השעבוד דלא מהניא ועוד מדקאמר עד שיכתוב וימסור משמע דבעינן באותיות קנין חשוב טפי מבשאר דברים ועוד דקתני ספינה במשיכה ואותיות במסירה ומוקמינן לה בסימטא דלא קניא התם מסירה וא"כ היכי קתני נקנות במסירה ע"כ נראה לר"י דעם המסירה דאותיות צריך משיכה וכן משמע בפרק מי שמת (לקמן דף קנא.) דפריך גבי מלוגא דשטרות והא לא משך והא דמזכיר בכל מקום מסירה באותיות אף על גב דבעי משיכה היינו משום דבעינן מסירה מיד ליד ואף על גב דבעלמא לא בעינן מיד ליד כדפרישית לעיל הכא בעינן טפי כדי לקנות השעבוד שבתוכו אי נמי לא בעינן מיד ליד ומ"מ נקט מסירה משום דבעינן דעת אחרת מקנה אותן כמו שאר מסירות לאפוקי מפיקד שטרותיו שאין מחזיק בהן קונה מה שכתוב בתוכו כיון דליכא מסירה שאין דעת אחרת מקנה אותן: ספינה נקנית במסירה. בסמוך מוקי לה ברה"ר ופירש רבינו שמואל דמסירה קונה ברה"ר משום דלא אפשר התם במשיכה אבל בסימטא דשייכא משיכה לא קניא מסירה שהוא קנין גרוע וקשה לר"ת וכי משיכה ומסירה מצות הן שאין לעשות אלא מן המובחר ואור"י דאין זו קשיא דכי האי גוונא אמר לקמן דהגבהה החשובה יותר מבטלת שאר קנינים עוד הקשה דכל פריך לקמן (דף פו.) למאן דאמר דהגבהה מבטלת שאר קנינים הוה ליה למיפרך נמי הכא כיון דמשיכה מבטלת מסירה ואומר ר"י דאין זו קשיא דאטו בחדא מחתא מחתינהו אם מסירה הגרועה בטילה מחמת משיכה החשובה לא תיבטל מחמת הגבהה ועוד מקשה רבינו תם אי מסירה לא מהניא בסימטא כי פריך בפרק קמא דקדושין (דף כה: ושם) לרב דאמר בהמה גסה נקנית במשיכה ממתניתין דהתם דקתני בהמה גסה במסירה לישני דמתניתין איירי ברשות הרבים דלא שייך משיכה ורב איירי בסימטא ואומר ר"י כיון דמשיכה חשובה טפי ממסירה אם כן לרב דאמר נקנית במשיכה הוי במשיכה דוקא ולא במסירה אפילו ברשות הרבים דאי מהניא לרב מסירה ברשות הרבים א"כ לישמע'י מסירה ברשות הרבים וכ"ש משיכה בסימטא אלא ודאי למעוטי מסירה ברשות הרבים והכא דקתני בברייתא ספינה נקנה במשיכה אף על גב דלא אתא למעוטי מסירה ברשות הרבים איכא למימר דלהכי נקט משיכה משום דבעי לאשמועינן דאפילו בסימטא דבעינן משיכה אותיות נקנות במסירה ושמעין מינה דמסירה דאותיות לאו היינו אחיזה בעלמא דהא בסימטא לא מהניא מסירה אלא עם המשיכה בעינן מסירה כדפרישית לעיל ור"ת פירש דמסירה עדיפא ממשיכה משום דמסירה מיד ליד ובפניו

וקניא ברשות הרבים וכל שכן בסימטא [דאפילו משיכה קונה בסימטא] כדאמרי אביי ורבא ומתני' דקדושין (שם) דקתני בהמה גסה נקנית במסירה היינו דוקא במסירה אבל במשיכה לא קני אפילו בסימטא והשתא פריך לרב שפיר ומה שפירש דמסירה מיד ליד אין נראה לר"י כדפרישית לעיל והא דמצריך נמי בפניו לא ידע ר"י מנא ליה וע"ק לר"י דלפי' ר"ת מאי דוחקיה לשנויי כאן בסימטא כאן ברה"ר ולדחוק ולומר דעד שימשכנה מרה"ר לסימטא לוקמינהו לתרויהו בסימטא ובקפידא פליגי כדמסיק לקמן וארשב"א דלא קשה כיון דמסירה חשובה בכל מקום ששונה במסירה הוי דוקא במסירה ולא במשיכה הלכך לא אפשר לאוקומא לה אלא ברה"ר ומיהו הא דפריך ספינה נמי תיקני במסירה לא אתי שפיר דמשמע נמי עם המשיכה משמע דמשיכה עדיפא דלפי' ר"ת הוה ליה למימר והא לרבי ספינה אין נקנית אלא במסירה וגם ממילתייהו דרבנן דאמרו עד שימשכנה משמע דוקא משיכה ולא מסירה ומיהו י"ל דלמאי דמסיק כגון דאמר ליה משוך וקני וטעמא דרבנן משום קפידא אתי שפיר דבעינן משיכה אע"ג דגריעא ואין להקשות דאי אפי' בגריעא הוי קפידא א"כ אמאי מהני כשישכור מקומו דשכירות מקום הוי כעין משיכה שמביאה לרשותו ומעיקרא כי הוה סלקא דעתין דלא הוי טעמא משום קפידא הוה ס"ד טעמא דרבנן משום דמסירה לא קניא בסימטא וכי מוקי לה ברה"ר מקמי דאוקי טעמא משום קפידא בעי למימר דטעמייהו משום דסברי דמסירה לא קני ברה"ר אבל אין לומר דמעיקרא ס"ד דפליגי דלרבי שייכא מסירה בספינה ולרבנן לא שייכא דא"כ מאי קאמר לימא אביי ורבא כרבי כרבנן נמי מצו סברי כיון דטעמא דרבנן משום דלא שייכא מסירה בספינה אלא ודאי פשיטא ליה דשייכא ועוד קשה לפר"ת דמאי פריך בפ"ק דקדושין (שם) לרב והא אנן במסירה דוקא תנן הא נמי במשיכה תנן בפ"ק דב"מ (דף ב. וז' ושם ד"ה מנהיג) הוי שנים רוכבין ע"ג בהמה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג יחלוקו דכל אחד קני מחצה אלאמא דנקנה במשיכה וי"ל דהתם דמייירי במציאה קני במשיכה דלא אפשר למיקני במסירה דמאן מסר ליה : (תוספות)

דף עו ב

עד שימשכנה או עד שישכור את מקומה לא קשיא כאן ברשות הרבים כאן בסימטא במאי אוקימתא להא בתרייתא ברשות הרבים אימא סיפא וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה ואי ברשות הרבים ממאן אוגרי ותו משיכה ברשות הרבים מי קניא והא אביי ורבא דאמרי תרויהו מסירה קונה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם משיכה קונה בסימטא ובחצר שהיא של שניהם והגבהה קונה בכל מקום מאי עד שימשכנה נמי דקאמר ומאי עד שישכור את מקומה דקאמר הכי קאמר עד שימשכנה מרה"ר לסימטא ואם רשות בעלים היא לא קנה עד שישכור את מקומה לימא אביי ורבא דאמרי כרבי אמר רב אשי אי דאמר ליה לך חזק וקני הכי נמי הכא במאי עסקינן דאמר ליה לך משוך וקני מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו אמר רב פפא האי מאן דמזבין ליה שטרא לחבריה צריך למיכתב ליה קני הוא וכל שעבודא דביה אמר רב אשי אמריתא לשמעתיא קמיה דרב כהנא ואמרית ליה טעמא דכתב ליה הכי הא לא כתב ליה הכי לא קני וכי לצור על פי צלוחיתו הוא צריך אמר לי אין לצור ולצור

רש"י עד שימשכנה. לרשות המיוחד לו: עד שישכור. לרשותו של אדם קונה לו כדנפקא לן מואם המלא תמלא בידו הגנבה: לא קשיא. הא דאמר רבי ספינה במסירה היינו ברשות הרבים כגון רקק מים שברשות הרבים דאי אפשר במשיכה דאין משיכה אלא כשמושך לרשותו כגון בחצר של שניהן או בסימטא כדלקמן וכיון דאי אפשר במשיכה קנה ליה במסירה והאי דקאמר ת"ק ד' נהו דהיינו רבי ספינה במשיכה היינו בסימטא כגון מבואות קטנים הפתוחין לרשות הרבים ויש בהן מים וספינה עומדת שם דכיון דאינו רשות הרבים ממש אלא דזימנין דדחקי בני רשות הרבים ועיילי להם ויש רשות לאדם לשבת שם הרי הוא ברשות כל מי שעומד שם לקנות במשיכה כאילו הוא רשותו וכיון דאפשר במשיכה לאו אורחא דסימטא במסירה ולא מקניא במסירה ומאוס הכי קאמר ספינה במשיכה ואותיות במסירה דמשמע אכל בספינה לא מקניא במסירה דהאי כי אורחיה והאי כי אורחיה רה"ר במסירה וסימטא במשיכה כן נראה בעיני: הכי גרסינן בפר"ח אימא סיפא וחכמים אומרים לא קנה כו' ואי ברה"ר ממאן אוגרי ותו משיכה ברשות הרבים מי קניא והא אביי ורבא וכו': מאי עד שימשכנה. דקתני מרה"ר לסימטא ומאי שישכור את מקומה הכי קאמר אי ברשות בעלים היא לא קנה עד שישכור כו' וכן עיקר דתרי פירכי קפריך ברישא ולבסוף מתרץ להו תרויהו והכי קפריך אי ברשות הרבים מייירי הך ברייתא היכי קאמרי רבנן עד שישכור את מקומה מי יוכל להשכירה ותו דקאמרי רבנן עד שימשכנה משיכה ברה"ר מי קניא בתמיה: דאמרי תרויהו כו'. סברות נינהו: מסירה. כגון בספינה ובבהמה גסה: קונה ברה"ר. דהא לא אפשר במשיכה: משיכה. בין בספינה בין בבהמה גסה וכ"ש בבהמה דקה קונה בסימטא שהוא מקום מיוחד לעומדים שם בלוחה שעה וכחצר של שניהן דמי וכיון דאפשר במשיכה לא מהניא ביה מסירה כלום דעיקר מסירה אורחיה ברשות הרבים ומשיכה אורחיה ברשות שיש לו חלק בו: אכל הגבהה קונה בכל מקום. אפילו ברשות המיוחד למוכר לבדו: ומאי מאי עד שימשכנה כו'. לא ברשות

הרבים מיירי אלל שיםכנה מרשות הרבים לסימטל דקניא ביה משיכה ומאי עד שישכור כו' ללו ברשות הרבים קאי אלל הכי קאמר והיכא דברשות מוכר היא לית ליה תקנה לא במסירה ולא במשיכה עד שישכור את מקומה: לימא רבני ורבא דלמרי כרבי. דלמר ספינה נקנית במסירה ברשות הרבים ולא כרבנן דליכו רבנן לית להו מסירה קונה ברשות הרבים דמשום הכי אמרי לא קנה עד שיםכנה מרשות הרבים לסימטל והיכי שבי רבנן ולמרי כרבי: כל היכא דלמר ליה בעל הספינה ללוכה לך חזק וקני. והוא לקחה ואחו זה דהיינו מסירה כולי עלמא לא פליגי דקני דולאי נקנית במסירה ברשות הרבים: רבנן סברי פסידא. לא גמר להקנותו אלל במשיכה ולא במסירה שאם ירעה מוכר יוכל לחזור בו כל זמן שלא משכה זה לרשותו: מראה מקום. אי בעית אפילו למשכה מיד לרשותך לך משוך דהא במסירה אקניתיך לך: כריד למיכתב. שטר אחר: קני לך כו'. ולפרושי אתא דהלכתא כרבנן דפליגי עליה דרבי ולמרי עד שיכתוב וימסור וגם בל לפרש היאך יכתוב ליה ההוא שטרא: אמריתיה לשמעאל. נתווכחי בשמועה זו ורב אפי כרבי סבירא ליה דלוחיות נקנות במסירה בלא שטר אחר: הא לא כתב ליה הכי. אלל מסר בלא שטר אחר לא קני כרבנן ולמרי וכי לזור על פי לוחיות קנאו זה הא סברא היא דמשום גביית חוב הכתוב בו קזבין ליה והלכך במסירה לחוד מיקני כרבי: ולמר לוי לזור ולזור. ואי משום אונאה יתר משתות ליהו ביטול מקח ומחזור לו דמיו וזה יחזיר לו שטר חובו: (ה"י)

תוספות במאי אוקימתא ברה"ר אימא סיפא. וא"ת דמשמע דאי מיירי בסימטא נחא ואמאי כיון דידע מילתא דאביי ורבא תקשי ליה היכי מהניא מסירה בסימטא לפירוש ר"י וי"ל דאי מיירי בסימטא נחא דפליגי רבי ורבנן אי מהניא מסירה בסימטא או לא ואביי ורבא כרבנן אבל אי מיירי ברשות הרבים לא הווי לא כרבי ולא כרבנן דאפילו רבי מודה דמשיכה קניא: ואי ברה"ר ממאן אוגרי. תימה לרשב"א ואי בסימטא נמי ממאן אגרי וי"ל דאפשר לאוקמה ברשות של. שניהם: ה"ק [כו'] אי ברשות בעלים היא לא קני עד שישכור. מה שפירש בקונטרס דרשות בעלים היינו רשות מוכר אין נראה לרשב"א דהא משמע לא קנה במסירה עד שישכור את מקומה מכלל דלרבי קני במסירה וברשות מוכר פשיטא דלא קנה במסירה דדוקא בחצר שאינה של שניהם קאמרי אביי ורבא דקניא מסירה ונראה לרשב"א לפרש דרשות בעלים לאו רשות מוכר קאמר אלא כלומר אי רשות שיש לה בעלים היא כמו חצר שאינה של שניהם וכן לר"י: ומר סבר מראה מקום הוא לו. וא"ת אביי דחשיב לקמן בפרק גט פשוט (דף קסה.) רבן שמעון בן גמליאל (ורשב"א) כולוה סבירי להו מראה מקום הוא לו אמאי לא חשיב רבי בהדיהו וי"ל דלא חשיב אלא השנוין במשנה ולרשב"א נראה משום דאיכא למידחי דפליגי במסירה אי קניא בסימטא או לא: אמר רב פפא האי מאן דמזבין שטרא כו'. אומר רשב"א דאין להביא ראיה דסבר רב פפא דאין אותיות נקנות במסירה דדלמא סבר רב פפא דצריך להביא ראיה ולהכי צריך לכתוב שיהיה לו לראיה ולא משום דאין נקנה במסירה ומיהו אי רב פפא אמר דצריך לכ"ע דלרבי נמי דאותיות נקנות במסירה צ"ל לו קני וכל שעבודא דאית ביה יש להביא ראיה שאין הלכה כרבי דתניא בפרק האיש מקדש (קדושין דף מז: ושם) התקדשי לי בשטר חוב ר"מ אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומפרש דפליגי בדברי דר"מ אית ליה דרבי דאותיות נקנות במסירה ורבנן לית להו דרבי ואבע"א דכ"ע לית להו דרבי והכא בדרב פפא קא מיפלגי דאמר רב פפא האי מאן דזבין מידי לחבריה צריך למכתב ליה כו' ומדלא קאמר דכ"ע אית להו דרבי ש"מ דאין הלכה כרבי אבל אי לא אמר למילתייה אלא אליבא דחכמים דאמרי עד שיכתוב וימסור אבל לרבי דאמר במסירה לחודה קני כיון שמיקל בקנין קני נמי אע"ג דלא אמר ליה קני לך וכל שעבודיה אין ראיה משם דלא מצוי למימר דכולי עלמא אית להו דרבי דתו לא הוה מצוי למימר דקמיפלגי בדרב פפא ומיהו אכתי נראה לרשב"א שיש לדקדק מדקאמר בתר הכי דכולי עלמא אית להו דרב פפא והכא בדשמואל קא מיפלגי ואי הלכה כרבי הו"ל למימר דכ"ע לית להו דרב פפא דכיון דרב פפא לא איירי אלא לרבנן ואין הלכה כמותן אלא ודאי הלכה כרבנן דאין אותיות נקנות במסירה ומיהו גם זה נראה לרשב"א לדחות דאי הוה אמר דכ"ע לית להו דרב פפא הוה משמע דדברי רב פפא אינם אמת ודברי רב פפא הן אמת אליבא דרבנן: קני לך איהו וכל שעבודיה. בפ' מי שמת (לקמן דף קמז: ושם) משמע דמכירת שטר לא הוי אלא מדרבנן דקאמר התם אמר רבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע אינה אלא מדרבנן ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאין יכול למחול אי אמת בשלמא דאורייתא היינו דאין יכול למחול אלא אי אמת דרבנן אמאי אין יכול למחול אלמא מוכר שטר מדיכול למחול הוי מדרבנן והאי דאיצטריך בפרק הזהב (ב"מ דף נו:): למעט שטרות מאונאה היינו שמצא שטר לאחר יאוש ומוכרו לבעליו ביוקר או לווה וקנה בלא שטר ונותן לו דמים על מנת שיכתוב לו שטר ואם תאמר אמאי (תוספות)

דף עז א

אמר אמימר הלכתא אותיות נקנות במסירה כרבי אמר ליה רב אשי לאמימר גמרא או סברא א"ל גמרא אמר רב אשי סברא נמי הוא דאותיות מילי נינהו ומילי במילי לא מיקנין ולא והאמר רבה בר יצחק אמר רב שני שטרות הם זכו בשדה לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ע"מ שתכתבו לו את השטר חוזר בין בשטר בין בשדה ורב חייה בר אבין אמר רב הונא שלשה שטרות הן תרי הא דאמרן אידך אם קדם מוכר וכתב את השטר

רש"י הכי גרסינן אמר רמימר הלכתא לוחות נקנות במסירה כרבי. וכן ריהטא דגמרא ומסקנא בהרבה מקומות לוחות נקנות במסירה ולא לריך למכתב קני כך וכל שעבודיה ולא שום שטר: אמר רב אשי סברא היא. לאין השטר מועיל כלום לקנות שטר אחר על ידו אלא במסירה תליא מילתא: לוחות. מכירת שטר חוב: מילי נינהו. דברים הוא מוכר ולא ממון ממש הלכך מעשה בידים דהיינו מסירה הוא עיקר קנייתו אבל שטר אחר לא מהני דמילי במילי לא מיקנו שטר לא יקנה בשטר: שני שטרות הן. חלוקין זה מזה: זכו בשדה זו לפלוני. אני מקנה לכהן כס כסודר זה שדה זו ללורך פלוני והו קנו ללוחו פלוני כמו שזוהי להם: חוזר בשטר. ואפי' אמר כתבו ותנו לכל זמן שלא בל ליד מקבל מתנה יכול זה לעקור שליחותו לאין עושין שטר בעל כרחו של נותן דאם ייפה כחו במתנה בעל פה לא ניהא ליה דתיהוי מתנה בשטר ואע"ג דאמרי' בחזקת הבתים (לעיל דף מ.). קניו בפני שנים ואין לריך לומר כתבו דסתם קנין לכתובה עומד הני מילי סתמא דסתמא ניהא ליה למקנה שיכתבו שטר לקונה אבל היכא דמחי לא כתבין בעל כרחו: ואינו חוזר בשדה. שכבר זכו וזכין לו לאלם שלא בפניו: על מנת שתכתבו כו'. הכי קאמר לא יזכה עד שיבא השטר לידו: אם קדם מוכר כו'. מי שרריך למעות ורואה למכור מנכסיו לחבירו ופעמים שהוא מולא סופר וכותב שטר מכירה כדי שיהא מזומן ליתנו ללוקח כל שעה שיראה למכור: (רש"י)

תוספות לא קני מדאורייתא גם שעבוד הקרקע הכתובה בו דהא קרקע. נקנית בכסף ובשטר ובחזקה ואפילו בלא מסירת שטר חוב יקנה ויש לומר דכמו שאינו יכול להקדישו כדמוכח בפרק כל שעה (פסחים דף לא.) כיון שהקרקעות אינם ברשותו כך אינו יכול להקנותן מן התורה והא דלא תקינו רבנן שיוכל להקדישן כמו שתקנו שיכול להקנותן לפי שאין הקדש כל כך צורך ומיהו אור"ת דיש לדחות היא דמי שמת דהכי פריך א"ב דאורייתא משום הכי אין יכול למחול שאין כאן יורש אחר דמקבל מתנה הוא היורש דמתנת שכיב מרע דריש ביש נוחלין (לקמן דף קמז.) מקראי דירושה מוהעברתם יש לך העברה אחרת שהיא כזו ולעולם מכירת שטר איכא למימר דהוי מדאורייתא ומכל מקום צריך טעם שפיר דאמאי לא הוי קנין גמור ויכול לומר לו הלוח לאו בעל דברים דידי. את ויקנה לגמרי שלא יוכל עוד למחול כיון דאקני ליה שעבוד הקרקעות בשטר: אמר רמימר הלכתא לוחות נקנות במסירה כתב רב יהודאי גאון דאין אותיות נקנות בחליפין ולר"ת ולר"י נראה דגרס אין אותיות נקנות במסירה כרבנן דהכי הלכתא ומייתי ראייה מסוף פרק זה בורר (סנהדרין דף לא.) דאמר ההיא איתתא דנפק שטר מתותי ידה אמרה ידענא בהאי שטרא דפריע הוא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא כמאן כרבי דאמר. אותיות נקנות במסירה א"ל לאו משום דאי בעיא קלתיה ואי הלכתא כרבי מאי פריך רבא ורב נחמן נמי אמאי לא מהדר ליה דודאי נאמנת משום דאותיות נקנות במסירה ועוד דקאמר התם איכא דאמרי לא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא והא אי בעיא קלתיה אמר ליה כיון דאתחזק בבי דינא אי בעיא קלתיה לא אמרינן והשתא אי הלכתא כרבי אמאי לא פריך רבא כמאן דלא כרבי ורב נחמן נמי אמאי לא הימנה נהי דאי בעיא קלתיה לא אמרינן כיון דאתחזק מכל מקום להימנה משום דאותיות נתנות במסירה אלא משמע דאין הלכה כרבי והא דאמר במי שמת (לקמן דף קנא.) אימיה דרב עמרם חסידא הוה לה מלוגא דשטרי אמרה ליהויה לעמרם ברי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל הא לא משך משמע דאי משך קנה הני מילי מתנת שכיב מרע שאינו יכול לכתוב דדברי שכיב מרע ככתובים דמו והיו סבורים דמשיכה מיהא בעי כיון דבעלמא בעי מסירה ושטר ולא דמי לשאר מילי דשכיב מרע ובהכותב (כתובות דף כה. ושם) גבי ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי משמע דאי תפסתינהו מחיים קניא ואע"ג דליכא כתיבה אור"י דהיא לא היתה רוצה לקנות המלוה אלא התם רצתה לדחוק היתומים שיפרעו לה על ידי שתעבב השטרות בידיה שלא יוכלו לגבות החוב והא דאמר בגט פשוט (לקמן דף קעג.) אותיות נקנות במסירה. אביי אמר צריך להביא ראייה רבא אמר אין צריך להביא ראייה לאו משום דסבר רבא דאותיות נקנות במסירה דהא בסוף פרק זה בורר (סנהדרין דף לא.) משמע דסבר דאין אותיות נקנות במסירה כדפרישית אלא אליבא דהנהו דהתם קיימי ומיהו אביי סבר ודאי דנקנה במסירה בפרק האשה שלום (יבמות דף קטז:) גבי הא דמייתי רבא ראייה דלא חיישינן לתרי יצחק מדגבי רבא בר אבוה בהנהו שטרי דמחוזא דכתב בהו נאני בר חבי וחבי בר נאני אע"ג דשכיחי טובא במחוזא ואביי דאמר התם למאי ניחוש לה אי משום נפילה מיזהר זהירי ואי משום פקדון כיון דשמייה כשמייה לא מפקיד גביה מאי אמרת דלמא מסר ליה אותיות נקנות במסירה ומהתם יש להביא ראייה דרבא סבר אין נקנה מדמייתי מהתם דלא חיישינן לתרי יצחק דאי סבר נקנה היכי מייתי מינה הא התם ליכא למיחש למידי כדקאמר אביי דלנפילה ופקדון לא חיישינן דהא רבא אית ליה בגט פשוט דא"צ להביא ראייה והיינו משום דלא חייש לנפילה ופקדון אלא ודאי אין נקנה ולהכי מייתי דכי היכי דלא חיישינן דלמא ' מסר ליה הכי נמי לא חיישינן לתרי יצחק ואין לדחות דהכי מייתי אם איתא דחיישינן לתרי יצחק אע"ג דלא הוחזקו דאי בהוחזקו פשיטא דחיישינן כדמוכח התם גבי הני שטרי הוה לן למיחש לנפילה ופקדון דשכיחי נאני בר חבי טובא במחוזא מדקאמר מאי אמרת דלמא מסר ליה משמע דמכח זה דייק רבא וא"ת וכיון דסבר רבא דאין נקנה א"כ הא דדייק רבא בריש כל הגט (גיטין דף כד: ושם) הא קטנה מצי מגרש זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדריש בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים והיכי דייק דלמא לעולם אין מוציאין דחיישינן דלמא מסר ליה לקנות ואין אותיות נקנות במסירה אבל בגט ליכא למיחש כי למה היתה מוסרת לחברתה דלא שייך שום קנין במסירתה לחברתה וי"ל דגרסינן התם רבא מדאירי אביי בתר הכי ואפילו אי גרס רבא נראה לרשב"א דשפיר דייק דכי היכי דקטנה מצי מגרשה ולא חיישינן לפקדון ולשמא מסרה לה לצור ע"פ צלוחיתה ה"נ שני יוסף בן שמעון מוציאין ולא חיישינן [לשמא מסר ליה לקנות ולשמא מסר לו לצור על פי צלוחיתו דלגבות החוב הם יודעין דאין המסירה מועלת דאין אותיות נקנות במסירה: אותיות מילי נינהו ומילי / במילי לא מיקני. ואור"י דמסירת השטר קרוי מילי דקאמר ליה קני לך שטר זה דהיינו מילי בעלמא אבל כשכותב שטר בשמו על השעבוד אין לך מעשה גדול מזה: חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה. וא"ת כיון שאין מזיק לו כלום בין במתנה בין במכר נכתוב לו ממה נפשך שלא יוכל לכפור לו כיון דאין מפסיד בכתובה אפילו במכר דליכא למימר שאינו רוצה שיטרוף ממשעבדי דאפילו בלא שטר גובה מנכסים משועבדים כדאמר בחזקת הבתים (לעיל דף מא:): המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים וי"ל דמפסיד לפי שש"י שטר יצא קול שמכר או נתן ולא ילוו לו כל כך ברצון לפי שאין לו כל כך קרקעות ואע"פ שהלוקח ודאי יכול לחזור בו דמצי אמר אדעתא דלא תכתוב לי שטרא לא זבני מ"מ מוכר יכול לחזור בו בשטר ואם לא ירצה הלוקח ליקח בלא שטר יניח ורבינו תם מפרש דבשטר מתנה דוקא מייירי דלא ניהא ליה דליפוש שטרי עילויה דהעולם לא ידעו שהוא שטר מתנה אלא יסברו שהוא שטר חוב או שטר מכר ושיעבד קרקעותיו ולא יקנו ברצון ממנו לפי שיראים שיטרופו מהן אבל בשטר מכר אין יכול לחזור בו דמסתמא אדעתא דכתיב ליה שטרא זבין ליה וקשה דלקמן בגט פשוט (דף קסח:): (תנן) מי שבא ואמר אבד שטר חובי אע"פ שאמרו עדים כתבנו וחתמנו אין כותבין

דף ע"ב - ב

כאותה ששינינו כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו כיון שהחזיק זה בקרקע נקנה שטר בכל מקום שהוא וזו היא ששינינו נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ושטר וחזקה אגב שאני דהא מטבע דלא ניקני בחליפין ואגב ארעא ניקני כי הא דרב פפא הווי ליה תריסר אלפי זוזי בי חוזאי אקנינהו ניהליה לרב שמואל בר אחא אגב אסיפא דביתיה כי אתא נפק לאפיה עד תווד: אבל לא מכר לא את העבדים ולא את המרצופין ולא את האנתיקי וכו': מאי אנתיקי אמר רב פפא עיסקא דבגוה: מתני' מכר את הקרון לא מכר את הפרדות מכר את הפרדות לא מכר את הקרון מכר את הצמד לא מכר את הבקר מכר את הבקר לא מכר את הצמד ר' יהודה אומר הדמים מודיעין כיצד אמר לו מכור לי צימדך במאתים וזו הדבר ידוע שאין הצמד במאתים וזו וחכמים אומרים אין הדמים ראייה:

גמ' תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו מכר את הקרון מכר את הפרדות והא אנו לא מכר תנן אמר ליה איסמייה אמר ליה לא תיתרגם מתניתך באדוקין בו: מכר את הצמד לא מכר את הבקר וכו': היכי דמי אילימא דקרו לצימדא צימדא ולבקר בקר פשיטא צימדא זבין ליה בקר לא זבין ליה ואלא דקרו ליה נמי לבקר צימדא כוליה זבין ליה לא צריכא באתרא דקרו ליה לצימדא צימדא ולבקר בקר ואיכא נמי דקרו לבקר צימדא ר' יהודה סבר הדמים מודיעין ורבנן סברי אין הדמים ראייה ואי אין הדמים ראייה ליהוי ביטול מקח

רש"י כאותה ששינינו. שמונת לעשות כן אע"ג דמיחזי כשיקרא דאין כאן הפסד לשום אדם אלא למוכר עצמו שאם יאבד השטר וימלאנו לוקח שכתב בשמו יטעון שלקחו מזה המוכר ואי הוא לא חייש להכי אנו לא חיישינן בשבילו: כיון שהחזיק זה. הלוקח בקרקע מספקא דמילתיה דלמורא הוא ולא מן המשנה: נקנה השטר. שנכתב קודם המכירה לזה הלוקח בכל מקום שהוא שהרי דעתו של מוכר להקנות השטר ללוקח וקני ליה לשטר אגב הקרקע כדון כל מטלטלין הנמכרין עם הקרקע שנקנין בחזקה קרקע כאילו עבד משיכה במטלטלין גופייהו וכדמפרש: וזו היא ששינינו כו'. בקדושין (דף כו.) נפקא לן מקראי: שאין להם אחריות. מטלטלין ושטר: שיש להם אחריות. מהקדושי: בכסף בשטר ובחזקה. בכסף שקבל מן הקרקע או שהחזיק בה נקנין גם מטלטלין והק"ד השתא דהשטר במילי בעלמא מיקני שנתרצה המוכר להקנות ללוקח ואע"פ שלא בא השטר לידו ללוקח קני ליה כ"ש לעיל דשטר בשטר מיקני לזילו הכא אפילו במילי גרידי קני ליה בלא שטר וכ"ש דמיקני במילי הכתובים בשטר: ומשני מאי דקני שטר אגב ארעא שאני. דכיון שהחזיק בקרקע קני ליה לשטר אגב ארעא דמקראי נפקא לן בקדושין ולא הוינו מילי אלא מעשה גדול הוא כמשיכת הממון עצמו: דהא מטבע כו'. בפרק הזהב והתם מפרש טעמא: בחליפין. בקנין סודר: אגב אסיפא. סף ביהו מקרקע כדי שיביאם לו והיינו הרשאה ואילו לא אקנינהו ניהליה לא הווי יהבי ליה דלא ליחייבו באונסא דאורחא כדאמר בב"ק: נפק לאפיה. מרוב שמחת מעותיו שהביא: עד תווד. מקום במסכת נדה (דף לג.) וכך שמו ולא שמועין אתא דמשום קנין זה מסרו לו המעות דכיון דנפק לאפיה שמעין דהביא המעות: העבדים. המשמרים והמנהיגים הספינה: המרצופין. שקין גדולים שבהן משימין הפרקמטיא אשר בספינה: עיסקא דבגוה. פרקמטיא שבה: מתני' קרון. עגלה: הפרדות. המושכות בקרון ובשאיין אדוקין בו מיירי כדמפרש בגמ' דרך פרדות לקרון ולמד לבקר וכלים לחמור: כמד. הוא העול וכלי העגלה הטנה והעגלה עצמה המחברין את השוורים יחד: לא מכר את הצמד. דברי הכל היא אלא דפלוני רבי יהודה ורבנן בפירוש דהך מילתא דלרבי יהודה זימנין מכר זימנין לא מכר ורבנן לעולם לא מכר: אין הדמים ראייה. אלא במתנה ביקש ליתן לו המותר אי נמי ליהוי מקח טעות כדאמרין בגמרא ויחזיר לו מעותיו ויטול כמדו: גמ' איסמייה. מקמי מתניתין: תתרגם מתניתא בשאדוקין בו. שקשונין ביחד בשעת המכירה הלכך הכל מכר ומתניתין בשאיין אדוקין: היכי דמי. דמיפלגי רבי יהודה ורבנן: אילימא דקרו ליה. באותה העיר לצימדא צימדא העול קורין אותו באותה העיר כמד ולא השוורים: ולבקר קורין בקר. ולא כמד: הכי גרסינן כמד זבין ליה בקר לא זבין ליה. ואמאי קאמר רבי יהודה דדמים מודיעין שמכר את הבקר והלא בקר אינו בכלל כמד כלל דנימא לשון שלו כך הוא שקרא גם לבקר כמד ואפילו בשאדוקין בו נמי לא קני דהא לא מפלגינן בין אדוקין לשאיין אדוקין כדמפלגינן גבי קרון ופרדות ולקמיה בשמעתין נמי אמרינן

דמתניתין מילי מילי קתני: הכי גרסינן ואלא דקרו ליה נמי לבקר כמד כולה זבין ליה. דכי האי גוונא גרסינן גבי המוכר בית לחבירו בצורה גדולה בפרק המוכר את הבית (לעיל דף סא:); כולה זבין ליה. ואמאי אמרי רבנן אין הדמים ראייה הא ודאי כיון דכולי עלמא קורין גם לבקר כמד וגם הדמים מודיעין עליה דמוכר רמיא לגוויי דלא בקר קא מזבין אלא העוב לבדו ומדלח פירש אמרינן שמכר הכל: ה"ג לא כריכא באתרא לאיכא דקרו ליה לכמד כמד ולבקר בקר ואיכא דקרו נמי לבקר כמד. והשתא מפסקא לן בהאי גברא מהי מינייהו הוא אם קרא לבקר כמד אם לאו: רבי יהודה סבר הדמים מודיעין. שהוא מן הקורין לבקר כמד ובקר מכר עם האלמא: ורבנן סברי. כיון דיג קורין לבקר בקר ולא קרו ליה כמד לא אמרינן הדמים מודיעין דלמא האי מינייהו הוא ולא מכר את הבקר דיד לוקח על התחנה דאוקי ממנא בחזקה מריה ולא אמרינן דמים מודיעין אבל היכא דכל בני העיר קורין לבקר כמד כיון דפשיטא לן דהאי גברא רגיל לקרות גם לבקר כמד וגם דמים הרבה יג כולה זבין ליה: ואי אין הדמים ראייה. כלומר נהי נמי דאין הדמים ראייה ומכר את האלמא לא מכר את הבקר דמשמע אבל האלמא מכור ואמאי ליהוי ביטול מקח שיטול המקח ויחזיר לו דמיו ויטול כמדו כדון כל אונאה יתר משתות דבטל המקח בפרק הזהב (ב"מ דף מט:); ובשמות מלומאס אמרינן קנה ומחזיר אונאה ובפחות הויא מחילה: (ד"י)

תוספות נקנה השטר בכל מקום שהוא. ואם תאמר והיכי מוכח מהכא דמילי במילי מיקנו הא הכא לא קנו שעבוד השטר דבלאו הכי שעבד נכסיו דמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים ואין מועיל אלא לקנות שטר עצמו וי"ל דמשמע ליה בכל ענין בין החזיק בעדים בין בלא עדים שלא נשתעבדו נכסיו ובכל ענין קתני נקנה השטר בכל מקום שהוא אבל אכתי קשה דהיכי מוכח מהכא דמיקנו מילי במילי דהכא לא חזינו דמיקנו אלא לענין שטר מכר הכתוב בשם מוכר ללוקח ובהיא ודאי מהניא מסירה בלא כתיבה לכולי עלמא אבל מוכר או נותן שטר שיש לו על אחרים לעולם לא מקנו במילי במסירה לחדה עד שיכתוב ונראה לפרש דהכי פריך והא אגב מילי נינהו וקנין גרוע הוא דאפ"ה מקני בלא מסירה לקנות שעבוד שטר הכתוב בשמו א"כ אפילו בשטר שאינו כתוב בשמו תועיל מסירה בלא כתיבה כיון דשעבוד כל כך קל לקנות ומשני אגב שאני דאין אגב קנין גרוע דאלים קנין אגב כמסירה גמורה דהא אפי' דבר דאין נקנה בחליפין נקנה אגב קרקע וחשיב כמסירה ומשיכה והגבהה ורבינו שמואל מפרש דהשתא לא אסיק אדעתיה קנין אגב וס"ד דקני במה שנתרצה לו וקשה דא"כ אמאי איצטריך למימר כיון שהחזיק בקרקע נקנה כו' כיון שאינו קונה ע"י כך וי"ל דס"ד דלא נתרצה לו עד שיחזיק ומ"מ מילי נינהו כיון דקני ע"י. מה שנתרצה: רב פפא הוה ליה תריסר אלפי זוזי. לפי ספרים דגרסי בהגוזל (ב"ק דף קד: ושם) דהוה מסיק קשה דהיכי קניניהו ניהליה ואנן נמי היכי כתבינן הרשאה אמלוה הא אמר בפ' מי שמת (לקמן דף קנב.) מתנת שכיב מרע שכתב בה קנין ארכבה אתרי ריכשי כו' הרי היא כמתנת שכיב מרע שאם אמר הלוואתו לפלוני הלוואתו לפלוני משמע דבריא לא מצוי למיקני הלוואה אפי' בקנין דהתם בקנין איירי וליכא למימר דהתם מיירי בהלוואת מטבע שאינו נקנה בחליפין דא"כ בחנם נקט הלוואה דהוה ליה למימר מטבעותי לפלוני ועוד דאמר' התם (דף קמח.) למימרא דסבר רב נחמן מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע דליתא כו' והאמר רב נחמן שכיב מרע שאמר הלוואתי לפלוני כו' ומשני הואיל וירש יורשה אי נמי במעמד שלשתן הוה ליה למימר דאיתא בבריא אפילו בהלוואה דמטבע אגב קרקע ואור"ת דתקנת חכמים היא לענין הרשאה שיוכל לעשות שליח אפילו בהרשאת מלוה אע"ג דאין יכול להקנותה: (תוספות)

דף עח - א

וכי תימא ביטול מקח לרבנן לית להו ולא והתנן רבי יהודה אומר המוכר ס'ת בהמה ומרגלית אין להן אונאה אמרו לו לא אמרו אלא את אלו מאי אין דמים ראייה נמי דקתני דהוי ביטול מקח ואיבעית אימא כי אמור רבנן אונאה וביטול מקח בכדי שהדעת טועה אבל בכדי שאין הדעת טועה לא אימור מתנה יהב ליה: **מתני'** המוכר את החמור לא מכר כליו נחום המדי אומר מכר כליו רבי יהודה אומר פעמים מכורין אינן מכורין כיצד היה חמור לפניו וכליו עליו ואמר לו מכור לי חמורך זה הרי כליו מכורין חמורך הוא אין כליו מכורין: **גמ'** אמר עולא מחלוקת בשק ודיסקיא וכומני דנתנא קמא סבר סתם חמור לרכוב קאי ונחום המדי סבר סתם חמור למשאוי קאי אבל אוכף ומרדעת קילקלי וחבק ד"ה מכורין מיתבי חמור וכליו אני מוכר לך ה"ז? מכר את האוכף ואת המרדעת ואת הקילקלי ואת החבק אבל לא מכר שק ודיסקיא וכומני ובזמן שאמר לו היא וכל מה שעליה הרי כולן מכורין טעמא דא"ל חמור וכליו הוא דקני אוכף ומרדעת הא לא א"ל הכי לא הוא הדין דאע"ג דלא אמר ליה חמור וכליו נמי אוכף ומרדעת מכורין והא קמ"ל דאע"ג דאמר ליה חמור וכליו שק ודיסקיא וכומני לא קני מאי כומני אמר רב פפא בר שמואל מרכבתא דנשי איבעיא להו בעודן עליו מחלוקת אבל בשאינן עליו מודה להו נחום המדי או דלמא בשאינן עליו מחלוקת אבל בעודן עליו מודו ליה רבנן לנחום ת"ש ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שעליו הרי כולן מכורין אי אמרת בשלמא בעודן עליו מחלוקת הא

מני רבנן היא אלא אי אמרת בשאין עודן עליו מחלוקת אבל בעודן עליו דברי הכל מכורין הא מני לעולם בשאין עודן עליו מחלוקת ורבנן היא ואימא ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שראוי להיות עליו תא שמע רבי יהודה אומר פעמים מכורין פעמים שאין מכורין מאי לאו אמאי דקאמר תנא קמא קאי רבי יהודה לא רבי יהודה

רש"י ה"ג וכו' ביטול מקח לרבנן לית להו. כלומר לאונאה ודאי לית להו דמן התורה היא דכתיב לא תונו (ויקרא כה) אבל ביטול מקח לית להו אלא סבירא להו יותר משתות עממה דמי וקנה ומחזיר אונאה: והתנן. בפרק הזהב: ר' יהודה אומר המוכר ס"ת בהמה ומרגלית אין להם דין אונאה ואמרו לו כו'. ואמרי' בגמרא עד כמה לא הוי אונאה אמר אממר עד כדי דמיהן דהיינו יתר משתות לא הוי אונאה אליבא דרבי יהודה ואפילו להחזיר אונאה אלא מחילה היא דעביד איניש דזיבין להו ביוקר ומדקאמרי ליה לא אמרו דאין להן אונאה אלא אלו המנוין במשנתנו עבדים ופטרות וקרקעות וטעמא יליף התם מקראי אבל לכל מיילי לית להו דין אונאה וביטול מקח כד פירשו רבותינו ולא נהירא דהא לא שמעינן להו מהבא דלית להו ביטול מקח ביתר משתות אלא ש"מ דאיכא אונאה ונריך להחזיר הדמים ונראה בעיני לפרש כן ואי אין הדמים רחיה לקנות בקר עם הגמל אמאי מתקיימת מכירת הגמל לגמרי שלח יחזיר לו זה כלום ללוקח מאונאתו שכן משמע לשון המשנה מכר את הגמל לא מכר את הבקר אבל מכירת הגמל מכירה מעלייתא היא ואמאי לא מיבעיא לאונאתו היה לו להחזיר אילו נתאנה שתות אלא אפילו ביטול מקח ליהו מן הדיון דהא נתאנה יותר משתות טובא וכו' רבנן לית להו לא החזרת אונאה בשתות ולא ביטול מקח ביתר משתות אלא בכל ענין קנה ולא יחזיר לו כלום שאין לנו לכופו בב"ד לכך אם אינו רוצה ללאת ידי שמים והתנן אמרו לו לא אמרו אלא את אלו אבל שאר דברים יש להן אונאה ונריך להחזיר ואמאי אמרינן במתניתין אין הדמים רחיה דמשמע שהמכירה תקיים לגמרי ולא יחזיר לו מוכר ללוקח ממעותיו כלום והוי דקאמר גמרא וכו' ביטול מקח לית להו לאו דוקא דהוא הדין דמאונאת שתות קפריך אלא משום דקפריך וליהוי ביטול מקח דרבותא קפריך מש"ה קאמר נמי וכו' ביטול מקח כו': ומשני מאי אין הדמים היינו ביטול מקח שאין הדמים רחיה לקנות את הבקר להתקיים המכר אלא לא מכר את הבקר וביטול המקח משום אונאת יתר משתות: ככדי שהדעת טועה. וסבור בלבו שדך שיה כגון שיה ה' בז' או ו' בח' והלכך בטל מקח דמקח טעות הוא אבל ככדי שאין הדעת טועה כמתניתין דלמד ששה פרוטה אין קונין אותה או מאתים ומסתברא כתיורן אחרון וקמא סינטיא דחיקא הוא: אימור מתנה כו'. יש לנו לומר דמתנה בעלמא הוא דליהב ליה: מתני' כליו. בגמרא מפרש להו: רבי יהודה אומר כו'. כולה מיפרשא בגמרא: חמורך זו. כמות שהיא עם כלים שעליה: חמורך היא. כלומר אם זו היא חמורך מכור אותה לי דהיינו כמוכר את החמור סתם וסבירא ליה לרבי יהודה דאין כליו מכורין אפילו בעודן עליו: גמ' מחלוקת. דתנא קמא ונחום המדי בכלים העשויין למשוי החמור כגון שק ודיסקיא שעשויין לביטול בחוכו משאוי ולתת על החמור: וכומני. מרכבחה דנשי וכלקמון וגם הוא ממין משאוי שהאשה יושבת כמשאוי דסתם חמור לרכיבת אנשים קאי: דת"ק סבר. חמור לרכיבת אדם עומד ולא למשאוי הלכך המוכר את החמור סתם לא מכר אותה כלים העשויין למשאוי אלא אותה כלים העשויים לרכיבה כגון אוכף ומרדעת ונחום המדי סבר חמור למשאוי עומד וקנה כולן גם האוכף ומרדעת דלמעון משאוי על גבן עשויין: אוכף ומרדעת. בין לרכיבה בין למשאוי: קילקלי. לניגול"ש לקשור האוכף בחבישת החמור: חבקה. פוטר"ל ורכיב רכיבה הן: הא לא אמר ליה. חמור וכליו אלא סתם מכר לו את החמור לא קנה את האוכף ומרדעת ואם איתא לדעולא הא מני לא רבנן ולא נחום המדי אלא ע"כ באוכף ובמרדעת פליגי והא ברייתא רבנן היא: לא הוא הדין כו'. ורבנן היא ולא נחום המדי דלנחום מיקנא קני נמי שק ודיסקיא וכומני: והא קמ"ל דאע"ג דאמר ליה חמור וכליו. לא להניי האי ייתור לשון לטפוי שק ודיסקיא ולא קני להו כרבנן: בעודן עליו. הא שק ודיסקיא מחלוקת בעודן עליו בשעת מכירה אבל בשאין עודן עליו מודה להו נחום לרבנן דאין מכורין ואפילו אוכף ומרדעת נמי אין מכורין אם אינן עליו: או דלמא בשאין עודן עליו מחלוקת. ואפ"ה אוכף ומרדעת קנה: ת"ש ובזמן שאמר לו הוא וכל מה שעליו הרי כולן מכורין. אפילו שק ודיסקיא וכומני ובע"כ בעודן עליו מיירי דהא קתני וכל מה שעליו ואפ"ה קתני רישא דאין מכורין בכלל החמור עד דא"ל בהדיא וכל מה שעליו דקתני סיפא: אי אמרת בשלמא בעודן עליו מחלוקת הא מני רבנן היא. דאמרי לא מכר את כליו אע"פ שעודן עליו: הא מני. לא נחום ולא רבנן דהא בעודן עליו מיירי ואפ"ה לא מכר מסתמא עד דא"ל בהדיא וכל מה שעליו וכי היכי דפריך מסיפא ה"ל לפרוכי מרישא דקתני בהדיא לא מכר אלא משום דעיקר פירכיה ממה דקתני וכל מה שעליו דמשמע בעודן עליו מש"ה אלימא פרוכי מינה דסיפא: ת"ש רבי יהודה אומר פעמים מכורין כו'. ורבי יהודה בעודן עליו מיירי דהא קתני חמורך זו כליו מכורין דמשום דאמר זו דמשמע כמו שהיא טעונה מש"ה כליו מכורין ואמאי דקאמר ת"ק קאי דשמעניהו דמיפלגי בעודן עליו למר מכר ולמר לא מכר ואתא איהו למימר פעמים מכורין כו' ולהכריע ביניהם אתא: (ה"ש)

תוספות וכי תימא לרבנן ביטול מקח לית להו כו'. הוה מצי למיפרך מרישא דקתני אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והקרקעות כו' מכלל דשאר דברים יש להן אונאה אלא משום דהוי מצי לדחויי הא מני ר' יהודה היא: אבל בכדי שאין הדעת טועה [לא אימור] מתנה כו'. אומר ריב"ם דליכא למיפרך מהבא לרב דאמר בפרק. האשה (קדושין דף מו: ושם) גבי מקדש אחותו אדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם פקדון דהתם אין המעשה קיים כל עיקר אבל הכא לענין צמד המקח קיים ואין סברא שמעות הצמד לא יחזיר והמותר יחזיר ומיהו האי שינויאי לא שייך באיזהו נשך (ב"מ דף סג:.) גבי האי מאן דיזיף פשיטי מחבריה

ואשכח יתירתא אם בכדי שאין הדעת טועה לא צריך לאהדורי אימור במתנה יהבה ניהליה וי"ל דהתם ליכא למימר דפקדון הוא שאינו יודע שיחזור וימנה אותם ועוד אפילו יודע מסתמא כיון דלא הודיעו שהן יתירות אין דעתו לתבעו: אבל בשאין עודן עליו מודה להו נחום המדי. לרבנן דלא קנה והיינו דוקא בשק דייסקיא וכומני אבל באוכף ומרדעת אפילו אין עודן עליו קנה דתכסיסי דחמור הוו וקני להו כל היכא דאיתנהו ובקונט' לא פירש כן: או דלמא בשאין עליו מחלוקת. ה"נ הוה מצי למימר או דלמא בין בזו ובין בזו מחלוקת: יש ספרים שכתוב בהן מאי לאו ר' יהודה טעמא דנחום קא מפרש לא ר' יהודה טעמא דנפשיה קאמר. והכי פריך מאי לאו ר' יהודה שמע לנחום דלא מחלק בעודן עליו בין א"ל חמורך זה בין א"ל חמורך הוא אלא לעולם קנה בעודן עליו וא"ל ר' יהודה דיש הפרש א"נ מפרש ולא פליגי: (תוספות)

ב עח עך

מלתא אחריתי קאמר א"ל רבינא לרב אשי ת"ש מכר את הקרון לא מכר את הפרדות ותני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו מכר את הקרון מכר את הפרדות וא"ל והא אנן לא מכר תנן וא"ל איסמייה וא"ל לא תתרגם מתניתך באדוקים בו מכלל דמתני' בשאין אדוקים בו ומדרישא בשאין עודן עליו סיפא נמי בשאין עודן עליו אדרבה אימא רישא אבל לא מכר לא את העבדים ולא את האנתיקי ואמרינן מאי אנתיקי אמר רב פפא עיסקא דבגוה ומדרישא בעודן עליו סיפא נמי בעודן עליו אלא תנא מילי מילי קתני [סימן זגס נסן] אמר אביי ר"א ורשב"ג ור' מאיר ורבי נתן וסומכוס ונחום המדי כולהו סבירא להו כי מזבין איניש מידי איהו וכל תשמישתיה מזבין ר"א דתנן ר"א אומר המוכר את בית הבד מכר את הקורה רשב"ג דתנן רשב"ג אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר ר' מאיר דתניא ר' מאיר אומר מכר את הכרם מכר תשמישי הכרם רבי נתן וסומכוס ביצית ודוגית נחום המדי הא דאמרן: רבי יהודה אומר פעמים מכורין וכו': מאי שנא חמורך זו ומאי שנא חמורך הוא אמר רבא חמורך זו ידע דחמרא דידיה הוא והאי דקא א"ל זו משום כליו קא"ל חמורך הוא דלא ידע דחמרא דידיה הוא והכי קא"ל חמורך הוא שתמכרנה לי: מתני' המוכר את החמור מכר את הסיח מכר את הפרה לא מכר את בנה מכר אשפה מכר זבלה מכר בור מכר מימיה מכר כוורת מכר דבורים מכר שובך מכר יונים: גמ' היכי דמי אי דאמר ליה היא ובנה אפילו פרה ובנה נמי אי דלא א"ל היא ובנה אפילו חמור נמי לא אמר רב פפא דאמר ליה חמור מניקה ופרה מניקה אני מוכר לך בשלמא פרה איכא למימר לחלבה בעי לה אלא חמור מאי קא"ל ש"מ היא ובנה קאמר ליה ואמאי קרי ליה סיח שמהלך אחר סיחה נאה א"ר שמואל בר נחמן א"ר יוחנן מאי דכתיב [במדבר כא-כז] על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצרים בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה מה כתיב אחריו כי אש יצאה מחשבון וגו' תצא אש ממחשבון ותאכל את שאינן מחשבין ולהבה מקרית סיחון מקרית צדיקים שנקראו שיחין אכלה ער מואב זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח דאמר מר כל אדם שיש בו גסות הרוח נופל בגיהנם ונירם אמר רשע אין רם אבד חשבון אבד חשבוננו של עולם עד דיבון אמר הקב"ה המתן עד שיבא דין ונשים

רש"י מילתא אחריתי קאמר. אינהו איירו בשאין עודן עליו אבל בעודן עליו דכרי הכל מכור ואתא ר' יהודה לאפלוגי אדוקיא דידהו דאפי' בעודן עליו פעמים שאין מכורין; ואמר רב פפא עיסקא. דאית בה מיקרי אנתיקי אבל עיסקא דחוז לסיפיה לא מיקריא אנתיקי הלכך על כרחך בעודן עליו מייירי וא"ל כל פרקמטיאות מיקרי אנתיקי מיהו מתני' לא איכטריך למיתני דלא מכר אלא עיסקא דבגוה אבל עיסקא דלבראי מינה מימר בעי בתמיה: מילי מילי קתני. חלא בעודן עליו וחדא בשאין עודן עליו שהכל הו"ך אחר מנהגו של עולם יש דבר שהוא בכלל חבירו בעודן עליו ויש דבר שאין בכללו אפי' בעודן עליו: כולהו סבירא להו כו'. לאו משום דכולהו סבירא להו כי הדדי דהאי ליה סברא דהאי דלמא הא מילתא בטל לגבי דהך ולמא איך מילתא בטל לגבי איך ומיהו בחדא שיטה הולכין שמוסיפין מכירת תשמישין טפי מרבנן דידהו חוז מר"מ לבדו דר"ל דכולהו מכורין שהרי אמר כל תשמישי כרם ומשום הכי לא קאמר אביי אמרו דבר אחד ובכל מקום שאמר אביי אמרו דבר אחד בגמ' כן כריך לפרש: דר"א ור"ש. בהמוכר את הבית: ה"ג דתניא ר"מ אומר מכר את הכרם כו'. דלא תנן לה במתני' וכאבא שאול אשכחן לה בתוספתא: ר' נתן וסומכוס. בריש פירקא: אמר רבא. כשאמר חמורך זו ודאי יודע הוא שהחמור זה שלו הוא והכי ה"ל למימר מכור לי חמורך דהא ליכא קמיה שני חמורים שיאמר את זה מכור לי והלכך האי דקאמר זה משום כליו כלומר חמור זה כמות שהוא: חמורך הוא. משמע

ואי בשדה ואילו אמאי מחליף אלא אמר רבה מחלוקת בבור ושובך אבל בשדה ואילו דברי הכל מועלין בהן ובמה שבתוכן ובבור ושובך בריקנין במאי פליגי ובמלאין במאי פליגי בריקנין פליגי בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דתנא קמא סבר לה כרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ור"א ברבי שמעון סבר כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אימור דשמעת ליה לרבי מאיר כגון פירות דקל דעבידי דאתו הני מי יימר דאתו אמר רבא משכחת לה במים הבאין דרך חצרו לבור ויונים הבאין דרך שובכו לשובך ובמלאים במאי פליגי אמר רבא כגון שהקדיש בור סתם ור' אלעזר ברבי שמעון סבר לה כאבוב דאמר דנין דין גבוה מדין הדיוט מה דין הדיוט מצי אמר בירא זביני לך מיא לא זביני לך אף דין גבוה בירא אקדיש מיא לא אקדיש (ות"ק סבר אין דנין דין גבוה מדין הדיוט) ודין הדיוט לא והתנן מכל בור מכל מימיו אמר רבא מתני' יחידאה היא דתניא מכל בור לא מכל מימיו ר' נתן אומר מכל בור מכל מימיו:

רש"י ואי בסקה ואילו. פליגי לעיל גבי הקדישן וריקנין וה"ה בסופא אמאי מחליף כ"כ הכא דמועלין במה שבתוכן דלויכא תתיה גידולי הקדש וגם הקדיש הכל ביחד ללא גרע ממוכר אלא אי בבור ושובך מוקמת לה איכא לפרושי טעם מחלוקתו במלאין וריקנין כדמפסך לקמן אבל בסקה ואילו ליכא למיחב טעמא אמאי מחליף: ה"ג אלא אמר רבה מחלוקת כו'. מחלוקת במלאין וריקנין בבור ושובך כדמפסך ואזיל אבל בסקה ואילו בין מלאין בין וריקנין דברי הכל מועלין בהן ובמה שבתוכן כדבי יוסי דנימוקו עמו: פלוגתא דר"מ ורבנן. גבי האומר ללשכה הרי את מקודשת לי ע"מ שאתגיייר ע"מ שאתגיייר כו' בהרבה מקומות: אימור דשמעת ליה לר"מ כגון פירות דקל. שהמוכר פירות דקל לחצירו אע"פ שעדיין לא באו לעולם אינו יכול לחזור בו משבחו לעולם דהא דלא עבידי דאתו דומיא דע"מ שאתגיייר דלעתיה לאיגיווי וכי הא גונגל נמי מפרשינן לע"מ שאתחחרר ע"מ שאתחחרר כו' שהבטיחו רבו לשחררו ומיהו ר"מ לא איירי בפירות דקל אלא רב הונא דקאי כותיה במסכת יבמות כפ' האשה רבה (דף גג.). דלמר רב נחמן בר יצחק רב הונא כרב ורב כדבי ינאי ורבי ינאי כדבי חייא ורבי חייא כר"מ וכולהו סבירא להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם רב הונא מאי היא דליתמר המוכר פירות דקל לחצירו אמר רב הונא עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבחו לעולם אינו יכול לחזור בו: הני מי יימר דאתו. אם לא יביא מים ויפסוק לתוך הבור או יביא יונים לשובך: הבאים דרך חצירו. שהבור עשוי במקום מדדון דממילא אתו לכור: דרך שובכו. הסמך ליה דודא עבידי דאתו ויונים הנולדים לשובך ריקן זה ודוקא שובכו אבל שובך של אחרים יכולין הן לעכב שלא יבואו לכאן (ולא דמי לפירות דקל) בשם רבינו זקני מ"כ: סבר לה כאבוב. בשילהי המוכר את הבית דלמר המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב המורכב כו' ומפשי בגמ' דסבירא בעין רעה מקדיש דנין דין גבוה מדין הדיוט כו' והלכך כי היכי דהדיוט המוכר בור סתם לא מוכר את מימיו כדמפ' בסמוך ודלא כמתני' דלמר מכל בור מכל מימיו אף דין גבוה כו' ומיהו היכא דלון בו מים בשעת הקדש קדשי המים הבאין לאחר מכן דלמר מקנה דבר שלא בא לעולם ודעתו היה להקדישן בדבר שלא זכה בו עדיין ליכא למימר עין רעה אבל כשהבור מלא מים והמים והבור שבו הן והוא הקדיש הבור איכא למימר דהמים שייך לעלמו ורבנן דפליגי עליה סבירא להו דענין יפה מקדיש אי נמי סבירא להו כדבי נתן דלמר מכל בור מכל מימיו ולא גרע הקדש מהדיוט: מתני' יחידאה היא. רבי נתן קאמר לה אלא ככל רבנן פליגי עליה מיהו הלכתא כמתני' דלמר ביבמות (דף מג.) דסתם כמתני' ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם דמתני' וע"ג דקאמר יחידאה היא לאו למימר דלא סבירא לן כותיה אלא לאשמעינן דכבי אלעזר ברבי שמעון סבירא ליה כרבנן אבל כקאמורא אומר דבר מדעתו לפסוק הלכתא היתר או איסור או דין ומקשי ליה ממתני' ומשני יחידאה היא לא סבירא לן כי היא משנה דלחמורא סמכין וכמ"ד האמורא לית הלכתא כמתני' דמי: (רש"י)

תוספות ואי בשדה ואילו אמאי מחליף. הא כ"ע מודו דמכר אילן מכל פירותיו דבבור ושובך ודאי היא פלוגתא אם מכל מה שבתוכו כדאמר לקמן: אבל בשדה ואילו ד"ה מועלין בו ובמה שבתוכו. הוה מצי למימר ד"ה מועלין בו ולא במה שבתוכו למ"ד אין מעילה בגידולין ומיהו הא לא מצי למימר דבין בזה בין בזה פליגי בבור ושובך ושדה ואילו בהקדישן ריקנין ונתמלאו לפי מה שמפרש ר"י בסמוך דאין בידו להקדיש דבר שלא בא לעולם אם לא שזכה בהן תחלה ומיהו הוה מצי למימר דפליגי אם יקדשו פירות האילן והשדה אם יבואו לרשותו אבל לא ניחא ליה למימר דפליגי אלא בבור ושובך דוקא דומיא דסיפא: אימור דשמענן ליה לרבי מאיר כגון פירות דקל כו'. תימה מהיכא שמענן לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו מדתנא האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתחחרר כו' דאמר ר"מ מקודשת כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף צג.): וההוא לא עביד דאתו דמי יודע דישחררו רבו ומפרש רבינו שמואל דמייירי שהבטיחו רבו לשחררו כדאמר בס"פ ארבעה אחין (שם דף לה) דשמעה מבי מרה ורבי"ן. מפרש דכל הנהו עבידי דאתו כגון חציו עבד וחציו בן חורין ושפחה נמי חציה שפחה וחציה בת חורין ונהו בה מנהג הפקר שכופין את רבה לעשותה בת חורין כדאמר' בהבא על יבמות (שם דף סו.). ולאחר שימות בעליך ואחתיך בגוססין ושיחלוץ לך יבמך דמצות חליצה קודמת למצות יבום א"ל בחולצת ולא מתייבמת וקשה דאמר בפ' אע"פ (כתובות דף נח.): המותר ר"מ אומר הקדש ומפרש בגמ' דקדוש לאחר מיתה קאמר דאמר ר"מ מקדיש דבר שלא בא לעולם אע"ג דלא עביד דאתו שתמות היא קודם הבעל ולא אפשר לאוקומי בגוססת שהרי עושה מלאכה כדתנן הרי זו עושה ואוכלת וי"ל. בחולה וזקנה וה"ר אליעזר מפלי"ר אומר דכיון שהגוף בעולם אלא שאינו ראוי לקנין כמו כל הנך חשוב כמו עבידי דאתו ומותר דקדוש אע"פ שאינו בעולם ולא עביד דאתי שתמות האשה. קודם מ"מ כיון שהמותר מיהו עביד דאתי חשוב הוא כאילו בעולם כבר ואם היה בעולם לא הוי בעינן שיהא זה עביד דאתי שתמות היא לפני הבעל וא"ת והא דפריך הכא מי יימר דאתו הא לא בעינן דעביד דאתו בדבר שישנו בעולם והמים הן בעולם וי"ל הא לא חשיב בעולם כיון דליתנהו קמן עוד י"ל דפירות דקל וכולהו דליכא בהו אלא מי יימר אחד חשיב עביד דאתו ובפרק המפקיד (ב"מ דף לג: ושם) לא חשיב כפל עביד דאתי משום דאיכא טובא מי יימר כדאמר התם מי יימר דמיגנבא ואת"ל דמיגנבא מי יימר דמשתכח גנבא ואת"ל דמשתכח גנבא דלמא מודה ומיפטר אבל קשה מהך דהכא אע"ג דליכא אלא חד מי יימר לא חשיב ליוני שובך ולמי הבור עבידי דאתו ומיהו בלאו הכי קשיא לר"י אמאי לא חשיב לתו עבידי דאתו כמו פירות דקל שהרי אורחא דמילתא הוא שמתמלא שובך יונים וכן הבור מתמלא מים כשהגשמים יורדין שלא היו שותים בכל א"י אלא מי גשמים ועוד קשה דמשמע אי הוה עבידי דאתו הוה ניחא ליה אכתי תקשי ליה היאך המים והיונים קדושים אפ' אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם שהרי מכח חצרו של הקדש אינם קדושים דאין חצר להקדיש כדפרישית לעיל ומכא מה שמקדיש נמי אינן קדושים דהיאך יכול להקדיש דבר שלעולם לא יבא ברשותו ולא יזכה בו לעולם ונראה לר"י דה"פ מי יימר דאתו לרשותו שזכה בהן דודאי לא יבואו לעולם לרשותו ואמאי מועלין במה שבתוכן והלא אין כח בידו להקדישן כיון שלא באו לרשותו ומשני בבאין דרך חצרו לבור ודרך שובכו לשובך שזכה בהן תחלה למיכך יש כח בידו להקדישן ורשב"א פירש דאי עבידי דאתו ניחא דמצי להקדישן דמצינו לפרש כגון שהקדיש בור ושובך על מנת שיש לו כח בבור ושובך לזכות במים וביונים לצורך הקדש: ויונים הבאים דרך שובכו לשובך. תימה לרשב"א דאיך יכול להקדישן הקדש גמור שימעלו בהן והלא אינו זוכה בהן זכיה גמורה דק"ל בהניזקין (גיטין דף נט) דאין בהן. גזל אלא מפני דרכי שלום ואומר רבינו יצחק דבביצים ואפרוחים זוכין הן תורה: ורבי אלעזר סבר כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. תימא דלא חשיב רבי אלעזר ברבי שמעון בפ' האומר בקדושין (דף סב: ושם) דאמר אביי ר"א בן יעקב ור"מ ורבי כוליהו סבירא להו אדם מקנה דשלב"ל ופריך נמי התם וליחשוב נמי רבי יהודה הנשיא ור"ע ומשני להו ונראה לרשב"א דדוקא מהנהו פריך מרבי יהודה הנשיא משום דהוזכר באותה ברייתא גופא שהוזכר ר"מ ומרבי עקיבא פריך משום שהיה רבו של רבי אלעזר בן יעקב ומסתמא ר' אלעזר בן יעקב מר"ע רבו שמיעא ליה דאמר ביבמות (דף צג.) רבי כר"מ ור"מ כרבי אלעזר [ב"י] ור"א [ב"י] כר"ע: (תוספות)

דתנו כוורת דבורים ר"א אומר הרי היא כקרקע וכותבין עליה פרוזבול ואינה מקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת חייב חטאת וחכ"א אין כותבין עליה פרוזבול ואינה כקרקע ומקבלת טומאה במקומה והרודה ממנה בשבת פטור א"ר אלעזר מאי טעמא דרבי אליעזר דכתיב [שמואל א יד-כז] ויטבול אותה ביערת הדבש וכי מה ענין יער אצל דבש אלא לומר לך מה יער התולש ממנו בשבת חייב חטאת אף דבש הרודה ממנו בשבת חייב חטאת מיתבי דבש הזב בכורתו אינו לא אוכל ולא משקה בשלמא לאביי ניחא אלא לרבא קשיא אמר רב זביד כגון שזב ע"ג כלי מאוס רב אחא בר יעקב אמר כגון שזב על גבי שקשקשין מיתבי דבש בכורתו אינו לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאכילה מטמא טומאת אוכלין למשקין מטמא טומאת משקין בשלמא לאביי ניחא אלא לרבא קשיא אמר לך רבא תריץ הכי חישב עליו לאכילה אינו מטמא טומאת אוכלין למשקין אינו מטמא טומאת משקין תניא כוותיה דרב כהנא דבש בכורתו מטמא טומאת אוכלין שלא במחשבה: זיתים לקוף מניח שתי גרופיות: תנו רבנן הלוקח אילן מחבירו לקוף מגביה מן הקרקע טפח וקוצץ בתולת השקמה ג' טפחים סדן השקמה ב' טפחים בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה בדקלים ובארוזים חופר ומשרש לפי שאין גזען מחליף ובתולת השקמה ג' טפחים בעיני רומינהי אין קוצצין בתולת השקמה בשביעית מפני שהיא עבודה ר' יהודה אומר כדרכו אסור אלא מגביה י' טפחים וקוצץ או גומס מעם הארץ מעם הארץ הוא דקשי הא אידך מעלי לה אמר אביי ג' טפחים מעלי לה מעם הארץ ודאי קשי לה נאכאן ואילך לא מקשי קשי לה ולאו עלויי מעלי לה גבי שביעית עבדינן מידי דודאי קשי לה גבי מקח וממכר עבדינן מידי דודאי מעלי לה בדקלים ובארוזים חופר ומשרש לפי שאין גזען מחליף וארז אין גזעו מחליף והא דריש ר' חייא בר לולייני מאי דכתיב [תהילים צב-יג] צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה אם נאמר תמר למה נאמר ארז ואם נאמר ארז למה נאמר תמר אילו נאמר ארז ולא נאמר תמר הייתי אומר מה ארז אין עושה פירות אף צדיק אין עושה פירות לכך נאמר תמר ואם נאמר תמר ולא נאמר ארז הייתי אומר מה תמר אין גזעו מחליף אף צדיק אין גזעו מחליף לכך נאמר ארז אלא הב"ע בשאר מיני ארוזים כדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא אמרי בי רב י' מיני ארוזים הן שנאמר [ישעיה מא-ט] אתן במדבר ארז שיטה והדס ועץ שמן אשירם וגו' ארז ארזא שיטה תורניתא הדס אסא עץ שמן אפרסמא ברוש ברתי תדהר שאגא ותאשור שורבינא הני ז' הוי כי תא רב דימי אמר הוסיפו עליהן אלוניס אלמוניס אלוניס בלוטי אלמוניס

רפ"ז דתנו כוורת דבורים כו'. כבר פירשתי בפ' המוכר את הבית: הרי היא כקרקע. והלכך אפי' אם חישב עליה ל"ה הוי מאכל לקבל טומאה כדנפקא לן מיערת הדבש: ה"ג דבש שזב מן הכוורת אינו לא אוכל ולא משקה בשלמא לאביי ניחא אלא לרבא קשיא. ולא גרסינן בשלמא לאביי אע"ג דזב מוקפה הוא ופירוש משופש היה בספרים שעשו לומר דלענין שבת מייירי ולא מילתא היא דלא שייך למימר האי לישנא דליין לא אוכל ולא משקה אלא לענין טומאה אבל לענין איסור מוקפה דכתיב ה"ל למימר דבש שזב מכוורת אסור אלא לענין הלכות טומאה מיתניחא כדתינא נמי כי האי גוונא כהוספתא בתחלת מ"ס טהרות (פ"ב) דבש שזב מכוורת דבורים מטמא טומאה משקין חשב עליו לאוכלין טומאה אוכלין: אינו לא אוכל כו'. כלומר לא מקבל טומאה: בשלמא לאביי. דמוקי דבש כוורת בשתי חלות ה"ל בשתי חלות הלכך ניחא ולא תקשי לרב כהנא דכיון דלייתא לדבורים אע"ג דזב בעי מחשבה: אלא לרבא. דלא בעי לאוקומי בשתי חלות קשיא לרב כהנא דאפי' אי מוקי לה כר"א כיון דזב לא חשיב כקרקע: ע"ג כלי מאוס. והלכך כיון דבתוך הכוורת לא הוי חשיב אוכל כר"א והשתא כפויא הרי זב ע"ג כלי מאוס הלכך כיון דמחשבה אבל אליבא דרבנן דחשיבי ליה אוכל בתוך הכוורת לא מייבטיל ע"ס אוכל מיניה משום כלי מאוס עד שיפסל מלחזרו הכלב כדלמרינן בשחיטת חולין (דף ע"א). כן נראה בעיני: קשקשין. קישמין דקין שאין ראוי לחספו אבל גבי כלי מאוס חשיב אוכל: בשלמא לאביי ניחא. דמוקי לה בשתי חלות ולא תקשי לרב כהנא: אלא לרבא דבעל כרחך לאו ר"ע היא דמחשבה לא מהניא ליה לשווייה כהלך כי הכי דלא מהני לפירות מחובבים להקרקע לקבולי טומאה במחשבה: טפח. דלדך זמנא ורע"ג דלא הניח שום גרופיות: בתולת השקמה. גלח נקלטה מעולם: סון. שכבר נקצץ פעם אחרת וגדל: לפי שאין גזעו מחליף. אם יניח ממנו חוץ לקרקע הואיל ונקצץ בראש: ובתולת השקמה ג' טפחים. בתמה והלא די בשחית: מפני שהיא עבודה. שיגדל יותר וכתוב וכתוב לא חומור (ויקרא כה): כדרכו אסור. כדמפסק לקמיה: מן הקרקע עד י' טפחים. ולת"ק איכא למימר דלית ליה האי שיעורא אלא שיעור אחרינא כגון מנ' ולמעלה אסור: וקוצץ. מלמעלה הזק הוא לחיוב ומכאן: הא אידך. טפח או ב' טפחים מעלי ליה ורמתי ליה ג' טפחים במשהו סגיא: מכאן ואילך. מן הקרקע עד ג' ומנ' עד י': לא מקשי קשי. כל כך ולא עלויי מעלי אלא מספקא לן משום דזמנין קשי וזמנין מעלי: הלכך גבי שביעית. שאסור לזמור איבן כדי שיכריח עבדינן מידי דודאי קשי דפשיטא לן ביה דלא יכריח בזמור זה משום דספק איסור דלחוייתא לחומרא אבל גבי מקח וממכר דעת המוכר לשייר לעלמו כדי מחיית האילן ודאי: אם נאמר תמר. שעושה פירות ואין גזעו מחליף למה נאמר ארז שגזעו מחליף ואין עושה פירות קשו קראי אהדי אס מדרמה לרזו ותמר מכל וכל: אף דליק אין עושה פירות. שאוכל דקתווי בעוה"ז ואין לו לעוה"ב א"ג שאין מאכלין אותו פרי מעללין לכך נאמר תמר כדכתיב נמי קרא אחרינא אמרו דליק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ישעיה ג): אין גזעו מחליף. אם נקצץ: אף דליק אין גזעו מחליף. אם מת שלח יולדו בן כמותו א"ג אם יפול לא יקום: לכך נאמר ארז. כדכתיב כי שבע יפול דליק וקם (משלי כד): ארזא. קיאל בלע"ז: תורניתא. פ"ז. כל שמות הללו הם היו בקיאים בהם: אפרסמא. שך שממנו עושין הזפת כן נראה בעיני: ברתי. בווי"ש: שאגא. איכא דלמך שך וא"כ אפרסמא הוא שממנו יולא שמן אפרסמון: שורבינא. לא חיפפיש: ומקשינן הני שבעה הוו: הוסיפו עליהן. חכמים על אותן שצאורו פסוק: אלוניס. בוטמי כדמתירגמא תחת האלה בוטמא (בראשית לה): בלוטי. קישקש"א שטעון גלוגז: (רפ"ז)

תוספת תריץ ויאמא הכי חישב עליו כו'. אינו מגיה הברייתא אלא ה"ק דבש בכורתו אינו לא מאכל ולא משקה לענין זה שאם חישב לאכילה יהיה מטמא טומאת אוכלים: בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה. וא"ת בלא קנייה נמי יש לו מן הפקק ולמעלה מתנאי יהושע כדאמר בס"פ מרובה (ב"ק דף פ"א). וי"ל דלאו פירכא היא כלל דאין לו רשות לחתוך בחנם אלא בשביל נטיעה ודוקא מן החדש שאינו עושה פירות וממקום שאינו עושה פירות וממקום שאין רואה את החמה כדאמר התם ועוד דכמה פקקים יש בגפנים וקנים והכא מן התחתון והתם מן העליון: לא מקשי קשי לה ולא עלויי מעלי לה. לאו דוקא דא"כ גבי שביעית אמאי אסור הא אמר בע"ז (דף נ:): אוקמי אילנא שרי אברויי אילנא אסור אלא לא דאי מיקשי קשיא ולא עלויי מעלי לה: מה ארז אינו עושה פירות. וא"ת הא אמר בפ"ק דע"ז (דף יד. ושם ד"ה פירי) מאי איצטרובל פירא דארזא וי"ל דהתם בשאר מיני ארוזים שעושין פירות והכא בההיא שאין עושין פירות: והא דאמר בפרק קמא דע"ז (שם) דתורניתא אין לו עיקר לאו היינו תורניתא דהבא אלא מין אחר אבל האי שהוא מין ארז יש לו עיקר: (תוספות)

כסיתא איכא דאמרי ערוונים אלמוגים ערוונים ערי ערמונים דולבי אלמוגים כסיתא: מתני' הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו הרי זה לא קנה קרקע רבי מאיר אומר קנה קרקע הגדילו לא ישפה והעולה מן הגזע שלו ומן השרשים של בעל הקרקע ואם מתו אין לו קרקע קנה שלשה קנה קרקע הגדילו

ישפה והעולה מן הגזע ומן השרשין שלו ואם מתו יש לו קרקע: גמ' תנן התם הקונה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא ר"מ אומר מביא

וקורא אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק ממאי מדקתני משנה יתירא מכדי תנא ליה דיש לו קרקע פשיטא דמביא וקורא אלא ש"מ מחייב היה ר"מ אף בלוקח פירות מן השוק והא כתיב [דברים כו-ב] אשר תביא מארצך ההוא למעוטי חוצה לארץ והא כתיב [שמות כג-ט] אדמתך למעוטי אדמת עכו"ם והכתיב אשר נתתה לי זוהי וזוהי בהו מתבי רבה הקונה אילן אחד בתוך של חבירו מביא ואינו קורא לפי שלא קנה קרקע דברי ר"מ תיובתא א"ל ר"ש בן אליקים לר' אלעזר

רס"י כסיתא. אילן שגדל בים ויקר הרבה וקורין קוריי"י: ערי. אילן שגדליו בו בייש וקורין לדיי"ר: ודולבי. קייסטיני"י: מתני' הקונה שני אילנות. סתמא לא קנה קרקע סביביו כלל ואפי' מקום האילן והרי הוא כמי שקנאן לפירותיו שפשיטא יעקרו וילך: קנה קרקע. דחשבי להו שדה האילן: הגדילו. הרחיבו הענפים הרבה: לא ישפה. לא יקצץ אותו בעל הקרקע אע"פ שהלך רע לבית השלחין דכיון דלחין לו קרקע כעלם האילנות שהרי שעבד לו שדהו לאורד האילנות כל דרכן שעל מנת כן לקוח: גזע. בגמרא מפרש: שלו. של בעל האילן דמגוף אילנות קאח: של בעל הקרקע. דכיון דמתחת לקרקע יולא מקרקעו גדל: אם מתו. יבשו: אין לו קרקע. ליטע אילן אחר במקומו: קנה קרקע. דחשבי שדה האילן ובגמ' מפרש כמה יש לו קרקע והיאך נטועים דמנטרפי: הגדילו. חוץ לקרקע שלהו: יספה. המוכר דכיון דלחין נטועין בשל מוכר כי אם הקרקע של לוקח והמוכר לא שעבד לו קרקע ש'ו אינו מניחן ליכנס בשל מוכר שמזיקין לו: גמ' תנן התם. במסכת בכורים: ואינו קורא. לפי שלא קנה קרקע ולא קרינא ביה פרי האדמה אשר נתתה לי (דברים כו) ולקמיה פריך א"כ למה מביא: מביא וקורא. ור"מ לטעמיה דר"ל קנה קרקע אכל בלאילן אחד מודה: מחייב. להביא בכורים בלוקח פירות שבלאילן ואותה שביכרה תחלה קושך בה גמי ליעד שמצכת היא והיא דקתני הקונה שני אילנות משום דכיון דלחין רבי מאיר אפי' בלאילן אחד שאין לו קרקע מביא וקורא: משנה יתירא. הך דבכורים: אלא ש"מ מחייב היה ר"מ כו'. והכי קאמר אפי' אם לכדכריים כן הוא דשני אילנות אין לן קרקע אפי' הכי מביא וקורא דלא חיישין לקרקע גבי מקרא בכורים: והכתיב אשר תביא מארצך. אכל לוקח פירות לא מביא ולא קורא: והכתיב אדמתך. רלשית בכורי אדמתך תביא: למעוטי אדמת עכו"ם. שאם יש לו לעכו"ם קרקע בלחץ שישלם ולקח ממנו פירות אין מביא מהן בכורים ונראה בעיני דהכי גרסין והכתיב אדמתך אדמתך שני פעמים כהוי רלשית בכורי אדמתך בספר ואלה שמות בוראיה המפשיטין וכפי תש' הקמטני חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת גב שהרי גב עגמו מן המינאין ולא קורין הוא כהנהו במסכת בכורים (פ"א מ"ד) שאין יוכל לומר אשר נשבע לאבותינו להת לנו ואתה האי קרא למעוטי דהקונה מפירות קרקע שלו לא מביא ולא קורא: תיובתא. וכל הגך קראי דלעיל מידקסי בספרי ובמסכת בכורים בספק קמא: (רס"י)

תוספות ערמונים. מכאן מוכיח רבינו תם דערמונים אין זה שקורין קשטיני"י דהא בפ' לולב הגזול (סוכה דף לב:) אמר ענף עץ עבות שענפיו חופין את עצו ואיזה (זה) היו אומר זה הדס ופריך ואימא זיתים בעינין עבות וליכא ואימא דולבא ואי ערמון שהוא דולבא היינו קשטיני"י מאי פריך הלא אינו עץ עבות: ממאי מדקתני משנה יתירא. ואי'ת הוא דתנא בספרא במסכת בכורים (פ"א משנה יא) הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו מביא וקורא ר"מ אומר אפי' שנים אמאי איצטרך היא משנה כיון דלרבנן קונה קרקע א"כ פשיטא דמביא וקורא וכי תימא אידי דנקט ר"מ שנים מביא וקורא נקט נמי שלשה לרבנן דמביא וקורא מ"מ צמאי איצטרך תו דברי ר"מ בסיפא דקתני ר"מ אומר אפי' שנים מביא וקורא וכי תימא אידי דתנא רבנן תנא נמי ר"מ א"כ מאי קשיא ליה הכא משנה יתירא דלמא אידי דתנא רבנן תנא נמי ר"מ דלרבנן איצטרך לאשמועינן דמביא ואינו קורא דלקמן בעי מאי טעמא דרבנן בשני אילנות ועוד תימא לרשב"א דאי מחייב ר"מ בלוקח פירות מן השוק בסיפא. דקאמר ר"מ אפי' שנים הוה ליה למימר אפי' לקח פירות מן השוק: ההוא למעוטי חוצה לארץ. והכי נמי דריש בפרק ראשית הגז (חולין דף קלו. ושם) ארצך למעוטי חוצה לארץ ותימא אמאי איצטרך מיעוטיא הא אמר בסוף פ"ק דקדושין (דף לו:) כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ויש מפרשים משום דבכורים איתקשו לבשר בחלב דכתיב (שמות כג) ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו ובמכלתא בהדיא מקיש להו וס"ד שיהו נוהגין אף בחוצה לארץ כמו בשר בחלב ולרשב"א נראה דלא חשיבי בכורים מצוה תלויה בארץ דלא דמי לתרומה ומעשר וחלה היתם גוף הפירות מחוייבין בתרומה דטבל נינהו ואסורין באכילה ולכן חשבוין הן תלוין בארץ אבל בכורים אין החיוב תלוי בפירות אלא באדם דאין נאסרין באכילה אע"פ שלא הפריש מהן בכורים ועוד מדלא חייב תרומה ומעשר עד שיתמרח בכרי מוכח שהחיוב תלוי בפירות לפי שלא הגיע עדיין זמן חיובן אבל בכורים דאי חובת הגוף נינהו כע"ז דילפינן מינייהו בקדושין (דף לו.) שאין החיוב תלוי בפירות אלא באדם ואפי' בעודן באלן מתחייב כדתנן במסכת בכורים (פ"ג מ"א) כיצד מפרשין בכורים יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה אשכול שביכר קושר בגמי ואומר הרי אלו בכורים ואע"ג דאם אין לו [אינו] חייב לקנות מ"מ חובת הגוף נינהו כמו חובת ציצית דאע"ג דאין חייב לקנות טלית כשאין לו חשיב חובת הגוף: למעוטי אדמת עכו"ם. רשב"ם גרס והא תרי אדמתך כתיבי ולפי שקשה לו איך אדמתך למה לי מגיה הספרים והא כתיבי תרי אדמתך חד למעוטי אדמת עכו"ם וחד למעוטי אדמת ר' ובחנם דחק עצמו חד אדמתך דרשין בפ"ק דבכורים הנוטע בתוך שלו והברך לתוך של חבירו או לתוך של רבים הרי זה אינו מביא משום דכתיב אדמתך עד שיהו כל הגידולים מאדמתך ודוקא לוקח פירות מביא וקורא לר"מ ולא מברך בשל חבירו דכיון דקנה מחבירו חשיב אדמתך ועוד לית לן למעוטי לוקח מגר כיון דגר עצמו בר הבאה הוא כדתנן (שם פ"א מ"ד) אלו מביאים ולא קורין הגר מביא ואינו קורא לפי שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ומכא הוה משנה לא היה מניח רבינו תם לגרים לברך ברכת הזימון לפי שאינו יכול לומר שהנחלת לאבותינו ארץ טובה וקתני נמי (שם) כשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא מתפלל בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו ולר"י נראה דשפיר מצי אמר גר לאבותינו ולא קיימא לן כההיא משנה אלא כר"י דפליג עלה כדאיתא בירושלמי (בכורים פ"א) דאמר תני בשם ר"י גר עצמו מביא וקורא מאי טעמא דאמר קרא (בראשית יז) כי אב המון גוים נתתיך לשעבר היה אב לארם מכאן ואילך לכל גוים ר' יהושע בן לוי אמר הלכה כר"י עובדא אתא קומי רבי אבהו ואורי כר"י והא דאמר בפרק בתרא דמכות (דף טו.) כיון דאיכא גר דבעי למימר אשר נשבע לאבותינו ולא מצי אמר אתי שפיר כר"י וסמיך אלתת לנו דסיפיה דקרא והא דאמר ר"י בירושלמי דמביא וקורא דוקא גר מבני קיני חותן משה דמצי אמר לתת לנו שנטלו חלק בארץ כדכתיב והיה הטוב ההוא אשר ייטיב וגו' והטבנו לך (במדבר י) שנתנו להן דושנה דיריחו כדאמר בספרי והכי נמי תניא בתוספתא דבכורים ר"י אומר כל הגרים מביאים ואינם קורים ובני קיני חותן משה מביאים וקורים ור"ת אומר דההיא דירושלמי משבשתא היא דהכי מצי למימר גר קורא אפי' מבני קיני ארמי אובד אבי דהיינו יעקב וירד מצרימה וירעו אותנו ויוציאו וההיא דתוספתא מוקי באמו מישראל דמצי אמר לאבותינו וכן לתת לנו אם הוא מבני קיני ופליג אמרנותין דמס' בכורים דקתני באמו מישראל מביא וקורא ולר"י נראה דמתניתין נמי איירי בבני קיני ולא פליג משום דאמו מישראל לא מהני ליה למימר לתת לנו דהא אמו עצמה אינה קורא כדתנן במתניתין (בכורים פ"א מ"ה) האשה והשליח והעבד וטומטום ואנדרוניוס אין קורין דלא נטלו חלק בארץ דמעטעט להו בספרי מאיש לפי פקודיו (במדבר כו) אע"פ שהיה להן חלק ע"י ירושה כ"ש הוא דלא קרי דלא עדיף מאמו: ההוא למעוטי אדמת עכו"ם. תימא לרשב"א אמאי איצטרך הא לר"מ יש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר דתנן (ע"ז דף כ:) אין משכירין בתים לעכו"ם בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות ומפרש בגמ' (שם כג.) מאי ואין צריך לומר שדות דמפקיע להו ממעשר נמי ונראה לר"י דלמא מהכא הוא דאמר בכל דוכתי דיש קנין מיהו אומר רשב"א דהיא ע"ז (דף כא. ושם) לוי לומר אפי' (תוספות)

כמאן	דאמר	אין	קנין	ושם	מפורש	(תוספות)
------	------	-----	------	-----	-------	----------

מאי טעמא דר"מ באילן אחד ומ"ט דרבנן בשני אילנות אמר לו דבר שהראשונים לא אמרו בו טעם תשאלני בבית המדרש כדי לביישיני אמר רבה מאי קושיא דלמא ר"מ באילן אחד ספוקי מספקא ליה ורבנן בשני אילנות ספוקי מספקא להו ומי מספקא ליה והא קתני לפי שלא קנה קרקע דברי ר"מ אימא שמא לא קנה קרקע וליחוש דלמא לאו ביכורים נינהו וקא מפקע להו מתרומה ומעשר דמפריש להו בשלמא תרומה גדולה יהיב לה לכהן מעשר עני נמי יהיב ליה לכהן עני אלא מעשר ראשון דלוי הוא למאן יהיב ליה דיהיב ליה לכהן כר"א בן עזריה דתניא תרומה גדולה לכהן מעשר ראשון דלוי דברי רבי עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר מעשר ראשון אף לכהן ודלמא בכורים נינהו ובעו קרייה קרייה לא מעכבת ולא והאמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו דעביד להו כר' יוסי בר חנינא דאמר בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא מאי טעמא דכתיב דברים כו-ב ולקחת והבאת

רש"י מאי טעמא דר"מ באילן אחד. כיון דלויט קורא משום דכתיב אשך תביא מאררך למה מביא הא מהבאה נמי ממעט ליה קרא: מספקא ליה. אי קנה קרקע מן היין או לא והאי דלמא לא קנה קרקע היינו משום דיד המוכר על העלוונה דמספקא ליה מספקין מנייהו: דלמא לאו בכורים נינהו. דשמא לא קנה קרקע ותמעיל חולין לעזרה ודקשין ו) ובספיקי כי ירחק ממך המקום וזבחת (דברים יב) כדחוק מקום אהה זבחה ואי אהה זבחה בקיבוץ מקום חולין שך והוא היין לכל הבאת חולין בעזרה שאסור אי נמי מדרבנן דלמא איכא דחזי ליה דנהג בהו מנהג חולין קדוין וסבור קדשים הן והואיל ואיחיתנהו בעזרה ואח"כ לזלוו בקדשים: דמקדש ליה. על התנאי אי הוו בכורים שפיר ואי לאו ליקדש לקנות בהו קרבן: הא בעי מיכילניהו. לכהן ושמא קדושת דמים יך בהו ונהגה מן ההקדש ומעלו: ומשני דפריך ליה. אחר שהניחם לפני המזבח והגוף: וקא מפקע ליה מתרומה כו'. וגמלא אוכל עבדים אכל בכורים הרי הן כתרומה דכתיב (דברים יב) תרומת ירך אלו הבכורים וכל קדוה יוכל לעשות בכורים כדתן במסכת בכורים (פ"ב מ"ז) ומשני דמפריש: למאן יהיב ליה. ואין לנו לעשות תקנה לגזול את הלוים: מעשר שני נמי. אם שנה ראשונה או שניה של שמיטה הוא דיהיב ליה לכהן דלויט לא מצי איכיל ליה דלמא בכורים נינהו: מעשר עני נמי. אם שנת שלש היא: מעשר ראשון לכהן. ולא ללוי דמפרש בכתובות בפרק האשה שנתארמלה ומוקי לה לכהן דקנסיהו עזרא ומשמע ליה לר' אלעזר בן עזריה לויט קרא אף כהנים במשמע דבעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לויט: ובעי קרייה. והיאך יוכל מהם בלא קרייה: לא מעכבת. כדאמרין בפ' בהרל דמסכת מכות: כל הראוי לבילה. במנחות בפרק המנחות תנו מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ששים אחד ואחד בכלי אחד ומפרישין טעמא בגמ' משום דששים נבללין ביחד ויפה בלוג שמן אבל ששים ואחד אי אפשר להבילל ופרכין וכו' לא בלל נמי מאי הוה והתן אם לא בלל כשר ומשני א"ר זירא כל הראוי לבילה כגון ששים עשרון אם לא בלל כשר אבל ששים ואחד שאין ראוי לבילה מהבאה כדלמא מעכבת בו כלומר מה שאין אפשר להבילל מעכבת בו דכיון דכתיב ויך עליה שמן וזוה לבלול דכתיב בטולא ש"מ טהרה הקב"ה להביא מנחה שיכול לקיים בהו מלות בלילה וכשהוא מביא ששים ואחד מנחה כזו לא טהר להביא והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות דלויט כלום שכל דבר טהרה הקב"ה להביא יך עיבוד בעיקר הבאתו להביא באותו ענין טהרה הכתוב ולא בענין אחר אבל מלות האמורות באותה מנחה כגון תנופה בקרבן בלילה במנחה יך שמעכבין אם גילה הכתוב לשנות עליו ולעכב ויך שאין מעכבין וגבי בכורים נמי דחזו לקרייה בעינין ורע"ג: דלויט מביא בכורים שמביאין ולא קורין במסכת בכורים (פ"א מ"ד) ה"מ כגון גר דמעיקרא כי מייתי ע"מ שלל לקרות מייתי ליה וכגון מהאג ועד תנופה דמביא ואינו קורא כדנפקא לן מהראי בספיקי אבל הך בכורים דמייתי ליה מספקא שמה טעוניה קרייה מן התורה דשמא קנה קרקע והלכך חזו לקרייה בעינין: דכרן וסיגרון ביד שליח. או שמת שליח בדרך שהשליח עצמו בלל ומת בחזי הדרך ומיניה שליח אחר תחתיו עד לירושלים או שהביאורו הבעלים עצמן משם ואילך: מביא ואינו קורא. אין הבעלים קורין דמפרש טעמא: ולקחת והבאת. דכתיב ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא והאי ולקחת קרא ותיירא הוא דמצי למיכתב והבאת מאררך ודקשין עני מי שזוקה דהיינו בזכר הוא מביא דבעינין הבליחה והבאה כולה עד לירושלים באדם אחד הלכך היכא דבללן איהו והשליח הביאון לא הויא לקיחה והבאה באחד לאלה שנים וכו' היכא דמית בדרך לא הויא לקיחה וגמר הבאה באחד אבל היכא דבללן שליח והביאון לירושלים אי קורין הבעלים דשלומו של אדם כמותו ויכול לקרות הנה הבאתי וגו' ומיניה שליח עצמו לא בר קרייה הוא כדתן במס' בכורים שאין יכול לומר אשר נתתה לי ה' וה"ג בללן ושלומו ע"י שליח דפטר ליה מקרייה והא ליכא למפדח דמהבאה נמי יפטר שהרי בקרקע קדשו כדתן במס' בכורים: (רש"י)

תוספות ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מפקע חולין לעזרה. בכל מקום שיש ענין הקרבה כי הכא שיש הגשה או תנופה למ"ד וכן בפרק הזרוע (חולין דף קל: ושם ד"ה א) בני חזה ושוק דקאמר אי מאבראי לפני ה' כתיב ואי מגואי קא מפקע חולין בעזרה ויש בהן תנופה אבל דבר שאין עושין בו הקרבה כלל בהואו אין שייך איסור הכנסת חולין בעזרה דאל"כ לא ילבש בהן בגדי חול ויכנס בעזרה וגם ישראל לא יכנס בעזרה ועוד דקאמר בהקמטן רבה (מנחות דף כא: ושם ד"ה חולין) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע: אלא מעשר ראשון דלוי הוא. ורע"ג דדמאי אינו מחייב לינתו מספק משום דמצי אמר אייתי ראייה דלא מתוקן הוא ושקול אומר רשב"א דלא דמי דהא אין הכהן מוחזק יותר מן הלוי ושל ישראל ממה נפשך אינם דאם בכורים הם דכהן הם ואם לאו בכורים נינהו אי"כ מעשר ראשון הוא והוי דלוי ועוד דמאי דלא הוי אלא ספיקא דרבנן אין צריך לקיים מצות נתינה: דמקדש ליה. תימה דבפ' התודה (מנחות דף פ: ושם ד"ה וכו') גבי תודה שנתעברה בתמורה דמשני דלמא לאו תודה היא והוי לחם חולין בעזרה ואמאי לא פריך דלקדש ליה על תנאי שאם אינה תודה יקדש לחם חולין לבדק הבית או לזמי נסכים וי"ל דגבי תודה כיון שעשה ארבעים חלות מארבעה מינים מוכחא מילתא טובא שלשם תודה מביאים ולהכי אפי' הקדיש על תנאי חשיבי חולין בעזרה כיון שאין דרך לעשות משאר הקדש מה שעשה מזה אבל הכא בכורים כי מקדש להו לזמי לא מיחזי חולין בעזרה אלא כשאר הקדש שדרך להביא הקדש בעזרה כדאמר (תמיד כט. מדות פ"ג מ"ח) גפן של זהב היתה שם שכל מי שמתנדב גרגיר מביא ותולה בה שאינו עושה בכורים אלא הגשה אצל המזבח לרבנן ואפי' לראב"י דמצינן תנופה אין הוכחה כל כך מתנופה שלשם בכורים מביאין ואפי' בקריאת הפסוקים אין הוכחה כל כך אלא הוי בקורא בתורה הואיל ואינו עושה בגוף הפירות כלום: תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי דברי רבי עקיבא. ודלא כפ"ה דפירש דפליגי בתר דקנסיניהו עזרא אלא מדארייתא פליגי כדאמר ביש מותרות (יבמות דף פ: ושם) דמפיק טעמא מקראי והוי לר"ע דוקא ללוי ולרבי אלעזר אף לכהן אבל בתר קנסא הוי לר"ע אף לכהן ולרבי אלעזר בן עזריה דוקא לכהן וה"מ לשנויי הכא אפילו כר"ע ובתר קנסא אי נמי שיפריש עליה ממקום אחר על תנאי שאם אינן בכורים יהו פירות הללו מעשר ואם הם בכורים יהא מעשר של אצל בצמנאם או בדדומם ומעשר עני שלהם יהיב ללוי עני ואם מעשר שני יעלה ויחבל בירושלים ובחד מהנגן שנויי צריך לשנויי אליבא דר"מ דמאי טעמא באילן אחד מביא ואינו קורא דלדידה ליכא למימר כר' אלעזר בן עזריה דבהדיא פליג עליה ביש מותרות (שם.): כל הראוי לבילה כו'. עיקר מלתא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג: ושם) גבי הרי עלי ס"א כדפירש הקונטרס ואת' ומאי פריך התם וכו' לא בלל מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר נהי דבליה לא מעכבא מ"מ לכתחלה מצוה לבלול וטוב שיביאו בשני כלים דיכול להביא בין בכלי אחד בין בשני כלים כמו שירצה כיון דנדר סתם דדוקא כי אמר הרי עלי שני עשורונים להביא בכלי אחד תנן התם (דף קב: ע"ש) דאם הביא בשני כלים פסול ואומר ר"י דהך דס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כלומר מנחה של ס"א דהשתא צריך להביא בכלי אחד דכיון דאמר מנחה לקרבן גדול קא מכוין: דעביד להו כר' יוסי בר חנינא. פי' שלא עשה לקיחה והבאה כאחד ואת' ומי דחקו לומר דעביד כר' יוסי בר חנינא לימא דעביד כמנתי' ששיגרם לנמרי ביד שליח כדתן במסכת בכורים (פ"א מ"ה) דשליח מביא ואינו קורא ויש לומר דהכי קאמר ר"מ מביא ואינו קורא משמע שמביא הוא בעצמו ולא שמשגרם ביד שליח: (תוספות)

בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא מאי טעמא דכתיב דברים כו-ב ולקחת והבאת

עד שתהא לקיחה והבאה כאחד והא ליבא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי ינינהו ליקרי א"ל משום דמחזי כשיקרא רב משרשיא בריה דרב חייא אמר דלמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר: הגדילו לא ישפה בו: היכי דמי מן הגזע והיכי דמי מן השרשין א"ר יוחנן כל שרואה פני חמה זהו מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו מן השרשין וליחוש דלמא מסקא ארעא שירטון וא"ל תלתא זבינת לי ואית לי ארעא אלא אמר רב נחמן יקוף וכן אמר רבי יוחנן יקוף אמר רב נחמן נקטינן דקל אין לו גזע סבר רב זביד דקל דכיון דלמחפר ולשרש קאי אסוחי מסח דעתיה מתקוף לה רב פפא והא קונה שני אילנות דלמחפר ולמשרש קיימי וקתני דיש לו גזע אלא אמר רב פפא אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין מוציא גזע ולרב זביד קשיא מתניתין דזבין לחמש שנין: קנה שלשה קנה קרקע: וכמה א"ר חייה בר אבא א"ר יוחנן הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן

רש"י מכדי פסוקי ינינהו ליקרי. ואמאי עביד להו כד' יוכי כמו שמביא מספק כך יהא קורא מספק כאלם שקורא בעורה: משום דמחזי כשיקרא. שהרי בשביל הבאה ביכורים קל קרי ושמא לאו בקרקע שלן גדלו וקא משקר וכתוב דוכר שקרים לא יכון לנגד עיני (ההלים קא) אבל כשקורא בעורה לא מיחזי כשיקרא: דלמא אתי לאפקועינהו כו'. מאן דחזי דקרי עלייהו כביכורים ודאיהם כשיהיו לו ביכורים כאלו לא יפריש מהן תרומה דקסבר ביכורים ודלון הן אי נמי הא גברא גופיה הלכך עבוד כהו היכרא שלא לקרות: כל שרואה פני חמה. היינו כל האילן חוץ מן הקרקע: ושאינו רואה פני חמה. היינו מהחט לקרקע: ולחוש זמנן דמסקא כו'. כיון דלמחנה מן הגזע היינו כל שרואה פני החמה ואפילו סמוך לקרקע הרי הוא של בעל האילן וא"כ היכי תהון רבנן מילתא דלתי בה מוכר לדי פסידא והא זמנן שיש לו אילן אחד בתוך שדה של חבירו ואמור רבנן דהואל מן הגזע שלו ומסקא ארעא שירטון ותבניה הקרקע עד שיתכסה אילן הואל מן הגזע ומתקא בקרקע ויחלו כשגשה אילנות וכגון שהיה רוחב בין הגזע לאילן כשיעור המפורש לפנינו ויטעון לוקח שיש לו קרקע ויפסיד המוכר דהו כשגשה אילנות וקנה הקרקע והוה להו לרבנן למימר הואל מן הגזע ויחזור בעל האילן פן יפסיד המוכר: אמר רב נחמן יקוף. מתניתין דקתני הואל מן הגזע שלו לא שייחנהו כך ויגדל אלף הרי הוא שלו על מנת להקרו ולשרוף: נקטינן. מכוונתיו דקל אין לו גזע לקמיה מפש: אין לו. הואל מן הגזע לבעל דהקל דכיון דלמחפר ולשרש קאי כשיבש האילן דהא לא קנה הקרקע: אסוחי מסח דעתיה. בעל הדקל מן העתיד ללמא מן הגזע דסבור הוא שמא יבש הדקל מהרה ולא יוליא גזע דלא דמי לשאר אילנות שאם יבשו בשרשן קוזאן למטה וחוזרין וגדילין שהרי גזע מחליף כדתיניא לעיל (דף פ): אבל דקל מותר שייבש אין לו הקנה כדתיניא לעיל בדקלים ובארזים חופר ומשרש הלכך מייאש מן הואל מן הגזע ולא נתכוין לקטוה: והא הקונה שני אילנות. דמתני' בכל אילנות מייירי ואפילו בדקלים וא"ע"ג דלמחפר ולשרש קיימי כשימותר דהא אין לו קרקע אפי' הכי קתני מתני' דיש לו גזע: אלף אמר רב פפא. לא תיחלי טעמא דלמחפר דלמחפר ומשרש אלף אין לו גזע לבעל דהקל דקדאמתה ולא מטעמין: אלף לפי שאין דרך. דקל להוליא מן הגזע כלום אלף מלמעלה בשרשן גדילים כל ענפיו והלכך עולין לו בחבל כדלמחן בהמוכר את הבית (לעיל דף סט): ומשום הכי הסיח דעתו ואפי' אי מיקרי הואל מן הגזע הרי הוא של בעל הקרקע ומתני' באילנות הנגילין להוליא גזע מייירי ולא בדקל הואל ולא כשיח להוליא גזע דכל מילתא דלא מסיק לוקח דלמחנה לא קני: ולרב זביד. דסבירא ליה דמוציא גזע: קשיא מתני'. דבכל אילנות המוציאין גזע מייירי: דזבין ליה לחמש שנין. שאף אם ימות יטע אחר במקומו והלכך כיון דמשעבד ליה ארעא לזמן קצוב לא מסח דעתיה מן הגזע אבל היכא דזבין סתמא שאפילו אם ימות לכוף יום או יומים לעקור ולשרש קאי התם ודאי מסח דעתיה: תחתיהן. תחת עיקר האילנות והגופות: וביניהן. קרקע מגולה שבין גופות אילן זה לגופות אילן זה: וחוצה להן. סביב האילנות מקום שכלן נופותיהן ולחוץ: (רש"י)

תוספות בדרך מביא ואינו קורא. תימה הא נראו לקריאה ונדחו והוה לן למימר ירקבו כדא"ר יזרא בפרק בתרא דמכות (דף יח: ושם) הפריש ביכורים לפני החג ועבר עליהם החג ירקבו משום דקודם החג הוה לן לקריאה ואחר החג תו לא חזו וחשיב להו מטעם זה התם אין ראויים לביילה דביילה מעכבת בהן ותיריך רבינו חיים דהכא איירי כגון שהיה בדעתו מתחלה כשצטרף לשגרן ביד אחר דאז יכול לשגרן ביד אחר כאילו לא נראו לקריאה מעולם כדמוכח בירושלמי דביכורים (פ"א) גדרס התם ר' יוחנן וריש לקיש בשם רבי אושעיא אמר כשלקטן לשלחן ביד אחר אבל אם לקטן להביאן הוא לא ישלחנו ביד אחר דכל הביכורים שניאו להיתר קריאה אין נתרין אלא בקריאה וקאמר בתר הכי מתניתין פליגא הפריש ביכוריו ומכר שדהו מביא ואינו קורא קיימנה שנתן דעתו למכור משעה ראשונה והא דתינא יבש אילן או נקצץ מביא ואינו קורא כשיבש משעה ראשונה ולפי זה הפריש ביכורים לפני החג על מנת להביאן לאחר החג לא ירקבו אלא אחר החג מביא ואינו קורא ומה שפירש הקונטרס בדצירה היא הלקיחה אין נראה לרבינו תם דלקיחה לא משמע בצירה אלא לקיחה מתוך הבית ועוד דלא קתני את מוט שליח אלא מוט משמע דמת הוא לקיחה והבאה בתרתי ועוד דהכי הוה ליה למיתני בצרן ושגרן ביד שליח או בצרן שליח והולכין הוא אלא נראה לר"ת דלקיחה שהיא מתוך הבית הויה לקיחה ובצרן אורחא דמילתא נקט שהוא רגיל ללקט מה. (שנראה בעינינו) ולא שליח משום דביכורים אין להם שיעור: עד שתהא לקיחה והבאה באחד. פ"ה דבצרן שליח והביאן לירושלם קורין בעלים דשלוחו של אדם כמותו ויכול לקרות הנה הבאתי וגו' ואין נראה שיקראו בעלים כדמשמע בירושלמי: מתקף לה רב פפא והא קונה שני אילנות דלמחפר ולשרש קיימי כו'. פ' הקונטרס דפריך משום דמתניתין לא מפלגא ומייירי אפילו בדקל ותימה דאם כן מאי משני רב פפא לדידיה נמי תקשי ומה שתיריך בקונטרס זהו דוחק ועוד דמפרש דמזבין ליה לחמש שנים שאם ימות תוך כך יטע אחר במקומו הא קתני ואם מתו אין לו קרקע היינו שלא יטע אחר במקומו דאי לזרוע תחתיו קאמר דאין לו קרקע כשמתו פשיטא דהא אפי' בעודן האילנות חיות קתני דלא קנה קרקע ונראה לרבינו תם דרב זביד נקט דקל וכל דדמי ליה כגון ארזים ושאר אילנות שכבר נקצצו פעם אחת דתו אי יבשי אין גזען מחליף והשתא פריך ליה רב פפא שפיר דמסתמא מתני' איירי ברוב אילנות דקלים וארזים ושאר אילנות שנקצצו מרובין משאר אילנות שלא נקצצו ומשני דמתני' איירי דזבין ליה לחמש שנים ומסתמא לפי שהן נטיעות ואין דרכן למות בה' שנים איירי ולא אסח דעתיה ומיהו אם מתו תוך ה' שנים לא יטע אחרים במקומו ובג' אילנות דקנה קרקע יטע אחרים במקומו עוד מפרש ר"ת לפי שיטת ר"ח דלא גרס במילתיה דרב זביד אין לו גזע לבעל הדקל אלא סבר רב זביד למימר אין לו גזע כלומר אין לו דין גזע דנימא העולה משרשים לבעל הקרקע אלא הכל לבעל הדקל ואפי' העולה מן השרשים כיון דלמחפר ולשרש קיימי דכשיבש האילן יקח בעל האילן את השרשין ויחפור וישרש את הכל אסוחי אסח דעתיה בעל הקרקע ולא דוקא נקט דקל דהוא הדין שאר אילנות והיינו טענתא דא"כ אמאי קאמר רב נחמן דקל ומתני' לא קשיא דהא משני ליה בדזבין ליה לה' שנים ובתר חמש שנים הדדי למוכר דלא קיימי השתא למחפר ולשרש ואין להקשות לכל הפירושים דכיון דלוקח מסתלק מן האילנות לאחר ה' שנים היכי אית ליה העולה מן הגזע שהיא שלו לקוף כדאמר רב נחמן לקוף הא אפי' ענפים שבאילן אין יכול לקוף כדאמרין בהמקבל (ב"מ קט. ושם) המקבל שדה מחבירו לשנים מועטות אין לו קורות שקמה ואמר אביי שקמה אין לו שבח שקמה יש לו ורבא אמר אפי' שבח שקמה אין לו פי' ענפים שגדלו אחר שקבל שדהו והלכה כרבא דשאני הכא דאם לא היה קוצץ היה לוקח פירות הגדילים ביוצא מן הגזע ולכך כשאומר לו לקוף משום דחייש דלא לימא תלת זבנת לי הרי הוא של לוקח תחת הפירות ולר"י נראה דסלקא דעתיה דרב פפא דרב זביד א"כ דוקא דקל אין לו גזע לבעל הדקל דאסוחי אסח דעתיה לפי שכשמתניבש בראשו וקוצצין אותו שוב אין מחליף גזעו דסבור הוא שלא יעלה כלום מן הגזע קודם שיתייבשו אבל שאר אילנות שיכול לקצוץ כשיתייבשו בראשן ויחליפו גזע לא מסח דעתיה ומשום הכי פריך ליה רב פפא ממתניתין דקנה ב' אילנות יש לו גזע והא קיימי למחפר ולשרש אפי' שאר אילנות כשמתניבשין בראשן ואע"ג דגזען מחליף אין מועיל לו כלום דאין יכול לקצוץ כדי להחליף גזע כדמוכח לקמן (דף פג. מ.ג.) דתינא גבי שני אילנות לפיכך יבש או נקצץ אין לו קרקע משמע נקצץ אע"פ שלא יבש עדיין וראוי להחליף גזע וא"כ מה לי דקל מה לי שאר אילנות כך זה עומד לשרש ולמחפר כשיבש בראשו כמו זה ולבסוף מסיק רב זביד מתניתין דזבנה לה' שנים שאם יבש בתוך ה' יקצצו להחליף גזעו ומכר לו האילן בחייו לפיכך לא מסח דעתיה והשתא רב זביד דנקט דקל לאו דוקא דהוא הדין שאר אילנות אלא משום דשאר אילנות לא פסיקא ליה דפעמים יש להם גזע כשמוכרין לה' שנים לקצוץ כדי להחליף גזע אבל דקל לא שייך למכרו לה' שנים כדי לקצוץ כדי להחליף גזעו דאין גזעו מחליף ומיהו קשה לפי' זה דבקנה אמאי קתני דאם מתו יש לו קרקע ויטע אחר במקומו כיון דמתני' איירי דזבין לה' שנים (תוספות)

כמלוא אורה וסלו מתקין לה ר' אלעזר השתא דרך אין לו אורה וסלו יש לו דרך אין לו דארעא אחריתי היא אורה וסלו יש לו א"ר זירא מדברי רבינו נלמד שלשה הוא דאין לו דרך הא שנים יש לו דא"ל בארעא דידך קיימי א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא לימא ר' אלעזר לית ליה דשמואל רביה דאמר שמואל הלכה כר' עקיבא דאמר מוכר בעין יפה מוכר א"ל לא מתוקמא מתני' כר' עקיבא ממאי מדקתני הגדילו ישפה ואי ס"ד רבי עקיבא היא אמאי ישפה האמר מוכר בעין יפה מוכר א"ל אימור דא"ר עקיבא גבי בור ודות דלא מכחשי ארעא גבי אילן מי שמעת ליה מי לא מודי ר' עקיבא באילן הנוטה לתוך שדה חבירו שקוצץ מלא מרדע מעל גבי מחרישה תניא כוותיה דר' חייא בר אבא הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו א"ל אביי לרב יוסף אותן אורה וסלו מי זורען א"ל תניתוה החיצון זורע את הדרך א"ל מי דמי התם לית ליה פסידא ללוקח אבל הכא אית ליה פסידא ללוקח דא"ל קמיטנפי פירי הא לא דמיא אלא לסיפא וזה אינן רשאיין לזורעה תניא כוותיה דאביי הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא אורה וסלו וזה אינן רשאיין לזורעה וכמה יהא ביניהן רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מארבע אמות ועד שמונה רבא אמר רב נחמן אמר שמואל משמונה ועד שש עשרה א"ל אביי לרב יוסף לא תפלוג עליה דרב נחמן דתנן מתניתין כוותיה דתנן הנוטע את כרמו שש עשרה אמה על שש עשרה אמה מותר להביא זרע לשם אמר רבי יהודה מעשה בצלמון באחד שנטע את כרמו שש עשרה על שש עשרה אמה והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד וזורע את הניר לשנה אחרת היה הופך את השער למקום הזרע וזרע את הבור ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו א"ל אנא לא ידענא אלא עובדא הוא

רש"י כמלוא אורה. המלקט וכל כדו ללקט פירות הגופות החיצונות כמו ואחרו כל עובדי דרך (ההלים פ) אריתי מורי (שיר ה) ולקמן מפרש כמה יהא ביניהן ויטרפו: כמלוא אורה וסלו. אחוזה לון קאי אורה שייך למימר בתלמידי וכו' כעניינין וכו' בהבואה וגודל בהמרים ומסוק בזהוים ומלקט בשאר אילנות: מתקין לה רבי אלעזר. ל' יוחנן דיהיב ליה דרך יחזיק לון כמלוא אורה וסלו כלי להך סביבות האילנות ללקט פירותיו השאה דרך אין לו כינסם דרך שדהו של בעל שדה ליכך לאילנותיו אלף יפרח באור או יקח לו דרך מבעל הקרקע כרענון להמוכר את הבית (לעיל דף סד). לחמרי גבי מוכר בור ודות בעין רעה מוכר זכריד ליקח לו דרך לבזרו ולזוהו והוא הדיו הכא גבי שפשה אילנות דלמי לבזר ודות משום דלרעא אחריתי היא שאין האילנות נטועין בקרקע של בעל השדה שהרי יש לון קרקע וחשיבי שדה האילן בפני עצמו דומיא דבור ודות שהוא קרקע בפני עצמו ולא אישתעבד שדהו לאילנותיו של לוקח דנימא גם לכל כרכיהו אישתעבד אפי' לתת לו דרך כדלקמן גבי שני אילנות: כמלוא אורה וסלו. שאין כריד יס לו כל כך כמו דרך יס לו בהמיה הרי אפשר לעלות באילן ולקטו אי נמי מתחתיו ולקטו: מדברי רבינו. ר' אלעזר שפירש טעמו משום דלרעא אחריתי הוא: הא שנים יס לו. דרך דהא אין לו קרקע: דא"ל. לוקח בארעא דידך קיימי ושיעבדה לו קרקע שך לאורך אילנות כאדם שמשאיל מקום לחבירו בזימו להניח חפציו גם אם זה משאיל לו: דלמור שמואל. בהמוכר את הבית: א"ל. לעולם כרבי עקיבא סבידא ליה ומיהו מתני' דפירש עלה רבי יוחנן כמלוא אורה וסלו רבנן היא והלכך קפריד ליה: דלא מכחשי בארעא. לא הבזר ולא הדרך שאנו נותנין לו להכך בעין יפה זכין ויהיב ליה דרך: גבי אילן מי אמר. בהמיה מי אית ליה עין יפה גבי אילן כל כך לשעבד לו קרקע שלו לכל מה שיגדלו נטוחיו ויאוד קרקע שלו שהאל רע לבית השלחין וגם לא יוכל לחרוש בבקר בשבילי בה המרדע נהיה נמי דאית ליה עין יפה גבי אילן במכר אילנות ושייר קרקע לפניו איס לו קרקע לרבי עקיבא על מנת ליטע תחתיהן כדלמחר בחזקה הבתים (לעיל דף לו). מיהו היות גדול כל כך גנון שמשאיל לגמרי קרקע שלו לית ליה עין יפה: דמי לא מודי ר' עקיבא. בהך סממא דתנן בלא יחפור אילן הגוטה לתוך שדה חבירו כו' והא נמי להחזיק דמי שהרי האילנות הללו אינן נטועין בקרקעו של מוכר דהא יס לון קרקע בפני עצמו ואיחשתקא ליה מניה לגמרי ולעולם הא סיפא מתוקמא כר"ע ומיהו שיעורא דלורה וסלו אית ליה לר"ע דלר"ע דרך יס לו דומיא דבור ודות דלא דמי להיות גדול של אילן הגוטה ולעולם לית ליה דשמואל רביה ומיהו רישא ודחי דקתני גבי שני אילנות אס ממו אין לו קרקע לא מתוקמא כרבי עקיבא דלמחר בחזקה הבתים מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן כו': מלא מרדע. גנבה: אותן אורה וסלו מי זורען. בעל האילן לשלו או בעל השדה דהא לא נשתעבדו לבעל האילנות אלא בשעת לקיטת פירותיו לדרום עליהן וא"כ בעל השדה זורען ובעת הלקיטה ידרום הלוכה אפילו בזרעים אבל תחתיהן וביניהן שפיטא כך דבעל האילן זורען: תניתוה. בפרק המוכר פירות לקמן מי איס לו גינה לפנים מגינתו של חבירו כו' והחלוץ זורע הדרך הכא נמי בעל השדה זורע את הדרך כלומר אורה וסלו: התם לית ליה פסידא ללוקח. לבעל הגינה הפנימית שידרום יפה פסידטרך על זרעו של זה הכא גבי אורה וסלו אס בעל השדה זורען אית ליה פסידא לבעל האילן: קמיטנפי. בשפיטו על הזרעים: הא לא דמיא. הא דלורה וסלו לא דמיא אלא לפיפא דהיהא דקתני נתנו לו כ"ד דרך מן הזרע דמעת שניהן כו' וזה אינן רשאיין לזורעה האילן ויתרפו שניהן וזכרו לון דרך זה על ידי כ"ד ואע"ג דהפסד מועט הוא שארעיים יעבדו הליכתן קלת וכל שכן גבי אורה וסלו דהוי כמדת שניהן דמסתמא הוה אילנות של שיעור אורה וסלו והוי פסידא טובא טיטוף פירותו: וכמה יהא ביניהן. דנימא קנה כל מה שביניהן דחי קרובין ויתר מלאי הרי הן כיצר העומד ליתלש ולא חשיבי ואס רחוקים נמי ויתר מלאי לא מטריפי: מארבע אמות. לכל הפחות בין כל אילן לאילן מן השפשה שהיא רחוקה המהרשה לחרוש ביניהם לצד עובי האילנות כדמוכח לקמיה: ועד ח' אמות. ולא עד בכלל: ועד ט"ו. ולא ט"ו בכלל: לא תפלוג עליה דרב נחמן דתנן כו'. ואחיה הלית ושכחה: ח"ג במס' כלאים הנוטע כרמו על ט"ו אמה מותר כו'. שאס כל הכרם נטוע שורות שורות זו בצד זו רחוקות זו מזו ט"ו אמה פלימות לא מיטרפי למיהוי כרם דקורה בפ"ע אינה כרם א"כ יס שהים כנגד שהים ואחיה יולאה זנב כדתנן במס' כלאים: מותר להביא זרע לשם. בין שורה לשורה דלא הוה כרם אבל בפחות מט"ו הוי כרם ואסור להביא זרע לשם ומיהו אן האילנות קיימין לון כרבי יאשיה בכללאים עד שיזרע חטה ושעורה ותרנן במפולת יד שחיתת חולין (דף קלו: ח"ג ירודה. שיעתא לח"ה: בצלמון. סם מקום: שנטע אה כרמו ט"ו אמה על ט"ו והפך שער שתי שורות לצד אחד. שער היינו הענפים הנוטים הפכן לצד אחד גנון שאורך שתי השורות מן המזרח למערב וסדורות זו כנגד זו מלפון לדרום והפך מזרחה של שורה דרומית לצד לפון ושל צפונית לצד דרום נמצא אורז שצין שהי שורות הללו מלא ושחולה לון ריקון וכן כל הכרם: זרע את הניר. החרישה ריקנית דהוי ט"ו ריקנות אבל אס לא היה מהפך נמצא שכל שורה תופסין זמירותיה מלואי הט"ו ואסור להביא זרע לשם: למקום הזרע. שזרע בו השתקה: זרע את הניר. שהיה בור השתקה מחרישה וזריעה: והתירוהו. משום דהיפך אבל אס לא היפך דכליז ליה אורז ט"ו אמות אסור דהוי כרם כדכר נחמן: אנא לא ידענא. כלומר לא סבידא לי כי היהא משנה אלא עובדא הוא כו' וכר' שמעון סבידא ליה כדלקמן: (רש"י)

תוספות שהנתה עמו לקצוץ כדי שיחליף א"כ ודאי לא מכר לו את הקרקע ליטע אחר במקומו ובזוחק יש לומר דרישא איירי בובין לחמש שנים ולא סיפא ואין להקשות דהכא משמע דשאר אילנות מתקיימי טפי מן הדקלים ובפ' האשה שנפלו (כתובות דף עט. ושם ד"ה דקלי) אמר ארעא ובתי בתי אילני דיקלי דיקלי דהתם לאו משום דדיקלי מתקיימי טפי אלא משום דחשיבי טפי מאילני אע"ג דאין מתקיימי כ"כ ואע"ג דקאמר התם דיקלי וגופני דיקלי ואע"ג דגופני חשיבי מדיקלי כדאמר' בהחובל (ב"ק דף צב. ושם ד"ה למחר) דשמואל איתיה ליה אריסיה תמרי ואכל טעם בהו טעמא דחמרא אמר קא מכחשי גופני כול' האי למחר איתיה לי מקוריהו דדיקלי לא קנו גופני וגופני קנו דיקלי מכל מקום טוב הוא לקנות דיקלי מגופני דגופני אית בהו טרחה וצריך להוציא עליו הוצאות הרבה אבל דקלים אין בהן טורח ובה לו הריוח מאליו: מדברי רבינו נלמד שלשה אין להן דרך הא שנים יש להן דרך פי' משמע מתוך דברי ר' אלעזר דיתיר יש להן דרך מאורה וסלו ומדתנן בשנים הגדילו לא ישפה אלמא יש לו אורה וסלו כיון דאפילו משפה אינו ומדיש לו אורה וסלו בשנים כל שכן דרך: וזורע. את הניר. ואינו מרחיק הזרעים מן השורה אלא כדי עבודת הכרם ששתי שורות ששערן לצד אחד חשיבי כרם אע"פ שמן העיקר אנו מודדין ט"ו ויש בין שתי השורות ט"ו אמה והוה מפורזין והוי גפן ויחיד דאין צריך להרחיק אלא שלשה טפחים מכל מקום ביניהן תחת ענפי הגפנים אסור לזרוע מדרבנן וחשיבי כרם: (תוספות)

בדורא דרעווא ואתו לקמיה דרב יהודה וא"ל זיל הב ליה כמלא בקר וכליו ולא הוה ידענא כמלא בקר וכליו כמה כיון דשמעת' להא דתנן לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו וא"כ הרחיק ממנה ד' אמות ותני עלה ד' אמות שאמרו כדי עבודת הכרם אמנינא ש"מ כמלא בקר וכליו ד' אמות וכרב יוסף מי לא תנן ר"מ ור"ש אומרים הנוטע את כרמו שמונה אמות על שמונה מותר להביא זרע לשם אפי' הכי מעשה עדיף בשלמא לרב יוסף אליבא דר"ש שמעינן ליה מפוזרין ושמעינן ליה רצופין מפוזרין הא דאמרן רצופין דתנן כרם הנוטע על פחות מד' אינו כרם דברי ר"ש וחכ"א כרם ורואין את האמצעיים כאילו אינו אלא לרב נחמן אליבא דרבנן מפוזרין שמעינן ליה רצופין מי שמעינן ליה סברא הוא מדלר"ש פלגא לרבנן נמי פלגא אמר רבא הלכתא מארבע אמות ועד שש עשרה תניא כותיה דרבא כמה יהו מקורבין ארבע אמות וכמה יהו מרוחקין שש עשרה הרי זה קנה קרקע ואת האילנות שביניהן לפיכך יבש האילן או נקצץ יש לו קרקע פחות מכאן או יתר על כן או שלקחן בזה אחר זה הרי זה לא קנה לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהן לפיכך יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע בעי רבי ירמיה כשהוא מודד ממקום קצר הוא מודד או ממקום רחב הוא מודד א"ל רב גביה מבי כתיב לרב אשי תא שמע דתנן הרכובה שבגפן אינו מודד אלא מעיקר השני בעי רבי ירמיה מכר לו שלשה בדי אילן מהו אמר ליה רב גביה מבי כתיב לרב אשי ת"ש דתנן המבריך ג' גפנים ועקריהן נראין ר"א ברבי צדוק אומר אם יש ביניהן מד' אמות ועד שמונה מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין בעי רב פפא מכר לו שנים בתוך שדהו ואחד על המצר מהו שנים בתוך שלו ואחד בתוך של חבירו מאי תיקו

רש"י . בדורא דרעווא. בעיר של רועים שמכר אחד לחבירו שלשה אילנות ולא היה ח' אמות ביניהן ואמר ליה רב יהודה למוכר זיל הב ליה לזוהר הקרקע ואע"ג דאין ביניהן אלא כמלא בקר וכליו: כיון דשמעת' להא דתנן. כלומר כיון דשמעת' לכרייתא הנשנית על הא דתנן בלא יחפור לא יטע אדם אילן בקצה שדהו סמוך לשדה חבירו כדי שלח תלך מחרישתו לחרוש אילן זה דרך שדה חבירו: וכרב יוסף מי לא תנן. בתמיה ואמאי אמר ליה אביי לא תפלוג עליה דרב נחמן דתנן כו': ה"ג לה במסכת כלאים רבי מאיר ורבי שמעון אומרים אף הנוטע כרמו על ח' אמות מותר. וסיפא דהך דרבי יהודה היא: אפי' הכי מעשה. דללמון רב והלכך אמר ליה אביי לא תפלוג עליה דרב נחמן דמעשה השנו במשנה מסייעה וההיא משנה עיקר טפי מהך דר"ש דסמכין אעבודתא: וקמפרש גמרא בשלמא לרב יוסף. דלמא מד' ועד ח' וסיפא ליה כר"ש שמעון דליירי ר"ש מתרווייהו שיעורי כרב יוסף: מפוזרין. ח' אמות דיינו לכל (היוצא): רצופין. ד' אמות לכל (הפחות): אינו כרם. אלא יער ומותר בכלאיה: רואין את האמצעיים כו'. לכל העומד ליעקר כעקור דמי וחומרם הוא גבי כלאים: אלא לרב נחמן. דסבירא ליה ט"ז כרבנן בשלמא מפוזרין ט"ז שמעינן ליה ממעשה דללמון: ומשני סברא הוא. דה' רצופין מדלר"ש הוא שיעורא דרצופים פלגא דמפוזרין לרבנן נמי פלגא דט"ז הוא רצופין: אמר רבא הלכתא מד' אמות. כעבודא דרעווא: ועד ט"ז אמות. כעבודא דללמון וכולה כרבנן קפסיק דסבירא במאי דפליגי פלגי ובעמאי ללא פליגי לא פליגי פלגי בח' אמות מפוזרין דר"ש ואמרי ט"ז אבל ברצופין ד' אמות מודו ליה ולא נאמר מדלר"ש שמעון פלגא לרבנן נמי פלגא: כמה יהו מרוכזין כו'. נראה בעיני דהוא דיון למקדיש אילנות דליכא נמי האי שיעורא והך ברייתא דקתני גבי הקדש מוטע עשרה לביה סאה בשילבי המוכר את הבית (לעיל דף עב). פליגא אהך ברייתא ללא שנה מוכר ממקדיש וראיה לכדי מתוספתא דבבא בתרא (פ"ד) דקתני בתרווייהו מוטע י' לביה סאה: שש עשרה אמות. כלומר עד ט"ז אמות ולא ט"ז בכלל: ואת האילנות. קטנים: לפיכך יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע. לטעם אחר במקומו: ממקום קצר. מגובה גזע האילן הוא מודד ה"ט אמות והד' אמות: או ממקום רחב. סמוך לקרקע הוא עב ואחת דפתרי מקום קצר כל הגזע עד הענפים מקום רחב מקום הגופות הענפים שמרחיבין אילן ואילן ולא נהירא: ח"ש. דמן הבינוני הוא מודד: הרכובה שבגפן. גפן בחור מרכיבין בגפן קני: כשהוא מודד. ד' אמות ביניהם כדי שיהו שמים כנגד שמים ואחת יולאה זב: עיקר השני. פקק השני כהניחא בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה אבל לא מן העיקר הראשון כרחב יותר ולא מן השלישי שקצר הרבה אלא מן הבינוני והוא הדיון לאילנות: ג' בדי אילן. אילן אחד מכר לו שיש לו שלש בדים מרוחקין זה מד' אמות והעלה הקרקע שירטון ונראין בשעת מכירה כשלשה אילנות מי אילניו בטר גוף האילן דמיניה קח רבו ואין לו קרקע או דלמא כיון דנשקרו כל אחד בקרקע קנה קרקע ואע"ג דמיחברי מתחת לקרקע ואחת דמוקמי לה בג' אילנות ומכר לו בד בכל אחד ולא נהירא דמיון דשירי לעצמו רוב כל בדי אילן ואילן שירי גם הקרקע לעצמו: המבידן. כוסף אמצעיית הגפן בקרקע ומכסהו בקרקע בשלמא עיקר דהראשון ונעשו שתי גפנים: ג' גפנים. כשהוצרכו בקרקע נעשו ו' והיו כרם דככל ו' איכא שמים כנגד שמים ואחת יולאה זב והלכך נקט ג' דאינו יכול למאור' ה' גפנים בפחות מג' דשתי גפנים מוצרכות לא הוה אלא ד' ועיקריהן נראין. כלומר השקישו: מד' אמות ועד ח'. כרבי מאיר ור"ש לעיל: מטורפין. ואע"ג דכל שתי גפנים ינקי ומשורש אחד והוא הדיון לשלש בדי אילן דקנה קרקע: ואחד על המצר. מי הוא הפלגה ולא מטורף ללא דמי לשדה האילן ולא קנה קרקע או דלמא קנה: ואח"כ דקנה שמים בתוך שלו ואחד בתוך של חבירו מהו. כיון שיש לו שני אילנות בקצה שדהו ויש לו עינין אילן אחד שקנה בשדה חבירו הסמוך לאילנות הללו ויש לו גם הקרקע עם האילן: (רש"י)

תוספות זיל הב ליה כמלא בקר וכליו. מ"ה אי איכא כמלא בקר וכליו בין אילן לאילן זיל הב ליה ארעא ולפירושו לא מייתי רב יוסף ראיא אמאי דאקשי ליה אביי ויש ליישב דמייתי שיעורא לריש מילתיה דרב יוסף דמד' אמות לא הוה רצופין ואם כן ריש מילתיה דרב נחמן משבשטא היא ומדרישא ליתא סיפא נמי ליתא ועוד דעובדי דרבי יהודה כרבי שמעון אתיא ור"ש אית ליה מד' ועד ח' דלא מסתבר ליה לאוקמה דאתיא כרבנן ורבנן סברי מד' ועד ט"ז כדאמר בסמוך דסבר ליה מדלרבי שמעון פלגא לרבנן נמי פלגא ויש מפרשים אי איכא לכל אילן כמלא בקר וכליו דהיינו ח' אמות תן לו קרקע אבל בטפי הוה מפוזרים ורב יוסף שמיע ליה בהדיא מרב יהודה דלמעוטי יותר מח' אמות אתא שהן מפוזרין ולא למעוטי פחות מח' ולומר שהן רצופין ולכל הפירושים כמלא בקר וכליו לא נקטי אלא לשיעורא בעלמא ולא משום דצריך שיעור שיעור לבקר וכליו דהא בדורא דרעווא בבבל הוה ובבבל שיעור בקר וכליו לא הוה אלא שתי אמות כדאמר בלא יחפור (לעיל דף כו). ואע"ג דלענין הרחקה משדה חבירו חלקנו בין בבל לארץ ישראל לענין רצופה דשמעתין אין חילוק תדע דאמר רב נחמן אמר שמואל דפחות מח' הוה רצופין ואילו לענין הרחקה לא בעינן אלא ד' אמות כדאמר בלא יחפור וקצת יש גמגום אמאי נקט האי לישנא: אפי' הכי מעשה רב. ואם תאמר ממעשה אין להוכיח כלום דשמא ביותר מח' נמי היו מתירים ומעשה שהיה כך היה וי"ל דסברא הוא דעל פי חכמים עשו וכל מה שהיו יכולין להתיר לו התיירו: כמה יהו מרוחקים ט"ז אמה הרי זה קנה קרקע כו'. ותימה דגבי מכר בט"ז לא חשיבי מפוזרים וקנה קרקע וגיבי כלאים חשיבי מפוזרים דקתני לעיל כרם הנוטע על ט"ז אמה מותר להביא זרע לטעם ויש לומר דגבי מכר מודדין אמות מצומצמות אבל אמות כלאים הן אמות שוחקות ואי אפשר שלא יהא יותר מט"ז לכך חשיבי מפוזרים והשתא הא דקאמר לעיל מד' ועד ח' וכן מח' ועד ט"ז הוה עבד בכלל: הרכובה שבגפן כו'. ל"פ דמפרש לטון הרכבה קשה חדא דבמשנת כלאים גרס הארכובה ועוד דלא איירי ההיא משנה בהרכבה כלל ועוד דמאי נפקא מינה בהך הרכבה לענין כלאים ונראה דארכובה היינו הרכבה כאדם הכורע על ברכיו כן כורעין הגפן בארץ כשהוא זקן הרבה ומכסין אותו בקרקע באמצע כדי שתשתרש וקאמר דאין מודדין לענין כלאים אלא מעיקר השני ומדנקט לשון עיקר מוכח שמודדין ממקום רוחב: (תוספות)

בעי רב אשי בור מהו שתפסיק אמת המים מהו שתפסיק רשות הרבים מהו ריכבא דדיקלי מהו תיקו בעא מיניה הלל מרבי עלה ארז ביניהן מהו עלה ברשותא דידיה נפק אלא היה ארז ביניהן מהו אמר ליה קנה וקנה: כיצד הן עומדים רב אמר כשורה ושמאל אמר כחצובא מ"ד כשורה כ"ש כחצובא ומ"ד כחצובא אבל כשורה לא מ"ט משום דמיזדרע בינתייהו מתקיף לה רב המוננא ולמ"ד כחצובא מ"ט דלא מיזדרע בינתייהו אלא מעתה זבין ליה תלת היגי רומייתא דלא מיזדרע בינתייהו הכי נמי דיש לו קרקע א"ל הנך לא חשיבי הנך חשיבי: **מתני'** המוכר ראש בהמה גסה לא מכר את הרגלים מכר את הראש מכר את הקנה לא מכר את הכבד מכר את הכבד לא מכר את הקנה אבל בדקה מכר את הראש מכר את הרגלים מכר את הרגלים לא מכר את הראש מכר את הקנה מכר את הכבד לא מכר את הקנה: ארבע מדות במוכרין מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות הלוקח יכול לחזור בו רעות ונמצאו יפות ומכר יכול לחזור בו רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות אין אחד מהם יכול לחזור בו שחמתית ונמצאת לבנה לבנה ונמצאת שחמתית עצים של זית ונמצאו

של שקמה של שקמה ונמצאו של זית יין ונמצאו חומץ חומץ ונמצאו יין שניהם יכולין לחזור בהן: **גמ'** אמר רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש והוקר ועמד על שמנה מי נתאנה לוקח לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר משום

רש"י בעי רב אשי. אם תימאני לומר להנך אין מפסיקין משום לזכא שום הפסק ביניהם אבל אם יש בור של מים מוכנסים בין ג' אילנות מהו שהפסיק והא"ל דאין מפסיק דהא לא מיהחזו המים מבראי אבל אמת המים מהו והא"ל ללא מפסיק רשות הרבים כגון מד' אמות עד ט"ז ולא ט"ז בכלל מהו שהפסיק: ריכבא דדיקלי. הרכבה דקלים הרבה ביחד דמי להפסקה טפי מכולהו: עלה ארז ביניהן. לאחר מכירה מהו מי היו הפסקה ולא יקנה קרקע הכי ס"ד הפסקה ומתמה עלה הא דכשורה דלוקח קאי דכיון דמעיקרא לא היה שום הפסק קנה קרקע וכיון דקנה קרקע הארז שלו הוא דבקרקע שלו גדל: היה ארז. בשעת מכירה: קנה וקנה. וגם הארז קניו לו כדתיא לטייל ואת האילנות שביניהן: כיצד הן עומדין. היאך הן נטועין הגי ג' אילנות שיש בהן מארבע ועד ט"ז היאך סדר נטיעתן דקני קרקע: כשורה. כזה והוי ד' אמות או עד י"ז בין כל אחד לחבירו: כחצובא. קנקן שיש לו שלש רגלים אחד כנגד ארבע השתים כזה: כל שכן כחצובא. דאין הקרקע ראויה להרישה ולא שייכה לעצמו: תלת היגי רומייתא. סנאים או אטדים גדולים כחצובא ולי נראה אפילו כשורה נמי לא מיזדרע ביניהם שדואגים ללכת בסמוך להם מפני שנועצים בגוף כקוף ומכאיבי: הגך לא חשיבי. היגי רומייתא ואנן תרתי בעינן חשיבות דאילנות והוא ללא מיזדרע: מתני' ללא מכר את הרגלים. ובהוספתא (פ"ה) תני דב"ר במקום שלא נהגו אבל במקום שנהגו הכל כמנהגי המדינה: הקנה. היא הריאה ונקראת על שם קנה שלה: ד' מדות במוכרין. ד' דינין חלוקין זה מזה ואילו הן לוקח יכול לחזור בו מוכר יכול לחזור בו אין אחד מהן יכול לחזור בו שניהן יכולין לחזור בהן הרי ד' והשתא מפרש להו ואיזיל ומניינא לא למעטוי מידי אחת אלא להודיען שרידן לתת טעם לכל ארבעתן למה הן חלוקין זה מזה: מכר לו חטים יפות. התנה לו למכור חטים יפות ונמצאו רעות אין זה מקח טעות שיוכלו שניהם לחזור שהרי חטין התנה לו למכור וחטין מכרו ואי משום דרעות נינהו אין זו אלא אונאה כגון אונאה שחוט ויכול לוקח לחזור שהרי נתחנה אבל מוכר שלא נתחנה לא יכול לחזור אפי' אם הוקיר השער דבשעת מכירה לא נתחנה הוא אלא לוקח ותנן בההיא (ב"מ דף נא.) מי שהטיל עליו אונאה ידו על העלוונה רעה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאזניתי והבא נמי מי שנתחנה יכול לחזור בו ואע"ג דלית הלכתא כי ההיא משנה דהא פסק רבא בההיא (שם דף נז.) שחוט קנה ומחזיר אונאה ואינו יכול לומר תן לי מעותי והביא משנה מוקי לה רבא כו' יהודה הגשיא ואיהו סבירא ליה כרבי נתן אפילו הכי הבא גבי יפות ונמצאו רעות כ"ע מודו דיכול לחזור שהרי הטעיה ולא היה דעתו ליקח רעות אבל גבי אונאה שחוט קנה מה שרואה לקנות ולכסא שום טעות אלא מכירת יוקר התם מחזיר אונאה משום דכתיב אל תונו אבל המקח קיים ככדי נתן וכדפסק רבא: רעות ונמצאו יפות. מוכר נתחנה והלכך יכול לחזור ולא לוקח ואפי' אם הוצל השער: אין אחד מהן יכול לחזור בו. ואפי' אם הוקיר השער נתחנה מוכר או הוצל השער ונתחנה הלוקח דס"ד דהייכא דהוצל השער ורואה לוקח לחזור מני טעין גבי רעות ונמצאו רעות חני ליות נחבונתי והאי דלמרי לך רעות לאו משום דנתחנתי אלא משום דרע רע יאמר הקונה כדלמך בגמ' וכן היכא דהוקר השער ורואה מוכר לחזור מני טעין גבי יפות ונמצאו יפות רעות הייתי סבור למכור והא דלמרי יפות משום דטוב טוב יאמר המוכר דמדורע רע יאמר הלוקח המוכר אומר טוב טוב קמ"ל דתרווייהו לא מנו הדרי האילן ונמצא כמו שאמרנו שניהן והוא הדין במוכר הסם שלא פירש לו רעות ולא יפות דאין אחד מהן יכול לחזור: שחמתית. לדומה על שם חמה שמאדימתן: ונמצאת לבנה. שניהן טעו דכיון דנתנה לו למכור שחמתית חפץ היה לעכב הלבנה וגם הלוקח לא היה חפץ בלבנה כי אם בשחמתית וכן כל הגך דקתני ואיזיל דהו שני מינין ואיכא לניחא ליה בהאי ולא ניחא ליה בהאי הלכך הוי מקח טעות ושניהן נתחננו הלכך שניהן חוזרין ואע"פ שקה יפה ממה שקנאו מיהו אין חפצים במכירה זו לא לוקח ולא מוכר אבל גבי חטין יפות ורעות כולי עלמא ניחא להו ביפות ולא ברעות וכוון המוכר לעכב היפות ולמכור הרעות ודעת הלוקח ביפות ולא ברעות: יין ונמצא חומץ. אין זה יפות ונמצאו רעות דליכא לניחא ליה בחבל ואיכא לניחא ליה בחמתית כדמפרש בגמ': גמ' אמר רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש. שעתה נתחנה לוקח שחוט מעות שהרי מו' מעות שנתן לו למכור לא היה לו ליתן כי אם ה' דאינו שוה אלא ה' אבל שוה ו' בה' דלמיהו הוי שחוט מקח שנתחנה המוכר מפשעו אחד שהוא חלק שש משוייו של מקח ששוה ששה ובה' מכרו וקרי ליה רב חסדא אונאה וקאמר בתרווייהו שנתחנה יכול לחזור בו דסבירא ליה כשמואל דלמך דפרק הוציא (שם דף מטו.) אף שחוט מעות שנינו דלא שנה אונאה שחוט דמעות או אונאה שחוט דמקח דהייא אונאה ויכול לחזור מי שנתחנה כדתנן מי שהטיל אונאה עליו ידו על העלוונה ותניא כותיה דשמואל ורב חסדא בפ' הוציא (שם) מי שהטיל עליו ידו על העלוונה רעה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאזניתי מכר לו שוה ו' בה' נתחנה מוכר יד המוכר על העלוונה רעה אומר לו תן לי מה שאזניתי מכר לו שוה חמש בו' נתחנה לוקח והיה יכול לחזור בכדי שיראה לתגר או לקרובו כדלמך בגמ' בהוציא (שם) הוקרו בתוך אותו זמן ועמדו על שמנה דהשתא לכסוף נתחנה מוכר אפילו ביותר משחוט דהוי ביעול מקח ורואה מוכר לחזור עתה משום דעדיין לא נתקיים המקח לגמרי כל זמן שיכול לוקח לחזור דעדיין לא הראה לתגר או לקרובו והלכך האילן ובתוך כך נתחנה גם הוא רואה לחזור שהרי עתה נתחננו שניהם אפי' אינו חוזר דמי הוא שנתחנה מעיקרא בשעת מכירה לוקח הלכך יכול לחזור בו כל שעה שיראה בתוך זמן הקצוב לו אבל לא מוכר שהרי הוא היה המתחננו וידו על התחנותו ואע"פ שלא נתקיים המקח עדיין כשחזר ונתחנה גם הוא: משום (רש"י)

הוספות רשות הרבים מהו שתפסיק. לאו ברוחב ט"ז איירי אע"פ ששתמו כן: מכר את הקנה כו'. קנה היא ריאה עם הלב ומספקא ליה לר"י אם מכר הלב אם מכר ריאה אם מכר ריאה עם מכר הלב: לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר. אור"ת דרבא דפסיק בפ' הוציא (ב"מ דף נ: ושם ד"ה אמר) שתות קנה ומחזיר אונאה אתי שפיר כרב חסדא ולא בעי למימר דקנה בעל כרחו אלא רצה קנה ומחזיר אונאה אלא שלא חש רבא לפרש רצה משום דקאי אמתניתין דהתם דקתני ידו על העלוונה ותניא כותיה דרבא דקאי אמתניתין התם היינו מרבי יהודה הנשיא דאמר רצה אומר תן לי מקחי ולא כו' נתן אע"ג דלכאורה משמע דהוי כו' דנקט רבא ממש לישנא דנקט ר"ג מכל מקום רבא הוי כרבי יהודה הנשיא וקנה דרבא לא הוי כקנה דר"ג דקנה דרבא אם רצה וקנה דר' נתן על כרחו והא דאמר התם בתר הכי מתני' דלא כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא כו' וקאמר רבא לעולם רבי נתן ותני נמי בברייתא רצה רבא אמר לעולם כרבי יהודה הנשיא מה שלא רצה רבא להעמיד כו' נתני רצה אע"ג דרבא גופיה קאמר קנה ובעי למימר רצה היינו משום דאיהו קאי אמתניתין אבל ר"ג דלא קאי אמתניתין הוה ליה לפרושי: (תוספות)

דף פד א

דא"ל אילו לא אוניתן לא הוה מצית הדרת בך השתא דאוניתן מצית הדרת בך ותנא תונא יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר ואמר רב חסדא מכר לו שוה שש בחמש והוולו ועמדו על ג' מי נתאנה מוכר מוכר יכול לחזור בו ולא לוקח דא"ל אילו לא אוניתן לא הוה מצית הדרת בך השתא מצית הדרת בך ותנא תונא רעות ונמצאו יפות מוכר יכול לחזור בו ולא לוקח מאי קא משמע לן מתני' היא אי ממתני' הוה אמינא דלמא דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו ומתני' הא אתא לאשמועינן דלוקח יכול לחזור בו דס"ד אמינא משום דכתיב [\[משלי כ"ד\]](#) רע רע יאמר הקונה: שחמתית ונמצאת לבנה כו': אמר רב פפא מדקתני לבנה ש"מ הא שמשא סומקתי היא תדע דקא סמקא צפרא ופניא והאי דלא קא חזינן כוליה יומא נהורין הוא דלא ברי מיתביבי [\[ויקרא יג-כה/ל/לא/לד\]](#)

דף פד ב

יין וחומץ מין אחד הוא רבי אומר שני מינין אפילו תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אלא לענין מעשר ותרומה וכד' אלעא דאמר רבי אלעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [\[במדבר יח-לב\]](#) ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אבל לענין מקח וממכר דכולי עלמא איכא דניחא ליה בחמרא ולא ניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחלא ולא ניחא ליה בחמרא: [\[מנחות\]](#) המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה מדד ולא משך לא קנה אם היה פיקח שוכר את מקומו הלוקח פשתן מחבירו הרי זה לא קנה עד שיטלטלו ממקום למקום ואם היה מחובר לקרקע ותלש כל שהוא קנה: **גמ'** א"ר אסי א"ר יוחנן מדד והניח על גבי סימטא קנה א"ל ר' זירא רבי אסי שמא לא שמע רבי אלא במודד לתוך קופתו א"ל דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא מדד לתוך קופתו מימרא בעי קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה תא שמע דאמר ר' ינאי אמר רבי חצר השותפין קונין זה מזה מאי לאו על גבי קרקע לא לתוך קופתו הכי נמי מסתברא דא"ר יעקב א"ר יוחנן מדד והניח על גבי סימטא לא קנה קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ כאן במודד לתוך קופתו כאן במודד על גבי קרקע שמע מינה תא שמע מדד ולא משך לא קנה מאי לאו בסימטא לא ברשות הרבים אי הכי אימא רישא משך ולא מדד קנה משיכה ברשות הרבים מי קניא והא אביי רבא דאמרי תרוייהו מסירה קונה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהן משיכה קונה בסימטא ובחצר שהיא של שניהן והגבהה קונה בכל מקום מאי משך נמי דקתני מרה"ר לסימטא אי הכי אימא סיפא אם היה פיקח שוכר את מקומו ואי ברה"ר ממאן אגר הכי קאמר ואם ברשות בעלים היא אם היה פיקח שוכר את מקומו רב ושמואל דאמרי תרוייהו

רש"י מין אחד הוא. ואם תרם מזה על זה תרומתו תרומה דקרינא ביה והרמותם ממנו (במדבר יח) וכן לענין הודאה ממין הטענה דאם טענו יין וחומץ והודה לו באלה מהן חייב שבעה על השני דלויכא הודאה מקלה הטענה וממין הטענה: לא תשאו עליו חטא. אם תרימו חלבו כלומר מן היפה הא אם תרימו מן הרע שבאחרון המין תשאו חטא שהתרומה תקדש כמו שהיא רע ואין תקנה להחליפה ולא לחזור ולתרום: נשיאות חטא למה. הא לא עבד ולא מידי ויחזור ויתרום מן היפה: אבל לענין מקח. שזה רואה לקנות יין או חומץ אע"ג דמין אחד הוא לא קני דלויכא דניחא ליה בטעם יין וליכא דניחא ליה בטעם חומץ ולא דמי לחטין יפות ורעות דהתם חד טעמא איח ליה וחד שמא איח ליה ומה ששאל מכר לו אלא שאינה קנה: מתני' המוכר פירות לחבירו. ופסק לו הדמים בשער הידוע כל איפה בכך וכך ומשך כגון בסימטא ובחצר של שניהן קנה ואע"פ שלא מדד דמדידה לא מעבדא דלינה אלא גלויי מילתא בעלמא כמה מכר אבל אם לא פסק אע"פ שמדד ומשך לא קנה כדלמרינן בגמרא דלא סמכא דעתייהו שעדיין המוכר יכול להעלות דמיהן כל מה שיראה וזה יכול לומר לא חקנס אלא בזבז: מדד ולא משך לא קנה. וכגון שמדד בכליו של מוכר והניח ע"ג סימטא אבל מדד ונתן לתוך כליו של לוקח קנה כדלמרינן בגמ' א"ר אסי א"ר יוחנן מדד והניח על גבי סימטא קנה א"ל ר' זירא רבי אסי שמא לא שמע רבי אלא במודד לתוך קופתו א"ל דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא מדד לתוך קופתו מימרא בעי קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה תא שמע דאמר ר' ינאי אמר רבי חצר השותפין קונין זה מזה מאי לאו על גבי קרקע לא לתוך קופתו הכי נמי מסתברא דא"ר יעקב א"ר יוחנן מדד והניח על גבי סימטא לא קנה קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ כאן במודד לתוך קופתו כאן במודד על גבי קרקע שמע מינה תא שמע מדד ולא משך לא קנה מאי לאו בסימטא לא ברשות הרבים אי הכי אימא רישא משך ולא מדד קנה משיכה ברשות הרבים מי קניא והא אביי רבא דאמרי תרוייהו מסירה קונה ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהן משיכה קונה בסימטא ובחצר שהיא של שניהן והגבהה קונה בכל מקום מאי משך נמי דקתני מרה"ר לסימטא אי הכי אימא סיפא אם היה פיקח שוכר את מקומו ואי ברה"ר ממאן אגר הכי קאמר ואם ברשות בעלים היא אם היה פיקח שוכר את מקומו רב ושמואל דאמרי תרוייהו

האמר ואי ברשות בעלים כו'. והא' דקתני ואם היה פיקח מילתא בלפי נפשה היא ללאשמועינן דיש מקום שאם יהיה פיקח יאסור נשות בעלים כדי לקנות מקחו ומשפחו קנייה בלא להשמיענו דמשכיבה קונה ופכירות מקום כהגבחה גבי פשקו: (רפ"י)

התוספות יין וחומץ. וא"ת והאמר לקמן בהמוכר את הפירות (דף צו. ו) ושם הבודק את החבית להיות מפריש עליה תרומה ואח"כ נמצאת חומץ כל ג' ימים (הראשונים) ודאי תרומה מכאן ואילך ספק מי' שלא תהא תרומתו תרומה ואמאי והא' לרבנן אמרי' מין אחד הן וי"ל דהתם טעמא משום דלא נתכין להפריש אלא יין ונמצא חומץ דהו' טעות אבל נתכין להפריש חומץ הו' תרומה וכן משמע בתוספתא דתרומה (פ"ד) אבל. קשה דאמר בהאשה רבה (יבמות דף פט.). התורם קישות ונמצאת מרה תרומתו תרומה ויחזור ויתרום וכן מן הטמא על הטהור אמר התם דבשוגג תרומתו תרומה אע"פ שטעה ושם פירשתי: מדד והניח ע"ג סימטא קנה. כשהמוכר מודד איירי אע"פ שמשיכה המוכר אינה מועלת ללוקח הכא שאני כשמודד ומניח על גבי סימטא אבל מדד לוקח פשיטא ובהא לא הוה ס"ד דא"ר זירא שמא לא שמע רבי אלא במודד לתוך קופתו אבל על גבי קרקע לא אע"ג דמשיכה מועלת בסימטא כאילו מושך ברשותו בלא משיכה מיהא לא קנה בסימטא: חצר השותפין קונין זה מזה. משמע מתוך הלשון שהחצר קונה בלא זכיית כליו ומשמע ליה דקנה אף בלא משיכה: תא שמע מדד ולא משך לא קנה מאי לאו בסימטא. וקשה לר' אסי וא"ת דלמא בכליו של מוכר איירי ולא הניח על גבי סימטא ומשום הכי לא קנה וכי תימא אי בכליו של מוכר היכי מהניא משיכה דודאי מהניא כמו שאפרש לקמן ונראה דמדנקט מדד ולא משך משמע דלא מהני מידי אלא משיכה מדלא קתני מדד ולא הניח ע"ג קרקע ולא משך: ואי ברה"ר ממאן אגר. אבל בסימטא מצי אגר מבני ההוא מבי דפתוח לההוא סימטא: הכי קאמר אי ברשות בעלים היא כו'. כולה ה"מ לאוקמה ברשות בעלים ולפרש משך מרשות בעלים לסימטא אלא דלא הוה שייך לשון משך דהוה ליה למימר הוציא מרשות בעלים: כאן ברה"ר כאן בסימטא. וא"ת אם כן מאי אפילו ויש לומר דהכי קאמר לא מביעיא בחצר של שניהם אלא אפילו בסימטא נמי

קנה:

דף פה - א

כליו של אדם קונה לו בכל מקום חוץ מרה"ר ורבי יוחנן ור"ש בן לקיש דאמרי תרוייהו אפילו ברה"ר אמר רב פפא לא פליגי כאן ברה"ר כאן בסימטא ואמאי קרו לה רה"ר שאין רה"י ה"נ מסתברא דא"ר אבהו א"ר יוחנן כליו של אדם קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניחו יש לו רשות אין אין לו רשות לא ש"מ ת"ש ארבע מדות במוכרין עד שלא נתמלאת מדה למוכר משנתמלאת מדה ללוקח בד"א במדה שאינה של שניהן אבל אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה במה דברים אמורים ברה"ר ובחצר שאינה של שניהן אבל ברשות מוכר לא קנה עד שיגביהנה או עד שיוציאנה מרשותו ברשות לוקח כיון שקבל עליו מוכר קנה לוקח ברשות הלה המופקדים אצלו לא קנה עד שיקבל עליו או עד שישכור את מקומו קתני מיהא ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהן

רפ"י כליו של אדם. של לוקח קונה לו אם פסק דמים בכל מקום אפי' ברשות מוכר וכגון דלמור ליה בהדיא יקנה כליך דלמור לקמן בשמעתין אכל בסתמא מיבעיא לו לקמן ולא אפשיטא: חוץ מרה"ר. והוא הדיו לחצר שאינה של שניהן דלמור לקמן בכרייתא ד' מדות: כאן בסימטא. הא דר"י ור' יוחנן: כל מקום שיש לו רשות. כגון סימטא וחצר השותפין ורשות מוכר וכגון דלמור ליה זל קני דלמורין דהיינו יש לו רשות: אין לו רשות. כגון רה"ר לא: ה"ג בתוספתא ארבע מדות במוכרין עד שלא נתמלאת מדה למוכר משנתמלאת מדה ללוקח בד"א במדה שאינה של שניהן אכל אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה בד"א ברה"ר או בחצר שאינה של שניהן אכל ברשות הלוקח כיון שקיבל עליו מוכר ה"ל קנה ברשות מוכר לא קנה עד שגביה או עד שיוציא מרשותו בעלים ברשות זה המופקדן אכלו לא קנה עד שיקבל עליו או עד שישכור את מקומו. ופירוש ארבע מדות במוכרים לאו ד' רשויות החשיב רה"ר רשות מוכר רשות לוקח רשות המופקדן אכלו דהא רשות מוכר ורשות נפקד חדר הוא דהכא והכא שייך למימר קבלה ופכירות מקום והואלה והגבהה דהא תנו במתניתין גבי רשות מוכר פכירות מקום דקתני ואם היה פיקח שוכר את מקומו ואוקיימנא ברשות בעלים וכיון דלוקח היה רשות ומה הן ארבע מדות ד' חלוקין של דינין שהחלו בו זה מזה ואילו הן מדה שאינה של שניהן ברה"ר ובחצר שאינה של שניהן דלמורין בה עד שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת המדה ללוקח הרי אחת מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה הרי שתיים רשות לוקח מיד כשקיבל מוכר קנה הרי ג' רשות מוכר ורשות נפקד דקמפיש בהו דין הגבהה והואלה קבלה ופכירות הרי ד' וסמך מלפניו לוי מדברי רבינו זקני מ"כ: עד שלא נתמלאת המדה למוכר. שאם נשפך היין או השמן או אם הוקר למוכר ויכול לחזור בו דמוקי לה לקמיה במדה שהשאלו שניהן הלכך כל זמן שלא נתמלאת המדה הרי היא ברשות מוכר: משנתמלאת הרי היא ברשות לוקח. לקחתה וליטול בה מקחו עד שיזניענו או יניחנו בכליו דלדעת כן השאלו להם לזה למדידה ולזה להטעי את שלו וכל זמן שעוסק במדידה למלאת המדה הרי היא ברשותו מודד דהיינו מוכר ואין הלוקח יכול לקנות בתוך כליו של מוכר כל זמן שלא משך או שלא הגביה משנתמלאת המדה ללוקח כדפרישית שעכשו נעשית כליו של לוקח דלדעת כן נשאלה לו וס"ל להאי תנא דכליו של לוקח קונה ברה"ר כדמפיש ואזיל דעל כרסו ושמול ומיהו בסימטא ובחצר של שניהן מוקי לה לקמיה דהתם קני כליו של לוקח: במדה שאינה של כו'. וכדפריש טעמא: אכל אם הייתה המדה של אחד מהם. או של לוקח או של מוכר: ראשון ראשון. שנתנו לתוך המדה קנה בעל המדה שאם המדה של מוכר אע"פ שנתמלאת המדה הרי היא של מוכר ולא קנה לוקח אע"פ שפסק הדמים לא קנה עד שימשוך דככליו של מוכר ברה"ר אי נמי בסימטא לא קני לוקח דהא אפי' ברשות לוקח נמי אמרין לקמן דלא קנה לוקח כל זמן שהפירות בכליו דמוכר עד שישפכם לקרקע ואם המדה של לוקח אף על גב דלא נתמלאת נמי ראשון ראשון קנה דדמי למשך אע"פ שלא מדד דקתני מתני' דקנה דכליו של לוקח קונה לו: ברה"ר. וקשיא למ"ד חוץ מרה"ר: ובחצר שאינה של שניהן. וכגון שלא נתן בעל חצר להם רשות למודד שם דהיינו דומיא דרה"ר: אכל. אם היו מודדין ברשות מוכר לא קנה לוקח אע"פ שהמדה שלו דכליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה ואע"פ שפסק ומדד ומשך דמשיכה לא מהניא בו מוכר עד שיגביהה דהגבחה קונה בכל מקום או עד שיוציאנה מרשותו של מוכר לרשות של לוקח או לסימטא או שפיקד ידו למטה מג' ברה"ר סמוך לחיסוקפת הצית וקיבלה דלמורין' ככתובות (דף לא.) גבי היה מגרר ויולא וקמן בשמעתין (דף פו.) מיהא לה ומיהו לקמן מוקי לה במדה דמוכר בי מוכר ומדה דלוקח בי מוכר דבי מוכר שכיחי מאני דמוכר ובי לוקח שכיחי מאני דלוקח: ברשות לוקח. שהביח המוכר תבואתו למטר בבית לוקח: כיון שקיבל עליו מוכר. שנתרצה וא"ל כל תבואה זו קנייה לך בכך וכך כל סאה וסאה: קנה לוקח. מיד אע"פ שלא מדד דקני ליה קראו ואע"פ שהמדה של מוכר דהכלי בטל אכל השקות ומיהו לקמיה מוקי לה במדה דלוקח ולא גרע ממשך ולא מדד דקתני מתני' דקנה: המופקדן אכלו. שהפקידו שם מוכר פירותיו ומסתמא הקנה לו נפקד למפקד את קראו ללוקח פירותיו למכור ולמדוד פירותיו בביתו כדרך כל הנפקדים: עד שיקבל עליו. נפקד במצות מפקד לייחד לו רשות ללוקח לקנות פירותו בלוקח הוא שם או שישכור והוא הדיו נמי גבי רשות מוכר שייך קבלה ופכירות והכא נמי שייך הגבהה והואלה אלא תנא אורחא דמילתא קתני דתחם מוכר כשמוכר רוצה הוא לפנות את ביתו הלכך קתני ההם הגבהה והואלה דליתו חפץ להשאלו ולא להשכיר קראו וגבי נפקד שייך קבלה ופכירות דבי הכי שהיה נפקד של זה הלאשון הכי נמי ישמור פקדונו של שני ורבותא תנא הכא קבלה ופכירות וכל שכן הגבהה והואלה ולמאן דמוקי לקמן במצאנו דמוכר בי מוכר ומאני דלוקח בי לוקח חזיבא לחוקמו נמי במאני דמופקד בי מופקד והלכך לא קני לוקח בכליו דנפקד: (רפ"י)

תוספות כל מקום שיש לו רשות להניח. וא"ת והא דאמר לעיל מדד והניח ע"ג סימטא קנה ואוקימנא לתוך קופתו משמע דוקא מדד אבל לא מדד לא קנה לו כליו ואמר ר"י דבעי למימר זיל קני וכיון דמדד כדאמר ליה זיל קני דמי והשתא ניחא דצריכי הני תרי מילי דר' יוחנן ומיהו ההיא דלעיל דקאמר אפילו ברשות הרבים ואוקימנא בסימטא טימה למאי איצטריכא וי"ל דשמא חדא מכלל חברתה אתמר: ארבע מדות במוכרים פירש רבינו שמואל דאין לפרש ד' רשויות דהא רשות מוכר ונפקד חדא היא דהכא והכא שייך למימר קבלה ושכירות מקום הוצאה והגבהה וקשה לפירושו דאם כן לערביניהו וליתניניהו ברשות מוכר ורשות נפקד לא קנה עד שקבל עליו או יגביהנה או יוציאנה או ישכור מקומו ועוד דאין נראה שתועיל קבלה ברשות מוכר דאין אדם מקנה רשותו לאחרים ע"י עצמו כדתנן בפ' חלוץ (עירובין דף עט: ושם) דמזכה להן על ידי בנו ובתו הגדולים אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים מפני שידן כידו ומ"מ אין לפרש דחשיב רשויות דלמאי דבעי למימר השתא דמדה של לוקח קני אפילו ברה"ר כל שכן ברשות מוכר דקני דהא לבסוף דמסקינן דברה"ר לא קנה אפ"ה מיבעיא לן אי קנה ברשות מוכר כליו של לוקח אי לא ואם כן מיבעי לן לפרושי דהא דקאמר ברשות מוכר לא קנה עד שיגביהנה דבכליו של מוכר איירי ובלאו הכי צ"ל כן לקמן כי אמר דכליו של לוקח קנה ברשות מוכר א"כ לא חשיב אלא רשות אחד כיון דכליו של לוקח קנה בכל מקום דהשתא אין חילוק בין רה"ר לרשות מוכר אלא דחשיב ד' מדות דכלים מדת סרסור ומדת מוכר ומדת לוקח ומדת נפקד: הכי גרסינן בתוספתא (רפ"ה) ברשות הלה הנפקדים אצלו לא קנה עד שקיבל עליו או עד שיגביהנה ויוציאנה או ישכור את מקומו אבל לפי ספרים דגרסי עד שיגביהנה או עד שיוציאנה קשה לערביניהו וליתניניהו רשות מוכר בהדי נפקד והשתא משמע דבקבלה כדי זוכה לו לקונה וא"ת בסוף פ"ק דגיטין (דף יג. ושם:) דאמר מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה ומה צריך מעמד ג' הא מוכח התם דתן כזכי דמי דתן (שם יא: ושם ד"ה כל) האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי חוזר בגט ואינו חוזר בשחרור משום דתן כזכי וא"כ בלא מעמד ג' יקנה לו כדאמר הכא ולמאי דפירש ר"ת דמעמד שלשתן קנה אפילו בעל כרחו של נפקד אתי שפיר דאיצטריך לכך מעמד ג' ולמאי דמפרש נמי ר"ת דלא אמרינן תן כזכי אלא היכא דבשעה שנותן לו אומר לו תן אבל לא כבר היה בידו לא אמרינן תן כזכי אתי שפיר ועוד י"ל דהאני נמי מעמד ג' דאפי' אין הפקדון ביד הנפקד דקני דאי לאו מעמד ג' אינו יכול לזכות לו אלא כשהוא ברשותו: (תוספות)

ב **פה** **דף**

מאי לאו ברה"ר ממש לא סימטא והא דומיא דחצר שאינה של שניהם קתני מאי חצר שאינה של שניהם נמי דלא דהאי כולה ולא דהאי כולה אלא דתרויהו בנא מיניה רב ששת מרב הונא כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח או לא אמר ליה תנייתו זרקו לה לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת אמר ליה ר"ג מאי טעמא פשטת ליה מההיא דמחזיקה עובלי בעובל דאמר רב יהודה אמר שמואל והוא שהיתה קלתה תלויה בה ור"ל אמר קשורה ואע"פ שאינה תלויה בה רב אדא בר אבהו אמר כגון שהיתה קלתה מונחת לה בין ירכותיה רב מרשיא בריה דר' אמי אמר כגון שהיה בעלה מוכר קלתתו רבי יוחנן אמר מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה אמר רבא מאי טעמא דר' יוחנן לפי שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה אלא פשוט לה מהא ברשות מוכר לא קנה עד שיגביהנה או עד שיוציאנה מרשותו מאי לאו בכליו דלוקח לא בכליו דמוכר ומדרישא בכליו דמוכר סיפא נמי בכליו דמוכר אימא סיפא ברשות לוקח כיון שקיבל עליו מוכר קנה לוקח ואי בכליו דמוכר אמאי קנה לוקח סיפא אתאן לכליו דלוקח ומאי סיפא סתמא דמילתא בי מוכר מאני דמוכר שכיחי בי לוקח מאני דלוקח שכיחי אמר רבא ת"ש משך חמרו ופועליו והכניסן לתוך ביתו בין פסק עד שלא מדד ובין מדד עד שלא פסק שניהם יכולין לחזור בהן

רש"י מאי לאו רשות הרבים משם. ואפ"ה קתני דאם היה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה אלמא כליו של לוקח ברה"ר קונה וקשיא למ"ד חוץ מרה"ר ור' אבהו א"ר יוחנן: אלא דתרויהו. חזר השותפין: כליו של לוקח ברשות מוכר. כגון פסק ונתן לתוך מדה של לוקח או מדד במדה שלו ושפך כלליו של לוקח והבית של מוכר הוא: קנה לוקח. כאילו נתן לתוך רשותו של לוקח: או לא קנה. דרשות עיקר והכלי בעל גביו הרשות: תניתוה. משנה היא בגיטין בפרק הורק (דף עז.ו): לתוך חיקה. כלומר על בגדיה שהיא מלובשת: קלתה. כל שהגשים ותנוגות לתוכו מחטין ולינוריות: הרי זו מגורשת. דקונה לה קלתה ברשות המגורש: דמחו מהא עובלי בעובל. כלומר שדו בה נגמא מהא הכחות במשקל ששמו עובל ששיבדו הטעם היה דבפרק הורק פרכין ש"מ כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח ומתרחי' כל הני אמוראי ההם דלא חילף מיניה: תלויה בה. ואינה נגררת בקרקע ולכן קונה לה קלתה דדמי להבגהה שקונה בכל מקום תלויה בה היינו קשורה ותלויה: קשורה אף על פי שאינה תלויה. אלא נגררת בקרקע וקשורה בה ולא גרסי' תלויה אע"פ שאינה קשורה: בין ירכותיה. ואף על פי שמונחת בקרקע אין מקפיד על מקום מושב אשה ועד עכשוו היה אותו מקום קנוי לה: מוכר קלתה. לכך אינו מקפיד על מקומם שיש לו בית לכך. כך פירשה רבינו מ"כ במס' גיטין: לא על מקום חיקה. כשנגררין בגדיה על הקרקע: אלא פשוט לה מהא. דלא קנה: מאי לאו בכליו דלוקח. שמדדו בו בבית מוכר ואפ"ה לא קנה לו כליו: ומשני לא בכליו דמוכר. ומש"ה לא קנה לוקח עד שיגביהנה ולכתיב לא נפק מרשותיה דמוכר כלל: ומקשינן מדרישא בכליו דמוכר כו'. ולפי סדר ההוספתא איכא לאקשויי הכי ומדסיפא בכליו דמוכר רישא נמי בכליו דמוכר: ואי בכליו דמוכר אמאי קנה לוקח. לשידך לאחלה בתר כלי ולא מבעלתה ליה אלל הרשות שהיא בתוכו א"כ אמאי קנה לוקח בקבלת מוכר הא אכתי לא נפק מרשותו דמוכר כלל אלא ודאי בתר רשות אולתין ולא בתר כלי והלכך בי מוכר הרי הוא של מוכר עד שיגביהנה לוקח לא שנה בכליו דמוכר ובי לוקח קנה לוקח ואפילו אי הוי בכליו דמוכר ומשני סיפא אתאן כו': ומתמה ומאי פסקא. כי פסקת את הדבר כן דלעולם בי מוכר אין מודדין כי אם בכליו דמוכר ובי לוקח בכליו דלוקח בתמייה: ומשני סתמא דמילתא כו'. והיינו שתיס מדות מד' מדות של מוכרין דהכי קאמר ברשות מוכר לעולם לא יקנה לוקח כי בהבגהה משום דדרך למדוד שם בכליו דמוכר ולעולם ברשות לוקח קונה בקבלת מוכר שהרי נתונים בכליו דלוקח: מלאתי מוגה בהגהת רבינו זקני מ"כ כן משך חמרו ופועליו והכניסו לוקח לתוך ביתו והתבואה על גב: בין פסק עד שלא מדד. אם באו לחזור קודם מדידה יחזרו דבמאי נקנה לא משיכת תבואה יש ולא רשות לוקח יש דעודם על ארסרם ולא הונחו לרשותו שהרי לא פירקו כדמוכח סיפא דקתני בה פירקו מכלל דרישא בלא פירקו אלא הכנסה בעלמא שמשכן והכניסו לתוך ביתו קתני והך משיכה לאו משיכה היא לקנות שהרי האדם הוא מושך ומשיכה אדם טעון פירות לא מהניא לקנות את הפירות עד שימשוך הפירות עלמן: בין מדד. דהונחו לרשותו: עד שלא פסק. אם באו לחזור קודם פירוק חזרין אע"פ שהונחה עתה בשעת מדידה ברשותו לוקח ובכליו דלוקח ללא קניא רשותו קודם פירוק ואפילו משיכה קודם פירוק לא מהניא כדמפרש לקמיה דלא סמכא דעמיה לא דמוכר ולא דלוקח שהמוכר שם יפסוק דמיה יקריס יותר או הלווקח ישלם בזול יותר ומתני' דקתני משך ולא מדד קנה כשפסק קודם משיכה: (רש"י)

תוספות כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח או לא. אע"ג דברשות הרבים אמרינן לעיל דלכ"ע לא קנה התם ה"ט משום דלא ניחא להו לבני רה"ר שיניח כליו שם דמאן פייס ודמאן שביק אבל ברשות מוכר מיבעיא דאע"ג דא"ר יוחנן דכל מקום שיש לו רשות להניחו קנה דלמא לא אתא למעט אלא רה"ר אבל מוכר שמא משאל לו מקום ללוקח שיקנה מה שהוא מוכר לו וא"ת ואמאי לא פשיט מהא. דאמר ר' יוחנן לעיל (דף פד:) מדד והניח ע"ג סימטא קנה ואסיק לעיל במדד לתוך קופתו ודוקא בסימטא אבל ברשות מוכר לא ויש לומר דרבי יוחנן דנקט סימטא היינו משום דברשות מוכר מיבעי ליה וכן משמע בגיטין בהזורק (דף עח. ושם ד"ה כגון) דקאמר אהא דתנן זרקו לה לתוך חיקה או לתוך קלתה מגורשת ודייק אמאי מגורשת כליו של לוקח ברשות מוכר הוא שמע מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח ומשני עלה ר' יוחנן מקום חיקה קנוי לה מקום קלתה קנוי לה: כגון שהיה בעלה מוכר קלתתו. וא"ת נתינתו לה רשות ומשאלה מ"מ הא בעי חזקה כדאמרין בהשואל (ב"מ

דף צט: ושם) כשם שהקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה כו' כך שכירות קרקע כו' ותייך ריב"א דאע"ג דאין המקום קנוי לה דכיון דיש לה רשות להביא קלתה שם קנין קלתה דכליו של אדם קונה לו בכל מקום שיש לו רשות להניח כמו גבי סימטא אע"פ שאין סימטא קנוי לו מ"מ הכלי עצמו קונה לו: לא בכליו דמוכר. משמע מהכא דמשיכה מועלת ללוקח בכליו של מוכר דקתני דקנה כשמוציאה מרשותו: בכליו דמוכר אמאי קנה לוקח. דכי היכי דכליו של לוקח לא מבטל אגב רשות מוכר ה"ל אית לן למימר דכליו של מוכר לא מבטל אגב רשות לוקח והוי מצי לדחויי אע"ג דכליו של לוקח לא בטל אגב רשות מוכר כלי של מוכר בטל אגב רשות לוקח דניחא ליה למוכר שיתבטל כליו אגב הרשות שיתקיים המקח: משך חמרין ופועלין. בגי' ול"ג חמרין ופועלין בוי"ו דאם כן הוה משמע דמייירי בחמרין ופועלין דלוקח ולא יתכן דאם כן בלא פירוק נמי וא"ל הא דבעי ר' אלעזר בפ"ק דבבא מציעא (דף ט: ושם ד"ה משוך) האומר לחבירו משוך בהמה זו וקני כלים שעליה מהו מי מהניא משיכה דבהמה לאקנויי כלים שעליה או לא תפשוט מהכא דלא מהניא דקתני שניהן יכולין לחזור בהן וי"ל דהכא כשמשך החמרים אבל החמורים לא משך אלא החמרים משכו את החמורים עמון א"ל התם דוקא מיבעי ליה דאמר ליה שעי"י משיכת בהמה יקנה הכלים אבל הכא דלא מייירי בהכי אלא דאמר ליה זיל וקני גרידא ומשום הכי לא קנה תבואה במשיכת בהמה: בין פסק עד שלא מדד בין מדד עד שלא פסק. ואפי' מדד ופסק נמי שניהן יכולין לחזור כיון דעדיין לא פירקן אלא נקט הכי משום דבעי לפלוגי בסיפא

בין	פסק	עד	שלא	מדד	למדד	עד	שלא	פסק:	(תוספות)
-----	-----	----	-----	-----	------	----	-----	------	----------

פ ו דף

פירוק והכניסו לתוך ביתו פסק עד שלא מדד אין שניהן יכולין לחזור בהן מדד עד שלא פסק שניהן יכולין לחזור בהן ומדכליו דמוכר ברשות לוקח לא קנה כליו דלוקח נמי ברשות מוכר לא קנה אמר רב נחמן בר יצחק בששפכן איקפד רבא מידי שפכן קתני פירוק קתני אלא אמר רב רב אשי במתאכלי דתומי א"ל הונא בריה דמר זוטרא לרבינא מכדי פירוק קתני מה לי פסק ומה לי לא פסק א"ל פסק סמכא דעתיה לא פסק לא סמכא דעתיה א"ל רבינא לרב אשי ת"ש דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כליו של אדם קונה לו בכל מקום לאתווי מאי לאו לאתווי רשות מוכר התם דא"ל זיל קני תנן התם נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ושאלן להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה בסורא מתנו לה להא שמעתא משמיה דרב חסדא במומבדיא מתנו לה משמיה דרב כהנא ואמרי לה משמיה דרבא לא שנו אלא דברים שאין דרכן להגביה אבל דברים שדרכן להגביה בהגבהה אין במשיכה לא יתיב אביי וקאמר להא שמעתא איתבייה רב אדא בר מתנה לאביי הגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד והרי כיס דבר הגבהה הוא ואפי' הכי קני במשיכה א"ל במיתנא אנא נמי במיתנא קא אמינא א"ל במידי דבעי מיתנא תא שמע ברשות מוכר לא קנה עד שיגביהנה או עד שיוציאנה מרשותו אלמא מידי דבר הגבהה אי בעי בהגבהה קני ליה ואי בעי במשיכה קני ליה אמר רב נחמן בר יצחק לצדיק קתני מידי דבר הגבהה בהגבהה מידי דבר משיכה במשיכה

רש"י פירוק. בין מוכר בין לוקח והכניסו לרשותו דיש כאן הנחה ברשות לוקח יש כאן חיוב ורש"י דלכתי בהך הכנסה לא קנה משום דלא פסק אהני לכי פסק דבר הכי דקניא ליה רשותיה שמונחין בו הלכך פסק אחריו כן אע"פ שלא מדד קניא ליה רשותיה ואין יכול לחזור אפי' קודם מדידה דבשעת פיסוק קניא ליה רשותיה ואין כליו של מוכר מעכב עליו אלמלא כלי לא חשיב רשותיה ומדידה נמי לא מעכבא כדתנן משך ולא מדד קנה דהואיל ופסק דמיס על כולו מדידה גבוי מילתא בעלמא היא ולא דמי להיכא דלא מכר לו אלא כור אחד דלמיר' לקמן מדידה הכור מעכבא ויכול לחזור בו אפי'ו בטהא אחרונה דהתם מעכבא מדידה דלא קניא רשותיה אלא מאי דזבין ליה: מדד עד שלא פסק לא קנה. ויכולין לחזור קודם שיפסקו אבל משפסוק קנה ואית דמפרשי פירוק והכניסו לתוך ביתו היינו משיכה והאי דקתני פסק עד שלא מדד אין שניהן יכולין לחזור מוקמי לה כשפסק קודם שפירקו וקני במשיכה שאלח פיסוק וטענה הוא בידם דא"כ היכי יליף מיניה דכליו של מוכר לא מעכב קנייה דרשות לוקח דלמא הא דקנה לוקח לאו משום קניית רשותו הוא אלא משום משיכה: ומדכליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה. מוכר כלומר שאין כליו של מוכר מעכב על רשות הלוקח לקנותו הלוקח דקתני פירוק ופסק קנה דקנה רשות קודם מדידה ורש"י שעדיין הפירות בתוך שקין של מוכר וכו' דלהני רשות לוקח לבטל כליו של מוכר ולהוילוף מרשות מוכר כל שכן וכל שכן כליו דלוקח נמי ברשות מוכר יבטל הרשות את הכלי של לוקח שלא להוילוף מחזקה המוכר שמונחין בהן עד עתה: בששפכן. האי פירוק היינו שפירוק מן השקין לקרקע ביתו של לוקח דליכא כליו דמוכר והלכך קניא ליה ללוקח רשות: איקפד רבא. דליהו אמר האי ת"ש: פירוק קתני. דמשמע כמות שהו מונחין החבילות כן פירוק: במתאכלי דתומי. חבילות שומים דליכא שקין: מכדי פירוק קתני. שהונחו ברשות לוקח וקני ליה רשותו מיד כשקייבל עליו מוכר למכר לו דקתני דבתיבתא לעיל: לא סמכא דעתיה. דמי יימר שיתקיים המכר שמה המוכר יעלה בדמיהו והלוקח יחלוף בדמיהו שהרי אין דמיהו קאזבין: התם דאמר ליה. מוכר זיל קני אני רואה שיקנה כך כליו דכמאן דמושיב ליה מקום הנחת כליו דמי כי קמיבעיא לן סתמא: תנן התם. בפ"ק דקדושין: שיש להן אחריות. שקיימין לעולם: בכסף. במתן מעות: בשטר. אם כתב לו שדי מוכרה כך או נתונה כך ומכר לו את השטר: ובחוקה. נעל וגדר ופרץ כל שהו והתם יליף טעמא דמקראי: ושאלן להם אחריות. מטעמיה: במשיכה. שמושכן לרשותו או לרשות זיש לו חב וכו' כגון סימטא והכר השתפין וכל שכן בהגבהה דהגבהה קונה בכל מקום ובכל דבר דמשגביהה הניחה ברשותו אפי' בלא משיכה כן נראה לוי: להא שמעתא. דלקמיה האי לא שנו: שאין דרכן להגביה. דכדיין: שדרכן להגביה. דכדיין קלום: הגונב כוס בשבת. והוילוף לרשות הרבים: חייב. דתשלומוין דליכא למימר קם ליה דדרבה מיניה דליכא הכא שתי רשעיות ביחד: שכבר נתחייב בגניבה. משעת הגבהה דהגבהה בכל מקום קונה ואיסור שבת ליכא עד שעת הולאה: היה מגרר. בקרקע דהגבהה ליכא ולא קני ליה אלא בשינוי רשות שימסנה לרשותו: פטור. מן התשלומוין דקם ליה בדרכה מיניה וכתוב כלי רשעתו (דכדיין כה) משום רשעה אחת מהחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות: שהרי איסור שבת וחייב גניבה באין כאחד. דבשעת הולאה חוץ קנייה ונתחייב בסקילה ובכחובות בפרק אלו נעבות פרכין דמשפיה להיכא אי לרשות הרבים איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא ומוקמינן לה כשלידך ידו למטה מג' וקבלה וידו של אדם חשובה לו כד' על ד' וקניא ליה ולא בטלה לבדי רה"ד לבדי קנייה ויש כאן [ואיסור] שבת וגניבה באין כאחד והך קנייה לאו משום הגבהה היא אלא משום לתוך ידו שהרי ידו סמוכה בתוך ג' לקרקע ואית דמוקי ליה התם בלידי רשות הרבים דלענין גניבה מיקנה קני ולענין שבת הוי רשות הרבים כרבי אליעזר: והא כיון דבר הגבהה הוא. ואפילו הכי אי לאו משום איסור שבת הוה קני ליה במשיכה כגון אם היה מגרר ויולף חבול: אמר ליה במיתנא. כך השיבו סתם וסבור רב אלד לדיס קטן הוא ותמה על תירוצו זה ואמר ליה אלף נמי מיתנא קאמינא לך דאע"ג דליכא ביה מיתנא דרכו להגביה הוא: א"ל לחזי למיתנא קאמינא לך. כיון גדול מאלד וכך שיטת הגמרא נכונה וכך מלאתי הגהת רבינו זקני מ"כ: או עד שיוציאנה. היינו משיכה: אלמא מידי דבר הגבהה. דבר קל: דלדדין קתני. עד שיגביהנה את דבר קל הוא או עד שיוציאנה את דבר כבד הוא ולפי ענין דעתו נראה לי דהוה מצי לתרוייהו הכא במידי דבר משיכה עסקינן הלכך אי בעי בהגבהה ליקני דהגבהה עדיפא ממשפיה וקונה בכל דבר ואי בעי במשיכה ליקני דהא אורחיה במשיכה אלא דניחא טפי לאורווי דין תרוייהו למידי דבר הגבהה ובכל משיכה ופירוק ליה רבנן משיכה אפי' במשיכה וכן נראה הדברים דהא בפ"ק דקדושין (דף כה) תנן אמר רבי מאיר בהמה גסה במסירה והדקה בהגבהה ולא במסירה ומשיכה ואמרי ליה רבנן בהמה דקה נקנית במשיכה כלומר אף במשיכה ובגמרא אמרי רבנן אחרים זו וזו במשיכה ואמר להו רבי שמעון זו וזו בהגבהה אלמא הגבהה עדיפא ממשפיה דהא אפילו ונסהו לרבי שמעון בהגבהה ולא במשיכה דלמפרש התם: (רש"י)

תוספות ומדכליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה כו'. וא"ת מנא ליה דמתורת רשותו קנה דלמא מתורת משיכה קנה דהא משיכה מועלת בכליו של מוכר כדמפרש לעיל וי"ל דהא דייק דמתורת רשותו קנה כדפירש לעיל בקונטרס דפירקין והכניסן לתוך ביתו משמע בין מוכר בין לוקח וא"ת בלא פירקין נמי כיון שהכניסין ליקני דליבטיל אגב רשות לוקח ואור"י דדוקא כלי הוא דבטיל אגב הרשות אבל בהמה לא: אבל דברים שדרכן בהגבהה אין נקנים אלא בהגבהה. והא דפריך במי שמת (לקמן דף קנא). גבי מלוגא דשטרי והא לא משך וזוחק לומר שהיה כל כך הרבה שטרות שלא היה דרכן להגביה אלא לאו דוקא נקט משך אלא כלומר והא לא הגביה: והא כ"ס דבר הגבהה הוא כו'. לא פריך להאי לישנא דמשני בריש אלו נערות (כתובות דף לא): כשצירף ידו למטה מג' וקבלה דלא קנה מטעם משיכה אלא מטעם חצר וידו כחצרו אלא להווא לישנא דהתם דקני משום משיכה פריך וא"ת והיכי ס"ד דמייירי בכ"ס דבר הגבהה הוא א"כ היכי מיחייב לענין שבת הא אין דרך הוצאה בכך כדדייק בריש אלו נערות (שם) אי בזוטרי אין דרך הוצאה בכך אלא במיצעי ויש לומר דיש דברים שדרך הוצאה בכך לענין שבת ואפי' הכי לענין קנין אין קנין אלא בהגבהה שדרכן להגביה אי נמי במגור דרך מחתרת דהוי דרך הוצאה אי נמי הוה ליה למימר ולטעמך: לצדיקין קתני. תימא לרשב"א אמאי לא מוקי לה בכלים שאין דרכן להגביה שגם הן נקנין בהגבהה כדמשמע לעיל דאוקמינן במידי דבעי מיתנא וקתני הגונב כ"ס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה דהיינו בהגבהה: (תוספות)

ב פו דף

ת"ש המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קני והא פירות דבני הגבהה ניהו וקתני דקני במשיכה הכא במאי עסקין בשליפי רברבי אי הכי אימא סיפא הלוקח פשתן מחבירו לא קנה עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי שאני פשתן דמשתמיט א"ל רבינא לרב אשי ת"ש בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור"ש בן אלעזר וחכ"א בהמה דקה במשיכה והא בהמה דקה דבר הגבהה היא וקתני דקני במשיכה שאני בהמה דסרכא רב ושמואל דאמרי תרויהו כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה ת"ש אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה ואע"ג דלא נתמלאה המדה כגון דאמר ליה הין בשנים עשר סלעים לוג בסלע אני מוכר לך וכדאמר רב כהנא שנתות היו בהין ה"ג שנתות היו במדות ת"ש השוכר את הפועל לעשות עמו לגורן היום בדינר

ר"פ תא שמע. ממתינתין המוכר פירות כו': והא פירות דבני הגבהה ניהו. דבשליפי זוטרי משמע ממתינתין מהמקמלני בסופא גבי פשתן דהכי קתני המוכר פירות משך ולא מדד קנה דמשיכה כל שהיא מהניא בפירות שהרי דבר מועט הוא ובמשיכה כל שהיא נעקר כולו ממקומו כדאמר שמואל גבי ספינה (לעיל דף קע"ג) עד שימשוך את כולה אבל המוכר פשתן שהיא ארוך אע"ג דהוי שליפי זוטרי לא קנה במשיכה פורתא דעדיין לא נעקר כולו ממקומו עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר כלומר שימשכו או יגביהו למקום אחר שהיה נעקר כולו ממקום שהיה שם לזיכור למימר דאפילו רב דפלוני בספינה הכא מודה דהתם מיהו י"א תחתי ומדניחא פורתא חשיבא כנעקרה כולה ממקומה אבל על גבי קרקע איכא למימר דמודי: הכא במאי עסקינן בשליפי רברבי. והכי קא מפליג בין פירות דממשך פירות פעמים שאם משך קנה כגון בשליפי רברבי דהתם ודאי מהניא משיכה וכל שכן הגבהה אבל המוכר פשתן דאי אפשר בשליפי רברבי כדמפרש לקמן אלא שליפי זוטרי ניהו לא קנה עד שיטלטלנו ממקום למקום כלומר שיגביהו ולא במשיכה כלעיל ודרך המגביהוון מקחון און מגביהוון ע"מ להחזירו במקום שהגביהו אלא מגביהו והולך לו ונטול לרשותו והלך נקט ממקום למקום והיינו דקפידן אי הכי אימא סיפא כו' דבשליפי רברבי דקני דמקמינן לה אפי' בשליפי זוטרי איכא לפלוגי בין רישא לסופא במשיכה כל שהיא כדפירשית אלא לדידך דמוקמת נמי לרישא בשליפי רברבי ארוכין איכא לפלוגי בין רישא לסופא אלא דברישא מהניא משיכה דרגילין ליהוה שליפי רברבי ובפשתן לא מהניא משיכה אלא הגבהה משום דלא הוה רברבי אלא זוטרי: אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי. כמו פירות בתמיה והתני בהן נמי משיכה וכן נראה שיטה זו בעיני ועיקר: שאני פשתן דמשתמיט. שמחליק ואין יכולין לעשות ממנו משאות גדולות הלכך בעי הגבהה דדרכו בכך. וכינוי חננאל פי' שאני פשתן דמשתמיט כיון שאם ימשך מתנתק און דרכו להמשך לפיכך קני בטלטול ופי' הלשון הזה איכא לאוקומה אפי' בשליפי רברבי ואפי' הכי ליתיה במשיכה אלא בהגבהה משום דמתנתק במשיכה: ה"ג בפירוש רבינו חננאל ת"ש בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור' שמעון בן אלעזר וחכ"א בהמה דקה במשיכה והא בהמה דקה דבר הגבהה היא והתני חכמים במשיכה. ומשנה היא בפ"ק דקידושין ומדרבנן קפידן דבהמה דקה מיקניא נמי במשיכה ואע"ג דבת הגבהה היא: דסרכא. מסתרכת ומתדקת כרגילה בקרקע ולא אפשר בהגבהה כי אם בקושי הלכך אורחה במשיכה ורבינו חננאל פירש דסרכא שורטת מלשון שרוד נעל (בראשית יד): כור בשלשים אני מוכר לך. כריד היא לו למעשה כנגד זמי הבור ולא נחביון שיהא זה קונה פחות מכור ולא יותר מכור אלא כור בזמנאם מקנה לו לא פחות ולא יותר הלכך אם משך ואע"פ שפסק ואפילו ברשות לוקח ובכליו של לוקח לא קנה עד שיהא הבור מדוד כולו דהכא מדידה מעבכא הואיל והקפיד במכירה פחות מכור ויותר מכור ומשום הכי יכול לחזור בו מכל המכירה אפילו כשמדד לו כ"ט סאין חוזר הוא כל זמן שלא נמדד סאה אחרונה ואע"פ שמשך הכ"ט סאין אינה משיכה מעליא דכור זה חד מקח הוא ועד דמשך כוליה לא קני כדאמר' בפירקין הוב (ב"מ דף מו.). דהיכא דמכר לו חמור צפירה וטלה ומשך את הפירה ולא משך את הטלה שניהם יכולין לחזור בהם משום דלא הוי משיכה מעלייתא ומתינתין דקתני משך ולא מדד קנה היינו כשמקנה לו כל הצפירה כמות שהיא והמדידה גלויי מילתא בעלמא היא להודיע כמה מכר: ראשון ראשון קנה. שכל אחד מכירה בפני עצמו היא וכגון דהויא מדה דלוקח ובסימטא דקני ליה כליו א"ג ברשות מוכר וכגון דאמר ליה מעיקרא יקנה לך כליו דברשותי: תא שמע. משום דפרכינן מניה טובא בשמעתין לעיל לא קאמר מיהיבוי: מלאתי גירסא זו על העיקר בפירושי רבינו חננאל איש רומי ת"ש אם היתה המדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה ואע"ג דלא נתמלאת המדה הכא במאי עסקינן בדאמר ליה הין ב"ב סלעים לוג בסלע אני מוכר לך וכדאמר רב כהנא שנתות היו בהין ה"ג שנתות היו במדות ת"ש השוכר את הפועל לעשות עמו לגורן היום בדינר דמהיהא רישא שידך למיפדך הא דקתני בה בהדיא עד שלא נתמלאת המדה למוכר כו' אבל במדה של אחד מהן לא חיישינן לנתמלאת המדה אלא ראשון ראשון הגכנס בכליו של לוקח קנה לוקח דאפי' בחצי מדה שהיא חסירה ואין ידוע כמה יש הואיל ולא נתמלאת און יכול לחזור בו ואע"ג דל"ל כור אני מוכר לך ביחד או סאה אני מוכר לך ביחד כל שכן הכא דצין ליה כור ומדד כ"ט סאין מלאתי קנהה כל מדה ומדה כשהמלאת והקשיא לתרויהו ופרכינן דאמר ליה הין ב"ב סלעים לוג בסלע אני מוכר לך והיו ב"ב שנתות ענין בליטות יולאין דזופני הכלי מחובר לסימנים כיון שמוציא השמן או היין בכל בליטה ידוע שהיא לוג וכיון שהגיע לבליטה נתמלאת ללא המדה קרינא ביה ודמיה ממש לכור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך דקנה כל סאה וסאה ה"ג כל לוג ולוג קני כשמגיע לסימן ורישא דקתני חילוק בין נתמלאת ללא נתמלאת נהי נמי דמייירי כמו בסופא דאמר ליה הין ב"ב לוג בסלע אפי' הכי לא קני לוקח ראשון ראשון המגיע לסימן דכיון דמדה שאינה של שניהם עסקינן והוא רואה למדוד ולמלאתה כולה הרי היא מושאלת לו עד שיגמור את מדידתו ללא הויא שאולה ללוקח עד שתמלאת כדפירשית לעיל דעל מנת שן שאולה שניהם זה למדידה וזה לקחתה משתמלאת לשפכה בכליו או ברשותו. והאי דקפידן בספרים שלנו מסיפא דקתני ברשות לוקח כיון שקיבל כו' לאו פירכא היא כלל דהתם כשהקנה לו כל התבואה מייירי קני ליה רשותא בלא מדידה דקתני נמי מהני' משך ולא מדד קנה ועוד דלרעה הוה ליה לפרוכי ממתינתין דקתני בהדיא משך ולא מדד קנה דלזכו התם לא מדד כלל ואפי' הכי קנה ועוד שינויה דקמשני לפי לשון הספרים דלא מפרשי דבהכי מייירי דקאמר הין ב"ב לוג בסלע לאו שינויה הוא דמה מהניא שנתות היכא

לומר ליה פתח הן אני מוכר לך רבי' אם מדה לו הן בי"ב לוגין לא קני לשמואל עד דאמר בהדיא הן בי"ב לוג כסלע אני מוכר לך: כדאמר רב כהנא. במסכת מנחות: שנתות היו בהן. של קדש עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש כלומר סימנים למדת חזי ההון לפר ופליקתיה ההון לאיל וכדיעתיא ההון לכבש יין: האומר את השועל. ונתון לו שכו עכשיו בטיסן כדי לעשות עמו בגוק: היום בדינר. כלומר כל יום של ימות הגורן בדינר ונתון לו עכשיו ל' דינר לל' ימי הגורן ולא גרסינן מהיום בדינר פני' רבינו חננאל: (כ"ט)

תוספות אטו פשתן בשליפי רב רבי מי לא עבדי ליה. בשלמא אי מוקמינן רישא בשליפי זוטרי וכן פשתן בשליפי זוטרי ובעינן ביה בהגבהה משום שאין דרכו במשיכה כלל אבל שאר דברים אע"פ שדרכן בהגבהה נקנית נמי במשיכה אבל השתא דמוקינן בשליפי רב רבי אמאי פשתן אינו נקנה אלא עד שיטלטלו דהיינו בהגבהה והא אורחיה במשיכה כיון שהוא בשליפי רב רבי: ראשון ראשון קנה. פ"ה דלא מצי למיפרך מסיפא דקתני ברשות לוקח כיון שקיבל עליו מוכר קנה דאיכא לאוקומי כשנתמלאה המדה ואין נראה לר"י דלא מצי למימר דאיירי כשנתמלאה המדה דא"ב ליתני בהדי' בבא דטרסור ולתני ברה"ר ובחצר שאינו של שניהן וברשות לוקח כו' ומיהו לא ניחא ליה למיפרך מסיפא כיון דמצי פריך מרישא: כדאמר רב כהנא שנתות היו בהן. תימה לרבינו חיים והלא לא רב כהנא אמרה אלא משנה היא בפ' ב' מדות (מנחות דף פז:) ואר"י דבפ' המוציא יין (שבת דף עח:) תנן סיד כדי לעשות אנדיפי ומפרש רב כהנא (שם פ:) מאי אנדיפי שנתות כדתנן שנתות היו בהן כו' הלכך מביא הכא רב כהנא דאשמעי' דאפילו במדות של חול עושין ולכן מייחב המוציא סיד כשיעור לעשות בו שנתות אבל ממתניתין דמנחות לא חזינן שיש שנתות אלא במדות של קודש: דינר ליום כו'. נראה לרשב"א דהא דתנן באיזהו נשך (ב"מ דף טה.) מרבין על השכר ואין מרבין על המכר האי דשרי להרבות על השכר כגון שפנסו מיד לתוך הבית דבעינן אחר לא שרי להרבות דמייחזי כאגר נטר כדאמרין הכא: (תוספות)

דף פז - א

ולגורן יפה שלע אסור להנות הימנו אבל אם שכרו מהיום בדינר ליום ולגורן יפה שלע מותר ואי ס"ד כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה ה"ג קמא קמא מיפסק פסק ואסור להנות הימנו מדינר ליום ולגורן יפה שלע מותר אמאי והא אגר נטר לי הוא אמר רבא ותסברא זלזולי בשכירות מי אסיר מאי שנה רישא ומאי שנה סיפא רישא דלא קא עביד בהדיה מהשתא מיחזי כי אגר נטר לי סיפא דקא עביד בהדיה מהשתא לא מיחזי כי אגר נטר לי: ואם היה מחובר בקרקע ותלש כל שהוא קנה: משום דתלש כל שהוא קנה אמר רב ששת הכא במאי עסקינן דאמר ליה לך יפה לך קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה: **מתני'** המוכר יין ושמן לחבירו והוקרו או שהזולו אם עד שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת המדה ללוקח ואם היה סרסור ביניהן נשברה החבית נשברה לסרסור וחייב להטיף לו שלש טיפין הרבינה ומיצית הרי הוא של מוכר והחנווני אינו חייב להטיף שלש טיפין רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשכה פטור: **גמ'** הא מדה דמאן אילימא מדה דלוקח עד שלא נתמלאת מדה למוכר מדה דלוקח היא ואלא מדה דמוכר משנתמלאת מדה ללוקח מדה דמוכר היא אמר ר' אלעא במדת סרסור והא מדקתני סיפא ואם היה סרסור ביניהן נשברה החבית נשברה לסרסור מכלל דרישא לאו בסרסור עסקינן רישא מדה בלא סרסור סיפא בסרסור עצמו: הרבינה ומיצית הרי הוא של מוכר: כי סליק רבי אלעזר אשכחיה לזעירי אמר ליה מי כאן תנא דאתנניה רב מדות אחויה רב יצחק בר אבדימי א"ל מאי קא קשיא לך דתנן הרבינה ומיצית הרי הוא של מוכר

רש"י ולגורן יפה. שכרו סלע בכל יום שפסלע היה יכול להשכיר עצמו אבל בשביל הקדמת המעות חוזל גביה: אסור. משום דמחזי כי אגר נטר לי שנתון לו זה הפועל סלע בימות הגורן בשביל דינר שנתון לו בניסן והמתין לו עד עכשיו: אבל אם שכרו מהיום. מזה יום במאה דינר ונתון לו שכרו עכשיו ולגורן היה יכול להשכיר הפועל בסלע דהיינו ד' דינרין ליום כיון שמתחתיו היום ששכרו עשה עמו מותר שכל פועלה המאה ימים כיום אחד ארוך דמיון ולא היה אגר נטר לי שיהי מיד התחיל בפועלו וכמו שהתחיל בפועלו ימי הגורן דמי והא הכא דכי כור בשלשים סאה בסלע הוא שיהי הזכיר לתת לו דינר ליום ולא קאמר ליה סתמא עד ימות הגורן אני שוכרך במאה דינר ואפי' הכי קתני מותר וחייב להשלים וקשיא להני דלמרי ראשון ראשון קנה והשאר לא קנה וכיון שזה לא קנה אמאי מותר הו' כיון דיכול לחזור בו דכל יום ויום חשוב מכירה בפני עצמה הו' נמי אגר נטר לי לענין ימות הגורן שהרי בניסן נתן לו שכר ימות הגורן ואינהו לא חייבי עד שגייע ימות הגורן: ותסברא. דליהו אסור וכי זלזולי בשכירות מי אסור בתמיה ואפי' היכא דהקדים לו הדינר מניסן ולא עשה עמו עד לגורן מדאורייתא שרי דלא דמי ללא להלאה ולא לתקן וממכר לאית ביה אונאה וביטול מקח דהתם ודאי כי מוזיל גביה מכדי שזוי בשביל הקדמת המעות נמצא שנתון לו יותר מכדי הדמים שקבל אבל שכר טרחה של אדם ליכא אגר נטר לי דדק פועל להשכיר עצמו בכל שהוא כשאלו לו מה יאכל וכל מה שמקבל הפועל מבעל הבית ריוח הוא אכלו והלכך הך סיפא ליכא אגר רביה כלל והיינו דקפריך מ"ג רישא ומ"ג סיפא כיון דזלזולי בשכירות שרי רישא אמאי אסור ליהנות ממנו: ומשני רישא. חומרך בעלמא הוא דכיון דלא קעביד בהדיה מלאכה עד שיבא הגורן והוא כבר נתן המעות מקודם מחזי כרבייה: ומתמהין משום דהלש כל שהוא. מן הפשטא קנה כל השאר המחובר בקרקע ואמאי מי קני האי במשיכה דהאיך: דל"ל. מוכר ללוקח: לך ויפה לך קרקע כל שהוא. כך כתוב בספריים ישנים כלומר לך והחזק בקרקע לקנות פשתן המחובר בה דקרקע נקנה בחזקה וכל המחובר בקרקע הרי הוא כקרקע ואתחא מתני' ללשמועין דחזקת קרקע מהני לפשתן וע"ג דלא זבין ליה ארעא ואשמעינן נמי חזקה קלה דבלקיעת הפשתן מקצתו יכול לקנות השאר המחובר וכגון דל"ל המוכר לקט מן הפשתן קתה ונתחיון לקנות הקרקע ויהיה נקי לחרישה כדאמרין בחזקת הבתים (לעיל דף נד.) האי מלך דזכי יזכיר אדעתא דארעא קני וה"נ אם לקט מן הפשתן קתה ונתחיון לקנות הקרקע קתה לקנות הקרקע קתה לקנות כל מה שעליה כן נראה בעיני: מתני' המוכר יין ושמן. וה"ה לפירות אלא אגב דבעי לאורווי בסופא חייב להטיף שלש טיפין נקט יין ושמן: והוקרו או שהזולו. לאחר פיסוק הדמים: עד שלא נתמלאת המדה. ובמדה שאינה של שניהם מוקי לה בגמ' ותיגיא מה דתיגיא לעיל בבביתא וטעם כדהתם כל זמן שלא נתמלאת הו' כליו של מוכר ומשנתמלאת הו' כליו של לוקח ומייכי בסוימטא או בחצר של שניהם: היה סרסור ביניהן. והמדה שלו כדמפרש בגמ' ודרך הסרסור לקנות מבעל הבית מוכר לאחרים ומרייה: נשברה לסרסור. דקני ליה כליו של סרסור לסרסור כדתיגיא לעיל ואם היה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה וקא משמע לך דלא אמרינן לסרסור אינו אלא שזוהו של לוקח ובשנתמלאת נשברה ללוקח: הרבינה. הטה על אה אחר שהטיף ממנה שלש טיפין ללוקח: ומימית. שנתאסף מלוי השמן לשולי הכלי: הרי הוא של מוכר. משום דהלוקח נתייאש כדאמרין בגמ': וחייב להטיף לו שלש טיפין. לאחר עירוי השמן והיין חייב עוד להטיף שלש טיפין מן הדבוק בדופני הכלי: והחנווני. טרוד הוא במכירתו וכך לא הזיקוהו להטיף דלון לו פנאי: ר' יהודה אומר כו'. בגמ' בעי ר' יהודה אחיבא קאי: גמ' אי מדה דלוקח היא. וליקני ליה כליו כדתיגיא לעיל אם היה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה והכא נמי בשיש שנתות במדה עסקינן כדאוקומנא להאיא דלעיל דהא סתמא קתני אפילו במדה שיש לה שנתות ואמר ליה הן ששקיים עשר כלעלים לוג בסלע: מדה דמוכר הוא. ואמאי קנה לוקח דהא אפילו אם תמלא לומר בדברות לוקח מיירי הו' איבעיא לך לעיל אם הכלי חשוב הפסקת רשות ולא איפשיטא ו"כ תפשוט ממתני' דכליו של מוכר ברשות לוקח קנה לוקח והוא הדין לכליו

של לוקח ברשות מוכר לקנה מוכר: במדת סרסור. שהשאלה לשניהן ודלתה לטוב צבירה וטעמה כדפרושה ותניה במתניהן מאי דתני צבירה לטוב לרבע מדות: ריקא. שהשאלה להם המדה והסרסור חינו עם קח משמע לן לחינו שלוחיו של סרסור להיות המקח ברשותו ואף על גב דהמדה שלו ודרך סרסור למודו במדתו להשכיר בלוקח הוקח ממנו: סיפא. שהסרסור ציניה לכוון שהוא עם והמדה שלו המקח ברשותו להיות לוקח מן המוכר ומוכר ללוקח ומשום הכי כי נצברה נצברה לסרסור דכליו קני ליה כדתיבא לטוב רשון רשון קנה: הכי נכסין מי כלן תנא דלתניה רב מדות. כלומר הוה כלן בלוקח ישראל תנא שניהן וצבירה שנה לן רב מדות מתני' דמייכי בדין מדות: והתנן. גבי מפי'ש תרומה שתי מדות ממאה אם הרכינה בעל הבית ללוקח מדה שמדד בה התרומה ומילת הרי הוא של תרומה ונתנו לכהן ובמתניהן נמי תיבוי של לוקח: (כ"ט)

תוספות לך יפה לך קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה כלומר החזק. בקרקע ע"י יפוי דהוי בעין נעל וגדר כל שהוא ותהא שאולה לך להיות כחצרך לענין זה שתקנה מה שעליה: המוכר יין ושמן לחבירו והוקרו והולו. לאו דוקא הוקרו והולו אלא שאין דרך לחזור בחנם: נשברה לסרסור. פי' הקונטרס לפי שהסרסור קנאה לעצמו וחוזר ומוכר לבעל הבית ותימה דאם כן אמאי נקט נשברה ושבק יוקרא וזולא דאיידי בה רישא הוי ליה למימר היה סרסור ביניהן והוקרו והולו ופי' ריב"ם היה סרסור ביניהם ומדד להן בדרך סרסורים שמודדין בשכר שנותנין להן ונשברה החבית ע"י מדידה נשברה לסרסור וכיון שלא היה מחמת אונס אלא ע"י שלא נזהר יפה במדידה: מי כאן תנא דליתניה רב מדות. רבינו שמואל מגיה דאתנייה רב כלומר שנה רב לו מדות משום דקשיא ליה היאך יתכן שהיה רבו של רב והוא בימי רבא הוה כדאמרין ביבמות (דף ג. ושם ד"ה דאמר) אמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי וקשה לר"ת דבפ' כל הבשר (חולין דף קי. ושם ד"ה איכא) אמר איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי א"ל אני לא שניתי לו כחל כל עיקר ולדבריו הוה ליה למימר ממנו ואמר רבינו תם דשני רב יצחק בר אבדימי הוה חד בימי רבי וחד בימי רבא כדאמרין בפ' כירה (שבת דף מ:). אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ואותו היה רבו של רב ומיהו הכא אמר רשב"א דעל כרחק רב יצחק בר אבדימי הוא תלמידו של רב דאי ס"ד רבו של רב הכי קאמר לר"א הא איתמר עלה אמר ר' אבהו (א"ר יוחנן) והא אפי' ר' יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא את רב שהיה תלמידו של רב יצחק בר אבדימי רבינו כדאמר' באלו טריפות (חולין דף נד): (תוספות)

דף פז - ב

והתנן הרכינה ומיצה הרי זו תרומה א"ל הא איתמר עלה אמר רבי אבהו משום יאוש בעלים נגעו בה: והחנווני אינו חייב להטיף וכו': איבעיא להו רבי יהודה ארישא קאי ולקולא או דלמא אסיפא קאי ולחומרא ת"ש דתניא רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשכה חנווני פטור מפני שחנווני טרוף: **מתני'** השולח את בנו אצל חנווני (ופונדיון בידו) ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר שבר את הצלוחית ואבד את האיסר חנווני חייב רבי יהודה פטור שעל מנת כן שלחו ומודים חכמים לר' יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שחנווני פטור: **גמ'** בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי דרבנן סברי לאודועי שדריה ור' יהודה סבר לשדורי ליה שדרי' אלא שבר צלוחית אבדה מדעת היא אמר רב הושעיא הכא בעל הבית מוכר צלוחית עסקין וכגון שנטלה חנווני על מנת לבקרה וכדשמואל דאמר שמואל הנוטל כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו חייב לימא דשמואל תנאי היא אלא רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו הכא בחנווני מוכר צלוחית עסקין ואזדא רבי יהודה לטעמיה ורבנן לטעמיהו אי הכי אימא סיפא מודים חכמים לר' יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שהחנווני פטור והא אמרת לאודועי שדריה אלא אביי בר אבין ר' חנינא בר אבין דאמרי תרויהו הכא במאי עסקין

רש"י משום יאוש בעלים. שהלוקח מתיאש ומפקיר אותו מיאוי מפני שטורח לו בהמתין עד שיתמכה אצל תרומה לא שייך יאוש דמ"מ תרומה היא ואסורה לזרים: ארישא קאי. דתני חייב להטיף שלש טיפין לעולם ואתא רבי יהודה למימר דבערב שבת אינו חייב: או ארישא קאי. דתני לחנווני פטור מלהטיף ואתא רביה למימר דחינו פטור אלא בערב שבת עם חשיכה: ת"ש. דארישא קאי: מתני' מלחתי הגהה רבינו זקני אבי חמי מ"כ השולח בנו אצל חנווני ופונדיון בידו שהוא שני איסרין להביא לו באיסר שמן ואיסר יתן לו החנווני וכן עשה מדד לו באיסר שמן והאיסר מסר לתינוק להביא לרבו האיסר והשמן ומי שמפרש ונתן לו תינוק את האיסר לחנווני וגם מפרש ואבד את האיסר הוא השמן הלקוח באיסר טעות הוא ואינו כלן משנה וגם כשבעל הגמרא תמיה בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי מאי קאמר מי איכא פלוגתא באיסר והלא לא אבד אלא השמן והא תאמר לתני' לפונדיון במתני' לא הוה רוב סחורתן כי איסרין לא היו מלוין כפונדיון כמו שגויגין במחלוקת שנתן פשוט ומקבל מחאה ואוכל דמי מחאה כן פירש זקני מ"כ: וקבר התינוק את הצלוחית. ושקף השמן: ואבד האיסר. שנתן לו החנווני עם השמן דמי הפונדיון שהביא לו: החנווני חייב לשלם. הצלוחית והשמן והאיסר וטעמה מפרש בגמ': שעל מנת כן שלח. האב לכן אצל חנווני שימסור החנווני לכן האיסר והשמן: ומודים חכמים לר' יהודה כו' שחנווני פטור. בצלוחית לבד אצל חנווני ואיסר חייב ה"ג כפי' רבינו חננאל ובספרים יקנים: גמ' בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי כו'. האיסר שנתן החנווני לתינוק והשמן בצלוחית: לאודועי. לחנווני שצריך לשמן שקריה האב לבנו כדי שישלח לו חנווני מה שישלח לו על ידי שלוחו פקח ורבי יהודה סבר לשדורי ליה ביד בנו שקריה: אלא צלוחית. אמאי חייב חנווני לשלם: אבדה מדעת היא. דכי מסרה לתינוק שאינו יודע לשמרה הפקר הוא זה ואינו חושש אם יחזירנה בנו בידו ריקנית אלא שישלח לו החנווני מה שישלח משו הן איסר ביד פקח ופונדיון שנטל בנו בהליכה נתי נמי לדבדה מדעת היא מכל מקום בחזרה יפה מחייבין חכמים הואיל ואמרין לאודועי שקריה: כשמואל. היא פלוגתא דרבנן ורבי יהודה דנטיילא קנאה מיד שהרי מסתמא ימלאנה שלימה ויחבוין לקנותה והוא דקיא דמיה כדלוקח דקני ליה מיד וכשמחזירה ליד התינוק הרי הוא כשמואל. היא פלוגתא דרבנן ורבי יהודה דנטיילא קנאה מיד שהרי מסתמא ימלאנה שלימה ויחבוין לקנותה והוא דקיא דמיה כדלוקח דקני ליה מיד דתיבא כותיה דשמואל כפי' ד' נדרים (נדרים לא): ע"מ לבדקה. ולעכב: וגאנס בידו. כגון שנפל מידו וגשכר: חייב. והוא דקיא דמיה כדמפרש לקמן דמסתמא דעתיב לקנותה אחרי שפקח דמיו ואפי' לו חוזר בו ואומר איני חושש ככלי זה לקנותו וגאנס בידו קודם שהחזירו לבעליו חייב דלמלאבניה ע"מ לבדקה ולקנותה אחרי כן הוא דלחייב ליה בצלוחיתו וכיון דלחייב בצלוחיתו היכי מיפטר הו עד שיחזירו לבעליו וה"ג רבנן מחייבי כדשמואל ורבי יהודה לית ליה כדשמואל והינו דתני סיפא ומודים חכמים לר"י כו' הכי קאמר מודים חכמים לרבי יהודה שאם נטלה על מנת שלא לבדקה הרי הוא כאלו צלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שפטור: הכא בחנווני מוכר צלוחית. והך צלוחית דמתניהן של חנווני היא ששלח לו בעל הבית הדמים ביד בנו לקנות צלוחית ממנו ולהביא בה שמן והלכך האי צלוחית ליכא אבדה מדעת: דרבנן לטעמיהו. דלמאי גבי איסר ושמן חייב ללאודועי שקריה והוא היין לצלוחית ורבי יהודה לטעמיהו דלשדורי יין ושמן וצלוחית ביד בנו שקריה לבנו: והאמרת לאודועי שקריה. ולא היה לו למסור הצלוחית לבנו של בעל הבית: אלא אביי בר אבין רב חנינא בר אבין דלמרי תרויהו. לא חוקמה לא בחנווני מוכר

כלליות וכל בעל הבית מוכר כלליות אלא הכל כלליות המיוחדת למדע עסקי ונטלה חנווני מיד תיטוק למוד בה לטרוך התיטוק ואע"ג לאבדה מדעת היא כיון שנטלה נתחייב בשמירתה עד שחזרה לידו של בעל הבית: (רש"י)

תוספות והתנן הרכינה ומיצה הרי היא של תרומה תימה אמאי הוי של . תרומה והא אינו חייב לתרום אלא אחד מן נ' א"כ כמו אותן מדות של חולין תהיה של תרומה ושל חולין היו בלא הרכינה ומיצה וי"ל דכשקרא שם על אותה מדה גמר . בדעתו שתהיה כולה תרומה עם המיטוי דוקא בתרומה אמר הרכינה ומיצה הוי תרומה אבל לענין מעשרות לא דהמרבא במעשרות מעשרותיו מקולקלין : משום יאוש בעלים נגזו . הוי מצי לשנויי דהוי תרומה משום דאין ברירה דכשקרא שם אין ידוע איזה יאוש למטה : אלא צלוחית אבדה מדעת היא . ואע"ג דפונדיון נמי אבדה מדעת היא שמשלחו ביד תינוק מ"מ כיון שהפונדיון של בעל הבית נשאר ביד החנווני אינו פוטרו עד שיביאו לידו שוה פונדיון שמן ואיסור ואם היה מחזיר אותו פונדיון עצמו לתינוק הכי נמי דהוה פטור : וכגון שנטלה חנווני על מנת לבקרה כדשמואל כו' . וסיפא דקתני ומודים חכמים לרבי יהודה בזמן שהצלוחית ביד תינוק דפטור לאו דוקא ביד תינוק אלא אפי' נטלה נמי ע"מ שלא לבקרה : הלוקח כלי מבית האומן ע"מ לבקרו ונאנס בידו חייב . לכאורה נראה דחייב משום דחשיב כשואל דס"פ ד' נדרים (נדרים דף לא) . מפרש טעמא דשמואל דקסבר הנאת לוקח היא היינו כשואל שכל ההנאה שלו ועוד דב' האומנין (ב"מ דף פ:) גבי הא דאמר רב חסדא לא שנו הא דקתני שלחה ומתנה חייב אלא כשהחזיר' בתוך ימי שאלתה אבל לאחר ימי שאלתה פטור ומסיק אמירא דמסתברא דפטור משואל וחייב כנושא שכר הואיל ונהנה מהנה תניא כוותיה [דאמימר] הלוקח כלי מבית האומן כו' ונאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור משואל כדאמר ר' פירוש לכך פטור בחזרה כשנאנסו שאינו אלא שומר שכר ומדמיית מיהא אההיא דהחזירה לאחר ימי שאלתה משמע דהא דקתני נאנסו בהליכה חייב דהוי מטעם שואל א"כ מילתיה דשמואל נמי הוי מטעם שואל דהא מההיא ברייתא מייתי בנדרים (שם) : סיעתא לשמואל מיהו רש"י פירש בב"מ (שם) דנאנסו בהליכה חייב משום דחשיב כשואל ומ"מ מייתי . מינה שפיר אההיא דאמימר כי היכי דחשיב ליה ברייתא נושא שכר בחזרה אע"פ שבטל המקח משום דעד השתא היה לוקח הכי נמי שואל אחר שכלו ימי שאלתה הוי שומר שכר כיון שנהנה בשאלה עד עכשיו וכן נראה לר"י דחשיב לוקח ומייתי ראה מההיא דקמנן דאיתי קרי לטוס נהרא דאמר רב כהנא אין אדם מקדיש דבר . שאינו שלו ואי שואל הוי אמאי לא יוכל להקדיש מה שהשאיל ביד אחרים כמו שהמשיכו יכול להקדיש כדאמר ר' ב' האומן משקלי עלי (ערכין דף כא) . (שם) ואין נראה לרש"י א"ר איה דהתם לא על מנת לבקרה נטלה אלא על מנת לקנות מיד ולכך אין יכול המוכר להקדישו והשיב לו ר"י דמשמע שנטלה כדי לבקרה מדמיית ליה אדשמואל ואין להקשות אי שואל הוי אמאי לא פטור החנווני כשנטלה על מנת לבקרה והחזירה ליד התינוק דכלתה שאלתו כיון שהחזירה למקום שלקחה דהא אמר בסמוך לרבי יהודה שואל שלא מדעת שואל הוי . החזירה ליד התינוק פטור דהתם ודאי הוי שואל שלא מדעת אינו חייב להחזירה אלא למקום שנטל אבל הכא דשואל מדעת הוא חייב להחזיר ליד בעלים : אי הכי אימא סיפא ומודים חכמים לר' יהודה כו' . ורבה ורב יוסף סברי כו' בזמן שהצלוחית ביד התינוק

בזמן שהצלוחית ביד התינוק   ביד   התינוק   דהיינו   שהביאה   מבית   אביו :   (תוספות)

דף פח

כגון שנטלה למוד בה וכדברה דאמר רבה הכישה נתחייב בה אימור דאמר רבה בעלי חיים דאנטקניהו ניגרא ברייתא כי האי גונא מי אמר אלא אמר רבא אני וארי שבחבורה תרגימונה ומנו ר' זירא הכא במאי עסקינן כגון שנטלה למוד בה לאחרים ובשואל שלא מדעת קא מיפילגי מר סבר שואל הוי ומר סבר גזלן הוי גופא אמר שמואל הנוטל כלי מן האומן לבקרו ונאנסו בידו חייב והני מילי הוא דקייצי דמיה ההוא גברא דעל לבי טבאחא אגבה אטמא דבישרא בהדי דקא אגבה אתא פרשא מרמא מיניה אתא לקמיה דרב יימר חייביה לשלומי דמיה והני מילי הוא דקייצי דמיה ההוא גברא דאיתי קארי לפום נהרא אתו כולי עלמא שקול קרא אמר להו הרי הן מוקדשין לשמים אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וה"מ הוא דקייצי דמייהו אבל לא קייצי דמייהו ברשות מרייהו קיימי ושפיר אקדיש ת"ר הלוקח ירק מן השוק ובירר והניח אפילו כל היום כולו לא קנה ולא נתחייב במעשר גמר בלבו לקנותו קנה ונתחייב במעשר להחזירו אי אפשר שכבר נתחייב במעשר ולעשרו א"א שכבר מפחיתן בדמים הא כיצד מעשרו ונותן לו דמי מעשר אטו משום דגמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר אמר רב הושעיא הכא בירא שמים עסקינן כגון רב ספרא דקיים בנפשיה [תהילים טו-ב] דוורב אמת בבלבו : מתני' הסיטון מקנה מדותיו אחד לשלשים יום ובעל הבית אחד לשנים עשר חדש רבן . שמעון בן גמליאל אומר חילוף הדברים חנווני מקנה מדותיו פעמים בשבת וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת ומקנה מאזנים על כל משקל ומשקל אמר רשב"ג במה דברים אמורים בלא אבל ביבש אינו צריך

רש"י כגון שנטלה למוד בה . כגומר מתניתין לאו בעל הבית וכל חנווני מוכרי כלליות מייכי אלא כגון שנטלה למוד בתוכה השמן ואע"ג ללא לדעת החנווני שגלה דשמא לא יטלנה משנטלה מתחייב בה וכדברה : הכישה . במקל גבי זקן ואינה לפי כבודו מייכי ב"מ (דף לו:) דלע"פ שאינו חייב להחזירה כיון שהכיתה נתחייב בה והשתא איכא לפיכא מודים חכמים לרבי יהודה בשלל נטלה וכו' : אימור דלמר רבה . אי בעי הוה פריך לימא דרבה תנאי היא אלא דעדיפא מינה קפידו : דלכנתה ניגרי כרייתא . הלוקחה פסיעות חזונית כגומר הרגילה לברוח ולכך למרחוק ומש"ה נתחייב בה : כגון שנטלה . מיד תינוק : למוד בתוכה לחכמים . שהכלליות מדה ומדד בה לחכמים : ובשאל שכל מדעת . בעל הכלליות פלוגי : דמר סבר . רבנן גזלן הוי וקנייה להתחייב בה עד שחבא ליד בעלים דבעינן דהא חזינה והשגה ליד תינוק לאו הגבה היא והכי אמרי' בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיה) . הגונב טלה מן העדר והחזירו ומת או נגנב חייב באחריותו דבעינן דעת בעלים ואין זה דעת בעלים כשמוסרו ליד תינוק : ורבי יהודה סבר שאלו הוי . וכי מחזירו למקום ששאלו משם די והלבך משהחזירו לתינוק פטור והא דלמר' בהמפקוד הא דלמר רבא שאל שכל מדעת גזלן הוי היינו לבנן דהכא ומודים חכמים לרבי יהודה הכי יא' לפי מודים חכמים לר' יהודה היכא דלא נטלה למוד בה לחכמים אפילו נטלה למוד לתינוק והיינו דקתני בזמן שהכלליות ביד התינוק שכל מדד בה אלא לטרוך התינוק ואם כן לא חפקה מרשות בעלים ומש"ה פטור מן הכלליות ואית דמפר' לה להא סוגיא לחנווני הרגיל אלא ומסר לו בעל הבית כבר הפונדיון ושלח בשביל השמן והאיסור ולא שכל ביד בנו כי אם הכלליות לבדה ובכך הסוגיא פשוטה : והני מילי דקייצי דמיה . שדמו קלוזים כגון רחיים של פלפולין ושאר כלים קטנים שדרכן לעולם לתת בפשוט פשוט ובנדרים מוקי לה להא דשמואל בתרעא חריפא ובדבר שחוקין קופלין עליו דאין הנאה למוכר בלקיחתו של זה דהרבה ימאח קופלין ומשום ההגאחו של לוקח היא הוא היה הלווקח כשואל עליו ומחייב באונסא ותניא התם דבכתיבה כותיה דקתני נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר ונראה בעיני דלאו דוקא נושא שכר דל"כ לא לחייב באונס אלא בגניה ואבדיה וטעמא משום דקייצי דמיה וזביא חריפא הוא הרי הוא כנושא שכר וזו לוקח גמור אי נמי כמו שואל שכל הגאה שלו בו : אבדה אטמא . הגביה ידך לקנותה ולראות אם שמנה היא או כחשה : אבל לא קייצי דמיה כו' . לא גרסי' קרא . דלעתה : שקול קרא . לקנותה : אמר להו הרי הן מוקדשין לשמים . לפי שכל היה יודע ממי יאכל מעותיו היה רוצה לאסור להם : אין אדם מקדיש כו' . דכי יקדיש אדם את ביתו כתיב (ויקרא כז) וה' כיון דקייצי דמייהו זכו בהו כדשמואל : כשפוקה דמרייהו קיימי . ויכול להקדיש ללא דמי לגזון דלמר' (ב"ק סה) : שניה אינו יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו בכשותו דהכא לאו דעתא למוגזל שקלניהו אלא לקנותו וכיון דלא קייצי דמייהו לא סמכא דעתייהו דשמא ירעה למכור ביתו דעתו להחזירו ומש"ה כשפוקה דמרייהו קיימי : הלוקח ירק . חכר מעט הארץ : בייכר והגיה . ולא גמר לקנות : אינו חייב במעשר . דהא אינו מהכיון אלא לברר היפות אבל גמר לקנות נתחייב מיד לעשרו דמאי ואם רוצה לחזור ממקומו : להחזירו א"א . בלא הפרשת מעשר שכבר נתחייב במעשר ואין חכר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן : ולעשרו א"א . ואח"כ יחזירו למוכר שהרי מפחיתו בדמים שנתמעט החבילה כדי מעשר : ונותן לו דמי מעשר ומחזיר

את המותר בעיניו; אטו משום דגמר בלבו לקנות קנה ומעשר. בתמיה אמאי הא אפילו אי קיימי דמיינה יוכל להחזיק ולזהרין וליפטר: רב ספרא. הוה קרי קריאת שמע ואמר ליה ההוא גברא הב לי עסקך בכך וכך מעות וסבר דמשום מיעוט דמיס הוא שחיק והעלה לו דמיס מרוביס ולאחר הפלחו לא רצה לקבל אלא במיעוט מעות הראשונות משום דגמר בלבו להקנותו בכך וה"נ גבי מעשר כיון דירא שמיס הוא כיון שגמר בלבו זכה במקח ונתחייב במכר וכי מחזירו כחוזר ומוכר לו דמי: מתני' הסיטון. הוא חנווני גדול שקונה הרבה יחד ומוכר לחנוונים קטנים: סיטון. חטין בלשון יון ומשום שקונה הרבה חטין ביחד קורא לו סיטון: מקנה מזוהיו. בשביל שנקבץ בהו היין והשמן ונקרא לחוכן ומתמעטת המדה ובכלי הלח מוקי לה לקמן: בעל הבית. שאינו מוכר תדיר כסיטון די בפעם אחת בשנה שאינו נדבק בו כל כך: חיכוך הדברים. סיטון פעם אחת בשנה דכיון שמוכר תדיר אין המשקה נקשר בתוכו אבל בעל הבית שאינו מוכר תדיר נקשר ומייבש המשקה בתוכו: החנווני מקנה פעמים בשנה. לפי שהתיר למוכר יותר מסיטון ובעל הבית וחתאן לת"ק כך פירשן רבותינו ולא נהירא דל"כ לא ס"ל הכי שהרי הלכה כרשב"ג: במשנתנו ועוד דקמסכים בה רשב"ג דקקאמר אמר רבן שמעון בן גמלאל כמה דברים אמורים בו ועוד אם איתא דפליגי עבה אמאי לא קתני שיעוריה דקתני לעיל אלא נראה דאפילו רשב"ג מודה בחנווני דל"כ שמוכר תדיר דכיון שאינו חייב להטוף ג' טיפין נקשר בתוכו יותר: ומתה. מקנה כמו ומתה ה' דמעה מעל כל פנים (שעיה כה): משקלוחיו. אבני משקל ששוקל בהו דבר ולא נשאר: על כל משקל ומשקל. בכל פעם ופעם ששוקל בהו שדבק בהו יותר מן המשקלות לפי שיש להו בית קיובל כריד לקנחן בכל פעם ופעם: כמה דברים אמורים. קיטוחין הללו בדבר לח כגון בשר ויין ושמן: אבל בדבר יבש. כגון פירות כגון ופלפולין אינו כריד לקנח שכל נדבק בהו מאומה: (רש"י)

תוספות מר סבר גזלן הוי. וחייב להחזירה ליד הבעלים תימה הא תנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיח.) גבי הגונב טלה מן העדר ולא ידעו בעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו ומנו הצאן והיא שלמה פטור וא"ר יוחנן לדעת מנין פטור שלא לדעת אפילו מנין לא צריך א"כ ה"נ הכא אף על גב דגזלן הוי כשהחזירה ליד התינוק שלקחה הימנו יהיה פטור ואמר ר"י שאני התם דמחזירה למקום המשממר אבל הכא מאבדה בידיים שמוסרה ליד התינוק כדאמר ר' לעיל דאבידה מדעת היא: לעשר או אפשר מפני כו'. במעשר ראשון ובמעשר עני אינו מפחיתו דבדמאי מעשרן והן שלו אלא מפחיתו במעשר שני שחייב לאכול בירושלים ובתרות מעשר דנותנו לכהן כדאמר ר' בפרק בתרא דטוטה (דף מה.) בירא שמים עסקינן כגון רב ספרא כו'. ואם תאמר כשגמר בלבו לקנות היאך מחזיר וי"ל דמחזיר מדעת המוכר: (תוספות)

ב פח דף

וחייב להכריע לו טפה היה שוקל לו עין בעין נותן לו גירומין אחד לעשרה בלח ואחד לעשרים ביבש מקום שנהגו למוד בדקה לא ימוד בגסה בגסה לא ימוד בדקה למחוק לא יגדוש לגדוש לא ימחוק: **גמ'** מנהני מילי אמר ר"ל דאמר קרא **[דברים כה-ט]** אבן שלמה וצדק צדק משלך ותן לו א"ה אימא סיפא היה שוקל לו עין בעין נותן לו גירומין ואי הכרעה דאורייתא היכי יהיב ליה עין בעין אלא רישא במקום שנהגו וכי איתמר דר"ל אסיפא איתמר היה שוקל לו עין בעין נותן לו גירומין מנהני מילי אמר ר"ל דאמר קרא וצדק צדק משלך ותן לו וכמה גירומין א"ר אבא בר ממל אמר רב אחד מעשרה בליטרא בלח לעשרה ליטרי: אחד לעשרה בלח ואחד לעשרים ביבש וכו': איבעיא להו היכי קאמר אחד מעשרה בלח לעשרה דלח ואחד מעשרים ביבש לעשרים דיבש או דלמא אחד מעשרה לעשרה דלח ולעשרים דיבש תיקו א"ר לוי קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של עריות שזה נאמר בהן **[ויקרא יח-כד]** אל זה נאמר בהן **[דברים כה-טז]** אלה ומאי משמע דהאי אל קשה הוא דכתיב **[יחזקאל יז-יג]** ואת אילי הארץ לקח גבי עריות נמי הכתיב אלה ההוא למעוטי מדות מוכרת ולא מאי עדיפיהו דהתם אפשר בתשובה והכא לא אפשר בתשובה וא"ר לוי קשה גזל הדיוט יותר מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה זה הקדים מעילה לחטא ואמר רבי לוי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם הקב"ה ברח ישראל בעשרים ושתים וקללן בשמנה ברכן בעשרים ושתים **[ויקרא כז-ג]** מאט בחקותי עד קוממיות וקללן בשמונה **[ויקרא כז-ט]** מואם בחקותי תמאסו עד ואת חקותי געלה נפשם ואילו משה רבינו ברכן בשמונה וקללן בעשרים ושתים ברכן בשמונה

רש"י וחייב להכריע. המאזנים מלך הבשר טפה שיהא הבשר שוקל יותר מן הליטרא ובגמ' מוקי לה במקום שנהגו להכריע וה"ה לעשרה ליטרו ביחד להכריע טפה כדלמארי' בכרייתא בגמרא ונותן הכרע אחד לכוכו ונראה בעיני דלפחות מליטרא לא בעי' הכרע טפה דפיס יותר מדלי הכרע טפה בדבר קלי: היה שוקל לו עין בעין. במאזנים כגון במקום שאין מכריעין ונותן לו כד המשקל את גרומיו הכרעו דקתני אחד מעשרה בלח כו' ובגמ' מפרש לה ובגמרא נפקא לו מקראי לחייב ליתן לו מוכר משלו לכד המשקל וגירומיו לשון הכרעה הוא וכן הגרמה דשחיטה נמי לשון הכרעה והטעיה הוא שמכריע ומטה את הסכין חוץ למקום שחיטה: דקה. קב: לא ימוד בגסה. כשהא דהוי הפסד לזכות לאון לו משקה קבין כי אם הכרע אחד ואובד ה' הכרעות ואפילו במקום שמוחקין נמי אי אפשר למחוק כל כך בלמאזנים וא"ל משום שמועד לו כריות ובדקה מודד יותר וכשמועד בגסה מפסיד הקונה: לא ימוד דקה. דמפסיד מוכר משום שאינו יכול למחוק כל כך: למחוק. את המדה: לא יגדוש. קונבלי"ד בלע"ז אע"פ שמוסיף לו שלוש בשביל גושא כדמפרש בגמרא וכן לא ימחוק אע"פ שפוחה מן הדמים: גמ' מנהני מילי. קא סלקא דעתך דבעי אהא לרביך להכריע טפה: וצדק. מותר הוא למדכר אע"פ שאיפה שלימה מדלת צדק משלך ותן לו והיינו הכרעה ובמדה נמי למדוד כריות כדי שיהא יתר על מדה: היכי יהיב ליה עין בעין. האמתה גזירת הכתוב הוא שיעריע בשעת המשקל: אלא [רישא] במקום שנהגו. כלומר אין גזירת הכתוב להכריע בשעת המשקל אלא במנהגא תלחא מילתא דאם רוצין להכריע בשעת המשקל תחת גירומיו לאחר מדידה הראשונה בידו וזאתו הכרע כריד טפה דלח הכתוב מקפיד אלא שיוסיף על המשקל או בשעת המשקל או לאחריו כן: מנהני מילי. לרביך להוסיף על המשקל: אחד מעשרה בליטרא. כששוקלן י' ליטרו דהיינו אחד ממאה (ס"א). ומדמלרביך הכרעת טפה במקום שמכריעין דייק הכי דשיעור אחד ממאה במשקל מכריע טפה והגירומין במקום הכרעה קיימי. ע"כ ומלשנא דמתניתין דקתני אחד לעשרה בלח ולא קתני אחד מעשרה בלח דייקין ליה הלכך חסורא מחסורא והכי קתני אחד מעשרה לעשרה בלח כן נראה בעיני וטובה היה לתנא להזכיר ב' פעמים עשרה וחסורא האחד: מתני' דקתני אחד לי' בלח ואחד לכ' ביבש איבעיא ליה היכי קתני כו' וכפרושי סופא קתני היכי קאמר מתני' אחד מי' בלח לי' דלח והוא דתני אחד מי' ביבש לכ' דיבש דהיינו חלק אחד מד' מאות: או דלמא אחד מי' בלח לי' דלח וכן אחד מי' ביבש לכ' דיבש. דהיינו חלק אחד ממאתים ואחד מי' אחרויהו קאי ונראה משום שבלח נדבק בכלי ואינו מטיף לו הכל כריד להוסיף לו יותר מביבש: עונשן של מדות. אם עושה בהו עובי: מעונשן של עריות. אם נכשל בהו: עזא נאמר בהו אל. עריות דכתיב את התועבות האל ובמדות כתיב אלה דכתיב כל עושה אלה כל עושה עובי: ואלה קשה מאל. דמש"ה הוסיף הכתוב בהו ה' לרבות ולהגדיל הקושי: בעריות נמי כתיב. כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו: למעוטי מדות מוכרת. דס"ד אמינא כיון דעול מדות נקרא תועבות ה"ה הרי הן בכלל כל אשר יעשה מכל התועבות או לא כתב אלה דמשמע מיעוט ולא משום ג"ש דלפי' לא כתב אלה לא דייקין דלח אחד דן גזירה שזה מעלמא דל"כ למדו מרבותיו ולא מק"ל דהאי אפשר בתשובה והאי לא אפשר בתשובה דלח עונשין

מן הדיון הלכה ממשמעותו כלפרישית: ואלה מאי עודפיהו. למדות כיון דבעריות איכא כרת וזקידהו ליכא כרת: אפשר ליה בהשגחה. עריות מועלת תשובה או עבד ליה תשובה מעלייתא כדכתיב (הושע יז) שובו בני ישראל אל ארפת משוועותי ואלמתי נמי (מסכת דף כג.) כל חיובי כריתות שלחו נפטרו מידי כריתתו אבל מדות שגולח לח הכנים א"ל לו בתשובה שהרי תשובתו תלויה בהשגחה גזילה דכתיב והשיב את הגזלה (ויקרא ה) והוא אינו יודע למי יחזיר וע"ג דלמרינו יעשה בהן לרכי רבים און זו תשובה מעליה מחלה שאינו משיב לבעלים אלא שביטלו לו המוטב: גזל הדיוט. הקדים זו חטא למעילה דכתיב (קס) נפש כי חטאה ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו וגו' מיד החלתה הגזל קרי ליה חטא משעת כפירה וגיב הקדש כתיב כי תמעול מעל וחטאה בשגגה לדינו נקרא חטא עד שנהנה: שלא כמדת הקב"ה מדת כשר ודס. שהקב"ה רחמן וברכתו מרובה מהלכותו אבל אדם קללתו מרובה מזכרתו: בעשירים וחסים. מאס בחקותי עד קוממויות מאל"ף שבלם עד ח"ו שנקוממויות והיינו בעשירים וחסים אוחיות שבל"ף ב"ת לכל הכפולות ומו"ו עד מ"ס שמה אוחיות: (רש"י)

תוספות אחד מעשרה בליטרא לי' ליטרא. מלישנא דמתני' דייק דקתני אחד לעשרה ולא קתני אחד מעשרה וא"ת אמאי לא תני במתני' אחד ממאה ונראה לרשב"א לפרש דלא מיחייב גירומי כלל מדאורייתא אלא כששוקל עשר ליטרין אבל בפחות מכאן אינו חייב מדאורייתא והא דתניא לקמן היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא לא יאמר שקול לי ג' רבעי ליטרא כו' לפי שהיה חייב הכרע על כל משקל ומשקל הני מילי גבי הכרעה דלאו דאורייתא ובמקום שנהגו: התם אפשר בתשובה. דוקא בעריות שאין בהן ממזרות אבל הבא על אשת איש והוליד ממנה בן או שאר עריות שיש בהן ממזרות זהו מעות לא יוכל לתקן כדאמר (ביבמות דף כא) וא"א בתשובה וה"ר חיים אומר אע"ג שהוא מעות לא יוכל לתקן מ"מ אפשר בתשובה שצוה לו הקב"ה דלא צוה אלא לעשות לו תשובה אבל גזלן שתשובתו הוא שיחזיר הגזילה כדכתיב והשיב את הגזלה וגו' והיכא דגזל לרבים אינו יודע למי ישיב דאע"ג דאמר' (ב"ק דף צד:) יעשה בהן צרכי רבים מ"מ לאו תשובה מעלייתא היא: וקללם בעשרים ושתיים. מוהיה. אם לא תשמעו וגו' מכאן אין נראה לר"י פירוש רב נסים גאון דפירש דהאי דמחלקים וילך אתם נצבים כשיש שתי תשובות בין ר"ה לסוכות בלא יו"ט אע"פ שהיא פרשה קטנה ומחברין מטות ומסעי שגדולות יותר היינו משום דבעינן שיתמו שנה וקללותיה שיש קללות באתם נצבים ואין אנו רוצים שיכנסו תוכחות של שנה שעברה בשנה הבאה דהא הכא משמע דלא קרי קללות אלא באם בחקתי ובוהיה כי תבוא דקאמר מואם לא תשמעו עד ואין קונה אבל משם ואילך לא חשיבי קללות אבל נראה לר"י דלהכי אנו קורין לעולם אתם נצבים לפני ר"ה כדי להפסיק בפרשה בין קללות דשנה שעברה דוהיה כי תבוא לשנה הבאה ולכן נמי לעולם אנו קורים במדבר לפני עצרת כדי להפסיק בה בין קללות דאם בחקתי לעצרת שהוא ר"ה לפירות האילן שדונין על הפירות והכי איתא במס' מגילה (דף לא): ושם (דקורין בקללות

דף פט

[דברים כח-א] מוהיה אם שמעו תשמעו ועד לעבדם וקללם בעשרים ושתיים **[דברים כח-טו]** מוהיה אם לא תשמעו עד ואין קונה: מקום שנהגו למוד בגסה כו': (יסמן אין מעיינין ואין גודשין באגרדמין ובליטרא שלשה ועשר נפש משקלות ממחך) ת"ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואין גודשין במקום שמוחקין ת"ל **[דברים כח-טו]** איפה שלמה ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין ולפחות לו מן הדמים והריני גודש במקום שמוחקין ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל **[דברים כח-טו]** איפה שלמה וצדק יהיה לך ת"ר מנין שאין מעיינין במקום שמכריעין ואין מכריעין במקום שמעיינין ת"ל אבן שלמה ומנין שאם אמר הריני מעיין במקום שמכריעין ולפחות לו מן הדמים והריני מכריע במקום שמעיינין ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל אבן שלמה וצדק אמר רב יהודה מסורא **[דברים כח-יד]** לא יהיה לך בביתך מה טעם משום איפה ואיפה לא יהיה לך בכיסך מה טעם משום אבן ואבן אבל אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך ת"ר (לא) יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים דבי נשיאה אוקימו אגרדמין בין למדות בין לשערים א"ל שמאל לקרנא פוק תני להו מעמידין אגרדמין ולפחות ואין מעמידין אגרדמין לשערים נפק דרש להו מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים א"ל מה שמך קרנא תיפוק ליה קרנא בעיניה נפקא ליה קרנא בעיניה ואיהו כמאן סבר כי הא דאמר רמי בר חמא א"ר יצחק מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים מפני הרמאין ת"ר היה מבקש ממנו ליטרא שוקל לו ליטרא חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטרא רביע ליטרא שוקל לו רביע ליטרא מאי קמ"ל דמתקנינן מתקלי עד הכי ת"ר היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא לא יאמר לו שוקל לי שלשה רבעי ליטרא אחת אחת אלא שוקל ליטרא ומניח רביע ליטרא עם הברש ת"ר היה מבקש ממנו עשר ליטרין לא יאמר לו שוקל לי אחת אחת והכריע אלא שוקל לו כולן בבת אחת ונתון הכרע אחד לכולן ת"ר נפש מאזנים תלויה באויר ג' טפחים וגבוהה מן הארץ שלשה טפחים וקנה ומתנא שלה שנים עשר טפחים ושל צמרם ושל זגגין תלויה באויר שני טפחים וגבוהה מן הארץ שני טפחים וקנה ומתנא שלה ט' טפחים ושל חנוניו ושל בעה"ב תלויה באויר טפח וגבוהה מן הארץ טפח וקנה ומתנא שלה ששה טפחים ושל טורטני תלויה באויר שלש אצבעות וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות וקנה ומתנא שלה איני יודע ואלא הך קמיינתא דמאי

רש"י מוהיה אם שמעו. בפרשת והיה כי תבוא: מוהיה אם לא תשמעו עד ואין קונה. תשוב מו"ו עד ה' כל האל"ף ב"ת דהיינו שתיים ועשרים אוחיות: מנין שאין מוחקין במקום שגודשין. ואפי' מחיל קונה: ואין גודשין במקום שמוחקין. ואפילו מחיל מוכר: ת"ל איפה שלמה וצדק. משמע דלא גרסין הכא וצדק אלא משלמה נפקא לו שצדק שיהא האופה שלימה שלא יבא לידי רמאות דלם עושין כן שמה יראו אותן אחרים ויאמרו כן המנהג ויכמה הלווקה את המוכר או המוכר את הלווקה והא ליכא למימר דכלל מחיל מיידי ברייתא דההוא מלך תעשו עול נפקא שגולח לו את שבו בימים: ולפחות לו מן הדמים. תולתא דגודשא תולתא דהשאה לא אחי לרמות כיון דפחת לו משער היוצא כולי עלמא ידעי דשפיל כך פחת לו דלון מנהג בעיר למחוק וכן כשמוסיף וידעין ששפיל כך מוסיף דלון דרך לגדוש: ת"ל איפה שלמה וצדק. לפשוני אתא וצדק מכל מקום דלף זה יכול לבא לידי רמאות דאיכא דחזי במדידה ולא ידע לא פחת ולא בחוספת ובספרי יליף לכולהו מוצדק שהא מוזהר: מעיינין. לטקול עין בעין: לא יהיה בדיקת. ממון מה טעם משום איפה ואיפה שוקה גדולה ומוכר בקטנה בדיקת קרא יתירא דקריש: אבל אבן שלמה. ואם בדיקת אבן שלמה וצדק יהיה לך ממון כדלמרינו בעלמא (גדה דף עג) מה יעשה אדם ויתעשר יבא ויתן בלמונה: ת"ר (לא) יהיה לך (בכיסך) וגו'. אב"ד קמזכר וקרא יתירא קא דריש דמני למיכתב לא יהיה לך אבן ואבן כי אם אבן שלמה וצדק: אגרדמין. ממונה להלקות ולענוש מעוותי המדות: ואין מעמידין אגרדמין לשערים. שלא ימכרו ביוקר סברא הוא דלוינו כריד דלם זה רואה למכור ביוקר אותו הצריך למעות יתן בזול וילכו הלווקהין אלכו וימכרו זה בזול על כרחו: נפקא ליה קרנא בעיניה. ואע"ג דלמרינו במסכת שבת (דף קה.) דרב לטייה כשכח מבבל והוא ליה קרנא חקקניה איכא למימר דגרמא ליה הא והא: מפני הרמאין. שמתניין עד שימכרו אותו המוכר בזול ואח"כ מוכרין ביוקר. ל"ה מפני הרמאין המוכרים ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן חטין יפות למעלה ורעות למטה או כל מיני רמאות ודלמחשקן שפיו מעמידין פיהדרין שפיו מנין בעלי חיות והיו אומרים להם מכרו בזול במסכת יומא (דף טו.) (ביבולמי פ"א): מאי קא משמע לו. הא ודאי מה שקונה שוקל לו: הכי גרסין דמתקני מתקלי עד הכי. בית דין קדמונים החקיקו המדות עד כאן ופחות מכאן שוקלים במטבעות ואם יבא אדם לתקן פחות און שומעין לו פן יבואו לרמות ולומר זה רביע ליטרא אי נמי מתקני מתקלי בענין זה ולא שלש ליטרא ולא חמישית ליטרא מפני שמתעין בהן בפירוש רבינו חננאל: לא יאמר לו שוקל לי אחת אחת. כל רביע בפני עלמו שאי אפשר לו שלא יסוקו בריוח ומפסיד שאי אפשר לנצמם ואיך דמפרש בשפיל ההכרעות ולא היא דלם היה יכול לנצמם ההכרעות חד שיעורא הוא דרביע

הכרע לטורח הוא מכריע שהרי ההכרעות הוא טעם מכריע רבע לטורח שהוא דבר קל ואפילו במקום שנהגין למוד דקה הני מילי מדות אבל משקלות אין דרך לסקור כי אם הכל בידה במשקל הגדול: אלא שוקל לו לטורח. ונתון לטורח בכף מאזנים אחד והבשר ורביע לטורח בכף שניה דהשתא איכא ג' רבעי בשר ובמקום שאין מכריעין עסקינן דלי מכריעין נמצא נתון לו הכרע של אותו רביע שנתון עם הבשר בחנם ובמקום שמכריעין נתון ג' רבעים בלחת ומניה בשר בשניה ומכריע: (קא משמע לן דמתקנינן מתקלי עד הכי. שהתקינו מדה משקל עד כאן ואין המוכר יכול לומר ללוקח לא אשקול לך דבר מועט כזה שאחך לך הכרע בשביל מה מועט זה אבל בפחות מבחן אין דרך לסקול ולא יתן לו שום הכרע דלא תשיב מהך בפחות ורביע שמואל פירש דלא מתקנינן משקלות מועטין דלמא אחי למיטעו בהו וא"ע. דבמדות קטנות אמרינן לקמן דלא טעו אינשי שזה חללו מרובה מזה ואיכא היכרא טובא במשקלות טעו ולא נהירא לן: ונתון הכרע אחד לכולו. משום דלי אפשר לנמנע ומפסיד המוכר כלפרישית: נפש של מאזנים. הוא ברזל החלוץ שהלשון קבוע בו: תלויה באויר ג' טפחים. סיהו ג' טפחים מן הקנה לנג הבית ובמאזנים גדולות ששוקלין בהן נחשת וברזל עסקינן כלקמן שהן תלויות בנג הבית וקבועות עם לפיכך כריך הרהקת שלשה טפחים מן הגג שלא תגע בנג כשיכריעם: וקנה. הוא הקנה שהלשון קבוע באמצעיתו ושתי המיתנות תלוין בראשי: ומיתנא. הן החבליים שהכפות תלויות בהן: ו"ב טפחים. ד' טפחים הקנה וארבעה טפחים כל אחד מן החבליים התלויות בשני ראשי הקנה אבל אי הוי פחות אין מכריע המאזנים בשביל דבר מועט מתוך שהמשקל מרובה: וגבוה מן הארץ שלשה טפחים. שלא יגע בקרקע בשעת הכרע: אמרים. מוכרי אמר במשקל: זנגין. מוכרי כלי זכוכית: טורטני. מאזנים של כסף וזהב וקטנות הן טורטני האורף קרוי כן וכל אחת לפי מה שהן גדולות כריכות להרחיק מן הגג ומן הקרקע לפי ששוקל בהן משקל כבד ומכריע יותר: וגבוה מן הארץ טפח. דרך כריך להכריע: שלש אצבעות. ואף על גב דאינו יכול להכריע כי אם שלש אצבעות דכי אמרינן לדרך להכריע טעם הני מילי בשר ומיני מאכל אבל באלו אינו כריך כי אם דבר מועט: איני יודע. תנא דברייתא קאמר ליה: ומתמה תלמודא ואלא הך קמייתא דמאי. כיון דהקשיב אמרים זנגין וחטונים ובעל הבית וטורפי זהב וכסף: (בפירוש זה. העמוד יק פרישות נכריות מהופך ומבולבל והספרים שנות זה אומר בכה זה בכה וכן יק עוד שלש הלכות בפרק זה אשר הם כאלו וכאשר מאלנו בהעתק יק דפסנו והלכנו אחרינו): (ר"פ י')

הוספות מנין שאין מוחקין במקום שגודשין. שאם הקנה לו סאה חטין אינו ראוי לומר לו מחוקה הקניתי לך ואין גודשים במקום שמוחקין אפילו הלוקח מוחזק לא יאמר **הריני** **לוקחה** **גרדושה**: **תוספות**

ב פט דף

אמר רב פפא דיגרומי א"ר מני בר פטיש כדרך שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין טומאתן מאי קמ"ל תנינא חוט מאזנים של חנוני ושל בעלי בתים טפח קנה ומתנא שלה איצטריכא ליה דלא תנן ת"ר אין עושין משקלות לא של בעץ ולא של אבר ולא של גיסטרון ולא של שאר מיני מתכות אבל עושה הוא של צונמא ושל זכוכית ת"ר אין עושין המחק של דלעת מפני שהוא קל ולא של מתכת מפני שהוא מכביד אבל עושהו של זית ושל אגוז של שקמה ושל אשברוע ת"ר אין עושין את המחק צדו אחד עד וצדו אחד קצר לא ימחוק בבת אחת שהמוחק בבת אחת רע למוכר ויפה ללוקח ולא ימחוק מעט מעט שרע ללוקח ויפה למוכר על כולן אמר רבן יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר אם אומר שמה ילמדו הרמאין ואם לא אומר שמה יאמרו הרמאין אין תלמידיו חכמים בקיאים במעשה ידינו איבעיא להו אמרה או לא אמרה אמר רב שמואל בר רב יצחק אמרה ומהאי קרא אמרה **הושע די-ב** כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ומושעים ישכלו בם ת"ר **ויקרא יט-לה** לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה במדה זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח במשורה שלא ירתיח וק"ו ומה משורה שהיא אחד משלשים וששה בלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להין וחצי הין ושלישית הין ורביעית הין ולוג וחצי לוג ורביעית וחצי תומן ועוכלא אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שישהה מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו ואפילו היא עביט של מימי רגלים אמר רב פפא לא אמרן אלא באתרא דלא חתימי אבל באתרא דחתימי אי לא חזי חתימה לא שקיל ובאתרא דלא חתימי נמי לא אמרן אלא דלא מהנדסי אבל מהנדסי לית לן בה ולא היא זימנין דמיקרי בין השמשות ומיקרי ושקיל תניא נמי הכי לא ישהה אדם מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו ואפי' היא עביט של מימי רגלים אבל עושה הוא סאה תרקב וחצי תרקב וקב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן

ר"פ י' דיגרומי. הן זרפי נחושה וברזל נפחים ששוקלין החיכות גדולות של מאה לטראות ביחד: לענין איסורן. דאסור לסקול אם לא עשוין בענין זה: כך אמרו לענין טומאתן. דאין מקבלין טומאה אם אין עשוין כך דלא חשיבי כלי כיון דאסור לסקול בהן: תנינא. במסכת כלים פרק כ"ט ולענין טומאה נשנית: חוט המאזנים של חנוני. הוא החבל שהליות בו בנג כדהניח לנעיל ושל בעל הבית תלויה באויר טפח וכיון דאשקלינן בשל בעל הבית דמקפיד בחוט שיהא רחוי לסקול הוא הדיו לכל הני דלעיל: קנה ומיתנא. שיעור קנה ומיתנא אשקועינן ר' מני דלית להו הקפדה לענין טומאה כמו למשקל ובמקום דקתני איני יודע הוי ספק טומאה והשאר דקתני בבדייתא דלעיל: דלא תנן. במסכת כלים: בעץ. דביל אשטיי"ן: אבר. פלומב"א: גיסטרון. מיני מתכות מעורבבים: ולא של שאר מיני מתכות. מפני שפוחין והולכין: זנגין. אבן מחק. רשטיי"כ"א בלע"ז שמוחקין בו את המדה: שהוא קל. ואינו נכנס כל כך במדה ולכן אינו מוחק יפה ומפסיד המוכר: אשברוע. בויש"ב: לזו אחד עד ולזו אחד קצר. מפני שהקצר נכנס בתוך התבואה ומחקה יפה והעב אינו נכנס כל כך ואינו מוחק יפה ואם לזו אחד עד ולזו אחד קצר כשהוא קונה ימחוק בעב וכשהוא מוכר ימחוק בקצר אלא שניהן עבים או שניהן קצרים כפי המנהג: בבת אחת. בפעם אחת ובמהרה שאינו מוחק יפה: מעט מעט. כגון מוחק רוחב טפח לכד ומגביה את המחק וחוזר וכושב את המחק ומחקה טפח אלא בפעם אחת ובנחת א"ב בשתי פעמים כגון מוחק עד חצי המדה ומגביה המחק וחוזר ומחקה חצי המדה השני: על כולו. על כל מיני עוולות הללו: ילמדו שמה יאמרו בו. ומתוך כך יבאו לרמות יותר: וקבועי גמרא אמרי רבן יוחנן ללוקח או לא אמרה דמעיסקא הוא מספקא ליה אם יאמר או לא וללוקח מי אופשיט ליה: דרכי ה'. דברי תורה: וצדיקים ילכו בם. וזהו בם שלא לרמות הבריות: יכשלו בם. ילמדו לרמות: זו מדה קרקע. שהרי מדה כלי כהב לקמיה דהיינו משורה כדכתיב ומים במשורה תשנה (יחזקאל ד): שלא ימדוד. לפני לקוחות שלקחו קרקע בשותפות או לאחד משני אחין שחלקו: לאחד בימות החמה. ולאחר באתרו חבל עצמו בימות הגשמים שבימות החמה החבל יבש וקצר יותר מבימות הגשמים ורבינו חננאל פירש בימות הגשמים הקרקע כוון בימות החמה הקרקע מתבקע בפתיחו ומוסיף במדה: במלח. שמכבידן: שלא ירחיק. שלא ישפוך המוכר את הין בחוק ומגביה לתוך משורתו של לוקח מפני שעולה הקף אשקועי"א בלע"ז ונראה כמלאה: ומה משורה שהיא. קטנה כל כך שלשים וקשה יש בה בלוג הקפידה תורה ברחיקה שלה שהיא פחותה ממאה בלוג קל וחומר ברחיקה כלי גדול כגון הין או אפי' חצי הין או אפי' שלישית הין בו: וחצי תומן ועוכלא. גרסינן בתוספתא: תומן. שמינית הקב חצי לוג: ועוכלא. לקמן מפרש: ששהה. דזימנין דלתי למוד ומיהו קרא לזו אחר גדולה וקטנה אלא כפיתקנה לו על מנת למוד בהו דלי לא תימא הכי מאי אכתיב ליה למימר: ואפילו היא עביט. דאיכא למיחש פעמים שרוחאו ומעביר טיפוה ומודד בו הלכך אין לו תקנה אלא שפיריה: דלא חתימי. שאין ממונה של מלך עושה חותם צמודות הלכך אסור דלתי לרמוי: לא שקיל. לוקח ומותר לשהות:

מהגדסי. הולכין ובאין ממונים של מלך לבדוק את המדות כמו זימון דמהגדסי בהדי הדדי באלו טריפות (חולין דף מג). דמתרמי בין השמשות. שהכל טרוזין ואין רואהו אי' הוקה עמנו מתוך טרוזו אינו נוהן אל לבו ומיקרי וסקיל והלכך יבא המוכר לרמות בו: והאי סאה. לא גרסי' דהיינו הרקב תרי וקב היינו ג' קצין: וחלי תרקב. קב ומחלה: וקב. דלא אחי למיטעי בחלי הרקב כדלקמיה דבחיילתא לא טעו אינשי: והאי רובע. היינו שמינית הקב חצי לוג: תומן. איכא למימר היינו שמינית הלוג דלקמן ועובלל לקמיה מפרש אחד מחמשה ברובע וקפיל לי דל"כ כמו שכתוב בספרים שלנו מאי האי דקפירין לקמן תומן ועובלל לא ליעבד ומשום דטעו אינשי דביבעא קפירין זה והאי לאו קפירין הוא שהרי התומן גדול מן העובלל יותר מכפלים אם שמינית הקב הוא ואם שמינית הלוג הוא היינו עובלל אחד הוא היינו חצי רובע אלא הכי גרסינן בחוספתא ובפירושי רבינו חננאל קב וחלי קב ורובע ותומן וחלי תומן ועובלל ומהו היא עובלל אחד מה' ברובע ופירושה קב ד' לוגין ולוג ו' ביצים נמאל הקב כ"ד ביצים וחלי קב שני לוגין ורובע היינו לוג ו' ביצים כל רובע רובע הקב וכל רביעית שבגמרא רביעית הלוג וכן תומן שמינית הקב דהיינו חצי רובע וחלי רובע לא גרס (כ"ד)

תוספות כדרך שאמרו לענין איסור כך אמרו לענין טומאה. מפרש ר"י. בר מרדכי דלענין ידות קתני לה נטמא החוט נטמאו המאזנים אבל כף המשקלות וקנה שיש להן בית קיבול הרי אלו טמאים אפילו הן בפני עצמן ופריך מאי קמ"ל ומשני קנה ומיתנא דידיה איצטריכו ליה דלא תנן אע"פ שהחוט עשוי כתיקון אינו חשוב יד אא"כ קנה ומיתנא עשויין כתיקונן: ולא בשל בעץ. ואמר ר"ת דוקא משקלות ששוקלים בשר ושומן שהלחלוהית מדבק בהן ומתייבש ולא מטעם שחיקה כדפ"ה אבל משקלות ששוקלין בהן כסף וזהב מותר לעשותן של מתכת אלא שצריך לחפותו עור מדאמר בהמוציא יין (שבת דף עט.) שלש עורות הן מצה חיפה ודיפתרא ומפרש כדי לצור בה משקולת קטנה ואי בשל צונמא וזוכית אמאי צריך עור אלא בשל מתכת מיירי וטעמא דהני לפי שהן חלוקין ואין מדבק בהן ויכול להדיחין או לקנחן ועוד דאמרינן בהזהב (ב"מ דף נב.) תנן התם טעל שנפסלה התקינו שיהא שוקל בה אלא עושיין משקל מסעל של מתכת דוקא משקולת קטנה ששוקלין בה כסף וזהב צריך לחפות עור שבשחיקה מועטת יבא לידי הפסד גדול אבל שאר משקלות גדולות ששוקלין בהן נחושת וברזל ועופרת שאין בא לידי הפסד גדול אא"כ ישחוק יותר מדאי אין צריך לחפות וכן משמע בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סח.) שלא היו מכסין אלא משקולת קטנה דאמר הכדור והאימום והקמיע ומשקולת קטנה מהו [וע"ע תוספות ב"מ נב: ד"ה שיהא]. שלא יטמין משקולותיו במלח. פ"ה מפני שהוא מכביד ואין נראה לר"ת דמשמע דבמוכר איירי דומיא דבמשורה שלא ירתיח ומפרש רבינו תם לפי שהמלח מיקל המשקלות ושלא כדאמרינן בירושלמי דמלח שואב את המשקלות: ובמשורה שלא ירתיח. וא"ת פשיטא דגזל גמור הוא תיפוק ליה משום לא תגזול וי"ל דאתא קרא להתחייב משעת הרתחה ואע"פ שעדיין לא מדד ובי האי גוונא אמרינן בריש איהוה נשך (ב"מ דף סא:) דלאו דתיב במשקלות ל"ל לטומן משקולותיו במלח האי גזילה מעלייתא היא לעבור עליו משעת עשייה: (תוספות)

א - ז דף

ועובלל וכמה היא עובלל אחד מחמשה ברביע ובמדת הלח הוא עושה הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית ושמינית ואחד משמונה בשמינית וזהו קורטוב ולעביד נמי קביים אתי לאיחלופי בתרקב אלמא טעו אינשי יתלחא אי הכי קב נמי לא ליעביד דאתי לאיחלופי בחצי תרקב אלא קביים היינו טעמא דלא עביד דאתי לאיחלופי בחצי תרקב אלמא טעו אינשי ריבעא אי הכי חצי תומן ועובלל לא ליעביד אמר רב פפא מדות קטנות בקיאי בהו אינשי שלישיית ההין רביעית ההין לא ליעביד כיון דהו במקדש לא גזרו בהו רבנן במקדש נמי ליגזור כהנים זריזין הן: אמר שמואל אין מוסיפין על המדות יותר משתות ולא על המטבע יתר משתות והמשתכר אל ישתכר יותר משתות אין מוסיפין על המדות יותר משתות מ"ט אילימא משום אפקועי תרעא שתות נמי לא אלא משום אונאה דלא ליהוי ביטול מקח והאמר רבא כל דבר שבמדה ושמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר אלא דלא ליהוי פסידא לתגרא פסידא הוא דלא ליהוי ליה רווחא לא בעי זבן וזבין תגרא איקרי אלא אמר רב חסדא שמואל קרא אשכח ודרש **[יחזקאל מה-יב]** והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם

כ"ד ליה בהדיהו דהיינו תומן אכל שמינית לשון נקבה היינו שמינית הלוג והיינו דקתני לקמיה גבי לוג רביעית ושמינית אכל גבי קב גרס רובע ותומן והתומן חצי לוג ג' ביצים וחלי תומן ביצה ומחלה: ועובלל אחד מחמשה ברובע הקב. כלומר אחד מה' בלוג היינו ביצה וחומש ביצה שהלוג ו' ביצים וכן פירש רבינו חננאל ועיקר והשתא לא עדיף חצי תומן על עובלל כי אם חומש שהי תומן ביצה ומחלה שהן ז' חומשין וחלי חומש דהיינו ה' חומשין וה' תלחי חומש והעובלל היא ביצה וחומש ביצה דהיינו ו' חומשין שהן ד' חומשין וד' תלחי חומש נמאל חצי תומן יתר על עובלל חומש וחלי חומש ביצה ואשחכח דלא עדיף מיניה ריבעא אלא חומשא והכי פרכינן לקמן חצי תומן ועובלל לא נעביד דכיון דטעו אינשי דביבעא כ"ש דטעו בחומשא: הין. י"ב לוג הוא דהיינו נמי תרקב: חצי הין. היינו חצי תרקב: שלישיית ההין. דהיינו קב לקמיה מפרש כמה התקינו: רביעית ההין. היינו שלשה לוגין והא דלא עביד נמי חצי רביעית ההין דהיינו לוג ומחלה משום דלחוי למיטעי בחצי קב דהיינו ב' לוגין ואמרי' לקמן דביבעא טעו אינשי: ולוג. היינו נמי רובע הקב דלעיל: וחלי לוג. היינו תומן דיבש: ורביעית. היינו חצי תומן דלמרחן לעיל ביצה ומחלה: ושמינית. היינו חצי ביצה ורביע ביצה אכל חצי הין דרכו למדוד בכלי קטן כל כך אלא נמכר בלומד או במשקל אם דבר יקר הוא: וחלי חצי תומן דהיינו חצי קורטוב הגזכר בהרבה מקומו' מ' סאה חכר קורטוב שגפול לתוכו קורטוב יין כפ"ב דחולין (דף כו.) ובפ"ק דמכות (דף ג:) וליעביד נמי קביים. דליהוי שלישיית הסאה כי הכי דתקון שלישיית ההין: ומשני אחי לאחלופי בתרקב. דהוא שלשה קבין וגדול שלש מקביים וימדוד לו מוכר בקביים תחת תרקב: בחלי תרקב. דהיינו קב וחלי ולינו פחות מקביים שלוש אלא רביע וחלי למיטעי: נראה בעיני דה"ל אי הכי חצי תומן ועובלל לא ניעביד. שהחצי תומן אינו גדול אפי' רביע כי אם חומש כדפרישית לעיל וכ"ש לחצי למיטעי: בקיאי בהו אינשי. שמתוך קטנותו יודעין בהו לשער כמה מחזיק ולא אחי לרמות: רביעית ההין. פחותה משלישיית ההין רביע וחלי למיטעי: כיון דהו במתק. כדלמרחן לעיל (דף פו:) שנתות היו בעין עד כאן לפר עד כאן לאלו עד כאן לכבש דהיינו חצי שלישיית ההין: חצי תומן ועובלל על המדות כו'. אם באו אנשי העיר להוסיף על כל המדות בין גדולות בין קטנות לפי חשבון אחד מוכר עד רביעית ולבצר מדות הראשונות דלא ליהוי למיטעי אין מגדילין כי אם שותות יותר שמי שהחזיק ה' ביצים יחזיק עתה ו' וטעמא מפרש לקמיה: והמשחכר. כגון חטני הקונה יין ופירות מן הסיוון הרבה ביחד כדי למכור מעט מעט אל ישתכר יותר משתות וכגון שלש הוקר השער אכל אם לקח בשעת הגורן ועכשיו הוקיר ושתכר אפילו כפליים כפי שהשער הולך ותקנת חכמים היא אז שלש ישתכר יותר: משום אפקועי תרעא. שמביאים תבואה לכאן כשיראו שהוסיפו המדות יוקירו ומשכנסם הוקיר ומקיינן יותר מכדי תוספת: שותות נמי לא ליעביד. משום האי טעמא גופיה: אלא. להכי אין מוסיפין יותר משתות משום דלוחו מוכר דהו עכשיו אונאה אין שניהם חוזרין כשאין מוסיפין אלא שותות: ליהוי ביטול מקח. אם נוסף יתר על שותות ולא נכון לעשות תקנה שיטעלו על ידה המכירות והכי דמי כגון החמרים שמביאין תבואה לכאן רגילים ליתן ה' קבין בה' ודינר וכשהוסיפו המדות שותות והן לא ידעו יתנו כמו כן ה' קבין בה' דינר נמאל שנתאנה שותות דו' קבין יש בהני ה' והחזור לו פשוט ויהיה המוכר קיים אכל אם הוסיפו על החמשה קבין קב וחלי הרי נתאנה יתר משתות ובעל

המקח: והאמר רבא כו'. ואפילו אם יוסיפו על המדות פחות משתות ליהו ביטול מקח: כל דבר שבמדה. שהטעה במדה אפילו פחות מכדי אונאה דהיינו פחות משתות דהו מחילה בחפץ הנמכר באומד הכח חוזר משום טעות גמור הוא ושניהו נמי חוזרין אלל משום דפחות מכדי אונאה הו מחילה לגמרי לל נחמין רבא אלל לאפוקי ממחילה ומיהו מקח טעות הו לחזור שניהו דהא לרבא לית ליה חזרה במי שנחלטה טפי מן המחלטה דפסק רבא בפרק הזהב (ב"מ דף ג.) הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה אבל בפחות משתות הו מחילה וביחוד משתות שניהו חוזרין: לל ליהו פסידא לתגר. אלא מעיר אחרת ואמון דמשכתב שתות ובשאל הוסיפו כי אם שתות והו לל ידע ומכר כמו שהיה רגיל עד עכשיו לל איבד כי אם שתות שהיה לו להרויח ולל הפסידו מקרן שלו כלום אבל אם הוסיפו יותר משתות לית ליה פסידא מקרן שלו: ומתמה גמרא פסידא הוא לל ליהו ליה. כלומר להכי חשו לל יפסידו מקרן שלו כלום אבל לרויח שלו לל חשו חכמים אם לל ירויח: זבן זבין הגרר איקרי. בתמיה משל הוא וכי לכך קנה התבואה רחוק מכלן שיתננה כלן באותן דמים כדי שיקרר הגר ובהרויח אינו חושש הא ולתי און כך פסידא גדולה מזו שטורח ואוכל ואינו מרויח והכי הו ללו למימר און מוסיפין על המדות שתות כי אם פחות משתות כדי שיקרר הגר ובהרויח הגר חושש הא ולתי און כך פסידא גדולה מזו שטורח ואוכל ואינו מרויח חייב קרר אחרת אם יטעה בתוספת ולל ירויח ומיהו יותר משתות און מוסיפין משום פסידא לתגרל שהרי לל החיר הכתוב וכן נראה הטעם בענין: השקל. סלע: עשרים גרה. מעות קטנות שיש מהן ה' עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל. שלש חשבוט הללו ביחד המנה יהיה לכס ויש לומר דיש מקוונות שהמנה חמשה עשר סלעים ויש חמשה ועשרים לכך נאמר שלש המנים הללו המנה של קודש יהיה לכס: (ר"ש)

תוספות במקדש נמי לגזור. אע"פ שהיו צריכין למדוד שלישית ההין לאיל ורביעית לכבש יכולין היו למדוד בלוגין לחצי הין ששה לוגין לשלישית ההין ארבעה לוגין לרביעית שלשה לוגין: והשקל עשרים גרה. תימה והא ב"ד גרה הו דגרה הו מעה כתרנומו עשרים גרה עשרין מעין (שמות ל) ואמר' (קדושין יא: יב.) דסלע ד' דינרים וש מעה כסף דינר הו כ"ד ואומר ר"ת דבימי חכמים הוסיפו שתות על הסלע דמעיקרא לא היה רק עשרים גרה והוסיפו עליו ד' גרה ולר"י נראה דיוחאל הוסיף ד' גרה על הסלע ולעולם המנה של חול ב"ה סלעים ושל קודש נ' אלא שבתחלה היה השקל עשרים והוסיף עליו ד' גרה וה"ק קרא והשקל שהיה תחלה עשרים גרה ומאותם שקלים יהיה לכס המנה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל והיינו ששים שקלים בין הכל ולא איירי בשקלים שניתוספו שמאותם לא היה המנה אלא חמשים כפלים של חול כשקלים שהיו קודם שהוסיף והא דנקט קרא חשבון זה ולא רצה לכלול ששים שקלים יחד אומר ר"ת לפי שהיה להן משקלות אחת שליש מנה של קודש ואחת מנה של הדיוט ואחת של רביע מנה של קודש כמו שתרנגו יונתן וסלעים עשרין מעין תלתות מניא עשרים סלעים מנא דכספא כ"ה סלעים רביעית מניא ט"ו סלעין כולוהו שיתין מנא רבא דקודשא יהא לכוון ולפי' ר"י קשיא דאין התרגום משמע כדבריו שאם יפרש תלתות מניא דהשתא הו עשרים סלעים שמקודם א"כ כמו כן יפרש מנא דכספא של חול של עכשיו הו עשרים וחמש סלעים של קודם לכן זה אינו דהו שלשים של קודם לכן ורש"י פי' בפירושו יחזקאל דמנא דכספא כ"ה סלעים מירי במנה של חול שהיה קודם משמע שרצה לומר כפי' ר"י שנשתנה מנה של חול וקשיא דלמה ליה למינטק מנה של קודם כיון ששינו אותו דאם לא היה אותו שלשה משקלות באותה שעה היה לו לכלול ששים שקלים יחד והר"ר משולם אומר דנקט קרא חשבון זה כנגד ברכת הכנים ביברכך יש ט"ו ביאר כ"ה בישא כ"ה ושמה במדרש הוא כך ויש ליתן טעם שלפי שמתבררין ישראל בתניתן שקלים עשה יחזקאל חשבון זה בשקלים: (תוספות)

ב - ז דף

מנה מאתן וארבעין הו אלא שמע מינה תלת ש"מ מנה של קדש כפול היה ושמע מינה מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות ושמע מינה שתות מלבר רב פפא בר שמואל תקין כייאל בר תלתא קפיזי אמרו ליה והא אמר שמואל אין מוסיפין על המדות יותר משתות אמר להו אנא כייאל חדתא תקיני שדריה לפומבדיתא ולא קבלוה שדריה לפאמוניא וקבלוה וקרו ליה רזו פפא (סימן אוצרי פירות אין אוצריין ואין מוציאין ואין משתכרין פעמים בביצים מתריעין) תנו רבנן אוצרי פירות ומלוי ברבית ומקטיני איפה ומפקיעי שערים עליהן הכתוב אומר [עמוס ח-ה] לאמר מתי יעבור החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעות מאזני מרמה וכתבי [עמוס ח-ז] נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם אוצרי פירות כוון מאן אמר ר' יוחנן כגון שבת יאצר פירות אבוא דשמואל מזבין להו לפירי בתרעא חרפא כתרעא חרפא שמואל בריה משהי לפירי ומזבין להו בתרעא אפלא כתרעא חרפא שלחו מתם טבא דאבא מדברא מ"ט תרעא דרווח רוח אמר רב עושה אדם את קבו אוצר תניא נמי הכי אין אוצריין פירות דברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנין וסלתות אבל תבלין כמון ופלפלין מותר במה דברים אמורים בלוקח מן השוק אבל במכניס משלו מותר ומותר לאדם לאצור פירות בארץ ישראל ג' שנים ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית ובשני בצורת אפי' קב חרובין לא יאצור מפני שמכניס מארה בשערים אמר ליה רבי יוסי בר' חנינא לפוגא שמעיה פוק אצר לי פירי שלש שנים ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית ת"ר אין מוציאין פירות מא"י דברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות ר' יהודה בן בתירא מתיר ביין מפני שמעט את התיפלה וכשם שאין מוציאין מארץ לחו"ל כך אין מוציאין מארץ ישראל לסוריא ורבי מתיר

ר"ש מנה מאתן וארבעין הו. בתמיה וכי הו המנה ששים שקלים דהיינו מאתן וארבעין דינר שהשקל ד' דינר והא ק"ל מנה כ"ה סלעים דהיינו נאה זוזי כדלמרינו (כתובות דף י.) לבתו נ' מאתים ולא למנה מנה: כפול. חמשים שקלים וחמשה שקלים המותרין הן תוספת שתות שהוסיפו על המדות. ועל המטבעות וליכא איסורא משום רווחא דתגר לל מרויח מילי דלקרתי בעגלמא הוא שלל ישמע התגר ובמילי לל שפיה לל חשו שהרי הכל ידעו שהוסיפו שתות ולל יבאו לטעות ומיהו און מוסיפין יותר משתות דליכא פסידא דתגר והכתוב לל החיר והלוי און מוסיפין פי' בעגלמא ואינו מחשבון שמע מינה תלת אלל פירוש הוא דלע"ג דש"מ דמוסיפין חסור להוסיף יותר משתות כדמפרש לקמיה דהלוי תוספת שתותא מלבר הוא על חמשה שקלים הוסיפו שש מעגלמא כוון על נ' שקלים דהיינו ה' פעמים עשרה הוסיפו עוד עשרה והו ששים אבל שתותא מלגיו זהו שתחלוק את החמשים בששה חלקים ומגיע לכל חלק שמה שקלים ודינר הוסיף אחד מששה חלקים שבתוך ה' על החמשים והו נ"ח סלעים ודינר: וש"מ שתותא מלבר. מוסיפין וכל שכן פחות וכלכל שישבדו מדות הראשונות אבל טפי און מוסיפין משום פסידא דתגר: כייאל. מדה: תלתא קפיזי. ט' לוגין דקפיזא הוא קב חסר לוג דהיינו ג' לוגין כדלמרא במסכת שבת (דף קג.) דחק קפיזא בקבא: יתר משתות. זה נוסף על חלי תרקב שלש דלתי תרקב היינו קב וחלי שהו' לוגין ואית דמפרשי קפיזא לוג תלתא קפיזי ג' לוגין דהו ליה תוספת שליש על חלי קב דלעיל דהיינו שני לוגין: והאמר שמואל כו'. ה"נ הוה מני לאקשויי והא חלי למיטעי בקב שהו' יתר רביע וללגיא קמא נמי הא חלי למיטעי בתרקב דהו י"ב לוגין וטעי איניש בכיבעא אלל משום דלמרא שמואל בהדיא קפידין מינה אבל הייא פירכא מכללל דכרייתא שמעיין לה: אנא כייאל חדתא מתקנינא. שאין בעיר הזאת מדה אחרת ליהויה תוספת ולל יבא לדי הפסד תגר וגם לל לטעות בכיבעא שאין בעיר הזאת לל חלי תרקב דליהו מוסף עליו שלש ולל תרקב דליהו פחות רביע דליהו למיטעי (כן נראה בעיני): ולל קבלוה. אע"פ שאין בעיר הזאת תרקב וחלי תרקב: רוח פפא. לשון מדה הוא באותו המלכות ואית גרסא רז פפא כלומר עלת רב פפא ולל נהירא דלוינו לשון גמרא: אורכי פירות. שקונין בשוק לאכרס למכור ביוקר וגורמיין שמתיקר השער ואיכא הפסד עניים ונראה לי דבעיר קרובה ישראל מיידי: מפקיעי שערים. מוסיפין על השער: מתי יעבור החדש ונשבירה שבר. כלומר נמכור ביוקר לשוק חדש אחר ימות הגורן

והיינו מפקיעי שערים לחדש לא מוקרי אורכי פירות: והשבת ונפתחה בר. כלומר מתי תגיע שנת השמטה ונפתחה אורכות בר והיינו אורכי פירות: להקטין. היינו מקטיני איפה: להגדיל שקל. נ"ל דהיינו מזה ברביית סגנון ע"י הולאת רביית דאי מאס להגדיל שקל ממנן ממקטיני איפה שמעת לה וממאזני מרמה שמעת נמי אונתחא משקלות: וחצי. בהריה נשבע ה' בגאון יעקב וגו': כגון שצחי אורכי פירי. כדי למכור לעניים ביוקר אבל כגון דלאכ פירי בשעת האזל ומוכרין בזול לעניים בשעת היוקר כדלקמן לע"פ גורס ויקר השער מוהר: בתרעול חרפאל. בשער המוקדם דהיינו בשעת הגורן: כי חרפאל. בזול כדי שימכרו גם הכל ויזלזל השער כל השנה: שמואל. מאלך הוא לפירי של שדותיו ומזבין להו בתרעול אפלא בעת היוקר כדתרעול חרפאל בשעת הזול ומיהו מן השוק לא היה מאלך בשעת הגורן דמ"מ מוקרי השער קלם ויאל שכו בהפסדו כן נראה בעיני ומיהו איסור ממנן ליכא: טבא דלכא מדברא. טובים מעשה האב ממעשה הבן שהאב גורם מתחלה שלל יוקר השער דכיון דרווח והחל השער רווח עוד כל השנה אבל משהוקר השער אינו יכול להזלזל מהרה: את קבו. מה שמלקט משדותיו ולישנה מעלוה נקט כלומר אותו מעט שנתן לו הקב"ה ואין איסור אלא שלל יוקר מן השוק ע"מ לאטור ומיהו לפיכך ביהו יכול לקנות אם אין לו משדותיו: ולא יכניס משלו. ומיהו ישייר לעלמו כדי הולאתו לשנה: לאטור פירות. ג' שנים לקנות בשקית לאורך שקית ושביעית ושמינית למכור לעולם פן ימותו בשביעית ובשמינית כדכע דהל מפירות שמית לא אכלי עד סוף השנה: לפוגא פוק אלך כו'. ובארכא ישראל היה קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא וכמאן דלמר במגילה (דף י.) שמעתי שמקריבין לע"פ שאין בית: מפני שמעמט טו'. דנכנס יין יאל סוד: לסוריא. דכבוש יחיד לא שמה כבוש: (דף י')

תוספות כד אין מוציאין לסוריא. פי' הקונטרס משום דקסבר כבוש יחיד לא שמה כבוש ואע"ג דלמאן דאמר שמה כבוש מצינו שהחמירו בארץ ישראל יותר מבסוריא כדאמרין בפ"ק דגיטין (דף ח. וס) המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ אף על גב דקסבר שמה כבוש כדמוכח התם מכל מקום נראה לרשב"א כפירוש הקונטרס מדקאמר כשם שאין מוציאין לחוצה לארץ כך אין בו משמע דסבר דלאו שמה כבוש מדמשווה אותה לחוצה לארץ וטעמא דלא שמה כבוש כדיליף בסופו פרשת והיה עקב כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם וגו' ויליף התם דדוקא מה שיכבשו בחוצה לארץ אחר שיכבשו כל ארץ ישראל לכם יהיה דוד לא עשה על פי ב"ד אלא מדעתו וכבש ארם נהרים וארם צובה עד שלא כבש כל ארץ ישראל ולכך קרי ליה כבוש יחיד לפי שמדעתו עשה: לסוריא. סוריא היא ארם צובה וארם נהרים ועל שם סוריא קרי ללשון ארמי סורסי כדאמרין (בראשית רבה פ' עה) אל תהי לישון סורסי קל בעיניך שהרי בתורה ובנביאים ובכתובים חלק לו כבוד בתורה דכתיב יגר שהדואט ובנביאים דכתיב כדנה תאמרן להון ובכתובים דניאל ועזרא אלמא סורסי היינו ארמי דלבן מארם נהרים היה ודניאל נמי לישון ארמי הוא דכתיב וידברו הכשדים למלך ארמית וא"ת דבסוף מרובה (ב"ק דף מג.) תניא בארץ ישראל לישון סורסי למה אלא או לישון הקודש או לישון יונית ואמר רב יוסף בבבלי לישון ארמי למה אלא או לישון הקודש או לישון סורסי למה אלא שמתחלק לכמה ענינים כעין לעז שמשתנה בכמה מדינות ותדע דאונקלוס תירגם עד הגל סהיד דגורא ולבן קרא לו יגר שהדואט: (תוספות)

א - צא דף

מהיפרכיא להיפרכיא ת"ר אין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות וסלתות אמרו עליו על ר' אלעזר בן עזריה שהיה משתכר ביין ושמן בין סבר לה כר"י בשמן באתריה דר' אלעזר בן עזריה שכיה מישהא ת"ר אין משתכרין פעמים בביצים אמר מרי בר מרי פליגי בה רב ושמואל חד אמר על חד תרי וחד אמר תגר לתגרא ת"ר מתריעין על פרקמטיא ואפי' בשבת א"ר יוחנן כגון כלי פשתן בבבלי ויין ושמן בארץ ישראל אמר רב יוסף והוא דזל וקם עשרה בשיתא ת"ר אין יוצאין מארץ לחו"ל א"כ עמדו סאתים בסלע א"ר שמעון אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח אבל בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדה סאה בסלע לא יצא וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ שנאמר [רות א-יט] ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי מאי הזאת נעמי א"ר יצחק אמרו חזיתם נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה וא"ר יצחק אותו היום שבאת רות המואביה לארץ ישראל מתה אשתו של בעז והיינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שיכבא קיימא מנו בייתה אמר רבה בר בר הונא אמר רב אבצן זה בעז מאי קמ"ל כי אידך דרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו שנאמר [שופטים יב-ט] ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוף וישפט את ישראל שבע שנים ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו ובכולן לא זימן את מנוח אמר כונא עקרה במאי פרעא לי תאנא וכולן מתו בחייו והיינו דאמרי אינשי בחיין זילדת שיתין שיתין למה ליה איכפל ואוליד חד דמשייתין זריז (סי' מלך אברהם עשר) אמר בר רבא אמר רב אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי כולן בני נחשון בן עמינדב הן מאי קמ"ל שאפי' מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחוצה לארץ ואמר רב חנן בר רבא אמר רב אמיה דאברהם אמתלאי בת כרנבו אמיה דהמן אמתלאי בת עורבתי וסימינך טמא טמא טהור טהור אמיה דדוד נצבת בת עדאל שמה אמיה דשמון צלפונית ואחתי נשיין למאי נפקא מינה לתשובת המינים ואמר רב חנן בר רבא אמר רב עשר שנים נחשב אברהם אבינו שלש בכותא ושבע בקרדו ורב דימי מנהרדעא מתני איכבא אמר רב חסדא עירא זעירא דכותא זהו אור כשדים ואמר רב חנן בר רבא אמר רב אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו אוי לו לעולם שאבד

רש"י מהיפרכיא. אחרונה של ח"י להיפרכיא ראשונה של סוריא דכיון דפנויים כל כך מותרין: אין משתכרין. לקנות יין ושמן וסלתות מבע"כ למכור בשוק אלא בעה"כ עלמנו ימכור ללריכין כמו שימכור לחנוני ומיהו לקנות חטין ולעשות פת מותר דכיון דליכא טיחחא שרי אבל למכור הדבר בעין כמו שקונה אותה מבע"כ אסור דהא בעה"כ נמי מלי מזבין ליה בלא תורח: סבר ליה כר"י בן בחירא. הלאו שיוקיר ולא יקנו ממנו: פעמים. לקמיה מפרש: צביאים. נ"ל משום דביצים אין בהם חיי נפש כל כך וגם תורה מדובה וריוח מועט הוא לעני המחזר בעיירות לקנות ביצים ולכך התיירו לו להשתכר יותר משמות: על חד תרי. מה שלקח דליני לא ימכור בשני דינרים: תגר לתגרא. אלא תגר ראשון ימכור ללריכין אבל לא לתגר אחר דיש כאן ריוח שתי פעמים לתגר ראשון ולתגר שני ומוקירין יותר מדאי אבל בשאר דברים מותר שאם יוקיר זה ימלא אחרים שימכרו בזול: מתריעין. בהפלה: על פרקמטיא שהולת. הבגדים טובים שהזלו דאין כאן הפסד לעניים אם יוקירו: והוא דזל. כל כך דקיס עשרה גדים בדמי שיתא שהזלו קרוב למחלה: אין יולאין כו'. שמפקיע עלמנו מן המנות: מתה אשתו של בעז. ולא שמעויעין אחא שהקב"ה מקדים רפואה למכה ויש לו לאדם לבטוח בהקב"ה: עד דלא שכיב שיכבא. קודם שימות המת: קיימא מנו בייתה. עומד ומזומן כבר הממונה על ביתו ועומד במקומו: אבצן. מן השופטים הוא בספר שופטים: מאי קמ"ל. מה יוקר יש בדבר ומה אנו למידין שום מזה מכאן: כדכרה בר רב הונא כו'. דקאמר שכל בניו של אבצן מהו בחייו ומדקאמר אבצן זה בעז וכתב דבעז שנשא רות ואע"פ שהיו לו עדיין בנים הרבה אשמעינן (וימות סב) שאם נשא אדם אשה נכחיהו יא אשה בזקנותו כמו שעשה אבצן דהיינו בעז לפי שהיה ירא שמה ימותו בניו מאשתו ראשונה בחייו ולא יהיה לו זכר וכתבי בדבר זרע וזרע ולעבר אל תנה ידך (קהלת יא) דמהכא נמי דרש' ליה וכדמפרש קרא טעמא כי אינך יודע אי זה יבשר הוא או זה וגו' אבל אי לא אמר בן אבצן זה בעז הוא אמרי' אבצן לא נשא אשה אחרת ובעז נמי מעולם לא היו לו אשה ובנים עד

שלקח רוח: מלא ועשירים משתאות. לשקיים בנים ובנות: לכל אחד ב' סעודות. סעודת חירוסין שהיא מלווה כדליתא בפסחים (דף מט.) וסעודת נאחזין כל שבעת ימי המשנה קרי סעודה אחת יש לשנות אחרים ואין בהן ממש: כודנא עקרה. פרדה עקרה: במאי פרעה לוי. אין לו בנים שזמין לי לסעודתו: וכוון. וכל גרם הנא ומסקנא דמלחא דרבה בר רב הונא הוא והכי קום להו: בחיידך דילדה שיתין. סופון למות: למה לך. מה בלע בלידה: איכפל. גוסב חשה אחרת: ואוליך חד דמשיתין זרין. ויינו עובד שהוליד בועז ויאל ממנו דוד מלך ישראל ואיכא דפתיך ליה בשמרון דרזין משיתין דלפון ולא נהירא כלל: ושלמון. אבי בועז כדכתיב ושלמון הוליד את בועז: ושלמון אלמוני. משמע ליה שם הגואל כדכתיב סורה קבה פה פלוני אלמוני: בני נחשון. כדכתיב ונחשון הוליד את שלמון ושלמון הוליד וגו': זכות אבות. חלומך בן נחשון שהיה נשיא וחסיד: אימיה דאברהם כו'. לפי אמונתו של יצחק ויעקב הזכירו לייסודו את לודע שם אברהם ואבג גרר נקט אימיה דהמן לפי אמונתו שזין: כריס מלחן טהורין הן ואברהם טהור עורב טמא הוא והמן נמי טמא היה: אימיה דדוד. לפי שכל אמהות של מלכים כחובות בנביאים הולך לפי שם אברהם דוד: אימיה דשמרון. משום דליידי בה קרא טובא וכתוב נמי לחבו ולחמו לא הגיד הולך לפי שם כל הדברים האלו שאלון המינים מה טעם אין אתו יודעין שמתין: ואחיה נשין. כך שמה ואבג גרר דאימיה נסבה: לתשובת המינים. שאלון לנו יותר באלו מנשים אחרות כדפרישית טעמא ואתו משיתין להן שמתו לנו הנביאים בעל פה: נחש. שחשבו נמרוד ונאגדה רחיתי דתרח אביו חשבו שביב שהיה מלך כלמיו: כחא וקרדו. מקומות הן וכל זה להודיע חיבתו של אברהם אביו: עיבא זעירא. כך שמו וזהו אור כשדים שהשגך שם אברהם אביו והרואה כריך לכרך ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה כדתנן בהרואה (ברכות דף נד.). (רש"י)

תוספות חד אמר על חד תרי. וא"ת מאי איריא ביצים אפי' שאר דברים נמי כדאמרין (לעיל דף צ.) המשתבר אל ישתכר יותר משתות ותירץ ריב"ם דמיירי אפי' טרח דהיבא דאיכא טירחא יכול להשתכר יותר משתות כדאמרין בהמפקיד (ב"מ דף מ:.) איכא טירחא דמי ברזנייתא ולרשב"א נראה דהכא מיירי אפי' בביצים שאינו לוקח מן השוק אלא מתרנגולת שבביתו דכי האי גוונא בשאר דברים שרי: אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח כו'. תימה אם אינו מוצא ליקח אפי' אלף סאה בסלע מה עשה כיון שאינו מוצא

דף - צא - ב

מנהיגו ואוי לה לספינה שאבד קברינטא **דברי הימים א כט-יא** והמתנשא לכל לראש אמר רב חנן בר רבא אמר רב אפי' ריש גרוגתא משמיא מוקמי ליה אמר רב חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה חס ושלום שאפי' מצאו סובין לא יצאו ואלא מפני מה נענשו שהיה להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו שנאמר **ישעיה נז-יג** בזעקך יצילוך קבוציך אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא מעות בזול ופירות ביוקר אבל מעות ביוקר אפי' עמדו ארבע סאין בסלע יוצאין (סימן סלע פועל חרובא טליא אמרין) דאמר ר' יוחנן נהירנא כד הוו קיימין ארבע סאין בסלע והוו נפישי נפיחי כפן בטבריא מדלית איסר ואמר רבי יוחנן נהירנא כד לא הוו מיתגרין פועליא למדנח קרתא מריח פיתא מיייתין ואמר רבי יוחנן נהירנא כד הוו בצע ינוקא חרובא והוה נגיד חוטא דדובשא על תרין דרעוהי ואמר ר' אלעזר נהירנא כד הוו נטיל עורבא בשרא ונגיד חוטא דמשחא מריש שורא ועד לארעא ואמר רבי יוחנן נהירנא כד הוו מטיילין טליא וטלייתא בשוקא כבר שית עשרה וכבר שב עשרה ולא הוו חטאן ואמר ר' יוחנן נהירנא כד הוו אמרין בי מדרשא דמודי להון נפיל בידיהון דמתרחץ עליהון דיליה דילהון: כתיב **רות א-ב/ה**

פרק שישי - המוכר פירות

דף - צב - א

מתני' המוכר פירות לחברו וזרען ולא צמחו ואפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן ר"ש בן גמליאל אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן: **גמ'** איתמר המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך וליחזי אי גברא דזבין לנכסתא לנכסתא אי לרדיא לרדיא בנברא דזבין להכי ולהכי דמי וליחזי דמי היכי נינהו לא צריכא דאייקף בישראל וקם בדמי רדיא אי הכי למאי נפקא מינה נפקא לטרחא היכי דמי

רש"י מתני' המוכר פירות. סהם ולא פירש חס לזייעה חס לזייעה: זרען. הוה חס. ולא צמחו. לא מציעה פירות דליכא דזבין לזייעה וליכא דזבין לזייעה ומלי למימר לזייעה מכרתיו לך ואין כלן מקח טעות כלל חלף חפיו זרע פשתן דרוב הפשתן הנקח בעולם לזייעה קונון אותו דכיון דליכא דזבין נמי לזייעה כדאמרין (נדרים דף

מדלית לה קול שהדי שקרי נינהו אלא רוב הנישאות בתולות יש להן קול זה הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא ת"ש המוכר עבד לחברו ונמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו לסטים מזויין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך רישא

רש"י אי דליכא. מעות מלווה למוכר לאשתלומי לוקח מיניה דמוכר דאמאי אמר רב הרי זה מקח טעות ויחזיר השור ליעבב תורח עמנו בוזי: דאמרי אינשי כו'. מקרא נפקא לן בפי"ק דבבא קמא (דף טו.) דאמר רב הונא או כסף ישלם או מיטב שקדו ואיחבייה רב נחמן לרב הונא ישיב לרבנות שזה כסף ומשני הב"ע דלית ליה מעות מלווה דלית ליה פשיטא מהו דתימא דאמרינן זיל טרח וזבין ואייתיה ליה קמ"ל: רשותך. הויש אשך אתה נטשה בו: פארי. סובין בשווייה: לא לריכא דליכא. מעות מלווה למוכר לאשתלומי לוקח מיניה פירש ר"ח דשמעין מינה דהיכא דלית ליה מעות ללוה לא יכול לדחויי למלוה לאפרועי משאר נכסים דבעו שומא חלף זוזי הוא דפרע ליה ולא דמי למאן דלית ליה זוזי דשוימי ליה בי דינא מנכסיה ויש מי שאומר היכא דליתנהו לזוזי דמי זה השור בעינייהו וריכא עיון כן פ"ח ולא נהירא לי האי לשנא בתרא כלל דמה לי הני מה לי אחריני כדפירשית מילתיה דרב הונא דלא אמרינן ישיב לרבנות שזה כסף חלף היכא דלית ליה זוזי: ורובא. דשוריים לריכא זבני: באיבורא. כגון תשע חנויות מוכרות בשר שחוטא והתאה מוכרת בשר נבילה דאמרינן בנמאלה הלך אחר הרוב: לא חזלינן בחר רובא. חלף אחר המנוחא חס יס לו שום טענה: האשה שנחלמה. וטוענת אבדתי כתובתי ח"י במקום שאין כותבין כתובה דמפרש בכתובות: בתולה נישאתי. ויש מי מנאחסי: חלמנה נשאתי. ואין לך חלף מנה: שילא. מבית אביה לבית בעלה כשנכנסה לחופה: בהינמא. קלתא דמנמנמא ביה כלתא או ראשה פרוע בשוק בשעת כניסה לחופה שכן דרך הנישאות בתולה: כתובה מנאחסי. ואע"פ שאין לה עדים מעידים על בתולה ואין יודעין אם נישאת בתולה או בעולה: כתובה מנה. דהמוליא מחבירו עליו הראיה: ורוב נשים. שעבולם שנישאות לבעל בתולה לא חלף ודאי בממונא לא חזלינן בחר רובא חלף אחר המנוחא כשומאל וקשיא לרב: ומיעוט חלמנות. וזו איכא לזמירא דמן המיעוט היא הויל ואין לה קול כדמפרש ואזי: כי איכא עדים. שילא בהינמא מאי הוי מאחר שכן עמנו אין יודעין אם נישאת בתולה או חלמנה נמאל דאין כאלו קול כלל: שהדי שקרי. ולא רחוקה יולא בהינמא: יש לה קול. מתוך שיש שמה בנישואי בתולה נזכרים בה בני אדם: איתרע לה רובא. דבתולות נישאות דרובא יש להן קול מכחיש כמו של ארתו רוב וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי המוליא מחבירו עליו הראיה: נמאל שהיה גנב. קודם לכן גונב ממנו: קוביוסטוס. גונב נפשות: הגיעו. ללוקח ואין כאלו מקח טעות: לסטים מזויין. הרוב נפשות וסופו ליהרג: או מוכתב למלכות. ליהרג: הרי שלך לפניך. דבבא קמא דבבא קמא (דף טו.) לאו פירכא היא דמצינא למימר דקימא לן כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דאית להו התם (דף ז.) דכל מילי מיטב הוא אפילו אית ליה זוזי יהיב ליה אפי' סובין ואע"ג דבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה בשאר מילי כדאמר בהכותב (כתובות דף פו (שם) דאמר רבא מאן דאית ליה ארעא זוזי ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב לבעל חוב מסלק בזוזי ולאיתתא בארעא כו' וקאמר נמי התם ודאי דאמרינן משמיה דרב נחמן האי מאן דמסיק זוזי בחבריה ואית ליה ארעא ולית ליה זוזי דא"ל זיל וטרח וזבין ואייתיה זוזי א"ל הוא תולה מעותיו בעכו"ם הוה והוא עשה שלא כהוגן לפיכך עושין לו שלא כהוגן משמע כשיש לו זוזי צריך ליתן לו זוזי ונוכל לחלק בין לוקח דהכא לבע"ח דהתם אדעתא דפרע ליה זוזי אוזיפה אבל לוקח דהכא דהוי טעות לא משלם ליה זוזי כי ליתנהו להנהו זוזי אפילו אית ליה זוזי אחריני דכשהוציא אותן מעות היה כמו מזיק מעות של תבירו והוי דינו כנזקים וה"ר חיים ב"ץ זצ"ל פירש דאפילו בע"ח אע"ג דאית ליה זוזי לא משלם ליה אלא מה שירצה דכל מילי מיטב הוא דלא עדיף מנוזקין דהא נזקין מדאורייתא מעידית מה שאין בן בע"ח והוא דהכותב ה"פ הוא תולה מעותיו בעכו"ם הוה פירוש מעיקרא כששאלו ממנו אמר שכל נכסיו של בעכו"ם הן הקרקע הן דברים אחרים ועכשיו אומר שקרקע זו שלו והלכך לפי שעשה שלא כהוגן אומרים לו שימכרנה שמא אינה שלו אלא של אחר ורוצה לפטור עצמו בממון אחרים לכך אומרים לו כיון שאתה אומר שהיא שלך מכור אותה והבא מעות והא דאמר התם לבע"ח מסלק בזוזי התם ודאי מאחר שיש לו זוזי מוטב שיתן זוזי לבע"ח מלאשה כדמסיק התם יתור משהאיש רוצה לישא כו' והכא אי איתנהו להנהו זוזי צריך להחזירם כיון שהאם מקח טעות ולא דמי להלואה דהלואה להוצאה ניתנה ומרגלא בפומיה דר"ת דג' דינים יש בבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה אלא בזוזי ואי לית ליה לא אמרינן ליה טרח ואייתיה זוזי אבל בנזקים אפילו אית ליה מצי לסלקי במאי דבעי דכל מילי מיטב הוא כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ובפועל אפילו לית ליה זוזי א"ל זיל טרח ואייתיה זוזי דתנן בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) השוכר את הפועל לעשות עמו בתנן ובקש וא"ל טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ואפילו לית ליה זוזי דהא אמר בגמרא דאיצטריך לאשמועינן דלא נימא ממרי רשותך פארי אפרע והיינו היכא דלית ליה זוזי דבעל חוב אי אית ליה זוזי לא מצי לסלקי בשאר מילי כדאיתא בהכותב. רבינו תם: ואמאי לימא הלך אחר רוב נשים כו'. וא"ת נימא דנאמן במיגו דאי בעי אמר פרעתי ועל כרחך בדליכא כתובה איירי דאי איכא כתובה ניחאי מאי דכתב בה וי"ל דאליבא דרב קיימי דאמר בשילהי הכותב (כתובות דף פט. ושם) דגט גובה עיקר כתובה גובה תוספת: וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא. ואם תאמר דתנן בפרק ב' דכתובות (דף כח. ושם) אלו נאמנין להעדי גדולין מה שראו בקטנן זכרין בעלונית שיצאה בהינמא וראשה פרוע ואמר בגמרא מאי טעמא כיון דרוב נשים בתולות נשאות גלווי מילתא בעלמא הוא והשתא לרבי היכי דמי דאית לה קול למה לי עדים כדפריך הכא ואי דלית לה קול אמאי הוי גלווי מילתא בעלמא הא איתרע לה רובא כדאמר הכא והיכי מפקי ממנוא בקטן וגדול שעמו וליכא למימר דבהך עדים קטן וגדול שעמו הוי הקול דהא פריך הכא מדליכא קלא הני שהדי שקרי נינהו ולא אמר דהנך שהדי היינו הקול ולשמואל דלא אזיל בתר רובא אתי שפיר דאע"ג דאיכא רוב גמור אכתי צריך לגלווי מילתא ויש לומר דאע"ג דאיתרע לה רובא מכל מקום רובא דרוב נשים בתולות נישאות עדיף מרוב הנישאות בתולה יש לה קול וסיגי בגלווי מילתא בעלמא: קוביוסטוס. פרש"י בכל מקום גונב נפשות והכא לא משמע הכי דמסיק דכולהו הכי איתנהו אטו כולהו גונבי נפשות נינהו ומיהו. בפ"ק דבכורות (דף ה. ושם) אין להקשות לפירוש דאמרינן גבי שקלים שאל קונטרקוס את רבן יוחנן בן זכאי משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או שאינו בקי בחשבונות היה דכיון שהשקלים היו כנגד ישראל קורא אותן כאלו גונב נפשות ונראה כפר"ח דמפרש קוביוסטוס משחק בקוביא והא דאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף צא:) דאמר ליה יעקב למלאך וכי גנב אתה או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר יש ליישב נמי לפירוש רבינו חננאל דלפי שחייב לכמה בני אדם ואין לו מה לשלם מתיירא מן יתבעוהו: לסטים מזויין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך. מכאן קשה לפ"ה שפירש בפרק אע"פ (כתובות דף נח. ושם) גבי הא דפריך אלא מעתה עבד כהן שלקחו מישראל לא יאכל בתרומה משום סימפון ומשני סימפון בעבדים ליכא דאי מאבראי הא קא חזי ליה ואי מגוואי מאי איכפת ליה למלאכה קא בעי ליה כו' מאי אמת ליסטים מזויין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו פי' וסבר וקיבל ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמר הכא דהוה מקח טעות ומפרש התם ר"ת דהנהו קלא (תוספות)

א - צא דף

מאי טעמא לאו משום דרובא הכי איתנהו לא כולהו הכי איתנהו ת"ש שור שנגח את הפרה ונמצא עובר בצהר ואינו ידוע אם עד שלא נגחה ילדה או אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה ורביע לולד ואמאי לימא הלך אחר רוב פרות רוב פרות מתעברות ויולדות והא ודאי מחמת נגיחה הפילה התם משום דמספקא לן דאיכא למימר מקמה אתא ומביעתותא הפילה ואיכא למימר מאחורה אתא ומינגח נגיחה והפילה הוי ממון המוטל בספק וכל ממון המוטל בספק חולקין לימא כתנאי שור שהיה רועה ונמצא שור הרוג בצדו אע"פ שזה מנוגח זה מנושך זה מועד לישוך אין אומרים בידוע שזה נגחו וזה נשכו רבי אחא אומר גמל האוחז בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצדו בידוע שזה הרוג סברו דרובא וחזקה כי הדדי נינהו לימא רב דאמר כו' אחא ושמואל דאמר כתנא קמא אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לתנא קמא עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא דלא אזלינן בתר חזקה אבל בתר רובא אזלינן ושמואל אמר לך אנא דאמרי אפילו לר' אחא עד כאן לא קאמר ר' אחא התם אלא דאזלינן בתר חזקה דהוה גופיה מוחזק אבל בתר רובא לא אזלינן ת"ש המוכר פירות

לחברו וזרעו ולא צמחו ואפי' זרע פשתן אינו חייב באחריותן מאי אפי' לאו אפילו זרע פשתן דרובא לזריעה זבני ואפי' לא אזלינן בתר רובא תנאי היא דתנאי המוכר פירות לחברו וזרעו ולא צמחו וזרעו אינו חייב באחריותן זרע פשתן אינו חייב באחריותן רבי יוסי אומר

ר"ש ר"ש מאי טעמא. הגיעו והלא חזן כך מוס גדול מנגב או קוביוטוס ואפי' קנה לוקח ואע"ג דלא קבל עליו מומין בפירוש: לאו משום דרובא. עבדי הכי איתנהו גנבים או קוביוטוסין ולדעת בן קנאו הלוקח וכמי שקבל עליו דמי אלמא בממונא אזלינן בתר רובא והשאל לשמואל דכיון דלא חזיל בתר רובא כפלגא ופלגא דמי וא"כ אמאי הגיעו הכי לא היה יודע הלוקח שהיה בו מוס זה והסא לוקח אעבד שפירא יהב זוזי כדלמאר נמי לקמן אפירי שפירי יהב זוזי ומוס מטבול כל מקח וממכר היכא דלא נודע ללוקח: ומשני לא כוליה הכי איתנהו. גנבים וכמאן דלמאר ליה מוכר בהדיא דמי שהרי יודע לוקח שהוא גנב: וגמלא עובדה בלדה. ואין יודע לב"ד ולא עדים יודעין אבל הם יודעין דלא קתני ואינו יודע והכי אמרינן בשנים אוחזין (ב"מ דף ב:): ולכרה בר רב הונא דלמאר אמר סומכוס אפילו כרי וכרי כו': אם עד שלא נגחה. השור ילדה ופטור בעל השור: משלם. בעל השור: חלי נזק לפרה. לשור הם משלם חלי נזק: ורביע נזק לולד. משום דחלי נזק דולד הוא ממונ המוטל בספק וחולקין ואלבידא דסומכוס מוקמינן לה ההם ולכרי קפידין ואמאי חשיב ליה ממונ המוטל בספק אלבידא דכרי דלזילא בממונא בתר רובא לימא הלך אחר רוב פרות שזולדוהו בן קיימא ואין מפילות ופרה זו מן הרובא היתה והיה לה לילד בן קיימא כרוב פרות דלמלא והלכך דמי קלמאר סומכוס חולקין דהוי ממונ המוטל בספק ומיהו בדשמואל מודי השור חלי נזק לולד אלף ודלוי רובא בממונא לאו כלום הוא אלף כי פלגא ופלגא דמי והלכך קלמאר סומכוס חולקין דהוי ממונ המוטל בספק ומיהו בדשמואל מודי סומכוס דלמרינן המוליא מחבירו עליו הראיה שהרי לא נולד ספק במעשה כי הכא דכפרישית לעיל שהרי הדבר ידוע היאך היה המכר ולא הוא ממונ המוטל בספק אלף כשנולד ספק בדבר שאין ידוע היאך היה המעשה: ומשני ההם משום דמספקא לן כו'. כלומר לעולם בממונ הלך אחר הרוב וההם היינו טעמא דחשיב ליה ממונ המוטל בספק משום דכי נמי אזלינן בתר רובא אכתי איכא ספיקא בהך נגיחה שור למפרייה לבידא למימאר מקמה כנגד פניה אהא השור ונגחה ומחמת ביעותה קודם נגיחה הפילה שכן דרך להפיל מחמת פחד כמו מחמת נגיחה ממש וק"ל (ב"ק דף נו). המבעית חבירו פטור מדיני אדם וכ"ש בהמתה המבעתה לבהמת חבירו דגרמא בניזקין פטור: מאחוריה. ליכא ביעותה דלא לא חזיא ועד דנגח לה אינה מפלת והלכך איכא למימאר הכי ויכא למימאר הכי הוא ממונ המוטל בספק וחולקין: שור שהיה רועה וגמלא שור כו'. ולא גרסי' על גב הנהר וכתוספתא לא גרסי' ליה ופירוש חינוקות היה והאי דנקט שהיה רועה משום דדרך שורים הרבה להיות לשם ואיכא לספוקי בשורים טובא: שה. המת מנוגה: אין אומרים כו'. דרכנו לא אזלי בתר אומדנא ואפי' ממונ המוטל בספק לא הוי לשלומי פלגא דמאן לימא לן שזה נגחו הואיל ואיכא שורים אחרים ולא דמי לשור שנגח את הפרה וגמלא עובדה בלדה ואין לנו יודעין אם נגח את הולד אם לאו ואפי' המיידינן ליה פלגא דההם היינו טעמא שהרי רואין שנגח את הפרה והעמד פרה על חזקה והשתא הוא ילדה בשעה שאנו מולאין עובדה בלדה: וכי אהא אומר כו'. בתר אומדנא איזל דיני ממונות והכי אמרינן בסנהדרין שפרק אחד דיני ממונות: גמל האוחר. עבוק בהשמיש רביעה דלמרינן בכבורות (דף ה). לגבי השמיש גמל אחר כנגד אחר והסא בהמות בשעת השמיש משתגעות ומזין זכרים את זה (כך שמעתיא מרבינו זקני מ"ב) ואיכא דלמרי אחר כמו נזר וכל נהירא: בידוע שזה הרגו. דמחזק הוא בשעת רביעה לבהות וכ"ש בשור המועד ליגח שנגח כבר שלם פעמים ורבותא נקט גמל אחר אע"פ שמעולם לא נגח ונשך: וחזקה. דהאי שור המחזק ליגח: כי הדדי נינהו. דמאן דלזיל בממונא בתר חזקה איזל נמי בתר רובא: בתר רובא אזלינן. דרובא עדיף מחזקה ואיכא למימאר דרוב שורים שבעולם נגחוהו ולכך פטור: דהוא גופיה מחזק. וכיון דהוא עומד בלדו אזלינן בתר אומדנא אבל בתר רובא דליהיה קמן לא אזלינן: ה"ש. ממתיני המוכר פירות לחבירו כו' ומשום דליטריד לשנויי תנאי היא אקדמיה להאי לימא כתנאי דלעיל מקמי האי ה"ש: מאי לאו האי. דקתני אפילו היינו רבותיה דלע"ג דרוב פשתן הנלקח בשוק לזריעה קונין אותו ואפי' לא אזלינן בתר רובא וקשיא לרב ולכא לתרואי דהאי תנא בתר רובא דליגסי איזל כדלקמן ולא בתר רוב זריעה שרוב בני אדם לוקחין פשתן לדברים אחרים למאכל ולרפואה והלכך אינו חייב באחריותן דלזלינן בתר רוב לוקחין והכי קתני אפילו זרע פשתן דסד"ל נזיל בתר רובא דזריעה וניחייב באחריותן אפי' אינו חייב דלזלינן בתר רובא דליגסי וכל כפיכא לרב למימאר הכי דאם איתא דרובא דליגסי תשוב רוב רובא דזריעה כמאן דליהיה לא הוי ליה למיתני אפי' דממאי תיסק אדעתהן למיזל בתר רובא דזריעה טפי מרובא דליגסי דליהני אפילו אלף ודלוי הכי קתני אפילו זרע פשתן שהיה לנו לחייבו מן הדיו משום דרובא דזריעה שהוא רוב גמור אפי' אינו חייב בדממונא לא אזלינן בתר רובא ומיהו אם לא מפני שמואל תנאים דפליגי בדבר ושמואל גמלא הוה ליה לשנויי ע"י הדחק תנא דמתניתין איזל בתר רובא דליגסי אבל כיון דלשכח תנאי ניחא ליה טפי לאוקומה כתנאי: המוכר פירות לחבירו ולא כמחו. כגון זרעוני גינה כו' ולי נראה דלא גרסינן כלל בהך כתיבתא המוכר פירות לחבירו ולא כמחו ויש כתיבתא דוגמתה בתוספתא (ר"פ ו) דקתני המוכר לחבירו זרעוני גינה שאין נאכלין כו' זרע גינה שאין נאכלין כלל חייב באחריותן אבל זרע פשתן דנאכל קתא לעולם אינו חייב בשמואל: (ר"ש י"ז)

תוספות אית להו וכיון דלא יצא הקול מילתא דלא שכיחא היא ולא חיישינן להכי והא דאמר בהמגרש (גיטין דף פו. ושם) אתקין רב יהודה בשטרא דעבדי עבדא דנן מוצדק ופסיר ועסיר מכל עירווי מלבא ומלכתא כלומר אינו מוכתב למלכות אפי' לא כתב הוי מקח טעות כדאמר הבא אלא אתקין רב יהודה משום שפירא דשטרא. ר"ת: איכא למימאר מקמה אתא דמביעותתא הפילה. וסמוך מיעוטא דמפילות למיעוט דמביעותתא הפילה ואיתרע לה רובא דרוב מתעברות ויולדות והא מחמת נגיחה הפילה והוה מחצה על מחצה: רבי אחא אומר גמל האוחר בין הגמלים. הא דנקט גמל ולא נקט שור דאירי ביה ת"ק רבותא אשמעינן דאפי' גמל שצנעו בתשמישו תלינן ביה כיון שבעט בשעה שאוחר והא דאמר בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כד: ושם) והכי מיעדי ליה דא"ל תורא נגחנא אית לך בבקרד איבעי לך לנטורי כולי בקרד וכשיגח רביעית הוי מועד דתלינן ביה כל הנגיחות אומר ר"י דהיינו כרבי אחא אי נמי אפילו כרבן ומיירי שבנגיחה רביעית נודע הדבר ע"י עדים שאותו עצמו היה שנגח שלש נגיחות והא דתנן בהמניח (שם דף לה:): זה אומר מועד הזיק זה אומר תם הזיק כו' מודה רבי אחא שיש לתלות בתם כמו במועד כיון שגם התם רודף ואמרינן המע"ה:

ב - צג דף

נותן לו דמי זרע אמרו לו הרבה לוקחין אותו לדברים אחרים מאן תנאי אילמא רבי יוסי ואמרו לו תרוייהו בתר רובא אזלי מר אזיל בתר רובא דאינשי ומר אזיל בתר רובא דזריעה אלא אי תנא קמא ור' יוסי אי ת"ק ואמרו לו ת"ר מהו נותן לו דמי זרע ולא הוצאה ויש אומרים אף הוצאה מאן יש אומרים אמר רב חסדא רשב"ג היא הי רבן שמעון בן גמליאל אילמא רשב"ג דמתני' דתנן המוכר פירות לחבירו וזרעו ולא צמחו ואפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן (הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן) אימא סיפא רשב"ג אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן ת"ק נמי הכי קאמר זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריותן הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן אלא לאו הוצאה איכא בינייהו מר סבר דמי זרע ומ"ס אף הוצאה ממאי דלמא איפכא הא לא

קשיא כל תנא בתרא לטפויי מילתא קא אתי דלמא כולה רשב"ג היא וחסורי מחסרא והכי קתני המוכר פירות לחבירו וזרען ולא צמחו אפילו זרע פשתן אינו חייב באחריות (הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריות) דברי רשב"ג שרשב"ג אומר (זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריות) הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריות אלא הא רבן שמעון בן גמליאל דתניא המוליד חטין לטחון ולא לתתן ועשאן סובין או מורסן קמח לנחתום ואפאו פת ניפולין בהמה לטבח וניבלה חייב מפני שהוא בנושא שרשב"ג אומר נותן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר מנהג גדול היה בירושלים המוסר שעודה לחברו וקלקלה נותן לו דמי בשתו ודמי בושת אורחיו עוד מנהג גדול היה בירושלים מפה פרוסה על גבי הפתח כל זמן שמפה פרוסה אורחין נכנסין ונשתלקה המפה אין האורחין נכנסין: **מתני'** המוכר פירות לחבירו הרי זה מקבל עליו רובע טונפת לסאה תאנים מקבל עליו עשר מתולעות למאה מרתף

של יין מקבל עליו עשר קוססות למאה קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסות למאה: **גמ'** תאני רב קטינא רובע קטנית לסאה ועפרורית לא והאמר רב בר חייה קטוספאה משמיה דרבה בורר צרור מגרנו של חברו

רש"י נותן לו דמי זרע. שרוב פשתן שבעולם נזרע: אמרו לו. אינו חייב באחריותו שהרבה בני אדם לוקחין לדברים אחרים למאכל ולפרוזה וכנגד אדם אחד שקנה י' סאין לזרעיה י' סאה בני אדם שקונין מיהת סאה אחת למאכל ולפרוזה ובהרוב לוקחין אזולין ורבי יוסי בטר רובא דזרעיה אזול שהיהוה הקונה לזרעיה קונה יותר ממאה הקונין למאכל ולפרוזה ומיהת ת"ק ד' יוסי היינו טעמיה דודאי בטר רובא דזרעיה הוא לן למיזל כו' יוסי ולחייבו אלא שאין הולכין במזון אחר הרוב דאי לא תימא הכי אלא אזול נמי בטר רובא דזרעיה א"כ כן מאי איכא בין תנא קמא לתנא דר' יוסי ואמרו לו: אילימא ר' יוסי מחייב כרב דלזול בטר רובא דאמרו לו פטרי כשמואל ללא חייב לרובא: הא תרתייהו בטר רובא אזול. דלפילו תנא דאמרו לו סבירא ליה כרב והאי דפטרי היינו טעמא דלזול בטר רובא דזרעיה כדמפרש טעמא דרבה לוקחין אותו כו': ה"ג אלא אי תנא קמא ור' יוסי אי ת"ק ואמרו לו: מהו נותן לו. המוכר זרעוני גינה שאין נאכלין דאמרינן חייב באחריותו מה ישלם מוכר לזוכה: דמי זרע. ולא דמי יציאה דגרמא בעלמא הוא ופטור: אף הולאה. יציאת חרישה ושכר פועלים ונראה בעיני דקנסא הוא: ומ"ם אף הולאה. והכי קתני רשב"ג אומר זרעוני גינה שאין נאכלין חייב בכל אחריותו אפילו יציאה: דרשב"ג לא מחייב אלא דמי זרע ומנלן דהא רשב"ג היא אימא רבנן היא ותנא קמא דברייתא היא הינו רשב"ג: הא לא קשיא. אם אין קשיא אחרת זו אינה קשיא וכל היכא דאיכא פירכא אחריתי קאמר גמרא הא לא קשיא: וחסורי מחסרה כו'. אין זה תירוץ דחוק כו' דעוב לנו לחסרה מעט כדרך משנה שמדברת בקולר ולא נימא יציאה איכא בינייהו דהא לא משמע ממחמתיו מידי אלא על ידי דוחק דמשמע דרשב"ג הינו ת"ק והלכך טוב לפרש דכולה רבן שמעון היא כדמשמע מתני' דרשב"ג הינו ת"ק ונראה בעיני דה"ג דלמא כולה רשב"ג היא והכי קאמר המוכר פירות לחבירו ולא נמחו אפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותו שרשב"ג אומר זרעוני גינה שאין נאכלין חייב באחריותו הא נאכלין אין חייב באחריותו אלא הא ר' שמעון בן גמליאל דתניא כו': לתתן. במי: מורסן. היא הקליפה העליונה שמוציאין מחטין הכותשין במכתשה: סובין. כשטוחנין בסין ולא דהק נשאר בנפה והוא סובין: ניפולין. שטפל פחיתו: מפני שהיא כנושא שכר. בהגוזל קמא מתרינן אימא מפני שהיא נושא שכר אבל בחנם פטור אם אומן הוא כדאמרינן התם זיל אייתי רחיה דמומחית לתרגולי ואיפטרך וכן הלכה לדומן ששכר חייב בחנם פטור כדאמר רבי יוחנן התם: דמי בשתו. שזימן אורחיו ואין לו מה יאכילם וכל שכן יציאה דחסריה ממונא ומיהו לית הלכתא אלא כרבנן דפטרי מבשת דגרמא הוא והא ליכא למימר דמדהשתא נוקי מתניתין דביציאה פליגי כי היכי דמיפליגי בהך ברייתא וליהוי הלכה כרשב"ג במשנתו הא לא אמרינן דרבי שסתם המשנה לא בעי לאוקומי מתניתין כרשב"ג ביציאה ללא ס"ל כרשב"ג אלא כולה מתניתין רבן שמעון בן גמליאל היא כדאמר לעיל וביציאה לא איירי מידי כן נראה בעיני דמהיכא תיתי דביציאה פליגי במתניתין וניהוי הלכה ביציאה כש אומרים מאחר דאיכא לאוקומי כולה כרשב"ג ולא איירי ביציאה כלל: אורחין נכנסין. ותקנה טובה היא לקבלת אורחין שידעו כי הם יאכלו וילכו עם לאכול: מתני' המוכר פירות. תבואה: הרי זה. הלוקה: מקבל עליו רובע. הקב של טונפת לכל סאה דסתם תבואה דרבה להיות כה רובע טונפת אבל יותר מרובע לא כדמפרש טעמא בגמרא אי משום דינא אי משום קנסא: מחולעות. דאורחיהו בהכי והוא הדין אחת לעשר: מרתף של יין. ויש בו חביות הרבה: קוססות. יין רע כלומר עקר חביות של יין רע דסתם מזה חביות אורחיהו בעשר קוססות ומחיל אינוס ובגמרא מוקי לה כדאמר ליה מרתף זה של יין אמי מוכר לך. קוססות נראה לי כמו פריה יקוסם ויכח דחוקאל (יז). קנקנים. כדים: כשרון. בלוחו המלכות: פיטסות. כדים רעים ובגמרא מפרש לה: גמ' תני רב קטינא. הא רובע טונפת דמתניתין לאו בעפרורית מיידי דעפרורית רובע לא מחיל אינוס אלא רובע קטנית לסאה של תבואה: ועפרורית לא. בתמיה: לאור. היינו עפרורית: (רש"י)

תוספות מאן יש אומרים רשב"ג. אע"ג דקיימא לן דיש אומרים היינו ר' נתן כדאמר בסוף הוריות (דף יג:) דאסיקו ליה לר' נתן יש אומרים הכא קבלה היתה בידן דהאי יש אומרים רשב"ג וכן בפרק חזקת הבתים (לעיל דף לו:) גבי גיר דקאמר מאן יש אומרים רבי אחא וברפך קמא (שם דף טו: ושם) פליגי יש אומרים ור' נתן גבי איוב: חייב מפני שהוא בנושא שכר. בהגוזל קמא (ב"ק דף צט: ושם) מגיה וקאמר אימא מפני שהוא נושא שכר דפריך מינה לר' יוחנן דאמר התם טבח אומן שקלקל פטור כיון דעביד בחנם ואם תאמר ומעיקרא דס"ד דמיירי הך ברייתא בחנם למה היה לו להיות בנושא שכר ויש לומר משום דמריבין מפצע לחייב אדם המזיק על אונס כרצון אע"ג דלאו בכל אונס חייב כדאמר בהמניח (שם דף כז: ושם) דבאפלה ובקרבן זוית פטור משום דאונס הוא ואמר נמי טבחה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול וגבי בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון תנן בהמניח (שם דף לב. ושם) דאם עמד פטור ובירושלמי נמי מוקי הא דאדם מועד לעולם בין ער בין ישן כשקדמו כלים: אבל קדם הוא וישן ואח"כ העמידו כלים אצלו ושרבן פטור וטבח אומן נמי שקלקל קאמר ר' יוחנן שפטור מ"מ אונס שקרוב לפשיעה כעין אבידה חשיב ליה בהשואל (ב"מ דף צד:) קרוב לפשיעה ואדם המזיק חייב והוא ס"ד טבח אומן שקלקל הוי כעין אבידה וחייב כמו נושא שכר ומשני אימא מפני שהוא נושא שכר אבל בחנם פטור והוי כעין גניבה שקרובה לאונס ופטור בה אדם המזיק דאע"ג דשומר שכר חייב והכי נמי אמר בפרק השוכר את האומנין (שם דף פב: ושם) דנתן המעביר חבית ממקום למקום ונתקל ושרה שומר חנם ישבע ונושא שכר ישלם אלמא אע"ג דבשכר חייב בחנם פטור אע"ג דהוי אדם המזיק והיינו משום דאונס שהוא כעין גניבה פטור: (תוספות)

א - צד דף

נותן לו דמי חטין קטנית רובע עפרורית פחות מרובע ועפרורית רובע לא והא תניא המוכר פירות לחברו חטין מקבל עליו רובע קטנית לסאה שעורים מקבל עליו רובע נישובת לסאה עדשים מקבל עליו רובע עפרורית לסאה מאי לאו הוא הדין לחטים ולשעורין שאני עדשים דמיעקר עקרי להו אלא טעמא דעדשים דמיעקר עקרי להו אבל חטי ושערי לא תפשוט מינה חטי ושערי דעפרורית לא מקבל לעולם חטי ושערי מקבל עפרורית עדשים איצטריכא ליה דסלקא דעתך אמינא כיון דמיעקר עקרי להו יותר מרובע נמי לקבל קא משמע לן אמר רב הונא אם בא לנפות מנפה את כולו אמרי לה דינא ואמרי לה קנסא אמרי לה דינא מאן דהייב זוזי אפירי שפירי יהיב רובע לא טרח איניש יותר מרובע טרח איניש וכיון דטרח טרח בכליה ואמרי לה קנסא רובע שכיח יותר לא שכיח ואיהו

הוא דעריב וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה (סימן כל תרי שטרי דראבין בר רב נחמן אונאה וקבלנותא) מיתבי כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעט סברוה דרובע דכלאים כיותר מרובע דהכא וקא תני ימעט לא רובע דכלאים כי רובע דהכא דמי אי הכי אמאי ימעט משום חומרא דכלאים אי הכי

ר"ש נותן לו דמי חטין. שהרי הפחיתו במדה דלחיה הוא מזבין ליה עם החטין דעפרורית מקבל לוקח אצל לחזור ולכרוב אינו יכול להשתא עושה עולה בידים וכתבי (ויקרא יט) לא העשו עול וגם לוקח לא מחיל אלא מה שנתערב מעלמו עם התבואה בע"ב של מוכר וכשבורר הכרוב ומשליך חוץ הזיק בידים הוא שאותן כרובות היו לו שזין כמו חטין וא"כ לא חשיבי ליה הזיק גמור דמ"מ הן גופן אינן שזין כלום ליחייב מיהא משום דינא דגרמי כגון האורף שטרותיו של חבירו והמקדש בכרם האורע כלאים בשדה חבירו דבההיא שעתא קגזיל ליה מיד ממונו אע"פ שאינו ניכר להא פסקוין הלכתא בב"ב (דף ק.) וכר"מ דלאין דינא דגרמי ואמרינן נמי התם הוא עובדא וכפיהו רפרס לרב אשי ואגבייה כי כשורא לללמי וגרמא בנזקין דקוי"ל דפטור היינו כגון שולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן שההזיק ניכר אצל אינו עושה אותו בידים אלא גורם עכשיו שיפא הזיק ממילא לאחר זמן אצל דינא דגרמי בידים הוא מזיק אלא שאין ההזיק ניכר: ומשני קטנית מקבל עליו רובע. כהני רב קטיןא אצל עפרורית פחות מרובע משהו הוא דמקבל אצל רובע בעפרורית כיתר מרובע בקטנית לא מקבל: חטין מקבל עליו כו'. כלומר אם חטין מוכר לו מקבל עליו לוקח כו' קטנית אורחיה לגלל בחטין וניטובת בשעורים ועפרורית בעדשים. ניטובת קש שניזרה בניטובת: מאי לאו הוא הדין לחטין ושעורין. דמקבל עליו רובע עפרורית והאי דקתני לה גבי עדשים אורחיה דמילתא קתני שמיני טופת הללו ממוין זה בכה זה בכה: דמיעקר עקרי להו. ולא קוראין הלכך שכיח בהו עפרורית טפי: אלא טעמא כו'. כלומר כיון דלמרת דמיעקר עקרי להו והלכך שכיח בהו עפרורית טובא א"כ דוקא נקט בעדשים רובע עפרורית משום דשכיח בהו אצל חטין ושעורין אין לומר רובע עפרורית דהא לא שכיח כ"כ תפשוט מהא סיוע לדברך שהיית מהרץ עפרורית פחות מרובע דהא איתא דה"ה לחטין ושעורין לוקח רובע עפרורית בחטין ואנא אמיןא כ"כ בעדשים: לעולם. אימא לחטין ושעורין מקבל רובע עפרורית ודקשיא לך ליתנייה גבי חטין וכ"כ בעדשים בעדשים איתריכא ליה כו': אמר רב אונא א"כ באל. לוקח להפקיד בטופת נדראה בעיניו שיש בו טופת יותר מרובע ואל לוקח לנפוחו ולעתא אם יש קש יותר מרובע וגמלא בו יותר: מנפה את כולו. ויחזיר לו המוכר חטין כנגדן או מעות ולא יאמר רובע כבר מחלה והמוחר אשכס לך: אפירי שפירי יחיב. ללא מחיל טופת כלל אלא מפני שטורח הוא לנפוחו בשביל דבר מועט והלכך כי ליכא אלא רובע לא טרח לוקח לנפוחו דכי אמר ליה מוכר ללוקח אני אומר שפירות יפין הן ואם תאמר אינן יפין או טרח ונפה אותם או אייתי ראה כמה יש טופת ואשכס לך ובשביל רובע לא טרח לילא שכרו בהפסד טרחו אצל כי איכא יותר מרובע טרח לוקח לנפוחו וכיון דהתחיל לטרוח ונפח את כולו דלדבר קל הוא לגמור הגיפו מאחר שהתחיל הלכך לא מחיל ומיהו היכא דליכא אלא רובע אם בל נפוחו הרי בטלה דעתו ופטור מוכר: ואמרי לה קנסא. דמן הדין אפי' טפי מרובע מחיל אינן אפירי ולאחור שפירי מכל וכל יחיב לוקח וזו שידוע הוא דלדך תבואה להיות זה טופת ומחיל הלכך רובע לא קניס דהא שכיח וליכא למימר דערוצי עריב בידים אצל יתר מרובע לא שכיח תבואה ואיכא למימר דלחיה המוכר הוא דעריב בידים וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה דלחיה למימד כוליה עירב ונפקא מינה דלא ידעינן ביה ללא עריב אפי' טפי מרובע הוא מחילה וקנה לוקח והיינו דליכא בין דינא דקנסא: מיתבי. אלישנא קמא דלמרי ליה דינא דקנסא: ולא קנסא: כל סאה. תבואה שיש בה רובע הקב ממין אחר ימעט ללא ליהו רובע ואח"כ יזרעו וכן פי' רבינו הנחלל א"כ יזרעו אלא שכל נשקרו עדיין ימעט אצל אם נשקרו אין להם עוד תקנה שכבר נאסרו בהשקרה כדנפקא לן בפסחים בפרק כל שעה (דף כה.) מהמללחה והזרע זרוע מעיקרו בהשקרה ובספרי נמי תניא לה בהדיא התבואה משתקרי: סברה דרובע דכלאים. האוסר התבואה משום כלאים חזק הוא מן התורה ולא בטיל כי היכי דחשיב יותר מרובע טופת לגבי מכירה ללא בטיל והוא הדין פחות מרובע דכלאים בטל כרובע טופת: וקתני ימעט. ויעמידנו על שיעור הבטל דהיינו פחות מרובע ואע"כ דלחוסר כלאים חמור הוא שאין ב"ד יכולין להפקיע איסור אפי' לא מחמירין ביה למימר דכיון דטרח לטרוח בכוליה לנפוחו כולו כ"כ גבי מכירה דקול שהרי ב"ד יכולין להפקיע ממון של זה לחבירו דהוה להו למימר ימעט ויעמידנו על שיעור הבטל דהיינו רובע ואע"כ דלחפירי שפירי יחיב אינן זוזי ובטפי מרובע עביד דטרח בכוליה ולא מחיל אפי' כיון דרובע מחיל אינן בטפי מרובע נמי יעמידנו על רובע ולא ינפה את כולו וקשיא לרב אונא דלמר מנפה את כולו ומיהו הוא מלי' לתרוצי ללא דמי טעם דטופת לטעם דכלאים כל כך דהתם במחילה תליא מילתא דרובע מחיל אינן משום טרחא אצל יותר מרובע לא מחיל אינן אפי' פחות מרובע שבו נקל לו לטרוח ככולו מאחר שמתחיל אלא דעדיפא מינה קמתרץ ליה: כרובע דהכא דמי. דשניהו בטלון מן הדין והלכך די במיעוט דהא אפי' מיעוט לא הוא כריד דהא בטיל אלא חומרא בעלמא הוא כדמפרש ואזיל אצל יותר מרובע דכלאים אימא לך שאם בל למעט ממעט את כולו: אי הכי. דמשום חומרא דכלאים ממעט ולא מן הדין: (ר"ש)

תוספות נותן לו דמי חטין. פי' ריב"ם דהיינו כו"ש דאמר (ב"ב צח:) דבר הגורם לממון כממון דמי דמחייב בגזל חמץ ועבר עליו הפסח [ובא אחר ושרפן] ולר"י נראה דאני אפי' כרבנן דהתם ודאי לאו כממון דמי שאינו שוה לשום אדם כלום אלא. לגזילה ליפטר בו אבל הכא הוי כאילו גזל חטין עצמן שהוא מוכר צרורות לכל אדם כמו חטין ולא דמי לשורף שטרותיו של חבירו דהתם ניירא בעלמא הוא דקלא ליה ולא את החוב: סאה שיש בה רובע ימעט. פי' ר"ש ימעט ואח"כ יזרעו א"כ אם זרעו ולא נשקרו עדיין ימעט אבל אם נשקרו אין להם תקנה שכבר נשקרו ונאסרו בהשקרה ואין נראה דלשון ימעט משמע שכבר נשקרו ו' יוסי נמי דקאמר יבור משום דמיתזי כמקיים כלאים וקודם שנזרעו לא מיתזי כמקיים כלאים ועוד דבפרק קמא דמ"ק (דף ו. ושם) מיתזי לה בהדיא על זרעים המחבורים אלא דנראה דמיתזי הכא במחבורים לקרקע ומה שפירש דאם נשקרו אין להם תקנה אגב חורפיה לא עיין דלא אמר הכי פרק כל שעה (פסחים דף כה.) אלא גבי כלאי הכרם אבל כלאי זרעים מותרין הן באכילה ובהנאה כדמשמע פרק כל הבשר (חולין דף קטו.) דפריך אלא מעתה כלאי זרעים ליתסרו דהא כל שתיעבתי לך הוא ומשני מה בהמתך היוצא ממנה מותר אף שדך כן ואלישנא דקנסא פריך דקתני ימעט ולא קניסין פחות מרובע אטו רובע אבל אלישנא דדינא לא מצי פריך דלא דמי דהתם משום דטפי מרובע לא מחיל כו' כדפירש ר"ש גופיה דה"מ לשנויי הכי ומיהו יש ליישב דפריך נמי אלישנא דדינא שפיר דכל שדרך בני אדם להסיר כלאים הוי אם לא הסירם ולכן הואיל ודרך בני אדם כשבאין לנפות מנפין הכל בכלאים נמי ליהו כלאים עד שישיר הכל מכל מקום ללישנא דקנסא מיושב טפי והוי מצי לשנויי דסבר כו' יוסי דאמר יבור אלא רוצה להעמיד דברי הכל:

ב **צד** **דף**

אימא סיפא רבי יוסי אומר יבור אי אמרת בשלמא כיותר מרובע טופת דמי בהא קא מיפלגי ת"ק סבר לא קניסין התיירא אטו איסורא ור' יוסי סבר קניסין אלא אי אמרת כרובע דמי אמאי יבור התם היינו טעמא דר' יוסי משום דמיתזי כי מקיים כלאים ת"ש שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה זה מנה וזה מאתים זה אומר מאתים שלי זה אומר מאתים שלי נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו הכי השתא התם ודאי מנה למר ומנה למר הכא מי יימר דלאו כוליה ערובי עריב ת"ש מסיפא א"כ יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו הכי השתא התם ודאי איכא רמאי הכא מי יימר דערובי עריב ת"ש שטר שיש בו רביע קניסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרביע דברי ר"מ הכי השתא התם משעת כתיבה הוא דעבד ליה שומא הכא מי

יימר דערורי עריב ת"ש מסיפא וחכ"א גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית הכי השתא התם ודאי קרנא דהתירא הוא הכא מי יימר דכוליה לא ערובי עריב ת"ש דתני רבין בר ר"נ לא את המותר בלבד הוא מחזיר אלא מחזיר לו את כל הרבעין כולן אלמא היבא דבעי אהדורי כולה מהדר הכי השתא

רפ"ו אימא סיפא ר' יוסי אומר יבור. יכור את הכל: אי אמרה בשלמה. דרובע דכלאים כיתר מרובע דטנופה דמי והאי ימעט מן הקין הוא היינו דלחא ר' יוסי למימר יכור את הכל וס"ל כרב הונא דלמחר אס בל לנפוח מנפה את כולן אבל כיון דאוקמת דמן התורה אפי' מיעוט אינו כריך אלא חומרלא הוא אמאי אהא רבי יוסי להסוף חומרלא אחרת על זו ולמימר יבור ואיכא פריש דכתוב בהו ת"ש מסיפא ולסויעו לרב הונא קאתי: משום דמיחזי כמקיים כלאים. מאחר שמתחיל למעט ומניח מקלתן ומיחזי כאלו מטייל אותן בידים וזרעו במתכוין ואי כבר נזרעו בקרקע ויכיר קלת ושייר קלת נראה כמקיים בקרקע כלאים ונפקא לן מקרא במ"ק ובתורה כהניס דלוקה: שנים שהפקידו. אלושנא דקנסא פריך שמע מינה לא קנסינו אמותר וה"ו אמאי קנסוהו רבנן דכוליה אלא במוחר רובע: מי יימר דלחא כוליה כו'. דכיון דרגלים לדבר דעריב זו בידים דהאיכא יוחר מרובע איכא למימר דכוליה עריב: מה הפסיד הרמאי. לא יבא להודות דלא לא מספיד מידי ולסויעו קאתי: מי יימר דעריב עריב. כלל: שיש בו רבית. פלוני הוא מפלוני מנה במתאים עד זמן פלוני: התם משעת כתיבה. קעבר המלוה אלא תשימון עליו נשך דמהכא נפקא לן בפ' איזהו נשך: ה"ש דתני רבין כו'. לקמן בפ' בית כור חנו בית כור עפר אני מוכר כך מדה בחבל כו' ואם אמר לו הן חסר הן יתר אפילו פחות רובע לסאה אלא רובע דהיינו ל' רבעים לבית כור דהו' ל' סאין יתר מיכן יעשה חשבון ויחזיר לו כיון דאיכא מותר מרובע ודמי רבין בגמ' לא את המותר של רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו אלא את כל הרבעים כולן כל ל' רבעים של בית כור ומותרותיהם הכל מחזיר דהיא דבא לשלם משלם את כולו ולעיל נמי היבא דבא לנפוח מנפה את כולו ומסייעא לרב הונא ולסיפא קמא דלמרי לה דינא קמסייעא דהכא והתם חד טעם הוא דרובע מחיל אנוש אבל כי איכא טפי מרובע הו' דבר חשוב ולא מחיל מדי: הכי השתא. התם גבי בית כור עפר מדה בחבל אני מוכר כך בדיון הוא דמחזיר לו את כל הרבעים דמעיקרא לא לקני ליה מוכר מידי בייחוד על מדה החבל אלא משום דלמחר ליה חסר הן יתר אבל מסתמא לא היה קני יתר על הבית כור ואפי' כל שהוא הלכך כיון דאיכא דבר גדול כל כך יתר מרובע לסאה לא היה מחילה כלל דקרקע חשוב הוא בפני עצמו ולהכי אמרי מלאי דל"ל בית כור והאי דקאמר ליה הן חסר הן יתר מיהו להכי אהני דלא לא היה יתר על המדה כי אם רובע הוא מחיל ליה אבל יתר מרובע לא הו' מחילה כלל והדר והוא הקין לחסרון דרובע נמי הו' מחילה יתר מרובע לא הו' מחילה והדר ללוקה אבל גבי רובע טנופה דלף על גב דלא אמר ליה הן חסר הן יתר הו' מחילה מסתמא דהא שכיח טנופה רובע ולעולם אימא לך כי איכא נמי יתר מרובע הו' מחילה ויחזיר המותר דלם בא לנפוח אינו מנפה את כולו (רפ"ו)

תוספות אימא סיפא. ולא גרסי' ת"ש דלמאי שדחה דחומרלא בעלמא הוא אין סברא שיקנסו ר' יוסי ולא מסתבר ליה למימר דפליגי דר' יוסי סבר דרובע לא שכיחא ורבנן סברי דשכיחא דלא מסתבר לפלוגיהו בהכי: התם ודאי מנה למר. ה"מ לשנויי התם ודאי איכא חד דלא הו' רמאי הכא מי יימר דליכא רמאי אימור ערובי עריב אלא דמשני שפיר טפי: קונסינו אותו ואינו גובה לא קרן ולא רבית. נראה לר"י דר"מ קונס לגמרי להפסיד החוב אפילו בהודאה או בעדות אחרת כדמשמע לישנא דאינו גובה לא את הקרן משמע דאינו גובה כלל ועוד משמע דומיא דרבית וכן משמע נמי מדמדה לה בהמניח (ב"ק דף ל: ושם) גבי המוציא תבנו וקשו דקנסו גופן משום שבחן שמפסיד גוף המזמן ואין להקשות דבפ' איזהו נשך (ב"מ דף עב: ושם) מדמה הך דשטר שיש בו רבית לשטרי חוב המוקדמין ומוקי התיא דשטר חוב כר"מ והיכי מדמה דהכא מפסיד גוף המלוה והתם אינו מפסיד המלוה אלא דהשטר פסול דהתם לפי שלא נעשית עבירה בגוף המלוה אלא בשטר אבל רבית יש עבירה בהלוואה אפי' בלא שטר אע"ג דקאמר דמשעת כתיבה עבד לה שומא מ"מ בלא שטר נמי איכא איסורא בהלוואה והקשה ריב"ם דאם יפסיד כל חובו יפסיד לגמרי א"כ מצנינו ליה חוטא נשכר ואור"י דלא קשה כי המלוה שמרויח קנסו בגוף אטו שבח ומתוך כך יוחר אבל הלוה אין במה לקנסו כדי שיוחר שמתחלה ע"מ לפרוע הוא לוה: הכי השתא התם משעת כתיבה עבד ליה שומא הכא מי יימר דעריב. קשה לרשב"א דאמאי לא מיייתי ההוא דשטרי חוב המוקדמין דקנסו התם בכליה מזמן ראשון ומזמן שני אע"ג דאיכא למימר נמי מי יימר דגבי ממשעבדי דשמא לא יבא לגבות ממשעבדי לעולם וכן יש להקשות בסוגיא דהמניח את הכד (ב"ק דף ל: ושם) ואמר ר"י דכי היכי דהכא משעת כתיבה הוא דעבד ליה שומא התם נמי משעת כתיבה הוא דעבר ליה על מדבר שקר תרחק: וחכמים אומרים גובה את הקרן. משמע שגובה ע"פ השטר ואפי' ממשעבדי וקשה לר"י דלמה השטר כשר כיון שהעדים עוברין על לא תשימון כדתנן באיזהו נשך (ב"מ דף עה:) ואע"ג דאינו עדי חמס שאין מרויחין כלום הא קיימא לן כאביי (סנהדרין כו.) דעברין אוכל נבלות להכעיס פסול הוא דלא תני ביה בורר (שם דף כז:) ה"נ לא תנא ליה אלא בכלל מלוה הוא כדמפרש התם (דף כה.) בגמ' מלוה ברבית מלוה הבאה (לו) ברבית ואין לומר דמייירי בגון שראין ניכר הרבית בשטר אלא כתב סתם פלוני ליה מפלוני מנה והעדים היו סבורים שהיה הכל קרן ואח"כ נודע שהיה בו רבית דהא בפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) משני ר' יוחנן אההיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין אפי' תימא רבנן גזרה שמה יגבה מזמן ראשון ואם אין ניכר הרבית בשטר שיש בו רבית נמי נגזור שמה יגבה גם הרבית בתורת קרן ואין לומר דלכך כשרין שלא עשו שומא כיון שניכר הרבית מתוך השטר לא יבא לגבות הרבית ע"י שטר זה והא דתנן באיזהו נשך (שם דף עה:) שהעדים עוברים בלא תעשה היינו כשאין הרבית בשטר ניכר דהא אמר במשעתין ובהמניח (ב"ק דף ל: ושם) דמשעת כתיבה עבד ליה שומא א"כ בשטר זה עוברין בלא תעשה וי"ל דלא תשימון לאינשי במלוה וזהו ששמע להו ולא עדים ולהכי לא מיפסלי כדאמרי' (ב"מ דף ה:) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו א"כ כגון שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות וכן י"ל בשטרי חוב המוקדמין דאית דמוקי לה כר"מ אבל לרבנן כשרין ואפי' ר"מ אינו פוסל אלא מטעם קנס ואמאי והלא עדים פסולים הן שחמתו על השטר מוקדם אלא י"ל שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות א"כ י"ל דהתם כגון שאומרים טעניו בשנות המלך ואומר ר"י דהלכה כרבנן דאע"ג דקיי"ל כר"מ בגזירותיו (עירובין מז.) דוקא בגזירותיו אבל לא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות: מטעם זה כרבנן דר"מ (בבמות לו.) במעוברת חבירו ומינקת חבירו: דתני רבין בר ר"נ לא את המותר כו'. הא דלא אייתי מתני' דהתם דמפרשי לה נמי הכי לא את המותר בלבד הוא מחזיר כו' משום דלא מתרצא אלא ע"י ברייתא דרבין בר ר"נ ולשנא דדינא מיייתי דלשנא דקנסו היתרא אטו איסורא לא מציי מיייתי מהכא דלא שייך הכא קנסא דאם לקח הלוקה יותר ממה שהיה לו ליקח אין לקנסו בכך כי מה היה לו לידע כמה שם ולא גרסי' מה שהיה כתוב במקנת ספרים בשינויא הכא מי יימר דערובי עריב דא"כ הו' משמע דלמאי שדחה דחומרלא בעלמא הוא אין סברא שיקנסו ר' יוסי ולא מסתבר ליה למימר דפליגי דר' יוסי סבר דרובע לא שכיחא ורבנן סברי דשכיחא דלא מסתבר לפלוגיהו בהכי: התם ודאי מנה למר. ה"מ לשנויי התם ודאי איכא חד דלא הו' רמאי הכא מי יימר דליכא רמאי אימור ערובי עריב אלא דמשני שפיר טפי: קונסינו אותו ואינו גובה לא קרן ולא רבית. נראה לר"י דר"מ קונס לגמרי להפסיד החוב אפילו בהודאה או בעדות אחרת כדמשמע לישנא דאינו גובה לא את הקרן משמע דאינו גובה כלל ועוד משמע דומיא דרבית וכן משמע נמי מדמדה לה בהמניח (ב"ק דף ל: ושם) גבי המוציא תבנו וקשו דקנסו גופן משום שבחן שמפסיד גוף המזמן ואין להקשות דבפ' איזהו נשך (ב"מ דף עב: ושם) מדמה הך דשטר שיש בו רבית לשטרי חוב המוקדמין ומוקי התיא דשטר חוב כר"מ והיכי מדמה דהכא מפסיד גוף המלוה והתם אינו מפסיד המלוה אלא דהשטר פסול דהתם לפי שלא נעשית עבירה בגוף המלוה אלא בשטר אבל רבית יש עבירה בהלוואה אפי' בלא שטר אע"ג דקאמר דמשעת כתיבה עבד לה שומא מ"מ בלא שטר נמי איכא איסורא בהלוואה והקשה ריב"ם דאם יפסיד כל חובו יפסיד לגמרי א"כ מצנינו ליה חוטא נשכר ואור"י דלא קשה כי המלוה שמרויח קנסו בגוף אטו שבח ומתוך כך יוחר אבל הלוה אין במה לקנסו כדי שיוחר שמתחלה ע"מ לפרוע הוא לוה: הכי השתא התם משעת כתיבה עבד ליה שומא הכא מי יימר דעריב. קשה לרשב"א דאמאי לא מיייתי ההוא דשטרי חוב המוקדמין דקנסו התם בכליה מזמן ראשון ומזמן שני אע"ג דאיכא למימר נמי מי יימר דגבי ממשעבדי דשמא לא יבא לגבות ממשעבדי לעולם וכן יש להקשות בסוגיא דהמניח את הכד (ב"ק דף ל: ושם) ואמר ר"י דכי היכי דהכא משעת כתיבה הוא דעבד ליה שומא התם נמי משעת כתיבה הוא דעבר ליה על מדבר שקר תרחק: וחכמים אומרים גובה את הקרן. משמע שגובה ע"פ השטר ואפי' ממשעבדי וקשה לר"י דלמה השטר כשר כיון שהעדים עוברין על לא תשימון כדתנן באיזהו נשך (ב"מ דף עה:) ואע"ג דאינו עדי חמס שאין מרויחין כלום הא קיימא לן כאביי (סנהדרין כו.) דעברין אוכל נבלות להכעיס פסול הוא דלא תני ביה בורר (שם דף כז:) ה"נ לא תנא ליה אלא בכלל מלוה הוא כדמפרש התם (דף כה.) בגמ' מלוה ברבית מלוה הבאה (לו) ברבית ואין לומר דמייירי בגון שראין ניכר הרבית בשטר אלא כתב סתם פלוני ליה מפלוני מנה והעדים היו סבורים שהיה הכל קרן ואח"כ נודע שהיה בו רבית דהא בפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) משני ר' יוחנן אההיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין אפי' תימא רבנן גזרה שמה יגבה מזמן ראשון ואם אין ניכר הרבית בשטר שיש בו רבית נמי נגזור שמה יגבה גם הרבית בתורת קרן ואין לומר דלכך כשרין שלא עשו שומא כיון שניכר הרבית מתוך השטר לא יבא לגבות הרבית ע"י שטר זה והא דתנן באיזהו נשך (שם דף עה:) שהעדים עוברים בלא תעשה היינו כשאין הרבית בשטר ניכר דהא אמר במשעתין ובהמניח (ב"ק דף ל: ושם) דמשעת כתיבה עבד ליה שומא א"כ בשטר זה עוברין בלא תעשה וי"ל דלא תשימון לאינשי במלוה וזהו ששמע להו ולא עדים ולהכי לא מיפסלי כדאמרי' (ב"מ דף ה:) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו א"כ כגון שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות וכן י"ל בשטרי חוב המוקדמין דאית דמוקי לה כר"מ אבל לרבנן כשרין ואפי' ר"מ אינו פוסל אלא מטעם קנס ואמאי והלא עדים פסולים הן שחמתו על השטר מוקדם אלא י"ל שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות א"כ י"ל דהתם כגון שאומרים טעניו בשנות המלך ואומר ר"י דהלכה כרבנן דאע"ג דקיי"ל כר"מ בגזירותיו (עירובין מז.) דוקא בגזירותיו אבל לא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות: מטעם זה כרבנן דר"מ (בבמות לו.) במעוברת חבירו ומינקת חבירו: דתני רבין בר ר"נ לא את המותר כו'. הא דלא אייתי מתני' דהתם דמפרשי לה נמי הכי לא את המותר בלבד הוא מחזיר כו' משום דלא מתרצא אלא ע"י ברייתא דרבין בר ר"נ ולשנא דדינא מיייתי דלשנא דקנסו היתרא אטו איסורא לא מציי מיייתי מהכא דלא שייך הכא קנסא דאם לקח הלוקה יותר ממה שהיה לו ליקח אין לקנסו בכך כי מה היה לו לידע כמה שם ולא גרסי' מה שהיה כתוב במקנת ספרים בשינויא הכא מי יימר

דף צה א

התם הן חסר הן יתיר א"ל מיהו רביע לא חשיב יתר מרביע חשיב דכיון דחזי ליה לאיצטרופי בתשעת קבין הוא לא ארעא חשיבתא באפי נפשא והדרא ת"ש האונאה פחות משתות נקנה מקח יותר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה אמאי ליהדר עד פחות משתות ש"מ כל היכי דבעי לאהדורי כולה מהדר הכי השתא התם מעיקרא שוה בשוה א"ל מיהו פחות משתות לא ידיעה במנה ומחיל אינשי שתות ידיעה ולא מחיל אינשי יתר משתות מקח טעות הוא ובטל מקח ת"ש המקבל שדה מחברו ליטע הרי זה מקבל עליו עשר בוריות למאה יותר מכאן מגלגלן עליו את הכל א"ר הונא בריה דרב יהושע כל יתר מכאן כבא ליטע מתחלה דמי: מרתף של יין וכו': היכי דמי אי דא"ל מרתף של יין סתם קשיא אי דאמר ליה מרתף זה של יין קשיא אי דאמר ליה מרתף זה קשיא דתניא מרתף של יין אני מוכר לך נתן לו יין שכולו יפה מרתף זה של יין אני מוכר לך נתן לו יין הנמכר בחנות מרתף זה אני מוכר לך אפילו כולו חומץ הגיעו לעולם דא"ל מרתף של יין סתם ותני ברישא דברייתא ומקבל עליו עשר קוססות למאה ובסתם מי מקבל והא תאני ר' חייא המוכר חבית יין לחברו נתן לו

יין שכולו יפה שאני חבית דכולא חד חמרא הוא והא תני רב זביד דבי ר' אושעיא מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה מרתף זה של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססו' למאה

רש"י ולמאי דפשיט ליה התם דאי א"ל בית כור סתמא כמאן דלמר ליה הן חסר הן יתר דמי והויא נמי מחילה רובע לסאה ויותר מרובע יחזיר הכל הוא ליה לשנויי הכא הכי השתא התם מעיקרא בית כור א"ל דמשמע לא פחות ולא יותר מיהו רובע הויא מחילה טפי מרובע לא הויא מחילה כלל והדר הכל דלון דרך להיות בבית כור יותר מבית כור אבל הכא דודאי בית טעופה לעולם אימא לך דלא יפה אלף את המותר על הרובע ונראה בעיני דה"ל לא די הכי הויא גוונא מרתף לקמיה הכי השתא התם מעיקרא שיה בשה א"ל כו' וכן עיקר: נקנה מקח. לגמרי ולא יחזיר לו המאנה כלום דמחילה היא: שחות קנה. אליבא דר' נתן אבל אליבא דר' יהודה הנשיא רבא אומר תו לי מעותי או תו לי מה שאוניתי בפיקה הזהב: ואמאי. מחזיר כל האונאה בין בשחות בין ביתר משחות ניהדר המותר שעל הפחות משחות דהא פחות משחות מחיל איניש ואין כאן לא אונאה שחות ולא אונאה יתר משחות אלף אונאה שני משחיותו משהו יתר משחות ומשהו פחות משחות דלידך מחילה הו' אלף לאו שמע מינה אם בלא נפשות מנפה את כולו כרב הונא: שיה בשה א"ל. מוכר ללוקח ובכך נהנה לוקח ואם חינו שיה לא יתראה והלכך בדין הוא דלפי' פחות משחות יחזיר מיהו לכך אין מחזיר דכיון דלא ידעי כל כך וכשהו דמי הויא מחילה אבל שחות ידיעה היא ולא מחיל מידי אבל גבי פירות דלדורח' דמילתא היא שיש שם טעופה התם ודאי איכא למימר דמחיל לגמרי ואפי' היכא דליכא יתר מרובע הרובע מיהו הויא מחילה: המקבל. פועל שמקבל עליו בשכר לטעם כל שדה חבירו כשיעור שיכולין לטעם כגון ממשע עשרה לבית סאה: מקבל עליו. בעל השדה עשר בוריות למאה אם יש עשרה חילנות בורות שאין עושין פירי לא יטערו מקבל לטעם אחרים התחיהו דלדורחיהו דחילנות להיות בהן בוריות כל כך ומחיל: יתר מכן. כגון ו"א למאה: מגבלין עליו את הכל. יטע לו ו"א חילנות דהשתא ליכא מחילה כלל ולעיל נמי אם בלא נפשות מנפה את כולו כרב הונא: אמר רב הונא ברביה דרב יהושע כל יתר. מעשר בוריות לק' אין לנו לחייבו לחזור ולטעם את היתר על עשר חילנות לבד דהרי הוא ברות מותר כשבא לטעם אורחו כאלו בא עכשיו לטעם שדה אחר מתחלה דמי שהרי קרקע הרבה יש שראוי לטעם וחשוב שדה שלם בפני עצמו והרי הוא כאלו לא עשה כלום מעיקרא מקבלנותו שהרי קיבל שדה לטעם ועדיין כשיש יתר מי' בוריות הרי יש לו שדה לטעם הלכך כשארמר לו בעל הבית נטע לי שדה זו לטעם את כל השדה אמר לו והרי לא קיים את הנאו היכא דנאשר ו"א בוריות וכשבא לחזור ולטעם יטע את כולן דכמתחיל עכשיו לקיים את הנאו דמי וביאלו אחד שטעם לאו כלום הוא שהרי הרוב של שדה נשחיר עדיין שלא נטעו והיכא דלא נשחיר מתחלה כי אם י' בוריות לק' לא הקפיד בעל השדה בדבר מוטע כזה ומשדאוי לקרות שדה כגון ו"א חילנות לק' חשיבו ולא מחיל כלל אבל גבי טעופה יתר מרובע לסאה כיון דרובע שחיה מחיל כי איכא טפי מרובע נמי המותר ישלם והרובע מחיל דהא ליכא למימר התם כל יתר מרובע כבא להחזיר לו את הסאה המתחלה דמי דהא סאה זבין ליה עם רובע טעופה וכי משלם ליה מותר דרובע הרי תחתייה מוכרו וקיים הנאו ולא דמי דמקרקעי דשחירי ד"א בוריות הרי הן שדה הניכר לעיניו ולא מחיל מידי אבל יתר מרובע טעופה דמטלטלי ליכא קפידא כל כך אלף שילסו לו הנאו ולעולם אימא לך אין מנפה את כולו: הכי דמי. מתניתין דקתני מרתף של יין מקבל עליו כו' דמשמע המוכר לחבירו מרתף של יין אבל אין אנו יודעין איזה לשון אמר המוכר ללוקח בשעת מכירה: אי דל"ל. מוכר ללוקח בסתמא מרתף של יין מוכר לך ולא קאמר זה: קשיא. כתיבה דלקמן דקתני נותן לו יין שכולו יפה ומתני' קתני מקבל עליו ו' קוססות לק': ואי דל"ל מרתף זה של יין. אני מוכר לך: קשיא. נמי הך כתיבה דלקמן דקתני נותן לו יין הנמכר בחנות: אי דל"ל מרתף זה. ולא הזכיר יין: קשיא. כתיבה דקתני אפילו כולו חומץ הגיעו: שכולו יפה. דסתם יין יפה בעיניו ולא מקבל עליו ו' קוססות דלא דמי לרובע טעופה לסאה ו' מתלעיות חילנות למאה דלא חשיבו וגם שחיה ומחיל אבל חביות של יין דבר גדול הוא כל חבית בפני עצמו וגם לא שחיה כל כך והלכך כי אמר ליה סתמא יפה בעיניו: נותן לו יין הנמכר בחנות. היינו כולו קוססות והכי מוכח לקמיה בשמעתה דלהכי אהני זה כמות שהוא: מרתף זה. אפילו חומץ משמע: לעולם. מתניתין דלמר ליה מרתף של יין סתם ולא קאמר ליה זה הלכך יין טוב בעיניו ומקבל עשרה קוססות לק' דעבידי דשחיה ומחיל דקשיא לך כתיבה דקתני יין שכולו יפה תני כתיבה דכתיבה הכי נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו כו': ובסתם מי מקבל. בחמיה דלוקחמת למתניתין בסתם ואפילו הכי מקבל ו' קוססות לק': חבית של יין כו'. כמותה נקט דללקח דעתך לשתיה לאלתר קא בעי ליה או למכרו ולא להכניסו כאלו קמ"ל: נותן לו יין שכולו יפה. ואם איתא דמקבל קוססות הכא נמי נימא הגיעו אפילו הוא יין קוסס: דכולהו חד חמרא הוא. אבל כתיבתו טובא מקבל עשרה קוססות לק': והו' אולר כו'. כלומר היינו מרתף דמתניתין אלמא מתניתין במרתף זה של יין קמיידי ולא בסתם והיינו טעמא דלהני של יין למכור יין יפה וזהו זה לקבל קוססות דל"ל מרתף זה של יין אני מוכר לך: (רש"י)

תוספות התם הן חסר הן יתר א"ל. ה"פ התם בית כור הן חסר יתר א"ל ואפי' כי א"ל בית כור סתמא אני מוכר לך ולא אמר לו הן חסר הן יתר אמר בפ' בית כור (לקמן קד.) דאם פחות או היותר רובע הגיעו (ולכא היכא) דא"ל בית כור סתמא אית לן למימר דיותר מרובע לא הויא מחילה וכיון דהדר הדר כולו אבל גבי סאה כשאדם אומר לחבירו סאה פירות אני מוכר לך רגיל להיות שם רובע טעופה וכשיש שם רובע טעופה קרי ליה שפיר סאה פירות ולכך אין לנו לומר דאי איכא יותר מרובע שינפה את כולן: יתר מכאן כבא לטעם מתחלה דמי. פירוש בתחלה לטעם אחר במקומו הלכך כשיש יותר מעשר אע"פ שלא נודע עד זמן ארוך אחר שיצא מן המלאכה אבתי כיון עסוק במלאכה שנטע אפילו אחד שאינו טוב חייב להסירו ולטעם אחר במקומו הלכך כשיש יותר מעשר אע"פ שלא נודע עד זמן ארוך אחר שיצא מן המלאכה אבתי כיון דכלל הפחות צריך לטעם היתר א"ב עדיין לא יצא מן המלאכה ועדיין הוא עוסק בה וכבר פי' דכל זמן שהוא במלאכה אפי' נודע שאחד מהן גרוע חייב לעקור ולטעם אחר במקומו: נותן לו יין הנמכר בחנות. היינו ריחיה חלא וטעמיה חמרא כדמוכח לקמן בשמעתין ותימה למ"ד ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא היכי יתב ליה והא מרתף זה של יין קאמר והא לאו יין הוא ואומר ר"י דאע"ג דהוי חלא מיקרי יין שפיר וקשה לרשב"א דבפרק בתרא דע"ז (דף טו. ושם) פליגי אביי ורבא בחמרא לנו חלא אביי אמר במשהו ורבא אמר בנותן טעם ומפרש גמרא דבהא פליגי דאביי סבר ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא והוה ליה מין במינו ורבא סבר דהוי חמרא והוה ליה מין בשאינו מינו ואם תמצא לומר אפי' למ"ד חלא (מ"מ) מיקרי חמרא אם כן לימא דלכ"ע ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא והוה ליה מין במינו ורבא לטעמיה דאמר התם בתר שמא אזילין והאי שמא לחוד והאי שמא לחוד: חבית של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה. אבל בין הנמכר בחנות לא אפילו למ"ד ריחיה חלא חמרא מכל (תוספות)

ב צה דף

והו' אוצר ששנו חכמים במשנתנו אלא מתני' נמי דאמר ליה זה קשיא זה אזה לא קשיא הא דאמר ליה למקפה הא דלא א"ל למקפה דרב זביד דא"ל למקפה ברייתא דלא א"ל למקפה הלכך מרתף של יין וא"ל למקפה נותן לו יין שכולו יפה מרתף זה של יין וא"ל למקפה נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר קוססות למאה מרתף זה של יין ולא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות איבעיא להו מרתף של יין ולא א"ל למקפה מאי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מקבל וחד אמר לא מקבל מאן דאמר מקבל דייק מדרב זביד דקתני מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ואוקימנא דאמר ליה למקפה טעמא דאמר

ליה למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל ומ"ד לא מקבל דייק מברייתא דקתני מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ואוקימנא דלא א"ל למקפה ולמאן דדייק מדרב זביד קשיא ברייתא חסורי מחסרה והכי קתני במה דברים אמורים דאמר ליה למקפה הא לא אמר ליה למקפה מקבל ומרתף זה של יין ולא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות ולמאן דדייק מברייתא קשיא דרב זביד דאוקימנא דא"ל למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל והדין דאע"ג דלא א"ל למקפה לא מקבל והאי דאוקימנא דא"ל למקפה משום דקשיא זה אזה אמר רב יהודה יין הנמכר בחנות מברכין עליו בורא פרי הגפן ורב חסדא אמר גבי חמרא דאקרים למה לי מיתבי על הפת שעפשה ועל היין שהקרים ועל תבשיל שעברה צורתו ואומר שהכל נהיה בדברו אמר רב זביד מודה רב יהודה בפורצמא דמיזבן אקונא א"ל אביי לרב יוסף הא רב יהודה הא רב חסדא מר כמאן סבירא ליה א"ל מתניתא ידענא

רש"י קשיא זה אזה. ברייתא דלעיל רב זביד קשיין אהדדי דלעיל קתני במרתף זה של יין נותן לו יין הנמכר בחנות והכא בדרב זביד קתני שכולו יפה וקיבל קוססות: הא דא"ל למקפה. ברייתא דרב זביד שאמר יין לצורך להטעים מאכל וליתן לתוך התבשיל אני מוכר לך דהיינו יין טוב ומתקיים הרבה שמעט מעט מסתפקין ממנו והלכך אהני מאי דא"ל למקפה ליתן יין טוב ואהני זה להקבל י' קוססות לק': והא. קמייחא דקתני נותן לו יין הנמכר בחנות דלא א"ל למקפה הלכך כיון דקאמר זה נותן לו יין הנמכר בחנות והאי דקאמר של יין למעטיו חומץ אבל רישא דהיא ברייתא קמייחא דקתני מרתף של יין שהמאן אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה פלוגתא לקמן אי מייירי נמי כמו מליעתא דלא א"ל למקפה או דלא א"ל: הלכך מרתף של יין כו'. מילתיה דרב זביד קמפוש: מרתף זה של יין ולא א"ל כו'. אכרייתא דלעיל קתני ורישא דידה פליגי בה לקמן ומיהו סיפא דקתני מרתף זה אני מוכר לך אפילו כוון חומץ הגיעו דלא א"ל למקפה מייירי דליתו א"ל מרתף זה למקפה אני מוכר לך כדכין ליתן לו יין שכולו יפה ומקבל י' קוססות לק' כדקתני בברייתא דכיון דבדא"ל למקפה מייירי רב זביד גבי מרתף זה של יין ואוקימנא דאמר ליה למקפה דלא שגא מרתף זה אני מוכר לך ממרתף זה של יין אני מוכר לך היכא דא"ל למקפה דלמקפה משמע מיון טוב דלא היו רגילין למקפה כי אם ביון טוב ואם היו רגילין נמי לתת חומץ במקפה אפילו הכי לא מומר מרתף למקפה אני מוכר לך בשביל חומץ דכל חומץ מתקיים הוא ומחמיץ יותר ויותר ומרתף חומץ היה לו מומר והכי מוכחא מילתא כדפרישית דמשום הכי לא קתני בדרב זביד דין של מרתף זה אני מוכר לך כדקתני בברייתא קמייחא דכיון דבדא"ל למקפה מייירי רב זביד תנא מרתף זה של יין אני מוכר לך והוא הדין למרתף זה אני מוכר לך דהיינו הך והאי נקט של יין רבותא הוא דלא על גב דאמר ליה של יין ואמר ליה נמי למקפה אפילו הכי מקבל י' קוססות לק': מרתף של יין. סהם דלא א"ל זה ולא א"ל למקפה נמי: מאי. ומשום דאיכא חדא לטיבותא וחדא לריעותא קבעי לה מי דממי לה למרתף זה של יין וא"ל למקפה דקתני בדרב זביד נותן לו יין ויפה ומקבל י' קוססות דכי היכי דהתם איכא חדא לריעותא דקאמר מרתף זה וחדא לטיבותא דא"ל למקפה הכל נמי איכא חדא לטיבותא דאמר מרתף של יין ולא אמר זה וחדא לריעותא דלא א"ל למקפה או דלמא נותן לו כוון יין ויפה והוא לא אמר זה ואע"ג דלא א"ל למקפה דמאן דזבין חמרא מסתמא למקפה בעי ליה ולא למכרו בחנות וגם שלא היו בו קוססות ולא דמי לתלמיס מתלמיות ולא לטופת שבתבואה משום דכל חבית של יין דבר חשוב הוא ומקפיד עליו והשואל היה יודע היה שיש לקדק מברייתא דלעיל נותן לו יין כוון יפה ומדבר זביד יס לקדק דמקבל עליו קוססות כדמפרש לקמיה והכי קבעי גמרא מי דייקא מברייתא דלעיל ומקבל ומשום האי טעמא דפרישית ודרב זביד תריצי לה כדלקמן או דלמא דייקין מדרב זביד דמקבל ומשום טעמא דפרישית וברייתא מהר"ל לה כדלקמן כן שיעור גמרא: חד אמר מקבל. דסבירא ליה טעמא דפרישית: וחד אמר לא מקבל. אלא כוון יין ויפה נותן לו וטעמא דפרישית דמסתמא קפדי' אחביות קוססות טפי ממחליות בתלמיס וטעמא דתבואה: דייק מדרב זביד. כלומר משום דסבירא ליה דמקבל מפרש להא דרב זביד דוקא ואידך ברייתא מהר"ל לה דלא קשיא ליה כדלקמן דאע"ג דאיכא למידק מברייתא שפיר דלעיל מקבל ומאי לתרתי לדרב זביד כדלקמן אפילו הכי לא ניחא ליה למימר הכי שאחר סברתו הולך ומתרחק הברייתא לפי דעתו: ואוקימנא. לסיפא דקתני זה כדאמר ליה למקפה והוא הדין לרישא דייקין מינה טעמא דנותן לו שכולו יפה ואמר ליה למקפה הא לא א"ל למקפה מקבל והא דלא קמפלגי והני בדידה במרתף של יין שהמאן ויפליגי בו א"ל למקפה ללא א"ל היינו טעמא דבדא"ל למקפה מייפליגי והיינו נמי בדידה: ואוקימנא. למליעתא דברייתא דלא א"ל למקפה וה"ה לרישא: חסורי מחסרה והכי קתני דלא א"ל כו'. והאי דלא קמייירי כוון דלא א"ל למקפה ד' דינין אתא לאורויי בין ולמימכר דזמנין נותן לו יין שכולו יפה וזמנין נותן לו כוון יין רע הנמכר בחנות וזמנין דאפי' כוון חומץ הגיעו: הוא הדין דאע"ג דלא א"ל כו'. והכי קתני הא דרב זביד מרתף של יין אני מוכר לך אין בו חילוק בין א"ל למקפה ללא א"ל אלא נותן לו יין שכולו יפה אבל אם א"ל מרתף זה של יין אני מוכר לך אין יס חילוק בדבר דזמנין נותן לו יין שכולו יפה אלא שמקבל עליו י' קוססות וכגון דא"ל למקפה אבל אי לא א"ל למקפה נותן לו יין הנמכר בחנות והאי דלא תני ליה בהדיא הוא חילוק דיון הנמכר בחנות היינו משום דכולה בין יפה בעל לאורויי לן דינא: משום דקשיא זה אזה. ומיהו רישא דלא א"ל למקפה נמי מייירי: יין הנמכר בחנות. כלומר יין רע מכל יינות הנמכרים בחנות: מברכין כו'. דחשיב פירי ולא מברכין עליו שהכל נהיה בדברו אע"ג דתנן ועל כוון אס בירך שהכל נהיה בדברו יאל: דלקריס. אייגרא בלעז היינו יין קוסס: למה לי. לכך עליו אלא שהכל נהיה בדברו והאי יין הנמכר בחנות הוא יין רע שריחו חומץ וטעמו יין עדיין כדלקמן: שעברה ארחתו. שהחמיץ שקורין טורניי"ר: אומר שהכל נהיה בדברו. ולמעטוי אתא דלא יבדך על הפת ברכת המוציא דהא לאו לחם הוא ועל היין לא יבדך בורא פרי הגפן ועל התבשיל אס הוא מה' המינים כגון דייסא לא יבדך בורא מיני מזונות: בפולחמא. יין רע יותר מאותו הנמכר בחנות שאינו נמכר אלא בקרנות העיר בפרשת דרכים שיש אס לוקחין הרבה ואין מדקדקין מה יקנו כפי שעה ובפיר"ח גרס בפולחמא ששחנה מריתו ופרלופו מתוך רע הרבה: הא רב יהודה הא רב חסדא. דפליגי: מר כמאן סבירא ליה. מברכין או אין מברכין: אמר ליה מהניחא ידענא. דקתני בה שגשה ימים ודאי ומהם שמעינן אי מברכין או אין מברכין כדמפרש לקמיה דאיפליגי בה ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי ומפרשין לקמן כמאן מנייהו פשטו ליה רב יוסף לאבוי כלומר כמי משניהם הוא משמע ליה ברייתא דנדע היאך אהדר ליה לאבוי ומיהו רב יוסף לא קאמר ליה לאבוי פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע דאס כן הוא לן למימר לקמן הכי ואמרינן מאי קאמר ואמר ר' יוחנן כו' אלא לאו שמע מינה גמרא קאמר לה לפירוש הך ברייתא ורב יוסף לא אמר לאבוי יותר אלא מתניתא ידענא דהניא כו' ומפרשינא לה הכי דמהכא שמעת לה לבעיא שדך כן נראה בעיני: (רש"י)

תוספות חד אמר מקבל. תימה לדידיה אמאי מוקי רב זביד מתניתין כו' אושעיא ונדאמר ליה מרתף זה של יין אני מוכר לך וא"ל למקפה לוקי מתני' בלא א"ל למקפה ונדאמר ליה מרתף של יין סתם: וחד אמר לא מקבל. קשה לרשב"א א"ב אמאי נקט ר' חייא לעיל המוכר חבית של יין לחבירו נותן לו יין שכולו יפה מאי איריא חבית אפי' מרתף נמי ויש מפרשים לרבותא נקטיה כדפירש הקונטרס לעיל: (תוספות)

הראשונים ודאי יין מכאן ואילך ספק מאי טעמא חמרא מעילאי עקר והאי טעימיה ולא עקר אם תמצא לומר בתר דטעימיה עקר הוה ריחא חלא וטעימיה חמרא וכל ריחיה חלא וטעימיה חמרא חמרא ורבי יהושע בן לוי. אמר כל ג' ימים האחרונים ודאי חומץ מוכאן ולהלן ספק מאי טעמא חמרא מתתאי עקר ואימור עקר ולאו אדעתיה ואם תמצא לומר מעילאי עקר והא טעימיה ולא עקר דלמא בתר דטעימיה עקר הוה ריחיה חלא וטעימיה חמרא חמרא ורבי יהושע בן לוי רישא דר' יהושע בן לוי ראשונים ודאי יין אחרונים ודאי חומץ אמצעי ספק הא גופא קשיא אמרת ראשונים ודאי יין אלמא ריחיה חלא וטעימיה חמרא חמרא והדר אמרת אחרונים ודאי חומץ אלמא ריחיה חלא וטעימיה חמרא חלא כגון דאשתכח חלא סיפתקא דאי לאו דעקר תלתא יומי לא הוה משתכח חלא סיפתקא כמאן פשט ליה פליגי בה רב מרי ורב זביד חד אמר כרבי יוחנן וחד אמר כרבי יהושע בן לוי: איתמר המוכר חבית יין לחברו והחמיצה אמר רב כל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר מכאן ואילך ברשות לוקח

רש"י הבדוק את החבית. נטל הימנה מעט והפריש ממנו תרומה ומעט ושהה הימנו לידע אם היין הנוחר בחבית טוב וישתה או ימכור משאר חביותיו מדי יום ויום ופריש מזו החבית לתרומה ולמעשרות תחתיהן היום מפריש מעט לפי מה שאמרו משאר חביותיו ולהמיר מעט ואומר הכי תרומה ומעט של זה שאני מוכר ושותה בלוחה חבית ולפיכך בודק דלון מפרישין מן החומץ על היין לפני מינין הן אליבא דרבי ב' המוכר את הספיני' אבל לרבנן לכתחלה אין מפרישין ואם עשה עשוי: להיוה מפריש. משאר חביותיו על בטחונה של זו החבית כלומר שמפריש ממנה ללמד שאר חביות: ואחר כך. לכוף חודש או ב' חדשים: כל ג' ימים כו'. לקמייה מפריש: מאי קאמר. לפי שיש לפרשה בשני עניינין כדלקמן קבעי לה: כל ג' ימים הראשונים. סמוך לבדיקה ודאי יין היה דבפחות מג' ימים אין היין נעשה חומץ ויפה תרם מה שהרס בלוחה ג' ימים וא"ל הלוקח מזה בלוחה ג' ימים לחזור ולהפריש דלפי' אם התחיל להחמיץ עם סילוקו ידיו אין שמו חומץ עד ג' ימים ואע"פ שכבר יש לו ריח חומץ כדמפרש ואזיל לך היין המחמץ להריח מתחלה ריח חומץ והולך ומריח יותר ויותר עד שנהפך דלפי' טעמו לחומץ וקום ליה לרבנן דמשהחמיל להחמיץ הוא ריחו כל ג' ימים חומץ וטעמו יין אבל מג' ואילך יכול להיות חומץ גמור: מכאן ואילך ספק. דשמה לא התחיל להחמיץ עד ג' ימים קודם שנמלח חומץ והשתא בשעת מלאה הוא נעשה חומץ הלכך הוא תרומה מספק ויחזור ויתרום: מאי טעמא. הוא כל ג' ימים ראשונים ודאי יין ו' ימים האחרונים ספק חומץ: המרמל מעילאי עקר. כמו עקר נעקר טעם יין ממנו ומתחיל להחמיץ מלמעלה בפי החבית ומעט מעט מתחמץ ויורד כל ג' עד דכסוף ג' נעשה כולו חומץ וכל זמן שלא החמיץ כולו הוא ריחיה חלא וטעמא חמרא והאי חמרא הוא טעימיה ודקי' האי בברא בפי החבית ומלא טוב ועדיין לא התחיל להחמיץ והלכך דלפי' אם תמלי לומר דמי בחר דטעימיה התחיל להחמיץ הוא ריחיה חלא וטעימיה חמרא עד סוף ג' ימים משתחמץ להחמיץ והלכך דין הוא דבחר טעמא אזלינן ולא בחר ריחא וחמרא הוא והיינו יין הנמכר בחנות דלכרי יוחנן הוא יין ומיהא טעמא גופיה הוא ספק דלפי' כל ג' ימים האחרונים ולא דלפי' חומץ דליכא למימר זה ג' ימים האחרונים שהתחיל להחמיץ והוא טעימיה חמרא עד עכשיו שנמך חמוץ: ג' ימים האחרונים ודאי חומץ. והוה טבל גמור דר' יהושע אזיל בחר ריח דמפרש ואזיל וכיון דעתה נמלח חומץ ודאי התחיל להריח ריח חומץ זה ג' ימים דבפחות מג' ימים לא נעשה חומץ גמור ואפי' ג' ימים הראשונים ספק דלמרי' שמה עם סילוקו ידי הבדוק התחיל להריח ובחר ריחא אזלינן והלכך יין הנמכר בחנות לאו חמרא הוא: מ"ט חמרא מהתאי עקר. רבותא נקט לאשמועינן דליכא למימר דלפי' בשעת בדיקה כבר היה חומץ ומיהו אינו כריד לכל זה דלפי' ס"ל נמי דכרבי יוחנן דמעילאי עקר איכא לאוקומי שפיר כדמפרש ואזיל: דרומאי משמיה דר' יהושע. אמרין דהאי דקתני בכרייתא ג' ימים ודאי בין אג' ימים ראשונים בין אג' ימים אחרונים קאי וה"ק ג' ימים הראשונים ודאי יין דלפי' עם סילוקו ידיו התחיל להחמיץ הוא ריחיה חלא וטעימיה חמרא עד ג' ימים והלכך הוא חמרא דקם ליה כרי יהושע בן לוי בשיטתיה דרבי יוחנן דריחיה חלא וטעימיה חמרא חמרא הוא: אחרונים ודאי חומץ. כדמפרש טעמא לקמן כגון שנמלח חומץ חוק מלך דודאי כבר עברו ג' ימים שנעשה חומץ גמור והואיל ונתחזק כל כך דבבביר מג' ימים משתחמץ אינו נעשה סיפתקא ומיהו כרי יוחנן לא מוקי לה בסיפתקא א"ל ליה ליה הך סברא דלא שנה סיפתקא ו"ל חומץ כל ג' ימים אחרונים נמי ספק: הא גופא קשיא ראשונים ודאי יין אלמא כו'. דאי ס"ד ריחיה חלא וטעימיה חמרא חלא הוא א"כ אמאי ודאי יין האיכא למימר דעם סילוקו ידיו התחיל להריח ריח חומץ מעט ומיהו שעתה הוא ליה חומץ: כגון דלשתכח כו'. לנעלם ריחיה חלא וטעימיה חמרא חמרא הוא כדמנוכח ירשא ויפסא דקתני אחרונים ודאי חומץ היינו טעמא דמיידי כגון דמשתכח חומץ חוק יותר מלחי שהדבר ידוע שזה ו' ימים שהתחיל להחמיץ ולסוף ג' נעשה חומץ ובג' האחרונים נתחזק ונתחזק מלך ונעשה סיפתקא חזקה: כמאן פשט ליה. רב יוסף לרביי כמי משניה היה מפרש בכרייתא דקתני ג' ימים ודאי נשמע מיהו אי אזלינן בחר ריחא או בחר טעמא: חד אמר כרבי יוחנן כו'. ונ"ל דהלכתא כרבי יוחנן דהא דרומאי משמיה דרבי יהושע בן לוי קיימי כותיה: המוכר חבית יין לחבירו והחמיצה. בתוך אותה חבית של מוכר בבית לוקח: אמר רב כל ג' ימים הראשונים הכי הוא ברשות מוכר. שהדבר ידוע שאין היין מתחמץ בפחות מג' ימים משתחמץ להריח ריח חומץ ונהי נמי דריחיה חלא וטעימיה חמרא חמרא הוא אפי' באחריות מוכר הוא שהרי נתקלקל כבר ברשותו וכמי שמכר לו חומץ דמי דודאי משתחמץ להריח חומץ סופו להעשות חומץ דמי למוכר יין ונמלח חומץ דתנן בהמוכר את הספינה (לעיל דף פג:) דהוא מקח טעון ואע"פ ששמה הימנו לוקח ולא טעם בו ריח חומץ כשלקחו אפי' כיון דהחמיץ חוץ ג' הדבר ידוע דבשעת מכירה הוא ריחיה חלא והא דתנן לקמן בפירקין (דף א:) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו רב מוקי לה לאחר ג' אבל חוץ ג' לא קרינן המוכר יין לחבירו והחמיץ חלא המוכר יין לחבירו ונמלח חומץ א"ל מוקי לה בקנתנים לוקח כר' יוסי בר רבי חנינא דליכא למימר קנתן גרם להחמיץ מהרה והא דנקט חבית של יין רבותא היא דס"ל לשתיה ללחלח קזבין ליה ולא הוה ליה לשהייה ולפטור מוכר קמ"ל: (רש"י)

תוספות הבדוק את החבית להיות מפריש כו'. רבינו שמואל דחק לפרש שלקח ממנו משהו ומפריש ממנו תרומה ואחר כך טעמו ובחנם דחק שהרי יכול לטעמו בריח אי היו ריח חמרא ודאי חמרא הוא דאיכא ודאי חמרא דריחיה חלא אבל חלא לעולם לא הוה ריחיה חמרא והא דקאמר לקמן הא טעימיה ולא עקר הזקיקו לפרש בן דלא משמע ליה דטעמו בריח: מאי טעמא האי מעילאי עקר לא מצי למימר דל' יוחנן מתתאי עקר דא"כ מנא ליה דכל ג' ימים הראשונים היה ודאי יין דלמא בשעה שטעמו כבר נעקר טעמו מתחתיו ב' ימים אבל אין לומר שכבר נעקר טעמו מתחתיו ג' ימים דאין סברא לומר שיהא חומץ גמור למטה ולמעלה הוה ריחיה (חלא) וטעמא חמרא: מאי טעמא האי חמרא מתתאי עקר. תימה דמנא ליה לגמרא ליפלוגיניהו בהכי כיון דמצי למימר לכ"ע מעילאי וצ"ל דנקט הכי לפי ששומר שכך הוא אמת דמתתאי עקר וליכא למימר האי טעמא דמתתאי עקר לחוד (ולעולם) דקטבר ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא דא"כ ג' ימים האחרונים אמאי הוה ודאי חומץ דלמא כל ג' ימים היו ריחיה חלא וטעמא חמרא והשתא הוא דנגמר חימוצו: דרומאי מתנו. פירש רבינו שמואל דהלכה כר' יוחנן דקיימי דרומאי כותיה וכן נראה דרבא נמי קאי כותיה בפרק בתרא דע"ז (דף סו: ושם. ד"ה ורבה) שהבאתי לעיל: כל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר. ואפי' נתן לו הלוקח מעות יחזיר דכיון דנראה חומץ גמור תוך ג' שנמכר בידוע שכבר בשעת מכירה ריחיה חלא ואהאי חמרא לא יהיב אינישי דמי ואע"פ שטעמו והוה ריחיה חמרא ודאי (תוספות)

ושמואל אמר חמרא אכתמא דמאריה שוואר עבד רב יוסף עובדא כוותיה דרב בשיכרא וכוותיה דשמואל בחמרא והלכתא כוותיה דשמואל: ת"ר אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים ואחד שמרי יין מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו אחרים אומרים שמרים שיש בהם טעם יין מברך עליהן בורא פרי הגפן רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אין הלכה כאחרים אמר רבא דכולי עלמא רמא תלתא ואתא ארבעה חמרא הוא רבא לטעמיה דאמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מליא לאו חמרא הוא רמא תלתא ואתא תלתא ולא כלום הוא כי פליגי דרמא תלתא ופלאגא דרבנן סברי תלתא עייל תלתא נפיק פש ליה פלאגא ופלאגא בשיטא פליגי מליא ולא כלום הוא ואחרים סברי תלתא עול תרין ופלאגא נפיק פש ליה כוזא וכוזא בתרי ופלאגא חמרא מעליא הוא וביותר מכדי מדתו מי פליגי והא תנן

רש"י וְשְׂמוּאֵל אָמַר חֲמֵרָא אֲכַתְמָא דְּמַאֲרִיָּה שְׂוֹאֲרָא עֲבֵד רַב יוֹסֵף עוֹבֵדא כְּוֹתֵיהּ דְּרַב בְּשִׁיכְרָא וְכוֹתֵיהּ דְּשְׂמוּאֵל בְּחֲמֵרָא וְהִלְכְתָּא כְּוֹתֵיהּ דְּשְׂמוּאֵל: ת"ר אֶחָד שֶׁכֶר תְּמָרִים וְאֶחָד שֶׁכֶר שְׂעוּרִים וְאֶחָד שְׂמָרֵי יַיִן מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בְּדַבְרֵוֹ אַחֲרָיִם אֹמְרִים שְׂמָרִים שֵׁשׁ בְּהֵם טַעַם יַיִן מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן בּוֹרָא פְרֵי הַגֶּפֶן רַבָּה וְרַב יוֹסֵף דְּאִמְרֵי תְרוּיֵיהוּ אֵין הִלְכָה כְּאַחֲרָיִם אָמַר רַבָּא דְּכּוּלֵי עַלְמָא רַמָּא תְּלַתָּא וְאַתָּא אַרְבַּעַה חֲמֵרָא הוּא רַבָּא לְטַעְמֵיהּ דְּאָמַר רַבָּא כֹּל חֲמֵרָא דְּלֹא דְרִי עַל חַד תְּלַת מְלִיא לֹא חֲמֵרָא הוּא רַמָּא תְּלַתָּא וְאַתָּא תְּלַתָּא וְלֹא כְּלוּם הוּא כִּי פְלִיגֵי דְרַמָּא תְּלַתָּא וְפְלַגָּא דְרַבְנָן סְבִירִי תְּלַתָּא עֵייל תְּלַתָּא נְפִיק פֶּשׁ לִיה פְּלַגָּא וְפְלַגָּא בְּשִׂטָּא פְּלִיגֵי מְלִיא וְלֹא כְּלוּם הוּא וְאַחֲרָיִם סְבִירִי תְּלַתָּא עוֹל תְּרִין וְפְלַגָּא נְפִיק פֶּשׁ לִיה כּוּזָא וְכוּזָא בְּתָרֵי וְפְלַגָּא חֲמֵרָא מְעִילָא הוּא וּבִיּוֹתֵר מְכַדֵי מִדְתּוֹ מִי פְלִיגֵי וְהָא תַנַּן

תוספות לא טעימיה שפיר כיון דאחמיץ בתוך שלש מכאן ואילך ברשות לוקח ואפי' לא נתן מעות חייב ליתן ומיהו נראה דהיא דלא טעימיה בשעת לקיחה דה"א המוציא מחבירו עליו הראיה דסיפקא הוא והא דתנן (לקמן דף צז:) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו מיירי לאחר ג' א"נ בקנקנים דלוקח כ"י יוסי בר חנינא דלוקח כן פ"ה וצ"ל דמיירי הכא דידעינן שהקנקן דהמוכר הוא טוב דאי לא אמאי חייב באחריותו לימא ליה המוכר היין היה טוב והקנקן גרם לו תוך ג' להתקלקל ולא יבטל לשהויי אלא לשתותו או להריקו בכלי אחר כמו שהוא אומר לו כשהוא בקנקנים דלוקח אבל דוחק לומר דמיירי כגון שמוכר בזה הקנקן זמן גדול ואם הקנקן גרם כבר היה מחמיץ ויותר מתיישב לומר דהכא תוך ג' ואפי' בקנקן דלוקח דאין קנקן גורם להחמיץ תוך ג' אלא דאי לא טעימיה שפיר והתם לאחר ג' ואמר ליה למקפה: ושמואל אמר חמרא אכתמיה דגברא שוואר. פירש [ר"ש] דחמרא מזליה דגברא גרים דסבירא ליה כ"י חייא בר יוסף דלקמן ולכך אינו ברשות מוכר ואין נראה חדא דהוה ליה למינקט האי ליטנא דלקמן דחמרא מזליה דגברא גרים ועוד כי אמר לקמן ופליגא דר' חייא בר יוסף ה"ל למימר ופליגא דשמואל ועוד דאין סבירא שיגרם מזלי' דגברא שימחה להחמיץ תוך ג' דלעולם אין היין מחמיץ אלא לאחר ג' ועוד הקשה ר"י דר' יוחנן קאמר לעיל ג' ימים הראשונים ודאי יין דלמא מזליה דגברא גרים והחמיץ מיד ונראה לפרש לר"ת חמרא אכתמיה דגברא שוואר כלומר היין כיון שנשארו בכפתים נתקלקל על ידי שנענע ומיהר להחמיץ וא"ת ור' יוסי בר חנינא דאמר לקמן דבקנקנים דמוכר מצי א"ל הא חומרך והא קנקנך והיכי מצי א"ל הכי דלמא נתקלקל על ידי שנענע ולמה ישלם המוכר וי"ל דלקמן מוקי לה בדא"ל למקפה דכיון דא"ל הכי יש לו להתקיים אפי' כשמנענעו ואפילו אחר ג' א"נ י"ל דלקמן כיון שהוא לאחר ג' יותר יש לנו תלתות שנתחמץ כדרכו ממה שהנענע גרם אבל תוך ג' יש לנו לומר שהנענע גרם מדינא ליה לא טעימיה שפיר אבל ק"ק אמאי לא היו ברשות מוכר דהא אדעתא דהכי זבן לוקח מיניה להוציא משם ולטלטלו ולפי' ר"ש קשה דבשיכרא עבד עובדא כוותיה דרב והא לא קאמר שמואל אלא כיון דמזליה דגברא גרם ולא שייך ביה כדכתיב היין בוגד וגו': אחד שכר תמרים כ"י מברך שהכל. לא דוקא שכר תמרים אלא אפי' דבש תמרים מברך עליו שהכל מ"ט כדאמר בכיצד מברכין (ברכות דף לח.) אמר מר בר רב אשי האי דובשא דתמרי מברך עליו שהכל מ"ט זיעה בעלמא הוא והיוצא מן הפירות קרי זיעה ולא כמו שפי' בהלכות גדולות דהיינו דוקא התם דתרו לה במיא אבל דייב מן תמרי מברך עליו בורא פרי היץ דהא קאמר מר בר רב אשי זיעה בעלמא הוא והיוצא מן הפירות קרי זיעה ואפי' היוצא מן הזיתים וענבים היי זיעה בעלמא אי לא דמפיק בהעור והרטוב (חולין דף קכ:). שסופג את הארבעים על היוצא מהן ועוד דמייתי עלה ברייתא דתרומה דקאמר כמאן כי האי תנא דתניא דבש תמרים ויין תפוחים כ"י חייב קרן וחומש דברי ר"א ור' יהושע פוסט וטעמא וי"ל דלא אישתני לעילויא כשנעשה דבש: ואחד שכר שעורים. דלא אישתני לעילויא דאית ליה עילויא אחרינא בפת ועוד דמי יימר דשערי עוקר דלמא מיא עיקר: אין הלכה כאחרים. אומר ר"ת דאותו יין שעושי מן החרצנים אפי' אית ביה טעם יין כיון דלא רמא תלתא ואתא ארבעה מברכין עליו שהכל וליכא דלימיר דפורצני עדיף משל שמרים דהא אמר בריש אלו עוברין (פסחים דף מב:). ותמד לאו בר עשורי הוא והתנן המתמד ותנן מים במדה ומצא עליו כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב ומשני הא בדרוקי הא בפורצני פירוש ההיא דפורצני גרוע מדרוקי דהיינו של שמרים הוא חשוב ובר עשורי הוא דאין לפרש איפכא דפורצני חשוב וההיא דהמתמד איירי בפורצני דא"כ מאי פריך לקמן וביותר מכדי מדתו מי פליגי והתנן המתמד ומאי קושיא שאני תמד דפורצני דחשיב אלא ודאי של שמרים חשיב יותר אפי' מברכים עליו שהכל כיון דלא רמא תלתא ואייתא ארבע כל שכן דפורצני: כל חמרא דלא דארי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא. והכי אמר בריש המוציא יין (שבת דף עו: ושם) כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית וקשה דאמר בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו: ושם) אל יחסר המזג שאם יש שם כ"ג כנגד סנהדרין קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא אחד מהן שהוצרך לצאת משמע דמזוג דריש דהוי ב' חלקים מים ואחד יין והכא אמר דהוי ג' חלקים מים ואומר רבינו יצחק דהתם מדמה סנהדרין למזוג דיין השרוני דסגי ליה בשני חלקי מים כדאמר בהמוציא יין (שבת דף עז:). שאני יין השרוני דרפי דבשאר יינות לא מצי למימר דביע דסנהדרין לא חזו לדיני [נפשות] דנפקא לן (סנהדרין דף ב:). מקרא דבעי כ"ג ורבינו מנחם פי' דדריש אל יחסר המזג מו"ג בגימטריא נ' וקאמר אל יחסר המזג מו"ג דסנהדרין נ' אבל מ"ט יחסרו וישארו כ"ב ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כ"ג ומיהו בירושלמי ובפסיקתא דריש לה בהדיא ממזג דיין וי"מ דאל יחסר המזג דהיינו מזוג יין הראוי לג' חלקים מים דהיינו מזוג (מלבר) דהוי כ"ג על חד תלת: וביותר מכדי מדתו מי פליגי. פי' רבינו שמואל דלא מצי לאקשוויי ובכדי מדתו מי לא פליגי והא רבי יהודה מחייב דמצי לשנויי דר' יהודה אינו אלא חומרא לענין טבל וקשה מהא דתנן בסוף פ"ק חולין (דף כה: ושם) התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר ומוסל את המקוה משהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל את המקוה ואמר בגמ' מני לא רבי יהודה ולא רבנן דתנן התמד כ"י ומאי קושיא נימא לעולם רבי יהודה דמעשר ואפילו לא החמיץ חומרא בעלמא הוא וי"ל דפשיטא ליה אפילו בלא החמיץ אינו אלא כי אם מחמיר עליו ר' יהודה לעשר א"כ ספיקא הוא אם נחשבו יין וליה לו לפסול את המקוה כמו בספק מים שאובין דכשר וי"מ דלא פריך ובכדי מדתו מי לא פליגי דאין זה קושיא כל כך אי הוון רבנן ואחרים כרבנן דרבי יהודה אבל אי ביתר מכדי מדתו פטרי מאן נינהו לא רבי יהודה ולא רבנן: (תוספות)

המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב עד כאן לא פליגי אלא בכדי מדתו אבל ביותר מכדי מדתו לא פליגי הוא הדין דאפילו ביותר מכדי מדתו פליגי והאי דקא מיפליגי בכדי מדתו להודיעך כחו דר' יהודה בעא מיניה רב נחמן בר יצחק מרב חייא בר אבין שמרים שיש בהן טעם יין מהו אמר ליה מי סברת חמרא הוא קיוהא בעלמא הוא ת"ר שמרים של תרומה ראשון ושני אסור ושלישי מותר רבי מאיר אומר אף שלישי בנותן טעם ושל מעשר ראשון אסור שני מותר רבי מאיר אומר אף שני בנותן טעם ושל הקדש שלישי אסור ורביעי מותר ר"מ אומר אף רביעי בנותן טעם ורמינהי של הקדש לעולם אסור ושל מעשר לעולם מותר קשיא הקדש אהקדש קשיא מעשר אמעשר הקדש אהקדש לא קשיא כאן בקדושת הגוף כאן בקדושת דמים מעשר אמעשר נמי לא קשיא כאן במעשר ודאי כאן במעשר דמאי א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק כדרך שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין הכשירן דמאי אי דמאי אכשורי מכשורי אי דחמרא אכשורי מכשורי לא צריכא שתמדו במי גשמים וכיון דקא שקיל ורמי להו למנא אחשבינהו לא צריכא שתמד מאליו וכיון דקא נגיד קמא קמא אחשבינהו אמר רב פפא בפרה ששותה ראשון ראשון: אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח למעוטי מאי אילימא למעוטי יין מגתו והא תאני ר' חייא יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר וכיון דאם הביא כשר אגן אפילו לכתחלה נמי

רש"י המתמד. מים בשמרים פטור ממעשר: אבל יותר מכדי מדתו. פורחא לא פליגי רבנן עליה דר"י אלא מחייבין במעשר והוא הדין לברכת היין דהא רבנן חומרא ליה ליה בבי מעשר דהא בכדי מדתו לא מחייבי אלא משום דחשיבי ליה יין הוא דמחייבי ביותר מכדי מדתו והלכך לגבי בורא פרי הגפן נמי חשיב: להודיעך כחו דר"י. דמחייב ולהודיעך כחו דרבנן לא חליטריך למיחתי יותר מכדי מדתו דמילתא דפשיטא הוא דפטור דפורחא חמרא במיא טובא בטיל וליכא חיודש כלל לאשמועינן דפטרי רבנן ביותר ומילתיה דר"י חשיב חיודש גדול לחומרא ור"ש: לדיכא טעם יין מחייב: שמרים שיש בהם טעם יין מהו. לברכת היין וברייתא לא הוה שמיע ליה דלי הוה שמיע ליה הכי הוה ליה למימר הלכה כחכמים או אין הלכה כחכמים: שמרים של תרומה. שנתו לתוכן מים ושנה ושלש: ראשון. מים ראשונים ושהניסו והואילוי משם: אסור לזרים. וכל הני חומרות בעלמא ניהו מדרבנן ובמלא כלי מדתו מיירי: שלישי מותר. ואפילו יש בו טעם יין: אף שלישי. אסור אם יש בו נטון טעם: ה"ג של מעשר ראשון אסור. כלומר של מעשר שני תמד ראשון אסור לכתוב חוץ לידושלים אבל מעשר ראשון לזרים מותר לזרים מותר: הכי גרסינן. של הקדש לעולם אסור ושל מעשר לעולם מותר: מעשר דמאי. שהופרש מפירות הלוקחין מעם הארץ ואקילו ביה רבנן משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן: בקדושת דמים. שהקדש חבית יין לבדק הבית וימכר ויקחו בדמיו כרכי בדק הבית: בקדושת הגוף. [דחמינא] יין שהוקדש לנסכים ושמרים שלו אסורים בשביל מעט יין המערב בו: כשם שאמרו לענין איסורן. דבחומרה ראשון ושני הוי יין ושלישי הוי מים ושל מעשר הראשון יין והשני מים וכן כוון: כך אמרו לענין הכשר. דראשון ושני של תרומה חשוב נמי יין לענין הכשר והראשון של מעשר חשיב יין לענין הכשר וכדמפרש ואזיל וכל זה חומרא מדרבנן הוא דמדאורייתא כולהו חשיבי מים בעלמא כדאמרן לגבי מעשר דמאי וכרבנן דחכמים וקבעי גמרא הכשר דמאי על חיזה הכשר הולכך לומר כך אמרו לענין הכשר של מים או של יין הא תרווייהו מכשרי פירות לקבל טומאה ומאי נפקא לן מיניה אי הוי חמרא אי מיא: אי חמרא אכשורי מכשר. דכתיב (דברים לב) תשקה חמר וכתיב וכל משקה אשר ישקה וגו' (ויקרא יא): לא כריכא. כלומר לא נפקא לן מינה אלא שתמדו להיחא דתרומה ומעשר במי גשמים דלכריכי מחשבה אבל אי חשיבין ליה יין מכשיר בלא מחשבה דבמים הוא דכתיב (שם) וכי יתן מים מה יתן דניחא ליה אף ויתן דניחא ליה ופרכינן וכיון דשפכינהו האי גברא להני מי גשמים ממנא שניטפו בו למנא דשמרים אחשבינהו ומכשיר ומאי נפקא לן מינה ל"ג מעשר ולא שנה תרומה לעולם מכשיר: שנתמד מאליו. שפגלו הגשמים לתוך השמרים והלכך בתרומה דראשון ושני חשיב יין לענין הכשר נמי מכשירי אבל שלישי דחשוב מים לגבי תרומה לענין הכשר נמי מי גשמים ניהו ולא מכשירי דלא הוה בהו מחשבה: ופרכינן ואכתי מתי נפקא מינה והא כיון דנגיד. מושך: קמא קמא. ראשון ושני גלי דעתיה דניחא ליה שידכו גשמים לכאן לעולם אולי יקלטו טעם יין ושלישי לתרומה נמי מכשר ולא שנה יין ולא שנה מים אכשורי מכשירי ומה חילוק יש עדיין בהכשר: בפרה ששותה ראשון ראשון. והלכך בשלישי ליכא שום מחשבה ולא מכשר שלישי לתרומה ושני דמעשר ולא מלי לתרוי' בשנספך ראשון ראשון דכיון דלא נשתייה שם כלל לא נופל ונספך אין ידוע לעולם מהו תמד שני או תמד שלישי: אין אומר קידוש היום כו'. משום הקריבהו נא לפתוך (מלאכי א) וביין הראוי לכרך עליו כפה"ג קאמר דלע"ג דמברכין עליו כפה"ג לקידוש היום מיהא לא חשיב ולקמיה בלא לפרש חיזה יין בלא למעט: יין מגתו. תירוש: לא יביא. משום דכתיב הסך נסך שכן (במדבר כח) מדי דמשכר: ואם הביא כשר. לדיכא עיכובא אי נמי הסך נסך מכל מקום וכיון דלנסכים כשר דביעבד לגבי קידוש חשיב לכתחלה ללא חמיר קידוש כניסוך: (רש"י)

תוספות הוא הדין אפי' ביתר מכדי מדתו נמי פליגי. והא דנתן בסיפא דמס' מעשרות (פ"ה מ"ו) היתר מכדי מדתו מפרשי עליו ממקום אחר ולא פליגי עליה רבנן היינו ברמא תלתא ואתא ארבעה מקשה ר"י היכי פטרי רבנן ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא כיון דאית ביה בנותן טעם וקיי"ל בפ' בתרא דמס' ע"ז (דף עג:) דמין בשאינו מינו בנותן טעם גבי טבל וי"ל דאינו אלא קיוהא בעלמא ואין כאן נותן טעם וכעפרא בעלמא דמי וכן נראה מתוך פירוש ר"ש: מי סברת חמרא הוא קיוהא בעלמא הוא מכאן הורה ר"ת בדיעבד אם רחץ עכו"ם חבית של שמרי יין דשרי דלאו חמרא הוא אלא קיוהא בעלמא הוא: שמרים של מעשר כו'. תימה במאי מיירי הך ברייתא אי בכדי מדתו או אפי' רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לרבנן אפי' ראשון יהא מותר ואי ברמא תלתא ואתא ארבעה אפי' רביעי של מעשר יהא אסור וי"ל דמיירי שאין בהן טעם יין כלל אלא קיוהא בעלמא ומ"מ בהקדש החמירו לאסור עד שלישי ומיירי שלא הקדיש שמרים דאי הקדיש לעולם יהא אסור: לא צריכא כגון שתמדו במי גשמים. תימה דהכא משמע שיש חילוק בין גשמים לשאר משקין ואיזה חילוק יכול להיות ביניהן ומה שפירש רבינו שמואל דבמים בעינן דניחא ליה ולא בשאר משקין כגון יין אפי' לא ניחא ליה מכשר דבמים כתיב וכי יתן מים על זרע ואין נראה לרשב"א דלא אשכח בשום דוכתא שיהא חשיבות ביין בממים לענין הכשר ומאשר יבא עליו מים מפקינן הכשר לכל משקין ובפ"ק דפסחים (דף יח. ושמ) איכא דלא מוקי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי לענין הכשר וא"כ מנא ליה דלא בעינן דניחא ליה ונראה לר"י דגשמים בעינן תרתי שיחשיב אותו מתחלה שיהו משקין ואח"כ בעינן דניחא ליה אבל שאר משקין כגון מים ויין ושמן כיון דניחא ממילא הן מכשירין אפי' לא יחשיב אותן להיות משקה אבל קשה מהא דנתן במסכת מכשירין (פ"ו מ"א) ומייתני לה בפ"ק דחולין (דף יג. ושמ) המעלה פירותיו ללג מפני הכנימה וירד עליהם הטל אינו בני יתן ואם לכך נתכוון הרי הן בני יתן אע"פ שלא החשיב אותו מתחלה להיות משקה ושמה טל חשוב טפי להיות משקה ממי גשמים: ונתמד מאליו. נראה דהשתא איירי שפיר אפילו במים יפין שאינן מי גשמים דכיון שנתערבו בשמרים אין ראויים להכשיר והא דלא קאמר אלא לפי שלא נזכר אמורא למעלה: אילימא למעוטי יין מגתו כו'. אין להוכיח מכאן דיון מבושל כשר לקידוש ומברכין עליו בפ"ה מדלא קאמר למעוטי יין מבושל דלאו ראיא היא דאפילו אין מקדשין עליו לא מצי למימר למעוטי יין מבושל דאם כן הוה ליה למימר אין מברכין עליו בפ"ה אבל יש להביא ראיא מירושלמי דשקלים ודערבי פסחים דיון גמור הוא דאמר התם ארבע כוסות שאמרו יוצאים ביין מבושל אלמא מקדשין אין מבושל ודלא כפרש"י והר"ש שכתבו דיון מבושל מברכין עליו שהכל דאישתני לגרעיותא ואין להאריך כאן: (תוספות)

דאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום ואלא למעוטי מפייה ומשוליה והא תני רבי חייה מפייה ומשוליה לא יביא ואם הביא כשר ואלא למעוטי יין כושי בורק היליסטון של מרתף של צמוקים והא תניא בכולן לא יביא ואם הביא כשר ואלא למעוטי יין קוסס מזוג מגולה ושל שמרים ושריחו רע דתניא בכולן לא יביא ואם הביא פסול למעוטי מאי אי למעוטי קוסס פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי היא אי למעוטי מזוג עלויי עלייה דאמר רבי יוסי ברבי חנינא מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים אי למעוטי מגולה סכנה היא אי למעוטי של שמרים היכי דמי אי דרמא תלתא ואתא ארבעא חמרא מעליא הוא אי דרמא תלתא ואתא תלתא ופולגא פלוגתא דרבנן ואחרים היא אלא למעוטי שריחו רע ואיבעית אימא לעולם למעוטי מגולה ואע"ג דעברי' במסנתת כר' נחמיה אפילו הכי [מלאכי א-ח] הקריבחו נא לפחתך הירצך או הישא פניך בעא מיניה רב כהנא חמוה דרב משרשיא מרבא חמר חוריינן מהו אמר ליה [משלי כג-לא] אל תרא יין כי יתאדם: קנקנים בשרון וכו': תאנא פיטסות נאות ומגופרות: מתני' המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו ואם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות ואם אמר לו יין

ר"פ הכי גרסינן ואמר רבא סוחט אדם כו'. כלומר ואם העלה על דעתך לדמויי קידוש לניסוך ולמימרא דלכתחלה און מקדשין עליו האמר רבא סוחט אדם כו' אלמא דמקדשין עליו דלכתחלה: מפיה. של חבית: ומשוליה. סמוך לשמרים כדתנן במנחות ב' כל הקרבנות אינו מביא מפייה מפני הקמחין ולא משוליה מפני השמרים: כושי. שחור: בורק. לבן ורע הוא כמו ביק דיקא (יומא דף כה:). הלסטון. יין מתוק וחלש מאד: של מרתף. כלומר סתם יין של מרתף של נבדק ומשום דליכא חביות קוססות כדתנן בכתבי' קאמר' דלא יביא ומיהו אם הביא כשר ואע"ג דלאמר' בסמוך דיון קוסס פסול לנסכים ה"מ בודאי אבל הכא מי יימר דהוא קוסס: כמקיים. פרכילי ענבים יבשים ועשה מהן יין: יין קוסס. הוא יין הנמכר בחנות ופסול הוא דלא הוא שרר ולא ראו להיות שרר כיון מנחו דסופו מיהא להיות שרר: מזוג. אינו בכלל שרר ובספרי דריש הכי ונשכו רביעית היין חי אתה מנסך ולא המזוג: ויין מגולה. ואיכא למיחש שמה שמה שהיה הימנו נחש: או של שמרים. תמיד: ושריחו רע. מוסרם אבל יס בו טעם יין: למעוטי מאו. מהני פסולים דהך ברייתא אתא רב למעוטי אילומא למעוטי יין קוסס אתא למימר דאין אומר עליו קידוש היום הא בורא פרי הגפן מבדכין ואמאי הא פלוגתא דר' יוחנן ורבי"ל היא לעיל (דף טו.) דלר' יוחנן חמרא הוא ואפי' לענין קידוש שפיר דמי דכיון דלגבי תרומה חשיב ליה יין הוא הדיו לגבי קידוש דלא שנה קידוש מבורא פרי הגפן אלא לענין מיאוס כדלקמן משום הקריבהו נא לפחתך וכו' יהושע בן לוי חלל הוא ואפי' בורא פרי הגפן אין מבדכין כדלמדת לעיל ואי ס"ל כר' יוחנן הכי ה"ל למימר מבדכין עליו בורא פרי הגפן ואנא חמינה דהוא הדיו לקידוש ואי כרבי יהושע בן לוי ס"ל הכי ה"ל למימר אין מבדכין עליו אלא שהכל: עלויי עלייה. לקידוש: מודים חכמים לר"א. דפליגי בניסוך ומכשירי המזוג כן נראה בעיני ואל ידענא פלוגתייהו היכא: עד שיתן מים לתוכו. דלא חשיב לשתיה חי אלא מזוג ובייניהו שנהו מיידי דדרו על חד הלחא מיא: סכנה הוא. ואפילו בלא קידוש אסור לשתיהו: ואי למעוטי תמיד של שמרים פלוגתא דרבנן ואחרים. וקיימא לן כרבנן דאפי' בורא פרי הגפן לא מבדכין: אלא למעוטי שריחו רע ומשום הקריבהו נא לפחתך. משום מיאוס ומיהו פשה"ג מבדכין עליו דריחיה חמרא וטעמיה חמרא אלא שהסריח קתא משום דמונה ככלי מאוס והכי קאמר רב אין אומר קידוש היום אלא על היין נקי והגון שראוי לנסך מחמת נקיותו ע"ג המזוגה ולא אתא רב למעוטי ביהאי כלל שאר יינות שאין מנסכין ע"ג המזוגה כגון יין קוסס ומזוג אלא הנהו יינות שמתוך שמאוסין פסולין לניסוך משום הקריבהו נא לפחתך דפסולין נמי לקידוש משום האי טעמא גופיה: לעולם למעוטי מגולה. ודקשיא לך סכנה הוא: כגון דעבדיה במסנתת. דמותר לשתיה ואיכא טרידן למימר דלקידוש פסול כרבי נחמיה דאמר ארס נחש קף ועומד במקומו ויש לו תקנה בסיטון במסכת סוכה בשילהי פירק רביעי: הקריבהו נא. גבי חולה כתיב אלמא כל דבר מגונה אסור לקרבן: חמר חוריינן מהו. לנסכים ויש מפרשים לקידוש ולא נהירא: חמר חוריינן. נראה בעיני דהיינו יין בורק דתניא לעיל לא יביא ואם הביא כשר וברייתא לא שמיע ליה: אל תרא יין. לשתיהו: כי יתאדם. משמע יותר מלדי אלמא יין ארום קודם לנסכים דשכר כתיב בהו: תנא פיטסות. דלמדת דמקבלין עשר לך' אינו שבוותו ורעויות ממש דל"א אפי' אתה לא מקבל אלא נאות קאמר קידוש שצדקו ומגופרות הנפירות והגפירות סוהם את השכר ומנחבו קתא ויכולין להשתמש בהו קתא אלא שאין מתקיימין זמן מרובה כשלמין והואיל ולא הו שבוין לגמרי מקבל עליו י' לך' ופירוש כתיב בספרי כשכר לבשן מביא גפירת ונותן בהו האור ומלחכתו האור עם אורו גפירת ונראות מנפולות והן נאות: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל תנא יתר על כן ככולן מחזיר את השאר ונוטל את הדמים ממנו. וברייתא מלאחיה בתוספתא (פ"ו) ויש ללמוד דבספרי שלם כתיב וילפין מינה לדון כן דהמתורעל על י' קוססות ופוטסות יחזיר אבל העשר הגיעורו ליתא למימר ערובי ערובי כלגבי טופתא וליכא למימר נמי אפירי שפירי ייבב דטעמא דטריחא לא שייך הכא: מתני' אינו חייב. המוכר באחריותו דבשעת מכירה יין הוה: ואם ידוע שיינו מחמיץ. בכל שנה הכי זה מקח טעות כדלמדת ליה בגמרא כדלמדת ליה למקפה דלי לא א"ל למקפה למה יתחייב באחריותו הרי היה יכול לשתותו ולא איבעי ליה לשהויי דהא אפי' אי כובא לשהויי זכני אין הולכין בממונו אחר הרוב וכל שכן הפתא דפלגא לשתיה ופלגא לשהייה: (ר"פ)

תוספות מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה וכו'. קאי אהא דתנן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נ:.) אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"א ועלה קאמר ר' יוסי בר' חנינא בגמ' דבכוס של ברכה מודים וטעמא מפרש התם משום מצוה מן המובחר: עד שיתן לתוכו מים. קשה דאמר בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נא.) עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה שטיפה חי מלא כו' אלמא משמע דכוס של ברכה צריך שיהא חי ולא מזוג ומפרשים גדולי נרובא דחי קאי אכוס שיהא שלם ולא שבור דשייך מיתה בכלי כדאמר (ב"ק דף נד.) שבירת זו מיתתן וכן משמע קצת דכל י' דברים הן בכוס ולא בין ורש"י פירש בברכות דחי דקאמר היינו שיתנו יין חי בכוס שמברכים עליו ואח"כ מוזגין בו מים לאפקוי שלא ימוזגו בכוס זה ויברך בכוס אחר ור"ת מפרש דחי דהתם היינו מזוג ולא מזוג דה"נ מוקי בפרק סוור (סנהדרין דף ע: ושם) הא דקאמר רב אינו חייב עד שיאכל בשר וישתה יין חי במזוג ולא מזוג והא דמשמע בהמוציא יין (שבת דף עו: ושם) שמוזגין אותו עד רביעית דקאמר כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימוזגו ויעמוד על רביעית אומר ר"ת דבברכת הארץ מוסיף בו מים כדאמר בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף נא. ושם) ומוסיפין בברכת הארץ ולא כמו שפ' שם רש"י דמוסיפין יין: חמר חוריינן מהו. פירש ר"ש דחוריינן היינו בורק ולא שמיע ליה ברייתא דלעיל דקתני בורק לא יביא ואם הביא כשר ולר"י נראה דשפיר שמיע ליה וחוריינן גרוע מבורק דחוריינן לבן יותר מדאי אבל בורק אינו אלא מבהיק ומלתבן קצת ודומה קצת לדאמנותית ולכן אם הביא כשר: ואם ידוע שיינו מחמיץ חייב באחריותו. וקשה לר"י דאמר אביי באיהו נשך (ב"מ דף סד.) שרי ליה לאיניש למיתן זוזי לחבריה אחביהו יין ולמימר הכי אי יקרא אי זולא ברשותי ואי תקפה ברשותך והשתא מאי קמ"ל אביי מתני' היא הכא אם ידוע שיינו מחמיץ חייב באחריותו ע"ג דאי יוקרא או זולא ברשותי דלוקח הויה וכן בקנקנים דמוכר אע"פ שאין ידוע שיינו מחמיץ ועוד דפריך ליה התם האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא תקשי ליה אמתני' דהכא וליכא למימר דיש חילוק בין תקפה להחמיץ דהכא אמר בברכות (דף ה:.) רב הונא תקיפו ליה ד' מאה דני דחמרא אייקר חלא ואיזבן בדמי חמרא אלמא דהכל אחד ועוד קשה לר"י דמה רבית שייך שם הא אי תקפה הוי מקח טעות דאיגלאי מילתא שלא היה סופו להתקיים וי"ל דאביי אשמעין דאפילו בחמרא דידעין ביה שראוי להתקיים אפילו הכי מקבל עליה מוכר אי תקף מחמת שום דבר מחמת חוס או מחמת טלטול או מחמת דשני בברא ולהכי דמי לרבית אבל הכא לא מייירי בראוי להתקיים ולכן מתחלה בשעת מכירה לא היה מקחו מקח דכשהחמיץ לבסוף איגלאי מילתא והוכיח סופו על תחלתו שלא היה ראוי להתקיים ולא מיחזי כרובית כלל: (תוספות)

מבושם אני מוכר לך חייב להעמיד לו עד העצרת וישן משל אשתקד ומישן משל ג' שנים: **גמ'** אמר ר' יוסי בר' חנינא לא שנו אלא בקנקנים דלוקח אבל בקנקנים דמוכר אמר ליה הא חמרך והא קנקנך וכי קנקנין דמוכר מאי הוי לימא ליה לא איבעי לך לשהויי לא צריכא דאמר ליה למקפה ומאי דוחקיה דר' יוסי בר' חנינא לאוקמא למתניתין בקנקנין דלוקח ודאמר ליה למקפה לוקמא בקנקנין דמוכר ודלא אמר ליה למקפה אמר רבא מתניתין קשיתיה דקתני אם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות אמאי לימא ליה לא איבעי לך לשהויי אלא לאו שמע מינה דאמר ליה למקפה שמע מינה ופליגא דרב חייא בר יוסף דאמר רב חייא בר יוסף חמרא מזלא דמריה גרים שנה' **חבבוק ב-ה'** ואף כי היין בוגד גבר יהיר וגו' אמר רב מרי מאן דיהיר אפילו איניש בייתיה לא מיקבל שנה' **חבבוק ב-ה'** גבר יהיר ולא ינוה מאי ולא ינוה בנוה שלו א"ר יהודה אמר רב כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא ולא ינוה וכתוב התם **[שמות טו-ג]** אל נה קדשך אמר רבא האי מאן דזבין ליה חביתא דחמרא לחנואה אדעתא לטבויה ותיקי אפלוגא או אתילתא דינא הוא דמקבל לה מיניה ולא אמרן אלא דלא שני בברזא אבל שני בברזא לא ולא אמרן אלא דלא מטא יומא דשוקא אבל מטא יומא דשוקא לא ואמר רבא האי מאן דקביל חמרא אדעתא דממטי ליה לפרוותא דוול שפט ואדמטי התם זל דינא הוא דמקבל ליה איבעיא להו הוה חלא מאי אמר ליה רב הלל לרב אשי כי הוואן בי רב כהנא אמר לן חלא לא ודלא כר' יוסי בר' חנינא ואיכא דאמרי אפילו חלא נמי מקבל כמאן כר' יוסי בר' חנינא: ישן משל אשתקד כו':

רש"י מבוסס. שיתקיים כדרך המהקיימין: עד העצרת. אבל לא מן העצרת ואילך שחוס תקופת תמוז מקלקל אפי' אין מבוסס: וישן. ואם מוכר לו אין יתן לו משל אשתקד שנה המוקדמת לו שאלו עומדים בה: משל שלש שנים. משנה דקודם אשתקד דהוה לוה ג' שנים עם שנה שאנו עומדין בה: גמ' לא שנו. דלאנו חייב באחריותו: אלא בקנקנים דלוקח. שקבל הלוקח היין בהביותו דאיכא למימר כליו גרמו ומיהו סיפא דקתני ואם ידוע כו' ההם ליכא למימר כלי הלוקח גרמו דלאנו סהדי שהיין רגיל בכך: אבל בקנקנים דמוכר. מצי אמר ליה לוקח אפילו לזמן מרובה הא חמרך והא קנקנך דודאי ייך וכלך גרמו דסביירא ליה דממיות הבכיר הוא יין מקולקל כבר אלא שאין ניכר הדבר עד שעת חימוץ כדלמרינו באזוהו נשך (ב"מ דף עג:). מעיקרא דחמרך חמרך דחלא חלא הוא שעתא הוא דמבחי ארנפשייהו חמרך ולכך דלמר לעיל כל ששקה ימים ברשות מוכר איכא לאוקומי מהני' בקנקנים דלוקח ואפילו תוך שלשה או בקנקנים של מוכר ולאחר שלשה והלכך מוכר פטור: וכי קנקנים דמוכר. למה יספיד מוכר הא מצי אמר ליה מוכר ללוקח לא איבעי לך לשהויי דאפילו לרב דלמר (לעיל דף עב). המוכר שור לחבירו ונמלא נחון הרי זה מקח טעות הני מילי משום דרובא לרדיו זבני אבל הכא רובא לאו לשהויי זבני ויספיד לוקח: דלמר ליה למקפה. להסתפק מעט מעט לקדירות דהיינו לשהויי: מאי דוחקיה דרבי יוסי כרבי חנינא לאוקומי. ירשא דמתניתין בקנקנים דלוקח לחוד ולא בקנקנים דמוכר משום דמוקי למתני' דל"ל למקפה לוקמיה דלמא דלמא ליה למקפה דהמוכר יין סהדי קתני ולא שנה קנקנים דלוקח ולא שנה קנקנים דמוכר קתני מתניתין דאין מוכר חייב באחריותו משום דלא איבעי ליה לשהויי: אמאי. הוה ליה מקח טעות: לימא ליה לא איבעי לך לשהויי. דהא רובא לאו לשהויי זבני: אלא לאו שמע מינה דלמר ליה למקפה. וה"ה לירשא והיינו טעמא דכרישא פטור מוכר דאיכא למימר קנקנים דלוקח גרמו ובסיפא חייב הוואיל וידוע שיינו רגיל להחמיץ כל שנה: ופליגא. הא דר' יוסי בר' חנינא דמוקי לה בקנקנים דלוקח ולא דמוכר משום דמצי א"ל הא חמרך והא קנקנך: דרב חייא בר יוסף. דליהו מוקי לה נמי בקנקנים דמוכר ואע"ג דל"ל למקפה כדמוכר סיפא אפי' הכי מוכר פטור דלא מצי אמר ליה הא חמרך והא קנקנך דלאו קנקנים דמוכר גרמו אלא מזל דלוקח שהוה בעליו של יין גרים: שנאמר ואף כי היין בוגד. באלם למה משום דגבר יהיר וגו' גאורא של אדם שמגיס דעתו דבדר שאין בו גורם שהיין בוגד בו דסבורין שהוה יין ונמלא חומץ מדה כנגד מדה ומיהו סיפא כיון דלמר ליה למקפה ולא מצי אמר ליה לא איבעי לך לשהויי ולא מצי למימר ליה מוזך גרם מאחר שהדבר ידוע שיינו מחמיץ הלכך חייב מוכר: ארינשי ביהוה. אשתו: לא מיקבל. שמצבה ארתו: כל המתגאה בטלית של תלמידי חכמים. דעביד כדלמרן בחזקה הבתים (לעיל דף עג:). טלית של תלמידי חכמים כיצד כל שאין חלוקה נראה מתחתיו טעם ונניעותא יתיבתא הוא וסותא הוא למי שאינו תלמיד חכם: האי מאן דמזבין ליה חביתא דחמרא לחנוויי וכו'. מוכר חבית של חנוויי כדי למכור את היין בחנותו וישתכר החנוויי קתא ובעל הבית לא יקבל מעותיו אלא לאחר שיקבל החנוויי מן הלוקחין והחמרא ברשותא דמריה קאי ואין החנוויי אלא שליח בעלמא לטובל שבר טרחה והלכך אם החמיץ אפלוגא או אתילתא דלמא קודם שמכר כולו: דינא הוא דמקבל. בעל הבית כל ההפסד וכגון שלא פשע שליח דהיינו חנוויי מידי בשליחותו כדמפרש ואזיל ואף כי היין בוגד ליכא למימר גבי חנוויי דהא אין לו חלק בו וגם לא הקנקן שלו הוא ולכתי ברשות מריה קמא איתיה: ולא חמרן. דהפסיד בעל הבית: אלא דלא שני. לוקח דברא לעשות נקב אחר בחבית אבל שני איכא למימר דהוא גרים: דלא מטא יומא דשוקא. ולא נתעבל חנוויי במכירתו: האי מאן דקביל חמרך מחבריה. למחליט שכר והקנקנים דמוכר והוא קיבול דלמיה בעשר של עכשיו בעירי הזאת והריוח יחלוף וכל מקבלי ממון למחליט שכר הוה מפקדי ונפקד קרובים לשכר וקרובים להפסד והרי הוא באחריות שניהם להפסד כמו לשכר כדלמרן (ב"מ דף קה) הך עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון ואם הוקיר או הוצל או נגנב או נאבד לשניהם נאבד והוצל אבל אמר לו בעל היין למקבל אפי' אם הוקיר לא יחא לך רשות למכרו בכאן אלא זיל ואמטייה למלכות אחרת אפרותא דוול שפט שפחוהו מקום הוי מוכרים יין ביוקר וקודם שהגיע לשם זל היין בכל המקומות ופחת מכדי דמים שקיבול: דינא הוא דמקבל. בעל היין את כל הוצל דכיון דאפילו אם הוקיר מיד לא היה לו רשות למכרו עד שמגיע לפרוותא דוול שפט לענין זולא נמי ברשותא דבעל היין קאי ומיהו לבני גניבה ואציה ברשותא דמקבל נמי קאי וכן אם נעשה חומץ כדלמך שהרי באחריותו הוא וקרינא ביה אף כי היין בוגד דמולא דתרווייהו גרים שבאחריות שניהם הוא עומד ושניהם בעליו של יין: ופשע דלא אמטייה לא גרסינן: הוה חלא. מקמיה דלמטייה להתם מאי מי מקבל בעל היין כל ההפסד דהא אפילו גבי מכירה גמורה מקבל משום דל"ל לוקח הא חמרך והא קנקנך היכא דלמר ליה למקפה דלא מצי אמר ליה מוכר לא איבעי לך לשהויי וכל שכן הכא דלא מוכר לגמרי וגם אמר ליה זיל אמטייה אפרותא דוול שפט שפחוהו דמצי אמר ליה מקבל הא חמרך והא קנקנך כר' יוסי בר' חנינא או דלמא לא מקבל כל ההפסד אלא פלגא דמצי אמר ליה מוזך נמי גרם שבאחריות שניהם עומד והיין בוגד קרינא ביה כרב חייא בר יוסף: חלא לא. כלומר לא מקבל בעל היין כל ההפסד ואע"ג דמאן דל"ל למקפה דמי ואיבעי לשהויי משום דמזל שני הבעלים גורם: ודלא כר' יוסי בר' חנינא. דמוקי למתניתין בקנקנים דלוקח אבל בקנקנים דמוכר סביירא ליה דלמר ליה לוקח הא חמרך והא קנקנך היכא דלמר ליה למקפה והכא נמי כיון דל"ל זיל אמטייה כו' הרי ליה לו להשתחוה ונראה בעיני דלית הלכתא כר' יוסי בר' חנינא אלא כרב חייא בר יוסף דמזל דגברא גרים אלא אם כן ידוע שיינו מחמיץ ודלמר ליה למקפה דהא שמואל קאי כותיה ואמרן לעיל עבד רב יוסף עובדא בחמרא כותיה דשמואל: (רש"י)

והוספות מבושם עד עצרת. קשה לרשב"א דהא בקנקנים דלוקח איירי מתניתין ולימא ליה קנקנך גרים ולרב חייא בר יוסף לימא ליה מזלך גרם ויש לומר דודאי אם נמצא חומץ מצי אמר ליה הכי אבל הכא לא איירי בהכי אלא אשמעינן דצריך ליתן לו יין הראוי להתקיים עד העצרת: האי מאן דזבין חביתא דחמרא אדעתא לטבויה. פי'. דאין החנוויי אלא שליח בעלמא ואין נראה לר"י דאם כן לא הוה ליה למימר זבין ועוד דאם כן מגופה מילתא דרבא לא שמעינן שום חיודש דהא דקאמר לא אמרן אין נראה שיהא זה מדברי רבא אלא גמרא דקאמר ליה ונראה לו לפרש דמיידי דזבין מכר גמור ואדעתא דהכי זבנה שימכרונו בחנות ודמי לא"ל למקפה דבעי שיתקיים כדי מקפה והכי נמי בעינא שיתקיים כדי סיבויה ומיהו קשה לישנא דאמר בסמוך מעובדא דקביל חמרא מחבריה אדעתא דנמטאה אפרוותא דוול שפט חלא לא כרב חייא בר יוסף השתא התם דלא זבניה לגמרי מצי אמר ליה מזלך גרם כ"ש הכא דהוי מכר גמור וי"ל דההיא לישנא מוקי הך מילתא דרבא בידוע שיינו מחמיץ ואפי' הכי דוקא אדעתא דסבויה הא לאו הכי מצי א"ל לא איבעי ליה לשהויי: (תוספות)

ב צח דף

תאנא ומיישן והולך עד החג: **מתני'** המוכר מקום לחבירו וכן המקבל מקום מחבירו לעשות לו בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו בונה ארבע אמות על שש דברי ר' עקיבא רבי ישמעאל אומר רפת בקר היא זו הרוצה לעשות רפת בקר בונה ד' אמות על שש בית קטן שש על ח' גדול ח' על עשר טרקלין י' על י' רומו

כחצי ארכו וכחצי רחבו ראייה לדבר רבן שמעון בן גמליאל אומר כבנין ההיכל: **גמ'** למה לי למיתנא בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו ליתני בית חתנות

לבנו ולבתו ובית אלמנות לבנו ולבתו מלתא אנב אורחיה קמ"ל דלא דרכא דחתנא למידר בי חמוה כדכתיב בספר בן סירא הכל שקלתי בכך מאזנים ולא מצאתי קל מסובין וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו וקל מחתן אורח מכניס אורח וקל מאורח משיב דבר בטרם ישמע שנאמר **[משלי יח-ג]** משיב דבר בטרם ישמע אולת היא לו וכלמה: ר' ישמעאל אומר רפת בקר היא זו הרוצה לעשות כו': רפת בקר מאן קתני לה איכא דאמר ר' ישמעאל קתני לה ואיכא דאמר ר"ע קתני לה איכא דאמר ר"ע קתני לה וה"ק אע"פ שרפת בקר היא פעמים שאדם עושה דירתו כרפת בקר ואיכא דאמר ר' ישמעאל קתני לה וה"ק שהרוצה לעשות רפת בקר עושה ארבע אמות על שש: טרקלין י' על י': מאי טרקלין קובתא בי וורדי תאני וקנתיר שתיים עשרה על י"ב מאי קנתיר תרבץ אפדני: רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו ראייה לדבר רש"ג אומר כבנין ההיכל: ראייה לדבר מאן קתני לה איכא דאמר רש"ג קתני לה והכי קאמר ראייה לדבר מנין אמר רש"ג הכל כבנין היכל ואיכא דאמר ת"ק קתני לה ורש"ג אתמוהי קא מתמה והכי קאמר ליה **[לת"ק]** ראייה מנין מבנין היכל אטו כולי עלמא כבנין היכל עבדי תניא אחרים אומרים רומו כקורותיו ולימא רומו כרחבו איבעית אימא ביתא מעילאי רווח ואיבעית אימא משום דאיכא בי כווי רבי חנינא נפק לקרייתא רמו ליה קראי אהדדי כתיב **[מלכים א-ב]** והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלושים אמה קומתו וכתיב **[מלכים א-ב]** ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רחב ועשרים אמה קומתו אמר להו כי קא חשיב משפת כרובים ולמעלה מאי קמ"ל

רש"י תנא. היכא דא"ל מיושן לריך שיהא של ג' שנים שלימות ושיהקיים ויחישן עד גמר שנה שלושים זו דהיינו עד החג עד הכריז שזו היא תורת מיושן להקיים שלש שנים שלימות ואם יחמיץ קודם החג הכי הוא באחריותו של מוכר: מתני' לעשות לו בית חתנות לבנו. כדמפרש לקמיה בית חתנות לבנו שלקח אשה ודך האב לעשות לבנו יגיע קטן סמוך לביתו שאין דרך החתן לדור אצל חמיו משום חשד חמתו כדמפרש בגמרא והלכך נקט בית חתנות לבנו אצל אביו גייל לעשות בית ארמנות לבנו שהרי עד עתה לא היה דר אצל חמיו אלא אצל אביו משום חמתו: בית ארמנות לבנו. שמת בעלה וחזרה אל בית אביה כדנערוהא שעד עבשו כשהיתה נשואה לא היתה דרה אצל האב משום בעלה חתנו שהחתן אינו דר אצל חמיו והלכך נקט בית ארמנות לבנו ולא בית חתנות לבנו והכי מפרשין בגמרא: רפת בקר היא זו. ואריך לעשות בית גדול יותר ומיהו לא חשך כפרש שיעורו: והרואה לעשות כו'. בגמרא מפרש מי קאמר לה או ר' ישמעאל או ר' עקיבא: בית קטן שש על שמונה. הרואה לבנות בית קטן לחבירו לכל הפחות וכגון דאמר ליה עשה לי בית סתמא ויד הבונה על העלוונה לעשות לו פחות שבתיים הואיל ולא פירש כמה יעשהו קטן לכל הפחות ו' על ח' דכיון דלא אמר ליה בית חתנות אלא בית סתמא לעצמו קבעי לה ואריך להיות גדול מבית חתנות והוא הדיון למוכר מקום לחבירו לעשות לו בית לכריך ליתן לו קרקע שש על שמונה: גדול שמונה על עשר. וכגון שפירש לו עשה לי בית גדול: טרקלין. למושב שרים עשוי ולא לתשמיש הלכך מדובע בעיני: רומו כחצי ארכו כו'. אכולהו קאי והיינו בית חתנות שהוא ארכו ד' על ו' רומו ה' דהיינו חצי ארכו והכי רחבו בבית קטן שבע והשע בבית גדול ועשר בטרקלין: כבנין ההיכל. ההיכל על פני הדביר היה ארכו מ' ורחבו עשרים ורומו שלשים דהיינו חצי ארכו והכי רחבו: גמ' הכי גרסינן ליתני בית חתנות לבנו ולבתו ובית ארמנות לבנו ולבתו מילתא אנב אורחיה קמ"ל. מדלגא תנא בית ארמנות לבנו ולא תנא נמי בית חתנות לבנו דכתיב דהתנא כו' וכבר פירשית לה במתניתין: בי חמוה. כדלמרי' בפסחים **(דף קיג.)** הו זכיר באשקא מחמתה הראשון אמרי לה משום חשד ואמרי לה משום ממון ואיתא להא ואיתא להא ואיתא להא ומיהו הוא הדיון לכל החתנים אלא שזמן הראשון לריך ליהאר חמיו יותר: קל מסובין. לאו דוקא אלא דבר גרוע ולהכי נקט סובין ולא טולה לפסולת הוא: אורח מכניס אורח. דיו אם מהנה לו בעל הבית: הרואה לעשות רפת בקר כו'. מאן קתני לה: שהרואה לעשות כו'. ופירוש לדבריו הוא אומר דקאמר רפת בקר היא זו שהרי הרואה לעשות כו' אצל לר' עקיבא רפת בקר אינו גדול כל כך ובתרחי פליגי ר' ישמעאל ורבי עקיבא פליגי בבית חתנות ופליגי ברפת בקר ושיעוריה דר' עקיבא מפורש בבית חתנות ולא ברפת בקר ודרבי ישמעאל מפורש ברפת בקר ולא בבית חתנות: איכא דלמרי רבי עקיבא קאמר ליה והכי קאמר ליה. לרבי ישמעאל דקאמרת רפת בקר היא זו און הכי נמי דולאי בית חתנות ורפת בקר שיעורן שיה דלע"פ שהרואה לעשות רפת בקר עושה ד' על ו' פעמים שאדם עושה דירתו בבית חתנות ארבע אמות על ו' כרפת בקר: קובתא. כעין קובה של זונת ונראה לי שעשוי חלונות כעין קובה: בי וורדי. נותנין שם וורדין לניו להסתכל בהו: קנתיר. אם התנה לעשות לחבירו קנתיר: תרבץ אפדני. חצר גדול שעושין שרים כדל אפדני שלהם ועל שם שמרביצין אותו תמיד במים להשכיב האבך קרי ליה תרבץ: ראייה לדבר מאן קתני לה. דלילו הוא תני במתניתין רש"ג אומר ראייה לדבר כבנין היכל הוא פשיטא דרש"ג קתני לה אצל השתא דמיתיה מקמי מילתיה דרש"ג הלכך מספקא לן אי רש"ג קאמר לה הואיל ומסיים אותו הדבור או תנא קמא קאמר לה להא הוא חצי דבור ואתא רבן שמעון בן גמליאל לאיפלוגי מדקאמר כבנין היכל ולא קאמר מבנין ההיכל: איכא דלמרי רבן שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קאמר ראייה לדבר מנין. פירש רש"ג הכל כבנין ההיכל: תנא קמא קתני לה. והכי קאמר תנא קמא וראיה יש לדבר וקפץ רש"ג והפסיק את דבריו והתמיהו קמתמה כבנין ההיכל אתה רואה לעשות שאר בנינין בהמיה און כך להשוותו יחד לכיון דהייכל רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו כדלמרי רבן שמעון בן גמליאל קתני ליה חצי ריך להגביה כל כך: כמלך קורותיו. כאורך קורותיו שהן נותנין ברחבו של בית: הכי גרסינן ולימא רומו כרחבו. דהיינו הך: מעילאי רווח. שבהיה של חומות אבנים היו והחומה מלמטה היא רחבה והולכת ומתקצרת החומה למעלה כדי שיהקיים רחבה: בי כווי. התלוותה מקום כניסת הקורות בתוך החומה: רמו ליה. בני העיירות קראו אהדדי: כתיב ששים אמה רחבו. מן המזרח למערב מפתח ההיכל עד כותל מערבי של בית קדשי הקדשים דהיינו ארבעים אמה דלדוך היכל ועשרים אמה דבית קדשי הקדשים ושלושים אמה קומתו נמצא שם בית קדשי הקדשים רומו שלשים אמה: וכתיב. כפסוק אחר ועשרים אמה קומתו דכתיב ולפני הדביר עשרים אמה רחבו ושלושים אמה קומתו והיא אמה טרקלין שהריה דביר עשרים אמה אורך מן המזרח למערב ועשרים אמה רחבו מאפון לדרום ועשרים אמה קומתו: כי תחשיבו. עשרים קומתו בית קדשי הקדשים משפת כרובים ולמעלה קחשיב שהכרובים של שלמה שנים היו עומדין על הקרקע אחד מימין הארון אצל כותל מערבי ואחד משמאלו ורומו עשר כדכתיב שהיה כרובים ומפיהן פרוצות מקור לקור כנף האחת נוגע בקיר אפונה וכנף חבירו נוגע בקיר דרומי נמצא מראשי הכרובים ולמעלה עשרים אמה עד הגג ואותן של משה על גבי הכפורת היו: ומאי קא משמע לן. למה לי דקחשיב קרא כי האי גוונא משפת כרובים ולמעלה לימא שלשים אמה קומתו: **(רש"י)**

תוספות: רבי ישמעאל אומר רפת בקר היא כו'. נראה דכי היכי דהכא גבי תנאי בנין אין חשוב בית האי"כ יש לו שש על שמונה ה"ל לענין חלוקת אחים או שותפין דהא דאמרת אי איכא ד' אמות לזה דו' אמות לזה חולקין מוקמינן בפ"ק דסוכה (דף ג: ע"ש וכן לעיל יא.) בחצר המתחלקת לפי פתחיה: כי קחשיב משפת כרובים ולמעלה. בירוש מקרא פרש"י דתקרה דעליית היכל היתה גבוהה משל קדשי הקדשים עשר אמות ולא עיין כאן: (תוספות)

דף צט

הא קא משמע לן למטה כלמעלה מה למעלה אין משמש כלום אף למטה אין משמש כלום מסייע ליה לר' לוי דאמר ר' לוי ואיתמא רבי יוחנן דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון וכרובים אינו מן המדה תניא נמי הכי ארון שעשה משה יש לו ריוח עשר אמות לכל רוח ורוח אמר רבנאי אמר שמואל כרובים בנס הן עומדין שנאמר **[מלכים א ו-כד]** וחמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו גופייהו היכא הו' קיימי אלא שמע מינה בנס הן עומדין מתקיף לה אביי ודלמא בולטיין בתרגולין הו' קיימי מתקיף לה רבא ודלמא זה שלא כנגד זה הו' קיימי מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודלמא באלכסונא הו' קיימי מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ודלמא ביתא מעילאי רווח מתקיף לה רב פפא ודלמא מיכף הו' כייפי ידיהו מתקיף לה רב אשי ודלמא שלחופי הו' משלחפי כיצד הן עומדין רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו וחד אמר פניהם לבית ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הא כתיב **[דברי הימים ב ג-יג]** ופניהם לבית לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום ולמ"ד ופניהם לבית הא כתיב **[שמות כה-ב]** ופניהם איש אל אחיו דמצינן אצודי דתניא אונקלוס הגר אמר כרובים **[דברי הימים ב ג-י]** מעשה צעצועים הן ומצודים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו: **מתני'** מי שיש לו בור לפניו מביתו של חבירו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו אלא ממלא ומשקה מבחוץ וזה עושה לו פותחת וזה עושה לו פותחת: **גמ'** פותחת להיכא אמר ר' יוחנן שניהם

לבור בשלמא בעל הבור בעי לאשתמורי מיא דבוריה אלא בעל הבית למה ליה א"ר אלעזר

רש"י ומשני הא קא משמע לן למטה כלמעלה. דהני עשר אמות שהכרובים והארון עומדים בהן כמו העשרים שלמעלה מה העשרים כו'ן חלל ואין בהן דבר כך גם העשר וגוף הכרובים בנס היו עומדין כדלקמן ומקום הארון אינו מן המדה אלא בנס היה עומד וכפי הכרובים שהן צדדיהם לא חייבו להא' למטה דיהו ולמעלה דיהו יוכלו למדוד עשרים ריקנות מכותל לפניו לכותל דרומי והכי משמע קרא ועשרים אמה קומתו כלומר כל השלשים אמות קומה ארון חפזים אלא כעשרים דמשפת כרובים ולמעלה שהם פניוין מכלום העשר כמו הכי: ארון שעשה משה. כשנתן בדין הקדש שעשה שלמה שהוא כ' על כ' יס לו עשר אמות ריוח לכל רוח ורוח לימניו ולשמאלו הרי עשרים בלא ארון ולפניו כ' עד הדביר: כרובים. דשלמה: בנס היו עומדין. גופן: כנף הכרוב האחד. כנף האחד של כרוב זה' אמות כנף הגני של אותו כרוב ולאו בכרוב שני קיימי דהא כתיב בתרי' ועשר בלמה הכרוב האני וגו' ועשר אמות מקצת כנפיו עד קצות כנפיו מהכא לא מפקינן דבנס היה הגוף עומד בין שני הכנפים שמקלה האחד עד קצה השני לא היו כי אם עשר אמות וא"כ הגוף שביניהם היכן לא יתכן לומר דמהכא נפקא ליה דא"כ מאי האי דקפרידן לקמן ודלמא ביהא מעילאי רווח וקושיא אחרות דלא שייכי הכא כלל אלא קרא הכי משמע ליה אם באת לחכמי שני כנפי הכרוב זה בלד זה תמלא מקצת כנפיו עד קצות כנפיו עשר אמות ומיהו טפי מ' אמות הו' שהרי רוחב הגוף בין ב' הכנפים אלא מהכא פרכינן שרובת ביה הקדש הקדשים מלפון לדרום לא הי' אלא כ' אמה וב' הכרובי' היו כנפיהם כ' בלד הגופים כדכתיב ששני הכנפים היו ' אמות וכת' ויפרשו את כנפי הכרובים ונגע כנף האחד בקיר וכנף הכרוב השני נוגעת בקיר השני וכנפיהם אל תוך הבית נוגעת כנף אל כנף וא"כ אינה גופייהו דכרובים היכא הו' קיימי ק"ס" שהכנפים בכרוב כיוי האחד אחד מלד ימין ואחד מלד שמאל והגוף ביניהם: מתקיף לה אביי. מי יומר דבנס היו עומדים דלמא גופן של כרובים בולטיין ויוצאין מתחת כתרנגולים שהגוף כולו תחת כנפיו ולא ביניהם שאין הרחקה והפדש בין הכנפים אלא מקורבים והגוף יוצא מתחת הכנפים ששני הכנפים יוצאים ממקום אחד בלמעלה הגב וכן כל הגוף קושיא דמתקשו הג' אמוראי ואולי אגוף הכרובים קיימי כן מהג' בתראי דגרס בהו' ידויהו כדלוי' כרב פפא ורב אשי כייפי ידויהו ומשלחפי ידויהו: ודלמא זה שלא כנגד זה הו' קיימי. הכרובים שהאחד עומד מלד הארון מזה סמוך לכותל והשני עומד מלד הארון מזה משוך רחוק מן הכותל קלה וגמלאה כנף האחד נוגעת אחרי כנף חבירו בין הכנף ולכותל נמצאו קתה כנף הכרוב המשך מן הכותל לפני קתה כנף הכרוב הסמוך לכותל כשיעור עובי רוחב הגופין ואע"ג דלא הו' בולטיין בתרגולין נינהו אפ"ה לא תקשי מידי: מתקיף לה רב אחא בר יעקב. נהי נמי דללא בולטיין בתרגולים נינהו וגם זה כנגד זה קיימי אפי' הכי לא תקשי מידי דלמא באלכסונא היו עומדים הכרובים באלכסון הבית היו עומדים זה כנגד זה דאיכא טפי מכ' אמה כשיעור הגופים מקצת כנפי של זה גבון שהכרוב שמימין הארון לא הי' פניו ממש כנגד ההיכל וגבו לכותל מערבי אלא מלד אצודי כנפיו החיטון כנגד דרומית מערבית נגע לכותל בזוית וכנף שלו שמלד הארון פרוש בחאי הארון או חוזה לו דהיינו רחוק מן הכותל וכנף הכרוב הב' מתחלת שם וכנפו השנית נוגעת סמוך לדביר בקרן כפונת מזרחית כזה: מתקיף לה רב הונא ברי' דרב יהושע. נהי נמי דזה כנגד זה קיימי ולא באלכסונא קיימי ואפילו הכי אין גופן עומד בנס דלמא ביהא מעילאי רווח שהבנין הוכך ומתקצר למעלה והרי רחב יתר מעשרים במקום שכולטין הכנפים מן הגופין והיו מקיר אל קיר כנגד כנפי הכרובים מקום נגיעתן בתלים ויתר מעשרים אמה ברובב הגופין: מיכף הו' כייפי ידויהו. הכנפים עמנו כפופין הן כאדם שפופין ידו מעט והלכך ליכא אלא כ' אמה מקצה כנף האחד לקצה כנף השני: ודלמא שלחופי הו' משלחפי ידויהו. כנף על כנף כאדם שחובק את ידיו כדכתיב (בראשית מח) שכל את ידיו ומתרגמינן בתרגום ארץ ישראל שלחפוטון לידויהו כך פרי"ח ואי משום דכתיב וכנפיהם אל תוך הבית נוגעת כנף אל כנף היינו נמי כעין נוגעת דהו' זו כנגד זו: ופניהם איש אל אחיו. בשל משה כתיב: ופניהם לבית. בכרובים של שלמה כתיב דברי הימים דכתיב והם עומדים על רגליהם ופניהם לבית (להיכל) ואין כחותן של משה שהן על הכפורה ואלו על הקרקע ושל עץ שמן היו ומלפון זה כדכתיב במלכים: הכתיב ופניהם לבית. ול"ש כרובים שעל הכפורה ול"ש שעל הקרקע ראוין היו ליעשות בענין אחד: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. הם הפכים פניהם זה לזה דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה סימן שהקב"ה אהב את ישראל ומתחלה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום וכשאר עושין הפכים פניהם לבית על ידי נס: למדלדי אצודי. קתה לבית וקתה זה לזה כאדם שמדבר אל חבירו והופך ראשו קתה ללד אחר והכא ליכא לתראי כלמעלה כאן בזמן שישראל עושין כו' דכיון דעיקר עשיית כרובים פניהם לבית לא היה להם לעשותו לסימן שאין ישראל עושין רצונו של מקום: מעשה אצודים. פסוק הוא בכרובים דבדברי הימים והוא לשון אצודים כלומר חתוקות כדלמרינן (סוכה דף ה:) מאי כרוב כרביאל ילד כלומר חתוקות הנפטרין מרבותיהם והיינו למדלדי אצודי לחמנו לעיני: מתני' מי שיש לו בור כו'. ע"י חלוקה או שלחחו מבעה"ב ולקח גם הדרך: בשעה שבני אדם יוצאין. ביום שעל מנת כן חלקו ולא פיטריחוהו בלילות לעמוד ממטתו ולפתוח לו: ואינו מכניס. דרך ביתו של זה דלון זה ארוך הבור: זה עושה לו פותחת. שלא יגזב בעה"ב ממי הבור ובעה"ב עושה לו

פוחתת אחרת בלוחו פתח עלמו הפתוח לבור כדי שלא יוכל זה לשאוב בלא בעה"ב ולא יבא לעולם בנחיתו של בעל הבית חלל אם כן יקנו לבעל הבית בביתו ומשום חשד אשתו תקנו כן כדמפרש בגמרא: גמ' פוחתת. שעשה בעל הבית להכיל: (רש"י)

תוספות מתקיף לה אביי ודלמא בולטין כתרנגולין. ואם תאמר אכתי בנס היו עומדים דעשרים בעשרים היכי יתיב וי"ל מ"מ פריך אביי שהגוף לא היה עומד בנס. דמצדי אצדודי. לא ה"מ למימר כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום דמסתמא העמידם תחלה לפי מה שהיו עושין רצונו של מקום: (תוספות)

ב - צט דף

משום חשד אשתו: **מתני'** מי שיש לו גינה לפניו מגינתו של חברו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין ואינו מכניס לתוכה תגרין ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת והחיצון זורע את הדרך נתנו לו דרך מן הצד מדעת שניהן נכנס בשעה שהוא רוצה ויוצא בשעה שרוצה ומכניס לתוכה

תגרין ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת זה וזה אינן רשאים לזרעה: **גמ'** א"ר יהודה אמר שמואל אמה בית השלחין אני מוכר לך נותן לו ב' אמות לתוכה ואמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה אמה בית הקילון אני מוכר לך נותן לו אמה אחת לתוכה וחצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן לאגפיה ואותן אגפיים מי זורעם רב יהודה אמר שמואל בעל השדה זורעם רב נחמן אמר שמואל בעל השדה נוטעם מאן דאמר זורעם כל שכן נוטעם ומ"ד נוטעם אבל זורעם לא חלחולי מחלחולי ואמר רב יהודה אמר שמואל אמת המים שכלו אגפיה מתקנה מאותה שדה בידוע שלא כלו אגפיה אלא באותה שדה מתקיף לה רב פפא ולימא ליה מייך אשפולו לארעיך אלא אמר רב פפא שעל מנת כן קבל עליו בעל השדה: **מתני'** מי שהיתה דרך הרבים עוברת לתוך שדהו נטלה ונתן להם מן הצד מה שנתן נתן ושללו לא הגיעו דרך היחיד ד' אמות דרך הרבים שש עשרה אמה דרך המלך אין לה שיעור דרך הקבר אין לה שיעור המעמד דייני צפורי אמרו בית

ארבעה קבין: **גמ'** אמאי שלו לא הגיעו לינקוט פזרא וליתבי שמעת מינה לא עביד איניש דינא לנפשיה אפי' במקום פסידא אמר רב זביד משמיה דרבא גזירה שמא יתן להן דרך עקלתון רב משרשיא משמיה דרבא אמר בנותן להם דרך עקלתון

רש"י משום חשד אשתו. אבל השתא דליתו יכול לשאוב בלא בעל הבית לא יכנס לשם עד שיבא בעה"ב אבל משום גניבה שלא יגנוב חפציו של בעה"ב לא חיישי' שהאשה משמרת את הבית: מתני' מי שיש לו גינה כו'. כגון יורשים או שותפין שחלקו ונתרלה חילון לפנימי לתת לו דרך באמצע שדה: נכנס בשעה כו'. דכיון שהוא עושה לו היזק גדול שעובר באמצע שדה הדבר ידוע שלא נתרלה לו בריוח אלא במה שצריך לו הרבה: תגרין לקנות מירקות גינתו. ולא יכנס מתוכה לשדה אחרת כלומר לא יכנס בתוכה לפתחלה כשחיון כריך לזו הגינה כלום אלא ליכנס דרך עליה לשדה אחרת שבו כדי לקצר את דרכו דמי להכנסת תגרין שזה החילון לא שיעבד לו דרך אלא לתקן גינתו ללקוט פירותיה אבל למידי דליתו ארד הגינה לא שיעבד לו: והחילון זורע את הדרך. דכיון דבאמצע שדה הוא אנו שהדי ללא מחל לו הדרך מכל וכל שלא יוכל לזרוע לשם: מן הגז. אינו נפסד כל כך דכיון דמדעת שניהן הוא אנו שהדי דמסתמא מחל לו את כל הדרך לגמרי להיות מיוחד להליכה ולא לזריעה: וזה חזק און רשאים לזרעה. דכיון דמן הגז הוא לגמרי ייחודה להילוך גרידא: גמ' אמת המים. גזולה כדי להשקות בית השלחין אני מוכר לך כריך ליתן לו שתי אמות בכוחב ששם קרבה היא יחפור בקרקע ויכריבנה עד שתי אמות כדי שיבא לכוון מים הרבה שזה שיעור להשקות בית השלחין אני מוכר לך נותן לו שתי אמות לתוכה של שדה לתקן אגפיה אמה גדותיו כדי לתקן מאותה קרקע אגפיה של אמת המים אם יפול. לישנא אחרינא אמה בית השלחין אני מוכר לך נותן לו שתי אמות לתוכה של שדה לתקן אגפיה אמה מכאן ואמה מכאן בשם רבינו יעקב בר יקר ועיקר: אמה בית הסיבון. ואיכא דלמרי קילון ולהשקות בהמות ורחיטת בגדים וכלים הוא ואין גדול כל כך ונותן לו אמה אחת לתוכה להרחיבן עד אמה. ל"א נותן לו אמה אחת לשפתו לתוכה של קרקע מוכר כגון חצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן ועיקר: בעל שדה זורעם. דמי למתני' דאם שיעבד לו ליתק עפר מכאן או יאטרך לא הפסידו לגמרי בכך מלזרעו: כ"ז נוטעם. דליתו מהלקל האגפים שהשקשים מעמיקים הרבה ואין מזיקין את שפתו אבל הזרעים מהשקטים מיד בתוך השלשה ומחלחלין הקרקע מלמעלה בשפתו: שכלו אגפיה. שפלו: מאותה שדה. הסמוכה לה: אלא באותה שדה. חזקה שנתפזר העפר של אגפיה לתוך אותה שדה איך ואיך: ולימא ליה. בעל השדה מייך אשפולו לארעיך שגברו המים ושטפו אגפיהו: אלא אמר רב פפא. תריץ ואימא הכי שעל מנת כן כו' דסחם מוכר אמה המים גמר ומקנה ליה עפר שדה לתקן אגפיה כשיכלו דמהיבן יביא לו עפר אם לא מאותה שדה ואע"פ שנתן לו כבר אמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה כדלמאן לעיל כיון דכלו להו מתקנו עדיין מעפר השדה מיהו להכי אהני לו מה שנותן לו מתחלה אמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה דאין לו לבעל השדה לעשות שם שום השמים שיקלקל האגפים אלא נטיעה או זריעה אבל בנין או כל דבר שמכבד און לו רשות לעשות שם אבל מן האמה ולפנים יעשה בתוך שלו מה שירצה: מתני' מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדה. שהחזקו לעבור שם מעולם או ע"י בעל השדה שנתן להם מתחלה את הדרך: מה שנתן נתן ושללו. שנטל עכשיו לא הגיעו והרי יש להם שני דרכים וטעם מפרש בגמ': דרך היחיד. המוכר לחבירו דרך בתוך שדה כריך ליתן לו ד' אמות ככוחב עגלה: י"ו אמה. במס' שבת (דף קט). נפקא לן מעגלות דמסקו: דרך המלך אין לה שיעור. כדמפרש בגמ' שהמלך פורץ בהים וגדר מלפניו לעשות לו דרך ולא יטה ימין ושמאל ובספרי בפרשת המלך נפקא לן מקראי ונראה בעיני דמלכתב לכלתי רום לבבו מאחיו קריש גדלו משל אחיו כדלרשין נמי (הוריות דף טו). והכהו הגדול מאחיו: דרך הקבר. כשנשאין המת לקברו: אין לו שיעור. תקנה חכמים היא משום יקרא דשכבו כדלמרינו בגמרא ואמרינו בכחכות (דף יז). לזריכים ללווהו הרבה בני אדם שיחזקו מלך כל הדרך מאבולא עד שיכרה ונראה בעיני דהא אין לו שיעור דמת לא חמיר כדרך המלך לפרוץ בנינו להפסיד ממון אחרים אלא להלך על גבי תבואה ולא יטו ימין ושמאל א"ל במוכר דרך הקבר לחבירו ללכת דרך שדה מיידי דמסתמא אין לו שיעור אלא כל מלווה המת יעבור שם ועיקר: הנעמה. בגמרא מפרש: לייני אפורי. לא חתפרש: בית ארבעה קבין. כדבוע אלא ולמד מסאחיים בחצר המשכן דהו מאה על המשום נמאץ בית סאה המשום על המשום והסאה ששה קבין נמאץ בית ארבעת קבין שלש ושלישים אמות ושני טפחים רוחב על ג' אורך וכריבוע מ' אמות וד' טפחים וי' ארבעות ומעט יוחר: גמ' אמאי שלו לא הגיעו. כלומר למה לא תקינו לו חכמים שיהא לו רשות לתת להן דרך מן הגז בעל כרחו שהרי אין מפסידין כלום דכגון זה כופין על מנת סדום והלכך יהא הדרך שלהן קנוי לו לגמרי שאם ילכו לעבור בהאי דרך שלקח לעצמו והוא אינו יכול להעמיד רבים בדיו: ליקוט פזרא. מקל או רחח שקורין פזרקא וליתבי בהואו דרך להכות את כל מי שירצה לעבור וליעביד דינא לנפשיה מאחר דלית ליה פסידא במה שעובדין בתוך שדה והמקשה סבר דכיון דקחני מה שנתן נתן כדיון עשה מה שעשה ודרכם קנוי לו והאי דקחני לא הגיעו היינו משום דרילינו בני רשות הרבים לעבור בכאן והוא לא יוכל לנטען דלא עביד איניש דינא לנפשיה: ש"מ דלא עביד כו'. בתמיה ואנן קיימא לן בבבא קמא בהמניח דכולי עגלמא סברי עביד איניש דינא לנפשיה

במקום לאיכא פסידא: גזירה שמה יתן כו'. כלומר לעולם עבד איניש דינא לנפשיה אבל הכא מן הדיון אנו אומרים דשלו לא הגיעו שכך תקנו חכמים דלא ליהוי דידיה אפילו היכא נתון להם דרך ישר כשלהן דזימנין דלתי למויחב להו דרך עקלתון והם לא יתנו אל לבס דקדירא דקופי לא חמימא ולא קירירא (לעיל כד): וחשו חכמים לתקנא דרביס טובא ולקמיה פריך אם כן אמאי מה שנתן נתן לכיון דלא עשה ולא כלום מה טעות הוא ויחזירו דרך שלו: רב משקשיא משמיה דרבא אמר. היכא נתון להם דרך ישר אמרינן שבו הגיעו וליקוט פזרא וליקוט דלא גזינן שמה יתן להם דרך עקלתון אבל הכא גמאי עסקינן שהדבר ידוע שנתן להם דרך עקלתון ולכך לא הגיעו וגם שבו הפסיד כדמפרש לקמן: (רש"י)

תוספות נותן לו שתי אמות לתוכה. לפי ספרים דגרסי ואמה יש לפרש ב' אמות לתוכה היינו להרחיב אמת המים שתהא רחבה שתי אמות ומה שהיא קרויה אמה משום דעומקה אמה: ואמה מכאן ואמה מכאן כו'. אמה לאו היינו ניגרא דביגרא משמע בהמקבל (ב"מ דף קז:): דבעינן ד' אמות ועוד דהכא קאמר דלמ"ד נטען ולמ"ד זורען והתם פ"ה דאין זורעין אותן אלא ניגרא היינו יאור כדפ"ה לעיל בפרק קמא (דף יג. ו) ושם) וגדול יותר שכל בני הבקעה משקינן ממנו שדות וצריך ארבע אמות: שמע מינה דלא עבד איניש דינא לנפשיה. לפי זה בחנם נקט במתני' שהיתה עוברת דרך הרבים תוך שדהו ונתן להם כו' דאפילו נטלו לו בחנם נמי כיון דלא עבד איניש דינא לנפשיה: (תוספות)

א - ק דף

רב אשי אמר כל מן הצד דרך עקלתון היא קרובה לזה ורחוקה לזה ולימא להו שקלו דיכרו והבו לי דידי הא מני רבי אליעזר היא דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אליעזר רבים שבררו דרך לעצמם מה שבררו בררו לרבי אליעזר רבים גזלנים נינהו אמר רב גידל אמר רב כגון שאבדה להן דרך באותה שדה אי הכי אמאי אמר רבה בר רב הונא אמר רב אין הלכה כר"א מאן דמתני הא לא מתני הא וטעמא מאי משום דרב יהודה דאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו ור' אליעזר רבים במאי קנו ליה בהילוכא דתניא הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אין הילוך מועיל כלום עד שיחזיק אמר ר' אליעזר מ"ט דר' אליעזר דכתיב **בראשית יג-ז** קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ורבנן התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו א"ר יוסי בר' חנינא מודים חכמים לר"א בשביל של כרמים הואיל ונעשה להילוך נקנה בהילוך כי אתו לקמיה דרב יצחק בר אמי אמר להו הבו ליה כי היכי דדרי טונא דשבישתא והדר ולא אמרן אלא דמסיימין מחיצתא אבל לא מסיימין מחיצתא כי היכי דשקיל כרעא ומנח כרעא: דרך היחיד ד' אמות: תנא אחרים אומרים כדי שיעבור חמור במשאו אמר רב הונא הלכה כאחרים (ותניא אידך) דייני גולה (אומרים) שני גמדים ומחצה ואמר רב הונא הלכה כדייני גולה והאמר רב הונא הלכה כאחרים אידי ואידי חד שיעורא הוא: דרך הרבים שש עשרה אמה: תנו רבנן דרך היחיד ארבע אמות דרך מעיר לעיר שמונה אמות

רש"י רב אשי אמר. מתני' ככל דרכים שבעולם מיידי הן ישרים הן עקלתון ולא משום גזירה אלא משום דכולהו הוו עקלתון דכל דרך שנתנין מלד אחד שלא היה שם דרך תחלה יש בני אדם שנעשית להם רחוקה מן הראשונה ויש שנעשית להם קרובה יותר לראשונה העומדים בעיר מלד דרך הראשון אז נעשית להם כקשיו דרך עקלתון ואין הרשות בידו לגזור את הרבים ובין רב אשי לרב צביד ליכא מודי אלא חילוק טעמים כעין משמעות דורשין איכא בינייהו ומקשי לכולהו כיון דתקנת חכמים הוא או דין הוא דשלו לא הגיעו אם כן למה מה שנתן נתן לימא להו כו' דמקח טעות הוא: שצירכו דרך לעצמן. דרך שדה אחר: מה שצירכו בירור. אע"פ שלא נטלו שדות מבעל שדה וכדמתיין לה לקמן: ומתמהינן טעו רבים גזלנין נינהו. שגזלו קרקע של אחרים: כשצדקה להן דרך באותה שדה. דמ"מ אורחא אית להו גביה ויפה כח רבים מנח יחיד שהיחיד שאבדה לו דרך בשדה חבירו לא יבכור מעצמו אלא או בבית דין או ברשותו של בעל השדה אבל רבים בבית דין דמו דמלן מינייהו ומזמין להאי לבי דינא וכ"ש מתניתין דרוא לעצמו נתן להם ומיהו שבו לא הגיעו דקנסו ליה לפי שנתן להם דרך עקלתון: אי הכי. דכשצדקה להם דרך מיידי רבי אליעזר: אמאי אמר רבה בר רב הונא אמר רב אין הלכה כר' אליעזר. והלא הדיון עמו שאפילו החכמים החולקין על אלמנו ואומרים יתן לו דרך או יפנה באויר הא אוקימנא בחד דלתי מנח ארבעה אבל באותה שדה דברי הכל חייב בעל השדה ליתן לו דרך ליכנס בה לשדהו וגבי רבים דין הוא שאם ביררו לעצמן יפה עשו וקשיא לרב דלמך אין הלכה אדרב דאוקמה כשצדקה: מלן דמתני הא לא מתני הא. רב גידל דמתני משמיה דרב כגון שאבדה לא מתני הא דלמך רבה בר רב הונא אמר רב אין הלכה: ה"ג ולרבה בר רב הונא מתני' טעמא מאי. כיון דלמך אין הלכה לא ס"ל לאוקומי סתם מתני' כר' אליעזר: שהחזיקו בו רבים. שהשווה ותקנוהו להילוך והבעלים ידעו ושתקו אסור לקלקלו דודאי לרבים מחל ור"ש מתני' שנתן להם הוא דרך בידים הלכך מה שנתן נתן ורבנן שהחזיקו: ולר"א. אליבא דרבה בר רב הונא דלמך אין הלכה ומוקי לה כשלא אבדה להם דרך ופ"ה קאמר ר' אליעזר מה שצירכו ביררו בעצמם בלא חזקה: גמאי קנו לה. וכי בדיבור קנו לה ומשני בהילוכא דהאי שצירכו הוא ההילוך ובעינן זה ביררו אוחס שהלכו לשם: עד שיחזיק. להשוות קרקע לחרישה או נעל וגדר ופרץ כל שהוא והא דלמרינן בפ"ק דב"ק (דף טו.) חימת הוא חזקה מפי דיוש אמרינן לאו בהילוך מיידי אלא בהגבחה המזכר ודש הקרקע לתקן את המזכר ולחזקו דהיינו נעל וגדר: כדי שיהא נוח כו'. דהוה להו כיוורשין ולא כגזלנין ולא יהיה שדות לשטון לקטרג ולא פתחון פה [לבעל] מדה דיו: נקנה בהילוך. דרך הנחת המעשה קונין אותו כדלמרינן בחזקה הבתים (לעיל דף נג:): האיע מעשות בנכסי הגר קנה: כי אחו לקמיה דרבי יתכן. לזון על עסק אדם שמתנה לחבירו למכור שביטל כרמיס ור"ח פירש דמני שאבדה לו דרך שדה מיידי: הבו ליה. שביטל רחב כי היכי דדרי טונא דזמורות על כהפו והדר חייב וליכא ולא יגעו הזמורות במחיצות השביל: ולא אמרן אלא דמסיימי מחיצתא. שיש שם לשביל גדר מזה וגדר מזה אז כריך להרחיב את הדרך ולמסוך כתלים לחזוריהם כדי שלא יזקקוהו הכתלים להפיל המשוי מעל כהפו: אבל לא מסיימי מחיצתא. לא יתן לו אלא מדרך כף רגלו ויזרע המוכר או יטע כרם מיכן ומיכן לאין כחו דבר המזיק לו כשיטעו משוי על כהפו ואית דגרס ולא אמרן אלא דלא מסיימי מחיצות הלכך י"ל שמכר לו כל כרכו אבל היכא דמסיימי מחיצתא הדבר ידוע שלא מכר לו אלא שביטל זה כמות שהוא ולא נהירא דאם שביטל סתם בזין ליה למה לא יתן לו כל כרכו: כרעה. רגל: כדי שיעבור חמור כו'. שני גמדין ומחלה יהו כדלקמן: ה"ג דייני גולה אמרי. והיינו שמואל וקרינא בפ"ק דסנהדרין (דף יז: ע"ש) והלכך לא גרסי' תניא דלמוראוי נינהו אי נמי ה"ג תנו דייני גולה שונים ברייתא ופ"ה בית כור (לקמן דף קז:): גרסינן נמי הכי: גמדין. אמות קטנות מפרכו עד לכבועותיו ויש אומרים אמות שלימות דקרא כתיב גמד ארכה (שופטים ג:): חד שיעורא הוא. ובשניהם אמר רב הונא הלכה לאשמועינן דחד שיעורא הוא: דרך היחיד. לילך אדם אחד לשדה שלו: דרך מעיר לעיר. שהדרך מיוחדת לשתי עיירות הללו ואין אנשי עיירות אחרות נכנסין לשם: שמונה אמות. שאם יפגעו שתי עיירות זו בזו שלא יתעכבו זו בזו: (רש"י)

תוספות כגון שאבדה להן דרך באותה שדה. פירש רבינו שמואל וכו' שמתני' שמדעתו נתן להם ובתור הכי דקאמר לרבה בר רב הונא דאמר אין הלכה טעמא מאי פירש דפשיטא דלא מוקי מתני' אליבא דרבי אליעזר ודלא כהלכתא וכמאן מוקי לה וקשה לר"י דבריש המניח (ב"ק דף כח.) לא מיייתי מילתיה דרב גידל ולא מילתיה דרבה בר רב הונא ומפרש טעמא דמתני' דהכא משום רב יהודה משמע דלכ"ע הוי טעמא דמתניתין הכי ועוד קשה לרשב"א דאיניחא ליה אליבא דרב גידל טעמא דמתניתין משום דדמיא מתני' לאבדה לרבה בר רב הונא נמי לא תיבעי דמודה הוא באבדה דמה שביירו ומה שפי' דמתני' הויא כל שכן אין נראה דמתניתין יש לה מן המה נפשך דרך שלא כדין אבל באבדה ממה נפשך אית להו דרכא גביה תדע דפריך אי הכי אמאי אמר רבה אין הלכה כר"א אלמא דבאבדה פשיטא ליה דיש להן דרך ולעיל פריך אמתניתין ולימא להו שקולו דידכו והבו ידידי ונראה לר"י דמעיקרא מסיק דמתני' כרבי אליעזר ולבסוף כי משני כשאבדה לא אתיא מתני' כר' אליעזר וכן יש בהניזקין (גיטין דף נא. ושם) בשמעתא דשני כיון קשורין מצאת לי ולא גרס לקמן ולרבה בר רב הונא דאמר אין הלכה כו' דלכ"ע צריך לפרושי טעמא דמתני' דרבה יהודה ועוד י"ל הא מני ר' אליעזר כדמסיק רבי אליעזר איירי כשאבדה ומתני' דמיא באבדה כדמפרש טעמא בתר הכי ורבנן דפליגי אדר' אליעזר באבדה ואמרי דאין מועיל בירום כלום ה"נ פליגי אמתניתין דלא אמרי' מה שתנן נתן ולרבה בר רב הונא דאבדה לא פליגי רבנן אתיא מתניתין לד"ה ולבסוף בעי טעמא מאי כו' מ"ט דמיא מתני' לאבדה ומשום דאמר ר"א באבדה דמה שביירו בירו נימא הכי נמי במתני' ומסיק משום דרב יהודה: ורבי אליעזר רבים במאי קנו ליה. דבירו להן דרך משמע בלא שום תיקון בברירה בעלמא: נראה דדוקא בשביל של כרמים שאינו עשוי כלל אלא להילוך אבל שאר דרך עשוי קצת להשתמש בו צורך אחר: ולא אמרן אלא אי לא מסיימי מחיצתא אבל מסיימי כו'. ולא שיהו מחיצות גבוהות ד"כ היכי דרי טונא אלא מחיצות נמוכות טפח או טפחיים להיכר השביל הלכך כשמכר לו השביל בשדה לא יתן לו אלא כמו שהוא עשוי אפי' לא יאה לו אלא כדשקיל כרעא ומנא כרעא זה דחקו לרבינו שמואל שאינה נראית לו גירסא זו לפי שהיה

ב - ק דף

דרך הרבים שש עשרה אמות דרך ערי מקלט שלשים ושתים אמות א"ר הונא מאי קראה דכתוב **[דברים יט-ג]** תכין לך הדרך דרך הדרך: דרך המלך אין לה שיעור: שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממחין בידו: דרך הקבר אין לה שיעור: משום יקרא דשכבא: המעמד דיני ציפורי אמרו בת ד' קבין כו': ת"ר המוכר קברו דרך קברו מקום מעמדו ובית הספדו באין בני משפחה וקוברין אותו על כרחו משום פגם משפחה: ת"ר אין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת כנגד **[קהלת א-ב]** הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי היכי עבדי א"ל כדזניא אמר רבי יהודה ביהודה בראשונה לא היו פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת כגון עמדו יקרים עמודי שבו יקרים שבו אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן אחתיה דרמי בר פפא הוה נסיבא ליה לרב אויא שכיבא עבד לה מעמד ומושב א"ר יוסף טעה בתרתי טעה שאין עושין אלא בקרובים והוא עבד אפילו ברחוקים וטעה שאין עושין אלא ביום ראשון והוא עבד ביום שני אביי אמר בהא נמי טעה שאין עושין אלא בבית הקברות והוא עשה בעיר רבא אמר בהא נמי טעה שאין עושין אלא במקום שנהגו והתם לא נהוג מיתבי אמרו לו אם כן אף בשבת מותר לעשות כן ואי אמרת בבית הקברות וביום א' בית הקברות בשבת מאי בעי בעיר הסמוכה לבית הקברות דאמטיוהו בין השמשות: **מתני'** המוכר מקום לחברו לעשות לו קבר וכן המקבל מחברו לעשות לו קבר עושה תוכה של מערה ד' אמות על שש ופותח לתוכה שמונה כוכין שלש מכאן ושלש מכאן ושנים מכנגדו וכוכין ארכן ארבע אמות ורומן שבע

רש"י דרך הרבים. כגון עיר שיש בה מעבר שבאין דרך שם מארץ רחוקה: דרך. מלי למוכר וכתוב הדרך לחוספי דרך אחרת וסתם דרך שכתובה ט"ז אמה כליפנין מעגלות דמשכן ועוד דלפניו לא הוה כחוב אלף דרך הוה אמינא ט"ז אמה דסתם דרכי עמי מקלטה רה"ר הם כלי שיוכלו מכל עיירות לגוס סמה: שהמלך פורץ. משנה היא בסנהדרין (דף ק): ואגב גררל קטעה במתני': משום יקרא דשכבא. שאין זה כבוד המת להביח את המלוים אותו מכלא: המוכר קברו. מערות היו עושין להן בחייהן לקבור שם מתי משפחה כדתן במתניתין: מקום מעמדו. שעומדו ויושבין שם סמוך לבית הקברות בשוכים מן הקבר כדלקמן: על כרחו. של לוקח והקנת חכמים היא: משום פגם משפחה. נגחי הוא להם שאין לקרובים מקום קבורה הלכך אמור רבנן לישקו דמי וליהדר דמי והכי אמרינן בהדיא בבבא מציעא פ' יג כבוד לנחלה: משבעה מעמדות ומושבות. בחייהן מן הקבר והלכין מעט ויושבין לנחם האבל או להרבות לער על המת שמת ולהרבות בכפי ולתת חוש אל לבו לשבד בתשובה כי חיי האדם הכל ועומדו והלכין מעט וחוזרין ויושבין מעט כך עושין ז' פעמים כדי לתת אל לבם שחיי האדם הכל והיינו דמפרש לקמיה כנגד שבעה הכל הבלים שכתובין בראש ספר קהלת כן נראה הטעם בעיני ורציתי כחוב מפני שהשדים מהלכים עם החוזרים מבית הקברות לכך תקנו מעמדות ומושבות כדי שבתוך כך יסתלקו השדים מעליהן ולא נהירא לד"כ יהיו עושין כן כ"מ ולקמן אמרינן דבמנהגא תלמי מילתא ועוד מאי כנגד הבל הבלים: היאך עבדי. היאך היו רגילין לעשות במקום שנהגו: עמדו יקרים. לאחר שישב מעט היה הממונה אומר להן עמדו ולכו אל מקום אחר כך נראה בעיני: אמרו לו. חכמים א"כ אף בשבת היכא דקברו את המת סמוך לחשיכה כדלקמן היא מותר לעשות כן מאחר שלא היו עושין כי אם עמידות ושיבות ומדריכי יהודה מיייתי ראייה ולא מרבנן שהם לא פירשו כלום: אלף בקרובים. קרובי המת שאינם מתחבליים באים למעמדות ומושבות לכבוד המת: ביום ראשון. שנקבר המת: ומשני בעיר הסמוכה לבית הקברות והוא דאמטיוהו כו'. ולאחר שהשקד היה להם לעשות מעמד ומושב בחייהן דלכתי יום ראשון קרינא ביה דהא לעגין אנויות נמי אמרינן אנויות לילה דרבנן שהלילה הולך אחר היום: מתני' לעשות לו קבר. והם לא היו רגילים ליקבר אחד אחד בפני עצמו אלא כל בני משפחה נקבין במערה אחת כל אחד בכותל בפני עצמו הלכך המוכר לחבירו מקום קבר מוכר לו מקום לב' מערות וחצר ביניהן ומקום הוביין חוץ מן המערות ד' אמות תחת הקרקע לכל כותלי המערות כדלקמן וכו"ש ד' מערות: עושה תוכה של מערה. כלומר עושה חללה של מערה ד' אמות רחב באורך שש וגובה המערה מפורש בחוספתא ארבע אמות: ופותח לתוכה. חופר בכותלי המערה ונמצאו פתוחין לחללה: שלש מכאן. בכותל הארוך שש אמות שמימין הפתח וכן בכותל השני משמאל הפתח: ושנים כנגדו. של פתח בכותל אמעמי שרחבו ד' וכן סדקן מרחוק חצי אמה מזוית הכותל הארוך של ד' הפתח וחופר כוך רחב ששה טפחים דהיינו אמה ומניח כותל אמה וחופר כוך שלישי אמה ומניח חצי אמה בזוית פנימה כותל של ו' אמות לשלשה הוביין ג' אמות לשני אוריים שביניהם שתי אמות לשתי הזויות חצי אמה דהיינו אמה ואמינא ו' אמות וכן יעשה לכותל הארוך שכנגדו וענין זה יעשה שני הוביין בכותל הקצר שכנגד הפתח דהו ד' אמות מניח חצי אמה בזוית מכלא וחצי אמה בזוית השני וחופר ב' כוכין של ב' אמות וריוח ביניהן אמה הכי ארבע אמות: והוביין ארבע אמות ארכן. שהמת ארכו שלש אמות ובשביל ארון שהוא מונח בו כריך אמה רביעית: ורומן שבעה. להכניס הארון בכיווה וגם להיות ארוך טפח בין הקרקע לארון שלא למא' העוביים דרך המערה: (רש"י)

תוספות והכוכין ארכן ד'. מ' רבינו שמואל שהמת ג' אמות ובשביל הארון צריך אמה רביעית ואין נראה דברק המצניע (שבת צב. ושם ד"ה אישתכח) משמע בהדיא עד תכפיו של אדם ג' אמות דאמרי' התם ארון ט' וכפרות טפח הרי כאן עשרה וגמירי כל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלתחת ואישתכח דלמעלה מעשרה הוה קאי דמכתפיו עד למטה י"ח טפחים ותרי תילתי ששה טפחים ושני שלשים אישתכח דלמעלה מ"א ושליש קאי ואי מראשו לא הוה אלא י"ח לא הוה קאי למעלה מ"י דמראשו ועד כתפו מחזיק הרבה יותר מטפח ושליש ובתרגום אשורוש אסתא איצטליב על ג' אמות כו' וחתוכי ראש היו והכוכין ארכן ארבע משום

צוארו וראשו ודפי הארון: ורומן שבעה. פירש רבינו שמואל כדי שיהא פותח טפח בארון שלא תהא הטומאה בוקעת ועולה ומטמא העובר על גביו שאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף יט: ושם) מדלגין היינו ע"ג ארונות כו' ומפ' התם טעמא משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ומיהו לא היה מועיל אלא לענין טומאה דאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא העובר עליה כדאמר התם דגזרו עליהן ולא התירו אלא ללכת למקום מצוה לקראת מלכים ומפירש ריב"ם שהכוין שלהם היו פתוחים מן הצד שהיו מניחין את המתים לתוכן דאילו היו סתומין היתה בוקעת טומאה ועולה ואדרבה יותר יש טומאה כשהוא פותח טפח כיון שהוא סתום דאילו לא היה פותח טפח לא היתה טומאה בוקעת ועולה אלא כנגדה והשתא כשהוא פותח טפח הוא כאילו כל ארכו ורחבו מלא טומאה ובוקעת ועולה אפי' שלא כנגד הטומאה והביא ראה מדאמר בפ"ק (לעיל דף יב: ושם) פרץ פצימיו מטמא כל סביביו ומטמא במגע מן התורה הנוגע כל סביביו אע"פ שאין המת ממלא כל הבית כולו ומסתמא כמו כן יטמא על גביו אע"פ שיש פותח טפח ואין להאריך כאן וא"ת כיון שגזרו בקבר אפילו יש שם פותח טפח א"כ גם בבית אפי' לא פרץ פצימיו יטמא סביביו כי היכי דבית סתום יש לו דין קבר סתום ה"נ פתוח יש לו דין קבר פתוח וי"ל דבקבר גזרו יש בארון פותח טפח אטו אין בו כו' אבל בית אין בית שלא יהא בו פותח טפח ובית אטו קבר לא רצו לגזור ור"י הביא ראה דבסתום אפי' פותח טפח בוקע ועולה דתניא גבי אהל דנזיר (נזיר דף נג: ושם) או בקבר לרבות קבר סתום ומדקאמר סתום ולא פתוח א"כ הוי כפותח טפח ואפי' מרבה סתום ומיהו מה שפירש דאם אין בו פותח טפח אין בוקע ועולה אלא כנגד הטומאה לא ידע ר"י מנא ליה דבכל ענין מרבה קרא קבר סתום שיטמא כל סביביו ולמעלה אפי' אין בו פותח טפח ועוד יש ראה (מדתניא) באהלות (פ"ג מ"ז) ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו פותח טפח וביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח הבית טמא כו' דכיון דאין ביציאתו פותח טפח חשיב כסתום אע"פ שיש בו פותח טפח בוקעת ועולה ומיהו קשה לר"י מתני' באהלות (פ"ד מ"ב) ומייתי לה בהעור והרוטב (חולין דף קכה:): [תיבת] המגדל [שיש בה פותח טפח] אין ביציאתו פותח טפח (ויש בה כוך) טומאה בתוכה מה שבבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור לפי שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס פי' שדרך להוציא מן הפתח והמגדל דרך הבית והשתא קשה ל"ל טעמא שדרך טומאה לצאת תיפול ליה דבוקעת ועולה כיון דאין ביציאתה פותח טפח ורבי יוסי נמי אמאי פליג התם ומסתר לפי שיכול להוציא חצאין חצאין פי' כחצי זית שאין מטמא באהל או מפני שיכול. לשרפה במקומה וכן תני סיפא העמידה על פתחו פתח לחוף טומאה בתוכה הבית טהור ואמאי והא טומאה בוקעת ועולה וי"ל דבכלים אין דין קבר להיות בוקע ועולה דאין מבטלו: (תוספות)

דף קא - א

ורחבן ששה רבי שמעון אומר עושה תוכה של מערה שש אמות על שמונה ופותח לתוכה שלשה עשר כוך ארבעה מכאן וארבעה מכאן ושלושה מכנגדן ואחד מימין הפתח ואחד מן השמאל ועושה חצר על פי המערה שש על שש כמלא המטה וקובריה ופותח לתוכה שתי מערות אחת מכאן ואחת מכאן רבי שמעון אומר ארבע לארבע רוחותיה רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל לפי הסלע: **גמ'** הני תרי להיכא שדי להו אי לבראי הא קמיתדשי להו ותו הא תנן חצר הקבר העומד בתוכו טהור אמר רבי יוסי ברבי חנינא דעביד להו כמין נגר והא אמר ר' יוחנן

רש"י ארבעה מכאן. כפותל שארכו ח' ד' אמות לרוחב הד' כוכין וג' אמות לשלשה ארוכות שבעיהן ושני חלאי אמה לשני הזויות של אותו הכותל הכי ח' אמות: אחד מימין הפתח כו'. בגמרא מפרש היכי קיימי: ועושה חצר כו'. בין המוכר מקום לחבירו לעשות קבר בין המקבל לעשות לחבירו קבר כריד לעשות חצר למעלה על פי המערה מקום פניו ר' על ר' כמלא המטה וקובריה. כלומר נושאי המטה: ופותח לתוכה שתי מערות. הך מערה דלעיל ועוד מערה אחרת כנגדה דהו להו ב' מערות בין הכל לחצר ובכל אחת יש על ח' כוכין ועכשיו יוכלו נושאי המטה לבא מכאן ומכאן מן הגדלון שאין שם מערה לחצר ולא יורסין על גבי המערות וליכא לפרושי ופותח לתוכה שתי מערות בר מהך דלעיל דהו להו ג' דהא פרכין בגמ' דלי לא תימא הכי ד' מערות לר"ש היכי עביד להו כו' ואי איתא הכי נמי הוה מצי לאקשווי ההיא קושא עגמא בג' מערות לרבנן והא דתנא לעיל מערה ואח"כ חצר ואחר כך מערה שניה שכנגדה היכי ליתני עושה חצר ופותח לתוכה ב' מערות והלא אין קרוי חצר על שיעשה החלה המערה שהחצר לפניה דאין קרוי חצר אלא דבר שהוא כניסת בית או כניסת מערה: ופותח לתוכה. שהמוכר או המקבל כריד לתת מקום ולעשות שתי מערות שכל זה תורת קבר הוא: מערה דרבנן כוה: ר' שמעון אומר ארבע. מערות כריד לעשות מארבע רוחות החצר ובכל מערה י"ג כוכין כוה: הכל לפי הסלע. ארכובין קאי שאם הקרקע חזק א"ל הפרש אמה בין כוך לכוחל ועושה יותר מ"ג כוכין ואם סלע הבא בידים ירחיק יותר מאמה זה מזה ולא יעשה יותר מד' או ה' כוכין במערה ומי שמקבל לעשות קבר לחבירו אין חושבין לטכין אלא לפי חוזק הקרקע ירבה או ימעט כוכין ונראה בעיני דלמערות נמי קאי דהכל לפי הסלע יעשה מערות הרבה מכל כד ולשון התוספתא (פ"ו) מוכיח דקא תני ופותח לתוכה שתי מערות ר"ש אומר ד' לד' רוחותיה ר' יהודה אומר כסלע הבא בידו פותח את שתיים מרוח אחת אמרו לו אי אפשר לר"ש נושאי המטה עובדין על גבי המערה: גמ' ה"ג בפ' ר"ח הני תרי להיכא שדי להו אי לבראי הא קמיתדשי ותו התנן חצר הקבר העומד בתוכו טהור. והכי פירושא הני תרי כוכי דר"ש דקתני אחד משמאל הפתח ואחד משמאל הפתח ופסין הכוכין תחת קרקע החצר ד' אמות: הא קמיתדשי. ברגלי נושאי המטה וקובריה שמושיבים שם המטה ומשתהין שם הרבה ולא דמי לדריסת נושאי המטה שדורסין על גבי המערות המוקפות מכל כד כשמביאין את המטה לחצר דהתם כשבזיל היודך לפי שעה לא קפיד ר"ש: ותו. דאם תמצי לזושה לא חייש התנן כהדיא דהנכנס לחצר הקבר שצידה חוצה ומגדל ולא נטמא במה שעבר על גבי המערות לר"ש ועכשיו עומד בחצר הקבר טהור דאין כאן כוך וכך ואם איתא הכי נטמא כהאל שמהל על גבי הכוכין שחתה החצר ובספדים שלנו כתוב אי לגואי בתוך המערה שחופר קבר ד' אמות בקרקע המערה הא קא מיתדשי כשצור לקבור ככוכי הכותל הסמוך לו ולא הידיל דאין זה דומה לשאר הכוכין ולא אסיק אדעתיה לאקשווי שיהא כוך זה משונה מן שאר הכוכין להיות תחת שולי המערה אלא כפותל הוא כשאר כוכין והלכך פריך אי לבראי הא קא מיתדשי: דעביד להו כמין נגר. מנובל של פתח זקוף שיוכר מלמעלה למטה כן עשה שני כוכין משני ילידי הפתח זקופין כמין בור עמוקין ד' אמות ורחבין ו' על ר' ונתן המתים זקופין ובסמוך לכותל החצר עשאן דמשום ההוא פורתא לא מיתדשי שאין מתקרבין כל כך לחצוי הפתח: (רש"י)

תוספות ורחבן ששה. ואפי' למ"ד בסוכה (דף ח.) שהאדם תופס אמה היינו כשהוא לבוש אבל מת שאינו לבוש כל כך אף עם הארון לא היו כי אם אמה ותדע דבלא מלבוש אין מחזיק אמה דהא מקוה אינו אלא אמה על אמה ברום ג' אמות ואי אדם ערום מחזיק אמה אמה באמתא היכי יתיב: ועושה חצר על פתח המערה. כאן משמע שהחצר גבוה מן המערה דהא בעי למימר בגמרא שאחד מימין הפתח ואחד משמאל נכנסין לתוך החצר דקאמר בגמרא אי לבראי הא קא מיתדשי וקשה דבפרק משוח מלחמה (סוטה דף מד.) משמע שאין החצר שוה עם קרקע עולם אלא עמוק וצריך לעלות כשיצאו ממנו דמפליג בין פתחה למעלה לפתחה מן הצד וכן פ"ה שם וי"ל דאע"פ שהחצר עמוקה המערה עמוקה הימנה: אי לבראי הא קא מיתדשי. ה"ה דה"מ למיפרך הא קא נגעי אהדדי אלא אומר ר"ת משום דה"מ לשנויי במעמיק כדמצי בסמוך ועדיפא מיניה פריך: ותו התנן חצר הקבר העומד בתוכה טהור. וא"ת לר"ש היכי אויל כיון שיש ד' מערות לד' רוחות וכי תימא באמה. שבין כוך לכוך האמר בפרק משוח מלחמה (שם) דמת תופס ארבע אמות היכא דלא מסיימי מחיצות ודוקא בחצר הוא דמסיימי מחיצות אינו תופס ופ"ה דאילו שם בשידה תיבה ומגדל: דעביד להו כמין נגר. תימה אכתי העומד בתוכו אמאי טהור הא מת תפיס ד' אמות דהא לא מסיימי מחיצתא שהוא קבור בתוך החצר עצמו ואם היינו אומרים

דכותל המערה הוא אמה אתי שפיר אבל לא משמע הכי לקמן דחשיב כ"ב לר"ש וי"ח לרבנן משמע שאין בין חלל המערה לחצר כלום וכ"ת דמהדר ליה מחיצה טביב המת א"כ לא הוי חצר שש על שש וחסר ממנה הרבה שיש ח' מתים לד' פתחי החצר הפתוחין לד' מערות [ועוד] קשה לר"י דאיך יתכן שאין פתח המערה רחב אלא ב' אמות ואיך יכנסו עם המת דע"כ אין בו יותר דכוך העשוי כמין נגר רחב אמה על אמה וא"כ צריך להרחיק כל כוך מקרן זוית אמה דאי לאו הכי אי אפשר דלא נגעי אהדדי ח' כוכין שבחצר הרי לב' הכוכין ב' אמות ואמה שמניח לכל קרן וקרן ולא נשאר כי אם שתי אמות לפתח ואומר רשב"א דיכול להיות הפתח רחב שלש אמות וכגון שירחיק לעולם הכוך שמימין הפתח אמה ושמשאל יעשה בקרן זוית הרי ג' אמות לב' כוכין עם הריחו נשארו ג' אמות לפתח ואע"פ שהכוך שבשמאל שהוא ממש בקרן זוית אינו רחוק מאותו שמונה לאורך המערה בשכיבה אלא חצי האמה אין להקפיד הואיל וזה עשוי כמין נגר ואין רחבו אלא אמה על אמה ואע"פ שאנו מקפידין באותו שמושכב לרוחב המערה להרחיקה מקרן זוית חצי אמה אע"פ שאותו שמושכב באורך המערה רחוק כמו כן מקרן זוית חצי אמה ומתרחק והולך בשוה לצד דרום והמונה ברוחב המערה הולך בשוה לצד מזרח ואינו מקורבין יחד אלא בראשיו מ"מ לא חילקו חכמים בשוכבין ועוד יש ליתן טעם דאפילו לא היו מרחיקין אותו שמושכב לרוחב המערה חצי אמה מן הקרן לא היו מרויחין כלום שלא היו יכולים לפחות אמה ברוחב המערה בשביל כך ולקצר דאם כן רחבה ח' וזה אינו יכול להיות לר"ש מפני אותן הכוכין שבצד הפתח מימין ומשמאל ולרבנן נמי דליכא כוכין לצד הפתח לא הוו יכולים לקצר רחבה מד' דאם כן איך היו מכניסין (תוספות)

ב - קא דף

קבורת חמורים היא זו לר' יוחנן דעביד להו בקרן זוית והא נגעי כוכין להדדי אמר רב אשי במעמיק דאי לא תימא הכי ארבע מערות לר' שמעון הכי עביד להו הא קא נגעי כוכין להדדי אלא במעמיק הכא נמי במעמיק רב הונא בריה דרב יהושע אמר ארבע מערות לר"ש דעביד להו כי חרותא והא דרב הונא בריה דרב יהושע ברותא היא מכדי כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונוא כמה הוי להו חד סרי וחומשא כוכין כמה הוו תמניא תמניא בחד סרי וחומשא הכי משכחת לה אלא הא דרב הונא בריה דרב יהושע ברותא היא ואי בעית אימא כדאמר רב שישא בריה דרב אידי בניפלי הכא נמי בניפלי תנן התם המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו שנים נוטלן ואת תפוסתן

רש"י קבורת חמורים. שמשליכין בבור: יש מפרשים שיטה זו כך דעביד להו בקרן זוית בחצי אמה הפנימה בזוית מזה ובחצי אמה שבזוית הכותל שכנגדו אלא הפתח בתחלת המערה לגש חוקק הכוכין כפתלים סמוך לכוכין האחרים והא נגעי כו' שכוך זה שהוא רחב אמה נכנס חצי אמה בכוך שבכותל המזרחית חצי אמה מן הזוית ומשני במעמיק לא יחפור בשוה ללחיים אלא מלמטה יחפור אותו שיהא אמה ביניהם כעין עילית ותחתית ומיהו בכל המערה לא היה מלכוד ר"ש כן במעמיק משום דבכחו סמוך לחצר הוי הקרקע קשה שאינו חופר כלל לא למעלה ולא למטה אבל באמצעית המערה שיש מכל כד כוכין וחפירות לא היה מלכוד ר"ש לעשות כוכין למטה מן העליונה פן הפול המערה ו"מ כן ולא נהירא חדא דאין זה לשון קרן זוית ועוד א"כ למה אינו עושה כמו כן בכל המערה כוכין הרבה זה תחת זה דלא מוקי לה במעמיק ור"ת מפני שאינו רואה לעשות כוך תחת כוך והלא בעל כרחך כוך זה שבסוף הכותל הסמוך לפתח הלא יש על גביו כוכין ראשונים של מערה השנית הסמוך לה לחיבה דר"ש. הלכך הכי מפרשי לה דעביד להו בקרן זוית ממש מאחורי המערה ולא לצד פתח בשני הזויות שכנגד הפתח חצי הכוך ככותל זה וחצי הכוך בכותל זה והיינו מימין הפתח ומשמאל הפתח דקתינה מתניתין כזה: ומקשינו והא קא נגעי כוכין. של זוית שני הכתלים ובהדי הדליו והוה להו שלשה כוכין זה בתוך זה לכל זוית זוית דהך כוך דפקרן מחבר כוך שמכאן שהוא חצי אמה רחוק מן הקרן בסוף כותל מזרחי וכוך שבסוף כותל דרומי שאין בין כוך זה לכוך זה אלא חצי אמה על חצי אמה ואלכסונו. ומשני במעמיק ולפיכך עושה אותם לגש שכל מה שנכנס הכוך שבקרן דקרקע מתרחק מן הכוכין שמכאן ומכאן הרבה אבל בכל המערה אי אפשר עוד שרי יס כוכין שיהו נוגעים בכל כד כן נראה בעיני ועיקר: דאי לא תימא הכי. אלא כל הכוכין שבמערות בשוה הן ואין זה גבוה מזה כלל: א"כ ארבע מערות לר"ש הכי עביד להו. לכוכין של מערה מזרחית ושל מערה דרומית והוא הדין לכל שתי המערות הסמוכות זו לזו: והא קנגעי כוכין אהדדי. כוך של מערה מזרחית שבקרן דרומית מערבית רחוק חצי אמה מן הזוית נכנס הוא לתוך כוך של מערה דרומית. באותו שבכותל מזרחי שהוא בקרן מזרחית לפניה. כזה כיוון דאין זה רחוק מן הזוית אלא חצי אמה זה שכל ארכו כנגד רחבו אינו רחוק מן הזוית אלא חצי אמה נמצא כל אחד נכנס בשל חבירו שלש אמות ומחצה: רב הונא בריה דרב יהושע אמר. מהכא לא תפשוטו דלעולם שוין הן ואינו מעמיק ואפי' הכי לא נגעי כוכין דארבע מערות בהדדי משום דעבידי כחירותא עשוין הכוכין של שתי המערות באלכסון כחירות של דקל כזה: כמה הויא להו. הקרקע של כותלי שתי המערות שבהן יולאין ח' כוכין כחירותא ח' אמות על ח' אמות מרובעות הוי אותו קרקע באורך ב' הכתלים אחד שתי ואחד ערב דהוי להו אלכסונו ח' אמות ור"ת חומשים דהיינו חד סרי אמה וחומשא ה"ח יתכן ללכת דרך אותו אלכסון ח' כוכין של שמונה אמות ושבעה אורים ביניהם של שבע אמות הרי ט"ז אמה ואיזה לא הוי אלא ו"א אמה ובעל כרחך כיון דאורך הכוכין ארבע אמות כולן יולאין ונגועין באלכסון ויולאין דרך שם: כותל ה"ח. ולא מתוקמא דר"ש אלא במעמיק והכא נמי במעמיק כדאמרן: ואיבעית אימא. לא תיקו להנך שני כוכין ולא לארבע מערות דר"ש במעמיק אלא כדאמר רב שישא כו' לקמן בשמעתין: ה"נ בנפלי. אותן שני כוכין עושה אותן בתוך חצי אמה הריקנית וללשון אחרון בתוך האמה הריקנית שבהן זוית בשוה לכוך ויעשו קצ' לצורך לתת שם נפלים וכיון דקצר הוא אינו מזיק כל כך לכוך גדול שבלידו אלא שיהא משהו כותל ביניהם ואתא ר' שמעון לאורוי דמנהג בונה קבר לעשות שם שני כוכין לצורך נפלים ולר' שמעון נמי הכוכין שהן בתוך הארבע אמות של מערה השנית קברי נפל הן שאין ארכן אלא חצי אמה והלכך אין כוכין הללו נכנסין לתוך ארכן: תנן התם. בסוף מסכת נזיר: המוצא מת. תחלה שלל נודע עד עכשיו שהיה כאן מת אי נמי נודע שיש כאן מת ואחר כך מלא שנים אחרים תחלה שלל היו ידועין לא הוי שפונת קברות לקנות מקומן אלא נוטלן ואת תפוסתן עד שיהיו שלשה ידועין או שלשה תחלה כדתינהא בשילהי מסכת נזיר והכי גמירי לה: מה מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו. אם רואה לעשות שם טהרות מפנה למת משום דלא קנה מקומו כל זמן דלא הוה שלשה דאיכא למימר לא היה המקום הזה מקום קבורה אלא על ידי הדחק שלא היה להם פנאי להוליכו לבית הקברות קבורה לגש ומיהו כיון דמת הוא ולא הרגו ומושכב כדרכו נוטל גם את תפוסתו כדמפרש במסכת נזיר (דף סה). כמה שיעור תפוסה פיש ר"א (ו) (ברבי לרוב) נוטל עפר היחוח וחופר שלשה טפחים בקרקע בתולה ונוטל הכל דחשיבי כקרב של מה ונפקא לן מדכתיב ונשאחתי ממזכרים ממזכרים טול עמי כלומר מקרקע מזכרים אבל אם הוי הרגו שמלואו מגודל לא קנה מקומו כלל אפילו לתפוסה דאיכא למימר שם נהרג ונפל וכן אם לא מושכב כדרכו איכא לספוקי בעכו"ם ואין לו תפוסה וגם אם היו שלשה אין להם דין שפונת קברות אלא נוטלן כולן משם כדדייקינן התם להך משנה המוצא פרט למצוי פרט לידוע שאם אחד מהן ידוע ושנים תחלה לא מיתגו בסופא גבי מלא שלשה הרי זו שפונת קברות מת פרט להרוג שאם נמצאו מגוידין אפילו הן שלשה אין להן שפונת קברות דאיכא למימר כאן נהרגו ולא יתנו לקבורה מושכב פרט ליושב כדרכו פרט לשראשו מונח לו בין ירכותיו דאיכא למימר עכו"ם הוא הואיל ואין מושכב כדרך ישראל מת אי נמי אם ישראל הוא באקראי בעלמא השליכוהו לגש עד שיהא להם פנאי ויטלוהו מכאן לקברו בבית הקברות הלכך אין להם לא תפוסה ולא שפונת קברות: (רש"י)

תוספות הארון שהוא ד' אמות בכך שהוא באורך המערה ואפי' השתא שהמערה שהיא רחבה ארבע קשיא אמתא באמתא היכי יתיב אלא שלא היתה רחבה ארבע מצמוצם אלא יותר מעט מארבע אמות ועוד יש לפרש דלכל הפחות. הפתח רחב שתי אמות ומחצה ואותו שבימין רחוק אמה מקרן זוית ושמשמאל חצי אמה וכן נראה לר"י ור"ד לדקדק היאך יורדין מחצר למערה שאם היה חצר משפיל והולך במקום שכנסין לארבע מערות של ארבע רוחותיה אם כן לא היה ראויה להשתמש מטה וקובריה אלא ודאי החצר היה שש על שש ודרך הסולם היו יורדין מן החצר למערה או מורדות היו מן החצר למערה: דעביד להו כמינן גר. והא דתנן בסוף נזיר (דף סד:) המוצא מת מושכב כדרכו ואמר בגמרא מושכב פרט ליושב לר' יוסי בר' חנינא דהכא דוקא יושב ממועט ולא עומד: דעביד להו בקרן זוית. וא"ת כיון שהוא מעמיק אמאי צריך שיעשה בקרן זוית יעשה ברוחב המערה או באורך המערה בין כוך לכוך באמה שבינתים ויעמיק וי"ל לפי שהיה מקלקל כותל המערה והיה קרקע גופל והכווין היו מקלקלין הואיל וזה הכוך שמעמיק הולך באותו צד ששאר כוכין הולכין אבל בקרן זוית אינו כן: המוצא מת מושכב כדרכו. בפ"ב דנזיר (דף סה.) אמר המוצא פרט למצוי ופ"ה פרט לידוע אם אחד מהן ידוע והשנים אינן ידועים וקשה לפי' דמדממעט מצוי משמע דגרע טפי אחד ידוע ושנים תחלה משנים ידועים ואחד תחלה מדקממעט ליה זה אינו דכך שוה זה כמו זה דבין שנים ידועים ואחד תחלה בין אחד ידוע ושנים תחלה אין להן שכונת קברות עד שיהו שלשתן ידועים או שלשתן תחלה (תוספות) כדאמר בנייר ונראה לר"י

דף קב - א

מצא שלשה אם יש ביניהן מארבע עד שמונה הרי זו שכונת קברות ובודק ממנו ולהלן עשרים אמה מצא אחד בסוף עשרים אמה בודק ממנו ולהלן כ' אמה שרגלים לדבר שאילו מתחלה מצאו נוטלו ואת תפוסתו אמר מר מארבע ועד שמונה מני אי רבנן הא אמרי ד' אמות על שש אי ר' שמעון הא אמר שש על שמונה לעולם ר' שמעון היא והאי תנא הוא דתניא מצאן רצופין ואין ביניהן מד' אמות עד ח' יש להן תפוסה ואין להן שכונת קברות רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון רואין את האמצעיים כאילו אינן והשאר מצטרפין מד' אמות ועד ח' במאי אוקימתא כר' שמעון אימא סיפא בודק הימנו ולהלן עשרים אמה מני אי ר' שש עשרים ותרתי הויין אי רבנן תמני סרי הויין לעולם רבנן היא וכגון דבדק באלכסונו ומדהא באלכסונו הא נמי באלכסונו עשרים ותרתי הויין חדא באלכסונו אמרינן תרי באלכסונו לא אמרינן

רש"י מלא שלשה. מתים מושכבים כדרכן זה כלל זה אם יש בין הראשון לשלישי קרוב כל' אמות או קרוב לח' הרי זו שכונת קברות ולא יטלם מכאן דקנו מקומן דסביבא ליה להאי תנא תוכה של מערה ארבע אמות על ח' וסביבא ליה נמי אג' מתים נקברים כותל רחבה דלא הוי אלא ארבע אמות כיצד ג' אמות לשלשה כוכין וב' טפחים בין כוך לכוך וטפה לזוית הרי ו' טפחים סך הכל ד' אמות וככותל הארוך ח' אמות יקבור לפי השבון זה ו' מתים בו' אמות ושני אמות הנותרות הן י"ב טפחים לא מהו י' טפחים לה' אורות שכן שעת הכוכין טפחיים לכל אורח ואורח נשאר טפחיים לזוית והלכך כשמואל'ן שלשה כהן ד' אמות איכא למימר זהו כותל קצר של מערה שכנגד הפתח וה"נ איכא לספוקי כותל הארוך אלא שעדיין לא נתמלאו כל הכוכין וכן אם מלא ג' מפחרין כהן ח' אמרינן באורך המערה נקברו אלא שעדיין יש כאן ג' כוכין שנתמלאו עפר כשנפלה המערה ועדיין לא נקבר בהן מת אבל מלא'ן רטופין יותר משיעור הזה אינו זה שכונת קברות אלא ע"י הדחק נקברו לשם על מנת לפנותו היום ולמחר ולא קנו מקומן וגם אין לריד לבדוק יותר. הכא לא גרסינן כמות המטה וקובריה: ובודק ממנו ולהלן כ' אמה. היכא דמלא ג' בד' אמרינן רוחב המערה הוא וכנגדו פתח החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה חוץ לחצר והחצר בין שניהן הלכך בודק ממקום שכלים גוף המתים ללד המערה כ' אמה כיצד ח' אמות אורך המערה ובודק כהתלים משני צדדין ואח"כ בודק שש אמות דהערך משני המערות הפתוחות לה מכאן ומכאן לר"ש נמי דהיינו בדיקה כ' אמות כנגד החצר כשביד ב' המערות מכאן ומכאן חוץ לחצר עדיין ח' אמות משני מערה חיצונה שכנגד זו הרי כ"ב אמה ולקמ' פריך אמאי לא קאמר בודק כ"ב אמה וה' דאיכא לספוקי בהגן ג' מתים שבארבע אמות שמה זה אורך המערה שקובצין בה ועדיין לא נתמלאת וריד נמי לבדוק כנגד עד ד' אמות שיש מכאן עד כותל הארוך שכנגדו דשמה כנגד מתים הללו ו' מתים אחרים הקבוצים כותל שהוא ארוך ח' ועוד לריד לבדוק מלמעלה ומלמטה כ' אמה דהיינו מ' אמה דשמה זהו מערה שבמזרח החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה במערב החצר א"נ זהו שבמערב החצר היא ויש עדיין מערה אחרת במזרח החצר והנה לרון קצר נקט בדיקה כ' אמה לאשמועי' לאורך ב' מערות והלך לא הו' אלא כ' אמה כלהמן ומדעתך לא ובודק בדיקות כ' טובא בכל ד' דאיכא לספוקינהו כדפרישית והיכא דהו' לה ג' מתים מפחרין בח' אמות ודאי הדבר ידוע שבאורך המערה נקברין ולא ברחבה וא"ל לבדוק אלא כנגד ד' אמות משני כותל המערה שני שכנגדו ומלמעלה ומלמטה כ' אמה דלמלא מערה זו במזרח החצר ויש עדיין מערה אחרת במערב החצר היא ויש עדיין מערה אחרת במזרח החצר וכלל דמילתא כל היכא דמספקא ל' חצר לריד לבדוק מד' רוחותיו לר"ש בודק ממנו ולהלן כ' דמי יומר דמבית הקברות זה הויא ההיא מערה שמה קבר אחר הו' והלך אחרת של אדם אחר וריד לעשות גם לשם בדיקות דלעיל כמו שיש כאן קבר יש לומר עדיין יש כאן בך שדה קברים אחרים טובא: שרגלים לדבר. אחרי שכבר נמלא בשדה זה שכונת קברות: שאילו מתחלה מלא. קודם שמהלך ג' מתים הללו דאיכא השתא רגלים לדבר היה נוטלו ואת הפוסתו כלהמן המוצא מת בו' נוטלו ואת הפוסתו אבל עכשיו שנמלא לבסוף השבינו להוא יחיד שכונת קברות אלא שעדיין לא נקבר בהוא מערה יותר: לעולם ר"ש היא. דאמר אורך מערה ח' והאי דאמר רחבה ד' תרי תנאי אליבא דר"ש והאי תנא דהך ברייתא אליבא דר"ש: יש להן תפוסה. מאחר שמהלך מתים ולא הרגום וגם מושכבין כדרכן והיינו ההוא תנא דלעיל ואליבא דר"ש אחי: אחי: מוקי להך סיפא ר"ש כו'. ר"ש סתם היינו ר' שמעון בן יוחי: כאלו אינו. וטעמא מפרש לקמן שבמערתו: כ"ב הויין. שתי מערות של ח' ח' ושש דהערך הרי כ"ב: ואי רבנן. מוקי להך סיפא ר"ש: דיישא ודאי לא אחי כרבנן האמרי במתני' אורך מערה ו' ותמני סרי הויין י"ב דשני מערות ושש דהערך: לעולם. הך סיפא רבנן היא היא רישא ר"ש וסיפא רבנן: ה"ג וכגון דבדק באלכסונו. וי"ב פרי"ח כולומר שבדק מערה ראשונה באלכסונו כי המערה היא לרבנן ו' על ד' וכשמהלך ג' מתים ורואה לבדוק לפניו כותלי המערה שיש בהן כוכין מכאן ומכאן באורך ד' אמות וכן מסודרין ככותל שארבו ו' נמלא מקום הכוכין כהן כותל המערה ארבע (רש"י)

תוספות פרט לידוע דדוקא נמצא הוא דבעינן מושכב כדרכו פרט ליושב ושראשו מונח בין יריכותיו דאית לן למימר דכרי הוא דישאל לא מותבין ליה אבל ידוע שישאל הוא בכל ענין שיהיה יש לו תפוסה ותימה למירושו דמאי אשמעי' אטו סלקא דעתך דמושכב כדרכו יגרום שיהיה לו תפוסה כיון שידוע שהוא ישאל ועוד קשה דלא הוי דומיא דמת פרט להרוג ולא דומיא דמושכב (פרט ליושב) כדרכו (פרט לראשו בין ארכובותיו) ונראה לפרש פרט למצוי פי' פרט לידוע ולא בידוע דקאמר התם אחד ידוע ושנים תחלה דההוא ידוע שהוא נקבר שם ולא שידוע שלשם קבורה נקבר אבל האי פרט למצוי היינו שידוע שלשם קבורה נקבר שם דיש לו שכונת קברות ואסור לפנותו משם ואע"פ שהוא קבר יחיד כדתינא בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) קבר הידוע אסור לפנותו פנהו מקומו אסור בהנאה רש"א וכן פרי"ב בנייר והא דאמר בנייר דבעי' שלשתן ידועין [אן] תחלה פ"ה דהלכתא גמירי לה ואין נראה לר"י דלא שייך כאן הלכתא גמירי דהוי דבר שיש בו טעם דכשיש ב' שלא היו ידועים ואחד ידוע לית לן למימר שלשם קבורה נתון שם כיון שהיו שם עדיין שנים שהרי כשנקבר זה לא היו אותן ב' ידועין וכן ב' ידועין ואחד תחלה אבל שלשתן ידועים או שאינן ידועין שתמא דמילתא דלשם קבורה הניחום שם: מארבע אמות ועד ח'. פ"ה דס"ל להאי תנא דתוכה של מערה ד' אמות על ח' וס"ל נמי דג' מתים נקברין ככותל מערה דלא הוי אלא ד' אמות וקשה לר"י דלקמן דייק מני אי ר' שמעון אי רבנן הו"ל למידק נמי דלא אתיא לא כמר ולא כמר דהא אין בין כוך לכוך כשיעור

שיש במשנתנו שהוא אמה בינתיים לבי"ע ומיהו איכא למימר דמתני' כרשב"ג דאמר הכל כפי הסלע ועוד הקשה ר"י דהך משנה דהמוצא מת איתא נמי באהלות (פט"ז מ"ג) וקתני נמי התם בסיפא הבודק בודק אמה ומניח אמה ואי סבר האי תנא דליכא אלא ב' טפחים בין כוך לכוך אמאי מניח אמה ומיהו בלא"ה צריך ליתן טעם אמאי דקתני בתוספתא דאהלות (פט"ז) דאיכא התם מאן דאמר [דלבי"ה] בודק אמה ומניח שתים אמאי מניח ב' כיון שאין כי אם אמה בין כוך לכוך אבל דאי קשה לפ"ה דאמר ר' שמעון בסמוך רואין את האמצעיים כאילו אינן והשאר מצטרפין מד' אמות ועד ח' והיאך יצטרפו לשיעור ד' אמות אי רואין לאמצעיים כאילו אינן א"כ הוי אמה בין כוך לכוך ואין להיות אלא ב' טפחים כיון דשלתן בד' אמות ומפרש ר"ת דהנך ג' דקתני הכא שנים מהן מרוחב המערה ואחד מאורך ויש בין כוך לכוך אמה כשיעור דמתני' וד' אמות היינו לשנים שברוחב ב' אמות ואמה בינתיים הרי ג' והשלישי ימצא בסוף אמה רביעית חצי אמה מרוחב המערה וחצי אמה מארכה בזוית והשתא אתי שפיר דכשמצאן רצופין ממש רואין אמצעיים כאילו אינן וליכא אלא אמה בין כוך לכוך: בודק הימנו ולהלן כ' אמה. רגילין היו להניח צד מרגלותיו כלפי המערה ומיירי כשנמצא ראשו לצד מערה ומרגלותיו הפוכין לצד אחרת דאית לן למימר ממערה אחרת הוא לפיכך בודק להלן כ' אמה: במאי אוקימתא כר"ש. הלשון דחוק מאד דמשמע דמשום דאוקמה כר"ש פריך והדר פריך מני אי ר"ש אי רבנן דלא אתיא כשום תנא ועוד דמגופה מצי למיפרך דכיון דקתני דהמערה ארכה ח' א"כ כ' ותרתין הויא: וכגון שבדק באלכסונו. פ"ה דאלכסון ד' על ו' הן ב' [אמנות] כאלכסון של ה' על ה' ולא יתכן שהרי בד' על ו' תן החוט באלכסון של ד' על ד' כזה יהיה לו ד' אמות וח' חומשין ועוד נשאר צד למטה ב' אמות ובין הכל לא יהא החוט ארוך אלא ז' אמות ושלשה חומשים וכל שכן אם ילך החוט ביושר באלכסון מארבע על ו' שיהא פחות ועוד על כרחך אלכסון של ה' על ה' גדול יותר דהא בה' על ה' יש כ"ה אמות ובארבע על ו' יש כ"ד: (תוספות)

ב - קב דף

רב שישא בריה דרב אידי אמר לעולם ר"ש היא והב"ע בניפלי ומדהא בניפלי הא נמי בניפלי תמני סרי הויין חדא בניפלי אמרינן תרתי בניפלי לא אמרינן ורמי דרבנן אדרבנן ורמי דר"ש אדר"ש (דתניא) כרם הנטוע על פחות מארבע אמות ר"ש אומר אינו כרם וחכמים אומרים הרי זה כרם ורואין את האמצעים כאילו אינן קשיא דרבנן אדרבנן וקשיא דר"ש אדרבי שמעון דרבי שמעון אדר' שמעון לא קשיא התם לא נטעי אינשי אדעתא ליעקר הזא אימנן דמיתרמא ליה בין השמשות ומיקרי ומנחי ליה דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא כיון דמינוול לא מקרי קבר התם מימר אמר הי מינייהו דשפיר שפיר ודלא שפיר ליהו לציבי:

רש"י אמנות על ו' ואותן בדק באלכסון כדי שימצא יפה את המתים שאם זה נמשך לפניו מזה או שהאחד מן המתים קצר והאחד ארוך הרי נקל למנוטא כוכן באלכסון ואלכסון של ד' אמות על ו' הרי ח' אמה כיוצא ב' על ו' הוי ח' אמות וב' חומשין ה' על ה' הוי אלכסונו אמתים וה"ה לד' אמות על שש הוי אלכסונו אמתים דמנחי שנה ה' על ה' מרבע אמות על ו' אידי ואידי חד שיעורא הוא הלכך אלכסון שניהו שזה ואיך מערה לא תבדק באלכסון כדלקמן הרי (נ') אמה בחלל המערה א"ל לבדוק שאין קוברים חלל כהולאים ובספרים כתוב כדלמך רב הונא באלכסונו דלמך לעיל כי חרותא הכא נמי כו' וקשיא לי בה טובא חלל דהתם דרב הונא כביה דרב יהושע הוא ולא הוה קרי ליה גמרא רב הונא סתם ועוד לא הזכיר למעלה לשון אלכסון אלא חרותא והגמרא אין דרך לשנות את הלשון ועוד מה ראה לריך להביא משם הלא אין דומה מדידה אלכסון לכוכים דעבדל' כי חרותא כרחוק מזרח ממערב ועוד ה' אוקימנא דברותא הוא ואמאי מייהי ראה מצרותא ואומר אני שגיבש הוא אלא משום דלמך לעיל גבי מילתא דרב הונא כביה דרב יהושע כדלמך רב שישא כביה דרב אידי בניפלי הכא נמי כו' לכך טעו וכתבו גם בכאן אלא דבדי רב שישא כביה דרב אידי כדלמך רב הונא כו' ושיבש הוא: ומקשינן אי הכי. כיון דמכרת ליה לבדוק באלכסון גם מערה שניה שחוף לחצר יבדוק באלכסון והוה להו אכתי כ"ב ומשני חלל באלכסונו הוא דמחיבין ליה אכל לא החמירו כל כך לבדוק גם השניה באלכסון מאחר דבראשונה לא מל' כלום: רב שישא כביה דרב אידי אמר. הך סיפא נמי ר"ש הוא וכגון דהני שלשה מתים הוו ניפלי ומערה של נפלים ארכה שש ומערה השניה ח' אמה הרי כ' אמה: ומקשי' מדהא בניפלי כו'. והוה להו י"ח: הרי בניפלי לא אמרי'. דדיו ברחת לנפלים: ורמי דרבנן כו'. דלעיל לית להו רואים וכו' שמעון אית ליה רואין וגבי כרם איפכא שמעינן להו: מיקרי ומנחי ליה. בין שאר המתים הנקברין כסדרן והאדר איפנייה ושמא נאנס או שכה: לא נטעי אינשי אדעתא למיעקרה. מבינתים הלכך לשם כרם נטע הכל ויוון ללא נטע כהלכתו לא חשיב כרם: אדעתא לטלו. לחזור ולפנותו משם הלכך לגמרי נקברו לשם כוכן ע"י הדמך באקראי בעלמא וכיון דאין זה מקומן לא חשיבין ליה שכותה קברות: כרם עבדי אינשי נטעו יוצר מכשיעור דקסבר דשפיר שפיר ודלא שפיר ליהו לציבי. כלומר הנטיעה שהקבר והלחית תשאר ואותה שלא תלחית אעקור ויהיה לעלים לשריפה: (רש"י)

תוספות הכא במאי עסקינן בניפלי. אין לפרש דלא חששו לבדוק במערה שניה אלא עד כ' דלא החמירו כולי האי לבדוק רק למערת הנפלים מדפריך בתר הכי מדהך בניפלי הנך נמי בניפלי משמע דאותו שמצא מוקמי בניפלי וקשה דהא קתני מארבע אמות ועד ח' ומערת נפלים אינה אלא ו' וצ"ל דאף על גב דרישא איירי בגדולים מכל מקום הא דקתני ובודק ממנו ולהלן ב' איירי בניפלי ולא קאי ארישא: (תוספות)

פרק שביעי - בית כור

מתני' האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך היו שם נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהין י' טפחים אינן נמדדין עמה פחות מכאן נמדדין עמה ואם אמר לו בכית כור עפר אפילו היו שם נקעים עמוקים יותר מעשרה טפחים או סלעים גבוהין יותר מעשרה טפחים הרי אלו נמדדין עמה: **גמ'** נתן התם המקדיש שדהו בשעת היובל נותן לו לבית זרע חומר שעורים חמשים שקל כסף היו שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים גבוהין י' טפחים

רש"י מחגי האומר לחזירו. כשיעור בית כור עפר אני מוכר כך דיינו לפי חשבון פתחים בחצר המשכן דיינו מאה על חמשים ומכאן לא והחזיר לבית כור ט"ו פעמים מאה על ג' שבת כור הוא חומר והוא עשרה ארבעה שנה שנה אחד כי עשרת הבתים חומר וכתיב הארבע והבת חובן אחד לכן והארבעה שלש שאין נמצא בית כור ל' שאין ולאו מקום הראוי לזרוע כור הוואה קאמר אלף לפי חשבון ששיעורו חמשים כדפרישנה הכא (והוא בריבוע ארבע אמות חסר משהו פחות משליש רוחב ארבע ויתר על ריבוע כנ"ב): בית כור עפר. כלומר הראוי לזריעה אבל אם לא אמר עפר אפילו כולה סלעים הגיעו דשמה לבנות בית או למישטח בה פירי זבין ליה ויד לוקח על התחנה ונראה בעיני דבית כור קרקע אני מוכר כך אפי' כולו סלעים הגיעו: נקעים. בקעים חריצים ונעליים: אין נמדדו עמה. אלף נהון לו בית כור שלם מקרקע חלק דכיון דעמוקים או גבוהין עשרה וכוון שרחבין ארבע על ארבע דהו מקום חשוב בפני עמון אפילו לענין קשות היחיד דשבת אין דעמו של אדם לקנות שדה אחד ויהיה לו טורח כשתי שדות לתרום ולזרוע בשני מקומות למעלה ולמטה כדמפרש בגמרא: פחות מיכן. בגובה או בעומק: נמדדו עמה. לאין שדה בלא טרשים ונקעים פורח ובעלי להו ובגמרא מפרש דעד ארבע קבין בטיילי בבית כור אבל עפי לא: כבית כור. משמע כמות שהוא בין סלעים בין עפר דהכי משמע בבית כור עפר ולא בית כור עפר ממז: אפילו היו שם נקעים עמוקים בו' נמדדו עמה. דלהכי אהני כבית כור לטפויי הני ומיהו אי הוי יוחר מד' קבין אין הלוקח מקבל דלהכי אהני מאי דלמחר ליה עפר דלראוי לחרישה וזריעה בעינן כן נראה בעיני: גמ' המקדש שדה בשעת היובל. בזמן שהיובל נוהג דלזילו בזמן שאין היובל נוהג הן בערכין דנפדה בשיון כדחנן המקדש שדה בשעת היובל נוהג אומר לו את פתח רשון בו' ובמקדש שדה לאחרתו בתחלת היובל מיידי ולא נרסינן בשנת היובל דפלוגתא דלמחרתי היא בערכין המקדש שדה בשנת היובל עממה רב אמר בו': נהון לבית זרע. קרקע הראוי לזריעה: חמשים שקל כסף. (ויקרא כז) ואם משדה אחוזתו יקדש אשף לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים וגו' והיינו בית כור: (רש"י)

תוספות מחגי בית כור עפר. נראה דנקט עפר לרבותא דאפי' הכי פחות מי' טפחים נמדדו עמה ולא כמו שפירש הקונטרס דאי לא אמר ליה עפר אלא בית כור סתם אפי' כולו סלעים הגיעו: המקדש שדה. פי' בקונט'. דלא גרסינן בשנת היובל בשנת היובל עצמה פליגי רב ושמואל בפרק אין מקדישין (ערכין דף כד. ושם) ומיהו ברוב ספרים גרסינן התם בסדר המשנה בשנת היובל וי"ל דבשנת היובל משמע שפיר שנה שאחר היובל ולא שנת חמשים ממש מדלא קתני בשנת היובל עצמה כדקאמר בפלוגתא דרב ושמואל ואע"ג דכתיב בשנת היובל ישוב השדה וגו' והתם ע"כ בשנת היובל עצמה יש לחלק דלשון תורה לחוד דקרא לאו אורחיה לכתוב עצמה והתם נמי לייף רב מדכתיב ואם משנת היובל ושנת היובל בכלל ופריך ליה שמואל מי כתיב משנת היובל: (תוספות)

דף קג - א

אין נמדדו עמה פחות מכאן נמדדו עמה ואמאי לקדשו באנפי נפשייהו וכי תימא כיון דלא הוי בית כור לא קדשי והא תניא שדה מה ת"ל לפי שנאמר **ויקרא כז-טז**: זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אין לי אלא שהקדיש בעינין הזה מנין לרבות לתך וחצי לתך סאה תרקב וחצי תרקב ת"ל שדה מכל מקום אמר רב עוקבא בר חמא הכא בנקעים מלאים מים עסקינן דלאו בני זריעה נינהו דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים שמע מינה אי הכי אפי' פחות מכאן נמי הנהו נגאני דארעא מיקרו שדרי דארעא מיקרו הכא מאי אמר רב פפא אע"פ שאין מלאים מים מאי טעמא אין אדם רוצה שיתן מעותיו במקום אחד וייראו לו כשנים ושלושה מקומות מתקין לה רבינא והא דומיא דסלעים קתני מה סלעים דלאו בני זריעה נינהו אף הני נמי דלאו בני זריעה נינהו כי קתני דומיא דסלעים אפחות מכאן: (פחות מכאן נמדדו עמה): אמר ר' יצחק טרשים שאמרו בית ארבעת קבין אמר רב עוקבא בר חמא והוא שמובלעין בחמשת קבין רב חייה בר אבא אמר רבי יוחנן והוא שמובלעין ברובה של שדה בעי רב חייה בר אבא רובן במעוטה ומעוטן ברובה מהו תיקו בעי רבי רמייה

רש"י אין נמדדו עמה. לפדות לפי חשבון זה הקצוב בפרשה דחשיבי שדה בפני עמון וכוון דלא הוה שדה זרע כדלקמן דמוקמינן לה בנקעים מלאים מים אין נפדוין אלף בשווייה ובחורתי כהנים מפיק לה מקראי ואם משנת היובל יקדיש שדה מה ת"ל מנין אהה חומר היו שם נקעים עמוקים בו' שאין נמדדו עמה ת"ל שדה וליכא למימר אין נמדדו עמה דלא הקדיש כלל דהתנן בשילהי המוכר את הבית (לעיל דף ע"א). המקדש את השדה הקדיש את כולו אפי' בור ונת וכו"ף נקעים וסלעים: פחות מכן נמדדו עמה. ונפקא לן בחורתי כהנים ואם אחר היובל יקדיש שדה מה ת"ל מנין אהה חומר היו שם נקעים עמוקים פחות מעשרה או סלעים גבוהים פחות מי' טפחים הרי אלו נמדדו עמה ת"ל שדה: נמדדו עמה. לפדות לחשבון סלע ופדיונו לבית כור כשנה: ואמאי. אין נמדדו לפדות לפי חשבון: ליקדשו בחצי נפשייהו. כלומר אם אין רוצה למודדו עמה לפי שכן שדה חשוב בפני עמון ויכול לפדות כל אחד ואחד בפני עמון כמקדש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה ליקדשו מיהא בחאפי נפשייהו שכסירלם יפדה אותן הנקעים בפני עמון לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בני' שקל כסף כדון שדה אחוזה ואמאי קתני אין נמדדו דמשמע כלל וכלל אינו בקדושת תורה שדה אחוזה אלף קדושת דמים לפדות בשווייה: וכי תימא כיון דלא הוי בית כור. אוחון הנקעים: לא קדשי בפני עמון. בחורתי שדה אחוזה אלף לפדות בשווייה כשדה אחוזה ומשום דגבי שדה אחוזה זרע חומר שעורים כתיב: והתירו. בחורתי כהנים גבי שדה אחוזה דכתיב ואם גאלל יגאלל את השדה המקדש אותו שדה מה ת"ל שיכול אין לו אלף המקדש בית כור גבואל בענין הזה הקדיש בית לך: בית סאה בית קב מנין ת"ל שדה מכל מקום הכי מיתניא בחורתי כהנים: דלאו בני זריעה נינהו. ולא קרינא להו בית זרע הלכך אין נמדדו עמה אלף ובפני עמון לפדות בשווייה: אי הכי. כיון דטעמא מאוס דלאינו בני זריעה אפי' פחות מי' נמי לא יור נמדדו עמה: נגאלי דלרעא. ביקועי הקרקע ואין להם שם בפני עמון וכוון דעיקר השדה ראוי לזריעה הרי כל השדה נקרא בית זרע דהנהו נגאלי בטיילי לגבי שדה: שדרי. בגשוייהו שאי אפשר לקרקע להילקט במלקט ורהיטני שלא יהו בה בקועים ובגשוייהו: נגאלי. אנקעים קאי ושדרי קאי אסלעים: הכל מאלי. נקעים עמוקים ו' דמתנייתו גבי מכירה דקתני נמי אין נמדדו עמה מי מיידי נמי בנקעים מלאים מים דומיא דסלעים והלכך לא הוה בכלל בית כור עפר אבל לא הוה ראוי לזריעה נמדדו עמה כדלמחר גבי הקדש או דלמא לא דמי מכירה להקדש דלון אדם רוצה כדלקמן: אין אדם רוצה. הלוקח וגם המוכר יודע היה שלדעתו כן קונה הלוקח הלכך עליו דמוכר רמיא לגבויי קימורו לו בשני מקומות וכוון דלא פירש לא מקבל לוקח: כשני מקומות. בשני שדות לזיכא טורח מרובה בחרישה וזריעה וקריעה בשני שדות ויתר משדה אחד גדול ביחה: אפחות מיכן. כלומר משום סופא דקתני פחות מכלל נמדדו עמה תנא רישא נקעים וסלעים דלאו בני זריעה נינהו לאשמעינן להיכא דהו פחות אע"ג דלאו בני זריעה נינהו נמדדו עמה ומיהו רישא דקתני דומיא דסלעים הוא הדין נמי לא הוי דומיא דסלעים אין נמדדו עמה כיון דהו מקום חשוב בפני עמון דלון אדם רוצה בו' וגבי הקדש דלמחר לעיל דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים שפיר קיימה דומיא דסלעים דלילו ה"ג גבי מכירה בעל כרחו רישא דומיא דסלעים קתני בשאין ראוי לזריעה אלף שאנו דוחקים לתרץ ה"ה בראוי לזריעה והא דנקט שאין ראוי לזריעה דומיא דסלעים משום סופא נקט לה ומכל מקום דומיא דסלעים קתני: טרשין שאמרו. במתניתין פחות מיכן נמדדו עמה והוא הדין לנקעים מלאים מים דלא חזו לזריעה ה"מ דלמחר כיון דלא הוה אלף בית ארבעת קבין בין

טובן כי מנרפת להו בההוא בית טור והוא הדיון להכיים בחצי כור אצל טפי מד' קבין לא מקבל לוקח דהא בית כור עפר אחני ליה מוכר ללוקח וכולי האי לא מחיל איניש: והוא שמובלעין. הנהו ארבע קבין: בהמשת קבין. שמשחין בכל חמשת קבין וכל שכן אם משחין יותר כגון בששה או בז' קבין דבטיילי אצל אם חיון משחין אלא בז' קבין ומחלה כמו שמוכנסין דמו ולא בטיילי ואין נמדדין עמה דלחבן אחת רחבה ד' קבין דמי ודוקא ד' קבין אצל פחות מד' קבין כיון דלחין גבוהין עשרה אפילו הו סלע אחת נמדדין עמה: רב חייל בר אבא אמר רבי יוחנן. אפילו מובלעין בטפי מה' קבין כרלפוס דמו ואין נמדדין עמה וכל שכן בה' קבין דלחין נמדדין עמה עד שיהו מובלעין ברובה של שדה כגון דבית טור הוי ל' סאון ורובן הוי ט"ז סאון וד' קבין היינו ט"ז רבעים רבעי הקב נמאלד ד' קבין המובלעין ברובה של שדה היינו רובע לכל סאה אצל ביוצר מרובע לסאה חשיבי כמכונסין ולא בטיילי ואין נמדדין עמה: בעי רב חייל בר אבא. בהך מילתא דרבי יוחנן דלחמך והוא שמובלעין ברובה של שדה פשיטא לי דאם משחין כל הארבע קבין בכל רובה של בית כור בשוה כגון רובע לסאה ט"ז רבעין לט"ז סאון דבטל אלא הכי קמבעיא לי אם רובן של ד' קבין דהיינו ט' רבעין בז' סאון ומיעוטן של ארבע דהיינו ז' רבעין משחין ברובה של רוב השדה שהן ט' סאון דהיינו ז' רבעים בט' סאון מהו מי אמרינן כיון דרובן של ארבע קבין מוכנסין הן ואין משחין כרלפוס מהו דהו תשע רבעין בז' סאון ולפי חשבונו של ר' יוחנן רובע לכל סאה בעינן ח' נמי שכל הארבע קבין ואין משחין כרלפוס דמי ואין נמדדין עמה או דלמא כיון דבין כל הארבע קבין משחין ברוב כל השדה דהיינו ט"ז רבעין בט"ז סאון שפיר דמי ולא קפיד ר' יוחנן אלא שיהו כל הארבע קבין מובלעין ברובה של שדה ולא אחת למעוטי אלא היכא דכולן בטיילי עמה שדה דהו כולן רלפוס יותר מדליי אצל אם רובה של שדה ד' קבין רלפוס ומיעוטן משחין ופה ובגון שכן כולן תוספין רוב השדה שפיר דמי ונמדדין עמה כן נראה בעיני ועיקר דהכי גרסין רובן בטיילי ומיעוטן ברובה מהו תיקור וחדל בעיא היא: (ר"ש"י)

תוספות אין נמדדין עמה. לפי חשבון הכתוב בפרשה וליכא למימר אין נמדדין עמה דלא קדשי כלל דהא תנן בשלהי המוכר את הבית (לעיל דף עא.) המקדיש את השדה הקדיש את כולן אפי' בור וגת כ"ש סלעים ונקעים כפ"ה עוד דא"כ מאי הו פריך בתר הכי והתניא שדה כו' התם ודאי קדשי לפי שמקדישו בפירוש אבל הכא שאין מקדיש בפירוש לא קדשי כלל: ואמאי ליקדשו באפי נפשיהו. פי' הרשב"ם במקדיש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה ואין נראה לר"י דא"כ אפי' בשדה אחד יכול לפדות חציו לפי חשבון בית זרע חומר שעורים דבשדה אחוזה אמר בפ"ק דקדושין (דף כ"א ושם) דלכ"ע מודה וגואל לחצאין ולא מליגי התם ר"ש ורובן אלא בשדה מקנה) ולא כמו שפ"ה בפ' (המקדיש) שדהו (ערכין דף כח) דפליגי בשדה אחוזה ונראה לר"י דה"פ וליקדשו באפי נפשיהו כלומר היכי אמרת דלפי שהן נחשבים בפני עצמן אין נמדדין עמה ליקדשו אפי' דהן נחשבים באפי נפשיהו: אי הכי אפי' פחות מכאן נמי. לשון אי הכי מנומגם דמשמע דאי לא דאוקימנא בנקיעין מלאים מים הוה אתי שפיר והא מסלעים לעולם איכא למיפדך שאין ראוי לזריעה דהשתא נמי פריך מינייהו מדאיצטרך לשנויי שידרי דארעא מיקרו ומיהו בכמה מקומות מצי למימר ולטעמך ולא קאמר ועוד אמר ר"י דמעיקרא לא ס"ד דבעינן שיהא ראוי לזריעה אלא אפי' לא יהא ראוי לזריעה קדושה לפי חשבון בית זרע חומר שעורים ומשום הכי הוה אתי שפיר דפחות מכאן הוה הכל שדה אחת וגבוהין עשרה או עמוקין י' חשבוין בפני עצמן אבל השתא דקאמר דבעינן ראוי לזריעה אפי' פחות מכאן נמי: כי תני נמי דומיא דסלעים אפחות מכאן. א"ע שדוחק עצמו לומר כן אפחות מכאן מכל מקום שפיר קאמר לעיל דיקא נמי דמשמע טפי דאגוהיב עשרה קתני דומיא דסלעים אפחות מכאן. א"ע שדוחק עצמו לומר כן אפחות מכאן מכל מקום שפיר קאמר לעיל דיקא נמי דמשמע טפי דאגוהיב עשרה קתני (תוספות)

ב דף קג

כשיר מהו כשורה מהו איצטדינין מהו דרך עקלתון מהו תיקו תנא אם היה סלע יחידי אפי' כל שהוא אין נמדד עמה ואם היה סמוך למצר אפי' כל שהוא אין נמדד עמה בעי רב פפא מופסק עפר בינתים מהו תיקו בעי רב אשי עפר מלמטה וצונמא למעלה עפר מלמעלה וצונמא מלמטה מהו תיקו: **תננין** בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל פיחת כל שהוא ינכה הותיר כל שהוא יחזיר ואם אמר הן חסר הן יתר אפילו פיחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו יותר מכאן יעשה חשבון מה הוא מחזיר לו מעות ואם רצה מחזיר לו קרקע ולמה אמרו מחזיר לו מעות לייפות כמו של מוכר שאם שירי בשדה בית תשעה קבין ובגינה בית חצי קב וכדברי ר' עקיבא בית רובע מחזיר לו את הקרקע ולא את הרובע בלבד הוא מחזיר אלא את כל המותר: **גמ'** איבעיא להו בית כור שתמא מאי תא שמע בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל

ר"ש"י כשיר מהו. אם היו מובלעין ברובה של שדה ולא בריבוע כעין הלזובה להם ודאי שפיר מזדעע בינתיהו שהי וערב וכשיגיע אלכל הסלע יגיבה מהחישתו מעט עד שיעבור הסלע ויחזור ויחזור אלא שעשוין כאלעדה ללא מזדעע בינתיהו שפיר כל כך כזה: ואם תמזי לומר להכא נמי נמדדין עמה: כשורה מהו. דכל כנגד השורה אינו יכול לחרות ולזרוע השדה וכל חרישות בעיניו שהי וערב כשורה כזה ומיהו על ידי הדחק יכול לחרות: ואם תמזי לומר דכשורה נמדדין עמה: איצטדינין. ללא מזדעע שפיר כמו שורה מהו אם ברובה של שדה משחין כעין קרני שור האיצטדין כזה וכן כולן אחרון אחרון ללא מזדעע שפיר כראשון: עקלתון. כזה: תנא אם היה סלע יחידי כו'. אמתי' קיימא ברייתא דקתני פחות מיכן נמדדין עמה וקתני עלה שאם היה סלע יחידי חוץ מן השדה סמוך לשדה וכל הו המוכר להתחיל למדוד משם אפי' אי הו ההוא סלע כל שהוא דהו נמוך מ' טפחים הרבה וקצר מארבעה טפחים אפילו הכי אין נמדדין עמה ללא בטיל לגבי שדה אלא היכא דכי מובלע בתוך השדה אצל כשהוא חוץ מן השדה ללא בטיל לגבי שדה ולא מיבעי' אי הו יחידי משם אלא אפי' אי הו בתוך השדה אלא שסמוך למצר אפי' כל שהוא אין נמדד עמה אלא היכא דהו מובלע בחמטע שדה הוא דמיקרו שידרי דארעא ובטיילי כן נראה בעיני ועיקר ורבותינו מפרכים דאלר' יצחק קאי דלוקי לפחות מיכן דמתינתין בדהו ארבע קבין דבטיילי ואוקימנא במפרכים בה' קבין אי נמי ברוב שדה ומשום הכי בטיילי אצל במכונסין לא בטיילי וקס"ד ה"מ בנמוכין מעשר' וגבוהין יותר משלשה אצל נמוכין פחות משלשה לא בעינן משחין והשתא אחוזה ברייתא למימר דאי הו הגהו ארבע קבין סלע אחד אפילו כל שהוא אין נמדדין כלומר אף על גב דלחין גבוהין ג' לא בטיילי ולא נהירא לי האי פירושא כלל דמ"ס סלע יחידי מסלעים הרבה מכונסים הא כיון במכונסים לא בטיילי וקס"ד ה"מ בנמוכין מעשר' וגבוהין יותר משלשה אצל נמוכין פחות משלשה לא בעינן משחין והשתא אחוזה ברייתא למימר דאי הו הגהו ארבע קבין סלע אחד אפילו כל שהוא אין נמדדין כלומר אף על גב דלחין גבוהין ג' לא בטיילי ולא נהירא לי האי פירושא כלל דמ"ס סלע יחידי מסלעים הרבה מכונסים הא כיון במכונסים סלע אחד דמו ועוד מנין לנו שיש חיובך בכל פחות מ' בין גבוה שלשה לפחות מג' ומכל וכלל אין ליישב אלא כמו שפירשנו: מופסק עפר. כל שהוא בינתים כגון פחות מג' בין ההוא סלע קטן למצר מי חשיבין ליה כסמוך למצר או לא ויהיה נמדד עמה: בעי רב אשי. אם תמלא לומר הפסק עפר בינתים הו הפסק אצל אם יש הפסק עפר מלמטה ואותה צונמא למעלה סמוך למצר אי נמי אויפכא עפר מעט מלמעלה ולא גבוה ג' בעומק המחרישה וצונמא מלמטה מי אולנין בתר עפר ונמדדין או דלמא צונמא עיקר ואין נמדדין: מתני' בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל. כלומר במלמטה אני מוכר לך שדה שיש בו בית כור עפר כמו שמוכרין בדת החבל לא פחות ולא יותר: פיחת כל שהוא. שאלה היה באתר שדה בית כור שגם ינכה המוכר כפי הפחת והמקח קיים ואע"ג דלמך רבא בפ' המוכר את הספינה (לעיל דף ס.) כל דבר שבמדה ושמשקל ושכמתין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר ומנכה התם דמקח טעות הו ה"מ במטלטלין אצל דקרקע לא שייך בהו חזרה דקים להו לרבינן דניחא ליה ללוקח לקנות מה שימלא לפי המדה הן חסר והן יתר ומוכר נמי הכי קא"ל בית כור עפר אני מוכר לך לפי מדת החבל ואם יחסר אונאה ואם יתיר אונאה לקרקעות ה"מ כשימכור לו ביוקר יותר משותת אצל

היבט דמטען זה את זה במדה כריך לנכות מן הדמים: הוהיר קרקע כל שהוא. על בית כור יחזיר למוכר ולקמיה מפרש דמה שירלה מוכר יחזיר לו לוקח קרקע או מעות: ואם אמר. לו מוכר ללוקח בשעת מכירה בית כור עפר אני מוכר כך וכך וכן הן חסר והן יתר וכל אמר לו מדה בחבל דלוי' היבט דל'ל' תרוייהו מדה בחבל הן חסר והן יתר פלוגתא דבן נגס היא לקמיה: אפי' פוחת רובע. הקב לכל סאה דהייט ל' רבעים לבית כור שהן ז' קבין ומחלה או הוהיר רובע לכל סאה הגיעו דעהי או מחילה דכין דלמיר ליה בית כור האי דקאמר הן חסר והן יתר חסר או יתר מעט על בית כור קאמר אכל טובא לא דלמיר כן אמרי קאמר בית כור ובגמרא דעל היבט דלמיר ליה בית כור עפר סתמא ולא אמר ליה לא מדה בחבל ולא הן חסר והן יתר מאי והאי דקאמר אפי' פוחת רובע לסאה ולא קאמר אפי' פוחת ז' קבין ומחלה לכור ללשמועין אתה דלמיר במכירה מועטת כגון בית סאה אני מוכר כך הן חסר הן יתר ואיכא חסר רובע או יתר רובע הגיעו דל'ע' ג' דפלוני אמוראי בגמ' גבי שני כורין דאיכא למאן דלמיר דלי איכא רובע לכל סאה דהוה להו בין הכל יותר מט' קבין לא הוה מחילה בשפות מוכר כולהו מורו שהמחילה הולכת לפי חשבון רובע לכל סאה: יתר מיכן. יתר מרובע לכל סאה חס הוהיר: יעשה חשבון. יתשב את כל היהר על הבית כור ואשילו הרבעון עמון כדמסיק להמן במתניתין ויהשב כמה הוהיר וכמה שוין לפי חשבון שמכר את הבית כור וכגון שלא הוזלו קרקעות שאם הוזלו לא נכוף את הלווקח לקנות כשעת היוקר גם אם הוקרו יכול לטעון איני רואה לקנות ביוקר כל כך כדמפרש בגמרא אבל אי כדקיימי קיימי כריך הלווקח ליתן כרעון המוכר שאם רלה מוכר יחזיר לו לוקח מעות חקנת חכמים היא זו דמה יעשה המוכר בקרקע מועט בפני עמון שאינו חשוב שדה הלכך כופין את הלווקח ליקח דזה נהנה זה אינו חסר או אם רלה מוכר יחזיר לו לוקח הקרקע צעין שהרי מן הדין הוא דמחזיר לו קרקע שהרי לא קנה לוקח אלא בית כור שהרי למה אמרו להחזיר לו לוקח למוכר מעות המותר לא מן הדין אלא חקנת חכמים ליפות כמו של מוכר שלא יהא נפסד ארתו מיעוט קרקע דלא חזי ליה האי פורתא והאי יעשה חשבון אהתיך יתר מכן קאי אכל פוחת יתר מרובע לא שייך שום עשיית חשבון אלא יכנה לו מן הדמים דכיון דליכא בהאי שדה טפי ליכא לחיוביה ליתן לו משקה אחר: הכי גרסינן בסדר המשנה שאם שייך שדה כו'. כלומר האי דמחייבין ללווקח ליתן מעות המותר למוכר ייפוי כח למוכר הוא משום דלא חזי ליה האי קרקע בפני עמון שאילו היה ביה בהאי מותר שיעור שדה כגון ששייך בהאי בית כור קב ומחלה יתר על ז' קבין ומחלה דהוה להו בין הכל ט' קבין אז מחזיר לו את הקרקע ולא מעות דהשתא חזי ליה האי קרקע דקיימא לן בפרק קמא דמכילתין (דף יא.) דשדה חשוב בט' קבין דלתתן ולא את השדה עד שיהא בה ט' קבין לזה ולא את הגנה עד שיהא בה חלי קב לזה וחלי קב לזה ר' עקיבא אומר בית רובע והשתא שמעינן ממחנה ז' קבין ומחלה לכור היא מחילה ח' ומחלה או יותר עד ט' קבין ולא עד בכלל יעשה חשבון ט' קבין יחזיר קרקע: בגינה בית חלי קב. דרובע לסאה היא מחילה כמו רובע לסאה דשדה יתר מרובע יעשה חשבון שני רבעים דהייט חלי קב מאחר דחשיב גינה יחזיר קרקע וכדברי ר' עקיבא בפרק קמא בית רובע דחלי רובע לחלי סאה היא מחילה כלגיבי שדה יתר מחלי רובע יעשה חשבון בית רובע דחשיב גינה יחזיר קרקע כן נראה בעיני וכן עיקר ויש לשנות אחרים ואין בהן ממש למדין: ולא את הרובע כו'. בגמרא פריך עלה ומתיר לה ולא את המותר בלבד הוא מחזיר היבט דלמיר יעשה חשבון היבט דלמיר יחזיר קרקע אלא גם כל ה' רבעין דבית כור היחזיר הוא מחזיר דכיון דאיכא קרקע חשוב בין הכל לא מחיל מדי: גמ' איבעיא להו בית כור עפר סתמא. אני מוכר כך מהו דלא אמר ליה מדה בחבל ולא אמר ליה נמי הן חסר הן יתר למדה בחבל מדמינן ליה דסתם מי שמתנה למוכר בית כור דעתו ללמאם ולא מחיל מדי עד דלמיר בפירוש הן חסר הן יתר ואם פוחת כל שהוא ואם הוהיר כל שהוא יחזיר או להן חסר הן יתר מדמינן ליה דמסתמא מחיל איניש רובע לסאה ומשום דאיכא בפרושי מתניתין בשני כדדיו קבעי לה: (רש"י)

תוספות אם היה סלע יחידי אפי' כל שהוא כו'. מי רבינו תם סלע יחידי היינו שיש לו שם לוי סלע פלוני הלכך אפי' הוה כל שהוא אפי' באמצע השדה אין נמדד עמה ויוד אמר רבינו תם דגרס שיש לו בית רובע והכי איתא בירושלמי וקאי אהא דאמרין לעיל טרשינן שאמרו בית ד' קבין והוא שלא יהו מובלעין בפחות מה' קבין משמע בפחות מד' אפילו מובלעין בפחות מה' נמדד עמה והשתא קאמר דאם היה סלע יחידי שהכל סלע אחד אפילו לא יהא גדול אלא בית רובע דליכא ד' קבין ואין אחרים נמי שיהו משלימין לארבע קבין אפילו הכי אין נמדד עמה: (תוספות)

דף קד

פחות כל שהוא יכנה יתר כל שהוא יחזיר הא סתמא כהן חסר הן יתר דמי אימא סיפא ואם אמר לו הן חסר הן יתר אפילו פוחת רובע לסאה או הוהיר רובע לסאה הגיעו הא סתמא כמדה בחבל דמי אלא מהא ליכא למשמע מינה ת"ש בית כור עפר אני מוכר כך לבית כור עפר אני מוכר כך הן חסר הן יתר אני מוכר לך אפילו פיחת רובע לסאה או הוהיר רובע לסאה הגיעו אלמא סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי התם פרושי קא מפרש איזהו בית כור שהיא כבית כור כגון דא"ל הן חסר הן יתר מתקיף לה רב אשי א"כ אני מוכר לך אני מוכר לך למה לי אלא לאו שמע מינה סתמא נמי כהן חסר הן יתר דמי שמע מינה: מהו מחזיר לו מעות וכו': ליפות כמו של מוכר אמרי' ליפות כמו של לוקח לא אמרין והתניא פוחת רובע קבין ומחצה לכור או הוהיר שבעת קבין ומחצה לכור הגיעו יותר מכאן כופין את המוכר למכור ואת הלווקח ליקח התם כגון דהוה יקירא מעיקרא וזל השתא דאמרין ליה אי ארעא יהבת לי הב לי כולא דהשתא והתניא כשהוא נותן לו נותן לו כשער שלקח ממנו התם כגון דהוה זולא מעיקרא ויקרא לה השתא: שאם שייך בשדה בית ט' קבין וכו': אמר רב הונא ט' קבין שאמרו ואפי' בבקעה גדולה ורב נחמן אמר נותן שבעת קבין ומחצה לכל כור וכור

רש"י אלא מהא ליכא למשמע מינה. דלגופה איצטריך ומשום סיפא דקתני מדה בחבל אני מוכר כך הן חסר הן יתר ביטל הן חסר הן יתר מדה בחבל דתפוס לשון אחרון הלכך איצטריך למתני בגישה היבט דלמיר ליה האי או האי דלזלינן בתי ההוא לישגא דלמיר ליה אכל כסיפא דלמיר לתרוייהו וסתתיה זה את זה הלך אחר האחרון: כבית כור עפר. משמע קרוב לבית כור דמתחזי כבית כור אבל לא הוה בית כור ממש אלא או פחות או יותר: הן חסר כו'. כלומר או שאמר לו בית כור עפר הן חסר הן יתר אני מוכר כך: הגיעו. אכולהו הנך תלתא לישני קאי: פרושי קמפרש. דהן חסר הן יתר דסיפא ארישא קאי דקתני בית כור עפר אני מוכר כך וה"ק האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר כך ל"ש אם אמר לו כבית כור עפר אני מוכר כך ולא שגא אם אמר לו לכוסוף הן חסר הן יתר לאחר שאמר בית כור עפר אני מוכר כך דבתרוייהו אמרין הגיעו: א"כ אני מוכר כך אני מוכר כך כו'. אם איתא דפרושי קמפרש הכי ה"ל למיתני בית כור עפר כבית כור עפר הן חסר הן יתר אני מוכר כך: ומקשינן ליפות כמו של מוכר אמרי' אכל ליפות כמו של לוקח לא חיישינן מידי. דלפי' היבט דחפץ הלווקח לקנות את המותר כדי שלא יכנס זה המוכר בשדהו לא כפינן למוכר למכור בתמיה: שבעת קבין ומחלה לכור. היינו נמי רובע לסאה כדקתני במתני: כופין את המוכר למכור. את המותר ללווקח אם הלווקח רואה לקנותו דכי היכי דכופין את הלווקח ליקח משום חקנת חכמים שלא יהא נפסד הוא מיעוט קרקע דכופין על מדה סדום ה"נ עבוד רבנן תקנתא ללווקח שיהו כופין את המוכר למכור לו הוא מיעוט קרקע כדי שלא ידרוס אכל שדה ויהא כריך להשמר ממנו והמוכר אינו ניזוק בכך דהא לא חזי למידי ההוא פורתא וה"ל זה נהנה זה אינו חסר: ומשני התם

כגון דהוה יקרא. כלומר לעולם כדי ליפות כמו של מוכר אמרי' ליפות כמו של לוקח לא אמרינו לעולם לא כפינו המוכר למוכר בעל כרחו המותר אלא אם ראה מוכר יחזיר לו לוקח קרקע כקדמי מתני' והאי קדמי כופין את המוכר למוכר לא למוכר ממנו את הקרקע בעל כרחו אם ראה שתחזור לו אלא הכא במאי עסקינו כשהמוכר חפץ למכרה ללוקח שיחזיר לו בה מעות למוכר כמו שייפו חכמים כמו של מוכר שאם ראה יחזיר לו לוקח מעות והך ארעא הוא יקרא מעיקרא בשעת מכירה והשתא זול ארעא והוא רוצה לכפות את הלוקח שיחזיר לו דמי המותר כפי שעת היוקר דמעיקרא והיינו קדמי כופין את המוכר למוכר בעל כרחו דעכשיו: דלמרי' ליה. למוכר אי [אחיה] ארעא [המותר] יבטל ליה ומעות אהר רוצה שיחזיר כך שקול מותרו והמותרו מעות כזולא להשתא דלי כך אם ייפו חכמים כחך להלות כך מוכר המותר במעות או חזרת קרקע היכא לזיכא הפסד ללוקח דה"ל זה נהנה זה אינו חסר אבל לקנות לוקח בשעת הזול כשער היוקר לא אמרינו אלא או תן לו בזול או טול קרקע שלך והאי קדמי ואת הלוקח ליקח היינו שאם חפץ מוכר ליתנהו בדמי הזול כופין את הלוקח ליקח משום ייפוי כח דמוכר (ב) דהתם לא מפסיד הלוקח מילי: כשהוא נותן לו. מוכר ללוקח: כגון דהוה זולא מעיקרא. דה"ל לוקח לא בעינן לקנות קרקע ביוקר דמעיקרא נמי אם לא מפני שמלכאיה בזול לא הייתי לוקחה וכל היכא דלית ליה טענה מעליה ללוקח לא ייפו חכמים כמו דמוכר הלכך אם רוצה מוכר לכפותו יתן לו כשעת שלקח דהיינו בזול דהשתא לית ליה טענה ללוקח וקנה בעל כרחו: אמר רב הונא ט' קבין שאמרנו. במתני' דלם הויתרו בשדה ליתנהו בתורת מכירה ולא בתורת עשיית חשבון ליפות כמו דלוקח אלא לחזרת קרקע: ואפילו בעקבה גדולה. שמחזקה י' כורין קדמי דמחזיר קרקע אע"ג דלא הויתרו בין הכל אלא ט' קבין דל' לרב הונא דרובע לסאה היו מחילה טפי לא היו מחילה אלא יעשה חשבון וכן לבית כור דהויה ל' סאים ל' רבעים הוה מחילה טפי מל' רבעין דלזיכא טפי מרובע לסאה יעשה חשבון עד דמטוי לט' קבין דהויה חזרה והני מילי בית כור אבל שני כורים דכי איכא רובע לכל סאה היו טפי מט' קבין כל כך ודאי במכירת שדה אחת לא מחיל אינוס הואיל ויש במותר חשיבות שדה ויחזיר לו קרקע ומיהו כל זמן דלא הוה ט' קבין מודה רב הונא דרובע לבית סאה היו מחילה כגון בית ל"ה סאין אני מוכר כך ואיכא ל"ה רבעין מותר דהיינו ט' קבין חסר רובע היו מחילה: ורב נחמן אמר נותן ט' קבין כו'. דלא שגא רובע אחד לסאה אחד ולא שגא אלף רבעים לאלף סאין הוה מחילה: (ב"ש"י)

הוספות פחות כל שהוא ינכה. מה שפ"ה דהא דאמר רבא כל דבר שבמדה אפי' פחות מכדי אונאה חוזר היינו במטלטלי אגב חורפיה לא עיין דבהדיא אייתי לה בריש פ"ב דקידושין (דף מב: ושם) אמקרקעי דאמר ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דטעו בעילויא אבל במשחתי לא כדרבא כו' ואור"י דרבא איירי כשמדדו והטעהו במדה אבל הכא לא מדדו עדיין אלא בבאין למדוד ומתחלה היה נמי יודע שאינו מכויין כ"כ שלא ייחא או פחות או יותר: פחות כל שהוא ינכה. וא"ת ולימא ליה דאדעתא דהכי לא זבני וי"ל דקאי בתוך השדה כדפרישית דמתחילה היה נמי יודע שאינו מכויין לגמרי: אלא מהא ליכא למשמע מינה. ולא קשיא רישא לסיפא דלישא דחד מייניהו לא דוקא ולא נקטיה אלא משום סיפא כדפ"ה: פרושי קמפרש איהו בית כור שהוא בבית כור כגון דאמר ליה הן חסר הן יתר. תימה דתלי הן חסר הן יתר בבית כור (והן חסר והן יתר משמע טפי דהגיעו ממאי) דמשמע בבית כור וי"ל דכי א"ל בית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר איכא למימר תפוס לשון ראשון ולהכי תלי ליה בבית כור: אם כן אני מוכר לך אני מוכר [לך] למה לי. בכמה דוכתי דייק הכי ובכמה דוכתי לא דייק: אלא לאו ש"מ שתמא נמי כהן חסר הן יתר כו'. ותימה דכיון דתנא רישא בית כור עפר שתמא דהגיעו אמאי איצטרך למיתני סיפא הן חסר הן יתר דכ"ש הוא וי"ל לאשמועינן דאפ"ה דוקא בית רובע אבל יתר מרובע לא א"נ תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא דא"ל הן חסר הן יתר תנא סיפא הן חסר הן יתר מכלל דרישא דלא קא"ל וכענין זה יש בכמה מקומות ותימה דרבי יצחק קאמר לעיל טרשין שאמרו בית ד' קבין אבל יותר אין נמדדין עמה הא אמר הכא דבית כור שתמא כהן חסר והן יתר דמי ואפילו לא היו טרשין כל עיקר אלא היה הקרקע חסר הוה אמינא דהגיעו כ"ש השתא וי"ל דרבי יצחק לא קאמר אלא להצטרף לפחות מרובע לסאה ולרשב"א נראה דלא קשיא מידי דהכא מיירי בעומד באותה שדה ורואה כמה יש בה אבל באינו רואה אותה פשיטא ליה דהתם לא אמר הגיעו דאם התנה בית כור עפר למוכר לו מי מצי למיתב ליה בית כור שהוא פחות רובע לסאה וסברא הוא דהתם אפילו ע"י נכחו לא היה מקבל לוקח דא"ל אדעתא דהכי לא זבני שלא היה דעתו לקנות אלא בית כור שלם ובהכי איירי רישא דמתניתין ולהכי א"י יצחק טרשין שאמרו בית ארבעת קבין אבל טפי לא דאי הוה חזינו להו כאילו אינו כלל אפילו לא היה חסר אלא קב חייב להשלים שלא קנה אלא בית כור שלם לגמרי: (תוספות)

דף קד - ב

ואי איכא מילתא יתיירא (דהוי) לתשעת קבין הדרי איתיביה רבא לר"נ שאם שייך בשדה בית תשעת קבין לאו דזבין ליה כוריים לא דזבין ליה כור ובגנה בית חצי קב לא דזבין ליה סאתים לא דזבין ליה סאה וכדברי ר"ע בית רובע מאי לאו דזבין ליה סאה לא דזבין ליה חצי סאה בעי רב אשי שדה ונעשית גנה גנה ונעשית שדה מאי תיקו תנא אם היה סמוך לשדהו אפי' כל שהוא מחזיר לו קרקע בעי רב אשי בור מהו שתפסיק אמת המים מהו שתפסיק דרך הרבים מהו שתפסיק ריבא דדיקלא מהו שתפסיק תיקו: ולא את הרובע בלבד מחזיר לו אלא כל המותר: כלפי לייא תאני רבין בר רב נחמן לא את המותר בלבד מחזיר לו אלא את כל הרבעין כולו: מתני' מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר בטל הן חסר הן יתר מדה בחבל הן חסר הן יתר מדה בחבל

רש"י ואי איכא [ומילתא] יתיירא לט' קבין. כלומר אם יש משהו יותר מרובע לכל סאה דהשתא ליכא מחילה כלל לא ברבעין ולא במותריהן חזינו או היו כוריים דהשתא הוה לכו רבעין דידהו יותר מט' קבין כיון דליכא מחילה הדרי בגופי נפשייהו דכיון דליכא חשיבות שדה לא תקנו חכמים למוכר ייפוי כח מעות אלא יחזיר לו קרקע ואי לא היו הך מכירה אלא בית כור ואיכא קב ומחלה יתר על הרבעין דהוה לכו בין הכל ט' קבין דהר והשתא אסיקנא לר"נ דכבוריים ואע"ג דליכא אלא מותר כל שהוא על הרבעין לא אמרינו יעשה חשבון אלא יחזיר קרקע דכיון דדיון דהרובע שדה יכא למה נכופו הלוקח ליקח האויכא כי רדו יומא ולא מפסיד מוכר מידי אבל בבית כור אחד כריך קב ומחלה מותר על הרבעין להשלים ט' קבין והדר וקיימא לן כר"נ דכיון כן נראה בעיני פסקא ופירושא ועיקר וי"מ ואי איכא יתיירא כו' שריך ט' קבין יותר לבד כל הרבעין כולו וי"מ קב ומחלה מותר על הרבעין שכל בית כור אחד דכיון דבבית כור אחד היו ט' קבין הדרי כולו וקשיא לי מאי חזית שדית להאי קב ומחלה על בית כור מ' כורין ולאויך ליכא אלא ז' קבין ומחלה לכור אדרבה שדית חסוכו ויהיה בתורת יעשה חשבון דלא מטוי לכל בית סאה אלא טפי מרובע פורתא ועד שיהיה ט' קבין לכל כור וכור לא היה לן למימר יחזיר ח"ו מנכן האי דדי לנו בקב ומחלה חוספת על רבעי בית כור שדית להאי חוספת איכא סאה לא דליהו ט' קבין לאחד מן הסאין לבד מרובע לכל סאה וסאה לא אמרינו דהדרי למוכר כללל דמילתא כי מעיינת בהו שפיר בהך לזבני לא תמנא טעם ומנש בהן אלא כהלכתא כלל טעמא בהם כך הוא כמו שפירשתי דליכא למוכר ובעית כור אחד דכיון דכיון דהרובעין כולו של ב' כורין כיון דמפיק לכו מתורת מחילה ליכא למוכר: כהו ייפוי כח דלוקח דהא בין כולו דלזיכא טפי מט' קבין והדרי למוכר ובעית כור אחד דכיון דכיון דהרובעין להשלים לט' קבין והדרי למוכר: מאי לכו דזבין ליה כוריים. דהא לא קתני ואם שייך בבית כור ט' קבין כקדמי רישא בית כור עפר אני מוכר כך אלמלא אפי' בעקבה גדולה קאמר ט' קבין הדרי למוכר וקשיא לר"נ דלמחר מחילה הוויין כל היכא דלא מטוי טפי מרובע לכל סאה: ומשני לא דזבין ליה כור. דלרישא קאי דלזבני ליה כור. ועלמא דלוי הוה ט' קבין הדרי לזיכא טפי מרובע לכל סאה ונפקא להו מתורת מחילה: ה"ג ובגנה בית חצי קב מאי לכו דזבין ליה סאתים לא דזבין ליה סאה. והכי קפריך מאי לכו דזבין ליה סאתים

ואפ"ה לא אמרי' נותן רובע לכל סאה ואי איכא יחירתא משהו למילתא דחזי קב הדך הא לא אמרי' אלא כיון דה"ל בין הכל שיעור גנה לא מחיל איניש כרב הונא והדר ואע"ג דלא מטי אלא רובע לסאה ומשני לא דזבין ליה סאה גנה והלכך רובע הוא דהוי מחילה טפי מרובע יעשה חשבון אבל חזי קב דאיכא שיעור גנה הר: ה"ג וכדברי ר"ע בית רובע מאי לאו דזבין ליה סאה לא דזבין ליה סאה ואפ"ה לא אמרי' נותן חזי רובע לכל חזי סאה דהוי מחילה אלא כיון דהוי ליה בין כל המותרות שיעור גנה הדרי כרב הונא חזי רובע הוי מחילה לחזי סאה כי היכי דרובע הוי מחילה לסאה ומשני דזבין ליה חזי סאה הלכך חזי רובע הוי מחילה וטפי מחזי רובע יעשה חשבון רובע דהוי שיעור גנה יחזיר וכן נראה בעיני ועיקר וכן מלאחי כתוב בספרים מדווקים ולשונות אחרים יש ואין בהן ממש ואמרי' בית סאהים שיעור גנה בבית כור שיעור שדה והב"ל הוא ודברים ריקים דט' קבין שיעור שדה וחזי קב שיעור גנה וגם מפרשים דלכ"ע לית ליה יעשה חשבון בגנה אלא רובע יחזיר פחות מרובע הוי מחילה והכל הב"ל דהא ודאי אית ליה מחילה כדפרישית דכי היכי דאמרן בשדה רובע לסאה הוי מחילה הוא הדיון בחזי רובע לחזי סאה הוי מחילה וכן לגנה חזי רובע לחזי סאה הוי מחילה יתיר מחזי רובע לחזי סאה יעשה חשבון לר"ע כמו לרבנן אבל רובע לחזי סאה יחזיר לר"ע ולרבנן יעשה חשבון עד שיהו חזי קב תוספת על חזי סאה דהכי הוי שיעור גנה וגם מפרשים דרובע לסאה בגנה לרבנן יעשה חשבון כיתר מרובע לשדה ופחות מרובע הוי מחילה בגנה כרובע בשדה וכל סדרות הללו הב"ל הן ומטעמין הן: בעי רב אשי. מוכר לו שדה כגון שמכר לו סאה או סאהים והותירו יתיר מב' רבעין לסאהים אבל אין ט' קבין דהו ליה בתורת יעשה חשבון: ונעשית גנה. ביד לוקח למוכר מי אולינן בחר שעת מכירה ויעשה חשבון רעה נוטל מעות רעה נוטל קרקע גדל נהר לבאן או נובע מעין לבאן דה"ל ראו לגנה כדכתיב והשקית ברגלך כגן הירק (דברים יא): מהו. מחזיר לו לוקח למוכר מי אולינן בחר שעת מכירה ויעשה חשבון רעה נוטל מעות רעה נוטל קרקע או לבאן כיון דהתנתא דרבנן היא משום יופי כח למוכר שלל יפסיד מיעוט קרקע שאין ראוי לכלום השתא דה"ל חזי קב גנה וחשוב שדה כריד שיטול את שלו ויחזיר לו לוקח קרקע ולא מעות א"ל מכרה כשהיא גנה ונתיבשה ונעשית שדה ביד לוקח מי אולינן בחר שעת מכירה ויעשה חשבון רעה נוטל מעות או לבאן כיון דהתנתא למוכר האויל ונעשית שדה ואין ראוי לו צפני עכמו ואם רעה יטול מעות או קרקע ונראה בעיני דדוקא קמיבעיא ליה כגון דלויבא בין שעת מכר לשעת מכירה אלא תורת חזרה ועשיית חשבון דמנה נפשך לויבא מחילה אבל היבא דמעיקרא הוי מחילה ולבסוף לא הוי מחילה ודאי בחר מעיקרא אולינן כיון דמחל כגון אליבא דרב הונא שמכר לו מתחלה סאהים שדה והוי שם מותר ב' רבעים רובע לסאה דהוי מחילה והשתא נעשית גנה ביד לוקח והוי בתורת חזרה לרב הונא הם ודאי מודי רב אשי דבחר מעיקרא אולינן שהרי מחל ונתן לו ה"ב רבעין וכן עיקר: תנא אם היה. ההוא שדה שמכר סמוך לשדהו אחר אפילו אם הותיר כל שהוא על ז' קבין ומחלה לכור מחזיר לו קרקע ולא יעשה חשבון דהא חזי לאינטרופי לשדהו ואע"ג דלא הוי ההוא מותר ט' קבין יחזיר לו קרקע דכיון דלא מפסיד מוכר בחזרת קרקע מידי לא ניפיה כמו לכוף הלוקה לקנותו אבל אם הותיר כל שהוא על הבית כור כגון פחות מרובע לסאה חזיר לו קבין דלויבא טפי מרובע לסאה ודאי מחילה היא ולא דר ליה לא קרקע ולא מעות וכן פסק רבתי חננאל ואית דמפרשי דהאי כל שהוא אפילו פחות מרובע לסאה קאמר דיחזיר ולא מחל האויל ויש לו שדה בסמוך לזה ולאן מילתא היא דל"ב מאי אהני ליה הן חסר הן יתיר דקאמר ליה כדקאמר מתני' וא"ל לא אמר הן חסר הן יתיר הן אוקמינן דסתמא נמי כהן חסר הן יתיר דמי: בור מהו שפסוקי. בין ההוא מותר לשדה ולא יחשב על שדה ויעשה חשבון ואם תמלא לומר דאין מפסוקי: אמת המים מהו. נראה בעיני דגרסינן דרך הרבים מהו כגון שיש כאן שדיל כל ט' אמה שהולכין ממנו לשדות אבל רה"ר ממש איכא למימר דאין כך הפסק גדול מזה ויכולהו בלם תמלא לומר דאין מפסוקי מפרשינן לה: ופרישין כלפי לייא. כנגד מה שהנהיגו כחן ולאן הדבר נוטה כדאמרינן בדברכות (דף נח.) חכמי לנהרא כגני לייא הקדירות שלמות האוכין לנהר לשאוב בהן מים אבל השורין להיכן הולכין וה"ל במתני' איפכא מסתברא דהמותר לא הוי מחילה אבל הרבעין אמרנו דהו מחילה הלכך ה"ל במיתני דמתהרץ לא את המותר על הרבעים בלבד הוא מחזיר דנימא הרבעין כולן מחולין אלא גם את כל השלשים רבעין של בית כור הוא מחזיר דכיון דאיכא קרקע טובא לא מחל מידי והוא הדיון לענין הפחת דכיון דחסר טפי מרובע לסאה לא מחל מידי כדאמרינן לעיל אם בא לנפות מנפה את כולן וכ"כ לענין קרקע כדאמרינן בהמוכר פינות (לעיל דף כד.). מתני' מדה בחבל ט'. האומר לחבירו ב' לשונות הללו הסותרין זה את זה בית כור עפר אני מוכר כך מדה בחבל הן חסר הן יתיר ביטל לשון אחרון זה דהיינו הן חסר הן יתיר את לשון הראשון דהיינו מדה בחבל ואפילו פיחת רובע לסאה או הותיר רובע לסאה הגיעו דס"ל להאי תנא דכל שני לשונות של מכירה שסותרין זה את זה הפוסל לשון אחרון דחזר בו בתוך כדי דיבור מן הראשון: (ר"ש י')

תוספות אין פירוש לקטע זה (תוספות)

דף קה - א

בטל מדה בחבל הן חסר הן יתיר דברי בן ננס: גמ' אמר רבי אבא בר ממל אמר רב חולקין עליו חבירי על בן ננס מאי קא משמע לן תנינא מעשה בציפורי
באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחדש ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי ואמרו יחלוקו את חדש העיבור אי מהתם הוה אמינא התם הוא דאיכא למימר מיהדר קא הדר ביה ואיכא למימר פרושי קא מפרש אבל הכא דודאי קא הדר ביה אימא לא קא משמע לן אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי בן ננס אבל חכמים אומרים הלך אחר פחות שבלשונות זו ולא סבירא ליה והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה אלא זו וסבירא ליה ומי סבירא ליה והאמר שמואל בבא באמצע החדש עסקינן אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר

ר"ש י' ביטל מדה בחבל הן חסר הן יתיר. ואם פיחת כל שהוא ינכה ואם הותיר כל שהוא יחזיר: דברי בן ננס. ופליגי רבנן עליה בגמרא: גמ' חולקין עליו חבירי. לדכיהו הוי ממון המוטל בספק וחולקים דמספקא להו אי אמרינן תפוס לשון ראשון או לשון אחרון כדמפרש לתמיה ממתני' דמרחץ ומיהו רב סבירא ליה כגון ננס כדלקמן בשמעתין אמרי כי רב איסתרא מאה מעי מאה מעי כו': תנינא. כדבא מליענא צפ' השואל: ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר כו'. דל"ל הכי מרחץ זה אני משכיר לך ב' צ"ב זהובים לשנה דינר זהב לחדש ואותה שנה שנת עיבור היתה ואי תפסינן לשון ראשון נתעברה לשוכר ולא יתן אלא שנים עשר זהובים לשלשה עשר חדשים כדתנן התם המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר ואי תפסינן לשון אחרון נתעברה למשכיר וחייב ליתן לו י"ג זהובים כדתנן נמי התם השכירו לחדשים נתעברה השנה נתעברה לתשכיר והכא בשלשון ראשון השכיר לו בית לשנה וכלשון אחרון השכיר לו לחדשים והרי שתי הלשונות סותרין זה את זה: יתן לו

שכר חצי החדש דממון המוטל בספק חולקין דמספקא ליה אי תפוס לשון ראשון או לשון אחרון: אי מהתם הוה אמינא. לאון חולקין עליו חבירו על בן ננס דהתם נמי מדין בן ננס דחולקין משום דליכא למימר מיהדר קא תפוס לשון אחרון ונתעברה למשכיר ואיכא למימר דלא הדר ביה מלשון הראשון ונתעברה לשוכר אלא פרושי קמפסק דלינו משכיר לו לשנה שלמה ויקבל שכירותו בסוף השנה כדין שכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף אלא מדינא זבב לחדש הוה משכירה כדי שיעמוד הדין בכל חודש וגם אם ירצה לחזור בו מלהשכירה בסוף חודש או בסוף שנה חדשים יוכל להוציאו מביתו ואינו חייב להעמיד לו בית אחר הלבך כיון דליכא למימר תפוס לשון אחרון דשמא חזר בו ואיכא למימר תפוס לשון ראשון דלמא ליכא הכא לשון אחרון כלל אלא פירוש בעלמא לראשון הלבך יחולקו: אבב הכא. במתניתין: דולאי הדר ביה. שלשון אחרון מכחיש את הראשון אימא לא פליגי רבנן עלויה אלא תפוס לשון אחרון: קא משמע לו. רב דחולקין עליו דהתם לא הוי טעמייהו אלא משום דמספקא ליה אי תפסינן לשון אחרון או לשון ראשון דכיון דבתוך כדי דיבור אמר שתי הלשונות אין ידוע על איזה נחטין יותר ולא משום דליכא למימר דפרושי קמפסק דהא ודלוי מכחיש לשון אחרון את הראשון: הלך אחר פחות שבכשונות. אחר אותו הלשון שמשפחת כמו של לוקח דמספקא ליה אי תפוס לשון ראשון או אחרון ויד המוכר שהוא מוחזק בקרקע שלו על העלוונה הלבך היכא דאמר ליה מדה בחבל והו חסר והו יתר חזינו אם הויתר כל שהוא להכי אמר מדה בחבל ויחזיר ואם פיתח כל שהוא להכי א"ל הו חסר הו יתר שהיה ירא שמא לא יהיה כאלו בית כור שלם והגיעו: ומתמה גמרא זו ולא סבירא ליה. מדקאמר שמואל זו דברי בן ננס ולא קאמר חולקין עליו חבירו על בן ננס כי היכי דאמר רב לעיל אלמא לא סבירא ליה כבן ננס דלא אזלינן אחר לשון אחרון אלא מספקא לן כרבנן: ויכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה. וא"ע שמשך עשרים ושתע אינה משיכה דכוליה חד מקח הוא ועד דמשך דכוליה לא קני מידי כדלמרינן בפ' ההב (ב"מ דף מז). דהיכא דמכר ליה חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ולא משך עדיין את הטלה שניה וכולן לחזור משום דלא הוה משיכה מעלייהא: ראשון ראשון קנה. דכיון דאמר ליה סאה בסבל כל סאה וסאה הוה ליה חד מקח ומשיכה כל אחת קנאתה אלמא ס"ל לשמואל תפוס לשון אחרון כבן ננס: אלא זו וסבירא ליה. דלע"ג דקאמר זו דברי בן ננס לאו משום דלא ס"ל הכי אלא לאשמעינן דפליגי רבנן עלויה אתא: ומי ס"ל. דתפסינן לשון אחרון: והאמר שמואל. עלה דההיא משנה דמרחץ דקתני יחולקו את חדש העיבור בבא ל"ד ב"ד בלמאע החדש ואמר לו לא מביתו או תן לי שכר החדש הזה עסקינן וכי מספקא לן איזה לשון נתפס אמרינן העמד ממון על חזקתו ומה שדר בה כבר לא מפיקין מיניה דלמא לשון אחרון אית לן למתפס ומה שלל עבר מן החדש או יאל או יתו שכר דלמרינן העמד קרקע בחזקת בעליה אלמא לשמואל נמי מספקא ליה כרבנן והולך אחר המוחזק: כולו למשכיר. העמד קרקע בחזקת בעלים: בסוף החדש כולו לשוכר. העמד מעות על חזקתו ומדמוקיה לה שמואל בבא בלמאע חדש אלמא ס"ל הכי דלא לאו דס"ל הכי מאי דוחקיה לדוחמה הכי לוקמה בין בבא בתחלת חדש בין בבא בסוף חדש כרב וכרב נחמנו דפליגי עלויה דההיא משנה בפרק השואל אלא מדדחיק לאוקמי הכי היינו משום דס"ל הכי ופליגי אדרב ודארכ נחמנו דפליגי עלויה ואתא איהו לתרומי למימר הכי הלכתא: (רש"י)

תוספות ובא מעשה לפני רשב"ג ג' ור' יוסי ואמרו יחולקו כו'. משמע מהכא דמספקא ליה לרבי יוסי אי תפוס לשון ראשון או אחרון לשמואל דאוקי לה בבא באמצע החדש ובתמורה (דף כה: ושם) ובמרובה (ב"ק דף עג: א"ר יוסי תמורת עולה תמורת שלמים דבריו קיימין והיינו תפוס שניהם ובגזיר בפ"ב (דף ט. ושם ד"ה אין) ובמנחות (דף קג: קג: שש) ובבבחים (דף ל. ושם) ובפסחים (דף נג: אית ליה לר' יוסי בגמרא דבריו אדם נתפס וי"ל דבכולהו לר' יוסי כאילו הוציא שניהן יחד ולהכי הויה הכא ספיקא שהרי סותר זה את זה ואי אפשר לומר כאן שדעתו על שניהן אבל בתמורה ובמרובה להכי קאמר ר' יוסי תפוס לשון שניהן דאין סותר זה את זה וההיא דנזיר ומנחות וזבחים ופסחים דמפרש דבריו קאמר דבגמרא דבריו אדם נתפס: אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר. פירוש משום דהוי שוכר המוציא מחבירו עליו הראיה ואפילו הכי בסוף חדש כולו לשוכר משמע דאי תפס מוציא לא מפיקין מיניה וכן משמע בפ' שני דכתובות (דף כ. ושם) דתניא שנים החתומין על השטר ומתו ובאו שנים מן השוק ואמרו ידענו שכתב ידן הוא זה אבל אנוסים היו קטנים או פסולי עדות היו אם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין ופריך ומגבינן ביה תרי ותרי נינהו ומסיק רב נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה והשתא לענין מאי קתני בברייתא דאין נאמנין כיון דמוקמינן ממונא אחזקתיה ופירש הקונטרס התם לענין דאי תפס מלוה לא מפיקין מיניה ותימה דאם כן המוציא מחבירו היינו כל דאלים גבר ומאי פריך בחזקת הבתים (לעיל דף לה. ושם) מהמחליף פרה בחמור כו' עד זה אומר של אבותי זה אומר כו' דאמר כל דאלים גבר ופירשו דלאו מסומכוס פקידן דלית הלכתא כוותיה אלא מדסומכוס נשמע לרבנן דהיכא דליכא חזקה דמרא קמא דמודו רבנן לסומכוס דיחולקו ומאי קשיא והא במחליף פרה בחמור אמרו רבנן דהמע"ה ואי תפס מוציא לא מפיקין מיניה כל שכן גבי זה אומר של אבותי דאין שום אחד מהן מוחזק דאמרינן כל דאלים גבר ויש לומר דמסתברא ליה במחליף פרה בחמור דאיכא חזקת מרא קמא ולא אמרי רבנן יחולקו אלא המוציא מחבירו עליו הראיה כיון דאית ליה חזקה אבל היכא דאין מוחזק זה יותר היה לב"ד לומר להם שיחולקו ולא להניחם לתפוס דאפילו רבנן מודו הכא לסומכוס אבל קשיא בפרק קמא דבבא מציעא (דף ו: ושם ד"ה פוסר) מסיק גבי ספק בכור דתקפו כהן מוציאין אותו מידו אלמא היכא דאמרינן המע"ה לא מהניא תפיסה ויש לומר דבשמעתין היינו טעמא דכי לא בא עד סוף החדש דאמרינן דאדוויי הוא דאדוויי ליה לפיכך כולו לשוכר אבל בא באמצע החדש נראה דלא שייך כל כך אדוויי אודי על חצי החדש ואי אודי [אודי על הכל ומש"ה] יחולקו וההיא דפ"ב דכתובות (דף כ. ושם) מצוי למימר משום דקא טעין טענת ברי מהניא ליה תפיסה אבל בספק בכור לא בא הכהן אלא מבח ספק אי נמי להכי נפקא מינה דאין נאמנין דאי תפס המלוה קודם שנוגד הספק לא מפיקין מיניה ובכתובות מפורש יותר: (תוספות)

דף קה - ב

אלא לעולם זו ולא סבירא ליה והתם טעמא מאי משום דתפיס הכא נמי הא תפיס אמר רב הונא אמרי בי רב איסתרא מאה מעי מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא מאי קמ"ל תפוס לשון אחרון הא אמרה רב חדא זימנא דאמר רב אי הואי התם הוה יהיבנא כוליה למשכיר (אי איתמר הא ולא איתמר הא הוה אמינא מיהדר קא הדר ביה אבל הכא) מהו דתימא פרושי קא מפרש קמ"ל:

רש"י אלא לעולם. האי דקאמר זו דברי בן ננס היינו משום דלא סבירא ליה תפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא וזולגין בתר חזקה כרבנן דלמרי הלך אחר פחות שבכשונות ודקשיא לן מהא דרב ושמואל דלראשון ראשון קנה דמשמע תפוס לשון אחרון לאו היינו טעמא דהוא הדין אי אפיך ואמר סאה בסבל כור כו' ב"ל אני מוכר לך דלראשון ראשון קנה משום דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון זולגין בתר חזקה: דהתם. גבי מרחץ טעמא מאי יחולקו משום דתפיס כל אחד החצי כדלוקמינא בבא בלמאע החדש והוא הדין לרבנן דלז"ל בתר פחות שבכשונות שהמוכר מוחזק הוא וכגון שקבל ככר הדמים הכא נמי גבי ראשון ראשון קנה היינו טעמא דהוא תפיס דמה שתפס לא מפיקין מיניה ולא משום לשון אחרון דהוא הדין אי אמר איפכא והא ליכא למימר דשמואל כבן ננס סבירא ליה דתפוס לשון אחרון כדלמארא ראשון ראשון קנה דמשמע תפוס לשון אחרון והאי דלוקי למתני' דהתם בבא בלמאע חדש כו' היינו טעמא כדלמארא לעיל דליכא למימר מיהדר קמהדר ביה ואיכא למימר פרושי קמפסק אבב היכא דולאי קהדר ביה סבירא ליה תפוס לשון אחרון כבן ננס ליכא למימר הכי דכיון דלמא זו דברי בן ננס משמע דלא סבירא ליה ועוד דבהא לא פליגי שמואל עלויה דרב דלמא חולקין עליו חבירו על בן ננס ואשמעינן דההיא משנה דמרחץ רבנן היא ולא מספקא לן אי פרושי מפרש אי לא אלא ודלוי מיהדר הדר ביה ומכחיש לשון אחרון את הראשון ורפ"ה קתני יחולקו דלא אמרינן תפוס לשון אחרון אלא ספיקא היא וכיון דאשמעינן רב רב גבי מרחץ מיהדר קהדר

בזה וגלוא פרושי קא מפרש שמואל נמי הכי סבירא ליה ועוד דשמואל נמי קאמר אזל חכמים אומרים כו' אלמא סבירא ליה דהיא משנה דמרחץ רבנן היא ומיהו ליתא הלכתא כרב דאמר בסמוך אי הואי התם הוא יהיבנא כוליה למשכיר דהפוס לשון אחרון כבן נבם וכל כשמואל לחוקמה בבא באלמא החדש אלכ כרב נחמן דפליג עגליהו התם ואמר קרקע בחזקה בעליה עומדת ואפילו בא בסוף החדש כולו למשכיר שהפסק לאו עבדיו נולד שמהלכת החדש נולד והעמד קרקע על חזקה ונמלא שדר על בית של חבירו וארץ להעלות לו שכר ורע"ג דלפיד מופד וא"ל מעיקרא מדינא זבא לחדש בשנים עשר זבובים לשנה קאמר רב נחמן נמי כולו למשכיר דטעמא לאו משום הפוס לשון אחרון הוא אלכ ספקי מספקא ליה כשמואל רביה וספיקא שדי ליה לתחלת החדש וקרקע בחזקה בעליו תעמידו והכי הלכתא דאמרין בפרק המקביל והא קיימא לן כרב נחמן דאמר קרקע בחזקה בעליה עומדת התם לאו מלתא דנעבד לזיגלויי היא כו' וגבי מהני' דהכא נמי ליתא הלכתא כבן נבם לתפוס לשון אחרון אלכ ספיקא היא כשמואל וכרב נחמן וקרקע בחזקה בעליה עומדת והך אחר פחות שבשנותו כרבנן ויד מוכר על העלוונה וגבי כור בשלשים סאה בסלע נמי כיון דמטלטלי נינהו מודי רב נחמן דראשון ראשון קנה דמאי דהפוס תפוס דבקרקע הוא דאמרין לעולם בחזקה בעלים הראשונים קיימא דקרקע אינה נגזלת אלכ במטלטלין הלך אחר המוחזק משניהם: בפ"ק דסנהדרין (דף יז:) אמרי בי רב הונא והאמר רב הונא אמרי בי רב אלכ רב המנונא כלומר כל היכא דאמרין אמרי בי רב דמשמע תלמודי דרב היינו רב המנונא שהיה תלמידו של רב ואמר ההלכה משמו של רב והכי מוכח לקמן דפרקינן והא אמריה רב חזא זימנא: איסתרא מאה מעי מאה מעי איסתרא איסתרא. אמר לחבירו בכמה חפץ זה אמר ליה איסתרא מאה מעי ונתרמו מאה מעי חייב לו ואם אמר מאה מעי איסתרא חייב לו איסתרא: תפוס לשון אחרון. כבן נבם איסתרא סלע מדינה והוא חצי דינר שהוא שמיני שבסלע אורי כדאמרין בהובב בהחוקע לזבובי (ב"ב כז:) וחצי דינר תשעים ושש פרוטות שהפרוטה אחד משמונה באיבר והחצי דינר שלש מעות כסף שהוא ו' פונדיונין והפונדיון שני איסורין הרי שנים עשר איסורין לחצי דינר תן לכל איסור ח' פרוטות הרי תשעים ושש נמלא מאה מעי דהיינו ק' פרוטות יתירי על איסתרא ארבע פרוטות. מעות הסה היינו פרוטות של נחשה והכי מוכח בפרק הזהב (ב"מ מה). דאמרין תא שמע הפורט סלע ממעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל הסלע מעות כו' השתא לב"ש לגבי פריטי מחללין כו' אלכ של כסף שיש ששה בדינר נקראין מעות כסף: אי הואי התם. כשכח מעשה לפני ר"ש בן גמליאל ולפני ר' יוסי ואמר יחזקו: הוא יהיבנא כוליה למשכיר. משום דהפוס לשון אחרון: מהו דתימא. לאו משום דלית ליה תפוס לשון אחרון קאמר יהיבנא כוליה למשכיר אלכ משום דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא מהידר הדך ביה כלל אלכ נחבין לטובל דינר זבא לכל חדש והיא ירא שמה תעבער השנה ופירש הך שנה דאמרי לך י"ב דינר לשנה לא בשנה מעוברת קא אמיינא אלכ בשנה פשוטה שמיני דינר לכל חדש דכל היכא דאיכא למימר פרושי קמפרש ולא יסתרו הלשונות זו את זו יש לנו לומר דמפרש הוא ואינו חוזר מדיבורו והלכך ודאי אזיל בתר לשון אחרון דפירוש הוא לראשון אלכ איסתרא מאה מעי שהאיסתרא י"ו פרוטות וסותרין הלשונות זה את זה והאי דקאמר איסתרא מאה מעי כאילו אמר ל"ו מעות מאה מעות דמי אלכ שדך היו רגילין לדבר בקורא לשון לקרות ל"ו פרוטות איסתרא התם קאמר רב הך אחר המוחזק כשמואל ורבנן דפליגי אבן נבם: קמ"ל. רב דבן נבם סבירא ליה והך דאיסתרא מאה מעי לבסוף איסתרא בן נראה בעיני דבבא מיעא פירק השאלה הכי גרסינן ליה מהו דתימא פרושי קמפרש קמ"ל ולא גרסינן אי מההם הוא אמיינא פרושי קא מפרש דבא דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ליתא למימר דלתי איסתרא הוא פחות ממאה מעי ודמי ממש למתנימין דהו חסר הן יתר מזה דבבא ורבינו זקני זל"ל בבבא מיעא (דף קה:) כך פירש אי מההם הוא אמיינא טעמא דאיסתרא מאה מעי לאו משום דהפוס לשון אחרון אלכ דהאי כוליה חד לשון הוא אלכ פרושי קמפרש סלע גדול שיהא שזה מאה פרוטות וכי אמר ליה מאה מעי איסתרא הכי אמר ליה מאה פרוטות רעות שאין שוות אלכ סלע ולא נתיבא לי כלל דהא רב לאו דוקא איסתרא נקט דהוא הדיון אי קאמר ל"ו פרוטות ליתא למימר פרושי קמפרש כי קאמר אחרי כן מאה פרוטות ועוד אדרבה מתנימין איכא למימר פרושי קמפרש ובשני עניינים כדאמר לעיל וכדפרישית לבסוף והשתא דסבירא ליה לרב תפוס לשון אחרון בעינן לפרושי הא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה לרב טעמא משום תפוס לשון אחרון ואי אפיך מופד לומר סאה בסלע כור בשלשים לא קנה עד שימשוך סאה אחרונה ושמואל דמספקא ליה ואוקיימא לדידיה משום דמאי דהפוס תפוס בחתימהו אמרינן ראשון ראשון קנה: (ר"ש י)

תוספות אלא לעולם זו ולא סבירא ליה. הוי מצי לשנויי כדאמרין לעיל דגבי משכיר איכא למימר מיהדר קא הדר ביה ואיכא למימר פרושי קא מפרש אבל הכא איכא למימר מיהדר קהדר ולעולם זו וסבירא ליה אלא אע"ג דשני הכי לעיל לא משמע ליה שיהא בן. עיקר הטעם ולא עביד מיניה לעיל אלא צריכותא בעלמא ועוד כדפירש הקונטרס דזו משמע דלא סבירא ליה הכי: פרושי קא מפרש. פי' הקונטרס דהכי קאמר ליה בשנים עשר זבובים לשנה לפי שאני סבור שהיא פשוטה אבל אם היא מעוברת אני רוצה שתתי לי דינר זבא לחדש ולא גרסינן לפי זה אי איתמר בהא ולא איתמר בהיה דעל זה אינו מפרש כלום דאמאי לא שמעינן להיא דהמשכיר מההיא דאיסתרא אלא הכי גרסינן מהו דתימא פרושי קא מפרש כו' ובשם רש"י פי' דפרושי קמפרש קאי אההיא איסתרא מאה מעי כלומר סלע גדול ששורה מאה מעי ושפיר גריס אי איתמר בהא ולא איתמר בהא ולא תקשה לפרש"י אמאי לא שמעינן ההיא דאיסתרא מההיא דאמר רב ואילו הואי התם יהיבנא כוליה למשכיר דהוא אמיינא טעמא דרב לא משום תפוס לשון אחרון אלא משום דקרקע בחזקה בעלים קיימת וא"ל לפירוש רש"י היכי תיסק אדעתין דאיסתרא מאה מעי פרושי קא מפרש ולעולם רב כרבנן דאמרי הלך אחר פחות שבלשונות הא תנן בגט פשוט (לקמן דף קסה: ושם) כתב זוזי מאה דהוו קיימי סלעים עשרין אין לו אלא עשרין זוזי מאה דהוו קיימין סלעין תלתין אין לו אלא מאה אלמא אע"פ שמפרש בהדיא אמרינן הלך אחר פחות שבלשונות ויש לומר דשאני ההיא דגט פשוט שרוחקין זה מזה ולא שייך כולי האי פירושי קא מפרש ומתיישב כאן פי' הקונטרס יותר משום דמעיקרא הקשה הא אמר רב חדא זימנא משמע דפריך אמאי איצטרך ההיא דאיסתרא ומשני דאיצטרך דלא הוה שמעינן ממשכיר דתפוס לשון אחרון דהוה אמיינא דפרושי קא מפרש ומיהו בהשוואל (ב"מ דף קב: ושם ד"ה הוה) יתכן טפי כפרש"י דקאי בההוא דמשכיר ופריך והא אמר רב חדא זימנא הכא גבי איסתרא ולרבי יצחק נראה דפרושי קא מפרש דהכא היינו ממש כההיא דלעיל והכי פירושו אי איתמר בההיא דאיסתרא ולא איתמר בההיא דמשכיר הוה אמיינא פרושי קא מפרש ההיא דמשכיר ויהא כולו לשוכר דלא אמרינן תפוס לשון אחרון (תוספות)

א - קו דף

מתני' בסימניו ובמצריו פחות משתות הגיעו עד שתות ינכה: **גמ'** איתמר רב הונא אמר שתות כפחות משתות רב יהודה אמר שתות כיותר משתות רב הונא אמר שתות כפחות משתות הכי קאמר פחות משתות ושתות בכלל ינכה מיתבי בסימניו ובמצריו פחות משתות ושתות בכלל ינכה רב יהודה אמר שתות כיותר משתות הכי קאמר פחות משתות הגיעו עד שתות ושתות בכלל ינכה מיתבי בסימניו ובמצריו פחות משתות או הותר שתות הרי הוא כשום הדיינין הגיעו והא שום הדיינין דשתות כיותר משתות הוא אמר לך רב הונא ולטעמיך הגיעו קא תני אלא כשום הדיינין ולא כשום הדיינין לשתות ולא כשום הדיינין דאילו התם בטל מקח ואילו הכא הגיעו רב פפא זבן ארעא מההוא גברא

רש"י מחני' בסימניו ובמלריו. האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר כך בתוך הסימניו והמלריו הללו שאתה רואה הכל קח כך: פחות משותה הגיעו. דיינו טפי מרובע לסאה כפלי כפלי דשותה היינו קב לסאה וה"נ טעמא דלא דמי לון חסר הן יתר דהסא הוי שיעוריה ברובע לסאה אבל הכא בעי טפי דהא כיון. דלמר בית כור עפר אני מוכר כך בתוך חסר הן יתר דמי כלאוקימנן לעיל והשתא דלמר בית כור בסימניו ובמלריו אני מוכר כך מטפיטן שיעורא ודלמר' אפילו פחות משותה הגיעו דכיון דהסאה לו המלריו כמאן דזבין ליה שדה זו סתמא דמי כמות שהיא בין קטן בין גדול אלף דלמיני מאי דלמר בית כור שיהא קרוב לבית כור שליט חסר יותר משותה וכן דלא ליהי מותר יתר על שותה: הכי גרסי' בסדר המשנה פחות משותה הגיעו עד שותה ינכה ובגמ' פליגי אמוראי בשותה עצמה אי הוי כפחות משותה והגיעו וה"ק פחות מן הבית כור שותה וכ"ק פחות משותה הגיעו אבל יותר משותה ולמטה עד שותה ולא שותה בכלל ינכה או דלמא שותה כיתר משותה וה"ק פחות משותה הגיעו כלומר אם יש אונאה ביניהן פחות משותה כגון שהוחזר או חיבר פחות משותה הגיעו אבל יותר משותה הגיעו עד שותה ובכלל ינכה: מן הדמים ואם הוחזר יחזיר לו קרקע והאי שותה לאו משום דין אונאה דאין אונאה אלף למטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה שאם מכר לו שדה פרוטה במנה או שדה מנה בפרוטה הגיעו אלף שיעורא דרבנן היא דהכי מחיל אינוט היכא דלמר בסימניו ובמלריו טפי לא מחיל: גמ' שותה. הגיעו כפחות משותה היכא דל"ב בסימניו ובמלריו וה"ק פחות משותה ושותה הגיעו דהאי דקתני פחות משותה הגיעו היינו פחות מן הבית כור שותה וכ"ק פחות משותה הגיעו וממתה' דקתני עד שותה ינכה משמע ליה לרב הוגא עד ולא עד בכלל ולרב יהודה עד ועד בכלל: מיתבי. לרב הוגא: הכי גרסינן בתוספתא (פ"ו) בסימניו ובמלריו פחות שותה או הוחזר שותה כשום הדיינין הגיעו בכחוצות בפרק אלמנה ניוזנת (דף כ"ט): תנן שום הדיינין שפחות שותה או הוחזר שותה מכר בטל. שום הדיינין ב"ד שירדו לשום נכסי יתומים למכרן לזמן האשה והבנות: והא שום הדיינין. דטעות שותה ליהוה הוי ביטול מקח כיתר משותה דקתני בפרק אלמנה ניוזנת כדפרישית וכיון דמדמי שותה למכירת בית כור דמתני' בשום הדיינין אלמא כיתר משותה הוא ויחזיר וקשיא לרב הוגא דהאי דקתני הגיעו למתיה מפרש לה שפיר: אמר כך רב הוגא ולטעמיה הגיעו קתני. דמשמע דהוי כפחות משותה ולדמקשיה לי מרישא תקשי כך מסיפא אלף ודאי ה"ק פחות שותה או הוחזר שותה הגיעו כשום הדיינין דלמר' גמי הגיעו וכש"כ הוא דפליג בכחוצות ודלמר א"כ מה כה ב"ד יפה ולכך הוי מכרן קיים והגיעו דקתני הכא תרווייהו קאי דהוי שותה ליהוה וקשיא לרב יהודה ודלמר כך רב יהודה לדידי גמי ל"ק דאיכא לתרוי' כשום הדיינין ולא כשום הדיינין ב' דהאי דקתני הגיעו לאו משום שותה הוי מחילה כפחות משותה ולעולם שותה כיתר משותה ויחזיר והאי דקא מדמי ליה לשום הדיינין ה"מ בשותה כי היכי דבשום הדיינין לא הוי מחילה ה"נ לא הוי מחילה ולא כשום הדיינין דבשום הדיינין הוי השתא ביטול מקח דקתני התם מכרן בטל ואילו הכא הגיעו כלומר אין המקח בטל אלף מתקו קיים ויחזיר כדקתני במתני' עד שותה ינכה והשתא לשמעיהן אע"ג דלמו דלתריויהו שותה כיתר משותה אפ"ה התם ביטול מקח ואילו הכא המקח קיים והתם היינו טעמא דכיון דטעו ב"ד חוזרין מכל מה שעשו אבל הכא תרווייהו חפלים במכר זה למכור וזה ליקח המקח קיים והאונאה יחזיר כן נראה בעיני שיעורא זה וכן עיקר לייכא הכא תוובתא לא לרב הוגא ולא לרב יהודה וה"נ מסתברא דמתרלינן כשום הדיינין ולא כשום הדיינין ב' ואין כתוב בספריים אלף כשום הדיינין הלכך ליכא לפרושי דמסקנא דמאן דלמר ולטעמיה הוא כו' יש לשנות אחרים ואין בהן ממש וזה שלי הוא ועיקר (והשתא לא אפשעו לן אי כרב הוגא אי כרב יהודה) ויש מפרשים אמר כך רב הוגא ולטעמיה הוא מתרלחא היא משבשתא היא דקתני הגיעו לוי שותה כיתר משותה דמי ינכה איבעי ליה למימר ואמאי קתני הגיעו אלף הכי קתני לה בסימניו ובמלריו הרי זה כשום הדיינין לשותה ללא יביתן ליה ז' ומחלה לבור ולא כשום הדיינין ממש כלומר ולא לבני מקח כשום הדיינין הוא דלוי' כשום הדיינין שותה בטל מקח ואילו הכא הגיעו דעד שותה ושותה עצמו הגיעו וללכון זה כתוב בספריים אלף כשום הדיינין ולא כשום הדיינין ב' אמר ליה. ההוא מוכר לרב פפא הך קרקע דמזבגא כך הויא עשרים גריוו משהחא עשרים סאין מדתה וכגון דלמר ליה בסימניו ובמלריו ולא הוי אלף חמיסר דיינו פחות רביעי: אמר ליה. אביי לרב פפא סברת וקבילת: גמי מילי. מתניתין היכא דלא קים ליה ללוקח במדת השדה אבל מר קים ליה בגויה מכיר אתה שדה זו ויודע היית שאין בו אלף חמשה עשר וכיון דידעת מחלה והכי הלכתא: (רש"י)

תוספות דלא מהדר הדר ביה אלא פרושי קא מפרש וה"ק ליה ב"ב זהובים לשנה ומשום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף הוצרך להתנות שהיה לו ליתן לסוף כל חדש דינר מאותן י"ב זהובים שהוא חייב לשנה וכן יש לפרש בהשואל (ב"ב קב): ואיצטרך כל תלת מילי דרב דההוא דאיסתירא אית למימר דלא הוי מטעם תפוס לשון אחרון אלא משום דפרושי קא מפרש כפירוש רש"י ומהירא דהמשכיר נמי לא שמעינן דתפוס לשון אחרון דאיכא למימר פרושי קא מפרש כפי' הקונטרס או משום דסבר כרב נחמן דרקע בחזקת בעליה קיימא הלכך איצטרך הדיא דבור בשלשים סאה בסלע דראשון ראשון קנה ואי מההיא הוה אמינא משום דתפיס אפי' אפיך מיפך כמו לשמואל להכי איצטרך כולה ולא ידע ר"י דמנא לן א"כ דסבר רב דתפוס לשון אחרון אלא נראה משום דהנך דיחויי לאו עיקר טעם נינהו ואיצטריכו נמי שלשה מילי דשמואל דמההיא דאוקי שמואל בבא באמצע החדש הוה אמינא כדדחי לעיל ר' אבא דפרושי קא מפרש ולעולם בעלמא תפוס לשון אחרון וההיא דראשון ראשון קנה הוה אמינא משום דתפוס לשון אחרון הוא כמו לרב להכי איצטרך לאשמעינן אבל חכמים אומרים הלך אחר פחות שבלשונות וההיא דבבא באמצע החדש איצטרך לאשמעינן דזו ולא סבירא ליה ולפרש המשנה וההיא דראשון ראשון קנה דאיצטרך לאשמעינן דתפיסה שלו תפיסה היא דמההיא דהמשכיר לא שמעינן תפיסה דאיכא למימר משום דאדחי ליה: הכי גרסי' פחות משותה הגיעו עד שותה ינכה. אבל ספרים דגרסי פחות משותה הגיעו יפרש רב יהודה פחות עד שותה ולא שותה בכלל אע"ג דלא קתני עד וענין זה יש בהזהב כמה תהא הסלע חסר' ולא יהא בה אונאה ובעי למימר עד כמה ולגירסא זו קשה דקאמר בגמרא ורב הוגא ה"ק פחות משותה ושותה עצמו הגיעו הא להדיא אתיא מתני' כוותיה וא"ת בשלמא רב יהודה דאמר שותה כיתר משותה ניחא הא דלא תנן שותה ינכה משום דה"א דיתר משותה מקחו בטל אלא לרב הוגא דאמר שותה כפחות משותה ליתני שותה הגיעו וכ"ש פחות וי"ל דנקט הכי ליתן טעם לדבר דדבר פשוט הוא כפחות משותה ואמר ממילא דשותה כפחות משותה והשתא דאיתני להכי לרב יהודה מצינו לשנויי סיפא כהאי גוונא: ה"ג ולטעמיה הא הגיעו קתני אלא כשום הדיינין ולא כשום הדיינין כו'. והכי פירוש אמר לך רב הוגא אדמקשיה לי תסייעני מדקתני הגיעו דמשמע דשותה כפחות משותה אלא הא דקתני כשום הדיינין לאו משום דליהוה כיתר על שותה אלא כשום הדיינין לשותה דכמו ששיעורו התם כמו כן שיעורו כאן לאפוקי שלא שיעורו ברובע לסאה כמו בהן חסר הן יתר ורב יהודה דאדחי מיה לרב הוגא משמע ליה דהכי קתני פחות עד שותה או הותיר עד שותה הרי הוא כשום הדיינין והגיעו דהא בשום הדיינין נמי עד שותה הגיעו אבל שותה ויתר על שותה לא הגיעו: (תוספות)

ב קו דף

אמר ליה הויא עשרין גריוו משיחה ולא הוויא אלא חמיסרא אתא לקמיה דאביי אמר ליה סברת וקבילת והתנן פחות משותה הגיעו עד שותה ינכה הני מילי היכא דלא קים ליה בגוה אבל היכא דקים ליה בגוה סבר וקביל והא עשרין אמר לי אמר ליה דעדיפא כעשרין תניא ר' יוסי אומר האחין שחלקו כיון שעלה גורל לאחד מהן קנו כולם מ"ט אמר ר' אלעזר כתחלת ארץ ישראל מה תחלה בגורל אף כאן בגורל אי מה להלן בקלפי ואורים ותומים אף כאן בקלפי ואורים ותומים אמר רב אשי בההוא הנאה דקא ציייתי להדדי גמרי ומקנו להדדי: איתמר שני אחין שחלקו ובה להן אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמיצין אמר ליה רבא לרב נחמן לרב דאמר בטלה מחלוקת אלמא הדר דינא אלא מעתה הני בי תלתא דקיימי ואזול בי תרי מינייהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת הכי השתא התם נחיתי אדעתא דבי תלתא מעיקרא הכא לא נחיתי אדעתא דבי תלתא מעיקרא אמר ליה רב פפא לאבבי לשמואל דאמר

מקמציין למימרא דקם דינא והא רב ושמואל דאמרי תרויהו כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה

ר"ש והא עשרים אמר. ולדעת כן אמר לי כך שישלים לי הפחת משדה אחר או ינכה לי מן הדמים לדעתה כן אמר לי עשרים שהיא עצמה היא סבור דהויא כ' ועל מנה להשלים לי מנה כ' אמר לי עשרים: א"ל. אביי מלי ממימר כך דהאי דקאמר כ' לא לתת כ' כ' שהרי גם הוא היה יודע שאין בשדה חלק חמיסר אלא דעדיפא כעשרין של שדה אחר אמר כך ולהשביח מקחו אמר כן: הניח ר' יוסי אומר כו'. אידי דאידי במחני' במוכר קרקע לחבירו במנה ומכר יותר מכדי מדתו דמחזיר ולא אמרינן בטל המכר נקט נמי להך דליתמר לקמן שני אחין שחלקו ובלא לון אח דקאמר שמואל מקמציין מחזיר את מה שיש לו יותר דומיא דמחני' ואגב גררר דהיא קמי ברישא הך ברייתא לאשמעינן דחלוקה בגורל קניא דעלה פליגי רב ושמואל היכא דחלקו ובלא לון אח דלמיא להך דר' יוסי שלא עלה הגורל לכופו: האחין שחלקו. ביכרו שנים ושלושה חלקין שוין ואח"כ יפילו גורלות וה"ה לשוחפין: כיון שעלה כו'. שנפל הגורל על אחד מהם והוכרר חלקו: קנו כופו. כלומר זה קנה לגמרי בגורל ולא יוכלו לחזור בו ואם הם שנים זה קנה חלקו שנפל עליו הגורל וגם חבירו קנה דעל מי יפול גורל שני כי אם על השני ואם ג' אותו שנפל לו הגורל קנה חלקו והשנים קנו בין שניהם שני החלקים לחלוק ביניהם כל שעה שירצו אף לחלוק בענין אחר ואחר כך יפילו גורלות ומיהו היכא דנפל הגורל לכופו פשיטא דקנו כופו ואע"ג דלא אחזק כל אחד בשלו דמיון דמוחזקין ועומדין הן כופו ככל הקרקע אין הגורל מקנה לון כלום אלא מבדר לכל אחד חלקו המגיעו (ולא שנה קרקע ולא שנה מטלטלין כיון שעלה הגורל לזה קנה חבירו כמו כן חלקו המגיעו מיד בלא נפילת גורל דהא לא מפלוג גמרא בין מקרקעי למטלטלין הכא מימי: מ"ט. במאי קנו הכי לא נפל גורל ולא החזיקו כל אחד בשלו עדיין דאי אחזק מאי למימרא: בקלפי ואורים ותומים. כדאמרינן ביש גוחלין (לקמן דף קכב). אלעזר מלובב אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדין לפניו קלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו והיה מכיין ברוח הקודש כו': אמר רב אשי. לעולם כחללה ארץ ישראל קונה גורל ודקשיא לך אי מה להלן כו' היינו טעמא דלא לריך כולי האי משום דגמרי בלבב שלם ומקנו למי שיעלה הגורל מיד מהני גמר דעתא עס הגורל כלאורי' ותומים דמהני אפילו היכא דלא גמרי ומקנו דבהיא הגאה לדיימי להדי ונשמעין זה לזה לחלוק בגורל כדי שיטול כל אחד חלקו בפני עצמו דאינו חפצים עוד בשותפות הלכך אין רוצין שיהא עוד עטוב בדבר וגמרו ומקנו שהדי כן זקוק אני לפרש שהרי אין כחוב בספרים אלא אמר רב אשי הלכך לא בא לסתור טעמו של ר' אלעזר אלא לתרץ: שני אחין שחלקו. קרקעות: בטלה מחלוקת. ויחלקו כפתחלה בשלשה חלקים ובגורל דנהי נמי נפל גורל לאחד מהן קנו כופו הגי מילי היכא דחלקו כראוי אבל היכא דכל אחד נטל יותר מחלקו חלוקה בטעות הוא והדרכא: מקמציין. נוטל כל אחד שליש מחלקו ונתנו לזה כגון שירשו שש שדות ונטלו זה שלש זה שלש ובלא לון אח זה נתון לו שדה אחת זה נתון לו שדה אחת הרי לכל אחד שדות והנס שוים: הדך דינא. כלומר חזרה החלוקה בשביל שנטלו חלקם שלא מדעתה חש שליש: אלא מעתה הני די הלחא. אחין או שותפין דקיימי ואזיל בו הרי מינייהו ופלוג בלא ידיעת השלישי בשלשה חלקים בפני שלשה בית דין הדיוטות כדאמר' באלו מיליות (ב"מ דף קכב). הכי נמי דבטלה מחלוקת. כשיבא השלישי ויאמר איני חפץ בהך חלוקה בהמיה. מהכא שמעינן דפשיטא ליה דלחלוקה אחיה או לחלוקה שותפין אי נמי תרי אחי או תרי שותפין כדמוכח באלו מיליות (שם דף קכב): באיסור ורב ספרא דעבוד עיסקא בהדי הדדי והך רב ספרא ופגל בלא דעתא דאיסור באפי תרי כו' ופגל חד בלא דעתא דחבריה וכו' ופגל בלא דעתא דחבריה באפי תלתא וזוהי ליה סהדי דפגל כדאמרינן באלו מיליות תתקיים החלוקה ואין חבירו יכול לערער עליה ואם חלק של פני בית דין לא כלום הוא ומה שהשביח הנכסיהו ונפלוג בלא ידיעת השלישי שומא אלא חלוקה מעתה ללא לריך שומא אף לריך לחלוק בפני ב"ד: דעתא דבי הלחא. בשלשה חלקים חלקו הכל דמיון לכל חד חלק הראוי לו הלכך לדעתו לא חיישין דלילו הוה הכא נמי הוה פליגי בגורל אבל הכא דלגלגלי מילתא לכסוף נטול יותר מדאי טעות הוא ובטלה מחלוקת: ולשמואל דאמר מקמציין אלמא קם דינא. דכל מי שנטול דבר הראוי לו אלא שאינו נוטל כשיעור הראוי לו אלא יותר וה"ה לפחות קאמר שמואל דמאי דתפסי תפסי אי הכי אמאי אמר שמואל יכול לחזור בו מוכר ואפילו בסאה אחרונה ומנויא מיד הלוקח כ"ט סאין שבאו כבר לידו ואמאי הא כיון דהוה רצוי לטול כור כדלחתי ליה מוכר במה שזכה כבר יזכה אף על גב דלא בא לידו כשיעור הראוי לו אלא לאו שמע מינה דהדר דינא היכא דנטל פחות וכל שכן היכא דנטל יותר כדלעיל וקשיא דשמואל דשמואל: (ר"ש"י)

תוספות ושמואל אמר מקמציין. ב"ה שיתן לו כל אחד שליש ויחלקו ומשמע מתוך פירוש שלא בגורל וקשה דלמה יגרע הוא שהם נטלו בגורל והם יתנו מה שירצו בלא גורל ולמא להו מעלין להו כנכסי דבר מריון וק"ל כרב יוסף בפ"ק (לעיל דף יב: ושם) ואפי' בגורל אין לו להטיל עם כל אחד ואחד בפני עצמו אלא עם שניהם יחד כדי שיפול לו חלק בבת אחת אלא מפרש ר"י מקמציין כגון אם יש להן שלש שדות ולקחו כל אחד שדה ושלישית חלקו וכשבא אחיהם יפילו גורל על כל השדות ובאיה שיפול גורלו יזכה ולענין זה לא בטלה מחלוקת שאם יפול השדה השלישית לחלקו זכו הראשונים בחלקם כמו שהיו הראשונים מתחלה ואפילו נפל לו שדה שהיה של אחד מהן מכל מקום לא יחלקו כל המותר אלא שדה שלישית שהיה מחצה לזה ומחצה לזה יהיה כבתחלה ושדה שניה יחלקו וכן הני בר תלת דקיימי ואזיל תרי מינייהו ופלוג פירוש כשנפל לזה שדה ושדה שלישית נשארה כשיבא שלישי יפילו גורל על הכל ואם יפול אותו שדה הנשאר לחלקו זכו הראשונים בחלקם ולא כפ"ה דמועלת חלוקתם לגמרי אף לשלישי ואע"ג דפלוג בלא דעתיה ומה שהביא ראייה דהתם במטלטלין אבל במקרקעי דשייך קפידא ברוחות אין אחד יכול לחלוק בלא דעת חברי כדאמרינן באלמנה גזונת (כתובות דף ק. ושם) יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן כו' משמע התם דאי לאו משום מה כח בית דין יפה הוה אמיתא אע"ג דלא טעו הגדילו יכולין למחות ברוחות והכא דלא שייך מה כח ב"ד יפה למה לא יוכל למחות כי פלג חד בלא דעתא דחבריה ומיהו לפ"י דמפרש התם דבורין להן חלק יפה בלא גורל קאמר לא קשיא מזדי לפ"ה דאי לאו מה כח ב"ד יפה לא הוה מהני בלא גורל אבל בגורל מהני ואפילו בלא מה כח ב"ד יפה [חולקין] ואפילו לפירוש ר"ת דע"י גורל קאמר איכא למימר דהתם ודאי שהיתומין קטנים ואין אחד מהן תובע לחלוק אי לאו מה כח ב"ד יפה היו יכולין למחות אבל אם אחד מהן גדול ותובע לחלוק (תוספות)

א - **ק** **דף**

התם עבוד רבנן מילתא דינחא ליה למוכר וניחא ליה ללוקח איתמר אחין שחלקו ובלא עוב חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר יותר ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות רב אמר בטלה מחלוקת קא סבר האחין שחלקו יורשין הן ושמואל אמר יותר קא סבר האחין שחלקו לקוחות הוו וכלוקח שלא באחריות דמי רב אסי מספקא ליה אי יורשין הוו או לקוחות הוו הלכך נוטל רביע בקרקע ורביע במעות אמר רב פפא הלכתא בכל הני שמעתתא מקמציין אמרימא אמר בטלה מחלוקת והלכתא בטלה מחלוקת: תנו רבנן שלשה שירדו לשום אחד אומר במנה ושנים אומרים במאתים אחד אומר במאתים ושנים אומרים במנה בטל ליחיד במיעוט אחד אומר במנה ואחד אומר בעשרים ואחד אומר בשלשים נדון במנה רבי אליעזר רבי צדוק אומר נדון בתשעים אחרים אומרים עושין שומא ביניהן ומשלשין מאן דאמר נדון במנה מילתא מציעתא רבי אליעזר בר' צדוק אומר נדון בתשעים קא סבר הא ארעא

האי אחבראי נקוט מיהת תרי קמאי בידך דמתורת מאה לא מפקי ליה אמר רב הונא הלכה כאחרים אמר רב אשי טעמא דאחרים לא ידעינן הלכתא עבדינן כוותיהו תנו דייני גולה עושין שומא ביניהן ומשלשין אמר רב הונא הלכתא כדייני גולה אמר רב אשי טעמא דדייני גולה לא ידעינן הלכתא עבדינן כוותיהו: **מתני'** האומר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום והוא מקבל עליו

מקום הגדר חריץ וכן חריץ ומה הוא חריץ ששה טפחים וכן חריץ שלשה: **גמ'** א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לוקח נוטל כחוש שבו א"ל רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן והא אתן משמנין ביניהן תנו א"ל אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא דקתני סיפא חציה בדרום אני מוכר לך משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום ואמאי משמנין ביניהן והא חציה בדרום אמר ליה אלא לדמי ה"ג לדמי: מקבל עליו מקום גדר כו': תאנא חריץ מבחוש וכן חריץ מבפנים וזה הוא אחריו גדר

רש"י השעים. דינר שויא דהיינו כ"ב סלעים והאי וכל אחד טועה מעט זה שאומר כ' מזלזל שתי סלעים ומחלה משויין וזה שאומר מנה מעלה בדמים שתי סלעים ומחלה לניחא ליה למימר ששניהן טועין קלה זה למעלה זה למטה ונאמר דשוה ל' דהיינו כ"ב סלעים ומחלה דהשתא אלונין בחר דברי שנים הפחותים והשתא מועט הפשת ולא נלך אחרי מי שאומר מנה ונימא דחא לבדו עומד על אמינתה של דבר מכל וכל והשאר טעו: לאחוריה. ששורה עשרה יותר והגית עשרה אחריו שהיה לו לתפוס כחשבונו: לקמיה. שלקח עשרה לפניו כלומר יותר מן הראוי הוסיף ולקח מחשבון שלפניו העהיד לבא שלא היה ראוי לתפוס: מאה ועשרה שויא. והוא ליה למימר תידון במאה ועשרים דמאי חזית לזלזת בחר ראשון ושני אבל השלישי טעה יותר מאלו ארבעה תפוס דברי השני והשלישי אבל הראשון טעה יותר מאלו: נקוט מיהת תרי קמאי כו'. כלומר כיון דאיכא למימר הכי ויכא למימר הכי יש לנו לילך אחרי שנים הפחותים דמתורת מנה לא מפקי ליה כלומר שלפי דבריהם יש לנו לומר שקרוב למנה שזה אבל לא מנה בכלל ולא אחר תרי בתראי שאומרים יותר ממנה דהפשת מרובה לא הפשת והרי כולם מודים שקרוב למנה שזה הלכך יתן השעים: עושין שומא כו'. כדפרישית לעיל ות"ק סבירא ליה דאיכא למימר דלא טעי איניש כלל והלכך אמרנו תפוס חפוס והשאר שמה טעו ו' אלעזר בר' דקוד סבר טעי איניש בעשרה זלזול או בעשרה להוקיר ואחרים סברי טעי איניש ב"ג ושלש בדבר ששורה יותר משמונים: ובידן הוא דלימא. דשויא טפי [מנה] וששה דינר דהיינו ו"ג ושלש יתר על שוין והאי דלא אמר מיהו דלוי מה שמוסיף על חבירו כ' שחבירו אומר פ' והוא אומר מנה ואע"פ שאין לנו יודעין חזיה דברי ראשון אפ"ה נושאין ונתנין בדבר וכל אחד יודע מה בלבו של חבירו ולאחר שגשאו ונתנו בדבר חוקעין את לבם לומר הנראה בעיניהם וכיון שידע שחבירו רוצה לומר שמונים ירא הוא לומר יותר ממנה: ארבעה הא ארבעה כו'. הך סוגיא כי היא דלעיל מפרשא כולה: טעמא דאחרים לא ידעינן. דלא מסתבר טעמייהו הלכתא עבדינן כוותיהו בתמייהו אלא הלכתא עבדינן כה"ק דלמך תידון במנה: ה"ג תנו דייני גולה עושין שומא כו'. הסם ברייתא שוין כאחרים והכי גרסי' לה בפירושי ר' חננאל: דייני גולה. שמואל וקרנא: הלכתא כדייני גולה. דהיינו נמי הלכתא כאחרים ולמנה חדא מכלל דהביתה איתמר ומשום דמילתא דפשיטא היא דהיינו הך לא חש הגמרא להקשות ולמימר והא אמרנה רב הונא חדא זיימנא אלא היכא דלא דמו אהדדי הגהה תרתי מילי שפיר שיש שינוי בטעות בין זה לזה והטעמים שוין הסם אורחיה דגמרא לפירושי כן נראה בעיני: מהג' משמנין ביניהם. מפרש בגמ' משמנין ביניהן ונוטל חציה בדרום. כולה מפרשא בגמ': ומקבל עליו. מוכר לתת מחלי שדה מקום הגדר לגדור זה הלוקח חצי שדה מכל לך מפני החיות שלא יכנסו לתוכו דסתם מוכר חצי שדה מוכר לו כל כרעי שדה אבל היכא דמוכר לו שדה שלם הסם מילתא דפשיטא היא שמכר לו את כולה ומה יוסיף ליתן לו יותר: חריץ. פשוט' ד' בע"ז: וכן חריץ. חריץ קטן שבין הגדר לחריץ הגדול: ו' טפחים. רחבו באורך כל השדה ובגמ' מפרש למה לי כל הני: גמ' לוקח נוטל כחוש. יד הלוקח על התחונה לפיכך נתון המוכר ללוקח המקום הגרוע שבאותו שדה דלמלא דמי חצי השדה אמר לו לפיכך נוטל מן הכחוש יותר מן החצי כדי דמי חצי השדה כדמפרש לקמיה והיינו רוחא דמוכר דרוכא אדם בקב עידיה יותר משני קבין וזיבוריה והא דקתני משמנין היינו כדמפרש בבבורות בפרק הלוקח עובר פרתו דקתני שני רחליון שלא יכירו וילדו שני זכרים כו' ר' עקיבא אומר משמנין ביניהן ומפרש ר' יוחנן בגמ' ובהו נוטל כחוש וכל כי הך סוגיא איתא הסם ומפרש מאי משמנין שומן יהא ביניהן ואי מיייתי כהן ראיה שקיל ה"ג שומן יהא ביניהן ומה ששורה חצי השדה היפה יותר מן החצי הכחוש יהא ביניהן ויוסיף לו מוכר ללוקח מן הקרקע הרבה עד שיהא שזה כחלק היפה שעובד המוכר לעצמו כדמפרש לקמיה ומיהו לגמרי לא יפסיד הלוקח האומן כי הסם דהסם שמה הכחוש של כהן הוא הלכך כיון דלא מצי מיייתי ראיה מפסיד אבל הכא ודאי מכר לו כל חצי שדה והדבר ידוע דכל החצי מוכר ומן הדיון היה לו ליתול חצי היפה וחצי הכחוש אלא משום דמאי ח"ל דמי חצי השדה מכרתי לך כדלקמן הלכך ידוע על התחונה ליתול מן הכחוש בשדה חצי השדה: והאנן משמנין ביניהן תנו. דמשמע יד שניהן שזה ליתול זה כשומא שנוטל זה מן היפה ומן הכחוש כדי הדדי פלגי בגוף הקרקע והכי נמי מוכר בבבורות דהכי משמע ליה משמנין לר' חייא בר אבא דכי הדדי פלגי בגוף הקרקע דלמך ליה ר' חייא בר אבא לר' יוחנן הסם והא משמנין ביניהן תנו ואמר ליה נמי ר' יוחנן אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא דקתני מת אחד מיהו המוציא מחבירו עליו הראיה ואי ס"ד משמנין ביניהן כדי הדדי פלגי הכא נמי לפלוג כי הדדי אלא מאי משמנין כו': אדאכלת כפנייתא. תמיים בבבל שהיית מעדן עכמדך ולא היית עוסק בחורה ומקנתהו יהי: תרגימנא. לרישא מסיפא: אמאי משמנין ביניהן. כלומר אם כדבריד כן הוא דחצי שדה אני מוכר לך ממש הוא למנה משמנין ימתחו קו המדה ויתול הלוקח חציה בדרום הן כחוש הן יפה שהרי כך פירש לו חציה בדרום אלא מדקתני אפי' בסיפא משמנין שמע מינה דהאי דקתני משמנין לדמי הוא וכדפרישנא לעיל כלומר מה ששורה חצי שדה זו מכרתי לו מן הקרקע בחזיה מקום שארצה אתן לך מיהו רישא דמתני' שמין כל השדה ואם עלו דמיה ק' דינר נתון מוכר ללוקח מנה ששורה נ' דינר במקום הכחוש בשדה זו שיד הלוקח על התחונה וזהו פירוש משמנין ביניהן ונוטל חצי שדה פירוש דמי חצי שדה אבל סיפא דמתני' אין שמין כל השדה אלא חציה שדרום הן כחוש הן יפה ומה ששורה חציה שדרום נתון המוכר ללוקח כנגד אותן הדמים בחזיה רוח שירצה להינות בכחוש דיד הלוקח על התחונה דלמלא זה שאמר חציה שדרום שומת חציה שדרום קאמר ולא חציה שדרום ממש הוא שמכר לו כן נראה בעיני וכן פירש רבינו חננאל: (רש"י)

תוספות דמתורת מנה לא מפקי ליה. וליכא למימר דניזיל בתר בתראי דלא גרעי ממנה דיש לתפוס המועט כדפ"ה: מסתייה דקא טפינא [כולי האי] אחבראי. שכן הסדר דשנים הפחותים מדברים אדרבה האי ארעא מאה ותליסר ותילתא שויא. תימא לר"י דהשתא אי לא היו אלא תרי דחד אמר מנה וחד אמר שלשים הוה אמינא דמאה ועשרה שויא דכן האמת נראה לב"ע והשתא דאיתיה להאי דפחות מכולהו אמר תלתא ותילתא הוי טפי: (תוספות)

כדי שלא תהא חיה קופצת ולעביד חריץ ולא לעביד בן חריץ איידי דרווח קיימא בגויה וקפצה ולעביד בן חריץ ולא לעביד חריץ איידי דקטין קיימא אשפתיה וקפצה וכמה בין חריץ לבן חריץ טפח:

רש"י כזי שלח תהא חיה קופצת. על הגדר אינטרדיק חריץ וכן חריץ: ולעביד חריץ. להשתא נמי לא קפצה שהחריץ מנחיקה מן הגדר: איידי דרווח. ששה טפחים נכנס לחוכו ונמשכת מעט לחאוריה וקופצת: קיימא אשפתיה. החילוקה: הכי גרסינו כמה בין חריץ לבן חריץ טפח. ומסקנא דברייתא הוה: (רש"י)

פרק שמיני - יש נוחלין

מתני' יש נוחלין ומנחילין ויש נוחלין ולא נוחלין ומנחילין ומנחילין האב את הבנים והבנים את האב והאחין מן האב נוחלין ומנחילין האיש את אמו והאיש את אשתו ובני אחיות נוחלין ולא נוחלין האשה את בניה והאשה את בעלה ואחי האם מנחילין ולא נוחלין

והאחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין: **גמ'** מאי שנא דקתני האב את הבנים ברישא ליתני הבנים את האב ברישא חדא דאתחילי בפורענותא לא מתחילין

רש"י מתני' יש. קרובים שנוחלין את קרוביהם כשמתים וגם אם הם מתים מנחילין להם את ממונם דהיינו ששניהם נוחלין זה את זה והאי דלא קתני יש נוחלין זה את זה היינו משום דבעי למיתני סופא נוחלין ולא מנחילין תנא נמי רישא נוחלין ומנחילין: ויש שנוחלין. את קרוביהם אבל אם ימותו הם אין מנחילין לאותן קרובים שהן מורישיהן: מנחילין ולא נוחלין. הם אותם לאמרו בהו נוחלין ולא מנחילין מכלל דלינד שאלו נוחלין אותם ולא מנחילין להן מיקרו מנחילין ולא נוחלין ובגמ' מפרש למאי אינטרדיקו הגך תרי צדי דהא חדא נפקא מכלל חבירתה: האב. נוהל את הבנים וגם מנחיל להם ובגון שאין לאותן הבנים זרע או נוהל אותן האב אבל אם יש להם בנים הם קודמין לזקנים כדמפרש בגמ': והבנים את האב. נוחלין ומנחילין: והאחין מן האב. בגון ראונו ויוסף בני יעקב אע"פ שהן מלכה ומרחל יורשים זה את זה בצביל שהן אחין ובגון שמת יעקב צביהן אבל אם יעקב קיים הוא קודם ובגון שאין להם בנים ודוקא אחין מן האב דמשפחה אב קרויה משפחה כדלפינן כו': האיש נוהל את אמו. אבל לא מנחיל שהרי קרובי האב יורשין אותו דמשפחה אם אינה קרויה משפחה: והאיש את אשתו. נוהל אותה כדנפקא לן בגמ': ה"ג בסדר המשנה ובני אחיות נוחלין ולא מנחילין. דבן נוהל את אחות אמו שהרי הוא בן מכה האם ואילו מתה דודתו בחי אמו יורשקה וגם הוא יורש את אמו נמלך שצלו לידו נכסי דודתו: ולא מנחילין. דקשמת הבן אינו מנחיל לאחות אמו אלא לקרובי אביו דמשפחה אם אינה קרויה משפחה ועוד דאחות אמו היאך תירשנה הלא היא צרה מכה אחותה שהיא אמו של זה ולא האם יכולה לירשן כדלמרחן האיש את אמו נוהל ולא מנחיל קל וחומר שהיא לא תירש את בן אחותה ובאחיות מן האב מיידי אבל אחיות מן האם אין נכדה בן אחותה יורש אותה דמשפחה אם הוא ל"א ובני אחות בני אחותו של ראונו כגון בני דינה נוחלין אותה שהרי דינה יורשת את ראונו אחיה ובניה באין מכה אבל לא מנחילין לראובן שהרי ראונו מכה אחותו דינה בל לירש אותה והלא דינה עצמה אין יורשתן כדלמרחן דהאם אינה נוהלת את בנה אלא קרובי בעלה של דינה יורשין את בניה דמשפחה אב יורשת ולא משפחה אם זה נראה בעיני משום דקתני סופא האשה את בנה והאשה את בעלה ואחי האם מנחילין ולא נוחלין וכל הגך תלחא שמעינן להו מהגך תלת דהך בצד דנוחלין ולא מנחילין כדלמרחן בגמ' דהיינו הך דקפריך בגמ' דלחי האם היינו דבני אחות והלכך גרסי' בני אחות דהיינו נמי דלחי האם מנחילין את בן אחותם ולא נוחלין ואי נמי גרסינן בני אחיות איכא לפרושי בבני אחיות כלומר בני אחיותיו של אדם נוחלין אותם אבל לא מנחילין דהוא אינו יורשן: האשה את בניה והאשה את בעלה כו'. בגמ' פריך דהיינו נמי הך בצד דנוחלין ולא מנחילין דמהיהא שמעינן לה דהיינו הך: לא נוחלין ולא מנחילין. זה למה אלא קרובי אביו של זה ואביו של זה יורשין אותו וכל הגך קרובים דקתני שורשים זה את זה גמ' כשאין קרוב למת יותר מזה גם הנהו קרובים דקתני בהן לא נוחלין ולא מנחילין כגון קרובים שמלך האם הני מילי שיש קרובים מלך האב היורשין אותו וקרובים לו יותר מקרובי האם ואע"פ שגם אמו ממשפחה אביו אבל אם אמו קרובה לו מלך משפחה אביו ואין לו קרוב מאביו שקרוב לו כמו אמו אז האם יורשת את הבן ואם אין האם בחיים קרובי האם יורשין אותו דהוי ליה משפחה אב דמכח קרובת אביו באין לירושן כגון ראונו שגאב סרה בת אשך וילדה לו נפתלי ומת נפתלי בלא בנים הרי ראונו אביו יורש ואם אין לו אב ונתתה את נחלתו לאחיו של נפתלי ואם אין לו אחין ונתתה נחלתו לאחיו אביו דהי. ו אשך אבי אמו ואם אין לו אחין לאביו לאחין אשך אביו יורש ואם אין לו אב ונתתה את נחלתו לקרוב אביו נמלכת סרה דהיינו בני אשך או צנת אשך אם אין לו בנים דהיינו סרה יורשת את בנה: גמ' מפי שגאב דתני. ברישא דמתני' האב נוהל את הבן ומנחיל והלא בעת שנוהל האב לבנו נמלך שמת הבן בחי האב ולא הגיח הבן ההוא זרע לירושן לפיכך אביו יורש וזו קבלה היא כשאלם מת בלא בנים וגם כשאהב רוצה במיתתו בן והיה לו לתגא דמתניתין לפתוח הבן נוהל את האב שזה צרכה שימות האב ויקברנו בנו כדכתיב (בראשית מו) ויוסף ישיח ידו על עיניך הבטוחו שיקברו בו: (רש"י)

תוספות מתני' יש נוחלין. ואלו נוחלין ומנחילין. איכא דוכתי דנקיט אדטליק מיניה ואיכא אדפתח ביה ובמס' נדרים (דף ב:) מפרש לה: האב את הבנים והבנים את האב. תימה והאב את הבנים היינו בנים את האב שאם האב נוהל את בנו אם כן בנו מנחילו ואם הוא מנחיל לבנו א"כ בנו. נוחלו ואור"י דאיתר למידק מיניה בנים ולא בנות אע"ג דקתני לה בהדיא בסמוך מכל מקום תנא ליה הכא אגב אורחיה ולקמן נמי תניא למנות סדר נחלות וכן משמע בגמ' דקאמר הבנים את האב מנלן אמר קרא ובן אין לו ואם יש לו בן בן קודם לבת משמע דמתני' לאקדומי בן לבת איצטריך אבל מרישא דקתני האב את הבנים ליכא למידק הכי דהאב מנחיל בנים ולא בנות דהא לא מייתר ואם תאמר דקתני בני אחיות ודייק בגמ' עלה ולא בנות אחיות אע"ג דלא מייתר ומתוך כך צריך לומר דמתני' / איני יודע מי שנאה לימא דבנים לאו דוקא אלא הוא הדין בנות ואתיא שפיר כרבי זכריה בן הקצב אע"ג דתנא בגמ' בני אחיות ולא בנות אחיות [יש] לומר דברייתא פליגא אמתניתין ויודע מי שנאה ואור"י דקים ליה דברייתא נשנית על המשנה לפיכך דייק מינה ועוד אומר ר"י דכיון דבנים את האב איתר למידק בנים ולא בנות אית לן למימר דכולהו בנים דמתני' דוקא ולא בנות לקדום: ואחין מן האב. הקשה ר"י אמאי לא קתני אחי האב נוחלין ומנחילין שהן כתובין נמי בפרשה ותיירץ משום דאחי האב וכל שאר אב נפקי מהגך האב את הבנים והבנים את האב והאחין מן האב דכיון שנודע שהבנים קודמין ואחר הבנים האב ואחר האב אחין הרי אחי האב נפקי מכלל זה על ידי משמוש דאם היה האב קיים היה יורש וכשיו שאינו קיים הרי הוא יורש בקבר להנחיל לבנו שהוא (אחי אביו) של מת משמוש שמעינן מדתנן בסמוך בני אחות שמנחילה בקבר נכסי אחיה לבנה וא"ת אם כן אחין מן האב נמי לא ליתני דשמעינן ליה מהאב את הבנים על ידי משמוש נחלה שהאב יורש את בנו להנחיל לשאר בניו הקיימין שהן אחי המת ויש לומר דנקט אגב דבעי למיתני אחים מן האם לא נוחלין ולא מנחילין דההוא איצטריך למיתני אע"ג דתנא האשה אינה נוהלת את בנה סד"א נהי דאין יורש אחיו מן האם מכה אמו מכה את הוה אמינא דירוש דכתיב ונתתם את נחלתו לאחיו לא שנא מן האב ולא שנא מן האם וכי תימא דמכל מקום לא איצטריך למיתני דשמעי' מרישא דקתני אחין מן האב דוקא ולא אחין מן האם איצטריך דהוה אמינא אחין מן האב לרבותא נקט אף על פי שאין כל כך דואין כמו אחין מן האם ואם תאמר אם כן אחי האב נמי ליתני אגב אחי האם דסיפא ויש לומר דאי הוה תני אחי האב תו לא הוה צריך למיתני אחי האם דמכלל אחי האב שמעינן להו ועוד דלא שייך למיתני אגב אחי האם דהיא גופה משנה דלא דלמ' צריכא היא כדדייקנן בגמ' דהיינו בני אחות: (תוספות)

ועוד כדכתיב **[במדבר כז-יא]** איש כי ימות וכן אין לו ותנא אידי דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה ומאי דרשא דתניא שארו זה האב מלמד שהאב קודם לאחיו יכול יהא קודם לבן ת"ל **[במדבר כז-יא]** הקרוב קרוב קרוב קודם ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האב מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה אדרבה מרבה אני את האב שכן קם תחת אחיו ליבום כלום יש יבום אלא במקום שאין בן את האב שיש בן אין יבום טעמא דאיכא האי פירכא הא לאו הכי הוה אמינא אח עדיף תיפוק ליה

רש"י ועוד כדכתיב ואיש כי ימות וכן אין לו וגו'. הא י"ש לו בן בנו יורשו זכי היכי דפרשת נחלות פתחה בירושת הבן לאביו כך היה לו לתנא לפתוח: חדא דלחחולי כו'. מסקנא דקושא היא: לחחיא ליה מדרשא. שהאב נוהל את בנו: דתניא ונתתם את נחלתו לשאריו הקרוב אליו זה האב. של מת ואשמעינן קרא שהאב פעמים פירוש את בנו דשאריו היינו אביו כדכתיב (ויקרא יח) שאר אביו הוא כלקמן וכתיב נמי כי אם לשאריו הקרוב אליו ולאביו וגו': מלמד שהאב. של מת קודם לחחוי של מת כגון שאם מת ראובן בלא בנים יעקב יורשו ולא שמעון אחיו יורשו ולקמיה מפרש ואזיל היאך למידין אנו מלאן שקודם לחחין ולא לבנים וזנות של מת ולקמן פירכין והא קראי לאו הכי כתיבי ומשני קראי שלא כסדרן כתיבי דמאי דכתיב הקרוב אליו דמשמע הקרוב קרוב קודם אחרת לגלויי על (פי) סדר נחלות דשלא כסדרן כתיבי אלא הקרוב קרוב הקדים לירש וכן הסדר אותן איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבנו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לשאריו הקרוב ואח"כ ונתתם וגו' לחחיו כלומר שאם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לחחיו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לחחיו ואם אין לחחין לאביו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה: יוכל. יהא יעקב קודם לחחוד בן ראובן דלפי' היכא דהניח ראובן זרע יירש יעקב ולעולם לא יירש בן ראובן אלא היכא דאין יעקב קיים וגסדר הפסוק בן איש כי ימות ונתתם את נחלתו לשאריו וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבנו וגו' כלומר אם אין לו שאר וגם בן אין לו שירש במקום שאין שאר והעברתם את נחלתו לבנו: הקרוב קרוב. למת יותר הוא קודם בנחלה לירשו והבן של מת כגון חנוך בן ראובן קרוב הוא לראובן יותר מיעקב אביו שהרי קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה כלקמן אצל האב לא מזינו שיהא קם תחת בנו כלבוס ומשום דמילתא דפשיטא הוא לא חש הגמרא להקשות ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האב כי היכי דפריך לקמיה ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האב דבשלמא גבי אח אשכחן קום קורבה קום תחת אחיו ליבום אצל האב לא מזינו כלל: ומה ראית לרבות את הבן. של מת שיהא קודם לחחוי המת וכל שכן שקודם לחחוי המת היכא דליכא אב ולהוציא את האב ולומר שהאב קודם לחחוי וכל שכן שהבן שקודם לחחוי קודם לחחוי אדרבה מרבה לני את האב כלקמיה: מרבה לני את הבן. חנוך בן ראובן שיקום תחת אביו לנחלה טפי משמעון אחי ראובן שהרי קם חנוך תחת אביו ראובן ליעוד שאם קנה ראובן אמה העבירה יוכל ליעדה לו כפיטרה בכסף מנתנה שכן לאביו זה ימים וכבר ניתנו להוציא ואין צריך ליתן קדושין אחרים אלא כך יאמר הרי את מועדה לי כדכתיב (שמות כח) ואם רעה בעיני אחוזה אפר לא יעדה וגו' מכלל שיכול ליעדה וגם לבנו יוכל ליעדה כדכתיב ואם לבנו ייעדה וגו' אצל לאדם אחר אין יכול ליעדה אלא א"כ יקדשה האיש קדושין גמורין ואפי' לחחיו אין יכול ליעדה: ולשדה אחוזה. דרשין בערכין בפרק אין מקדישין ותינא נמי בתורת כהנים ואם לא יגאל את השדה בעלוו שהקדישו ואם מכר את השדה הגזר מכרה לאיש אחר ללוש אחד ולא לבנו של מקדוש והיה השדה בשלחו ביוכל קודש וגו' שיוצאה לכהנים ביוכל אצל אם לא פלחו איש אחר אלא בנו חוזרת לאביו ביוכל אצל אם לחחיו של מקדוש פלחו יוצאה לכהנים כדכתיב ללוש אחר דהיינו לחחיו אצל בנו לאו אחר הוא והתם נמי פירכין מה ראית לרבות את הבן כו' כי הכא שכן קם תחת אביו כו' אצל לא מזי למימר שכן קודם את אחי המת לנחלה כמו שסדור בפרשה ואם אין לו בן והעברתם את נחלתו לבנו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לחחיו דכיון דקראי לאו כסדרן כתיבי כדמנוכה קרא כדכתיב הקרוב קרוב קודם ותינא דלח קודם בין לאב בין לבן: אדרבה מרבה לני את האב כו'. ומפשיטין קרא כי האי גוונא איש כי ימות ונתתם את נחלתו לחחיו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לבנו אי נמי ואם אין לו אחים וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבנו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לשאריו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לחחיו לחחיו ואם אין לחחין לאביו הקרוב אליו ממשפחתו וירש: ליבום. כדכתיב (דברים כה) כי יקדשו אחיו יחדו ומה אחד מהם וכן אין לו וגו' אצל הבן חיו מייבם את אמו: ומשני כלום יש יבום כו' הא י"ש בן את אביו. אלא לאביו ליעדה ויבום קם הבן תחת אביו טפי מחחיו אביו שהרי פוטרי אותה ממנו: (רש"י)

תוספות יכול יהא קודם לבן. פריב"ם יהא קודם לבן ולא לאב כדמסיק בתר הכי דאדרבה מרבה אני את האב שכן קם תחת אחיו ליבום ולא פריך השתא שיקודם אב לבן דהא פשיטא ליה להאי תנא שאין להקדימו אלא לאחד מהן או לאב או לבן ולא לתרווייהו דהא אי לאו נכתב שארו לא היינו מקדימין אפי' לאחד שהרי האב אינו קם תחת בנו לשום דבר ולכן השתא דכתב שארו די אם נקדימו לאחד מהן וזוה נוסח ונותן איזה מהן קרוב יותר או אב וכן נקדימו למרוחק שבהן ואין נראה פירושו כלל דכיון דאין סברא להקדימו אלא לאחד מהן מה צריך לדרשא דהקרוב קרוב מסברא יש לי להקדימו לאח יותר מלבן כדמסיק כלום יש יבום אלא במקום שאין בן ונראה לפרש דהשתא קאמר יכול יקודם אף לבן דמדכתב שארו להקדים אקדמוניה לכל הכותב בפרשה תלמוד לומר הקרוב אליו דקרוב קודם ומה ראית דמוקמת הקרוב לבן ושאריו להקדים לאב אימא איפכא: יכול יהא קודם לבן. ואם תאמר אם כן לא יירשו בן ובת ואח לעולם אם האב קודם לבן שהרי האב יורשו בקבר ואם יקודם אבי המת לבנו ולבתו ולאחיו יקודם אחיו אביו דנחלה ממשמשת והולכת עד ראובן כדנפקא ליה לקמן (דף קטו): ויש לומר דאיכא לאוקומי לקרא דירושין בן ובת ואח בבן דגר ובבן בנו של גר כדכתיב שירשנו אחי אביו אי נמי היכא דאיכא בן ובת או אח לא נאמר דמשמשת והולכת כיון דירש מקרא לקמן (דף קטו): שאין לך מעביר נחלה משבט לשבט אלא בת האויל ובנה ובעלה יורשה דאם כן נמצא כל נחלות מעבירות משבט לשבט דמשמשת נחלה עד יעקב אבינו ומוריש לכל ישראל כיון שהאבות קודמין לבן ולבת ולח' רשב"א ואם תאמר אחי אביו דכתב רחמנא למה לי תיפוק לי מאין לי עיני עליו דרש"י מינה לקמן (דף קטו). דנחלה ממשמשת ובהא ותירך ריב"ם דכתביה לאשמעינן דקראי שלא כסדרן כתיבי דאי לא כתב אחי אביו אמינא דכסדרן כתיבי ואחי המת קודמין לאב אבל השתא דכתב אחי אביו על כרחך לא נכתב שארו אלא להקדימו לאחין דלהקדימו לאחי האב לא איצטריך כדאמרין לקמן וקשיא לר"י התינח למאן דאמר קראי לאו כסדרן כתיבי אלא למאן דאמר כסדרן כתיבי אמאי כתב אחי האב ועוד קשיא לרשב"א דאפילו למאן דאמר שלא כסדרן כתיבי לא איצטריך למכתב אחי האב דעל כרחך לא נכתב שארו אלא להקדימו לאחיו דבעי"א למאי כתיב' רחמנא דאי לאשמעינן דהיכא דליכא בן ובת ואח שהוא יורש פשיטא אלא מאן לירת אטו בר קשא דמתא לירת כדאמרין לקמן (דף קי): וליכא למימרא אי לאו דכתב אחי האב הוה אמינא דאיצטריך שארו לאשמעינן שהאחי קודמין לאב דאי לא הוה כתב שארו הוה אמינא דאב קודם לחחיו דאי היינו אומרם דאב קודם לחחיו לא לכתוב רחמנא לא אב ולא אחי האב ועוד דכולה שמעתין אנו דוחקין למצוא פסוק מנא לן דאב קודם לחחיו משום דמסברא אית לן למימר דאחי קדמי ואור"י ומאין לו לא הוה שמעינן נחלה ממשמשת למעלה אלא למטה כגון בן הבן ובת הבן ובת הבן וע"ג. דעלה אמר לקמן דנחלה הולכת וממשמשת עד ראובן דהיינו למעלה אהאי קרא דאחי אביו סימך ואת' ואחין דכתב רחמנא למה לי כיון דנחלה ממשמשת עד ראובן ירש האב בקבר להנחיל לבניו הנותנים וי"ל דאי לא כתב אחין וי"ל שאב קודם לבת דאית לן לאקדומי אב לחד מהנך דכתיבי בהדיא בקרא: שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה. ה"ה דה"מ למקטט נמי ועלד עברי: כלום יש יבום אלא במקום שאין בן. אין לפרש דלא עדיף לענין יבום בן מאח אלא כלומר הן שוין לענין יבום וא"כ הכי נמי עדיף בן מאח משום דקם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה דעל כרחך לקמן גבי בת לא אפשר לפרש בן דאמרין כיון דלענין יבום כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו כלומר ותהא עדיפא בת מאח שיקודם

שהיא יוצאת יריכו של מת ועוד דאין יבום במקום בת לפיכך אין להעביר נחלה מן האב אלא במקום בת לחודה כיון דכתיב בבת העברה ולא במקום אחין: (תוספות)

דף קט - ב

ואי אתה מעביר נחלה מן האב אפילו במקום בת אם כן לא נכתוב רחמנא והעברתם ולמאן דנפקא ליה מוהעברתם האי שארו מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא שארו זו אשתו מלמד שהבעל יורש את אשתו ולמאן דנפקא ליה משארו האי והעברתם מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא רבי אומר בכולן נאמר בהן נתינה וכאן נאמרה בהן העברה שאין לך שמעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה וממאי דשאר זה האב דכתיב [ויקרא יח-יב](#) שאר אביך הוא אימא שארו זו האם דכתיב [ויקרא יח-יג](#) שאר אמך היא אמר רבא אמר קרא [במדבר כז-יא](#) ממשפחתו וירש אותה משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה דכתיב [במדבר א-ב/יח/כ/כד/כז/כח/ל/לב/לד/לו/לח/מ/מב](#)

דף קי - א

אלא אי אבוב דאמיה מיוסף אמה דאמיה מיתרו אי אבוב דאמיה מיתרו אמה דאמיה מיוסף דיקא נמי דכתיב מבנות פוטיאל תרתי שמע מינה אמר רבא הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה שנאמר [\[שמות ו-כג\]](#) ויבא אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון ממשמע שנאמר בת עמינדב איני יודע שאחות נחשון היא מה תלמוד לומר אחות נחשון מכאן שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה תנא רוב בניו דומין לאחי האם [\[שופטים יח-ג/ט\]](#)

דף קיב - ב

מאן כו' לירות אטו בר קשא דמתא לירות הכי קא אמינא איכא בן ובת לא האי לירות כוליה ולא האי לירות כוליה אלא כי הדדי לירתו א"ל אביי ואצטרין קרא לאשמועינן היכא דלית ליה אלא חד ברא לירתניהו לכולהו נכסי ודלמא הא קמ"ל דבת נמי בת ירושה היא ההוא [\[במדבר לו-ח\]](#) מוכל בת יורשת נחלה נפקא רב אחא בר יעקב אמר מהכא [\[במדבר כז-ד\]](#) למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן טעמא דאין לו בן הא יש לו בן קודם ודלמא בנות צלפחד הוא דקאמרן הכי ניתנה תורה ונתחדשה הלכה אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא רבינא אמר מהכא [\[במדבר כז-יא\]](#) הקרוב אליו הקרוב קרוב קודם ומאי קורבה דבן מבת שבן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה יעדה בת לאו בת יעדה היא שדה אחוזה נמי מהאי פירכא גופה הוא דהא קיימא ליה לתנא כלום יש יבום אלא במקום שאין בן אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא ואי בעית אימא מהכא [\[ויקרא כה-מו\]](#) והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם בניכם ולא בנותיכם אלא מעתה [\[דברים יא-כא\]](#) למען ירבו ימיכם וימי בניכם ה"נ בניכם ולא בנותיכם ברכה שאני: והאחין מן האב נוחלין ומנחלין וכו': מנלן אמר רבא אתיא אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולמה לי [\[במדבר כז-יא\]](#) ממשפחתו וירש אותה כתיב משפחת אב קרויה משפחה משפחת אם אינה קרויה משפחה אין הכי נמי וכי איתמר דרבה לענין יבום איתמר: והאי שאת אמו וכו': מנא הני מילי דתנו רבנן

רש"י מאן כו'. אם לא קרוביו הקרובים לו יורשי: בר קשא. מושל העיר: א"ל אביי לרב פפא. אי איתא דאמר רחמנא דכחדא יירחון נמלא שאין הבן ראוי לירושה יותר מן הבת וכן דעת רבינו גי' דמו וכו' איתרין קרא לאשמועינן דמאן דלית ליה אלא חד ברא לירתניהו לכולהו נכסי דאב בתמיה ואמאי כתב ואלו אין לו בן והעברתם את נחלתו לבתו פשיטא לישתוק קרא מיניה והכי ארבעי ליה למכתב איש כי ימות ורע און לו ונתתם את נחלתו וגו' וממילא ידענא דאם אין לו בן הבת תורש את הכל מאחר שקנינהו שוין בנהלה אלא ודאי לאשמועינן אתא דבן קודם לבת ואיתרין דאשמועינן דאע"ג דאין הבת יורשת במקום איש בן וסד"א היכא דלית בן ונתתם את נחלתו לאחיו אבל לא לבתו דכי היכי דאין אמו יורשת דמשפחת אם אינה קרויה משפחה הכי נמי אין בתו יורשת דאין משפחת נשים קרויה משפחה לא למעלה ידידה כגון אמו ולא למטה ידידה כגון בתו קמ"ל והעברתם את נחלתו לבתו: אמר ליה רב פפא לאביי. אימא להכי כתב רחמנא כי האי גוונא וכן אין לו והעברתם ולא כתב ונתתם את נחלתו לבנו ולבתו דהא קא משמע לו דבת נמי בלא בן בת יורשת הויא דסד"א בן ובת יירחון כחדא אבל היא לבדה איכא למימר לא תירשת מידי קמ"ל והעברתם את נחלתו לבתו וכל שכן שקורש עם הבן כל רבותי מפרשין כן ולא נהירא דכיון דא"ל אביי איתרין קרא לאשמועינן דמאן דלית ליה אלא חד ברא כו' אלמא פשיטא ליה הך סברא דכיון דכחדא יירחון היא שקולה כבן ופשיטא דתירשת כל הנכסים כי יבא בן בדה ואין זו שיטת גמרא שיקח משפחה סברת המתירין בלא טענה אחרת אלא אם כן מקשה לו מנא תרתי ונתתם דעניי דה"פ ודלמא הא קמ"ל היא ועברתם דבת נמי כמו בן בת יורשת הויא שקנה בכלל לא תורש בת כלל לא עם הבן ולא בלא בן דבזוכרים קפיד רחמנא דכתב ונתתם את נחלתו לאחי אביו וכתב נמי ממשפחתו משפחת אב קרויה משפחה קא משמע לו דיושת הויא והלכך כי איכא בן נמי תפלוג בדידה דמהיכא ממעטינן לה דלמא ה"ק קרא איש כי ימות וכן און לו שייש עם הבת והעברתם את כל הנחלה לבתו כלומר אז עוברת כל הנחלה משפט לשפט על ידי בתו כדכתיב אבל היכא דאיכא בן בדה און כל הנחלה נעקרת משפט זה ומאס דאתא קרא לאשמועינן כדכתיב לא הוה מאי למכתב לבנו

ולבנות: ומשני ההוא מובל בת ירושת נחלה נפקא. דמינה שמעינן דבת ירושת כל נכסי אביה כי לביא בן בהדה דבנת בלא בן מיירי קרא ולבן האחרון שפירשתי שמעינן מיהת דנת שנה בכלל ירושה וה"מ למכתב איש כי ימות וזרע אין לו ונתתה את נחלתו לאחיו ולא איצטריך וכן אין לו אלא להקדים בן לבת: רב אחא בר יעקב אמר מהבא. נפקא דבן קודם לבת דקאמרי בנות אלפחד למשה למה יגרע עם אבינו מהוד משפחתו שלא לטוב כלום בנחלה בשביל שאין לו בן ולא העשה לנו תקנה לטוב במקום בן מאחר דליכא בן שאילו היה לאבינו בן היינו שותקות ולא היינו חובעות נחלה שהרי לא היה נגרע עם אבינו אבל עתה כי אין לו בן תנה לנו נחלה וגו': דקאמרינן הכי. שהיו סבורות שהיה הדין כן: ונתנה תורה. לאחר דברי בנות אלפחד שלאחר דבריהן נאמרה פרשת נחלות ונתחדשה הלכה דברא וברתא יירוחא כחדא ולא כשהיו סבורות: כדשנינן מעיקרא. מאיש כי ימות וכן אין לו: רבינא אמר מהבא. ונפקא בן קודם לבת: הקרוב. יש מפרשין דהקרוב דריש כדלמחר רבא (פסחים דף נח): דהעולה עולה ראשונה ואמרינן נמי (חולין דף לא): היך המיומנת שביד הכא נמי הקרוב קרוב קודם מי שקרוב יותר קודם להבירו וכן קרוב מבת כדמפרש ואזיל: ופרכין ומאי קורביה דבן לאב טפי מבת אם תאמר שכן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוה מה שאין בן בנת הא לאו מילתא היא דלוי משום יעדה אינו קרוב יותר אלא מפני שהבת אינה בת יעדה שאי אפשר לאשה להשאר לאשה אחרת וגבי שדה אחוה נמי איכא למימר דקמה תחת אביה דמהך פירכא דכלום יש יבוס אלא במקום שאין בו קיימא ליה לנחלה דהבן קם תחת אביו לשדה אחוה ולא האל והכי נמי איכא למימר גבי בת כלום יש יבוס אלא במקום שאין בו דמ"ג דבמ"ג ערכין פרק אין מקדישין (דף כה): ממעט לה לבת משדה אחוה מדכתב אם מכר את השדה לאיש אחר ותנא דבי ר' ישמעאל כל שהוא אחר במקום בן ובה נמי במקום בן כי אחר דמילא הני מילי דהשביעין לה כי אחר לגבי בן משום דהרשיון איש כי ימות וכן אין לו וגו' שהבן קודם לבת אבל אי לא הך דרשה דאיש כי ימות וגו' הוה אמינא בין לגבי ירושה בין לגבי שדה אחוה כי הדדי ניהו: אלא מחוורתא כו'. ומהשתא איכא למידרש מינה גבי שדה אחוה דבת במקום בן כלאחר דמילא כדלמכתב גבי ירושה: לבניסא אחריס. הוה מ"ז למכתב לזרענס: ולא בנותינס. במקום שיש בן: ברכה שאני. דלכל ישראל מברך ולא איצטריך למכתב זרענס דסברא היא דבין אבנים בין אבנות קאי דאין צרכא לחלואין אבל גבי ירושה אם איתא דבנות ירושות במקום בן הוה ליה למכתב זרענס: אחוה אחוה. כתיב הכא ונתתה את נחלתו לאחיו וכתיב התם (בראשית מב) שנים עשר עבדיך אחים אנטנו בני איש אחד וגו' בני איש מיותר הוא לדרוש דסחא אחין אינן אלא מן האב: למה לי. גזירה שוה גבי ירושה הא נפקא לן מדכתיב ממשפחתו ואחיו מן האם אינן ממשפחתו: לענין יבוס. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין לו וגו' (דברים כה) דלאו מאביו מייבס את אשתו ולא אחיו מאמו: מה"מ. דהאי יורש את אמו ולא הבת את אמה דבן קודם לבת בנכסי האם דכי כתיב בן קודם לבת בנכסי האב הוא דכתיב איש כי ימות וכן אין לו והוהבדלתא וגו' אבל אשה כי ימות מנלן דייית לה בן וגם מנלן שיקודם לבת: (ר"ש"י)

תוספות ודלמא הא קמ"ל דבת נמי בת ירושה. דסד"א דלאו בת ירושה היא משום דמסתב נחלה דבנה ובעלה יורשין אותה: ושדה אחוה נמי מהאי פירכא הוא דקיימא לן. אוריב"ם ד"ג כלום יש יבוס אלא במקום שאין בן דהלשון משמע שהוא מודה שהבת אינה קמה לשדה אחוה מהאי טעמא כי הוה דלעיל גבי אח מדיסק בהאי לישנא ופ"ה דחוק הוא מאד דמפרש דה"ק ושדה אחוה נמי איכא למימר דקמה תחת אביה ומייתא סיינתא למילתיה דהך פירכא דכלום יש יבוס כו' קיימא ליה לתנא שהבן קם תחת אביו לשדה אחוה ולא האח וה"נ איכא למימר גבי בת דמה לו לתלות הטעם בפירכא שהיא גבי אח ולא היה לו לומר אלא בת נמי תיקום לשדה אחוה ולכן נראה לו דלא גרסינן אלא הכי גרסינן ליה שדה אחוה נמי מהאי פירכא הוא דקיימא ליה וה"פ והלא שדה אחוה גופה מה שאין בבת כבן זהו מטעם שהבן קודם לנחלה מן הבת וכל כמה דלא קיימא לן שהבן קודם לנחלה מן הבת מעמדת הבת שדה לאביה כמו הבן דהכי אמר בפ"ה אין מקדישין (ערכין דף כה): בעא מיניה רבה בר אבוה בת מהו שתעמיד שדה אחוה לאביה כיון דלענין יבוס כי הדדי ניהו מוקמינן או דלמא כיון דלענין נחלה בת במקום בן כי אחר דמילא לא מוקמינן ופשיט ליה דכי אחר דמילא מהך טעמא: האיש את אמו מנא הני מילי כו'. אומר ריב"ם דבשאר ירושות של נשים כגון בתו או אחותו פשיטא ליה דירשת אביה או אחיה כיון שאין הירושה נעקרת ממשפחת אב ופשיטא שהזכרים והנקבות שוין בין לירש בין להוריש דמה לי זכרים ומה לי נקבות דאטו נכסי נשים יהיו הפקר ודוקא בן בנכסי האם צריך למילף לפי שניסת נחלה ממטה אביה ע"י הבן: (תוספות)

דף קיא

[במדבר לז-ח] וכל בת ירושת נחלה ממוטות בני ישראל היאך בת ירושת שני ממוטות אלא זו שאביה משבט אחד ואמה משבט אחר ומתו וירשתו ואין לי אלא בת בן מנין אמרת קל וחומר ומה בת שהורע כחה בנכסי האב יפה כחה בנכסי האם בן שיפה כחו בנכסי האב אינו דין שיפה כחו בנכסי האם וממקום שבתא מה להלן בן קודם לבת אף כאן בן קודם לבת ר' יוסי בר' יהודה ור"א בר' יוסי אמרו משום רבי זכריה בן הקצב אחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם מאי טעמא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ותנא קמא לא דריש דיו והא דיו דאורייתא הוא דנתיבא מדין קל וחומר כיצד **[במדבר יב-ד]** ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים קל וחומר לשכינה ארבעה עשר אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון בעלמא דריש דיו ושאני הכא דאמר קרא ממוטות מקיש מטה האם למטה האב מה מטה האב בן קודם לבת אף מטה האם בן קודם לבת רב ניתאי סבר למעבד עובדא כר' זכריה בן הקצב אמר ליה שמואל כמאן זכריה אפס זכריה רבי טבלא עבד עובדא כרבי זכריה בן הקצב א"ל רב נחמן מאי האי א"ל דאמר רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב הלכה כרבי זכריה בן הקצב אמר ליה זיל אהדר בך ואי לא מפיקנא לך רב חנינא בר שלמיא מאוניך רב הונא בר חייא סבר למעבד עובדא כרבי זכריה בן הקצב אמר ליה רב נחמן מאי האי אמר ליה דאמר רב הונא אמר רב הלכה כר' זכריה בן הקצב אמר ליה אמר ליה אשלח ליה איכסיף אמר ליה השתא כי נח נפשיה דרב הונא איתריסת לקבלי ואיהו כמאן סברה כי הא דרב ושמואל דאמרי תרויהו אין הלכה כר' זכריה בן הקצב מיסתמיך ואזיל רבי ינאי אכתפא דרבי שלמיא שמעיה ואתי ר' יהודה נשיאה לאפיהו א"ל בר אינש דאתא לקיבלנא הוא יאי וגולתיה יאי כי מטא לגביה גששה אמר ליה דין שיעוריה כשק בעא מיניה מנין לבן שקודם לבת בנכסי האם אמר ליה דכתיב ממוטות מקיש מטה האם למטה האב מה מטה האב בן קודם לבת אף מטה האם בן קודם לבת א"ל אי מה מטה האב בכור נוטל פי שנים אף מטה האם בכור נוטל פי שנים

ר"ש"י וכל בת ירושת נחלה ממוטות וגו'. סיפא דקרא לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה כדי שלא תסוב נחלה ממטה אחר ומייה לא נהא אלא בראוהו הדור כדלמאן בפירקין (דף קכ). ולמאן מפרשין כיון דירשת שני ממוטות והיא נשאת למטה אביה הרי מכל מקום נוסבת נחלה האם למטה אחר ולמאן מהרצין לה: בת ירושת נחלה ממוטות. משמע שבת אחת מקבלת נחלה משני ממוטות ואי אחת מוואל קרובים לה שנתקבל נחלה מהם יותר מציבה ואמה וכגון שאביה משבט ראוהו ואמה משבט שמעון וכשנשאת אמה לאביה היו לה אחין לאמה של בת זו שייך נחלה אביהן לזכריה בן הקצב נחלה אתם לבת בעצת נישואין דלא קפיד קרא אלא שבשעת נישואין לא תהא ראויה לירש נכסי אביה ומייה אחרי כן מתו אחיה ואחר כך מת אביה וירשה ארוהו ומתו האם והאב ולא היה להם כי אם בת זו וישתקן נמלאת ירושת שני ממוטות נחלת אמה ממטה שמעון ונחלת אביה ממטה ראוהו: בן מנין. שיושב את אמו דאיכא למימר דהכי קפיד קרא הבן יירש את האב והבת יורשת את האם: שהורע כחה בנכסי האב. דבן קודם לה: יפה כחה בנכסי האם. דירשת את האם: אינו דין שיפה כחו בנכסי האם. שייך כמו הבת אבל עדיין לא למדנו שיקודם לבת והיינו דקאמר

וממקום שצבחה וממקום שהתחלתי ללמוד דיינו מנכסי האב חזרו ולמד עוד מה להבין בו' ולקמיה פריך לימא דיו לזבא מן הדיון להיות כנוזו; שזין. דירחון כחלד: מדיו קל וחומר בו'. בריש תורת כהנים תניא רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן מתקל וחומר ומגזירה שזה ומבנין אב בו' והלך מפרש לזה חלף חלף מתקל וחומר כולל באיזה ענין אלו דורשין דבר מדבר ע"י קל וחומר: ויאמר ה' בו'. כלומר לא להחמיר על החמור מבקל הואיל וזבא ללמוד מן הקל אלף דיו ללמד שיהא כמלמד כלומר דיו לזבא מן הדיון בו' לפיכך הסגר צבעת ימים בו': מקיש מטה האב בו'. מאחר דלחא בן בקל וחומר ליוזבא את אמו כבת והוקשו המעות בחיבה אחת לזבא כתב שני מעות הלכך דרשין מה מטה האב בו' ולקמיה פרכין אי מה מטה האב ככור נטול בה פי שנים בו': ניהאוי. שם חכסו: כרי' זמריה בן הקבל. דהבן והבנת יחלקו בשוה בנכסי האב: אפס זכריה. כמו כי אפס כסף (בראשית מז) כלומר בטלו שאין הלכה כמותו: מפינתא לך בו'. משמחיתא לך ולא יסייע לך רב חגיגה בר שלמיא: דלמר רב הונא אמר רב בו'. רב הונא בר חייה מהדר הכי לרב נחמן: אמר ליה. רב נחמן לרב הונא בר חייה: אשלת ליה. לרב הונא וארדיעטו שפחה אומר בן משמו ואלדע אס אמת הוא שאלמר רב הונא בן: אכסוף. דשמא חזר בו רב הונא או לא היה סומך בשמועתו: איהריתא לקבלי. ולא היית חוזר בך: ואיהו. רב נחמן: רבי ינאי. זקן היה והחלו עיניו כהות: א"ל. שמעיה דר' ינאי: רבי ינאי לגולתיה דרבי יהודה נשיאה: דין שיעוריה כשק. בנד עב וגרוע ושיעורו לקבל טוהמא ד' טפחים על ד' טפחים כדמוכח לקמיה דלמר דין שיעוריה כשק: גששה. רבי ינאי לגולתיה דרבי יהודה נשיאה: דין שיעוריה כשק. בנד עב וגרוע ושיעורו לקבל טוהמא ד' טפחים על ד' טפחים כשק כדתנן שיק ד' על ד' הבנר ג' על ג' גמסכת שבת (דף עו.) וגמסכת סוכה (דף יז:); אמר ליה. רבי יהודה נשיאה לרבי ינאי בן קורס לכת בו': אמר ליה. רבי יהודה נשיאה לרבי ינאי אי מה מטה האב בו': (רש"י)

הוספות וחומר לשכינה י"ד. אור"ת דלכך נקט י"ד משום דאמר בהמפלת (נדה דף לא.) שלשה שותפין יש באדם הקדוש ברוך הוא אביו ואמו ונותן בו הקב"ה כנגד שניהן אבל קשה קצת דאם כן אין זה קל וחומר דמן הדין יש להיות כנגד שניהן ועוד אמר בספרי בתוספתא קל וחומר למלך וכהן י"ד פירוש משה רבינו שהיה מלך וכהן גדול ששימש שבעת ימי המילואים ואמשה רבינו אמאי נקט י"ד דוחק לומר דמלך היינו הקדוש ברוך הוא וכהן משה ורבינו חיים כהן מפרש קל וחומר לשכינה יותר מעט מז' וכיון דאפיקתיה מז' דהיינו הסגר אוקמה אשני הסגרות וכן משמע באבות: דין שיעוריה כשק. ואם תאמר וכי גרע ממטלניות דפרק לא יחפור (לעיל דף כ. ושם) דאוקימנא כעין [רסקא] ואפילו הכי שיעוריהו בג' על ג' וי"ל דהתם לא מוקי לה כעין שקא אלא לענין דלא חזו לאומנא לקנח הדם אבל האי קשה יותר מדאי: מקיש מטה האב למטה האב וכי'. תימה לרשב"א אמאי איצטרך לאשמועין דבן קודם לבת בנכסי האב מהיקשא דמטות תיפוק ליה מיריש אותה דאמר לקמך (דף קיג:); מקיש ירושה שניה לירושה ראשונה מה ירושה ראשונה בן קודם לבת אף ירושה שניה בן קודם לבת דמיניה ילפינן לקמן דבני אחות קודמין לבנות אחות לירש בנכסי אחי האב ובנכסי אבי האב דמה ירושה ראשונה דהיינו בנכסי האב בן קודם לבת אף ירושה שניה כגון בן הבת קודם לבת הבת בנכסי אבי האב ואומר רשב"א דבן בנכסי האב היינו נמי ירושה ראשונה הבאה מכח האב ואי לא דנפקא לן מהיקשא דמטות דבן קודם לבת בנכסי האב היכי הוה שמעינן דקודם בנכסי אבי האב דלא אתי אלא מכח היקשא דירושה ראשונה הלכך איצטרך הכא למילף מעיקרא דבן קודם לבת בנכסי האב שהיא ירושה ראשונה הבאה מכח האב ושוב נפקא לן מהיקשא דלקמן דמקיש ירושה שניה לירושה ראשונה בין ירושה שניה דאב בין ירושה שניה דאם ור"י אומר דאע"ג דנפקא לן לקמן דבן קודם לבת בנכסי אבי האב היינו משום דמכח אבוב דאימיה קאתי ולא שמעינן מינה דקודם בנכסי האב עצמן ואין נראה לרשב"א דהא מכח דאבוב דאם לא ירית אלא ע"י משמוש בנכסי אבי האב והוא יורש את אמו וא"ת כיון דמהכא שמעינן דמהיקשא דמטות דבן קודם לבת בנכסי האב אמאי איצטרך כל הנך קראי דלא תסוב נחלה דאירי בסיבת הבן וקרא דאם אין לו בת דאמר לקמן בן הבת ובת הבת מנין ת"ל אם אין לו עיין עליו דמשמע דאתא לאשמועין דבן יורש את אמו ומיהו ההוא דואם אין לו בת איצטרך טובא דלא הוה ידעינן שהיה בן הבת יורש כלל ע"י משמוש והא דדרשין נמי מיריש אותה להקיש ירושה שניה לראשונה הוה מוקמינן בבת הבן דוקא ולא תסוב נמי איצטרך ללאו

ללאו	בסיבת	הבן	ולא	תסוב	שני	בסיבת	הבעל	(תוספות)
------	-------	-----	-----	------	-----	-------	------	----------

דף קיא ב

אמר ליה לשמעיה גוד לית דין צבי למילף וטעמא מאי אמר אביי אמר קרא **[דברים כא-יז]** בכל אשר ימצא לו לו ולא לה ואימא הני מילי בחור שנשא אלמנה אבל בחור שנשא בתולה ה"ג דשקיל א"ר נחמן בר יצחק אמר קרא **[דברים כא-יז]** ראשית אונו אונו ולא אונה ההוא מבטיא ליה לזבא אחר נפלים דלהוי כבור לנחלה מי שלבו דווה עליו יצא זה שאין לבו דווה עליו אם כן לימא קרא כי הוא ראשית און מאי אונו שמע מינה תרתי ואכתי אימא הני מילי אלמון שנשא בתולה אבל בחור שנשא בתולה הכי נמי דשקיל אלא אמר רבא אמר קרא **[דברים כא-יז]** לו משפט הבכורה משפט הבכורה לאיש ולא משפט הבכורה לאשה: והאיש את אשתו וכי': מנהגי מילי דתנו רבנן **[במדבר כז-יא]** שארו זו אשתו מלמד שהבעל יורש את אשתו יכול אף היא תירשנו תלמוד לומר **[במדבר כז-יא]** יורש אותה הוא יורש אותה ואין היא יורשת אותו והא קראי לאו הכי כתיבי אמר אביי תריץ הכי ונתתם את נחלתו לקרוב אליו שארו יורש אותה אמר רבא סכינא חריפא מפסקא קראי אלא אמר רבא הכי קאמר ונתתם את נחלת שארו לו קא סבר גורעין ומוסיפין ודורשין והאי תנא מיייתי לה מהבא דתניא וירש אותה מלמד שהבעל יורש את אשתו דברי ר"ע רבי ישמעאל אומר אינו צריך הרי הוא אומר **[במדבר לו-ח]** וכל בת יורשת נחלה ממתות בני ישראל לאחד ממשפחת וגו' בהסבת הבעל הכתוב מדבר ואומר **[במדבר לו-ז]** ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה ואומר **[במדבר לו-ט]** ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר ואומר **[יהושע כד-לג]** ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אותו בגבעת פנחס בנו וכי מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר אלא מלמד שנשא פנחס אשה ומתה וירשה ואומר **[דברי הימים א ב-כב]** ושוגב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלוש ערים בארץ הגלעד

רש"י אמר ליה רבי ינאי לשמעיה גוד. משוך אותי ואלך: לית דין רוצה למיכף. אלף להקשות דכריס שאין כריכין כלומר לדבר קל הוא לתרץ כדלקמן: ואימא הני מילי. דאין נוטל: בבחור שנשא אלמנה. שהיו לה בנים מאיש אחר הילכך בו' ולא לה דהוי ראשית אונו ולא ראשית אונה אבל בחור שנשא בתולה דהוי אונו ואונו הכי נמי דשקיל בנכסי האב פי שנים: אונו ולא אונה. דמלי למיכתב ראשית און כדלקמן והלכך אפילו בבתולה דהוי ראשית אונה לא שקיל חלק כבורה: ומקשינן האי ראשית אונו איצטרך לדקרא אחרינא לאשמועין דהבא אחר נפלים שילדה אמו נפלים כגון נולדו מתים או בן ח' חיים וזה נולד אחריהם הוי כבור לנחלה דע"ג דלא הוי כבור לכהן דבפטר רחם תלך רחמנא וזה לא פטר את הרחם אפילו הכי הוי כבור לנחלה דבולד ראשון שלבו דווה עליו זה שנטל אחר הנפלים הוא ראשון שלבו דווה עליו אם ימות דבן קיימא הוא אבל נפלים קמאי און לבו דווה עליהו: יא נפל שאין לבו דווה עליו. ולא יהא קרוי כבור לנחלה לעשות פשוט אותו הבא אחרי: ואימא הני מילי. דממעט קרא דקאמר אונו ולא אונה ה"ק אם הוא בחור שנשא אלמנה דראשית אונו נוטל פי שנים בכל אשר ימצא לו אבל לא אונה שאם הוא אלמון שנשא בתולה דליכא אונה לחוד אינו נוטל בה פי שנים אבל היכא דהוי גם אונו כגון בחור שנשא בתולה אימא מגו דשקיל פי שנים בשלבו שקיל נמי פי שנים בשלה דהוי כבור לנחלה בין לבא בין לאם דליכא לאוקמי מיעוטא דאונו ולא אונה אלף במאי דמני למעוטי טפי כגון היכא דליכא ראשית און משני כדדין: לו משפט הבכורה. האי לו דריש ליה לגבי חב לומר שמשפט הבכורה בנכסי האיש ולא בנכסי האשה והכא ליכא למימר הני מילי בבחור שנשא אלמנה כדלעיל דמדקאמר משפט הבכורה כלל הוא שכלל דיני בכורה בנכסי איש ולא בנכסי אשה: והאיש יורש את אשתו. אפילו היכא דליכא בן שהיה הבעל אינו קרוב לה כשאר קרובים שלה שקרובים

לה ממספחתה ואפילו הכי אמרין שהוא יורש את אשתו הלכך ודאי לקדם כל קרובים שלה הוא דאמרין דבעל יורש ולא הם: מנהגי מיזבן. דהאף גוחל את אשתו ולא מנהיגו: אחר. ונתתה את נחלתו לשאריו וזאתו כדכתיב (בראשית ב) והיו לבשר אחד ואלו אדכתיב לעיל מיניה ואם חוץ אחים לאביו קאי אלל מילתא בלנפי נפשה היא והאי דכתיב הקרוב אליו משקנה למילתא דהוא קרא הוא דכתיב ואם חוץ אחים לאביו: יכול אף הוא חירשנו. דעיקר פשטיה הכי משמע ונתתה את נחלתו לשאריו ללשתו ונדקשה לקרא הכי ונתתה את נחלתו אם ימות לשאריו וירש כלומר וגם הוא יירש שאריו אם תמות היא: ת"ל וירש אותה. דמאי למיכתב וירש בלא אותה דהוא שמעינן מקרא דהוא יורשה והיא יורשתו כדפרישית ונתתה את נחלתו לשאריו וירש קרי ביה ונתתה נחלתו לשאריו וקרי ביה נמי שאריו וירש שהוא יורש את אשתו הלכך כתב רחמנא אותה למעוטי שהיא לא תירשנו ונתתה את נחלתו לשאריו וירש קרי ביה ונתתה נחלתו לשאריו דמיבטי נון לפרושי דבעל יורשה כדלקמן: והא קראי לאו הכי כתיבי. דכתיב ונתתה את נחלתו לשאריו דמשמע שהאשה יורשת את בעלה: ונתתה את נחלתו להקרוב אליו. דהקרוב קרוב קודם: שאריו וירש אותה. מילתא אחרייתא היא ללשתו יירשנה בעלה: מפסקא קראי. שאהה מסרם התיבות לעשות שאריו המוקדם מאוחר והקרוב אליו שהוא מאוחר אתה עושה מוקדם ז): אלל אמר רבא ה"ק ונתתה את נחלת שאריו לו קסבר גורעין ומוסיפין ודורשין. גרע וי"ז מנהלתו ולמ"ד מלשאריו ומוסיפין שתי אותיות הללו זו על גב זו לעשותו תיבה אחת והיא לו ודקוש הכי ונתתה את נחלת שאריו לו ולאו דוקא מגרע ומוסיף דאם כן רבא נמי סכינא חירשא הוא אלל פשטיה דקרא איכא לפרושי כאליו גורעין ומוסיפין ודורשין דהכי משמע ונתתה את נחלתו כלומר תתנה לזה האיש שתייה נחלתו: לשאריו. כלומר על מני מלואו ונתתה את היורשה להיות נחלתו לשאריו לראויה האיש שאשה זאת שאריו כלומר נחלת האשה תתנו לבעל נמי איכא למימר דלא חשיב פסוק קראי אלל בהקדמת היתבות שלמות להקדום הקרוב לשאריו אבל בשנינו אותיות איכא פסוקי קראי והרי הוא כמו שכתוב ונתתה את נחלת שאריו לו וירש אותה אהני לו לשמועין דירש את אשתו ואתה אותה למעוטי אשה שאינה יורשת לבעלה וממילא שמעינן דלירד לגרוע ולהסוף ולגרוע ראשו של פסוק כמו שאמרנו דלא חשיב פסוקי ראשו לסופו: והאי תנא. דבי ר' ישמעאל: מיייה לה. לבעל שירש את אשתו: וירש אותה. משום דעיקר דרשא נפקא לן לעיל מירש אתה הלאך נקט ליה דלחיה מגלי עליה דרישית דקרא לפרושי שהבעל יורש את אשתו: אינו כריד. דלית ליה גורעין ומוסיפין ודורשין ומוקי לה בשאריו זה האב כלומר בריש פירקא: בסבת הבעל הכתוב מדבר. כלומר בשביל הסבת נחלה ממטה למטה על ידי הבעל שירש את אשתו והוא משבט אחר וממלא שהוסבה משבט לשבט בכך דבר הכתוב והפיד שלל הנשא למטה אחר אלל לאחד ממשפחת מטה אביה כיצד אם הנשא אשה מבנות שבט ראונו לאחד משבט שמעון והיא יורשת שלל הניח אביה בן אלל אותה הבת לכשתמות יירשנה בעלה וממילא נחלת שבט ראונו הוסבה לשבט שמעון לפיכך הזהירה תורה שלל הנשא בת יורשת אלל לאחד ממשפחת מטה אביה מאלו שהבעל יורש את אשתו ולקמיה פירך ודלמא בסבת הבן הכתוב מדבר שהבן יירש את אמו והוא מתייחס אחר מטה אביו וממלא שעל ידו הוסבה נחלה אם הנשא לשבט אחר אבל הבעל איכא למימר דלא ירית ואינו מייסב הנחלה לשבט שלו ובשביל סבת הבעל לא אהיר רחמנא להנשא לשבט שלה אלל בשביל סבת בנה: וואומר. לקמיה מפרש מאי ואומר: בגבעת פנחס בנו. ממכלל דלא הייתה של אלעזר: מגון היה לו לפנחס. שום קרקע אלל אם כן ירשה מאביו: וירשה. ולקמיה פירך דלמא זבן מיזבן: והיא לו. ליאיר ולא לשגוב דכתיב לעיל מיניה והלך לו את שגוב והם הוה ליה למכתב ויהי לו וגו' אלל איאיר קאי ועוד דכתיב בתיבה ויקח גשור וארם את חות יאיר מאתם וגו': (רש"י)

תוספות | ומאן דדריש בעל משארו איצטריך לעבור עליו בשני לאוין ומיהו קשה לרשב"א דאמאי איצטריך הכא היקשא דמטות כיון דשמעינן מואם אין לו בת ומלא תסוב דבן יורש את אמו תיפוק ליה מקל וחומר דבן קודם לבת והשתא לא אמר דיו כיון דמפריך ק"ו ומיהו פלוגתא היא בכיצד הרגל (ב"ק דף כה). דאיכא מ"ד אפילו היכא דמפריך ק"ו אמר דיו ומיהו אפילו למ"ד לא אמר דיו איכא למימר דמילתא דאתא בק"ו טורח וכתב לה קרא: לו משפט הבכורה. השתא לא שייך למיפדך אפילו בלא הנך קראי דלעיל ואימא ה"מ בבחור שנשא אלמנה מדכתיב משפט הבכורה משמע דלא שייך משפט הבכורה אלא באיש וקרא דלעיל אתי לדרשה אחריית: הוא יורש אותה. משמע ליה מיעוטא מדלא כתיב וירשה ומדכתיב אותה משמע מיעוט דאין היא יורשת אותו ועוד דלמגרי וירש אותה מיותר דמשארו שמעי' תרתי דכיון שהיא יורשת אותו מטעם שהיא שארו גם הוא יירשנה מטעם שארו ומיהו קשה דאמאי איצטריך כלל מיעוט דמדקפיד בסבת הבעל ולא קפיד בסבת האשה משמע דאינה יורשת

אותו:

יורשת

דף קיב - א

וכי מנין ליאיר שלא היה לו לשגוב מלמד שנשא יאיר אשה ומתה וירשה מאי ואומר וכי תימא בסבת הבן קא קפיד קרא אבל בעל לא ירית תא שמע ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה וכי תימא לעבור עליו בלאו ועשה ת"ש לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר וכי תימא לעבור עליו בשני לאוין ועשה תא שמע ואלעזר בן אהרן מת וגו' וכי תימא אלעזר הוא דנסיב איתתא ומתה וירתה פנחס תא שמע ושגוב הוליד את יאיר וגו' וכי תימא התם נמי הכי הוא אם כן תרי קראי למה לי אמר ליה רב פפא לאבני ממאי דלמא לעולם אימא לך בעל לא ירית וקראי בסבת הבן כדשינינן ויאיר דזבין מיזבן ופנחס נמי דזבין מיזבן א"ל פנחס דזבין מיזבן לא מצית אמרת דאם כן נמצאת שדה חוזרת ביובל ונמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו אלא אימא דנפלה ליה משדה חרמים אמר אבני סוף סוף קא מתעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאבא וממאי ודלמא שאני התם שכבר הוסבה א"ל שכבר הוסבה לא אמרין א"ל רב יימר לרב אשי אי אמרת בשלמא שכבר הוסבה היינו דמתוקמא קרא בין בסבת הבן בין בסבת הבעל אלא אי אמרת לא אמרין שכבר הוסבה כי מיינסבא לאחד ממשפחת מטה אביה מאי הוה הא מתעקרא נחלה משבטא דאימא לשבטא דאבא דמנסיבין לה לגברא דאבוהי משבטא דאבוה ואימיה משבטא דאימיה

רש"י | וכי תימא. לא מפני שהבעל יורש את אשתו אלל מפני בן שהלך והוא יורשה והוא הנכד על שבת אביו ועל סבת הבן התורה מקדשת שהרי הוא קרוב לה מן הבעל: תא שמע. מקרא אחרייתא לא תסוב וגו' הא הו למה לי אלל לאו בסבת הבעל אלל לשמועין שהבעל יורש: וכי תימא לעבור עליו בלאו ועשה. דהוייהו בסבת הבן ומה ששנה הכתוב לא נחמיו אלל להתרות שלל הנשא לשבט אחר כדי להתחייב מלקות דמקרא קמא לא שמעינן אלל עשה דכתיב ביה לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לנשא אבל לא למטה אחר ולאו הבא מכלל עשה: עשה: וכי תימא אלעזר הוא נסיב איתתא. ומתה בחיי אלעזר בנה ולא אלעזר דלון הבעל יורש את אשתו אלל בנה יורשה ואתה לשמועין דהבן יורש את אמו דמהני קראי דלעיל דמייירי בסבת הבן איכא למימר דבסבת הבת הוא דמייירי כדלשכתן לעיל בהדיא שהבת יורשת את אמה ואיטריכו הני קראי לפני לאוין ועשה כדלמנן אבל לא חשכתן דהבן יורש את אמו בהדיא אלל מקל ותומר פריכה לויכח למיפדך דיו והשתא אתה האי קרא דפנחס לשמועין דבן יורש את אמו ולא איירי בסבת הבעל כלל: תא שמע. מפסוק חמישי ושגוב הוליד את יאיר: וכי תימא התם נמי הכי הוה. כדלמנן גבי פנחס שהיתה לו לשגוב אשה ומתה וירשה יאיר: תרי קראי למה לי. לשמועין שהבן יורש את אמו כמו בהת: ויאיר דזבן מיזבן. לקח בכסף הנהו עיירות ולא אתה קרא לראוין בן מידי אלל עשור של יאיר מרעה לנו כמו שמינו בהרבה המקומות כדכתיבם ולא מציעא קאמר לא מציעא דאם בירושות מייירי כדקאמרן דלויכח למיפדך

הרי קראי למה לי שהפסוקים לא באו ללמד לנו אלא עקרים וסיפור דברים בעלמא הוא ואיכא למילף מיניהו מיהא סיבת הבן חלל גדולה מזו יא להקשות כך לדיכא למימר דקראי לא איירי בירוקה כלל ולא תשמע מינה לא סיבת הבן ולא סיבת הבעל חלל חרויחו זבין מזבן וסיפור דברים בעלמא הוא והתנא עגמו לא נהפיון לדרקס יתור קראי חלל הכי קאמר מגנו היה לו לפנחס כו' ואיכא להקשווי יכול להיות לו ממקח וממכר: ופנחס נמי זבן מזבן. רבוחא הוא דקפידן דכלאו האי פירכא נמי לא היה מזי למילף מינה סיבת הבעל דכפריטון לעיל וכי הימא אלעזר הוא דנסיב כו' כלומר ואפי' פנחס נמי דסלקא דעתך מעיקרא למילף מינה ירושת הבעל איכא למימר דלא איירי בשום ירושה בעולם: ומשני. דך רבוחא דקפרכת מפנחס ליתא לדיכא למימר גביה דזבן מזבן דלא כן לא היה קובץ בה את אביו דלמנחא חוזרת כו' ומיהו איכא להקשווי הגך קושיות דלעיל דכלאו דך קושיא איכא פירכא אחריתי דלעיל דלא מזינו למילף מינה ירושת הבעל: משנה חרמים. כלכחיב (במדבר יח) כל חרם בישראל כך יהיה אי נמי ההוא דכתיב (ויקרא כז) והיה השדה בלחיו ויובל קדש לה' קשה החרם שמתחלה לכהנים והוא התם חרמים טובא וטל אלעזר חלקו בהנהו חרמים והלכך פנחס נפלה היא גבעה: יש שגורסין כן א"ל אביו אי סלקא דעתך דבעל לא ירית סוף סוף כי מינסבא כו' ואי אפשר ליישבא ועוד מה תיורן מתרין אביו לרב פפא דאקשי ליה דמקראי דברייתא לא משמע ליה ירושת הבעל דקראי אביו ליהן טעם מזד אחר שהבעל יורש את אשתו מ"מ כרייתא לא מיתרנא וקראי לא מיתרנא שהנא שאמר כל הני ואומר הוכיח שאין ללמוד חלל מן האחרון וגם בזהו פירכא לעיל ואביו מה על אחר לפירש א"ל לא נהפיון אביו לתרין דברייתא חלל להודיע לרב פפא שהבעל יורש את אשתו חלל רב פפא עגמו היה יודע דולדי בעל יורש את אשתו מקראי טובא דלקמן דשמעתין וצפירקין דלעיל חלל א"ל וכן נמלא בתשובת רבינו גרשון מאור עיני הגולה ז"ל אמר סוף דך קמחעקרא נחלה משבטא לדימא לדיכא דלחא ממאי דלמא שאני התם שכבר הוסבה ולמלא שכבר הוסבה לא אמרין אמר ליה רב יומר לרב אשי אי אמרת בשלמא אמרין שכבר הוסבה שפיר חלל אי אמרת לא אמרין שכבר הוסבה הא מתקרא נחלה משבטא לדימא לדיכא דמנסבין לה לגברא דאבויה משבטא דאבויה ואימיה משבטא דאבויה (רש"י)

תוספות מנין ליאירי שלא היה לשגוב. תימה לרשב"א אי לבאי הארץ נתחלקה הארץ אמאי לא היה ליאירי שלא היה לשגוב: וכי תימא לעבור עליו בשני לאוין. תימה הא היכא דיכא למידרש לא מוקמינן בלאוי יתירי וכי תימא דהכי קאמר דאפילו אי מוקמת להו בלאוי יתירי איכא למילף שהבעל יורש את אשתו דלא משמע הכי בסמוך דקאמר לעולם קראי בסיבת הבן כדשינין: אם כן תרי קראי למה לי. אע"ג דקרא קמא נמי שלא לצורך דכבר שמעינן מתורת משה סיבת הבן מ"מ בזה אינו מקפיד אי אשמועינן ירושה נמי סיבת הבן אבל תרי זימני ליה לאשמועינן. רשב"א: אימא דנפלה ליה משדה חרמים. תימה לרשב"א דלמה דוחק כל כך כיון דבא למימר דאתא קרא להראות עשרם הוה ליה למימר דפנחס ויאיר ירשו מאמם או מאבי אמם: ונראה לר"י גירסת הספרים דגרסינן א"ל אביו אי סלקא דעתך דבעל לא ירית כו' ולא גרסינן הכא בין למ"ד בסיבת הבן בין למ"ד בסיבת הבעל אלא גבי אי אמרת בשלמא דרב יומר בסמוך גרסינן ליה ואמאי דאקשי רב פפא דלמא קראי בסיבת הבן מהדר אביו לשנויי הכי וקאמר אי אמרת בשלמא דבעל ירית וקרא אסיבת הבעל קפיד אתי שפיר הא דמשמע דאתי קרא למיעבד תקנתא אפילו נחלת האם שלא תסוב מדכתיב ירושת שני מטות גבי איסור הסיבה אע"פ שכבר הוסבה נחלת האם מ"מ קפיד קרא שלא תסוב יותר על ידי נישואי הבת ובסיבת הבעל איכא תקנתא דמנסבין לה גברא דאבויה משבטא דאבויה ואימיה משבטא דאבויה דהשתא לא מתעקף ע"י סיבת הבעל יותר ממה שהוסבה כבר ואע"פ כשימות בעל וירשונו בנו מתעקרא נחלת האם משבטא דאבויה שאני דאבא שהרי הבן אביו ואמו מתיחסים על שבת אביהן או שמה הבעל לא יירשנה כלל שתתאלמן או תתגרש וירשנה הבן הא לא איכפת ליה לפי שאי אפשר לעשות תקנה לדבר זה אלא אי אמרת דבעל לא ירית וקראי במסיבת הבן דקרא פרכת כי קא מינסבא נמי לגברא דאבויה משבטא דאבויה ואימיה משבטא דאבויה מתעקרא נחלת האם על ידי הבן כדפרי' אלא ודאי בסיבת הבעל משתעי ולהכי קים ליה לתנא דקרא דוכל בת יורשת נחלה בסיבת הבעל כתיב מדכתיב ביה ירושת שני מטות משמע דלנחלת האם נמי עבדינן תקנתא שלא תסוב יותר והכי פירושא דברייתא הרי הוא אומר וכל בת יורשת נחלה ובסיבת הבעל הכתוב מדבר דמהניא תקנתא לנחלת האם וכי תימא בסיבת הבן משתעי וקרא לא אתא למיעבד תקנתא אלא לנחלת האב תא שמע לא תסוב נחלה ומיתורא דקראי שמעינן דחד בסיבת הבן וחד בסיבת הבעל ואם כן ההוא דכתיב ביה ירושת שני מטות דמשמע דדעי תקנתא לנחלת האם בסיבת הבעל כתב דאשכחין ביה תקנתא: אמר ליה רב פפא לאביו דלמא שאני התם שכבר הוסבה. אע"ג דכתיב ביה ירושת שני מטות לא קפיד קרא אנחלת האם שכבר הוסבה ולעולם קאי בסיבת הבן אע"ג דליכא תקנתא לנחלת האם א"ל שכבר הוסבה לא אמרין אין סברא לומר שלא הקפיד הכתוב אנחלת אע"פ שכבר הוסבה דכיון דכתיב ירושת שני מטות משמע דנחלת האם עבדינן נמי תקנתא: אמר ליה רב יומר לרב אשי אי אמרת בשלמא שכבר הוסבה היינו דמתוקמי קראי בין בסיבת הבן בין בסיבת הבעל כו'. רב יומר לא הוה יודע דאביו כי הוה מוקי לקרא בסיבת הבעל מפרש לקרא דמנסבין לה גברא דאבויה משבטא דאבויה ואימיה משבטא דאבויה ולהכי קשיא ליה אמאי נייחא ליה לאוקומי בסיבת הבעל

ב קיב דף

אי הכי האי לאחד ממשפחת מטה אביה ואמה מיבעי ליה אי כתיב הכי הוה אמינא אפילו איפכא קא משמע לן תניא בסבת הבן ותניא בסבת הבעל תניא בסבת הבן [\[במדבר לו-ז\]](#) ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסבת הבן ואתה אומר בסבת הבן או אינו אלא בסבת הבעל כשהוא אומר [\[במדבר לו-ט\]](#) ולא תסוב נחלה ממטה אחר הרי בסבת הבעל אמור הא מה אני מקיים ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסבת הבן הכתוב מדבר

רש"י אי הכי האי לאחד כו'. וה"פ אביו האי קרא דוכל בה יורשה נחלה מספקא ליה אי דוקא קאמר לאחד ממשפחת מטה אביה הוה ליה לאשה אבל לשבת דלמה לדידה לא חייסין או דלמא בעינן נמי שיהא ממשפחת אמה והאי דקאמר משפחה אביה לאו דוקא דהוא הדיו דבעינן שיהא ממשפחת אמה כלקמן דמסקנא והכי קמבעיא ליה האי קרא דוכל בה יורשת נחלה ממטות הא אוקימנא בירשה שני מטות שיהא אביה משבט ראוון ואמה משבט שמעון ומתו וירשתו זו הבת ואמרה תורה לאחד ממשפחת מטה אביה הוה לאשה והוא שבת ראוון עכשיו משתגשג לאחד משבט ראוון והלך כן וירשנה בנה או תמות וירשנה בעלה הלך הבן ההוא או הבעל ההוא לשבת ראוון מהיחסים למשפחה אביו והנה נמלאת הנחלה שישא מהאמה שהיה משבט שמעון הוסבה משבט שמעון לשבת ראוון והכתוב הזהיר לנו ולא תסוב נחלה כלומר הזהיר בכל נשואי נשים ששעת נישואין לא יוכלו לבא לידי הוסבה נחלה לא שנה הוסבה נחלה אלא שנה אמה בתריויהו איכא למימר דקפיד קרא שלא תסוב למטה אחר ולקמיה פריך הא בעל כרחך קרא קאמר למשפחת מטה אביה גו' אבל למשפחה אמה לא חייס וכיון דלא שייך שמעינן מינה דהאי לא תסוב לא קפיד חלל אנהלא שירשה מאב ולאביו משנינו לה לקמן לדיכא למימר דמנסבין לה גברא דלמי לה שאביו מראוון ואמו משמעון: ומשינוי דלמא שאני התם שכבר הוסבה. כלומר לעולם אימא כך דקרא לא קפיד אס מוסבה נחלת אס למטה אחר שהרי בעל כרחך כבר הוסבה משעה שגפלה ירושת האם שמשבט שמעון לזו הבת שאביו משבט ראוון והיא מהיחסת למטה אביה נמלא שמענאמה הוסבה הגהלה של שמעון לשבת ראוון בלא נישואי הבת הלכך כי מנסבין לה לאחד ממשפחת מטה אביה שפיר דמי ולא קפיד קרא חלל אנהלא שיהא יורשה מאביו שאל תסוב למטה אחר דהיא שורשת מאביו דקיימא דלחיה בחזקה שבת ראוון איתא לנחלה שבת על שם שבת ראוון מהיחסת ואביו פריך ודלמא שכבר הוסבה לא אמרין כלומר בשביל שהוסבה קלת אין לנו לומר לא חייסין תו אי מתעקרא לגמרי

ומנסבין לה לגברא דהוא משבט ראוון ומאביו ומאמו ומתקרא נחלת אש סירסא בת זו שהיא מנחלת מטה שמעון און לט לומר כן שהרי לך הסוב כהוב דמשמע לא הסוב על ידו ושוואין כלל שאע"פ שהוסבה קלת לא נוסף להסיבה יותר ולעקרה לגמרי אלא נעשה לה תקנה שלא תעקר לגמרי כדלקמן לפי שהיא יודע אביו שאפטר לעשות תקנה שלא תעקר נחלת האם כדלקמן הלכך פריך הכי ודלמא שכבר הוסבה לא אמרינן שאפטר בתקנה או דלמא קרא לא חייש למהיאה הוסבה ללא קפיד אלא שתנשא לאלהד ממטה אביה אכל לאמה לא חייש: א"ל רב יימר לרב אשי. אמאי מספקא ליה לאביו אי אמרינן שכבר הוסבה או לא אמרינן הא ודאי מקרא שמעין דאמרינן שכבר הוסבה דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאוימא כדכתיב לאלהד ממשפחת מטה אביה וגו' ולאמה לא חייש דאי אמרת בשלמא אמרינן שכבר הוסבה שפיר דהא לא קפיד קרא אי מיעקרא נחלה דאוימא כדכתיב לאלהד ממשפחת מטה אביה דהא השתא ודאי מיעקרא לגמרי נחלה דאוימא אלא אי אמרת לא אמרינן דכבר הוסבה כדקאמר אביו והלא כשניסת לאלהד ממשפחת אביה כדכתב בקרא הא ודאי מיעקרא נחלה משבטא דאוימא ל שבטא דאוימא אלא לאו שמע מינה דאמרינן שכבר הוסבה והלכך כי אמר רחמנא לא הסוב אירוסת אב קאי אכל ירושה דאוימא כבר הוסבה ולא חיישין אש תעקר לגמרי: דמנסבין לה כו'. אליבא דאביו קא משני דהכי קמויעיא ליה מו אמרינן שכבר הוסבה כדמוכת קרא כדכתיב ממשפחת מטה אביה תהיה לנשה דהשתא מיעקרא נחלה דאוימא וכי כהוב לא הסוב הנחלה אב קא מוחר רחמנא ולא הנחלה אש או דלמא לא הסוב דוקא דאפילו בנחלה אש מוחר לן רחמנא ולא אמרינן שכבר הוסבה והאי דכתיב מטה אביה לאו דוקא אלא דמנסבין לה לגברא שהיא דומה ליה מו וכל שאביו משבט ראוון כמותה ואמו משבט שמעון דוגמת האשה הזאת דהשתא ליכא עקירת נחלה כלל דבדולאי נחלה מאביה לא מיעקרא כלל דמשבט ראוון היתה והשתא נמי של שכבט ראוון היא דבין בנה ובין בעלה מהחייסין על בעבט ראוון ואע"ג דמיעקרא היתה משבט ראוון לגמרי והשתא נספכה לאיש שמקלת משמעון שהרי אמו משמעון און זו הוסבה שהרי לא אסר הכתוב ליקח לאיש משבט ראוון אשה משבט שמעון כדי שלא יירש הבן שהוא משבט אחר מזד אמו ואע"פ שנהפכה נחלת איש שכבר מראובן לבנו משבט שמעון מזד אמו ונחלת אמה של בת זו שמשבט שמעון לא מיעקרא כלל דאי ירית לה בעל שהוא משמעון מזד אמו ואביו מראובן או בנו נמאלתה גם עתה הנחלה בחזקת איש שמקלת מחד ומקלת מאש כמו שהיתה בחזקתה שהיא מראובן ומשמעון: אי הכי. דלשה היורשת ב' מטות בעינן נמי שהנשא לאיש שנוכל מהנהו ב' מטות ממשפחת מטה אביה ואמה מיבעי ליה אלא מדכתב מטה אביה לאוד שמעינן דלא קפיד קרא אעקירת נחלת אש לפי שכבר הוסבה ואכתי מואי ארבעיא ליה לאביו: ומשני אי כתב. רחמנא הכי מטה אביה ואמה הוה אמינא אפילו איפכא אביו משמעון ואמו מראובן ואע"פ שאביה מראובן ואמה משמעון דעד"ל לא קפיד קרא אלא שהיא הוה נמי מאותן שני מטות שלה בין באותו ענין בין למפרע דהשתא נמי לא מיעקרא לא נחלה אב ולא נחלה אש לגמרי דהא בחאי בעל איכא חד זד מראובן וחד זד משמעון ונמאלתו שני הנחלות של שכבט שמעון וראובן בחזקתו קיימי קמ"ל דוקא ממשפחת מטה אביה יהא עיקר היחס של בעלה שהיא נמי אביו משבט ראוון שאביו היה אביו משמעון א"ע שאמו מראובן הרי הוסבה נחלה ראוון למטה שמעון שעיקר יחס הבן אחר אביו והבת אחר אביה ומדכתב לא הסוב ממינא שמעינן דמנסבין לה גברא דאוימא נמי משבטא דאוימא של זו כדי שלא תעקר נחלת האם יותר והיינו דמספקא ליה מיעקרא סוף סוף הא קא מתקרא כו' אש לא תרעה לומר דמנסבין לה גברא דאוימא נמי משבטא דאוימא ודאיהו משבטא דאוימא משום דקשיא לא מטה אביה ואמה מיבעי ליה ואלא הסוב לא חיישת דלא איירי קרא בהסתת נחלת אש משום דכבר הוסבה אדריבה לא הסוב דוקא הוא ולא אמרינן שכבר הוסבה אכל מטה אביה לאו דוקא דהאי דלא כתב מטה אביה ואמה משום דהוה אמינא אפילו איפכא מנסבין לה לגברא דהוה נמי משבטא דאוימא ולא מיעקרא נחלה דאוימא וכיון דאיכא למימר הכי לא אמרינן שכבר הוסבה: תניא בסביה הבן תניא בסביה הבעל. כלומר אע"ג דאוקמינן להני תרי קראי לא הסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה ולא הסוב נחלה ממטה למטה אחר תרוייהו בסביה הבן ולשני לאו כדקתני ואומר אפילו הכי אשכחן בדפיותה דמוקי לקמא בסביה הבן ולחנינא בסביה הבעל ודוקייא לה לקמן מדכתב ביה למטה אחר וכן לאו אחר הוא אלא כעל מיירי ומדכתב בסביה הבעל קמא בסביה הבן ושני דברייהו תנו בסביה הבן ותנו נמי בסביה הבעל בשני דברייהו מפרש להני תרי קראי ומוקי חד בסביה הבן וחד בסביה הבעל: ה"ג תניא בסביה הבן ותניא בסביה הבעל לא הסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסביה הבן הכתוב מדבר אהא אומר בסביה הבן או חיו אלא בסביה הבעל כשהוא אומר לא הסוב נחלה אומר הא מיהו אנו מקיים לא הסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה בסביה הבן הכתוב מדבר: (רש"י)

תוספות כי מייסבא לשבטא דאבוה מתקרא נחלת האם משבטא דאימא לשבטא דאבא כיון דלא אמר שכבר הוסבה ומשני דמנסבין לה וכו' ועל פ"ה יש לתמוה שאין זה שיטת גמרא דרב פפא אקשי אביו אברייתא ואביו לא מהדר מידי ועושה בעיא שלו בלשון קושיא ועוד דמסיק אביו שכבר הוסבה לא אמרינן ולפירושו הוא ליה למימר ודלמא דהא מספקא ליה ואין בספרים ודלמא ועוד דבכל הספרים גרסינן אמר ליה אביו דמשמע דאקושיא דאקשי ליה רב פפא מהדר לשנויי: ה"ג ר"ת תניא בסביה הבעל לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה למטה (אחר) הרי בסביה הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסביה הבעל או אינו אלא בסביה הבן כשהוא אומר לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר הרי בסביה הבעל הכתוב מדבר דכמו שזה בסביה הבעל גם זה בסביה הבעל דלפירושו הקונטרס לא אתי שפיר אמאי קרי הך בסביה הבן והך בסביה הבעל והא תרוייהו איירי בין בסביה הבן ובין בסביה הבעל והוה דוחק לומר דמשום דהאי תנא פתח בקרא דסביה הבן והאי תנא פתח בקרא דסביה הבעל קאמר הכי ולגירסת רבינו תם אתי שפיר הא דתניא בסביה הבעל דתרי קראי מוקי להו בסביה הבעל ותניא בסביה הבן דקרא קמא מוקי בסביה הבן ועוד דלפ"ה הוה מצי למימר נמי דכ"ע מיהת קרא קמא בסביה הבן קרא קמא בסביה הבעל: משמע: (תוספות)

דף קיג א

תניא אידך **[במדבר לו-ט]** ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסביה הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בסביה הבעל או אינו אלא בסביה הבן כשהוא אומר **[במדבר לו-ז]** ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי הסיבת הבן אמור הא מה אני מקיים ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסביה הבעל הכתוב מדבר דכתיב עלמא מיהת ממטה למטה אחר בסביה הבעל הכתוב מדבר מאי משמע סימן אמר רבה בר רב שילא אמר קרא איש תרוייהו איש כתיב בהו אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא ידבקו תרוייהו ידבקו כתיב בהו אלא אמר רבא אמר קרא ידבקו מטות רב אשי אמר אמר קרא ממטה למטה אחר וכן לאו אחר הוא א"ר אבהו אמר ר' יוחנן אמר רבי ינאי אמר רבי ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה מנין לבעל שאינו נוטל בראוי כבמוחזק שנאמר **[דברי הימים א-ב-כב]** ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלוש ערים בארץ הגלעד מנין ליאיר שלא היה לו לשגוב אלא מלמד שנשא אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה יאיר ואומר **[יהושע כד-לג]** והאלעזר בן אהרן מת ויקברו וגו' מנין לפנחס שלא היה לו לאלעזר מלמד שנשא אלעזר אשה ומתה בחיי מורישיה ומתו מורישיה וירשה פנחס ומאי ואומר וכי תימא יאיר דהוה נסיב איתתא ומתה וירתה תלמוד לומר ואלעזר בן אהרן מת וכי תימא דפלה ליה בשדה חרמים אמר קרא בנו נחלה הראויה לו וירשה בנו: ובני אחות: תנא בני אחות ולא בנות אחות

רש"י תניא אידיך לא תסוב נחלה ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר אהה אומר בסיבת הבעל או אינו אלא בסיבת הבן כשהוא אומר לא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה הרי סיבת הבן אומר הא מה אני מקיים ממטה למטה אחר בסיבת הבעל הכתוב מדבר. ומשמעות דוקאן איכא בינייהו תנא דברייתא קמייתא פשיטא ליה דקרא בתרא דהיינו ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מייירי כדמפרש לקמיה מדכתיב ביה אחר והלכך מוקי לקמא בסיבת הבן דהרי קראי בסיבת הבעל למה לי ופשיטא ליה להאי תנא כדממיינן בעלמא (פסחים כד). דכל היכא דליכא למירדש דרשין ולא מוקמינן בלאו יתייר ותנא בתרא לא סבירא ליה הך דרשא דאחר דלקמן ומוקי מסבירא לקרא קמא בסיבת הבן דקריב ליה טפי מבעל ומחודך כך אייתר ליה קרא תניינא לסיבת הבעל כן נראה בעיני ועיקר: דכולי עלמא מיהא. אפיילו תנא דברייתא קמייתא סבירא ליה דהאי ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מייירי מאי משמע. לתנא קמא קבעי ליה דבשלמא לברייתא דברייתא קרא קמא סבירא ליה בסיבת הבן משום דקרויב לאמו טפי מבעל אייתר ממטה למטה אחר לסיבת הבעל ולא ממשמעותא מוקי ליה הכי אלא מייחוסא אלא לת"ק דאמר דהאי ממטה למטה אחר פשיטא ליה דבסיבת הבעל מייירי ואיחור מגלי אידיך קרא דבסיבת הבן מייירי ממאי משמע ליה סיבת הבעל: אמר קרא איש. דמשמע בעל כמו איש נעמי (רות א) כלומר בסיבת הבעל קפיד קרא סופא דהאי קרא דממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל כלומר הבעל בנחלתו ידבק ולא בנחלת שבט אחר: תרוייהו נמי איש כתיב בהו. דכתיב בקרא קמא ממטה אל מטה כי איש בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל וחי איש משמע ליה סיבת הבעל תרוייהו נמי בסיבת הבעל ומיהו גם המתהרץ היה יודע דהאי קרא איש כתיב דזיל קרי בי רב הוא ואמאי דענין לעיל ממאי משמע דהאי קרא ממטה למטה אחר בסיבת הבעל מייירי אחא איחור למימר דקפיד משמע דבסיבת הבעל מייירי דהא כתיב ביה איש ותמה על עמך למה גם הרשון אינו מדבר בסיבת הבעל כיון דכתיב ביה איש אלא מתוך שמוחר מוקי ליה בסיבת הבן והוא איש דקרא קמא לדרשא בעלמא אחא וגם המקשה משיב תרוייהו נמי איש כתיב בהו ומה ראתי שיהא אחרון דוקא וקמא לדרשא דהרבה קמא לגופיה לסיבת הבעל ובתרא לדרשא וכתבי מאי משמע דבתרא בסיבת הבעל: ידבקו. אין לשון דבק אלא בין איש לאשה כדכתיב ודבק בלשון (בראשית ב) דכיון דמפרש כל כך דכתיב ביה לשון דביקה ודא בסיבת בעל מייירי ומתבאר הוא דהוא פשיטא ליה לתנא דרש"י דבקררא קמא נמי ידבקו כתיב תיחי לדרשא בעלמא: משום. משמע בעל דביקה מטות על ידי בעל הוא: תרוייהו נמי מטות כתיב בהו לא גרסו: רב אשי אמר. הכי משמע קרא לא תסוב נחלה ממטה האשה למטה אחר שירשנה בעלה אם תשא לו שורא אחר לגבה אבל אם נוסבת הנחלה על ידי בנה שירשנה אינו אחר ממנו לגבה דירשן כרעיה דלמיה הוא: בראוי. כגון שמתה אשתו ואח"כ מת אביה דנחלה זו ראויה לה אילו היתה קיימת מנין שלא יירש אלא קרוביה מלד אב או בנה יירשנה שהבן יורש את אביו וקנו כדכתיב ואם אין לו בת עיין גליה שכן הבת יורש אביה: כדמחזיק. יורשה שהיא מוחזקת כבר קודם מיתה כגון שמת אביה ואחר כך מתה היא ומנין שלא יירש דרש"י א"ל כיון דבעל קודם לגבה לירשה וה"ל שמתה ואחר כך נפלה לה יורשה וקדים האב לבנו דרש"י הוא כיון דבמקום בן הוא קודם ליתול במחזק בלאו נמי הוא יורש דרש"י מן שירשנה בראוי: וירשה וירש. ולא שגוב אביו לפי שאין הבעל נוטל בראוי דלילו היה נוטל בראוי הוא היה יורשה ולא יורשה בנה שהבן קודם לבנו בירשנה אשתו: וירשה וירש. לאשתו: נחלה הירושה לו וירשה בנו. מאשר ניתן לו בהר אפרים קדיש דמשמע שכלו ליון אלעזר ופנחס על עסק יורשה זו לפי שהיה ראויה לאלעזר ונתנה בבית דין לפנחס בנו לפי שאין הבעל נוטל בראוי ורבינו חננאל פירש דליוקין מדכתיב בהאי קרא בנו וכי אילו כתב בגבעת פנחס ולא אמר בנו הלא ידוע שפנחס בן אלעזר הוא ומפני מה כתב בנו ללמד כי זו הגבעה היתה ראויה לאלעזר וירשה פנחס בנו דבנו מיעוט משמע בנו ולא הוא מכלל שהיתה ראויה לאלעזר והלכך ליכא למימר דנפלה ליה משדה חרמים שהלך פנחס לא היה ראויה לאלעזר כן כתוב בפיוסו רבינו חננאל: ובני אחות. יורשין אחי אמנו: תנא בני אחות ולא בנות אחות. וכדמפרשין לקמיה: (רש"י)

תוספות תרוייהו נמי ידבקו כתיב בהו. פעמים שלא היו בקיאים בפסוקים וכן מצינו בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נה.) מפני מה לא נאמר בדברות הראשונות טוב כו' א"ל עד שאתה שואלני כו' שאיני יודע אם נאמר בהן טוב או לאו כלך אצל ר' תנחום כו' ומיהו הכא תימה דמדאקשי ליה תרוייהו איש כתיב בהו משמע דידע פסוקים ולא היה לו לתרץ אמר קרא ידבקו כיון דתרוייהו נמי ידבקו כתיב ובקונטרס פי' יפה וקמא נמי ידע דתרוייהו איש כתיב בהו ואתא לשנויי הא דקא בעי מאי משמע דשירש משמעי תרוייהו דאייירי בסיבת הבעל מדכתב בהו איש אלא דמוקי תנא איש דקרא קמא לדרשא אחרינא וההוא דקאמר אמר קרא ידבקו לא משמע ליה מאיש מידי דדריש מדיקבו וידבקו דקרא קמא דריש לדרשא אחרינא: ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרח. אומר ר"י דקרח הוא רבי עקיבא שהיה קרח כדאיתא בפרק בתרא דבכורות (דף נח.) ושם ד"ה חוץ) דקאמר בן עזאי כל חכמי ישראל דומין לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה והיה לו בן ששמו יהושע כדאמרין בשבועות (דף א.) א"ל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא לר"י ואין נראה לרבינו תם דנהי דבן עזאי הוא דקאמר ליה הכי בלשון בדיחותא חס ושלום שהיה להעלות לו שם על קרחות דגאי הוא כמו עלה קרח (מלכים ב ב) ובפרק שואל (שבת דף קנב.) דאמר ליה ההוא גזואה לרבי יהושע מהכא לקרחינא כמה הוי כו' שהיה מגנה אותו על שהיה קרח ועוד דאמרין בפרק בתרא דמגילה (דף כח.) שאל רבי את רבי יהושע בן קרח במה הארכת ימים כו' א"ל רבי ברכני א"ל יהי רצון שתגיע לחצי שנותי ואי קרח הוא ר' עקיבא הלא לא נשא בת כלבא שבעה עד שקבל עליו ללמד ואז היה כבר בן ארבעים שנה כדנתיא (ספרי פ' הברכה) ארבעים שנה עסק בפרקמטיא וארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד וכל ימיו ק"ב שנה ואפילו נולד ר' יהושע בנו מידי כשנשא אכתי לא היה כי אם בן פ' כשנולד רבי דאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עב:) עד שלא מת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש ופחות ממאה וארבעים לא היה ר' יהושע כשברך את רבי דבפחות משבעים לא היה מברכו וכבר היה רבי בן ששים שנה ומה ברכה היא זו לברכו בעשר שנים ועוד דסברא שלא נולד עד שחזר ר' עקיבא מבי רב אחר כ"ד שנה א"כ כשהיה ר' יהושע בן ק' וארבעים כבר היה רבי בן פ"י שהוא יותר מחצי ימיו ועוד שפי' רבינו נסים במגלת סתרים שמצא בבראשית רבה דחוץ מן הקרח היה רבי אלעזר בן עזריה אלא אומר ר"י דקרח הוא שם אדם כמו קרח: מתה בחיי מורישיה וירשה יאיר. וא"ת דבן יורש בראוי נכסי אמו ובעל אינו יורש מנלן דבעל קודם לבן ור"ל כיון שהבעל אינו יורש מחמת קורבה אלא מחמת שאירות שהן שובין כבשר אחד אדם כן כמו שהוא קודם לשאר קרובים כך הוא קודם לבן דמאי לי האי ומאי לי האי: (תוספות)

דף - קיג

למאי הלכתא אמר רב שמואל בר רב יצחק קמיה דרב הונא וירש מקיש ירושה שניה לירושה ראשונה מה ירושה ראשונה בן קודם לבת אף ירושה שניה בן קודם לבת תני רבה בר חנינא קמיה דרב נחמן [\[דברים כא-טו\]](#) והיה ביום הנחילו את בניו ביום אתה מפיל נחלות ואי אתה מפיל נחלות בלילה א"ל אביי אלא מעתה דשכיב ביממא הוא דירתיה ליה בניה מאן דשכיב בליליא לא ירתי ליה בניה דלמא דין נחלות קא אמרת דתניא [\[במדבר כז-יא\]](#) והיתה לבני ישראל לחוקת משפט אורעה כל הפרשה כולה להיות דין וכדבר יהודה דאמר רב יהודה שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין שנים כותבין ואין עושין דין ואמר רב חסדא לא שנו אלא ביום

רש"י למאי הלכתא. ממעט ליה הא ודאי יורשות אחי אמנו שהרי הבת יורשת אמה ובמקום אמה עומדת לירש אחי אמה שהרי האשה יורשת את אחיה במקום שאין אח כלקמן בסמוך דמקיש ירושה שניה לירושה ראשונה כו': לקדם. שיקדמו הבנים לבנות לירש את זודיהו דילפינן לקמן מירושא ראשונה דהבן קודם לבת: ה"ל דמני רב שמואל כו' יורש אחות. הכי נמי הוה מצי למינקט ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו דהיינו ירושה שניה אלא סופא דכולהו נקט ור"ש ירושה שניה ופליקית

כותבין רצו עושין דין ואי סלקא דעתך כל זמן שיושבין ליחוש דלמא הדר ביה אמר רב אשי אמריתיה לשמעתיא קמיה דרב כהנא ולרב יוסף מי ניחא וליחוש דלמא הדר ביה אלא מאי אית לך למימר דיסליקו

ר"פ אפילו הו' שלשה כותבין ואין עושין דין. למחר אפילו לא כתבו אלא אם כן יבואו אחריהם ויעידו בפניהם כדאמר בראש השנה ראוהו שלשה והן בית דין וישבו מחבריהם אלא היחיד אחד מהשלשה ויעידו השנים בפניהן ויאמרו השלשה מקודש ופרכין ההם ולוקמו בדוכתייהו וליקדשו ומוקמינו כשראוהו בלילה הלכך הן עומדות אינם יכולין לקדש למחר שהרי בלילה עדים היו ולא דייגין ולמחר אין עד הרואה בדבר נעשה דין על פי עדות עאמו אלא אם כן יעיד אחר בפניו דהשתא אינו עושה הדין על פי עדות עאמו והלכך אחד מן השלשה שראו החדש כשמושיבין שנים אכלו להיות דייגין ושנים הרואין מעידין בפניהם יכול הוא להיות דין ר' אע"פ שראוהו בלילה עמיה שהרי ע"פ עדות אחריהם שמעידין לפניו הוא דן את הדיון ולא על פי ראיה עאמו דלון לנו לפסול דייגין בשביל שראו בדבר כל זמן שלא העידו אלא שהוא עאמו לא ידון את הדיון על פי ראיה עאמו דלון עד נעשה דין וכגון שראה בשעה דליתו יכול להיות דין אבל אם ביום ראה דההיא שעתא מצי לון את הדיון דלא תהא שמייעה גדולה מראיה מה לי אם ידון עכשיו מה לי אם ידון למחר והכא נמי מהאי טעמא משום דהוה להו עדים בראיה הילכך דלא מצי למימר לא תהא שמייעה גדולה מראיה דההיא ראייה לא חשבינן לה כעדות שהועד בפניהן אלא היכא דלאו בשעה שזיבולין לעשות הדיון אבל היכא דלאו בשעה שאין יכולין להיות דייגין כגון בלילה ההיא ראייה ראייה עדים היא שראוין בדבר ולא ראייה דייגין היא והלכך ע"פ ראיה דייגין כתיבין להו עדים אלא אם כן יבואו עדים אחרים ויעידו בפניהם ע"פ ראיה דייגין כגון שראוהו בלילה עמיה שהרי ע"פ עדות אחריהם שמעידין לפניו הוא דן את הדיון ולא על פי ראיה עאמו דלון עד נעשה דין ומיהו ב"ד שהעידו לפנייהם עדות בלילה עדות גמורה היא ויכולין לון למחר ביום אבל ראייה דידהו שראוין בלילה לא חשבינן כתיבין כתיבין הוועד לפנייהם בלילה דלא חזו בההיא שעתא לדינא ראייה דידהו אינה כשמייעה ממש ששמעו מפי עדים בלילה אלא הן עומדות נעשו עדים ושוב לא יהו דייגין עדות עאמו אלא כ"כ יעידו אחריהם בפניהם והכי הלכתא וכי הא סוגיא אשכחן בב"ק כ"פ החובל (דף טז:) גבי התוקע לחבירו: ואין עד נעשה דין. המעיד על הדבר אין נעשה עוד דין באותו דבר וגם אם ראה את הדבר ונעשה עד אין נעשה עליה עוד דין עדות עאמו אלא אם כן מעידין אחריהם בפניו ונראה בעיני דגזירה הכתוב היא דכתיב ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שבעות דף ג.) לפני ה' היינו לפני דייגין אשמועינן קרא דלכרי להעיד שנים לפני דייגין אבל העדים אינן חוזרין וישבין ודנין: ה"ג קניו עד אימתי יכול לחזור. וכו' בפירושי רבינו חננאל ובין מהנהג כתיב מרע במקל דלית ביה קניו מיידי וקבעי עד אימתי יכול לחזור בו מקניו ולבטלו דהא לא גמר ומקני מיד אלא לדעת לקיים לו תנאים שיפטר אחרי כן או אם ירצה לחזור בו מיד שזכר לחזור דקים להו לרבנן דלדעתיה דהכי מקני איניש שיתן לבו אחרי כן וידע אם אפשר לו בקניו זה לעשותו קניו גמור: כל זמן שיושבין. דלדעתיה דהכי מקני ליה ע"מ שאם לא יחזור בו באותו מעמד אבל אם יחזור בו יבטל: באותו ענין. של אותה מתנה: שלשה שנכנסו כו'. במתנה שכיב מרע במקל דלית ביה קניו מיידי דליתו יכול לחזור בו: ליחוש דלמא הדר ביה. ואמאי קאמר ר' אשי עושין דין דמשמע באותו מעמד ר' אשי עושין דין גמור ואמאי הא כיון דיכול לחזור בו ויבטל הדיון לא הו' דין: אמריתיה לשמעתיא קמיה דרב כהנא: (ר"פ)

ותוספות אבל בלילה אפילו שלשה כותבין ואין עושין דין. דההיא ראייה כמו עדות ואין מקבלין עדות בלילה כדמוכח פרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כה: ושם) דקבלת עדות כחלתת דין והיום דראוי לקבלת עדות יכולין לון על פי ראיה יום דלא תהא שמייעה גדולה מראיה ולא כמו שפירש הקונטרס דאמר קבלו עדות שהעידו לפנייהם בלילה דנין למחר ע"פ אותו עדות ואין צריכין לחזור ולהעיד בפניהם ביום ומה שפירש הקונטרס דוקא שנכנסו לבקר אבל הזמנים להעיד שוב אין יכולין לון אפילו יעידו אחריהם דהוה להו עדים ואין עד נעשה דין והביא ראייה מ"ק דמכות (דף ו.) דרבי יוסי סבר נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדות כולן בטלה ולרבי נמי כי אמרי לאסהדי איתנא עדותן בטלה ופסיק רב נחמן דהלכתא כוותיה דרבי וקיימא לן כרב נחמן בדיני וההיא דר"ה דמושיבין מחבריהן אצל היחיד איירי שלא הלכו מתחלה ע"מ לראות דא"כ אין שוב היחיד יכול להיות דין והביא ראייה נמי מתשובת ר"ש ז"ל שהיה מדקדק מכאן שאין צריך לומר אתם עדי דאי אמר להו ליהו עלי שהדי אמאי רצו עושין דין הא בהדיא שוינהו שהדי אע"פ שפ"ה שיכול להיות דין כשראו בלילה כיון שיש עדים מעידים בפניו כשמתכוין להעיד גרע טפי ואין להקשות כי פריך ב' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כה:): מושיבין מחבריהן לוקמו בדוכתייהו וליקדשו דלא תהא שמייעה גדולה מראיה אמאי לא משני כגון שנתכוונו להעיד דאין יכולים להיות דייגין דהא אי נתכוונו לא היה היחיד נעשה דין ומיהו אין נראה פי' דטעם דאין עד נעשה דין הו' או משום דהו' עדות שאי אתה יכול להזימה דכיון שהן עצמן עדים ודייגין לא יקבלו הזמה על עצמן או משום דבעינן ועמדו שני האנשים אלו העדים לפני ה' אלו דייגין אבל העדים עצמן אין חוזרין וישבין ודנין ומהני טעמי אין לפסול המתכוין להעיד אלא דוקא עד המעיד ומההיא דמכות שהביא אין ראייה דהתם גזירת הכתוב הוא דמקיש ג' לשנים דאפילו הן מאה אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ועוד קשה לר"י לפירושו דמדמה אין עד נעשה דין לנמצא אחד מהן קרוב או פסול א"כ לרבי יוסי דאית ליה דבראיה בעלמא בלא כוונת עדות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה כמו כן לא יעשה שוב דין א"כ לית ליה שלא תהא שמייעה גדולה מראיה והשתא ב"ה פריך בפשיטות ולא תהא שמייעה גדולה מראיה ומשמע דליכא מאן דפליג ועוד קשה דרב יהודה אדרב יהודה פסיק במכות (דף ו.) כרבי יוסי דבראיה בעלמא נעשה עד ואין עד נעשה דין וא"ת היכי קאמר רב יהודה רצו עושין דין הלא נעשו עדים אע"פ שלא נתכוונו אלא ודאי אומר ר"י דאין לדמותו ועוד אומר ר"י דהתם נמי כוונת לחדה שנתכוונו להעיד בשעת ראייה לא היתה עדותן בטלה אלא כשהעידו אח"כ בב"ד דאי לא תימא הכי אין לך גט כשר כשנותנין בפני קרובין או קדושין אם נתכוונו להעיד והאי דקאמר ומה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש אע"פ שאין עדותן בטלה אלא כשמעידין בפני ב"ד מ"מ פעמים שאין האח זה יודע שבכר העיד אחיו ומעיד ומהני מניקרא הוה בעי למימר התם דבראיה בעלמא בלא העדה נפסלין כשנמצא אחד מהם קרוב או פסול מדפריך הרוג יציל נרבע יציל הורג ורובע יצילו אבל לפי המסקנא דבעי למימר ומסיק רבא אמר קרא יקום דבר במקיים דבר הכתוב מדבר דהיינו עדים שהדבר מתקיים על ידיהן אין נפסלין עד שיעידו בבית דין ויקיימו דבר: ואין עד נעשה דין. היינו עד המעיד כדפרישית ודוקא בדאורייתא אבל בדברבנן נעשה דין כדמוכח בב"ק דגיתין (דף ה:) ובפ"ב דכתובות (דף כא: ושם) ורבי עקיבא דאמר בהובל (ב"ק דף צ: ושם) כולן עדים הן ואפילו עד הרואה אין נעשה דין היינו דוקא בדיני נפשות כדמוכח בפ"ב ראוהו ב"ד (ר"ה כו.) דמפרש טעמא כיון דחזו דקטל תו לא מצו חזו ליה בזכותיה ואם תאמר (דף יב. ושם) מפרש טעמא אחרת דקאמר ר' עקיבא מנין לטנהדרין שראו כו' שאין מצייתין אותו עד שיעמוד בב"ד שנאמר עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד בב"ד אחר וי"ל דההיא דרשא דמכות עיקר וההיא דר"ה (דף כו. ושם) לא קאמר אלא דמההיא טעם לא גמרינן שאר דינים מהתם דדוקא בדיני נפשות אין עד הרואה נעשה דין משום הוצלו העדה: ניוחש דלמא הדר ביה. קשה לר"י דא"כ כל מנת שכיב מרע בכולהו או מצוה מחמת מיתה ניוחש דלמא הדר ביה וכי תימא הכי נמי וצריך עדים של אחר בו עד שמת דהא בסוף פ"ק בב"מ (דף יט:) אמר קמא ונתרא בתרא קני קמא לא קני משמע ואי

דף קיד - ב

מענינא לענינא ה"נ דקמו והדר יתיבו והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומצאה: האשה את בנה וכו': הא תו למה לי הא תנא ליה רישא האיש את אמו והאיש את אשתו הא קא משמע לן דאשה את בנה דומיא דאשה את בעלה מה אשה את בעלה אין הבעל יורש את אשתו בקבר אף אשה את בנה אין הבן יורש

את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בן ר' שמעון דבר תורה האב יורש את בנו ואשה יורשת את בנה שנאמר מטות מקיש מטת האם למטה האב מה מטת האב יורש את בנו אף מטת האם יורשת את בנה

רש"י מענינה לענינה. שפסקו מאותו ענין ודברו בענינים ובמעשים אחרים ואז אם רצו עושיין דין אבל כל זמן שעסקוין באותו ענין אין עושיין דין: והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה. פ"ק (לעיל דף יב): אמר רב יוסף מצי אמר ליה מעלינא לך כנכסי דבר מריון: ענין. הא דאמר: ומחלה. לקמן במי שמת (דף קמג). והוא דלמר לדביהתא נכסי לך ולבדין אמר רב יוסף קנאי פלגא דדריש והיתה ליהרן ולבניו מחלה ליהרן ומחלה לבניו: האשה את בנה למה לי. למיתנה מנחלת ולא נוחלת היינו רישא דקתני האיש את אמו נוהל ולא מנחיל והאשה את אשתו נוהל ולא מנחיל וכן אחי האם דקתני דמנחילין לכנס בני אחותם ולא נוהלין היינו נמי רישא דקתני בני אחות של איש נוהלין דודיהו ולא מנחילין ולמאן דתני נמי במתניתין בני אחיות הן סיפא נמי היינו בני אחיות דכי היכי דהאיש נוהל את דודו ואינו מנחיל ה"ג נוהל את דודתו ואינו מנחיל: ה"ג הא קא משמע לן דהאשה כו'. ולא גרסינן אלא כלומר להכי הנא בעא יתיבה ללקושי האשה את בנה להאשה את בעלה דבאורו ענין שהאשה מנחלת לבעלה מנחלת נמי לבנה: מה האשה את בעלה. אינה מנחלת לו בראוי לה ללחך מיתהתה אלא במזונות כדלמך לעיל וליפניו מקראו דאין הבעל יורש את אשתו בנחלה הבאה לה ממורישיה כשהיא בקבר אלא או בנה או בתה יורשה ואם אין לה בן הקרוב למורשה יותר קודם: אף האשה את בנה. אינה מנחלת לו בראוי לו לאחר מיתהתו כדי שינחיל הוא לקרוביו שמלך אביו ולא מלך אמו כגון שאם מת הבן ואח"כ מתה אמו אין זה הבן שהוא כבר מת ונתון בקבר מקודם מיתהתו אמו יורש עתה את אמו להנחיל את אחיו ומאזיבו אלא יורשי אביה יורשין אותה וסבכר הוא דכיון דמת בנה מקמי דיתה פקע לו כחו בירושה אמו ומיהו להכי אינטיריך לאשמועינן ללא יכיה קשהא בקבר את אמו דס"ד אמינא לא הסוב חיי זמני כתיב ותרווייהו בסבת הבן חד להיכא דמתה אמו מקמיה דייחיה לה ואיך לאשמועינן דלפילו היכא דמתה איהו ברישא ומתה היא אחריה דהסבה נחלה לאביו או לקרוביו מן האב קמ"ל משנה יתיבה דלא יכיה בראוי וקראי לכדדרשיניהו לעיל והאי דקתני אחי האם ללא כריך אגב גררל דהנך נקט ליה והאי דקתני ברישא האב את הבנים והבנים את האב והוא מינני למשמע סיפא מרישא מיהו כיון דמיתנה ליה בתרווייהו נוהלין ומנחילין קתני ליה דכל נוהלין ומנחילין קהשיב אבל הך בבא דמנחילין ולא נוהלין כולה מותרת היא שהרי כבר נשנית בבא נוהלין ולא מנחילין: יורש את אמו בקבר. למי להאור בקבר דלעיל כשהאשה בקבר אינה יורשת אביה כדי להנחיל לבעלה והכא נמי כשהבן בקבר אינו יורש את אמו כדי להנחיל לאחין מן האב: משום רבי יהודה ברבי שמעון. משום דלא היה רבו מובהק קאמר משום שלא הורגל ר' יוחנן לומר דכריס משום של ר' יהודה בר' שמעון אבל מרבו יאמר אמר ר' יוחנן אמר ר' ינאי: דבר תורה. כלומר מן הפסוק יש ללמוד: האב יורש את בנו. וה"ה לכתו כדילפינן בריש פירקין: יורשת את בנה. וה"ה לכתה במקום שאין האב אבל אם אביו קיים הוא קודם ללהכי מיהא איהו משפחה אב שקרויה משפחה להקדים שרר האב לשאר האם: מטות. וכל בת יורשת נחלה ממטות ובירשה שני מטות אזוקימנה: (רש"י)

תוספות קני קמא ואע"ג דלא ידעינן אי הדר ביה ואמר נמי דייתיני מבטלת דייתיני ומיהו בקונטרס פי' דהכי פריך כיון דיכול לחזור ויבטל הדין לא הוי דין ואע"ג דלא חזר חיישינן שמא יחזור ואין נראה לר"י דא"כ הוה ליה למיפרך והא מצי הדר ביה ונראה לפרש דאמאי עושים דין ניוחש שמא יחזור והוי כמו אטרוחי בי דינא בכדי: והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה. אע"ג דבמחצה ליכא מאן דפליג עליה דרב יוסף מ"מ הוצרך לפסוק הלכה כמותו משום דאביי מקשי עליה ואע"ג דשני ליה רב יוסף שפיר שלקא דעתך משום דרב יוסף אעיקר תלמודיה ולא הוי שינוי דידיה עיקר קמ"ל ומכאן אין להוכיח דהלכתא כרבה לגבי רב יוסף ככולי גמרא שהרי כאן פוסק אפילו בדבר דלא חלק עליה רבה דמסתברא דלא אתי למימר אין הלכה כמותו בכל מה שדבר בגמ' אלא במכילתין דהנך ג' איתנהו במכילתין אבל יש ראייה מפרק מי שחזרו (גיטין דף עד:): דקאמר והא קי"ל הלכתא כרבה ובהא אין הלכה כרשב"ג ומדלא קאמר והא קי"ל בהאי הלכתא כרבה כדקאמר גבי רבן שמעון בן גמליאל משמע דבכולי גמרא הלכתא כרבה ובהאי דריש הכונס (ב"ק דף נו: ושם) דפליגי רבה ורב יוסף בשומר אבידה אומר ר"י דהלכה כרבה דהוי שומר חנם ולא כמו שפוסקין רב יוסף ושם (ד"ה בההיא) פירשונו: מה אשה את בעלה אין הבעל יורשת בקבר. פ"ה אינו מיושב דמפרש בקבר אאשתו קאי דאין הבעל יורשה אם נפלו לה נכסים כשהיא בקבר דהא דומיא דזה ליכא לפרושי אף אשה את בנה אין הבן יורש את אמו כשהיא בקבר והא ליתא שהרי הבן יורש את אמו כשהיא בקבר כשמתה בחי מורשה כדאמר לעיל ולקמן נמי מריבין בן הבת ואם נפרש יורש הבעל כשהוא בקבר אין יורש את אשתו להנחיל לאחיו הוה אתי שפיר דאף האשה אין הבן יורש את אמו כשהוא בקבר להנחיל לאחיו מן האב אבל תימה דאמאי פשיטא ליה בבעל טפי מבבן דמה שפי' ריב"ם דלכך פשיטא ליה בבעל משום דשאריות פקע ליה על ידי מיתה כמו ע"י גירושין אין נראה דאמר בהבא על יבמות (יבמות דף נה:): דלאחר מיתה נמי מיקריא שארו ואומר ר"י דהיינו טעמא משום דאין אדם יורש בקבר להנחיל לקרובין אלא ע"י משמוש נפקא לן לקמן מובן אין לו דהיינו הנהו דירושין מחמת קורבה אבל בעל דלא ירית מחמת קורבה לא אשכח משמוש וקשה לרשב"א דא"כ אמאי איצטריך קרא לעיל דאין הבעל יורש אשתו בראוי עד דיליך מפנחס תיפוק ליה משום דלא אשכח משמוש בירושה הבאה מכח שאירות ונראה לו שזהו סברתו של רשב"ם דנקט יורש אשתו כשהאשה בקבר דודאי כשהבעל בקבר הוה ליה למימר והא דלא פירש הכי שסובר דהיא גופה לא נפקא לן אלא ממאי דאשכח שאינו יורש את אשתו כשהאשה בקבר כדילפינן לעיל מקרא דפנחס דנהי דלא מבטל שאירות לגמרי כדאמר ביבמות מ"מ מכח שאירות בקבר אשכחן דאינו יורש הלכך אין לו לבעל לירש כשהוא עצמו בקבר וה"ג בן אע"ג דירוש אמו כשהיא בקבר מואין לו כתיב מ"מ אינו יורשה כשהוא בקבר להנחיל לאחין מן האב דיליך בבעל ובסוף פ' מי שמת (לקמן דף קנט:): יליך לה מקרא אחרינא נאמר סיבה בבן ונאמר סיבה בבעל כו' וכופר האשה דלא ירית בעל נפקא לן מקרא אחרינא בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק דף מב:): ומפרש התם טעמא לפי שהוא ראוי שאינו משתלם אלא לאחר מיתה וכן נזקיה ומלוה שלה למאן דחשיב ליה ראוי אור"י לפי שאינו ממוריש אשה הוי לכן צריך לפסוק אחר ובב"ק פ' דמכורה לא אתי שאר ראוי דה"א שאני כופר דלעולם הוה ראוי ומירושה לא שמעינן כופר לפי שמחיים נעשה החבלה: אף מטת האם האשה יורשת את בנה. הקשה ר"י א"כ ע"י איש נמי מסבת נחלה ממטה למטה שאם ישא משבט אחר וימות ויירשנו בנו ואח"כ ימות הבן ותירשנו אמו שהיא משבט אחר ואמאי אזהר רהמנא לאשה מוכל בת יורשת נחלה טפי מלאיש ועוד דאם כשאין האב האשה יורשת א"כ לא תהיה נחלה ממשמשת לקרובי האב ולקמן מקרא נפקא לן משמוש נחלה ואם שניהן יורשין יחד את הבן הא משפחת אם אינה קרויה משפחה ונראה לרבינו תם ולר"י דבגירות קאמר דירשת את בנה ונפקא (תוספות)

דף קטו - א

אייתיביה רבי יוחנן לרבי יהודה בן שמעון האשה את בנה והאשה את בעלה ואחי האם מנחילין ולא נוהלין אמר ליה משנתנו איני יודע מי שנאה ולימא ליה רבי זכריה בן הקצב היא דלא דריש מטות לא מיתוקמא מתניתין כרבי זכריה בן הקצב דקתני ובני אחות ותנא בני אחות ולא בנות אחות ואמרין למאי הלכתא ואמר רב ששת לקדם ואי שלקא דעתך מתני' רבי זכריה בן הקצב היא הא אמר אחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם ותנא דידן ממ"נ אי דריש מטות אשה נמי תירש את בנה אי לא דריש מטות בן דקודם לבת בנכסי האם מנא ליה לעולם דריש מטות ושאיני הכא דאמר קרא **[במדבר לו-ח]** וכל בת יורשת נחלה יורשת ואינה מורשת: **[מתני']** סדר נחלות כך הוא **[במדבר כז-ה]** איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו בן קודם לבת כל יוצאי יריכו של בן קודמין לבת בת קודמת לאחין יוצאי יריכה של בת קודמין לאחין אחין קודמין לאחי האב יוצאי יריכין של אחין קודמין לאחי האב זה הכלל כל הקודם בנחלה יוצאי

יריכו קודמין והאב קודם לכל יוצאי יריכו: **גמ'** תנו רבנן בן אין לי אלא בן בן הבן או בת הבן או בן בת הבן מנין תלמוד לומר אין לו עיין עליו בת אין לי אלא בת בת הבת ובן הבת ובת בת הבת מנין ת"ל אין לו עיין עליו

רש"י איהיביה כו'. הכי נמי מצי למפריך מרישא דקתמי האיש את אמו נוהל ולא מנחיל אלמא אין האם נוהלת את בנה אלא לעדיפא ליה לאותוביה מסיפא דקתמי כהדיא מנהלת ולא נוהלת אלא קשיא ליה לרבי יהודה דאמר יורשת: משנתנו איני יודע מי שנאה. לאינה עיקר היא גופה קשיא כדלקמן דפרכינן ותנא לידן מה נפשך כו' והלכך כיון דשמעינן ליה דלריש היקשא דמטות כדלמרינן לעיל בפירקין (ד' ק"א). להקדים הבן לבת בנכסי האם הכי נמי הוה מצי לאקשוי ולמימר דירשת את בנה: דלא לריש. היקשא דמטות כדלמרינן לעיל דלחד הבן וחדת הבת שוין בנכסי האם דלא מוקיש מטה האם למטה האב: לא מיתוקמא כרבי זכריה. לאיכא למשמע ממתני' דהבן קודם לבת בנכסי האם: ומני עלה בני אחות ולא בנות אחות. והא בריתא אינה מוספת על המשנה אלא מפרשת היא דדוקא נקט מתני' בני אחות למימר שהבנים נוהלין את דודיהן ולא הבנות כל זמן שיש בן לפי שהבנים באין לירש את דודיהן מכה אמם שהיתה אחותו כדכתיב ואם אין לו אחים ודרשין לקמן עיין עליו דבן אחיו במקום אחיו קאי וה"ה דבן אחותו במקום אחותו קאי וכמי שאמרו מוחזקת דמי דלא באין לירש מכה אמם שהיתה אחותו כדכתיב ואם אין לו אחים ודרשין לקמן עיין עליו דבן אחיו הבנים והבנות יירשו כחדת את דודיהם דמכא אמם קאי ירתי וסבירא ליה דבן ובת כי הדדי ירתי בנכסי האם: ותנא לידן מה נפשך. כלומר מה הוא דעתו דסבירא ליה תרתי בן קודם לבת בנכסי האם כדקתמי האיש את אמו ולא הבת את אמה ונפקא לן לעיל מהיקשא דמטות וסבירא ליה דאין האשה יורשת את בנה דלהכי לא לריש היקשא דמטות מה נפשך דמקיש לחלףין והלא אין היקש למחלה: לעולם דריש מטות. להיקשא שיקדום הבן לבת בנכסי האם ומיהו להכי לא דרשין היקשא לומר שתיקש האם את הבן דלמר קרא וכל בת יורשת נחלה ממטות וגו' והוא מצי למפחד וכל בת נחלה וכתבי יורשת למימר דוקא יורשת שני מטות אבל אינה מורשת לשני מטות אם מתה היא אלא אחד מהם דהיינו אב דאין האם יורשת ורבינו חננאל דייק מ"ם דממטות מקלה שני מטות הוא דירשת ואינה מורשת כגון אם שאין האם יורשת בהא והוא הדין לבנה דעל כרחי האמי מ"ם לדוקא דידיה אחת דאי לגופיה לאשמעינן דבירשת אחד משני מטות מיירי לשחוק קרא מיניה ולא לכבוד לא מטות ולא מ"ם והוא אמינא דלכל אשה אזהר רחמנא שלא הנשא לבטא אחר בין שהיא יורשת מטה אחד בין יורשת שני מטות: מתני' בן קודם לבת. ראוהו קודם לדינה אחותו לירש את יעקב וכן כל יוצאי יריכו של ראוהו אם מת ראוהו קודמין לדינה אחותו לירש את יעקב כגון מה ראוהו חנוך בנו קודם לדינה לירש נכסי יעקב וכן של חנוך וכן בנו עד אלף דור כולן קודמין לדינה ובגמרא מפרש טעמא מדכתיב אין לו עיין עליו: בת קודמת לאחיו. ואם יש אב לבת גם לו קודמת: אחין קודמין לאחי האב. ואם יש להן אחות הן קודמין לאחות והאחות ויוצאי יריכה קודמין לאחי האב: כל הקודם בנחלה. ומת יוצאי יריכו עומדין במקומו לירש אוחה נחלה ולא שאר קרובי המת יורשין אותו א"ע שקרובין למת יותר מיוצאי יריכו של זה: והאב קודם. לירש בנו או בתו שמתו לכל יוצאי יריכו והיינו אחי המת וכבר נפקא לן בריש פירקין מוהעברת דהאב קודם לאחין דוקא מיוצאי יריכו אבל יוצאי יריכו של בנו קודמין לכל אדם: גמ' ובת הבן. במקום שאין אב בן הבן וכן של בת הבן והוא הדין לבת של בת הבן אבל לישנא קלילה הוא נקטא אבל בת של בת הרי זימני רופין לאו לישנא קלילה הוא: אין לו עיין עליו. של מת אם יש לו בן או הבת מכחו של בן כגון יוצאי יריכו ויו"ד יתירא קא דריש דמצי למכתב אן בלא יו"ד כדכתיב מאן בלעם והכי מפרשין בקידושין (דף טז.) גבי וילאה חנם אין כסף: עיין עליו. דהאי מת אם יש לו בן כולל וכלל ויפון לאיכא יוצאי יריכה עובר ירך אמו הוא: (רש"י)

תוספות הן הבן ובת הבן ובן בת הבן מנין תלמוד לומר אין לו עיין עליו. וא"ת תיפוק ליה דבני בנים הרי הן כבנים כדאמר בפי' אלמנה (יבמות דף ע.) דזרע זרעה לא צריך קרא דבני בנים הרי הן כבנים ו"ל דהתם דכתיב זרע אין לה מזרע משמע בני בנים כדמשמע בפי' ד' מיתות (סנהדרין דף סד: ושם) גבי מעביר בנו ובתו באש דקאמר אין לי אלא בנו ובתו בנו ובן בתו מנין ת"ל ומזרע אלמא דמלשון זרע משמע בני בנים וליכא למימר דהתם מיתורא דריש דא"כ הוה ליה למדרש איפכא דקרא ומזרע כתוב ברישא אבל מבנו ובתו לא משמע ליה התם בני בנים הלכך הכא דכתיב בן איצטריך לרבוני בנו ובתו וממאי דכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה אין ראיה מדאיצטריך לכתוב בת בנה דבני בנים לא הוה כבנים דאיכא למימר דאי לא כתב בת בנה הוה אסרינן עד סוף כל הדורות משום דבני בנים הרי הן כבנים וא"ת כיון דאין בני בנים כבנים מנלן גבי יבום דמוטר בן הבן מיבום וכי תימא דנפקא לן מאין לו הא איצטריך לרבות ממזר וי"ל דשקולים הם ויבאו שניהם אי נמי דבן הבן נפקא לן מלא ימחה פרט לזה שאין שמו מחוי וקשה לרשב"א דאמאי איצטריך הכא קרא דבני בנים קודמין לאחין תיפוק ליה מדלענין יבום בני בנים ובנים כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו וי"ל דהכא איצטריך דבן הבן או בת הבן יורשין עם בני המת או בת הבת עם הבנות דמיבום לא הוה ידעין אלא דעדיפא מאח ולר"י נראה הא דבני בנים כבנים גבי יבום מנחלה הוא דקיימא לן ולא מהנך טעמי דפרישית לעיל (דף קח.) ואם תאמר ומנלן דממזר יורש את אביו כדמשמע בקידושין (דף ד.) (שם) דהא גבי יבום (יבמות ד' כב:) צריך רבוי וכן גבי בת כהן נמי איצטריך קרא לזרע פסול וליכא למימר דנפקא לן מואין לו משום דבנים מנחלה תלא רחמנא וגבי יבום איכא רבויא דאי איצטריך דרשא להכי אמאי פריך בפי' שני דיבמות (דף כב: ושם) יורשו ומטמאו לו פשיטא ויש לומר דזרע משמע כשר לכך איצטריך גבי בת כהן רבויא אבל בן משמע נמי פסול הוא דאיצטריך גבי יבום לרבוני בן פסול היינו משום דה"א נילף אחוה אחוה מבני יעקב דכשרים ולא פסולים דמהאי טעמא נמי אמר ההם דה"א שאח פסול אינו זוקק ליבום אי לאו משום דמצינו בקרא דבן פסול פוטר ומדלענין מיפטר פוטר מזקינא נמי זקינא: [נע' תוס' לעיל קט. ד"ה כיון:] (תוספות)

ב קטו דף

הא כיצד נחלה ממשמשת והולכת עד ראוהו ולימא עד יעקב אמר אביי גמירי דלא כלה שבטא אמר רב הונא אמר רב כל האומר תירש בת עם בת הבן אפילו נשיא שבישראל אין שומעין לו שאינן אלא מעשה צדוקין דתניא בארבעה ועשרים בטבת תבנא לדיננא שהיו צדוקין אומרין תירש הבת עם בת הבן נטפל להן רבן יוחנן זבאי אמר להם שוטים מנין זה לכם ולא היה אדם שהחזירו דבר חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואומר ומה בתו הבאה מכח בנו תירשנו בתו הבאה מכחו לא כל שכן קרא עליו את המקרא הזה **[בראשית לו-כד]** אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה וכתבי **[בראשית לו-כד]** אלה בני צבעון ואיה וענה אלא מלמד שבה צבעון על אמו והוליד ענה ודלמא תרי ענה הוה אמר רבה אמינא מלתא דלא אמרה שבור מלכא ומנו שמואל איכא דאמרי אמר רב פפא אמינא מלתא דלא אמרה שבור מלכא ומנו רבה אמר קרא **[בראשית לו-כד]** הוא ענה הוא ענה דמעיכרא אמר ליה רבי בכך אתה פוטרני אמר לו שוטה

רש"י הא כוילך. כלומר ודאי כי היכי דלמרינן עיין עליו למטה הכי נמי אמרינן עיין עליו למעלה שאם כלה זרעו לגמרי העבירה ליוכסי האב למעלה הא כוילך אחת מואל בכל מקום עיין עליו: נחלה ממשמשת והולכת עד ראוהו. שאם אין לו אב ולא אח ולא בן אח ולא אחות ולא בן אחות ולא אחי האב ולא

רש"י ל"ח תהא תורה שלמה שלנו כו'. אינו כריך לדחותך בקש ומיהו מעיקרא לא היה חפץ לגלות לו טעמו של דבר דאסור לגלות להם טעמי תורה: כשיחה בטלה שלכנס. קל וחומר שאתם דניו מעלמכם שיש עליו השופה מה לכתו בנו שיהיה כהה במקום אחיו שיוקנה במקום אביה כגון בנות ללפחד שירשו בנכסי חפר רבי רביהו עס בני חפר שנתמך נתן חתן להם אחרות נחלה בתוך אחי רביהו: האמר בבתו שהורע כהה אלל האחיו. כשם שאינה יורשת עם אחיה בנכסי חפר רביהו עס בת אחיה בורא ורחה שבנות ללפחד ירשו בנכסי חפר ולא לקחו בני חפר ובנות חפר כל נכסי חפר נמאלת בת הבן קודמת לכת דהיינו בנות ללפחד שקדמו לבנות חפר: ואחריו היום שנחמם כ"ד שבנות חפר: שלא חירש בת הבן עם האחיו. של בן אלה האחיו יורשין כל נכסי האב ואפילו חלק שהיה ראוי לרביהו המת לפי שבאחריו מעשה דפלגש בגבעה מתו במלחמה כל שבט בנימין ואפילו הגשים כדכתיב מה נעשה לנוהרים לגשים כי נשמדה מבנימין אשה ולא נותר מהם אי חם שש מאות שנקאו גשים ארבע מאות מבנות יבש גלעד ומאחיהם שחטפו מבנות שילה ונמאל כל ארץ בנימין לשש מאות איש לפיכך באחריו העת מגיע מאד מן הגתלה לאשה אחת הבאה לירש ואם חשף לשבט אחר נמאלת נגדעה נחלה שבט בנימין לפיכך התקינו דהיכא דיש בנים יורשין את רביהם דלא מיעקרא נחלה מבני המתו התנו שלא חירש בת הבן עמון דהפקר ב"ד הפקר אבל אם לא הגיה בנים אלה בנות (לשם גם הבנות) גם בת הבת חירש עמון דלא נחלה ליה למת שחוקר נחלתו מזרעו אי נמי היכא דלויכא בנות ובת הבן חירש בת הבן כל בת הנכסים ומסתמא היו נזירות שלא להשא לבשבת אחר חר ויבני משמע קרא ויחמרו לתת הירושה לפלגש בנימין כלומר כלומר לבנים הנקראים על שבט בנימין ולא לכת הבן שיכולה להשא לבשבת אחר ונעקרה נחלה מבנימין: ה"ג מלא עליו עברה. בפירוש רבינו חננאל כלומר שונא אחריו: חליפות. חליפות ממלא מוקמו: דין גרמא דעשיראה ביר. שאר אללו שן אחד מבניו ובו היה מנחם למרי נפש האבלים שהשן של מת אינו טמא דתנן באלול פירק ג' (מ"ג) כל שבמת טמא חוץ מן השיניים והשיער והאפודין ונשעת חיבורן הכל טמא וכיון דרבי יוחנן לא הגיה בן אם איתא דסביכא ליה דמי שלא הגיה בן נקרא לא ירא אלהים לא היה אומר לבניות דין גרמא דעשיראה ביר דלמדין בעלמא (בבבא דף ל"ד): חירש עלי מאן דמפרסם חטאיה כדכתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה: לא היה עייל לבי טמא. לבית המת להחלבל עליו כדחנן (אלולות פ' עז מ"ג) בית מלא טמא מלא מתים לפי שלא היה רואה להתבטל מלמודו: הא דידיה. דין גרמא כו' דסביכא ליה כו' יהושע בן לוי זה שלא הגיה הלמדי: הא דרביה. מאי דלמר זה שלא הגיה בן ולא סביכא ליה: קשה עניות כו'. ורריך למיבעי רחמי ואגב גרמא דדקשות דר' פנחס בר חמא נקט ליה הכא: יד אלוה וגו'. היינו נ' מכות שהרי במצרים דכתיב ביה אלבעי אלהים הוא (שמות ח) לקו י' מכות נמאל ליד שיש בה חמש אלבעות חמשים מכות: אל תפן אל און. אל תהרהר אחר מדת הדיון כי יש מצרים יותר ממך כי טוב כך זה החמשים מכות מעוני והרי יש כך כסף והבן והקדעות ועדין הקב"ה מרחם עליך יותר מהרבה בני אדם שהן עניים: חמת מלך. היינו לער שפאה לו חומה מאת המקום מלאכי מות היינו חולה שנוטה למות: יכפרנה. יקנחנה: בעי רמי בר חמא רבי אביו. של מת ואחיו רביהו עסו של מת איזה מהן קודם ומשום דתרווייהו אתו לירש את המת מכה רבי המת קא בעי לה: בנכסי עשו. מיתה נקט בעשו שהוא רשע ולא ביעקב: האב קודם לירש את בנו לכל יולא ירכו. נמאל אברהם יורש את יצחק מקמי ששמעאל והלכך כיון דתרווייהו מכה יצחק אתו הרי הוא כאלו יורש יצחק את עשו וחורר אברהם יורש את יצחק בנו כדלמך בריש פירקין שהאב קודם לאחיו דכי הכי דדקאין אין לו בן עיין עליו הכי נמי דדקאין בכל קרובים וגבי רבי המת נמי דדקאין אם אין לו אב ונתתם את נחלתו לאחיו עיין עליו שאם יש ליצחק שום יורש דלריו לירש יבא במקומו והיינו אברהם שקודם לשמעאל וכן הלכה: (רש"י)

תוספות כי על זה בחרת מעוני. טוב לך במכות הללו ממה שהיית עני דעשר היה דלא מצינו שהפסיד איוב אלא בהמות אבל קרקעות וכסף וזהב לא הפסיד אע"ג דקאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה (איוב א) מתנחם היה על הפסדו שלא היה לו לחוש שבמותו לא יוליד כלום עמו כדכתיב בקהלת ומאומה לא ישא בעמלו שילוך בידו והא דכתיב (ירמיה דקרא) (איוב מב) ויתנו לו איש קשיטה אחת ונזם זהב אחד לא מפני שהיה עני אלא דורון היו מביאין לו: אבי האב ואחיו. כגון אברהם ויעקב בנכסי עשו מהו אמר רבא תא שמע האב קודם לבן ש"מ שאברהם קודם לפי טעותו לא היה בן יורש את אביו אלא אב קודם כל שעה לבן שהיה סבור שאברהם יורש כשימות עשו ויפלו הנכסים לפני יצחק ולדבריו שהיה סבור שאברהם קודם ליעקב אין בן יורש את אביו: (תוספות)

ב קטז דף

אבן חורפיה לא עיין בה בעי רמי בר חמא אבי האב ואחיו כגון אברהם ויעקב בנכסי עשו איזה מהן קודם אמר רבא תא שמע האב קודם לכל יוצאי יריכו ורמי בר חמא יוצאי יריכו שלו ולא יוצאי יריכו של בנו ה"ג מסתברא דקתני זה הכלל כל הקודם בנחלה יוצאי יריכו קודמין ואילו איתיה ליצחק יצחק קודם השתא נמי דליתיה יצחק יעקב קודם שמע מינה: **מתני'** בנות צלפחד נטלו ג' חלקים בנחלה חלק אביהן שהיה עם יוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר ושהיה בכור נוטל שני חלקים:

רש"י אבן חורפיה. חרופתו שהיה טרוד בשאלה אחרת דלקמן דעדיפא מינה: רבי האב. של מת והאחיו של מת דהיינו זקנו ואחיו איזה מהן קודם מי לימא כיון דליצחק קודם ליעקב לירש את עשו דהאב קודם לאח הרי הוא כאלו ירשו יצחק לעשו והלכך יבוא יעקב וירש את יצחק רביהו אבל אברהם לא יירשנו שהבן של מת קודם לאבי המת או דלמא בני בנים הן כבנים ונמאל עשו בן אברהם וקודם אברהם ליעקב בנכסי עשו דהאב קודם לאחיו: ה"ש האב קודם לכל יולא יריכו. ויעקב יולא יריכו של אברהם היה והלכך אברהם קודם לו בנכסי עשו: ורמי בר חמא. אמר כך משום הכי מספקא לי דאיתא למימר יולא יריכו משמע יולא יריכו של דהיינו בניו מאשתו ולא יולא יריכו בנו: הכי נמי מסתברא. דיעקב קודם לאברהם בנכסי עשו דקתני רישא כל הקודם בנחלה ואינו כגון יצחק שקודם לאברהם בנכסי עשו אילו היה קיים השתא דליתיה ליצחק יולא יריכו קודמין דהיינו יעקב שירש זכות אביו יצחק שכן הוא הדיון שהרי אם מת יצחק אחר עשו היה יעקב יורש ולא אברהם דהבנים קודמין לאלו כדלמך בריש פירקין הוא הדיון כשמת יצחק מקמי עשו יעקב יורש את זכותו ולא אברהם וכן הלכה והשתא שמעינן מפירקין שסדר נחלות כך הוא ראוהו שמת חנוך ופלוה חננו וכרמי בניו יורשין אותו ואם מת אחד מן הבנים קודם לראובן והוא בן הגיה בן או בת או בן בת או בת עד מאה זרות יירש במקום רביהו בנכסי ראוהו ואם אין לראובן בנים ולא בני בנים ואף לא בנות בנים אז יורשת בנות ראוהו את ראוהו ואם אין לראובן בנות ולא בני בנות ולא בנות בנות אפילו כסוף הדורות אז יורש יעקב את ראוהו בנו ואם אין יעקב קיים ונתתם את נחלת ראוהו לאחיו בני אביו שמעון ולוי ויהודה ויוסף ובנימין ואם אינם קיימין חתנו נחלת ראוהו לבני שמעון ולוי ואם אין להם בנים ולא בני בנים חתנו לבנותיהן או לבני בנותיהן או לבנות בנותיהן דכ"מ והכר וירשו קודמין לנכדה כדלמך מקוש יהושע שניה לירושא ראוהו ואם אין לו אחים לראובן ולא בני בנים לאחיהם שמתו אחיו בלא בנים או שלא היה לו אח מעולם ונתתם את נחלתו לכת יעקב אחריו מן האב או לבניו ולבניו או לבנותיהם ולבנות בנותיהם עד עולם ואם אין לראובן אחות ולא בני אחות מן האב ונתתם את נחלתו לאביו דהיינו יצחק ואם אין יצחק קיים ונתתם את נחלתו לראובן לעשו בן יצחק שהוא אחי אביו של ראוהו ואם אין עשו קיים ונתתם את נחלתו לראובן לאלפיז בן עשו או לבניו ובני בניו ואם אין בנים לעשו ונתתם את נחלתו לראובן לבנות

של מרגלים: מרגלים. אף על פי שהיה לבניהן צבאו לארץ לטוב חלק אביהן שהיו מיוצאי מצרים אפילו הכי לא נטלו חלק יהושע וכלב נטלו חלקן כדכתיב חיו מן האנשים הם לקמן בשמעתון שהיו בחלקן שאמרה תורה נחייב רשע יבא לדין וזכה בחלקו דמקרא שמעין שלא היה למרגלים ומתלוננים ועדת קרה חלק בארץ מדקאמרי גנות כלפחד אבינו מת במדבר (במדבר כז) והוא לא היה בחוד העדה אלו מרגלים הנועדים על ה' אלו מתלוננים עדת קרה כמשמעו למה ירע עם אבינו מאחר דלא היה לא ממרגלים ולא מתלוננים ועדת קרה מכלל דכל הגד לא נטלו בניהן חלק בארץ בזכות אבותיהן; מתלוננים ועדת קרה. לקמן מפרש מתלוננים שבצעת קרה דהיינו חמשים ומאתים איש ולא היה להם חלק בארץ שלא נטלו בניהן את החלקו אע"פ שהיו מתלוננים מיוצאי מצרים אלא כמאן דליתנהו דמו וזכו כל השבטים בחלקם כאילו נתחלקה ליוצאי מצרים בלא מתלוננים ונתרבה חלק כל אחד ואחד פורחא והאי תנא סבירא ליה ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ואיכא למימר דמסקנא דמילחא דר' שמעון בן אלעזר היא דלמר לאלו ואלו נתחלקה הארץ; והבנים. של מרגלים ומתלוננים צבאו לארץ ולא היו יכולין לטובל בשביל אביהן יטלו בזכות אבי אביהן אם היו מיוצאי מצרים אבל חלק אביהן שהיה ראויה להן לטובל בשביל אביהן עצמו שהיה מיוצאי מצרים אחר חלק ניהן ליהושע וכלב מן המרגלים ושל מתלוננים ניתן לכל השבטים; ובזכות אבי אמונתיהן. אם לא היה לאמונתיהן אחין ולקמן מוקי בהך סיפא אפילו למאן דלמר לבאי הארץ נתחלקה וכגון דלא היו בני עשרים כשנכנסו לארץ דלא נטלו בשביל עצמם אלא נטלו ע"י חזרה שהחזירו בני אבי אביהן ובני אבי אמונתיהן נחלה שלקחו בניהן לזקניהן כדכתיב לשמות ממות אבותם וזכרו והירישו לבניהן ולבני המתלוננים עמיהן דבני גנים הרי הן כבנים: ממאלי. דהאי אבותם על יוצאי מצרים קאמר דילפינן מניה ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ דלמאן לשבטים קאמר ו"ב בני יעקב להם נתחלקה הארץ ולא ליוצאי מצרים קאמר: וליוצאי מצרים קאמר להו. דודאי להם נאמר פסוק זה: נראה בעיני דה"ג בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ היינו דכתיב לרב תרבה נחלתו ולמעט המעיט נחלתו (רש"י)

הוספות ועוד הקשה דמאי פריך לקמן אלא למאן דאמר לבאי הארץ אמאי צווחו בני יוסף (לכן) [ולפי] פר"ת כך שפיר צווחו למאן דאמר לבאי הארץ כמו למאן דאמר ליוצאי מצרים דמ"מ לא נטלו אלא כפי מה שהיו האבות שיצאו ממצרים כיון שכל אבות ישראל חולקין בשוה אבל אם אין חולקין בשוה אלא אחין אתי שפיר הא דפריך ואע"פ שהיו אבות בני יוסף מועטין הרי החזירו להן בניהן לפי מה שנתרבו וצריך לומר לפר"ת שאין מחזירין אלא לאותן אבות שבאותו שבת ולא לכל ישראל והכי משמע לשמות ממות אבותם ינחלו דוקא לאבות שבאותו מטה ורבינו תם דחק לתרץ בעיני אחר דוחק: מכאן ומכאן נוטל חלקו מכאן ומכאן. באדם א' איירי שנוטל ב' חלקים בשביל עצמו שהיה מיוצאי מצרים ומבאי הארץ כדמוכח בתוספתא שהביא בקונטרס עצמו דקתני ר"ש אומר אף נתחלקה ליוצאי מצרים כיצד היה מיוצאי מצרים ולא מערבות מואב מבאי הארץ ולא מיוצאי מצרים נוטל חלק מכאן ומכאן וכ' וכן היה ר' שמעון אומר יהושע וכלב נטלו שלשה חלקים בארץ שהיו מיוצאי מצרים ומן העומדים בערבות מואב ונטלו חלקם של מרגלים ותימה דא"כ יהושע וכלב מחמת ביות הארץ נמנו בערבות מואב דהא כתיב לאלה תחלק הארץ ואם כן בערבות נמנו יתרים מבני ס' דהא יהושע היה בן מאה ועשר ולא פרנס את ישראל אלא ב"ח שנה וכן כלב היה נמי בן שמונים כדכתיב (יהושע יד) בן ארבעים שנה אנכי בשלוח משה עבד ה' וגו' ולא גמרינן מערכין כדגמרינן לקמן דלא נגזרה על בן ס' מערכין אע"ג דכתיב במנין של ישראל מבן עשרים ומעלה לא גמרינן מעלה מערכין ומדגמנו בערבות מואב יתרים מבני ס' נמנו כמו כן במדבר סיני וא"כ היכי כתיב במנין של ערבות מואב ובאלה לא היה איש מפקודי משה וגו' ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון וכיון דנמנו יתרים מבני ס' הלא נשאר יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה שנולדו בימי יעקב ולא מתו עד שנכנסו לארץ כדאמרינן לקמן דלא נגזרה גזרה על פחות מבן עשרים ויתרים מששים ונראה לרשב"א דהכי קאמר קרא ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן שהיו ראויין שתגור עליהם גזירה כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון דלא היו בני ס' במנין ראשון: בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים היינו דכתיב לרב תרבה נחלתו. כלומר לרב ביציאת מצרים תרבה אע"פ שהוא מועט בכניסתו לארץ ולמעט ביציאת מצרים תמעט אע"פ שהוא עתה רב בכניסת הארץ דהכי דריש בסיפא כמו שהביא בקונטרס דתניא בהדיא לרב תרבה הרי שיצאו עמו ב' בנים ממצרים ובכניסתן לא נמצאו אלא חמשה קורא אני עליהן לרב תרבה פירוש שנוטלין חמשה עשר חלקים הרי תרבה נחלתן ומיהו סיפא לא דמיה לא דמיה לא דמיה דקתני שיצאו עמו חמשה בנים ממצרים ובכניסתן נמצאו עשרה קורא אני עליו למעט תמעט דהשתא נחלת אותן חמשה לא נתמעטה במה שנמצאו עשר דמ"מ נוטלין ה' חלקים (תוספות)

דף ק"ח - א

אלא למאן דאמר לבאי הארץ מאי לרב תרבו נחלתו קשיא ואמר ליה רב פפא לאביי בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים היינו דקא צווחו גנות צלפחד אלא למ"ד לבאי הארץ אמאי צווחו הא ליתיה דלשקול אלא לחזרה וליטול בנכסי חפר בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים היינו דקא צווחו בני יוסף דכתיב **יהושע יז-יז** וידברו בני יוסף אלא למאן דאמר לבאי הארץ מאי קא צווחי כולהו שקול משום טפלים דהוו נפשי להו אמר אביי שמע מינה לא הוה חד דלא שקיל דאי שלקא דעתך הוה חד דלא שקיל איבעי ליה למצווח וכי תימא דצווח ואהני כתביה קרא דצווח ולא אהני לא כתביה קרא הא בני יוסף דצווחו ולא אהני וכתבינהו קרא התם עצה טובה קא משמע לן דאיבעי ליה לאיניש לאיזהורי מעינא בישא והיינו דקאמר להו יהושע דכתיב **יהושע יז-טו**. ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה אמר להו לבו והחבאו עצמכם ביערים שלא תשלוט בכם עין רע

רש"י אלא למאן דלמר לבאי הארץ נתחלקה מאי לרב תרבה נחלתו וגו' קשיא. ולא גרסינן מאי בין לרב למעט דמהוה לא מצי לאקשויי מידי דהא אינטריק דלמרשק מיניה דא"ל לשבטים איחפלב שלקחו כל השבטים זה כזה ע"פ הגורל שבט המועט כמרוצה דהכי משמע על פי הגורל תחלק נחלתו בין שהוא רב בין שהוא מעט אותו השבט מה שזכה הגורל יקח לקמן בפירקון (דף קכב). ועוד דרשינן מיניה דכספיים נתחלקה הארץ אבל מלרב תרבה נחלתו מקשה דמשמע למי שהיה רב ביציאת מצרים כדכתיב בתריה לשמות ממות אבותם ינחלו אע"פ שבשכשו נתמעט בכניסתן לארץ תרבה נחלתו ולאוהו שהיה מעט ביציאת מצרים תמעט גם עתה נחלתו אע"פ שנתרבה והכי קתני לה כספרי בהדיא לרב תרבה נחלתו וגו' הרי שילחו עמו ב' בנים ממצרים ובכניסתן לא נמצאו אלא ה' קורא אני עליו לרב תרבה נחלתו הרי שילחו עמו ה' בנים ממצרים ובכניסתן נמצאו עשרה קורא אני עליו ולמעט תמעט נחלתו דסלקא דעתך דאמינא ניוול בחר השתא קא משמע לן: קשיא. לדין קשיא דלא ידעינן לתרוגי קרא אליבא דההוא תנא דהא ליבא למימר לרב תרבה אחר שיהו רב עכשיו תרבה נחלתו ולמעט שהוא מועט עכשיו תמעט נחלתו דסבירא הוא כדכתיב לעיל לאלה תחלק הארץ ולא כריד קרא וגם אין לקון תרבה ותמעט משמע אלא כגזר טובל תרבה וזה מעט שחלק איש זה מרובה וחלק חבירו מועט אבל כשכל החלקים שום איש זה תרבה ותמעט אלא הכי הו"ל למימר חלק כחלק ינחלו ובחזרה נמי ליבא לאוקומיה דמשלמות ממות אבותם שמעינן לה שפיר אליבא דהאי תנא ועוד תרבה ותמעט משמע נטילה ראשונה שנוטל כל אחד חלקו קודם שהחזירו לאבותיהם כדכתיב בספיה דקרא איש לפי פקודיו ויתן נחלתו: היינו דקא אוחסן גנות כלפחד. למה יגרע עם אבינו מתוך משפחתו שזכה בארץ ישראל כי אין לו בן שאילו היה לו בן היה נוטל הבן חלקו של אבינו שהיה מיוצאי מצרים ועתה בשביל שאין לו בן למה לא יגרע את חלקו: לא הוה. כלפחד נחלה בארץ ישראל דלישקול לא הוה ולא יוצאי יייבו בזכותם שהרי לבאי הארץ ניתנה ואפילו אם היה לו בן לא היה נוטל כלום בשביל אבי ואפילו בשביל עצמו אם הוה פחות מכ' ומאי הוא דקא צווחו בשביל שאין לו בן: אלא לחזרה ולטובל בנכסי חפר. דמאן דלית ליה לבאי הארץ אית ליה

חזרה שמחזיקין לבחובתיהן כל מה שנטלו וחזקין וירשין מאבותיהן כמשפט והכי אמרי למה יגרע שם לבינו כלפחד מתוך משפחתו שהיה לו לזכות עם אחיו בנכסי חפר זקנו חילו היה לו בן כפיטלו בני חפר שהם אחי לבינו נחלה ב"י יחזירו אותה לחפר לבינו וירשם אותה לכל בניו ויטול לבינו שהיה כבור ב' חלקים או הוא או בנו שקם תחתיו כדכתיב ואם אין לו בן ענין עליו והשאה שאין בן למה לא נקום תחת לבינו לירש נחלתו הבאה לו מחפר לבינו ע"י חזרה שהחזיקו בניו או בני בניו שהיו מבאי הארץ שהרי בן הבן יורש עם האחין ולקמן נמי אמרינן דרשניות היו והיו יודעות שבת הבן תירש עם האחין שלמדו מפרשת יבמן כדלקמן (דף קיט:); היינו דקא לוחי בני יוסף. שהיו עשוי מרובין וגברו יותר משאר שבטים והן לא נטלו אלא לחשבון של יוצאי מצרים והיתה נחלת כל אחד מועטת מחלק כל איש ואיש מישארל: כולהו שקול. בשוה ומיאר לקמן אמרינן דארץ ישראל לשבטים איהפלג ובדיון ארוחו בני יוסף שלח נטלו אלא כחמד מן השבטים אף על פי שאין גדול בכל השבטים כשצט שלהן אלא משום דמבעיא ליה לקמן לא בעי להרווי הכי: משום טפלים. ויתומים שלח היו בני עשרים בכניסתם לארץ וגם לא היה להם אב הנכנס לארץ שיתחילם להקו כשימות וגם לא היה להם שום מוריש שילא ממזכרים שיישמו ממנו על ידי חזרה: שמע מויה. מלווחת בני יוסף ובנות כלפחד דלח הוה חד בכל השבטים דלח שקיל או הוה או אביו ואף על גב דהוה מצי מתרמי דלביבא דמאן דלחמיר ליוצאי מצרים כל ארון שילאו פחות מכן עשרים בכל אב לא נטלו חלק בארץ שהרי לא היה ולא אביהן היו מיוצאי מצרים דלפלו שילאו לא נתחלקה להם ואפילו הכי לא איתרמי שאלא ילא יתום ממזכרים פחות מכן עשרים בכל אב לא נטלו חלק בארץ שהרי לא היה ולא אביהן היו מיוצאי מצרים להרוויש חלקו דומיא דבנות כלפחד שלח היו ראוין לנטול חלק בארץ כדתיבא בסופרי איש לפי פקודיו להוציא את הנשים דלמו לטפלים ואפילו הכי ירשו חלק אביהן ולמאן דלחמיר לבאי הארץ נמי כל הנכנסין לארץ פחות מכן עשרים לא נטלו חלק בארץ אלא על ידי חזרה וכגון שהיו מורישין מיוצאי מצרים ואם לאו לא יטול ואפילו הכי לא היה חד ללח שקיל ללח איתרמי מילתא דכל ארון שילאו מן עשרים נטלו חלקם והטפלים יתומין הפחותים מכן עשרים נטלו כוון על ידי חזרה כבנות כלפחד וארון שהיה להם אב ואם ולא היו יכולין לנטול בחזרה לא מאבי אביהן ולא מאבי אמויהן שהרי אביו ואמו קודמין הרי אביהן נטלו חלק בארץ משום ב"י הארץ וכמאן דשקיל איהו דמי ואין לו לבעוק: איבעי ליה למלווח. כבנות כלפחד ובני יוסף וגם הנביא היה לו לכתוב כדכתיב כבנות כלפחד ובני יוסף: דלוח ואהני. כגון בנות כלפחד: דלוח ולא אהני. שלא יוכל לגזול שאר שבטים וליתן להם ומה שהשיבם עלה כך היערה וגו' לדקא איתרמי דלמו ולא כשפטיה שנתן להם יערות להרחיב נחלתו שאם מנחלת שבט אחר הן אין הרשות בידו ואם של מטה בני יוסף היו הרשות בידם לכרות היער ולגרשם ועדיין לא נתנה להם יאושע כלום: ומשני הם ענה טובה קא משמע לו. כשביב שלמדון חנו ממה שהשיב להם יאושע דמבעיא ליה לחיובי להטמין עצמו לאזדחורי מעינא בישא להכי כתביה קרא ללווחת בני יוסף: ויאמר להם יאושע. להאסיף נחלה אי אפשר אך ענה טובה אני נטול להם שאם עם רב אהה עלה כך היערה וגו' ובדלח כרות היער והצנה לך שם בית מושב כדכתיב וברא אותהן כחברותם (יחזקאל כג:): (ר"ש י')

תוספות וחמשה שנולדו חולקים בחלק אביהן עם החמשה הראשונים ונראה לרשב"א דרישא וסיפא מיירי כגון שמתו אותם שיצאו ממצרים בלא זרע ולא נכנסו לארץ דודאי מתו במדבר כל אותן שהיו בני עשרים כשיצאו ממצרים ומיירי רישא שמתו העשרה שיצאו עמו וחמשה בניו נולדו במדבר וביספא שמתו חמשה שיצאו עמו ונולדו במדבר ו' והשתא הוי סיפא דומיא דרישא ואתי נמי שפיר דנקט שיצאו עמו דמה לך ליציאת האב אלא משום דבעי למימר שאותן מתו ונולדו אחרים במדבר ולריב"ם קשה על פירוש הקונטרס דהא מלרב תרבה משמע שפיר טפי למי שהוה רב עתה תרבה ואי משום דהא כבר כתיב לאלה תחלק הארץ אם כן למי שהיה רב ביציאת מצרים מלשמות מסות אבותם נפקא ונראה לו דגרס היינו דכתיב בין רב למעט כמו שכתוב בספרים וה"פ בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים דאם הוה שני אחין מיוצאי מצרים והוה לחו עשרה בניו מבאי הארץ ושני אחין אין להן כי אם שני בניו מבאי הארץ הרי אותן עשרה לא נטלו אע"פ שהן מרובין כי אם כמו שני בניו שהן מועטין היינו בין רב למעט אע"פ דלקמן דריש מהאי קרא דלשבטים איתפלג השתא לא אסיק אדעתיה דרישא דהא פריך בסמוך למ"ד לבאי הארץ אמאי קא צווחו בני יוסף ואי לשבטים איתפלג שפיר צווחו לכולי עלמא אלא דאי לא אסיק אדעתיה דרישא (וההיא דרישא (דספרי) הוי לפי המסכתא): (תוספות)

רשב"א מהנין: השותפין שרלו וכו'. תמיה ל' אמאי לא הני סתמא השותפין שרלו לעשות מחילה בוטין את הכולל בלמעט. ולמה פרט בחכר. ויש לומר, דלפי פשר למוניה סתם, דהא בעי לפלוני בין חכר לגנה ובעה. ואי נמי יש לומר, דלכתיב בין למאן דלחמיר חלק רחיה שמהי חלק בין למאן דלחמיר לא שמהי חלק, דלמאן דלחמיר שמהי חלק אלטרדיך לשמשועינן דלפילו בחכר שמהי חלק, וכיון דלכו לחלוק בוטין את הכולל בלמעט, ולמאן דלחמיר לא שמהי חלק נמי אלטרדיך, דלפי חכר רחיה שמהי חלק, ודלחמירינן נמי לא שמהי חלק, וטעמא דלכו הא לא רלו לו, קא משמע לו דדוקא בחכר, הא בבית לפילו לא רלו נמי כופין זה את זה, דהוה רחיה בבית לפילו בלמאן דלחמיר שמהי חלק, ודלחמירינן נמירא (ב, ב) הוה רחיה בבית שמי. ואף על גב דבדיחא תנין בפרקין דלקמן (ב, ב) הא הלוטות מלמעלה ומלמטה חרבע אמוה, ותני עלה (ב, ב) מלמעלה כדי שלא ירצו ויראה וכו', אפילו הכי לאו אורחיה דתנא למיסתם לטניה בהאי פירקא ולמסמך אמאי תני בפירקא אחריתא. וגדולה מוז שנינו במשנה ראשונה דימות, דקתיב ט"ו נשים וכו', ואשקין עלה (ג, א) וליתני אסורות, ופרקין אי תנא אסורות וכו' אבל מיהלך חלק וכו', ואף על גב דבדיחא תנין מן ההלוואה ומן היבום, והכי נמי הוה מצי למוניה אסורות לחלוץ ולייבם. ועוד דלפי מההם הוה אמרינן דילמא שמי תנא דכבר הורגל בעל הבית לעשות תשמישו בהנעט, ובטעמא דהייבין בגמרא (ב, ב) גבי כותל חכר שנקל, נפל שאני, כגומר וכבר הורגל לעשות תשמישו בהנעט והשתא לא מצי ללכטעי. הכל כמנהג המדינה. ו"א כמנהג בניי העיר. ודבר של תימה הוא, האריך נרדך כותל חוק בארבע אמות העשוי לסלח חוק רחיה בלב, (בכותל) וכו' גזרו בסמוך בו הקתרו ועלויותיו. ובהדיחא משמע בגמרא דלח בעינן אלא מה שראוי לעמוד בגובה של ארבע אמות ואף על פי שלח היה עומד גבוה יותר, ודלחמירינן (לקמן ג, א) לנימיר דבגזית כל ארבע אמות בגובהה אי הוה חמשה טפחים קא' ואי לא לא קא'. ואם איתא מאי קאמר כל ארבע בגובהה, דלילמא בגובה ארבע בצדדי מהכי סגי, אלא שכן נהגו לעשות בבניי העיר שכן כותליו גבוהין, ומשום דלח קיימי בצדדי מהכין כיון דגבוהין, וכיון דבניי העיר הגבוהין לרדף חמשה, הריבוי כדך לפילו בכותל זה של חוק רחיה. ואפילו הימנא לומר דלפי לאו דלח קא', אפילו בגובה ארבע אמות לא הוה מלמירינן אותו בכותל של חוק רחיה, אף על פי שצריך לעשות כן בכותלי העיר הגבוהין, אף הוה נחמיר ואף על פי שנהגו לעשות כיון חוק לכותלי העיר הגבוהין, בכותל של ארבע אמות הנמוך לה, לפי שאינו צריך לכך. ובדלח דבגזית אי הוה גבוה יתר מארבע אמות לא מצי ליה בפוחיא חמשה, כדמוכח בהדיחא בגמרא (שם) גבי אמה טרקסין, ואפילו הכי בכותל של חוק רחיה לא הריבוי אלא חמשה (אמות) בלבד, דלמאן חוק רחיה און הולכין בהו אחר בניי העיר אלא אחר בניי השותפין ברחשן של כותלים, ולפיכך אף בבנין כן, שאין עיקר הענין אלא של יבנה בנין רעוע שמה יפול ויצטרך זה לצעוק עליו תמיד, אלא דכשנהגו השותפין ממש און משנין מן המנהג שלהן. ויש מפרשים שאין הולכין אלא אחר מנהג השותפין, כשמתרלין לחלוק ביניהן שבויין גויל או גזית, דומיא דהא דקתיב לקמן מקום שנהגו לגזור דהיינו מקום שנהגו השותפין. וכן פירש מורי הרב ז"ל. וכן נראה עיקר. זה נתון שלשה וזה נתון שלשה וכו'. יש מפרשים דלח נאמר השיעורין הללו אלא בכותל טיט, אבל בכותל סיד לא בעי כולי האי, דבצדדי מהכי קא'. ולא חלוקין ביה בחר הני שעוירי אלאו בוטין על פי בקיאותן. וכן נראה קתה ממה שאמרו בגמרא (שם) והני מילי בטינא אבל ריכפא בעי טפי, ואיכא דלחמי הני מילי בריכפא אבל בטינא לא בעי טולי האי, דלמאן לכחורה משמע דמתניתין לא בסידלא, אלא לא בטינא או בריכפא. אלא ודאי קשה, דלח איתא, מאי קא תמסי עלה מאמה טרקסין, דשאני תמס דהוי בסידלא, דטיע בהר הבית ליבא, כדליתא בשבת פפרק כל כתבי הקדש (קטו, א), וכל שכן בעזרות ובהקדש הקדשים. בלבגים זה נתון טפח ומחצה וזה נתון טפח ומחצה. כתב מורי הרב ז"ל דבעיר (והדשה) און אחד מהן יכול לכוף את חבירו אלא בפחות שבכותלים הגזכרים במשנה, או כפיסין או לבנים, אבל מכל מקום בהואל דלפנא לא, מדקתני סופא דמתניתין הכל כמנהג המדינה, ואמרינן בגמרא (ד, ד) לא לחתיי מאי לחתיי בחרתא דנהיגי בהואל דלפנא, מדלחמירינן לשמשועינן דבמקום שנהגו בהואל דלפנא חלוקין בחר מנהגא, שמעינן מינה דבמקום שאין שם מנהג לא סגי להו בהכי. איכא מרכותא ז"ל לפירוש דלפילו למאן דלחמיר חוק רחיה דמיה חוק, וכל שרלו בוטין את הכולל בעל כרחו, הגי מילי בעיר חסדה וכל שכן במקום שנהגו ממש לגזור, אבל במקום שנהגו כולן שלח להקפיד על חוק רחיה און מחייבין אותו לבנות, אלא אם ראה כונס לתוך שלו וכוונה. והביאו רחיה מהיזק רחיה גננה דחמיר טפי מהיזק דלח, דלפילו מאן דלחמיר דלח שמהי חוק בחרר בגנה מודה, ודלחמירינן בגמרא (ב, ב) גבי אמו, ואפילו הכי משמע בגמרא (לקמן ד, א) דלוחא סתם גנה מחייבין, הא מקום שנהגו שלח לגזור און מחייבין, אלמא לא שכן בחכרי דלח חמיר טולי האי דלח נהגו שלח לגזור און מחייבין. ואין דינס יפה בעיני, דלפילו תמא לומר דבגנה מקום שנהגו שלח לגזור און מחייבין אותו, בחכר מחייבין, ולא אמרו בגמרא דגניה חמירא אלא למאן דלחמיר חוק רחיה לא שמהי חוק, אבל למאן דלחמיר שמהי חוק ודאי חכר חמירא טפי. ותעד כך, דלפילו במקום שנהגו שלח לגזור בחכר מחייבין אותו, מדקתני במתניתין הכל כמנהג המדינה, ואמרינן עלה בגמרא (ד, א) הכל לחתיי הוואל דלפנא, ומדלחמירינן לחתיי הוואל דלפנא ולא קאמר לחתיי כל מידי ואפילו מהלכת, שמע מינה שאין הולכין אחר המנהג בפחות מהואל דלפנא דלמנהג טעוה הוא, וכן כתב רבינו תם ז"ל, וכיון שכן, הגע עמך, בפחות מהואל דלפנא און מנהגם מנהג, שלח לגזור כלל לא כל שכן. ואפילו חלמיר דשאני תמס דכיון שמקפידין און שמירתן בפחות מיכן שמירה, לפי שצריך לצעוק תמיד על חבירו כשחפול מחילתו, ומה בכך, כבר נהגו שלח להקפיד על מה שמתחייבין בין נפילה לבנין. ועוד דלפילו בגנה נמי מוכח בירושלמי

לדפילו במקום שנהגו שלא לגדור מחייבין אותו, דגרסינן התם הני עגיה בין מקום שנהגו לגדור בין מקום שנהגו שלא לגדור כופין אבל בעקבה מקום שנהגו לגדור כופין מקום שנהגו שלא לגדור אין כופין. ולפי זה הא דאמרין בגמרא וכן בגנה שהם במקום שנהגו לגדור דמי ומחייבין אותו, ללא למימרא דמקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין, אלא איידי דבעי למימר דבעקבה שהם במקום שנהגו שלא לגדור ואין מחייבין, אמר דגנה שהם מחייבין, שכן דרכם לקרב העגיונים. כן נראה לי. עוד יש מרבוותא ז"ל שפירשו דבולה מהניחין בשאין אחד מהם רוצה לנטום בחוד שלו, לפי שהבירו אומר לו לא אסייע עמך אלא אם כן נבנה כפניי העיר או השתפיו, אבל אם רוצה לנטום בחוד שלו כונס ובוהה כמה שירצה ואפילו בהואל ודפנא. והדע, שלא הוזכר חיוב בנין אצנים או לבנים אלא במקום שבוין בחמלע, אבל בזמן שזה ובוהה בזה, כגון שני גנים בשני לדי קשות הרבים ואי נמי גג הסמוך לחצר חבירו, לא הוזכר שם אלא מעקה, דמשמע כל דהוא. ואף על גב דבני שני גגין בשני לדי קשות הרבים (ו, ב) אמרינן לא ניחא ליה דתתירא אשתאי, דמשמע בנין אצנים שהוא מכביד על הגג. לא תורת חיבו אמרו, אלא שדרכן של בכיות בכך כשאם לבנות בחוד שלו אינו בונה ערלא, כדי שלא יהא זקוק לבנות תמיד. ואינו מחויב בעיני ככל, שהרי כל עמנו לא אמרו במשנתנו שכופין זה את זה לבנות גויל וגוית אלא כדי שלא יטעון זה להזמין את חבירו בכל יום בבית דין להקים מחילתו הנופלת, וכיון שכן מה לי שאינו כונס לחוד שלו מה לי כונס. ועוד דהא מהניחין בכופין זה את זה קאי מיידי, שזה אומר גוית נבנה וזה אומר לא כי אלא כפיסין או הוילא ודפנא כדי שלא יתמעט השמיש חצרי, וכפי הא דהא דקתני בוין את הכותל כמנהג המדינה, ואם אחת בשופטני עסקין כשירוצה זה שביה דין מחייבין אותו בעל כרחו למה שלשה טפחים בקרקע ודמי יחירי גויל וגוית ויכנס לחוד שלו ויבנה מחילה של הוילא כמו שרצה. ועוד שבה נחלקו רב הונא ורב חסדא לקמן (סג) גבי הלכות זו למעלה מזו דרב הונא אמר התהוון בונה מענגדו ועולה, כלומר הוא לבדו בלא שיוע של עליון, לפי שהעליון יכול לומר לו איני כריך ליסוד, שאני יכול לבנות ערלא בחוד שלי ואפילו בהואל, ורב חסדא סבר עליון מסייע מלמטה, דקסבר דאף זה בונה על כרחו כמנהג המדינה וכריך הוא ליסוד, שאם אין יסוד אין בנין, וקיימא לן כרב חסדא, ותניא התם כותיה, וכן פירש הרשב"ד ז"ל, וכן עיקר, לפי שיטתו זה לומר לו אף כשנתנס בחוד שלך איני רוצה להיות עמך בכל שעה בדיוח ודינא. לפיכך אם נפל הכותל המקום והאצנים של שניהם. ופירשנא בגמרא (ד, ח) דליתרין לאשמועינן דלפילו היכא דנפל לרשותא דחד מייחיהו אי נמי דפנינהו חד לרשותיה ואמר ידיי ניהו, אפילו הכי מויליין אותו מידו, דלמן שהדי דכיון דיכולין לכופו זה את זה מהתחלתן לבנות בשותף, לא ויהר האחד לחבירו ובין שניהם בגויל. ואי לאו דאשמועינן מהניחין דינא דכפיהה, הוה אמניא דמי שחופס בהוין מוחזק והוי אידך מויליא מחבירו ועליו הראיה. ואיכא למימר, והא בעקבה שאין מחייבין אותו לגדור, ותנו לקמן ואם עשו מדעת שניהם בוין את הכותל בחמלע ועשוין לו חזית מהאן ומכאן לפיכך אם נפל הכותל המקום והאצנים של שניהם, ואמרין עלה בגמרא (ד, ב) ולא יעשה לא לזה ולא לזה, ופירקין דילמא קדים חד מנייהו ועבדי ואמר כוליה לדיי הוילא, ואם אחת מאי קא מקשה לא יעשה לא לזה ולא לזה, הא מהני חזית היכא דנפל לרשותא דחד מנייהו אי נמי דפנינהו חד לרשותיה, דכיון דידעי מילתא דקפויי היא לא מהני ליה, הא אם אין שם חזית מהני ליה. ורש"י ז"ל נשמר מזה ופירש לא יעשה לא לזה ולא לזה והוי סימן שלא עשהה האחד משלו, שאלו עשהה היה עושה חזית מבוהן. אבל ככותל אחד שלא תקנו חזית בו אי אפנינהו חד לרשותיה כדון היה שאינו נאמן, ומפני מה אינו נאמן מפני שיטולין לכופו זה את זה לבנות כותל בחמלע. גמרא: סבריה מאי מחילה גודא וכדתינא מחילת הכרם שנפרלה. כמה משניות וברייתות שנויות בתלמוד בלשון מחילה שהיא גודא, ולא היה כריך להביא זו, אלא דנקט להא משום דחביבה ליה, דמינה שמעינן חדוש גדול דלייני דיינא דגרמי. הכי גרסינן: וכדתינא מחילת הכרם. ולא גרסינן דתנו, דלאו מהניחין היא בשום מקום, וברייתא היא שניה בתוספתא דכלאים (פ"ג ד). ור"ח ז"ל גם כן הכי גריס. ופירשו רש"י ז"ל דתנו. וכן היא במקלפת הספרים, והוקירו לגרום כן משום דאמרין עלה בפרק הגוזל ע"ס (ה, א) ר' מאיר היא דלאון דינא דגרמי, ומנא להו דר' מאיר היא, אי לאו משום דהם מהניחין ר' מאיר. וליתא, דהא דלוקיימנא לך ההם כר' מאיר משום דאשכחן סתמא אחרינא במתניחין דליתא ליה דינא דגרמי, דתנו במסכת כלאים פרק ז' (משנה דיה) ומייתו לה ההם בפרק הגוזל המסבך גפנו על גבי התבואה של חבירו הרי זה קדש וחייב באחריותו ר' יוסי ור' שמעון אומרים אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ובהם מהניחין מני ר' מאיר, אלמא איה ליה לר' מאיר דינא דגרמי, היכך כרייתא נמי דמחילת הכרם שנפרלה סתמא ר' מאיר היא דשמעינן ליה דלית ליה הבין. נפרלה אומר לו גודו. ואפילו לר' יוסי דאמר על הגוזל להחזיק את עצמו, הא תורה הוא בגירי דעל המזיק להחזיק את עצמו, והכא נמי גירי ניהו וטפי מגירי, דמשום ערבונו גפניו שמתערבין עם התבואה של זה הוא שנאסרה התבואה. אומר לו גודו. פירשו בתוספתא דלכך קתני אומר לו גודו, דאם לא אמרו לו לא קדש ואפילו הוסיף בחמד ומאחוס, וטעמא דמלתא משום דכתיב (דברים כב, ט) המלחה הרוע את חזרע, ודרישין מינה איסור יניקה, וכדאמרין (פסחים כה, א) זרוע מעיקרו בשקפה זרוע ובה בתוספתא, והקס מלחה להזרע מה זרוע ניהא ליה אף מלחה דניחא ליה, ויינו דתנו (כלאים פ"ה מ"ו) הרואה ירק בכרם ואמר לכשאגיע לך אלקטנו מותר, לכשאחזור אלקטנו את [ואסוף] במאחוס אסור. ותנו (ק"ט פ"ו מ"ו) [הרוח] שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה וגדר מיד אם רצו אונס מותר, אלמא לעולם לא קדש ואפילו בתוספתא מאחוס אלא אם כן נראה דניחא ליה או שהוא מחילתו מלפניהו, והכא נמי אם לא שאמרו לו לגדור ונחילא לא קדש, שאני אומר שמה סבור הוא שאינו חייב לגדור, ודקתני נמי נחילא ממנה ולא גדרה, מן הטעם היה הוא, שאלו לא נחילא אף על פי שהוא הוסיף בחמד ומאחוס בעוד שהוא מתעסק בגדרה לא קדש. והא דקתני נפרלה אומר לו גודו נפרלה אומר גודו הכי זמני, יש מי שמפרש דלפילו אמרו לו בפעם הראשונה לגדור וגדרה, אם נפרלה פעם שניה לא קדש אלא אם כן התרו בו גם כן, שמה סבור הוא שאינו חייב לגדור בכל פעם שהפול, לפיכך כריך הוא להתרות. ושמה בשני פעמים די לו, שאלו נפרלה (אפשר ש"ל: בפעם) שלישית יודע שכל פעם שנפרלה חייב הוא לגדור שהוא המזיק. ורבינו הם ז"ל פירש בספר הישר סי' תריד (תקכ) דהא אחיא לשמועינן שאם נפרלה והוסיף קלח וחזרה ונפרלה והוסיף עוד, עד שהוסיף בין שני הפעמים בחמד ומאחוס ואפילו בתרישא מלגדרה, אין תוספתא אחרון מלטרף לתוספתא ראשון, והכי קתני נפרלה אומר לו גודו נפרלה אומר לו גודו, נחילא ממנה ולא גדרה עד שהוסיף עכשיו באחרונה בחמד ומאחוס קדש, אבל תוספתא ראשון אינו מלטרף, שכיון שגדר בינתיים ראשון ראשון בטל, כענין שאמרו בפרק בתרא דע"ו (עג, א) בענין יין קח במערה מחתה לבור. ולפי דבריו הא דאמרין זרוע ובה בתוספתא מאחוס ולא אמרינן ביה ראשון ראשון בטל, שאני ההם משום דכיון שסופו לכל לדידי תוספתא מאחוס בלא הפסק בני לא לא אמרינן אבל הכא דלפסקיה בגדר אמרינן. ויש מי שדן מכלל בהפך שאם נחילא ממנה ולא גדרה עד שהוסיף בחמד ומאחוס בין שני הפעמים קדש וחייב באחריותו, דלא אמרינן ראשון ראשון בטל, כדלא אמרינן בזרוע ובה דעלמא ובככל של שביעית שנטעו בשמינית דנדרים (נז, ב) ולא חלקו בין אפסקיה בין לא אפסקיה. (רשב"א)

ב קיח דף

אמרו ליה אנו מזרע דיוסף דלא שלטא ביה עינא בישא דבתיב **[בראשית מט-כב]** בן מורת יוסף בן מורת עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר' יוסי ברבי חנינא אמר מהכא **[בראשית מט-ז]** וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין העין שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם: מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם: מנהיג מילי אמר עולא דאמר קרא **[במדבר יד-לח]** ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים ההם מאי חיו אילימא חיו ממש והא כתיב קרא אחרינא **[במדבר כו-שה]** ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון אלא מאי חיו שחיו בחלקם: מתלוננין ועדת קרח לא היה להן חלק בארץ: והתניא מרגלים מתלוננים ועדת קרח יהושע וכלב נטלו חלקם לא קשיא מר מקיש מתלוננים למרגלים מר לא מקיש מתלוננים למרגלים דתניא **[במדבר כז-ג]** אבינו מת במדבר זה צלפחד והוא לא היה בתוך העדה זה עדת מרגלים הנועדים על ה' אלו מתלוננים בעדת קרח כמשמעו מר מקיש מתלוננים למרגלים ומר לא מקיש מתלוננים למרגלים וא"ל רב פפא לאבבי ולמאן דמקיש מתלוננים למרגלים איכפול יהושע וכלב וירתו לכולהו א"י א"ל מתלוננים שבעדת קרח קאמרין וא"ל רב פפא לאבבי בשלמא למ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ היינו דכתיב **[יהושע יז-ה]** ויפלו הבלי מנשה עשרה שיתא דשיתא בתי אבות וארבעה דידהו הא עשרה אלא למ"ד לבאי הארץ תמניא הוא דהו שיתא דשיתא בתי אבות ותרי דידהו הא תמניא וליטעמך למ"ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ט' הו אלא מאי אית לך למימר חד אחא דאבא הוה להו ה"ג תרי אחי דאבא הוה להו דתניא **[במדבר**

רבינו שהמקושש במיתה שנאמר [שמות לא-יד] מחלליה מות יומת אבל לא היה יודע באי זו מיתה הוא ימות וראויה היתה פרשת מקושש שתכתב ע"י משה אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו ללמדך

רש"י לעולם בחי אבות קח חשיב. ולא טפלים חוץ מבנות כלפחד דקחשיב ד' חלקים שלהן ואשמועינן דדרשינן אחי קרא דנתן תהו דמיניה נפקא לן ד' חלקים על ידי שאלו דורשין והעברתן זו חלק בכורה אלמא אשמועינן דל"י מוחזקת היא לכן מיליאת מנרים ואף על פי שעדיין לא נכנסו בה: הא. דקחני בזכות אבי אביהו אבל לא בזכות עצמן: במאן דלמך ליואלאי מנרים. נתחלקה הארץ ולא לבאי הארץ: הא. דקחני בזכות עצמן כמ"ד לבאי הארץ וכגון דהוּו בני כ' כשנכנסו לארץ: הא והא לבאי הארץ. דלע"ג דרישא דהיהא ברייתא דלעיל ליכא לאוקומה אלא למאן דלמך ליואלאי מנרים דקחני מנרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם איכא למימר מסקנא דר' שמעון בן אלעזר היא דלית ליה ליואלאי מנרים ולבאי הארץ: הא. דקחני בזכות עצמן דהוּו בני עשרים כשבאו לארץ: הא. דקחני בזכות אבי אביהו: דלא הוּו בני עשרים. כשבאו לארץ ובני בני המתלוננים קמייירי שמתו להן אביהו שהיו בני המתלוננים ממש במדבר והם נשארו טפלים ולא נטלו לעצמן שעדיין לא הגיעו לכ' ובזכות אביהו ממש בני המתלוננים אין להם לטובל שהן ממנרים לא יאלו ולארץ לא באו אלא בזכות אבי אביהו דהיינו אבות המרגלים שיאלו ממנרים וכיון דהך ברייתא כרבי שמעון בן אלעזר מוקמינא לה דלית ליה תרתי נמאלו אלו בני בניהו יודשין אותן כבנות כלפחד שירשו בכנסו חפר זקנס וע"ג דחשיבי כטפלים דעלמא דלענין ירושת אביהו שהיו מיואלאי מנרים לא בעינן בני כ' ככניסתה לארץ וחזרה ליכא למימר דהא רבי שמעון בן אלעזר לית ליה חזרה דמהיכא תיתי הא משמע ליה קראי תרוייהו לגופייהו ואפילו אם תמאי לומר דהא סיפא לאו ר' שמעון היא סיפא לאו ר' שמעון היא איכא לאוקומה דנטלו בזכות אבי אביהו ע"י חזרה כגון שהיו להם למתלוננים אחים שלח היו בני כ' בשעת הגזירה ולא מהו במדבר דהא לא נגזרה גזירה על פחות מבן כ' וכשנטלו חלקם בארץ החזירו אכל (אבי) אביהו מה עשו האבות חזרו והירישו נכסיהו לכל יואלי יריכו בן לאחי המתלוננים בין לבני בני המתלוננים דכולן יואלי חלליהו היו וחולקים אחי המתלוננים עם בני נכדיהו בשוה דלע"ג דטפלים לא שקלי באנפי נפשייהו ירושת אבות מיהא שקלי כדלמך כבנות כלפחד דהוּו לכו כטפלים שאין להן חלק לעצמן והלכו עם אחי אביהו בכנסו חפר והבנים דקחני היינו בני הבנים דבן בנו של אדם קרוי בנו כדלמיינן לקמן במי שמת (דף קמג): ואבי אבי אביהו קרי ליה אבי אביהו דבני המתלוננים עצמן ליכא למימר דלא הוּו בני עשרים דקיימא לן בשנה שניה שלח משה מרגלים והניח בסדר עולם אחר ביאת מרגלים היתה בליעתו של קרח וכו' כיום נשרפו המתלוננים נמאלו שניהו עמנו כשבאו לארץ הוּו בני ל"ח שנה שכן עמדו ישראל במדבר אחרי כן: ה'. ולפי האי לישנא בהרא לית להאי הנא דכרייתא דלעיל דיהושע וכלב נטלו כלל חלק בשביל מרגלים והאי קרא דהוּו מן האנשים לא דריש ליה אלא כפשטיה. ה'). ראויה היה. לחפר ולכלפחד משמתו במדבר אבל לא הוחזקו זה מעולם שהרי לא באו לארץ: ואין הנכור טוטל בראוי. לקמן בפרקין (דף קד): ביהודה אהלים. כלומר במטלטלין שהיה להם במדבר כגון יתדות שהוקעו בהן אהלים ושאר מטלטלין שהן מוחזקות בהן ולהכי נקט יתדות אהלים דודאי לכולן היו אהלים ואין אדם במדבר בלא אהל אבל נמחלת ארץ ישראל לא נטל חלק בכורה וכל עשאה חלקים דמהינתין בין מוחזקין שהן מוחזקות בהן ולהכי נקט יתדות אהלים דודאי לכולן היו אהלים ואין חבלי מנשה. היינו קרקע שחולקין בהכל חלק בכורה מאלו ארבע חבלים היה: ליואלאי מנרים כדכתוב ונתתי אותה לכם מורשה כלומר אני נתתי לכם ירושה: יודע היה משה רבינו שצוות כלפחד יורשות הן. כמו בן שהרי דינו נטלו צמרה כדלמיינן בסנהדרין (דף נו.) וכדכתוב שם שם לו חק ומשפט ומעשה דבנות כלפחד דערבות מוצא בסוף הנ' שנה ועוד דלויכא למינף מפרשת יבמין שבה כן כדכתוב ומה אחד מהם וכן אין לו עיניו עליו דהא בנות כלפחד משם למדו כלקמן אם כן אנו נירש ואם לאו תחייבם אמנו: וראויה היתה וכו'. ולא תאמר אם לא דברו בנות כלפחד ולא נתחייב מקושש היו שהי פרשיות הללו חסרין מן התורה והכי נמי איכא למימר שרבה מלות חסרים מן התורה לפי שלא אירעו המעשים: שמקושש במיתה. ואף על גב דכתוב כי לא פורש מה יעשה לו היינו שאלו היה יודע אם בסקילה חמורה אם בחנק הקל כדמפרש ואזיל: (רש"י)

תוספות ובזכות אבי אמותיהן. וכגון שלאבי אמותיהן לא היו בנים כי אם בנות דאם לא כן היו בנים יורשין וא"ת ומי החזיר להן ו"ל כגון שהיו אחים לאבי אמותיהן שהיו להם בנים והחזירו בנים לאבותיהם וחלקו בשוה: הא דהוּו בני עשרים כו'. בבניהם אי אתה מוצא שלא היו בני עשרים כמו שפירש בקונטרס דבליעת קרח נמי היתה מיד אחר המרגלים כמו שהביא מסדר עולם דקחני אחר ביאת מרגלים היתה בליעת קרח ואם לא שסמוך היה מאי קא משמע לן וכן משמע נמי מדאמרי הן גוענו כולנו אבדנו (במדבר יז) ומתגרם הא מיננא קטלית חרבא הא מיננא בליעת ארעא הא מיננא מתו במונתא ששלשה מעשים הללו היו רצופין מדמדברי להו אהדי וקטלת חרבא היינו מעשה מרגלים כדכתיב (שם יד) ויכוס ויכתום וגו' ואין להקשות אמאי הוצרך לומר בזכות אבי אביהו לימא בזכות אביהו ממש דהיינו בני מרגלים ובני המתלוננים עצמן דהאי תנא אתא לאשמועינן דאפילו אותן שלא נטלו מחמת עצמן שלא היו בני כ' כשבאו לארץ ולא נטלו נמי בזכות אבותיהן ממש כגון שמתו במדבר ולא נטלו נמי ע"י חזרה שלא נולדו להן שום בן שהיה בן עשרים אפילו הכי נטלו בזכות אבי אביהו אע"פ שבא להן מחמת מרגלים ומתלוננים וא"ת אמאי לא קאמר הא והא ליוצאי מצרים והא כשהיו אביהן ממש בני מרגלים ומתלוננים בני עשרים כשיצאו ממצרים דהיינו מחמת עצמן שלא באו להן מכח מרגלים ומתלוננים והא דקאמר בזכות אבי אביהן שלא היו אבותיהן בני עשרים ביציאת מצרים ובשלמא אי הוּו אמר דבניהן ממש של מרגלים ושל מתלוננים עצמן מיירי הכא שבאו לארץ הוּו אתי שפיר דלא הוּו מצי למימר הא והא ליוצאי מצרים והא דהוּו בני עשרים כשיצאו דאם כן איך באו לארץ דבני עשרים כולן מתו במדבר ויש לומר דהשתא נמי דאירי בבני בניהם לא מצי לשנויי הכי דמשמע נמי דבאי הארץ נטלו בזכות עצמן ולא שאבותיהן נחלו והורישו להן: מתיב רבה רבי יהודה אומר בנות כלפחד נטלו ארבעה חלקים שנאמר ויפלו חבלי מנשה עשרה. וקרא ע"כ לא איירי ביהדות ואהלים אלא בחלוקה וליכא למימר דלמא תלתא אחי דאבא הוּו להו דאז לא הוּו בהו שום חדוש דהא חלק בכורה לא נטלו וא"כ לא הוּו ליה לקרא לאחשובינהו אלא דבתי אבות גרידא כדפריך רב פפא לעיל אי טפלים קא חשיב טובא הוּו: יודע היה משה שצוות כלפחד יורשות הן. אע"פ שלא נאמרה פרשת נחלה יודע היה משה מטעם דלקמן אם כן אנו נירש אם כבת תתייבם אמנו: שנאמר מחלליה מות יומת אבל לא היה יודע באיזו מיתה נהרג. ואם תאמר למה היה מסתפק היה לו לדנו בחנק דכל מיתה האמורה בתורה סתם חנק ויש לומר דמסברא היה נראה לו שנדון בסקילה כעובד ע"ז דבכל דוכתא (חולין ה.) אמר דדומה שבת לע"ז דהיינו מחלל שבת בפרהסיא לעובד ע"ז וצריך לומר דסבר כרבנן ולא כר"י דאי כר"י יהודה דאמר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פ:) עד שיודיעוהו באיזו מיתה הוא נהרג דלדידיה אמר התם דהוראת שעה היתה (דאם) כן לא ידע משה שדינו במיתה: (תוספות)

ב קיט דף

שמגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב ואי סלקא דעתך ארץ ישראל מוחזקת מאי קא מסתפקא ליה היא גופה קא מסתפקא ליה דכתיב [שמות ו-ג] ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם או דלמא שמורישין ואינן ירוששו ופשטו ליה תרוייהו ירושה לכם מאבותיכם ומורישין ואינן יורשין והיינו דכתיב [שמות טו-יז] תביאמו ותטעמו בהר נחלתך תביאנו לא נאמר אלא תביאמו מלמד שמתנבאין ואינן יודעין מה מתנבאין [במדבר כז-ב] ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר עמדו לפני משה כו' ולא אמרו להן דבר ועמדו לפני הנשיאים וכל העדה אלא סרס המקרא ודרשו דברי רבי יאשיה אבא חנן אמר משום רבי אליעזר בבית המדרש היו יושבין והלכו ועמדו להן לפני כולן במאי קמיפלגי מר סבר חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומר סבר אין חולקין והלכתא חולקין אין חולקין קשיא הלכתא אהלכתא אהלכתא אהלכתא לא קשיא הא דפליג ליה רביה יקרא

מה שאין באבות באבות הוא אומר [\[במדבר לו-ח\]](#) וכל בת יורשת נחלה והרבה מצות נצטוו בנים שלא נצטוו אבות הא מפני שיש באבות שאין בבנים ויש בבנים מה שאין באבות הוצרך לומר אבות הוצרך לומר בנים קתני מיהת באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה הוא מותיב לה והוא מפרק לה לבר מבנות צלפחד אמר מר באבות הוא אומר וכל בת יורשת נחלה באבות אין בבנים לא מאי משמע אמר רבא אמר קרא [\[במדבר לו-י\]](#) זה הדבר דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה אמר ליה רבה זוטרי לרב אשי אלא מעתה [\[ויקרא יז-ב\]](#) זה הדבר דשחוטני חוץ הכי נמי דלא יהא נוהג אלא בדור זה שאני התם דכתיב [\[ויקרא יז-ב\]](#) לדורותם

רש"י אפסר בת מזה ול' שנה. כלקמן וקרי לה בת אשה הוה ליה למיכתב ומנכן דבת מזה ושלשים היה: דלמך ר' חמא בר חנינא. לקמן פירקין דמבעיא לן דכלכלן אתה מואל שבעים ובפרטן אי אתה מואל אלא שבעים חסר אחת ועל זו א"ר חמא בר חנינא זו יוכבד כו' ובה לוי דקאמר קרא היינו בת לוי ממש בתו של לוי והא ללא קשיב לה בהדיא לפי שלא בזה למצרים אלא בצטון אמה ולידהה בין החומות כלומר בתוך מצרים ומשום דקאמר בדרך גבי הורקה קאמר נמי בין החומות גבי לידהה: אשך ילדה. קרא יתירא הוא דהא כבר כתיב בת לוי ושראל לא להם איה זרע זה יתח שנתאמר כי בילחק יקרא לך זרע בילחק הוא אומר ויתחן בן ששים שנה בלחא אתה ויעקב אבינו אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ס' דילחק וק"ל דיעקב הרי מאת ותשעים ומאתים וי' עמדו במצרים הרי ד' מאות שנה שנתאמרו לאלהים וכל ד' מאות שנה היו במצרים אי אפסר לומר שהרי קתה מיוודי מצרים היה כדכתיב ובני לוי גרשו קתה ומצרי ושני חיי קתה שלש ושלשים ומאת שנה ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה ופ' שנה של משה הרי ש"ג א"כ מה ה"ל ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה כ"ז שזרעך בחרך לא להם ת' שנה נמאלת יוכבד בת ק"ל שנה שהרי בתחלה בילחא מצרים ונולדה ומשה בן פ' שנה היה בלחאם נתיירו ק"ל ממאתים ועשר: נתעמד הבשר. החליק כנער קטן: ויחזור מיבעי ליה. שהרי עברו ימים רבים שלקחה שהרי כבר נולדו אהרן ומרים אלא שפירש עמרם ממה מפני הגזירה שהיו משליכין הזכרים ליאור ועשוין החזירה מפני מרים שנתבאה לו שעתיד בן ללחא ממנו שיושע את ישראל כדנפקא לן (סוטה דף יב) מדכתיב מרים הנביאה אחות אהרן בעוד שהיא אחות אהרן ולא אחות משה שעדיין לא נולד היה היא נביאה שנתבאה על משה שעתיד להוולד: משוררין. מתוך שמהה שהיה עתיד משה רבינו ללחא מהן והיינו דכתיב לדעה מה יעשה לו מה יהיה סוף נבואתה כדתיחא בסוטה (דף יג). להלן. כשנשאו בנות אלפחד מנאן הכתוב דרך גדולתן דכתיב ותיינה מחלה הרעה חגלה ומלכה ונועה בנות אלפחד לבני דודיה לנשים ומסביר דכך נולדו כדכתיב לא יעשה בן במקומו לתת האעזרה לפני הבכירה (בראשית כט): וכאן. כשעמדו לפני משה דרך חכמתם כסדר שהן חכמות זו יותר מזו הקדימו הכתוב מחלה נועה חגלה מלכה והרעה ומסביר אמר' הכי דלא ליקשו קראי אהדדי: בישיבה. בין לבין דין לשאר ישיבות של תורה משיבין את החכם למעלה מן הזקן וכדמפרש לחמיה שהחכם מופלג מכל חביריו בחכמה שהחכם הוא מאל אבל בשביל שהוא חכם מעט מן הזקן אינו מכבדו אותו יותר מן הזקן שהוא חכם קלה ומבטא אלפחד איכא למיכף דגבי שאילת הדין מקדים הכתוב חכמה תחלה: במסובה. של משה וה"ה לנישואין: והוא דמפליג. החכם בחכמה אז הלך אחר החכמה ולא אחר זקנה: והוא דמפליג בזקנה. זקן מאל אז חולקין לו כבוד בבית המשנה יותר מן החכם ואע"ג דמופלג הוא החכם בחכמה ובגון שהזקן חכם קלה אצל אלו מופלג בזקנה החכם שהוא מופלג קודם לכבודו שמעיין מהבא דחכם מופלג זקן מופלג שאינו חכם כל כך כנחור בישיבה הלך אחר חכמה להשיב החכם בראש ולדבר תחלה במסובה הלך אחר זקנה והיבא דחכם הוי מופלג בחכמה והזקן אינו מופלג בזקנה ולא היבא דחכם הוי מופלג בחכמה והיבא דהזקן הוי מופלג בזקנה והחכם אינו מופלג בחכמה בכל מקום הלך אחר זקנה ואפילו בישיבה הואיל והזקן חכם קלה אע"פ שהבחור חכם יותר ממנו והיבא דלא מופלג לא האי בחכמה ולא האי בזקנה נראה בעיני דבכל מקום הלך אחר זקנה מדלמך רב אשי והוא דמופלג בחכמה והוא דמופלג בזקנה דהיינו מופלגין הולכים בישיבה אחר החכם ובמסובה אחר הזקן מכלל דהיבא דלא הוה תרווייהו מופלגין לא האי ולא האי הולכין בכל מקום אחר אחד מהן ומלמל פירש איכא למימר דמסתמא הולכין אחר הזקן דבשביל שהבחור חכם קלה יותר ממנו אינו לנו לבייש את הזקן והחכם אינו בוש בכך מאחר זקן ממנו יודע הוא שבשביל זקנתו חולקין לו כבוד: שקולות היו. ולכך פעמים שהקדים זו לזו ופעמים אפיכא כדדקשין נמי ה) (מגילה דף יב) הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מלמד שקולין היו ולא חסייעיה לר' אמי: ותיינה. מותר הוא דמזי למכתב בנות אלפחד לגבי דודיה לנשים: הותרו. אע"פ שאשך בת יורשת נחלה נאסרה: ענה טובה. ואינה מרע עשה: אמור אליהם לדורותיכם. כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' ושומרתו עליו: אמור אליהם. היינו לאותן העומדין על הר סיני נשנה פסוק זה ומכאן תלמוד לשאר מלות האמורות בחזרה סתם שנתאמרו בין לאבות בין לדורות הבאין: וכל בת וגו'. ליואל מצרים נאמר כדמפרש לקמיה אבל לדורות הבאין ליבא איסור הסבת נחלה: נצטוו בנים. מצות התלויות בחרך תרומה ומעשר חלה ערלה ורבעי לקט שחיה ופיאה וכן הרבה: הוצרך לומר לאבות והוצרך לומר לבנים. שאם נכתב סתם ולא פירש לא אבות ולא בנים הוה אוקימנא ליה לאבות מדלל כתב כי תבואו כדכתב בשאר מלות האמורות לבנים אי נמי הוי ילפינן או בגזירה קוה או בצנין אב או בקל וחומר מאח' ממלות המפורשות לבנים או לאבות והוי אוקימנא ליה בלחא מהן להכי כתיבי תרווייהו ומהשתא ניכף מהבא לכל מלות הסתומות שנוהגות בין בנינים בין בלכות עד שיפרט לך תבואו או יתבוא לך זה הדבר להעמידו בדור הזה כלקמן: לבר מצות אלפחד. דהאי וכל בת יורשת נחלה לאו אבנות אלפחד קאי דהא גלי להו קרא לטוב בעינייהם תהייה לנשים: מאי משמע. דהאי קרא לא משמע אלא בלכות הדור: זה הדבר. אשך ליה ה' לבנות אלפחד וגו' ולא תבואו נחלה ועל כרחך האי זה לאו אבנות אלפחד קאי אלא אוכל בת יורשת נחלה דכתיב בתריה ולא תבואו נחלה: זה הדבר אשך ליה ה' דשחוטני חוץ. זה הדבר אשך ליה ה' איש איש מבני ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז צממה דהכי נמי דלא הוצרכו על שחוטני חוץ אלא אותו דור בלבד: שאני התם. דכתיב חוקת עולם תהיה זאת להם לדורותם: (רש"י)

תוספות מתיב רבה אמור אליהם לדורותיכם וגו'. תימה לרשב"א דמה צריך להקשות מברייתא מקרא הוה ליה לאקשווי דכתיב לא תסוב נחלה ואומר ר"י דה"א עצה טובה **קמ"ל**: **(תוספות)**

ב - קכ דף

[\[במדבר לז-ב\]](#) זה הדבר דראשי המטות הכי נמי דלא יהא נוהג אלא בדור זה א"ל הוה יליף זה זה מהתם האי נמי ליליף זה זה מהתם האי מאי בשלמא התם איצטריך לזורה שוה הכא למאי איצטריך לשתוק קרא מיניה ואנא יעדנא דלדורות הוא מאי ג"ש דתניא נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן [\[ויקרא יז-ב\]](#) זה הדבר מה להלן אהרן ובניו וכל ישראל אף כאן אהרן ובניו וכל ישראל ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות אמר מר מה להלן אהרן ובניו וכל ישראל אף כאן אהרן ובניו וכל ישראל למאי הלכתא אמר רב אחא בר יעקב לומר שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות והא ראשי המטות כתיב ביה כדאמר רב

חסדא אמר רבי יוחנן ביחיד מומחה ה"נ ביחיד מומחה ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שיש שאלה בהקדש ולב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש דתנן ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש וכו' אומרים אינו הקדש האי זה וזה מאי עבדי ליה זה הדבר דשחטי חוץ מיבעי ליה על השוחט הוא חייב ואינו חייב על המולק זה הדבר דראשי המטות מיבעי ליה לחכם מתיר ואין בעל מתיר בעל מפר ואין חכם מפר ולבית שמואי דלית להו גזרה שוה הפרת נדרים בשלשה הדיוטות מנא להו נפקא להו מדתניא ויקרא כג-מד וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל ר' יוסי הגלילי אומר

רש"י זה הדבר דראשי המטות. דכתיב וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לומר זה הדבר אשר טעה ה' איש כי ידור נדר וגו' ה"נ לא יחא נוגה דין הפרת נדרים אלא בזר הזו בתמיה: יליף זה. והפרת נדרים מזה דשחטי חוץ דכתיב ביה זרות ה"נ זרות: ופרכין ה"נ. לענין הסבת נחלה נילף זה דלדיה מזה דשחטי חוץ דלזכות: בשלמא תס. דשחטי חוץ ובנדריה להכי כתב זה דהא איצטריך להך גזירה שוה דבעינן למימר בסמוך והלכך דרשינן ליה נמי להא גזירה שוה דלמאן דקיימא לן אין גזירה שוה למחנה: אבל הכא. בהסבת נחלה לא איצטריך האזי זה לשון גזירה שוה אחריתי דנדרשיה נמי למילף זה מזה דשחטי חוץ דלזכות ולהא גזירה שוה לחוד ליכא למימר דלהכי איצטריך למילף משחטי חוץ דלזכות דהא לא כריך קרא לישתק קרא מיניה דלא נכתביה כלל ואנא ידענא דודאי הסבת נחלה נוהגת דלזכות מידי דהוה אשאר מלות דעלמא דלא גרע האזי לאו משאר לאוין שחורה שהו נהגין לעולם אלא מדכתביה ש"מ למעוטי אחא דלדיה נוהגת אלא דבור הזה: מאי גזירה שוה. דילפי' זה נדרים זה דשחטי חוץ מהדדי: מה להלן. דשחטי חוץ כתיב בהו דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל אף בנדריה אהרן ובניו כתיב בהם וכל ישראל כדמפרש לקמן למאי הלכתא: מה כאלו ראשי המטות אף להלן. דשחטי חוץ ראשי המטות ובסמוך מפרש לה: למאי הלכתא. בעינן גבי נדרים אהרן ובניו וכל ישראל: לומר שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות. דכתיב לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מחזיקין לו כגון שלשה דהו בית דין כדאמרין בסנהדרין (דף ג. א.) ואפי' לשמואל דאמר תס שנים שנתנו דניניה דין אלא שנתקרו ב"ד חלוף הני מיילי דיני ממונות אבל למישרי איסור נדר לא בני דשחטי חוץ ובהכי אהני גזירה שוה כתיב נכתב בנדריה אהרן ובניו וכל ישראל לומר כך ששקולין כל ישראל להחיר נדרים ואפי' הדיוטות כאהרן ובניו: הא ראשי המטות כתיב. דמשמע מומחין: כדאמר רב חסדא. לקמן בשמעתין: ה"נ ביחיד מומחה. בקי בגמרא כלומר רב מובהק והאי דכתיב ראשי לקון רבים מומחין דעלמא קאמרי: למאי הלכתא. כריך ראשי המטות גבי שחטי חוץ: שיש שאלה בהקדש. כמו שיש שאלה בנדריה דבנדריה כתיב לא יחל דברו והוא הדיון לכל הקדשות שאם שחט קדשים בחוץ ונחתיב כרת ואח"כ הלך אלל חסם להחיר לו הקדש ומנא לו פתח של חרטה ועקר את ההקדש מעיקרו ועבדיה כהקדש טעות איגלחי מילתא למפרע דלא הוא הקדש מעולם ופטור מכרת והוא הדיון לכל דבר הקדוש במולא שפתי כגון תרומות ומעשרות דאי בעי מיהשיל עלייהו וחוזרי' לטיבולן כדאמרין בנדריה בשולחי פרק הגורד מן הירק (דף נט.). ולב"ש דאמרי אין שאלה בשום הקדש. בעולם דאפי' כשימנא לו החסם פתח של חרטה אינו יכול להחירו דאע"ג עוקר את הנדר מעיקרו ועשהו נדר של טעות אפי' הכי גבי הקדש לא אמרי ב"ש הכי דאפי' כשנעשה ההקדש בטעות הידוע למקדש חשבי ליה הקדש גמור כ"ש היכא דהוקדש בלא טעות שלא יועיל פתח חרטה שימנא לו החסם להחירו: דתנן ב"ש אומרים כו'. תחלת הפרק הוא במסכת נזיר: הקדש טעות. כדמפרש תס כיצד אמר שור שחור שילא מביתי ראשון הרי הוא הקדש וילא לבן ב"ש אומרים הקדש וביה הלל אומרים אינו הקדש ואמרינן בגמרא מאי טעמיהו דב"ש דילפי תחלת הקדש מסוף הקדש מה תמורה אפי' בטעות אף הקדש אפי' בטעות וביה הלל סברי ה"מ תמורה אבל אחותי הקדש בטעות לא מחזיקין: הקדש טעות הקדש. וכיון דסביחא להו דהו הקדש אפי' בטעות כ"ש דסביחא להו דכל הקדש שהוקדש בלא טעות כגון שור זה הקדש דלא יוכל החסם לנעושו חולין על ידי שום חרטה דחכם נמי הקדש טעות משו ליה והקדש שטעונו ידוע למקדש לבית הלל אפי' שאלה אין כריך שהרי הוא לעמנו ידוע שכל נחמין להקדיש את זה וכיון דחשבי ליה בית שמואי הקדש גמור אלמא שולחי חסם אין מועיל וכו' אומרים כו' ואפילו שאלה אינו כריך: האזי זה מאי עבדי ליה. זה דשחטי חוץ זה דראשי המטות מאי דרשי בהו דכיון דלית להו שאלה בהקדש לית להו גזירה שוה דזה זה כלל ואפי' למילף נדרים משחטי חוץ לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל דליו גזירה שוה למחנה ולקמן בעי להו הדיוטות מנא להו: על השחיטה. בחוץ חייב כרת אפילו השוחט עוף קדשים בחוץ כדנפקא לן בתורת הכהנים וזבחים (דף קז.). מאז אשר ישחט ואינו חייב על המליקה של עוף בחוץ משמע דזה כענין שפורש בפרשה חייב כדכתיב כי ישחט ולא כי ימלוך: ה"מ בתורת הכהנים ובנדריה בפרק נערה המאורסה על השחיטה חייב ואינו חייב על המליקה ולב"ש דרשי ליה ל"ש נפקא להו מהיכא דנפקא לן בח"כ ת"ל אשר ישחט על השחיטה חייב ואין חייב על המליקה: חסם מחיר. בלשון מותר כך מותר כך דכתיב לא יחל דברו הוא דלא יחל אבל אחרים מוחלין לו ולשון היקר משמע להו לרבנן האזי לא יחל ועס יש לדבר לפי שהחסם אינו מחיר ביום שמעו כמו בעל בלא טענה אלא ע"י שמואל לו חרטה ועקר את הנדר מעיקרו הלכך לא שיד ביה לשון הפרה אלא לשון התרה שהחיר לו איסור ע"י הוראה וטענה גמורה אבל בעל מיפר לאשמו ביום שמעו בלא חרטה מגזירת הכתוב כמו והפר את ברייתו (דברים ל"א) כל דבר קיום הנעקר ומתבטל בלא טעם קרוי הפרה: ואין חסם מפר. שאם אמר מופר כך לא אמר כלום דהכי משמע זה הדבר זה הדבור כמו שכתוב בפרשה מעבד ליה לשון התרה ולזה לשון הפרה והכי אמרי' בהדיא בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עז.) א"ר יוחנן חסם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חסם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חסם מחיר ואין בעל מחיר שיוכל כו' ותניא אידך זה הדבר בעל מיפר ואין חסם מיפר שיוכל כו' ולב"ש נפקא להו מסככא דכפרית ליעול דכחם שיד לומר לשון היקר ובעל לשון הפרה: הפרת נדרים בג'. היינו התרת חסם דבעינן ב"ד ג' הדיוטות או יחיד מומחה דה"ל כב"ד אבל הפרה ממס סגי בעל לחודיה ואפי' הדיוט והיינו דלמרינן בשולחי מסכת שבת (דף קנז.) דשאלה כריכה ב"ד הפרה אינה כריכה ב"ד והפרה דלזכות נפקא להו לב"ש מידי דהוה אשאר מלות דהאי זה כיון דאיכא למידקשה למעוטי הפרת חסם והתרת בעל לא ממעטינן נמי זרות: (רש"י)

תוספות שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות. מי' ריב"ם דמדכתיב ראשי שנים משמע ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד ואין נראה דאדרבה מראשי המטות דרשינן יחיד מומחה וראשי היינו ראשי דעלמא כדפ"ה והיכי נדרוש מיניה דבעינן שלשה אלא נראה לר"י דבלא קרא ידעינן דהא מדבעינן יחיד מומחה אם כן בהדיוטות לא סגי בחד ובעינן שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד: דתנן ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש. תימה אדרבה מכאן יש להוכיח שיש שאלה בהקדש דהא מוקמינן התם מילתייהו דבית שמואי דכי אמר שור שחור שיצא מביתי יאה קדוש ויצא לבן כגון דאמר אילו הייתי יודע שיצא לבן לא הייתי אומר שחור אלא לבן ואומרים ב"ש הקדש שמוס דדעתו ומחשבתו מבטלת אמירתו וה"נ כי נשאל על הקדש כי אמר אדעתא דהכי לא קדשי נתיר לו כיון דאולי ב"ש בתר מחשבה ותיגר ר"ת כיון דאמרי ב"ש מחשבתו מבטלת אמירתו למיהו הקדש כ"ש שתבטל אמירתו את מחשבתו שאומר אדעתא דהכי לא נדר: מיבעי להו חסם מתיר ואין בעל מתיר. פ"ה דלביית הלל נפקא להו מסברא תימה וכי' ר' יוחנן סבר כב"ש דבפ' נערה בנדריה (דף עז.) משמע דנפקא ליה מזה הדבר דאמרינן התם א"ר יוחנן חסם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חסם לא אמר ולא כלום דתניא זה הדבר חסם מתיר ואין הבעל מתיר וי"ל דלר' יוחנן לא נפקא מקרא אלא מסברא ולא מייתי ראייה מדתניא אלא דלא אמר ולא כלום ולא משום דנפקא ליה מזה הדבר א"נ מזה הדבר דריש ואע"ג דאיצטריך להכי דרשי גזירה שוה כיון דליכא למיפרך מידי: (תוספות)

לא היה דיבור עם משה שנאמר [דברים ב-טז] ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וסמך ליה וידבר ה' אלי לאמר אלי היה הדיבור עולא אמר יום שביטל בו הושע בן אלה פרדסאות שהושיב ירבעם על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל רב מתנה אמר יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה דאמר רב מתנה אותו היום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפוסקין בו מלכות עציס למערכה תניא רבי אליעזר הגדול אומר כיון שהגיע חמשה עשר באב תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עציס למערכה אמר רב מנשה וקרן ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסיף שאינו מוסיף יסיף מאי יסיף תני רב יוסף תקבריה אמה תנו רבנן שבעה קפלו את כל העולם כולו מתושלח ראה אדם שם ראה מתושלח יעקב ראה את שם עמרם ראה את יעקב אחיה השילוני ראה את עמרם אליהו ראה את אחיה השילוני ועדיין קיים ואחיה השילוני ראה את עמרם והא כתיב [במדבר כו-סה] ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון אמר רב המנונא לא נגזרה גזרה על שבטו של לוי דכתיב [במדבר יד-כט] במדבר הזה יפלו מגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה מי שפקודיו מבן עשרים יצא שבטו של לוי שפקודיו מבן שלשים ומשאר שבטים לא עייל והתניא יאיר בן מנשה נולדו בימי יעקב ולא מתו עד שנכנסו ישראל לארץ שנאמר [יהושע ז-ה] ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש ותניא שלשים וששה ממש דברי ר' יהודה אמר לו רבי נחמיה וכי נאמר שלשים וששה והלא לא נאמר אלא כשלשים וששה אלא זה יאיר בן מנשה ששקול כרובה של סנהדרין אלא אמר רב אחא בר יעקב לא נגזרה גזירה לא על פחות מבן עשרים ולא על יתר מבן ששים לא על פחות מבן עשרים דכתיב מבן עשרים שנה ומעלה ולא על יתר מבן ששים גמר ומעלה [ויקרא כו-ז] ומעלה מערכין מה להלן יתר מבן ששים כפחות מבן כ' אף כאן יתר מבן ששים כפחות מבן עשרים איבעיא להו ארץ ישראל לשבטים איפלו או דלמא לקרקף גברי איפלו

רש"י ז"ל היה דיבור עם משה. פה אל פה ככתחלה אבל אם הוטרפו לדיבור כגון כמעשה דקרח שהיה אחר מעשה המרגלים היה מדבר על ידי מלאך או באורים ותומים אי נמי לא היה מדבר עמו אלא על ידי כורכך מעשה הנריד להם: אלי היה הדיבור. דמאי למכתב ויחמר ה' אלי כדכתיב לעיל ויחמר ה' אלי אל תר את מואב אי נמי מדמסכו ליהיב כחשך תמו קדיש הכי ולא ממשמעותא דקרא אלא מייחוסא דויהיב כחשך תמו דקרא יחידא הוא: יום שביטל הושע בן אלה פרדסאות. שומרים כדנתיב בסדר עולם כשראה הושע בן אלה שגלו עגלי הזהב עמד והעביר פרדסאות שהושיב ירבעם בן נבט שלח יעלו ישראל לרגל שכל מלכי ישראל הוא אומר וילך בדרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל אבל בהושע כתיב רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו: הרוגי ביתר. במס' גיטין (דף טז:). דלמך רב מתנה כו'. ולכך שמוהו שזכו לקבורה ואלא הסריחו: ברכת הטוב והמטיב. שבכרת המזון תקנו באורו היום דמן התורה אינה אלא שלש ראשונות כדנפקא לן מהאי קרא וברכת את ה' אלהיך על הארץ וגו': מניסן ועד ט"ו באב היו כורחים עציס ללודך המערכה לכל השנה מכאן ואילך תשש כח החמה ויש צעזעס לחלוחית ומעלין עשן וגס יגדל תולעתה וכדאמרין במדבר איכה רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי אומר שבו כלה זמן הקיאה למזבח שכל עץ שנמלא בו תולעת פסול למזבח וכל עץ שהוא נקאץ אינו עושה מאכלות ואורו יום שפסקו היו שמחים לפי שגאורו יום היו משלימין מזוה גדולה כזאת: יום תבר מגל. שגשגו הקרדומות שאין לודך עוד בהן לחטוב עציס: מט"ו באב ואילך דמוסיף. מן הלילה על היום לשנות יוסיף ימים כדכתיב כי הוא חידד (דברים ל) וכתוב (משלי ג) כי לודך ימים ופנות חיים ואלוהים יוספו לך שמתוך השלילה מארביכו הימים מתקצרין לריד לעסוק בלימודו גס בליה וללא מוסיף יסף: מאי יסף תני רב יוסף תקבריה אימיה. שימות בחיי ימיו כמו (אסתר ט) וזכרם לא יסוף מזרעם לשון כליה ולא גרסי' יוסף דל"ב מאי קבעי הלמודא הא מילתא דפשיטא היא דיוסף לשון מיתה כדכתיב (במדבר כ) יוסף אהרן אל עמוי: ה"ר שבעה כו'. ברייתא היא בסדר עולם (ספ"א) ומשום דמיידי בכלב ויהושע לקמיה נקט ליה אי נמי משום דליידי לעיל דמוסיף יסף ובלא להודיענו שאלו שבעה מתוך שקדיקים היו ועסקו בתורה חיו כל כך: הפלו את כל העולם. סיבצוהו והקפידו שנתקבל העולם ביניהם וכל אלו השבעה שמשו זה את זה כדכתיב לעיל מינה בסדר עולם נמאלת אומרן שימש יעקב את שם כ' שנה שימש שם את מתושלח ל"ח שנה שימש מתושלח את אדם הראשון רמ"ג שנה ומחשבו שנת הדורות הכותבין בפרשה דור אחר דור יש ללמוד כל זה מתושלח לא מת עד תיכף למבול כדאמר בחלק (סנהדרין דף קה) ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו אלו שבעה ימי אלו של מתושלח הגדוק וכבר היה שם בן ל"ח שנה כדכתיב שם בן מנחם שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול ולמדן נמי ראה את אדם ואת שם אלה לדיקים גמורים קחשיב כמו ששימשהו זה את זה כדפשיטא לעיל והאי הנח לא ס"ל חנוך זה מטטרון דהיה ליה למימר שנים הפלו את כל העולם דהאי תנא דסדר עולם הוא וס"ל דהאי ויזינו כי לקח אורו אלהים היינו שמת בחיי ימיו וכדכתיב ההם חנוך קבר את אדם ואת שם ויהי אחריו י"ח שנה מתושלח האילא שנתיו עד המבול: עמרם ראה את יעקב. כדבר הוא שהרי קתה אביו מיוודי מזכרים היה כדכתיב ובני לוי גרשו וקתה (בראשית מו) ויהי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ובאותו י"ח שנה נולד עמרם לקתה שהרי בנו הראשון היה כדכתיב ובני קתה עמרם ויהי: אחיה השילוני ראה את עמרם ואלהיו ראה את אחיה. גמרא והאי תנא לא סבירא ליה אליהו זה פנתם דלם איתתא ליומא משה ראה עמרם ופנתם ראה משה ועדיין הוא קיים ולא איזכיר ליה אחיה כלל: והא כתיב ולא נותר מהם. ואחיה השילוני נתנבא בימי ירבעם ואם איתתא דלראה את עמרם במצרים היאך ילא ממדבר ובלא לו לארץ והלא כל ימי יעקב במצרים י"ח שנה ועמרם ראה את יעקב יום אחד לכל הפחות ושני חיי עמרם קל"ח שנה הרי קנ"ד ואחיה ראה את עמרם כמה פשו להו ממחיתו ועשר אחר מות עמרם י"ח שנה נמאלת אחיה השילוני בן י"ח שנה כשיאלא ממלכתי לכל הפחות ושמו יתיר כגון שגולד בחיי עמרם הרבה: אחיה השילוני. לוי היה כדכתיב בדברי הימים (א כו) והלויים אחיה על אוזרות בית אלהים: שפקודיו מבן שלשים. יום שהיו הלויים נמנין מבן חדש ומעלה לפדות עליהן הכתובות כדכתיב בפרשת במדבר סיני מבן חדש ומעלה תפקדם ולא נהירא לי דל"ב הוא ליה למימר ילא שבטו של לוי שפקודיו מבן חדש אלא האי שלשים היינו שלשים שנה כדכתיב בני גרשו קתה ומררי מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה והוא חשבון נקט שאתו חשבון כנגד חשבון של ישראל הוא דביואלא כבא קמיד רחמנא דבישראל כתיב כל יולא כבא ובלויים כתיב מבן שלשים שנה וגו' כל הבא לבבא לבעוד וגו': ומשאר שבטים לא עייל. מיואלא מזכרים לארץ בתמינה ואחיה דקתה לחריא דמשום דלוי היה אחיה לכך בא לארץ: נולדו בימי יעקב. גמרא: ולא מתו כו'. לא יליף מקרא אלא חד מינייהו: סנהדרין הו"ה נמאלת רובן שלשים וששה: ולא על יתר מבן ששים. ונהי נמי דלחיה ישראל הוא הרי ראה את עמרם ה' שנים וה"ל בן ס"א באלתו ממלכתי: יתר על ששים בערכין אינו שוה לבן כ' שנה ומעלה שהרי ערכו מועט יתר כדכתיב בפרשת ערכין: כפחות מכ'. שמועט ערכו נמי מבן כ' ומעלה ואע"ג דלין ערך פחות מבן עשרים ויתר על בן ס' שוין זה לזה מיהו בהכי שוים שניהם מועט יתר מבן כ' ומחלקין מדינו של יתר מבן כ' וה"ל כי היכי דמותרת פחות מבן עשרים מן הגזירה של יתר מבן כ' ה"ה ליתר על בן ששים ואיכא למימר נמי דלא נמנו בההוא חשבון: לשבטים איתפלג. שנתחלקה לשנים עשר חלקים שוין ואח"כ כל שבט ושבט מתחלק לפי אנשיו שהיו יולא מזכרים או לפי בתי הארץ למר כדלית ליה ולמר כדלית ליה: לקרקף גברי. לראשי אנשים שכל אחד מיואלא מזכרים לרבי יאשיהו או לבאי הארץ לרבי יונתן היה נוטל חלקו בארץ בפני עממו והיו כולם שוין בחלוקה: (רש"י)

תוספות שבעה קפלו כל העולם. האי תנא סבר דאליהו לא הוה פנחס דאי הוה פנחס בבציר משבעה הוה מצי לאשכחי דיאיר ראה יעקב וראה פנחס וסבר נמי האי תנא: דסדר: בת: אשר: אינה: חיה: לעולם: (תוספות)

תא שמע **[במדבר כו-נו]** בין רב למעט ועוד תניא עתידה ארץ ישראל שתחלק לשלשה עשר שבטים שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים ולא נתחלקה אלא בכסף שנאמר בין רב למעט אמר רבי יהודה סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר **[במדבר כו-נה]** אך בגורל ולא נתחלקה אלא באורים ותומים שנאמר על פי הגורל הא כיצד אלעזר מלוכש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו והיה מכויין ברוח הקדש ואומר זבולן עולה תחום עכו עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו וחוזר ומכויין ברוח הקדש ואומר נפתלי עולה תחום גינוסר עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר וכן כל שבט ושבט ולא כחלוקה של עולם הזה חלוקה של עולם הבא העולם הזה אדם יש לו שדה לבן אין לו שדה פרדס שדה פרדס אין לו שדה לבן לעולם הבא אין לך כל אחד ואחד שאין לו בהר ובשפלה ובעמק שנאמר **[יחזקאל מח-לא]** שער ראובן אחד שער יהודה אחד שער לוי אחד הקדוש ברוך הוא מחלק להן בעצמו שנאמר **[יחזקאל מח-כט]** ואלה מחלקותם נאם ה' קתני מיהת שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים שמע מינה לשבטים איפולוג שמע מינה אמר מר עתידה ארץ ישראל שתחלק לשלשה עשר שבטים אידך למאן אמר רב חסדא לנשיא דכתיב **[יחזקאל מח-ט]** והעובד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל אמר ליה רב פפא לאביי אימא רונגר בעלמא לא סלקא דעתך דכתיב **[יחזקאל מח-כא]** והנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחוזת העיר ולא נתחלקה אלא לכספים שנאמר בין רב למעט למאי אילימא לשופרא וסניא אטו בשופטני עסקינן אלא לקרובה ורחוקה כתיב רבי אליעזר אומר בכספים העלוה רבי יהושע אומר בקרקע העלוה ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר אך בגורל תנא אך בגורל תנא אך בגורל תנא למאי אילימא דלא שקול כלל השתא דלאו דידהו שקול דידהו מיבעיא אלא שלא נטלו בגורל אלא ע"פ ה' יהושע דכתיב **[יהושע יט-ג]** על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח בהר אפרים

רש"י תא שמע בין רב למעט. על פי הגורל החלק הארץ נחלקו של ישראל שיקח כל שבט ושבט מה שיתן לו הגורל בין שהיה מגיע לו חלק מרובה כגון שבט יששכר או חלקים מעט בין שהיה לו חלק מועט כגון יששכר או חלקים הרבה כיוון דכל השבטים לוקחין כשוה שבט הקטן כשבט הגדול נמלאו חלקי בני שבט הקטן מרובה מחלק שבט בני הגדול ואי לקרקע גבתי מאי בין רב למעט והלא נטלו כולן כשוה ועוד תניא. כהדאי לשבטים איתפלגו ומשום דאיכא למידרש נמי האי בין רב למעט לכלקמן דכתיבא איתמרין נמי האי: ועוד תניא כו'. שתחלק לעתיד לכל ל"ג שבטים כגומר ל"ג חלקים שוין ולקמן מפרש מאי ניהו אותו חלק דטפי ההם דאי משום לוי דנקיט נחלה כשאר שבטים דכתיב ההם שער לוי אחד חלק אחד דכתיב ההם שער יוסף אחד נמלאו ל"ג שבטים נטלון ל"ג חלקים וה"ל לנשיא דלקמן: שבתחלה. כשאלו לארץ: לא נתחלקה אלא ל"ג שבטים. שזו לא היה לו חלק בארץ אלא שכל שבט ושבט נתנו לו ערים לנחלתם והיו ערי מקלט אבל מנשה ואפרים נטלו שני חלקים דכתיב אפרים ומנשה כרובן ושמעון יהיו לו (דבראשית מח): בכספים. קס"ד השתא מי שהיה לו חלק יפה היה נתון דמים למי שהגיע לו חלק כחוש מאי דביני בניי שנאמר בין רב למעט כגומר ארץ לקרקע בין רב למעט להוסיף דמים הרב למעט שהיוצרות קרי ליה מעט והעדיית קרי רב שך אמר ר' יהודה סאה ביהודה שוה ה' סאין בגליל והיה מעלה דמים זה שנפל חלקו ביהודה למי שנפל לו חלקו בגליל: הכי גרסינן אמר ר' יהודה כו'. ולא צא לחלק מנחל קתני רבי יהודה אומרי: ולא נתחלקה אלא בגורל. מסקנא דמילתא דתנא קמא היא: על פי. משמע על פי אורים ותומים: הא כיצד. אם אורים למה גורל ואם גורל למה אורים ושמו מפתחין זה את זה: אלעזר מלוכש כו'. דכתיב (במדבר כו) ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יאמר וגו': וקלפי של שבטים. ארצו שמונחים בו ל"ג פתקים שכתוב בהן ל"ג שבטים וקלפי של תחומין ארצו שמונחין בו ל"ג פתקים של ארץ ישראל: והיה מכויין ברוח הקדש. כגומר באורים ותומים שאלים תחלה באורים ותומים קודם שיטרף הממונה בקלפי ובכך מתקרה דעתן של ישראל שראוין שהגורל היה עולה כמו שנתבאר תחלה וידועים שהקלים יקרה היא ולא היו מרננים בדבר השבטים מרובים ושני קלפי היו לריבין אחד לשבטים ואחד לתחומין ולא סגי בחד דתחומין ולמאן עכשיו אני נוטל מה שיעלה בידי לרוך ראובן דל"ג אין כל החלוקה עשויה בגורל וקרא קאמר אך בגורל וגו' בלא הולאת דיבור משו: ואומר זבולן עולה. עכשיו יבא לידי הטרופה בקלפי כתב של זבולן והאי דנקיטניהו שלא כסדר לפי שאין עולה קודם גורל על הסדר אלא על ידי מקרה: טרף. עירבב הממונה לכך את השטרות יפה שלא יאמרו מדעת לקח את זה שהיה יודע מה כתוב בה כמו בימים טרופות דקערה (עדות פ"ג מ"ז): שער ראובן אחד. שוה דכל מה שיש לו זה לזה: נאום ה'. הוא עצמו יאמר לכל אחד לנטול חלק פלוני ופלוני: אידך למאן. חלק ל"ג למי דהא ל"ג שבטים לחוד הוא דשקלי דכתיב ביחזקאל: לנשיא. למנך המשיח: העובד העיר. היינו נשיא דעול רבים מוטל עליו דכתיב ברחבעם אם היום היה עבד לעם הזה (מלכים א' יב): יעדוהו. יתנו לו נחלה מכל שבטי ישראל: רונגר. שפירש בעלמא לעבוד לו כהלמידיים לרב אבל לא יתן לו מנחלתם ורבינו חננאל פירש רון גר רון בלשון פרס יום וגר שכיר כגומר שכיר יום: והנותר מזה ומזה. משמע שנטול חלק מזה ומזה: לתרומת הקדש. כד מקומן של בית המקדש: ולאחוזת העיר. ולכד מקום העיר וכתיב כספיה דקרא בחד החלקים: ולא נתחלקה כו'. כמו אמר מר: למאי הלכתא. קאמר יהוה מעלן כספיה זה לזה: אילימא בשופרא וסניא. מה שהיתה זו יפה מזה וזו רעה מזה דמסלית ליה דמי מאן דלית ליה שופרא למאן דלית ליה סניא: אטו בשופטני עסקינן. דמסתלקי מנחלתם בזווי אלא ודאי בגליל נטלו ה' סאין כנגד סאה ביהודה: לקרובה ורחוקה. הקרקעות היו חולקין בשוה מי שקרקע מן הכחוש נוטל יותר עד דמי היפה אבל מי שעולה לו גורלו בקרוב לירושלים מעלה מעות למי שעלה גורלו בקרוב מירושלים שהרחוק גרוע הוא מפני שני דברים אחד מפני שהרחוק מבית המקדש ואחד מפני שהרחוק הוא לארץ העמים ויש לו לראש מהן ורבי יהודה מילתא דכתיב נפשה קאמר דמי שנפל גורלו בגליל נוטל ה' סאין כנגד סאה שהפירו נטול ביהודה אי נמי משום דקאמר תנא קמא דקורבא ורחוקא מחלקין בכספים אתא איהו בסיועיה ולמיומר דסאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל כשניל ביהודה קרוב לירושלים וגליל רחוק יותר ואריך להעלות כספין שוה ד' סאין לסאה בגליל: בכספים העלוה. להארו בניי דקורבא ורחוקא וסברא הוא ומכין רב למעט לא נפקא ליה דמקרא לא שמעינן אלא העלמה לא שנה בכספים לא שנה בקרקע: דלאו דידהו. חלק מרגלים כדאמרן בפירקין דלעיל (דף קיה:ו) (רש"י)

תוספות זבולן עולה תחום עכו עולה [עמו]. לאו עכו ממש דעכו מחלק אשר דכתיב (שופטים) ואשר לא הוריש יושבי עכו אלא כגומר תחום שבצי עכו: העולם הזה יש לו פרדס ואין לו שדה לבן. תימה דבשלהי מרובה (ב"ק דף פא: ושם ד"ה אין) אמרינן מחלוקת ארץ ישראל אין לך מישראל שאין לו בהר ובשפלה ונגב ומיחה אית דגורס אין לך שבט ושבט מישראל אבל הכא גרסינן אין לך אחד מישראל לעולם הבא ומשמע לו שער ראובן אחד היינו לכל אחד ואחד אי נמי בעולם הזה אין להם בשוה מזה כמו מזה אלא מזה מעט ומזה הרבה אבל לעולם הבא יש לו מן הכל שיעור שוה: ואידך למאן. אע"ג דכתיב שער לוי אחד הא כתיב נמי שער יוסף אחד דלא מנו שבת יוסף אלא כאחד: לא סלקא דעתך דכתיב הנותן לנשיא וגו'. ובב"ר בפר"ב דריש מהכא דגבעוני אינו מתרפא לעתיד לבא מדכתיב והעובד העיר וגו' ואיתא להא ואיתא להא (תוספות) להא ומדאפקיה בלשון עובד דרוש ביה נמי גבעוני או שמא פליגי: (תוספות)

כתיב סרח וכתביב [שופטים א-לה] חרס אמר ר' אלעזר בתחלה פירוטיה חרס ולבסוף פירוטיה מסריחין ואיכא דאמרי בתחלה מסריחין ולבסוף חרס כלב דכתיב [שופטים א-ב] ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה ויורש משם את שלשה בני הענק חברון עיר מקלט הואי אמר אביי פרוורא דכתיב [יהושע כא-ב] ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפונה באחוזתו: מתני' אחד הבן ואחד הבת בנחלה אלא שהבן נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים

בנכסי האם והבנות נזונות מנכסי האב ואינן נזונות מנכסי האם: גמ' מאי אחד הבן ואחד הבת בנחלה אילימא דירתי כי הדדי הא תנן בן קודם לבת כל יוצאי יריכו של בן קודמין לבת (סימן נפשמ) אמר רב נחמן בר יצחק הכי קאמר אחד הבן ואחד הבת נוטלין בראוי כבמוזק הא נמי תנינא בנות צלפחד נוטלו שלשה חלקים בנחלה חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר ועוד מאי אלא אלא אמר רב פפא הכי קאמר אחד הבן ואחד הבת נוטלין חלק בבכורה הא נמי תנינא ושהיה בכור נוטל שני חלקים ועוד מאי אלא אלא אמר רב אשי הכי קאמר אחד בן בין הבנים ואחד בת בין הבנות אם אמר יירש כל נכסי דבריו קיימין כמאן כר' יוחנן בן ברוקא הא קתני לה לקמן ר' יוחנן בן ברוקא אומר אם אמר על מי שראוי לירשו דבריו קיימין על מי שאינו ראוי לירשו אין דבריו קיימין וכי תימא קא סתם לן כרבי יוחנן בן ברוקא סתם ואחר כך מחלוקת היא וסתם ואחר כך מחלוקת אין הלכה כסתם ועוד מאי אלא אלא אמר מר בר רב אשי הכי קאמר אחד הבן ואחד הבת שוין בנכסי האם ובנכסי האב אלא שהבן נוטל פי שנים בנכסי האב ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם ת"ר [דברים כא-יז] לתת לו פי שנים פי שנים כאחד אתה אומר פי שנים כאחד או אינו אלא פי שנים בכל הנכסים ודין הוא

רש"י כתיב סרה. ביהושע: וכתביב חרס. בשופטים: בתחלה. קודם שכתב ליד יהושע פירוטיה דומין לחרס יבשין ורעים כחרס היבש בלי שומן: ולבסוף. שכתב ליד פירוטיה מסריחין מרוב שומן כשמשמרין אותו יותר מדלי ומעליותא היא משום שומן וחכמה של יהושע גרס: ואיכא דאמרי בתחלה פירוטיה מסריחין. מרוב שומן ולא היו משמרין וגרעיותא היא ולבסוף פירוטיה דומין לחרס כלומר שלא היו שומינין יותר מדלי אלא במדה שיכולין להכניסם לאורז ומתקיימין טובא ומעליותא היא: כאשר דבר משה. והיכן דבר דכתיב וכו' אתה את הארץ אשר לך זה ולבניו וזה היא חברון שדרך בה כדדרשין בגדה ויבא עד חברון מלמד ששפתה כלב על מערה קברי דזיקים שבהבין והתפלל שם לפני המקום שיזיליהו מעלת מרגלים שלא יבשל בהן עמיהו: עיר מקלט הואי. כדכתיב ביהושע ולבני אהרן הכהנים נתנו את עיר מקלט הרואה את חברון ואת מגרשיה: פרוורא. כפרים ושדות שסביב להעיר חוזה למגרב: מהני' אחד הבן ואחד הבת כו'. כולה מפרש בגמרא: אלא שהבן כו'. בגמ' מפרש מאי אלא: ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם. כדדרשין לעיל (דף קיא): לו משפט הבכורה משפט הבכורה לאב אב לא לאשה: והבנות נזונות כו'. בנכסים מועטים ולא הבנים כדתנן לקמן בתחלה מי שמת (דף קלט): מי שמת והגיה בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו והבנות יורשו נכסים מועטין הבנות יורשו והבנים יאכלו על הפתחים: ואינן נזונות מנכסי האם. לא במרובין ולא במועטין במקום בנים שהבנים יורשין את הכל אבל גבי נכסי אב נזונות בתנאי כתובה שכן כתב לאשמו כנו נוקבן דיהוה ליה מינאי יהוה מנתון מנכסאי עד דתלקחן לגוברין: גמ' דירחון כי הדדי. בת במקום בן חירש עם הבן: והתנן. דלא ירחון כי הדדי: בן קודם לבת כו'. והכא לא גרסי' ועוד מאי אלא דהא טובא קא פריך ליה ולא שייך למימר ועוד אלא היבא דפירכא דברייתא עדיפא מקמייתא: ח"ר נחמן בר יצחק הכי קאמר אחד הבן ואחד הבת. במקום שאין בן שוין בנחלה לטובא מה שהיה ראוי לאביהו כאלו היה מוחזק לו דבו או בת בנה או בת בנה שוין ארוה עומדין בני בנים במקום בנים לירש את הזקן כדנפקא לן מובן אין לו עיין עליו ואם אין לו בת עיין עליה אלמא הבן או הבת יורשין את מה שהיה ראוי לאביהו לירש אילו היה קיים: הא נמי תנינא. דבנות כלפחד נטלו חלק הראוי לכלפחד אביהו בנכסי חפר וע"ג דהוה ליה ראוי גבי כלפחד אביהו דאפי' אם מת בחיי חפר קאמרין' נטלו בנותיו חלק הראוי לו אילו היה קיים דהא לא מפליג תנא דמתני' מידי אלמא בת יורשת את הראוי לאביהו במקום שהרי מת אביהו בחיי זקניה ואפי' היא יורשת זקניה במקום אביהו אלא מעבדא דבנות כלפחד ניחא ליה לאקשויי דמעשה רב: ועוד. אפי' תאמר דמשום סיפא קתני רישא שרואה לתת חילוק ביניהו בסיפא מאי אלא היאך מוסב על הראשון הא לא קתני ברישא לנכסי האב וכנסי האם שוין ליתני בסיפא אלא שדדבר יא חילוק בין נכסי האב לנכסי האם שהבן כו' וכיון דרישא קאמר דבן ונת שוין לא היה לו לטנות בסיפא חילוק לבד ואם אלא חילוק בין בן לבת והכי ה"ל למיתני אלא שהבן נוטל פי שנים אבל לא הבת והבנת ניוזנת מן הנכסים אבל לא הבן: ה"ג ועוד מאי אלא אלא אמר רב פפא כו' וכן בכולהו גרסי' תרי זמני אלא: אלא אמר רב פפא כו'. לרב פפא נמי קשיא ליה אלא דלמקמן ואינהו לא באו לתרץ הא לא אב קושיא קמייתא הא נמי תנינא אלא לתרציהו ולחוקמהו בענין אחר דלא תקשי מההיא מתני' לעיל ומההיא מתני' דלקמן דמקשין לרב פפא מינה אכתי לא הוה מסיק אדעתיה וכן כולם: אחד הבן ואחד הבת. במקום שאין בן נוטלין חלק בכורה אביהו אפי' שמת בחיי זקניה דכי היכי דירתי חלק פשיטתו הכי נמי ירתי חלק בכורה ודלפשיטת פסירקין לעיל (דף קטז): ד"ה ושהיה גבי מתני' דבנות כלפחד והבתי ראה מברייתא דבכורות ומגמרת ירושלמי: הא נמי תנינא. שהיה כלפחד בכור וע"פ שמת בחיי חפר נטלו בנותיו חלק בכורתו עם חלק פשיטתו וכשמת חפר ואח"כ כלפחד לא היה לריו להשמיטתו אחד הבן ואחד הבת נוטלין חלק בכורה דכיון דמת הזקן תחלה מיד ירש הבכור חלק בכורתו דאין כאן ראוי כלל וכשמת הבכור אחרי כן פשיטא דירשורו בניו חלק פשיטתו והבן ואחד הבת נוטלין חלק בכורה דכיון דמת הזקן תחלה מיד ירש האם דקתתא לאיפוגי בסיפא בין נכסי האב לנכסי האם: אחד בן בין הבנים. ולא אחר בין הבנים דאין יכול לעשותו יורש דמתנה הוא על מה שכתוב בתורה ועד שיתן לו בלשון מתנה לא קני כדתנן בפסוק (דף קב): בת בין הבנות. וכן אין לו: אם אמר יירש כל נכסי דבריו קיימין. הואיל ובר ירשה הוא במקל ונפקא לן מביום הגחילו את בניו שמתנו לבניו כל מה שיראה והיינו דקתני אחד הבן ואחד הבת דאין ליה שוה שיכול האב להגחיל כל הנכסים לאחד מן האחים או לאחת מן האחיות היבא דאין בן: ופירקין כמאן כרבי יוחנן כו' ועוד מאי אלא. דאפי' אם תאמר שהרבה יש סתם ואח"כ מחלוקת בגמרא שבתחלה ראה את דברי התנא הראוי וסתמו ואח"כ חזר בו ופירשו ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה מאי אלא: אחד הבן ואחד הבת. במקום שאין בן שוין בנכסי האם לירש חלק בחלק: ובנכסי האב. שאין חילוק בין נכסי האם לנכסי האב בין לענין ירושת הבנים בין לענין הבנות חוץ משני דברים שיש חילוקין בין נכסי האם לנכסי האב דהיינו בכורה ומזון כדמפרש ואזיל אלא שהבן הזכר נוטל פי שנים בנכסי האב ולא בנכסי האם דלענין ירושת הבן יש חילוק בין נכסי האב לנכסי האם אבל לענין ירושת הבת אין חילוק בין נכסי האב לנכסי האם דאין בת נוטלת בכורה כדדרשין בסיפרי וילדו לו בנים הבנים בתורה הזאת ואין הבנות בתורה הזאת ועוד חילוק אחר שהבנת ניוזנת כו' ומיהו הבן שוה לענין מזונות בנותיו שהרי יורש הכל והיבא דאין לו מה לירש אפילו מזונות אין לו כגון בנכסים מועטין דאב: פי שנים כאחד. כגון אחד מן האחים נוטל פי שנים שאם היו חמשא אחין חולקין הנכסים בששה חלקים ונוטל הבכור פי שנים מהן: בכל הנכסים. שנוטל פי שנים בכולן: ודין הוא. דפי שנים כאחד שחלקו יבא עם ה' אחין דומה לחלקו עם אחד כשאין שם אלא בכור ושפתו נוטל פי שנים בכל הנכסים ממה נפשך דפי שנים כאחד הוא וגם פי שנים בכל הנכסים: (רש"י)

תוספות וספיקא ואחר כך מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם. תימה נהי נמי דלא חשיב סתם גמור מ"מ אהני הא דחשיב כרבים וחשיב רבי יוחנן כרבים לגבי רבים ויכול להיות הלכה כמותו דהא בריש מסכת ביצה (דף ב. ושם) אמרי' גבי שבת סתם לן תנא כר"ש דתנן מחתבין את הדלועין כו' אפי' דסתם ואחר כך מחלוקת הוא דפליג עליה רבי יהודה דקתני רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה אלמא דלכל הפחות חשיב ההוא כרבים לגבי יחיד ושמה גרע טפי כשאין מחלוקת בסמוך דיכא לנימיר דהדר ביה רבי מן הסתם ממה שסתם: (תוספות)

חלקו עם אחד וחלקו עם חמשה מה חלקו עם אחד פי שנים כאחד אף חלקו עם חמשה פי שנים כאחד או כלך לדרך זו חלקו עם אחד וחלקו עם ה' מה חלקו עם אחד פי שנים בכל הנכסים אף חלקו עם ה' פי שנים בכל הנכסים ת"ל [דברים כא-טז] והיה ביום הנחילו את בניו התורה ריבתה נחלה אצל אחיו האין עליו דון כלשון האחרון אלא כלשון הראשון ואומר [דברי הימים א ה-א] ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתיש לבכורה ואומר [דברי הימים א ה-ב] כי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו והבכורה ליוסף נאמרה בכורה ליוסף ונאמרה בכורה לדורות מה בכורה האמורה ליוסף פי שנים כאחד אף בכורה האמורה לדורות פי שנים כאחד ואומר [בראשית מח-כב] ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי וכי חרבו ובקשתו לקח והלא כבר נאמר [תהילים מד-ז] כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני אלא חרבי זו תפלה קשתי זו בקשה מאי ואומר וכי תימא האי לכדר' יוחנן בן ברוקא הוא דאתא ת"ש ובני ראובן בכור ישראל וכי תימא בכורה ליוסף מבכורתו לא גמירין ת"ש והבכורה ליוסף וכי תימא יוסף גופיה ממאי דפי שנים כאחד הוה תא שמע ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך א"ל רב פפא לאביי אימא דיקלא בעלמא א"ל עליך אמר קרא [בראשית מח-ה] אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי: בעא מיניה ר' חלבו מרבי שמואל בר נחמני מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן ונתנה ליוסף מה ראה ובחללו יצועי אביו כתיב אלא מה ראה שנתנה ליוסף אמשול לך משל למה הדבר דומה לבעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו לימים העשיר אותו יתום ואמר אהניוהו לבעל הבית מנכסי א"ל ואי לאו דחטא ראובן לא מהני ליה ליוסף ולא מדעם אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר ראויה היתה בכורה לצאת מרחל דכתיב [בראשית לז-ב] אלה תולדות יעקב יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים ומתוך צניעות שהיתה בה ברחל החזירה הקב"ה לה מאי קדמתה לאה ברחמים דכתיב [בראשית כט-יז] ועיני לאה רכות מאי רכות אילימא רכות ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב [בראשית לז-ב] מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא א"ר אלעזר שמתנוותיה ארוכות רב אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבה הוא לה שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני בניו יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו איש רע הוא מלסטם בריות קטן מה מעשיו [בראשית כה-כז] איש תם יושב אוהלים והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה והיינו דכתיב [בראשית כט-לא] וירא ה' כי שנואה לאה מאי שנואה אילימא ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ופתח את רחמה ומאי צניעות היתה בה ברחל דכתיב [בראשית כט-יב] ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מינסבת לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה מאי רמאותיה אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסבא לי מקמה אמר לה אחיו אני ברמאות [א"ל] ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאותא אין [שמואל ב כב-כז] עם נבר תתבר ועם עקש תתפל מסר לה סימנין כי קא מעיילי לה ללאה סברה השתא מיכספא אחתאי אחרתיהו ניהלה והיינו דכתיב [בראשית כט-כה] ויהי בבקר והנה היא לאה הלא לאה היא אלא מתוך סימנים שסתר לה יעקב לרחל ומסרתה ללאה לא הוה ידע לה עד הלא שעתא בעא מיניה אבא חליפא קרויא מר' חייא בר אבא בכללן אתה מוצא שבעים בפרטן אתה מוצא שבעים חסר אחד אמר ליה תאומה היתה עם דינה דכתיב [בראשית מו-טו] ואת דינה בתו אלא מעתה תאומה היתה עם בנימן דכתיב

רס"ו והיה ביום הנחילו את בניו וגו'. כוליה קרא יחירא הוא דהא כתיב בתריה כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים וגו': ריבתה נחלה. שלא יטול פי שנים בכל הנכסים היבא לזיכא שנים וגו' אחים מלכדו: ואומר. לקמן מפרש מאי ואומר הני קראי דדברי הימים כתיבי: ולא להתיש על הבכורה. לא שיקרא בכור ניתנה לו בכורה לעולם כראובן קרי בכור ישראל אלא לטוב שני חלקים בכור כדכתיב אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי (בראשית מח): בכורה לזכותו. לא משפט הבכורה (דברים כא): מה בכורה האמורה ליוסף פי שנים כאחד. כדלקמן: שכס אחד על אחיך שני חלקים כנגד שני אחיו כדלקמן: זו תפלה. שהתפלל יעקב על בניו וזכרה לקנות הבכורה מעשו בתפלתו: ת"ש ובני ראובן בכור ישראל. וכתיב בהאי קרא ניתנה בכורתו וליפניו כענין אב בכורה מבכורתו דנתי דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן גלויי מילתא בעלמא הוא דלא היינו יודעין מהו חלק בכורה ושמעו' מהתם דפי שנים כאחד כדלמרי' נמי בעלמא (מו"ק דף ה.) דבר זה מחותם משא רבינו לא למדנו עד שבה יחזקאל ופירש וכל בן נכר וגו' לא יבא אל מקדשי וגו' ואמרין עד דלחא יחזקאל מאן אמרה אלא גמרא הוה גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אהרא והוא הדין לבכורה: אימא דיהלך. קרקע מועט הוסיף לו יעקב ליוסף בשביל בכורה וה"ה דהוה מלי מופיך פי שנים בכל הנכסים אלא משום דהא קא חזינו דלא הוה נחלה כולי האי דהא קא חזינו בני יוסף: כראובן ושמעון. כנגד שני שבטים וכדלמרי' לשבטים איהפלג. דהיינו פי שנים כאחד והאי דלא קאמר דכתיבא ואומר כראובן ושמעון יהיו לי היינו משום דמילתא דפשיטא ליה להנא ויתר מדאי דהאי שכס אחד על אחיך אההוא קרא קאי דכתיב לעיל מיניה כראובן ושמעון יהיו לי ופירושא דההוא קרא הוא הלכך לא חס להזכיר דויל קרי בי רב הוא: לבעל הבית. יוסף: יתום. יעקב דכתיב ויכלכל את אביו וגו' (בראשית מז): לכוף העשיר. יעקב שצאה לידו בכורתו כראובן על ידי שחילל יצועי אביו והיה יכול ליתנה לכל מי שירצה: ואי לאו דחטא ראובן לא הוה מהני ליה ליוסף. בתמיה כלומר מה נתן יעקב ליוסף שהרי מחלף שאר אחיו הוסיף לו אצל משלו לא נתן לו כלום דמשלו הוה לו להנותו ולא משל אחריה אלא ודאי משלו נתן לו הן ממונו הן בכרות שפירכו מוכן כגון צרכי שפירכו לאפרים ומנשה ויגו' שאין עון רעה שולטת בהן וכגון מחלף אביך ויעזר וגו' הדין לראש יוסף וגו' הלכך מה שנתן בכורתו כראובן ליוסף טעם אחר יס דכתיב: אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר. כדלמרי' בכל דוכתא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: ללכת מרחל. שחלך רחל את יוסף קודם שחלך לה את ראובן דליהו יוסף ראשית אונו דיעקב: שקדמתה לאה ברחמים. בתפלה לקמיה מפרש: צניעות דרחל. לקמיה מפרש: רכות ממש. עיניה טטפות דמעה: אפשר. לומר כן: והלא בגנות בהמה טמאה לא ראה הכתוב לדבר אלא עקס שנונה חותיות דכתיב אשר איננה טהורה לזיכא י"ג חותיות והוה מלי מופיך דלזיכא אלא ה' חותיות: בגנותן של צדיקים דבר הכתוב. בתמיה: אלא אמר רבי אלעזר כו'. אליבא דר' אלעזר לא חשקתה לאה ברחמים אלא אליבא דרב: ארוכות. גדולות כבהמה ולזיה לזיו ילא ממנה שממנו כהנים ולזיה ומלכות מיהודה: ופתח את רחמה. היינו שזכה לבכורה: מסר לה. יעקב סימנין לרחל שחאמר לו בלילה בשכבה: בעא מיניה אבא חליפא קרויא מר' חייא כו'. משום דליידי לעיל בעבדא דקראי דיעקב ובניו נתק נמי להך בעיא הכא: כדלן. של ישראל שצדא למזכירי אחיה מוצא כחוב כל הנפש (הבאה ליעקב) מזרימה שבעים ובפרטן כשהוא מונה אותו אחד אחד למעלה כפרשה אי אחיה מוצא אלא ששים ותשע עם יוסף ושני בניו וכדכתיב בהדיא כל נפש ששים ושני ומניו לאה חסר דכתיב ככלל דינה שגשים וגו' ובפרטם אי אחיה מוצא אלא ל"ב: תוומה. שטולדו ללחא שתי בנות ככרם אחד: (רס"ו)

דף קכג - ב

[בראשית מג-כט] ואת בנימין אחיו בן אמו אמר מרגלית טובה היתה בידי ואתה מבקש לאבדה ממני הכי אמר ר' חמא בר חנינא זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנאמר **[במדבר כו-נט]** אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים בעא מיניה ר' חלבו מר' שמואל בר נחמני כתיב **[בראשית ל-כה]** ויהי כאשר ילדה את יוסף וגו' מאי שנא כי אתיליד יוסף אמר ליה ראה יעקב אבינו שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף שנאמר **[עובדיה א-יח]** והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו' איתביה **[שמואל א ל-יז]** ויכס דוד מהנשף ועד הערב למחרתם אמר ליה דאקריך נביאי לא אקריך כתובי דכתיב **[דברי הימים א יב-כא]** בלכתו אל צקלג נפלו עליו ממנשה עדנה ויוזבד וידיעאל ומיכאל ויוזבד ואליהוא וצלתי ראשי האלפים אשר למנשה מתיב רב יוסף **[דברי הימים א ד-מב]** ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפלטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה אמר רבה בר שילא ישעי מבני מנשה אתי דכתיב **[דברי הימים א ה-כד]** ובני מנשה חפר וישעי תנו רבנן הבכור נוטל פי שנים בזרוע ובלחיים ובקיבה ובמוקדשין ובשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן כיצד הניח להן אביהן פרה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים או שהיתה רועה באפר וילדה בכור נוטל פי שנים אבל בנו בתים ונטעו כרמים אין בכור נוטל פי שנים האי הזרוע והלחיים והקיבה היכי דמי אי דאתי לידי אבוהון פשיטא ואי דלא אתי לידי אבוהון ראי הוא ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק הכא במכירי כהונה עסקינן ודאשתחית בחיי דאבוהון וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמו מוקדשין לאו דידיה נינהו בקדשים קלים ואלבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הוא דתניא **[ויקרא ה-כא]** ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממון בעלים דברי רבי יוסי הגלילי הניח להן אביהן פרה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים או שהיתה רועה באפר וילדה בכור נוטל בה פי שנים השתא מוחכרת ומושכרת דלאו ברשותא דמרה דידה קיימא אמרת שקיל רועה באפר מיבעיא הא קא משמע לן דמוחכרת ומושכרת דומיא דרועה באפר מה רועה באפר שבחא דממילא קא אתי ולא קא חסרי בה מזונא

[כ"ז] ואת. ריבוי הוא: מרגלית טובה. טעם יקר צעירי כמרגלית שלח הייתי רוצה לגלות ומעיקרא לחודי הוא דעמי: לאבדה ממני. כוונתו לגלותה לאחרים ולחבב הטעם היה אומר כן: זו יוכבד. ולכך לא פרט בה שהרי עדיין לא יראה לאורי העולם חלף עובר במעני אמה היתה בכניסתו מאי שנא. ללא רעה לשב לבית אביו עד שנוכל יוסף: ויכס דוד. צעמלקה כשפטו על קלג ונהגו נשי דוד מיירי בספר שמואל והלא דוד מיהודה הוא ולא מיוסף ונפל זרעו של עשו בידו דעמלקה היה בן אלפיץ בן עשו ואתה אמרת שאינו נמסר חלף ביד זרעו של יוסף והלא גם ביד שאר צענים נמסר ואמאי קאמר קרא ובית יוסף להבה טפי משבט יהודה: דכתיב בדברי הימים בלכתו אל קלג להלחם בעמלק: נפלו עליו כו'. ראשי האלפים אשר למנשה לפי שנשתתפו עמו ממנשה דהיינו משבט יוסף לכך נפלו בידו: מבני שמעון וגו'. ויכו את שארית הפלטה לעמלק אלמא ביד בני שמעון נמי נפלו ואתה אמרת שאין נמסר חלף ביד זרעו של יוסף: צבור. בן כהן: נוטל בזרוע פי שנים כו'. לקמן מפרש לה: ובמוקדשים. לקמן מפרש לה: ששבו. מעמנו כיצד הניח כו': מוחכרת. למחיתא שכן: מושכרת. בדבר קטוב עד זמן פלוני: באפר. אחר ללא חסרי מזוני כדלקמן: וילדה בכור נוטל פי שנים. בהאי וכל האילן ושבחא דממילא הוא דמי כאילו הוחזק בו אביהן: אבל בו בתים. דהאי שבהא על ידי היומאים עצמן הוא ולא ממילא לא קא שקיל פי שנים: ראוהו. ללא דמי לשבחא שהשביחו הנכסים דכיון דהוי אבוהון מוחזק בנכסים והו' עצמן הושבחו כמי שהוחזקו בשבח דמי אבל הני מתנות לא זכה אביהן כלום מחיים וכולן הו' שבה: ה'ג' במכירי כהונה עסקינן. שאנשי העיר קרוביו ומכיריו של כהן זה ומכיריו לו זכיו גמור במתנות בהמותיהן מיד כשנשטחו קודם שהופשטו מן הבהמה: ולאשתחית בחיי אבוהון. דמי כמאן דלחו לידה בטבליהו דלמרי' דשחיתת חולין ב' הזרוע (דף קכ"ז) דקני לכו כהן אי אהו לידה בטבליהו דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין כדנפקא לן ההם מוחה יהיה משפט הכהנים מלמד שהמתנות דינו להוציאן דיינין אי אהו לידה בטבליהו כדמפרש ההם וה'ג' כיון דאשתחית בחיי אבוהון והו' מכיריו של כהן זה ומכיריו ואוהביו א"ע"פ שעדיין לא הושבחו הרי הם כאילו בלא לידו שאלו אהביו גמור ומקמו לו המתנות כשהן עדיין בחוד הבהמה דמי כמי שהוחזק בהן בחייו דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ויטול בהן צבור פי שנים והשתא ליכא למיפדך פשיטא דהשתא אשמועינן טובא דא"ע"פ שלא הורמו כמי שהורמו דמיין: מוקדשין לאו לידה נינהו. כגון חטאות ואשמות מחיים קדשי ה' נינהו ויש בהן מעילה כל זמן שלא נשטחו אבל שלמים אין בהן מעילה כדדרשינן קדשי ה' קדשים המיוחדים לשם יאלו קדשים קלים שאין מיוחדים לשם ומיהו אינם ממונו דמיקדש מיהא קדשי ולא קרינא בהו ככל אשר ימצא לו ואפילו אם נשטחו ישוב ללכאן אינם שלו כדחנן בפ"ב דקדושין המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת דמשלחו גבוה קא זכו ומשני בקדשים קלים ומחיים דהוי ממונו לרבי יוסי הגלילי ומיהו לאחר שחיתו לא כדאמרין בפרק ראשון דב"ק כי אמר ר' יוסי הגלילי מחיים אבל לאחר שחיתו דמי קא זכו משלחו גבוה קא זכו לא אמר: דאמר ממון בעלים הם. לכל דבר אף לקדש את האשה: ומעלה מעל בה'. וכחש בעמיתו בפקדון וגו' וכחש בה ונשבע על שקר וחזר והודה והביא את אשמו: לרבות קדשים קלים. להחייב עליהם חשם גזילות אם כפר בהן ונשבע והודה כשאר גזל ממון שהרי ממונו הן שהבשר והעור שלו ואין לגבוה בהן חלף אימונים ולכהן חזה וזקן ובה' ובעמיתו קדשי דיינו שלמים שהאימונים לשם והבשר לבעלים והך מעילה דהכא אינו חלף לשון שינוי וכן הוא אומר (ד"ה כו) כי ימעל בה' אלהיו וכן בסוטה הוא אומר (במדבר ה) איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל בתורת כהנים דהא מעילה ממש ליכא בשלמים כדפרישה דממעט להו בחורה כהנים מדכתוב קדשי ה' בנהנה מן ההקדש גבי מעילה: ללאו ברשותיה. דלכא קיימא: רועה באפר. דהוי מוחזק מיבעיא: מה רועה באפר שבהא דממילא. מעשב הקדה: (כ"ז)

[תוספות] היתה מוחכרת או מושכרת ביד אחרים בכור נוטל פי שנים. לקמן מוקי לה כרבי דלרבנן אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן א"ע"ג בכור ופשוט שהניח להן אביהן עבד או בהמה טמאה עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים ה"נ אי אמר הבכור או תחלקו או אטול פי שנים בשבח הרשות בידו והא דלא נקט חכורה ושכורה היתומין משום דהשתא אשמועינן חידוש טפי דא"ע"ג שהיתה חכורה ושכורה בחיי האב לא חשבינן להפרה ראוי ויטול פי שנים: הכא במכירי כהונה (ולויה) עסקינן. בכל דוכתא עביד מכירי כהונה מוחזק בפרק כל הגט (גיטין דף ל). המלוה מעות את הכהן והלווי והיינו טעמא שזהו מתנה מועטת ואסור לחזור בו ואפי' בדברי' בעלמא וא"ע"פ שאם רצה יכול לחזור בו מכל מקום כל כמה דלא הדר הוי כמוחזק ודוקא דאשתחית בחיי אבוהון הא לאו הכי לא כיון דמת מי יזכה: וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמו. תיממה דבשמוך מוקי לה כרבי ובסוף פ"ב דקידושין (דף נח). אית ליה דלאו כמי שהורמו דמי וי"ל דתנא דהכא לא סבר ליה כרבי אלא בהא דבכור שקיל פי שנים בשבח אי נמי דוקא במתנות דתרומת מעשר אית ליה לרבי דלאו כמי שהורמו דמי אבל מתנות דהכא דזרוע ולחיים שהן ניכרות אית ליה כמי

אף מוחכרת ומושכרת שבחא דממילא קא אתי דלא חסרי בה מזוני מני ר' היא דתניא אין בכור נוטל פי שנים בשבח ששבו נכסים לאחר מיתת אביהן רבי אומר ואמר אני בכור נוטל פי שנים בשבח ששבו נכסים לאחר מיתת אביהן אבל לא בשבח שהשביחו יתומים לאחר מיתת אביהן ירושו שטר חוב בכור נוטל פי שנים יצא עליהן שטר חוב בכור נותן פי שנים ואם אמר איני נותן ואיני נוטל רשאי מאי טעמיהו דרבנן אמר קרא **[דברים כא-יז]** לתת לו פי שנים מתנה קרייה רחמנא מה מתנה עד דמטיא לידיה אף חלק בכורה עד דמטיא לידיה ורבי אומר אמר קרא פי שנים מקיש חלק בכורה לחלק פשוט מה חלק פשוט אע"ג דלא מטא לידיה אף חלק בכורה אע"ג דלא מטא לידיה ורבנן נמי הכתיב פי שנים הוא למיתבא ליה אחד מצרא ורבי נמי הכתיב לתת לו הוא שאם אמר איני נוטל ואיני נותן רשאי א"ר פפא דיקלא ואלים ארעא ואסיק שירטון דכ"ע לא פליגי דשקיל כי פליגי בחפורה והוה שובלי שלופפי והוה תמרי דמ"ס שבחא דממילא ומר סבר אישטני: אמר רבה בר חנא אמר ר' חייא עשה כדברי רבי עשה כדברי חכמים עשה

רש"י אף מוחכרת ומושכרת שבחא דממילא. קמיידי דאין מעלן לה היתומים מזונות ואם האמר ליתני רועה באפר ואנא יענגא דהוא הדין למוחכרת ומושכרת היכא דלא מחסרי מזוני וז"ל למיתני מוחכרת ומושכרת ככל דאזיטרידן הו רועה באפר כלמד עלויהם דכדלחא חסרי מזונות מיידי אזיטרידן סד"ל כל מוחכרת ומושכרת לא שבחא דממילא הוא אלף ע"י בני אדם שחושקין בה ועובדין בה ולא לישקול בה בכור פי שנים קמ"ל דכיון דהיתומים עמלן אין חושקין בהן ואין טורחין בהן אלף אחרים שבחא דממילא חשבינן לה היכא דאין מעלן לה מזונות: הכי גרסינן מני רבי האי. ולא גרסינן ומני דלחא קמהדר אחיוראלא דלעיל כלל אלף מילתא בלפי נפשה היא דקבעי גמרא: מני. הך ברייתא דקתני לטוב בכור בשבח שבחא נכסים ממילא לאחר מיתת אביהן רבי האי: בשבח שבחא. ממילא אלף כשהשביחו יורשין הכל מודים דאין נוטל פי שנים: ירשו שטר חוב. היינו מלוה בשטר בכור נוטל פי שנים דכיון דמוחזק בשטר ועל פי השטר גובין את המלוה הרי הוא כחלוה השטר השביח דהיינו נכסים שבחא ממילא ומיהו אליבא דרבנן אינו נוטל פי שנים ומסקנה דמילתיה דרבי היא והכי מוכח לקמן בשמעתין ודוקא מלוה בשטר אלף מלוה על פה ואפי' בעדים כיון דליבא שטרא ומאי למטען פרעתייהו דהמלוה את חבירו בעדים אין כריך לפרעו בעדים אפי' רבי מודה דלא שקיל פי שנים דהא אין מוחזקין מחוב זה כלל דנימא הנכסים שבחו מעמלן: יאל עלויה שטר חוב. שחייב אביהם לאחרים מילתא בלפי נפשה היא ודברי הכל ואפי' בלא ירשו שטר חוב מיידי: בכור נותן פי שנים. כי היכי דנוטל פי שנים שאותן נכסים שנשעבדו כוון למלוה: ואם אמר איני נוטל. פי שנים מכל ירושה אבי שהריני מוחל חלק בכורה וטוב חלק כפשוט ולפיכך לא חלקם למלוה פי שנים אלף כנגד מה שאני נוטל רשאי וכשחובעו זה המלוה לדין אין בית דין יוכלין לטפוס לפרוע אלף כנגד חלק שפיתוהו ונפקא מינה שצריך זה המלוה לחבוע את אחיו של זה לדין ואם אין יוכל לטפוס מפיסד או אם הלכו למדינת האם אין מוריון לבע"ח בקרקע עד דשמעו ב"ד טענת האחין זמנה יענינו איהו טענה יא להן דשמא יטענו ופרענו או שטר פרוע הוא דסקתא דעתך כיון דבכור הוא זכי ליה רחמנא פי שנים ואינו יכול לומר איני חפץ שיהיו עלי דבעל כרחו הרי הן שלו דמשעה שמת אביו ירש פי שנים עד שיפקירם או עד שימכרם או יתנם לאחרים ואריך להגבות לזה המלוה כנגד פי שנים קא משמע לן דבעל כרחו לא זכי ליה רחמנא דכתב לתת לו כעין מתנה אם ירצה להקבל ואם ימחה שלא להקבל אין מזכין לו לאלם בעל כרחו דלא קרייה רחמנא ירושה אלף מתנה אלף מחלק שפיתוהו אינו יכול לומר כן שהרי יורש הוא בעל כרחו. ויש מפרשין ואם אמר איני נוטל בשטר חוב שיש לבזו על אחרים פי שנים וגם איני נותן בשטר חוב היוצא עליו פי שנים רשאי וישבחו גמור הוא שהרי השטר היוצא על אביהן אינו דינו לגבות משטר שיש לאביהן על אחרים דמטלטלי דיהמי לא משעבדו לבעל חוב אלף ממחרקני הוא דקבגי הלכך אע"ג שמחל חלק בכורה מן השטרות של אביו כיון דבקרקות הוא נוטל פי שנים חייב להחזיר למלוה פי שנים: מאי טעמיהו דרבנן. דלפי' שבחא דממילא לא שקיל חלק בכורה: עד דמטיא לידיה. נותן ואינו יכול ליתנה לאחרים דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: מקיש חלק בכורה לחלק פשוט. דפי שנים היינו שני חלקים חלק פשוט וחלק בכורה והזכירים בחיבה אחת דהוא מצי למכתב חלק אחד על אחיו: מה חלק פשוט אע"ג דלא מטא לידיה. דכל ראוי שבעולם הבן יורש מאביו דהא לא חקריא ירושה מתנה דנימא אינו נוטל חלק פשוט אלף במוחזק אף חלק בכורה נמי ומיהו ראוי גמור כגון שהשביחו יתומים לא שקיל פי שנים דלפי' אהני בכל אשר ימלא לו: אחד מנר. שני חלקים יטול במקום אחד כחלק פשוט שהוא חלק אחד ונוטל במקום אחד ונפקא מינה דכל מקום שנפל לו הגורל לחלק פשוט יטול גם כן גורל חלק בכורה ואם הן שני אחין ושלב שדות לא יפילו שלשה גורלות שנים לבכור ואחד לפשוט שהרי אם יפול חלק הפשוט בשדה האמצעי לא יזכה בו דלם כן נמצא נוטל הבכור בשני מקומות אלף שני גורלות יפילו ויטולום על שני שדות החלוטות ואיזה שיעלה לבכור יקח ויטול גם האמצעי שאלכו עמו ורבי איבא למימר דהך סברא נמי דחד מנרס נפקא ליה מהיקשא: שאם אמר איני נוטל כו'. ורבנן נמי תרתי שמעת מינה מדכתיב לתת שמעינן דמתנה קרייה רחמנא ואינו יכול ליתן עד דאתיא לידיה נותן ומדכתיב לו שמעינן דלא זכה בה בכור עד שהבא לידו שאם אמר איני נוטל רשאי: שאם אמר איני נוטל ואינו נותן. האי איני נותן לאו דוקא נקט ליה הכא דהא מקרא לא ילפינן ליה אלף מסברא דכיון דאין נוטל ודאי לא יתן וה"פ הוא שאם אמר איני נוטל לפי שאינו רוצה ליתן רשאי ואורחא דמילתא נקט שאין אדם רגיל לומר איני נוטל אלף מפני שצריך להחזיר מה שהוא נוטל לאחרים דמה לו ולצרה ליטול כדי ליתן: דיקלח. קטן הניח להן אביהן: ואלים. שנחשבה אחרי כן וכן הניח להן ארעא ואסקא אחרי כן שירטון וזבל ונחייפתה בכך: דכ"ע. רבי ורבנן: דשקיל. דעדיין שמו עליו: בחפורה. שחת הניח להן ונעשו אחרי כן שובלי שן שופפי דקלים שהפריחו פירות ונעשו אחרי כן תמרים כפי האי גונגא שבחא דממילא פליגי: ומר סבר. רבנן: אישטני. העשב להיות חטין והפרכים להיות תמרים דהו דבר אחר ושם אחר: עשה. הדין כדברי רבי: עשה. ולא נאמר טעה בדבר משנה חוזר: (רש"י)

תוספות אף מוחכרת ומושכרת דלא חסרי בה מזוני. וא"ת אדתנא אבל בנו בתים ליפלו וליתני בידה במוחכרת ומושכרת גופה בד"א דלא חסרי מזוני אבל חסרי מזוני אין הבכור נוטל פי שנים ויש לומר דהוה אמינא במוחכרת ומושכרת גופה דחסרי בה מזוני דוקא אין הבכור נוטל פי שנים משום דהוה ראוי גמור דאין השבח על גוף הפרה אבל בנו בתים ונטעו כרמים שהשבח על גוף הקרקע אימא שאין זה ראוי ויטול פי שנים קא משמע לן: ואם אמר איני נוטל ואיני נותן רשאי. אומר ר"י דנפקא מינה אם היתומים קטנים דיכול לומר הבכור איני נוטל פי שנים וישאר הקרקע לפני היתומים ולא יטול מהן דאין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רביית אוכלת בהן ולקמן מפי' מלתת לו שיכול למחול לו בכורתו משום דעדיין לא אתיא לידיה ואפילו בלא קנין כדמשמע לקמן דאמר דויתר בכל הנכסים דמדאחיל בהא אחיל בהא אבל חלק פשוטות לא יוכל למחול ולסקט עצמו באמירה בעלמא אם לא על ידי קנין ורבינו תם מפרש דאם אמר כשיצא עליו שטר חוב על הבכור עצמו ולא על האחין אינו נוטל ואינו נותן רשאי ומפיסד בעל חוב ואין לו על היתומים כלום דלאו בעל דברים זידהו הוא ולא הוה דומיא דרישא דאיירי דיצא על כולן שטר חוב: (תוספות)

מספקא ליה אי הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו או הלכה כרבי מחבירו ואפילו מחבירו אמר רב נחמן אמר רב אסור לעשות כדברי רבי קא סבר הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו ורב נחמן דידיה אמר מותר לעשות כדברי רבי קא סבר הלכה כרבי מחבירו ואפילו מחבירו אמר רבא אסור לעשות כדברי רבי ואם עשה עשוי קא סבר מטין איתמר תני רב נחמן בשאר ספרי דבי רב דברים כא-יז בכל אשר ימצא לו פרט לשבח שהשיבו יורשין לאחר מיתת אביהן אבל שבו ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן שקיל ומני רבי היא תני רבי בר חמא בשאר ספרי דבי רב בכל אשר ימצא לו פרט לשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן וכל שכן שבו שהשיבו יורשין לאחר מיתת אביהן דלא שקיל ומני רבנן היא אמר רב יהודה אמר שמואל אין בכור נוטל פי שנים במלוה למהן איליאמא לרבנן השתא שבחא דאיתיה ברשותיה אמרי רבנן לא שקיל מלוה מבעיא אלא לרבי ואלא הא דתניא ירושו שטר חוב בכור נוטל פי שנים בין במלוה בין ברביית מני לא רבי ולא רבנן לעולם לרבנן ואצטריך סלקא דעתך אמינא מלוה כיון דנקיט שטרא כמאן דגביא דמיא קא משמע לן שלחו מתם בכור נוטל פי שנים במלוה אבל לא ברביית למהן איליאמא לרבנן השתא שבחא דאיתיה ברשותיה אמרי רבנן דלא שקיל מלוה מבעיא אלא לרבי ולרבי ברביית לא והתניא רבי אומר בכור נוטל פי שנים בין במלוה בין ברביית לעולם רבנן היא ומלוה כמאן דגביא דמיא אמר ליה רב אחא בר רב לרבינא איקלע אמימר לאתרין ודריש בכור נוטל פי שנים במלוה אבל לא ברביית א"ל נהרדעי לטעמייהו דאמר רבה גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו ורב נחמן אמר גבו מעות יש לו גבו קרקע אין לו אמר ליה אביי לרבה לדידך קשיא לרב נחמן קשיא לדידך קשיא

רש"י מספקא ליה. הא דלמרי' בעירובין (דף מו): הלכה כרבי מחבירו חי אומר' דוקא מחבירו כשהולך יחיד עליו אבל לא מחבירו דככל מקום הלכה כחביריו והכא חביריו פלוגי עליה: ואפילו מחבירו. בכל מקום וה"ה להך: אסור לעשות כדברי רבי. אסור לזון כן דקעבד אלף הטה משפט דהא אם עשה אינו עשוי כדמס' לקמיה קסבר הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו והאי דקאמר אסור לעשות כן ולא קאמר אין הלכה כרבי היינו משום דלמרי' לעיל כי האי לישנא עשה כדברי רבי עשה אמר איהו נמי אסור לעשות: אמר רבא (הלכתא) כרבי כו'. האל הלכתא לא סמיכין אלף ההלכתא דרב פפא דהוא בהרא' לקמן בשמעתין (דף קהה): מטין איתמר. כך נאמר בבית המדרש מטין את הדין אחר דברי חכמים לזון כן לכתחלה ומיהו אי עבד כרבי עבד ולא מהדרין עובדא והכי מפרשין לכל מטין איתמר שבגמרא והכי אמרי' בהירא דבמ' (כתובות) (דף פד): בשאר ספרי דבי רב. ספרא דבי רב היינו תורת כהנים בייחא של ספר וקרא שאר ספרי דבי רב קרי במדרש של ספר במדרש מושלחו מן המחנה עד סוף הספר אלה הדברי' כו' ומכילתא דהיינו מדרש אלה שמות המהדש הזה לכס עד סוף הספר כולו אקרי שאר ספרי דבי רב והיינו דלמרי' בעלמא (סנהדרין דף פו). סהם מהני' רבי מאיר סהם ספרא רבי יהודה סהם ספרי רבי שמעון סהם סדר עולם ר' יוסי סהם הוספתא רבי נחמיה וכו'ן חליבא דר' עקיבא: פרט לשבח ששבחו. ממילא: שהביחו. כגון בנו בהים ונטעו כרמים או חסרו מזונו או מעות בהולא נכסים להשביח: אין הבכור נוטל פי שנים במלוה. אפי' במלוה בשטרי: חליבא דמאן. כלומר כמאן סבירא ליה שהורף לומר כן: שבהא דממילא. כגון חסורה והוא עובדי שמוחזק קאח באותן הנכסים: מזה. דלמרי' מוחזק כלל דמעות אלף בשטר דהוא נייח בעלמא מיבעיא: לעולם חליבא דרבנן. והך דקתני ירשו שטר חוב רבי יהודה. במלוה. של עובד כוכבים: אבל לא כרביית. אפי' שכתוב בשטר ומלוה כמאן דגביא דמיא הוילי נקיט שטרא אבל רביא אפי' נקיט שטר וכבר עבר הוון משמת אביו לא לחיו כך ראו כזה דבר שלא היה שלו מעולם אבל מעות מלוה דקשקיל מעות הלוה ונמלא שטר מוחזק בידו במקום מעותיו והרי הוא כמו משכון ובה הכל מודים דמלוה שהינה משכון עליה שקיל פי שנים דבעל חוב קונה משכון וכן פסק ר"ח: הא דשלחו מתם. פלוגא אהך דרב יהודה אמר שמואל דלעיל ותרווייהו חליבא דרבנן מר משאוי ליה מוחזק כיון דנקיט שטרא ומר לא חייב לשטרא דנייחא בעלמא הוא וי"מ דהא דשלחו מתם במלוה של עובד כוכבים דקתני אבל לא כרביית והך דרב יהודה אמר שמואל במלוה של ישראל ולא פלוגי והכל הוא בידים דלדרכיה איפכא מסתברא דבמלוה של ישראל הוא מוחזק טפי ממלוה של עובדי כוכבים אשר פיהם דבר שאר: נהרדעי לטעמייהו. אמימר כרב נחמן סבירא ליה דתרווייהו או מנהרדעא כדאמר איתמר (לעיל ד' לא). אלא מנהרדעא אלא וסבירא לי כו' דתרווייהו סבירא להו דמעות שאדם חייב לחבירו היא מוחזק בהן: גבו קרקע. בחוב מלוה חליבא אין לו בכור פי שנים דמעות הלוה ולא קרקע אבל גבו מעות יש לו שהרי מעות הלוה ודמעות חשבינן ליה מוחזק חליבא דשלחו מתם והיינו כדאמימר דרב בכור נוטל פי שנים במלוה והיינו פרוקי אהא האי דשלחו מתם בכור נוטל פי שנים במלוה וי"מ דהאי דלמרי' נהרדעי לטעמייהו לא בלא למעט דברי רבה דלמרי' גבו קרקע יש לו דהא אמימר סתמא דרב בכור נוטל פי שנים במלוה לא שנה קרקע ולא שנה מעות אלף למעוטי מדרב יהודה אמר שמואל אהא דלמרי' לעיל חליבא דרבנן דלמרי' גבו קרקע אין לו בכור נוטל פי שנים במלוה אלא חליבא דרבנן דלא שקיל מלוה מבעיא אלא לרבי ולרבי ברביית לא והתניא רבי אומר בכור נוטל פי שנים במלוה אבל לא ברביית א"ל נהרדעי לטעמייהו דאמר רבה גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו ורב נחמן אמר גבו מעות יש לו גבו קרקע אין לו אמר ליה אביי לרבה לדידך קשיא לרב נחמן קשיא לדידך קשיא

תוספות מספקא ליה אי הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו או אפילו מחבירו. תימה דבבבלי אמר דאין הלכה כרבי מחבירו והכא מספקא ליה ותו דרב נחמן דידיה אמר אפי' מחבירו וקיי"ל רב נחמן בדיני והא קיימא לן דאין הלכה כרבי מחבירו ומפרש ר"ת דדוקא הכא מספקא ליה אבל בעלמא לא וכן לרב נחמן אבל קצת קשה דקאמר רב נחמן מותר לעשות כדברי רבי וכיון דסבירא ליה הכא שהלכה כרבי מחבירו אמאי קאמר מותר חייב לעשות הוה ליה למימר ותו דקאמר קסבר רבא מטין איתמר כלומר מטין הדבר לעשות כרבנן לכתחלה ובכל הגמרא לא קאמר מטין אלא על אותו שפסק הלכה כמותו כדאמר' בהכותב (כתובות דף פד:). גבי הלכה כו"ע מחבירו מו סבר הלכה איתמר ומר סבר מטין איתמר והכא לא הוזכרה הלכה אלא על רבי ולא על רבנן ונראה לר"י דהכי מספקא ליה אי הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו ושפסקו כן בהדיא: אין הבכור נוטל פי שנים במלוה. כרבנן מוקי לה ומלוה בשטר מה שפירש הקונטרס לעיל גבי ירושו שטר חוב בכור נוטל פי שנים שהשטר הוא הגוף ומלוה הוא שבו אין נראה דא"כ אמאי אמרי רבנן דאין הבכור נוטל פי שנים דכיון שיחלקו שטרות ויטול בשטרות פי שנים שהן הגוף יטול גם השבח שיבא אח"כ שהיא המלוה דהא פשיטא דאחר שיחלקו כל השבח שיבוא מחלקו שהוא שלו: נהרדעי לטעמייהו. לפירוש ר"ת דבסמוך דפי' דרב נחמן חליבא דנפשיה אית ליה בין גבו קרקע בין גבו מעות יש לו אתי שפיר הא דקאמר הכא נהרדעי לטעמייהו דאמימר נמי סתמא קאמר דנוטל פי שנים במלוה בין גבו קרקע בין גבו מעות אבל לפ"ה דמפרש בסמוך דרב נחמן חליבא דנפשיה אית ליה בין גבו קרקע בין גבו מעות אין לו לא יתכן הא דאמר נהרדעי לטעמייהו: גבו מעות יש לו. פי' הקונטרס משום דמעות יהיב ומעות שקיל ואין נראה דבפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מג.) דפריך אמאי דאוקי רבה ורב נחמן הא דאין בעל יורש [נזקי] אשתו לר"ע היינו דוקא בגרושה ולוקמה לרבה כגון שגבו מעות ולרב נחמן כגון שגבו קרקע דהוה ליה ראו למה ליה למינקט קרקע דגבו מעות נמי הוא ראו דהא דאמר הכא גבו מעות יש לו והוי מוחזק היינו משום דמעות יהיב מעות שקיל אבל התם גבי נזק דלא יהיב מעות מודי רב נחמן דגבו מעות נמי הוא ראו ואין לפרש דהכי פריך ולוקמה לרבה בגבו מעות ולרב נחמן אף בגבו קרקע דהא לרבה נמי הוה מצי למינקט בין בגבו קרקע בין בגבו מעות דהכי אית ליה בפי' נט פשוט (לקמן דף קעה:). אלא משום דלרב נחמן לא מצי למינקט אלא חדא דהיינו בגבו קרקע נקט נמי לרבה חדא אלא נראה דטעמא דרב נחמן דאמר גבו מעות יש לו משום דדרך בע"ח לפרוע בחובם מעות ולא קרקע והוי מוחזק בגבו מעות משום דסמיכי עליהו אבל קרקע שאין דרך קרקע ליתן בחובם לא סמיכי עליה ולא הוא מוחזק: (תוספות)

נחמן וגבי סבתא היינו טעמא דלא נשתעבד לבעל' הקרקע ולא הוחזק בו מעולם וי"ל דסבירא ליה לרב נחמן דמפלגי בני מערבא בין גבו קרקע לגבו מעות מדלא קאמר הבכור נוטל פי שנים במלוה בין גבו קרקע בין גבו מעות מסתברא ליה לרב נחמן דטפי הוי מוחזק במעות מבקרקע וא"ת בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מג.) כי פריך ולוקמה לרבה בגבו מעות ולר"ג בגבו קרקע ומשני ה"מ לבני מערבא וכי קאמרי אינהו בגרושה כרבי דחשיב מלוה מוחזק לכך אוקמה בגרושה והשתא לפר"ת לרבנן נמי צריך לאוקומי בגרושה לר"ג דאית ליה בין גבו קרקע בין גבו מעות יש לו וי"ל דנקט כרבי משום רבה דלדידיה דסבר בין גבו קרקע בין גבו מעות אין לו א"צ לאוקומי בגרושה אלא לרבי והוה מצי לרבה לאוקמה בלא גרושה וברבנן [וכן לפ"ה הוה מצי בין רבה ובין ר"ג לאוקומי בלא גרושה וברבנן] אלא דניחא ליה לישיבה אפי' לרבי ור' יעקב דאורליינ"ש תירץ לפירוש הקונט' לא הוה מצי לאוקומי כרבנן דרבה ור"ג אליבא דר"ל דאמר לא אמר ר"ע דלא ירית לה בעל אלא בכומר שאינו משתלם אלא לאחר מיתה אבל שאר נזקין ירית לה בעל ואליבא דידיה איצטריכו ליה לשנויי האי דקתני הנה אשה ויצאו ילדיה דלא ירית בעל בגרושה כו' ולא מצי לאוקומי כרבנן ובלא גרושה דא"כ שום נזקין לא ירית בעל דהא בין גבו קרקע בין לא גבו אין לו ור"ל קאמר דשאר נזקין ירית והיינו ע"כ כרבי: (תוספות)

ב קכה דף

נכסי לסבתא ובתרה לירתאי הויה ליה ברתא דהוה נסיבא שכיבא בחיי בעלה ובחיי סבתא בתר דשכיבא סבתא אתא בעל קא תבע אמר רב הונא לירתי ואפי' לירתי ירתי ורב ענן אמר לירתי ולא לירתי ירתי שלחו מתם הלכתא כוותיה דרב ענן ולא מטעמיה הלכת' כוותיה דרב ענן דבעל לא ירית ולא מטעמיה דאילו רב ענן סבר אע"ג דהוה ל' ברא לברתיה לא ירית ולא היא דאילו הוה ליה ברא לברתיה ודאי ירית ובעל היינו טעמא דלא ירית משום דהוה ליה ראוי ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק מכלל דרב הונא סבר בעל נוטל בראוי כבמוחזק א"ר אלעזר דבר זה נפתח בגדולים ונסתיים בקטנים כל האומר אחריו כאומר מעשיו דמי אמר רבה מסתברא טעמא דבני מערבא דאי קדים סבתא וזבנא וזבנא דבני אמר רב פפא הלכתא אין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שגבו קרקע בין שגבו מעות

רש"י נכסאי לסבתא. לוקנתה אני נותן כל נכסי אם אביו או אם אמו: ובתרה לירתאי. אחר מות זקנתה לא יירשו יורשין שלה כגון בנה או בתה או אביה או אחיה אלא יורשין שלי כגון בני או בת אחי הקרוב קרוב קודם: הויה ליה. להארא גברא חדא כרתה: שכיבא. היאך כרתה: בחיי בעלה ובחיי סבתא. ואח"כ שכיבא סבתא ואח"כ בעלה וקאבעל לפי שבשעת אלוות המנה היה זהו קיימת וכמי שאמר נכסי לסבתא ובתרה לבתי דיינו ירתי והיה רוצה לירש זכות אשתו: א"ר הונא. האי ובתרה לירתאי דקאמר הארא גברא לירתאי ולירתאי ירתאי קאמר כיון שנתנה לירש' והי זכתה בהן הנה שהיתה יורשת שלה כדמפרש טעמא לקמן דכל האומר אחריו כאומר מעשיו דמי וכיון דזכתה בהן מחיים הדי בעל יורש את אשתו דיינו ירתי ירתאי והכי מפרש לה לקמיה וניהו השתא לא ידעינן אכתי טעמא דרב הונא אלא שראונו אנו שזכייה את הבעל וטעמא לא ידעינן עד למפרש ליה לקמיה: ורב ענן אמר לירתא ולא לירתי ירתאי. וה"ק ובתרה לירתאי לאוהן יורשין שיהיו לי בעולם בשעת שמתה הזקנה אני נותן את נכסי כגון אם היה זהו קיימת או אחיו או אביו דכל אלו אני קורא בהן ירתאי אבל לא בהן כדמנוכח לקמיה דיינו ירתי ירתאי שמכח בהן הוא בא לירש אותה ולא לבעלה דליהו נמי ירתי ירתאי דירתאי דוקא קאמר אותן הבאים מכתי ולא לירתי ירתאי הבאין מנכח כתי והלכך היכא דליכא ירתאי אחר מות הזקנה אלא ירתי ירתאי נשאר הנכסים ביד יורשי הזקנה דדומה לאומר נכסי לך ואחריו לפלוני שאם מת אותו שני יירשו יורשי ראשון כדנתינו לקמן בפירוקי (דף קלו:) ואם מת שני בחיי ראשון יחזרו נכסים ליורשי ראשון: דבעל לא ירית. הכא דרשאו הוה: אע"ג דהוה ליה ברא לברתא. דהוה ליה ירתי ירתאי קאמר רב ענן דהארא ברא לא ירית כדקא דייק לישנא לירתאי משמע ולא ירתי ירתאי: ולא היא. דליבו הוה ליה ברא ודאי ירית הויה ודאי ראו לירש את זה הנותן שהרי הבת וכל יורשיה ירכיב במקום שאין בהן קודמין לכל יורשי הארא דירתאי קרינא ביה הויה ודאי קודם לכל יורשיו ואע"פ שבא מכח כתי ומעיקרא כי אמר לירתאי לירתאי שיהא לי בזמנת הזקנה קאמר וכן בהן יורש אותה וקודם לאביו ולאחיותו ואע"פ שהן קרוין ירתאי והבן הארא קרוי ירתי ירתאי אפילו הכי קודם לירשין הראוין ליורשו מן התורה גריל לקרות ירתאי וטעמא דבעל לא ירית לא משום דהוה ירתי ירתאי דליבו היה ראו לירש נחלה זו מן התורה ירתאי הוה קרינא ביה אלא משום דלינו ראו לירשה דהוה ליה הארי ממון ראו לרשע ולא מוחזק שעדיין לא נפל ביה ובעל אונו נוטל בראוי אבל אי איכא בן דחזי למירתה ודאי ירית דבן ירית בראוי: ומקשינן מכלל דרב הונא סבר כו'. מדלוקיימנא טעם דבני מערבא דבעל לא ירית היינו משום דחשבי להני נכסי ראוין אם כן רב הונא דלמחר ירית בעל ס"ל דבעל נוטל בראוי: ארי"ל. לפרושי טעמא דרב הונא קתני: נפחה. התחיל: בגדולים. רב הונא: בקטנים. רבי אלעזר ועמנו קרי קטן לגבי רב הונא: כאומר מעשיו. וכיון דלמחר ובתרה לירתאי דיינו לכת הוינו נמי כמו שאמר מיד אני נותן את גוף הקרקע לבתי אלא שזקנתה תחלב פירות בחייה ואחר כך תהא בחי או הבת מכחה את הנכסים דחשיב לה רב הונא לגבי בת כמתנת מהיום ולאחר מיתה והלכך הויה לה זו הבת מוחזקת בחייה בהני נכסים וכי קא ירית בעל שפיר קא ירית במוחזק: ומסתברא טעמייהו דבני מערבא. דחשבי להו ראו לגבי בת ולא מוחזק דליכא למימר כאומר מעשיו דמי דהא אם קדמה הזקנה בחייה ומכרה לאחריה זבניה זבניה וכשתמות הזקנה אפי' אם תהיה הבת קיימת לא תטול כלום כדלמרינן ככתובות ולקמן בפירוקי (דף קלו:) נכסי לך ואחריו לפלוני אם קדם הראשון ומכר מה שמכר מכר ואין לשני אלא מה ששייר ראשון ואם לא שיייר כלום לא שקיל מידי והלכך בעל לא ירית דאשתו לא הויה מוחזקת כלל בהני נכסים בחייה שהרי היה הזקנה יכולה למכרן לגמרי מה שאין בהן כמתנת מהיום ולאחר מיתה ונמלא שאף גוף הקרקע לא הוחזק לכת בחיי הזקנה וגם כשתמה הזקנה אין הבת בחייה להויה מוחזקת לה לבעל: א"ר פפא הלכתא אין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק. בראוי ממש כגון לירש את אשתו בקבר כדמפרש לה לאחר מיתה אלא רב פפא לאשמעונו דלא ירית דהא כולי עלמא מודו דלא ירית כדלפנין מקראי בפירוקי דלעיל (ד' קיג.) מדכתיב בגבעת פנחס בנו דרב הונא לא פליג אלא באתריך ודפריש' ר"ל דכל האומר אחריו כאומר מעשיו דמי אבל בראוי דפליגי ביה רבי ורבנן כגון הפוסה והוה שובלי שפופי והוה תמרי לא אהא לאשמעונו דאין הבעל נוטל אלא ודאי הבעל נוטל שהרי כשתמה יורש את כל נכסים שהיתה מוחזקת בהן וכי גדלי פירי כדפוסה גדלי דנהי דפליגי רבנן כדכור דהם היינו טעמא דלמחר לעיל (ד' קכד.) לתה לו מתנה קרייה רחמנא אבל גבי בעל ליכא למימר הכי ועוד דלפניו כדכור כה"ל דליכא יורש אחר אלא הוא יורש כל נכסי אביו הכל מודים שייש הכל ואפילו שבת הראוי דהא כי אשכח בראויה אשכח: ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק. כרבנן כגון דהוה שפופי והוה תמרי שגשגה שמו על ידי שבת ששכחו אחר מיתה אביו אבל דיקלח' ואליה ארעא ואסקא שירטון שעדיין שמו הראשון עליהם הכל מודים שקיל חלק בורה אבל ענבים ובלרנס ע"כ שקיל כדור פי שנים אפי' לרבי ואע"פ שעדיין לא נשתנה שמו משום דשבת שהשכחו וירטון ששכחו עדיין שמו הראשון עליהם הכל מודים היכה דמת כדור בחיי אביו שבו ע"כ כדור יורשין חלק כדכור ע"כ אחי האב דומיא דגנות ללפחד ודפריש' לעיל בפירוקי (ד' קטו:) ד"ה (שהיה) כדתינא כדפוסה דכדכורות ודכדמרינן כדכדור גזרות ונגמרת ירושלמי יליף לה ריש לקיש נאמר משפט לענין כפילה ונאמר משפט לענין שפופה כו' כדפריש' לעיל: ואין הבכור נוטל פי שנים במלוה. ואפילו בשטר בין שגבו קרקע בין שגבו מעות דלאו האי קרקע ולא הוה הני מעות שבת בהן אביו והוה ליה ראוין ואי תפיס ע"כ מן שמו אפי' לרב פפא כדור נוטל פי שנים דקיימא לן (גיטין דף לז.) בעל חוב קונה משכון: (רש"י)

תוספות: לירתי ולא לירתי ירתי. וא"ת הא דאמר בפירקין לקמן (דף קלו:): נכסיי לך ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני מת ראשון קנה שני ואם מת שני בחיי ראשון יחזרו נכסיי לירתי ראשון ולרב עונ דהכא דאמר ולא לירתי ירתי אמאי נקט התם אחרי אחריו לפלוני הא אפי' לא היה שלישי אלא אמר נכסיי לך ואחריו לפלוני ותו לא מת שני בחיי ראשון יחזרו לירתי ראשון וי"ל דאשמעינן דאם מת שני בחיי ראשון לא יהא לשלישי: אמר רב פפא הלכתא דאין הבעל נוטל בראוי. אבל שבה נוטל כדפירש הקונטרס דכיון דאינו יורש אלא הוא זוכה בנכסים מיד וברשותו בא השבח ולהכי לא חשיב במתניתין בפ' יש בכור (בכורות דף נב. ושם ד"ה ולא) גבי הנהו דאין נוטלין בראוי כבמחזק משום דבעל יש לו שבה והוא הדין נמי דלא שקיל בעל במלות אשתו אפי' במה שלתת אשתו מנכסי מלוג דהא נזק נמי הוא כנכסי מלוג כדמוכח מתניתין דמצאתי האשה (כתובות דף סה:): ואפי' הכי משמע בפרק שור שנחג ד' וה' (ב"ק דף מב:): דלא ירית בעל דלרבי דוקא הוצרך לאוקומי בגרושה דלא חשיב מלוג ראוי בבכור והוא הדין לגבי בעל והאי דשביק בעל דאיידי בה ונקט בכור שאינו נוטל פי שנים במלוג היינו משום דלגבי בכור איפליגו אמוראי בשמעתין אבל הוא הדין בעל כדפירש' וליכא לאקשווי דאמאי לא עריב ותני להו בהדי הדדי דאין הבעל ובכור נוטלין בראוי כבמחזק ונטלין במלוג משום דלגבי בכור משנה שלימה היא בבכורות (דף נא:): דאין נוטל בראוי אבל בעל דאין נוטל בראוי לא אשכח לא משנה ולא ברייתא אלא מימרא דא"ר אבהו ומטו בה משמיה דרבי יהושע בן קרחה לעיל בפירקין (דף קיג:): אין הבכור נוטל פי שנים במלוג. וכל שכן בשבח והא דלא נקט שבה משום דמשבח לא הוה שמעינן דמלוג הוה ראוי דהא איכא למאן דאמר דאפי' לרבנן הוי מלוג מוחזק דכמאן דגביא דמיא ולהכי נקט רב פפא מלוג דאין הבכור נוטל פי שנים דשמעינן מינה כל שכן שבה ואע"ג דלגבי בעל ובכור חשיבין מלוג ראוי לגבי כתובת אשה חשיבא מוחזקת וגובה אשה כתובתה ממלוג אע"פ שאינה נוטלת לא מן השבח ולא מן הראוי כדתנן בבכורות (דף נב. ושם) אפי' הכי גביא ממלוג כדתנן הכותב (כתובות פד:). מי שמת והניח אשה ובע"ח ויורשין והיה לו פקדון או מלוג ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה אלמא אפילו לרבי עקיבא אי לא צריכה שבועה היתה גובה אבל לפי שצריכה שבועה גובין היורשין ותו לא תגבי

דף קכו - א

ומלוג שעמו פלגי אמר רב הונא אמר רב אסי בכור שמיחה מיחה אמר רבה מסתבר טעמיה דרב אסי בענבים ובצרום זיתים ומסקום אבל דרכום לא ורב יוסף אמר אפילו דרכום דרכום מעיקרא עינבי השתא חמרא כדאמר רב עוקבא בר חמא ליתן לו דמי היזק ענביו ה"נ נתן לו דמי היזק ענביו היכא איתמר דרב עוקבא בר חמא אהא דאמר רב יהודה אמר שמואל בכור ופשוטו שהניח להן אביהן ענבים ובצרום זיתים ומסקום בכור נוטל פי שנים אפילו דרכום דרכום מעיקרא עינבי השתא חמרא אמר רב עוקבא בר חמא ליתן לו דמי היזק ענביו: אמר רב אסי בכור שנטל חלק כפשוטו ויתר מאי ויתר רב פפא משמיה דרבא אמר ויתר באותה שדה רב פפי משמיה דרבא אמר ויתר בכל הנכסים כולן רב פפא משמיה דרבא אמר ויתר באותה שדה קא סבר אין לו לבכור קודם חלוקה (ומה דאתא לידיה אחיל אידך לא אחיל) ורב פפי משמיה דרבא אמר ויתר בכל הנכסים כולן קא סבר יש לו לבכור קודם חלוקה ומדאחיל בהא אחיל בכולוהו והא דרב פפי ורב פפא לאו בפרושו איתמר אלא מכללא איתמר דההוא בכור דאזיל זבין נכסי ידיה ודפשוט אזול יתמי בני פשוט למיכל תמרי [מהנהו לקוחות מחונתן] אמרי להו קרובים לא מיסתייא דזבנתניהו לנכסייהו אלא מימחא מימי מחיתו להו אתו לקמיה דרבא אמר להו לא עשה ולא כלום

רש"י במלוג שעמו. שהבכור נחייב לנכסיו: פלגי. חלק בכורה יחלקו ביניהן איהו מעכב פלגא ונתון לנכסיו פלגא דהוי ליה ממון המוטל בספק וחולקין דאין ידוע אי חשיב מוחזק לנכסיו שהי הבכור רותה הוא לשעבר נכסיו לנכסיו ולגמרי וענין יפה גמר ומקני נכסיו לנכסיו כדי שיהא אביו מוחזק בהך מלוג ויטול בה אותו פי שנים או דלמא לא שנה משאר מלוג הלכך פלגי. יש לשנות אחרים ולא נחייבנו לפי השוה הכתוב בספרים והא דאמר' כל האומר אחריו כחומר מעכשיו דמי לאו מילתא היא אלא כשלאו מהם דלמיר רבה מסתבר טעמיה דרבי מערבא כו' וכל היכא דלמיר נכסיו לך ואחריו ליוספי מת ראשון קנו יורשי הנתון או יורשי יורשין הקודמין ליוספו אבל בעל לא דאין הבעל נוטל בראוי ואם נתן הנכסים לבת מהיום ולחחר מיתה אע"פ שמתה בחיי האקנה הבעל יורשה דהויא לה מוחזקת בגוף הקרקע בחיי האקנה: אמר רב הונא אמר רב אסי. ע"מ דלוקימנא לדברי הכל דאין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהצריחו יתומים ללחור מיתה אביון מיהו אם מיהו ואמר אל תצריחו חלקי אלא תחוקו מיד ואשציהו אני שני חלקים שלי ואטול כל שבתן והן נחייבאן מלחוקו והשציהו הנכסים הרי מיתה בהן ויטול פי שנים דהא פסקינן לתמן יש לו לבכור פי שנים קודם חלוקה משעה שחפץ לזכות בבכורתו והרי חפץ לטול חלקו ללחור חוכה בחלק בכורתו מיד כל מקום שהיא הלכך נכסין ידיה אשבת: אמר רבה מסתברא מילתא דרב אסי. דישול הבכור פי שנים בשבח שהצריחו יתומים ומחאחו כשמיחה בענבים מחוכרים וצרכים היתומים שלא מדעתו א"ל מדעתו ובעל כרחו שלא רלו לחוק או זיתים היו מחוכרים בהן ומסקום והשציהו יתומים כשמיחה בהן ומסקום אפי' שנה שקיל בכור פי שנים שנטל שני חלקים מן הענבים כמות שהן בצורים ולא יתן להם שנה בצורה ענבים היו ואכתי ענבים ניטלו וענבים של בכור הוא לצריכה והרי זה זומה לגזול פרה והוקירה דמשלם אותה כמות שהיא האויל ולא נשתתף: אבל דרכום. אל לזכות הן בשבח דריכה לא שקיל בכור פי שנים כדתנן הגוזל עשין ועשאון כלים משלם כשעת הגזילה דקנייה בשנייה ה"ל קניניה יתמי להני ענבים בשנייה כך נראה בעיני רבינו חננאל פירש בכור שמיחה ואמר איני מוותר חלק בכורה דיו וא"ל למחות פעם אחרת ואמר רבה ה"מ כשמיחה בענבים ובצרום זיתים ומסקום הוא דאין לרביך למחות לו פעם אחרת אבל אם דרכום וחלקו ולא מיתה ויתר ולא נהירא לי חדא דלפי' לא מיתה לא הפסיד חלק בכורה עד שישול חלק בלחת מן השדות כשפוטו כדלקמן ואז ויתר חלק בכורה בכל הנכסים ועוד הא אכתי לא איידין לעיל בשום ויתור דנימא מכיון שמיחה מיתה ולא יוותר עוד: ורב יוסף אמר אפי' דרכום. קפ"ד השתא דלפי' דרכום שקיל בשבח היין פי שנים והיינו דקא מתמה גמרא דרכום אמאי שקיל פי שנים הא מעיקרא ענבי והשתא חמרא וקנייה בשנייה כדפירשית ומשני כדאמר רב עוקבא כו' לקמן ה"נ נתון לו דמי היזק ענביו כלומר האי דלמיר רב יוסף אפי' דרכום לא לטול שבה הוין היתר עב הענבים אמר דודאי לא שקיל אלא דמי ענבים אלא הכא במאי עסקינן שפחת היין ונשפך או נתקלקל שאין שזה דמי ענבים ואתא רב יוסף למימר דלפי' דרכום ופחתו בכור נוטל פי שנים בענבים בצורים כדמיים שהיו ענין הענבים דכיון דמוחה בהן לא הוה להו לדרוך ענבים שלא ומשקלמיה לו דמי ענבים הכל כשעת הגזילה ומר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי רבה איירי דאין נוטל בשבח היין ורב יוסף אתא למימר דה"ל לא שקיל בפחותת היין מדמי ענבים: בכור שנטל חלק. בלחת מן השדות כאלה מחאחו חלק פשיטות: ויתר. כלומר הרי מחל חלק בכורה כדמפרש לקמיה אי צריכה אי צריכה או בכל הנכסים ועומא כדלמירן לעיל אם אמר איני נוטל ואיני נתון ראשי דכיון דמתנה קרייה רחמנא ואיהו לא בעי לה לא הויא מתנה ולא יזכה בה עוד: וקבר אין לו לבכור. חלק בכורה לא לתת ולא למכור קודם חלוקה כדכתיב לתת לו עד לחיות לידיה דמקבל מתנה הלכך האי שדה שכל לידו חלקו ממנה והיה לו לזכות בו חלק בכורה דהא שעת חלוקה הוא וקרינן ביה לתת לו הלכך מצי מחיל אבל בשאר נכסים לא מצי מחיל דאין חלק מהם דבר שלא בה לעולם דעד שעת חלוקה לא זכי בהו וכ"כ בחלק פשיטות דלא זכי קודם חלוקה שלא הוכר חלקו ומיהו אם מת קודם חלוקה ל"ש בכור ול"ש פשוט בנו יורש עם האחין ונטול חלק אביו כשיצאו לחלוקה דלא גרע היכא דמת האב ואח"כ מת הבן דבן הבן יורשו מהיכל דמת הבן בחיי האב דבן בנו יורשו כדכתיב וכן אין לו עיין עליו אבל קודם חלוקה אין יכולין למכור לא האב ולא הבן: יש לו לבכור קודם חלוקה. ואע"ג דחלק פשוט אין לו דהא כתיב לתת

משעת שמת האב הוא רצון ליתן לו הלכה בבכור תלוי מילתא דנשעה שיראה יזכה בחלקו וכדלמאן לעיל בכור שמיחה מיחה והלכה יא כח בידו למחול כל שעה שיראה דהיינו דבר שצא לעולם ואין ספקי דכי היכי דלחיל בהא שדה אחיל בכולה וכוון דיש כח בידו לזכות יא כח נמי בידו ליתן ולמחול והוילא מחילה: כנכסי לידיה ודפשוט. יא מפשטין בחלק בכורתו ובחלק פשיטותו ואין זה לשון גמרא ועל כרחי זקוק אני לפרש שמכר כל הנכסים שני חלקים שבו וחלק פשוט אחיו מקמי לניפולוג בהדיה מכר כל השדה שלא בכורתו אחיו ולקודם אחיו לתת לו מעות של חלקו: למיכל תמרי. מאותו שדה בשביל חלק אביו: מחונוהו. הכוס: אמרו להו. ללקוחות קרובייהו דיתמי: דזנתייהו לכספיהו. שלא מדעתם ושלא מדעת אביו: דהא ודאי חלק פשוט אחיו לא היה יכול למכור: לא עשה. הבכור ולא כלום במכירה זו: (רש"י)

תוספות קרקע בחוב אביהן היא חוזרת וגובה מהן בשבועה כדון בעל חוב או אם פטרה מן השבועה גובה ממלוה שהיא ביד אחרים אפי' לר"ע ודלא כאבא שאול בן אימא מרים ואין לומר דההוא כרבי אתיא אבל לרבנן הוי מלוה ראוי דהא לא משתמיט התם שום אמורא לאוקומי כרבי משמע דליכא מאן דפליג אלא כ"ע אית להו מלוה מוחזקת לגבי כתובה ובזמן הזה דתקיני גאונים דגביא אשה ובעל חוב ממטלטלי דיתמי כמו ממקרקעי יתומין שגבו בחובת אביהן בין מקרקעי בין מטלטלי חוזרת אשה וגובה מהן כי היכי דבמקרקעי משום דר' נתן חשיב כאילו גבאן אביהן מחיים הכי נמי במטלטלי וצריך עיון דרב פפא סבר הכא בין גבו קרקע בין גבו מעות אין לו אם כן סבר שעבודא לאו דאורייתא דשיליה גט פשוט (לקמן ד' קעה:): מדמי להו אהדידי ובפרק קמא דקדושין (ד' יג:): סבר רב פפא שעבודא דאורייתא: ובמלוה שעמו פלגי. לא משום דקי"ל ממון המוטל בספק חולקין דהא לא קי"ל בסומכוס כדפרישית לעיל (ד' לה. ד"ה ומ"ש) אלא תקנת חכמים היא הכא ובמקום שמפורש בהדיא דחולקין: אבל דרכם לא. לפי' הקונט' דטעמא משום דקנאום בשינוי קשיא דהיינו פריד מעיקרא ענבים והשתא חמרא הא איכא למ"ד בהגול קמא (ב"ק ד' צה.) שינוי במקומו עומד: (תוספות)

ב - קבו דף

מר סבר לא עשה כלום בפלגא ומר סבר בכולהו שלחו מתם בכור שמכר קודם חלוקה לא עשה כלום אלמא אין לו לבכור קודם חלוקה והלכתא יש לבכור קודם חלוקה מר זוטרא מדרישא פלג בצנא דפלפלי בהדי אחין בשוה אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה הואיל ויתרתה במקצת ויתרתה בכל הנכסים כולן: **מתני'** האומר איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים איש פלוני בני לא יירש עם אחיו לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להן את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין:

גמ' לימא מתניתין דלא כר' יהודה דאי ר' יהודה האמר בדבר של ממון תנאו קיים דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר בדבר של ממון תנאו קיים אפי' תימא ר' יהודה התם ידעה וקא מחלה הכא לא קא מחיל אמר רב יוסף אמר איש פלוני בני בכורי הוא נוטל פי שנים איש פלוני בכור הוא אינו נוטל פי שנים דלמא בוכרא דאמא קאמר ההוא דאתא לקמיה דרבה בר בר חנה א"ל מוחזקני בזה שהוא בכור א"ל מנא ידעת דהוה קרי ליה אבוב בוכרא סכלא דלמא בוכרא דאמא הוא דכל בוכרא דאמא נמי בוכרא סכלא קארו ליה ההוא דאתא לקמיה דרבי חנינא אמר ליה מוחזקני בזה שהוא בכור אמר ליה מנא ידעת אמר ליה דכי הווי אתו לגבי אבוב אמר להו זילו לגבי שכחת ברי דבוכרא הוא ומסי רוקיה ודלמא בוכרא דאמא הוא גמירי בוכרא דאבא מסי רוקיה בוכרא דאמא לא מסי רוקיה אמר ר' אמי טומטום שנקרע ונמצא זכר אינו נוטל פי שנים דאמר קרא **[דברים כא-טו]** והיה הבכור לשנייה עד שיהא בן משעת הויה רב נחמן בר יצחק אמר אף אינו נידון כבן סורר ומורה דאמר קרא **[דברים כא-יח]** כי יהיה לאיש בן סורר ומורה עד שיהא בן משעת הויה

רש"י מר סבר. רב פפי: לא עשה כלום בפלגא. בחלק פשיטותו וכל שכן בחלק פשוט אחיו אבל בחלק בכורה יפה מכר דיש לו לבכור קודם חלוקה: בכולהו. אפי' בחלק בכורה: והלכתא יא לו לבכור קודם חלוקה. ואם מכר או מחל או נטל חלק אחד כפשוט ויתר בכל הנכסים כולן משום דמתנה קרייה רחמנא ומשמט אב נתונה לבכור: אלא. סל מלא פלפלי: מתני' האומר איש פלוני בני. שהוה בכור לא יטול פי שנים איש פלוני בני פשוט לא יירש עם אחיו: לא אמר כלום. שהרי מתנה לעקור דבר מן התורה ובעל כרחו של זה יירש עם האחין ואינו יכול לסלקו מירושה זו אלא על ידי שיתן בלשון מתנה כל נכסיו לשאר בניו או שיאמר שאר בניו יירשו כל נכסי והליבא דרבי יוחנן בן ברוקה: המחלק נכסיו על פיו. לזוואת שכיב מרע אינה רכיכה קנין ולא שטר ולא משיכה אלא בדבור פיו בלעמלא וכגון שטרמה מחמת מיתה כדלמך לקמן בדפיק מי שמת: וריבה לאחד. נתן לו במתנה כפליים או ששהה להן הבכור בלשון מתנה: דבריו קיימין. שיש כח בידים ליתן ממונו במתנה לכל מי שירצה ואין כחן מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי לא נשאר לו אחר מיתתו כלום להוריש כלביו בתורה ירושה שיתלו הפשוטים בשוה והבכור פי שנים: ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום. אם ריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה שאמר פלוני בני יירש אותה שדה בית כור ופלוני בני יירש שדה לחד ועל בנו בכורו אמר פלוני בני יירש שדה פלוני ופלוני בני יירש שדה פלוני הגדול כשל חבירו לא אמר כלום דמתנה על מה שכתוב בתורה שאינו יכול לעשותו יורש אלא כמשפט הכתוב ודלא כר' יוחנן בן ברוקה דלמך לקמן במתניתין (דף קל.) אם אמר על מי שרצו לירשו דבריו קיימין והך משנה דרבנן היא ורבותא הוא דנקט ריבה לאחד ומיעט לאחד משום ירושה לא אמר כלום וכל שכן היכא דעקר כל הנחלות מן האחין והוריש לאחד מהן לא עשה ולא כלום: כתב בין בתחלה כו' דבריו קיימין. דכיון דליכא לשון מתנה בהדיה מהני ליה דלף לשון ירושה קונה: גמ' לימא מתני'. דקתני אין אדם מתנה דלא כרבי יהודה ואנן קיימא לן כרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה: שאר. מזון: עונה. תשמיש: ותנאו בטל. דלון אדם מתנה על מה שכתוב בתורה והוי קידושי המעשה והתנאו כמאן דליתיה דכמעשה בלא תנאו דמי: בדבר של ממון. שאר וכסות אבל עונה תשמיש מנאו היא ולערא דגופא הוא: תנאו קיים. הקדושין קדושין ויש לה עליו עונה אבל כל שאר וכסות ותנאו: נמי של דבר ממון הוא: התם קא מחלה. שעל מנת כן קבלה קדושין ובהיה הגאה דמקדש לה מחלה ליה וכיון דקבלה לקדושין מיניה נתרצית למחול אבל הכא מי מחיל מה הגאה יא לו כן שימחול ואע"פ ששתה הבן אין זו מחילה דליתו רואה להכעיס את אביו ולא גרסינו מי ידע דמחיל: האומר איש פלוני. הנה הוא בני בכורי מהימנינו ליה לאב ליתול פי שנים דלפי' רבנן דפלפלי דר' יהודה לקמן בשמעתין ואמרי אינו נתמון הני מיילי בדמחזקין לו דלאו בכור הוא אבל דלמא מוחזק לו הוי מינייהו בכור מוודו דנאמן כדלמך לקמן אלא לרבנן יכיר למה לוי ברכיך היכירא: אבל אמר יירש פלוני בני הנה הוא בכור. ולא אמר בכורי או לא יטול פי שנים דלמא בוכרא דלמא קאמר והוי בכור לכהן אבל לא לנתלה דלא הוי ראשיה אונו לידיה ומספיקא לא היבטין ליה פי שנים ואפילו אם תפס מפיקין מיניה ללא קרינא ביה יכיר לאחריים דלמא דלמא קאמר והוי בכור לכהן אבל לא לנתלה דלא הוי (כו'): בוכרא סוכלא. בכור שוטה: לכל בוכרא דלמא בוכרא סוכלא קרי ליה. ולא משום שוטהו אלא לפי שאינו בכור גמור כמו הדם שוטה שאינו כשר: מוחזק אני בזה שהוא בכור. והיה עד אחד עמו והאי בכור היה שמו כדלקמיה: דכי הווי ארו. החוששין בעיניה: שכתב ברי. שם הבכור ולא היינו בריה דר"ח דלמרי' בלא יחפור (לעיל דף כו.) אמר ר"ח לא שכיב שכתב ברי אלא דקץ חלינתא בלא זמנה: מסי רוקיה. לעין: אמר ר' אמי. בכור הגולד טומטום שאין ניכר בו לא זכרותו ולא נקבות

ולאחר זמן נקרה וגמלא זכר שהיה גיד שלו וביצו טמונין בגוף ורבותא נקט דלף על גב שנמלא זכר גמור וכל שכן אנדרוגיטוס שאין ספיקו עתיד להודיע והיה. קרא תיכיל הוא: הויה. לידה: (רש"י)

תוספות לא עשה כלום בפלגא. פירש הקונטרס בחלק פשיטותו וכל שכן בחלק פשיטות אחין ואין נראה דחלק פשיטותו פשיטא דמכר כדקאמר לעיל מה חלק פשוט אע"ג דלא אתי לידה אלא נראה דלא עשה ולא כלום בפלגא היינו בחלק פשיטות אחין אבל חלק בכורה מכר וכל שכן חלק פשיטותו ומר סבר לא עשה ולא כלום בכורה לא חלק בכורה ולא חלק פשיטות אחין אך תימה דלמאן דאמר לא עשה ולא כלום בפלגא היינו בחלק פשיטות אחין מאי קא משמע לן רבא וכי על חלק אחין הוצרכו לישאל: והלכתא יש לבכור קודם ' החלוקה. אע"ג דקיימא לן כרבנן כדפסק רב פפא דאין בכור נוטל פי שנים במלוה כרבנן דאמרי חלק בכורה עד דאתי לידה מודו רבנן דיש לו לבכור קודם חלוקה כפ"ה דהוי שפיר ראוי לתת לו שמשעה שמת האב היה ראוי לתת לו ומיהו מכל מקום אין נוטל פי שנים בשבח דלא מלתת לו ממעטינן לה אלא מימצא לו ממעטינן דבעי מצוי ומוחזק למעוטי ראוי מלוה ושבח ומלתת לו גלי לן מדקרייה מתנה דרשינן מימצא לו מצוי ומוחזק ואי לא ימצא לו לא היה דרשינן מלתת לו פרט לראוי וכן משמע ההיא דספרי דבי רב דמימצא לו ממעטינן שבח ולעולם אית להו לרבנן דיש לו לבכור קודם חלוקה והא דאמרין וואו אמר איני נוטל ואיני נותן רשאי לא הוי טעמא משום דיש לו קודם חלוקה דאפי' אין לו לבכור יכול לומר איני נוטל ואיני נותן דלא משום שרוצה להסתלק מן הבכורה לגמרי שלא יוכל לחזור ולתבעה קאמר אלא הכי קאמר להו איני נוטל וכל זמן שלא נטלתי לא תוכלו לתבעני כלום: הרי זו מקודשת ותנאו בטל. מפורש. בריש אע"פ (כתובות דף נו. ד"ה הרי):

א - קבו דף

אמימר אמר אף אינו ממעט חלק בכורה שנא' **[דברים כא-טו]** וילדה לו בנים עד שיהא בן בשעת לידה רב שיזבי אמר אף אינו נימול לשמנה דאמר קרא **[ויקרא יב-ב]** אשה כי תזרע וילדה זכר וביום השמיני ימול עד שיהא זכר משעת לידה רב שרביא אמר אף אין אמו טמאה לידה דאמר קרא אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים עד שיהא זכר משעת לידה מיתבי המפלת טומטום ואנדרוגיטוס תשב לזכר ולנקיבה תיובתה' דרב שרביא תיובתא לימא תיהוי תיובתא דרב שיזבי תנא ספוקי מספקא ליה ולחומרא אי הכי תשב לזכר ולנקיבה ולנדה מיבעי ליה קשיא אמר רבא תניא כוותיה דר' אמי בן ולא טומטום בכור ולא ספק בשלמא בן ולא טומטום כדר' אמי אלא בכור ולא ספק לאפוקי מאי לאפוקי מדדרש רבא דדרש רבא שתי נשים שילדו ב' זכרים במחבא כותבין הרשאה זה לזה א"ל רב פפא לרבא והא שלח רבין דבר זה שאלתי לכל רבותי ולא אמרו לי דבר ברם כך אמרו משום ר' ינאי הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו אין כותבין הרשאה זה לזה הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש דברים שאמרת לך טעות הן בידי ברם כך אמרו משום ר' ינאי הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו אין כותבין הרשאה זה לזה שלחו ליה בני אקרא דאגמא לשמואל ילמדנו רבינו היו מוחזקין בזה שהאו בכור ואמר אביו על אחר בכור הוא מהו שלח להו כותבין הרשאה

רש"י אמימר אמר אף אינו ממעט חלק בכורה. אורו טומטום שנקרע וגמלא זכר אם הוא פשוט ואינו בכור וכל נכסי האב תשעה מניס והן שלשה בניס בכור ופשוט וטומטום וחולקים הנכסים תחלה לשלשה חלקים כאילו אין כאלו כי אם בכור ופשוט והטומטום כמאן דליהוי ומגיד לחלק הבכור ששה מניס שה' בן חלקים לפי שהבכור נוטל פי שנים דפשוט נמלא חלק בכורה שלשה מניס חזורים וחולקים הששה מניס הנותנים בין שלשתו נמלא הבכור נוטל חמשה מניס והטומטום והפשוט נוטלין כל אחד שני מניס אבל אי היה ממעט לא היה נוטל הבכור אלא ארבעה והני מניס פי שנים כנגד כל אחד דנהי דלוינו ממעט חלק בכורה אבל חלק פשוט מיהא ממעט מכולן; מאי טעמא וילדו לו בניס. והיה הבן הבכור מן שהוא בן בשעת לידה חולק הבכור כנגדו חלק בכורה וממעט לחלק בכורה מן הבכור דהכי משמע קרא כנגד הבנים משעת לידה יטול חלק בכורה דהיינו חלק גדול ולא נחשוב טומטום עמהם שלא יטול הבכור אלא כנגד שנים מהם דכשתון מרובין ממעט חלק בכורה: אף אין אמו טמאה לידה. שבעה אם נקרה וגמלא זכר וגם לא שבועיים אם נמלא נקבה דכתיב וילדה זכר וטמאה והכי נמי כתיב ואם נקבה תלד וטמאה שבועיים וילדה טמאה היא אע"פ שאינה רואה דם: אף אינו נימול לשמנה. ללוחות שבת כדדרשינן (שבת דף קלב.) וביום השמיני ביום אפילו בשבת: המפלת טומטום. וכל זמן שלא נקרע מספקין ליה בזכר וזכרונה: אע"פ שיש לו זכרות ונקבות: השב לזכר. ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה דנקבה שבעים משעת לידתה אפי' אם לא תראה דם ומשבועיים ואיך תשב על דמי טהרה אם תראה דם עד ארבעים ללידתה דהיינו ל"ג ימי טוהר דזכר חסר ז' ימים שמנחה שבועיים לטומאה מספק: תיובתא דרב שרביא. דכלל כלל כל חשיב לה יולדת לא לטומאה ולא לטהרה: לימא תיהוי נמי תיובתא דרב שרביא. דלחיהו נמי דריש לענין מילה עד שיהא זכר משעת לידה והוא הדיון לגבי טומאה לידה ואילו הוא תנא חשיב ליה זכר לענין טומאה לידה דקתני תשב לזכר: תנא. דמסכת נדה ספוקי מספקא ליה אי האי וילדה זכר להכי בעינן דליהוי זכר משעת לידה בין לגבי טומאה בין לגבי מילה ואיזל לחומרא ליתן עליו חומרי זכר דשמה לא דרשינן האי וילדה זכר להכי דבעינן דליהוי זכר אלא כדלדאמינן במסכת נדה (דף לב.) אשה מזרעת תחלה וילדה זכר ורב שרביא נמי לחומרא קאמר דלא דחייא מילתו שבת דלמלא דרשינן וילדה זכר שיהא זכר משעת לידה אבל רב שרביא לקולא דריש דקא פטר ליה מטומאת לידה הלכך אי לאו דפשיטא ליה לא היה דריש לקולא הלכך הויה (בריייתא) תיובתא: אי הכי. דמספקא ליה היכא דנקרע וגמלא זכר אם אמו טמאה לידה אי לאו א"ב אמאי יהיבין ימי טוהר דזכר דקתני לזכר ולנקבה דהיינו ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה והלא שמה אם יקרה ימלא זכר ושמה איכא למידרש וילדה זכר לטהר את אמו מדיון לידה ובין ימי טומאה בין ימי טהרה לית לה ואמאי יהיבין לה ימי טוהר כלל הכי הויה ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה וה"פ תשב לנקבה ימי טומאה דנקבה שבועיים אפי' בלא רחיייה דם דלמלא נקבה היא ולנדה לאחר שבועיים מיד אם תראה דם הויה טמאה נדה מספקא דלמלא זכר הויה ואית לן למידרש עד שיהא זכר משעה לידה וליה לה ימי טוהר כלל במסכת נדה משקינן למה הוזכר זכר כלומר בכל מקום דקתני לנקבה ולנדה למה לי למיתני לזכר בהדייהו אם ליתן לה ימי טומאה דזכר הא קתני תשב לזכר הא קתני ולנדה דמשמע דלא נתייב לה ימי טוהר כלל ומשנינן נפקא מינה שאם תראה יום ל"ד ללידתה ותחזור ותראה יום מ"א הויה מקולקלת למניינה שמה לא היה לה ימי טוהר והיתה תחלת נדה בראיית יום ל"ד ובראיית מ"א הויה תחלת זבה ואם תראה שלשה רזופין כריכה ז' נקיים וקרבו או שמה זכר ילדה וראיית יום ל"ד הויה ימי טוהר ועתה בראיית מ"א הויה תחלת נדה הרי היא בשפת זבה ונדה עד שתשב י"ז ימים נקיים כדמפרש במס' ערכין (דף ת.ו.) ואם יצאה לה י"ז נקיים וראתה יום י"ח הרי היא תחלת נדה הויה דינה שאם תראה כל ז' ימים הללו או אם לא תראה כי אם ראייה ראשונה טובלת בליל שמיני ומשמשת עם בעלה ואחר ז' ימים הללו באין י"ח יום של ימי זבה שאם תראה בתחלתו או באמצעיתו או בסופו שלשה ימים רזופין הויה זבה גדולה וריכה ז' נקיים וקרבו לא לעולם לא תחזור לקדמותה להיות תחלת נדה עד אחר ז' נקיים ואם לא ראתה בכל י"ח יום הללו עד י"ב הרי היא תחלת נדה בכל המשפט אשר פירשתי ולכך נקראו י"ח יום שצין נדה לנדה: קשיא. אבל תיובתא ממנן אינה שבזיל שחסר מן (ז' הבריייתא) דמאי למימר תני לזכר ולנקבה ולנדה: (הגה"ה.) לכך הוזכר זכר שאם תראה יום ל"ד ללידתה אמרינן טמאה היא ווע"פ: לא דכתיב ימי טוהר דזכר

דמסקינן ליה בלא וכל ותקב לנדה ובי הדך חזיא ליום מ"א שהא ח' לראייתה ותכלה להיות שומרת יום כנגד יום אמרינן וכל היה זכר היה וראייה דיום ל"ד דם עוהר
היה והשתא הוא דהויא תחלת נדה והשתא מקלקלנין לה דלא טבלה עד מ"א שהא שמיני לראייה אחרונה ואי לאו משום ספיקא דזכר הוי טבלה למחר ביום מ"ב ממה
נפקר אי לאו וכל הוא הרי היא שומרת יום כנגד יום ואי וכל הוא ונקבה הוא אכתי הוי דם עוהר עד שמונים וספיקא דזכר מקלקלה לה וכן לענין נקבה כלומר וספיקא
דנקבה מקלקלה לה עד פ"ח דלא טבלה עד פ"ח ואי ראתה ביום ע"ד ואי היה פשיטא לן דלא וכל הוא הוי טבלה למחר ביום פ"ב דראיית פ"א ב"א יום קבין נדה
לנדה היא ומשום דמסקינן למלא וכל הוא וראיית שבעים וארבעה דם עוהר אמרינן דהשתא הוא דהויא תחלת נדה. כן פירשה רבינו שלמה ז"ל (נדה דף ג:) ע"כ
הגה"ה: בן. והיה הבן ספיקא בן משעת לידה: ולא טומטום. וע"פ שנקרע אחרי כן ונמלא זכר: כדרכי אמי. דטומטום שנקרע אע"פ שנקרע זכר אינו נוטל פי שנים:
אלא בבור וכל ספק לאפוקי מאי. אי לאפוקי ספק בבור פשיטא דלא שקיל חלק בכורה אלא"כ מייתי ראייה שהיא הבכור: לאפוקי מדלדק רבא. דמסבירא אית ליה ואחי
קרא למעוטיה: שתי נשים. קל אדם אחד: במחבא. ואין ידוע איזה קדם להיות ראשית אונו: כותבין הנשאה זה לזה. ואחי חד מינייהו וקבע חלק בכורה מן האחין אם
בבור אנו תנו לי בשביל עצמי ואם לאו תנו לי בשביל אחי שהרי נתן לי חלקו ופסקינן לעיל י"ג לו לבכור קודם חלוקה ויכול למכור וליתן חלק בכורתו לכל מי שירצה
והך מילתא אחא קרא למעוטי דע"ג דמדינא אית ליה גזירת הכתוב הוא שלא יתנו לו חלק בכורה מן הספק: אמר ליה רב פפא לרבא. כשדקש כן: הוכרו. בשעת לידה
אע"ג דלבסוף נתעברו כו' דהוה ליה בבור ולחי שעה אחת וקרא לא אחא למעוטי אלא מאי דדמי טפי למעוטי כגון דלא הוכרו כלל דהוה ליה ספק בשעת לידה דהכי
משמע והיה הבן הבכור ספיקא בן משעת לידה ולא טומטום ושיאה בבור משעת הוייה ולא ספק ושמעין מהכא דהכי הלכתא דאם הוכרו ולבסוף נתעברו מיהא כותבין
הנשאה: הוי מוחזקין. לאו בעדים שמעדין שראו שגולד קודם לאחיו דאם כן אין האב נאמן אלא בקול בעלמא כעין שאמרנו למעלה דהו קרי ליה בוכרא: על אחד. מן
הבנים מהו מי מהימנין לאב במקום חזקה שמכשת דבריו או לא: (רש"י)

הוספות מדרש רבא שתי נשים שילדו במחבא כותבין הרשאה זה לזה. ואם תאמר הא רב (פפי) משמיה דרבא אמר דאין לו לבכור קודם חלוקה והיאך יבא ליטול
בכורה מכח אידך ואור"י דאין זה בא אלא מכח שלוחות דהלכתא שליח שויה: (תוספות)

ב קכו דף

זה לזה מה נמשך אי כרבנן סבירא ליה לישלח להו כרבנן אי כרבי יהודה סבירא ליה לישלח להו כרבי יהודה מספקא ליה אי כרבי יהודה אי כרבנן מאי היא
דתניא **[דברים כא-יז]** יכיר יכירונו לאחרים מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן אדם לומר זה בן
גרושה וזה בן חלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא בשלמא לרבי יהודה היינו דבתיב יכיר אלא לרבנן יכיר למה לי בצריך היכרא
למאי הלכתא למיתבא לו פי שנים לא יהא אלא אחר אילו בעי למיתבא ליה במתנה מי לא יתיב ליה לא צריכא בנכסים שנפלו לו לאחר מכאן ולר"מ דאמר
אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס: ת"י היו מוחזקין בו שהוא בכור ואמר אביו על אחר שהוא בכור נאמן היו
מוחזקין בו שאינו בכור ואמר אביו בכור הוא אינו נאמן רישא רבי יהודה וסיפא רבנן א"ר יוחנן אמר בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא אינו נאמן עבדי הוא וחזר
ואמר בני הוא נאמן דמשמש לי כעבדא קאמר וחילופיה אבית המכס היה עובר על בית המכס ואמר בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא נאמן עבדי הוא וחזר
ואמר בני הוא אינו נאמן מיתבי היה משמשו כבן ובא ואמר בני הוא וחזר ואמר עבדי הוא אינו נאמן היה משמשו כעבד ובא ואמר עבדי הוא וחזר ואמר בני
הוא אינו נאמן א"ר בר יצחק התם דקארו ליה עבדא מצר מאה מאי מצר עבדא ק' זווי שלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא האומר לחבירו עבדי
גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך אתה מכרתו לי

רש"י זה לזה. המוחזק ואותו שאמר אביו עליו שהוא בכור וטעמא מפרש ואזיל: ומה נפקדו. כמאן סבירא ליה שמואל: אי כר' יהודה. לקמן: יכיר. קרא יתירא הוא:
יכירונו לאחרים. רבי יהודה קאמר לה: נאמן אדם לומר. וע"פ שמחזקין אחר בכור: כך נאמן לומר זה בן גרושה הוא. לאחר שגרסתיה החזרתיה וילדה לו זה או שנסא
אשה גרושה וסבירא הוא מדכתיב יכיר מה לי בכור מה לי לדבר אחר: בן גרושה. וחלל הוא בן חלוצה חלל מדרבנן גזירה חלוצה אטו גרושה וע"ג דנפקא לן ביבמות
(דף גז.) מדכתיב ואשה גרושה הא אמרינן התם דקרא אסמכתא בעלמא: וחס"א אינו נאמן. לא בכבור ולא בחלל וכגון שמחזקין בנכר שהוא בכור וקרא (ה) מוקי
בצריך היכרא כגון שכלו מחדש ככאן ואין מוחזקין בנכר מהו מי הבכור ומי הפשוט התם ועליו חב מהימנין: למאי הלכתא. אדרבנן ספיקו דלוקומינא בצריך היכרא
דבשלמא לרבי יהודה טובא אשמעינן קרא דמהימנין ליה לאב אפילו במקום חזקה ויהיבין ליה פי שנים דסד"א נחיל בתר חזקה ותיב פי שנים למוחזק לנו דליכא
למימר גבי אב מגו דחי בעי יתיב ליה במתנה פי שנים כי אמר נמי עליו שהוא בכור נאמן דהא קיימא לן דמה לי לסקר במקום עדים לא אמרינן אלא לרבנן למאי
הלכתא כתב יכיר לצריך היכרא שהאב נאמן להכירו לאחרים דאי למיתבא ליה פי שנים אמאי צריך קרא סברא הוא דנאמן על ידי מגו דלא יהא הוא בכור אלא אדם
נכרי וע"פ"כ יכול היה ליתן לו במתנה כל נכסיו הלכך מה לו לסקר במאי דאמר שהוא בכור הא בלאו הכי יכול ליתן לו פי שנים שיאמר הבן ליה במתנה מנכסי: לא
צריכא. הא דאשמעינן קרא דמהימנין לאב אלא בנכסים שאינו יכול ליתן לו בזהוה שעה שאמר עליו שהוא בכור כגון בנכסים שנפלו לו לאחר מיכן לאחר שאמר בני
זה בכורי הוא דליכא למימר בהיהא שעתא מגו דהא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: וכרבי מאיר דאמר כו'. דהא רבנן דרבי יהודה היינו ר"מ דאמר אדם מקנה
גבי אומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתגיייר כו': בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס. דתנן במסכת שמוחה (פ"ח ה"א) הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו ובר יבוסה
הוא ולהנהו נכסים איצטריך יכיר שישול בהו הבכור פי שנים דנהנהו ליכא מגו דאפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הגי מילי כגון נכסים שנופלין לו
בשעה שיש בו כח ליתנם לאחרים אבל גוסס אינו יכול לדבר ואין בו כח ליתן והלכך לא מצי לאקנויינהו מקמי דתחו לדייה דהא אפילו בשעה שכלו לידו אין יכול
להקנותו וכל שכן מקודם לכן ובאלהא מיתה לא מצי לשנויי דאין בכור נוטל כדאוי: הכי גריסין היו מוחזקין בו שאינו בכור ואמר אביו בכור הוא אינו נאמן. כרבנן
דמקום חזקה לא מהימנין ליה לאב: ואמר אביו על אחר שהוא בכור נאמן. כר' יהודה: רישא ר' יהודה וסיפא רבנן. בניחותא: וחזר ואמר עבדי הוא. בין בתוך כדי
דיבור בין לאחר זמן אמר כן על אחר שאמר עליו מהחלה בני: אינו נאמן. במאי דאמר דהשתא עבדי וליכא למימר האי דקרי ליה מתחלה בני משום דלחובו כגון דאין
דוך לקרוא לעבדו בנו והלכך אחר טענה ראשונה נכך דהואיל וזאת האחרונה אינו פירוש כי אם הכתשה אין לנו לנכך אחר טענה אחרונה דהולדת פיו האמינה תורה
במאי דאמר בני כדכתיב יכיר וכיון שהגיד שזכר אינו חוזר ומגיד: וחזר ואמר בני נאמן. במאי דאמר דהשתא בני דלמינו סותר דבריו ההאשונים אלא מפרש הוא עבדי
דקאמרי בני הוא והאי דקאמר עבדי לפי שהוא משמטן יותר מדאי כחילו הוא עבדו אבל כרישא לא שייך לפירושי הכי דעבדו הוא דלדאמר דהשתא והאי דקרי ליה מעיקרא

ירושלם לא אמר כלום וכ"כ באחר במקום בת דקתני סיפא האומר איש פלוני יורשני כו' וזו ואין כריך לומר זו קתני א"ל להכי תנייה להך סיפא לאשמעינן דאפי' באחר במקום בת אחא ר' יוחנן לאיפלוני עליה דת"ק ולמימר דבריו קיימין וירשא נמי רבותא קתני לאיפלוני כגון בין הבנים אמרי כגון ר' דבריו קיימין ונמצא רישא מיתהא להשמיענו כח דרבנן דאפילו כגון בין הבנים אמרי לא אמר כלום וסיפא מיתהא להשמיענו כח דר' יוחנן בן ברוקה דאפילו באחר במקום בת פליגי דרבנן ואמר דבריו קיימין וכל למידק מינה כדדייקין לעיל טעמא דאחר במקום בת כו' הוא הדיו נמי לכן בין הבנים דלא אמר כלום אלא משום רבי יוחנן בן ברוקה נשנית דאחא רבי יוחנן בן ברוקה למימר אם אמר על מי שראוי היום ולמחר לירשנו אחר שמתות בתו דבריו קיימין ואע"ג דהשתא מיהא לא חזי לירשן ואם אין ראוי לירשן אחר בתו כגון דודו ויש לו אחין דאחין קודמין לאחי אביו לא אמר כלום האילו ואין ראוי לירשן עד שמתות בתו ואחיו: ומשנינן מדקאמר רבי ישמעאל לא נחלקו מכלל דפליגי דבריו עליו ואמרין נחלקו. ומתני' רבנן היא דמוקמי לפלוגתיהו אפילו באחר במקום בת ומתני' כולה כדפרישית: ואיצטית אימא. לא פליגי רבנן עליה דרבי ישמעאל אלא דבלי עילמא מורו דלא פליגי באחר במקום בת דודאי לא אמר כלום אלא כגון בין הבנים הוא דפליגי רבנן ורבי יוחנן בן ברוקה והאי דקאמר רבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי לירשן דבריו קיימין היינו כגון בין הבנים דלא אמר כלום אלא כגון בין הבנים רבי יוחנן בן ברוקה היא דשמע' לת"ק דאמר גבי ריבה לאחד ומיעט לאחד דאמר משום ירושה לא אמר כלום דהיינו בן בין הבנים ואחא איהו למימר דירית והכי קתני האומר איש פלוני יורשני במקום שיש בתו בתי יורשני במקום שיש בן לא אמר כלום שרבי יוחנן בן ברוקה אומר אם אמר על מי שראוי לירשן כגון בין הבנים ובה בין הבנות הוא דדבריו קיימין אבל אמר על מי שראוי ראו לירשן כגון שאמר איש פלוני יורשני במקום שיש בתו בתי יורשני במקום שיש בן לא אמר כלום: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. וכדשמע' מהמא דמתניתין דמשמע דבין הבנים קאמר כדדייקין לעיל וכדלוקומנא דכולה רבי יוחנן בן ברוקה היא ואיכא נמי למידק מדלא קאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה אפי' אחר במקום בת ובה במקום בן וטעמא דרבי יוחנן בן ברוקה דמפריש' לקמן מציוס הגחילו את בניו משמע נמי דבין הבנים קאמר ולעיל נמי הכי אמרינן אמר אביו הכי קאמר האומר על היורש בין הבנים יורש כל נכסיו נאמן כרבי יוחנן בן ברוקה מכלל דהוא סבירא להו דלא פליגי אלא כגון בין הבנים הלכך ל"ג אם אמר פלוני בני יורש חצי נכסיו לא אמר יורש כל נכסיו דבריו קיימין ואפי' אם כתב בן דלא שאל אם אמר ל"ג קחב כדמוכח לקמן בפירקין (דף קלג.) א"ר הונא שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר רואין אם ראוי לירשן נטולן משום ירושה וא"ל ר"ג גבוי גבוי למה כך אי סבירא כך כרבי יוחנן בן ברוקה אימא הלכתא כר' יוחנן בן ברוקה דשמעתך כר' יוחנן בן ברוקה קא אזל ואה דלמרינן לקמן אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתי לא עשה אלא אפטרופא ואמרינן הוא הדיו נמי לבטו דאם כתב לו כל נכסיו לא עשהו אלא אפטרופא ה"מ כתב לשון מתנה או אומר לשון מתנה דלכבודו איכיון להקנות לו נכסיו אבל לשון ירושה קנה הכל כדון תורה כדנפקא לן מציוס הגחילו את בניו דבשלמא לשון מתנה איכא למימר דהקנה לו הני נכסים להיותו בחזקתו כדון אפטרופא שגם כשעשהו אפטרופוס נהקיימה מתנתו שיש נהו מתנה גמורה ויש שנתן מתנת אפטרופוס אבל ירושה אינה יכולה להיות אלא אם כן קונה הנכסים קנין גמור דלשון ירושה משמע שקם תחת המוריס קנות נכסיו לגמרי ולהיות מוחזק בהן להיות שלו כמורישו אבל אם אינו אלא אפטרופוס נמצא שלא מוריס לו כלום וגם בהלכות גדולות מלאתי סייג דבריו והני מילי כשאין בכור אז יכול להגחיל כל נכסיו לאחד מהן או בכור אינו יכול להגחיל חלקו לאחד מהן כדנפקא לן לקמן מלא יוכל לבכר: ביום הגחילו. והוא מצי למכתב ביום שינחלו בניו: לכל מי שיראה. מבניו הן להרבות לו מאחיו הן להורישו הכל ולשנויא קמא דמשנינן לעיל דפליגי רבי יוחנן בן ברוקה אפי' באחר במקום בת איכא למימר נמי דמהכא נפקא ליה ובניו לאו דוקא אלא יורשיו ואפי' הראוי לירשן יורש קרינא ביה: מלא יוכל לבכר נפקא. דהכי משמע בכורה לא יוכל להעביר מבכור ולהגחיל לאחרים אבל שאר נכסיו בלא חלק בכורה יוכל להגחיל אחד מבניו: (רש"י)

התוספות הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. נראה דדוקא בן בין הבנים ובה בין הבנות כפירוש רבינו שמואל: האי מלא יוכל לבכר נפקא. פירוש מדקאמר רחמנא דחלק בכורה אין יכול לשנות מכלל דחלק פשיטות יכול לשנות ולמה לי קרא דביום הגחילו את בניו והוה מצי למימר ולטעמיה לרבנן נמי קישה אמאי אינו יכול לשנות חלק פשיטות הא כיון דכתב לא יוכל לבכר מכלל דחלק פשיטות יכול: שיכול. ל"ג. והלא דין הוא: (תוספות)

ב קל דף

מה תלמוד לומר **[דברים כא-טז]** לא יוכל לבכר לפי שנאמר והיה ביום הגחילו את בניו שיכול והלא דין הוא ומה פשוט שיפה כחו שנוטל בראוי כבמוחזק התורה נתנה רשות לאב להגחיל לכל מי שירצה בכור שהורע כחו שאינו נוטל בראוי כבמוחזק לא כל שכן תלמוד לומר לא יוכל לבכר ויאמר לא יוכל לבכר מה ת"ל והיה ביום הגחילו את בניו שיכול והלא דין הוא ומה בכור שהורע כחו שאינו נוטל בראוי כבמוחזק אמרה תורה לא יוכל לבכר פשוט שיפה כחו שנוטל בראוי כבמוחזק לא כל שכן ת"ל והיה ביום הגחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להגחיל לכל מי שירצה א"ר זריקא א"ר אמי א"ר חנינא אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה אמר ליה ר' אבא הורה איתמר במאי קמיפליגי מר סבר הלכה עדיפא ומר סבר מעשה רב תנו רבנן אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה שאל ואמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה מעשה ובלבד שלא ידמה מאי ובלבד שלא ידמה והא כל התורה כולה דמויי מדמינן לה אמר רב אשי הכי קאמר ובלבד שלא ידמה בטרפות דתניא אין אומרים בטרפות זו דומה לזו ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה א"ל ר' אסי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה הכי נעביד מעשה אמר לא תעבידו עד דאמינא הלכה למעשה אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא ברית דרב יהושע כי אתי פסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לבו ואי לא הדרנא בי לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא תגמרו מיניה לא מיקרע תקרעיה דאי הואי התם דלמא הוה אמינא לבו טעמא

רש"י לא יוכל לבכר מה תלמוד לומר. והלא כתיב בתורה הבכור לכהן שנתנה לו. לפי שנאמר והיה ביום הגחילו את בניו שיכול והלא דין הוא ומה פשוט שיפה כחו שנוטל בראוי כבמוחזק התורה נתנה רשות לאב להגחיל לכל מי שירצה בכור שהורע כחו שאינו נוטל בראוי כבמוחזק אמרה תורה לא יוכל לבכר פשוט שיפה כחו שנוטל בראוי כבמוחזק לא כל שכן ת"ל והיה ביום הגחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להגחיל לכל מי שירצה א"ר זריקא א"ר אמי א"ר חנינא אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה אמר ליה ר' אבא הורה איתמר במאי קמיפליגי מר סבר הלכה עדיפא ומר סבר מעשה רב תנו רבנן אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה שאל ואמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה מעשה ובלבד שלא ידמה מאי ובלבד שלא ידמה והא כל התורה כולה דמויי מדמינן לה אמר רב אשי הכי קאמר ובלבד שלא ידמה בטרפות דתניא אין אומרים בטרפות זו דומה לזו ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה א"ל ר' אסי לר' יוחנן כי אמר לן מר הלכה הכי נעביד מעשה אמר לא תעבידו עד דאמינא הלכה למעשה אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא ברית דרב יהושע כי אתי פסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לבו ואי לא הדרנא בי לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא תגמרו מיניה לא מיקרע תקרעיה דאי הואי התם דלמא הוה אמינא לבו טעמא

כדאמרי בסמוך אין למדין הלכה מפי למוזר אבל משהורה לעשות שוב אין לפשפש אחריו: אין למדין הלכה. כלומר אין למדין לעשות: לא מפי גמרא. שאם לומד הרב דרך לימודו ואמר מהחבר טעמא דפלוני חכם אין תלמידיו למדין משם הלכה דשמה אס יבא לידו בעשה יקרה ויחר ויראה טעם אחר בדבר: ולא מפי מעשה. אס יראה רבו עושה מעשה אל יקבע הלכה בכך דשמה טעם בטעם של פסק דין של אורח המעשה דהרבה טועין בדבר הלמוד כדאמרי' והא דפלוני לאו בפיוש' אחר אל לא מכללא אחר וטעם בסברא: עד שיאמרו לו הלכה למעשה. דכיון שאל ע"י מעשה ואינו יודעין בדבר אל לא מה שהוה אומר להם אין לומר טעם חזו ביה דלא ידע ובמקום אחר אמרי' אין למדין הלכה מתוך משנה כגון זה שכתב במשנה והלכה כדבריו כגון הא דתנן במסכת נדה (דף ז.) רבי אליעזר אומר ארבע נשים דיון שעתן בו' (ז) והמשנה כמה תשפה ותהא זבה גבי יולדת בזוב מעת לעת דברי ר' אליעזר (נדה לו) וזב וזבה שדקרו יום ראשון ומאלו טהורה וכו' (סם סה): ובשלא תנן במשנה הלכה כדבריו ופ"ה קבע שמואל הלכה כמוהו בגמ' ואשמעי' דאין מורין הלכה מתוך משנה אי לאו דקבע הלכה כמוהו וביבמות (דף מט.) תנן איזוהו ממזר שמעון הקימני אומר כל שחייבין עליו כרת והלכה כדבריו ואי לאו דפסיק בגמרא הלכה כמוהו לא סמיכין אפסק דמתניתין אבל בהלכות הפסוקות בדברי האמוראין ודאי סמיכי' דכיון שפסקו והתבוס רב אשי ורבינא שהם סוף הוראה ודאי עלייהו סמיכי' מלינו למדין היכא דפליגי יחיד אל כל רבים כי הני לא סמיכי' אפסק הלכה של משנה אל לא א"כ פוסק בגמ' אל אפסק גמ' סמיכי' דכולהו הוה הלכה למעשה אל לא שרי' ויחזן לבדו היה מחמיר לעלמו ואמר לתלמידיו כדלקמן שלא יעשו דבר עד שיאמר להם הלכה למעשה והיינו טעמא דלמלא דרבי ביה מההוא פסק הלכה שפסק ויראה לו טעם אחר בעיניו ומיהו לאחר פטירתו יק להם לעשות מה שפסק להם דהא כל ימי חייו לא הדר ביה וכל שכן שיש לנו לסמוך על הלכות הכתובות בגמ' כמו שסודרן רב אשי דהא קיימא לן בצבא מליעא (דף פו.) רב אשי ורבינא סוף הוראה ולמי נשאל עוד בשעת מעשה אס לא נסמוך על ההלכות הפסוקות בגמ' כמו שסודרן רב אשי דקתני עד שיאמר לו הלכה למעשה הא אין אדם ראשי לחדש דבר מעשה אל לא ודאי כמו שפסקו האחרונים כך נעשה והכי אמרי' (בהחלטה פאה) ירושלמי ר' זעירא בשם שמואל אמר אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספות אל לא מן הגמ' כלומר מדברי האמוראין ולא מפי מעשה הכתוב במשנה וברייתא כגון דפליגי רבים עליה עד שיאמרו הלכה למעשה כלומר כן הלכה כך ועשה כן אין נמי שיאמרו לו הלכה כדי לעשות מעשה כגון שאל ואל לחכמים מעשה כל לדידי האך הלכה כדי לעשות כך ואמרו לו הלכה כפלוני אע"פ שאמרו שהם זהו הלכה למעשה: יכך ויעשה מעשה. כל ימיו יעשה עוד כן ולא יחא לריד עוד לשאל לכל מעשה ומעשה שאל לידו: ובלבד שלא ידמה. דלון דבר מתוך דבר: הא כל התורה כולה וכו'. כדאמרי' בעירובין (דף כה): גבי שלמה ואסברא בדדמי: בטרפות. ללמד זו מוז כגון טרפות הכבוד מן הריאה כדאמרי' (ט) וחילופא כבדלא שאין חיות האיברים שהם אין אורבים בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכלן צומת הגידין ומתה דמיטרפה בכך חותכה מכלן למעלה מלומת הגידין וחייתה שחתך הבשר עד העלם כשרה כדאמרי' בבהמה המקשה (חולין דף עו.) ומחל וחומר היה לנו לומר שהיא טריפה: אי אמר מר הלכה הכי. בשעת שאלו למדין לפינו מי עבדין עובדא ע"פ אותה הוראה: עד דלאמינא לכו הלכה למעשה. שאומר לכם הלכה בשעת שתשאלו לי על ידי מעשה דבשעת מעשה אדם יחא לידון ומכוין לבו ויחר כדאמרן לעיל אין למדין הלכה מפי גמרא עד שיאמרו לו הלכה למעשה: פסקא דלינא. שפסקהו ומסרתהו לאדם להיות לראיה בידו אל תקרעוהו לבטל דבריו: דאי הוה וכו'. ושאל גס אהם תמלאו תיודן לקושיות: (ר"ש")

תוספות תלמוד לומר לא יוכל לבכר. וא"ת ולרבנן למה לי לא יוכל לבכר דמהי תיתי שיוכל לשנות חלק בכורה דאצטרך קרא למעוטי וכו' יוחנן בן ברוקה נמי למה לי ביום הנחילו דעל כרחך ליכא למימר דמקל וחומר ילפי' שלא יוכל לשנות חלק פשיטות דא"כ לישתוק מלא יוכל לבכר וממילא ידעינן שאין יכול לשנות לא חלק בכורה ולא חלק פשיטות משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה ואם כן ע"כ לא יבכר לא אצטרך אלא למעוטי חלק פשיטות ויש לומר דאי לאו לא יבכר הוה אמרינא דיכול לשנות חלק בכורה משום דהורע כחו שאינו נוטל בראוי והשתא אצטרך שפיר ביום הנחילו לרבי יוחנן בן ברוקה דלא ינלף חלק פשיטות בקל וחומר מחלק בכורה דאין יכול לשנות: שהרי חותכה מכאן. אין לפרש כפי' רבינו שמואל חותכה מכאן וזוהי דהיינו למעלה מצומת הגידין דהא בפרק אלו טרפות (חולין דף נ) אצומת הגידין גופא קאמר תדע שהרי חותכה מכאן כ' אלא יש לפרש כגון בטחול דקיימא לן (שם דף נה:) ניקב בסומכיה טריפה בקולשיה כשרה: (תוספות)

דף קלא

מגמר נמי לא תגמרו מיניה דאין לדיין אלא מה שענינו רואות בעי רבא בבריה היאך כי קא"ר יוחנן בן ברוקה בשכ"מ דבר אורתי הוא אבל בבריה לאו לא דלמא אפילו בבריה נמי אמר ליה רב משרשיא לרבא תא שמע דאמר לו רבי נתן לרבי שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה דתנן לא כתב לה בנין דיכרין דיהוין ליד מינאי אינון ירתון כסף כתובתין' יותר על חולקיהון דעם אחוהון חייב שתנאי ב"ד הוא ואמר לו רבי יסבון תנן ואמר רבי ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן לבבלי אלא דקיימא לן בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי אי סלקא דעתך יסבון תנן אמאי לא טרפא ממשעבדי אלא ש"מ ירתון תנן מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יוחנן בן ברוקה ושמע מינה אפי' בבריה אמר ליה רב פפא לאבבי בין למאן דאמר יסבון ובין למאן דאמר ירתון הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפי' לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא תנאי בית דין שאני הכא נמי תנאי בית דין שאני א"ל משום דקא מפיך לה בלשון ירתון הדר אמר אבבי לאו מילתא היא דאמרי דתנן לא כתב לה בנין נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתו ויתזנן מניכסאי עד תילקחן לגוברין חייב שהוא תנאי ב"ד והוה לזה במתנה ולזה בירושה וכל לזה בירושה ולזה במתנה אפי' רבנן מודו אמר ליה רב נחומי ואית דאמר רב חנניה בר מנימימא לאבבי

ר"ש ואל תגמרו. לון מיניה אל לא כפי שדעתכם נוטה דאין לו לדיין אל לא מה שענינו רואות כדאמרי' במס' נדה בשילהי פ"ב (דף כו) רבי ראה דם בליטה וטימא ראה ביום וטהרו המחין שעה אחת ורעהו אור וטימא אמר ליה רב משרשיא לרבא תא שמע דאמר לו רבי נתן לרבי שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה דתנן לא כתב לה בנין דיכרין דיהוין ליד מינאי אינון ירתון כסף כתובתין' יותר על חולקיהון דעם אחוהון חייב שתנאי ב"ד הוא ואמר לו רבי יסבון תנן ואמר רבי ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן לבבלי אלא דקיימא לן בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי אי סלקא דעתך יסבון תנן אמאי לא טרפא ממשעבדי אלא ש"מ ירתון תנן מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יוחנן בן ברוקה ושמע מינה אפי' בבריה אמר ליה רב פפא לאבבי בין למאן דאמר יסבון ובין למאן דאמר ירתון הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפי' לר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שישנו בעולם אבל לדבר שאינו בעולם לא אלא תנאי בית דין שאני הכא נמי תנאי בית דין שאני א"ל משום דקא מפיך לה בלשון ירתון הדר אמר אבבי לאו מילתא היא דאמרי דתנן לא כתב לה בנין נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתו ויתזנן מניכסאי עד תילקחן לגוברין חייב שהוא תנאי ב"ד והוה לזה במתנה ולזה בירושה וכל לזה בירושה ולזה במתנה אפי' רבנן מודו אמר ליה רב נחומי ואית דאמר רב חנניה בר מנימימא לאבבי

ואמר ליה רבי יסבון תנו. ודברי הכל הוא הדור אמר רבי ילדות ושטות היה בי שהעזתי פני בנתן העבלי ודחיתיו בדבר שאינו דולחי ירתון תנו דהא קיימא לן דכחובת בנין דירכין לא טרפא ממסעבדי ממה שמכר אביהו ואם יסבון תנו דמשמע לןון מתנה הוא משמע מעבדו ואם מכר לאחור (מהו) הו טרפא ממסעבדי שהרי כל נכסיו משועבדים לכחובת אמן ואי מהיהא שעתא חלה מתנתו הו טרפא ממסעבדי אלף משום הכי אמרינן לןון ירתון דלןון ירושה אינו אלף לאחור מיתה משום הכי לא מטרפא ממסעבדי ללא חלה עד לאחור מיתה על כרחין ירתון תנו ויפה הקשה ר' יו' תנו: מאן שמעת ליה דלוחי ליה האי סברא. יתור לןון הו' דלא לריד: ושמע מינה אפילו כבירא קאמר. ואפילו הנינו יסבון ממילתיה דר' תנו דאמר שניהם כר' יוחנן איכא לארובחי דבבירא קאמר ר' יוחנן ומיפשיטא בעינא דרבא לגמרי ולא האריך כל כך אלף כר' לסיים דבריו של רבי ור' תנו דהוה מקשה לרבי איכא למימר דתי יסבון וסבירא ליה דטריף ממסעבדי ורבי שסתם כריכ' צ משום דהכי סבירא ליה כדלמרינן לעיל אמר ר' זיקא אמר ר' אמי אמר ר' חנינא א"ר ינאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: האי סברא. דריבא לאחור ומיעט לאחור בלןון ירושה כי הכא שיושקן כחובת אמן והמותר של שתי כחובות חולקין: אמר ליה רב פפא לרבי. רב פפא לאו אבעיא דרבא קאי דהא איפשיטא אלף אמאי דקאמר ליה רבי לרבי תנו וה"ק למה ליה לרבי למימר לרבי תנו יסבון תנו לאוקומי מתני' לרבי הכל ובי תנינו נמי ירתון דברי הכל הוא דהא בין למ"ד יסבון תנו בין למ"ד ירתון תנו איכא לאחור אמאי קניא האי מתנה כלל הא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ובשעת נשואין לא באו הבנים לעולם שהוה מקנה להם כחובת ואפילו לר' מאיר דאמר אדם מקנה כו' הני מילי לרבי שישנו בעולם דכיון דהמקבל בעולם יכול הנותן לטעמד עצמו לו שיתן לו מה שיקנה לו אבל הכא לא מצי משעבד נפשיה: אלף תנאי ביה דין שאני. דלילס תנאי ב"ד משום דהפקר ב"ד הפקר להקנות אפי' לרבי שלא בא לעולם והכא נמי אלס תנאי ב"ד ואע"ג דלמאי רבנן דלןון ירושה בעלמא לא קני הכא קני ואפילו כרבנן אחיא מתניתין: א"ל משום דמפיק לה בלןון ירתון. הא ללא קאמר ליה הכי משום דהוה א"ל ר' תנו ומפני מה הנחת' לןון יסבון ותנית' לןון ירתון אלף משום דלכך נטוה אחר ר' יוחנן בן ברוקה ומשום הכי א"ל יסבון תנו והדר מתהרט רבי בעצמו משום דכי הוה מקשי ליה אמאי שנית' ירתון מצי אמר ליה משום הכי שנינו ירתון לומר ללא טרפא ממסעבדי: לאו מלתא היא דלמרי. דולחי לא היה כריך רבי לומר יסבון תנו דבלל שום דיוק מתני' אפי' כרבנן אחיא דהא קתני בסופא דהיא משנה כחובות אע"פ שלא כתב לה בן נוקבן וכו' ומיתחין מנכסוי אחר מיתחי כדל"ר אלעזר בן עזריה לקמן וזה לןון מתנה בסוף אפילו רבנן מודו כדתנן במתניתין כתב לןון מתנה בין בתחלה בין בלאמצע בין בסוף דבריו קיימין ואוקומנא אפילו בשני בני אדם ושני שדות ובלבד שיהא תוך כדי דבור והכא שתי תקנות הללו כיון דכבת אחת תקנו הו' כמו תוך כדי דבור והאי דקתני לןון ירתון לאשמעינן ממתניתין דרבנן מודו אפילו בשני בני אדם ושתי שדות: (רש"י)

תוספות ושמע מינה אפי' בבריא נמי. אפי' בלא תנאי ב"ד דהכי משמע המשנה לא כתב לה חייב מפני שהוא תנאי ב"ד אבל כתב לה אפי' בלא תנאי ב"ד חייב דבבירא נמי קאמר אמר ליה והא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואם כן אפי' כתב לה ע"כ לא קנו אלא משום תנאי ב"ד וה"ו אע"ג דבבירא לא קנו הכא קנו משום דהו דתנאי ב"ד ומכל מקום שפיר קאמר ליה רבי נתן לרבי שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה דאית לי' דמהני ירתון בשכ"מ ולהכי הכא אפילו בבריא קנו משום תנאי ב"ד דאילו לרבנן כיון דבעלמא לא מהני לישנא דירתון אפילו בשכ"מ לא ה"ל למתני הכא ירתון אפילו משום תנאי ב"ד אלא יסבון מבני חרי א"ל אביי משום דקא מפיק ליה בלשון ירתון פירוש אע"ג דלא קנו אלא משום תנאי ב"ד לפי שאין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם מ"מ יש להוכיח דבבירא נמי אמרינן דאי לא אמר בעלמא בבריא לא הוה ליה לתנא לאפקי בלשון ירתון משום תנאי ב"ד כיון דלא מהני בעלמא אלא הוה ליה למיתני יסבון ויתקנו דליתרוך ממשעבדי או יהיה תנאי ב"ד שלא יטרף אלא מבני חרי אלא ודאי בבריא נמי אמר אביי לאו מלתא היא דאמרי דתנן כו' והוה ליה לזה בירושה ולה מתנה אפי' רבנן מודו ולעולם ר' יוחנן בן ברוקה לא אמר בבריא בעלמא וא"כ שפיר קאמר [ר' נתן] לרבי שניתם משנתכם כרבי יוחנן בן ברוקה דלדידיה כיון דירתון לחודיה מהני בשכ"מ בבריא נמי תנן ליה במתנה וירושה אבל לרבנן דאמרי לא מהני ירתון לחודיה בעלמא כלל אפי' בשכ"מ א"כ היכי תני ירתון אף ע"ג דמהני ירתון משום דאיכא מתנה בחדיה מ"מ לא הוה ליה למיתני דלא מהני כלל לחודיה אלא עם המתנה אלא יסבון מבני חרי הוה ליה למיתני ולעולם בבריא לא אמר ובקונטרס פי' משום דמפיק בלשון ירתון אין זה מקנה לדבר שאין בעולם כיון שאין המתנה באה אלא לאחר מיתה ואז הבנים כבר בעולם כו' ואלא תנאי בית דין קנו ואין נראה דבריש מי שמת (לקמן דף קמא): אמר אומר דשמעת ליה לרבי מאיר כו' לדבר שאין בעולם מ"מ אמר אף על גב דכשילדה כבר העובר בעולם: (תוספות)

דף קלא - ב

ממאי דבחד בי דינא איתקון דלמא בתרי בי דינא איתקון לא סלקא דעתך דקתני רישא זה מדרש דרש ר' אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינו יורשין אלא לאחר מיתת אביהם אף בנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהן אי אמרת בשלמא בחד בי דינא איתקון היינו דילפינן תקנה מתקנה אלא אי אמרת בתרי בי דינא איתקון היכי ילפינן תקנה מתקנה ממאי דלמא לעולם אימא לך בתרי בי דינא איתקון ובי דינא בתרא תקון כבי דינא קמא כי היכי דלא תקשה תקנתא אתקנתא: אמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא פשיטא בנו הגדול לא עשאו אלא אפוטרופוס בנו הקטן מאי איתמר רב חנילאי בר אידי אמר שמואל אפילו בנו קטן המוטל בעריסה פשיטא בנו ואחר אחר במתנה ובנו אפוטרופוס (אשתו ואחר לאחר במתנה ואשתו אפוטרופוס) אשתו ארוסה ואשתו גרושה במתנה איבעיא להו בת אצל הבנים ואשה אצל האחים ואשה אצל בני הבעל מהו אמר רבינא משמיה דרבא בכולהו לא קנה לבר מאשתו ארוסה ואשתו גרושה רב עוריא משמיה דרבא אמר בכולהו קני לבר מהאשה אצל האחין ואשה אצל בני הבעל

רש"י ממאי דבחד בי דינא איתקון. דלמא בתרי בי דינא איתקון וכל קאי האי אהאי כלל ולא מהני לןון מתנה דזה אזה: לא ס"ד. דבתרי בי דינא איתקון: אף הבנות אינן זונות אלף לאחור מיתת אביהם. ונחייזו און כופין אורו לזון את בניו כדלמרי' בכתובות אלף כפינן ליה אסיתא בליבורא וליקו לזימא עורבא בעי בני והואל סברא לך בעי בני: דילפי' תקנה מתקנה. דכיון דבחד בי דינא תקון לזה ולכא מפורש בתקנות חילוק בין זו לזו מסתמא בחד ענין תקניניה אבל אי בתרי בי דינא איתקון דלמא חד בי דינא קאי אמתיים וחד לאלאחר מיתה והיכי יליף האי מהאי: לעולם אימא לך בתרי בי דינא איתקון. ואין כאלן תוך כדי דבור ומש"ה אלכטריך למימר לך' יסבון תנו ומיהו תקנתא מתקנתא ילפינן דבי דינא בתרא מענין בי דינא קמא תקיטו דלא תקשי תקנתא מתקנתא ללא לימרו מ"ש תקנה זו דכחובת בנין דיכרין דלאחור מיתה קתב בה ירתון ומ"ש זו דליתקנא מהיים ומיהו בעיא דהכא איפשיטא ממילתיה דר' נתן כדפרישית ואע"ג דרבי כר' יוחנן בן ברוקה ס"ל כדלמרינן לעיל א"ר זיקא אמר ר' חנינא א"ר ינאי אמר רבי הלכה כר' יוחנן אפי' קאמר יסבון לאוקומי מתניתין דברי הכל: הכותב כל נכסיו לאשתו. בלןון מתנה: לא עשאה אלף אפוטרופא. לזומד הדעת הוא לזון אדם מניח את בניו ונותן את הכל לאשתו ולכא נחכין אלף לעשותה אפוטרופא כדי שיהלכו לה בניו כבוד משום דלוקי אבויהו נכסי כרשותה לפרנסם מהם כפי אומד דעתה והיו כפופים לה ולקמן מני לה מהני תלת מילי דשויהו רבנן כהלכתא בלא טעמא דרבי נבואה הס צפ' מי שמת לפי שאנו מניחין מה שכתב בשטר בהדיא שנתן לה הכל ליתך אחר אומד דעתה ובשכיב מרע מיידי ורצא בעי לקמן בבבירא היאך ומש"ה נקט לה הכל וכן הא דתנן ההם דלקמן

נמי משום דרבא בעי עלייהו נמי דבריא היאך ודוקא כל נכסיו דליכא שיעור לא במתקעיה וכל במטלטלי אבל אי איכא שיעור קנהה ומיהו הכותב נכסיו לאחר שאין בו אומדן הדעת שאינו חש כל כך בכבודו אמרי' לקמן דאם כתב לו כל נכסיו אם מת קנה הכל דכיון דלא שיעור מידי טרחה שקיב מרע היא ז' שהיה ירא למות והו' דכיון ככונתו וכמסוריו: ה"ג לה לבולה פשיטא בנו הגדול לא עשאו אלא אפוטרופוס בנו הקטן ומאי א"ר חנינא בר אידי אמר שמואל אפילו קטן המוטל בעריסה פשיטא בנו ואחר אחר משום מתנה ובנו משום אפוטרופא אשתו ארוסה ואשתו גרושה משום מתנה איבעיאל להו בת אלא הבנים ואשה אלא האחיו ואשה אלא בני הבעל מהו אמר רבינא משמיה דרבא כולוהו לא קנו לבר מאשתו ארוסה ואשתו גרושה ורב עוירא משמיה דרבא אמר בטולוהו קנו לבר מאשה אלא האחיו ואשה אלא בני הבעל בעי רבא דבריא היאך וכו'. והכי פירושן פשיטא בנו גדול שכתב לו כל נכסיו לא עשאו אלא אפוטרופא דרובה הוא שיהלכו לו אחיו כבוד שהרי חייבין בכבודו כדלמרינן (כתובות קג.) ואלו לרבות אחיד הגדול ואומדן הדעת הוא שכלכבודו נהפוך בנו קטן מי אמר כיון דקטן הוא אינו חש לכבודו ולמתנה איכיון או דלמא אף בנו קטן רובה לכבודו: אפילו קטן המוטל בעריסה. רובה הוא בכבודו ולא עשאו אלא אפוטרופא: פשיטא בנו ואחר כו'. כלומר פשיטא לו שהכותב כל נכסיו לבנו שקרוב לו יותר מכל קרוביו ורובה בכבודו יותר או הכותב כל נכסיו לאחר דלא חייש לכבודו כלל שהי' פשיטא לו דלמא דלא חייש לכבודו כלל נכסיו לבנו שקרוב לו יותר מכל קרוביו ולמתנה דאם לעשותו אפוטרופא נהפוך כל נכסיו שאליו יודעין שבי' משא ומתן היה לו לומר שפירוש אני עושה אותו אפוטרופא ולא היה לו לכתוב לשון מתנה ובנו במקום הבנים משום אפוטרופא ולא גרסי' אשתו ובנו אשתו משום מתנה ובנו משום אפוטרופא דהא שמואל אמר דהכותב כל נכסיו לאשתו לא עשה אלא אפוטרופא ובראה במקום בנים הוא דמייירי והא דלא קאמר נמי אשתו פשיטא משום אפוטרופא היינו משום דקאמר לה שמואל דהיה אבא בנו ואחר וכל בני דלא חייירי בהו שמואל דהיה הדר נקיט לפירושיהו כן נראה בעיני וי"מ בנו ואחר שנתן להם ביחד לשניהן כל נכסיו ואין נראה בעיני דא"כ אמאי בנו משום אפוטרופא והלא הוא טעון מתנה ליה ומתנה ליה והאי אחר היאך יזכה בכל הנכסים ובנו אמאי יהיה אפוטרופא והלא כל כתב לו כל נכסיו ואם יא' לפרשה במתנה לשניהן ביחד הכי מפרשינן אחר משום מתנה וזכה בהכי הנכסים שכתב לו ובנו משום אפוטרופא לאחיו בההוא חזי נכסים שכתב לו דכיון דליכא שיעור לבנים שהרי לאחר נתן חזי הנכסים ולא נאמר לפניו כי אם ההכי שכתב לבנו הרי הוא כמו שכתב לו כל נכסים שיש לו דמי ולא עשאו אלא אפוטרופא ומיהו לא נהירא לי כלל דלא דמי לסיפא דקאמר' אשתו ארוסה ואשתו גרושה דמתנה דהיא ודאי או או קתני וה"ה להך רישא: בנו ואשתו לא גרסי' ומיהו הדין כך נראה בעיני כתב לאשתו במקום בנו בהיהו קאמר שמואל דהיה לא עשה אלא אפוטרופא כתב לבנו במקום אשתו חזינו אם יש ליה הון אחיו לא עשאו אלא אפוטרופא כדי שיכבדוהו אחיו כדלמרינן לעיל אפילו קטן המוטל בעריסה ואפילו במקום אשתו דהיינו אמר קאמרין ואם אין לו אחיו ודאי משום מתנה כתב לו דליכא למימר משום אפוטרופא דליתו רובה שכתב האם את הון דלדרכה הוא רובה שהבן יכבדה כדלמרינן הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשה אלא אפוטרופא ארוסה או אשתו גרושה מודה שמואל דמתנה יהיב לה דכיון דלא גייס בהו לא חש בכבודו אלא מתנה הוא רובה ליתן להו: (הג"ה.) בנו ואחר כגון בנו וכן בנו שמת שהוא רחוי לירשו כמו בנו והוא אחר אלא בנו או כגון שקיבל עליו לזון את בן אשתו אם כתב נכסיו לבנו פשיטא דלא עשאו אלא אפוטרופא דרובה שיכבדו אותו בן בנו או בן אשתו אבל אם כתב לבן בנו או לבן אשתו וכל שכן לאחר בעלמא אמרי' דלא חש לכבודו ונתכוין למתנה אשתו ואחר שהן בביתו אם כתב לאשתו משום אפוטרופא דרובה הוא שיכבדוהו אחרים אבל אם כתב לאחר ודאי למתנה נתכוין דליתו חש שכתבנו אשתו ג"כ בנו ואשתו משום אפוטרופוס ובנו משום מתנה דלדאם רובה שיכבדו בניו את אשתו אפילו אינה חמס שהן חייבין בכבודה דדרשינן (ספ.) את אביך לרבות אשת אביך וכ"כ ז' שהיא חמס אבל אשתו אינו רובה שתהיה לכבד את בניו: אשתו ארוסה ואשתו גרושה במתנה. דליתו חושש לכבודו ז' מפני שגירשה וז' מפני שלא הכניסה עדיין. ע"כ: בת אלא הבנים. כיון דליתו רחוק דחוששין לענין נכסים מועטין דלמרינן דבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים אלמלא דחיישינן ליקרא דבנות מיקרא דבנים ואיכא למימר דעשה אפוטרופא או דלמא הני מילי לענין חרזת פתחים אבל כי האי גוונא שיכבדו בניו לא חש לכבודה: ואשה אלא האחיו. שאין לו בנים ואב אלא אחיו ובין דלחיו אינו חייבין בכבוד אשתו כלל אינו חושש שיכבדוהו ומתנה הוא דיהיב לה או דלמא כיון דאשתו כגופו דמיא רובה שיכבדוהו ואפוטרופא שויה: ואשה אלא בני הבעל. דלא הו' ליה בנים ממנה לנימא אפוטרופא שויה כדי שיכבדוהו בניה שחייבין בכבודה אבל יש לו בנים מאשה אחרת ואינו חייבין בכבודה כל כך אלא מיתורא דקרא את אביך לרבות אשת האב וכל מי שאינו חייבין בכבודו אינו מקפיד אם אין מכבדין אותו וגם היא לא מקפיד אם לא יכבדוהו ואלו הלכך גם הבעל אינו חושש ולמתנה איכיון: אמר רבינא משמיה דרבא כולוהו. הנך חמש נשים לא קנו לבר מאשתו ארוסה ואשתו גרושה: ורב עוירא משמיה דרבא אמר כולוהו. הנך חמש נשים קנו לבר מאשה אלא אחיו ואשה אלא בני הבעל ובסדרות בעלמא פליגי ובה אלא הבנים לבדה איכא בנייהו לרבינא לא קניא לבר עוירא קניא: (רש"י)

תוספות דלמא בתרי בי דינא איתקון. פירוש דספיקא הוי אי אמר בבריא אי לא ולר"י נראה דבריא נמי אמר מדאמר רבי נתן שניתם משנתכם כו' יוחנן בן ברוקה: (תוספות)

דף קלב

בעי רבא בבריא היאך בשכ"מ הוא דניחא ליה דלישתמעון מלה אבל בבריא הא קאי איהו או דלמא בריא נמי ניחא ליה דלישתמעון מלה מהשתא תא שמע הכותב פירות נכסיו לאשתו גובה כתובתה מן הקרקע למחצה לשליש ולרביע גובה כתובתה מן השאר כתב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב רבי אליעזר אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה וכו"א תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן ואמר רבי יהודה הנחתום מעשה ואירע הדבר בבת אחותי כלה ובה מעשה לפני חכמים ואמרו תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן טעמא דיצא עליו שטר חוב הא לא יצא עליו שטר חוב קניא ובמאי אילימא בשכ"מ והא אמרת לא עשאה אלא אפוטרופוס אלא לאו בבריא לעולם בשכיב מרע ורב עוירא מוקי לה בבולהו רבינא מוקי לה באשתו ארוסה ואשתו גרושה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן הלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן למימרא דלא אזיל רב נחמן בתר אומדנא והתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה ר' שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה שאילו היה יודע שבו קיים לא כתבן ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא שאני התם דינא לה דתיפוק עלה קלא דכתבינהו ניהלה להנהו נכסים נתן התם הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה משום דכתב לה קרקע כל שהוא אבדה כתובתה אמר רב במזכה להן על ידה ושמואל אמר במחלק לפניה והיא שותקת רבי יוסי בר' חנינא אמר באומר לה טלי קרקע זו בכתובתיך

רש"י בעי רבא דבריא. שכתב כל נכסיו לאשתו ולכל בני דלחיו שמואל אם כתב להם במתנה מהיום לגמרי אי נמי מהיום ולאחר מיתה מי אמרינן מתנה גמורה היא דלוי משום כבודה הא קאי הוא ויכבדוהו מאימתו: דלישתמעון מלה מהשתא. לפי שידעין שנתדיון להיות כפופין לה: הוה. במתנה: פירות נכסיו. שעשאו בעין אי נמי

לדאקני לה קרקע לפירוחיה דאקני לה בגופא דארעא דקנייה: גובה. כל כתובתה מן הקרקע דבשביב מתנה זו לא מחלה שעבוד כתובתה שעל הקרקע ואם כתב לה קרקע ופירות לגמרי מחליטין או שליש או רביע גובה כתובתה מן השאר ולא זו אף זו קתני כתב לה פירות ואפי' קרקע ומיהו האי דקתני למחלה לשלש ולרביע בזו ואין ל"ז או מופש' ולא דוקא נקט כי האי סודרא הכא אלא משום דבכל דוכתא רגיל לומר קו: כתב כל נכסיו ללשתי. וקא בלקא דעתך השתא אפי' במקום בניס דאמר שומאל לעיל לא עשא אלא אפוטרופה והכא קאמר דקניא: ואלא עליו שטר חוב. שקדם למתנה זו ומיהו לכתובתה לא קדם: הקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה. דלפחות כהה נכתבה מתנה זו לזכות במוחר נכסים אבל היא לא מחלה שעבוד כתובתה שעל נכסים הללו בשביב מתנה זו אלא חיביטל מתנה זו בשביב בעל חוב הקודם החוזר עליהם מכת שעבוד כתובתה והלכך רוצה היא שהקרקע מתנתה: תקרע כתובתה. לאו דוקא שהרי אינה מוחלת כתובתה בשביב שום מתנה שנתון לה בעל דאי קנה נכסים אחרי כן תגבה מהן כתובתה כדאמרין לקמן בשמעתין שהרי כך כתב לה דקנאי ודעתיה אנא למיקני אבל מתנה נכסים דיהיה לה מחלה שעבוד כתובתה דמייניהו לא תגבי כתובתה הראיל ובמתנת חנם ברו ליה דלינה נהנת אל לבה שמה אל לבה שמה יאל בעל חוב ויטרפס בחובו הלכך תקרע כתובתה לגבי הני נכסים שלא תטרפו: ותעמוד על מתנתה. אם אפשר לה להקיים הלכך כיון דלא הויה מתנה נמאלת קרחת מכאן ומכאן ומיהו מחילה בטעות ליתא דהויה מתנה גמורה היתה בראתה שעה דהא אי בעי בעל מצי מסלק ליה בזו ודאמר רבא בפסחים בפרק כל שעה (דף לז:) דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה: בבת אחתי כלה. כלתי אשת בני שכתב לה בני כל נכסיו ואל"כ בא בעל חוב דבני לגבות חובו שקודם למתנה ומאוחר לכתובתה: קניא. ולא אמרינן עשא אפוטרופה: אלא לאו דבריא. ושמע מינה דבבריא קניא לזכא למימר אפוטרופה עשא דהא קאי הוא וצביק מרע איירי שומאל ולא דבריא: רב עירא מוקי בבבליה. כדאמרין לעיל כוליהו קנו דהיינו בת אלל הבנים ואשתו ארוסה ואשתו גרושה וה"נ הך אשתו דקתני היינו אשתו ארוסה ואשתו גרושה ומיהו בבת אלל הבנים ליכא לאוקומה דהא אשתו קתני ואי קשיא הא רבינא נמי בלשתי ארוסה ואשתו גרושה מוקי לה כדמפרש לקמיה ואל"כ אמאי קאמר גמרא רב עירא מוקי לה בבבליה לימא נמי רב עירא מוקי לה בלשתי ארוסה ואשתו גרושה דהא ליכא בנייהו אלא בת אלל הבנים לחוד כדפרישית לעיל ובבת אלל הבנים ליכא לאוקומה דהא אשתו קתני תריז משום דאמרן לעיל רב עירא משמיה דרבא אמר כוליהו קנו כי' הילכך נקט נמי הכא כי' ההוא לינשא דלעיל: הכי גרסינן רבינא מוקי לה בלשתי ארוסה ואשתו גרושה: אמר ר"ג הלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה. דלא תטרפו כתובתה מהני נכסים אע"פ שקדמה לבעל חוב שהרי מחלה שעבוד אללם משום דלאו ליה במתנה ומיהו אם קנה נכסים אחרי כן תגבה מהן כתובתה כדאמרין לקמן בשמעתין והא דליטריך ר"ג לפסוק הלכה כחכמים היינו משום דליכא לאקשווי דידה דלידיה כדמקשי ואזיל ואשמעינן ר"ג דשינויא דקא משנינן דלא תקשי דידה דלידיה שינויא הוא ואם לא אמר הלכה כחכמים הויה אמינא דס"ל כר"א כדמוכחא חזקתא מילתא דלקמן: ומתהנינן ור"ג לא אזיל בתר אומנא. דהא מאומד לדעת יא לנו לומר דלא מחלה שעבוד הני נכסים בשביב המתנה: שהרי לא פירש בשעת מתנה בשביב שאני סבור שמת בני אני נתון מתנה זו: יודע. היינו אומנא אע"פ שלא פירש נמי כמו שפירש דמי: ומשני. ה"ג בתר אומנא אזיל ר"ג דקאמר תקרע כתובתה לניחא לה בהך מתנה משום דחיפוק קלל דליהי מהימנא ותשובה גבי בעלה ומשום הכי כתב לה כל נכסיו ובההיא הנחה מחלה שעבוד כתובתה ואמרה אי אחי בעל חוב וטריף להני נכסי לא חיישינא: תנו חסם. במס' פאה בסוף פ"ג (משנה ז) ומשום דעיי עלה רבא דבריא היאך נקט לה נמי הכא: הכי גרסי' לה הכותב נכסיו לבניו ולא גרסינן כל: וכתב ללשתי קרקע כל שהוא. ולא פירש אם לפירעון כתובתה אם בשם מתנה דאי לפירעון כתובתה הרי הוא כמו שפרע לה קתא כתובה וכ"ע מודו דמה שנתן לבניו אינו כלום דמשועבד היה לכתובתה: אבדה כתובתה. לא אבדה אבדה משום שאם יקנה נכסים אחר"כ תגבה מהן המורה כדלקמן דהא כתב לה דקנאי ודעתיה אנא למיקני אלא אבדה כתובתה מהני נכסים שאם לא יקנה הבעל נכסים אחרים הרי הפסידה שמאלו שנתן לבניו לא תגבה עוד דנחריית להם במתנה זו והואל ונתן גם לה קרקע כל שהוא וכדמפרש טעמא ואזיל ונתן שחלק להן ולה כל נכסיו אבל שייך אפי' חד דיקלל שאל חלק אותו אמרינן לקמן מנו דנחתא דליקלל נחתא נמי אכוליהו: וקא פריך משום דכתב לה קרקע כל שהוא כי'. בתמיה: אמר רב במזכה להן על ידה. עסקינן שנתנה לו סודר שלה להקנות לבנים כדקוי"ל (ב"מ דף מו:) בכליו של קונה דמוכחא מילתא מדקא משתדלח בזכיית הבנים וגם נתן לה קרקע כל שהוא ואינה מערערת כלום כיון דליכא נחריית ודאי נחריית להם בלב ששם להיות קונין מתנה זו שלא תוכל לטרופ מהן כתובתה ומחלה להן השעבוד שעל הנכסים הללו והפסידה כתובתה אם לא תמלא מקום אחר לגבות: ושומאל אמר. אפי' אין מזכה להו על ידה אלא שהיתה לשם בשעה שכתב נכסיו לבניו והיא שהתה דכיון דכתב לה קרקע כל שהוא נחריית ודאי נחריית להם אלא אם לא נתן לה כלום שהיתה אינה אלא כדי לעשות נחת רוח לבעלה: רבי יוסי דבריי חנינא אמר. אפי' לא היתה שם ולא חלק בפניה אלא שאמר לשון זה כשכתב לה ההוא קרקע כל שהוא עלי קרקע זו בכתובתך והיא לא ערערה ודאי מחלה שעבודה משאר הנכסים ואחרון אחרון מיקל: (ר"ש"י)

תוספות למחצה לשליש ולרביע גובה כתובתה מן השאר. תימה מאי קמ"ל פשיטא ואומר ר"י דרבנותא קמ"ל דבשנתן לה פירות שדה אחת שתי שנים או שלש לא יוכלו היתומין לטעון ולומר שתטול כתובתה מאותה שדה שיש לה פירות אלא גובה כתובתה משאר שדות שאין לה בהן כלום לפי שרוצה לטול כתובתה מיד ובשדה שיש לה פירות אינה יכולה ליהנות מכתובתה עד שתי שנים או שלש שהן זמן פירוניה: (תוספות)

ב קלב דף

ומקולי כתובה שנו כאן תנן ר' יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה אבדה כתובתה מכלל דת"ק סבר כתיבה וקבלה בעי וכי תימא כולה ר' יוסי היא והא תניא אמר רבי יהודה אימתי שהיתה שם וקבלה עליה אבל היתה שם ולא קבלה עליה קבלה עליה ולא היתה שם לא אבדה כתובתה ויבוא דכולהו תיבואתא אמר ליה רבא לרב נחמן הא רב הא שמואל הא ר' יוסי בר' חנינא מר מאי סבירא ליה א"ל שאני אומר כיון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה איתמר נמי אמר רב יוסף בר מנימי אמר רב נחמן כיון שעשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה בעי רבא דבריא היאך מי אמרינן בשכיב מרע הוא דידעה דלית ליה וקמחלה אבל דבריא סברה הדר קני או דלמא השתא מיתה לית ליה תיקו ההוא דאמר להו פלגא לברת ופלגא לברת ותילתא לאיתתא בפירי איקלע רב נחמן לטורא עול לגבי רב חסדא אמר ליה כי האי גוונא מאי אמר ליה הכי אמר שמואל אפילו לא הקנה לה אלא דקל אחד לפירוניתו אבדה כתובתה אמר ליה אימור דאמר שמואל התם דאקני לה בגופה דארעא הכא פירא הוא אמר ליה מטלטלי קא אמרת מטלטלי ודאי לא קא אמינא ההוא דאמר להו תלתא לברת ותלתא לברת ותלתא לאיתת שכיבא חדא מבנתיה סבר רב פפי למימר לא שקלא אלא תלתא

ר"ש"י ומקולי כתובה שנו כאן. אכוליהו קאי דשאר בעלי חובין לא אבדו בכך עד שיאמרו בפירוש אנו מוחלין השעבוד שעל הנכסים הללו אבל בכתובה הקלו כדאקילו גבה נמי לנשין זיבורית וכדמפרש טעמא בכתובות (דף פו.) דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא דניחא לה בכל דהו דכריש לקיש טוב למיתב טו זו מלמיתב

ליה נכסיה למאן דלמא לפלוגיא ואמר להו אלא למאן ואמרת לן עלה אם ראוי לירושו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה אמר ליה אין הכי קאמינא למאי הלכתא סבר רב אדא בר אהבה קמיה דרבא למימר אם ראוי לירושו אלמנתו נוזיית מנכסיו ואם לאו אין אלמנתו נוזיית מנכסיו אמר ליה רבא מגירע גרעא השתא בירושה דאורייתא אמרת אלמנתו נוזיית מנכסיו במתנה דרבנן אל כל שכן אלא אמר רבא כדשלה רב אחא בר רב עינאי לדברי רבי יוחנן בן ברוקה נכסי לך ואחר כך לפלוגיא אם היה ראשון ראוי לירושו אין לשני במקום ראשון כלום שאין לשון מתנה אלא לשון ירושה וירושא אין לה הפסק אמר ליה רבא לרב נחמן והא אפסקה הוא סבר יש לה הפסק ורחמנא אמר אין לה הפסק

רש"י א"ל רב כהנא חילו. קנה נכסים אחרים בחר הכי לית לה לאשה בתמיהה הא ודאי אית לה דנהי דמחלה שעבודה לבנות בשביל שעשה אשה בניהן חוב כתובתה מיהא לא מחלה אשם תמלא מקום לטרופ כגון שיקנה נכסים טורפת מהם וכדכתב ודעהיד אנא למיקני שנקסים העהידיו לבא ישעעבדו לה וכיון דאילו הדך קני מאדם אחר או ממורישיו אית לה לאשה השתא נמי כי נפלו לו מאותן נכסים עמנו אית לה דמה לי אותן נכסים עמנו מה לי אחרים אשם נחלתה להקנות המהנה לבנות ולמחול להם שעבודה לבעלה מיהא לא מחלה מידי אש תמלא מקום לבנות וכן הלכה: הוא דפלוגינהו. כל נכסיו חילק לבניו ולאשתו וצווחת שקיב מרע דהיינו עשה אשה בין הבנים אלא ששייר דקל אחד שלא פירש למה: סבר רבינא למימר לית לה. ממתנה כתובה אלא הוא דיקלח דהא אי לא שייך דיקלח אבדה כתובתה מן הבנים שמחלה להם שעבודה משום דנעשית אשה בניהן והשתא נמי זכו הבנים והיא הטרופ את הדקל: א"ל רב יומר לרבינא אי לית לה. כתובתה מחלק הבנים משום ידיעה דלית ליה נכסים אחריו ומחלה להו בשביל שעשה אשה בניהם א"ל דיקלח נמי לית לה דהא ידעת ליה להאי דקל ומחלה להו לירושו דכל כתובתה מחלה מהני נכסים דלית ליה משום דעשה אשה דמה לי למחול שעבודה מאותן שחלק לבנים ומה לי מן אותו דקל שלא חלק אלא מאי אית לן למימר מאחיה טעם נחתה אדקל לטרופ ממנו היינו משום דלא מחלה כתובתה שהרי הגיח לה מקום קצת לבנות הימנו כגון האי דקל שלא רצה לחזוק לבניו ומגו דנחתה אדקל נחתה נמי אשחלק הבנים דהאי דשתקה ולא ערערה היינו לפי שהיא מניח לה הדקל וסברה למה ארעיר עכשו עד שישומו ב"ד את הדקל ואטרפנו והדר ארעיר על הבנים ואטרופ מהו המותר דלא הויא שתקה ידיה מחילה אלא היבא דמחלק כל הנכסים ולא שביק לה מידי דמשום האי טעמא דמספקא לן לעיל (דף קל"ב) גבי בריא דלמחא כיון דאיכא למימר הדך קני סברה למה ארעיר עכשו עד אשר ארעה אש תמלא מקום לבנות מנד אחר וכיון דמשום הכי שתקה לא הויא שתקה הודאה אלא תלויה ועומדת אש תרעיר על אלו אש לאו וה"נ כיון דשקב לה מידי למיטרף להכי שתקה ואח"כ תלעוק על המותר. והשתא שמעינן מהבא דשקבי מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו בפני אשתו וגם לה נתן קרקע כל שהיא ושקתה ולא ערערה והוא הדיון אש כתב כל נכסיו לאחרים בפניה ולה כתב קרקע כל שהיא קנו שהרי מחלה להו שעבודה ולא תטרופ מהו כרב נחמן דלמך הואיל ועשה אשה ביה בנים אבדה כתובתה דעשה אשה אשה תלויה מילתא ל"ש עס בניו ול"ש עס אחרים והנ"מ שכתב כל נכסיו לאשתו ולירושו אבל שייך אפילו דקל אחד דהיינו קרקע כל שהיא שלא פירש למה מגו דהדרת אדקלח הדרת ונחתה למגבי מכולהו נכסי כדלמך רב נחמן מטלטלי לא קאמרי' וה"מ דלדבדה שהיא אבל אש נתן לה מטלטלים ולא קרקע לא מקריא אשה ביה הבנים ולא מחלה מידי ונחתה אכולהו נכסי כדלמך רב נחמן מטלטלי לא קאמרי' וה"מ דלדבדה כתובתה מהגרו נכסי שכתב לבניו אבל אי הדך בחר הכי וקני נכסי אחריו ואפי' מהגרו נכסי עמנו שחלק לבניו כגון שמת אחד מבניו בחייו הדרת וגביא מייניהו מותר כותבתה שכן כתב לה דעתיה אנא למיקני ודוקא שקיב מרע דלמך רב נחמן מטלטלי לא קאמרי' וה"מ דלדבדה להו שעבודה שעל אותן נכסים אש לאו ואוקימנא בתיקו והלכך כיון דמספקא לן אמרינן המוציא מחבירו דהיינו אשה עליה להביא הראיה דכלל דין תיקו מאן דתפיס תפיס ומיהו אי הדך קני אית לה: אמר רב הונא שקיב מרע שומר בוי'. משום דלביבא דר' יוחנן בן ברוקה מייירי דלכתמן נקיט שקיב מרע דהא דבבירא מייביעא לן לעיל אי איירי ביה ר' יוחנן בן ברוקה אי לא: שכתב כל נכסיו. סתם ולא פירש לא לכוון מתנה ולא לכוון ירושה אלא סתמא נכסי פלוגי: רואין אש. אותו מקבל מתנה ראו לירושו כגון בן ביה בנים נוטלן בתורת ירושה כר' יוחנן בן ברוקה דכיון דלראי לירושו מסתמא להוריש לו נחביון הואיל ולא פירש לכוון מתנה אבל גבי ירושה א"ל לפירש דממילא קא ירית הלכך כל היבא דלביבא לאוקומה בירושה דתפסה מן התורה לא מקני ליה מסתמא במתנה למיעקר נחלה דאורייתא: ואש לאו. דלמך ראו לירוש בעל כרחך נכסי נחביון פלוגי קאמר דליון אש מוציא דבריו בטלון מפיו ולמתנה אפילו ולא לירושו ולכך נוטלן משום מתנה ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה אש נוטלן משום ירושה או משום מתנה: גבבא גבבא למה לך. לפתוח דבריו ולמימר רואין כו': אי ביבירא לך כר' יוחנן בן ברוקה. דלמך אש אמר על מי שרואו לירושו דבריו קיימין ולפיכך אתה אומר רואין אש ראו לירושו כו' אימא בהדיא דהלכתא כוותיה ולא תסתיר דבריו לומר כר' יוחנן בן ברוקה בענין שלא יבינו בני אדם: דלמך כי הא אמרת. כל זה אמר ליה רב נחמן לרב הונא שמה אשה לא לך נחביון ומה שאתה אומר דבריו דכר' יוחנן בן ברוקה עובדא הכי הוה בסתם דמפרש הואיל ועיקר דבריו באת להשמיענו חילוק בין נעילה משום מתנה לנעילה משום ירושה דמפרש ואזיל וזבב אורחך מיהא שמעינן דסביבא לך כר' יוחנן ומיהו עיקר שיטה זו שתפסת לא לך באתה דל"ש היא לך לומר בפירוש הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: דהוה קא שקיב. היא נפטר לבית עולמו: אלא למאן. כלומר מאן קא שקיב נכסיו אלא הוא והו' כמאן דל"ש נכסיו לך והיינו שכתב דקאמרת דמה לי כתב מה לי אמר: ואמרת לן ענה. דמכל מקום שקיב מיהו אש קרובו וראוי לירושו הו' ירושה ואי לאו הו' מתנה דלמך למאן וכן נכסיו לך שחי בשוונת משמע כשהוא יורש משמע לכוון ירושה ופירש לכוון ירושה ופירש לכוון ירושה ופירש לכוון ירושה ופירש לכוון ירושה: על הכותב נכסיו סתם באתי להורות דמנין הו' ירושה וזמנין הו' מתנה: סבר רב אדא בר אהבה קמיה דרבא. לפירוש למאי נפקא מינה ומה בא רב הונא ללמדנו אש ראו לירושו להכי אמר רב הונא דהו' לכוון ירושה שהיא אלמנתו של מת ניזונת מנכסיו שהוריש ליה דכתבן (כתובות דף לה): אלמנה ניזונת מנכסיו יתומים כלומר ירושיו: ואש לאו. נוטלן משום מתנה ושבו אין אלמנתו ניזונת מהו דכתבן (גיטין דף מה): אין מוציאין למזון אשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם משום דהו' מזונת דבר שאין לו קצבה ואין יכולין לקוחות להזריח ביה מתנה ובין מוכר הו' משועבדים: א"ל רבא. וכי בשביל שנתנו במתנת שקיב מרע שאינה קונה אלא מדרבנן שהרי אין מתנה לאחר מיתה אלא תקנת חכמים היא שיהיו דבריו ככתובין וכמסורין כדי שלא תטרף דעתו עליו: מיערע גרעה. בתמיהה וכי הורע כהא ש' אלמנתו בכך השתא בירושה דאורייתא דלביבא כה יורש אש ראו לירושו שהתורה זכתה לו בדכתיב ביום הגחילו את בניו אפי"ה אמרינן אלמנה ניזונת מנכסיו היורש: מתנה דרבנן. כי הך מתנת שקיב אשין בה קנין אלא מדרבנן דפירשית לך ב"ש דניזונת מהו ולעולם לאו להכי נפקא מינה חילוק שהשמיענו רב הונא ביה נוטל משום ירושה ובין נוטל משום מתנה והוא שמעינן דהא דקיימא לן דמזון האשה והבנות לא טרפא ממסעבדי ה"מ מתנה גמורה בקנין או מוכר גמור אבל מתנת שקיב"מ אלמנתו ניזונת מנכסיו מקבל מתנה וה"ה לבנות: אלא אמר רבא. להכי נפקא מינה בין מתנה לירושא: דלמך רב אחא כו'. שאם אמר האי שקיב"מ ואחל למאן ואחריו פלוגי רואין אש היה ראשון ראו לירושו נוטלן משום ירושה ואין לשני אחריו כלום דכיון דעשאו יורש וזכה בדין תורה כי קאמר הו' ואחריו פלוגי הו' מתנה על מה שכתבו בתורה והו' המעשה בתורה דלמך יוכל לעקור תורת ירושה מאותו שירש כבר וגם אפי' אש פירש אפי' מוריך ע"מ שיעול האי שני אחריו הו' נמי מתנה על מה שכתבו בתורה והו' המעשה מעשה והתנאי בטל: דהא ירושה אין לה הפסק. אלא ממשמשת עד ראובן דנפקא לן מקריא בפירקין (דף קטו): לדברי ר' יוחנן כו'. לעיל בשמעתיך פירשית לה: והא אפסקה. דעל תנאי שיעול שני אחריו הוריש לראשון: ורחמנא אמר אין לה הפסק. והו' מתנה על מה שכתבו בתורה והו' מעשה מעשה והתנאי בטל והכי הלכתא כדלמך רב אחא דהא חזינא עובדא בסמוך כוותיה: (רש"י)

ההוא דאמר ליה לחבריה נכסי לך ואחר כך לפלוני וראשון ראוי ליורשו הוה שכיב ראשון אתא שני קא תבע סבר רב עיליש קמיה דרבא למימר שני נמי שקיל א"ל דיני דחצצתא הכי דיני לאו היינו דשלח רב אחא בר רב עזריא אכסיף קרי עליה [\[ישעיה ס-כב\]](#) אני ה' בעתה אחישנה: [מתני'](#) הכותב את נכסיו לאחרים

הניח את בניו מה שעשה עשוי אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו רשב"ג אומר אם לא היו בניו נוהגים כשורה זכור לטוב: [גמ'](#) איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג או לא ת"ש דיוסף בן יועזר היה לו בן שלא היה נוהג כשורה הוה ליה עיליתא דינרי קם אקדשה אזיל נסיב בת גאדיל כלילי דינאי מלכא אולידה דביתהו זבין לה ביניתא קרעה אשכח בה מרגליתא אמרה ליה לא תמטייה למלכא דשקלי לה מינך בדמי קלילי זיל אמטייה לגבי גזברי ולא תשיימה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיט אלא לשיימה אינהו אמטייה שמוה בתלסרי עליאתא דינרי אמרי ליה שבע איכא שית ליכא אמר להו שבע הבו לי שית הרי הן מוקדשות לשמים עמדו וכתבו יוסף בן יועזר הכניס אחת ובנו הכניס שש ואיכא דאמרי יוסף בן יועזר הכניס אחת ובנו הוציא שבע מדקא אמרי הכניס מכלל דשפיר עבד אדרבה מדקא אמרי הוציא מכלל דלאו שפיר עבד אלא מהא ליכא למשמע מינה הוי עלה ת"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה שינא לא תיהוי בי עבורי אחסנתא ואפילו מברא בישא לברא טבא וכ"ש מברא לברתא ת"ר מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוהגין כשורה עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל מה עשה יונתן בן עוזיאל מכר שלישי והקדיש שלישי והחזיר לבניו שלישי בא עליו שמאי במקלו ותרמילו א"ל שמאי אם אתה יכול להוציא את מה שמכרתה ומה שהקדשתי אתה יכול להוציא מה שהחזרת

רש"י ההוא דאמר לחבריה. הראוי ליורשו כדמפרש לקמיה: שני נמי שקיל. שהרי לא נתן לראשון כי אם כל ימי חייו ומתנה אוגה מתקיימת כי אם ליעת הנטו: דיני דחצצתא. דיני פשרה שאין בקיומן בדין וחולצין מחלה לזה ומחלה לזה כדון ממונ המוטל בסקפ ורבינו חננאל פירש חצצתא בית הקברות: לאו היינו דשלח כו'. וכיון דראשון ראוי ליורשו אין לשני אחיו כלום: איכסיף. רב עיליש מרבה פן יאמר רבא בלבו אילו לא הייתי בכאן היה דן דין שקר וכן כל דינין שהיו דן שלא בפניו קרא עליו. רבא נחמנו חנו ה' בעתה אחישנה בעת שהצדיקים לריכוז לישועה הקב"ה ממציאה להם אף אחת חנו יודע בדך שמעולם לא באת דין תקלה על ידך שהרי עכשיו זימנתי לך הקב"ה קודם שהגעת להוראה ולא נכשלת: מה עשה עשוי. מילתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקט לה דלמא דלעשות כן: אין רוח חכמים נוחה הימנו. אין לחכמים נחת רוח ממעשיו אלא חרון אף גורם להן שכועסין עליו דקא עקר נחלה דאורייתא: רשב"ג. בגמרא מפרש לה אי פרושי אחא אי פלוגי: גמ' פליגי כו'. דלפניו אין בניו נוהגים כשורה אין רוח חכמים נוחה הימנו דלמא נפקא מיניה זרעא מעליא דלמאן: בת גאדיל כלילי דינאי. בת מי משקלע עטרות דינאי המלך: זבין לה ביניתא. דג לאורד אשהו שילדה: לא תמטייה לבי מלכא. למכרו לאורד עטרות המלך: בדמי קלילי. בזבז. לזבז. של הקדש ויקחנה לאבני אפוד דהיי דבטי אוריס ותומים לישאל בהן כדכתיב (עזרא ב) עד עמוד בהן לאוריס ותומים כהדש שאורמ לחבירו עד שיבא משיח אפוד וחושן מיהא לא בטלו דליו כהן משמש בלא שמונה בגדים: ולא השיימה את. שלא תפתח לומר בכך וכך אנתנה להקדש כדיון דשיימתי לה בדמי קלילי תו לא מצינא למישקל מינה טפי דלמיתרו לגבוה כו' כדכתיב (זקרח כז) ואיש כי יקדיש וגו' (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור וגו' אלא הגזבר שהוא בקי ישיימנה כן וירא שמים הוא ולא יאסר אוחזה בזבז: שבע איכא. מן הי"ג יש שבע להקדש אבל הש"ש אינן: הרי הן מוקדשות. כלומר מה שזה האבן יותר אני מקדיש ממנה לגבוה: עמדו וכתבו. נראה בעיני שהיו כותבין חשבונות של הקדש כמה מנכסין וכמה מוציאין ומיהו מלשון שכתבו דייקנין ואיכא למימר נמי דלמזכר מינה כתבו כן: הכנים אחד. חדל עיליתא דינרי ובנו שהיה עבור שלח ונהוג כשורה הקדיש שש עליות שזכות אביו שהקדיש אחת בשביל שלח היה בנו נוהג כשורה גרם לבנו שהוכרש להקדיש שש והמכר דייקנין לקמן מכלל דשפיר עבד יוסף בן יועזר אלמא לא פליגי רבנן עליה דהא עמדו וכתבו הקני דיניו כל חכמי הדור: איכא דאמרי. לגנאי ובנו הוציא שבע שלח היה לו לקבל כל (כך) ממונ ההקדש להתרוקן מכל וכל והיה לו להניח בהקדש שהיה או אחת אך הוא גלה דעתו שאם היו כל השלש עשרה עליות בהקדש היה נוטל את כולן: ודיקנין מדקתני. ברישא ובנו הכנים שש שמשבח את הבן מכלל דהאב שפיר עבד כרבן שמעון וכדפרישית ולאויכא דאמרי לא מסיק השתא אדעתיה ואורחיה דגמרא לחותיו ראייה בכל דוכתא מנישא ומיהו ליה מסיפא: אדרבה. לאויכא דאמרי איכא למידע דרבנן פליגי עליה מדכתבו כן ובנו הוציא הכי קאמר לפי שיוסף בן יועזר הכניס אחד שלח כדיון שלח היה לו להקדיש כל נכסיו כרבנן פליגי על ר"ש לפיכך נתגבלה חובה והוציא בנו שבע שריקן כל אורחות הקדש: אלא מהא ליכא למשמע מינה. דהא תנאי היא דלפניו דהכי תנא דרישא ס"ל דלא פליגי ותנא דר"ד ס"ל פליגי הלכך אנו אומאן נסמון: ה"ש דל"ל שמואל כו'. אלמא פליגי רבנן עליה מדקאמר שמואל הכי דאי לא תימא הכי שמואל דאמר כמאן והכי הלכתא כרבנן דקם שמואל כוהייהו ואע"ג דל"ר יוחנן הלכה כרשב"ג כ"מ במשנתנו חוץ מערב וריקן ורואיה אחרונה שמואל ליה ליה האי כללל וגם רבא דקאמר במסכת ע"י שפרק חמישי (דף טז) הלכה כרשב"ג ליה ליה נמי האי כללל הלכך כל כללות שבגמרא גנון הלכה כהם משנה הלכה כר"מ מעבירי כו' ויסי מחבירי כרשב"ג במשנתנו ר"א ור' יהושע הלכה כר' יהושע כו' יהודה ור' יהודה ור' יהודה ור' יהודה הלכה כר"מ ור' יהודה הלכה כר"מ וכלהו ק"ל הכי בר מהיכא דמפרש גמרא דלית הלכתא הכי: בי עבורי אחסנתא. מקום שמעבירי האב נחלה מן הראוי לה ואפילו להרבות לאחד ולעמט לאחד: ה"ג וכ"ש מברא לברתא: מכר שלישי. לזכרו: והקדיש שלישי. ואיכא למימר דהכי מכר והקדיש מעיקרא כדי להודיע שמה שמחזיר לבניו משלו הוא מחזיר כדלעיל ליה לשמאי דלמאן: במקלו ובתרמילו. כלומר להתרוקן עמו על שעבר דברי המת שכתבין לתת לו ע"מ שלא יהנו בניו מנכסיו דמאן דל"ל הריני נוטל כך נכסי ע"מ שמתכרם לזכרך דהאני בדמיהו ולא ע"מ שנתתם לבני דאויכא אומאן דעתא דלכהי יתיב ליה ואע"פ שלא פירש והכי קאמר ליה שמאי ליהונתן חזרה שהחזרת לבניו אינה כלום דל"כ לא הויא מתנה והוי כמי שהפקיד כך נכסיו ע"מ שלא יהנו בהן בניו וחזר וקח אומאן דק"ל מלוא לקיים דברי המת ושמאי היה טועה במעשה דבית חורון דלקמן דקאמר לא נתתי כך את שלי על מנת שהקדישם לשמאי ואמרו חכמים דלא הויא מתנה הואיל (רש"י)

תוספות עיליתא דינרי. נראה לר"ת דאין לפרש עיליתא עליה ממש וגוזמא קאמר כי ההיא דתליסר גמלי ספיקי דטרופות (חולין צה): כמו שפי' בקונטרס התם דמדקאמר הוא הכניס אחת ובנו הכניס שש ש"מ דלאו גוזמא קאמר אלא דוקא לכך נראה לו עיליתא כלי ששואבים בו יין ושמן כדאמרינן בכיצד מעברין (עירובין דף נג: ושם ד"ה עלת) עלת נקפת בכד: ולא תשיימה את דאמירה לגבוה כו'. וא"ת הא דאמרינן בב"ק דקדושין (דף כט. ו) שם) משך הקדש במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה נותן מאתים דלא יהא כח הדיט חמור מכת הקדש דמן ההדיט קונה כיון שמשך והשתא אפי' לא משך נמי כיון שאמר לפדותו במאתים דאמירה לגבוה כמסירה להדיט ויש לומר דהתם היינו טעמא שאינו מתחייב מאתים באמירה משום דלא אמר לתת כלום להקדיש ואין כאן נדר כי לא אמר לקנות רק שוה בשוה אבל אם יתיר כלום משלו להקדיש צריך לקיים דאמירה לגבוה כו': בא עליו שמאי במקלו ותרמילו כו'. נראה לרשב"ג דההוא גברא כתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל הדין נכסיו מבניו בחייו ובמותו והיה סבור שמאי שנתן ליהונתן ע"מ שיתן לבניו והיה סבור שהחזיר הכל ועל כן בא עליו לומר שעי"י מתנה זו לא הותרו בהן הבנים כמו מעשה דבית חורון שלא הותר האב ע"י מתנת הבן והשיב לו יחונתן אינו כמו שאתה סבור דהתם לא היתה מתנה גמורה אבל זו מתנה גמורה למכור ולהקדיש וכן משמע בירושלמי בנדריים דקאמר יהונתן בן עוזיאל הדירו אביו מנכסיו עמד וכתב לשמאי מה עשה שמאי מכר מקצתם והקדיש מקצתם ונתן לו את השאר אמר כל מי שיבא ויערער על מתנה הזאת יוציא מן הלקוחות ומיד ההקדש ואחר כך יוציא מיד זה ושמא זה המעשה עצמו היה הירושלמי מהפך לה. (תוספות)

אם לאו אי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוזיאל הטיח עלי בן עוזיאל מעיקרא מאי סבר משום מעשה דבית חורון דתנן מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא בנו ואמר לחבירו הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה ואינן לפניך [אלא כדי] שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר לו אם שלי הן מוקדשין לשמים אמר לו לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו לא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומרצין זה לזה והא עון תלוי בראשו אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה: תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהן ראויים שתשרה עליהן שכונה כמשה רבינו שלשים מהן ראויים שתעמוד להן חמה כיהושע בן נון עשרים בינוניים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וקלין וחמורין וגזרות שוות ותקופות וגמטריאות ומשלות כובסים ומשלות שועלים שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ודבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן היות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר [משלי ח-כא] להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף. שפורח עליו נשרף: [מתני'](#) האומר זה בני נאמן זה אחי אינו נאמן ויטול עמו בחלקו מת יחזרו נכסים למקומן נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: גם זה בני נאמן למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו ולפטור את אשתו מן היבום

רש"י ועבר על דעת הנותן וגם ההקדש לא חל וה"ל כיון שעברת על דברי המת המתנה אינה מתנה והחזרה אינה חזרה כי העם דמתנה בטילה וגם ההקדש לא נתפס ומיהו לא דמו דההם פירש ליה בהדיא ואינו לפניך אלא ע"מ שיבא אביו ויאכל בו אכל הבא סתמא קיידי ליה ליונתן ולא פירש ע"מ שההנה בהן אהא ולא בני הלכך לגמרי יתב ליה לעשות בה כרצונו והיינו דקאמר ליה קסא שאי אהא יכול להחזיר מה שמכרתי דההם מיהא מודיה לי דהא ע"מ ליהנות אני בהן נתנם לי אי אהא יכול להחזיר מה שהחזרתי דבע"כ אין מתנה לחלואין דאם איני יכול ליתנה לבניו א"כ גם אני בעצמי איני יכול ליהנות בהן כדלמך גבי מעשה דבית חורון דכיון דנתנה לו ליהנות ע"מ שלא יקדיש לא הוה מתנה כלל ה"נ אם איתא לדעתך כן עשה שלא יהא לי רשות ליתן לבניו או לכל מי שארצה א"כ גם אני לא אורכז למכור לאחרים או להקדיש אלא מאי אית כן למימר אמאי הוה מכירה מהקדשי הקדש משום דלא פירש מידי וה"ל גבי חזרה הא לא פירש מידי אכל גבי מעשה דבית חורון כיון דפירש פירש ושמאי לא הוה דייק מעיקרא אמכירה וההקדש דמכר יונתן והקדיש: הטיח עלי. כמו הטיח דברים כלפי מעלה (תענית דף כה). כלומר השיבני דרך בזיון ונחנתי ומלחא לדבדיחותא הוא: והוא סבור. שמאי כדפירשית לעיל כן נראה בעיני וי"מ דליונתן קאי שמכר והקדיש תחלה ולא רצה להחזיר לבניו ולא נהיבא ואיכא ספרים דכתבו דר' דו מעיקרא סבר: והיה משיא את בנו. והיה חפץ לזמן את אביו לסעודתו: ואינו לפניך. ובמסכת נדרים מתרלין אפי' היבא דקא אמר ליה הרי הן לפניך ויבא אבא ויאכל עמנו נמי מיידי ואפי' לא הוה מתנה דמ"מ מוכיח דבשביב שיאכל אביו הוא עושה ולא נחמיו לתת לו מתנה גמורה וקאמרין התם דכללך דסופא קאחי לאחיו דקתני כל מתנה שאינה כו': ויהא עון תלוי בו'. שעל ידי שאני מקבל מתנה שלך והיא אינה מתנה נמאלתת חוטאין ונהנה זה משך ולא זקעבדיתו אלא יחל: הכי גרסינן אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה. כלומר כל מתנה שאין דין זה נוהג בה שתהא מוקדשת אם הקדישה אינה מתנה האריל וגילה דעתו ע"מ ש'מ' כן נתנה לו שלא יקדישה ולעיל נמי גבי ההוא שכתב נכסיו ליונתן כיון שלא היה בנו נוהג כשורה ע"מ שלא יחזיר לבניו נתן לו ויונתן סבר כיון דסתמא יתב הוה מתנה לעשות בה ככל אשר יחפוץ: ראוים שתשרה. אלא שעון הדור גורם ואין הדור ראוץ לכך: שתעמוד להם חמה כיהושע. ולמשה נמי עמדה חמה דנפקא לן במסכת ע"י (דף כה). אהל אהל אהל משום דאין חשבוין כל כך כמשה תלואן ביהושע: גמרא. סברת המשניות כעין שאנו מפרשין עליהן לא שנו כו' חסורי מחסורא כו': הלכות. הלכה למשה מסיני: הגדות. מדרשי פסוק כגון תנחומא וכו' ויקרא רבב: דקדוקי תורה. וי"ל דזוהי לכה העמא (ויקרא לא) דמכרין מיניה (ה) דם השרץ: דקדוקי סופרים. כגון גזירות שגזרו חכמים שלא יבא לידי איסור תורה: וקלים וחמורים. שאדם דן מעצמו: גזירות שוות. כגון יליף קיחה קיחה משדה עפרון (קדושין דף ג.) תקופות. מולד הלבנה: וגמטריאות. כגון אנכי אבא נפשי תפתי יהבתי ירע ויראה ראה נטה (שבת דף קה.) ומשלות סופרים. כו"כ יא' זה ללמוד דברי תורה כדכתיב (קהלת יב) תקן משלים הרבה וכתוב להבין משל ומלואה (משלי א): שיחת שדים. להשביעם ונפקא מינה לעשות קמיע לרפואה: ושיחת דקלים. שגני אדם רגילים לדבר על הדקלים כדכתיב בשלמה וידבר על העצים (מלכים א' ז): ושיחת מלאכי השרת. להשביעם: מעשה מרכבה. שביחזקאל: היות דרבי ורבא. שהקשו משניות ובריייתות טובא ותיקרום: להנחיל אוהבי יא'. עולמות וכל כך לתת כי אורחותיהם מלאים כל טוב דברי תורה וחקמה: גדול שבכולם על אחת כמה וכמה. להבין דבר מתוך דבר יותר ויותר: מתני' האומר זה בני נאמן. בגמרא מפרש למאי הלכתא: זה אחי אינו נאמן. להורישו עם אחיו שהרי אינן מכירין אותו כדמפרש בגמרא: ויעול עמו בחלקו. כגון אם שניס הן לבד הספק ויש להן לחלוק ג' שדות זה נוטל שדה ומחלה זה נוטל שדה ומחלה ונתון זה המעיד על אחיו הספק שהוה אחיו החלי שדה דכתיב קאמר ליה ודאי אחי אתה ויש כך ליטול שדה אחת מן השלש וחלי השדה שיש לי מחלקך אתן כך וחלי האחר ביד אחי הוא הבא כך ראוה וטוב: מת. הספק: יחזרו הנכסים. שנתן לו מחלקו: למקומן. כלומר למי שנתנם לו אכל שאר אחיו אין יורשים עמו דלמך ליה האי הרי החזקתם בנחלה הראויה לו כספק מאבינו אוהה ע"ל לכס שהרי לא מחל לכס חלקו ואכתי עד השתא בתורת גז' ישנה בידכם ועתה חרשן אותו חלק מן הדין וגם אני איכס חלקי שנתתי לו כמו כן דנמאנו טולטו שוין בנחלתם: נפלה לו ירושה. כספק בחייו ממקום אחר או קנה נכסים ועקשו מת יירשו אחיו של מעיד עמו דהא קא מודי ליה שאחיהם הוא: גמ' (רש"י)

תוספות כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת כו'. ואם תאמר דאמר לקמן בפירוק (דף קלז:) הא לך אתרוג במתנה ע"מ שתחזירוה לי החזירו יצא אע"פ שלא היה יכול להקדישו דכיון דאמר לי מידי דחוי לי קאמר דקאמר לקמן ויש לומר דהתם יכול להקדישו כל זמן שהוא בידו שלא יהנו אחרים ממנו אבל הכא לא היה יכול להקדישו כלל ולר"י נראה דלא תליא מתנה בהקדש דאפילו אינו יכול להקדיש הוה מתנה והכי פ' כל מתנה שאינה כו' כלומר שגרועה כזאת שלא נתנה אלא ע"מ שיאכל אביו ולא דוקא נקט שאם הקדישה אינה מוקדשת שהרי לא היה יכול לעשות ממנה כלום ולא נתנה כלל אלא ע"מ שיאכל אביו כדאמר' (בנדרים (דף מת.) לח' לישנא דסעודתו מוכחת עליו ולא נקט שאם הקדישה אלא משום דמעשה הכי הוה אי להווא לישנא דמפרש [התם] משום דיתור אסור במודר הנאה ובעלמא אע"פ שאינו יכול להקדישה הוה מתנה וכן משמע בירושלמי דקאמר אהיהא דכל מתנה שאינה שאם הקדישה כו' ר' ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה לחבירו על מנת שלא יקדישה כו' וקאמר במתני' כל מתנה שהיא כמעשה בית חורון שהיתה בה ערמה אינה מתנה: (תוספות)

לירשו פשיטא לפטור את אשתו מן היבום אצטריכא ליה הא נמי תנינא מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן התם דלא מוחזק לן באח הכא אף על גב דמוחזק ליה באח אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו זה בני נאמן הואיל ובעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן א"ר יוסף מריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא אלא אי אתמר הכי איתמר א"ר יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו זה בני נאמן הואיל ובידו לגרשה אמר רב יוסף השתא דאמרת אמרינן הואיל בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן מנפח רב ששת בידיה אזל ליה הואיל דרב יוסף אינו והא א"ר חייה בר אבין אמר רבי יוחנן בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן לא קשיא כאן למפרע כאן להבא איבעיא להו אמר למפרע מהו להימוניה להבא מי פלגינן דבורא או לא פלגינן דבורא רב מארי ורב זביד חד אמר פלגינן וחד אמר לא פלגינן מאי שני מדברא דאמר רבא איש פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להורגו להורגו ולא להורגה בתרי גופי פלגינן בחד גופא לא פלגינן

רס"ו לירשו פשיטא. דמגו דלי בעי יהיב ליה במתנה כי אמר נמי בני הוא וירשני נאמן ואי משום נכסים הבאים לאחר מיכן אחא לאשמועינן דלע"ג דלון יכול להקנותו נאמן הא לאו מלחא היא דודאי אינו נאמן דהא ליכא למימר מגו דלע"ג דלרשין לעיל (דף קכז) יכיר כצריך היכרא ואוקמינן דהאב נאמן אפי"ו לנכסים הבאים לאחר מיכן אי נמי שנפלו לו כשהוא גוסס ה"מ גבי חלק בכורה דלענין שהורא בנו אך אינו יודע אם כבוד הוא אם לאו ואחא קרא למימר דכיון דלענין דבנו הוא נאמן לומר בכורי הוא אכל היכא דלא ידעין אי בנו הוא או לאו לא מהימנינן ליה אלא לנכסים שיש לו בעשוי משום דלויכא למימר מגו: לפטור אשתו מן היבום אצטריכא ליה. למתניתין למיתני האומר זה בני נאמן דס"ד"א לא תנשא לשוק כלל הלכא דלקמן: הא נמי תנינא. בקדושין פירק האומר: בשעת מיתתו. אורחא דמלחא נקט: יש לי בנים. ואין אשתו זקוקה ליבם נאמן ותנשא לשוק ולקמיה מוקי לה בדלא מוחזק לן לא בחאי ולא בבני: יש לי אחין. וזקוקה ליבם: אינו נאמן. לאסרה וטעמא מפש"י לקמיה: ומשני ההם דלא מוחזק לן. האי גברא בשעת מיתה לא בחאי ולא בבני וקיימא הך אחתא בחזקה שאינה זקוקה ליבם דספק ספיקא הוא שמא יש לו בנים והא"ל אין לו שמא גם אחין אין לו ומותרת לשוק דהכי מוקמי' לה ההם בקדושין משום דבעי לאוקמה אפי' כר' נתן דלמר נאמן לאסרה שאם אמר יש לי אחין נאמן והא"ל דר' נתן מוקמינן לה ההם במוחזק לן דלית ליה אחי ולא מוחזק לן בבני אכל מחגי' דהאם דקחני יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן בדלא מוחזק לן לא בחאי ולא בבני דכפרישית הלכך אמר יש לי בנים אחזקה קמייתא הוא דמוקי לה הלכך נאמן ונ"מ דלפי' אי אחי אח לאסרה מכלאן ואמר אחיה דמיתנא הוינא לא כל כמיניה דלהני דבוריה [לחזוקין] לחזקה אמר יש לי אחין ואין לי בנים לאו כל כמיניה דמפיק לה מחזקה: הבא. אחי לאשמועינן דלע"ג דמוחזק לן בגויה דלית ליה אחי חזקה בעלמא בלא עדים אפי"ה אי אמר זה בני נאמן לפטרה מיבום וכדמפרש טעמא לקמן מגו דלי בעי פטר לה בגט והלכך מה לו לסקר דס"ד"א לא אחי מה לי לסקר ומרע ליה לחזקה קמ"ל נאמן והאי דקחני זה בני נאמן ה"ה דלי אמר יש לי בנים נאמן להחירה אלא משום סיפא אצטריך ליה למיתני זה אחי אינו נאמן לאשמועינן דלית לו מחלקו הוא נאמן ולא לירש עם שרר אחין תנא נמי רישא זה בני ומיהו סיפא דקחני זה אחי אינו נאמן לא בהיתר ולא באיסורא של שוק מיידי דהא ודלי אפי' שקת אסורה כיון דמוחזק לן בחאי ולא בבני אלא לענין לירש עם שרר אחין קאמר דלוינו נאמן א"ר איכא למימר דהכי קאמר האומר זה בני נאמן דלע"ג דמוחזק לן בחאי זה אחי אינו נאמן לאסרה אם היא בחזקה מותרת כיון דלא מוחזק לן לא בחאי ולא בבני: הואיל ובעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן. והלכך מגו דלי בעי אמר גרשתי והפטור מיהבום כי אמר נמי יש לי בנים נאמן וטעמא דבעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן היינו משום דלי בעי מגרש לה השתא בפנינו: א"ר יוסף מריה דאברהם כו'. רב יוסף חלה ושכח תלמודו כדלמרי' במסכת נדרים (דף מא). ושמועה ששמע מרב יהודה רבו קודם חלוו ועכשיו מתקשה בהו היה נתון אל לבו ותמה אם שמע כן והיה מהרין מלדעו וה"ק רבש"ע אפטר ששמעתי מרב יהודה שינוי גדול כזה דלתי תניא המשנה דקחני זה בני נאמן תולה טעמא דלא תניא בדבר שאינו במשנה ובכריתתא הך דבעל שאמר גרשתי את אשתי דמיתנא בעלמא היא וגם היא כריכה טעם אחר ותולה את העיקר בטפל לו: אלא אי. אמר לי רב יהודה הכי אמרה: אמר שמואל הואיל ובידו לגרשה. דמגו דלי בעי מגרש לה ופטור לה בגיטא מיבום כי אמר נמי זה בני נאמן. ה"ה אלא אי אתמר הכי אתמר אמר שמואל הואיל ובר: בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן. לפטרה מיבום: אינו נאמן. דאם איתא דגרשה קלא אית לה למלחא הלכך לא אמרי' מה לי לסקר דכמה לי לסקר במקום עדים דמי ומיהו כי אמר זה בני נאמן דהאם ודלי איכא למימר הואיל ובידו לגרשה: מנפח בידיה. דרך שחוק כדאם שמנפח קא מהמת ידיו ומשליכו לאבוד כלומר כזה הרוח שהלך כד אבד טעמו של רב יוסף: הואיל דרב יוסף. דלמר בעל שאמר גרשתי ומיהו הואיל דשמואל איתיה דהא ודלי מלי מגרש לה: למפרע. אם עמד לפנינו בחדא באייר ואמר גרשתי את אשתי מאחד בנינו אינו נאמן להחזקה כמו מגורשה למפרע שאם יבואו עדים אחרי כן שיאמרו לנו ראינו שיצתה בטי' בנינו דהוון בחנק כדון אשת איש דלון דבעל נאמן לעשותה מגורשה למפרע שהרי אין כאן מגו שהרי אינו יכול עכשיו בחדא דלוינו לעשותה לה גט שהתגרש בו למפרע מקודם זותו: כאן להבא. אם אמר גרשתי את אשתי סהם א"ר עכשיו גרשתי דלוינו מעיד עליה למפרע ולא נפקא מינה אלא לפטרה מכלאן ולהבא בין לזנות בין לפטור מיבום וגם להגשא לכל מי שהלכה בחיי בעלה דמה לו לסקר הא אי בעי מגרש לה בפנינו ואכתי לא חל לה הואיל דרב יוסף לגמרי דלהבא מיהא אמרינן הואיל: איבעיא להו אמר למפרע מהו להימוניה להבא. כלומר הא פשיטא לן דהיכא דלמר למפרע לא מהימן לגבי זנות למפרע דהא ליכא מגו ואם אמר עכשיו גרשתי ללא נפקא מינה אלא להבא ודלי מהימנינן ליה דהא לי בעי מלי מגרש לה ומה לו לסקר אכל הא קמבעיא לן היכא דקאמר למפרע כלומר זה לי יום שגרשתי את אשתי מהו להימוניה לפטרה מזנות דלהבא לגבי להבא איכא למימר מגו דמה לו לסקר לפטרה להבא בטענת גרושין דלמפרע הא אי בעי מלי מגרש לה השתא: מי פלגינן דבורא. דבמאי דלמר גרשתי מהימנינן ליה והפטור אשתו מכלאן ולהבא ובמאי דלמר זה לי יום דהיינו למפרע לא מהימנינן ליה לויכא מגו: או לא פלגינן דבורא. אלא כיון דלא מהימנינן ליה בגירושין מפרע משום דלון בידו לעשות ולכא מגו נמלא שלא גירש אשתו למפרע והשתא נמי לא גירש דליתיה לא טעין אלא גירושין מפרע אנו טענינן ליה בתמיה והלכך כל היכא דלמר בעל גרשתי התמוול לא מהימנינן ליה כלל דמגו דלא מהימן לגבי מפרע לא מהימן להבא דלא פלגינן דבורא ולא משכחת לה דמהימן אלא היכא דלמר סתמא גרשתי את אשתי א"ר עכשיו גרשתי את אשתי דמיהימנינן דבוריה דכיון דלא נפקא לן אשמעיה דלעצבר כלל אלא אהנהו דלהבא מה לו לסקר הרי יכול לגרשה כן נראה בעיני: דלמר רבא. בעל שאמר פניי ב"ד: פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להורגו. דלעיל ולא להורגה דלאלל אשתו פסול הוא לעדות אלאמה פלגינן האי עדות דלעיל מהימן לאסרה לך מהימן: בתרי גופי. בועל ואשה פלגינן דלגבי בועל אנו מאמינין כל העדות: בחד גופא. למפרע ולהבא באשה אחת: (רס"ו)

תוספות לירשו פשיטא. דאנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס לא יהא נאמן אע"ג דלענין בכורה נאמן היינו משום שראוי לירשו שהרי בידוע שהוא בנו אבל הכא דלא ידעין אם הוא ראוי לירשו או לא אינו נאמן: הואיל ובידו לגרשה. אע"ג דהאי מגו לא חשיבא שאם היה מגרשה היה פוסלה מן הכהונה והשתא שאומר זה בני לא פסיל לה מ"מ חשיב מגו לפטרה מיבום: אזל ליה הואיל דרב יוסף. ולא אמרינן הואיל ובידו לגרשה דס"ד השתא דאין נאמן לומר. גרשתי אשתי עתה דאפי' להבא אין נאמן לומר גרשתי אשתי וא"ת א"ב מ"ט דמתני' דזה בני נאמן וי"ל דדוקא לענין שאמר גרשתי לא אמר מגו הואיל ובידו לגרשה משום דאם איתא דגרשה איתא לה קלא ולכך אינו נאמן אבל זה בני נאמן במגו דהואיל ובידו לגרשה דיכול להיות שיש לו בן ואין ידוע לעולם: למפרע אין נאמן תימה. דמאי קמ"ל פשיטא דאין נאמן לומר למפרע גרשתי אשתי שאם היה נאמן מה הועילו חכמים בתקנה שתקנו זמן בגיטין שלא יחפה על בת אחותו אם תזנה תחתיו (גיטין דף זי). דלעולם יחפה שיאמר גרשתי קודם הזנות ויהיה נאמן בשלמא למ"ד בסמוך דלא פלגינן דבורא אתי שפיר דאצטריך לאשמועינן דאפי' מכלאן ולהבא אין נאמן כשאומר גרשתי מקודם אבל

למ"ד פליגין דבורא ונאמן מכאן ולהבא אלא למפרע דוקא אין נאמן קשה דמלתא דפשיטא היא: פלוגי בא על אשתי. מילתיה דרבה היא בפ"ק דסנהדרין (דף י. ושם) וקאמר התם מהו דתימא אדם קרוב אצל עצמו אמרינן אבל אצל אשתו לא אמר קמ"ל וקשה לה"ר חיים דפשיטא הוא דאדם קרוב אצל אשתו כדתנן בזה בורר (שם דף כז:) ויש לומר דאף על גב דפסול לעדות הוא להעיד על אשתו כשאומר פלוגי בא על אשתי הוה אמינא מתוך שנאמן על פלוגי נאמן נמי עליה: (תוספות)

דף קלה

ההוא דהוה קא שכיב אמרו ליה אתתיה למאן אמר להו חזיא לכהנא רבה אמר רבא מאי ניחוש לה הא אמר רב חייא בר אבא אמר ר' יוחנן בעל שאמר גרשתיה את אשתי נאמן א"ל אביי והא כי אתא ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן בעל שאמר גרשתיה את אשתי אינו נאמן א"ל ולאוי מי לא שנינהו כאן למפרע וכאן להבא ואשנוויי ניקום ולסמוך א"ל רבא לרב נתן בר אמי חוש לה ההוא דהוה מוחזק לן דלית ליה אחי ואמר בשעת מיתה דלית ליה אחי אמר רב יוסף מאי ליחוש לה חדא דמוחזק לן דלית ליה אחי ועוד הא אמר בשעת מיתה דלית ליה אמר ליה אביי הא אמרי דאיכא עדים במדינת הים דידיעי דאית ליה אחי השתא מיתה הא ליתנהו קמן לאו היינו דר' חנינא דאמר רבי חנינא עדים בצד אסתן ותאסר אמר ליה אביי אם הקלנו בשבויה (משום דמנוולא נפשה לגבי שבאי) נקל באשת איש א"ל רבא לרב נתן בר אמי חוש לה: זה אחי אינו נאמן: ואידך מאי קאמרי אי קאמרי אחונא הוא אמאי יטול עמו בחלקו ותו לא אלא דקא אמרי לאו אחינו הוא אימא סיפא נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו הוא אמרי ליה לאו אחונא הוא לא צריכא דקא אמרי אין אנו יודעין אמר רבא זאת אומרת מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור אביי אמר

רש"י ההוא דהוה קא שכיב. והוה לו אחין ולא בנין דמוחזק ליבס: אמרו ליה אחתיה למאן. וזקוקה ליבוס או מותרת לזקוק: חזיא לכהנא. כלו דוקא אלא שמונתה לכהנא אדם ואינה זקוקה ליבוס ומיהו לכהנא אסירא דהא ע"י מנו דבעל שאמר גרשתיה את אשתי נאמן מהימנין כדמפרש ואזיל: למאי ניחוש לה. לאסרה לזקוק: הא"ר חייא בר אבא בר. והאזי נמי הכי קאמר גרשתיה את אשתי וחזיא לעלמא ומיהו לכהנא אסירא דהא לא פטרינן לה אלא בטענת גרשתיה את אשתי וגרשה פסולה לכהנא שהרי אינה נפטרת בטענת י"ט כי בניס דהא מוחזק לן בניס ואיכו לא טעין י"ט כי בניס דניהמניה ע"י מנו דמזי פטר לה בטענת גרשתיה את אשתי וגמון הוא דחי בעי מנרש לה: ואן אשנוויי כו'. דלמא אמוראי נינהו דפליגי אליבא דר' יוחנן ואיכא למאן דאמר אינו נאמן אפילו לכהנא דלא אמרינן מנו שאמר נכלים י"ט דכר שכל גרשה דלא גרשה קלא הוה ליה למילתא כדאמרינן כהאשקא שנתאחמלה: חוש לה. כחבוי ותיאסר לזקוק ומשום דלמא לעיל לחאי ניחוש קאמרי הכא דודאי איכא למיחש ומהכא שמעינן דבעל שאמר גרשתיה את אשתי אינו נאמן: ההוא דהוה מוחזק לן. בניס דלית ליה אחי חזקה בעלמא כלל עדים יודעין היו בודאי דלית לן בניס ואי לא דמוחזק לן דלית ליה אחי היה לנו לאסרה לזקוק מספק כיון דודאי אין לו בניס: ועוד האמר בטענת מיתה כו'. ואע"פ שאין לו בניס כיון דלמא אין לו אחים נאמן להחירה ואע"ג דמוחזק לן בחאי נאמן להחירה מנו דחי בעי פטר לה בגיטא ומהו לו לזקוק כדאמרינן נמי לעיל דחף על גב דמוחזק לן בחאי ואמר זה בני נאמן להחירה משום מנו דלתי מנו ומרע ליה לחזקה: אמר ליה אביי הא אמרי. בני העיר האחת דלויכא עדים וזריפין אנו לחוש לכדריהם ולהסתחב עדין ששמע מה בני עיר: ומשני השתא מיתה הא ליתנהו. ואין לנו אלא מה שענינו ראונו: לאו היינו. דמקשינן בכחוצות צ"ל האשקא שנתאחמלה בני בניס דמנרש שמואל דלשכתבין וטעמייהו דבשביב שנתחייקיה בין השבלין אין לנו לאסרה שהרי סתם אשקא משמרת עלמה מנוטת וזקוקה לחזקה ואיכא עדים במדינת הים שנתאחמו ואמר ר' חנינא עדים כלל אסתן רוח לזניתי ותאסר בתמיה ומפרש דעדי טומאה האמר: אם הקילו בשביב. דהרבה הקילו בה חכמים במסכת כתובות דלפי אשקא ועל אחד דלמנין לומר טהורה וטעמייהו דבשביב שנתחייקיה בין השבלין אין לנו לאסרה שהרי סתם אשקא משמרת עלמה מנוטת וזקוקה לחזקה ואיכא עדים במדינת הים שנתאחמו ואמר ר' חנינא עדים אשקא. בתמיה דלויכא איכא חק והכי היא בחזקת איסור עד עתה ואל תחירה מספק כיון דלמרי איכא עדים במדינת הים שנתאחמו וליבס: דמנוולא נפשה לגבי שבאי. לא גרסינן ופירוש היה בספיקים: חוש לה. כחבוי ולא תגשא כלל חלילה: דקאמרי אחינו הוא. ומשום הכי קתני גבי נפלו לו נכסים ממקום אחר דכולן יודעין אותו: ותו כלל. הלכא עס כל אחיו י"ט לו לזקוק: דקאמרי אין אנו יודעין. הלכך לא שקיל מנייהו מידי דלמרי ליה אייחי ראייה וכשמת הן יודעין אותו מכה אחיהן החי שמויה לכן שאותו הספק אחיהן היה: זאת אומרת כו'. ופלוגתא היא בכמה מקומות בגמ' (ב"ב דף קה.) דכר הוגא ורב יהודה אמרי חייב ו"ל ר' יוחנן אמרי פטור וקיימא לן דפטור להלכתא כדבי יוחנן מחבירי ורב נתן דמינו אלא שישבע בטענת היתא שנינו יודע ומתניתין נמי האח האחד טוען בשביל אחיו הספק ממון י"ט לחאי בידכם והן אומרים אין אנו יודעין ואמרי' פטורין דלוקי ממוגא בחזקת מריה: (רש"י)

תוספות חזיא לכהנא רבה. יש מוחקים רבה משום דכלל הפחות אלמנה היא ולא חזיא לכהנא גדול ואומר ר"י דשפיר גרס רבה דהא אף לכהן הדיוט אסירא דהא מטעם שאמר גרשתיה היה מתיר ולא שהיה אומר שהיו לו בניס דא"כ היה נאמן כדתנן במתניתין דזה בני נאמן ומאי הוי מיייתי עלה מילתא דר' יוחנן אלא הכי פירושו דחזיא לכהנא רבה כלומר אינה זקוקה ליבוס שגרשתיה דמותרת לכל העולם ואפי' לכהן גדול מטעם זיקת יבמין וה"ל מנחם גרס חזיא לכהונה כלומר אינה זקוקה ליבוס וחזרת לכהנות בי נשא לאכול בתרומה: ה"ל הא אמרי דאיכא שהדי במדינת הים דידיעי דאית ליה אחי. וה"ל הא יצא קול הכא שאומרים דאיכא עדים במדינת הים ול"ל והא איכא שהדי במדינת הים דאי ודאי דאיכא עדים במדינת הים א"כ מאי קאמר השתא מיהא הא ליתנהו ואי בעי למימר שיש לנו לחוש שמא יש עדים הא דואי ליכא למיחש דהא תנן יש לי בניס נאמן וה"ל אין לי אחים נאמן דמנו דאי בעי פטר לה בגיטא וכן בפרק שני דכתובות (דף כו.) (שם) על בבתיה דמר שמואל דאישתבין ופריך הא אמרי איכא עדים במדינת הים אבל אי ליכא קול אין לנו לחוש מאלינו שמא יש עדים דהא תנן התם נשביתיה וטהורה אני נאמנת: אביי אמר לעולם חייב. וקשה דרב יהודה אדרב יהודה דבריש שור שנגח את הפרה (ב"ב דף מו.) (שם) אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע"ל ומפרש התם דזה כלל גדול אפי' נזק אומר ברי ונזיק אומר שמא אלמא לרב יהודה ברי ושמא לאו ברי עדיף ו"ל דוקא גבי מלוה אית ליה לרב יהודה דברי עדיף דהוי ברי חשוב דאם לא הלווה לא היה מעיז פניו לומר מנה לי בידך שהרי הלווה יודע שלא הלווה ממנו כלום ושמא של לוח גרוע שהיה לו לידע אם הלווה או לא הלווה ולכך חייב אבל גבי שור שנגח את הפרה דלא חשבי ברי של נזק משום דידוע שהמזיק אינו יודע מתי ילדה קודם גניחה או לאחר גניחה לכך טוען ברי שידוע שלא יכחישו המזיק ושמא של מזיק אינו גרוע כי אין לו לידע כי לא היה שם אבל קשה הא דאמר בפ"ק דכתובות (דף יב.) (שם) אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרב יהודה אמר מנהלי בידך והלה אומר איני יודע חייב דשמואל היא דפסיק התם כרבן גמליאל דנאמנת כשאמרה משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והשתא אני אפילו רב יהודה מודה ליה דאינה נאמנת לפי שהבעל אינו יודע מתי נאנסה לא חשבי ברי שלח כי ההיא דלויכא ונזיק ומזיק (ומיהו י"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך) וכן בריש הבית והעלייה (ב"מ דף קטז:) (שם) גבי אם היה מכיר מקצת אבניו נוטלן ומוקי לה דקאמר איני יודע וקאמר לימא תיהוי תיובתא דר"נ ור' יוחנן דאמרי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור והשתא הא לרב יהודה נמי הוי תיובתא דמודה התם דפטור דהוי ברי גרוע משום דידך אינו יודע אם היו שלו לפי שהרבה אבנים נזמות זו לזו ו"ל דאביי דהכא לא משוי חילוק בין ברי חשוב במלוה לברי גרוע דהא קאמר הכא לעולם חייב ושאינו הכא דכי מנה לאחר בידך דמי משמע דאם הוה עצמה היה אומר אחיך אני והוא אומר איני יודע יטול בחלקו אע"ג דהוי ברי גרוע דהם אין יודעים אם יש להם אח במדינת הים או לא והשתא אתי שפיר דההיא דכתובות אביי אמר לה וההיא דהבית והעלייה (שם) נמי דקאמר לימא תיהוי תיובתא דר"נ משום דלאבני לא הוי תיובתא דרב יהודה וזה כלל גדול בדין דריש פרק הפרה לא מוקי אביי לאיתויי אפילו נזיק אומר ברי ונזיק אומר שמא אלא מוקי להכי דאמר התם א"ל לך היא דאיתמר (לעיל דף צב.) המוכר שור לחבירו ומצא נגחן דאזילין בתר חזקה אפילו כנגד רובא

דף

קלה

ב

לעולם אימא לך חייב ושאיני הכא דכמנה לאחר בידך דמי: מת יחזרו נכסים למקומן: בעי רבא שבח שבחו נכסים מאליהם מהו בשבח המגיע לכתפים לא תיבעי לך זכי נפלו לו נכסים ממקום אחר דמי כי תיבעי לך בשבח שאינו מגיע לכתפים כגון דיקלא ואלים ארעא ואסקא. שרטון מאי תיקו: **מתני'** מי שמת

ונמצאת דייתיקי קשורה על ירכיבו הרי זו אינה כלום זיכה בה לאחר בין מן היורשין בין שאינו מן היורשין דבריו קיימין: **גמ'** תנו רבנן איזה היא דייתיקי

כל שכתוב בה דא תהא למיקם ולהיות ואיזה היא מתנה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה אלא מהיום ולאחר מיתה הוא דהויא מתנה מעכשיו לא הויא מתנה אמר אביי הכי קאמר איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קני אלא לאחר מיתה כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה יתיב רבה בר רב הונא באכסדרא דבי רב ויתביב וקאמר משמיה דר' יוחנן שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אמר להו רבי אלעזר איזדהרו בה רב שיזבי אמר רבי אלעזר אמרה ואמר להו רבי יוחנן איזדהרו בה אמר רב נחמן בר יצחק כותיה דרב שיזבי מסתברא אי אמרת בשלמא רבי אלעזר אמרה אצטריך רבי יוחנן לאסרהודי עליה דר' אלעזר אלא אי אמרת רבי יוחנן אמרה אצטריך רבי אלעזר לאסרהודי עליה דר' יוחנן רביה ועוד תא שמע דר' אלעזר אמרה דשלח רבין משמיה דרבי אבהו הווי יודעים ששלח רבי אלעזר לגולה משום רבינו שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ור' יוחנן אמר תיבדק מאי תיבדק כי אתא רב דימי אמר דייתיקי מבטלת דייתיקי שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת רואין אם כמיפה את כחו כותבין ואם לאו אין כותבין מתיב ר' אבא בר ממל בריא שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין הא שכיב מרע כותבין ונותנין הוא מותיב לה והוא מפרק לה במיפה את כחו היכי דמי מיפה את כחו

רש"י לעולם חייב. דכרי ושמה ברי עדיף ושאיני הכא דהספק עמנו אינו יודע ואינו יכול לטעון טענת דלאי וספק וספק הוא והלכך אוקי ממונא בחזקת מריה אבל הלח טוען בשביל הספק מנה לחאי בידקס הלכך אמרי ליה לאו בעל דברים דידן אתה: בשבח המגיע לכתפים לא תיבעי לך. שנתן זה לספק קרקע ריקנית וערה בה זה הספק לחרוש ולזרוע והרי היא עתה בשחזרת לו לנותן מלכה פירות לא תיבעי לך דהא דלאי כולהו חולקים בהאי שבה דכי נפלו לו נכסים ממקום אחר דמי דהא לא קיימא ביה יחזרו נכסים למקומן שהרי לא נתן לו פירות אלא קרקע ריקנית: ואליס. דלא נשתנה שמו מכנתחלה: ואסקא שרטון. מעלמה שלח זיבלה הספק ולא טרח בכך: מתני' דייתיקי. שטר כוונת שכיב מרע כדלדיקס ליה בגמרא דא תהא למיקם ולהיות: על ירכיבו. רבוחא נקט דליכא למימר אחר כתב ונחנה לשם כדי לזכות בנכסי המת: הרי זו אינה כלום. שאפי' אם החזיק אחר מיתה באותו השטר אותו שנכתבה לו המתנה לא קני דלע"ג לזוואת שכיב מרע קונה לאחר מיתה הני מילי כדי שלא תטרף דעתו עליו אבל כח השטר לא עדיף עלוואתו שהרי לא גמר להקנותו אלא בקבלת השטר ואין שטר לאחר מיתה: זיכה בה. השכיב מרע: לאחר. מחיים אע"פ שלא נכתב לשם אותו האיש אלא כך אמר לו נכסים הכתובים בשטר זה אינו מקנה לך בקבלת השטר אלא שטר לאחר מיתה: הרי זה קנה דלא גרע מזוואת פרו ורבוחא קתני לאחר גרסינן בסדר המשנה: דבריו קיימין. אע"ג דאין ראויו לזכרו קני לאחר מיתה בלא קניו לדבריו שכיב מרע ככותבין וכמסורין דמו. גמ' איזו היא דייתיקי. איזו היא מתנה שכיב מרע שגובה לאחר מיתה אע"ג דלא כתב בה מהיום: דא תהא למיקם ולמייהו. אחר מיתתו והיינו לשון דייתיקי: ואיזו היא דייתיקי. איזו היא מתנה מהיום כו'. דמשמע הכי גופה קניו לך מהיום ופירי לאחר מיתה אבל אי לא הוה כתב בה מהיום אינו קונה דאין מתנה לאחר מיתה שהרי אין כח לאדם ליתן מקודם לכן דבר שלא יוכל להקנות באותו הזמן שהוא רוצה שהתקיים המתנה ואחר מיתה הישך יכול אדם ליתן אחרי שמת ונקבר: ומתמיטע טעמא דהויא מתנה משום דכתב לאחר מיתה בהדי מהיום אבל אם כתב מהיום גדידא לא הויא מתנתו מתנה והלא קל וחומר הוא דהוי מתנה גמורה מעכשיו שהרי נתן לו גוף ופירות מהיום: דלא קני. פירות אלא לאחר מיתה דומיא דמתנת שכיב מרע שאינו קונה אלא לאחר מיתה ומיהו בהכי עדיפא משכיב מרע דמתנה שכיב מרע יכול לחזור בו וליתן לאחר כדלקמן דייתיקי מבטלת דייתיקי אבל מתנה בריא דמהיום ולאחר מיתה אינו יכול למכור עוד הגוף כל ימי חייו אלא פירות: כתבו ותנו מנה. מנכסי לפלוני ומת השכיב מרע קודם שכתבו ותנו לו את השטר למקבל מתנה שוב אין כותבין ונותנין ולאחר מיתה אינו יכול למכור עוד הגוף כל ימי חייו אלא פירות: כתבו ותנו מנה. מנכסי לפלוני ומת השכיב מרע כדמוכח לקמן דלא חשיב ליה מיפה את כחו לקנות בלא שטר עד דלאמר להו תנו אף כתבו כדלקמן: אזדהרו בה. שכן הלכה: אצטריך ר' יוחנן לאסרהודי עליה דרבי אלעזר. תלמידו שיאמינו בו: אצטריך רבי אלעזר. בתמיה והלא דברי הרב ודברי תלמידו דברי מי שומעין: משום רבינו. רב: ורבי יוחנן אומר חביב. לאו לאיפלוגי עליה דרבי אלעזר אלא דהא אסרהודי רבי יוחנן עליה דרבי אלעזר כדלמינן לעיל אלא לפרושי אתא שצריך לבדוק הישך זיה האי שכיב מרע לכתוב שטר זה משום דזמנין דכותבין ונותנין אף לאחר מיתה כגון במיפה שכיב מרע כחו של מקבל מתנה כדמפרש ואיזיל דלאמר תנו אף כתבו וכו': כי אתא רב דימי אמר. שני דברים והשניה מפרשה להך בדיקה: דייתיקי מבטלת דייתיקי. שכיב מרע שכתב נכסיו לאחר וזכר וכתב לאחר שני קנה ראשון לא קנה שהרי שכיב מרע יכול לחזור במתנתו כדלמינן בפרק מי שמת וכיון שכתב לשני חזר בו מן הראשון ודוקא בכתיבה בלא זיכוי כדלמינן לקמן בפרקין דמי שמת פשיטא כתב לזה וכתב לזה היינו דכי אתא רב דימי אמר דייתיקי מבטלת דייתיקי כתב וזיכה לזה וכתב וזיכה לזה רב אמר ראשון קנה ר' אבל גבי מתנה בריא שאינו יכול לחזור בו ראשון קנה ולא שני: אם כמיפה את כחו כו'. אם כדי ליפות כחו של מקבל מתנה זיה השכיב מרע לכתוב לו את השטר להיות לו את השטר לזכות על מתנה זו ולא לעכב המתנה נתכוין דלא יקנה אלא בשטר כותבין ונותנין אפי' לאחר מיתה ולקמן מפרש היכי דמי והיינו תיבדק דלעיל: הא שכיב מרע כותבין ונותנין. דכי היכי דלמינן גבי לזוואת שכיב מרע דבריו קיימין וכמסורין דמו משום דלא תטרף דעתו עליו ה"נ אמרינן גבי שטר שלו דיש שטר אפי' לאחר מיתה דכנתבה מחיים דמי: והוא מפרק לה. להך דוקיא במיפה את כחו ומיהו בריא בריא אע"ג שמיפה את כחו כענין זיכוי שכיב מרע דקאמר תנו אף כתבו אפי' הכי אין כותבין ונותנין לאחר מיתה דכתיבא אמרינן משום דבריו אינן ככותבין הארכך לזכות לו בשטר ולא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה: (רש"י)

תוספות כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה. פירש בקונטרס דהוי כמתנת בריא שאין יכול לחזור בה וקשה דנתן בפרק קמא דב"מ (דף יח.) מצא דייתיקי מתנתו ושבוים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כו' ודייק בגמרא הא אמר תנו ונותנין ומוקי לה בשכיב מרע דליכא למיחש שמא נתנו לאחר דאפי' נתנו לאחר מצי הדר ביה והשתא הא קתני מתנה דהיינו מהיום ולאחר מיתה דהוי כמתנת שכיב מרע דלא קני עד לאחר מיתה ואי אינו יכול לחזור בו אמאי אם אמר תנו ונותנין ומפרש רבינו תם מהיום ולאחר מיתה היינו מהיום אם לא אחזור בי עד לאחר מיתה ומיירי שגון שפירש בפירוש מהיום אם לא יחזור עד לאחר מיתה דמסתמא אם אמר מהיום ולאחר מיתה הוי מהיום קני וזו ולאחר מיתה קני פירות כדמשמע במתני' בסמוך ואע"ג דנקט הכא כלישנא דלקמן מכל מקום לא איירי בחד גוונין וה"ל אשכחנא בפרק כל הניט (גיטין דף כו.) ושם ד"ה לכשאכניסנה) אמר לבלבד כתוב לאשתי לכשאכניסנה אגרשנה אינו גט משום שמא יאמרו גיטה קודם לבנה וביבמות פ"י ר"ג (דף נב.) ושם ד"ה

דף קלו

כדאמר רב חסדא וקנינא מינייה מוסיף על מתנתא דא ה"נ דאמר אף כתובו וחתומו והבו ליה איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כותבין ונותנין וכן אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כותבין ונותנין: **מתני'** הכותב נכסיו לבניו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אינו צריך הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שהן כותבין לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב מכר האב מכורים עד שימות מכר הבן אין ללוקח בהן

כלום עד שימות האב: **גמ'** וכי כתב מהיום ולאחר מיתה מאי הוי הא תנן מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת התם מספקא

לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי אבל הכא הכי קאמר ליה גופא קני מהיום פירא לאחר מיתה: רבי יוסי אומר אינו צריך: רבה בר אבבה חלש על לגביה רב הונא ורב נחמן אמר ליה רב הונא לרב נחמן בעי מיניה הלכה כרבי יוסי או אין הלכה כר' יוסי אמר ליה טעמיה דרבי יוסי לא ידענא הלכה איבעי מיניה אמר ליה את בעי מיניה אי הלכה אי לא וטעמיה אנהא אמינא לך בעא מיניה אמר ליה הכי אמר רב הלכה כרבי יוסי בתר דנפקו אמר ליה היינו טעמיה דרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו תניא נמי הכי רבי יוסי אומר אינו צריך מפני שזמנו של שטר מוכיח עליו בעא מיניה רבא מרב נחמן בהקנאה מהו אמר ליה בהקנאה אינו צריך רב פפי אמר איכא אקנייתא דצריך ואיכא אקנייתא דלא צריך אקנייה וקנינא מיניה לא צריך קנינא מיניה ואקנייה צריך מתקיף לה רב חנינא מסורא מי איכא מידי דאנן לא ידעינן וספרי ידעי שאלונה לספרי דאביי וידעי ולספרי דרבא וידעי רב הונא בריה דרב יהושע אמר בין אקנייה וקנינא מיניה בין קנינא מיניה ואקנייה לא צריך ובדוכרן פתגמי דהוי באנפנא פליגי אמר רב כהנא אמריתא לשמעתיא קמיה דרב זביד מנהרדעא ואמר לי אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתניתין לה אמר רבא אמר רב נחמן בהקנאה אינו צריך בין אקנייה וקנינא מיניה בין קנינא מיניה ואקנייה לא צריך בדוכרן פתגמי דהוי באנפנא פליגי: הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו: איתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב

רש"י כדאמר רב חסדא כו'. לקמן בפרק מי שמת דאמר רב יהודה אמר שמואל כ"מ סכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מיודו אם עמד חוזר ומשמע הא אם מת מקבל מתנה קנה ואע"פ שכתבו קנין בהך מתנת שכיב מרע לא אמרי' שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ומקשינן מינה ההם לשמואל דלאחר מתנת שכיב מרע שכתבו בה קנין לא ידענא מאי אידון בה דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ושטר של שכיב מרע אינו קונה עד לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה ומשני ההם במיפיה את כחו והוא דרב יהודה אמר שמואל ואין הקנין מגרע כח השטר של שכיב מרע שלא הקנה לו אלא ליפות את כחו ואמרינן הכי דמי מיפיה את כחו אמר רב חסדא וקנינא מינייה מוסיף על מתנתא דא כלומר אינו אלא תוספת בעלמא ליפות את כחו: הלכה כותבין ונותנין. לאחר מיתה במיפיה את כחו כרבי יוחנן דאמר תבדק והכי מוקמינן ליה בהדיא להא דשמואל במיפיה את כחו לקמן בפי' שמה: מתני' הכותב נכסיו לבניו. כ"מ שרואה לישא אשה ואינו רואה לשבעד נכסיו לשתא פן יפסידו בנים שיש לו מאשרתו ראשונה ורואה לכתוב להם נכסיו לאחר מותו אלא שישאל פירות בביתו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דמשמע מהיום יהא קנין כך הגוף לבדו ולאחר מיתה ההא נגמרת המתנה שהכל גם הפירות לאחר מיתה אבל בלא מהיום לא נתן להם כלום דאין מתנה לאחר מיתה דבהדיא שעתא אין לו חלק בהן שיוכל להקנותו: ר' יוסי אומר אינו צריך. לכתוב מהיום וטעמא מפרש בגמרא: גמ' גט ואינו גט. דשמא כד אמר מעבשיו יהא גט אם אמות או דלמא מהדר קא הדיר ביה ואין גט לאחר מיתה הלכך הויא ספק מגורשת ואם פשטה ידה והקבלה קדושתו מאחר רכיבה גט משניהם: חולצת. דלמא לא הוי גט: ואינה מתייבמת. דלמא הוי גט וגמלא לוקח גרושת אחיו וחייב כרת והכא נמי הוה לן למימר דמתנת ספק היא ולא קנו ומשני ההם גבי גט לא שייכי בה שתי מהנות כי הכא דנימא מקאת הגט מהיום ומקתו לאחר מיתה כדאמר גבי מתנת קרקע הלכך מספקא לן אי תנאה הוי כו' כדפרישית אבל הכא איכא לאו לאוקמי תרתייהו שפיר דהכי קאמר ליה גופא: ויש ופירי לאחר מיתה וקנין דלויכא למימר הכי לא נתכוין לא לתנאי ולא לחזרה דהכי משמע טפי: זמנו של שטר. שכתב בתחלתו בכך וכך בשבת אמר לכו פלוני הו עובי עדים וקנו ממני לפלוני בני לאחר מיתה: מוכיח עליו. שמואלו זמן התחילה המתנה דאי לא תימא הכי זמן שנכתב בשטר בחנם נכתב אלא ודאי להקנותו מאותו היום נכתב והכי הלכתא כרבי יוסי דאם כתב לאחר מיתה קנה אע"פ דלא כתב מהיום דהא אמר רב הלכה כר' יוסי ואע"פ דאמר בפרק המגרש (ניטין דף פה): אהתקין רב בגיטין מן יומא דנן לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו הואיל ולא איתמר בהדיא ההם בגיטין הדך ביה רב מהא דאמר הלכה כרבי יוסי אלא אהתקין איה לן למימר לבני גט אשה הואיל ואין בו דבר קנין משום הכי הוא דאהתקין לרווחא דמילתא משום חומרא דעביות אבל גבי ממונא הלכה כר' יוסי כי י"ל כי לא אמר רב הלכה כר' יוסי אלא בשטר שיש בו קנין וראינו בדברי הגאונים ז"ל שאמרו הכי נהיגי במתיבתא כר' יהודה אפילו בממונן כהקנת רב בגיטין ואילו היתה קבלה בידים כי הלכה כר' יהודה לא הוי מניחין הלכה ומפשינן מנהא (ועוד) שלא אמרו כי הלכה אפילו בממונן כהקנת רב בגיטין אלא נהגו וי"ל דכיון דחזו: סוגיא דשמעתא לקמן כר' יהודה נהגו כוותיה כן פ' רבינו חננאל גאון ותפוס דברי רבי יוסי גבי ממונן דהא ר"נ דלהלכתא כותיה בדיני הוא דבעא מרבבה בר אבבה אלמא סבירא ליה לר"נ הכי: בהקנאה מהו. בשטר שכתבו בו קנין מי פליגי ר' יהודה ומאריך למכתב מהיום ומשום הכי קמבעיא ליה דאיכא למימר דבשטר מתנה בלא קנין פליגי כגון שכתב שדי נתונה לך לאחר מיתה ומכר לו את השטר ודקיימא לן דקרקע נקנה בכסף או בשטר או בחזקה: אקנייה וקנינא מיניה לא צריך. זהו שכתבין בכל שטר שכתבו בו קנין שני קנינין אחד בתחלת השטר וכך אמר לנו הו עלי עדים וקנו. ממני וכתבו והמתו והיינו אקנייה שהקנה לעדים בקנין סודר לזכות לו למקבל מתנה ואחד בסוף השטר וקנינא מן פלוני לפלוני ככל מה דכתבו ומפורש לעיל כו' כדאמר לקמן בגט פשוט (דף קס"א): צריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה והלכך אם כתב בראש השטר אקנייה ובסופא כתוב וקנינא היינו ייפוי כח דמשמע שני קנינין הוא הקנה וגם אלו קנינו ממנו וקנין יחידא הוא ייפוי כח לקנות מהיום אבל אם כתב בראש השטר וקנינא ובסופא אקנייה משמע קנין אחד דפרושי קא מפרש וקנינא מיניה והיאך שהרי הקנה לנו ואמר כך וכך אני נתון לפלוני כן נראה שיטה זו בעיני ועיקר ואין לפרש שכתב בשטר שני דברים הללו ביחד דאקנייה וקנינא מיניה דא"כ אמאי משום חילוק בין אקנייה וקנינא מיניה לקנינא מיניה ואקנייה לישא חילוק בין היכא דכתב שני לשונות קנין להיכא דלא כתב אלא אחד: דאנן לא ידעינן. אין רוב חכמים בקיאים בחילוק לאן זה: וספרי ידעי. בתמי' דאמרי לךך נכתבו ולא צריך למכתב מהיום: ובדוכרן פתגמי. היינו שטר עדות בלא קנין זכרון דברים ולא זכרון קנין והיינו כר' יוסי דאמר הקנאה אינו צריך: אהון הכי מתניתו לה. בלאשן בעיא כדאמר לעיל בעי רבא מר"נ כו' והכי קיימא לן דלפילו לבני יהודה לא צריך לכתוב מהיום בשטר שיש בו קנין: מתני' הכותב נכסיו לבנו. הוא הדיון לאחר: לאחר מותו. היינו מהיום ולאחר מיתה: האב אינו יכול למכור. לאחר הגוף והפירות לגמרי מפני שכתובין לבן הגוף מעבשיו ופירות לאחר מיתה: הבן אינו יכול למכור. לגמרי בחיי האב: מפני שהן ברשות האב. לאלו פירות אלא בין שניהן יכולין למכרן לגמרי מעבשיו שהאב ימכור פירות והבן ימכור הגוף: מכר האב. סתמא מכורים לפיכך ויהיה ללוקח עד שימות

קרינא ביה מן האדמה אשר נתתה לי ותימא דאי קרינא ביה אדמתך קרינא ביה נמי מן האדמה אשר נתתה לי ונראה שתקנו מדרבנן להביא משום קנין פירות אבל קרינא לא מדאמרין בהמוכר את הספינה (לעיל דף פב.) משום דמיחוי כשיקרא או משום דאתי לאפקועי מתרומה ומעשר: והתניא יחזרו ליורשי נכסים לירושלמי נותן. פירש בקונטרס וקשה לר' יוחנן דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי ומשני תנאי היא דפליגי בקנין פירות אי הוי כקנין הגוף או לא ואין נראה דהרבה תנאים מצינו דפליגי בקנין פירות בהדיא יותר מאלו גבי מוכר עבדו על מנת שישמשנו שלשים יום בחזקת הבתים (לעיל דף נ. ושם) ועוד דלדבריו לא גרסינן אלא אחר כך תנאי היא ונראה דלר"ל פריך דשני אחר כך שאני והכי פריך אי אמרת בשלמא דאחר כך לא שאני אלא ההיא 'ליחזרו ליורשי ראשון הוי טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי כר"י א"ש דמצינו הרבה תנאים דפליגי בהכי אלא אי אמרת דהיא דיחזרו ליורשי ראשון סברא נמי בעלמא דלאו כקנין הגוף דמי והכא משום דאחר כך שאני והתניא יחזרו ליורשי נותן והא אין סברא לומר דסבירא ליה דאחר כך לאו כלום דלא מצינו פלוגתא בהכי ומשני אלא אחר כך תנאי היא כלומר לעולם קמייתא נמי כריש לקיש ואחר כך נמי תנאי היא כדמייתי דפליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל באחר כך דרבי סבר אחר כך לאו כלום היא ולא הקנה לו אלא פירות ורשב"ג סבר אחר כך שאני והשתא הוי כולהו כריש לקיש והלכתא כותיה: (גליון נראה דמייתי שפיר תנאי דע"כ באחר כך פליגי אפי' לר"י ולא בקנין פירות אי הוי כקנין הגוף אי לאו דהא טעמא דרשב"ג אין לו לשני אלא מה ששייר הראשון ע"כ משום דאמר אחר כך דמשום קנין פירות גרידא פשיטא דלא היה יכול למכור כמו האב דאינו יכול למכור. ע"כ): (ר"ש"א) (תוספות)

דף קלא - א

תנאי היא דתניא נכסי לך ואחר כך לפלוני וירד ראשון ומכר ואכל השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון ורמינהי נכסי לך ואחר כך לפלוני יורד ראשון ומוכר ואוכל דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר אין לראשון אלא אכילת פירות בלבד קשיא דרבי אדרבי ורשב"ג אדרשב"ג דרבי אדרבי לא קשיא הא לגופא הא לפירא דרשב"ג אדרשב"ג לא קשיא הא לכתחלה הא דיעבד אמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן שמעון בן גמליאל א"ר יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ומודה שאם נתנן במתנת שכיב מרע לא עשה כלום מאי טעמא אמר אביי מתנת שכיב מרע לא קנה אלא לאחר מיתה וכבר קדמו אחר כך ומי אמר אביי הכי והא איתמר מתנת שכיב מרע מאימתי קנה אביי אמר עם גמר מיתה ורבה אמר לאחר גמר מיתה הדר ביה אביי מההיא ממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך דתנן זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום אמר רבי זירא א"ר יוחנן הלכה כרשב"ג ואפילו היו בהן עבדים והוציאן לחירות פשיטא מהו דתימא א"ל למיעבד איסורא לא יחבינן לך קא משמע לן אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ואפי' עשאן תכריכין למת פשיטא מהו דתימא לשוינוהו איסורי הנאה לא יחבי לך קא משמע לן דרש רב נחמן בר רב חסדא אתרוג זה נתון לך במתנה ואחר כך לפלוני נטלו ראשון ויצא בו באנו למחלוקת רבי ורשב"ג מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ע"כ לא פליגי רבי ורשב"ג התם אלא דמר סבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ומר סבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אלא הכא

רש"י ה"ג תנאי היא. ולא גרסי' אלא אחר כך נמי תנאי היא דמשמע דהיכא דלעיל לביש לקיש אחר כך שאני לכו תירוצא הוא דהא דלאו דלאו לביש לקיש מתרצוין אחר כך שאני כדמתרבי רב ורבי הושיע לביש לקיש דהשתא קיימי כולהו ברייתות כריש לקיש בין למאן דלמיר יחזרו ליורשי נותן בין למאן דלמיר יחזרו ליורשי נותן פירוש ראשון כולהו סבירא ליה דקנין פירות לעלמא לאו כקנין הגוף דמי דלפיכך הך דקתני יחזרו ליורשי ראשון היינו משום דאחר כך שאני אלא לרבי יוחנן הוא דמתרצוין הכי תנאי היא כלו מר איכא תנאי דפליגי בקנין פירות דלראשון אי כקנין הגוף דמי או לא ואנא סבירא לי כמאן דלמיר קנין הגוף דמי: דתניא כו'. דכרי ס"ל לאו כקנין הגוף דמי והך ברייתא דקתני יחזרו ליורשי נותן רבי היא ור"ש ס"ל כ"כ"ו והיינו דפסיק ר' יוחנן כ"כ"ו ומיהו לר"ל לאו כקנין פירות כקנין הגוף דמי פליגי אלא לבי"ע לאו כקנין הגוף דמי וזהו פליגי רבי סבר אחר כך נמי קנין פירות בעלמא הוא דלית ליה לראשון והלכך שני מוציא מיד הלקוחות והויא דמת שני יחזרו ליורשי נותן דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ורשב"ג סבר בעלמא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והכא אחר כך שאני גוף ופירות אחי לראשון הלכך אין לשני אלא מה ששייר ראשון והויא דמת שני יחזרו ליורשי נותן וכן עיקר דהשתא לא תקשי הלכתא אהלכתא דהא פסקינן הלכתא כריש לקיש בפ' החולץ דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ובהא דאחר כך לפלוני קיימא לן כרבן שמעון דאין לשני אלא מה ששייר ראשון כדפסקינן הלכתא לקמן ולא פליגי ריש לקיש על ההוא פסק דפסיק רבי יוחנן לקמן ומדאביי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן דלמיר אביי איזהו רשע ערום כו' ולקמן נמי בההוא אתתא דהוא לה דיקלא בארעא דרב ביבי בר אביי אזל איזהו אקנייה לבנו קטן כרבן שמעון כו' עד אפי' רבן שמעון לא קאמר כו' דמההני נמי שמעינן דהלכתא כרבן שמעון והלכך צענין לפרושי דרבן שמעון ס"ל כ"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והכא היינו טעמא דאחר כך שאני ולא תקשי אהלכתא: וירד הראשון ומכר ואכל. אורחא דמילתא נקט שמכר והוציא המעות בהוצאה: השני מוציא מיד הלקוחות. אחר שימות הראשון דקנין פירות דלראשון לאו כקנין הגוף דמי ואחר כך שאני לא אמרינן אביי דרבי: אלא מה ששייר ראשון. ואם לא שייך כלום לא יטול השני כלום פירות דלראשון כקנין הגוף דמי לר' יוחנן ולריש לקיש טעמא משום דאחר כך שאני: אין לראשון אלא אכילת פירות בלבד. קב"ד השתא פירות יכול לאכול ולמכור אבל לא הגוף ואם מכר השני מוציא מיד הלקוחות: הא לגופא. הא קמייתא דקאמר רבי השני מוציא הני מילי היכא דמכר הגוף שאין לו לראשון אלא פירות והך ברייתא דקאמר יורד ראשון ומוכר אפירות קאי: הא לכתחלה. קאמר ר"ש אין לו למכור לכתחלה הגוף אלא אכילת הפירות כדי שיתקיים דעתו של נותן דהא גלי דעתיה דניחא ליה שישתהיר קצת לשני אם יתבאר הראשון לשייר אחריו כלום והכי קתני יורד ראשון ומכר ואוכל מסתמא דברי רבי שהרי אינו יכול למכור כ"א פירות רשב"ג אומר אין לו לראשון לירד ולמכור מסתמא שהרי הכל מכור ולא נתקיימה דעת הנותן אלא אכילת פירות הוא דלית ליה לכתחלה או למכור אבל גופא דיעבד אין לכתחלה לא והא קמייתא דיעבד אין לשני אלא מה ששייר ראשון: איזהו רשע ערום. גורם לעבור על דברי הנותן: ערום. דאהנו מעשיו והרי הוא חוטא ולא לו ומיהו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מקדי רשע ואע"ג דלכתחלה אסור לעשות כן דלא חמיר איסוריה שהרי השליטו הנותן בגוף ופירות לעשות בהן כרצונו: זה המשיא ענה. לראשון (רש"י)

אי מיפק לא נפיק ביה למאי יהיביה ניהליה אלא מיפק דכולי עלמא לא פליגי דנפיק ביה מכרה או אכלה באנו למחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל אמר רבה בר רב הונא האחינן שקנו אתרוג בתפוסת הבית נטלו אחד מהן ויצא בו אם יכול לאוכלו יצא ואם לאו לא יצא ודוקא דאיכא אתרוג לכל חד וחד אבל פריש או רמון לא אמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי נטלו ויצא בו החזירו יצא לא החזירו לא יצא קא משמע לן דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ההיא איתתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי בר אביי כל אימת דהוה אזלא למיגזריה הוה קפיד עילוה אקניתיה ניהליה כל שני חייו אזל איהו אקנייה ניהליה לבנו קטן אמר רב הונא בריה דרב יהושע משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מוליתאא אפילו רשב"ג לא קאמר אלא לאחר אבל לעצמו לא אמר רבא אמר רב נחמן שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי הקדישו והחזירו ה"י מוקדש ומוחזר אמר ליה רבא לרב נחמן מאי אהדריה אמר ליה ומאי חסריה אלא אמר רב אשי חזינן אי אמר ליה על מנת שתחזירהו הא אהדריה אי א"ל על מנת שתחזירהו לי מידי דחיי ליה קאמר ליה אמר רב יהודה אמר שמואל הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי בהן קנה ואפילו עומד וצווח ורבי יוחנן אמר לא קנה אמר רבי אבא בר ממל ולא פליגי

רש"י דלי מיפק לא נפיק. ראשון לרבי למאי יהיביה ניהליה שהרי אין בו פירות אחרות והגוף אינו יכול למכור ולאכול ולא ניתן לראשון אלא לקיים בו מצוות נטילה ולכס קנינו ביה דליון לשני כח בו כל זמן שראוי לזה הראשון ללכת בו דהא אחריו קאמר ולא דמי לכתרוג השתפין שאין יואל בו כללמקנן דהתם כולוה מיהא הוה שותפין ביחד אבל הכא אינו משועבד לשני כלל כל ימי חי הראשון: מכרה או שאכלה. דלרבי כריך לשלם דמי אחריו לשני ולרבן שמעון אין לשני אלא מה שאייר ראשון ולאשמועינן אהא דכי היכי דפליגי בקרקעות פליגי באתרוג דלרבי יורד הראשון ומוכרו ללכת בו דלפירי יהיביה ניהליה והיינו פירותיו ולרבן שמעון אין לו לכתחלה אלא אכילה פירות דהיינו ללכת בו ואם מכר מכור ומשום דסד"א מכור דאפי' רבי מודה דלגופו יהיביה לראשון דהא ליכא פירות קא משמע לן דליטלו וללכת בו היינו פירות שנתן לראשון והגוף נתון לשני: שקנו אתרוג. ירשו מאביהן או לקחו במעוה וירשת אביהן בתפוסת הבית כל זמן שלא חלקו ונטלו אחד מן האחינן ככל דעת חבירי ויאל בו רואין אם אין האחינן מקפידין זה על זה ויכול לאכול בלל קשות כגון שיש אתרוגים הרבה בתפוסת הבית או שישמאלו הרבה אתרוגים בעיר או שכבר יאלו ואין לריבין לו עוד: יאל. דקרינא ביה לכס שהרי כולו שלו הוא: ואם לאו לא יאל. דכתיב (ויקרא כג) ולקחתם לכם משלם שיהא כולו שלו ולא שמקצתו שלו דאפי' דדרשינן בשמיטת חולין בפ' ראשית הגז (דף קל"ה: ק"ו). בגדיכס עריסותיכס תרומותיכס לרבות טלית של שותפין ועיסת השותפין והבזאת השותפין שחייבין בזבולת וזבחה וזבחה ה"ה נמי אי הוה כתיב הכא פרי עץ הדקלם אפי' של שותפות אבל כיון דכתיב לכם לריך שיהא כולו שלו והאי דלא כתיב ולקחה לך היינו דלמדרש מיניה שהתא לקוחה לכל אחד ואחד כדדרשינן במס' סוכה (דף מא'): וזבוחת כהנים שלנו שנהגה שלנו שנהגה לך כל הקהל באתרוג אחד דעתו מסכמת לתת כל אחד במתנה את חלקו לחבירו כדלמרינן גבי רבן גמליאל ר' יהושע במסכת סוכה (שם) ואפי' דלא פריש כמאן דפריש דמי דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר דלהכי מיהא דעת כל הקהל שזה שנתן לכל אחד עד שיבדק עליו ואפי' יחזיר והני מילי ביו"ט ראשון אבל ביו"ט שני אמרי' מתוך שיואל בשארול יואל בגזול ומה שכתוב בספרים ודוקא אתרוג אבל פריש ורמון לא לריבית פירוש של שותפים הוא ואינו מן הגמרה כן נראה בעיני וכשר: החזירו יאל. איגלחי מילתא למפרע דהויא מתנה מעיקרא שהרי קיים עתה תנאי שהמתנה היתה תלויה בתנאי ונתקיים: ואם לאו. אלא מכרו או אכלו לא יאל דאיגלחי מילתא ללא הויא מתנה ואפי' דלגבי גיטין קי"ל כר"מ דבעי תנאי כפול כדלמרינן בפסקי מי שחזרו (גיטין דף ע"ה): אהקין שמואל בגיטא דשכיב מרע כו' הני מילי לענין גיטין וקדושין הוא דבעינן תנאי כפול לכתחלה לרווחא דמילתא דליפנין מתנאי בני גד ובני ראובן מיהא לגבי דיני ממונות לא בעינן תנאי כפול אלא גלוי דעתא בעלמא וכיון דלאמר ע"מ שתחזירהו לי ואפי' דלא כפליה למימר ואם לא תחזירהו לא תהא מתנה אפי' לא הוי מתנה אפי' נתקיים התנאי דהא אפילו היכא דלא פריש כלום ואיכא למיתלי באומדן דעתא אזלינן בתר אומדן דעתא בפירקין לעיל גבי דינים הרבה כגון הכותב נכסיו לאחר (דף קל"ה) ולקמן בפרק מי שמת (דף קמ"ה): גבי שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים וגבי מי ששמע שמת בנו וכתב נכסיו לאחרים ואפי' דלאמר אין דלמרינן בפרק מי שמת (לקמן דף קמ"ה): דלא הויא מתנה: אקניתיה ניהליה כל ימי חייו. דרב ביבי ואחרייו יחזור לה ולזושיה: אקנייה לבנו קטן. כרבן שמעון דלמרינן אין לשני אלא מה שאייר ראשון ואפי' דרבן שמעון לכתחלה אפי' הני מילי כשאמר לו נתון אחריו לפלוני דבעינן שישתפין לאותו פלוני אחריו קתא אבל הך איתתא כיון דיהבה ליה לגמרי כל ימי חייו ולא פירשה לו לתת אחריו לאלם אחר אלא לעצמו לקורת רוחו של רב ביבי נהכוונה ואפי' ליתנו לכתחלה לכל מי שיראה והאי דלקני לבנו קטן היינו כדי שלא תוכל האשה לחזור ולקנות ממנו ח"י לפי שסמוך על שלתו ויחלף רב ביבי הפירות תחת מונותו בנו ונראה בעיני דלא גרם לבנו קטן אלא לבנו גרדיא וכן כתב בפירוש ר"ח ואובד שיטתא דכתב הכי בגמרא בשאר מקומות כדבר נמי אף בכאן: ממולחי. כדלמרינן ב"ה (דף יח. ע"ש) רבא ואביי מדביע עלי קהרו ועל שם מקומן נקראו בני עלי ממולחי כדלמרינן בבבליה רבה בתחלת פרשה נ"ו ואברהם זקן עטרת תפארתה שיהא וכו' ר"מ אול לממלא ראה אוהם שקורי דאש אמר להם שמה ממשפחה עלי אהם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים אמרו רבי התפלל עלינו אמר להם לכו וטיפלו ללדקה ואהם זוכין לזונה כו' וה"ו אמר ב"ה (שם) אם יתקשר עון בית עלי בזבה ומנחה בזבה ומנחה הוא ליון מתקשר אבל מתקשר בתורה ובגמ' ה: אמריתו מילי מוליתא. דכריס כרותים שאין בהם ממש לאון ימל קאירו (איוב יח) ח"י כגון מוליא במוליא בחזקת הבתים (לעיל דף נ"ד). ובשפוטיות כלומר דכריס בעלי מומין ועל שם מקומם מגדפם דכתיב בתו אכזיב לאכזב ועקרון העקר (מיכה א'): אפי' רבן שמעון לא קאמר. דמה שמכר ראשון הוי מכור אלא כשאמר נכסי לך ואחריו אלא כשאמר נכסי לך ואחריו לעצמי כי הך איתתא דלא אקניתיה לך אלא לימי חיך וזבחה היא שאתרוג יחזור לה אפילו רשב"ג מודה דלא אקנייה לך אלא פירות ומאי דלקני לך לך לא אהני מידי אלא לפירות כל ימי חיך: אמר רבא אמר רב נחמן שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי שור זה. נראה בעיני דמקמי הא עובדא דרב ביבי גרם לה דלמרינן להך דלמרינן רבא אתרוג זה נתון לך במתנה ע"מ שתחזירהו לי שור זה נתון לך במתנה עד זמן פלוני לעשות בו מלאכתך: על מנת שתחזירהו לי. אחר הזמן: הרי זה מוקדש ומוחזר. כלומר הרי זה מוקדש שהרי מוחזר הוא ונתקיים התנאי דאיגלחי מילתא דהויא מתנה למפרע ונראה בעיני דלא מה בתוך הזמן דפטור מלשלם דלא הוה שאל להתחייב באונסין ואף לא שומר להתחייב בגניבה ואבידה אלא מקבל מתנה הוא ולא נתחייב אלא בפשיעה: מאי אהדריה. ע"מ שתחזירהו לי קאמר ליה שיהא חזרהו לעצמו אבל כיון שהקדישו אין זו כי אם חזרה להקדש: ה"ו הכותב נכסיו לאחר. ולא גרם כל: קנה ואפי' עומד וצווח. איני חפץ במתנה זו וטעמא מפרש לקמיה: (רש"י)

תוספות אבל פריש או רמון לא. פירש בקונטרס לא גרסינן לה ויש לפרש בדוחק דוקא דכי יש לנותן אתרוג מלבד אותו שנטל מקבל מתנה ואינו מקפיד אם יאכל הלה את האתרוג אבל אי לית ליה לנותן אלא פריש או רמון לא יצא דמסתמא יקפיד אם יאכל הלה את האתרוג ודוחק: לא החזירו לא יצא. ואפי' אמאי לא יצא אפילו כי כפליה לתנאי והא הוה תנאי ומעשה בדבר אחד ואין זה כתנאי בני גד ובני ראובן כדאמרינן במי שאחזו (גיטין דף ע"ה ושם) ה"י גיטין והנייר שלי אינה מגורשת על מנת שהנייר שלי מגורשת ופריך מאי שנת רישא ומאי שנת סיפא אמר רבא משום דהוי מעשה קודם לתנאי ולכך התנאי בטל ומגורשת ופריך רב אדא בר אבהו טעמא דהוי מעשה קודם לתנאי לא הוה לא מכדי כל תנאי גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם לא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד כו' אלא אמר רב אדא בר אבהו משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד ומיהו יש לומר דרבא דהכא סבר דלא בעינן תנאי ומעשה בדבר אחד דהא התם נמי לא בעי אי נמי רב אדא ס"ל דכל האומר על מנת לאו כאומר מעשיו דמי ולהכי הוי מעשה ותנאי בדבר אחד שאינו מגרשה אלא כשתחזיר לו הנייר ואיך תתגרש כשהנט בידו ולהכי הוי מעשה ותנאי בדבר אחד ולא חשיב תנאי אבל רבא סבר כל האומר על מנת כאומר מעשיו דמי ולא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד ויכולים ומעשה ותנאי להתקיים ומגורשת מיד ואחר כך תקיים התנאי אי נמי התם

התם   כרבי   מאיר   והכא   כרבנן: (תוספות)

כאן בצוות מעיקרא כאן בשותק מעיקרא ולבסוף צווח אמר רב נחמן בר יצחק זיכה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח באנו למחלוקת רבן שמעון בן גמליאל ורבנן דתניא הכותב נכסיו לאחר והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם היה רבן שני כהן הרי אלו אוכלין בתרומה רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין והיונן בה ות"ק אפילו עומד וצווח אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן בצווח מעיקרו דכולי עלמא לא פליגי דלא קני שתק ולבסוף צווח דכולי עלמא לא פליגי דקני כי פליגי שזיכה לו על ידי אחר ושתק ולבסוף צווח דתנא קמא סבר מדשתק קניניהו והאי דקא צווח מהדר הוא דקא הדר ביה ורבן שמעון בן גמליאל סבר הוכיח סופו על תחלתו והאי דלא צווח עד השתא דסבר כי לא מטו לידי מאי אצווח תנו רבנן שכיב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלוני ושלוש מאות לפלוני וארבע מאות לפלוני אין אומרים כל הקודם בשטר זוכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מכולם אבל אמר תנו מאתיים זוז לפלוני ואחריו לפלוני ואחריו לפלוני אומרים כל הקודם בשטר זוכה לפיכך יצא עליו שטר חוב גובה מן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משלפני פניו תנו רבנן שכיב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלוני בני בכור כראוי לו נוטלן ונוטל את בכורתו אם אמר בבכורתו ידו על העליונה רצה נוטלן רצה נוטל בכורתו ושכיב מרע שאמר תנו מאתיים זוז לפלוני אשתי כראוי לה נוטלתן ונוטלת את כתובתה אם אמר בכתובתה

רש"י כאן בצוות מעיקרא. מתחלה כשמסר לו זה את השטר התחיל לזכור הלכך לא קנה שאין מזכין לו לחדש בעל כרחו לחוב הוא לו דכתיב (משלי טו) שונה מתחת יחיה וכדלמרינן וצאלו טריפות [חולין ד' מדי] והנותן עלמא לא ג' תחזיר לו שהי סילק עלמא מהם אלף הפקר הם וכל המחזיק בהו זכה בהו כדלמרינן בכריתות בתחלת פרק המביא חסם תלוי (דף כז). אמר ריש לקיש הנותן מתנה לחבירו ואחר הלה אי אפשי כל המחזיק בה זכה בה ואסקינן התם כריש לקיש: כאן בשתק ולבסוף צווח. קנה כיון דקייב השטר בשתיקה נתרצה לזכות במתנה ומאחר שזכה אין מועיל כלום להוליאה מן שותפו מה שאמר אי אפשי במתנה זה עד שיתנה בלאן מתנה לחדשים או שיקיים: זיכה לו ע"י אחר. בפניו והוא שתק כשמסרו את השטר או הקטו בקנין סודר לחדשים לזכור וכשצאלו למסור לו השטר התחיל לזכור: צאלו למחלוקת. אם קנה חסם תלוי: והיו בהן עבדים. ומתוך כך צווח שאינו רוצה לזון העבדים דאפי' למי' יכול הרב לומר לעבד עשה ואינו זך אפי' לא ניחא ליה לעשות; רבן שני. מקבל מתנה: ארכלין בתרומה. מחמת השני דודאי קנה וכתבי וכהו כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו (ויקרא כג): יורשין. כלומר ראשון או יורשין ולרבן שמעון לא סביחא ליה האי דריש לקיש דלמרינן בכריתות שפרק המביא הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל המחזיק בה זכה בה דסביחא ליה לרבן שמעון דלדעתא דרבי יחידי ליה דלא ליה בעי מקבל מתנה תיחדר ליה והכי מפרש בכריתות ומיהו הלכתא כריש לקיש ובהך פלוגתא נמי הלכתא כרבנן דהא דקיי"ל הלכה כרשב"ג במשנתנו היינו משנה אבל ברייתא לא אלא הלכה כרבנן דמשנתנו מהני' משמע אבל היכא דלמרי' משנה היינו נמי ברייתא דלמרי' בעלמא (גיטין דף סז). משנת ר' אליעזר בן יעקב קב וקני ומשנ"ל קיי"ל כותיה בין במשנה בין בברייתא: הוכיח סופו. שאלוה על השתיקה שכתבתי לך נתרצה במתנה אלף לחבי שתק דנגחא היא לצווח כל זמן שלא הגיע מתנה לידו: תנו רבנן שכיב מרע כו'. להכי נקט שכיב מרע דדעדיה איכא לאיפלוגי בין היכא דלמרי אחריו לפלוני להיכא דלא אמר משום דלדחי חלקי כל נכסיו דבזבז פיו לזה כך וזה כך אבל כריח רגיל ליתן לכל אחד בפני עצמו והסדר ידוע למי מקנה תחלה ולמי לבסוף: שאמר תנו מאתיים זוז כו'. וכגון דלא שייך אחרתיו כלום דאי שייך מדין שאל חלק להם אע"ג דמית לא קנו אפי' הקנה להם בקנין סודר כדפסקינן לקמן במי שמת (דף גולא) מתנה שכיב מרע במתנה בעי קנין ואע"ג דמית: אם יאל עליו שטר"ה. קודם שקבלו המעות אי נמי כגון דהני מאתיים זוז ושכך מאות זוז שדות שאות כך וכך דמיס הלכך אפי' לאחר שגבו גובה בעל חוב מן המקבל מתנה שכיב מרע כיוצא שזויה רבנן לקמן במי שמת ומקרקעי דיהמי משתעבדי לבעל חוב: גובה מכולן. שהרי לכולם נתייבן ליתן ביחד אלף שאין חסם יטול להוליא שני דברים כאלה וכגון שאל שתק בינתים דהיינו נמלך לקמן במי שמת הלכך גובה מכולן מן המעט ימעיט ומן הרב ירבה כגון אם על בעל חוב לערוף השע דינחין גובה מן המאתיים ב' דינר ומן השלש מאות שלש דינר ומן הד' מאות ארבע דינר והא דנקט האי סידרא רבואה הוא נקט ומשום סיפא דהיכא דלמרי אחריו ואחריו לחזרו אחריו נפסד ואע"ג שזוהיבו השכיב מרע יותר ליתן לו מתנה מרובה: אין לו. כדי החוב גובה המותר משלפניו: לפלוני בכורי כראוי לו. אמרי' לקמן דהאי כראוי לו לישנא יתירא הוא לפרוי כח שנתן לו הני מאתיים זוז לזבז בכורתו הלכך נוטלן וגם את בכורתו ואי לא היה נוטלן בכורתו לזה בכורתו נוטל רזה מאתיים זוז נוטל דידו על העליונה כדלמרי' נמי לקמן גבי היכא דלמרי בכורתו כהני: רזה בכורתו נוטל. אם היא יותר ממאתיים שהרי אינו יכול לגרוע מבכורתו אפי' לרבי יוחנן בן ברוקה כדנפקא לן בפרקין לעיל מלא יוכל לבכר: רזה מאתיים נוטל. אם בכורתו פחות ממאתיים זוז והי' אם אמר תנו מאתיים זוז לפלוני בני סתמא ולא אמר בכורתו דידו על העליונה כדפרישין לקמן ולדמא כראוי לו בחובו קאמר ומשנתן רבי עקיבא היא דייקה לישנא יתירא אם לא אמר כראוי לו הוה למרינן דבכורו או בכורתו קאמר דישלוב מאתיים והא דנקט הכל בכורתו אלא לאשמועינן דלף על גב דפריש בהדיא בכורתו אפי' יטול כל בכורתו אם היא יותר ממאתיים זוז דידו על העליונה: (כ"ט)

תוספות כאן בצווח מעיקרא. פי' בקונט' צווח מעיקרא לא קנה ומי' הנותן סילק עצמו והם הפקר כר"ל דאמר בהמביא אשם תלוי (כריתות דף כד). הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם זכה אבל בשתק ולבסוף צווח כיון ששתק לא הוי הפקר וזכה בה בעל כרחו ואע"ג דרבן שמעון בן גמליאל בסמוך בזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח עביד ליה בצווח מעיקרא אפי' קאמר יחזירו ליורשי נותן ולא הוי הפקר ריש לקיש לא סבר כותיה אלא כרבנן ובכריתות (שם ושם) דמרי' אמילתיה דריש לקיש דאמר אי אפשי בה כל הקודם זכה מרב ששת דאמר מתנה לאחר שבת מתנה לידו מתנה זו תבטל אי אפשי בה לא אמר ולא כלום בטיילה היא דבריו קיימין מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה לפירושו הכי פריד כי היכי דבטיילה היא דמהני אף לאחר שבאה לידו והדרא למרה הכי נמי הוה לן למימר באי אפשי קודם שבאה לידו הדרא למרה וריש לקיש אמר כל הקודם בה זכה ומשני לא דבריו קיימין ולא הדרא למרה וקשה למי' על פירושו דהכי פריד התם לריש לקיש מדין דברים אין לי על שדה זו דלא אמר כלום לישני דמילתיה דריש לקיש בכותם שבאה לידו ולכך הוי הפקר בסילק עצמו אבל גבי דין דברים שהנכסים שלו אין יכול להסתלק בהאי לישנא ועוד קשה דהכי פריד התם לריש לקיש מרבנן דהכא דאמרי הרי אלו אוכלין בתרומה אחר שאמר תנו רבנן שכיב מרע ולבסוף צווח ומילתיה דריש לקיש בצווח מעיקרא ואדרבה מרשב"ג הוה ליה למיפרך ועוד קשה דעד כאן לא פליגי רבנן ורבן שמעון בן גמליאל הכא אלא דהאי משוי ליה כשתק ולבסוף צווח והאי משוי ליה בצווח מעיקרא אבל אי צווח מעיקרא לכולי עלמא כבר זכו יורשין ולא הוי הפקר וריש לקיש קאמר דהוי הפקר ועוד קשה להרי"ר פטר דאמר בהגוזל (ב"ק דף קטז). גבי חמרא דרב ספרא דאדעתא דאריא אפקריה אדעתיה דכי'ע לא אפקריה ואי'כ לריש לקיש קודם שבאה מתנה לידו אמאי הוי הפקר הוה ליה למימר שיחזירו לנותן דאדעתא דליקבל מיניה קא יתיב ולא שיהיה הפקר לכל לכך נראה לפרש דר"ל נמי איירי אחר שבאה מתנה לידו דהיינו שתק ולבסוף צווח והא דקאמר הכא דבשתק ולבסוף צווח קנה היינו שלא יחזרו לנותן אלא הפקר הן ובצווח מעיקרא דלא קנה יחזרו לנותן דלא יתיב ליה אלא אדעתא דליקבל מיניה והתם בכריתות גרס איפכא במילתיה דרב ששת מקבל מתנה שאמר לאחר שבאה לידו מתנה זו בטיילה לא אמר כלום אי אפשי בה תבטל דבריו קיימין מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה אפי' שבאה לידו מתנה ומשני דלא הדרא למרה והשתא פריד נמי שפיר מדין דברים אין יכול להסתלק הוואלו והנכסים בידו וכן ממילתיהו דרבנן דאמרי אוכלין בתרומה ואיירי בשתק ולבסוף צווח כמילתיה דריש לקיש ומיהו בריש השולח (גיטין דף לב: ושם) גרסינן במילתיה דרב ששת להיפך דלא אפשי לא אמר

דף קלח - ב

ידה על העליונה רצה נוטלת רצה נוטלת כתובתה ושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו ואם אמר בחובו נוטלן בחובו משום דאמר כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו ודלמא כראוי לו בחובו קאמר אמר רב נחמן אמר לי הונא הא מני רבי עקיבא היא דדייק לישנא יתירא דתנן ולא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אין צריך ליקח לו דרך ומודה ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך אלמא כיון דלא צריך וקאמר לטפווי מלתא קא אתי: ת"ר שכיב מרע שאמר מנה יש לי אצל פלוני העדים כותבין אף על פי שאין מכירין לפיכך כשהוא גובה צריך להביא ראיה דברי ר' מאיר וחכ"א אין כותבין א"כ מכירין לפיכך כשהוא גובה אין צריך להביא ראיה אמר רב נחמן אמר לי הונא תנא רבי מאיר אומר אין כותבין וחכמים אומרים כותבין ואף רבי מאיר לא אמר אלא משום בית דין טועין אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא אין חוששין לבית דין טועין ומאי שנא מדרבא דאמר רבא אין חולצין אלא אם כן מכירין ואין ממאנין אלא אם כן מכירין לפיכך כותבין גט חליצה וגט מיאון ואע"פ שאין מכירין (מ"ט לאו משום דחוששין לב"ד טועין לא ב"ד בתר בית דינא לא דייקי בית דינא

בית עדים דייקי: מתני' האב תולש ומאכיל לכל מי שירצה ומה שהניח תלוש הרי הוא של יורשין: גמ' תלוש אין מחובר לא

רש"י ידה על העליונה. וכגון שלא מחלה לו בכך: לא את הבור. שצבית: ולא את הדות. שצבית אינן מכורין בכלל בית דלף על פי שכתב לו עומקא ורומא קל שכל דתשמיש הן בפני עצמן ולא להני עומקא ורומא אלא למקני עומקא ורומא כדלמך בפרק המוכר את הבית דמסתמא לא קני איניש עומקא ורומא: וצריך למוכר ליקח לו דרך. לבור ולדורו שצריך לעצמו דמוכר בעין יפה מוכר ולא צריך לעצמו דרך: שאין צריך. דהא חוץ מהלכו לא היה צריך למימר למעוטי בור ודוח דהא מסתמא לא קני להו לוקח אלא לטפווי לו צורך דרך לבור ודוח עצמו נתכוין ומיהו רבנן נמי מודו דכל לישנא יתירא לטפווי אחי היכא דאיכא מידי לטפווי כי הכא בהך ברייתא והא דלמך הן מני רבי עקיבא היא לאו דוקא דהוא הדיון לרבנן אלא משום דלשכתן כרבי עקיבא דהיה דלריש לישנא יתירא מוקי לה כר' עקיבא: העדים כותבין. מה שזמנין זכרון עדות שהיתה פשוטה שאמר פלוני שכיב מרע שפלוני חייב לו מנה ומה ששמענו כהבנו וחתמנו: אע"פ שאין מכירין. את הלוה או את נתחייב לו כלום אם לאו: לפיכך. שנתנו חכמים רשות לעדים לכתוב מה ששמעו אף על פי שאין יודעין אם אמת הם שקר כריבין היתומים להביא ראיה לגבות מאותו פלוני נעדים הללו מה ששמעו מפי השכיב מרע כהבו והם לא ידעו אם ממש בדבריו אם לאו: וחכמים אומרים אין כותבין וכו'. דחיישין לבית דין טועין שיראו שכתבו העדים ויהו סבורים שהעדים לא כתבו ויחלה שכיב מרע עד שחקרו החלה היטב וידעו שדבריו אמת כדלמך ריש לקיש בכתובות (דף יט.) אין העדים הותמין על השטר אלא"כ נעשה בגדול ואמר נמי עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנתקרה עדותו בב"ד הלכך אין כותבין אלא אם כן מכירין שדבריו אמת: אינו צריך כו'. שהרי לא כתבו אלא אם כן הכירו ואינו צריך להביא ראיה אחרת אלא שטר זה יתקיים בחותמיו: ואף ר' מאיר. מן הדיון היה לו להודות לדברי חכמים ולומר כותבין משום דאין פנאי לשכיב מרע לתבוע ללוה אלא דחייב רבי מאיר לבית דין טועין שיהו סבורין שהעדים לא כתבו אלא אם כן הכירו ולא יכריבו לזרשון להביא ראיה: הלכתא אין חוששין לבית דין טועין. אלא כותבין אע"פ שאין מכירין כרב נחמן חלביבא דרבנן: ה"ג מאי שנא מדרבא דלמך רבא אין חולצין כו'. ול"ג דלמך רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא דאינהו חולצין וממאנין אע"פ שאין מכירין קאמרי בפרק מלות חליצה אב"ל רבא דידיה אמר אין חולצין כו' ואי גרס להו הכי גרס ומאי שנא מדרבא דלמך רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין כו' ורבא דידיה אמר (אין חולצין כו' ודלמך רבא קאי גמרא ופריך מ"ש האי דפסקינן הלכתא אין חוששין מדרבא דס"ל חוששין: אין חולצין אלא"כ מכירין. יבס ויבמה שבלו לפניו לחלוץ ואין לנו יודעין שהוא יבמה אין נזקקין להם ב"ד לחלוץ כדמפרשי טעמא לקמן דחיישין לב"ד טועין שאם תבא לישנא לב"ד אחר ע"י חליצה ב"ד ראשון שהלכו לה בלא הכרה יתירוהו ב"ד שני לפי שהיו טועין לומר לא הלכו לה בית דין ראשון אלא"כ הכירו שזה יבמה ולא ידעו הלכה זו שחולצין אע"פ שאין מכירין הלכך תקנו דאין חולצין אלא"כ מכירין וכה"ג איכא למימר נמי אין ממאנין אין בית דין נזקקין למיאר עד שיכירו שניהם מהאי טעמא גופיה: לפיכך. כיון שאין חולצין אלא אם כן מכירין כותבין עדים גט של חליצה ומיארין להותיר אע"פ שאין מכירין דהא ודאי ב"ד הכירו כשהלכו ומיארין והלכך אם כתבו לה עדים ראוי שהלכה ומיארנה מפלוני אפילו לא כתבו בו ואשתמודעניהו ניבא בעדות זו: מאי טעמא. אין חולצין אלא אם כן הכירו שטועין בהלכה זו (וסבורין חולצין אע"פ שאין מכירין) ולעיל נמי נחוש לבית דין טועין ולימא אין כותבין כרבי מאיר: ומשני כי דינא בתר בי דינא לא דייקי. כלומר גבי חליצה ומיארין לפיכך תקנו אין חולצין אלא אם כן מכירין שאם תהא אומר חולצין אף על פי שאין מכירין הוה פסול דייקא דהא ודאי חיישין לב"ד טועין שטעו ב"ד שני לומר כי יפה הכירו ב"ד ראשון כשהלכו ב"ד שני בתר ב"ד ראשון לא דייקי דמיון חליצה ומיארין ג' כחנן בסנהדרין (דף ב.) קמו ב"ד במילתא ופירי עבוד חליצה ומיארין: כי דינא בתר עדים דייקי. כגון הכא גבי כוונת שכיב מרע לא יטעו ב"ד לומר לא כתבו עדים אלא אם כן הכירו אלא ידקדקו אחרי העדים אם הכירו דבכר אם לאו והלכתא אין חוששין לב"ד טועין כדפסקי רב דימי: מתני' האב תולש ומאכיל. אהכותב נכסיו לבנו לאחר מותו קאי דלקני ליה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה והלכך מאכיל האב בחייו פירות שהלך לכל מי שירצה אבל מה שהניח מחובר לקרקע בשעת מיתתו אע"פ שעומד לתלוש הרי הוא של בנו מקבל מתנה ודוקא בנו אבל הכותב נכסיו לאחר אפי' מה שהניח מחובר לקרקע בשעת מיתתו הרי הן של יורשין שדעתו של אדם הקובע אצל בנו יותר מאחר והכי מוכח בגמרא: הרי הוא של יורשין. ולא למקבל מתנה לבדו: גמ' ומקשין הלבוש אין. מה שהניח הלבוש הרי הן של יורשין אבל המחובר הרי הוא של מקבל מתנה דכגופה של קרקע דמי ואקנייה ניהליה לאחר מיתה: (רש"י)

תוספות מאי שנא מדרבא דאמר רבא אין חולצין אלא אם כן מכירין משום דחיישין לבית דין טועין. פירוש אם היו חולצין אע"פ שלא הכירו היו סבורין בית דין אחר שהכירו בית דין ראשון ויתירו לשוק על ידי אותה חליצה ולא גרסי' מאי שנא מדרבא אמר רב סחורה ואי גרס היו כמו וכו' וממילתיה דרבא קפריך כפירוש רבינו שמואל והכי איתא בפרק מצות חליצה (במות דף קו.) ושם) בספרים ישנים אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ואין חוששין לבית דין טועין כשיעידו בבית דין אחר שחלצה או שמיאנה שיתירוהו ע"י חליצה ומיארין זה שידעו שבית דין הראשון לא הכירוהו ורבא דידיה אמר אין חולצין אלא אם כן מכירין דחוששין לבית דין טועין כדפרישית ורש"י גרס בפרק מצות חליצה (שם) איכא בההיא דרב סחורה דחוששין לבית דין טועין ובההיא דרבא אין חוששין ופירש דקאי אלפיכך אין כותבין שאם כתבו לה עדים גט שחלצה או מיאנה ולא כתבו ואשתמודעניהו דאחרי דמיתתה הוא חוששין שמה תראה גיטא לבית דין אחר ויטעו ויסברו שבית דין ראשון לא חלצו אלא אם כן הכירו לכך אין כותבין ואין להקשות דכי לא יכתבו נמי ינחוש שמא יעידו בב"ד אחר ויטעו דהא אם יבאו עדים עצמן ויבולו ב"ד שני לברר על ידם אם הכירוהו ב"ד הראשון ורבא אמר כו' לפיכך כותבין ואין חוששין לב"ד טועין פ"י הואיל ואין חולצין אלא"כ מכירין כותבין עדים שראו שחלצה

אע"פ שאין מכירין ולא חוששין שמא טעו בית דין הראשון בהלכה וחלצו ואע"פ שלא הכירו וקשה להשתא לא היו ב"ד טועים דרב סחורה דרבא שוין דבית דין טועין דמילתיה דרב סחורה היינו ב"ד אחר ודרבא היינו ב"ד הראשון ועוד דלפי גירסת רש"י צריך למיגרס הכא מאי שנא מדרבא אמר רב סחורה דמילתיה דרב סחורה פריך ומיהו יש ספרים דגרסי הכי אבל אין נראה לר"י אלא כמה שפירש וכגירסת הספרים ישנים דמצות חליצה: (תוספות)

דף קלט

והא תניא שמין את המחוברין ללוקח אמר עולא לא קשיא כאן בבנו כאן באחר הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו: **מתני'** הניח בנים גדולים וקטנים אין הגדולים מתפרנסין על ידי הקטנים ולא הקטנים נוזנין על הגדולים אלא חולקין בשוה נשאו הגדולים ישאו הקטנים ואם אמרו קטנים הרי אנו נושאים כדרך אתם אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם נתן הניח בנות גדולות וקטנות אין הגדולות מתפרנסות על ידי הקטנות ולא הקטנות נוזנות על בעל לוקח הוי או יורש הוי ומלוה על פה אינו גובה מן הלוקחות או דלמא יורש הוי ומלוה על פה גובה מן היורשין אמר ליה תנינא נשאו גדולות ישאו קטנות מאי לאו נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל לא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות לבעל איני והא תני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל דלמא שאני פרנסה דאית לה קלא א"ל רב פפא לרבא לאו היינו דשלח רבין באגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו נוזנת מנכסיו נשאת הבת אלמנתו נוזנת מנכסיו מתה הבת אמר רב יהודה בן אחותו של ר' יוסי (בן) חנינא ע"י היה מעשה ואמרו אלמנתו נוזנת מנכסיו אי אמרת בשלמא יורש הוי משום הכי אלמנתו נוזנת מנכסיו אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נוזנת מנכסיו אמר אביי אי לאו דשלח רבין אנו לא ידעינן והא תנן אלו הן שאין חוזרין ביוכל הבכורה

גמ' אמר רבא האי גדול אחי דלבש ואיכסי מביתא מאי דעבד עבד והא אנו תנן אין הגדולים מתפרנסין על הקטנים מתני' בשרכא שרפא פשיטא מהו דתימא ניחא להו דלא ינוול קמ"ל: נשאו גדולים ישאו קטנים: מאי קאמר אמר רב יהודה הכי קאמר נשאו גדולים לאחר מיתת אביהן ישאו קטנים לאחר מיתת אביהן אבל נשאו גדולים בחיי אביהן ואמרו קטנים לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אתם אין שומעין להן אלא מה שנתן להן אביהן נתן: הניח בנות גדולות וקטנות: שלח ליה אבוא בר גיבא לרבא ילמדנו רבינו לוותה ואכלה ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי או יורש הוי ולוקח הוי ומלוה על פה אינו גובה מן הלוקחות או דלמא יורש הוי ומלוה על פה גובה מן היורשין אמר ליה תנינא נשאו גדולות ישאו קטנות מאי לאו נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל לא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות לבעל איני והא תני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל דלמא שאני פרנסה דאית לה קלא א"ל רב פפא לרבא לאו היינו דשלח רבין באגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו נוזנת מנכסיו נשאת הבת אלמנתו נוזנת מנכסיו מתה הבת אמר רב יהודה בן אחותו של ר' יוסי (בן) חנינא ע"י היה מעשה ואמרו אלמנתו נוזנת מנכסיו אי אמרת בשלמא יורש הוי משום הכי אלמנתו נוזנת מנכסיו אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נוזנת מנכסיו אמר אביי אי לאו דשלח רבין אנו לא ידעינן והא תנן אלו הן שאין חוזרין ביוכל הבכורה

רש"י ה"ג והתניא שמין את המחוברין ללוקח. וכתוספתא דכתובות היא שניה מכר הבן ומת האב אם יש בנכסים מחוברים לקרקעות שמין לו ולעיל מינה תהני הכותב כל נכסיו לבנו כריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ופירושה הכותב כל נכסיו מהיום ולאחר מיתה לבנו והלך אותו הבן ומכר הנכסים הללו בחיי אביו ואחר זמן מת האב זכה הלוקח במה שמכר לו בגופה של קרקע ואם יש בנכסים פירות מחוברין לו זכה הלוקח לאלה בגופה של קרקע אבל בפירות הן ליוורשין הן לפיכך שמין אותו ללוקח ונתון דמיהן ליוורשין: ומשני כאן בבנו. מהני' שכתב לבנו ולא מכרן לאחר בחיי האב דלעתו של אדם קרובה אצל בנו כדמפרש לקמיה דלדעת כן אקני ליה גופא לאחר מיתה עם פירות המחוברין דליוכי בהו איהו גופיה ולא לדעת כן שיזכה בהן הלוקח מבנו בחייו אי נמי הבן עצמו לא אקני ללוקח דהוא אחר אלא הגוף ולא הפירות אע"ג דמחוברין: כאן בלחך. שמכרו הבן לאחר בחיי האב וה"ה אם כתבו האב לאחר מהיום ולאחר מיתה שאין לו חלק במחוברין: מהני' הניח בנים גדולים וקטנים. דלכל כתב נכס' מיידי: מתפרנסין. לבוש וכסות: נוזנין. מזונות ממש ולפי שפרנסת הגדולים מרובין שפרנסת הקטנים ומזון הקטנים וטפולן מרובה משל גדולים לכך הורכב לומר שהקטנים מעבדין על הגדולים מלהתפרנס והגדולים מעבדין על הקטנים מלזון מתפרנסת הבית אלא חולקין בשוה ויתפרנסו וזון כל אחד מחלקו: נשאו גדולים. נשים ועשו רכבי חופה מתפרנסת הבית לאחר מיתת אביהן קודם חלוקה ישאו גם הקטנים כמו כן קודם חלוקה: ואם אמרו קטנים. לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים עתה כמו שנשאתם אתם בחיי אבינו: אין שומעין להם אלא מה שנתן להם אביהם. בחייו נתן והכי מפרש לה בגמ': הניח בנות. ולא בנים: גדולות וקטנות כו'. הכי מפרש שכל כולה כדפרשין גבי בנים: נשאו גדולות. לאחר מיתת האב ישאו נמי קטנות: וזה חומר בבנות. היכא דבנות יורשות מיהא דבנים יורשין ואיכא נמי בנות בהדייהו שהבנות נוזנות מן הבנים בנכסים מרובין כדתנן בריש פירקין דלקמן הבנים יירשו והבנות נוזנות דהכי הוה תנאי כתובה בן נוקבן דיהויין לוכי מינאי אינון מחזני מנכסי כו': ואין נוזנות מן הבנות. הקטנות מן הגדולות דמקום שהן יורשות כל הנכסים לוכי תנאי כתובה דמזון בן נוקבן: גמ' גדול אחי. שנושא ונתן בנכסים ואיכא הגאה לימתי כי מיכסי מלבושים נאים כי היכי דלישתמעו מיליה: מאי דעבד עבד. ולא יטלו כנגדו ומיהו לכתחלה אין לבזבז במזון אחיו כל כך: דשכר. אדם בעל שאין להם ריוח בדבר: מאי קאמר. דמהני' לפי משמעותה קשיא רישא לסיפא דקתני רישא נשאו גדולים ישאו קטנים והדר תני אם אמרו קטנים דמשמע לא ישאו קטנים: ועמדה וניסת. והכניסה כל נכסיה לבעלה כדרך נשואה: בעל לוקח הוי. מי שזוהר רבנן בנכסי אשתו בין בחייה בין לאחר מיתה כדון לוקח או כדון יורש ונפקא מינה לכל דינין החלוקין בין מקח ליוורשה כי הגך לקמן בשמעתין: ישאו קטנות מבעל. חלקם המגיעים אלמא יורש הוי: ישאו קטנות לבעל. ממזון אביהן המונח ועומד עדיין בתפוסת הבית כנגד אותו ממון שנטלה הגדולה: ומקשינן והתני ר' חייא נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל. אלמא מיד הבעל מוציאם מכלל שהכניסה לו כל המזון ואפי' חלק הקטנות ושמע מינה דממזוןאין מידו דיוורש הוה דאי לוקח הוה מלוה על פה הוה ולא טריף ממשעבדי ומשני לעולם לוקח הוי מיהו מלוה בשטר היא חלי פרנסת הקטנות דשאני פרנסת נשואין דאית ליה קלא וכמלוה בשטר דמיהו הלכך טריפא ממשעבדי ומוציאין אפי' מיד הלוקחות דגרסינן בפ' מציאת האשה האמין שיעבדו מוציאין אפי' מיד הלוקחות לפרנסה ואין מוציאין למזונות וכל שכן מן היורשין ולעולם אימא לך לוקח הוי ולענין לוותה ואכלה ונישאת לא גבינן מבעל: אמר ליה רב פפא לרבא. דבעי למפשט מדרבי חייא יורש הוי: לאו היינו דשלח רבין כו'. ומהא איכא למפשט שפיר דיוורש הוי: אלמנתו נוזנת. בתנאי כתובה שכתב רבא לה ואת תהא יתבא בתיא ומיתתא מנכסי כל ימי מייגר ארמלוותי: ניסת הבת. והכניסה הנכסים לבעלה אלמנתו נוזנת מנכסיו: מתה הבת. ויורשה בעל: אמר רב יהודה כו'. אמורא הוה: ואמרו אלמנתו נוזנת. דלעולם היא נוזנת עד שתנשא או שתבעד כתובהה או שירצו היורשין ליתן לה כתובהה כדאמרין בכתובות: אי אמרת בשלמא. בעל בנכסי אשתו אפילו בחייה יורש הוי משום הכי קתני נישאת הבת אלמנתו נוזנת מנכסיו דאע"ג דמזון האשה והבנות לא טריפא ממשעבדי דיהיינו לקוחות מיוורשין מיהא גביה: אלא אי אמרת לוקח הוי אמאי נוזנת. והתנן בהנזקין (גיטין ד' מה): אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם: והא תנן. בכוכות: שאין חוזרין. לבעליהן שאין חוזרין אלא ממכר: הבכורה. חלק בכורת הבכור כדמפרש התם מתנה קרייה רחמנא לתה לו פי שנים: (רש"י)

תוספות והתניא שמין. גרסינן דבריייתא היא בתוספתא דכתובות כמו שפירש ר"ש: מתני' בשרכא. בכל הספרים כתוב שרפא בריש ובערוך גרס שרפא בדלית והוא לשון שקט כמו ושקוט הארץ ומתרגמינן ושדיכת ארעא (שופטים ה) כלומר אדם בטל ושקט אינו עוסק בכלום וכן יודע ציד איש שדה ומתרגמינן מחדשן (בראשית כה) שהיה נח ושקט ובהחובל (ב"ק דף צב: ושם) מטייל ואזל דיקלא בישא לגבי קיני דשדכא: (תוספות)

היורש את אשתו אמר ליה רבא והשתא דשלח מי ידעינן האמר ר' יוסי בר' חנינא באושא התקינו האשה שמכרה נכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מידי הלקוחות אלא אמר רב אשי בעל שויוהו רבנן כיוורש ושויוהו רבנן כלוקח והיכא דטבא ליה עבדו ליה גבי יובל שויוהו רבנן כיוורש משום פסידא דידיה גבי דר' יוסי בר' חנינא שויוהו רבנן כלוקח משום פסידא דידיה גבי דרבין משום פסידא דאלמנה שויוהו רבנן כיוורש והא גבי דר' יוסי בר' חנינא דאיכא פסידא ללקוחות ושויוהו רבנן כלוקח התם אינהו אפסידו אנפשיהו כיון דאיכא בעל לא איבעי להו למיזבן מאיתתא דיתבא תותי גברא:

רש"י והיורש את אשתו. מפרש ההם קסבר ירושת הבעל דלורייתא ואי לוקח הוא משעה שנקאת אפילו לאחר מיתה לא נפקא מכלל מקח וממכר ותהדר ביובלי דאושא התקינו. שגלחה סנהדרין לשם כדמפרש בר"ה (ד' לא): האשה שמכרה נכסי מלוג בחיי בעלה. שאם ימות בעלה יזכה בהן ואם תמות היא ויירשה בעל יפסידו. ונכסי מלוג הן נכסים שפלו לה מבית אביה או שהכניסה קרקעות שלא נשמו ככחובתה ולא היבד בעל עליו אחריות ואוכל פירותיהן בחייה כחקנת חכמים תחת פרקונה ולהכי מיקרי מלוג שמונח ומחסרן בעל שאוכל הפירות כמלוגת הראש: אי אמרת בשלמא לוקח שויוהו. רבנן משעה שנקאת משו"ה מפיק לוקח רשון אי אלא אי אמרת בעל נכסי אשתו יורש הוא משעת נשואין אמאי מפיק למה תקנו דאושא שהבעל מוציא והלא האשה שהיא מורשת אותו מכרה ואין כח ביוורשן לירש מה שמכר אביהן אלא ודאי מדתקנו שהבעל מוציא כך היה עיקר תקנת אושא שיהא הבעל לוקח נכסיו משעה שנקאת והלכך מוציא שהרי קדם מקחו למקחו של לקוחות: אלא אמר רב אשי בר' לחרץ על כל אלו הדברים שיש מקומות שעשאוהו כיוורש ויש מקומות שעשאוהו כלקוח: והיכא דטבא ליה בר' יוסי בר' חנינא דאיכא פסידא דידיה. ללא תהדר ביובלי דמשפחת אשתו: גבי דרבין. אע"ג דאיכא פסידא דידיה חיישי' לפסידא דאלמנה שמאחר שקדם תנאי מוזנותיה לנשואין לא טוב לנו להפסידה בידים: דאיכא פסידא דלקוחות. אמאי לא חיישינן כי היכי דחיישינן לפסידא דאלמנה: דיתבא תותי גברא. ורואי ליוורשה כשתמות ואלו הערימו להוציאם מידו הלכך יפסידו ולענין שאולתה דאליבא פי' רבינו חננאל ורואה אני את דבריו לוותה ואכלה ועמדה וניסת מסתברא דכיוורש הוא משום פסידא דמלוה וכן סוגיא דשמעתא דכל היכא דאיכא פסידא כגון פסידא דאלמנה דליכא למיזבן איהו דאפסידו אנפשיהו שויוהו רבנן כיוורש: (רש"י)

תוספות והיורש את אשתו. פי' בקונטרס ואי הוא לוקח מחיים גם לאחר מיתה לא פקע והוי לוקח ואין נראה דהא מחיים אין לו אלא פירות ונראה לר"י לפרש דמביצי ליה אם בעל יורש או לוקח הוא בין מחיים בין לאחר מיתה מדלא מפליג מידי ופשיט מדרבין דלכל הפחות הוי יורש לאחר מיתה כדקאמר מתה הבת אלמנתו נזונת נכסיו אע"פ שהבעל יורשה אבל מחיים אין להוכיח מדבריו דהוי יורש אע"ג דקאמר נשאת הבת אלמנתו נזונת דהא אפילו הוי לוקח מחיים קאמר שפיר .. נזונת שתוכל למכור הגוף מחיים והפירות לאחר מיתה כיון דבעל יורש הוי לכל הפחות לאחר מיתה ולהכי קא"ל אביי ואי לאו דשלח רבין לא הוה ידעינן דהוי יורש לאחר מיתה והתנן אלו שאין חוזרים ביובל הבכורה והיורש את אשתו אלמא דירש הוי לאחר מיתה: גבי יובל שויוהו רבנן כיוורש לאו דוקא נקט שויוהו רבנן. דהא כיון דאית ליה דאינה חוזרת / ביובלי אית ליה דירושת הבעל דאורייתא דהכי אמר בבבורות (ד' נב): וכן פי' בקונטרס אלא שויוהו רבנן בעי למימר הניחוהו להיות יורש ולא עשאוהו לוקח: התם אינהו אפסידו אנפשיהו בר' יוסי בר' חנינא דמפרק מי שהיה נשוי (כתובות ד' צה): אמר אביי נכסי לך ואחריו לפלוני ומכרה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואחריו מיד בעל ולוקח מיד אחריו ואוקימנא בידא דלוקח ופריך התם מאי שנא מהא דתנן דיעשו פשרה ביניהם ומשני התם אית להו פסידא לכולהו הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא פי' וכיון דאיכא פסידא דלוקח שויוהו רבנן בעל כיוורש ואין מוציא מיד לוקח והשתא האמר הכא דאיהו דאפסיד אנפשיה דלא ה"ל למיזבן מאתתא דיתבא תותי גברא לפי שהבעל יוציא מידו וכ"ת התם לא אפסיד אנפשיה שהו סבור שלא יטול הבעל ממנו לפי שאחריו יוציא מידו מ"מ הרי יודע דיחזורו חלילה ויצטרפו לעשות פשרה וירוח הבעל ואור"י דהתם לא אפסיד אנפשיה לפי שסבור שיעשה פשרה עם אחריו ולא יגבה הבעל כלום וא"ת מ"ש מהא דאמר התם לעיל נכסי לך ואחריו לפלוני עמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריו במקום בעל כלום אלמא אע"ג דאיכא פסידא לאחריו הוי בעל לוקח וי"ל דמתנה שאני דאין כל כך פסידא אם לא יקבל במתנה וא"ת דאמר בריש המפקיד (ב"מ ד' לה. ושם) שמו לה לאשה ואנסיבא או שמו מינה ואנסיבא בעל לוקח הוי ולא מיהדר בו' אע"ג דאיכא פסידא ללוה לא מיהדר ליה ארעא אע"פ דשומא הדרא לעולם וי"ל כיון דבדין לא הדר אלא משום ועשית הישר והטוב לא חשיב כל כך פסידא עוד מקשים דאמר בהחובל (ב"ק ד' פט. ושם) כי אתר רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב אמרו תקנת אושא מתני' היא העבד והאשה פגיעתן רעה אחרים שחבלו בהם חייבים הם שחבלו באחרים פטורין ואי ט"ד ליתא לתקנת אושא נכסי מלוג ותיתיב ליה משמע איתא לתקנת אושא לא ליתניב ליה ולא מידי ואמאי הא לא תקנו רבנן דהוי לוקח אלא היכא דליכא פסידא לאחריו אבל הכא איכא פסידא דנחבלים וי"ל דהוה מצי למפרך ולטעמיך אלא דבלאו הכי פריך שפיר ולרשב"א נראה דלא קשה .. מידי דהא כיון דתקינו רבנן דבעל מוציא מיד הלקוחות לטובתו היכא דליכא פסידא לאחריו לא פלוג ותקנו דבכ"מ שאשה מוכרת הבעל מוציא אפילו במקום שחבלה באחרים דאיכא פסידא דאחריו כיון דלא שכיחא מלתא שיהא פסידא דאחריו לכך לא פלוג רבנן ובכל מקום מוציא: (תוספות)

פרק תשיעי - מי שמת

מתני' מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו והבנות יזונו נכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** וכמה מרובין אמר רב יהודה אמר רב כדי שיזונו מהן אלו ואלו שנים עשר חדש כי אמרייתא קמיה דשמואל אמר זו דברי רבן גמליאל בר רבי אבל חכמים אומרים כדי שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הן מרובין פחות מכאן הרי אלו מועטין ואי ליכא לאלו ואלו עד שיבגרו

רש"י מחגי' מי שמה: מרובין. מפרש בגמרא: והבנות יזונו. מזונות ופרנסת נשואין עד להבגרות או עד להנשאת לנזבין כדתן בכתובות (ד' נב; ג): יסאלו. יחזרו על הפתחים: כשיביל שאני זכר הפסדתי. בתמיה ובגמ' מפרש מאי קאמר אלף לא חפסיד וזוניה יחד: אמר רבן גמליאל כו'. והכי הלכתא כדלמון דאמר כפ' כהרף דכתובות כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו: גמ' כדי שיזונו. פרנסה ומזונות: אלו ואלו. בנים ובנות: כי אמריה. אחר פטירתו של רב ובחתי ללמוד קמיה דשמואל: עד שיבגרו. כך התנה להן אביהן עד להבגרות או הנשאת כדלמון בכתובות ואיך מועטין וזונו הבנות עד שיבגרו והמותר לבנים כדמפרש ואזיל: (רש"י)

תוספות מחגי' מי שמה. והבנות יזונו. מה שהזכיר רשב"ם בהדי מזונות פרנסה אין נראה לריב"ן דהא מזונות היינו אכילה ושתייה ופרנסה היינו מלבושין וצרכי הנשואין ותרי מילי ניהו כדאמר [כפ' מצאת האשה] (כתובות ד' סח): מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות וקתני נמי הבנות נזונות ומתפרנסות וכן בכמה דוכתי משמע דתרי מילי ניהו: אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון בכתובות (ד' קט). אמר כ"מ שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו א"ל רבא לרב נחמן אפי' בברייתא כו' מכל ההיא סוגיא משמע דהלכה כדאדמון ותימה דהכא בגמרא כולה שמעתא כרבנן דאדמון ודלא כהלכתא דא"ר (יוסי) א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' ובעיא נמי דר' ירמיה מר' אבא הוא אליבא דרבנן ואמר נמי בסוטה (ד' כא). היכי דמי רשע ערום א"ר (יוסי) א"ר יוחנן זונה חמישיא עצה למכור בנכסים מועטים ור"ח וה"ג רב אלפס פסקו כרבנן דאדמון דשמעתין דהכא כותיהו אזלא ור"ת אומר דאדמון לא פליג ארבנן אלא שמתמיה על התקנה שתקנו נכסים מועטין אבל מ"מ כרבנן ס"ל ולא משמע מדקאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון [ועיין תוספות כתובות קח: סד"ה אדמון]: (תוספות)

דף קמ

שקלי להו בנות לכולהו אלא אמר רבא מוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי ברשות יורשין קיימי הלכך ברשות יורשין שבוח או דלמא סלוקי מסלקי יורשין מהכא תא שמע דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן יתומין שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו ומכרו יתבי רבי ירמיה קמיה דרבי אבהו וקא בעי מיניה אלמנתו מהו שתמעט בנכסים מי אמרינן כיון דאית לה מזוני ממעטא או דלמא כיון דאילו מנסבא לית לה השתא נמי לית לה אם תמצא לומר כיון דאילו מנסבא לית לה השתא נמי לית לה בת אשתו מהו שתמעט בנכסים מי אמרינן כיון דכי מנסבא נמי אית לה וממעטא או דלמא כיון דאילו מתה לית לה ולא ממעטא ואם תמצא לומר כיון דאילו מתה לית לה ולא ממעטא בע"ח מהו שימעט בנכסים מי אמרינן כיון דכי מיית נמי אית ליה ממעטא או דלמא כיון דמחטרי גוביינא לא ממעט ואיכא דבעי לה לאידך גיסא בע"ח מהו שימעט בנכסים

רש"י שקלי להו בנות לכולהו. בתמיה דכיון דקריית להו מועטין א"כ לא יטלו בהן כלום הבנים דהא תנא בתמיה' גדי נכסים מועטין הבנים יסאלו על הפתחים: והשאר לבנים. והאי דקתני יסאלו על הפתחים היינו משהוילוחו אותו השאר בהולאת מזונות מכאן ואילך הבנות יזונו עד שיבגרו והבנים יסאלו על הפתחים: פשיטא מרובין ונתמעטו. בשעת מיתה היו מרובין ועכשיו הוקדו מזונות או נהלקו הנכסים והסרו ואין בהן כדי מזון ואלו עד שיבגרו: כבר זכו בהן יורשין. בשעת מיתה אביהן וקרינא בהו נכסים מרובים ויקחו הבנות חלקן המגיעים כפי שומא של שעת מיתה אביהן והבנים יירשו חלקם שהיה מגיעם בלוחה שעה וכל מה שחסרו הנכסים חסרו לבנות ולבנים לכל אחד כפי חלקו הראוי לו: ונתרבו. שהולכו מזונות: מהו. מי מטי רווחא לבנים ויטלו מותר נכסים העודף מכדי מזונות בנות עד שיבגרו: יתומים שקדמו. הודם שהעמידו בנות בדין ומכרו אפילו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו דאין מוליחין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים וכ"ש בנכסים מרובין כדלמור בכתובות האחים ששעבדו מוליחין לפרנסה ואין מוליחין למזונות ש"מ כיון שאם מכרו מכירתו מכייה יש להן הפיסת יד בנכסים ואם נתברו יש להן חלק בהן וזוחם בהן עומדת: אלמנתו מהו שתמעט בנכסים. מי שמה והגיה בנים ובנות והגיה נמי אלמנתו וזכריה נמי מזונות כל ימי מיגר ארמולותה ואין כאן נכסים אלא כדי מזון הבנים והבנות עד שיבגרו מי אמרינן כיון דלית לה מזוני ממעטא ולא מיקדו נכסים מרובין ומפשיטין מהנכסים מזון האשה והבנות עד שיבגרו והמותר לבנים דהא מועטין ניהו ולחחר שזולתו המותר יסאלו על הפתחים או דלמא כיון דאילו מינסבא לבעל לית לה מזוני לא ממעטא וכמאן דליחא דמיא ומוליחין הן הנכסים לבנות כדי מזונן עד שיבגרו וכל השאר יירשו הבנים כדון נכסים מרובין דהא אלמנה לא ממעטא להו וקרינא בהו הבנים יירשו והבנות יזונו ומחלק הבנות לא תזון האלמנה עמם והיינו דליכא בין ממעטא ללא ממעטא דאי ממעטא הבנים יסאלו והאלמנה תזון ואי לא ממעטא יזונו יחד האלמנה והבנים חבל הבנות אין להן להפסיד במזונותיהם כלל בין ממעטא בין לא ממעטא דהא בין בנכסים מרובין בין בנכסים מועטין תנן הבנות יזונו אי נמי היכא דלא ממעטא מיקדו נכסים מרובין ואף על פי שנתעבה היום או למחר מלינשא הרי הוא כמרובין ונתמעטו דלמרינן כבר זכו בהן יורשין וזונו ששקתן יחד בנים ובנות ואלמנה כן נראה שיטה זו בעיני: בת אשה. מי שקיבל עליו בשעת נשואין לזון בת אשה מלינשא אחר חמש שנים ומה ומוטל על היורשין לזונה: כיון דלף על גב דמינסבא אית לה מזוני. עד חמש שנים מן היורשין שרי חוב הוא שנתחייב לה אביהן ממעטא וזונו היא והבנות והבנים יסאלו: לא ממעטא. ומיקדו מרובין בשעת מיתה ונתמעטו אחרי כן וכבר זכו יורשין והבנות יזונו עד בגר ואותה הבת תזון עמה: בעל חוב מהו שימעט. אם אין נכסים אלא כדי החוב ומזון הבנות מי אמרינן דממעט והבנות יזונו והבנים יסאלו על הפתחים או לא ממעט וזונו בנים ובנות עד שעת טריפת בעל חוב וכשיטרוף אם יש מותר יזונו בנות עד בגר ואם לאו יפסידו: (רש"י)

תוספות יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין. פי' בקונטרס שקדמו ומכרו קודם שעמדו בדין לגבות לבנות נכסים מועטין ומיהו לר"י נראה דאפי' כבר תפסו הבנות או הגבו להם ב"ד אם מכרו אחים מכור וכן משמע ביבמות בפרק אלמנה (דף סז): דקאמר התם רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו הבת מאכלת והבן אינו מאכיל מ"ש בן דאין מאכיל מפני חלקו של עובר בת נמי לא תאכיל מפני חלקו של עובר א"ר אסי הכא בנכסים מועטין עסקינן וכגון דאיכא בן בהדה דהאי בת דממ"ג אי היא דמיעברא ביה בן הוא לא עדיף מהאי דקאי ואי בת היא אמאי קא אכלה בתקנתא דרבנן כל כמה דלא נפקא לאויר העולם לא תקינו ליה רבנן ומריד במאי אוקימתה בנכסים מועטין והאמר רבי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין כו' ומאי קושיא ולוקמה כגון שתפסו כבר הבנות או שהגבו להם ב"ד דאין יכולין למכור אלא משמע דלעולם יכולין למכור וקצת יש לדחות דנהי דיכולין ב"ד לגבות חלק של בת עומדת חלק של עובר שיש לחוש שמא היא בת אין יכולין לגבות כיון שלא יצאת לאויר העולם ואותו חלק יכולין האחין למכור ומיהו אין נראה לדחות כן ועוד ראיה דאמר כפ' הנושא (כתובות דף קג). אמר ר"ג יתומים שקדמו ומכרו מדור האלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדברי אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא תפס' מחיים הכא תפסה מחיים משמע כיון דלא תפסי מחיים אפי' דתפסי לאחר מיתה לא היה מועיל כלום אלא מה שמכרו מכרו והא דאמר כפ' נערה (שם דף נא). רשב"א אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות בנכסים מועטין מ"מ אפי' דאין מוציאין אם מכרו מכרו והשתא אתי שפיר דבכל ענין משמע דפשיטא דמועטין ונתרבו זכו בהם יורשין אפילו כבר תפסו וגבו להם ב"ד דאי לאו הכי אכתי הוה ליה למיבעי במועטין ונתרבו וכבר תפסו או הגבו להם ב"ד מאי ואם תאמר כיון דבנכסים מועטין נמי מה שמכרו מכרו אפילו כבר תפסו מה חילוק יש בין נכסים מרובין לבנכסים מועטין דבנכסים מרובין נמי נראה שאין מותרין למכור ולהפקיע מזונות וי"ל דיש חילוק דבנכסים מרובין יכולין למכור לצורך גדול אבל בנכסים מועטין אין יכולין למכור כלל לכתחלה ועוד דמרובין ונתמעטו יזונו הבנים עם הבנות ובנכסים מועטין לא יזונו כלל: מה שמכרו מכרו. וא"ת דהכא אמרינן דבין מרובין ונתמעטו ובין מועטין ונתרבו זכו בהם היורשים ובפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צא. ושם)

גבי כתובת בנין דכרין אמר פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין פירוש יורשי כתובה הגדולה מועטין ונתרבו מאי ת"ש דהנהו בני צרצור מועטין ונתרבו הוה אתו לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסינהו ואי לא כו' עד דאתו לקמיה דר"ג אמר כשם שמרובין ונתמעטו כבר זכו בהם יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין ופירש בקונטרס זכו בהן יורשין של כתובה הקטנה ופליג ר"ג ארב עמרם דאמר זילו פייסינהו דמשמע לבני קטנה אמר לפייס בני הגדולה דאי לבני הגדולה. ואמר לא הוה שייך לשון פיוס כיון דמן הדין שקלי בני הקטנה בנחלה גמורה דאורייתא ולא קשיא מידי דהכא יד הבנים לעולם על העליונה כדי להעמיד נחלה דאורייתא ועוד דהכא לא פקע כח היתומים מעולם כדקאמר מה שמכרו ולר"י נראה דהא דקאמר התם ר"ג כו' מועטים ונתרבו זכו בהם יורשין היינו יורשי כתובה הגדולה ויטלו אלו כתובת אמם ואלו כתובת אמם מדלא קאמר כבר זכו בהן יורשין וקשיא דא"כ התם אזלינן לעולם בתר תקנתא דרבנן שתתקיים. כתובת בנין דכרין והכא אזלינן בתר מעיקרא וי"ל דהתם לא מיעקרא כולי האי נחלה דאורייתא דהרי מ"מ כולן יורשין אע"פ שאין נוטלין בשהו אבל הכא מיעקרא לגמרי: מי אמרינן כיון דאילו מינסבא לית לה לא ממעטא תימה לר"י היאך טועה לומר כן והא בת. נמי אי מינסבא לית לה כדתנן דתהון מתזנן עד דתלקחן לגוברין ומאי קאמר נמי בע"ח מיחסר גוביינא בת נמי מיחסר גוביינא ואי מתה נמי לית לה כמו בת אשתו ועוד אי באלמנה שייך נכסים מועטין מה שיעור יהיה דבשלמא בבנות יש שיעור למ"ד עד שיגרו אבל באלמנה לא שייך בגרות ועד מתי יהיו נכסים מועטין ונראה לפרש דודאי אם אין כאן אלא אלמנה אצל הבנים שניהם שוין בנכסים וכן אם אין כאן אלא אלמנה ובנות דלא תקנו נכסים מועטים אלא לבנות שהן יוצאי יריכו והם בנות ירושה במקום שאין בנים ואע"ג (תוספות)

ב קמ דף

בת אשתו מהו שתמעט בנכסים אלמנתו מהו שתמעט בנכסים אלמנתו ובת אי זה מהן קודמת אמר ליה זיל האידינא ותא למחר כי אתא אמר ליה פשוט מיהת חדא דאמר רבי אבא אמר רבי אסי עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין בנכסים מועטין מה בת אצל אחין הבת ניוזנת והאחין ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת אלמנה ניוזנת והבת תשאל על הפתחים: אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי וכו': מאי קאמר אמר אבבי הכי קאמר בשביל שאני זכר וראוי אני לעסוק בתורה הפסדתי אמר ליה רבא אלא מעתה מאן דעסיק בתורה הוא דירית דלא עסיק בתורה לא ירית אלא אמר רבא הכי קאמר בשביל שאני זכר וראוי אני לירש בנכסים מרובין הפסדתי בנכסים מועטין: **מתני'** הניח בנים ובנות וטומטום בזמן שהנכסים מרובין הזכרים דוחין אותו אצל נקבות נכסים מועטין הנקבות דוחות אותו אצל זכרים האומר אם תלד אשתי זכר יטול מנה ילדה זכר יטול מנה נקבה מאתים ילדה נקבה נוטלת מאתים אם זכר מנה אם נקבה מאתים וילדה זכר ונקבה זכר נוטל מנה נקבה נוטלת מאתים ילדה טומטום אינו נוטל אם אמר כל מה שתלד אשתי יטול ה"ז יטול ואם אין שם יורש אלא

הוא יורש את הכל: **גמ'** דוחין אותו ושקיל כבת הא קתני סיפא ילדה טומטום אינו נוטל אמר אבבי דוחין אותו ואין לו ורבא אמר דוחין אותו ויש לו וסיפא אתאן לרבן שמעון בן גמליאל (דתינאי) ילדה טומטום ואנדרוניוס רבן שמעון בן גמליאל אומר אין קדושה חלה עליהן מיתבי טומטום יורש כבן וניזון כבת בשלמא לרבא יורש כבן בנכסים מועטין וניזון כבת בנכסים מרובין

רש"י בת אשתו מהו. את"ל בעל חוב ממעט ה"מ דאע"ג דאילו מית אית ליה אכל בת אשתו דל"ל אי מיתתא מי ממעטא: אלמנתו ובת. ואין כאלו אלמנה מזון אחת מהן ושתייהן חובעות מזונות בהנחי כחובה הלכך כיון דהזוייהו בהקנתא דרבנן אכלי איוו הקדום: הפשוט מיהא חלה. אלמנתו ובת: מאי קאמר. מאי יפוי כה י"כ לזכר בזמנא במקום אחר יותר מנקבה דקאמר בשביל שאני זכר וזכותי גדול הפסדתי: מאן דעסיק כו'. כלומר מי ע"ש לו שני בנים אחד עוסק בתורה ואחד אינו עוסק וכי אבד זכותו ביוצא שאלו עוסק: ויפה כחי בנכסים מרובין. שאני יורש הכל אפילו מאה מנה ואין לנקבה כי אם מזונות: מהני' וטומטום. אטום אינו ניכר בו לא זכרות ולא נקבות וספק זכר ספק נקבה הוא ואיכא למ"ד נמי ספק בריה הוא ודוחין אותו ואין לו לא זכר ולא נקבה: הזכרים דוחין אותו. ליוון ולא לירש דלמני ליה אייתי ראייה דזכר את ותיק עמנו כך אכל נקבות ומיהו איכא למ"ד בגמרא דלפילו נקבות לא שקיל דלוינו לא זכר ולא נקבה והאי דנקט לישנא דזכרים דוחין היינו משום דבעי למישקל בזכרים להיות ידו על העליונה ואינהו דחו ליה מנייהו לומר כך אכל נקבות אע"פ שגם הגה ידחוהו: האומר אם ילדה כו'. מחלה נכסו היה ומלוא לקיים דברי המת ר"ג בריא וזכה לו ע"י אחר ורע"ג דאמר רב הונא המזכה לעובר לא קנה הא פרכינן לה ממתני' בגמרא ולא מהר"ץ ליה: האומר ילדה אשתו זכר יטול מנה. אותו הזכר לכפיו ולירש המעשה שילדה זכר נוטל כדקאמר אביו: ונבג' פריך למימרא דברתא עדיפא ליה מברא: ה"ג אם זכר מנה אם נקבה מאתים וילדה זכר ונקבה זכר נוטל מנה נקבה נוטלת מאתים. יש מפרשים שילדה שניהן ביחד הזכר והנקבה ויטול הזכר מנה והנקבה טוול מאתים כדקאמר האב אם זכר מנה אם נקבה מאתים ולאו מלתא היא שהרי לא אמר האב אם ילדה זכר ונקבה ולא אסיק דלעיליה בליתא תאומים אלא הכי קאמר אם זכר מנה אם נקבה מאתים דמשמע אם זכר לבדו בלא נקבה או נקבה בלא זכר וכיון דהכי הוא לא יטול כלום הבן והבת אם נולדו תאומים כדלמינן בגמרא והא זכר ונקבה לא קאמר שמוא לא היה חפץ בלית תאומים ר"ג אין לית תאומים בכלל אם זכר אם נקבה דמשמע אם זכר לבדו אם נקבה לבדה אלא ה"פ האומר אם זכר ילדה אשתי יטול אותו העובר מנה אם נקבה ילדה אשתי טוול מאתים וילדה זכר ונקבה כלומר זכר או נקבה כדקאמר האב זכר נוטל מנה אם זולד זכר נקבה נוטלת מאתים אם יהיה העובר נקבה ולא שמועין אתא שאילו לא פירש אלא אחד מהם דקתני רישא או זכר בלא נקבה או נקבה בלא זכר וילדה אשתו מה שלא אמר לא יטול העובר כלום אלא השתא שילדה דעמו על לית זכר ועל לית נקבה כל מה שתלד אשתו יטול בין זכר בין נקבה ומיהו אם ילדה זכר ונקבה תאומים לא יטול כלום דמנכח בגמרא ודפרישית לעיל כן נראה בעיני ועיקר: ילדה טומטום אינו נוטל. דבריה בפני עזמה חשיב ליה לא זכר ולא נקבה כדמפרש בגמרא: ה"ז יטול. הטומטום: ואם אין שם יורש אלא הוא. אותו הטומטום: יורש את הכל. ואף על גב דבריה הוא ה"מ היכא דלויכא בנים ובנות ודוחין אותו בנים אכל בנים ואין לו לא כבן ולא כבת כדלמינן אבבי בגמרא משום דבריה הוא אכל היכא דלויכא יורש אלא הוא לא נפיק מכלל בן אין לו עיין עליו אם אין לו בת עיין עליה ר"ג משום דקרינא ביה הקרוב אליו ממשפחתו יורש אותה: גמ' ושקיל כבת. בתמיה דקתני דוחין אותו אלא נקבות ומשמע דשקיל מזונות כבת נקבה: והא קתני סיפא. גבי האומר אם ילדה אשתי כו' ילדה טומטום אינו נוטל לא כבן ולא כבת דבריה הוא ואינו לא זכר ולא נקבה וה"ה לענין ירושה: אמר אבבי דוחין אותו. אלא נקבות ואין לו עם נקבות שגם הן ידחוהו אלא זכרים: רבא אמר דוחין אותו ויש לו. ממה נפשך דספק זכר ספק נקבה הוא ויטול כפחות שבהן דלא בריה הוא וסיפא דקתני נכסין מועטין נקבות דוחין אותו אלא זכרים על כרחין דוחין אותו ואין לו קאמר וסיפא דמקשה לי מינה דחשיב ליה בריה אחאן לרשב"ג דתנן במסכת תמורה דפרק בילד מערימין בילד מערימין על הבכור מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שמעיה של ז' אם זכר עולה אם נקבה שלמים ילדה שני זכרים אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיהו חולין ילדה שתי נקבות אחת מהן תקרב שלמים והשניה תמכר לחייבי שלמים ודמיה חולין ילדה טומטום ואנדרוניוס רבן שמעון בן גמליאל אומר אין קדושה חלה עליהן דבריה הוא דלוינו לא זכר ולא נקבה והלכך לא יחול עליהן קדושת שלמים ועולה במעי אמן ולא קדושה בכור בפטירת רחם דלא קרינא ביה הזכר הקדוש ומתניתין נמי דקתני ילדה טומטום אינו נוטל לרשב"ג הוא דחשיב ליה בריה: מיתבי טומטום יורש כבן וניזון כבת. מי שמת והניח נכסים: יורש כבן כו'. כדמפרש ואולי: בשלמא לרבא. דחשיב ליה ספק הכי פירושא בזמן שהנכסים מועטין יורש כבן כאלה מן הבנים שלא יטול כלום דכיון דספק הוא לא עדיף מבנים דשאלין על הפתחים שהנקבות

דוחות אלו הם הזכרים ולו לא דלמי ליה חייית רחיה לנקבה את וקול כמנו: וניזון כבת כנכסיו מרובין. ממה נפשך שהזכרים דוחין אותו אלל הנקבות ויש לו מזונת ממה נפשך כרבה: (רש"י)

תוספות דמיחרא גובינא ואי מינסבא לית לה אבל לאלמנה אצל הבנים או אצל בנות לא רצו הכמים לתקן דין נכסים מועטים אצל האלמנה שלא רצו לעקר דין ירושה מן הבנים אצל האלמנה והשתא מיבעי ליה כשיש בנים ובנות שיש כבר דין נכסים מועטין בשביל בנות אם ממעטא נמי אלמנה (הג"ה). וכן כתוב בתוס' ותיזון האלמנה עם הבנות או דלמא כיון דאי מינסבא לית לה מזוני השתא נמי לית לה אלא הכל יהיה לבנות ואי ממעטא מ"מ לא תיזון האלמנה עמהן אלא עד שיבגרו הבנות. ע"כ (הג"ה) והא דקאמר בסמוך דאלמנה אצל הבת האלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים היינו שיש עם הבנות שיש כאן דין נכסים מועטים אצל בנות אבל אי ליתנהו לבנים לא תטול האלמנה כלום יותר [מהבת] (הג"ה). ולכאורה היה נראה לפרש דאי ממעטין אין לבנים כלום כיון שאין שם עודף על מזונת אלמנה ובנות עד שיבגרו הבנות אבל אי לאו ממעטין ניזונות שלשתם אבל בתוס' כתוב כאשר כתבתי בפנים. ע"כ (הג"ה) ואור"י שכן משמע בירושל' דקאמר התם אלמנה ובנות שתייהן שוות אלמנה ובנים שניהם שוים פירוש לענין מזונת אין האלמנה דוחה את הבנות ולא בנות דוחות את האלמנה ופעמים שהאלמנה דוחה את הבנות ע"י הבנים וכשם שלוחה האלמנה את הבנות ע"י הבנים כך דוחה את הבנים על ידי בנות כו' ויש לדקדק על לשון הירושלמי ומ"מ משמע שרוצה לומר כן: אלא מעתה מאן דעסיק באורייתא הוא דירית. ואף על פי דאמרינן לקמן (דף קמא). מצוה לזון את הבנות וק"ו הבנים העוסקין באורייתא היינו לענין מצוה אבל לענין דינא אין לחלק בין עסקי באורייתא ללא

דף קמא - א

אלא לאביי מאי ניזון כבת ולטעמיך לרבא מאי יורש כבן אלא ראו לירש ואין לו ה"נ ראו לזון ואין לו: האומר אם ילדה אשתי זכר וכו': למימרא דבת עדיפא ליה מן והא אמר ר' יוחנן משום רשב"י כל שאינו מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה שנאמר **[במדבר כז-ח]** והעברת את נחלתו לבתו ואין העברה אלא עברה שנאמר **[צפניה א-טו]** יום עברה היום ההוא לענין ירושה בן עדיף ליה לענין הרוחה בתו עדיפא ליה ושמואל אמר הכא במבכרת עסקין וכדרב חסדא דאמר רב חסדא בת תחלה סימן יפה לבנים איכא דאמרי דמריבא לאחאה ואיכא דאמרי דלא שלטא ביה עינא בישא אמר רב חסדא ולדידי בתן עדיפן לי מבני ואיבעית אימא הא מני ר' יהודה היא הי רבי יהודה אילימא רבי יהודה דבכל דתניא **[בראשית כד-א]** וה' ברך את אברהם בכל רבי מאיר אומר שלא היה לו בת רבי יהודה אומר שהיתה לו בת ובכל שמה אימור דשמעת ליה לרבי יהודה בריתא נמי לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מן מי שמעת ליה אלא הא רבי יהודה דתניא מצוה לזון את הבנות וק"ו לבנים אומר מצוה לזון את הבנים וק"ו לבנות דלא ליתולן אלא הא דתניא ילדה זכר ונקבה הזכר נוטל ששה דינרין והנקבה נוטלת שני דינרין במאי אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא במסרס דאמר זכר תחלה מאתים נקבה אחרי ולא כלום נקבה תחלה מנה זכר אחריה מנה וילדה זכר ונקבה ולא ידעינן הי מינייהו נפק ברישא זכר שקיל מנה ממה נפשך אידך מנה הוה ממון המוטל בספק וחולקין והא דתניא ילדה זכר ונקבה אין לו אלא מנה היכי משכחת לה אמר רבינא במבשרני

רש"י אלא לאביי. דלמך אינו נוטל כלום לא עם בנים ולא עם בנות מאי נזון כבת: ולטעמיך מאי יורש כבן. דקתני רישא והלא על כרחך יורש כבן ואין לו מצעני ליה לפרוזי סיפא נמי לא שנה: למימרא דבת עדיפא ליה מנכר. ליהיב לה לנקבה מאתים זוז דהיינו שני מנין: שנאמר. וכן אין לו והעברת את נחלתו לבתו: לענין נחלה בן עדיף ליה. דיקרא שם המת על נחלתו אבל הבת מסבכת נחלה ממטה למטה אחרי: בתו עדיפא. שאינה יכולה לחזר אחר מזונתיה כזכר: ושמואל אמר. מתני' במבכרת דבת עדיפא ליה כדמפרש טעמא לקמן ואולי: דמריבא. מגדלת: ח"י חסדא לדידי בתן עדיפן לי. אית דמפרשי לדרב חסדא במבכרת כשמעתיה חך הלשון מדקאמר לדידי אינו מוכיח כך ונראה בעיניי שלא נתקיימו לו בנים כי אם בנות לכך מתארה היה לבנות ולא נתיישב לי יפה דעתו של רב חסדא: והא מני ר' יהודה היא. מתניתין ר' יהודה שחפץ בהרווחה דבת כדמפרש לקמיה דלא ליתולן: ה"ג דתניא מצוה לזון את הבנות כו'. כרייתא היא ככתובות דפרק נערה שנפתחה מצוה לזון משום ומשכר לא תתעלם ומיחו חובה הוא ליתכא כדתנן התם אינו חייב במזונת בתו ואין מחייבין אותו לזון בניו ובנותיו כדלמרינן התם דלמרינן ליה יארוך וילדה ואבני מתא קדילא: דעסקי באורייתא. ולא ליתולן פירוש הוא ואינו מן הברייתא: זכר נוטל ששה דינר. של זכר דהיינו מנה וחצי לפי שהמנה כ"ה סלעים שהן מנה וחצי: נוטלת שני דינר. של זכר דהיינו מנה: במסרס. כספים תנאין זה למפרע מזה שהתנה על לידת תאומים אם ילד הזכר תחלה ואח"כ הנקבה יטול הזכר מאתים והנקבה לא תטול כלום וחזר וסיים תנאו להתנות על לידת מפרע אם נקבה תחלה מנה ואחר כך זכר מנה: זכר נוטל מנה ממה נפשך. אפי' נולד אחרון: המוטל בספק. אם זכר נולד תחלה יטולנו כו' ואם נקבה תחלה תטולנו הלכך חולקין נמצא הזכר נוטל ששה דינר וזכר: היכי משכחת לה. דמדקתני אין לו אלא מנה משמע דסלקא דעתך דאמינא דלף על גב דלמך יטולו שני מנין אפילו הכי אין לו אלא מנה והיכי משכחת לה דליתכא למימרא הכי: במבשרני. לא התנה לתת לזכר ולנקבה כלום אלא למכשר כדמפרש ואולי: (רש"י)

תוספות אלא לאביי מאי ניזון כבת. וא"ת מאי קושיא היא לאביי נימא דברייתא סברה דטומטום לא הוה בריה אלא ספק ולהכי ניזון כבת ואליבא דמתניתין דוקא קאמר אביי דאפי' כבת לא שקיל משום דמתניתין סברה כרבן שמעון בן גמליאל דבריה הוי כדמוכח סיפא ולהכי מוקי רישא נמי כרבן שמעון בן גמליאל וי"ל דגמרא רוצה ליישב דברי אביי אפילו כרב חסדא דאית ליה בבכורות (דף מא: ושם) דטומטום הוי ספק לדברי הכל והא דקאמר רבן שמעון בן גמליאל אין קדושה חלה עליו היינו דוקא קדושת פיו שאמר אם זכר עולה ואם נקבה שלמים וטעמא משום דסבר שלא נתכין אלא לזכר הידוע בודאי ולנקבה הידועה בודאית ולא לטומטום והא דקאמר התם עלה בגמרא אפילו בקדושה אימא לא מיתפיס משום ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ואי ספיקא הוי ולא בריה כי קדשי בהוייתן מאי הוי כיון דהוי זכר עולה או נקבה למה לא יקדש בהוייתא ההיא סוגיא כרבי [ויסין] דאית ליה בסוף הערל (יבמות דף גפ. ושם) דבריה הוא אבל דרב חסדא קדושת אמו חלה עליו וראוי לעולה אם הוא זכר ונקבה לזבחי שלמים ואביי גופיה איירי בבכורות (דף מב: ושם) על מלתא דריש לקיש דאמר טומטום דאדם הוי ספק לכולי עלמא ואפשר דאביי סבר הכי דאם אימא דסבר אביי דפליגי תנאי בטומטום אי הוה בריה או ספק טפי הוה ליה לאוקומי מתני' רישא כרבן וסיפא כרבן שמעון בן גמליאל כמו שהעמיד רבא ממה שדחק לומר דוחין אותו ואין לו ועוד איכא למימר דלישנא דמתני' דקתני דוחין אותו דמשמע דהוי ספק ולהכי לא מצוי לשנויי דמתניתין אתיא כמאן דאמר דטומטום הוי בריה וא"ת מכל מקום מאי פריך לאביי מברייתא נימא דמתניתין כרבן הערל (יבמות דף גפ. ושם) דבריה הוא אבל דרב חסדא קדושת אמו חלה עליו וברייתא כרבן דפליגי התם ארבן שמעון בן גמליאל וסברי דקדושת פיו חלה על טומטום כשמנתה על זכר ונקבה ויש לומר דנראה לגמ' דסבר אביי דאפי' רבן דפליגי התם ארבן שמעון בן גמליאל מודו הכא דאין דעתו של אדם קרובה להקנות אלא לזכר ולנקבה דהאי דוקא גבי הקרבה הוא דפליגי כיון דטומטום ראו להקרבה דעתו נמי טומטום דאי הוי סבר אביי דפליגי נמי הכא לא היה דוחק מתני' לפרש דוחין אותו ואין לו דטפי הוה מסתבר לאוקומי בתני תנאי מלפרי הכי אלא ודאי סבר אביי דכ"ע מודו הכא ורבא פליגי עליה ועל דעתו דפליגי רבן נמי הכא ומוקי רישא כרבן אבל אין לומר דלרבא נמי אתיא רישא דדוחין אותו ויש לו אפי' כרבן שמעון בן גמליאל אע"ג דאין דעתו של אדם אלא על זכר ידוע ועל נקבה ידועה מ"מ רישא דאיירי בתנאי בית דין במזון הבנות שאני דאם כן מה היה לו להזכיר רבן שמעון בן גמליאל הוי לו לחלק בהדיא אתן חלוקים ולומר דלא דמיא רישא לסיפא אלא דהאי אין לחלק דחכמים לא תקנו אלא לפי דעת האדם דמתנה כך כדמשמע לישנא דמתני' (כתובות

תוספות נכסי להאי דמעברת. בשכיב מרע איירי מדקאמר עלה ולוקמה כר' יוחנן בן ברוקה ורבי יוחנן בן ברוקה בשכיב מרע איירי מדקא בעי לעיל (דף קלא). עליה בבריא היאך ואע"ג דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו לא מהני מידי כיון דבריא לא מהני אפילו ע"י קנין ואע"ג דאמר לקמן (דף קמח). שכי"מ שאמר הלואותו לפלוני הלאותו לפלוני אע"ג דליתיה בבריא אפילו בקנין דאי איתיה בבריא בקנין אם כן הוי שכיב מרע ובריא שוין מ"מ הכא ליתא בשכי"מ כיון דליתא בבריא בקנין דכולהו לא בחדא מחתא מחתינהו: איתביה רב נחמן לרב הונא. ואם תאמר אדפריך רב נחמן לרב הונא תקשי ליה לנפשיה דאית ליה לקמן המזכה לעובר לא קנה וי"ל שהוא מוקי מתניתין לכשתלד דסבירא ליה לקמן לכשתלד קנה אי נמי רב נחמן איירי בעובר שאינו בנו ומוקי מתניתין בבנו דדעתו של אדם קרובה אצל בנו כר' יוחנן לקמן וכן פסקו רבינו חננאל ורשב"ם וה"ג דבבנו המזכה לעובר קנה: דתנן העובר פוסל ואין מאכיל. פירש רשב"ם פוסל עבדי אביו מלאכול בתרומה דעובר במעי אמו זר ואינו מאכיל את אמו דילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל ורשב"ם פירש ביבמות (דף סז). בענין אחר פוסל את אמו כהנת אם הוא זר ואינו מאכיל את אמו אם הוא כהן במעי זרה דעובר במעי זרה זר הוא ולהאי פירוש לא מוכח הכא מידי אבל אין לפרש כלל פוסל עבדי אביו אם הוא זר במעי כהנת ואינו מאכיל עבדי אביו אם הוא כהן במעי זרה דחדא מילתא היא דהא פשיטא דכיון דאם הוא כהן אינו מאכיל כ"ש אם הוא ישראל ולא הוה ליה למיתני פוסל אלא אינו מאכיל: ולימא ליה ר' יוחנן בן ברוקה היא. תימא דאמאי נקט רבי יוחנן בן ברוקה דאפילו רבנן מדודו דבלשון מתנה מועיל ויש לומר דכיון דראוי לירשו והוא לא הזכיר לשון מתנה אם כן בירושה (תוספות) קאמר:

דף קמב

וליאמא ליה דאמר לכשתלד רב הונא לטעמיה דאמר רב הונא אף לכשתלד לא קנה דאמר רב נחמן המזכה לעובר לא קנה לכשתלד קנה ורב הונא אמר אף לכשתלד לא קנה ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה קנה אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת חייבין להחזיר החזירו הכל ואחר כך שמעו שמת בנו או שהפילה אשתו החזיק בשניה קנה ובראשונה לא קנה ואי סלקא דעתך עובר לא קני למה להו אחזיקו בשניה הא אחזיקו להו חדא זימנא אמר אביי ירושה הבאה מאיליה שאני רבא אמר שאני התם דרפוי מרפיאן בידייהו מעיקרא מאי בינייהו איכא בינייהו ששמעו בו שמת ולא מת ואחר כך מת תא שמע תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל בן יום אחד אין עובר לא קנה אמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא מאי טעמא

רש"י ולימא. רב הונא מתני' דאמר אם הלד אשתי זכר תנו ליה מנה לכשתלד דלך זכי ליה כלום עד שיוולד ואין זה מזכה לעובר דלמרינן לעיל דלך קנה ומשני רב הונא דלמך אינו יודע מי שגלה וכל חוקמה כשתלד לטעמיה דלמך רב הונא אף המזכה לעובר ככה"ג דלמך לכשתלד כלומר נכסיו להאי דמיעברת לכשילד לא קנה דכיון דשקעת ההנהגה עובר הוא וחינו יוכל לזכות לא יקנה לכשילד ע"י אמירה דלמך לכשתלד. לכשתלד קנה. אע"ג דפלוני ר"ג בהמנוכ פירות דקל להזיכו דלמך אף משכא לעולם יכול לחזור בו דליון אדם מקנה דבר שלם בלא לעולם הבא גבי עובר מודי דחשיב ליה כישנו בעולם וגם הנכסין שנתנו לו הרי הן בעולם ללא פלגין לתקן לשגור ולומר נכסיו להאי עובר לכשתלד דלך רחוי לקנות לגמרי. ובזבזו. החזיקו כל איש ואיש מה שמנא בזו איש לו: חייב להחזיר כיון דלשתי מעוברת עובר יורש הוי אלמא המזכה לעובר קנה: או שהפילה אשתו. וחזרו ישראל והחזיקו בנכסיו: החזיק בשניה. אחר שמת הבן או העובר קנה דהשתא ליכא עוד שום יורש: דהשקנה לא קנה. דליונא ליה מיתקא שהיה לו בן או עובר ואע"ג דסוף סוף מת העובר בעצמו ולא יכל לאחור העולם כיוצא בזה שמת הבן או העובר קנה דהשתא ליכא עוד שום יורש: דהשקנה לא יורש כרב ששת: ורבא אמר. לעולם אימא כך לא קנה המזכה לעובר לא קנה וירשה הבאה מאיליה לא קנה כלל ושאינו התם גבי המחזיק דהשתא הוי דלך קנה לאו משום עובר הוא דהא אין עובר יורש אלא מעיקרא כשהחזיקו רפוי מרפיין דיידיהו כשמת הגר ובזבזו נכסיו והחזיקו לא נתכוונו להחזיק לגמרי דהא מספקא להו אם יש לו יורשין אם לאו כמו שהוכיח סופו על תהלתו ששמעו לבסוף שהיה לו בן או אשתו מעוברת ושאלם לא הפיל ולכך לא הויה חזקתו חזקה אלא"כ חזרו והחזיקו אחר מיתה הבן והעובר ולעולם אימא כך עובר אינו יורש וגם המזכה לו לא קנה: מאי בינייהו. בין לאביי בין לרבא חזקה ראשונה לאו כלום היא מה לי משום דעובר יורש לאביי מה לי משום דרפוי מרפיאן לרבא מאי נפקא לן מינה: איכא בינייהו ששמעו בו שמת ולא מת ואח"כ מת. לשונות רבים שמעתי ולא יסרו בעיני אמנם כן כר"ד לפרש איכא בינייהו בין אביי לרבא ככה"ג גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והחזיקו ואח"כ שמעו אשתו מעוברת ושמעו אחרי כן שמת העובר ועדיין הוי מוחזקין א"כ שהחזיקו אחר ששמעו בו שמת ולא היה מת כששמעו אלא אח"כ מת לאביי דלמך עובר יורש משום דהוי ירושה הבאה מאיליה המחזיקים ראשונה קודם מיתה עובר לא החזיקו אלא מחזיקי אחר מיתה ולרבא דהלי טעמא דרפוי המחזיקים ראשונה ששמעו בו שמת הויה חזקתו חזקה ואע"פ שנודע לבסוף שעדיין לא מת מ"מ לא מרפיאן דידיהם כיון ששמעו בו שמת והעובר לא יכל לאחור העולם ולא יכל לירש דלרבא אינו יורש עד שילא לאחור והמחזיק בשניה אחר מיתה העובר לא הוי חזקתו חזקה כן נראה בעיני ועיקר: לשון קרבה איכא בינייהו ששמעו בו שמת העובר ואח"כ החזיקו והוא לא מת אלא אח"כ מת ובלאו אחריים להחזיק לרבא חזקתו ראשונה לא מרפיאן שהרי שמעו שמת ונתכוונו להחזיק לגמרי וקנו דסוף סוף העובר לא יכל לאחור העולם ולא יורש מידי ולאביי אחרונים קנו: ת"ש. דתנן במס' נדה צ"ב יואל דופן (דף מד). הניקח בן יום אחד מטמא בנגעים כו' עד נוחל ומנחיל ופרכינן בגמרא נוחל ומנחיל מאביו מנחיל למאן לאחיו מן האב אחר חיו אי בעו מיניה ליתרו אי בעו מאביהם ליתרו ומאי נפקא לן מיניה בהאי תיובת אפי' כי לא בלא לעולם היתה ירושה נופלת לפני אלו האחיין: ומשנינן אמר רב ששת נוחל בנכסיו האם להנחיל לאחיו מן האב. דמיניה קא ירתי כיון רחל שילדה את יוסף ומהה רחל ביום שנולד יוסף יורש את אמו שהרי בן יום אחד נוחל ואח"כ מת ומנחיל לראובן ושמעון בני עקב שהן אחיו מאביו דמיניה דיוסף ירתי ולא מרחל שהרי אינה אמו הכי הוא דפרכינן תא שמע תיובת בן יום אחד נוחל ומנחיל בן יום אחד אין עובר לא אלמא עובר אינו יורש וירשה דמזילא וכל שכן דהמזכה לעובר לא קנה וקשיא לרב ששת ומשני א"ר ששת נוחל כו' והאי שנייהו במסכת נדה איתיה משום קשיא אחרייתו כדפרישית לעיל ונראה בעיני דהכי גרסינן האמר רב ששת נוחל בנכסיו האם כו' הלכך כיון דההוא יומא דלחילוד מתה אמו משום הכי דייקין דוקא בן יום אחד שנולד ויאל לאחור העולם ואח"כ מתה אמו ואח"כ מת הוא והויש לאחיו מן האב אבל עובר לא אינו יכול לירש אמו בעודנו בעטנה (רש"י)

תוספות בן יום אחד נוחל ומנחיל אבל עובר לא קנה אמר רב ששת כו'. הקשה רבינו אפרים דלפרוך ליה מרישא דהך משנה דקתני רישא בפרק יוצא דופן (נדה דף מג. ושם) בן יום אחד מאכיל בתרומה ופוסל מן התרומה דוקא בן יום אחד אבל עובר לא קנה וקשיא לרב ששת דהשתא לא מצי לשנויי כדמשני אסיפא ועוד קשה לר"י על ההיא דיוצא דופן דקאמר התם מאי איריא בן יום אחד אפי' עובר נמי פוסל ואמר רב ששת הכא בכהן שיש לו שתי נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ובן אחד מהגרושה דפוסל בעבדי אביו מלאכול בתרומה ולאפוקי מד' יוסי דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין אבל עובר לא ולמה לי למנקט ב' נשים לוקמה באשה אחת גרושה ויש לו בן ממנה דוקא בן יום אחד פוסל אבל עובר לא ואכלי העבדים בשביל כל המשפחה כולה לרבנן דר' יוסי כדאמרין ביבמות בפרק אלמנה (דף סז. ושם) ונראה לר"י דסבר רב ששת דלרבנן דר' יוסי נמי עובר אית ליה זכייה וטעמא דעובר אינו פוסל משום דסמוך מיעוטא דמפלות למחצה דנקבות והו לאו זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן כדחיש רבי יוסי ולהכי אוקי התם בכהן שיש לו שתי נשים ויש לו בנים משאינה גרושה דכיון דיש לו בנים לא פוסל עובר אע"ג דיש לו זכייה דלא חיישינן למיעוטא דזכרים כדפרישית אבל אם אין לו בנים פוסל עובר גם לרבנן דאית ליה זכייה דבין הוא זכר בין

היא נקבה הרי הן שלה ופליג רב ששת אשמואל דאמר בפרק אלמנה (שם) דלרבנן אוכלין בשביל כל המשפחה דסבר שמואל דלרבנן לית ליה זכייה לעובר והשתא ניחא הא דקאמר לעיל רב ששת מנא אמינא לה דתניא גר שמת כו' ולא דחי דהך ברייתא כו' יוסי דרבנן נמי לא פליגי אלא דלא חיישי למיעוטא כדפרישית ואם תאמר לעיל דאמר החזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה אמאי לא קנה המחזיק בראשונה כיון דלסוף הפילה דהא בפרק אלמנה (שם דף סז. ושם) אמרינן דזכרים הוי מיעוטא משום מיעוטא דמפילות ואין לעובר שופו להיות נפל חלק בעבדים וי"ל דהתם תלינן שמא כבר בשעת אכילת העבדים מת העובר בבטן ולית ליה זכייה: נוחל בנכסי האם להנחיל לאחיו מן האב. תימה דמה עלה על דעת המקשה דהא ע"כ צריך לומר כדמשני רב ששת נוחל בנכסי האם דאי לאו הכי תקשה ליה דאחיה אי בעו מיניה לירתו אי בעו מאבוב לירתו דהכי דייק בפרק יוצא דופן וי"ל דודאי ידע המקשה שפיר דנוחל בנכסי האם קאמר שלא שהיה סובר דהיא מייטא ברישא ורב ששת משני דהוא מייטא ברישא ולא הוצרך רב ששת לומר נוחל בנכסי האם אלא לפי שלא פירש המקשה מפרש לה רב ששת ובפ"ק דערכין (דף ז. ושם) דפריך לשמואל מרב ששת דאמר דהוא מייטא ברישא הוה מצי למימר דשמואל סובר כמו מקשה דהכא דהיא מייטא ברישא א"ע דשמואל סובר כרב ששת דאמר המזכה לעובר קנה לקמן בסמוך מ"מ אין צריך לתרץ כרב ששת דיכול לתרץ כמר בריה דרב יוסף שאין ממעט בחלק בכורה אלא דניחא ליה להעמיד שמואל כרב ששת ועוד וי"ל דמעיקרא ס"ד דנוחל בנכסי האב וכגון שלא היה לו אלא העובר לבד והקנה נכסיו לאחרים אם לא ירשנו זה וקתני דדוקא בן יום אחד נוחל מאביו כדי להנחיל לירושין מאביו אבל עובר לא וי"ל הוה מצי לשניי בפרק יוצא דופן (גדה דף מד. ושם) א"נ י"ל דהמקשה סבר כמר בריה דרב יוסף לומר שממעט בחלק בכורה בלא דרשה דוילדו לו דדוקא בן יום אחד ממעט בכורה

אבל עובר לא: (תוספות)

ב קמב דף

דהוא מייטא ברישא ואין הן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב למימרא דהוא מייטא ברישא והא הוה עובדא ופרכס תלתא מרכוסי אמר מר בר רב אשי מידי דהוה אזנב הלטאה שמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר לומר שממעט בחלק בכורה ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא מאי טעמא דבריהם כא-טו וילדו לו אמר רחמנא דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא וילדו לו אמר רחמנא והא ליכא בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא כיכר אמר רחמנא והא ליתא דיכיר והלכתא ככל הני לישני דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן המזכה לעובר לא קנה ואם תאמר משנתנו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק אייתי לי בי עשרה ואימר לך באפייחו המזכה לעובר קנה והלכתא המזכה לעובר לא קנה ההוא דאמר לדביתו נכסי לבני דיהו לי מיניך דיהו לי מיניך קשישא אמר ליה ההוא גברא מאי תיהו עליה אמר ליה זיל קני כחד מברא הנך ודאי לא קנו דאכתי ליתנהו האי את חולק לטליא במקום בניה או לית ליה חולק לטליא במקום בניה רבי אבין ורבי מישא ורבי ירמיה דאמרי את חולק לטליא במקום בניה רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא דאמרי לית חולק לטליא במקום בניה אמר ליה רבי אבהו לרבי ירמיה הלכתא כוותן או הלכתא כותייכו אמר ליה פשיטא דהלכתא כוותן דקשישא מינייכו ולאו הלכתא כותייכו דדרדקי אתון אמר ליה מידי בקשישותא תליא מילתא בטעמא תליא מילתא וטעמא מאי זיל לגביה דרבי אבין דאסברתה ניהליה

רש"י להנחיל ממונו לאחיו מן האב ולא בהדיא תנו לה אלא מדוקי' דהך דתנו לקמן (דף קנח:) נפל הבית עליו ועל אמו כו' דמשמע דאם מת קודם אמו אין יורשיה הון יורשין ממונו האם וביש נוחלין נמי דייקוין לה ממנתי' דהאשה את בנה והאשה את בעלה מה האשה את בעלה אין הבעל יורש את אשתו כקבר אף האשה את בנה אין הון יורש את אמו כקבר להנחיל לאחיו מן האב אבל אילו מתה אם תחלה ואחר כך מת עובר היה מנחיל לאחיו מן האב ללעולם אימא לך דעובר יורש: ופרכס. העובר אחר ילידת נפשה: ומשני מידי דהוה אזנב הלטאה. שמפרכסת אחר שחתכה מן הלמבאה ואין בה חיות: מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר. ללעולם אימא לך זימנן הוה מייטא ברישא ואחר כך עובר ומנחיל העובר לאחיו מן האב דעובר יורש הוא וא"ע: דתורץ רבא לעיל שאני התם דמעיקרא רפויי מרפוייא בידיהו ואחרא למימר דעובר אינו יורש שיטה גמרא הוא זה אולי הכא וקא מדחי ליה ואולי הכא וקא מדחי ליה ולעולם הך משנה דבן יום אחד נוחל ומנחיל לאו למעוטי עובר מדיון ירושה אלא למעוטי דאין ממעט בחלק בכורה וכדמפרש ואולי שבה לומר דבן יום אחד ממעט בחלק בכורה כגון יעקב שמת והניח שני בנים לראובן ושמעון והניח שנים עשר מנה רחוי הבכור ליטול פי שנים כחאחד מן אחיו ויטול לראובן שגמה מניס ושמעון ארבעה מניס נולד לו ביהו יעקב ומת יעקב בו ביום אחרי ליתת לו נמאל נטול לראובן ששה ושמעון שלשה וכו' שלשה ומת לו ביום אחרי מיתת אביו דהוה ליה בן יום אחד ומנחיל לאחיו שלשה מניס הראוין לו ובאלו לא יטול לראובן חלק בכורה כנגד שמעון שהרי מכת אחיו לוי הוא יורש נמאל לראובן נטול שבעה מניס ורחי ושמעון ד' מניס ורחי נמאל שמעון לידת לו לראובן חצי מנה מחלק בכורה ודוקא בן יום אחד אבל אם היה לו עובר כשמת אביו יעקב ואח"כ נולד לו אחיו ממעט בחלק בכורה אלא בחלק פשיטות כיאד מת אביו נטול לראובן מן השנים עשר מניס ארבעה מניס בחלק בכורה כאלו אין העובר בעולם שהרי לא הניח יעקב בנים ילודים אלא לראובן ושמעון ואמנה מניס הנותרים יחלקו בין שלשתן לראובן ושמעון וכו' כל אחד יטול שלש מניס חסר שליש וגם אם יחזור וימות לו יטול אחיו בחלקו נמאל לראובן נטול ארבעה מניס של חלק בכורה ושלשה מניס חסר שליש חלק פשיטותו ומחצית של חלק לוי דהיינו מנה ושלש סך הכל ח' מניס ואם היו עשרה אחיו יחלקו חלק לוי לעשרה חלקים וחלק בכורה לא יחזו מקדמותו: וילדו לו בעינן. כשנולדו לאב בחייו אמר רחמנא לתת לו פי שנים חלק בכורה על אחיו שפס אחד אבל עובר הנולד לאחר מיתתו של אב לא קרינא ביה וילדו לו ולגבי חלק בכורה כמאן דליתא דמי ויטול הבכור חלק בכור גדול לפי חשבון אותן אחיו הגולדים בחייו אביו: בכור הנולד לאחר מיתת האב. כגון ילדה תאומים או היו ליעקב נשים הרבה ונולד לראובן אחר מיתתו מלאה ויוסף מרחל: יכיר בעינן. וכיון דנולד בחייו אפילו לא ראהו אביו ולא הכירו מימיו הואיל ורחוי להיכרה אין היכרה מעבדת בו כדל' יזרע דכל הראוי לביילה כו' (לעיל דף פא:) כפר"ח: ור"ח משנתנו. דליתיהו רב נחמן לרב הונא דלעיל האומר אם ילדה אשתי כו': קרובה אכל בנו. וגמר ומקנה בכל לבו אבל לעובר אחר לא קנה: כדנכתא. דמן בגד עיר שנולד בה ובכתיב רב שפירא היא נזכרת: כי עשרה. לפרכסומי למילתא: והלכתא המזכה לעובר לא קנה. כרבי יוחנן וכגון שאינו בנו אבל המזכה לעובר שבמצי אשתו קנה דעתו של אדם קרובה אכל בנו: נכסי לבני דיהו לוי מינא. ולא היתה אשתו מעוברת הלכך לא קנה כדלקמן דה"ג לא אמרינן דעתו של אדם קרובה אכל בנו אלא היכא דמזכה לעובר שנתעברה אשתו כבר וקבו מלאחי כן כפר"ח: בריה קשישא. מלאשא רשאנה: יקנה כחד ברא כו'. יקנה כחאד מן הבנים העתידיים להולד מלאשה זו: אית חולק לטליא במקום בניה. דלף עב גב דנביא לא קנו בכח מתנה זו חלק אחד חלק אחד דהא ליתנהו אפילו עובר דנימא דעתו של אדם קרובה אכל בנו ולא יקנו אלא בתורת ירושה במיתה אביסא אפי"ה בריה עליה קנה בכח מתנה זו חלק אחד חלק אחד חלקו שיוסף עם אחיו: אית חולק לטליא כנגד אחד מן. אילו הני דה"ק ויקנה כחד מברא דיהו לה מינא ואף עב פי שלח יקנו רואין כמה בנים יהיו לה אם הן שלשה בנים מלבד חלקו שיוסף עם אחיו: אית חולק לטליא כנגד חלקים ויטול זה חלק אחד מן חזריו וחולקים שלשה חלקים הנותרים לטליא ויטול כל אחד חלק אחד בתורת ירושה: טליא. חינוך גדול כדלמא בפיק המוכר את הספינה (לעיל דף אה:) דלמנר ז' רב נחמן נהירנא כי הו מטיילין טליא וטליתא כבר שב כרי בשוקא ולא הו חטוא: במקום בניה. כפייקשו הבנים את אביהו

אית חולק לטלילה עמהם לצד ירושהו כדפרישית: לית חולק לטלילה. אלא חלק ירושה בלבד כדמפרש לקמיה דקני כחמור הוא דקמאר ליה קני כאלח מן הבנים שיהיו לי וכי היכי דאיהו לא קנו שיהי לא היו עדיין אפילו עובר בשעת מתנה איהו נמי לא קנה שהלית מתנתו במתנת הבנים: (ר"ש"י)

הוספות דהוא מיית ברישא. והיינו טעמא כדאמר בפ"ק דערכין (דף ז. ט.) דאידי דזוטרא חיותיה עיילא ליה טיפא דמלאך המות ומחכתא ליה לסימנין והא דאמר בפרק בהמה המקשה (חולין דף עז. ט.) השוחט הבהמה ומצא בה בן תשעה חי בו היינו דוקא כששחטה או הרגה שאז היא מתה תחלה כדאמר בפ"ק דערכין (דף ז. ט.) והא דאמר בהשוחט (חולין דף לח. ט.) דמתה אמו והדר ילדתה היינו מתה על ידי אדם אי נמי על ידי מלאך המות וכגון שנעקר הולד לצאת דאז אין הולד מת כדמשמע בפ"ק דערכין (דף ז. ט.) ושם וא"ת כיון דבהריגה או נעקר לצאת היא מייתא ברישא ולא הולד א"כ אמאי נקט בן יום אחד עובר נמי נוחל ומנחיל ו"ל דבן יום אחד פסיקא ליה אבל בעובר לא פסיקא ליה למיתני נוחל ומנחיל: ופרסא תלתא פרסוי ואית: דגרס עד תלתא פרסי פירוש מהלך שלש פרסאות: בכור שנולד אחר מיתת האב אין נוטל בחלק בכורה מאי טעמא יכיר בעינן. קשה לר"י דאמאי לא מפיך ליה מוילדו לו דלעיל דבפ"י. יש בכור (בכורות דף מז. ט.) ושם ד"ה וילדו דריש ליה נמי גבי בכור דריש מיניה בכור שיצא דרך דופן אין נוטל בחלק בכורה ויש לומר אי לא דיעינן בכור מקרא אחרינא לא הוה מוקי האי קרא בפשוט אלא בבכור וכן בפ"י שנחלין (לעיל דף קכז.) דמפיך מוילדו לו בניו דטומטום אין ממעט בחלק בכורה ומוהיה הבן הבכור מפיך דבכור טומטום אין נוטל פי שנים התם נמי אי לאו דיעינן בכור מקרא אחרינא לא הוה מוקמי קרא דוילדו לו בניו בפשוט אלא בבכור והשתא אתי שפיר דלא תקשי אמאי לא נימא דיוצא דופן אינו ממעט בחלק בכורה מוילד לו כדמעטין בבכורות מיניה דאין בכור יוצא דופן נוטל פי שנים אלא ודאי כל כמה דליכא תרי קראי לא מוקמי אלא אברור ולא אפשוט: והלכתא המזכה לעובר לא .. קנה. פירש ריב"ם דבירושה הבאה מאייליה יכול להיות דהלכה כר' יוסי דאמרינן בפרק אלמנה (גיטות דף סז. ט.) ושם ד"ה אוכלין) דהדדו לו חכמים לרבי יוסי דמסתבר טעמיה אף על פי שלא חזרו בהם נראה דהלכתא כוותיה כיון דמסתבר טעמיה: (תוספות)

דף קמג

וכריש בה רישיה בי מדרשא אזל לגביה א"ל אילו א"ל קני כחמור מי קני דאיתמר קני כחמור לא קנה את וחמור רב נחמן אמר קנה מחצה ורב המנונא אמר לא אמר כלום ורב ששת אמר קנה הכל אמר רב ששת מנא אמינא לה דתניא רבי יוסי אומר אין לך מר בקישות אלא פנימי שבו לפיכך כשהוא תורם מוסיק על החיצון שבו ותורם אמאי את וחמור הוא שאני התם דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא דאמר רבי אילעא מנין לתורם מן הרע על היפה שתרומתו תרומה שנאמר **[במדבר יח-לב]** ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרע על היפה שתרומתו תרומה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי מתיב רב אשי תיבתא מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים ושלחן היתה ושל שביעית היתה ואמר הרי כולכן מקודשות לי בכלכלה זאת וקבלה אחת מהן ע"י כולן אמרו חכמים אין אחיות מקודשות אחיות הוא דאין מקודשות הא נכריות מקודשות ואמאי את וחמור היא אמר ליה היינו דחזאי רב הונא בר אביי בחלמא דמותיב רב אביי תיבתא לאו מי אוקימנא דאמר הראוייה מכס לביאה תקדש לי ההוא דאמר לה לדביתהו נכסיי לך ולבגין אמר רב יוסף קתה מחצה ואמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא רבי אומר **[ויקרא כד-ט]** והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן מחצה לבניו אמר ליה אביי בשלמא התם אהרן בר חלוקה הוא להכי פרט ביה רחמנא למשקל פלגא אשה לאו בת ירושה היא דיה שתטול כאחד מן הבנים איני והא עובדא הוה בנהרדעא ואגביה שמואל פלגא בטבריא ואגביה רבי יוחנן פלגא ותו כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר ההוא דמי כלילא דשדו דבי מלכא אאבולי ואאיסטרוגי אמר רבי יתבא אבולי פלגא ואאיסטרוגי פלגא הכי השתא התם מעיקרא כי הוה כתבי אאבולי הוה כתבי ואאיסטרוגי הוה מסייעי בהדייהו וידע מלכא דהו קא מסייעי השתא **[מאי דקא כתבי]** אאבולי ואאיסטרוגי למימרא דהני פלגא והני פלגא מתיב רבי זירא האומר הרי עלי מנחה מאה עשרון להביא בשני כלים מביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד

ר"ש"י וכריש. הודה לדברי: קני כחמור מי קנה. כמו שהחמור לא קנה כן הוא לא קנה הכא נמי כי היכי דבנים העתידים לבא בעולם לא קנו איהו נמי לא קנה: את וחמור. את ובהמה זו קתו נכסיי: קנה מחצה. דהכי אמר ליה אתה וחמור תקנו שניכם הוא מחצה ואחיה מחצה ולא אבד האיש חלקו בשביל החמור שלא תלחן זה בזה: לא קנה ולא כלום. דכיון דבקנין אחד שיהי שניהם לא נגמרה דעתו להקנות להם כלל זה כלום וכיון דחמור לא קנה איהו נמי לא קנה: רב ששת אמר קנה הכל. ארס יודע שאין חמור קונה וגמר דעתו שמי שיוכל לקנות משניהם יקנה: כשאר חורים. קישות אחד מתמששים איכא למיחש דלמא איכא מר בפנימי שבה טפי מאיךן ואין כלן אחד מתמששים במחוק ונמלא חורים מן המר על המחוק הלך כשהוא תורם מוסיק על המחוק כבינה מקישות אחת ותורם קישות וכבינה על הארבעים והשני ואיכא פהתא מחוק בתרומה טובא ונמלא חורים מן המחוק: ולא חזאי את וחמור הוא. שאמר קישות זה יהא תרומה על אלו וכיון דיש בה מר ומחוק כי השני דמר לא חייל בה תרומה ולא מבעטל שם טבל מן המ"ט הכי נמי המחוק ולא יחול עליו שם תרומה אלא מאי אית למימר המחוק קנה הכל ופטור מעטל את המ"ט ולעיל נמי את וחמור אף על גב דחמור לא קנה הוא קנה הכל כי היכי דהבא דמר לא קנה ומחוק קנה הכל: ומשני שאני תרומה. דמר נמי תרומה מעלייתא הוא כמתוק ואין כלן את וחמור ושניהם קונין זה בזה: לא תשאו. על התרומה הטא את הרכו מן היפה הא את הרכו מן היפה תשאו עליו הטא שלא עשית מטה מן המזבחה: נשיאות חטא למה. אלא יחזור ויתרום מן היפה: מעשה בחמש נשים. בפ' האיש מקדש והתם מפרש לה רב שפיך אמר רב שמע מינה ממתיקין ארבעה ונקט בידיה חלה שמע מינה המהקש בפירות שביעית מקודשת ופ"מ קשה בגזל אינה מקודשת ואפילו בגזל דיהה מדקתני שלהן היה והל שביעית היה טעמא שביעית דהפקר הוא הא דשאר שני שבעה לא ופ"מ אשה נעשית שלהן לחבירתה ופ"מ במקום שנעשית לה כיה שהי קבלה אחת על ידי כולן ונתקדשה היא וחבירתיה בכלכלה זו ועשאו כרות זו לזו: אין אחיות מקודשות. דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוה דקדושין כלל ואפי' בחולא מינייהו: ואמאי. נכריות מקודשות והא את וחמור הוא הרי מקדש בכלכלה זו כולן חמש נכריות ואחיות וכי היכי דלחיות לא קנו נכריות נמי לא יקנו אלא שמע מינה מה שיש בידו כח לקנות יקנה הכל כרב ששת: היינו דחזאי רב הונא בר אביי חלקה. ומשום דלמרה לי דמותיב רב אביי תיבתא נתקיים חלומי מיהו לאו קושיא הוא דלחו מי אוקימנא כו' בתמיה: הראוייה מכס. ואין אחיות בכלל ואביי הוא דמוקי לה הכי בקדושין וק"ל כרב נחמן דאמר דלת וחמור קנה מחצה והמזכה לעובר לכשהלך קנה כרב נחמן בפירוש רבינו הנגלה: קני פלגא. כנגד הבנים היא מחצה והם מחצה: והיתה לזהרן וגו'. בלחם הפנים כתיב אהרן זה כהן גדול מחצה לכהן גדול ומחצה למשמרת כהנים והך ברייתא במסכת יומא בפרק ראשון (דף יז.) דתנן התם גבי כהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש ותניא בגמרא ונוטל חלה אחת משתי חלות של עזרת ארבע או חמש ממעשה לחם הפנים רבי אומר לעולם חמש שנאמר והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו והתם מפרש למה אינו נוטל שש דהאיכא ו"ז חלות שחיים מערבות שש המערכת ומכאן אנו למדין דהמזבחי יחיד אכל מרובין לענין מתנה נוטל כנגד המרובין: חלוקה הוא. בכלל שאר כהנים אע"ג דלא גלי ביה קרא שלא כתב אהרן אלא והיתה לכהנים היה חולק עמהן: דמי כלילא. כתר מלכות: קדו בן יוסף. הטיילו על אלו לעשותה: אבולי ואיסטרוגי. עשירים וקרים כדגרסין (במגילה דף טו.) במרדכי והמן זה בא פפרוזבולי וזה בא פפרוזבולי לניבים ומכאן פלגתים מתרגמינן איסטרוגי (שמואל א יד מלכים א ד): אע"ג דאבולי עשירים יתרי: אבולי הוה כתבי. ככתב של

מלך ליתן הכל חלף שאיטטטיגי מסייעי להו פורתא: השתח דהא כהבי כו'. להסוף על מה שהו רגילין ליתן נכתבו עתה: מחיב ר' זירא. לרב יוסף: האומר הרי עלי מנחה מלה עשרון להביאם בשני כלים מביא ששים בכלי אחד ומ' בכלי אחד ט'. (רש"י)

הוספות רב נחמן אמר קנה מחצה. והלכתא כרב נחמן והא דאמר בפ"ב דקדושין (דף נא.) וליטעמיך אימא סיפא מעשה בחמשי נשים כו' עד את וחומר הוא ואת וחומר לא קנה לאו משום דהלכתא הכי אלא הכי בעי למימר ותקשה למאן דאמר לא קנה וכי היכי דלדידיה צריך לתרצה הכי נמי צריך לתרצה לרבא: אין לך מר בקישות אלא פנימי שבו. תימה כיון דבכל קישואין הפנימי מר והחיצון מתוק למה לא יתרום מזה על זה והלא החיצון יפטור הפנימי יפטור הפנימי ולמה צריך להוסיף על החיצון ונראה לר"י דר' יוסי דהכא לא איירי בשכל הקישואין מרים אלא אותה שתרום נמצאת מרה וקאי אהא דתנן במסכת תרומות (בב"ג משנה א) ומייתי לה בהאשה רבה (יבמות דף פט. ושם) התרום קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח תרומה ויחזור ויתרום ור' יוסי פליג וסבר דאין צריך לחזור ולתרום אלא מוסיף מן החיצון על החיצון דאפי' אותה שנמצאת מרה אין החיצון מר כל כך שלא יהא עליו תורת אוכל והכי משמע בהדיא בירושלמי על ההיא משנה דהתרום קישות דקאמר בשלמא אבטיח ונמצא סרוח תרומה ויחזור ויתרום דספק גמור הוא אם היה סרוח בשעת הפרשה אם לאו אלא קישות ונמצאת מרה אמאי הוי תרומה הא ודאי דהיתה מרה גם בשעת הפרשה ולמה היא תרומה כלל ומשני עשאה ספק אוכלין דאובל גמור הוא מן התורה ולכך היא תרומה והכי נמי אמרינן הכא דמדאורייתא תרומה מעליא היא אלא דקנסי ליה משום דהוה ליה למטעמיה כדאמר' בהאשה רבה (שם) ועשאה ספק אוכל ולכך יחזור ויתרום ובתר הכי מייתי בירושלמי ההיא דר' יוסי דהכא דאין לך מר בקישות אלא פנימי שבו וקא בעי התם וכי בדבר שיכול לידבק נחלקו ומשני על עיקר בדיקתה נחלקו דתנא קמא סבר יש מרייות הרבה בחיצון וראוי לעשותו ספק אוכלין ור' יוסי סבר אין בו מרייות כל כך ואין ראוי לעשותו ספק אוכלין ולכך לא יחזור ויתרום הרי משמע בהדיא דרבי יוסי פליג אמנתיתן דהתרום קישות: (תוספות)

דף קמג - ב

ואם הביא חמשים בכלי אחד וחמשים בכלי אחד יצא אם הביא אין לכתחלה לא ואי סלקא דעתך כל כי האי גוונא פלוגא ופלוגא הוא אפילו לכתחלה נמי הכי השתא התם אנו שהדי דהאי גברא מעיקרא לקרבן גדול קא מכוין והאי דקאמר בשני כלים ידיע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד כמה דאפשר לאתויי מיייתנא והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה ההוא דשדר פיסקי דשירא לבייתיה אמר רבי אמי הראויין לבנים לבנים ראויין לבנות לבנות ולא אמרן אלא דלית ליה כלתא אבל אית ליה כלתא לכתחלה שדר ואי בנתיה לא נסיבן לא שבק בנתיה ומשדר לכתחלה ההוא דאמר להו נכסיי לבניי הוה ליה ברא וברתא מי קרו אינשי לברא בניי (ולסלוקי לברתא מעישור קאתי) או דלמא לא קרו אינשי לברא בניי ולמושכה לברתא במתנה קאתי אמר אביי ת"ש **[בראשית מו-כג]** ובני דן חושים א"ל רבא דלמא כדתנא דבי חזקיה שהיו מרובין כחושים של קנה אלא אמר רבא **[במדבר כו-ח]** ובני פלוגא אליאב רב יוסף אמר **[דברי הימים א ב-ח]** ובני איתון עזריה ההוא דאמר להו נכסאי לבנאי הוה ליה ברא ובר ברא קרו אינשי לבר ברא או לא רב חביבא אמר קרו אינשי לבר ברא ברא מר בר רב אשי אמר לא קרו אינשי לבר ברא ברא תניא כוותיה דמר בר רב אשי המודר הנאה מבנים מותר בבני בנים: **[מתני' הניח גדולים וקטנים השביחו גדולים את הנכסים השביחו לאמצע אם אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלים השביחו לעצמן וכן האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הרי אני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: גמ' אמר רב חביבא בריה דרב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא לא שנו אלא ששבו נכסים מחמת נכסים אבל שבו נכסים עצמן השביחו לעצמן איני והא אמר ר' חנינא אפילו לא הניח להם אביהם אלא**

רש"י הרי זה שפירש מלה עשרון בשני כלים כגון זה שאמר לך ולבניך ולא קתני חמשים בכלי אחד ויבא בכלי אחד דיעבד לכל לכתחלה לא חלף מביא ששים בכלי אחד והרבעים בכלי אחד וקפאי לרב יוסף דאמר מחצה: ופריך התם אנו שהדי דהאי גברא מעיקרא לקרבן גדול קא מכוין. לכתחלה בכלי אחד והאי דקאמר שני כלים ולא קאמר מלה עשרון להביא בכלי אחד משום ידיע דלא אפשר לכתחלה בכלי אחד ויתר משקים עשרון דתנן בפרק המנחות והנכסים (מנחות דף קג:) מתנדב חס מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס' א"ל מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחד שכן הוצרכו מביאין ביום טוב הראשון של חג שהל להיות בשבת ששים ואחד ליו ליחיד שיהא פחות מן הוצרכו אחד א"ל שמעון והלא חלו לכבשים וחלו לפרים ואינו נכללין זה עם זה חלף עד ששים יוכלו לכלול כו': והלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה כו'. משום דככולו גמרא רבה ורב יוסף הלכתא כרבה אילטריך למימר דהלכתא כרב יוסף כהני תלמי: בשדה. בפרק השתפין (לעיל דף יב:) גבי יהושע גביה דזבן ארבעה אלמנא דבי נשא ותלת מיילי קאמר רב יוסף התם: ענין. בפרק יש נוהלין קתני אימתיה חזי רב יוסף אמר כל זמן שפסוקים באותו ענין ואית דגריס קתני: ומחלה. היינו הך דל"ר יוסף קנאי פלגא: פיסקי דשירא. חתיכות מעיל ושהם שלח לחלק לבני ביתו: הראויין לבנים. מלבושי זכר: לכתחלה קדר. ולא לבנותיו וזוקף דלויסבא בנתיה שאינה מוטלת עליו וירושלמי בפ' שני דייני גזירות מי שקלה למדינת הים ואמר יהו חלו לבניו בנותיו בכלל ואם בשעת מיתה אמר חלו לבניי און הבנות בכלל: הוא דלמיר להו. בשעת מיתה: נכסיי לבניי. ולא היה לו חלף בן אחד זכר וגם בנות היו לו ובעו גמרא מי קרו אינשי לבר ברא ברא. ולפיכך אמר נכסיי לבניי לשון רבים ויחלקו ביניהם או לא קרו ליה ברא ויחלקו ביניהם לשון רבים היינו כדלמירן לעיל ובני פלוגא אליאב: מותר בבני בנים. אבל לענין פריה ורביה חזיבי כגנים בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף קג:): מהני' השביחו הגדולים את הנכסים. התם בעודן דהפוסת הבית: השביחו לאמצע. ויטלו קטנים כגדולים וכדמפרש בגמרא ששבו הנכסים מחמת נכסים: ואם אמרו גדולים לקטנים. בפני עדים או אמרו לבית און או כצבור ראו מה שהניח לנו אבא ומזומנים חלו לחלקו ומה ששביח נשביח מחלקנו ונתעלמו ב"ד לחלוק אף השביחו לעצמן: וכן האשה. שמת בעלה ובגמרא מוקי לה באשה יורשת: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה. והוא דלא שקלה מזוני לא דתנן חלמנה נזונה מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן (כתובות דף לה:): גמ' לא שנו. דהשביחו לאמצע: אלא ששבו נכסים מחמת נכסים. לא טרחו ולא ויאילו משלהם כלום אלא מנכסי אביהן שכרו פועלים והשביחו הנכסים: מחמת עצמן. שחפרו וגטעו ושכרו משלהם ולא משל אביהם אף השבח לעצמן: (רש"י)

הוספות אם הביא דיעבד אין לכתחלה לא תימה לר"י דמאי קשיא ליה וכי אין פשוט לו באומר נכסי לשני בני אדם שיהיו שוים ואפי' הכי במנחה לכתחלה לא וא"ב ע"כ משום דלקרבן גדול קא מכוין ואור"י דהכי פריך דהא סברא היא שלא תטול אשתו אלא כאחד מן הבנים ואפי' קאמר רב יוסף דניטלת מחצה א"ב ה"נ אע"פ שמשברא יש לנו לומר דלקרבן גדול קא מכוין היה לנו לכתב אחר הסברא: תא שמע ובני דן חושים וא"ת דכיון דקרו אינשי לברא בניי א"כ למה הוצרך לומר נכסיי לבניי פשיטא שהיו לבנו וי"ל דאצטריך שאם מצא דייתיקי או מתנה שלא יהיה בה כלום: שהיו לו בנים כחושים של קנה ואע"פ שכשירד. למצרים עדיין לא היו לו בנים כל כך מ"מ נקרא בן על שם העתיד כדדריש אשר שם שמות אל תקרי שמות אלא שמות (ברכות דף ז:): והשביחו גדולים השבח לאמצע. פירש ריב"ם דה"ה גדולים

וגדולים אלא אורחא דמילתא / נקט ולא דמי לירוד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות [א] .. לשותף שהוא כירוד ברשות דשותף אינו מוחל טרחו לחברו אבל אחין מחלי אהדידי: ואם אמר ראו מה שהניח כו'. פירש רבינו שמואל ראו מה הניח לנו אבינו ומזמנים אנו לחלוק ומה שנשביח נשביח מחלקנו משמע שרוצה לומר שאינו משביח אלא מחלקו המגיע ואין לו אלא שבח המגיע לחלקו ואין נראה מדאמר רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו רב ספרא משמע דשקלינהו לכולהו ועוד אם לא לקח אלא המגיע לחלקו מה היה יכול לתבעו הא אמר באיזהו נשך (ב"מ דף סט. ושם) דזוזי כמאן דפליגי דמי ועוד כשיחלקו אם מגיע חלק האחד לחלקו אם כן נמצא שלא היה השבח שלו על כן נראה לר"י כפירוש ריב"ם דשבח שהשביח מכל הנכסים היו שלו ולא דמי לירוד לתוך שדה של חבירו שלא ברשות שאין לו אלא שכר טרחו עם היציאה או [שותף דהוי כירוד ברשות ונוטל כאריס היינו משום] דיכולים להרויח זה כמו זה ולא מחלי אבל הכא אם הגדולים לא / ירויחו הקטנים לא ירויחו בהם וכן צריך לומר באחי דרב ספרא דקטנים היו ולא היו יכולין להרויח / ולהכי כיון דגברא רבה הוא ולא שבק גירסי' וטרח לאחריני אע"פ שלא אמר ראו כאלו אמר ראו ומחלי ליה הקטנים והא דאמר בריש אלו מציאות (שם דף כב:) גבי תמרי דזיקא דיתמי לאו בני מחילה נינהו הכא דאין מפסידין ולא בא בידם הרווח מחלי שפיר: בתוספתא גרסינן אם אמרו יתומים [בפני ב"ד] ראו מה שהניח כו'. ולא ידע ר"י אמאי נקט גבי בנים בפני ב"ד אי משום דגלי אדעתיה דלא מחל להם אפי' בפני / עדים נמי גלי דעתיה ושמה להכי צריך בפני ב"ד כדי שיתעצמו בדבר לתקן להם שיטריח בשבילם ומדלא תקנו להם ודאי לא מצאו להם תקנה לחלק ומחלו הכל ורב ספרא נמי ידוע היה לב"ד אף על פי שלא אמר ומיהו רשב"ם פי' דה"ה בפני עדים: השביחו לעצמן. ואע"ג דבהמפקד (שם דף מ. ושם) בעובדא דמרי בר איסק אמרינן דכיון דשלא ברשות נחת דהא אין מורידין קרוב לנכסי קטן השבח לאמצע הכא לית לן / למימר הכי דהתם איכא למיחש שמא יחזיק הקרוב בנכסי קטן שאינו כאן אבל הכא ליכא למיחש שהקטנים עם הגדולים ביחד אין. יכולין להחזיק זה על זה: לא שנו אלא שבחו נכסים מחמת נכסים. פירש בקונטרס שלא טרחו ולא הוציאו משלהם כלום אלא מנכסי אביהם שכרו פועלים משלהם משמע שרצה לומר דטעמא דכיון דשכרו משל אביהם הוי לאמצע' / (תוספות)

דף קמז קמז

אודייני השכר לאמצע והא אודייני דמחמת עצמו [הוא] שאני אודייני דלנטירותא הוא דעבידא ואפילו קטנים נמי מצו מנטרי לה: אמרו ראו מה שהניח אבא הרי אנו עושין ואוכלין והשביחו לעצמן: רב ספרא שבק אבוה זוזי שקלינהו עבד בהו עיסקא אתו אחי תבעוהו בדינא קמיה דרבא אמר להו רב ספרא גברא רבה הוא לא שביק גירסיה וטרח לאחריני: האשה שהשביחה את הנכסים השביחה לאמצע: אשה בנכסי יתמי מאי עבידתה אמר רבי ירמיה באשה יורשת פשיטא מהו דתימא כיון דלאו דרכה למטרח אף על גב דלא פריש כמו דפריש דמי קמשמע לן: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה: פשיטא מהו דתימא כיון דשביחה לה מילתא דאמרי קא טרחא קמי יתמי אחולי אחלה קא משמע לן אמר רבי חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו ודוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון פשיטא ייחד לו אביו בית ועלייה בית קנה עלייה לא קנה בית ואכסדרה מהו שני בתים זה לפנים מזה מהו תיקו מיתבי ייחד לו אביו בית וכלי בית כלי בית קנה בית לא קנה אמר רבי ירמיה כגון שהיה אצרו של אביו מונח שם נהרדעי אמרי אפילו שובבא דיוני רב יהודה ורב פפי אמרי אפילו עציצא דהרסנא מר זוטרא אנסביה לבריה ותלא ליה סנדלא רב אשי נסביה לבריה ותלא ליה אשיצא דמשחא אמר מר זוטרא הני תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא חדא הא אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא אידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה:

רש"י אודייני. בור ויכסויו וזוכיו אוחו להשקות שדות ממימיו: מחמת עצמו הוא. שמשמין אותו הגדולים ורכיכו לעמוד על גביו פן יהיה הפקר לכל שארבי מיס: דלנטירותא עבידא. אינו רכיכו להוציא משלהם כלום עליו אלא לשמרו וגם הקטנים יכולין לשמרו: עבד בהו עיסקא. וחשיב ליה שכן נכסים מחמת נכסים הואיל ואין כריך טורח כל כך לאלה לקנות ולמכור: לא שביק גירסיה וטרח לאחריני. וכמי שאמר ראו מה שהניח לנו אבא דמי ושמעתי מהכא דכל היכא דלאו כונו רב ספרא אע"ג דלא אמר לעצמי אני עושה כמאן דלמר דמי והשביח לעצמו: אשה מאי עבידתה. או תעובדא ותלך לה או תטרח קמי יתמי והתיה ניזונת ומעשה ידיה שלהן ואין לה להשכר בממונו היורשים: באשה יורשת. כגון שנשא לרובן בת שמעון ומתו וירשו בני רובן ובת שמעון את נכסי יעקב אבי אביהן או כגון בת בין הבנות או בת הבן בין הבנים דינה קדוין האחיין או שאמר בעלה תעובדא אשתי כאלה מן הבנים אם השביחה את הנכסים פירשה לעצמה לא פירשה השבח לאמצע ולאמנה שאמרה בב"ד ראו מה שהניח לי בעלי הריני עושה ואוכלת השביחה לעצמה והוא דלא שקלח מזוני דאי שקלח מזוני הוה חן ז' אלמנה ניזונת מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן הלכך אשה שמת בעלה והניח נכסים מועטין שאין בהן כדי כתובתה אם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי ונתעטלו ב"ד או יורשין להשביעה על כתובתה אפילו השביחה אלה ככר השביחה לעצמה אבל אם השביחה הנכסים סתם תעובדא והמוטר לירושין ואע"פ שלא נשתייר מעצלה אפילו רביע כתובתה: אחולי אחלה. וחזרה זה ממה שאמרה תחלה הריני עושה ואוכלת קא משמע לן: קנאו. הבן לאוהו הבית הקנה חכמים היא והלכתא בלא טעמא כלקמן ובמס' גיטין מוקמינן לה כגון שיש לאביו בעיר בית אחר לזרז בו: ודוקא גדול כו'. דכפי האי גוונא חביב ליה טפי וגמר ומקני ליה: ייחד לו בית ועלייה. כלומר ייחד לו האב לבנו בית שיש עלייה על בניו: אכסדרה. לפני הבית ופוחתין בו הולכות ודרך אכסדרה נכנסים לבית: שני בתים כו'. אם תמלא לומר בית ואכסדרה קנה היינו משום דאכסדרה משועבד לבית אבל שני בתים זה לפנים מזה מהו: אורכו בתוכו. הלכך בית לא קנה דכיון דמשחמט האב בבית לא הוציאו ממחוקתו ולא מקני ליה לבנו: עציצא דהרסנא. כלי מלאה לגיס מטוגנים בשמן: אשיצא דמשחא. כוס מלאה שמן: שוינהו רבנן. הם תקנו את הדברים כך אף על פי שאינו דין תורה כי מדה ומדה הם: חלה הא. המשא אשה לבנו ותקנת חכמים היא לכבוד החתן שגנאי הדבר לשאת אשה ואין מקום לזרז בו: אפטרופא. דאנו סהדי דלא עקר נחלת הבנים ולא נתחיון אלא שיכבדוהו הבנים מתוך שאוכלין על ידה: במעמד שלשתן. נפקד ומפקדו ומקבל מתנה: קנה. כך תקנו חכמים לפי שהדבר תדיר הוא בין הבניות ולא הויקו חכמים להקנות בקנין ובעדים: (רש"י)

תוספות דאי הוה אמרי גדולים ראו מה שהניח לנו אבינו היו אהבי הקטנים או קרובים משכירים להם פועלים משל אביהם בשבילם ומדלא אודיינהו אחולי אחילו גבייהו ובעובדא דמרי בר איסק (ב"מ דף לט:) דא"ל אחוה לפלוג לי נמי מפרדיסי ובוטנתי דשתל ואמר ליה רב חסדא שפיר קאמר לך דנתן הניח גדולים וקטנים כו' השבח לאמצע לא שתלם בעצמו אלא השכיר פועלים ממעות הירושה ואתו האה נמי היה מוצא קרובים דהוי שתלי ליה וכן אחי דרב ספרא הוה מוצאין שישתכרו במעותיהן דאין טורח למכור ולקנות אי לאו דהוי כאומר להן ראו ופריך מאודייני דמחמת עצמו הוא שלא הוה מוצאין שיעשה להם אותה שמירה לפי שצריך לעמוד שם זמן מרובה ומשני דקטנים גופיהו מנטרי ואם היו מודיעין להם היו עושין ועוד יש פירוש רבינו תם ומירוש ריב"ם ולא ישרו בעיני ר"י: אודייני. פי' בקונטרס בור ויכסויו ואין נראה לרבינו תם אלא מפרש שהוא כלי גבוה שעומדים עליו שומרי שדות וכרמים לראות מעליו למרחוק וגם הוא ראוי לישן עליו כדאמרין בפרק בתרא דמועד קטן (דף כז.) ישן על גבי מטה או על גבי ספסל או על גבי אודייני ויש ספרים שכתוב בהן אידוויני כמו דוי להכא ולהכא (תמיד דף כו:) ובשבת לה.). באשה יורשת. פירש בקונטרס כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ומת יעקב אביהם ואחר כך מתו ראובן ושמעון שאו יורשין בני ראובן ובת שמעון מאביהן וקצת קשה לישנא דראו מה שהניח לי בעלי דמשמע דירשה מבעלה ולא מיעקב ופירש ריב"ם אשה יורשת שנשא ראובן בת שמעון אחיו ומת והיו לו לראובן אחים קטנים או בני אחים קטנים דהוה יתמי והרי היא יורשת את בעלה עם הקטנים שהיא במקום אביה ומיהו קשה דקאמר' בסמוך דטרחא קמי יתמי דמשמע בני בעלה על כן נראה לר"י כפירוש הקונטרס דכיון שבעל אוכל פירות ירושתה כל ימי חייו כדון שייך שפיר ראו מה שהניח לי בעלי אי נמי כלשון אחר שפירש בקונטרס שאמר תבעל תטול האשה כאחד מן הבנים: ואם אמרה ראו מה שהניח לי בעלי. פירש בקונטרס וכיון דאמרה הכי לית לה מזוני ואין נראה לרשב"א דדוקא אם מכרה כתובתה או לקחה כתובתה בבית דין אין לה

מזונות אבל זו שלא לקחה כלום מכתובתה אלא נכסי מלוג שלה או מה שירשה או מה שנתן לה בעלה כאחד מן הבנים לא הפסידה מזונות דאפי' מכרה מקצת כתובתה אמרינן בפרק אלמנה (כתובות דף צח.) דלית דחש ליה לדר' שמעון דאמר מקצת כסף ככל כסף ולא הפסידה מזונות כ"ש נכסי מלוג דלא שייכי ללל לכתובתה וגם מה שפירש שאם נתעצלו בית דין להשביעה מה שהשביחה לעצמה לא ידע רשב"א מגליה דלעולם היא בחזקת ירושים עד שישביעהו ב"ד דאין לה כח לגבות כתובתה אלא בבית דין והכא מיירי דוקא באשה יורשת: בית ואכסדרה מהו. דנהי דעלייה לא קנה אכסדרה שייכא טפי לגבי בית ואם תמצא לומר לא קנה משום דאין בו תשמיש בית שני בתים זה לפניו מזה מהו דכבית אחד דמי ולפירוש הקונטרס הוה ליה להקדים בעיא דשני בתים לבית ואכסדרה: כהלתא בלא טעמא. קצת טעם יש דכיון שפינה את הבית סמכא דעתיה דבן וגם אין לו אנה לדר' סברא הוא שנתנו לו וכן הכותב כל נכסיו לאשתו או לבנו מסתמא לא ליתן לה נתכיון אלא לכבדה שלא היה מניח בניו בולא כלום ובמעמד שלשתן לא רצו חכמים להטריח להביא עדים ולעשות קנין דמסתמא כיון שאמר לו במעמד שלשתן הקנה לו לגמרי ונראה לר"י דבמעמד שלשתן אם חזר ומחלו אינו מחול ומפורש בכמה מקומות: הניח בנים גדולים עד במעמד שלשתן קנה. עד כאן שיטת הר"א ז"ל: (תוספות)

ב קמד דף

מתני' אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות נפל לאמצע חלה ונתרפא ונתרפא משל עצמו: **גמ'** תנא האי אומנות לאומנות המלך תנו רבנן אחד מן האחין

שמינוהו גבאי או פולמוסטוס אם מחמת האחין לאחין אם מחמת עצמו לעצמו אם מחמת אחין לאחין פשיטא לא צריכא דחריף טפי מהו דתימא חורפיה גריס ליה קא משמע לן תנו רבנן אחד מן האחין שנטל מאתים זה ללמוד תורה או ללמוד אומנות יכולין האחין לומר לו אם אתה אצלנו יש לך מזונות אם אין אתה אצלנו אין לך מזונות וליתבו ליה כל היכא דאיתיה מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא ברכת הבית ברובה וליתבו ליה לפי ברכת הבית הכי נמי: חלה ונתרפא ונתרפא משל עצמו: שלח רבין משמיה דר' אלעא לא שנו אלא שחלה בפשיעה אבל באונס נתרפא מן האמצע היכי דמי בפשיעה כדריב' חנינא דאמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנינים פחים שנאמר **[משלי כב-ה]** צנינים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם: **מתני'** האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב

חזרה ושושבינות חזרה לאמצע שהשושבינות נגבית בבית דין אבל השולח לחבירו כדו יין וכדי שמן אין נגבין בב"ד מפני שהן גמילות חסדים: **גמ'** ורמינהי

שלח לו אביו ושושבינות כשהיא חוזרת חוזרת לו נשתלחה לאביו ושושבינות כשהיא חוזרת חוזרת מן האמצע אמר רבי אסי א"ר יוחנן כי תנן נמי מתניתין נשתלחה לאביו תנו והא אחין שעשו מקצתן שושבינות קתני תני למקצתן והא חזרה שושבינות קתני ה"ק חזרה לגבות נגבית מאמצע רבי אסי אמר לא קשיא כאן בשתם כאן במפרש כדתינא שלח לו אביו ושושבינות כשהיא חוזרת חוזרת לו שלח אביו ושושבינות שתם כשהיא חוזרת חוזרת לאמצע ושמואל אמר הכא ביבם עסקינן שאינו נוטל בראוי כבמוחזק מכלל דאידיך משלם לימא תנו לי שושביני ואשמח עמו מי לא תניא מקום שנהגו להחזיר קדושין מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ואמר רב יוסף בר אבא אמר מר עוקבא אמר שמואל לא שנו אלא שמתה היא אבל מת הוא אין מחזירין מ"ט יכולה היא שאתמר

רש"י מתני' הכי גרסינן בסדר המשנה אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות. אומנות המלך שמחמת אביו נפל לאומנות זו שכן מנהג המלך מעמיד מידת זו מוכס חשך אחד ומבית זו חדש אחד וכן מכל כהו העיר: נפל לאומנת. כל זמן שקנו בהפוסת הבית הריחו לאומנת שהריחו זה בלאומנותו: חלה. בפשיעה כדמפרש בגמרא: גמ' תנא לאומנות המלך. וטעמא דפרישית אכל לאומנות אחרת שנפל בה מעלמנו הריחו שבו: או פולמוסטוס. שוטר ורבינו חננאל פי' פולמוסטוס לוחם מלחמות בלשון יון: מחמת אחין. כמנהג העיר לקחה מכל בית שוטר אחד לפי הזמן הקבוע או להקדש או לשנה: מחמת עצמו. מחמת חשיבותו ומחמת חריפותו: ברכת הבית ברובה. שאילו היה דר עמיהו היה הבית מהתבדך בגללו: וליתבו ליה. קצת מזונות ויפתחו לו לפי הסדרן ברכת הבית בגללו שאין דר עמיהו: אגמ' פה: לישנא דקרא אגמ' פה: בדרך עקש הלנה והקור פה ומוקש בדרך עקש כי בידו הדבר תלוי להשמר מן הלנה ויש מפרשים אגמ' פה: חוס: מתני' ה"ג האחין שעשו מקצתן שושבינות בחיי האב. ששלח האב את אחד מבניו לשמוח את החתן ובידו דורות שכן דרך שושבינות נוטל דורותן לשמחת חופת חבירו ואוכל עמו וזה יחזיר לו כמו כן כשישאר אשה כדתניא לקמן (דף תמה.) ה' דברים נאמרו בשושבינות רעה דוד (ש"ב טו) מתרגמינן שושבינות: חזרה שושבינות. כשיחזור זה הבן ושאל אשה וזה יחזיר שושבינותו חזרה לאומנת: נגבית בב"ד. כדון מלוה אביהם ובגמ' פריך עלה ומשני לה נגבית בבית דין קדון מלוה: אכל השולח לחבירו. כלל חופה אי נמי בחופתו ואינו הולך לאכול שם ולשמוח עמו בחופתו אין זה דין שושבינות אלא מהנה בעלמא וגמילות חסד ואינה נגבית בב"ד: גמ' ורמינהי שלח לו אביו שושבינות. כלומר שלח על ידו וללכוד שהוא יאכל ושחמח עמו דהא לקמן מפליג בין שלח אביו שושבינות לשלח לו אביו שושבינות: חזרת לו. לאותו הבן ולא לאומנת כדקתני וקשיא למתניתין דסביחא ליה להאי הנא דכיון דשלח האב על יד זה הבן חפץ הוא שבו לבדו יחזיר שושבינות וכל לשאר בניו: חזרת מן האומנת. דמלוה על היחוסים לפיכך חובת אביה: נשתלחה לאביו תנו. כדמתרץ לה ואיזיל וחזרת לאומנת דמתניתין היינו חזרת מן האומנת כדמפרש ואיזיל אכל היכא דשלח אביו שושבינות ע"י בנו לאחריים מודה תנא דמתני' דחזרת לאותו הבן לבדו כברייתא: חזרה. לגבות: רבי אסי אמר. לעולם מתני' כדקתני שהאב שלח שושבינות לאחריים וכשהיא חוזרת חוזרת לאומנת וכו' וברייתא דקתני חזרת לאותו הבן לבדו לא קשיא מתני' בסהם ששלח סהם ע"י אחד מבניו ולא פירש לדעת בן זה שלח הלכך חזרת לאומנת אכל הברייתא במפרש השושבינות תחזור לאותו הבן הלכך חזרת לו ואינה חזרת לאומנת: כדתינא שלח לו אביו שושבינות. כלומר נתן לו אביו מעות ושלחו לעשות שושבינות כשחזרת חזרת לו לבדו אכל שלח אביו שושבינות סהם ולא יחד לאחד מבניו אף על פי שעל ידי אחד מבניו שלח אינה חזרת לו לבדו אלא לאומנת: ושמואל אמר. לעולם כדקתני ברייתא דהאב השולח שושבינות על יד אחד מבניו חזרת לאותו הבן לבדו ומתניתין דקתני חזרת לאומנת ה"מ שמת הבן שנשתלחה שושבינות על ידו ורואה היה לחזור לו אלא שמת ויבס אחד מן האחים את אשתו ורחמנא אמר יקום על שם אחיו לנחלה ודינו היה ליטול השושבינות במקום אחיו אי לאו דקרייהו רחמנא כדור כדכתיב והיה הבכור וגו' ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק ואמרינן לקמן דאין בכור נוטל פי שנים הלכך חזרת לאומנת לכל האחין: ומקשה גמרא מכלל דאידיך. אורו שנשתלחה לו שושבינות על ידי זה הבן שמת בעי שזמיה בתמיה וכי יש לו לשלם שושבינות לזרשי שושבינות שמת והלא יכול לומר תנו לי שושביני ואשמח עמו ואוכל בחופתו כמו ששמה גם הוא ואלכל בחופתי וכיון שמת נפטרתי מלשלם שכן מנהג שושבינות להביא דורון ולאכול עמו בחופתו: מקום שנהגו להחזיר קדושין. אחר מיתה האשה בימי איכוסין כדמפרש ואיזיל: (רש"י)

תוספות ברכת הבית ברובה. פי' רבינו חננאל נר לאחד נר למאה ויש מפרשים דמזלא דבי תרי עדיף וקשה מדפריך בסמוך ליתבו לפי ברכת הבית וכי ידעינן כמה היו וכמה נתבדך הבית בגללו ואומר רבינו תם אין הכי נמי יכולין לידע כמה הוציאו בשנה ראשונה וכמה הוציאו בזו ואין נראה לר"י שרי אין כל השנים שוים במזל אחד: חלה ונתרפא כו'. ותניא בתוספ' (פ"י) במה דברים אמורים ברפואה שיש לה קצבה אבל רפואה שאין לה קצבה הרי היא בכלל מזונות ויתרפא מן האמצע וכן בכתובות (דף נב:) גבי אלמנה אומר רפואה שיש לה קצבה הרי היא בכלל כתובה ושאלין לה קצבה הרי היא כמזונות ובאונס דהכא אין חילוק בין אין לה קצבה ליש לה קצבה כן

תירץ ה'ר"י: אבל חלה באונס נתפס מן האמצע. ולא דמי להא דתנן לעיל (דף קלט.) אין הקטנים נוזנים על הגדולים הכא הו' באקראי בעלמא אבל התם לעולם כן הו' שהקטנים מפסידיים יותר מזונות: הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים. פירוש אריא וגנבי הבאים על האדם הכל נגזר בידי שמים אבל צנים פחים מזה לא נגזר עליו כלו' יכול לשמור אבל ודאי אם רוצה לאבד עצמו באש או בנהר יכול לאבד עצמו אע"פ שלא נגזר כלום ולא דמי להא דאמר הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים דהתם מיירי במדות של אדם מה יהיה גבור או חלש עשיר או עני ארוך או קצר [חכם או טפש] כדאיתא בנדה בפרק כל היד (דף טז. ושם) אבל הכא מיירי במאורעות הבאות על האדם: חוץ מצנים פחים. דהיינו. קור וחום כדמשמע בריש מסכת ע"ז (דף ג. ושם) והא דאמרינן בהמקבל (בבא מציעא דף קז:) והסיר ה' ממך כל חולי זו צינה הכי פירושו שיתן לך דעת לשמור מן הצינה ליתן לך בגד ללבוש ובירושלמי אמר שאנטונינוס היה לו לילך בדרך אמר ליה לרבי עלי עלי אמר ליה יהא רעוא דתשתזיב מן צנתא אמר ליה דא צלותא בתמיה יתיר חד כסו וצנתא אזלא א"ל יהא רעוא דתשתזיב מן שרבא אמר ליה הא ודאי צלותא דכתיב ואין נסתור מחמתו: האחין שעשו למקצת שושבינות. שכן היה מנהג כשהאב היה עושה חופה לבנו היו שושבינים מביאין דורות לכבוד החופה ונותנין לבנו ועל האב היה לפרוע כשהיו נושאים גם הם נשים ולכן חזרת מן האמצע שהרי היה על האב האב לפרוע: (תוספות)

דף קמה - א

תנו לי בעלי ואשמח עמו הכא נמי נימא תנו לי שושביני ואשמח עמו אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון ששמח עמו ז' ימי משתה ולא הספיק לפרועו עד שמת לימא תנו לי בעלי ואשמח עמו תנאי היא דתניא המאיר את האשה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מקום שנהגו להחזיר קדושין מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר קדושין אין מחזירין דברי רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר מחזירין וכן תניא המאיר את האשה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה בד"א דהדר ביה איהו אבל מתה מקום שנהגו להחזיר מחזירין מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ודוקא שמתה היא אבל מת הוא אין מחזירין מאי טעמא יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו ואתא רבי יהודה הנשיא למימר באמת אמרו בין מת הוא ובין מתה היא מקום שנהגו להחזיר מחזירין מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין ולא מציא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו לא דכולי עלמא יכולה שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו ודמית הוא כ"ע לא פליגי כי פליגי שמתה היא והכא בקדושין לטיבועין ניתנו קא מיפלגי רבי נתן סבר קדושין לאו לטיבועין ניתנו ור' יהודה הנשיא סבר קדושין לטיבועין ניתנו והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין קתני הכי קאמר וסבלנות ודאי מקום שנהגו להחזיר מחזירין והני תנאי כהני תנאי דתניא קדשה בכר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה ומחזרת לו את השאר רבי יוסי אומר קדשה בעשרים נותן לה שלשים תנאי קדשה בשלשים נותן לה עשרים חצאין במאי עסקינן אילימא שמתה מי אית לה כתובה ואלא שמתה היא אמאי מחזרת לו את השאר ונימא תנו לי בעלי ואשמח עמו ואלא באשת ישראל שזינתה ובמאי אי ברצון מי אית לה כתובה ואלא באונס מישראל שריא ליה ואלא באשת כהן שנאנסה ובקדושין לטיבועין ניתנו קמיפלגי רבי מאיר סבר קדושין לטיבועין ניתנו ור' יהודה סבר לאו לטיבועין ניתנו ורבי יוסי מספקא ליה אי לטיבועין ניתנו אי לא והלכך קדשה בעשרים נותן לה שלשים חצאין קדשה בשלשים נותן לה עשרים חצאין אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן בכל מקום שנהגו להחזיר מחזירין ותרומא נהרדעא שאר בבל מאי רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו מוהרי הדרי קדושי לא הדרי אמר רב פפא הלכתא בין שמתה היא בין שמתה היא והדר ביה הוא מוהרי הדרי קדושי לא הדרי בה איהי אפי' קדושי נמי הדרי אמרי אמר קדושי לא הדרי גזירה שמא יאמרו קדושין תופסין באחותה רב אשי אמר גיטא מוכיח עליה והא דרב אשי בדוּתא היא דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא: שהשושבינות נגבית ב"ד: ת"ר חמשה דברים נאמרו בשושבינות נגבית בבית דין וחזרת בעונתה ואין בה משום רבית

רש"י תנו לי בעלי. כומר אני מזונת להשלים תנאי קדושי דהיינו נשואין ואין העיכוב תלוי ב: אמר רב יוסף. בעלמא אמר' תנו לי שושביני ואשמח עמו כדקאמר את כל הכא במאי עסקינן כגון ששמח עמו ואלא עם המת בחופה אותו שחייב לו השושבינות ונתחייב השושבין מיד לפרוע אחרי ששמח עמו אלף שמת ויביס אחיו את אשתו ושושבינות זו ראויה היא ותחזרו ללמנע דרך שושבינות אוכל עמו ואח"כ מציא הדורון: לימא תנו לי בעלי ואשמח עמו תנאי היא. למר מחזירין קדושין אם מת הארום ולמר חזן מחזירין: בתולה גובה מאתים. אם מת או גירשה ובדכתב לה מן הארוסין דהיכא ללא כתב לה בעיאל היא ככתובות (דף פטו.) ולא איפשטיאל: מקום שנהגו להחזיר קדושין מחזירין. לקמיה מפרש לה ואזיל: ר' יהודה הנשיא אומר כו'. לקמן פריך עבה: דהדר ביה חיהו. חוזר בה ורואה לגרסה הלכך תטול כתובתה מלכד קדושין והוא הדיון אם מת הוא קדמפרא ואזיל ומשום דמיעבי ליה לפרושי בנפשי טעמא דמת הוא משום תנו לי בעלי ואשמח עמו נקט הכא לישנא דהדר ביה חיהו: דמית הוא כולי עלמא לא פליגי. דלוינה מחזרת קדושין דמליא אמרה תנו לי בעלי ואשמח עמו כדחוקמה רב יוסף כר אבא לברייתא דלעיל: לטיבועין ניתנו. שאם תמות ולא יזכה לישאנה יהיו לזוהרין ולא יחזרו לו: ופרכינן והא מקום שנהגו להחזיר מחזירין קתני. במילתיה דר' יהודה הנשיא והיכי מוקמת לה לזוהרין לטיבועין ניתנו: הכי קאמר. רבי יהודה: סבלנות ודמי. בההוא מודינא לך דבמנהגא תליא מילתא והוא הפשטים שקולח ללרוסותה לאחר שקדשה אבל קדושין ודאי לטיבועין ניתנו: והני תנאי. דלקמן כי הני תנאי דלעיל דפליגי בקדושין לטיבועין ניתנו: ככר. כסף היינו כ"ה מנה: בתולה גובה כו'. לקמן מפרש'א כולה: בתולה גובה מאתים זו. דהיינו שני מנין והיינו חמשים שקל כמורה בתולות מלכד קדושין תטול כתובתה: ככר. כ"ה מניס מנה כ"ה שקלים שקל ד' דינר דהיינו ד' זוזים: ר' יהודה אומר בתולה גובה מאתים. מן הככר של קדושין ומחזרת השאר ללרוסה: רבי יוסי אומר. לקמיה מפרש לה: אילימא שמתה. היא ומשום הכי קאמר ר' יהודה מחזרת לו את השאר קדושין לאו לטיבועין ניתנו: אלף שמת הוא. והלכך גובה כתובתה כדון אלמנה ודמיא מחזרת לר' יהודה את השאר והא חוקימנא לעיל ויכלה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו: שזינתה. תחת ארום [שלה] ובאה לגבות כתובתה כשיגרסנה בעלה: מישרא שריא ליה. כדנפקא לן בסוטה (דף ב:) מוהיא לא נתפסה אסורה היא נתפסה ומהרה ואם לא לגרסה שלא כדון למה תחזיר את השאר: שנאנסה. ואסורה לו כדנפקא לן (כתובות דף נא:) מוהיא לא נתפסה הא יאן לך אחרת אע"פ שנתפסה אסורה ואינו זו אשה כהן וכיון דלא פשעה לא הפסידה כתובתה לר' אבא בקדושה פליגי: ר' יוסי מספקא ליה. והו' קדושין ממון המוטל בספק וחולקין ומחזרת לו את החלי או חושבת בכתובתה וטורח ממנו מותר בכתובתה הלכך קודשה לאלמנה כ' שקלים דהיינו שמונים זוזים המ' זוזים כריכה להחזיר לו וחושבת בכתובתה והוא נותן לה ל' חלאי שקלים דהיינו ס' זוז הכי נתקבלה לאלמנה כ' זוז דהיינו מנה בכתובתה: קדשה בל' שקלים. דהיינו מאה ועשרים זוז חיים תחשוב בכתובתה דהיינו ס' זוז וארבעים העשרים לה הוא יתן עשרים חלאי שקל דהיינו מ' זוז: נראה בעיני דה"ג אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן בכל מקום שנהגו להחזיר מחזירין. היכא דמתה אשה: מוהרי הדרי. שקולח אחר קדושין והן סבלנות הדרי במיתת האשה ונראה בעיני דהרי גזונו וניהו מוהרי וסבלנות דהא גבי סבלנות נמי הכי פסקין לה לקמן גבי מתני' דסבלנות ודמי זמינא למה לו ו"ל דמוהר הוא ממון שמקדים לה עתה בימי חיורסין שיהא כותב בכתובתה כשתנשא לו ולהכי מיקרי מוהר: גזירה שמא יאמרו. קדושי טעות היו ולכך חזרו ונמללו קדושין תופסין בלחוחה ומחזרת לו: איכא דשמע. בהחזרת קדושין: ולא שמע בהא. בנט הלכך קדושין לא הדרי: וחזרת בעונתה. כשישא זה אשה יחזיר לו שושבינותו ולא קודם: ואין בה משום רבית. אם הרצה לו בדורון יזתה: (רש"י)

הוא ראו כי שמה לא יפרע לו לעולם: עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשמים. פי' שיפרע לו בשתי נשים בכל אחת חצי שרוצה לישא זו אחר זו יכול לומר באחת אני עושה עמך כדרך שעשית עמי ולא אטרח בשמים והר"ר יצחק בר מרדכי מירש דגרסינן איפכא עשה עמו בשושבינות בשתי נשים ובקש שיעשה עמו באשה אחת יכול לומר לו כשתשא אשה אחרת אביא לך בשמים פי' ולא אתן לך הכל בזאת האשה ומיהו גירסת הספרים אתי שפיר כדפרישתי: (תוספות)

דף קמו

ואמר ר' יהושע בן לוי כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי כתיב בספר בן סירא כל ימי עני רעים בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים וגו ממטר גגים לגגו ברום הרים כרמו מעפר כרמו לכרמים: **מתני'** השולח סבלונות לבית חמיו שלח שם מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר אינן נגבין לא אכל שם סעודת חתן הרי אלו נגבין שלח סבלונות מרובין שיחזרו עמה לבית בעלה הרי אלו נגבין סבלונות מועטין

שתשתמש בהן בבית אביה אין נגבין: **גמ'** אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא פשיטא דינר תנן מהו דתימא הוא הדין דאפילו פחות מדינר והאי

דקתני דינר אורחא דמילתא קתני קא משמע לן אכל תנן שמה מאי הוא תנן שלוחו מאי שם תנן שגר לו מאי תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה באדם אחד ששגר לבית חמיו מאה קרונות של כדי יין ושל כדי שמן ושל כלי כסף ושל כלי זהב ושל כלי מילת ורכב בשמחתו והלך ועמד על פתח בית חמיו והוציאו כוס של חמין ושתה ומת וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים לאושא ואמרו סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין ושאינן עשוין ליבלות נגבין שמע מינה אפילו שמה שמעת מינה אפילו פחות מדינר אמר רב אשי מאן לימא לן דלא שחקי ליה מרגניתא דשויה אלפא זוזי ואשקיה שמעת מינה אפילו שגרו לו דלמא כל פתח בית חמיו בבית חמיו דמי איבעיא להו מהו שישלש שבח סבלונות מהו כיון דאי איתנהו לדידיה הדרי ברשותיה שבוח או דלמא כיון דאי אבדי או מגנבי בעי שלומי ליה ברשותא דידה שבוח תיקו בעי רבא סבלונות העשוין ליבלות ולא בלו מהו תא שמע וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין ושאינן עשוין ליבלות נגבין מאי לאו אע"ג דלא בלו לא דבלו תא שמע סבלונות מועטין שתשתמש בהן והיא בבית אביה אין נגבין תרגמה רבא בייבא וסבכתא אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד ששגר לבית חמיו יין חדש ושמן חדש וכלי פשתן חדש בעצרת מאי קא משמע לן איבעית אימא חשיבותא דארץ ישראל קמ"ל ואיבעית אימא דאי טעין טענתיה טענה אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שאמרו לו אשתו תותרנית היא ונכנס אחריה לחורבה לבדוקה אמר לה ריח צנון אני מריח בגליל

רש"י ואמר ר' יהושע בן לוי. כתיב כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובים שיש לו מנוח ומזונות שהיו מחלקין לעניים מערב שבת לערב שבת חלל כשמואל אלא קרא לאשמועי' וכו' ר' יהושע קאמר לה: אינו וסת. חוק כמו עני שכל ימות החול אוכל פת חייבה ובשבת אוכל בשר הכי גרסי' תחלת חולי מתוך כך מתחיל לחלות ואיה גרסי' חולי מעיים: כתיב בספר בן סירא. שלמה כתב כל ימי עני רעים אבל בלילות נשקו ים לו מנוחה וכן סירא אומר אף הלילות אין לו מנוחה כי בשפל גגים וגו וממלא דלף טורדו ביום סגירי: מעפר כרמו לכרמים. זבל ואשפה שהביא לכרמו נשקף לכרמים אחרים שהוא במקום רעוע בהרים ובסלעים במקום שאין עשיר הפך בו נוכל למטה ככרמים של עשירים שהם במקום טוב ומדרון וטוה לעסוק בהן: מתני' השולח סבלונות. מנהג החנים ללחך הדושין למחרת שולח לבית חמיו לכבוד אשתו חקשיתין ומיני פירות וכו' יין וכו' שמן ופעמים אוכל שם עמה: אינו נגבין. אם מת הוא או שמתה היא או שחזר בו וכו'ה לגרשה שמתה חיבת שמתה איכילה שאכל ושתה ושמח עמהן מחל סבלונות העשוין ליבלות אבל אין עשוין ליבלות הדרי אע"פ שאכל ושתה עמהן כדתיניא גמ' ובסבלונות שהם מיירי דהא לקמן מפלגי בסבלונות ששלח כדי שיבאו עמה לבית בעלה לסבלונות ששלח כדי שתשתמש בבית אביה והנהו לא תלו באכילת חתן מכלל דרישא בהסם סבלונות והנהו תלוין בסעודת חתן אם אכל עמהן מחולין ואם לאו נגבין: שלח סבלונות מרובין. ופירש כדי שיבאו עמה לבית בעלה וה"ה למועטים אם שלחן לכך אלא אורחא דמילתא נקט מרובים רגיל לשלוח ולפרש כדי שיבאו עמה לבית בעלה ומועטין כדי שתשתמש בהן בבית אביה: גמ' אמר רבא דוקא. אבל שם סעודת חתן בדינר תנן אין נגבין אבל פחות מדינר לא מחל מידי: אורחא דמילתא קתני. שיעור אכילת אדם בדינר כדאמרן עד זוזא אכלי כדכרסייה: הוא תנן. דקתני אם אכל שם דמשמע הוא עלמא: שיגרו לו. לתת מן סעודתם בביתו מאי: ורכב בשמחתו. מתוך שמחתו הוה רב ששלח לבית חמיו שמה על סוסו ומת אח"כ קודם נשואין: באושא. כשהיתה סנהדרין לשם דאושא היא אחת מעשר גלויות שגלתה סנהדרין כדאיתא במס' ראש השנה (דף לא.): סבלונות העשוין ליבלות. קודם נשואין אין נגבין והנהו מחולין בסעודת חתן בדינר כדפרישית במתני': ושאינן עשוין ליבלות. כגון חקשיתין וזב וכו': ה"ג ש"מ אפי' פחות מדינר. ותקיי לרבא: מאן לימא לן דלא שחקי ליה מרגניתא. כבוד החמין שכן דרך השרים שוחין אותו לרפואה: אפי' שיגרו נמי. שהרי שהה כשהוא רוכב סוסו לפני פתח בית חמיו: כבית חמיו דמי. אבל שיגרו לו בביתו איבעיא לן: שכן סבלונות מהו. היכא דהדרי סבלונות מי הדרי שכן שהשיבחו כגון שלח לבית חמיו אלא ובקר וילדו: בעי רבא סבלונות העשוים ליבלות. דאמרן דלא הדרי אם לא בלו בשעת חזרה אותו שאין עשוין ליבלות מי הדרי עמהן או לא: תא שמע סבלונות מועטין שהשמע בהן והיא בבית אביה אין נגבין. בשלמא הך קמייתא כיון דקתני עשויות ליבלות מליה לאוקמה בדבול אבל הכא מילתא דפסיקא קתני שתשתמש בהן בבית אביה אע"פ שיגנו בעין ומיהו הוה מלי לתרווי (כשאין עשוין ליבלות או) כשעשוין ליבלות ובלו אלא רבותא אשמעי' אפי' כשעשוין ליבלות ולא בלו: כגון בייבא וסיבכתא. מיני כעופים וקישורי נשים שהן דבר מועט ומחיל להו לגמרי לא שנה בלו ולא שנה לא בלו אבל חקשיתין חשובין חיבעי לן: מנא אתי גירסא דפרי' א שאינה בספרים שלנו הא דאמר רבא דוקא דינר כולומר שאם אכל בבית חמיו מה ששאר דינר או שמה יין אבל פחות מדינר לא ועלה אמרי' מהו שישלש בסבלונות ועלתיא בחיקו פירוש אם שלח סבלונות בק' מנה ואכל בבית חמיו בדינר זכו בבית חמיו בכל הסבלונות והשתא דאכל בחצי דינר זכו לחצי הסבלונות והוא הדין לשלש ולרביע וזהו פירוש מהו שישלש בסבלונות ועלתיא בחיקו: וכלי פשתן. כלים מפשתן חדש: שבתא דא"י. שממחרת לבשל פירותיה בעצרת: דאי טעין טענתיה טענה. אי הדרי סבלונות וטעין יין ושמן שלחתי לך בעצרת לא הוחזק דלמי בכך והדרי ליה: שאמרו לו אשתו תותרנית היא. חולי הוא שאינה יכולה להריח ומוס שבתה הוא ותנן בהמדין ככהות (דף עב): המקדש את האשה ע"מ שאין בה מומין ונמלאו עליה מומין אינה מקודשת כנסה הסם ונמלאו בה מומין תלא שלא ככהות כו' עד וכו' א כמה דברים אמורים במומין שבתה כו' זה האיש לא קבל עליו את המומין ואם קדשה הסם וכנסה הסם ונמלאו בה מומין תלא שלא ככהות ומהו גט בעיה כדמפרש בגמרא דפרי' המדין: נכנס אחריה לחורבה לבדוקה. שם נשאה עמו בחוד חיקו לנן לנסותה אם תריח ויש מפרשים כותבת נטל בחוד חיקו ולא לנן וקרוי לנן ליה מעשה: אמר לה ריח צנון אני מריח בגליל. לנסותה אם תריח שמתוך דביעה ניכר אם תריח ועל הצנון שמתוך חיקו אמר וללשונא דמפרש שכותבת היה עמו לכך אמר לה ריח צנון לדעת אם השיבו דבר לאמר ריח כותבת אני מריחה ולא ריח צנון: (רש"י)

תוספות סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין. והא דתנא מרובין שתביא עמה מבית אביה לבית בעלה הרי אלו נגבין אינו עשוין ליבלות ומועטין היינו עשוין ליבלות א"נ במועטות בעינן דוקא שאין עשוין ליבלות אבל במרובים אפי' בבלות נמי נגבין: איבעיא להו מהו שתשלש. פי' אמילתא דרבא קאי דאמר דוקא אבל דינר אבל פחות

מדינר לא וקא אמר אם אכל פחות מדינר מהו שתגבה לפי מה שאכל אם אכל חצי דינר תגבה החצי ולישנא דתשלש כמו משלשין בממון ואין משלשין במכות (מכות דף ה.). מ"ר: תרגמה רבא בייבא. פי' רבינו שמואל דה"ה דהוה מצי לשנויי לא והוא דבלו ור"י אומר דבשלמא בברייתא מייירי בבלו אלא מתני' דלא מייירי בבלו לא מיתוקמא (תוספות)

דף קמו ב

אמרה ליה מן יהיב לן מכותבות דיריחו ואכלנא ביה נפל עלה חורבה ומתה אמרו חכמים הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבדוקה מתה אינו יורשה: סבלונות מועטין שתשתמש בהן בבית אביה וכו': יתיב רבין סבא קמיה דרב פפא ויתיב וקאמר בין שמתה היא ובין שמת הוא הדר הוא סבלונות הדרי מאכל ומשתה לא הדר הדרא בה איהי הדרא אפילו כישא דירקא אמר רב הונא בריה דרב יהושע ושמיין להן דמי בשר בזול עד כמה בזול עד תילתא: מתני' שכיב מרע שכתב

כל נכסיו לאחרים ושייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת: גמ' מאן תנא דאזלינן בתר אומדנא אמר רב נחמן

רבי שמעון בן מנסיא היא דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו מתנתו מתנה רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה (שאלמלא) היה יודע שבנו קיים לא היה כותב רב ששת אמר ר' שמעון שזורי היא דתניא בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא רבי שמעון שזורי אומר אף המוסוכין ורב נחמן מאי טעמא לא מוקים לה כרבי שמעון שזורי שאני התם דאמר כתבו ורב ששת מ"ט לא מוקים לה כרבי שמעון בן מנסיא אומדנא דמוכח שאני מאן תנא להא דתנו רבנן הרי שהיה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיד למי ואמר להן

אמרה ליה. דרך שחוק: מאן יהיב לן מכותבות דיריחו. שהן מתוקים ונאכל עם הלגון שהוא חד שכן היה דרכן ללכת המרים עם הלגון שזה חד זה מתוק ומתקן זה את זה ולפי שהבינה שלנסותה נכחין שהיבתו דרך שחוק כך ולפיכך דלמרי' שנטל עמו כותבת אמרה כותבות דיריחו אני מביא ולא כגון. ויריחו נקראת עיר התמרים שהייתו כותבות: נפלה עליה חורבה ומתה. ובלא הבעל לפני ז"ד והיה רואה לורש את אשתו ואמר חכמים הואיל ולא נכנס עמה לבא עליה אלא לבדוקה ולגרה ומתה בתוך כך אינו יורשה אית דגרסי הכי ומוקי לה בלרובה ולא נהירא לי לפיכך בלא עליה בימי אירוסין קודם הכנסתה לחופה לא יית לה כדתיני חנן בר אמני אשתו ארוסה לא חונן כו' מתה אינו יורשה לאין הבעל יורש את אשתו עד שהכנס לחופה כדנפקא לן (לעיל דף קט:). יורשת הבעל משאריו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה שהייתו לאחר שנכנסה לחופה הלכך בנשואה מוקמינן לה והכי גרסי' ואמר חכמים הואיל ונכנס אחריה לבדוקה מתה אינו יורשה דכיון דהיה בדעתו לגרשה לא ימלאנה בעלה מוס ובחוד כך מתה קודם שנתיישב אינו זוכה בירושה ומהכא שמעינן שמי שמתה אשתו מתוך הטטה שיש בדעתו לגרשה שוב אינו יורשה כדלמרי' בגמ' גיטין (דף יח.) משנתן עניו לגרשה שוב אין לבעל פירות: ותיב וקאמר בין שמת הוא בין שמתה היא והדר בה. איהו ומגרש לה: סבלונות הדרי. כגון סבלונות שאין עשויין ליבולת ששלת הסם אבל אוכלא ומשתיה ששלת בבית חמיו לא הדרי מסתמא אם אכל מסעודת חתן עם בדינר שהייתו עשויין ליבולת הלכך מחולין כדתיניא לעיל אבל אם פירש על מנת שיחזרו לי הדרי לא שנת סבלונות מרובין ולא שנת סבלונות מועטין כדמפ' במתני' אבל אי הדרי בה איהי אפי' כישא דירקא הדרא אגודה של ירק אבל קדושין לא הדרי כדלמרי' לעיל אגודה שנתא יאמרו כו': ושמיין להו הבשר בזול. כשיחזרו לו אוכל ומשקה שהאכילם והשקה ישומו בזול כדמפ' לקמיה לפחות שלישי מדמיו שבעינן זה שמיין כל מחזירין אוכלים הנאכלים מהחלה שלא לדעת חזרה שאילו היה יודע שצריך להחזיר לא היה אוכל משלו ומיהו בזול מיהו מחזיר וה"ל אמרו (ב"ק דף כו.) גבי אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית דמי עמיר בזול או דמי שעורים בזול וכן (כתובות דף לז.) גבי הניח להם אביהם פרה שאולה שחטוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול והמכא פשטינן לכל בזול שהייתו כל הדמים חסר שלש כל זוזא חשיבין ואמרי' לשלומי בלרבעה דנקי ארבע מעות שהייתו שני חלקי דינר שהי שש מעה כסף דינר ונקא היא מעה: מתני' שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים. וה"ה אם חילק על פיו בלא כתיבה שאמר נכסיו לפלוני כדתיניא לקמן (דף קנו:) בלמן של בני רובל שמתה וקיימו חכמים את דבריה וכגון שהיו עדים שהיה שכיב מרע כשכתב או נתן מתנה זו או שכתב בשטר כד תלמי ורמי בערסיה כדלמרי' לקמן בגמרא: שייר קרקע כל שהוא. כשיעור המפורש בגמ' מתנה מתנה. דמתנה שכיב מרע במתה אם עמד מחליו אינו חוזר וכגון שכתב בו קנין כדפסקין לקמן בגמרא והלכתא מתנה שכיב מרע במקלפת בעי קנין אע"ג דמית ומלוה מחמת מיתה במקלפת לא בעי קנין והוא דמית ואכל [אם] עמד חוזר אע"ג דקנו מיניה הואיל ומלגתא מיתה כיה מהנה זו: מתנתו מתנה. הואיל ושייר לעלמו הרי היא כמתנת בריא הלכך בין עומד מחליו בין מית מתנתו קיימת דשלא מלגתא מיתה נתן: לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה. ואם עמד חוזר אפי' קנו מידו שנראין הדברים שמחמת מיתה נתן וע"מ שאם לא ימות לא יתקיים מתנה דמדלל שייך מידי אמרי' לאו אדעתא דהכי יהב ליה שאם יעמוד מחליו ימות ברעב ויטורד לבריות אבל אם מת מיהו מתנתו מתנה בין שייך בין לא שייך כדמוכח בגמ' אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם כמחל מת קנו כולן כו' ואפי' לא קנו מידו קנו כל הנכסים לאחר מיתה היכא דלא שייך מידי דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו וטעמא מפרש בגמ' ודוקא שכיב מרע שכתב כל נכסיו סתם ולא כיה מחמת מיתה ולא הזכיר דברי מיתה בשעת אוראה אבל מלוה מחמת מיתה אפי' שייך קרקע כל שהוא וקנו מיניה אין מתנתו מתנה אלא אם עמד חוזר כדפסקין לקמן בגמרא ודפרישתי: גמ' מאן תנא. דסבירא ליה דלזלינן בתר אומדנא דדעתא דנתון מתנה אע"פ שלא פירש כמי שפירש דמי דקתי היכא דלא שייך קרקע כל שהוא אמדינן דעתיה שנתייאש מן החיים ולהכי לא שייך ודעתא דהכי יהב שאם ימות תתקיים המתנה ואם יעמוד תחזור לו ולא תתקיים המתנה: ועמד וכתב נכסיו לאחרים. כששמע שמת בנו אך לא פירש ששכיל מיתה בנו הוא עושה אלא סתם נתן: מתנתו מתנה. אחרי שלא פירש והלה במיתה בנו דלא אזלינן בתר אומדנא דעתיה ומתני' ר"ש בן מנסיא היא דקתי הכא לא שייך אין מתנתו מתנה דלמדינן דעתיה שאילו היה יודע שיעמוד מחליו זה לא היה נתון כל נכסיו: היוצא בקולר. ליהרג ואין דעתו מיושבת עליו כל כך וכשאמר כתבו גמ' לתת לאשתו אמר אלא מתוך טרדו ודאגתו שכתב ולא אמר תנו: המפרש. מייבשה לים: אף המוסוכין. קרוב למיתה שדעתו שייכתו ויהנו ללפטור את אשתו מן הייבוס נכחין: שאני התם דלמר כתבו. גלי דעתיה שרואה לתת גט דלי לאו לגרשה כתיבת גט מה ארד: אומדנא דמוכח שאני. שכל זמן שהיה בנו קיים לא נתן עד ששמע שמת אבל חולה כיון דרוב חולין לחיים והוא לא כיה מחמת מיתה ליכא אומדנא דמוכח כולי האי: (דף ק"י)

תוספות נכנס אחריה לחורבה לבדוקה. פי' רבינו יעקב דבארוסה מייירי ובא לראות אם היא תותרנית אם לאו ואם אינה תותרנית ישאנה ואמרו חכמים הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבדוקה ולא לשם נישואין נכנס ולכן אם מתה לא יירשנה אבל אם לא נכנס אחריה לבדוקה היה יורשה וכגון שהחורבה שלו כדאמר בכתובות פרק גערה (דף מח: ושם) לעולם היא ברשות האב היה לו חצר בדרך ונכנסה עמו יורשה דחצר דידיה לנשואין ולפירוש זה לא היתה תותרנית אלא כותבות היו בחיקו כמו

שאמרה או היתה יודעת שצנן היה ולכן אמרה מאן יהיב לן מכותבות לאכול עם הצנן ורבינו שמואל פירש שנשאה כבר ונמצאת תותרנית שהיה בדעתו לגרשה ומיהו קשיא דלא הוה ליה למימר הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבדוקה אלא הוה ליה למימר הואיל ונכנס אחריה לבדוקה ומה שפי' רבינו שמואל מכח הך דהכא שאם היה בדעתו לגרשה שוב אין לו פירות לאו ראייה היא כדפרישית שהרי לאו נשואה היתה ומה היא דגיטין (דף יח.) נמי אין ראי' דהא בין ר' יוחנן וריש לקיש דפרק שני דגיטין (דף יז:) לא סבירא להו הכי אלא לרבי יוחנן מוציאין פירות משעת. [נתניה ולריש' לקיש משעת כתיבה ולמאי דמרפ' ר"י התם] אית ליה לריש לקיש משעת חתימה דהא איכא נמי בין ר' שמעון ורבנן פירי משעת כתיבה עד שעת חתימה: מיכלא ומשתיא לא הדרי סבלנות הדרי. מוהרי הדרי והיינו סבלנות ותרי גוויני מוהרי כדפי' רשב"ם לעיל: מאן תנא דאזיל בתר אומדנא כו'. צ"ע אי שייכא הך מילתא בדברים שבלב אינם דברים ובפרק שני דקדושין (דף מט: ושם) הארכתי בה: רבי שמעון שזורי היא. וה"ה היה יכול לומר רבנן דידיה אלא לרבי שמעון ומחלוקתו קאמר אי נמי משום דר' שמעון שזורי אית ליה טפי דאזלינן בתר אומדנא יותר מדרבנן דידיה להכי נקט ר' שמעון שזורי: (תוספות)

דף קמז - א

דומה שיש לי בן עכשיו שאין לי בן נכסי לפלוני היה חולה ומוטל במטה ואמרו לו נכסיו למי אמר להן דומה שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוני ונדע שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת אין מתנתו מותרת לימא ר' שמעון בן מנסיא היא ולא רבנן אפי' תימא רבנן דומה שאני ודקארי לה מאי קארי לה מהו דתימא צעריה הוא דקא מדכר קא משמע לן א"ר זירא אמר רב מנין למתנת שכיב מרע שהיא מן התורה שנאמר [במדבר כז-ח](#) והעברתם את נחלתו לבתו יש לך העברה אחרת שהיא כזו ואי זו מתנת שכיב מרע רב נחמן אמר רבה בר אבוא מהכא [במדבר כז-ט/יא](#)

דף קמז - ב

לתפלתו של כהן גדול ורבה אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא שמה טרף דעתו עליו ומי אמר רב נחמן הכי והא אמר רב נחמן א"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע דאינו יכול למחלו אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן היא אמאי אינו יכול למחול אינה. של תורה ועשאוה כשל תורה אמר רבא אמר רב נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו תנו דקל זה לפלוני ויאכל פירותיו למימרא דסבר ר"נ מילתא דאיתא בבריא איתא בשכיב מרע דליתא בבריא ליתא בשכיב מרע והא אמר רבא אמר רב נחמן

רש"י לתפלתו של כהן גדול. שהיה מתפלל ביום הכפורים שהיה שנה זו גשומה ושחונה ועתה לפי הענין שיראה כראש השנה יתפלל ביום"פ: מתנה שכיב מרע. שקונה באמינה בעלמא אינה מן התורה וקראי דלעיל ענה טובה קמ"ל שיראה לביתו בשעת מיתתו מה שיש לו לזכות הן על ידי קנין הן על ידי דבור כגון דברים שאין לריבין קנין שאדם מודיע לבני ביתו מן חייב לו כלום וממונו וחספיו ביד מי והיכן מונחין אלא מדרבנן בעלמא קונה גזירה שמהא עד שיבא עדים לקנות טרף דעתו של חולה קודם שיבא ולא יוכל להקנות ונמצאת לוואותה בטלה וקשיא לי מה בכך אם תבטל מאחר שאינו קונה באמינה תבטל ולשנא אחריכא מפרשין ונראה בעיני דלהכי תהון רבנן שיקנו דבריו באמינה שאם אין דבריו נקנין חיישינן שמה טרף דעתו בחלו מותר כבר שהיא יודע שלא יקיימו בניו כוואותו: מי אמר רב נחמן הכי. דלמדרבנן היא ולא מדאורייתא: המוכר שטר חוב. שהייב לו זה למלוה ממון ומסר לו המלוה את השטר ליד לוקח ומכרו לו וכתב לו קנין כל וכל שעבודיה אי נמי כדפסקין ההם הלכתא אחריתא נקנות במסירה בפרק המוכר את הספינה (לעיל עז:). וחזר. המוכר ומחל לזוהי: מחול. דלא מוכר לו ראשון לשני אלא כל זכות שהבא לידו ולא עדיף האי לוקח ממלוה דלתי מחמתיה דמלוה ומיהו מעותיו יחזיר לו מוכר ללוקח דהא הלכתא היא דליינין דינא דגרמי וזה הפסיד מעותיו כשורף שטרותיו של חבירו דקיימא לן דחייב מההוא עובדא דכפיה רפרם לרב אשי ואגבי מיניה כי כשורף ללמני: ואפילו יורש. של מלוה מוחל וסבירא הוא דלא אלים כח של לוקח במה שנמסר לו שטר המלוה אלא לזכות בחוב הכתוב במקום המלוה או היוורש אך לא נעקר שעבודו מן המלוה וקיימא ביה עבד לזה לאיש מלוה ויכול למחול שעבודו: מודה שמואל שאם נתנו. המלוה לאיש אחר במתנה שכיב מרע וכוון שחלק כל נכסיו אי נמי על ידי קנין כיון כל מתנת שכיב מרע במקלה אי נמי בלא קנין כיוון דמסרו לו בחייו אין לך קנין גדול מזה ומיהו אם עמד חוזר אם מתנה שכיב מרע במקלה הוא כדפסקי' לקמן דאינו יכול למחול לדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואלימא מתנתה בריא ואין היוורש יכול למחול: ומשני אינה של תורה. אלא מדרבנן היא: ועשאוה כשל תורה. ומשום שירוף דעתו כדאמרן לעיל: א"ר נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום. שהדיירה אין בה ממש להקנותה ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכיון דמתנת בריא אפי' בקנין סודר לא קני דמילי לא מיקנו אלא א"כ הקנה לו החפץ כגון דקל לפירותיו ובית לדור מתנת שכיב מרע נמי לא קניא דמילתא דליתא דבריא ליתא בשכיב מרע שאין שכיב מרע חנוור מן הבריא אלא דאמינתו במקום קנין של בריא הוא והיכא דאין קנין מועלת בבריא אמירה שכיב מרע לא מהניא מידי הלכך אין מועיל עד שיאמר תנו בית זה לפלוני כו': למימרא דסבר רב נחמן כו'. לא אלים כח השכיב מרע יותר מן הבריא אלא שאמינתו קונה בקנין סודר דבריא: (רש"י)

תוספות לתפלתו של כהן גדול שיתפלל שאם חמה לא תהיה חמה. יותר מדאי ואם קרירא לא תהיה קרירא יותר מדאי: המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול כו'. פי' רבינו שמואל דלמאן דדאין דינא דגרמי הוה מוחל צריך להחזיר ללוקח מה שנתן לו ואור"י א"צ להחזיר אלא מעות שנתנו בו הלקוחות ולא כל השטר וראיה לדבר מדאמר בפרק החובל (ב"ק פט: ושם) אלא הא דתניא וכן היא שחבלה בבעלה לא הפסידה כתובתה ואמאי לא הפסידה תזבין לה לכתובתה לבעלה בטובת הנאה דהאי חבלה דאי מחלה לה גבי בעל ליכא קפידא ומוקי לה כרבי מאיר ומשמע דוקא גבי בעל יכולה למכור אבל לגבי אחריני לא תוכל למכור כי האי גוונא פן תמחלנה לבעלה והיאך תמחלנה לרבי מאיר דאית ליה בהגוזל קמא (שם ק.) דינא דגרמי ע"כ נראה אפי' למאן דאית ליה דינא דגרמי היינו דוקא לענין שיש לה שלשל מה שנתנו בה הלקוחות ולא כל דמי הכתובה שהפסידתם והא דאמר בהגוזל קמא (שם דף צח:.) מאן דדאין דינא דגרמי מגבי שטרא מעליא גבי שורף שטרותיו של חבירו וכן פי'

הכותב (כתובות דף פו.) על כך מלתא דשמואל לאו דוקא נקט שטרא מעליא שהרי לא תחזיר אלא מה שנתנו בה הלוקחין אלא משום דנקט לעיל התם ניירא בעלמא קלאי מינד נקט בתר הכי שטרא מעליא ועוד ראייה מרב נחמן דאית ליה בהגוזל בנרא (ב"ק קטז): דינא דגרמי גבי הוא גברא דאחוז יאכריא דחבריה ' אתא לקמיה דרב נחמן חייביה כו' ואילו בפרק הכותב (כתובות פה: ושם פו. ד"ה תיזיל) אמר קרייתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה ואיגורשא ושכיבא אתו לקוחות וקבעי לה לברתה כו' אמר רב נחמן מאן לימא לה דתיזיל ולימחלה לכתובתה לגבי אבוא והדר תירתה מיניה ומה תרויח לרב נחמן והא איהו גופיה אית ליה בהגוזל בנרא דינא דגרמי ואם כן צריכה להחזיר לו כל הדמים ומה תרויח בזה אלא שמע מינה שתרויח בזה שלא היתה צריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בה ואם תאמר מכל מקום הפסידתם הרבה שהרי גרושה היתה והיה להם ללקוחות אז לגבות כתובתה מן הגרושה ואומר רבי דשמואל קטנה היתה ולא היו יכולים אז לגבות ממנה כלום ומכל מקום מחילתה מחילה כיון שהגיעה לפעוטות כדאמר בהנוקין (גיטין דף נט.) דמתנתה מתנה עוד קשה לי רב נחמן איך השיאה עצה למחול כתובת אמנן והא אמר בפרק לא יחפור (לעיל בב: ושם) דגרמא בנוקין אסור פי' אע"ג דפטור הוא איסורא מיהא איכא וכל שכן למאן דדאין דינא דגרמי כמו רב נחמן דאיכא איסור יותר כשמורה לה למחול דאפילו בגרמא בניקין שפטור לגמרי אסור וכ"ש דינא דגרמי שיש מחייבין שאסור ואומר ר"י דכיון שהיה לה הפסד לדבר שרי וגם שלא היו מפסידין כלל בדבר שמחזרת להם מה שנתנו בה ועוד ראייה מדאמר בפרק שני דקדושין (דף מז:.) התקדשי לי בשטר חובי או שהיה לו מלוה ביד אחריים (וקדשה) עליהו רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסקנא דמילתא דפליגי בדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מאן דאמר אינה מקודשת אית ליה דשמואל דלא סמכה דעתה כי שמא ימחול ואם צריך להחזיר כל הדמים למה ימחול ושיפרי סמכה דעתה ועוד דקאמר התם בתר הכי דסמכה דעתה דלא שביק נפשה ויהיב לאחרני הוה ליה למירי שיתחייב לשלם הכל אם ימחול ומיהו יש לדחות כי שמא היה לה בושת לבוא לב"ד ולתבוע מבעלה מה שמחלה ולכך לא סמכה דעתה בכך יותר ועוד ראייה ממא דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף יט: ושם) גבי מצא שובר כתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדון ואמר רבא שמע מינה איתא לדשמואל עד תשרי ואזלתה וזבנתה לכתובתה בטובת הנאה מניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר כתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדון ואמר רבא שמע מינה איתא לדשמואל דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' פי' ואם כן לא טריף שלא כדון שהרי יכולה היא למחול לבעלה ותימה למאן דדאין דינא דגרמי איך יטרוף שלא כדון והלא אם תמחול לבעלה יחזרו עליה הלקוחות ויגבו ממנה הכל על כן נראה שאין צריכה להחזיר להם אלא מה שנתנו בה ומיהו קשה לר"י מ"מ יטרוף לקוחות שלא כדון שהרי יחזרו עליה ממה שנתנו בה לכל הפחות ואומר ר"י דבדבר מועט כזה אין לחוש דאין כאן טריפה שלא כדון ועוד הוה קשיא לי דהא הוה מצי התם למיפרך מגרושה שכתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה וזבנתה לכתובתה ומניסן עד תשרי ומפיק ליה לשובר כתיב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדון וכיון שהיא גרושה א"כ מוכרת כתובתה בדמים יקרים ואם כן הפסידה הרבה ללקוחות וטורף בעלה שלא כדון שהרי לא תוכל למחול מה שהפסידתם ואי הוה מוקי לה להאיא ברייתא כמאן דלא דאין דינא דגרמי הוה אתי שפיר אך לא היינו יכולים עוד להביא ממנה ראייה מיהו לפי מה שפי' ר"י במ"ק דבבא מציעא דבגרושה ליכא למיחש הכי הוה א"ש וכן הוה עיקר כמו שפי' שם דלא הוה מצי למיפרך מגרושה וא"ת מאי האי דקאמר בפ"ק דבבא מציעא (דף כ"ש) ש"מ . איתא להא דשמואל דאמר המוכר שטר חוב כו' נירחש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי והלכה והכניסנה לבעלה שאז אינה יכולה למחול דידו כידא כדאמר בהכותב (כתובות פה:.) וצ"ל דמייירי שידועין שאין לה בעל: אלא אינה כשל תורה כו'. מה שפירש רבינו יעקב שאין להחזיר מוכר שטר חוב חל מן התורה פירשנו לעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עו: ד"ה קני): שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום למימרא דסבר רב נחמן מילתא דליתא בברייתא שאינו יכול להקנות הדירה דדבר שאין בו ממש

דף קמח - א

שכיב מרע שאמר תנו הלוואתי לפלוני הלוואתו לפלוני ואף על גב דליתיה בברייתא רב פפא אמר הואיל ויורש יורש רב אחא בריה דרב איקא אמר הלוואה איתא בברייתא וכדבר הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב מנה לי בידיך נתנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה איבעיא להו דקל לאחד ומירוחיה לאחר מהו מי שייך מקום פירי או לא שייך אם תמצוי לומר לאחר לא הוי שיעור לעצמו חוץ מפירותיהו מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצוי לומר דקל לאחד ופירותיהו לאחר לא הוי שיעור מקום פירי דקל לאחד ושייר פירותיהו לפנוי שייך מקום פירי מאי טעמא כל לגבי נפשיה בעין יפה משיירי אמר ליה ר' אבא לרב אשי אנו אדרבי שמעון בן לקיש שמתניין לה דאמר רבי שמעון בן לקיש המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו

רש"י הלוואתי לפלוני. ממון שחייב לי פלוני במלוה על פה אזי נתון לפלוני ויפדעם לו המלוה במקומי נחיימו הדברים וזהו הלוואתי לפלוני ואע"ג דבברייתא ליתיה דאיתו ויכול להקנות לחבירו מלוה על פה דלחלוואה ניתנה ואין קנין חופס חלף בדבר שהוא בעין א"כ מלוה בשטר וכגון שמשך לו השטר א"כ במעמד שלשתן כדאמר ובגיטין (דף יב:.) ומשני הואיל ויורש יורשה. לזו המלוה כאלו בדשותה היא ואמרין לקמן (דף קמט.) מתנת שכיב מרע כדיוטא שזוהי רבנן הלכך כיון דליתיה בידיה איתיה במתנה שכיב מרע: במעמד שלשתן קנה. מתלה הלכתא בלא טעמא הוא ולפי שהדבר נהוג הוא בין הסוחרים וההנוגים תקנו את הדבר לקנות באמירה במעמד שלשתן לפי שאין קנין מועיל בדבר שאין בעין ומתקנין לה ההם בין במלוה בין בפקדון ואע"ג דלמסקנא דמילתא דליתא דבבא מציעא דליתא שכיב מרע אפי' הכי מטבע דק"ל בזהב (ב"מ מו.) דאין מטבע נקנה בחליפין אפי' אם נתנו במתנה שכיב מרע קנה מהאי טעמא דהלוואתי לפלוני: איבעיא להו דקל לאחד כו'. אית דמוקמי לה בבבא ובלא הודיענו דיני מכירה מה שייך לעצמו ולא נהירא לי דא"כ מה ענין בעיא זו בזו השמיעה ובהו הפרק בהמוכר את הספינה איבעי לן למיבעיא בשמעתא דהקונה שני חילנות (לעיל דף פח.) ועל כרחין בשכיב מרע מוקמינן ליה ואמתניתין קאי דקתני בשכיב מרע שייך קרקע כל שהוא מתנתו מתנה ואיבעיא להו אם נתן דקל לאחד אחד ונמלך וחזר ונתן פירותיו לאחר ואמרין לקמן א"כ נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו אם שנמלך מה קנו כולן אם עמד אינו חוזר אלא באחרון כלכל דלא היה בזה שיעור אצל קמאי דהוה בה שיעור קנו והכא מי אמרינן שייך מוקמינן ליה ואמתניתין קאי דקתני בשכיב מרע שייך קרקע כל שהוא מתנתו מתנה ואיבעיא להו אם נתן פירות וכתנתן לשני את הפירות עדיין מקום הפירות שייך לעצמו ואילו המוכר קרקע דמי וקורא אני עליו שייך קרקע כל שהוא והוא מתנתו מתנה בין באלו בין בפירות ואם עמד אינו חוזר והוא דליתא קנין כדפסקינן לקמן (דף קנא:.) במתנת שכיב מרע במקתה או לא הוי שיעור. ובשנתן הדקל לראשון כולו נתן וליכא שיעור קרקע ואמרין לקמן כמה כל שהוא רב יהודה אמר ממקרקעי כדי פרכסו: שייך לעצמו. הפירות מהו מי שייך מקום הפירות ולכשיבש האילן יוקף ענפיו כך כחוב בספרים אמר רבא א"כ נחמן אם תמצוי לומר דקל לאחד ופירות לאחר לא הוי שיעור שייך פירותיהו לפנוי שייך מקום פירי מאי טעמא כל לגבי נפשיה בעין יפה משיירי אמר ליה ר' אבא לרב אשי אנו אדרבי שמעון בן לקיש שמתניין לה דאמר רבי שמעון בן לקיש המוכר בית לחבירו ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי דיוטא העליונה שלו

הכי נמי להני יתור לָשון לחוץ מפירותיו לְשׂיר מקום בְּאֵיכוֹ: אָנן אֲדַרְשׁ לְקִישׁ מִתַּנְיָנָן. לְהֵאֵי אִיבְעִיָא לְהוּ וְזֶהְךָ מִיִּלְתָּא לְהוּ נַחְמֵן לְמַסְתְּמֵי לִמְרָא כְדַמְפַרְשָׁא לְקַמְן וְאִזְיָא וּבְמַתְנָה בְּרִיא וְיִמְנֵה תַּפְשׁוּטָא שְׂכִיב מִרְעָ וְלֹא גְבִי דְקַל אִיבְעִיָא אֲלָא לְגַבֵּי דְיוֹטָא כְדַמְפַרְשָׁא וְאִזְיָא: דְיוֹטָא. הִיא עֲלִייהָ הַעֲלוּמָה שְׂעָל גַּג הַבַּיִת: (כָּשׁ"ו)

תוספות שכיב מרע שאמר כו' הלואתו לפלוני אע"ג דליתא בבריא בקנין. שאין הלואה בעין ונהי דיכול להקנות אגב קרקע אי גרסינן מסיק מדרב פפא (לעיל דף עז: ושם) מ"מ כיון דליתא בבריא בקנין דלא מצי להקנות [בלא] דבר אחר עם ההלואה לא חשיב איתא בבריא דהא דירת בית כמו כן יכול להקנות על ידי הבית ופירות דקל ע"י הדקל שיקנה לו הבית לדור בו כך וכך שנים והדקל לאכול מפירותיו כך וכך שנים אלא בעינן שיוכל להקנותו בעינן זה ששכיב מרע מקנהו בדבורו יוכל בריא להקנותו בקנין חליפין או במקרה והלואה אין יכול למכור כי אינה בעין ומשני הואיל וירוש וירשה ומתנת שכיב מרע כירושא ואע"ג דירוש יורש נמי דירת הבית [ופירות דקל] היינו לפי שירוש גם הבית והדקל אי נמי במעמד שלשתן אבל מה שיוכל להקנות אגב קרקע לא חשיב איתיה בבריא דהא דירת בית ופירות דקל יכול להקנות אגב הבית והדקל כדפרי' ותימה לי לימא איתא בבריא בהודאה כדמוכח לקמן (דף קמט.) דשכיב מרע שהודה קנה בלא טעם דשכיב מרע מדקני בגר ונראה לי דהא לא חשיב איתא בבריא כיון דליתא ענין שהוא בשכיב מרע בלשון מתנה וקנין ' והא דקאמר הואיל וירוש לא בעי למימר מטעם דאיתא בבריא אלא כיון שירוש יורשה יש כח לשכיב מרע ליתן דברשותו הויין דמתנת שכיב מרע כירוש ותדע דעל טעם זה דהואיל וירוש לא נקט איתא בבריא הואיל וירוש יורשה ועל מעמד שלשתן נקט איתא בבריא במעמד שלשתן כמו שכתוב בכל הספרים ובפירוש רבינו חננאל ואין נראה לחלק בין הודאת פקדון להודאת מלוה: שכיב מרע שאמר הלואתו לפלוני כו' .. ואע"ג דליתא בבריא ומה שרגילין לכתוב הרשאה גבי מלוה פי' לעיל. בפ' המוכר את הספינה (דף עז: סד"ה ר"א) וגם שאין נראה פירוש רש"י שפירש בכתובות (דף נה: ד"ה מתנת ושם) דטעם משום דאין מטבע קנה בחליפין וגם אין נראה עוד לפרש כפי' ה"ר חיים דליתא בבריא שיוכל למחול שטר חוב אם מכרו משא"כ בשכיב מרע שכיב מרע כדאמר לעיל (דף קמז:). כל זה פירשו לעיל בפרק המוכר את הספינה: תנחו לפלוני במעמד שלשתן קנה ומה שמפרש רבינו. תם שמועיל בעל כרחו של נפקד פי' לעיל בפר' המוכר את הספינה (דף פה. ד"ה ה"ג) וגם מה שמפרש שמעמד שלשתן אין בעו"מ פירשו בפרק שני דקדושין (דף מח:). איבעיא להו דקל ... לאחד ופירותיו לאחר מהו מי שייר מקום פירי כו' פי' רבינו שמואל. דאשירי דשכיב מרע קאי דתנן במתניתין דאם שייר קרקע כל שהוא. מתנתו מתנה ואין נראה לר"י דהא לקמן על משנת שייר קרקע כל שהוא הוה ליה למיבעי הך בעיא ועוד דשיעורא דשירי הוה כדי פרנסתו כדאמר בסמוך ועוד מה יש לחוש בשירי קרקע הא אפילו מטלטלין לקמן אמרינן דהוה שירי על כן נראה לר"י דאלעיל קאי ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום משום דהוה דבר שלא בא לעולם וקא מיבעיא ליה כי אמר דקל לאחד ופירותיו לאחר ושייר מקום צימוח הפירות מי. אמרינן לא הוה שירי לענין שיחשבו הפירות דבר שלא בא לעולם או שמא נתן גם לבעל הפירות מקום צימוח הפירות וא"כ זכה במקום צימוח הפירות ולא הוה הפירות דבר שלא בא לעולם שהרי כבר זכה במקום הפירות שבה לעולם ואם תמצא לומר לאחר לא הוה שירי לעצמו מי ששייר לעצמו מי אמרינן שזה לא היה עושה שיקנה למקבל מתנה גוף הדקל ולגבי ידיה הוה הפירות דבר שלא לעולם או דלמא אפילו הכי הוה דבר שלא בא לעולם שלא שירי מקום פירי אפילו לעצמו ולא תניא לעיל בפרק המוכר את הבית (דף סג.) בן לוי שאמר לישראל שדה זה אני מוכר על מנת שמעשר ראשון שלי ' מעשר ראשון שלו ופירך יהא אדם מקנה דבר שלא בא לעולם משמע דשייך אין אדם מקנה כו' אפי' לעצמו ואע"ג דאמר לעיל דסתם מוכר או נתן אילן דמשייר קרקע הכא בשכיב מרע אין לו לומר דשייר קרקע ולא מקום פירי אלא פירות בלבד ועוד הרי נתן כל האילן ואיך יש לנו לומר ששייר מקום פירי ומסיק דלעצמו הוה שירי דמאן דלנפשיה משייר בעין יפה משיירי ויש ספרים דגרסי חוץ מפירותיו מהו והיא היא היינו שנתן הדקל במתנת שכיב מרע ושייר פירותיו לעצמו: אגן אדרבי שמעון בן לקיש מתניתא לה כו' עד ואם תמצא לומר לאחר לא הוה שירי לעצמו מהו ואע"ג דר"ל. ' איירי לעצמו מ"מ כיון דבחוץ מיירי הכא קמבעיא לו מה יאמר ריש לקיש בזה דבעל מנת שפיטא ליה ודאי דמשייר

דמשייר אבא באה קא מיבעיא ליה: (תוספות)

דף קמח - ב

איבעיא להו בית לאחד ודיוטא לאחד מהו מי הוה שירי או לא אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוה שירי חוץ מדיוטא מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוה שירי חוץ מדיוטא הוה שירי ואלביא דרב זביד דאמר שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא אלמא כיון דשייר דיוטא מקום זיזין נמי שייר (הכא נמי כיון דאמר חוץ מפירותיו מקום פירי שייר) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם במחלק מת קנו כולן עמד חוזר ככולן אם בנמלך מת קנו כולן עמד חוזר אלא באחרון ודלמא עיוני קא מעיין והדר יהיב שתמיה דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב אמר רב אחא בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר חיישין שמא יש לו נכסים במדינה אחרת ואלא מתני' דקתני לא שירי קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת היכי משכחת לה אמר רב חמא באומר כל נכסי מר בר רב אשי אמר במוחזק לן דלית ליה איבעיא להו חזרה במקצת הוה חזרה בכולה או לא תא שמע כולן לראשון ומקצתן לשני שני קנה ראשון לא קנה מאי לאו בשמת לא בשעמד הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה אי אמרת בשלמא בשעמד משום הכי שני לא קנה אלא אי אמרת בשמת תרוייהו ליקנו א"ל רב יימר לרב אשי ותהוי נמי בשעמד אי אמרת בשלמא חזרה במקצת הוה חזרה בכולה היינו דשני מיהת קנה אלא אי אמרת חזרה במקצת לא הוה חזרה בכולה ניהוי כמחלק ולחד מינייהו לא ליקנו והלכתא חזרה במקצת הוה חזרה בכולה רישא משכחת לה בין שמת בין שעמד סיפא לא משכחת לה אלא כשעמד איבעיא להו הקדיש כל נכסיו ועמד מהו מי אמרינן כל לגבי הקדש גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני הפקיר כל נכסיו מהו מי אמרינן כיון דאף לעניינא כשעמדין גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני חילק כל נכסיו לעניינא מאי מי אמרינן צדקה דדאי גומר גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני תיקו (ל"א הקדש כל נכסיו מהו הפקיר כל נכסיו מהו חילק כל נכסיו לעניינא מהו תיקו) אמר רב ששת יטול ויזכה ויחזיק ויקנה כולן לשון מתנה הן במתניתא תנא אף יחסינן וירת בראוי לירושו ור' יוחנן בן ברוקא היא איבעיא להו

כָּשׁ"ו איבעיא להו בית לאחד. במתנה בריא ודיוטא לאחד הוה מקום שירי מי איכא להאי בעל דיוטא שירי מקום בחצר להוציא זיזין או לא אם תמצא לומר לא הוה שירי לאחריני אבל לעצמו הוה שירי כיון דלמחר ליה בית אנו מוכר כן חוץ מדיוטא העלוונה או דלמא ליכא שירי: ואלביא דרב זביד. דכי א"ל סתמא בית זה אני מוכר כן לא קנה דיוטא העלוונה כדתנן בהמוכר את הבית (לעיל דף סא.) לא מכר את הבג בזמן שישי לו מעקה גבוה ' טפחים דהיינו דיוטא וכי א"ל חוץ לעפויי מילתא קאחי וקיי ר' מקום בחצר להוציא זיזין מן הדיוטא לחצר של בוקה: אם במחלק. שמשעמא רשונה שהתחיל לחלק היה בדעתו לחלק כל נכסיו ולא לְשׂיר כְּלוּם: אם מת קנו כולן. כדון כל מתנת שכיב מרע שאין לריכה קנין אם מתה: אם בנמלך. שלא היה בדעתו לחלק כל נכסיו אלא אחר שחילק שחק ולא רצה לחלק עוד חזר ונמלך בעצמו לחלק כל הנותה: אלא בחזרונו. בלבד דלא הוה בה שירי אבל קמאזי קנו דקתני מתניתין שירי קרקע כל שהוא מתנתו מתנה: ניוח. דלמא הוה שתיק וחישב בין מתנה למתנה לא הוה כגמל אלא עיוני מעיין מה יתן לכל אחד ומעיקרא היה בדעתו לחלק את הכל ויחזור בו כשיעמוד מחלו ואמאזי קנו קמאזי: סתמא דשכיב מרע. עיוני קמעוין בלבד מה יתן לכל אחד קודם שיבואו לפניו ואין לו לשחק בין זה לזה ומדשקת נמלך הוה: אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו. היוצין ולא נמלך לו שירי ועמד אינו חוזר כו': בחומר כל נכסיו. לא חילק שקותיו וכרמיו לכל אחד בפני עצמו אלא לָשון זה כתב כל נכסיו אני נתון לפלוני ופלוני דכל היבא דאיתגהו נתונו הן במתנה ואין כאן שירי ופכ"ח גרס כל נכסיו אלו הן ולא נהירא: במוחזק. שאנו מוחזקין בו שאין לו עוד נכסים: איבעיא להו חזרה במקצת. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר בו במקצת ונתן שוב לאחר שהרי יכול לעשות כן כלאמרין דייחתי מבטלת דייחתי בפירוקן לעיל (דף קלה:) מי הוה חזרה בכל הכסום שנתן לראשון גבלי דעתיה שמתחבר בראשון ומה שנתן לבני מתנה במקצת היא דליכא שירי והוה מתנה ומהו ויחזיק ומקני מוד לראשון כל המותר או לא הוה חזרה אלא מה שנתן לבני

את בניו אלא מודה ואין נראה לומר דאדרבה כ"ש הוא שיותר יש לנו לומר שאומר אמת במלוא כיון שמשעבד עצמו אבל גבי פקדון עושה שלא להשיב את בניו ועוד איזו ראייה מביאה מאיסור גיורא שהודאתו היתה דאי אמת כדי ליתן דלא שייך כאן מידי שלא להשיב את בניו ונראה לר"י לפרש כן שכיב מרע שהודה מהו מי שהודה שיש לפלוני מנה בידו אע"פ שאנו מוחזקים בו שאין לו מי אמרינן דקני במתנת שכיב מרע ואם עמד חוזר או דלמא קני לגמרי ואם עמד אינו חוזר ופשיט מההוא מעשה דאיסור גיורא דקני לגמרי במתנת בריא על ידי הודאתו דאי במתנת שכיב מרע היאך קנה והא אמרינן כל מאן דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע כו' א"כ במתנת בריא היא ואם עמד אינו חוזר וכן משמע מתוך פירושו ר"ח דפירש לודי איסור דנהו דמים דרב מרי בריה וקני להו באודיאת דאבוה ועוד יש מפרשים שכיב מרע שהודה מהו פ' שהודה שיש לו פקדון ביד אחרים והקנתו לה מי מהני להקנותו באמירה בעלמא או לא ופשיט ליה מעובדא דאיסור דקני באמירה בעלמא וכו' נמי בברייתא הוה מצני למיבעי אלא אפילו בשכיב מרע דמקני באמירה בעלמא לא פשיטא ליה אי קני אי לא מיהו אי קני בשכיב מרע לא הוה שמעינן דקני בברייתא אבל אי לא הוה קני בשכ"מ כ"ש בברייתא מ"ר וראשון עיקר: רב מרי בריה הורתו שלא בקדושה כו' וביבמות פרק החולץ (דף . מה: ושם) אמרינן אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה פה פרוסי דבבל ואע"ג דכתיב מקרב אחיך כו' כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה וזה ודאי היה גר ויכול להיות שהוא אותו שבכאן בנו של איסור מיהו מפרק מי שהחשיך (שבת דף קנד. ושם ד"ה ואמרי) רב מרי בר רחל ישראל גמור היה דקאמר התם רבה אבוה דרב מרי בר רחל וצ"ל דתרי רב מרי בר רחל הוו מיהו מה שפירש רבינו שמואל דרב מרי בר איסור גיורא שבא על בת שמואל קודם שנתגייר והורתו שלא בקדושה שנשבת כדאמרינן בכתובות (דף כג.). אין נ"ל דהא אמרינן בירושלמי שאמרה אמת במה שאמרה נשביתי וטהורה אני וה"נ משמע בגמרא שלנו דאמר ליה ר' יוחנן לרב שמן בר אבא זיל איטפל בקרובתך על כן נראה דהא דאמרינן בעלמא רב מרי ברה דבת שמואל אחר הוה ושמה הוא שזכר אביו בפרק מי שהחשיך (שבת דף קנד.) ומה שקורא אותו על שם אמו לפי שרופה ליחסו אחר שמואל דאשכחן רבנא עובבא ורבנא נחמיה בני בריתיה דרב וכן רבי שמעון בן פזי ואבא שאול בן אבא מרים (כתובות פז.): כל דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע. נראה לי דאם היו לגר בני איתא .. במתנת שכיב מרע אע"ג דהמקבל גר דליתיה בירושה דעל הנותן הוא דאיכא קפיידא ולא על המקבל וראיה לדבר בפרק נושאין על . האנוסה (יבמות דף צט.) שיש בן מוכר את אביו דמוקי [רבי יוחנן] בשכיב מרע וכן [משכיב מרע] שכתב כל נכסיו לעבדו חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד ואם מת ולא חזר קנה העבד הכל כדאיתא בפ"ק דגיטין (דף ט.) ועבד ליתיה בירושה: ואי אגב קרקע לית ליה ארעא. וה"נ הוה יכול איסור להודות שיש לו קרקע כדפרישית לעיל בפרק חזקת הבתים (דף מד: ד"ה דלא אלא שפיר' קאמר לקמן דליקנינהו ניהליה באודיאת שהעדות עצמן של רב מרי: מגמרי טענתייהו לאינשי ומפסדי מאני. ואם תאמר הא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז: ושם) הלוה מעות מן העובד כוכבים שנתגיירו בניו לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו והוא תניא רוח חכמים נוחה דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז: ושם) הלוה מעות מן העובד כוכבים שנתגיירו בניו לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו והוא תניא רוח חכמים נוחה הימנו ל"ק כאן שהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה כאן שהיתה הורתו שלא בקדושה ואם כן היה לו לרבא להחזיר ויתיר ר"ת דהתם כיון שעשה לו העובד כוכבים חסד שהלוה לו יעשה עמו חסד ויתן לבניו אבל כאן שלא עשה עמו חסד כשהפיקים אצלו אין צריך להחזיר לבניו והר"ר יצחק ב"ר מאיר פ' דכיון דלא קתני ביהדיא בברייתא ואם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו לא הוה חייש לה רבא ואין נראה כלל דהא מדקתני אם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דאם לא לבניו רוח חכמים נוחה הימנו וקתני מני התם כל המטלטלין קננין במשיכה ואם קיים דבריו שלא במשיכה רוח חכמים נוחה הימנו ואמר עלה בהזהב (ב"מ דף מח. ושם) דאם לא קיים דבריו אין רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דבכולהו בבי שמעינן מכלל הן לאו: דקא מגמרי טענתא לאינשי כו'. יש תימה למה לא קיים רבא את דבריו והא קיימא מן מצוה לקיים דברי המת ועוד הא דקיימא לן לקמן (דף קנא:) ובכל דוכתי דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו תיפוק ליה דמצוה לקיים דברי המת למאן דאית ליה דהיינו ר' מאיר ומתנת שכיב מרע נמי לא קניא אלא לאחר מיתה ויתיר הר"ר יצחק ב"ר מאיר דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דאמר תנו מנה זה לפלוני אבל היכא דאמר מנה זה לפלוני ולא אמר תנו כל כי האי גוונא לא הוה אמר' מצוה לקיים דברי המת מיהו קשיא מדמיינו חכמים ראייה לר' אליעזר דדברי שכיב מרע נקנים באמירה מההוא דאמן של בני רוכל שקיימו חכמים את דבריה (לקמן דף קנו:) אלמא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואין ראייה היא דלמא היינו טעמא דמצוה לקיים דברי המת ואין לחלק בין היכא דאמר נתתן כביתו לבתי להיכא דאמר תנו ועוד קשיא מהא דאמר בגיטין בפ' התקבל (דף סה:) (ושם) גניבא יוצא בקולר הוה כי נפיק אמר הבו ארבע מאה זוהי לר' אבינא מחמרא דנהר פניא כו' ולא אמרינן התם מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דאפי' באומר כשהיה בריא אמר' ליה הכי בדמוכה בפרק קמא דגיטין (דף טו.) ועוד קשה מהא דפרק השלח (שם דף מ.) גבי פלונית שפחתה עשתה לי קורת רוח תעשה לה קורת רוח כו' דאמרינן התם מצוה לקיים דברי המת מיהו מזה אין קשיא כלל כמו שאפרש בסמוך ור"י תירץ דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא שהוה ביד שלישי כי הא דתנן שקל לבני כו' ההיא דמס' כתובות פרק מציאת האשה (דף סט: ושם) המשליש מעות לבתו יעשה שלישי מה שהושלש בידו (תוספות)

דף קמט - ב

שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת וכמה כל שהוא אמר רב יהודה אמר רב קרקע כדי פרנסתו ורב ירמיה בר אבא אמר מטלטלין כדי פרנסתו אמר רבי זירא כמה מכוון שמעתתא דסבי קרקע טעמא מאי דאי קאי סמיך עליה מטלטלי נמי אי קאי סמיך עילויהו מתקיף לה רב יוסף ומאי כוונתא מאן דאמר מטלטלין קרקע תנן מאן דאמר כדי פרנסתו כל שהוא תנן אמר ליה אבבי וכל היכא דתני קרקע קרקע דוקא והא תנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין עד שיאמר כל נכסיו נתונין לפלוני עבדי חוץ מאחד מרובא שבהן

רש"י כמה מכוון. כמה יפה חווה שפירשו כל שהוא כדי פרנסתו למר במקרקעי ולמר אפי' במטלטלי: דמקרקעי. כדי פרנסתו טעמא מלי הוה שזיר להקנות המתנה שנתן מקלה משום דכי קאי מחלו סמיך עליהו והלכך נתן לדעת כן שאפילו אם יעמוד מחלו תהיינה המתנה והוא יתפרנס ממה ששייר מטלטלי נמי כו': מלי כוונתא. והבלא אינו מכוונת ויהי לר"מ מטלטלי כו': קרקע דוקא. בתמיה והתנן במסכת פאה: הכותב נכסיו לעבדו ילא בן חורין. שהיה העבד ככלל נכסיו ונמלא שהקנה לעבד את גופו עם שאר נכסיו: שיי קרקע כל שהוא. כגון שאמר חוץ מקרקע כל שהוא לא ילא בן חורין שהעבד הוה ונתחלטה (ויקרא כה) והיא קרקע כל שהוא איכא למימר שעל העבד הוא אומר ונמלא שאינו בן חורין וגם הנכסים לא קנה וה"ה אם אמר חוץ ממטלטלין כל שהוא כדמפ' ר' אלעזר לקמיה שעשו המטלטלין שזיר אכל העבד דללמלא הוה עבד הוא המטלטלין ששייר דעבדא מיטלטל אכל אם אמר כל נכסיו נתונים לך חוץ משדה פלוני הוה בן חורין שהעבד אינו ככלל אחרו עדה שפירש: רבי שמעון אומר לעולם הוא בן חורין. אם שיי קרקע כל שהוא שיי קרקע ולא עבד עד שהיה השזיר ששייר סהם ויאמר כל נכסיו נתונים לפלוני עבדי חוץ מאחד מרובא שבהן שההוא אחד מרובא אעבד קאי ואינו משוחרר וכך כבוד כתב לעבדו כך ומ"מ לא קנה כלום: (רש"י)

הוספות ומוקי התם טעמא משום דמצוה לקיים דברי המת ומיירי שהושלש מתחלה לכך כי היכי דלא תקשה ממעשה דאיסור גיורא דהכא לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דהוה ביד שלישי אלא היינו טעמא משום דלא הושלש לו מתחלה לכך וקשה על זה הפירוש מהא דאמרינן בגיטין פרק השולח (דף מ.) מלניית שפחתה עשתה לי קורת רוח כופין את הירושים כו' משום דמצוה לקיים דברי המת והתם לא הושלש ביד שלישי מידי וצריך לומר דגבי שחרור יש לנו לומר יותר מצוה לקיים דברי המת מבשאר דברים והשתא נמי אתי שפיר דלא תקשה מהא דאמרי' לקמן (דף קנא:) האומר תנו גט לאשתי כו' אבל האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה דייק מינה מתנת שכיב מרע במקצת לא בעי קנין דלא הוה מצי למימר טעם משום דמצוה לקיים דברי המת דלא אמר' הכי אלא כשהושלש מתחלה לכך וא"ת על הך משנה דגיטין (דף ג.) דמייתי לקמן אבל אמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אמר רב עלה בסוף פ"ק (שם) בגמרא והוא שמוחין בקרן זית איכא דמוקי לה התם למשנה בברייתא ובמעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה התם בשכיב מרע ואמאי לא מוקי לה למתני' התם כשהושלש מתחלה לכך ומשום מצוה לקיים דברי המת ואי משום דביחיאה לא הוה מוקמי התם ואע"ג דקני' הכי כדאמר בפ"ק דגיטין (דף טו.) וכדאשכחן נמי בפ' כל הגט (שם דף ל.) דלא מוקי שמואל מתני' דפרק כל הגט דהמלוה מעות את הכתן ואת הלוי כו' ויסי' משום דביחיאה לא מוקמי אע"ג דס"ל בפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) כוותיה ורבנן פליגי עליה דר"מ דמצוה לקיים דברי המת בפ"ק דגיטין (דף יד:) אע"ג דר' יוסי פליגי בעיה דכתובות (דף סט:) מ"מ חולקין רבנן על רבא בפ"ק דגיטין (שם) גבי הולך מנה לפלוני אך מההיא דר' יוסי בפ"ק דבבא

וגבי משקנו לא משמטא צביעית דלא קרינא ביה לא יגוש האילך ואית ליה משקנו ולא רלו בית דין לעקור תקנת צביעית מן התורה. ולקנות עמהו נכסיו שאין להם אחריות מקראי נפקא לן בקדושתן אלא וידו מעשר אע"פ דכתיב ביה (דברים כו) השקפה ממעון קדש וגו' ואת האדמה אשר נתת לנו וגו' אפי' אין לו קרקע יהודה דהאי לנו אכל ישראל קאי כהגון במסכת מעשר שני (פ"ה מ"ד) ממאן אמרו ישראל וממזרים מתוודין אכל לא גרים ועבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ אלמלא אפי' אין לו קרקע אלא שיהא רחוי הוא ואבותיו ליטול חלק בארץ; ואמר היה אביי לרב יוסף. להקיש לעיל למ"ד כדי פרנסתו כל שהוא חגן וכל היכא דהגן כל שהוא מי לא בעינן שיעורא; והתנן. בפרק ראשית הגז: המשך רחלות גוזרות כל אחת ואחת משקל מנה ופרס. ליטרא וחצי ליטרא חייבת ערששית הגז דברי ר' רוסא ומחמש לאן עשויות נפקא להו לבית הלל דבעינן חמש והכמים אומרים ה' רחלות וכו'; אמר רב. מנה ופרס. בין חמשותף ובלבד שיהו מחומשות כל אחת יא' בה אמר חומש של מנה ופרס אכל צלוי מהכי כמאן דליקיה דמי: שיעורא רבה. מנה ופרס בכל אחת תנא סופא נמי שיעורא זוטא אכל מהני' דקתני כל שהוא דוקא הוא והלכך לא מכוון שמעמא דסבי: אמר. שכיב מרע מטלטלי לפלגיה והוא הדיון דבריה על ידי קנין; לבר מחטיו ושערי. והוא הדיון לבר מבהמותו כן נראה בעיני: אפי' ריחים העליונה. שרגילין ליטלה משם כדי להקנה אכל ריחים ההחונה במקומה מתקנין אותה: כל מטלטלי. כל שיכולין לטלטלו שאינו מחובר לקרקע ממש ואע"פ שאין רגילין לטלטלו: איבעיא להו עבדא כמטלטלי דמי. נהי ודאי דעבדא כמקרקעי דמי לענין שבעה וקנין בכסף ובשטר ובחזקה דכל מיזיל דלורייתא דין מקרקעי יא' להם מוהתנחלתא אכל לענין לטון בני אדם מיקור להו מטלטלי וישנן בכלל מתנת מטלטלי שהרי מטלטלי הוא או לא: היינו דלא אודען ליה ברישא. במאי דקתני ברישא דמתניתין היכא דמכר את העיר סתמא ולא אמר לו היא וכל מה שבתוכה לא הקשיב אלא מקרקעי אכל עבדים ומטלטלין לא נמכרו אלמלא עבדא כמטלטלי דמי: ופרקינן אלא מאי עבדא כמטלטלי דמי א"כ מאי אפי' דקתני סופא מכר את המטלטלין ואפי' עבדים ואי כמטלטלי דמי אמאי קאמר אפילו דמשמע דאינו דומה כל כך למטלטלין: אלא מאי אית כך למימר. אמאי קאמפלגי בין למטלטלין למימני אפי' משום דשאני בין מטלטלי דניידי דהיינו עבדים למטלטלי דלא ניידו והלכך קתני בהו אפילו ה"נ ברישא איכא למימר דעבדא כמקרקעי דמי והאי דלא מיידיבני בכלל העיר דשאני להו לבני אדם בין מקרקעי דנייד למקרקעי דלא נייד וכיון דעיר מכר דהיינו מקרקעי דלא נייד לא חסיקא אדעתיה למכור אלא מקרקעי דלא נייד דהיינו דומיא דעיר אכל היכא דאמר סתמא מקרקעי לפלגיה עבדים בכלל והיכא דאמר סתמא מטלטלי לפלגיה לעולם אימא לך דאינו בכלל: עשו מטלטלי שוור. דכי היכי דקתני שייך קרקע כל שהוא לא יא' לחירות הכי נמי אם שייך מטלטלי כל שהוא לא יא' לחירות: ואמר ליה רבא לרב נחמן מאי טעמא. והשיב לו רב נחמן עבדא מטלטלי דכיון דשייך מטלטלין לעולם איכא למימר דעבדו שייך לעולם שהוא מטלטלין ולא יא' לחירות אלמלא כמטלטלי דמי: א"כ רב אשי לרבינא. לעולם אימא לך כמקרקעי והאי עשו מטלטלין שוור אלא העבד לאו היינו טעמא דרוב נחמן דאמר עבדא מטלטלי הוא אלא כדפרישית טעמא: (רש"י)

תוספות קרקע כל שהוא חייבת בפאה כו'. לעיל בשלהי לא יחפור (דף כז.) פירשתי לה: וכל היכא דתני כל שהוא לית ליה שיעורא והא תנן כו'. ואע"ג דקרקע כל שהוא חייב בפאה היינו כל שהוא דוקא כדאמרין לעיל בפרק לא יחפור (דף כז.) ושם: ד"ה בחטה) היינו משום דמסתבר טפי הכי ובקדושתן פ"ק (דף כו.) הארתי שם בדיני כל שהוא: וכמה כל שהוא אמר רב מנה ופרס. ואם תאמר מאי מקשה ליה והלא ודאי הוא חולק על רב דלעיל וי"ל דהכי קאמר מי פליג על רב בכל הני: מנה ופרס. שיעור דרבנן ור' דוסא לא ידעין מנא ליה: ואידי דקאמר תנא קמא שיעורא רבה אמרי אינהו שיעורא זוטא. והא דתנן (כלים פ"ה מ"א) תנור תחלתו ארבעה וסופו כל שהוא ואמרין (חולין דף קכד.) מאי כל שהוא טפח איכא למימר דאידי. דנקט שיעורא רבה נקט נמי שיעורא זוטא: עבדא כמקרקעי דמי או כמטלטלי דמי. לענין מיזיל דרבנן מביעי ליה אבל במלתא דאורייתא פשיטא דאיתקוש לקרקעות כדפי' לעיל בפרק המוכר את הבית (דף סח.) על הך מילתא: (תוספות)

דף - קנ - ב

אמר ליה אנן משום דלאו כרות גיטא מתנינן לה אמר רבא אמר רב נחמן חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם ואלו הן שכיב מרע עבדו אשתו ובניו מברחת שכיב מרע דתנן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ושייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת לא שייך קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת עבדו דתנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין שייך קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין אשתו דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא בניו דתנן הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה מברחת דאמר מר מברחת צריכה שתכתוב כל נכסיה ובכולהו מטלטלי הוי שוור לבר מכתובה דאמקרקעי תקינו רבנן ממטלטלי לא תקון רבנן אמרימר אמר מטלטלי דכתיבי בכתובה ואיתנהו בעיניהו הוי שוור אמר נכסי לפלגיא עבדא איקרי נכסי דתנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא בן חורין ארעא איקרי נכסי דתנן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה גלימא איקרי נכסי דתנן ושאיין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה זווי איקרי נכסי דתנן ושאיין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה כי הא דרב פפא הוו ליה תריסר אלפי זווי בי חוזאי אקניניהו ניהליה לרב שמואל בר אחא אגב אסיפא דביתיה כי אתא נפק לאפיה עד תוודן שטרא איקרי נכסי דאמר רבה בר יצחק שני שטרות הן אמר זכו בשדה זה לפלוגי וכתבו לו את השטר חוור בשטר ואינו חוור בשדה על מנת שתכתבו לו את השטר חוור בין בשטר בין בשדה ורב חייא בר אבין אמר רב הונא שלשה שטרות הן תרי הני דאמרן אידך אם קדם מוכר וכתב את השטר כאותה ששינו

רש"י דלגן משום דלאו כרות גיטא מתנינן לה. עבד גמר לה לה מאשה דבעינן גט כריתות וכיון דיש לבעל העבד זכות בשטר שכתב בו ששייר קרקע ומטלטלי לעולם לא הקנה לו השטר לגמרי שגם זכות האדון כתוב בו הלכך לא קרינא ביה גט כריתות כענין זה פירש רבינו חננאל ורבותי שבלות"ר וגם יא' לפשך כך לעולם עבדא כי מקרקעי דמי וגבי גט אמאי חשיבין אפי' מטלטלין שוור אכל עבד היינו טעמא משום דכריתות גמור בעינן וכיון שזה שייך מטלטלין מאן לימא לן דלא היה דעתו לשייך העבד בכלל המטלטלין אחרי שלא פירש מה הן המטלטלין ששייר ואע"פ דכדוכתא אחריתא עבדא כמקרקעי דמי מיהו גבי כריתות לאו כריתות הוא: אמר רבא א"כ נחמן חמשה. נחמי מתנה הן שאין דינן חלוק מנותני מהלך עד שיתכחו כל נכסיהם ואז דינן חלוק ממשאיר קתא ממנו וכגון שלא שייך לכוס אפי' כמטלטלין כדמסיק בסופא לבר מכתובה אשא במקרקעי הוי שוור ולא מטלטלי: ואלו הן שכיב מרע עבדו אשתו ובניו מברחת. והשתא מפרש להו ואזיל שכיב מרע כו' וכולהו כבר מפורשא בפרק זה וביש נוהלין לבר מברחת וקמון בסמוך אפרשנה: בניו דתנן הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה. אכל שייך לא אבדה דמגו דנחתא אהאי שוורא בשביל כתובתה נחתא נמי אכולהו נכסי כדלמך ביש נוהלין והוא דפלגניהו לנכסיהם לאחתיה ולבניה שייך חד דיקלא וכו' ואסקי' הם מגו דנחתא אדיקלא נחתא נמי אכולהו נכסי: מברחת דלמך מר כו'. כלומר אשא אלמנה שיש לה נכסים ודעתה לישא ורואה להבדיל נכסיה מעבלה שלא יתא' נכסיהם וחס תחלמון או תתגרס יחזרו לה נכסיה ואם לא הוי'אחון מראותו קודם נשואין יזכה בהן בעל ואמרין בכתובות כריכה שכתוב כל נכסיה לאחר הסם כיון דלא שייך מיידי אמן סהדי דלא נתנה ליה אלא בשביל שרואה לישא ולבשתיה יחזרו לה אכל חס שייכה כל שהוא קנה המקבל מתנה ולא יחזרו לה כל הנכסים עולמית וזה הדבר אינו כתוב בגמרא

כך אלא מכלל שמעין לה לאמרינו בכתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסיה (דף עט.) אמר רב חנינאי בר חידי אמר שמואל אני מורה הוראה אם יבא שטר מברכת לדי ארקעו ויהיב טעמא דלא קציה לנפשיה ויהיב לאחרינו מיהיבי הוראה שהברית נכסיה מצעלה ליה לא עושה כותבת שטר פסיס לאחריה דברי רשב"ג וחכמים אומרים ראה משקה בה עד שהכתוב מהיום ולבשארלה טעמא דהכזה ליה הכי הא לא כהנה הכי קנינהו זוקח אמר ר' זירא לא קשיא הא כבולן הא כמקלון שמעין מהכל היכא דהכזה כולן לא קנה זוקח ואף בעל לא קנה כדמשני התם עשאוהו נכסיהם שאינו יודעין לבעל חליבא דר"ש אבל היכא דלא כהנה כולן לריבה שהכתוב מהיום ולבשארלה לא קנה זוקח: ובבבליהו. הני חמשה ממטלטלי הוי שויר שאם שויר מטלטלין כשירי קרקע דמי: ואיתנהו בענייניהו הוי שויר. שהרי אשה נוצה כותבה מהם כדלמי אמרימר בפרק אע"פ בכתובות (דף נה.) מטלטלי ואיתנהו בענייניהו בלא שבויה ואיכא למימר דלזדא אמרימר לטעמיה דהא הכא אמרימר נמי קאמר לה: אמר נכסי לפלגיא. פסקי הלכות הן שפוסק הגמ' שכיב מרע שאמר נכסי לפלגיא א"י כבירא שהקנה בסודר ואמר נכסי לפלגיא ובה הגמרא לפרש איזו דבר קרוי ממון והוא הדיו אם אמר בלשון בע"ז אוו"י או בלשון שמכנין הממון דין נכסי לפלגיא נוהג בו: עבדא מקרי נכסי. כמו כסף וזהב והרי הוא בכלל המתנה: דהנן בקדושין: נכסיהם שיש להם אחריות. והקרקעות אחריות כל מלה וחוב וכוונה נמכין עליהן לפי שאין לזיקה שולטת בהן ואינו אובדן וקתני בהן לשון נכסיהם: ושארין להם אחריות. היינו מטלטלין וארישא קאי דמיקרו נכסיהם וכמאן דמיתני נכסיהם שאין להם אחריות: נקנין עס נכסיהם שיש להן אחריות. שאם מכר אדם או נתן לחבירו מטלטלין וקרקעות החזיק בקרקעות קנה מטלטלין: כי הא דרב פפא. כלומר ומניין לנו לנכסיהם שאין להם אחריות הנקנין עס נכסיהם שיש להן אחריות מייירי נמי במעות ומגלגל דמעות נמי נקנו על ידי קרקעות והלא אין מטבע נקנית בחליפין ועל ידי קרקעות מנגל כי הא דרב פפא ב' אקנינהו ניהלהו לרב שמואל ההולך עם בקנין סודר: אגב אסיפא דביתיה. שהקנה לו בסודר קרקע כניסת ביתו ואגב הקנה לו המעות כותרת הקשאה המפורשת בבבא אקמא (דף ע.) אי נמי הלך והחזיק הקרקע והקנה לו המעות כל מקום שהן אלמלא מעות מיקרי נכסי: עד תוון. מקום ויש מפרשין חלי המעות שווייה הכי מפרשין נמי שלא יחזיק בהן לעצמו ולא היא דכיון דכזה בהרשאה וכל מאן דמתעני ליה מן דינא קבלתי בין לזכות בין לחובה מיינה שמעין דשליח שווייה הכי מפרשין נמי שלא יחזיק בהן לעצמו ולא היא דכיון דכזה בהרשאה וכל מאן מייפוי כח דשטר יכול לחזור בו כל זמן שלא נמסר השטר לאחור פלוני: ואינו חוזר בשדה. אחרי שכבר זכו בקנין או בחזקה וזכין לאדם שלא בפניו שלשה. עניני שטרות הן ולא בא לחלוק אלא להוסיף: אם קדם מוכר וכתב שטר. מכירה להיות מזומנו לזוקח כל שעה שיראה למכרו לשדהו לא יחזיר עיבוד במעותיו שביביל כתיבת השטר ולכך קדם והכתוב והוא יכול לעשות כן כחותה שנינו (רש"י)

תוספות אמר ליה אנן משום דלאו כרות גיטא מתנינן לה. שכן השיב רב נחמן לרבא אבל רב אשי לא היה אומר מסברא דנפשי' וה"ל משמע בפ"ק דגיטין (דף ט. ושם) דפרק התם דרב נחמן אדרב נחמן ומשני משום דלאו כרות גיטא אלמא משמע דרב נחמן. גופיה הוא דקאמר הכי. ר"ת: ואלו הן שכי"מ וכי'. והא דלא חשיב הא דתניא לעיל בפרק יש נוחלין (דף קלב.) הכותב כל נכסיו לאשתו ויצא עליה שטר חוב ר' אליעזר אומר תקרע כתובתה כו' וכל נכסיו קאמר התם וקאמר התם נמי בתר הכי דניחא לה דתיפוק קלא עלה דכתב ניהלה לכולהו נכסי איכא דמיימר דכולהו נכסיהם לאו דוקא שאין צריך אלא יותר מכתובה א"ל בפלוגתא לא קא מייירי ואע"ג דשטר מברחת נמי איכא פלוגתא בכתובות (דף עט.) כמו שהביא רבינו שמואל מכל מקום היכא דגליא דעתה דמשום אנוכחי הוא מודו כולי עלמא דקאמר לקמן: מטלטלין ואיתנהו בענייניהו הוי שויר. פירוש שייחידה לכתובה כדאמר אמרימר בפ' אע"פ (סח. נה.) כדפי' רבינו שמואל ולא דמיה לאה דאמר לעיל בפרק יש נוחלין (דף קלב.) מטלטלי קאמרת מטלטלי לא קאמינא פי דמטלטלין לא הוי שויר לכתובה דהא מייירי במטלטלין שייחידם לכתובה וכדפירש רבינו שמואל ואותו דאי הוי שויר: כי הא דרב פפא הוה ליה תריסר אלפי כו'. פירשתי לעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עז:) וגם ההיא דשני שטרות הם פירשתי שם: (תוספות)

דף קנא

כותבין שטר למוכר ואע"פ שאין לוקח עמו כיון שהחזיק זה בקרקע נקנה שטר כל מקום שהוא וזו היא ששנינו נכסיהם שאין להן אחריות נקנין עם הנכסיהם שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה בהמה איקרי נכסי דתנן המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח זכרים עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים עומות איקרי נכסי דתנן המקדיש נכסיו והיו בהן דברים הראויין לגבי מזבח יינות שמנים ועומות תפלין איקרי נכסי דתנן המקדיש נכסיו מעלין לו תפלין איבעיא להו ספר תורה מאי כיון דלא מזדבן דאסור לזבונה לאו נכסי הוא או דלמא כיון דמזדבן ללמוד תורה ולישא אשה נכסי הוא תיקו (סימן זוטרא אימיה דעמרם מתרתי אחוותא רב טובי ורב דימי ורב יוסף) אימיה דרב זוטרא בר טוביא כתבינהו לנכסה לרב זוטרא בר טוביא דבעיא לאנסובי ליה לרב זביד אינסיבא וגרשה אתיא לקמיה דרב ביבי בר אבבי אמר משום אנוכחי והא אינסיבא אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע משום דאתו ממולאי אמריתו מילי מולייאתא אפילו למאן דאמר מברחת קני הני מילי היכא דלא גליא דעתה אבל הכא גליא דעתה דמשום אינסיבא הוא והא אינסיבא ואיגרשה אימיה דרמי בר חמא באורתא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לרב עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסי אזל רב עוקבא בר חמא קמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי טעמא אוקמיה מר לרב עוקבא בר חמא אי משום דהדרא בה והא שכיבא אמר ליה הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אימור דאמר שמואל לעצמו לאחר מי אמר אמר ליה בפירוש אמר שמואל בין לעצמו בין לאחר אימיה דרב עמרם חסידיא הוה לה מלוגא דשטראי כי קא שכבא אמרה ליהויה לעמרם ברי אתו אחוה לקמיה דרב נחמן אמרו ליה והא לא משך אמר להו דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו אחתיה דרב טובי בר רב מתנה כתבתינהו לנכסה לרב טובי בר רב מתנה בצפרא לפניא אתא רב אחדבוי בר רב מתנה כבה לה אמר לה השתא אמרי מר צורבא מרבנן ומר לאו צורבא מרבנן כתבתינהו ניהלה אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו אחתיה דרב דימי בר יוסף הוה לה פיסקתא דפריסא כל אימת דהות חלשא הוה מקניא ליה ניהליה

רש"י כותבין שטר למוכר אף על פי שאין כו'. דליתו חוב אלא למוכר וכיון שהוה רוצה יכתוב לו: כיון שהחזיק זה בקרקע כו'. מסקנה דמילתא דרב הונא היא אם קדם מוכר וכתב לו את השטר ואח"כ מכר לזה את השדה כיון שהחזיק הלווקה בשדה נקנה לו השטר בכל מקום דאין אדם יכול לעכבו דלעתה כן מכר לו את השדה שזכה הלווקה בשטר הנכתב לו לשמו וכשהחזיק בשדה נקנה לו השטר כהנן נכסיהם שאין להן אחריות: דהנן. במסכת שקלים בפ"ד (משנה ז) המקדיש נכסיו והיה בהן בהמה הראויה על גבי המזבח זכרים ונקבות רבי אליעזר אומר זכרים ימכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהם יפלו עם שאר נכסיהם לבדק הבית ר' יהושע אומר זכרים עממן כו' ובמס' תמורה (דף לא:) מפרש פלוגתייהו: יינות שמנים כו'. גם זו שנויה במסכת שקלים: דהנן. במס' ערכין המקדיש נכסיו מעלין לו הפלגין כלומר אף תפלין הקדש ומעלין לו בדמיהם ופודין בשווייהן אלמלא מדחל עלייהו הקדש מיקרי נכסי שהרי נכסיו הקדש: ספר תורה. מי מיקרי נכסי תפלגין דמו או דלמא תפלגין היינו טעמא דהוי מלבוש אבל ספר מזהה היא ולא נכסי ואע"פ שיוכל למכרו לא מיקרי נכסי תיקו: משום דקבעי לאינסיבוי לרב זביד. וכן פירשה לו בהדיא כדמוכח בסופא דגליא דעתה משום דבעיא לאינסיבוי היא ונתתן לזה דאין זה אלא להביח מעצמה: ואיגרשה. ותבעה נכסה מבנה: והא אינסיבא. והפסידה קנהה בנה ולא אהני גלויי דעתה אלא להכי שאילו לא היתה ניסת לרב זביד לא התקיים המתנה אבל השתא דאינסיבא

שטר לאחר מיתה והכל קאמר אויפכל: הא דקנו מיניה. כלאמרן שכתוב בה קנין וה"ה לקנין בלא כתיבה וכיון דלקני בקנין לייפות כמו הוא לעבד: במיפה את כמו. כלקמן וקנינא מיניה מוסוף על מתנה לא ייתור לון לייפות כמו הוא וה"ה בלאוחרו שאמר כתבו ותנו פירש שכתבו בשטר ההוא ייפוי כח דקנין למוסף על מתנה: (רש"י)

תוספות דאין נראה לומר דקמשמע לן ברישא דאין מעמד שלשתן מועיל בשטר אם (לא תימא דתנו במתני' היינו כתבו וכי) האי גוונא שלא בא השטר לעולם לא מהני מעמד שלשתן ועל כרחך צריכין אנו לומר הא כדאיתא והא כדאיתא רישא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה וסיפא קמ"ל דין של מעמד שלשתן בממון ואע"ג דדייק התם בגמרא דסיפא איירי בבריא דומיא דרישא אלמא משמע שיש לנו לדמות אהדדי היינו טעמא בבריא דבעי לאוקומא בחד גוונא דאיירי בחד גברא אבל אינם דומות לגמרי אהדדי [הגה"ה] ועוד י"ל דמצי לאוקומא רישא דגט שחרור במעמד שלשתן כיון דאוקי מתניתין בהכי ואשמעינן ברישא דאע"ג דאמר תנו גט לאשתי במעמד שלשתן שאשתו רוצה בכך וכן העבד לא קנו בכך אפילו אם תמצי לומר שלענין זכות נייר השטר הוי ממון ואהני ליה מעמד שלשתן לענין שכתוב בתוכו לא מהני ואע"ג דתן כזכי דמי הכא לא יזכה בו העבד דאיכא לאוקומא דמייירי שאינו באותה שעה ברשות הנפקד ואנן בעינן מיד ליד א"נ שאין הנפקד רוצה לזכות לעבד וזוכה בעל כרחו במעמד שלשתן במתנה אבל לא בגט שחרור כדפרישנא לעיל בהמוכר את הסיפיה (דף עו). שמועיל מעמד שלשתן בעל כרחו של נפקד מיהו אין נראה להעמיד רישא בפלוגתא דאמוראי דאיכא דמוקי לה במעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה בכתבו ותנו אלא ודאי בסיפא הוא דפליגי ולא הוי סיפא דומיא דרישא מכל וכל כדפרישית לעיל ולא גרסי' נמי בהך סיפא זה דאפילו בסתם מנה מייירי מתניתין כדאיתא בפ"ק דגיטין (דף יג. ושם): מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין. פירש רבינו שמואל דמייירי בשכתב לו כל נכסיו וה"ה בלא שטר אלא שהקנה לו אמרי' דאין קנין לאחר מיתה לשמואל והביא ריהא מדפריך לה לקמן מהא מילתא דשמואל דאמר שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אע"פ שקנו לו כו' ואין נראה לרבינו יצחק בר מאיר דא"כ מתני' דקתני שכיב מרע ששייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה במאי מייירי לרב אי שלא בקנין אמאי מתנתו מתנה והא קי"ל לעיל דבעי קנין ואי בקנין א"כ סיפא דקתני לא שייר קרקע. כל שהוא אין מתנתו מתנה והא אית ליה לרב הכא דמתנתו מתנה בקנין ועוד דלשמואל דאמר אין גט לאחר מיתה הוא הדין נמי דאין קנין לאחר מיתה א"כ מתני' דקתני שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין איך יועיל לשמואל כלום הלא שמה לא גמר להקנותו אלא לאחר מיתה ודוחק הוא להעמיד משנתו במיפה כמו וכגון שאמר דבסמוך לא משמע הכי ועוד קשה מדפסיק גמרא דהלכתא מתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין ואם עמד אינו חוזר משמע הא בכולה אם עמד חוזר ואפילו ע"י קנין והא ליתא לרב דאית ליה דקנין אלים כל כך בכל נכסיו כמו במתנת בריא ועוד משמע דוחק גדול הוא שהגמרא אינו אומר אלא שטר והוא אמר דה"ה נמי קנין בלא שטר ועוד דלספרים דגרסינן לקמן וכגון דכתב ליה וקנינא מיניה מוסוף על מתנתא דמשמע שבתוך השטר כתב לו כן מיהו יש ספרים דגרסי' לקמן כגון דא"ל וקנינא מיניה כו' ונראה לר"י לפרש דמייירי בשטר דוקא והיינו טעמא דרב שסובר שלכך כתב לו קנין בתוך השטר לאלומי כמו יותר שאמרי' בכל נכסיו אם עמד אינו חוזר כיון שכתב לו בתוך השטר ושמואל סבר דשטר זה אינו אלא מרע כמו כי אע"פ שיש בו קנין אין בו בכך ייפוי כח אלא יש לנו לומר שלא גמר להקנותו אלא בשטר כו' (תוספות)

ב קנב דן

בידוע שלא היה קנין אלא מחמת המיתה ואחוי ליה בידיה ואשתיק כי קם אמר רב נחמן בר יצחק לרבא מאי אחוי לך אמר ליה במיפה את כמו היכי כתב מיפה את כמו אמר רב חסדא וקנינא מיניה מוסוף על מתנתא דא פשיטא כתב לזה וכתב לזה היינו דכי אתא רב דימי אמר דייתיקי מבטלת דייתיקי כתב וזיכה לזה כתב וזיכה לזה רב אמר ראשון קנה ושמואל אמר שני קנה רב אמר ראשון קנה הרי היא כמתנת בריא ושמואל אמר שני קנה הרי היא כמתנת שכיב מרע והא אפליגי בו חדא זימנא במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דקנו מיניה אבל בהא דלא קנו מיניה אימא מודה ליה לשמואל ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מודה ליה לרב צריכא בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר רב ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים וקנו מידו מהו שלח להו אין אחר קנין כלום

רש"י בידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה. הלכך חוזר בו הא אם מת קנה המהכל מתנה ולא אמרין שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה וקשיא דאשמואל דלמחר לא ידענא מאי אידון בה במתנת שכיב מרע פירש בה קנין דהיינו הך והכל אמר קנה אחר מיתה: אחוי ליה בידיה. שידוע אידון בדבר א"ל רמו לו כעין ייפוי כח לומר דמוקמי' להוא דלמחר קנה במיפה את כמו: וקנינא מיניה מוסוף על מתנתא דא. ככל מה דכתוב ומפורש לעיל במנא דכשר למקנינא ביה שריז וקיים כלומר וקנינא מיניה קנין גמור להוסיף ולייפות כמו לזד המתנה שנתן בעל פה ולפינא יתירא לייפות כמו הוא: כתב לזה וכתב לזה. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לרחוק במתנת שכיב מרע ל"ש בעל פה ול"ש בכתב לברר מתנתו וחזר וכתבו אר נתנו לשמעון אבל לא מסר להן את השטרי: דייתיקי. של שני מבטל דייתיקי של ראשון דשכיב מרע יכול לחזור בו הלכך אחרון קנה שהרי חזר בו מראשון דייתיקי לון מתנת שכיב מרע דלמחר' דא תהא למיקם ולמיהוי דלדבי שכיב מרע ככתובים וכמוסוין דמו: כתב וזיכה לזה. כתב כל נכסיו לרחוק ומסר לו את השטר לרחיק זכותו ויש לזנות אחרים ולא ישרו בעיני: רב אמר ראשון קנה. דהא זיכה כקנין חשיב ליה והרי היא מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין דלרכביה אחרי יוכשי ואפי' אם עמד אינו חוזר: ושמואל אמר שני קנה. כדון מתנת שכיב מרע בכל נכסיו שאין בה קנין ואם עמד חוזר ואמר' לעיל כל שאם עמד חוזר חוזר במתנתו והלכך שני קנה: והא אפליגי בה חדא זימנא. לעיל במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין דרב אמר ארכבא אחרי יוכשי ושמואל אמר כו' דסבר רב דאפי' לעלמו נמי לא קנה דאינו יכול לחזור בו הלכך הכא ראשון נמי קנה: אבל בהך. בתרייתא דלא קנו מיניה סד"ל דלא הוי זיכה ייפוי כח בקנין ואימא מודה לשמואל (דשני קונה דאין כחן לא ייפוי כח) ולא הורעת כח דשמואל דנימא לא ידענא מאי אידון בה כלאמר לעיל דהא אין כחן קנין דנימא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה: בסורא מתנו הכי. אית דמפרשי דלעיל קאי אפלוגתא קמייחא דמתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין ואמר רב ארכבא אחרי יוכשי ושמואל אמר כו' וחתא למימר בסורא מתנו הכי דלעיל וקשיא להו הא דלמחר רב יהודה אמר שמואל אבל בפומבדיתא מתנו הכי וכו' ולא קשיא להו מידי הא דלמחר רב יהודה אמר שמואל דהשתא נמי מודי שמואל דלם מת הוי קנין כדדייקין נמי מנילתייה דרב יהודה ולאו מילתא היא דהשתא נמי קשיא הך דלמחר יהודה דהכא קאמר אין לאחר קנין כלום בין לאחר בין לעלמו ואפי' אם עמד אינו יכול לחזור בו ולעיל אמר רב יהודה אמר שמואל בידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה ויכול לחזור בו אלא אהך דסליק מיניה קאי דפליגי רב ושמואל בכתב וזיכה לזה וכתב וזיכה לזה וכן פ"ח בסורא מתנו הכי לפלוגתא דרב ושמואל דכתב וזיכה לזה כלאמרן בפומבדיתא מתנו שלחו מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו כתב וזיכה לרחוק וקנו מידו מאי שלח להו כיון שזיכה לו וקנו מיניה קנה ואין יכול לחזור במתנתו וכ"ש להקנותו לאחר ואין אומרים ביה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר דהא זיכה לו וקנו מיניה כיון דכולי האי ועבדן לא הוי אלא לייפות כמו וקנה: (רש"י)

תוספות ודמי דרב אדרב כו' ומשני דרב אדרב לא קשיא התם דקנו מיניה פי' דקנו מיניה בתוך השטר ולכך יש ייפוי כח יותר אבל לא קנו מיניה בתוך השטר אין כאן ייפוי כח יותר ומה שהביא רבינו שמואל ראה דה"ה בלא שטר מדפריך עלה בסמוך מדרב יהודה אמר שמואל שכיב מרע כו' לאו ראה היא דאיכא למימר דהכי מריך ומי אמר שמואל שמה לא גמר להקנותו אלא בשטר כו' והא אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מידו אם עמד חוזר אבל אם מת אינו חוזר ואע"ג דליכא

קנין בשטר מ'מ' היה לנו לחשבו לשמואל גרעון כח דהא אפי' לרב דאית ליה דקנין בשטר הוי ייפוי כח היה סבור כאן שהוא גרעון כח שיוכל לחזור בו אם עמד כל שכן שמואל שסובר לעיל דקנין בשטר גרעון כח שהיה לו לסבור גם כאן גרעון כח יותר ממה שהוא סבור לעיל ואפי' לא עמד יחזור בו כמו רב שסובר כאן גרעון כח יותר ממה שסובר למעלה [קל וחומר לשמואל דלא גרע] אבל דוחק הוא לומר דשמואל לא מפליג בין הקנה לו לכתב קנין בשטר וטעמא דמתני' משום ייפוי כח כדפרישית לעיל ולפי זה נראה לי דכל הך שמעתתא אין צריך להעמיד כלל בכתב כל נכסיו כפי' רבינו שמואל וכפי' רבינו חננאל אלא יכלו להעמידה בטוב במתנת שכיב מרע [בין במקצתה בין בכולה דעל כרחך בכולה נמי איירי מדפריך עלה משכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים וכו' וכל קושיות שפירש רבינו שמואל להעמידה במתנת שכיב מרע בכולה אינם קושיות לפי זה אלא יש לפרש דבמתנת שכיב מרע בכולה ובמקצת מיירי שפיר ומאי דקיימא לן כשמואל יש ללמוד שאין לכתוב במתנת שכיב מרע קנין ומה שכתב הגאון בתקון שטרות קנו מיניה בכל לשון של זכות נראה שהיה צריך לכתוב שם שום ייפוי כח או אף קנו ממנו דמשמע טפי ייפוי כח או שמה צריך לכתוב וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא: כתב וזיכה לזה וכתב וזיכה לזה. פירש רבינו שמואל זיכה שמסר לו את השטר וקשה לרבינו יצחק בר מאיר ד"כ"ב הא דקאמר כתב לזה וכתב לזה היינו בלא מסירה והיכי קאמר עלה דייתיקי מבטלת דייתיקי והתנן לעיל בפרק יש נוחלין (דף קלח:): נמצאת דייתיקי קשורה לו על יריכו וזכה בה אחד מן היורשים אינה כלום ועוד דאי במסירה [לא] היה אמר רב שאינו יכול לחזור בו השכיב מרע דאל"כ תקשה לך מדאמר בסוף פ"ק דבבא מציעא (דף יח.) דייתיקי מתנה ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ודייק בגמ' (דף יט.) טעמא דלא אמר תנו הא אמר תנו נותנין ורמינהי דייתיקי ואפותיקי אפי' ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה ומוקי לה למתני' התם דבשכיב מרע יהבינן ניהליה [דקאמר הא אמר תנו נותנין] לית ליה פסידיא דבתייתא זכי דהא הדר ביה מקמייתא ולמה אין לנו לחוש דילמא יתבה לזה מתחלה ומסרה דהשתא לא מצי תו הדר ביה על כן נראה לפרש כתב וזיכה דלא היינו מסר שאפי' מסר לו יכול לחזור בו אלא זיכה היינו שזיכה בו את הנכסים וכתב בו בשטר שזיכה לו ע"י אחר אם מטלטלים הם ואם מקרקעי א"ל חזק וקני והזכות כתב בתוך השטר ופריך והא איפליגו בה דחא זימנא שהרי הזכיר בתוך השטר במקום הקנין עומד ואית ליה לרב לעיל דהוי כמתנת בריא ואינו יכול לחזור בו ומיהו משמואל לא שכיב מידי שהרי הוא אומר כאן דשני קנה ואילו לעיל קאמר דאין שטר לאחר מיתה ולא קנה כלל אבל מרב פריך שפיר ומשני אי איתמר בההיא בההיא קאמר רב משום דקנו מיניה פי' הקנין כתוב בתוך השטר אבל בהא דלא קנו מיניה וכו' ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל וכו' למיתא דשמואל אין צריך כאן שום צריכותא דודאי שמואל לא סבירא ליה הכא כמו לעיל דהא לרב גרידא הוא דצריך לאקשווי הכי: שלחו ליה מבי רב כו' קנו מידי מהו. פי' שכתבו קנין בשטר עם הזיכו שלח ליה אין אחר הקנין כלום ואין יכול לחזור בו ואפי' לעצמו נמי אינו יכול לחזור בו כדמפרש רב הונא ורבינו יעקב מירש סווגיא זו בענין אחר ומיירו רב ושמואל אפי' היכא שאין כתוב הקנין בשטר אלא קנין בעלמא ומתני' דקתני שירי קרקע כל שהוא מתנתו מתנה היינו בקנין וסיפא דקתני לא שירי קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה מיירי בלא קנין ולא מיירי סיפא דומיא דרישא וההיא דכתב וזיכה היינו. מסתמא כפי' רבינו שמואל שזיכו זה במקום קנין עומד והא דקאמר' לעיל דייתיקי מבטלת דייתיקי בכתב לזה ולזה היינו כשלא כתב לו לשם שטר אלא לשם צוואה בעלמא והשתא לא תקשה מידי מההיא דסוף פ"ק דבבא מציעא דהתם איירי בדייתיקי של צוואה דסתם דייתיקי דצוואה היא ואין נראה דלשון דייתיקי לא משמע אלא שטר גמור שנתנו לשם שטר של אותה מתנה דהכי משמע לישנא דכתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם (תוספות)

דף קנג - א

סבור מיניה הני מילי לאחר אבל לעצמו לא אמר להו רב חסדא כי את רב הונא מכופרי פירשה בין לעצמו בין לאחרים הוא דקנו מיניה אתא לקמיה דרב הונא אמר מאי איעבד לך דלא אקנית כדמקנו אינשי ההיא מתנתא דהוה כתוב בה בחיים ובמות רב אמר הרי היא כמתנת שכיב מרע ושמואל אמר הרי היא כמתנת בריא רב אמר הרי היא כמתנת שכיב מרע מדכתיב בה במות אחר מיתה קאמר ליה והאי דכתיב בחיים סימן בעלמא דחיי ושמואל אמר הרי היא כמתנת בריא מדכתיב בה בחיים מחיים קאמר והאי דכתב ובמות כמאן דאמר מעתה ועד עולם אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב אמר רבא ואי כתיב בה מחיים קנה אמר אמירא לית הלכתא כוותיה דרבא אמר ליה רב אשי לאמימר פשיטא דהא אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב מהו דתימא מחיים מודי רב קא משמע לן הווא דאתא לקמיה דרב נחמן לנהרדעא שדריה לקמיה דר' ירמיה בר אבא לשום סמיא אמר הכא אתרא דשמואל היכי נעביד כוותיה דרב ההיא דאתאי לקמיה דרבא עבד לה רבא כשמעתיא הוה קא טרדא ליה אמר ליה לרב פפא בריה דרב חנן ספריה זיל כתוב לה וכתוב בה שוכר עליהן או מטען אמרה ליטבע ארביה אטעווי קא מטעית לי אמשינהו למניה דרבא במיא ואפי' הכי לא איפרק מטיבעא: **מתני'** לא כתב בה שכיב מרע הוא אומר שכיב מרע הייתי והן אומרים בריא היית צריך להביא ראיה ששכיב מרע היה דברי ר' מ' וחכ"א המוציא מחברו עליו הראיה: **גמ'** הווא מתנתא דהוה כתב בה כד הוה קציר ורמי בערסיה ולא כתב בה ומגו מרעיה איפטר לבית עולמיה

רש"י סבור מיניה הני מילי. דאין לאחר קנין כלום שאם כתב וזיכה לראשון וכתב וזיכה לאחר לראשון קנה לגמרי וכגון שמת שכיב מרע אבל לעצמו יכול לחזור בו אם יעמוד מחלו לך קנה ראשון שלא היה קנין אלא מחמת מיתה: אמר ליה רב חסדא. בין לאחר בין לעצמו ולא דמיא לרבי יהודה אמר שמואל דאמר בידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה דהתם כתב וקנו אבל הכא זיכה וכתב וקנו דכל כך ודאי לייפות את כחו: הווא דקנו מיניה. כתב וזיכה וקנו מיניה וזכה לחזור בו כשעמד מחלו: כדמקנו אינשי. שכיב מרע הנותנין לאחר מיתה לדעת שיחזרו בהו אם יעמדו שכתבין או מקנין או כותבין ומקנין אבל אתה כתבת וזיכת והקניית דהא ודאי שמואל מודי בין לעצמו בין לאחר והשתא שמעינן מד' מילי דאמר שמואל בשמעתי דקיימא לן כותביה דנין מתנה שכיב מרע בדל"ה שירי שיש בה קנין בלא זיכה לו את השטר לא ידענא מאי אידון זה ולא קנה המקבל מתנה אפי' מת הנותן דשמואל לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אבל אם ייפה את כחו ככתיבת השטר או כזוואה דכתב בה וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא קני המקבל מתנה שזיכה לא גמר להקנותו אלא בשטר כו' והוא שמת הנותן אבל אם עמד חוזר דבידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה ומדבר יהודה אמר שמואל דלוקימנא במיפיה את כחו שמעינן ליה להא ושיכב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפגווי ומת כותבין ונותנין לאחר מיתה כדלוקימנא לשמואל במיפיה את כחו אבל בלא ייפוי לא קנה דאין שטר לאחר מיתה ואם כתב וזיכה השטר למסרו לזה לראיה וכתב וזיכה לזה השני קנה והדר ביה מראשון והוא שמת ואם עמד חוזר דכל מתנה שכיב מרע בכל הנכסים בלא ייפוי כח בשטר אם עמד חוזר הלכך שני נמי קנה דהדר ביה מקמא אבל אם כתב וזיכה והקנה קאמר שמואל דקנה קמא לגמרי בין לעצמו בין לאחר ואם עמד אינו חוזר: ההיא מתנתא. מתנת שכיב מרע במקצת שכתוב בה קנין וקונה לדברי הכל בין עמד בין לא עמד: דהוה כתוב בחיי ובמותי. מתנה זו אינו מקנה לך בחיים ובמות וזיכה לראשונה כתיב דהכי היא כמתנת שכיב מרע למקנין לאחר מיתה והלא אין שטר לאחר מיתה: רב אמר הרי היא כמתנת שכיב מרע. למקנין לאחר מיתה ואם עמד חוזר וכו' ש' אם מתנה שכיב מרע בכל שהוא בלא שיוזר דלא קני אלא עד לאחר מיתה: סימנא לחיים. כלומר במות דוקא הוא ומחיים לאו דוקא אלא לסימן טוב לפי שהזכיר מיתהו שלא רצה לפתוח פיו לשטן כלומר המקום יזילני מחולו זה ולא אמות: הרי היא כמתנת בריא. כאילו לא כתב בה במות ואפי' אם עמד אינו חוזר ואפי' במתנה בלא שיוזר דהכא לא לימא שמואל לא ידענא מאי אידון זה דנימא אין שטר לאחר מיתה דהא כתב בה מחיים: מחיים קנה. דמשמע דוקא מעתה התחיל לקנות: דהא אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב. גבי בחיים ובמות וה"ה היכא דכתב מחיים: קא משמע לן. דלא שאני לרב בין בחיים למחיים סימנא לחיים: הווא דאתא לקמיה דר' ירמיה. דהוה כתוב בשטר בידיה בחיים ובמות: לשום טמיא. מקום: אתריה דשמואל. וכו' דהלכתא כרב לאו אוריחא למיזן כרב באתריה דשמואל זיל עביד ליה התם כרב: כשמעתיא. דהוה כתיב ביה מחיים וקנה בעל השטר

והאשה הפסודה: וקטרדל ליה. לומר לא יפה דנתני: א"ל לספריה זל כתוב לה. שהיו עמה וכתוב בסוף השטר משנה השניה ב"מ בהסוכה את האומנין (דף עה): שוכר עובדו או מטענו וסומן היה בתוך השטר שלמות האשה ולהטעוהו נחבין להיפטר ממחלוקתה והיא הבינה בדבריהם וקבלתה: לטבע ארביה. היטבע ספינתו: אטעויה קמטעיה ליה. בתמיה: אמשיניה למניה. קראום במים להתקיים קבלתה כבד: לא איהפרק מענגה. דלל תהי קבלת הדיוט קלה בעיניו ומהא שמעוין דבין בחיים בין מחיים סומנא לחיים: מהני' לא כתוב בה שכיב מרע. כדקאי' רמי בערסיה וגם לשון מתנת בריא לא נכתב בה כד מהלך על רגליו בשוקא שזו לשון מתנת בריא כדלמרינן בגמרא ובמתנה בלא שיוך מיידי דלמנן ביה דלוינה מתנה שאם עמד חזק: הוא אומר שכיב מרע הייתי. וחזרני בני: בריא הייתי. ולא תחזור: כריך. הנותן להביא ראייה ששכיב מרע היה ברוחה שעה וכל זמן שלא יביא ראייה זכה המקבל מתנה דברי ר' מאיר ובגמרא מפרש ראייה במאי וטעמא מאי: והכמים אומרים כו'. בתרי גווני מופרשי טעמיהו דרבנן בגמרא: המוציא מחבירו עליו הראיה. דהיינו מקבל מתנה ונותן הוא מוחזק בכנסים: גמ' מגו מרעיה איפטר כו'. כך היו רגילין לכתוב מתנת שכיב מרע הנכתבות לאחר מיתתו להודיע שהכנסים הללו נחונן לזה המקבל במוות שכיב מרע ומתוך אותו חובו נפטר שלא עמד ביניהם ולא חזר בו: (כ"ט')

תוספות ועוד דמה שפירש דסיפא דמתני' לא מיידי בעין רישא אין נראה כלל דא"כ דקתני רישא שייך קרקע כל שהוא מתנתו מתנה אפי' לא שייך נמי כיון דע"י קנין ובסיפא דקתני לא שייך אין מתנתו מתנה אפילו שייך נמי כיון דליכא קנין על כן נראה יותר כדפרישית וגם מה שפירש. ר"ת דמשנתנו מיידי אליבא דרב בלא קנין משמע שרוצה לומר דמתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין היינו אפילו בקנין לחוד וגם פירש דבהא קיימא לן כרב כיון דשמואל אמר לא ידענא מה אידון בה אע"ג דבעלמא קיימא לן כשמואל בדיני וקשה אמאי דפסיק לעיל דמתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין ומשני מתניתין בדקנו מיניה א"כ מאי איריא שייך אפי' לא שייך נמי דאין נראה כלל שיהלוק רב על פסק הלכה שפסקנו לעיל מתנה דשכיב מרע במקצת בעיא קנין ועוד דאמרי' בגיטין פ' התקבל (דף סו.) מכלל דרב הונא סבר מתנת שכיב מרע לא בעיא קנין והא קיימא לן דבעיא קנין ומאי קושיא אי פליג רב הונא על פסק הלכה זה וסבר ליה כרב רביה דהכא דהא בשבת פ' מפנין (ד' קכח.) פריך על רב הונא מרב רביה דקאמר התם והא רב הונא תלמידיה דרב הוה ורב אית ליה מוקצה ועוד דאמרי' בי רב הכא ואמרי' בי רב היינו רב הונא כמו שמפרש ר"ת בסוף פ"ק דסנהדרין (דף יז:) ושם ד"ה אלא) וגם רש"י סובר כן דהיינו רב הונא היכא דלא מוכח שהוא רב המנשא: לא כתב בה שכיב מרע כו'. וה"ה לאי דלא כתב בה לשון בריא כדמהלך על רגליו בשוקא אלא משום דקתני כריך להביא ראייה שהוא שכיב מרע נקט האי לישנא: ולא כתב ביה מגו מרעיה איפטר לבית עולמיה. והיורשים היו טוענין שעמד ואף על פי שלא היו טוענין שחזר בו דודאי כיון שעמד מסתמא ודאי חזר בו אע"פ שלא אמר בפירוש והכי משמע בגיטין פרק מי שאחוז (דף עב:) ושם) דאמר רב הונא התם גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חזר אף גיטו חזר ופריך ליה מדתנן הרי זה גיטו מהיום אם מתי מחולי זה והלך ועמד בשוק וחלה ומת אם מחמת החולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט ואם אמרת אם עמד חזר הרי זה עמד ומאי קושיא דנהי דעמד והלא לא חזר בו אלא ש"מ דאפי' לא פירש שחזר בו יש לנו לומר שחזר בו ועוד קאמר התם (דף עג.) א"ר אלעזר שכיב מרע שניתק מחולי אל חולי מתנתו מתנה ודוקא ניתק אבל עמד אין מתנתו מתנה אפי' שלא חזר בו: (תוספות)

ב - קנג דף

אמר רבה הרי מת והרי קברו מוכיח עליו אמר ליה אביי השתא ומה ספינה שרובן לאבד נותנין עליה חומרי חיים וחומרי מתיים חולין שרוב חולין לחיים כל שכן אמר רב הונא בריה דרב יהושע כמאן אזלא הא שמעתא דרבה כו' נתן דתניא מי מוציא מיד מי הוא מוציא מידיהו בלא ראייה והן אין מוציאין מידו אלא בראיה דברי רבי יעקב רבי נתן אומר אם בריא הוא עליו להביא ראייה שהיה שכיב מרע אם שכיב מרע הוא עליה להביא ראייה שבריא היה אמר רבי אלעזר ולטומאה כמחלוקת דתנן בקעה בימות החמה רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה בימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן אמר רבא לא שנו אלא שלא עברו עליו ימות הגשמים אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן: והכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה וכו':

כ"ט' אמר רבה הרי. אנו רואין שהיא מת ובתרא השתא אזלינן והעמדנו על חזקת מיתה ויש לנו לומר שמתוך אותו חובו מת וקנה המקבל מתנה: א"ל אביי. מאן לימא לך דמההוא חובי איפטר לבית עולמיה והלא רוב חולים לחיים וחזר בו ואחרי כן חלה ומת: השתא ומה ספינה. הטובעות בים שרובן לאבד ואפי' הן נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתיים כדתנן בפ' כל הגט (גיטין ד' כה:) אבל עיר שכבשה כרכוס וספינה שאבדה בים נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתיים בת כהן לאשרל בת ישראל לכהן שהיה אין אוכלות בתרומה: חולים שרוב חולים לחיים. כדתנן (גיטין פס.) המביא גט ממדינת הים והניחו זקן או חולה נותנין לה בחזקת שהוא קיים לא כל שכן דנימא עמד וחזר בו ומיהו (רבא) ורבא) לא הדר ביה וק"ל כוותיה דשמעתיה כרבי נתן אזלל דק"ל כוותיה דלמרי' בעלמא (ב"מ ד' קיז:) ר' נתן דינא הוא ונחיה לעומקא דלינא: מי מוציא מיד מי. מתנה שאין כתוב בה לא לשון מתנת בריא ולא לשון מתנת שכיב מרע כי מהני' זה אומר בריא הייתי וזה אומר שכיב מרע הייתי: הוא מוציא מידיהו. ונותן עומד בכנסיו וזוכה בהו דהעמד נכסיו על חזקתו ויד בעל השטר שבה לטבע נכסיו של זה על החתונה דלכא אלוניו בתר השתא כדאביי דרוב חולים לחיים דלויכא למימר דהדר ביה. והם אין מוציאין מידו. אלא"כ מביאין ראייה בעדים שבריא היה: אם בריא הוא. בשעת העמדה דבין עליו וכו' דאזלינן בתר השתא: אמר ר"א ולענין טומאה. דק"ל ספק טומאה בכה"י ספקו טמא ובה"ר ספקו טהור וק"ל נמי דקבעה בימות החמה רשות הרבים לטומאה ובימות הגשמים רשות היחיד לטומאה כדתנן כו': כמחלוקת. כי היכי דנחלקו ר' יעקב ור' נתן בתנתה סהם אי אזלינן בתר השתא או בתר חזקת נכסיו הכי נמי אפליגו גבי טומאה שאם בא אדם לב"ד וגשאל על שנתכנס לקבעה ואין יודע מהי נכנס אי בימות החמה וטהור אי בימות הגשמים וטמא חזין אם עתה כשנשאל ימות החמה הן טהור הוא דאזלינן בתר השתא ל"י נתן ואם ימות הגשמים הוא טמא דבתר השתא אזלינן ולרבי יעקב דאזיל בתר חזקת העמד טהור על חזקתו וטהור עד שיבואו עדים ויעידו שבימות הגשמים נכנס: דתנן בקעה כו'. מסוייגת בגדר סביב ור"ה"י היא לשבת ואפי' היא קרפף יותר מביית אחרים לזרוב דחובו מיה"ר חייב ולטמא לזרוב: רה"ר לטומאה. דלאו מקום סתירה הוא אבל בימות הגשמים שיש שם זרעיה אין נכנסים לתוכה והיו מקום סתירה וספק טומאה עמה: אמר רבא לא שנו כו'. מילתא דאפי' נפשה היא והמפרש דמילתיה דר"א דרביה קאי אינו אלא טועה דרבא בתרא הוא ור"א לחוק מילתיה דרבי אלעזר ולהעמידה על פירוש רבא: לא שנו. דקבעה בימות החמה רה"ר לטומאה: אלא שלא עברו. על בקעה זו ימות הגשמים משגדרוהו אבל עברו עליה ימות הגשמים תו לא פקע מיהה שם רה"ר אפילו משיגועו ימות החמה ותיאוי לעולם רה"ר לכאן ולכאן ובסדר מעלייתא היא או חומרא דרבנן הוא ור"ה פירש דרבא פליג דר"א אלעזר והכי כתב ורבא חולק על רבי אלעזר ופי' נמי לא שנו דקבעה כו' אלא בזמן שלא עברו על זו הטומאה שהיתה עתה דקבעה ימות הגשמים אבל עברו על זו הטומאה ימות הגשמים רה"ר היא לכאן ולכאן: (כ"ט')

תוספות השתא ומה ספינה שרובן לאבד כו'. הקשה הר"ר יצחק ב"ר מאיר אמאי לא פריך ליה מדתנן בגיטין (דף כח. ושם) הניחו זקן או חולה בחזקת שהוא קיים ואוכלת אשתו בתרומה ולא אמרי' דלמא מת ואינה קושיא דהתם לא מת לבסוף אבל הכא מת לבסוף ולא היה לנו לומר שעמד אי לא משום דמדמינן ליה לספינה המטורפת בים דהוה כמו שסופר לאבד במים ואפי' חשבינן להו בחזקת שהם חיים עדיין א"נ מההיא משנה לא היה יכול להוכיח אלא שהוא בחזקתו כמו שהניחו אבל מהך משנה יש להוכיח שניצול מחליו כמו בני הספינה המטילים בים שניצלו מן המים: כמאן אזלא הא שמעתא דרבה כו' נתן. וא"ת אמאי לא קאמר כו"מ דרבה גופיה מוקי לקמן

דמסתמא ו"ל שקב"מ היה: איכא למימר הכי כו'. רבה הוא דקא משני לחביי הכי היינו טעמייהו דרבנן משום דאיכא למימר הכי והכי ומספקא לן אם מתנת כריח הוא אם מתנת שקב"מ הלכך ארוי ממונא בחזקה מריה בחזקה נותן והלכך המוציא מחבירו דהיינו בעל השטר עליו להביא ראיה בעדים שצריח היה להוציא ממנו מחזקה הנותן; ובפלוגא. דרב הונא ורב הסדא פליגי ר' יוחנן ור"ל: בדני ברה. מוקם: ועמדו עליו בני משפחה. וקס"ד השתא נכסי בחזקה יורשין קיימי ולא בלא עדיין ליד לקוחות ואתו לקוחות וקא מערערו להוציא מן היורשין לפי שקנאו מן המת והיורשין עוררין ומשיבין דבר ללקוחות ואומרים קטן היה קרובנו כשעת מיתה וק"ל לקמן (דף קנה). לדין יכול למכור בכפסי אביו עד שיהא בן עשרים ולא נטויה הנכסים מחזקתו והלקוחות לא מאלו עדים שיאמרו גדול היה ולכך הוצרכו לבדוקו וכשלא יוכלו לבדוקו וגם העדים לא מאלו הפסידו דר"ע דכרבנן דאמרי המוציא מחבירו עליו הראיה בעדים שצריח היה וה"ל על הלקוחות להביא ראיה שגדול היה: בלא. לקוחות ושאלו את ר"ע: עשויין להשתנות. ואפי' אם דומין עתה לסימני גדול ו"ל איכו היה קיים הוא שומא: (כ"ט)

תוספות ונראה לר"י לפרש ל"ש דבקה רה"ר לטומאה אלא שלא עברו עליה ימות הגשמים פי' על הטומאה שנודע שלא עברו עליו ימות הגשמים משעבר שם ולא ידע אם בימות החמה נכנס או בימות הגשמים נכנס שאם בא לשאול לפנינו יש לנו לחושבה רה"ר דבתר השתא אזלינן אבל אם עברו עליה בימות הגשמים פי' שלא נודע לו אם בימות החמה או בימות הגשמים נכנס ומשבה ספיקא עברו עליה ימות הגשמים אפילו הוא בא לשאול בימות החמה הוי רה"ר לטומאה דליכא למימר בתר השתא אזלינן כיון שקרוב היה לימות הגשמים יותר ורשות היחיד לכאן ולכאן הכי פירושא לגבי שם טומאה כמו לגבי שבת והשתא ניחא דמייתי הכא הך מילתא אי אזלינן בתר השתא דאירי בה הך שמעתא: ראיא במאי כו' רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי ראיא בקיום השטר. פירש רבינו שמואל דבין לר"מ ובין לרבנן בעי ראיא במאי ואין נראה דהא פשיטא לר"מ דהוי ראיא בעדים וכן פירש רבינו שמואל אחר כן דלר"מ הוה ראיא בעדים: וכן אמר רבה ראיא בעדים. תימה אמאי מוקי רבה למתני' ראיא בעדים דמוקי רבנן כו' עקב ור"מ כו' נתן והא איהו גופיה ס"ל כו' נתן ולוקמא בקיום שטרות וכלהו כרבי נתן מיהו אי אשכחן בשום מקום דאית ליה מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו הוה אתי שפיר דאי הוה מוקי לפלוגתייהו נמי בקיום שטרות הוה להו רבנן דלא כוותיה א"נ יש לומר דמשמע ליה ראיא דרבנן דומיא דראיה דר"מ דהיינו בעדים: ועוד סימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה. וא"ת למאי דס"ד שהלקוחות היו בודקין אותו אם היה גדול אם לאו היאך יכול להיות שאם נראה קטן כביי שיראה גדול לאחר מיתה ומירש ר"ת שבחיינו היו השטרות נבנות והוה שומא ועכשיו הושרחו לאחר מיתה ונראה כסימנים ואין נראה דלא אשכחן בשום מקום בשטרות שהם סימן חילוק בין לבנות לשחורות ואומר ר"י דשמא כביי לא היו גומות ומחמת מיתה יש שם גומות כדאמרי' בנדה גומות אע"פ שאין שטרות בס' בא וסימן חילוק בין לבנות לשחורות ואומר ר"י דשמא כביי לא היו גומות ומחמת מיתה יש שם גומות כדאמרי' בנדה גומות אע"פ שאין שטרות (תוספות)

ב קנד דף

בשלמא לדידי דאמינא ראיא בעדים כיון דאמר ללקוחות אייתו עדים ולא אשכחו היינו דקא אתו ואמרו ליה מהו לבדוקו אלא לדידך דאמרת ראיא בקיום השטר למה להו לבדוקו לקיימו שטרייהו ולוקמו בנכסי מי סברת נכסי בחזקה בני משפחה קיימי וקא אתו לקוחות ומערערי נכסי בחזקה לקוחות קיימי וקא אתו בני משפחה וקא מערערי הכי נמי מסתברא מדקאמר להו אי אתם רשאים לנוולו ואישתיקו אי אמרת בשלמא בני משפחה קא מערערי משום הכי אישתיקו אלא אי אמרת לקוחות קא מערערי אמאי שתקי לימרו ליה אנן זוזי יחיבין ליה לינוול ולינוול אי משום הא לא איריא הכי קאמר להו חדא דאי אתם רשאים לנוולו ועוד וכי תימרו זוזי שקל לינוול ולינוול סימנים עשויין להשתנות לאחר מיתה (ת"ש שאל רבי שמעון בן לקיש את רבי יוחנן זו שנויה במשנת בר קפרא הרי שהיה אוכל שדה ובה בחזקה שהיא שלו וקרא עליו אחד ערער לומר שלי היא והוציא זה את אונו לומר שמכרתה לי או שנתתה לי במתנה אם אמר איני מכיר בשטר זה מעולם יתקיים השטר בחותמי או אמר שטר פסים הוא זה או שטר אמנה שמכרתי לך ולא נתת לי דמים אם יש עדים הלך אחר עדים ואם לאו הלך אחר השטר לימא ר' מאיר היא דאמר מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו ולא רבנן אמר ליה לא שאני אומר דברי הכל מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו והא מיפלג פליגי דתנן אין נאמנין לפוסלו דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נאמנין אמר ליה אי עדים אלימי ומרעי שטרא איהו כל כמיניה אמר ליה והלא משמך אמרו יפה ערערו בני משפחה אמר ליה זו אלעזר אמרה אני לא אמרתי דבר זה מעולם אמר רבי זירא אם יכפור רבי יוחנן ברבי אלעזר תלמידו יכפור ברבי ינאי רבו דאמר רבי ינאי אמר רבי מודה בשטר שכתבו (אינו) צריך לקיימו ואמר ליה רבי יוחנן רבי לא משנתנו היא זו וחכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה אין ראיא אלא בקיום השטר ברם נראין דברי רבינו יוסף דאמר רבינו יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי חכמים אבל רבי מאיר אומר מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו ומאי דברי הכל דרבנן לגבי רבי מאיר דברי הכל היא והא איפכא תנן וחכמים אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה איפוך והא תניא אין נאמנין לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנין איפוך והא רבי יוחנן ראיא בעדים קאמר איפוך לימא ליפוך נמי תיובתא לא

רש"י בשלמא לדידי דאמינא ראיא. דאמרי רבנן במתני' המוציא מחבירו עליו הראיה היינו ראיא בעדים שצריח היה ויגבה מתנתו מיד היורשין ה"ל בפקו לקוחות לנשות כך ולכאן עדים כדי לטרוף מתקן מיד היורשין וכיון דלא אשכחו כו': לקיימו שטרייהו. ומסתמא אין העדים חותמין על השטר אלא"כ נעשה גדול: בחזקה לקוחות הוה קיימי. והחזיקו בהו קודם ערערו: ואתו יורשין וקא מערערי. ואמרי קטן היה ושלח כדון תפסתם דהתם גבי יורשין לא שיד קיום שטרייהו: היינו דשחקי. כדי שלא לינוול קרובים: לינוול ולינוול. אין לנו חוששין בעשהו שאינו קרובנו והפסדנו מרובה: ה"ל זו שנויה כו'. ואסיפא קאי לימא ר"מ היא כו': שטר פסים. שפייס ממני לכחוד כך שטר מכירה להחזיקך בעשירי לוקח הקרקעות: שטר אמנה. האמנתך למסור כך שטר מכירה קודם שקבלתי הדמים: שאני אומר לדברי הכל כו'. כדמפסק לקמיה כדי פליגי רבנן ואמרי מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו הני מילי היכא דאיכא עדים דמרעי ליה לטערא ופוסלון חותמין עמון ה"ל פסול גדול הלכך אע"פ דמורה ליה שכתבו צריך לקיימו אבל בהך דבר הפרח דלוה גופיה הפסול ליה ולא עדים כיון דמורה שכתבו לאו כל כמיניה למימר שטר פסים הוא והכל מודים שא"ל לקיימו: אי עדים אלימי כו'. דהתם אמרי עדים פסולי עדות היינו: איהו כל כמיניה. בתמיה וכו' יש כח ביד הלוה לומר איני חייב כיום והכל לא אמרי' הפה שאסר הוא הפה שהתיר דכיון דאמר ליה כתבתי שטר זה אפס שטר פסים או שטר אמנה הוא דמה לי לסקר במקום עדים לא אמרינן דאנן שהדי דלאו שטר אמנה הוא עדים אשטר אמנה ופסים לא חתמי דלא ניתן ליכתב כדאמר בפרק ב' דכתובות (דף ע"ג). והלכך לא מהימן למימר שטר אמנה הוא: והכל אמרו משמך כו'. ריש לקיש קאי"ל לר' יוחנן היכי מצינן למימר לדברי הכל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו אף על גב דאיהו נמי פסול ליה משום שטר אמנה או שטר פסים דלאו כל כמיניה לאחוריעה איהו כל זמן דעדים גופייהו לא מרעי ליה והלא משמך אמרו יפה ערערו בני משפחה אע"פ דמורו בני משפחה בשטר שכתבו נותן מתנה כיון דאמרי קטן היה נאמנין עד שיתקיים השטר בחותמי אמנה מודה בשטר שכתבו לדידך צריך לקיימו: ויכפור בך ינאי. בתמיה והכל לר' ינאי רבו א"ר יוחנן כביי צריך לקיימו: ברם נראין דברי רבינו יוסף. ר' זימא קאי"ל ואתא להרוצי דמאי דל"ר יוחנן לריש לקיש לבעל שאני אומר לדברי הכל א"צ לקיימו היינו טעמא דס"ל לר' יוחנן דמהפסין מתניתין ר"מ רבנן דס"ל רבנן א"צ לקיימו כדמפסק ואיזיל והאי דקאי"ר יוחנן לדברי הכל א"צ לקיימו לאו דוקא אלא משום דאליבא דרבנן קאמר דל"ר לקיימו חשיב ליה

כדברי הכל: זו דברי חכמים. מתני' דמוכח א"ל לקיימו: נמי תיובהא. דלמך לעיל איתוביה ר' יוחנן לר"ש בן לקיש וכו' לישוך והשתא לריב לומר איתוביה ריש לקיש לר' יוחנן דמהא שמעינן דמתניתין רחיה בעדים קאמר: (ר"ש"י)

תוספות ואם תאמר למה יש לנו לומר שהוא קטן כיון שהגיע לכלל שנותיו והא אמרינן בנדה פרק בא סימן (דף מח.) קטנה שהגיע לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים וי"ל שאחר שהיה זה גדול שהגיע לכלל שנותיו ולא היו לו סימני גדלות ולהכי איכא לספוקי שמא קטן היה עדיין: אלא לדידך דאמרת בקיום השטר לקיימו שטרייהו ולוקמו בנכסייהו. דמסתמא כיון שאמת היה שמכר היו מוצאים עדים לקיים שטרם אלא ש"מ שהיו צריכין לבקש עדים שהיה גדול בשעת המכר וכרבנן דאמרי המוציא מחבירו עליו הראיה וא"ת ומאי קושיא עד כאן לא קאמרי רבנן ראייה בקיום השטר אלא משום דסבירא להו כרבי נתן דאמר דאזלינן בתר השתא דאם בריא הוא עתה יש לנו לומר שאז היה בריא אבל הכא לא שייכא שום חזקה וי"ל דאיכא למימר חזקה שאין עדים חותמים על השטר א"כ נעשה גדול מהניא כי ההיא חזקה דבתר השתא אזלינן: בחזקת לקוחות הו קיימי. והירושים היו רוצים להוציאן מידן והיו רוצים לבדוקו אם הוא קטן והשתא ניחא הא דקאמר להו סימנין עשוין להשתנות לאחר מיתה שאפילו לא תמצאו לו סימנים איכא למימר שנשור לאחר מיתה: זוהי יחינן לינוול ולינוול. אבל ירושים אינם רשאים לנוולו בשביל הירושה דלא מידי יהבי ועוד שהוא קרובם: אי עדים אלימי ומרעי שטרא כו'. לעיל בפ' חזקת הבתים (דף מח: ושם ד"ה אמר) הבאתי שם הך מילתא גבי מודעא היו דבריו וכו': והלא משמך אמרו יפה ערערו בני משפחה. מטעם קיום השטר ולא מטעם עדים: ברם נראין דברי רבינו יוסף כו'. והא דפריך לעיל ליש לקיש לר' יוחנן משנת בר קפרא וא"ל ר' יוחנן שאני אומר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו לא אמר דבר זה מעולם וכולהו סוגיא דלעיל ליתא לפי מסקנא זו וכה"ג איכא ביבמות בפ' החולץ (דף לה: ושם ד"ה כ"ע) דפריך ליה ר' יוחנן לריש לקיש ולמסקנא מעמיד מחלוקתם בענין אחר גבי החולץ למעוברת וכן בפ"ק דהגיגה (דף ז.) גבי הראיון ובנדה פ' המפלת (דף כד.) גבי פניו מוסמכים וכי א"ל ר' יוחנן לר' ינאי לעיל רבי לא משנתו היא זו לא הקשה ממילתא דרבנן אלא הזכיר לו המשנה דפולגתא דרבנן ורבי מאיר היא

היא בהא [וע"ע] תוס' בכורות ד: ד"ה אלא:] (תוספות)

דף קנה - א

הכי קאמר ליה רבי יוחנן לר' שמעון בן לקיש בשלמא לדידי דאמינא ראייה בקיום השטר היינו דמשכחת לה דנחתי לקוחות לנכסים אלא לדידך דאמרת ראייה בעדים היכי משכחת לה דנחתי לקוחות בנכסים אמר ליה מודינא לך בערער דבני משפחה דלאו ערער הוא מאי קאמרי קטן היה חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נעשה גדול איתמר קטן מאימתי מוכר בנכסי אביו רבא אמר רב נחמן בן שמנה עשרה שנה ורב הונא בר חיננא אמר רב נחמן מבן עשרים שנה (והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר) מתיב ר' זירא מעשה בבני ברק באחד שמכר בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קטן היה בשעת מיתה ובאו ושאלו את רבי עקיבא מהו לבדוקו אמר להם אי אתם רשאים לנוולו ועוד סימנין עשוין להשתנות לאחר מיתה בשלמא למאן דאמר בן שמנה עשרה שנה

ר"ש"י הכי קאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש בשלמא לדידי דאמינא ראייה בקיום השטר. ואפכינא נמי מתני' דלרבנן אין לריש לקיש קיימו כיון דמודה שכתבו היינו דמשכחת להו נכסי בידא דלקוחות ואהו יורשין וקמערערי כדאמר לעיל הכי נמי מסבכרא מדקתני דלמך להו אי אהם קראין לנוולו כו' הלכך שמה קיימו שטר או אפילו לא קיימו כיון דמודה בני משפחה שטר שכתבו ותן אין לריש לקיש קיימו והוחזקו לקוחות בנכסים: אלא לדידך דאמרת ראייה בעדים. ולדידך לא מהתפכח מתני' וכיון דלמרי רבנן המוציא מחבירו עליו הראיה דהיינו מקבל מתנה נכסי בידא דלקוחות היכי משכחת לה הא לית להו עדים גדול היה: לאו ערער הוא. ומן הדיו הוחזקו לקוחות בנכסים: נעשה גדול. ותן ומקבל ועדים כולם גדולים וכשרים. ומסקנא דשמעתא מודה בשטר שכתבו אין לריש לקיש קיימו דקשמואל וכו' יוחנן לא שנה היכא דליהו מרע ליה לטריטא למימר שטר פסיס הוא שטר אמנה הוא לא שנה היכא דעדים מרעי ליה לומר ארסוין היינו דהא אפכינא נמי הכא להאיא דכתובתא לעיל דאין נאמנין לפסלו כו': קטן. הירש נכסי אביו שמה: מאימתי מוכר בנכסי אביו. דקרקעוהו והיו מכירה ומכירה דלויכו גבי מטלטלי תנן (גיטין דף נט.) הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר דמטלטלין ומפרישין התם ככר שית ככר שב כל חד לפוס חורפיה ומשום כדי חייו תקיפו ליה רבנן דמטלטלין דהיו מכירה למזונותיהו אבל במקרקעי לא: בן שמנה עשרה. ויום אחד דפסקין לקמן תוך זמן כלפני זמן ואע"פ שאינו יודע בטיב משא ומתן יפה דממוכח לקמן בת י"ד שידועת בטיב משא ומתן מוכרת וכגון שביבאה שתי שערות דממוכח לקמן: (ר"ש"י)

תוספות אלא לדידך דאמרת ראייה בעדים נכסי ביד לקוחות היכי משכחת לה. דיביאו הירושין עדים שהיה קטן ואם לא יוכלו למצוא מאי מערערים הירושין פסק רבינו שמואל דק"ל רבי יוחנן ושמואל דאית להו הכא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ואין נראה לר"י אלא נראה לו דק"ל כרב נחמן דאית ליה בפרק שני דכתובות (דף יט. ו) שם) מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו דכוותיה קיימא לן בדיני וכן פסק רבינו גונאל: איתמר קטן אימתי מוכר בנכסי אביו. הכי גרסינן בספרים ישנים וגם רבינו תם גרסי כן רבא אמר רב נחמן בן שמנה עשרה רב הונא בר. חיננא אמר רב נחמן בן עשרים וגרסינן בתרא והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהוא רפחות מבן עשרים דזבין בנכסי דאבואו כו' עד אמר להו רבא מדאסברוהו וסבר מידע היו ידע והא דעבד הכי חוצפה יתירא הוה ביה פירוש זמנו למכור בנכסי אביו ומתחלה היה סבור רבא שהיה שוטה ולכך לא הוה מקחו מקח וממכרו ממכר ולבסוף כיון דראה דאסברוהו וסבר אם כן אינו שוטה לגמרי כיון שהגיע זמנו למכור יכול למכור וא"ת קשה דרבא אדרבא דהכא קאמר בן שמנה עשרה ואילו בגיטין פ' התקבל (דף סה.) גבי ג' מדות בטרקטין כו' קאמר רבא ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ואומר ר"י דנראה דגרסינן בההיא דהתקבל רבא תבירו של רב יוסף שהיה רגיל לעשות מדות כמו ההיא דסוף המצניע (שבת דף צה:): דחמש מדות בכלי חרס דגרס התם רבא מדאמר ליה. (רב אסי רבי) אתה אומר כן דאילו רבא לא עלה לארץ ישראל כמו רבא ומיהו אין זו ראייה כל כך כי גם רבא מצינו שהיה עושה מדות דאמר רבא בגיטין פ' הזורק (דף עט.) שלש מדות בטיבין ואמר רבא נמי פרק קמא דחולין (דף יז:): שלש. מדות בטיבין אך לבאורה משמע דגרסינן התם רבא מבח הך קושיא דהכא דכפרישית ואי גרסי התם רבא א"ש טפי בהכי הא דקאמר בג' מדות בקטן הגיעו לעונת נדרים נדריהן נדר והקדשן הקדש וכגון בקטנה חולצת ואם כן משמע דאית ליה לרבא קטנה חולצת ואילו בפ' יוצא דופן (נדה מו.) ושם) אמר רבא קטנה שהגיע לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה הביאה סימנים ומסיק התם דוקא קאמר רבא לענין מיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה ואי גרס התם רבא אתי שפיר ורבינו שמואל תירץ שם וכנגדו בקטנה חולצת דהיינו בת שנים עשרה שנים ויום אחד שהקטנה היא אז גדולה ולא נהירא דאם כן לא הוה ליה למימר וכנגדו בקטנה אלא וכנגדו חולצת אלא משמע שכנגדו קטנה שהגיעה לעונת נדרים שהיא בת עשתי עשרה שנה ויום אחד ורבינו תם תירץ דודאי רבא סבר לה כדפסיק בפ' מצות חליצה (יבמות קה: ושם) ולקמן בשמעתינן דלחליצה בעי גדולה ובגיטין איירי רבא אליבא דר' יוסי דאמר קטנה חולצת דאמרינן בפ' מצות חליצה לדברי ר' יוסי קטנה חולצת משהיא כפוטות רבא אמר משתגיע לעונת נדרים משמע דלדברי ר' יוסי קאמר ואיהו סבירא ליה התם כמ"ד התם והלכתא משתביא שתי שערות ולספרים דגרסי כן דרבא עד שיהא בן עשרים הוה אתי שפיר ההיא דגיטין פ' התקבל (דף סה.) אך אותה גירסא אינה נראית כלל שצריך למחוק הספרים דגרסי והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר שהרי הוא כתוב אחר שלה גידל בר מנשיא כו' ופירש רבינו שמואל היינו טעמא דאסברוהו ליה וסבר אם כן חכם גדול היה וידע בטיב משא ומתן משום דחייש לעובדא דגידל בר מנשיא אייתי ליה בתר הכי ואין נראה כלל וכי בשביל שהוא היה יודע לסבור זה היה חשוב חכם יודע בטיב משא ומתן על כן נראה יותר גירסת ספרים ישנים: מוכר בנכסי אביו. פ' רבינו שמואל. דדוקא בנכסי אביו אבל בנכסים שקנה ושנתנו לו במתנה יוכל למכור וכן פ' רב אלפס דבנכסים שקנה אין אנו חוששין אם מוכרין והא דאמרינן לקמן במקרקעי אין

עדותן פירוש לשום קרקעות כמו שאפרש בסמוך דהיינו דדעתיה מיקרבה לגבי זוזי ואינו בקי בשומא ורבינו תם פירש דהוא הדין נכסים שקנה אינו יכול למכור מטעם דמיקרבה דעתיה לגבי זוזי ומה שהקשה ר"י שמא כשהוא שוטה זבין וכשהוא שוטה זבין לאו קושיא היא דטעמא לא משום שטות הוא אלא משום דמיקרבה דעתיה לגבי זוזי: מתיב רבי זירא מעשה כו' באחד שמכר בנכסי אביו. פירוש בזמן שהיה לו למכור למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דמסתמא קודם לכן לא מכר והא סוגיא כמ"ד לעיל נכסי ביד לוקח הוה קיימי ולהכי קאמר כי בדקי ליה מאי הויה כו' אבל למ"ד בחזקת יורשים הוה לא הוה ליה למימר כי האי לישנא אלא הוה ליה למימר אמאי צריך בדיקה פשיטא גדול הוה ולפי זה אין הוכחה גמורה דבזמן מכירה מכר וריב"ם פירש בשלמא למאן דאמר בן שמנה עשרה ונכסי ביד לקוחות הוה קיימי ואתו יורשים וקא מערערי לומר קטן היה והיו צריכים להביא ראיה שהיה קטן ולא מצאו עדים שהיה פחות משמנה עשרה שאם מצאו לא היו צריכים יותר אפילו הביא שתי שערות לא עשה ולא כלום אבל מצאו עדים שהיה פחות מכן עשרים שהיה פחות מכן עשרים והיו רוצים לומר שמא לא הביא שתי שערות עדיין ועודנו קטן אבל אם לא מצאו עדים שהעידו שהיה פחות מכן עשרים שנה היינו מחזיקין אותו כגדול דחזקה אין העדים חותמים על השטר אלא אם כן נעשה גדול בן כ' דליכא למימר דלא היו מחזיקים ליה בן כ' לפי שהיה סריס הא ליכא למימר דאם כן מאי פריך אלא למאן דאמר בן כ' כי בדקי מאי הוה טובא וטובא הוה שאם אינו יודע בן כמה שנים הוא דע"י חזקה דאין עדים חותמים אלא אם כן נעשה גדול בן עשרים לא הוה משוינן ליה סריס אלא שמע מינה דעל ידי אותה חזקה משוינן ליה סריס והשתא פריך שפיר בשלמא למאן דאמר בן שמנה עשרה היינו דקאמרי מהו לבדוקו אלא למאן דאמר בן עשרים כי בדיק ליה כו' והאי קושיא אתיא להאי דאסיקנא לעיל נכסי ביד לקוחות הוה קיימי כדפרי' לעיל מיהו למאן דאמר בחזקת היורשים הוה קיימי מצי למפרך שפיר בשלמא למאן דאמר. בן שמנה עשרה היינו דקאמר מה לי לבדוקו שלאחר שהביא עדים שהוא בן שמנה עשרה היו היורשים טוענים שלא הביא שתי שערות עדיין וקטן היה אפילו בן שמנה עשרה ואין המכר כלום אלא למאן דאמר בן עשרים אפילו לא הביא שתי שערות היה גדול ואין היורשים יכולים לטעון כלום אבל הגמרא נקט לישנא למאי דאסיקנא דנכסי בחזקת לקוחות קיימי: (תוספות)

ב קנה דף

היינו דקאתו ואמרו ליה מהו לבדוקו אלא אי אמרת מבן עשרים כי בדקו ליה מאי הוה והא תנן בן עשרים שלא הביא שתי שערות יביאו ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מיבס לאו איתמר עלה אמר ר' שמואל בר רב יצחק אמר רב והוא שנולדו בו סימני סריס אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסריס שמע מינה וכי לא נולדו לו סימני סריס עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו כי אתא לקמיה דרבי חייה אי כחיש אמר להו ליברי ואי אברי אמר להו ליכחשו דהני סימני זמנין דאתו מחמת כחישותא זמנין דאתו מחמת בריותא איבעיא להו תוך זמן כלפני זמן או כלאחר זמן (אמר) רבא אמר רב נחמן תוך זמן כלפני זמן רבא בר רב שילא אמר ר' תוך זמן כלאחר זמן והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא תוך זמן דאזיל זבין נכסי ואתא לקמיה דרבא אמר להו לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר משום דתוך זמן כלפני זמן ולא היא התם שטותא יתירתא חזא ביה דהוה קא משחרר להו לעבדיה שלח ליה גידל בר מנשיא לרבא ילמדנו רבינו תינוקת בת ארבע עשרה שנה ויום אחד יודעת בטיב משא ומתן מהו שלח ליה אם יודעת בטיב משא ומתן מקחה מקח וממכרה ממכר ולישלח ליה תינוק מעשה שהיה כך היה ולישלח ליה תינוקת בת שתיים עשרה שנה ויום אחד מעשה שהיה כך היה (והא דרבא לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר ד) ההוא פחות מבן עשרים דאזיל זבין נכסי [אבנהו כגידל בר מנשיא] אתא לקמיה דרבא אמרו ליה קרוביה זיל אכול תמרי ושדי ביה קשייתא בי רבא עבד הכי אמר להו זביניה לאו זביני כי קא כתבו ליה שטרא אמרו ליה לקוחות זיל אימא ליה לרבא מגלת אסתר בזווא שטרא דמר בזווא אזל א"ל אמר להו זביניה זביני אמרו ליה קרוביה לקוחות אנמרוהו אמר להו מסברי ליה סבר כיון דמסברי ליה וסבר מידע ידע והאי דעבד הכי חוצפא יתירא הוא דהוה ביה אמר רב הונא בריה דרב יהושע ולעדות עדות אמר מר וטרא לא אמרן אלא למטלטלי אבל למקרקעי לא א"ל רב אשי למר וטרא מ"ש מטלטלי דזביניה זביני אלא מעתה הא דתנן הפעוטות מקחן וממכרן ממכר במטלטלין ה"נ דעדות עדות א"ל התם בעינא [דברים יט-יז] ועמדו שני האנשים וליכא אמר איתמר ומתנתו מתנה א"ל רב אשי לאמימר השתא ומה זביני דמקבל זוזי אמרת דלא דלמא מוזיל ומזבין כל שכן מתנה דלא מטי ליה ולא מידי א"ל

רפ"ו היינו דאמרו ליה מהו לבדוקו. שאם לא ימלאו בו שערות ויחזיקוהו קטן עד עשרים כדמפרש ואזיל וזוקא לענין למכור בנכסי אביו תרחי בעינן שמנה עשרה שנים ושערות אבל לענין עונשים ומזות מבן י"ג חשיב גדול אם הביא שערות: ויבאו ראייה. קרובי האלמנה כדי לפטרה מזה היבס להחזירה לשוק בלא חליפה ויבוס: והוא הסריס כו'. והרי הוא סריס ולא חולץ ולא מיבס כדאמר ביבמות דלא קרינא ביה להקיסר לאחיו אם וכל שאינו עולה לביוס אינו עולה לחליפה אלמא מבן עשרים ואילך רבא ר' דלא חייטי שערות כגדול מחזיקין ליה ומפני שהוא סריס לא חייטי שערות: והוא שנולדו בו סימני סריס. סימניו המפורשין ביבמות (דף פז) דכיון דליכא תרחי חשיבין ליה כגדול אבל בן עשרים שלא הביא שערות ואין בו סימני סריס חשיבין ליה קטן עד רוב שנותיו כדמפרש ואזיל ואי נולדו בו סימני סריס מקמי דליהוי בן עשרים ושערות נמי לא חייטי אכתי לא סמכין למיהשביה סריס עד דליהוי בן עשרים ויהא בו סימני סריס דליכא תרחי: וכי לא נולדו בו סימני סריס. ושערות. נמי לא הביא עד כמה נחזיקוהו קטן: רוב שנותיו. ל"ו שנים שהן רוב שבעים כדחייב ימי שנותיו בהם שבעים שנה (ההלכות): הני סימנים זמנין כו'. פירוש הוה ואלדלקמיה קאי כי אתו לקמיה דר' חייא כו': כחישותא. כשהגער כחוש בבשרו: כי אתו לקמיה. המהעכבין וחר מדאי להביא שערות: אכחשאו. דלמא מחמת כחישותא נחרו ליה: תוך זמן. שנה שמנה עשרה גופיה למר ושנה עשרים גופיה למר והביא שערות: כלפני זמן. שאין מכירתו מכירה בנכסי אביו: דההוא תוך זמנו. שמכר בנכסי אביו: ולא היא. מהכא לא פשטינן ליה: דקא משחרר להו לעבדיה. וזהו איבוד ממון בחנם שאין לו בה הנאה: אית דגרסי מקחה וממכרה ממכר במטלטלין. ולא מבעיא בה ארבע עשרה אלא אפי' כבה שב וכתב שית קחתן הפעוטות כו' ומוקיס להו בגיטין כבה שית וכבה שבע אלא מעשה שהיה כך היה ולא נהירא דמאי אתא לאשמועינן מהני' היא הפעוטות מקחן וממכרן כו' ואפילו אין יודעין יפה בטיב משא ומתן ואפילו הכי מבן עשרים ואילך מוכר בנכסי אביו ואזיל ואינו שוטה ממש אבל בפחות מבן עשרים בעינן חכמה ויחיה למכור בנכסי אביו: ה"ג שלא היה אס שוטה בטיב משא ומתן ואפילו הכי מבן עשרים ואילך מוכר בנכסי אביו ואזיל ואינו שוטה ממש אבל בפחות מבן עשרים בעינן הכא כלל ו"ה' ההוא פחות מבן עשרים שמכר בנכסי אביו כגידל בר מנשיא אית ד' שוודעת בטיב משא ומתן מהו למכור בנכסי אביו אפי' ר' דלא הויה בת עשרים מהכא משא ומתן: אמרו ליה קרוביה. לאוהו יתוס: זיל אכול תמרי. והשך גרעינים לפני רבא ויהיה סבור שאתה שוטה ויחזיר לך נכסיו: כי כהו ליה שטרא. פסק דין שיחזירו לו נכסיו: אמרו ליה לקוחות כו'. הורוהו דבר חכמה שיאמר לפני רבא ויהשב חכם בעיניו ויודע בטיב משא ומתן ולא יפסידו לקוחות מקחם: מגילת אסתר. שהוא דבר גדול רגיל וסופר לכתוב בזווא ובשביב שטר קטן שכותב לו שאול לי זוז בתמיה: אמרו ליה. קרובים לרבא: לקוחות אנמרוהו. לומר כן להאי אך אינו יודע כלום: אמר להו כיון דמסברי ליה. דבר חכמה ויודע להבין חכם הוא וממכרו ממכר והאי דקא קשייתא חוצפא בעלמא הוא דעבד ולא מהוך שטות: ח"ד (זירא) והגוף ולעדות מעיד. אפי' שאמרו בפחות מכ' שאינו יודע בטיב משא ומתן אינו מוכר בנכסי אביו אבל לעדות נאמן הוא להעיד מה שראה ושמע מבן י"ג ואילך שהביא שתי שערות האזיל ואינו שוטה: אלא במטלטלי. בעדות מטלטלי. מ"ש. עדות מטלטלי דנאמן: מאוס דזביניה זביני. במטלטלי אפי' שאינו יודע בטיב משא ומתן והיינו פעוטות ה"נ דעדותו במטלטלי הויה עדות: אלא מעתה הא דקתני הפעוטות כו'. ומוקמינן לה בגיטין כבה שית כבה שבע: ועמדו שני האנשים לה במסכה

שבעות (דף ל). ובענין אנשים ולא קטנים: אמר ר' יוחנן ומהתנהו. של בן י"ג ויום אחד הוא מתנהו אע"פ שאינו יודע בטיב משא ומתן ואין מכירה קרקעותיו ומכירה השתא ומה זכינו לקשקול וזו. לדרך חכמה היא זאת לפיכך הכי תקיפו רבנן דלא ליהו זכינו עד שיהא בן עשרים הואיל ואינו בקי בטיב משא ומתן מתנהו שהוא לך שעות מיבני דתקון רבנן דלא ליהו מתנהו: (כ"ט)

תוספות לאו מי איתמר עלה כו'. הכא נמי הוה מצי לשנויי בפחות מזמן מכו והיה יודע בטיב משא ומתן והיו רוצים לבדוק אם הביא שתי שערות אם לאו שאם הוא קטן הרי כפעוטות שאין ממכרן ממכר במקרקעי כדאמרינן בסמוך אלא שפיר קא משני: הכי גריס ר"ת. דזימנין דאתו מחמת בריאותא וזימנין דאתו מחמת כחישותא. והכי גריס' בהאשה רבה (יבמות דף צו:) בכל הספרים וכך נראה יותר דכי אתו לקמיה דרבי חייה משמע שעדיין לא הביאו שתי שערות ולכך אמר להבריאה או להכחישם כדי להביא שערות ולא כספרים דגריס יזמנא דנתרי מחמת בריותן: מקחה מקח וממכרה ממכר. לאו דוקא נקט מקחה מקח דהא פשיטא אלא איידי דנקט ממכרה ממכר נקט נמי מקחה מקח: לא אמרו אלא במטלטלי אבל מקרקעי לא. אין לפרש לעדות קרקע דמאי שנא למטלטלי ועוד דהכא לא שייכא שום שטות אלא נראה לפרש דהיינו עדות שיאמרו כך וכך היתה שוה זו הקרקע דכיון דמיקרבה דעתיה לגבי זוזא ישום אותה יותר משוויה אבל מטלטלים לא ישום אותם. יותר משווים דמיקרבה דעתיה נמי לגבי מטלטלי וגם אין הפסד. במקרקעי כמו. במטלטלי: (תוספות)

דף קנו

ולטעמיד זבין שוי חמשה בשיתא הכי נמי דזביניה זביני אלא קים להו לרבנן דינוקא מקרבה דעתיה גבי זוזי ואי אמרת זביניה זביני זמנין דמקרקעי ליה זוזי אזיל מבזיין בכולהו נכסי דאבוה אבל גבי מתנהו אי לאו דהוה ליה הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מתנהו אמרו רבנן תיהו מתנתו מתנהו דלעבידו להו מילי אמר רב נחמן אמר שמואל בודקין לקדושין לגרושין ולחליצה ולמיאונין ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים וכיון דבדקנא לקדושין לגרושין למה לי לא נצרכא אלא ליבוס דתנן בן תשע שנים ויום אחד שבה על יבמתו קנאה ואין נותן גט עד שיגדל לחליצה לאפוקי מדר' יוסי דאמר איש כתוב בפרשה אבל אשה בן גדולה ובין קטנה קא משמע לן דמקשינן אשה לאיש דלא כר' יוסי ולמיאונין לאפוקי מדרבי יהודה דאמר עד שירבה שחור קא משמע לן דלא כרבי יהודה ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים לאפוקי ממאן דאמר בן שמונה עשרה והלכתא תוך זמן כלפני זמן והלכתא כגידל בר מנשה והלכתא כמר זוטרא והלכתא כאמימר והלכתא כרב נחמן אמר שמואל בכולהו: **מתני'** המחלק נכסיו על פיו ר' אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן נכסים שיש להן אחריות נקיין בכסף ובשטר ובחזקה ושאיין להן אחריות אין נקיין אלא במשיכה

כ"ט א"ל ולטעמיד. דלחית טעמא במידי דלחית ליה רווחא והפסדא: זבין שוה (ה) ארבע בחמש. דלחית ליה רווחא טובא: ה"ג דזביניה זביני. בתמיה והא לא פלוג רבנן במכירת פחות מכן עשרים שאינו יודע בטיב משא ומתן מידי אלא כולה תקון דלא ליהו זביני: אלא. היינו טעמא דמכירה קים להו לרבנן כו' זימנין דמקרקעי כו' הלכך בטוליהו מכירת תקון דלא ליהו זביני. אי לאו דלחית ליה הנאה גדולה מיניה לא הוה יהיב ליה כו' דליעבדן מילי. לגמול כו' הסד ולהיעיב לו בכל עניניו: בודקין לקדושין אע"פ שהוא בן י"ג שנים ויום אחד והאשה בת י"ב שנים ויום אחד לא סמכין אשנים לאחזוקינהו כגדולים ובני שיער להשכח קדושיהו ודאי אף להקל כיון לבטל קדושי שני שקידש אחריו בלא גט אלא בודקין אחריו אם הביא שערות או יתקדש קדושי ודאי: ולגירושין. לקמיה מפרש: ולחליצה. כדמפרש לקמיה דמשום אשה נקט לה שלח תחלוץ עד שתגדיל ותביא סימני שיער: ולמיאונין. אם הביאה שערות לא תאמן: עד שיהא בן עשרים. אע"פ דלחיתו שערות מ"ג: וכו' מאחר דבדקנא ליה. להאי גברא בשעת קדושין ונמצא גדול כמה כריך בדיקה בשעת גירושין: אלא ליבוס. דמבן השע קנאה צביאה ואין יכול לגרש עד שביא שחי שערות: לאפוקי מדר' יוסי. דמשום חליצה איש לא אילטרך דמגירושין שמעינן לה: ה"ג עד שירבה השחור קמ"ל דלא כרבי יהודה. ובמסכת נדה מפרש עד שירבה והיו שוככות ויהו שוככות ונראה כמו שהרבה השחור ולא גרס על הלבן וכו' יהודה אין בודקין דהא לאחר הבאה שערות מאמנת עד שירבה והיו שוככות: והלכתא כגידל בר מנשה. דבן י"ג היודע במשא ומתן מוכר בנכסי אביו אפי' מקרקעי דלחיתו מטלטלי אפילו פעוטות כבר שית מוכרין: כמר זוטרא. דלעדות מטלטלי מעיד בן י"ג שאינו יודע בטיב משא ומתן אבל בעדות קרקע לא: והלכתא כמימר. דמתנהו בן י"ג שאינו יודע בטיב משא ומתן הוא מתנהו מתנהו ואע"פ דמכירה נכסיו לא הוה מכירה: והלכתא כרב נחמן אמר שמואל בכולהו. קדושין וגירושין חליצה ומיאונין דלא סמכין אשנים עד שנכדוק סימניו ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים ויביא סימנים מי שאינו יודע בטיב משא ומתן דלפי מעשרים לא אמתו רבנן להמתין לחכמתו ואם לא הביא שיער בעשרים נחוקין קתנן עד רוב שנתו אם לא נמצא בו סימני סרים ואיכא לזימנא דוקא בנכסי אביו אבל בנכסים שנתנו לו במתנה או שקנה מטלטלין אשנים ירושת צבותיהו נהו מוכר פחות מכן עשרים כדון מטלטלין: מתני' ר' אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן כו'. ר' אלעזר כספיה ליה לענין שכיב מרע אינס ככתובין וכמסורין כלל אלא ככריח בעלמא וכריך קנין כשאר מתנה בריא ואע"פ דמית לא קנה מקבל מתנה בלא קנין ואפי' מנהו מחמת מיתה נמי לר"א בעי קנין שהרי מעשה של אמן של בני רובל אוקימנן לעיל (דף קנא): במנהו מחמת מיתה ואפי' פלוג ר"א ואמר לאו לחכמים בני רובל התקדש אדם ושלח דקין קיימו דכיה כי אם לקונסן: ואחד מסוכן. ואף על גב דלא שייך מידי לא מיקני במכירה כלל ונראה בעיני דכיון דלא מספיק ר"א בין שכיב מרע לבריא לענין היכא דמית הוא הדיו היכא דעמד אינו חוזר אם קנו מידו לר' אלעזר: (כ"ט)

תוספות ולטעמיד זבין שוי חמשה בשיתא. וא"ת גם בגדולים נמי אין ממכרו מכו ככה"ג דהוי ליה ביטול מקח ומחזיר אונאה וי"ל דלאו דוקא נקט חמשה בשיתא אי נמי דוקא ואתי שפיר למה שמפרש ר"ת דאין אונאה לקרקעות אי נמי כגון שאמר בפירוש יודע אני שאינו שוה כל כך אי נמי לא יתבטל לגמרי כיון דליכא יותר משתות: בודקין לקדושין ולגירושין. דך בדיקה אחר שהגיע לכלל שנים אבל מקמי שנים הוה שערות שומא בעלמא כדאמרינן בנדה פרק (בא סימן) (דף נב ושם) וגם מהניא דך בדיקה לענין שאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אי משכחין בתר הכי סימנים בתרא לא הוה קדושין ואי לא משכחי סימנים הוי ספיקא דחיישינן שמא נשרו בספיקא דאורייתא כי הכא כדאמר ב' בא סימן וליכא למימר דאם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר חיישינן לקדושי [שניהם] וכדשמואל דאמר ב' עשרה יוחסין [קדושין דף עט: קדשה אביה בדרך וקדשה היא עצמה בעיר חוששין לקדושי [שניהם] דהתם לא קאמר הכי אלא ביומא דמשלם שית שבאותו יום בגרה אבל הכא שהגיע כבר לגדלות מזמן גדול לא: ולגירושין. שאם לא ימצאו שערות לא יהיו גירושין דלא סמכין אחזקה להקל וכן לחליצה ולמיאון ואע"פ דגבי מיאון אמרי' ב' בא סימן (דף מח: ושם) קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה דחזקה הביאה סימניו היינו אלא בדיקא אבל היכא דבדקנא ולא אשכחין יכולה למאן ולא חיישינן שמא נשרו כיון שלא בעל כדאמרי' ב' בא סימן (ד' ב). מיהו בזמן הזה לא בקיאינן בהכרת גומות: וכי מאחר דבדקנא לקדושין לגירושין למה לי כו'. וא"ת ומאי קושיא וכי חובה הוא לבדוק לקדושין אבל לגירושין צריך הוא לבדוק אם הוא גדול לגרש ועוד דהוה ליה למימר האי לישנא למאי הלכתא בדקנין לגירושין דממה נפשך היא מגורשת שאם היה קטן בשעת קדושין אפי' גירושין לא בעי ואם היה גדול עכשיו הוא גדול בשעת גירושין ואם היה ספיקא הא ספיקא דאורייתא לחומרא דחיישינן שמא נשרו כדאמרי' ב' בא סימן (שם) דוחק לומר דבודקין לקדושין דהיינו לא אם מצאו שערות לא תהא מקודשת דלא חיישינן שמא נשרו דהויא אז מילתא דשמואל בהכי דלא כהלכתא: לחליצה לאפוקי מדר' יוסי. וא"ת אימא דלענין איש מיירי' דהתם אפי' ר' יוסי מודה וי"ל דמשמע ל' דמיירי בין באיש בין באשה דומיא

דלגטין ולקדושין דמיירי בין באשה: לאפוקי מדר' יהודה כו'. ואם תאמר מנא ליה לאפוקי מדברי יהודה דלמא בבדיקה דרבי יהודה איירי ויש לומר דומיא בבדיקות דלעיל דהוי ב' שערות מיהו צריך עיון אי קאמר ר' יהודה למילתיה גבי מיאון דוקא או לא: עד שירבה שחור על הלבן. פי' רבינו שמואל דלא גרסינן על הלבן ור"י אומר דגרסינן שפיר דעל הלבן היינו על הבשר שהוא לבן ואידי שחור בשיער הזכיר בשר בלשון לבן: רבי אלעזר אומר אחד בריא ואחד מסוכן כו'. הכי גריס רבינו תם ר' אלעזר ולא ר' אלעזר והוא ר' אלעזר בן שמוע דאי גריס ר' אלעזר היה קשה מדתני בתר הך בבא פלוגתא דר' אלעזר ורבי יהושע גבי קנין דשכיב מרע בבבא אחריתא ואי גריס ר' אלעזר בתריויהו א"כ לערבניהו וליתניהו המחלק נכסיו על פיו רבי אלעזר אומר אחד בריא כו' בד"א בחול אבל בשבת דבריו קיימין ר' יהושע אומר כו' אלא מדפלגניהו לתרי בבי שמע מינה הראשון הוא ר' אלעזר בן שמוע ועוד ראה דקאמר בגמרא א"ר לוי קונין מש"מ ואפילו בשבת ולא לחוש לדברי ר' אלעזר כו' ואי גריס ר' אלעזר הא אית ליה בסמוך דבשבת דבריו קיימין בלא קנין ועוד מאי האי דקאמר (תוספות)

דף קנו - ב

אמרו לו מעשה באמן של בני רוכל שהיתה חולה ואמרה תנו כבינתי לבתי והיא בשנים עשר מנה ומתה וקיימו את דבריה אמר להן בני רוכל תקברם אמן:

גמ' תניא אמר להן רבי אלעזר לחכמים מעשה במרוני אחד שהיה בירושלים והיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה אמרו לו אין להם תקנה עד

שיקנה על גב קרקע הלך ולקח בית סלע אחד סמוך לירושלים ואמר צפוני לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ודרומו לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ומת וקיימו חכמים את דבריו אמרו לו משם ראה מרוני בריא היה: אמר להן בני רוכל תקברם אמן וכו': מאי טעמא קא לייט להו אמר רב יהודה אמר שמואל מקיימי קוצים בכרם היו ורבי אלעזר לטעמיה דתנן המקיים קוצים בכרם רבי אלעזר אומר קדש וחכמים אומרים לא קדש אלא דבר שכמוהו מקיימין בשלמא כרכום חזי אלא קוצים למאי חזי אמר רבי חנינא מאי טעמא דר' אלעזר שכן בערביא מקיימין קוצים בשדות לגמליהן אמר רבי לוי קונין קנין משכיב מרע אפי' בשבת ולא לחוש לדברי ר' אלעזר אלא שמא תטרוף דעתו עליו: **מתני'** רבי אלעזר אומר בשבת דבריו קיימין מפני שאין יכול לכתוב אבל לא בחול

רבי יהושע אומר בשבת אמרו קל וחומר בחול כיוצא בו זכין לקטן ואין זכין לדולד דברי רבי אלעזר רבי יהושע אומר לקטן אמרו קל וחומר לדולד: **גמ'**

מתני' מני רבי יהודה היא דתניא רבי מאיר אומר ר' אלעזר אומר בחול דבריו קיימין מפני שיכול לכתוב אבל לא בשבת רבי יהושע

רש"י בני רוכל. קא אביהו: קהיה חולה ואמרה חנתן כבינתי לבתי. אם מתנת שקיב מרע בלא שזיר היתה איכה למימר דמודה ר"א במטוה מחמת מיתה דלא בעי קנין והוא דמית דלא לא מיעבי ללוקומי מעשה דבני רוכל במטוה מחמת מיתה ואם מתנת שקיב מרע במקלת היתה ומיעבי לן ללוקומי במטוה מחמת מיתה דללוקומן לעיל דלא מתנת שקיב מרע במקלת כולי עלמא מודים דלא מיקניא בחמירה ואם כן ע"כ פליגי ר"א אפילו במטוה מחמת מיתה: אמר להן אין מביאין רחמי מנבי רוכל. דקשיים היו והלואי שתקברם אלא כדמפרש טעמא בגמרא וקנסא הוא דקנסוס רבנן לקיים מתנת אדם לבתה בלא קנין: גמ' במרוני. על קא מוקמו: וביקש ליתנם. קהיה שקיב מרע לדברי ר"א ומקבלי מתנה לא הו גזיה כדמפרש בקדושין והתם פריך עלה טובא: אמרו ליה אין להם תקנה. לזכות בהן המקבל מתנה לפוס מאי דלא סמכא דעתו עד שקנה כו' הכי מפרש בפ"ק דקדושין והתם מפרש שפיר: ולקח בית סלע. שאינו ראוי לזריעה וקנאו זכול לשם כן על מנת להקנות לו: מרוני בריא היה. בשעת מתנה ור"א מת: מקיימי קוליס. קרוני"ג: בכרם. דכה"ג אשכחן במסכת כלאים דמאכל בהמה היו כלאים בכרם משום לא תזרע כרמך כלאים ואפילו מקיים לוקח דרש"י במועד קטן (דף כג:) כלאים שקד לא: שכן בערביא כו'. ורבנן בתר רובא דעלמא אזלי שאינו מקיימין שדות לגמליהו: קונין משכיב מרע אפי' בשבת. לא קנה היכא שקרי קנין כגון ששייר לא קנה במחלק כל נכסיו לכיון דחלי טעמא משום שמה תטרוף דעתו עליו דלא סמכא דעתיה שתקיים לזאתו באמירה הלכך כדי להפסיד דעתו וקונין אפילו בשבת בכל מתנתו בין ששייר וזכיר קנין בין בלא שייר ובאמירה סגי ואע"ג דקנין דמי למקח וממכר שהרי קונין ככלו של קנה שקנה סודרו כדי לקנות בו המתנה: ולא לחוש לדברי ר' אלעזר. מה שקונין לאו לזכיר קנין כו"א דלא קיימא לן כרבנן לדברי שקיב מרע ככתובין וכמסורין אלא להפסיד דעתו כדי שלא תטרוף דעתו וקונין דהשתא סמכא דעתיה: מתני' רבי אלעזר אומר. אם בשבת חילק נכסיו אז תקנו חכמים שהיו דבריו קיימין בלא קנין וכתיבה שלא תטרוף דעתו שמון דקין אין יכול לקנות ולכתוב בשבת: אבל לא בחול. שיש תקנה בקנין וכתיבה ולמה תטרוף דעתו: בשבת אמרו. שקדויו קיימין אע"ג דלויכא למימר מנו דיכול לקנות ולכתוב כי לא עביד גמי קני וקל וחומר בחול דכל הראוי לבילה אין צילה מעכבת בו: זכין לקטן. הואיל ואין לו יד לזכות לעצמו ממוון שנתקן לו תקנו חכמים שהיא אחר זוכה ומקבל לזכרו: ואין זכין לדולד. שהרי יכול לזכות בעצמו: ר' יהושע אומר לקטן אמרו. משום דזכין לו שלא בפניו וכ"ג לדולד שיש לו יד לקבל ולזכות ושלוח נמי מני משוי והלכך כ"ג דזכין לאדם שלא בפניו: גמ' קל וחומר לשבת. לכיון דאין יכול לכתוב עשו לו תקנה לקנות דבריו באמירה בעלמא כדי שלא תטרוף: (רש"י)

תוספות אמרו לו מעשה דבני רוכל כו' לימא להו דשבת הוה ע"כ דברי ר"ת ועוד הקשה ר"י מדאמרי' בגיטין בסוף פ"ק (דף יד:) ושם) גבי הולך מנה לפלוני כו' ומוקי לה התם בשכיב מרע וקאמר ר"י הנשיא משום ר' יעקב שאמר משום רבי מאיר כו' אלעזר דבחול צריך קנין ואי גרסי' הכא רבי אלעזר הא אית ליה לר"מ בגמ' דרבי אלעזר אומר בחול דבריו קיימין ולא הצריך קנין והתם בחול מיירי מדקאמר הולך מנה לפלוני דמשמע בחול אלא ש"מ דגרס רבי אלעזר ואית ליה בין בשבת בין בחול צריך קנין ופליגי אדרבי אלעזר ורבי יהושע דבסמוך וגרסי' ולא לחוש לדברי רבי אלעזר וכן בפ"ק דקדושין (דף כו:) גבי בעיא דצבורין ולקמן בגמ' גבי המקיים קוצים בכרם גריס רבי אלעזר וכן בשבת פרק חבית (דף קמד:) דמייתי לה ההוא דהמקיים קוצים בכרם והר"ר יצחק בר מאיר הקשה מן התוספתא (פ"י) דקתני התם המסוכן שחלק נכסיו על פיו בין בחול בין בשבת דברי המת יעשו אבל בריא עד שיקנו בכסף ובשטר ובחזקה ר"א אומר נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר ובחזקה ושארן להם אחריות אין נקנים אלא במשיכה אמר ר' אלעזר מעשה במרוני אחד שהיה בירושלים והיו לו מטלטלין הרבה כו' במה דברים אמורים בחול אבל בשבת לא יעשה ואם עשה עשוי ר' יהושע אומר בחול אמרו קל וחומר בשבת דברי ר"מ ורבי יהודה אומר רבי אלעזר אומר במה דברים אמורים בשבת אבל בחול לא יעשה ואם עשה עשוי רבי יהושע אומר בשבת אמרו קל וחומר בחול אלמא משמע דכולה רבי אלעזר קתני לה ואור"י דלא קשיא מידי דבמה דברים אמורים דתוספתא אמנתא דהכא קאי ולא אמילתא דרישא דר' אלעזר דתוספתא אלא אמילתא דרבנן קאמר דאמרי דלא בעי קנין והכי פירושא דאם עשה עשוי ולא אמרינן דאין קנין לאחר מיתה דכיון שאין יכול לעשות אלא בקנין מודו כ"ע שיועיל זה הקנין לאחר מיתה והוי כאילו פירש מהיום אם לא יחזור בו לאחר מיתה וה"ל לא יעשה בלא קנין ואם עשה בקנין מה שעשה עשוי ולכתילה נמי יכול לעשותו בקנין: כבינתי לבתי. פי' רבינו שמואל נושק"ל בלע"ז שחוגרת בה צוורה ואין נראה לר"י מדאמר בשבת פרק במה אשה יוצאה (דף סב.) ולא תנא בשבוליא וקאמר' בגמרא מאי בשבוליא אמר רב מכבנתא היינו כבינתי דהכא ופי' רש"י התם נושקא דלמה אסור לצאת בו בשבת והלא אינו עשוי אלא דרך מלבוס ושלפא ומחוי נמי לא שייך ביה כיון שתגלה בשרה ועוד אמרי' ביומא פרק. אמר להם הממונה (דף כה.) גבי כהנים תנא היו עומדים בשבוליא פירוש עומדין בעינול ע"כ נראה לר"י כפירוש הערוך שפירש בשבוליא הוא ענין עטרה ומ"מ יש בה שום דבר חד כדאמרי' בשיליה זשבת (דף קנו:) דשקלה למכבא ויהבא בעיני דחיווי וכבינתי דהכא אין לפרש נושקא אפילו תחלק בין מכבנתא דשבת לכבינתי דהכא דהא כתיב בישע"י ובתי הנפש והלחשים ופי' רש"י שם בתי הנפש נושקא שהיא כנגד שהנפש נתון שם וכתוב נמי והרד"ם ומתרגמינן כבינתי ויער תנן במס' כלים (פכ"ט מ"א) והתוס' והרד"ם כו' ופירש בערוך דהיינו רדידים וקרוי בלשון ישמעאל ריד"א והוא צעף דק שהאשה מתכסה בה ראשה ותכס בצעף ותתעלף מתרגום בירושלמי ריד"א (בראשית לח:) קונין מש"מ ואפי' בשבת.

במצוה מחמת מיתה או בכותב כל נכסיו אתי שפיר דשייך התם טירוף דעת כי אע"פ שהקנין אינו מעלה ומוריד מ"מ מצטער על הדבר וה"ה נמי בכותב מקצת אע"פ שסבור הוא עדיין לחיות שהרי אינו יכול לחזור בו ומשייר לנפשו מ"מ שייך ביה טירוף דעת כדפי' רבינו שמואל ואפי' בשבת נמי מותר להקנות כדאמר בהזרק (גיטין עז: ושם) ההוא ש"מ דכתב לה גיטא לדבייתהו למחר תקיף ליה עלמא טובא אמר רבא מי איכא דוכתא דלינסבא גיטא ותיזל איהי ותיחוד ותפתח כו' והיכי קא קניא ליה הא אקנייה רשותא בשבת אסור אלא ש"מ בש"מ הקילו וא"כ מותר להקנות גם הכא ותדע דבש"מ הקילו דהא תקשה היכי הוה מצי לגרש בשבת והתניא בתוספתא דביצה אין מגרשין בשבת אלא בש"מ הקילו: זכין לגדול ואין זכין לקטן. וא"ת למה אין זכין לקטן הלא זכין לאדם שלא בפניו וי"ל כיון דזכיה מטעם שליחות מאן דמצי משוי שליח יש לו זכיה ומאן דלא מצי משוי שליח אין לו זכיה ומאן דאית ליה זכין לקטן ואין זכין לגדול ס"ל כיון דגדול יכול לקנות לא תקון ליה רבנן זכיה כמו בקטן: (תוספות)

דף קנז

אומר בחול אמרו וקל וחומר לשבת כיוצא בו זכין לגדול ואין זכין לקטן דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר בגדול אמרו קל וחומר לקטן רבי יהודה אומר רבי אליעזר אומר בשבת דבריו קיימין מפני שאינו יכול לכתוב אבל לא בחול רבי יהושע אומר בשבת אמרו קל וחומר בחול כיוצא בו זכין לקטן ואין זכין לגדול דברי רבי אליעזר ר' יהושע אומר לקטן אמרו קל וחומר לגדול: **מתני'** נפל הבית עליו ועל אביו או עליו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב יורשי האב אומרים הן מת ראשון ואח"כ מת האב ובעלי החוב אומרים האב מת ראשון ואח"כ מת הבן ב"ש אומרים יחלוקו ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן:

גמ' תנן התם המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין בעי שמואל דאיכא קנה מהו אליבא דרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא תיבעי לך דודאי קנה אלא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אמר רב יוסף תא שמע וחכמים אומרים זה היה פיקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול למשכנו עליו אמר ליה רבא מיניה קאמר מיניה אפילו מגלימא דעל כתפיה כי קא מיבעיא לן דאיכא קנה ומכר דאיכא קנה והוריש מאי אמר רב חנא תא שמע נפל הבית עליו ועל אביו או עליו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב יורשי האב אומרים הן מת ראשון ואח"כ מת האב ובעלי חובות אומרים האב מת ראשון כו' ואי סלקא דעתך דאיכא קנה ומכר דאיכא קנה והוריש לא משתעבד נהי נמי דאב מית ברישא דאיכא הוא אמר להו רב נחמן זעירא חברין תרגמה מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן מתקיף לה רב אשי מלוה על פה הוא רב ושמואל דאמרי תרויהו מלוה על פה אינו גובה על לא מן הירושין ולא מן הלקוחות

רש"י מתני' נפל הבית עליו ועל אביו. על ראוהו ועל יעקב אביו ואין ידוע מי מת קודם: עליו ועל מורישיו. על ראוהו ועל מורישיו כגון אחי ראוהו או אחי יעקב אביו שאין להם קרוב יותר מראוהו וראוהו ראוהו יורשין: והיתה עליו. על ראוהו כתובת אשה או בעל חוב ואין לו ממה לפרוע: יורשי האב אומרים הן מת ראשון. כנפל הבית עליו ועל אביו קאי שירש יעקב כגון בני יעקב שמעון וזו אחי ראוהו או אפילו חנוך ופלוה בני ראוהו אגם הם יורשי יעקב אומרים הן מת ראשון דהיינו ראוהו מת ראשון ומכא אביו דאב קהאחיה כדלמרינן בגמרא ולא זכה ראוהו בהני נכסי כלל ויורש אלו כל נכסי יעקב ולענין נפל הבית עליו ועל מורישיו שייך למיניה יורשי מורישיו אומרים הן מת ראשון: ב"ש אומרים יחלוקו. כדמפרש טעמא ביבמות בהלכות דלע"ג דירשין האב ודאי יורשין ובעל חוב ספק וקאחיה ספק ומוציא מידו ודאי וקסברי בית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי ותרויהו ודאי חשיבי: וי"ה סברי נכסים בחזקתן. בחזקת יורשי האב שיהי הם יורשין ודאי או מיעקב או מראוהו וכמוחזקין דמו שיהי יעקב מוחזק בנכסיו היה ולאו באים מכחו ובעל חוב ספק ואין ספק מוציא מידו ודאי: גמ' תנן תהא. לקמן בגט פשוט: המלוה את חבירו בשטר. אפילו לא נכתב בו אחריות גובה מנכסים משועבדים אם אין ללוה נכסים בני חורין וגובה מלוה מן הלקוחות דלמך בשנים אוחזין (ב"מ דף יז.) לרבען אחריות שלא נכתב בשטר טעם סופר הוא וכמי שנתבט בו דמי ללא שדי איניש חזי ככדי ולכך נהפוך המלוה שיכתוב בשטר אחריות אלא ששקט הסופר וטעה והסטר שטר קלא אית ליה ולקוחות הוא דלפסידו אנשטייהו שלקחו קרקע מן הלוה ולא גיטורו לו בני חורין כדי לגבות מהן מלוה את חובו: בעי שמואל. הכותב לחבירו משעבד אני כך בחובך כל נכסים שאקנה מהו והיינו שכתבין בשטרות דקנאו ודעתיהו אלא למיקני: מהו. מי טריף מלקוחות נכסים שקנה הלוה אחר כתיבת השטר ומכרן לאלו: אליבא דר"מ. גבי האומר לאלהה הרי את מקודשת לכשימות אישך לכשתמות אחותך לאחר שהתגיירי כו' לא תיבעי כך דודאי קנה דכיון דפירות דקל דעדין לא צאו לעולם קנה כ"ש דמשעבד ליה קרקעות דלחו לעלמא אלא שעדין לא קנאו ליה בשעה ששעבד: אלא כי תיבעי כך אליבא דרבנן. מאי מי שאני שעבדו מקניו וטעמא כדפירשית א"ר אלמנהו רבנן לשעבדו יורש מקניו דלא תנעול דלת בפני לוי או לא: א"ר יוסף ת"ש. לתנן בפ' שני דייני גזירות בכתובות (דף קי.) המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שטר שכתוב בו שמכר לו את השדה מלוה ללוה אחר שנתבט השטר חוב שהוציא אומר יכול הלוה לטעון אילו חייב הייתי כך היה כך לפיכך את שלך ממני ולא היה כך למכור לי קרקע בשביל טורח מעות: וחכמים אומרים זה. המלוה היה פיקח שמכר לו ללוה את הקרקע שהוא יכול עתה למשכנו בעד חובו ולא יכול להחזירו ולומר אין לי לפיכך כולם והנה זה הקרקע דאיכא הוה שלאחר שנתבט השטר חוב קנאו הלוה זמן מרובה והנה זה המלוה חוזר וגובה בחובו אלמא דאיכא וקני משעבד למלוה: אמר ליה רבא מיניה. בתמיה מקרקע שקנה הלוה לעמו ואינה משועבדת לשום אדם היאך אהה מביא רחיה מיניה פשיטא שיגבה המלוה ואפילו מגלימא דעל כתפיה דהא לא קמבעיא לן אלא היכא דכתב דאיכא וקנה ואחרי כן שעבדו לאחר או ממכירה או שהירשו לאחר מיעבדו לן אי אילינן תנאייה שכתב לו דאיכא לטרוף מלקוחות או מירשין אחר כתיבת שטר שקדם להן או לא: נהי נמי דאב מת ראשון. יורש הן כדקאמר בעל חוב דאיכא הוא שהקנאו הן אחר כתיבת השטר והירשו לירשיו ואפילו הכי גובה אותו בעל חוב אלמא דאיכא וקנה והוריש משעבד: מלוה על היתומין כו'. ולא משום שכתב לו דאיכא הוא וגבי קנה ומכר לא משעבד אלא גבי יורשים משום מלוה ואפילו לא כתב לו דאיכא משעבד יורש למלוה משום מלוה על היתומים: א"כ מלוה על פה הוא. ואמאי טריף ממקרקעי דיתמי: והא רב ושמואל דאמרי תרויהו. לקמן בגט פשוט מלוה על פה אינו גובה מן היורשין וכי אמרין מלוה על היתומין הנ"מ מלוה בשטר ושמואל גופיה הוא דקמבעיא ליה הא בעיא ואם כן קשיא דיידי ארדייה ומיהו לקמן פסקינן הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין שלא תנעול דלת בפני לוי: (רש"י)

תוספות נפל הבית עליו ועל אביו כו' בית שמאי אומרים יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן. דסבירא להו לבית הלל כיון דמחוסר גוביינא אפילו מת האב תחלה הוה בחזקת הירשין ובית שמאי לטעמייהו דאית להו כל העומד לגבות כגבוי דמי ולכך הוי כאילו הוא מוחזק בכך: אמר רב יוסף ת"ש זה היה פיקח כו'. לא הוה מצי להביא ראיה מרב נחמן דאמר (לעיל קה.) יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב גובה אותה מהם דהיינו טעמא מדרבי נתן ועוד אפילו היה יכול להביא ראיה מתני' עדיפא ליה: דאיכא קנה ומכר מהו... אליבא דר"מ דקאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא קמבעיא ליה כדמפרש בסמוך וא"ת אימור דאמר רבי מאיר כגון פירות דקאי דעבידי דאתו לא עבידי דאתו שיקנה נכסים וימכור ויש לומר דמזדי ר' מאיר בהא שהשעבוד חל ממילא אע"פ שלגבי קנין לא היה לו להועיל כאן דהא גבי דאיכא נמי אמרין לעיל דמהני אפילו לרבנן דרבי מאיר אף על פי שסבורים דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם משום דאלימ כח השעבוד הכי נמי אלימ לרבי מאיר

לוקח מקום הנחתי לך לגבות ממנו וי"ל דאירי כגון שאין לו למוכר נכסים אחרים אלא משועבדים ולכך טורף הימנו המשועבדים ולכשיחזור ויקנה נכסים בני חורין יחזור זה לוקח ויטרוף מבני חרי ואפי' דאיקני קנה ומכר משתעבד משתעבד כבר לוקח לב"ח כל שעבודו א"י י"ל כגון שעשאו ליה למלוה קרקע זה אפתיקי הדשתא לא מצי למימר ליה הנחתי לך מקום לגבות ממנו: אם תמצא לומר משתעבד ליה ולוה כו'. וה"ל הוה מצי למיבעי היבא דאמר דאיקני ולא מכר והוריש ליה ולוה ואפי' תמצא לומר דאיקני קנה ומכר לא משתעבד אלא מדסליק מיניה נקט בעיא: מאי גובה דקתני נמי חצי שבח. בתר הכי גרסינן בכל הספרים ישנים שלחו מתם בן שלוה כו' עד סוף הסוגיא לאו יורשי האב אחי הבן כו' ואחר כך משנה דנפל הבית עליו ועל אמו וגמרא דיליה ואחר כך בעו מיניה מרב ששת בן מהו שירש את אמו בקבר וכן הגירסא בפירוש רבינו חננאל וכן גרס רבינו תם וכן הגירסא ישירה דגמרא דשלחו מתם שייכא על המשנה דנפל הבית עליו ועל אביו דמייית עלה ההיא משנה לבסוף וגמרא דבעו מיניה מרב ששת היא שייכא על משנה דנפל הבית עליו ועל אמו דמייית לה עלה אבל בספרים שלנו גרסינן ההיא דשלחו מתם על משנה נפל הבית עליו ועל אמו כמו שפירש רבינו שמואל והוא פי' גר' ר"ח נראה לו יותר וכן גרס רבינו תם: (תוספות)

דף קנח א

מתני' נפל הבית עליו ועל אשתו יורשי הבעל אומרים אשה מתה ראשון ואחר כך מתה אשה בית שמאי אומרים יחלוקו ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסין והיוצאין עמה בחזקת יורשי האב:

רפ"ז מתני' נפל הבית עליו ועל אשתו. ואין לה בנים ממנו: יורשי הבעל. אביו או אחיו או בניו מאשה אחרת: אשה מתה לאשה. ואין ליוכשי אשה כלום בכל נכסיה שהרי הבעל מת אחרון וירש את אשתו קודם מותו: יורשי האשה. קרוביה ממשפחת אביה (ואחרי כן מתה היא וירשנו בכל נכסיה): נכסי אלוך כרזו. והיא נזוניה להנעלה ליה וכתובה בכתובה ומנה ומתחים ותוספת ונכסי מלוג שלה: ב"ש אומרים יחלוקו. שהרי ממון מוטבל בספק הוא וי"מ כיצמות בהחולץ (ד' לה): דלכתובה לא פליגי ב"ש אלא אשארלו: וב"ה אומרים בחזקתן. בגמ' מפרש בחזקת מי הלכך לאו לקמיה קאי אלא ה"ג וכתובה בחזקת יורשי הבעל והני נכסים דקאמרי ב"ה הן נכסי אלוך כרזו שהכניסה מבית אביה וקאמרו בכתובה ואחריהם עליו אם פיתחו פיתחו לו ואם הותירו הותירו לו: וכתובה בחזקת יורשי הבעל. מנה ומתחים ותוספת שממון הבעל ראו ליתנון (ל) לה הלכך מספק לא תולאונו מחזקת הבעל ומחזקת יורשיו: נכסים הנכנסים ויוצאים עמה. הן נכסי מלוג שנפלו מבית האב ואין אחריהן עליו: בחזקת יורשי האב. שמהיה בלא לה: (רפ"ז)

תוספות נפל הבית עליו ועל אשתו כו' ב"ה אומרים נכסים בחזקתן. תימה למ"ד בגמרא בחזקת יורשי האשה אמאי לא חשיב להו בהדי נכסים הנכנסים והיוצאין עמה ולמ"ד בחזקת יורשי הבעל אמאי לא תני לה בהדי כתובה ואיכא למימר דלא שוו בטעמייהו כדפרישית בסמוך: ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן. קשיא לר"י מ"ש דהכא אמר נכסים בחזקתן ומפרש בגמ' בחזקת יורשי האשה ואילו בסיפא תנן נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודים שיחלוקו ואמאי הוה ליה למימר כמו תם נכסים בחזקתן דהיינו בחזקת יורשי האב כדפי' בגמרא ותיירך דהאי תנא ס"ל ירושת הבעל דרבנן ולכך לא הוי אלא בחזקת יורשי האשה ואפילו ס"ל נמי דאורייתא יש לחלק ולומר כיון דירושת הבעל אינה משום קורבה הוי בחזקת האשה אבל גבי נפל הבית עליו ועל אמו הוה נמי בחזקת הבן משום קורבה מיהו קשה לר' אלחנן דהא ר"ע איירי בסמוך בההיא דנפל הבית עליו ועל אמו ואילו ר"ע אית ליה ירושת הבעל דאורייתא לעיל בפ' יש נוהלין (דף קיא:.) וגם בפרק שור שנגח ד' (ב' דף קמב:) מיהו מצי למימר ברישא דנפל הבית עליו ועל אמו לאו ר"ע קאמר לה והא דקאמר מודה אני היינו אפי' סבירא להו כב"ש אבל מ"מ לא קתני לה ברישא ועוד קשה לו לטעם דמחמת קורבה לה למה היא יותר בחזקת הבן מבחזקת שאר יורשי האב והלא הם באים מחמת קורבה אלו כמו אלו ור"י תירך דגבי הבעל יש לחשוב יותר בחזקת האשה לפי שכמו שדרך האשה מתה קודם בעלה כך דרך הבעל למות קודם האשה ולא יירשנה ואין זה פורענות ולכך לא סמכה דעתה כולי האי אבל גבי בן ואם דאם מת לפני האב הוי פורענות להכי תקינו הכא גבי נפל הבית עליו ועל אמו שהיו בחזקתה לפי שהו עתיד ועומד לירש את אמו יותר ממה שהוא עתיד הבעל לירש את אשתו: ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן. קשיא לר"י למ"ד בגמרא בחזקת יורשי הבעל למה ליה טעמא דחזקתן תיפוק ליה שאינם יכולין להיות בחזקת יורשי האשה לפי שהיא צריכה שבעה על כתובתה ואין אדם מוריש שבעה לבניו כדאמרי רב ושמואל בס"פ כל הנשבעין (שבועות דף מח.) וקו"ל כותייהו ובשלמא לב"ש דאמר יחלוקו חצוי בחזקת יורשי האשה אין להקשות כלום דאין אדם מוריש שבעה לבניו דהא אית להו לב"ש כל העומד לגבות כגבוי דמי והוי כמו שמוחזקין בממון (וא דאם מוריש שבעה לבניו כדאמרינן בפרק כל הנשבעין (שם):) וגם לר"א [דאמר] בחזקת יורשי האשה ליכא לאקשויי מידי דהא אית ליה בפרק כל הנשבעין (שם) דאדם מוריש שבעה לבניו ופליגי ארב ושמואל אבל ר' יוחנן דהכא מסתמא לא פליגי ארב ושמואל דהתם ומצינו למימר כגון שפטר מה שבעה אבל לא משמע הכי אבל י"ל דהיא הנותנת משום שהנכסים בחזקת הבעל ואינם בחזקת יורשי האשה לא יוכל להוריש שבעה לבניה ולא יטלו יורשי האשה כלום אבל אם היו בחזקת יורשי האשה אז הוה אמרי' שיש לה הכל דהא כיון שהיו מוחזקין בממון שבעה כזו יכולה להוריש לבניה כממון אין אדם מוריש שבעה לבניו דהא לב"ש נמי הואיל והיא מוחזקת בממון מטעם דכל העומד לגבות וכו' לא אמרינן אין אדם מוריש שבעה לבניו אבל ליכא לשנויי כגון שיחד לה קרקע בד' מצרנא דפטר מה שבעה כדאמרי' בריש א"ע (כתובות דף נה.) דא"כ כי מקשה מכמה. (ברייתות) בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מח.) ופריד נמי מברייתא דמוקי בב"ש לישני ליה כגון שיחד לה ארעא בד' מצרנא מ"ר ובשם הר"ר שמשון מ"ב שמעתי דלא שייך הכא טעמא דאין אדם מוריש שבעה לבניו דהא אין טעונה שבעה אלא משום דחיישינן דלמא מתפסי לה צריי והיינו כגון שהלך למ"ה דאז מתפסי לה צריי אבל נפל עליו כו' שהוא לפתע מתאדם ליכא למיחש להתפסת צריי ואין נראה לר"י כי למה אין לחוש שתפסה מחיים כדאמרי' באלמנה נזונית (כתובות צו. ושם) אלמנה שתפסה מטלטלין למזונותיה מה שתפסה תפסה ואמרינן דהיינו למזונותיה אבל לכתובה מפקינן מינה ומיירי כגון שתפסה מחיים דאמרי' בפרק הכותב (שם פה.) התפיסה לאחר מיתה לאו כלום היא ולמה אין לנו לחוש לתפיסה מחיים ואמרינן נמי בהשולח (גיטין ד' לה. ושם) רב לא מגביה כתובה לארמלתא דחייש לצריי: נכסים בחזקתן. ביבמות פרק החולץ (דף לה.) ובכתובות פרק האשה שנפלה (דף פ: ושם) מתה מה יעשו בכתובה ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וכו' א"כ יורשי האב ודאי דהיינו בנכסי מלוג אבל בכתובה ב"ש מודו לב"ה ואילו הכא פליגי בגמרא הוה פליגי התם ובחזקתן היינו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואין נראה לר"י דלא דמיא כלל מתני' דהתם להך דהכא דהא התם לא פליגי ב"ש אלא אנכסי מלוג ולא אכתובה כדדייק התם בגמרא מדקתני יורשי הבעל עם יורשי האב כו' יורשי האב ודאי דהיינו בנכסי מלוג אבל בכתובה ב"ש מודו לב"ה ואילו הכא פליגי ב"ש אפי' בכתובה מדקתני יחלוקו סתמא ולא קתני עם יורשי האב כי התם והיינו טעמא דלא דמיא כלל דהכא לדהתם דבהא ודאי אין כח ליורשי הבעל דהא מיד כשמת הויא לה מלוג שגבתה כבר ככתובה והויא לה ספק דאימור מתה ראשונה ולכך יחלוקו אבל התם כשמת הבעל קם היבם תחתיו וקוקה לו ולא הויא כמי שגבתה כתובה דעד אחר חליצה אין לה כלום ולהכי יש להו כח ליורשי הבעל ומודו כולי עלמא שהנכסים שלו בחזקת יורשי הבעל דלא פליגי אלא בנכסי מלוג אבל בכתובה ובנכסי צאן ברזל לא שלא נתנה כתובה לגבות מחיים אבל הכא אית להו דחלוקה מטעם דשטר העומד לגבות כגבוי דמי ולכך אין לחלק בין נכסי צאן ברזל לכתובה ועוד אמר דע"כ לא פליגי התם בחזקת מי כי הכא דא"כ תקשה לך למ"ד הכא בחזקת יורשי האשה א"כ התם נמי הוה נכסי צאן ברזל יותר בחזקת יורשי האשה לב"ש דלא פליגי בהא ונכסי מלוג יחלוקו א"כ הוה נכסי צאן ברזל יותר בחזקת האשה מנכסי מלוג בחזקת הבעל מנכסי מלוג כדתנן ביבמות ריש פרק אלמנה לכהן גדול (דף סו.) עבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה עבדי נכסי מלוג לא יאכלו בתרומה אלמא מוחזקין יותר נכסי צאן ברזל בחזקת הבעל מנכסי מלוג א"כ היכי מצי למימר דבשל מלוג יחלוקו יורשי הבעל ובשל צאן ברזל יהיו כולם לגמרי בחזקת יורשי האשה וליכא לאקשויי למואי [דפרישית] דהתם הוה נכסים בחזקת יורשי הבעל אמאי לא עריב ותני להו נכסים וכתובה בחזקת יורשי הבעל וכן למ"ד בגמ' נכסים בחזקת יורשי הבעל אמאי לא עריב ותני נכסים וכתובה אשה בחזקת יורשי הבעל דאיכא למימר דלא שוייהו בטעמייהו דנכסי צאן ברזל יותר בחזקת יורשי הבעל כמו כתובה לפי שנכסי צאן ברזל הביאה מביתה אבל כתובה מנה ומאתים הוא נתן ואפי' כשאינה זקוקה ליבם הכתובה בחזקת יורשי הבעל ולמ"ד בחזקת יורשי האשה בגמרא לא שייך הכא למיתני בהדי נכסי מלוג דלא שוו לגמרי בטעמייהו דאלו בחזקת הבעל יותר ואלו בחזקת האשה כדפרי' לעיל בסמוך. מ"ר: נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו. שאלו לרבינו שמואל למה יחלוקו הוה לך למימר שיורשי האב הם

ודאי בחלקו האחד שיש לה בנים אחרים והבן זה הוא ספק כי שמא מת קודם אמו והוא ליה ספק ודאי ואין ספק מוציא מידי דאי כדאמר ביבמות פרק החולץ (ד' לח. וס) ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי טבא בא ספק ואמר ההוא גברא בר מיתנא ופלגא ידידי ויבם אמר את ברא ידידי ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי דאי ופירש רש"י שם דלהכי קרו ליה ליבם דאי לפי שהוא דאי בפלגא אחד יש להיות ודאי בכל הנכסים וא"כ ה"נ אמאי לא אמרין הכי ותיירך רבינו שמואל דהכא מייירי שאין לה לאם בנים אחרים אלא יורשי האם היינו אחיה שאם. מת הבן אחריה אין להם כלום ולכך הם ספקות אלו כמו אלו ואין נראה לר"י ולר"ת ולר"ב א"א דהא אפי' יש לה בנים אין לנו לחשוב זה ספק דאי מדקאמר לקמן (ד' קנט:) גבי נפל הבית עליו ועל אביו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב כו' מאי לאו יורשי האב כו' ופירש רבינו שמואל בני מורישיו אחי יורשי האב אחי הבן אלמא אע"ג דיש בנים אחרים לאב לא הוי אמרי' ספק דאי שאין לנו לחושבן דאי בכל הנכסים לפי שהוא דאי בחלק אחד ועוד קשה לרבי מדתנן בפ"ק דב"מ (דף ב.) זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי מי שאמר חציה שלי ישבע שאין לו פחות [מריבוע ויטלנו זה ישבע שאין לו פחות מג' רביעים] ויטלנו אמאי לא הוי הכל שלו כיון שהוא דאי בזה החצי יטול הכל דהוי ספק ודאי ואין ספק כו' ועוד קשה לר"י מדאמר לעיל פרק בית כור (דף קז.) שני אחין (תוספות)

ב קנה דף

גמ' בחזקת מי ר' יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל ור' אלעזר אמר בחזקת יורשי האשה ור' שמעון בן לקיש משום בר קפרא אמר יחלוקו וכן תני בר קפרא הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו: **מתני'** נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודין שיחלוקו אמר ר"ע מודה אני בזו שהנכסים בחזקתן אמר לו בן עזאי על חלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלק עלינו את השוין: **גמ'** בחזקת מי ר' אילא אמר בחזקת יורשי האם ר' זירא אמר בחזקת יורשי הבן כי סליק רבי זירא קם בשיטתיה דרבי אילא קם רבה בשיטתיה דרבי זירא אמר רבי זירא שמע מינה איירא דארץ ישראל מחכים וטעמא מאי אמר אביי הואיל והוחזקה נחלה באותו שבת: אמר לו בן עזאי על החלוקין אנו מצטערין וכו': אמר ר' שמלאי עזא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דרבי עקיבא הוה דקאמר ליה שבאת שלחו מתם בן שלוח בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלוקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות לוח מאי מפיק ועוד לקוחות מאי עבידתיה אלא אי איתמר הכי

רש"י גמ' בחזקת מי. הנכסים דקאמרי בית הלל נכסים בחזקתן בחזקת מי קאמרי בית הלל: בחזקת יורשי האשה. הוא דקאמרי לה דהיא הנעלת ליה מבית אבהו: בחזקת יורשי הבעל. שאם פיתחו פיתחו לו ואם הותירו הותירו לו ויכול היה למוכרו ולקנוהו. כדמפרש לקמן הואיל והללו באין לירש הכל והללו באין לירש הכל יחלוקו שהרי לשניהם יש טענת חזקה כדפרישית היא הנעלת ליה מבית אבהו והוא מתוך שקיבל אחיות עליו קנאו והיו כי כמנונו והאי דלמרי בית הלל נכסים בחזקתן היינו בחזקת שניהם ויחלוקו: מתני' נפל הבית עליו ועל אמו. כגון שנפל הבית על רחל אשה יעקב דלמנונו ועל יוסף בנה מיעקב ולא היה לה עוד בן מיעקב ולא מאיש אחר שעבדו טענותיהן שוות שיוצאי האם כגון אחיה מאביה אומרים הבן מת ראשון והיא מתה אחרונה וירשנו כל נכסיה ויורשי הבן כגון ראובן בן יעקב מלפני טוען כל הנכסים ואומר רחל מתה תחלה וירש יוסף את כל נכסיה ואח"כ מת הוא וירשנו כל הנכסים: אלו ואלו מודים שיחלוקו. דשניהם באין מכה טענת ירושה נכסים שהחזקה בהן האשה לבדה בחייה דלמנונו בעל ולא אביו דלמנונו דהאם זה בא מכה ירושה זה בא מכה טענת שטר חוב וגם נפל הבית עליו ועל אשתו יש שם נכסים שמוחזק בהן בעלה ויש שם נכסים שמוחזקת האשה בחזקת אביה אבל הכא כל הנכסים הוחזקה בהן וקנאנתן לאחר מות בעלה ואבד כח בעלה וזכוה מהן וכיון ששניהם באין בחזקת ירושה הוודע כל אחד כל הנכסים הוו ספק וספק וחלוקין הלכך לא מיתוקמא אלא כגון שלא נשאר לרחל שום זרע אבל אם יש לה עוד בן כגון שיש לה שני בנים לרחל יוסף מיעקב ובנימין בנה מאיש אחר שהיא אחי יוסף מאמו וראובן בן יעקב מלפני אומר רחל מתה תחלה וירש יוסף חצי נכסיה ואח"כ מת יוסף וירשתי חלקו ובנימין אומר לא כי אלא יוסף מת תחלה ואחר כך מתה אחי וירשתי כל נכסי' על זאת נשאלתי מרבובי שבלתי"ר והשבותי להם בסוף הפרק כרופות ובחנות אומר אני שאין לראובן כאן כלום משום דהוי בנימין יורש ודאי במקל וראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי שכל מקום ששנים באים מכה ירושה ויודעין לטעון מכה מי הוי באין לירש וכל אחד תובע כל הנכסים יחלוקו דהוי ספק וספק וחלוקין כגון במתני' שנפל הבית עליו ועל אמו ואין לרחל עוד בן אחר אלא זה המת בעלד וכל היכא שהאחד תובע את הכל והאחר תובע החצי הנה זה שתובע הכל קרוי ודאי הואיל והוי ודאי במקל ואיך ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי והגני מביא ראיה מן השמועות הפסוקות בפרק החולץ (יבמות דף לה:) דתנן ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון ויוליא והולד כשר וחייבין עליו אשם הלוי ואמרין בגמרא (דף קס. לה.) ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי טבא שהיא אביו של יבם ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ופלגא דידי ויבם אמר ליה את ברא דידי את ולית לך וכל מידה הוי יבם ודאי וספק הוי ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי מינה שמעינן דכ"מ שהאחד יורש במקל והשני ספק אם יש לו חלק בנכסים או לא דודאי יורש את הכל הלכך מתני' דנפל הבית עליו ועל אמו דלמרי' יחלוקו לא מתוקמא אלא כגון שאין לאם בן אחר אלא זה המת שעבדו טענותיהן שוות שיוצאי האם תובעין כל הנכסים ויורשי הבן תובעין כל הנכסים הוו ספק וספק וחלוקין דומיא דסבא ויבם בנכסי ספק או סבא וספק בנכסי יבם שחלוקין דלמרינו דהחולץ אבל אם יש לה בן שני קיים יזכה בכל הנכסים דהוי איהו ודאי במקל ויורשי הבן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי: אמר ר"ע מודה אני בזו כו'. משום דנקט תנא קמא לישנא דמוזיא אמר איהו נמי מודה אני כלומר ואני מודה וחולק עליך דלדברי ב"ה נמי אמרינן הכא נכסים בחזקתם ובגמרא מפרש בחזקת מי וטעמא נמי מפרש: אמר ליה בן עזאי על חלוקין וכו'. דבית שמאי וביית הלל דלמנונו אנו מצטערין על שלא הושוונו ליה ואתה באתה לחלוק ולומר חולקין היו בית שמאי ובית הלל במה שחבידיך אומרים שהן שוין: גמ' בחזקת מי. דר' עקיבא קאי: בחזקת יורשי האם. כדמפרש לקמיה הואיל והוחזקה נחלה לאחרת השבט שכל מי יורשי האשה לאחר שמת בעלה היה כל ממונה בחזקתה והרי היא משבט אביה ואפילו כתובתה ותוספתה שגבתה מבעלה משבטו לידה הרי הן בחזקת שבט אביה שהיא מהייתוסת אחר שבט אביה: בחזקת יורשי הבן. דמשמת בעלה היה בן ראוי לירשה קודם לכל קרוביה מלד האב: קם רבה בשיטתיה דרבי זירא לא גרסין ליה ובפ"ק נמי לא גרס ליה: אמר ר' זירא שמע מינה איירא דארץ ישראל מחכים. שמשעליתיה לא"י נתתי את לבי לנאח משיטתיה הראשונה ולעמוד על אמתיה דבריה: מאי טעמא. דר' זירא: בארונה השבט. של אם: יש גורסין כאן בעו מיניה מרב ששת בן מהו שירש כו' ולקמיה מפרשין לה: עדא אמרה. זאת אומרת עדא כמו הדל: תלמיד חבר. פשיטא לו דמתחלה היה תלמידו והלא אמרה לזבוח היה חביבו דקאמר ליה שבתא ולא קאמר שבת רבינו: שלחו מתם בן שלוח מנה שמתם לכו אביו או הוא: אלא אי איתמר הכי איתמר בן שמכר בנכסי אביו כו'. כגון ראובן שמכר חלקו הראוי לירש בנכסי יעקב אביו ומת

רלוּבֵן בחיי יעקב אביו ואל"כ מת יעקב על חנוך בן רלוּבֵן ומוציא הנכסים שמכר רלוּבֵן אביו מנכסי יעקב מיד הלקוחות מפני שהן רלוּו וכל בלו ליד רלוּבֵן מעולם שחזר בהן לקוחות מכחו וכשם שהרלוּו אינו משתעבד כך אינו נמכר כדתן בכבדות בפרק יג בכור לנהלה (דף נב:) ולא האשה בכבדותה ולא הבנות צמוזמותם ולא היבס כולם אין נוטלין בשבב ולא כרלוּו ככמותחזק וכן הלכה ולא חיישין להאי דלחי במסקנא ומוקו למתני' ביוזקי לחוזה דההיא קשיא וההיא פירוקא אינו לאל להקשות על מה שאמר וזו היא שקשה בדיני ממונות וההלמוד מפרק דלא חסייעיה ממתיתון ולעולם קשה בדיני ממונות ומכל מקום אנ"פ שקשה בדיני ממונות בן הלכה כדלחלו מתם קשה היא וכן הלכה כמותה אפס דין קשה הוא בלא טעם כדמפרש ואזיל: (רש"י)

תוספות שחלקו ובה בע"ח ונטל חלקו של אחד מהם כו' כי אמר רב אסי נוטל רביע בקרקע ורביע במעות ומסיק דמספקא ליה אי הוה חלקותה שלא באחריות מי' דאי כיוורשים הוה אז יחזרו על האחין אי חלקותה [שלא] באחריות הוה אז [לא] יחזרו על האחין ולכן נוטלין רביע ואמאי נוטלו הא הוה להם אחיהם ודאי בפלגא והם ספק בחלקם ואין ספק מוציא מידי ודאי וע"ק דהלכתא בלא טעמא הוא שבשביל שהוא ודאי בחלק זה יהא ודאי בחלק אחר ע"כ נראה לר"י כמו שתייר ריב"א דהכא מיירי שפיר שיש לה בנים אחרים לאם והא דקרי ליבם ודאי לפי שהוא יורש הסבא ודאי אבל הספק אינו יורש ודאי הסבא אבל הכא הוה אלו ספק כמו אלו בחלק המגיע לכן ולא שייך כאן כלל ספק ודאי: אמר ר"ע מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן. אין לפרש כמו שפירש"י בב"מ פרק המפקיד (דף לו: ושם) דר"ע שמותי הוה מתלמידי ב"ש דהא הלכה כמותו מחבירו וגם בפ"ק דיבמות (דף טז) פליג ר"ע בצרת הבת. על בית שמאי ועוד מאי באת לנו לחלק את השוין הלא כיון דב"ש מודו בהא דנכסים בחזקתם כ"ש ב"ה ע"כ נראה לפרש מודה אני בזה למאן דמפרש בגמרא בחזקת יורשי האם הוה מודה אני בזה אע"ג דס"ל בבית הלל דכתובה הוה בחזקת יורשי הבעל אלו הוה בחזקת האם ולמאן דאמר בחזקת יורשי הבן הו' מודה אני בזה אע"ג דנכסי מלוג הוה בחזקת יורשי האשה הכא מודינא דהוה בחזקת יורשי הבן: הואיל והוחזקה נחלה באותו שבת. וא"ת נכפל הבית עליו ועל אשתו אמאי לא אמר בחזקת יורשי האשה מהאי טעמא וי"ל כיון דהנכיסתם לו אם פיתחו פיתחו לו ואם הותירו הותירו לו הוה כמחזק למ"ד בחזקת יורשי האשה סובר כיון דתטלם כשתצא וגם הכניסתם לו הוה בחזקתן. מ"ר: . לוח מאי מפיך. הלא לא לקחו מאביו כלום ואינם בחזקתן: (תוספות)

דף קנט

איתמר בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות ולימרו ליה אבוך מזבין ואת מפיך ומאי קושיא דלמא מצי אמר מכח אבוה דאבא קאיתנא תדע דכתיב **[תהילים מה-יז]** תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ אלא אי קשיא הא קשיא בן בכור שמכר חלק בכורה בחיי אביו ומת בחיי אביו בנו מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה בדיני ממונות אבוה מזבין איהו מפיך וכי תימא הכא נמי אמר מכח אבוה דאבא קאיתנא אי מכח אבוה דאבא קא אתיא בחלק בכורה מאי עבידתיה ומאי קושיא דלמא מצי אמר מכח אבוה דאבא קאיתנא ובמקום אב קאימנא אלא אי קשיא הא קשיא היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה גזלן ונעשה גזלן הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין השתא איהו לא מהימן אחריני מהימני וזו היא שקשה בדיני ממונות מאי קושיא דלמא כגון שהחזק כתב ידו בב"ד אלא אי קשיא הא קשיא היה יודע לו עדות בשטר עד שלא תפול לו בירושה הוא אינו יכול לקיים כתב ידו אבל אחרים יכולין לקיים כתב ידו ומאי קושיא דלמא נמי כגון שהחזק כתב ידו בב"ד אלא אי קשיא הא קשיא היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין הוא לא מהימן אחריני מהימני וכי תימא הכא נמי כגון שהחזק כתב ידו בב"ד והא אמר רב יוסף בר מנימי אמר רב נחמן אף על פי שלא החזק כתב ידו בבית דין ומאי קושיא דלמא גזירת מלך היא דאיהו לא מהימן ואחריני מהימני ולאו משום דמשקר דאי לא תימא הכי משה ואהרן לחותנם משום דלא מהימני הוא אלא גזירת מלך הוא שלא יעידו להם ה"ג גזירת מלך הוא שלא יעיד על כתב ידו לחותנו אלא לעולם כדאמרין מעיקרא ודקא קשיא לך תחת אבותיך יהיו בניך ההוא בברכה כתיב ומי מצית אמרת בברכה כתיב

רש"י ולימרו ליה. לקוחות אבוך זבין ואת מפקת שאתה יורש ממנו והלא אין אדם יורש מה שמכר אביו: דלמא. דלמא לכו חנוך בן רלוּבֵן מכח יעקב דהוה אבוה דלחלו קא לחינא דבני בנים הרי הן כבנים וכי היכי דלחלו אבי היה יכול לירש את יעקב אביו אזיל [היה] חי אחרי מות אביו כך אני יורש את יעקב מגזירת הכתוב ולא מכח רלוּבֵן אבי אני יורש ואין נכסים הללו שום זכות לרלוּבֵן ומכירתו לאו כלום היא: תדע. דחנוך בן רלוּבֵן יורש את יעקב זקנו שלא מכח רלוּבֵן דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך לרלוּבֵן קאמר תחת אבותיך היינו יעקב יהיו בניך דהיינו חנוך מלמא כתיב תחתך יהיו בניך: אלא אי קשיא הא קשיא. אי איכא למימר דלחלו מהם זו היא שקשה בדיני ממונות לכו כי האי גוונא שלחו דלעיל דהא לאו קשה הוא אלא הכי שלחו מהם בכור שמכר חלק בכורתו בחיי אביו ומת הבכור כגון רלוּבֵן שמכר חלק בכורתו הרלוּו להגיעו בנכסי אביו ומת רלוּבֵן ואחר כך מת יעקב על חנוך ומוציא מיד הלקוחות חלק בכורת רלוּבֵן אביו ונוטלה לעלמו כאלו לא מכרה רלוּבֵן שחנוך יורש חלק בכורת אביו בנכסי זקנו אביו ואע"פ שמת הבכור בחיי אביו כדתנן לעיל (דף קטז:) בנות כלפחד נטלו ששקה חלקים חלק שהיה רלוּו ללבינהו שהיה מוציא מלרים ושהיה בכור ונוטל שני חלקים: חלק בכורה מאי עבידתיה. והלא אינך בכור: ומאי קושיא. בדיני ממונות: דלמא מצי אמר. חנוך מכח יעקב אבי אבא קאיתנא כדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך ויעקב אבי יורש כאלו אני רלוּבֵן דמקום רלוּבֵן אבי אני עומד כאלו אני בכור מגזירת הכתוב ודנתנו בנות כלפחד כו': אלא אי קשיא בדיני ממונות הא קשיא. והכי שלחו ליה מהם: היה יודע לו בעדות. רלוּבֵן לשמעון עד שלא נעשה רלוּבֵן זקנו והיה שמו חמוס בשטר הלוואה של שמעון: ואחר כך נעשה גזלן. ופסל לעדות דכתיב (שמות כג) אל תהי ידך עם רשע להיות עד חמס ואע"פ שנלמנו אדם לומר זה כתב ידי כדתנן בכבדות (דף כו:) מעתה אינו מעיד על כתב ידו שרי כל דבריו לנו מחזיקין שקר משנעשה גזלן ושמתא עד אחד פסול זיישו או עלמנו כהבו וחסם בו היום שקרי: אבל אחרים מעידין. כדמפרש במסקנא והשתא לפום מאי דקם"ר הכי קשה בדיני ממונות דאיהו לא מהימן אחריני מהימני והלא שמתא הוא עלמנו חסם בו היום שקר שהרי גזלן הוא וכשמכירין חתימתו מה לנו מרווחין בכך והלא שמתא פסול הוא: כגון שהחזק. בהנפק צבית דין בערם הויתו גזלן דהשתא ליכא למימר הכי אלא אלו מעידין שחתמו בהנפק זה וקיימו השטר מקמי דהוי האי גברא גזלן וההיא שמתא היה הוא עלמנו נלמנו לומר זה כתב ידי והשתא ליכא למימר דאיהו לא מהימן אחריני מהימני דהא הני אחריני אכתב ידן הן מעידין ולא אכתב ידו ויטערו מקיימא וקאי ממילא: אנ"פ שלא החזק כו'. דגזירת הכתוב היא דחתנו אינו נלמנו ולא משום דמחזיקין ליה כמזיף וכתב הלכך אחריני מהימני דליכא למימר משנעשה חתנו זייף וכתב: לעולם כדלמרון מעיקרא. בן שמכר בנכסי אביו כו': בכרחה הוא דכתיב. שהלדיקים יש להם בנים ובני בנים לירשם כדכתיב בסופיה תשיתמו לשרים בכל הארץ: (רש"י)

תוספות ולימרו ליה אבוך זבין ואת אמאי מפקת. ותימא למה לא יוכל להוציא מיד הלקוחות אפילו למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם היינו כגון שלא מת בחיי האב אלא שנתנו לו דמים קודם שמת האב אבל כשנפלו לו כשהוא גוסס אמרו לעיל (דף קכז:) דאפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם לא מהני מידי לקנות בנכסים כשהוא גוסס ומי' הר"ר יצחק בר' מאיר. דודאי המכר אינו מכר אלא לענין חזרת מעות איירי הכא שבנו מוציא השעבוד שהיה להם ללקוחות מן הדין מהם כי

אין להם אפי' שעבוד בקרקע בשביל מעותיהם ולפי זה צריך לומר דס"ל אדם משעבד דבר שלא בא לעולם דאי לא משעבד מאי מקשי לימרו ליה אבדך זבין ואת מאי מפקת והלא אין אדם משעבד דבר שלא בא לעולם ואע"ג דאמרן לעיל דאיכני קנה והוריש לא משעבד היינו משום דשמואל לטעמיה דאית ליה מלוה על פה אינו גובה מן הירושין אבל לדידן דאית לן גובה מן הירושין הויא כמו (מצוה) ומשעבד אע"פ שלא בא לעולם ואם תאמר אכתי מאי פריך ולימרו ליה אבדך זבין ואת אמאי מפקת דלמא היינו טעמא משום דאין בעל חוב נוטל בראוי כמו כתובת אשה דתנן בבכורות פרק יש בכור (דף נב.) דאינה נוטלת בראוי ושמיא יש לומר דוקא כתובת אשה אבל בע"ח נוטל בראוי מיהו קשה דא"כ כי קא חשיב בכתובות ריש פרק אע"פ (דף נד: וס) דתנאי כתובה דמי לענין כמה דברים אמאי לא חשיב נמי לענין ראוי דאינה ככתובה ואיתא בע"ח אבל אי ליתא בבעל חוב אתי שפיר אבל אין להביא ראיה מדאמר בסמוך. מאי לאו יורשי האב בני מורישין אחין פירוש בני חוב וקאמר אין בע"ח נוטל לאו היינו משום דאינו נוטל בראוי אלא טעמא משום דאמר מנח דאבי אבא קאתי אבל אין להביא ראיה מדאמר ר"נ יתומים שגבו בחובת אביהן בע"ח חוזר וגובה אותה מהם אלא נוטל בראוי שהרי אין זה ראוי אלא משעבדי ליה מדר' נתן מיהו קשה דהל"ל בן שלוח ולא בן שמכר ולא לימא בנו מוציא מיד הלוקחות ועוד קשה למה יש לו להיות ללקוחות שעבוד על אביו מי עדיף ממלוה על פה דאין לך מלוה על פה גדול מזה על כן נראה לר"י דאלו נכסים כתב האב לבנו מהיום ולאחר מיתה דהיינו גופא מהיום ופירות לאחר מיתה כמו ששינו לעיל בפרק יש נוחלין (דף קלו.) מכר האב או הבן בחיי האב וסבירא להו לשלחו מתם דהכא כר' יוחנן דאמר לעיל בפ' יש נוחלין דלא קנה לוקח מ"מ זו היא שקשה בדיני ממונות דלימרו ליה אבדך זבין כו': אלא אי קשיא הא קשיא בן שמכר כו'. ולא גרסי' אי איתמר הכי איתמר שהרי כל הדברים הללו שלחו מתם ומה ששלחו זו היא שקשה בדיני ממונות ולא ידעו על איזה דבר שלחו כו': כגון שהחזיק כתב ידו בב"ד. פירש רבינו שמואל שכתוב בו הנפק ואין נראה לר"י דאינך דיינים גופיהו מי לא מצי למיטעי בההוא גברא אי גזלן הוא אי לא שהרי אין חותמין אלא על חתימת העדים ואפי' מה שבשטר אין צריכין דיינים לקרות אלא ה"פ הוחזק כתב ידו בב"ד שראו ב"ד כתב ידו קודם שבעשה גזלן דליכא למימר שלאחר כך חתם כמו הוחזק שטר כתובה בשוק דפ"ב דקדושין (דף ג:) וכגון והואיל דאיתחזק בב"ד לא אמרי' בפ' זה בורר (סנהדרין דף לא: ושם ד"ה וכו') דהיינו שראו ב"ד את השטר כבר וכדפרישית בספ"ק דב"מ (דף יח:): ואע"פ שלא הוחזק כתב ידו בב"ד. מכאן יש ללמוד שאם היו שנים מעידים ואח"כ נעשו קרובים שאחר מעיד על כתב ידו שמכירין אותו ולא חיישין שמה היום חתם: ההוא בברכה הוא דכתב. דאשמועינן קרא שיזכה הצדיק לבנים כמותו דכתב בתריה תשיתמו לשירים בכל הארץ: (תוספות)

דף קנט - ב

אבל לענין דינא לא והתניא נפל הבית עליו ועל אביו עליו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב יורשי האב ומורישיו הבן מת ראשון ואח"כ מת האב ובעל חוב אומר האב מת ראשון ואחר כך מת הבן מאי לאו יורשי האב בני מורישיו אחי ואי סלקא דעתך לא מצי אמר מכח אבוא דאבא קאתינא דכי כתיב תחת אבותיך יהיו בניך בברכה כתיב כי מת הבן ואח"כ מת האב מאי הוי נימא להו בע"ח ירושת אבואון קא שקילנא לא יורשי האב אחיו מורישיו אחי דאבואו בעו מיניה מרב ששת בן מהו שירש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב אמר להו רב ששת נתינתו האב שנשבה ומת בנו במדינה וכן שנשבה ומת אביו במדינה יורשי האב ויורשי הבן יחלוקו היכי דמי אילימא כדקתני הי נינהו יורשי האב והי נינהו יורשי הבן אלא לאו הכי קאמר אב שנשבה ומת בן בתו במדינה וכן בתו שנשבה ומת אבי אמו במדינה ולא ידעין הי מינייהו מית ברישא יורשי האב ויורשי הבן יחלוקו ואם איתא נהי נמי דבן מת ברישא ליריתיה לאבואו דאמיה בקבריה וליריתיהו לאחיהו מן אבואו אלא לאו שמע מינה אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מאב אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי אף אנן נמי תנינא נפל הבית עליו ועל אמו אלו ואלו מודים שיחלוקו ואם איתא נהי נמי דבן מת ברישא ליריתיה לאמיה בקבריה וליריתו אינהו לאחי מאבואו אלא לאו שמע מינה אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב שמע מינה וטעמא מאי אמר אביי נאמרה סיבה בן ונאמרה סיבה בבעל מה סיבה האמורה בבעל אין הבעל יורש את אשתו בקבר אף סיבה האמורה בן אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב והוא דאמר ליה לחבריה נכסי דבר סיסין מזבינא לך הווי חדא ארעא דהוה מיקריא דבי בר סיסין אמר ליה הא לאו דבי בר סיסין היא ואיקרוי הוה דמיקריא דבי בר סיסין אתא לקמיה דרב נחמן אוקמה בידא דלוקח אמר ליה רבא לרב נחמן דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה ורמי דרבא אדרבא ודרב נחמן אדרב נחמן דההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ביתא אמר ליה מינך זבינתה ואכלית שני חזקה אמר ליה אנא בשכונא גואי הווי אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה זיל ברור אכליתך אמר ליה רבא לרב נחמן דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה קשיא דרבא אדרבא ודרב נחמן אדרבא לא קשיא הכא מוכר קאי בנכסיה התם לוקח קאי בנכסיה דרב נחמן אדרב נחמן לא קשיא הכא כיון דאמר ליה דבי בר סיסין ומיקריא דבי בר סיסין עליה דידיה רמיא לגלויי דלאו דבי בר סיסין היא הכא לא יאה אלא דנקיט שטרא מי לא אמרינן ליה קיים שטרך וקום בנכסי:

רש"י אבל לענין דינא לא. בתמיה מי לא אשכחן במתני' דין זה ואמאי אמרינן וזו היא קשה דמשמע שאין מולאין ראייה לדבריהם ומחזר כך מקשה על סברה שמועטה: ה"ג מאי לאו יורשי האב בני מורישו אחי וכו' לא יורשי האב אחי מורישיו אחי דלבוה. ופירושו מאי לאו יורשי האב היינו בני דההוא בן שנפל הבית עליו ועל אביו כגון שנפל הבית על ראוהו ועל יעקב אביו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב יורשי האב כגון חנוך בן ראוהו לומר ראוהו מת ראשון ואחר כך מת האב דהיינו יעקב ומנחם יעקב רני בל לירש ולא מנחם של ראוהו אלמא לענין דינא אכתי מנחם אבואו דלבוה. ומשני לא יורשי האב אחיו. של ראוהו שאומר ראוהו מת ראשון ואחריו מת יעקב אביו וירשנו כל נכסיו של אביו ואין לראוהו אחיו חלק בהו שהרי הוא מת תחלה וכן אין לו דהכא ודאי לאו מנחם ראוהו בלוי לירש גס הם ראוין לירש את יעקב כמוהו ומורישיו אחי דלבוה אחי יעקב עשו דוד ראוהו וכשנפל הבית עליו ועל מורישיו דהיינו עשו אחי יעקב אביו יורשי מורישיו כגון אחי עשו אומרים ראוהו מת תחלה ועשו מת אחריו ואנו יורשין כל נכסיו כי לא יירש ראוהו בן יעקב בנכסיו עשו דודו תחת יעקב (אבינו) שמת כבר שהרי ראוהו מת תחלה ואחר כך מת עשו ובעל חוב אומר עשו מת תחלה וראוהו מת אחריו והרי יירש ראוהו נכסי יעקב אביו שמת בנכסיו עשו מעמס ונטל חלקו דהשתא ליכא הכא תחת אבותיך יהיו בניך דלענין דינא לא אשכחן במתני' שום ראייה למילתא דשלחו מהם והלכך קשה הוה בדיני ממונות ומיהו הכי הלכתא כדשלחו מהם דהכי סביחא להו אלף דלא אשכחן ראייה מפורשת וכן כל הני דלמך לעיל הכי הלכתא: בעו מיניה מרב ששת. יוסף בן רחל שמת בחיי אמו ואחר כך מתה רחל אמו מהו שירש את אמו כשהוא בקבר כאלו הוא חי להנחיל לאחיו שכן מן אביו כגון לראוהו בן יעקב מלפני שהוה אחיו מאביו: במדינה. בדרך מולדת: הי ניהו יורשי האב כו'. והלא אם אין לו בנים לא לזב ולא לזבן קרובי האב יורשין את שניהם או אם יש בנים לראוהו בן הרי הן יורשין את האב ואת הבן: ומת בן בתו במדינה. ויורשי הבן הם קרובי אביו שהוה בעל אמו: ואם איתא. דבן יורש את אמו בקבר: נהי נמי דבן מית ברישא. אמאי יחלוקו יורשי האב ויורשי הבן ליריתו יורשי הבן את הכל שהרי יירש את אביו תחת אמו אף על פי שהוה בקבר וליריתיהו מפורשין ביש נוחלין (לעיל דף קיד:): אין הבעל יורש את אשתו. כשהיא מתה בקבר: אין הבן יורש את אמו כשהוא בקבר כו'. האי בקבר לא דמי לההוא קבר דבעל: ההוא דאמר ליה לחבריה כו'. הכל פירשנו בחזקה הבתים בראשו ואנן גררר דמיימי מתניתין בנכסיהם בחזקה נקט ליה הכא: (רש"י)

תוספות אמר ליה רב אחא בר מניומי תא שמע נפל הבית עליו ועל אמו כו'. תימה רב ששת אמאי לא מייתי לה למתני' והלא פשוט הוא ועוד דאיהו גופיה אמר לעיל בפרק יש נוחלין (דף קיד:): האשה את בנה הא קמ"ל אשה את בנה דומיא דאשה את בעלה מה אשה את בעלה כו' אף אשה את בנה אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב ואומר רבי דמשום דרך ברייתא משבשתא היא הביאה והיה רוצה לתרצה. מ"ר: אשה את בעלה אין הבעל יורש את אשתו כשהיא בקבר. לעיל בפ' יש

נוחלין (דף קיד: ד"ה מה אשה) פי' להך מילתא מנין דבעל אינו יורש את אשתו כשהיא בקבר: הוא דא"ל לחבריה נכסי דבר סיסין כו'. משום דאיירי הכא בנכסים בחזקת מי הם אייתי היא עובדא דמייירי בה נמי לאוקומה נכסי בחזקת לוקח ובחזקת מוכר מיהו תימיה היא שמביאו הגמרא שני פעמים במסכת אחת כאן ובחזקת הבתים (לעיל) (דף (ל): (תוספות)

פרק עשירי - גט פשוט

דף קסא - א

מתני' גט פשוט עדין מתוכו מקושר עדין מאחוריו פשוט שכתבו עדין מאחוריו מקושר שכתבו עדין מתוכו שניהם פסולין רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדין מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל כמנהג המדינה גט פשוט עדין בשנים ומקושר בשלשה פשוט שכתבו עד אחד ומקושר שכתבו בו שני עדים שניהם פסולין: **גמ'** מנהני מילי אמר ר' חנינא דאמר קרא **[ירמיה לב-מד]** שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים שדות בכסף יקנו וכתוב בספר

רש"י מתני' גט פשוט. טעם פשוט כעין שלנו שאינו תפור ומקושר כדלקמן וכל שטרות קרויין גט כדלמרי' בעלמא (ב"ק דף כה). וגט חוב שאין בו אחיזת וזין בניטין וזין בשאר שטרות מייירי כדלמרינן בגמ' כדי שלא תחלוק בין גיטין לשטרות: עדין מהו. בסוף השטר כמו שאנו נוהגין לחתום בתוכו: מקושר עדין מאחוריו. כתב שטר ומוניח חלק כשעור שטר הכתובה וכופלה על החלק וחופר וא"כ כותב שטר ומוניח חלק וכופלה על החלק וחופר וכן הכתב כלי מקושר חופר השטר והעדים חתומין מבחוץ כענין שפירשו אמוכאי בגמרא וכלכד שלא יהיו קשריו מרובין מעדין כדחנן במס' גיטין (דף פא:): דהוה ליה קרמ וטופס של שטר כתוב וכל כעין פשוט וחוה הנקרא לפנינו הפשוט שבמקושר ואלו הכפילות כל כפל וכפל בפני עצמו ונראה מבחוץ בין כפל לכפל כעין קסת הסופר כזה וכן מוכח בגמרא שהעדים החתומין על כל קשר וקשר נקראין ונראה מבחוץ: שניהן פסולין. שלא נעשו כתיבין חכמים ואם שט"ח הוא אינו גובה בו מן הלוקחות ואם גט אשה אינה מתגרשת: שיכול. לפשוט ולעשותו פשוט שיקרע הפסולות ויפתח השטר ויהיה פשוט: הכל כמנהג המדינה. בגמ' מפרש וטעמא דמקושר מפרש בגמרא: גט פשוט עדין שנים. מי שרואה לעשות שטר פשוט אינו כריך להחתיים בו אלא שני עדים והרואה לעשותו מקושר כריך להחתיים בו שלשה שכן תקנו חכמים: פשוט שכתבו בו עד אחד כו'. בגמרא פריך פשיטא: גמ' מנה"מ. שיש שני מיני שטרות חלוקין זה מזה בעדים ובקישור: (רש"י)

תוספות מתני' גט פשוט עדין מתוכו ומקושר עדין מאחוריו. כל שטר חוב קרוי גט כדאמר גט חוב שאין בו אחריות פ' הגזל קמא (ב"ק דף צה). ובפ"ק דגיטין (דף י.) כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים והאי מילתא שייך למיתני (בהאי פירוקן ולא במסכת גיטין והתם שייך למיתני) פרק הניזקין ולא [בסדר] נזיקין דהכא אגב דתנא פרק מי שמת בכתב שטר שכתב כל נכסיו בבריאות ובשכיר מרע תנא הכא גט פשוט דאיירי בשטרות ואגב דאיירי התם בפרק השולח בתיקון העולם תנא בתריה פרק הניזקין דאיירי בהכי: מקושר עדין מאחוריו. תימיה' לרב ירמיה בר אבא דאמר בגמרא מלמטה למעלה חתמו ומאחורי הכתב כנגד הכתב ליחוש דלמא כתב למעלה מעדים מאי דבעי דסתם שטר יש בו גילוי מן הצד ומחוק ליה לשרט הראשון ויעשו פשוט ואע"ג שהשטר יהיה לצד העדים שחתומין בו שחור מ"מ אינו יכול להזדיף דהכי משמע בכתובות (דף כא. ושם) דשחור שלהם אין יכול להזדיף דאמר התם האי מאן דבעי לאחויי חתימתי ידיה בני דינא לכתוב אחספא ואי איתא ליחוייה בשחור של קלף אלא ודאי אינו יכול להזדיף וא"כ היכי כשר שטר מקושר וי"ל דגייז ליה לגילויין שבצד השטר וא"ל בגמרא כי מותיב ליה לרב הונא דאמר בין קשר לקשר מאבראי יחוש דילמא זייף ליה וכתב מאי דבעי בפנים בסוף השטר וסהדי של אחוריו משהדי אכל השטר והשתא אמאי לא משני דגייז לקלף היתר על השטר ומתריך ריב"ם דלא מצי גייז ליה שמניחו בשביל האשרתא שרוצה לעשות בסוף אבל מן הצדדן מצי גייז ליה לכך ליכא למיחש למידי א"ל דאימטויי ליה לצד שחור החלק שהוא על העדים שלא יוכל לזייף אותו בתוכו ואע"ג דאמר (לקמן דף קסג). עדים אטיוטא חתימי ה"מ היכא שהשטר והעדים לצד אחד ואיכא טיוטא בין העדים לשטר אבל הכא דסהדי חתימי מבחוץ ואיכא טיוטא בפניהם לא אמרינן אטיוטא חתימי וא"ל ליחוש דכתב מאי דבעי אנליין שבין העדים עד סוף השטר למ"ד מלמטה למעלה ויהא השטר הבא הוא ועדין בשיטה אחת דהא לא מצי גייז ליה שמניחו בשביל האשרתא וי"ל דמטייט ליה אבל בלא טיוטא מצי זייף כדפרי' ואפי' חתימי שהדי זה תחת זה דהשתא ליכא באותה שיטה של שטר שזדייף כי אם עד אחד מ"מ יכול לכתוב על אותו עד אחד שחייב לו מאה מנה והוה ליה כתב ידו ולכך צריך לפרש דמטייט ליה והכי נמי לרב הונא דאמר בין קשר לקשר איכא למיחש דלמא ימחוק כל השטר מבפנים ויכתוב למעלה מן העדים בגילוי או מן הצד כנגד העדים ויהיה כתב ידו בשיטה אחת עם השטר אי לא גייז או יטייט ידו אבל בקלפין שלנו שיכול להזדיף מצד שחור אין ראייה לקלפין שביניהם: פשוט שכתבו קשר לקשר וי"ל דמטייט ליה מבחוץ כנגד העדים ודוחק גדול הוא דמשמע שכשר בלא טיוטא מדלא מישתמיט גמרא לפרש הכי ור' פירש דיש לדחות ההיא דכתובות (שם) דבלאו הכי מצי למימר ארישא דמגילתא כדלקמן (דף קסז). אלא להכי נקט חספא דבקלף הוה טעי לכתוב במקום טוב וגם צריך עיון אם מקושר חתום בכתב ידו מצד שני מהני דא"כ אי הוה מחויי אשחור דלמא עביד ליה מקושר בכתב ידו אבל בקלפין שלנו שיכול להזדיף מצד שחור אין ראייה לקלפין שביניהם: פשוט שכתבו עדין מאחוריו פסול. טעמא משום שמה יעשו מקושר ויהיה השטר מוקדם ואפי' לא חתימי כי אם שני עדים גזרי שנים אטו שלשה וא"ל והלא במקושר יש חלק בין שיטה לשיטה וא"כ פשוט שאין בו חלק היאך יעשו מקושר שלא היה בו חלק וי"ל שהיה כתוב בסדר פשוט והכי מוכח מר' חנינא בן גמליאל שאומר מקושר שכתבו עדין מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ואם יש במקושר חלק היאך יכול לעשות פשוט הלא יכירו שהיה מקושר אלא ודאי לא היה בו חלק ותימיה למ"ד בגמרא בין קשר לקשר סלקא דעתא מגואי ואם אין בו חלק היאך יחתמו וי"ל דמ"מ בין שיטה לשיטה דחיק להו עלמא א"ל טעמא דפסול כדפי' בקונטרס משום שלא נעשה כתיבין חכמים שנעשה פשוט ולא נחתם מתוכו כדפסלינן בהמגרש (גיטין דף פז.). בכמה ענינים אפי' מצד הכתב כיון שאין נקראין העדים עם הגט ואין לומר דהתם היינו טעמא משום שאנו חוששים שמה תוסף על הגט מה שתרצה לפי שאין עדים תחתיו ולכך פוסלין אותו הא ליכא למימר שהרי לא משינוי שום חילוק אלא אפי' כתוב בו שריי וקיים או שלא נשאר חלק מלמטה או שחתם אחד מעדין למטה והשני למעלה או מן הצד פסול והכי נמי הכא: מקושר שכתבו עדין מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט. תימיה א"כ כל השטרות פשוטים שחתומים בהם שלשה עדים יהיו פסולים מקושרים ויהיו מוקדמין ואם נאמר. כאן שדון בפשוט מאי קא פריך בגמ'

לדברי ר' חנינא ב"ג אינו דומה זמנו של זה לזמנו של זה והא בהאי מקושר אינו דין כשאר מקושרים ואומר ר"י דבמתני' אפילו היבא דידעו לנו שהוא עושה ההלואה שנה אחת קודם הזמן הכתוב בה דין מקושר דהשתא איבא למיחש דילמא פרע ליה והשתא פריך שפיר רבי לר' חנינא ב"ג כיון דהאי מקושר כתוב בו שנה אחר ההלואה א"כ מאחר הוא שלא ימנה אלא מזמן הכתוב וזימנין דזייף ביה וכשיצרה לפרוע ואמר אירכס לי שטרא ויכתוב שובר ביום פלוני פרעתי לו מנה ואח"כ יעשה אידך שטר פשוט ויהיו סבורין שעתה שעת ההלואה ומשני קסבר ר' חנינא אין כתובין שובר ומ"מ קצת קשה אם דינו כפשוט שבא לפנינו מאי קאמר וכי מטא זמניה משוי ליה שטר פשוט בלא הכי נדון כפשוט כדפרישית בשטר מקושר שעדיין מתוכו מגבי' בו כדין פשוט ואומר ר"י דאי לא משוי ליה פשוט אלא כמו שהוא הואיל שבשובר כתוב שפרע מה שכתוב בשטר והוא מקושר רגלים לדבר שפרעו ולא מגבין ביה אבל כי משוי ליה פשוט לא יוכלו להרגיש שהוא רמאות וא"ת אמאי לא הוה קשה לר' על מתני' דשטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרים דאיבא למימר כדקאמר הכא ואמאי כשרים וי"ל דסבירא ליה כמאן דאמר. דמאוחרין נמי פסולין אי נמי כשיעשה שובר יכתוב בו פרעתי ההלואה שכתוב בו זמן פלוני דהשתא ליבא למיחש שפיר אי נמי שובר בלא זמן ולכך מאוחרין כשרים אבל הכא במקושר שעדיין מתוכו הוי. (המיוחד) ולא מסיק אדעתיה לכתוב כנגדו שובר בלא זמן או זמן שכתוב בשטר [שכיון] שהיה מקושר לא מסיק אדעתיה שאינו מזמן הכתוב אלא שנה לפני הזמן אבל מאוחרין שבשעת כתיבת השובר ידוע שהיה מאוחר ומסיק אדעתיה לכתוב שובר שלא יבא לידי זיוף ונראה לי שאם יעשה שובר מקושר תו לא אתי לידי חששא כלל ולא היה צריך למימר דלא כתבי שובר: שדות בכסף יקנו. עצה טובה קמ"ל והכי קאמר וכתוב זה תופס וחתום זה תורף מוכר ולוקח זמן וזדה דתורף איקרי חתימה כדאמרינן בגיטין (דף כא:): תלשו וחתמו ונתנו לתורף כו' (דתורף) והעד עדים כמשמעו והכי נמי אידך קרא ואקח את ספר המקנה טופס ואת החתום תורף ואת הגלוי זהו העדים שהוא גלוי של שטר מצות וחוקים בפשוט נמי יש הרבה דברים שצריך לזהר שלא יחתמו לא מלמעלה ולא מן הצד אלא מתחתיו ושלא ירחיקו העדים יותר משיטה אחת וכיון דמצי למימר דאתי לפשוט ולפרשו כמו שפירש לית לן למימר דאתי לדרא: (תוספות)

ב קס דף

זה פשוט וחתום זה מקושר והעד שנים עדים שלשה הא כיצד שנים לפשוט שלשה למקושר ואיפוך אלא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו ופרס אמר מהכא **[ירמיה לב-יא]** ואקח את ספר המקנה את החתום המצוה והחקים ואת הגלוי ואקח את ספר המקנה זה פשוט את החתום זה מקושר ואת הגלוי זה פשוט שבמקושר המצוה והחקים אלו דברים שבין פשוט למקושר הא כיצד זה עדין שנים זה עדין שלשה זה עדין מתוכו וזה עדין מאוחריו ואיפוך אלא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו רמי בר יחזקאל אמר מהכא **[דברים יט-טו]** על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר אם התקיים עדותן בשנים למה פרט לך בשלשה לומר לך שנים לפשוט שלשה למקושר ואיפוך אלא מתוך שנתרבה בקשריו נתרבה בעדיו והכי הוא דאתו כל חד וחד למילתיה הוא דאתא לכדנתיא **[ירמיה לב-מד]** שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום עצה טובה קא משמע לן ואקח את ספר המקנה הכי הוה מעשה על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים להקיש שלשה לשנים בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אלא מקושר מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא וטעמא מאי תקינו רבנן מקושר אתרא דכתיב הו והו קפדי טובא ומגרשי טובא ושייהו ועבדי רבנן תקנתא אדהכי והכי מיתבא דעתייהו התינה גיטין שטרות מאי איבא למימר כדי שלא תחלק בין גיטין לשטרות היכן עדים חותמין רב הונא אמר בין קשר לקשר ורב ירמיה בר אבא אמר אחורי הכתב וכנגד הכתב מבחוץ אמר ליה רמי בר חמא לרב חסדא לרב הונא דאמר בין קשר לקשר קא סלקא דעתין בין קשר לקשר מגואי והא הוה מקושר דקאתא לקמיה דרבי ואמר רבי אין זמן בזה אמר ליה רבי שמעון ברבי לרבי שמא בין קשריו מובלע פליה וחזייה ואם איתא אין זמן בזה ואין עדים בזה מיבעי ליה אמר ליה מי סברת בין קשר לקשר מגואי לא בין קשר לקשר מאבראי וניחוש גלמא זייף וכתב מאי דבעי וחתמי סהדי דכתיב ביה שריר וקיים וניחוש דלמא כתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים אחרינא חד שריר וקיים כתבינן תרי שריר וקיים לא כתבינן וליחוש דלמא מחיק ליה לשריר וקיים וכתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים הא אמר ר' יוחנן תלויה מקוימת כשרה

[רפ"ז] זה פשוט. כעין ספר: וחתום. משמע לרוב וחתום ומקושר: והעד שנים. כלמא עבדלמא (סוטה דף ב:): כל מקום שנאמר עד הרי כחן שנים עד שפירט לך הכתוב אחד כמו שפירט לך לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו' מכלל דעד סהה הרי כחן שנים: מתוך שנתרבה בקשריו. שהחמיר בו הכתוב והטריח לעשות קישורין החמיר נמי בריבוי עדים: זה פשוט שבמקושר. התופס שכתוב כעין פלוני: מלוא וחוקים. משמע שיש מיני חלוקי דינין ביניהם: עצה טובה קמ"ל. כדמפרש בריש חזקת הבתים (לעיל דף כט.) כדכתיב ונתתם בכלי חסד למען יעמדו וגו': כפלוגתא דר' עובד ורבנן. במס' מכות להקיש שלשה לשנים כו': אלכא מקושר מדרבנן הוא. כדמפרש טעמא לקמן: ומגרשי נשייהו. מתוך כעס שהגט פשוט נכתב מהרה וכשנתיים מרנאם אינם יכולים להחזיר גרושותיהם כדכתיב ואלכה גרושה מאיפה לא יקחו (ויקרא כא:): היכן עדים. דמקושר חותמין: רב הונא אמר בין קשר לקשר. וקא סלקא דעתך דהשתא מנפנסי: אחורי הכתב. כנגד כל הכתב מבחוץ הכי ס"ל לרבי ירמיה בר אבא דלמבעי אמיא לקמן דלדידיה מחזיקין חתימת עדים כנגד כל סוף הכתב ולדידיה אינו צריך לכתוב שריר וקיים שמקום חתימת העדים מקיים כל הכתב כנגדו מנפנסי: ואמר רבי אין זמן בזה. בתמייה ואם איתא. דבין קשר לקשר חתמי עדים מגואי והכי הוה מובלעין בין קשריו כמו הזמן אמאי לא קפיד אלכא חזון אעדים נמי הוה ליה למיבעי אמאי אין עדים: בין הקשרים האילו ואין העדים החתומים בסוף השטר: ומשני דכתב בו. בסוף השטר שריר וקיים דהיינו הוכחה של סוף השטר ואין יכול עוד להוסיף אחריו: וניחוש דלמא זייף וכתב. אחר ההוא שריר וקיים מאי דבעי וכתב שריר וקיים מה שהוסיף: תרי שריר וקיים לא כתבינן. והואיל וידע שהוא זיוף: ופריך דלמא זייף ומחיק. ומשני האמר ר' יוחנן תלויה מקוימת כשרה. טענה הסופר והגיה ותלה חיבה או שמים בין שיטה לשיטה ולחך כן קיימה בסוף השטר כמו שאמרו כותבין חיבה פלונית דכתיב חטי שריר וקיים: (רפ"ז)

[תוספות] תקנו רבנן מקושר כו'. מספקא לן בזמן הזה שכמה מגרש אשתו אם צריך לעשות מקושר כי מתוך התקנה משמע שאין לגרש כי אם במקושר אך לפי שאין אנו בקיאים בו בטוב ככונן יותר לעשותו פשוט קל יותר אי נמי לא תקינו רבנן כי אם באותו מקום ור"י היה אומר דתקינו רבנן מקושר לא שיהא חובה לעשותו כן אלא כדי שלא יפסידו. נשותיהן התקינו לעשותו כן: שלא תחלוק בין גיטין לשטרות. שאם תפסלנה בשטרות אתי למיפסל אף בגיטין אי נמי לא יעבדי שטרי חוב מקושר אתי שניחוח לעשותו גם בגיטין אלא מתוך שהורגלו לעשותו מקושר יעשו בגיטין ולפירוש קמא אין להקשות משטרות שאנו פוסלין בעד כותי וגיטין מכשיידין ולא זורנין גיטין אטו שטרות דהתם היינו טעמא משום דאין עדי הגט חותמין זה בלא זה ומדכתיב חתים ברישא ש"מ חבר הוא אבל עדי שטר חותמין זה בלא זה: רב ירמיה בר אבא אמר אחורי הכתב כנגד הכתב מבחוץ. אי לא אמר אלא אחורי הכתב כנגד הכתב מבחוץ הוה אמינא כנגד הכתב היינו כלפי הכתב ואחורי הכתב היינו למעלה מן הכתב שאינו למטה כשאר חתימות ואי (הוי) אמר אחורי הכתב מבחוץ ה"א אפי' בין קשר לקשר קמ"ל כנגד הכתב ולא כנגד הקשר ואי הוה אמר מבחוץ כנגד הכתב הוה אמינא לצדין: לרב הונא דאמר בין קשר לקשר קמ"ד מגואי. ואע"ג דתנן מקושר עדי מאוחריו איבא למימר דשפיר קרי אחורין בין שיטה לשיטה לפי (שאין) העד אחורי השיטה שתחתיו: ואם איתא אין זמן ואין עדים בזה מיבעי ליה. וא"ת לר' ירמיה נמי קשה דכיון שהיו מאוחריו דרך אורח השיטה והיה סבור בו שהוא פשוט היה לו לפסולו נמי משום עדים שהיו מאוחריו דתנן גט פשוט שכתוב עדי מאוחריו פסול כו"ת לא ידע מתני' כלל דהא לא ידע שיעשה שטר מקושר עד ששמעה לקמן אבל קודם לכן לא ואפי' פשוט שפסול כשעדי מאוחריו לא היה יודע שהרי במתני' דפסולין ליה היינו משום שלא יעשו מקושר והיה מוקדם וכיון שלא היה יודע כלום במקושר לא היה יודע בפשוט שפסול כשעדי מאוחריו הא ליבא למימר חדא שאין סבירא לומר שרבי לא היה בקי בשטר פשוט ועוד קשה דא"ל

ר"ש בריה בין קשריו מובלע מנא ליה רבי לא שנהא ר"ש מנא ליה ועוד אע"פ שלא היה יודע דפסול פשוט שעדין מאחוריו משום דמקושר מיתני בהדי פשוט ואיכא למימר כמו שלא היה יודע מתני' במקושר לא היה יודע גם בפשוט מ"מ היה לו לידע מתני' דגיטין (דף פז:). דתנן התם העדים החתומים בראש הדף מן הצד מאחוריו בגט פשוט פסול וי"ל דהיה יודע רבי מתני' דפשוט ומקושר ולא היה יודע דבמקושר שנה מונין שתים עד ששמה מזונין וכאן היה סבור שלא היו כותבין בין הקשרים שום עיקר השטר לכך היה מתמה אין זמן בזה דלא היה סבור שהיה כתוב בין הקשרים אבל לר' ירמיה ניהא שהיה יודע שעדין מאחוריו וכן יש להקשות ולתרוץ לבתר דמשני מאבראי לרב הונא אבל זה קשה דמאי פירכא הא דאעדים לא קפיד כיון שדינם להיות בין קשר לקשר שהרי היה יודע בטיב מקושר וי"ל דהכי קא פריך דאם איתא אעדים נמי היה לו להקפיד שהם עיקר השטר ולא היה לכותבם אלא בפשיטות השטר דוחק: (תוספות)

דף קסא

מחק פסול ואע"פ שמקיים ולא אמרו מחק פסול אלא במקום שריר וקיים וכשיעור שריר וקיים ולר' ירמיה בר אבא דאמר אחורי הכתב וכנגד הכתב מבחוץ ליחוש דלמא כתיב מגויאי מאי דבעי ומחתים שהדי יתירי מאבראי ואמר אנא לרבות בעדים הוא דעבדי א"ל מי סברת עדים כסדרן חתימי עדים ממטה למעלה חתימי וליחוש דלמא מתרמיא ריעותיה בשיטה אחרונה וגיזי ליה לשיטה אחרונה וגיזי ליה לראובן בהדיה ומתכשר בן יעקב עד דתנן בן איש פלוני עד כשר דכתיב ראובן בן בחד דרא ויעקב עד עלויה וליחוש דלמא גיזי ליה לראובן בן ומתכשר ביעקב עד דתנן איש פלוני עד כשר דלא כתיב עד ואיבעית אימא לעולם דכתב עד דיעדין בה דהא חתימות ידא

רש"י מחק פסול. אף מה שהגיה עליו אע"פ שמקיים וכדמפרש ואזיל שאלות המחקר בזה השטר במקום שהיה יכול לומר שהיה כתוב בו שריר וקיים כגון בחר כמנא דכשר למיקניא ביה ומחוק הגיה מה שרלה ואחר כך כתב שריר וקיים אבל כדמלמע הכתב אין לחוש שהרי הדבר ניכר שקודם שנכתב שריר וקיים בזה השטר נמחק ונתקיים: וכשיעור שריר וקיים. וכל שכן אם שיעור המחקר יותר מזה: ולר' ירמיה בר אבא דלמא אחורי הכתב כנגד כל הכתב מבחוץ. דוחמתין העדים וממלאים מקום החתימה העדים עד סוף השטר ולא כר"ד שריר וקיים: ניהוש דלמא. זיף וכתב מאי דבעי מגויאי ביהוה השטר ואע"פ שאין עוד עדים כנגדו מבחוץ ויאמר לך הגהתי זה החלק מבחוץ אחורי זו השיטה אלא להרבות עדים גם כן השיטה כנגדה מאחוריה ולא נדמו לו כי פירש רבינו חננאל ובספרים שלנו כתוב ומפיש בעדים מאבראי כלומר נגד אותה השיטה שזיסקי מפנים יחתום עליה עדים כנגדה מבחוץ כדי למלאות כל השטר עדים לקיים כל הכתוב בחובו מלך שני כנגדו ויאמר כדי לרבות עדים הוא דעבדי אע"פ שמקושר דיו בג' עדים אנו נהכונוהו לפרסם הדבר והרבייתו עדים הרבה וכהא דתנן (גיטין דף פא:). גט קרח הכל משלמינו עליו כו' איזהו גט קרח כל שקשריו מרובים מעדיו אבל אם עדיו מרובים מקשריו שפיר דמי: א"ל. רב הסדל לרמי בר חמא: מי סברת. אליבא דר' ירמיה בר אבא: עדים כסדרן כתיבי. מאחורי הכתב שאם השטר כתוב שתי גשם העדים החומין שתי ואם הכתב כתוב ערב גשם העדים החומין ערב והתחילו לחתום בחתום השטר כנגד זכרון עדות שהיה בפניו כו' וכו' זה תחת זה א"ל ודאי יכול להוסיף ולזייף ולהתחיל דקדאמרת: אלא מלמטה למעלה חתימי. מתחילין לחתום מאחורי כנגד שיטה אחרונה זה תחת זה והלכין וחותמין לארכו של שטר ואם השטר כתוב ערב הן חותמין שתי וכן מפורש בגמרת ארץ ישראל גט פשוט עדיו לרבו ומקושר עדיו לארכו וכיון שמתחילין לחתום כנגד שיטה אחרונה אין יכול להוסיף עוד ולזייף עוד מלך אחר שאין השטר מתקיים אלא מכנגד החתימות ולמעלה: ריעותא בשיטה אחרונה. יש כתוב שם תנאי או פרעון המזיק לבעל השטר וגיזי לה להיטה שיטה אחרונה ואף על גב דגיזי ליה לראובן בהדיה החתום כנגדה מבחוץ הרי משחייב ביה בן יעקב עד ותנן דכשר בכך: בן איש פלוני עד כשר. מאחר שמכירין שזה כתב ידו של אותו בן פלוני: ומשני דכתב ביה לראובן בן בחד דרא. בשוכה אחת ואי גיזי ליה לראובן גיזי ליה נמי לכן בהדיה ולא נשאר בלתי יעקב לבדו: וקא מהכשר ביעקב עד. דלמרינו יעקב עלמנו חתם את שמו: (רש"י)

תוספות וכשיעור שריר וקיים. וכל שכן יותר שימחק שני שיטין או ג'. כד ליה הערים וכתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים לכך פסול כל מקום שנוכל לומר בכאן היה יכול להיות כתוב שריר וקיים אבל בפחות משריר וקיים ליכא למיחש מידי: וליחוש דלמא כתב מאי דבעי ומחתים שהדי מאבראי. אבל אי לא מחתים להו היה פסול ששיום העדים יש לו להיות כנגד סיום השטר וליכא למימר דמטיית ליה מצד אחר דשמא יעשה שם האשרתא: אנא לרבות עדים קא עבדי. ויקיים בשלטה שלמעלה דמכל תלתא מקיימים כדאמר' בפרק הזורק (גיטין פא:). והכא לא מצי לשנויי כדלקמן אין מקיימים אלא מעדים של מטה דפריך לקמן וניחוש דלמא כתב הוא ועדין בשיטה אחת ואמר כדי להרבות בעדים הוא דעבדי ואמר כל כי האי גונא אין מקיימים אלא מעדים של מעלה ה"ל לישני כאן אין מקיימין אלא מעדים של מטה וי"ל דהא מתני' בשילהי הזורק (שם) שמע מינה מכל בי תלתא מקיימין אבל לקמן שכתב בשיטה אחרונה אין מקיימין: מלמטה למעלה חתימי. וא"ת בין לרב הונא בין לרב ירמיה מתניתינן דקתני מאחוריו ומפרש לה שחתומין בין קשר לקשר ולא ידעין מלמטה למעלה אמאי תקינו הכי אלא שהיו חתומים כולן תחת שיטה אחרונה מבחוץ ולא יצטרך כמו כן לרב הונא לכתוב שריר וקיים וי"ל דכל מה שיוכלו לנתונת מפשוט היו משנים לפי שלא יהיו הכל בקיאין לעשותו דאדחכי מייטא דעתיה: וניחוש דלמא מתרמי ריעותיה בשיטה אחרונה וגיזי לה. וא"ת והא אין למדין משיטה אחרונה דהא מהדר הוא מענינו של שטר והיכי גיזי הא יהא פסול אם חתכה כיון דלא מהדר וי"ל דבמקושר לא נהגו חזרת השטר והיו למדין משיטה אחרונה דבפשוט ודאי אין למדין לפי שהעדים חתומים מבפנים ולא דייקי וחותמין רחוק מן הכתב שיטה ויכול לזייף באותה שיטה אי לאו משום דאמרינן אין למדין אבל במקושר שעדין מאחוריו מלמטה למעלה מכונין שפיר לחתום כנגד שיטה אחרונה והשתא נמי כי למדין משיטה אחרונה יכול להזדייף מבפנים לפי שאין העדים חתומים כנגד אותה השיטה שזייף וא"ת והוא יחתום עדים כנגד הכתב שזייף מבפנים ויקיים באידך תלתא שהדי וי"ל שלא היה בשיטה כי אם עד אחד חתום ואם הוא עצמו. חתום שני פסולים א"ל העדים שחתמו בראשונה הם טייטו בגליין בשלטה מן השטר מבחוץ שלא יבא אדם אחריהם ויכתוב שטר באותו גליין ויהיה העד לזה שזהו כתב ידו וא"ת לרבי חנינא בן גמליאל מקושר שכתבו עדיו מתוכו היאך יעשנו פשוט הלא בפשוט איכא חזרת השטר ובמקושר ליכא וא"כ כשיעשנו פשוט ולא יראו חזרת השטר יפסולוהו וי"ל הדיא דר' חנינא ב"ג על כרחך במקושר דמהדר כיון שעדין מתוכו: וגיזי ליה לשיטה אחרונה. וא"כ לר' ירמיה לא הוה כתיב ביה שריר וקיים במקושר דאי הוה כתיב ביה היכי הוה גיזי ליה הלא לא יראו שריר וקיים ויפסולוהו לרב הונא היה כתוב בו דמשני לעיל אבל בפשוט בין למר ובין למר לא היה כתוב בפשוטים שלהם שריר וקיים: דכתב ראובן בן בחד דרא ויעקב עד בחד דרא עלויה. כלומר כתוב ראובן בן בשיטה אחרונה והיינו בחד דרא ואחר כך יעקב עד לארכו של שטר ומירש ריב"ם אי בר ראש ראובן ואח"כ יעקב הוה מצי גיזי לשיטה אחרונה עד ראו של ראובן ועם בן שתחתיו וישאר בן יעקב וקושיא של ריב"ם כשפארש שיעקב ראובן בחד דרא לארכו של שטר ובן תחת ראש ראובן שאם לא היה כשר בהכי בן למעלה ויעקב עד למטה מאי דוחקיה לשנויי שכן גדול כראובן לימא פ' שראובן למעלה ובן יעקב למטה דהשתא ליכא חששא למידי ועוד אמאי תירץ גמרא דלא כתיב ביה עד לישני כגון שכתב בו עד וכגון שיעקב למטה ומעט מיעקב תחת ראובן כדפרי' ועוד דהשתא לא קשיא מידי מה שהקשיתי לקמן שראובן בן יעקב עד פסול במקושר ויעקב עד גרידא כשר אלא ודאי לא הוה מצי לתרוצי הכי דאפילו כשראובן למעלה ובן יעקב למטה ומעט מיעקב תחת ראובן גיזי לשיטה אחרונה עם ראו ועם בן שתחתיו ומתכשר בן של מעלה ויעקב של מטה ולא כטועים טועים שאינו כשר בהכי אינו מפני תשובות חבילות מעולות שפירשנו ואין להעלילו בלשוננו כי זדונו שוגג אלא בן היה גדול ביותר והיה מחזיק כנגד כל שם ראובן שעליו ואחר כך יעקב דהשתא לא מצי גיזי אלא ראובן [עם בן] ביחד ולא ישרא אלא יעקב [עד] והשתא ניהא דא דפריך דלמא גיזי ראובן בן ומתכשר ביעקב עד ולא הוה מצי לשנויי שכן תחת ראש ראובן ומעט מיעקב תחת ראובן דהשתא לא מצי גיזי לראובן בלא מעט מיעקב הכי לא הוה מצי לשנויי כדפרישית דגיזי לראובן ולבן שתחתיו וישאר בן של שם ראובן [וגם יעקב ומתכשר בהכי אלא בן כנגד כל ראובן א"נ בן תחת בן של שם ראובן] ואי גיזי לראובן ישרא תרי בן זה תחת זה ויעקב אחר בן ראובן וזה לשון ריב"א ראובן בן בחד דרא ויעקב עלויה וצריך שיכתוב בן תחת בן של שם ראובן [בן יעקב] שאם יתחיל

ויכתוב כנגד תחלת ראובן למטה בן כנגד ראו נמצא שהיה נשאר בן של ראובן עצמו בולט לבן והוה גיזי לראו של ראובן וגם בן של מטה מראו עמו ובן של ראובן היה נשאר והיה קשה בכתחלה אבל עתה שיכתוב הבן למטה כנגד הבן העליון של ראובן ישאר בן אחד למטה ואחד למעלה והיה ניכר הקלקול שעשה ואפילו ימחקנו אותו של מטה יהא ניכר המחק ויכירו בית דין שהוא עשה אי נמי צריך שיכתוב בן באותיות גדולות שיחזיקו כל ראובן בתחתיתו והוה עיקר כי אז יהיה יותר היכרא ואין לחוש לזה הקלקול אלא בראובן לבדו אבל בשאר שמות לא: ומתכשר (בבן) יעקב עד. תימה היאך יתכשר והלא מכירים אנו שיעקב לא חתם זה ומה סבור לומר דבשלמא היא דתנן התם (גיטין דף פז.) שני גיטין שכתוב זה בצד זה את שהעדים נקראו עמו כשר ופריד בגמרא וליתכשר האי בראובן בן והאי ביעקב עד כמו שאפרשנו אחרי כן אלא הכא היתכשר ואי בחתימת יונת שחותמים אביהן תחלה ואיכא למימר שהאי יעקב שנשאר הוא העד שפי' הוה ראובן בנו יעקב זה דוחק דא"כ ה"ל בחתימת יונת (תוספות)

ב - קסא דף

לאו דיעקב הוא ודלמא בשמיה דאבוה חתם לא שביק איניש שמיה דידיה וחתים בשמיה דאבוה ודלמא סימנא בעלמא הוא דשוויה דהא רב צייר כוורא ר' חנינא צייר חרותא רב חסדא שמי"ך רב הושעיא עי"ן רבא בר רב הונא מכותא לא חציף איניש לשוויה לשמיה דאבוה סימנא מר וזוטרא אמר למה לך כולי האי כל מקושר שאין עדין כלין בשיטה אחת פסול א"ר יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן כל המחוקין כולין צריך שיכתוב ודין קיומיהון וצריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה מאי טעמא

רש"י לכו דיעקב הוא. אין בזה המלכות שום חסד ששמו יעקב שיכתוב כך: ודלמא בשמיה דאבוה. יעקב חתם לראובן וכן מנהגו לחתום לכבוד אביו: ודלמא סימנא שויה. לא בשביל שיהא שם החותם כך אלא נהוג היה זה האיש לכתוב אותיות הללו לשם סימן כמו זורת חותם שבטבעתו שממנה מזכירים שזה שלח חותם זה: רב צייר כוורא. זורת הדג היה עושה בטעויות במקום חתימתו וכבר ידוע לעולם שזה הוא חתימתו ומועיל בחתימת שמו והמפרש טעם אמאי צייר כוורא וחזרתא אינו אלא טועה ושמת על שם מעשיהם זה נהג לכתוב דגים זה נהג בתמרים וסימנא בעלמא היו עושים: חרותא. חריות של דקל וענפים היה כר במקום חתימת שמו: חתים סמ"ך. משמו: חתים עי"ן. משמו: חתים עי"ן. תורן של ספינה משמ"א בלע"ז: מר זוטרא אמר למה לך. כל הני שגיטין דחוקי לרבי ירמיה בר אבא הכי סביחא ליה שכל שטר מקושר ועדים חתומים מבחוץ אחריו הכתב לחרטו מראשו לסופו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה ואין עדין כלין בשיטה אחת פסול צריך שיתחילו לחתום בשוה זה חתה זה וזכיים בשוה הלכך בין שמתחילין לחתום שלשתן כנגד שיטה אחרונה דהיינו מלמעלה למעלה בין שמתחילין לחתום כנגד שיטה ראשונה ומסיימין בשיטה אחרונה אינו יכול לא להסויף בסוף השטר שהרי אין חתימתם כנגד ההוא תוספת ולא למיגד ולקצר יעוה"ל דבסוף השטר לאי גיזי חזי מן העדים גיזי כולהו כתב בפירוש רבינו חננאל ואע"ג דפריך ר' ירמיה כל מה דלאקו עליה מתני' כרב הונא דייקא דקתני רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדין מתוכו כשר שיכול לעשותו פשוט ולא יבא לרבי ירמיה דלמר מקושר עדין מלמעלה חותמין לא יתכן להעשות המקושר פשוט ואי הוה לך אי הכי אפי' לרב הונא אפי' פשוט שכתבו עדין ומחוריו יתא כשר שיכול לעשותו מקושר הא ל"ק דהא תנן פשוט עדין שנים ואם תעשהו מקושר המקושר בשני עדים פסול הוא אבל המקושר שעדין שלשה אם יש עדים בחובו אפי' אלף כשר הוא ועוד המקושר אם תעשהו פשוט נמאלץ מאוחר כלקמן וכשר ואם תעשהו המקושר יהיה מוקדם והמוקדם פסול: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל כל המחוקין כולו צריך שיכתוב קיומיהון. ולא גרס ודין ופירוש כל המחוקין שאלין במקום שריב וקיים דלמר' לעיל דכשרים צריך לקיימן בסוף השטר לפני שריב וקיים שאם אינן מקוימין איכא למימר שמחוק ויזיק והגיה כדלמא דהאמר שכתב השטר ולאחר שחתמו העדים: וצריך שיחזור בו. זהו שאנו כותבין בסוף השטר וקנינא מן פלוני בר פלוני ככל מה דכתב ומפרש לעיל כו' דהיינו שמפרש וכו'פול הענין הכתוב למעלה והאי וצריך שיחזור הכי מפרשין ליה וצריך שלא יהא כתוב בסוף השטר בשיטה אחרונה שום דבר חידוש ואם תנחילי שהשטר תלוי בו שאינו כתוב למעלה לפי שלא נלמד משיטה אחרונה דמפרש לקמן ונמאלץ שיתקיים השטר העליון בלא התנאי ויגבה בו שלא כליו אע"פ שלא נתקיים התנאי אלא בדברים שאין לנו צורך בהן ללמוד ממנו יסיים שטרנו כגון מענינו של שטר ומעתה לא נפסיד כלום אם לא נלמד משיטה אחרונה שהרי כבר מפורש למעלה נה שכתב בשיטה אחרונה: (רש"י)

תוספות ויש לומר דהכי פריך וליחוש דלמא גיזי לראובן בן ומתכשר ביעקב עד והיה הלוח סבור שלא זיימו ויהא עדין כמו שכתבו לו וכל כמה שלא יצריכנו הלוח לקיימו לא נקיימו לא אי טענינן ליתמי. ללקוחות ומלוה טענת זיוף אתי שפיר שבלא שום שכתב יוציא מהם נחזור למשנת גיטין דתנן התם פ' המגרש (דף פז.) שני גיטין שכתוב זה בצד זה את שהעדים נקראים עמו כשר ופריד בגמרא וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד דתנן איש פלוני עד כשר השתא משמע דפשיטא דקמא כשר בראובן גרידא מדלא מיית' ראה דכשר כמו מבן יעקב עד והא אינו כשר בראובן ועוד לאחר שתיירך דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא ופריד ליתכשר האי בראובן [ב] והאי ביעקב עד דתנן איש פלוני עד כשר והשתא נמי היכי פשיטא ליה דקמא כשר בראובן בן גרידא ופירש רש"י דבראובן בן כשר דמשמע אני בן של ראובן כדרך חתימת היוונים והוי כמו בן איש פלוני והאי ביעקב עד שאותו עד אחר הוא ששמו יעקב ופירוש זה אינו נראה חדא דאמאי אית לן למימר דראובן בן יוני הוא כיון שהכתב כתוב עברי ועוד כי נמי הוה כוורא כמו בן פלוני לא הוה כשר כיון דלא כתב עד ועוד פירכא קמא לא תבא שפיר ויש לפרש הכי התם מעיקרא פריד וליתכשר האי בראובן והאי בבן יעקב עד כלומר ראובן נתכוין להעיד על שני גיטין וכתב על התחתון בן יעקב עד ולהכי מתכשר דתנן בן איש פלוני עד כשר וגם חתם שמו ראובן על הראשון ובהכי כשר דתנן את שהעדים נקראים עמו כשר ועם הראשון נקרא [ב] יעקב עד שראובן קאי אבן יעקב ומשיטא דכשר ולכך לא הביא ראה להכשיר ומשני דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא והשתא ידעינן דהאי יעקב דבתרא לא חתם ראובן דלא חתם שמה דאבוה ופריד וליתכשר האי בראובן בן והאי ביעקב [עד] דתנן איש פלוני עד כשר כלומר יש לנו לומר שיעקב חתם בשני יעקב עד ובהכי כשר ואח"כ בא ראובן בנו וחתם על ראשון ראובן בן וחשב שחתית יעקב עד נקראת עם אותה שלו ובהכי כשר דתנן את שהעדים נקראים עמו כשר ומשני דלא כתב עד דהשתא ודאי יעקב לא חתם על השני דהא לא כתב עד א"נ דכתב עד וידעינן דהאי חתימת דיא לא דיעקב הוא: דלא כתב עד. משמע הא אם כתב ראובן בן יעקב עד יעקב עד יעקב עד ופסולין פלוני בן איש פלוני עד ומכשרין בן איש פלוני עד או איש פלוני עד שאם חתמו מעיקרא איש פלוני עד שלא היה בא לידי זיוף או בן למעלה ופלוני עד למטה תחתיו כמו כן יהא כשר אדרבה הוה לן למימר דאם חתמו מעיקרא איש פלוני בן איש פלוני עד יהא כשר והכי הוה לן למימר אי גיזי שיטה אחרונה ע"פ ראובן דחתים עליו יהא פסול והכי הוה לן למימר ויש לומר דהא תנן בן איש פלוני עד כשר איש פלוני עד כשר ולא משוי חילוק בין פשוט למקושר ואית לן למימר דכשר הכא אבל פלוני בן פלוני עד לא תנן דכשר אע"ג דפלוני בן פלוני עד כשר וכל שכן כשכתב עד מכל דיעקב כיון דלא תנן דכשר בהדיא משוינן חילוק דפשוט כשר במקושר דאית לידי זיוף פסול ויש שנותנין טעם שיתיר יש לנו להכשיר איש פלוני עד דהא איכא כמה גרים שאין להם אב ואין יכולין לחתום שם אביהן אלא פלוני עד: ודלמא סימנא בעלמא שוויה דהא רב צייר כוורא כו'. ואם תאמר שאני התם דאתחזק מעיקרא בדיסקי כדאמרין פרק השולח (גיטין דף לו.) אבל הכא לא מ"מ אית לן למימר אי חתים איניש שמיה דאבוה שמה זה רגיל לחתום כך: כל מקושר שאין עדין מחוריו בשיטה. פי' ר"י כשחותמין עליו מלמעלה למעלה שיהיו כולן מתחילין בשיטה אחרונה ואין כי אם עד אחד חתום לראכו של שטר וחתומין זה אחר זה לפיכך אי גיזי שיטה אחרונה יחתוך כל ראשי העדים ולא ישאר כי אם בן פלוני עד וניכר הרמאות כיון שכל העדים חותכין ואי מלמעלה למטה חתימי צריך שיהיו כולם כלים בשיטה אחרונה ולא נהירא דמהדר לתרוצי אפי' כתב עד וא"כ כשחותמים מלמעלה למטה וכולם כלים בשיטה אחרונה וגיזי לשיטה אחרונה גיזי בהדיא עד של כל החתומין ופי' רב"א לעולם כסדרן חתימי וכי תימא זייף מנואי וחתום מאבראי ויאמר כדי להרבות עדים הוא דעבדי הכי יהא פסול דכל מקושר שאין עדין כלים בשיטה אחרונה

יהא פסול לכך כיוון שכל העדים חתומים בשיטה אחרונה וזו לא יבא לידי זיוף דתו לא מצי חתים מאבראי שכולם צריכים להיות בשיטה אחת ובשיטה אחרונה וקשיא לן מהא דאמרין בירושלמי מקושר לארכו של שטר חתים ויש לפרש כל מקושר שאין עדין כלים בשיטה אחת פסול כלומר שיחתום ראובן בשיטה אחרונה ותחתיו בן ותחתיו יעקב ותחתיו עד וכן כולם לכך אי גיזי ליה לשיטה אחרונה יתנוך כל החתימות: אמר רבי יוחנן כל המחוקן כולן צריך שיכתוב דין קיומיהון. בפי' רבינו חננאל לא גרס דין אלא אי נמחק דבר אחד ואח"כ כתב על המחק צריך שיכתוב בסוף שטר תיבות פלוני דעל המחק ואפי' לספרים שלנו דגרסינן דין לא קשיא מידי אם אין כותבין דין דלא הוי אלא שופרא דשטרא ועוד שאנו כותבין שריר וקיים: צריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה. ואם תאמר אם בא שטר לפנינו שחתימת העדים רחוקה מן השטר שיטה אחת ולא החזירו מענינו של שטר בשיטה אחרונה יהא כשר דלמאי איכא למיחש אי משום דאי הוי בעי מזיף באותה שיטה חלק הא אין למדין משיטה אחרונה ולהא ליכא (תוספות)

דף קטב

אמר רב עמרם לפי שאין למדין משיטה אחרונה אמר ליה רב נחמן לרב עמרם מנא לך הא אמר ליה דתניא הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול שיטה אחת כשר מאי שנא שני שיטין דלמא מזיזי וכתב שיטה אחת נמי מזיזי וכתב אלא לאו שמע מינה אין למדין משיטה אחרונה שמע מינה

רש"י אמר רב עמרם לפי שאין למדין משיטה אחרונה. מפני שאין העדים יכולין לקרב חתימתן כ"כ בסמוך בסוף השטר ומניחין כיוון בין השטר לחתימתן ויכול אדם לזיזי ולהוסיף בתימא שיטה אחת והלכך תקון רבנן לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה לכלתו שיכתב בה דבר הכריך שהרי אם זייפו והוסיפו לאחר זמן אין לנו מפסדין כלום אם לא נלמד הימנה שהרי כבר כתוב כל זה למעלה וגם אם זייפו והוסיפו בשיטה החלק שאחר ענינו של שטר שבשיטה אחרונה בין השטר לעדים לא מעלה ולא מוריד שהרי אין למדין משיטה אחרונה ובשארין כתוב בשטר שריר וקיים מיידי כן נראה בעיני טעם הדבר ופירושו ועיקרו: הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול. אם אין כתוב בו שריר וקיים אפי' יש עדים שלא נוסף בו דבר זיוף מכל מקום האו שטר אהספא בעלמא הוא שלא נעשה כחקון חכמים וכמלהו על פה דמיה: אלא ש"מ אין למדין משטה אחרונה. הלכך הרחיק שני שיטין פסול שיזכר לזיזי שני שטין ונלמד מן הראשונה: (רש"י)

תוספות למיחש שהניחו שני שיטין חלק והוא המלוה זיזי בו שיטה אחרונה ויש לומר דודאי כן הוא שהוא כשר ובגטין פרק המביא תניא (דף יט:): משמע שיהא פסול דקתני התם האי שטרא פרסאה דחתימי עליה שהדי ישראל גבי ביה ממשעבדי ופרך והא בעינן שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא ומשני בדמהדר והשתא אמאי לא משני כשהעדים רחוקים שיטה אחת מן השטר אי איתא דהוה כשר ויש לומר דעדיפא מינה משני דאפי' לא הרחיקו כלום כשר בדמהדר אבל מצינו להביא ראייה דפסול מהאי דפרק קמא (דף יא.). האי שטרא פרסאה דמסריה ניהליה באפי שהדי ישראל גבי ביה מבני חרי ופרך רבא והא בעינא כתב שאין יכול לזיזי וליכא בדאפינן והא בעינא שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה וליכא בדמהדר והשתא מאי פריך דבעינן חזרת השטר למה אי משום דלא לכתוב מאי דבעי הא כיון דאיכא עדי מסירה מדכר דכירי אי הוה תנאה וזייפיה אפי' לאחר כמה ימים מדכר דכירי כדאמר ר' יוחנן פרק שני (שם דף כב:): על מלתא דאין כותבין על נייר מחוק כו' והחכמים מבשרין ואמר רבי יוחנן אפילו מכאן עד עשרה ימים מכשיר ר' אליעזר דאי הוה תנאה וזייפיה מדכר דכירי ואם כן מאי קפריך הא ליכא חזרת השטר אלמא אע"פ שאין יכול לזיזי פסול כי ליכא חזרה ואע"ג דר' (אליעזר) פליג על ר' יוחנן ומוסר בר מאלאתר מ"מ הלכה כו' יוחנן רבו ועוד בריש חזקת הבתים (לעיל דף כט.). אמר אביי שדות בבסוף יקנו עצה טובה קמ"ל וזהו כסברת ר' יוחנן דהתם והא לאו ראייה היא דע"כ לא פריך אליביה דר' יוחנן דהא ליכא חזרת השטר דלדידיה היכי פריך והא בעינן כתב שאינו יכול להזדיזי וליכא דהא אמר ר' יהודה בן בתירא אין כותבין על נייר מחוק ולא על דיפתרא וחכמים מבשרין ואמר ר' יוחנן כשהכשיר ר"א אפילו מכאן ועד עשרה ימים מדכר דכירי אלא אליביה דר' אלעזר פריך דאמר לא הכשיר ר"א אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא הו"ל פריך שפיר והא בעינן חזרת השטר וליכא ויכול לזיזי ולא דכירי לימים רבים אבל לר' יוחנן ה"ל דכשר כיון שאין יכול לזיזי מדכר דכירי [מיהו מצינו למימר דאף לר"י פריך] ולא הכשיר ר' יוחנן אפי' מכאן ועד י' ימים אלא בגיטין דליכא רוב תנאים הלכך מדכר דכירי אבל בשאר שטרות מכאן ועד י' ימים לא דרוב עיני תנאים הם בשטר ולא דכירי לזמן מרובה מיהו מסתבר דפסול גזירה אטו היכא דלא הרחיק שיטה אחת דלא משתמיט לאפלוגי בהן אלא בין הרחיקו ללא הרחיקו בעינן חזרת השטר: לפי שאין למדין כו'. בימיהם לא היו כותבין שריר וקיים בפשוטין שלהם כדאמר גבי מקושר לעיל דכתב שריר וקיים מכלל דבפשוטין לא היו כותבין שריר וקיים ולכן לא היו למדין משיטה אחרונה שלא יוכל לזיזי בשיטה אחת שהרחיקו העדים והיו כותבין חזרת השטר בשיטה אחרונה ולא שום דבר עיקר שאין למדין הימנה ואם איירע בהן מחק היו כותבין אותו והיו מקיימים אותו קודם שיטה אחרונה דאחרי כן לא היו למדין כל עיקר הימנה ויש לתמוה א"כ היאך הורגלו לכתוב קיום מחקים אחר וקנינא מיניה והא אין למדין משיטה אחרונה ואין לך למדין גדול מזה ולא היה לנו ללמוד לפי שיכול לבא לידי זיוף כיון שהשטר כשר בלא שריר וקיים שפעמים לא יכתוב מתחלה שריר וקיים ויבא זה וימחק מה שירצה ויגיה ויקיים המחק בסוף ויכתוב שריר וקיים וי"ל כיון שהורגלו לכתוב שריר וקיים יהא פסול אם לא לכתוב כן אפילו שאין בו מחק והשתא לא יוכל לבא לידי זיוף לכך אנו כותבין שפיר קיום מחקים אחר וקנינא מיניה ולמדין אנו היטב משיטה אחרונה כיון שאנו כותבין שריר וקיים והא דכותבין וקנינא מיניה וכו' לא הויה חזרת השטר אלא לפי שעדיין עדות הקנין הוא שבתחלה כתב ואמר לנו הוה עלי עדים וקנו ממני. ואחר כן וקנינא מיניה והוא הדין שיכול לכתבו באמצע השטר ולפי האי פירוש דלא צריך חזרת השטר אם כן הא דכתבין בגיטין דין דיהוי ליכי מנאי ספר תירוכין וגט פטורין לא הויה משום חזרת השטר דלא צריך למכתב חזרה כיון דכותבין שריר וקיים ובגיטין כדת משה וישראל היו במקום שריר וקיים ובעיא היא בהמגרש (גיטין דף מה: ושם) אי בעינן דין או לא ולא איפשט ולכן נראה שלעיקר גט אנו כותבין דין ואין אנו צריכין חזרה משום טעם שפי' ויכולים לכתוב דין בשיטה אחרונה דכדת משה וישראל היו במקום שריר וקיים ויש תימה למה שינו הקדמונים לכתוב שריר וקיים וללמוד משיטה אחרונה וקיים מחקים אחר וקנינא מיניה כיון שחכמי הגמרא לא היו כותבין שריר וקיים מדקאמר אין למדין משיטה אחרונה ומקיימים מחקים קודם שיטה אחרונה וי"ל שחששו שפעמים שיטעו העדים שאינן בקיאין ורחיקו שני שיטין ואפילו לא יהא אדם חצוף לעשות שטר חדש בשני שיטין כי ידאג שיכחישוהו העדים שלא חתמו על שטר זה מעולם מכל מקום לא ידאג מלהוסיף שני שיטין וילמדו מן העלוונה כי העדים לא יהיו זכורים שהרחיקו שני שיטין וכיון דכתב שריר וקיים למדין בטוב משיטה אחרונה וזה שאל ר"י לר"ת על קיום מחקים שאנו כותבין בשיטה אחרונה והשיב כמו שפירשתי שאנו סומכין על שריר וקיים וקשה על האי פירוש שמשום שריר וקיים וכדת משה וישראל שהורגלו לכתוב לא כתבין חזרת השטר והלא גם הם היו כותבין כדת משה וישראל כדמוכח במס' ידים (פ"ד משנה ח) אמרו דקיים קובלים אנו עליכם פרושים שאינן כותבין את המושל עם משה בגט ה"ל במשניות ולא גרסינן את המושל עם השם כמו שכתוב במקצת משניות כי מה ענין השם בגט דודאי כשנצחו בית חשמונאי היו כותבין בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לאל עליון מקמי דאזנתילת אזרת מן [שטרייא] כדאיתא בפ"ק דר"ה (דף יח:): אבל המושל לא היו כותבין כשהיו כותבין את השם אלא דאי עם משה גרסינן אלמא כותבין כדת משה וישראל בגיטין וי"ל שמתחלה היו כותבין כדת משה וישראל באמצע גט ואחר כן תקנהו לכתבו בסוף הגט במקום שריר וקיים ולכן אין כותבין חזרת השטר ולאחר פטירתו של ר"ת מצא ר"י בה"ג שהיה לר"ת בתיקון הגט שעשה כל דבר שלמדיו הימנו אם מחק או תלה צריך לכתוב דעל המחק או דביני גט ה"ל במשניות אחרונה לפני וקנינא מיניה אך בדברים ששנה עליהם שכתב פעמים ושלא בתוך השטר אז אין עיקר הגט תלוי בו בה הורגלו לקיים אחר שיטה אחרונה א"כ ס"ל דאין למדין משיטה אחרונה וקנינא מיניה הוה חזרת השטר ושריר וקיים דכותבין על חנם הוא וצריך לזהר בגיטין שלא לכתוב דין דיהוי ליכי מנאי ספר תירוכין בשיטה אחרונה אלא מתירוכין ואילך שהוא כפל לשון מאחר שאין למדין משיטה אחרונה אע"פ שאנו כותבין שריר וקיים בשטרות וכדת משה וישראל בגיטין שאין לכתוב דבר שהוא מעיקר הגט בשיטה אחרונה ומבעיא לן בהמגרש (גיטין דף מה:): אי בעינן דין או לא ולא איפשט וקשיא לר"י על האי פירוש שפירש ר"ת שאין למדין משיטה אחרונה וקיים מחקים שהורגלו לכתוב אחר וקנינא מיניה היינו בדברים שאין עיקר השטר תלוי בו א"כ יבא לידי זיוף שימחקו בשטר דבר ויכתוב עליהם דבר ששנוי בשטר ויקיימו בסוף השיטה אחר וקנינא מיניה וכמו שאמר ר"ת מתחלה דלמדין משיטה אחרונה וכן נראה לר"י מדהנהו לכתוב שריר וקיים בשטרות ובגיטין כדת משה וישראל מ"מ נהי שאנו למדין משיטה אחרונה הרחיק שני שיטין פסול דלמא גיזי ליה לעילאי וכתב הוא בשני שיטין ועדין הם בשיטה שלישיה ור"י פירש שמה בעבור

הטורח הורגלו לכתוב שריר וקיים דפעימים בחזרה גופה היה מחק והיה צריך לקיימו ולחזור פעם אחרת דנהי שאין למדין משיטה אחרונה זכות לבעל השטר חובתו מיהא למדין שבחובתו אין לחוש שמא זייף לכך היה צריך לקיים המחק של חזרה שלא יאמר הלוח או המוכר זכות היה לי שם ומחקתו: (תוספות)

ב קסב דף

איבעיא להו שיטה ומחצה מאי תא שמע הרחיק את העדים שני שיטין פסול הא שיטה ומחצה כשר אימא סיפא שיטה אחת כשר שיטה אחת הוא דכשר הא שיטה ומחצה פסול אלא מהא ליכא למשמע מינה מאי הוה עלה ת"ש דתניא הרחיק את העדים שני שיטין מן הכתב פסול פחות מכאן כשר היו ארבעה וחמשה עדים חתומין על השטר ונמצא אחד מהן קרוב או פסול התקיים עדות בשאר מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ואל התמה שהרי אורי סוכה פוסל בשלשה סכך פסול פוסל בארבעה איבעיא להו שני שיטין שאמרו

רש"י אלא מהא ליכא למשמע מינה. חלה דוקא או סיפא או רישא ותנא חלו וכו'. הא: פחות מיכן כשר. דהיינו שיטה ומחצה. הכי גרסין בפירוש רבינו חננאל היו ארבעה או חמשה עדים חתומים על השטר ונמצא שנים הראשונים קרובים או פסולים התקיים עדות בשאר מסייע ליה לחזקיה דלמחר מילארו בקרובים כשר. פירוש אם היה בין הכתב לעדים חלק כשיעור שני שיטין ומילא מקום החלק בקרובים השטר הוא כשר ומקיימין אותו משאר העדים שבו ולא נמצאו דברי חזקיה בפירוש בגמרא ו"ל בגט קרח מדבר חזקיה ונראהו דברי חזקיה כדברי ר' עקיבא דתנן במסכת גיטין (דף פ"א): גט קרח הכל משלימין עליו כדברי בן ננס ר"ע אומר אין משלימין אלא קרובים הראשונים להעיד במקום אחר כך פירש רבינו חננאל ולי נראה לטעון הראשון סוף הברייתא דקתני הוה עליו ארבעה או חמשה כו' ודאי מעין החלטה מיידי במילוי שני שיטין הפוסלים את השטר דקתני רישא ובה לומר שמילוי קרובים מכשירו והיינו דקתאמר מסייע ליה לחזקיה דלחייבי נמי במילוי שני שיטין של חלק דאי ברייתא בעלמא מיידי בלא מילוי שני שיטין ולאו כווי דין עדים פסולים שיתקיים העדות בשאר ליתנייה במסכת מכות (דף ו'.) גבי ההיא פלוגתא דרבי ורבי יוסי (הגלילי) דפלוגי התם בדיני ממונות אם התקיים העדות בשאר אם לאו וחזקיה נמי אם בגט קרח מיידי מה לר"ד סיוע מן הברייתא מתנית' לגיטין דבן ננס ור"ע יכול לסייע ותו חזקיה מתני' לגיטין אחת לאשמעינן בתמיה: ואל תתמה. מזה החלוקה כי בהיותו חלק השטר פסול ואם מילאו בפסולין לעדות כשר: שהרי סוכה. בהיות זה אורי עשקה עפחים פסולה ואם מילאו בסכך פסול כגון בדבר המקבל טומאה הוכשרה הסוכה שאין סכך פסול פוסל אלא בארבעה עפחים ורבי יהודה גזון נמי מוקי לה ליה לחזקיה בהלכות עדות שלו כגון ליה קרוב חתים ברישא כי הכי ללא תקשי ארבע נחמן דלמחר במסכת מכות אפילו דיני ממונות נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותו בטילה להכיא דחתים קרוב ברישא מוכרח מילתא דלכבוד עבדי ולא לעדות חתמיה ובהא כ"ע מודו והכי תניא בתוספתא (פ"ג לגיטין) שטר שחתמו עליו חמשה ונמצאו עשקה הראשונים קרובים או פסולים התקיים העדות בשאר: (רש"י)

תוספות איבעיא להו שיטה ומחצה מהו. לא בעי היכא דמסיים השיטה באמצע השיטה והניחו העדים אותו חצי שיטה הנשארת גם שיטה אחרת מהו דפשיטא דפסול דכתב מאי דבעי באותו חצי ויחזור בשיטה אחרונה אבל יש לפרש היכא דסיים השטר בסוף השיטה והניחו השיטה שלימה וכתבו באמצע שיטה מהו מי אמרין שפסול לפי שזייף בשיטה שלימה ובחצייה יכתוב חזרת השטר ואין למדין מן החצייה שהיא שיטה אחרונה אבל מן השלימה למדין או דלמא שכשר שגם מן השיטה שלימה אין למדין שהיא אחרונה מן השטר מיהו פשיטא דכשר דאין למדין משיטה אחרונה היינו טעמא שעדים לא זייקי ומרחיקין שיטה אחת אם כן כשרמרחיקין שיטה וחותרים באמצע שיטה כיון דליכא כי אם רוחב שיטה אחת בין העדים לשטר אין למדין ממנה ולכך לא יוכל לזייף וכשר ועוד דומיא דהרחיק שני שיטין והרחיק שיטה אחת דמיידי בעובי כזה [בעי] מהו מי אמרין לא יוכל לזייף כלום בשיטה ומחצה או דלמא דוחק יכתוב שני שיטין ופסול: אלא מהא ליכא למשמע מינה. ואי רישא דוקא סיפא לאו דוקא ושיטה ומחצה כשיטה אחת דקאמר כשר דמי ואי סיפא דוקא רישא לאו דוקא ושיטה ומחצה כשני שיטין דפסול דמי: דאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר. אהרחיק שני שיטין קאי וכן מוכח בהמגרש (גיטין דף פ"א: ושם) דקאמר ואי משום שני שיטין פסול האמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר לפירוש רבינו חננאל שגורס בברייתא נמצא מן הראשונים קרוב או פסול מסייע ליה שפיר לחזקיה דמכשיר עדים ראשונים שנמצאו קרובים אלא לגירסת ספרים דלא גרסי ראשונים א"כ הכי מסייע ליה חזקיה הרייתא לא מכשרת אלא כשנמצאו בסוף עדים כשרים אבל למעלה במקום שאור פסול אימא הקרוב נמי פסול ו"ל מדלא קבע ליה מקום וקאמר שתמא נמצא ארבעה או חמשה קרובים או פסולים כשר שמע מינה בכל דוכתא מכשר להו כגון הא דאמר בשילהי הזורק (שם דף פב.) ש"מ אי חתים בתחלה קרוב או באמצע בין בסוף כשר ממאי מדלא קבע מקום וא"ת הכי מסייע ליה הא בברייתא מכשיר בין קרוב בין פסול וחזקיה לא מכשיר אלא קרוב מדלא קאמר פסול ומו"ט דחזקיה סבר לה כו' עקיבא דאמר בהזורק (שם פ"א): גט קרח הכל משלימין עליו אפי' קרוב אבל פסול לא אבל ברייתא סבר' כבן ננס דמכשר בגט דין להחליט אפילו עבד וסבר חזקיה בחדא בקרוב ונראה לר"י דאין הלכה בחזקיה כדסבר כו' עקיבא אלא כבן ננס דמכשיר אפילו פסול דאמרי' התם כי אתו לקמיה דר' אמי אמר צא והשלים עליו עבד מן השוק והיה דר' אמי עיקר טפי דקבע גבי פלוגתא אבל היה דחזקיה לא הובאה לשם ועוד דסתמא דגמרא כבן ננס דאמרי' בהמביא תניין (שם דף יח: ושם) אי חתים בתחלה קרוב או פסול ומוכח התם דלכולי עלמא כשחתום בתחלה פסול משום תנאי כשר אי לא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא ועוד דשמא חזקיה נמי אית ליה דבן ננס והא דאמר מלאהו בקרובים ולא קאמר בפסולים לרווחא דמילתא קאמר דלדברי הכל בכי האי גוונא כשר: (הג"ה). שיטה ומחצה. נראה ליישב כגון שחתומים עדים באמצע שיטה ומספקא ליה שמא יכתוב מה שירצה בחצי השלמה. ע"כ הג"ה: פחות מכאן כשר. בתוספתא. מסיים כאן וכמה יהיו העדים רחוקים מן הכתב והיה כשר כדי שיהיו נקראים עמו דברי רבי רש"י אומר מלא שיטה אחת ר' דוסתאי ברבי ינאי אומר מלא חתימת שני עדים שטר שחתום עליו [ה' עדים] ונמצאו ג' הראשונים קרובים או פסולים התקיים העדות בשאר ונראה לר"מ ולר"י דמן הצד מיידי: ואל התמה שהרי אורי פוסל בשלשה. וא"ת אמאי לא מיידי ראה מגט קרח. שאור פוסל וקרוב משלים ו"ל משום דהיה גופא תקנתא דרבנן היא והיא גופא צריכה ראה ממילתא דאורייתא וא"ת מה מסייע טעם פסול אורי הגט לפסול אורי סוכה ו"ל ה"ק מלאהו בקרובים כשר וא"ע דאורי פסול אין לגזור מילוי קרובים אטו אורי כשר ו"ל מילוי קרובים ופסול לא פוסל אלא בארבעה אבל בשלשה לא פסלי ולא גזרינן אטו שלשה דאורי פסול ועוד ו"ל דלא מיידי ראה מגט קרח דלא גזרינן השלמת קרובים אטו אורי משום הדתם דין הוא דלא גזרינן דטעמא דאורי פסול לא הוה אלא משום דקשרו מרובין מעדיין ולא משום שיוכל לזייף אפי' איכא ארבעה שיטין חלקים בין עדים לעדים כשר בטיט בעלמא דתו ליכא למיחש לזיוף ולא אמר סהדי אטיט חתימו כיון שאין השטר מצד שהעדים חתומין כדאמרי' במשנה ולכן לא גזרי קרובים אטו אורי שני שיטין דאפילו אין שבו אורי בטיטא בעלמא סגי אבל הכא דטיטא לא מהני מידי לפי שהעדים בצד השטר כתובים ואי טייט ליה אמרי אטיטא חתימי ולכן גזור מילוי קרובים אטו אורי משום דבאורי אין לו תקנה ולהכי מיידי ראה מסוכה שאור פוסל בה ואין לו תקנה ופסול כשר ולא פסלינן ליה אטו אורי: שהרי אורי פוסל בשלשה לא מיידי בסוכה גדולה שמשירי שיעור סוכה ושלש דפנות. לכל צד דאותה למה תהיה פסולה וגם לא איירי לישיב תחת האור דא"כ מאי איריא שלשה אפילו פחות נמי אמר במסכת סוכה (דף טז.) שאין ישיבים תחתיו אלא הכי פירושא סוכה גדולה ויש לה שלשה דפנות ויש לה אורי שלשה לכל אורך הסוכה פסולה שאור שלשה מפסיק ועתה אין נשאר בו כי אם שני דפנות לכל צד וסכך פסול לא הוה הפסק כי אם בארבעה עפחים אי נמי כגון שיש לה לסוכה ארבעה דפנות והיא אינה גדולה כל כך שישאר הכשר סוכה מכל צדי האור: נמצא אחד מהם כו'. יש תימה מהא דאמר הכא נמצא אחד מהן קרוב או פסול כשר וקר"ע קרוב מיהא כשר ובין בתחלה ובין בסוף בין באמצע כשר מדלא קביע ליה מקום ואפילו לר"ח דגרס בראשונה לאו לאמרוי בסוף דכ"ש הוה היכא שאין אורי פסול דכשר והכי נמי בגט קרח לר"ע קרוב כשר ובפ"ק דמכות (דף ה':) אמר ר"ע אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ו"ל דהתם מיידי בעלים בעל פה והיכא דלאסהודי אתו עדותן בטלה ולייילין להו אי לאסהודי אתו אי למיחזי אתו דרב נחמן פסיק התם הלכה כרבי אבל הכא לאו לאסהודי חתימי אלא למילוי חתימי והיכא שחתומין באמצע או בסוף אמרין משום תנאי חתימי ולא לאסהודי קאזנו וכמו כן גבי גט קרח לא חתימי אלא להשלים הקרח שהיה עדים כמו הקשרים ואע"פ דלעדות אחר על פה שייילין אי למיחזי אתו אי לאסהודי אתו

היינו משום שלא נחקרה עדותן בב"ד אבל בשטר א"צ לחקור אמאי חתימי דעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי כאילו נחקר שלמילוי או לתנאי חתמו ורב יהודאי פסק על שטר שיש בו ה' עדים או יותר ונמצא אחד מהן קרוב או פסול (תוספות)

דף קסג

הן ואוירן או דלמא הן ולא אוירן א"ר נחמן בר יצחק מסתברא דהן ואוירן דאי סלקא דעתך הן ולא אוירן שיטה אחת בלא אוירה למאי חזיא אלא ש"מ הן ואוירן שמע מינה רבי שבתי אמר משמיה דחזקיה שני שיטין שאמרו בכתב ידי עדים ולא כתב ידי סופר מ"ט דכל המזויף לאו לגבי ספרא אזיל ומזויף וכמה אמר רב יצחק בן אלעזר כגון לך זה על גבי זה אלמא קסבר שני שיטין וארבעה אוירין רב חייה בר אמי משמיה דעולא אמר כגון למ"ד מלמעלה וכ"ף מלמטה אלמא קסבר שני שיטין ושלשה אוירין רבי אבהו אמר כגון ברוך בן לוי בשיטה אחת קא סבר שיטה אחת ושני אוירין אמר רב לא שנו אלא בין עדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא אפילו טובא נמי כשר מאי שנו בין עדים לכתב דלמא מזויף וכתב מאי דבעי וחתימי שהדי בין עדים לאשרתא נמי מזויף וכתב מאי דבעי וחתימי שהדי דמטייט ליה א"ה בין עדים לשטר נמי מטייט ליה אמרי שהדי אטייטא הוא דחתימי בין עדים לאשרתא נמי אמרי די דינא אטייטא הוא דחתימי בי דינא אטייטא לא חתימי וליחוש דלמא גייז ליה לעילא ומחיק ליה לטייטא וכתב מאי דבעי ומחתיים שהדי ואמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר

רס"ו הן ואוירן. שיעור כתיבת השיטין ואוירן חלק ביניהם נפסל אבל פחות מיכן אינו נפסל: ה"ג דחי סלקא דעתך הן ולא אוירן למאי חזיא. והלא ניכר היוזף לפי שרכיב לכתוב אותיות דקות יותר משאר אותיות השטר כדי לתת חלק בין שיטה לשיטה ואם יכתוב כתיבה גסה גם עתה ניכר היוזף שאין חלק ביניהם כאשר שיטות שבשטר: שני שיטין שאמרו. בשיעור כתב ידי עדים שהיא יותר מכדי שיעור ידי סופר: מאי טעמא כל דמזויף לאו לגבי סופר חזי. אולי לא יאבה לו ולא יזמיע אליו לאורועי נפשיה אלף עושה בליעל כבוד ביהו ואינו יודע לכונן ידו בכתיבה דקה כמו הסופר: כגון לך זה על גבי זה. לא חתא לאיפלוגי דחזקיה אלף ודחי ככתב ידי עדים משערין כתיבת שני השיטין חלק ועדיין כריך אוירן בין שיטה לשיטה מלבד עובי הכתיבה כדי שאם יהיו שני כך בשני השיטין זה בעליונה וזה בתחתונה כריך שלא יגע משך גובה הלמ"ד של כך התחתון להגיע #בד" שכל כך העליון דהא זימנין דמינהדדי בהדי הדדי #ד" דשיטה עליונה ולמ"ד דשיטה תחתונה: אלמא קסבר שני שיטין וד' אוירין. שני אוירות בין שני השיטין משום כ' בעליונה ולמ"ד דתחתונה ואוירן למעלה משיטה עליונה בשביל גובה למ"ד של כך העליון ואוירן למטה מן השניה בשביל כך התחתון וכך כך זה על גבי זה לאו דוקא שהיא למ"ד כנגד למ"ד וכ' כנגד כ' אלף כדפרישית שזה למעלה בעליונה וזה למטה בתחתונה: ושלשה אוירין. דבין שני השיטין די לנו באויר אחד שיכול לאמן את ידו להרחיק ראש הלמ"ד דתחתונה מכנגד רגל כ' העליונה: כבוד בן לוי. שני אוירין אויבא הכא אחד למעלה בשביל למ"ד דלוי אחד למטה בשביל כ' דכדוך: אמר רב לא שנו. שני שיטין דפסול אח"כ הרחיק יותר משני שיטין אשר כדמסיק ואזיל כמטעמא דבין וסתא ד"ד טיטוטא לא חתימי אלף אעיקרו של שטר: ומשני דמטייט ליה. כלומר מלכלכו בדיו ואין יכול לכתוב בו שום זיוף אבל אם בא הנפק לפנינו ויש בו שני שיטין חלק בלא טיטוטא פסול הוא שאלא נעשה כתיקון הכתמים: טיטוטא חתימי. ולא אעיקר של שטר כדלמרי' בגיטין (דף פז). הייטיגן שמה אשאיילת שלום שכתב בשטר חתמו ולא אעיקרו של שטר הכא נמי כך מעידין בפנינו דמטייט בדיו ונמחה כדי שלא יחשדו בעל השטר: ומשני דינא טיטוטא. אין דרכן לחתום אבל עדים הכל מטייטין לחתום ואפי' עמי הארץ ואחי למיחמסא טיטוטא: ויחוש ללמא גייז ליה. לשטר העליון לגמרי ומחיק ליה לטיטוטא וכתב הוא והלואוהו ועדיו מזוייפין על המחק: דלמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר. דמה לי אם חתמו עדים על קלף חלק או על הקלף שחור ואזיל ואנו מכירין חתימת ידיהן וגם העליון לא נמחה אלף פעם אחת כמו מקום שהעדים חתמין בו וגבי אשכחא אע"פ שאין אנו מכירין ידי עדים שלמעלה שעל המחק נסמך על אשכחא שאחרי שמתקיימת עדותו והלכך יכול למחוק טיטוטא ולזייף עדים: (רס"ו)

תוספות בתחלה כשר כדאמרינן לכבוד חתמו אבל אי חתימי בסוף פסול ואין נראה לר"ת דאמר בהבמיא תניין (גיטין דף יח: ושם) למאן דאמר שנים משום עדים וכולם משום תנאי ולכן נמצא בסוף אחד מהם קרוב או פסול כשר אבל אי חתיים בתחלה קרוב או פסול אמרי לה פסול אמרי לה כשר מאן דאמר פסול דאתי לאחלופי בשאר שטרות דעלמא ולא יאמרו משום תנאי חתמו כיון שהפסולים חתמו למאן דמכשיר בסוף פסול לכתחלה [וא"כ הכא] בין בתחלה בין בסוף כשר וראשונים דגרס רבינו חננאל לאו דוקא אלא כל שכן הוא אע"ג שאויר פסול וא"כ אמאי כשר ולא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא כדחתם ו"ל הם מדרבנן דפסלי בתחלה משום דעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה ואי חתיים בתחלה קרוב או פסול יאמרו אינך העדים העומדים שם קרובים לשם עדות חתמו שיכולים לחתום בתחלה אותם עדים כשרים שהיו שם וחתמו קרובים ואתי לאכשורי קרובים אבל בסוף יאמרו ב' לשם עדים ואינך משום תנאים אבל בשאר שטרות שחותמין זה שלא בפני זה אם נמצא פסול בתחלה כשר דלא אתי לאכשורי בעלמא שידעו שלא לשם עדות חתמו אלא כמו שמצאם החתימו ובשעה שחתמו אלו הראשונים לא מצאו אחרים עד אחרי כן והקשה לו ר"י אם כן אמאי כשרים כשנמצאו בסוף הא אמרינן לקמן כל כי האי גוונא אין מקיימין מעדים שלמטה מכלל דבעלמא אין מקיימין אלא מעדים שלמטה וא"כ כשיראו פסולין לבסוף במקום קיום השטר יאמרו קרוב או פסול כשר וחזר בו ר"ת ואין מכשיר כי אם בתחלה ולא בסוף מפני שקיום השטר בסוף כדפסיק רב יהודאי אבל קשה מגט קרח (גיטין דף פב.) שאנו מכשירין בין בתחלה בין בסוף וי"ל דשאני התם דמכל תלתא מקיימין ולא סגי בקיימא דהכא כדמפרש התם אבל בפשוטים שאנו מקיימין משלמטה בתי פסול לבסוף: שיטה אחת למאי חזיא. אי מזויף ביה וכתב ביה שני שיטין דקות ניכר שהוא מזויף שהנך שני שיטין דקות משאר השטר ועוד דלא אזיל לגבי ספרא לכתוב כתיבה דקה ואפילו אי בעי גייז ליה ויש מפרשים שיטה אחת בלא אוירה למאי חזיא אין יכול לכתוב בה כלום ואמאי אצטריך למימר הרחיק שיטה כשר אבל לא בעי למיפדך שני שיטין למאי חזיין דטובא חזיין לכתוב בו שיטה אחת ונימא דלמדנין משיטה אחרונה דהא דאמר לעיל אין למדין היינו למסקנא הכא דמסיק הן ואוירן דחזו לכתוב שני שיטין דאחת ואוירא חזיא לכתוב אחת ולכך אין למדין אבל מקמי דמסיק הן ואוירן יש ללמוד אדרבה דלמדנין מדפסול הרחיק שני שיטין בלא אוירן: כגון לך זה על גבי זה. א"צ לפרש שרגל הכ"ף על ראש הלמ"ד אלא אפי' לא היו רגל הכ"ף נגד ראש למ"ד אפי' הוי ד' אוירין שאויר אחד צריך להיות בין ב' שיטין בלא רגל כ"ף וראש למ"ד כדאמר כגון ל' למעלה וכ"ף למטה וקסבר ב' שיטין וג' אוירין אלמא צריך להיות אויר בין שיטה לשיטה ועוד אויר אחר מפני רגל כ"ף שבשיטה ראשונה או מפני ראש למ"ד שבשיטה שניה הוי ב' אוירין בין שיטה לשיטה ולא ראה היא דא"כ למה צריך אויר שני באויר ראשון יכולין להיות ראש למ"ד ורגל כ"ף כיון שאינן זה כנגד זה אלא צריך לפרש שהן זה כנגד זה לך דלא יתחיל לזייף אם אין ביניהם ריוח שאם יארע לך לך זה כנגד זה בזיופו שיובל לעשותו בריחו: שיטה אחת ושני אוירין והוי יותר משני שיטין בלא אוירן דא"כ שיטה למאי חזיא כדפריך לעיל: דמטייט ליה. פ"י ר"ת בנקודות או שורות שניכר בחלק מעט ניכר שלא מחק מעיקרא שאם היה משטשטו בדיו ואין ניכר אם היה שם מחק אם לא ואפי' מכשר לשטר א"כ טשטש כל השטר לגמרי וגם העדים שלמטה וכתוב שטר בגליון של מעלה וזייף עדים והאשרתא של מטה מקיימן ואם אין גליון למעלה ויש שיטה אחת בין העדים לכתוב השטר ועדים באותה שיטה והעדים הראשונים טשטש בדיו והאשרתא מקיימת בעדים זייף להכי צריך לפרש טיטוטא נקודות או שורות: שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר. דהא דפסלינן בגיטין (דף כא:): שטר הבא על המחק היינו כשעדיו על הנייר: ר' יוחנן אומר כו'. תימה דמשמע דאתא לפלוגי ובמאי פליג דהא לא פסיל אלא בלא טיטוטא אמאי פסול וכ"כ איכא בינייהו דרבי יוחנן פסיל אפילו בטייטא שני שיטין בין עדים לאשרתא משום דימחמס וכתוב

דף קסג ב

הניחא לרב כהנא דמתני לה משמיה דשמואל שפיר אלא לרב טביומי דמתני לה משמיה דרב מאי איכא למימר קסבר כל כי האי גוונא אין מקיימין אותו מן האשרתא שבו אלא מן העדים שבו ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא אפילו שיטה אחת פסול מאי שנו בין עדים לאשרתא דלמא גיזי לעילאי וכתב מאי דבעי וחתימי שהדי קא סבר שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחת פסול וליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר אנא לרבנות בעדים הוא דעבדי קסבר כל כי האי גוונא אין מקיימין אותו מן העדים שלמטה אלא מן העדים שלמעלה גופא אמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר

רש"י הניחא לרב כהנא דמתני לה. להא דהוא ועדיו על המחק משמיה דשמואל איכא למימר לרב הוי פסול ולא תקשה לרב: ללא לרב טביומי כו'. והך קשיא בכל השטרות שיש בהו הנפק יכול להקשות ואפי' היכא דליכא שני שיטין חלק בין עדים לשטר אשכחא שהרי יכול לזייף כל שטר העליון עם העדים ולכתוב ולחתום על המחק מה שירצה: ומשנינו קסבר רב כל כי האי גוונא. כלומר כל שטר שיש בו הנפק והוא ועדיו על המחק לא סמכינו לאשכחא ולא תקיימו אלא בהכרח ידי עדים הכתובים על המחק והלכך הרחיק שני שיטין את האשכחא מן העדים מלמעלה וטויטו כשר וסמכינו לאשכחא דהא לא כתיבי הוא ועדיו על המחק דנימא כי האי גוונא אין מקיימין ובית דין אטויטא לא חתימו אלא לעיקר השטר הלכך כשר השטר והאשכחא: ור' יוחנן אומר לא שנו. הרחיק את העדים כשעבר שני שיטין פסול: אלא בין העדים לשטר אבל בין העדים לאשכחא אפי' שיטה אחת פסול. ואע"ג דמטייט ומפרכ טעמא דרבי יוחנן דקסבר שטר שכתוב כולו בשיטה אחת וגם העדים החומין באותה שיטה כשר ויכול לחתום את העליון ויכתוב שטר ועדים פסולים באותה שיטה ואנו נסמך לאשכחא לקיימו ואם השטר כולו בשיטה אחת והעדים בשיטה אחרת פסול ונראה בעיני טעמא של דבר הוא ועדיו בשיטה אחת כשר ללא פלוג רבנן בין שטר גדול לשטר קטן שיהא קטן פסול יותר מן הגדול אבל אם כולו בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול והיינו טעמא דלמרינו לעיל הרחיק שיטה אחת חלק בין שטר לעדים כשר וטעמא דמסקינן אין למדין משיטה אחרת ואם אהא אומר כשר היכא דהשטר בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת איכא למיחש דגייז ליה לעילאי וכתב בהאי שיטה חלק מאי דבעי וחתימי שהדי: הוא ועדיו. השטר והעדים: ומשני קסבר ר' יוחנן. שטר הבא לפנינו בשיטה אחת ועדים בשיטה אחרת תהיה פסול דכפרישית טעמא משום דלאו למדין משיטה אחרת כדלמרינו לעיל: ולמא. הינו הך פירכא דגייז ליה לעילאי וכתב מאי דבעי וחתימי שהדי והכי פריך וניחוש ולמא ליה חלק שהיה בין שטר לעדים זייף בה וחתך את השטר מלמעלה ולמא כתיב בהאי שיטה חלקה שהשטר בין שטר לעדים כל מאי דבעי וחתימי שהדי וכתב בהאי שיטה ונמלא שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת וכשר והעדים שלמטה על שיטה ההיא אומר הוספתים על הראשונים לפרסם את הדבר יותר: ומשני כל כי האי גוונא כו'. כלומר כשזוילא לפנינו שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת ויש בה עוד תחת אותה שיטה עדים אחרים אין מקיימין אותו אלא מן העדים החתומים עמו בשיטה אחת: (רש"י)

תוספות בהן אשרתא פסולין שיכולין למחוק ויכתוב הוא ועדיו על המחק אלא ודאי סבירא ליה דאין מקיימין בכי האי גוונא מאשרתא אלא מן העדים ויש לומר דסבר ר' יוחנן אי טייט ליה פסול משום דבי דינא אטויטא חתמי אי נמי איכא למימר דלא פליגי אלא רב מיירי בטייטא ורבי יוחנן מיירי בלא טייטא א"כ שיטה אחת בין עדים לאשרתא לרב כשר דכל כה"ג אין מקיימין אותו מאשרתא אלא מעדים שבו. עד כאן: הניחא לרב כהנא משמיה דשמואל קאמר ליה. קשה לדלדיה נמי איכא א"כ כל שטר מקיים ימחקנו ויש לומר דהא לא קשה כולי האי דכיון שהיה כתוב מתחלה לא יוכל למחוק שלא יהיו ניכרים האותיות אבל מחק דטייטא אינו ניכר וימחקנה ויכתוב כמו שירצה ואע"ג דבסמוך פריך ואם תאמר חוזר ומחוק אע"פ שהיה מחוק לפי האמת פריך דאין חילוק בין טייט לכתב: שיטה אחת נמי פסול. שיכתוב הוא ועדיו בשיטה אחת והאשרתא מקיימין וא"ת כי היכי דפסלינן שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת משום שדרך עדים להרחיק חתימתן מן הכתב שיטה אחת הכי נמי הוה לן למיפסל שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת משום שבית דין מרחיקין השיטה אחת מן העדים ויכול לזייף באותה שיטה ויש לומר דסדדי לא דייקי לסמוך חתימתם אבל ב"ד דייקי וחתימי סמוך לעדים וכשהרחיקו שיטה אחת פסול שיכול לכתוב בהשטר הוא ועדיו בשיטה אחת והאשרתא מקיימין השתא דאתנן להכי דפסלינן אותן שטרות שיכול לזייפינהו א"כ צריך לזהר באותן שטרות וכתובות שיש להן גליון שלא יחתמו העדים זה אצל זה שיכול לבא לידי זייף ולכתוב בגליון שבאורך העדים מה שירצה והווי שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת וכשר ויחתוך כל העדים אלא יחתמו זה תחת זה דהשתא ליכא למיחש דמי משום שיכתוב בגליון שטר לפני העד אני פלוני החתום חייב לפלוני מנה והווי שטר הבא הוא והלוה בכתב ידו בשיטה אחת משום הא לא פסלינן לשרא דאיהו העד הוא דאפסיד אנפשיה כשהוא חתם במקום שיכול לזייף ולכתוב על עצמו מה שירצה ואין לפסול השטר אלא כשיש חלק לפניו והן חותמין זה אצל זה שעתה יכול לעשות שטר שיש שני עדים להוציא מאחרים אבל משום עצמו לא דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה וכן נמי אם אין גליון בשטר לא יחתמו בסוף שיטה זה אצל זה כיון שיש חלק לפניו משום שהוא טעמא שפירשתי אלא זה תחת זה אי נמי מצינו למימר דאפי' יש גליון מרובה בראש השטר והעדים חתומין זה אצל זה בראש שיטה של שטר כשר אע"פ דמצי כתיב מאי דבעי בראש גליון דלא פסלינן שטר אלא כשיכול לזייף בחלק שהוא צורך השטר שאינו יכול לחתכו ואם היה חתוך היה השטר פסול כגון שני שיטין לפני העדים או לפני האשרתא בינו לעדים וכגון חלק שהוא אחר השטר במקושר בסופו שגם הוא צריך לשטר משום אשרתא ולכך פריך לעיל וניחוש דלמא זייף מאי דבעי כו' אבל בחלק שאין צורך השטר שאם היה נחתך לא היה השטר פסול אע"ג שיכול לזייף בו מה שירצה אין השטר פסול בכך כגון חלק שבגליון וגם רוב פעמים ששויבינו חותמין בכתובות זה תחת זה ומניחין חלק שני שיטין לפניו אלא ודאי אין בכך כלום כיון שאין צורך השטר (וגם קושיות שהקשו במשנה יש מהן מתורצין בתירוץ זה. עכ"ה) מיהו אם חתמו בשטר בסוף שיטה זה אצל זה והניחו חצי שיטה חלק לפניו פסול לפי שיכולים לזייף באותו חלק והוא צורך השטר שאם היה נחתך יהיה השטר פסול דאמרינן חלק היה בשטר כתוב שהיו אלו העדים חתומין עליו והוא חתום ועשה זה השטר לפני העדים שיכולים להניח חלק לפניו כיון שאינו צורך השטר אלא יש להן לחתום זה תחת זה וא"ת זה אינו צורך השטר אותה חצי שיטה חלק לפניו פסול לפי שיכולים לזייף באותו חלק והוא צורך השטר שאם היה נחתך יהיה שטר והניח חלק לפני העדים שהמלוה היה יכול לכתוב שטר אחר כך ולחתוך זה ויש לומר שמא יש לנו לחוש שבאותו חתך היה שטר אחר והניח הלוה חלק הרבה לפני העדים לפי שחשב שאם יכתוב בו המלוה שטר אחר ויחתוך זה יודע זייפו ויהיה ניכר בחתוך שיש בסופו מכל מקום צורך השטר הוא ויש להם לעדים לחתום זה תחת זה אם חותמין בסוף שיטה ומניחין חלק לפניו ומ"מ יש לומר שאין צורך השטר שאפילו תהיה אותה חצי שיטה חלק תחתיה יהא השטר כשר ולא יניחש שמא היה שם השטר שאלו העדים חתומין עליו והמלוה כתב זה השטר לזה אין לחוש לפי שהלוה לא היה שוטה כל כך שהניח חלק למעלה מן העדים שיכול המלוה לחתוך השטר הזה וגם כל החלק שלמעלה בשוה לשטר זה ולא ישאר חלק כי אם כנגד העדים ויכתוב שם מאי דבעי ולא יהא ניכר זיופו ולכך אינו [צורך] השטר ויכולים לחתום זה אצל זה אע"פ שמניחין חצי השיטה לפניו שיכול לזייף בהן בשביל כך אין לנו לפסול השטר כיון שאינו צורך השטר שאם היה חתוך לא נפסל השטר בכך שאין לחוש כלום כדפרישית ורבינו תם פסק כמו שפיר תחלה שהעדים צריכין לחתום או ארישא דמגילתא אפילו זה אצל זה או באמצע שיטה וכ"כ שיחתמו זה תחת זה ויש ליתן טעם בושטבינים שאין שייך באלו כלל דהתם לא נפסול השטר בשביל הושטבינים שחתומים רחוק שני שיטין שאינם מן העדים ואינם שייכין לשטר כלל: גופא אמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר. ואם תאמר וניחוש שמא מעיקרא היה הוא על הנייר ועדיו על המחק. דפסול ומחק כל השטר וכתב מאי דבעי והווי על המחק ויש לומר להא ליכא למיחש שאם מעיקרא הוה הוא על הנייר ועדיו על המחק הוה כתוב בין סהדא לסהדא אנהא (תוספות)

ואם תאמר מוחק וחוזר ומוחק אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים וליחוש דלמא שדי דיותא אמקום עדים מעיקרא ומחיק ליה דכי הדר מחיק ליה להאי הוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים אמר אביי קסבר רב אין העדים חותמין על המחק אלא אם כן נמחק בפניהם מיתביי הוא על הנייר ועדיו על המחק כשר וניחוש דלמא מחיק ליה וכתבי מאי דבעי והוי ליה הוא ועדיו על המחק דכתבי הכי אנחנא שהדי חתמנא על מחקא ושטרא כתב על ניירא דכתבי היכא אי מלתחת גיז ליה אי עלאי מחיק ליה דכתבי בין שהדא לשהדא אי הכי אימא סיפא הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול אמאי פסול הכא נמי נכתבו הכי אנחנא שהדי חתמנא על ניירא ושטרא על מחקא [השתא נמי] מאי אמרת מוחק חוזר ומוחק הא אמרת אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים הני מילי היכא דחתימי שהדי אמחקא היכא דלא חתימי שהדי אמחקא אלא אניירא לא ידיע וליתי מגילתא אחריתי ולמחוק ולידמי לא דמי מחקא דהא מגילתא למחקא דהא מגילתא ולקבלה לחתימות ידא דשהדי בני דינא ולמחוק ולידמי אמר רב הושעיא אינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים ולישהיה אמר רבי ירמיה חיישין לב"ד טועין: רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר וכו': השיב רבי לדברי ר' חנינא בן גמליאל

רש"י וא"ת. והלא חוזר הוא ומוחק את השטר וזיף והתמי סהדי ומשני אין דומה חתימת העדים שחתמו על המחק שנמחק פעם אחת לכתובת השטר הכתוב על נמחק שתי פעמים והיא ניכר הזיף: וניחוש דלמא שדי. בעל השטר דיותא בקלף במקום חתימת העדים קודם שחתמו ומוחקו וחזר וכתב על כל הקלף ומוחקו כולו והתמו העדים בקלף שנמחקו שתי פעמים והשטר נכתב על המחק פעם אחת וכי הדר מחיק ליה כדי לכתוב עליו זיף הוה ליה נמחק שתי פעמים כמו שנמחק מקום חתימת העדים שתי פעמים: א"כ"ב נמחק בפניהם. ואם יראו מקום חתימתן משונה במחיקה מן העליון לא יחתמו: ועדיו על המחק כשר. אם מכירין לחתימתן או שהיה כתב ידם במקום אחר: הוא על המחק כ' פסול. שמה מחק את השטר וזיפו: השתא נמי. חוזר עוד ומוחק ומזיף [ומקשינן והא אמרת אינו דומה כו'] ומשני הני מילי היכא דחתימי שהדי על המחק כיון שיש שני מיני מחקים בשטר אחד זה אל"ף זה יכול להכיר מי נמחק יותר מחבירו: למחקה דהא מגילתא. זה עב וזה דק ומחק של קלף עב אינו ניכר כל כך: ונקבל חתימת ידיהו כבי דינא. שלא יפסיד בעל השטר עדות של עדיו ואחר כך נמחוק ונכתוב בהיא מגילתא גופא ונדמיייה: אית ספרים דגרסין כהו ונשהיה אמר רבי ירמיה חוששין לב"ד טועין ולא ידעו לדקדק כל כך או להשתאו להכשיר שטר פסול הלכך פסקוהו למילתיה ופסלו כל שטר שעל המחק ועדיו על הנייר וזית דלא גרסי ונשהיה וגרסי רבי ירמיה אומר חיישין לב"ד טועין ואין נותנין לב' דלמות ולמחוק ובמקום חירוז רב הושעיא חירוז רב ירמיה כן: השיב רבי לדברי רבי חנינא בן גמליאל. שאמר מקושר יכול לעשותו פשוט: (רש"י)

תוספות שהדי חתימי על המחקא ושטרא אניירא כדמפרש בסמוך ואין לחוש שמסר לו שטר פסול (ע"כ) וא"ת שמא מחק אנחנא שהדי וכל השטר שלמעלה בר מן העדים וכתב מאי דבעי וי"ל דלא מכשרין הוא ועדיו על המחק אלא כשאין ריוח בין עד לעד כדי לכתוב אנחנא שהדי וריב"ם פירש דאין לחוש שמא ימחוק אנחנא שהדי כיון דמעיקרא הוה כתב על המחק ואם ימחקנו ה"ל נמחק ב' פעמים והשטר נכתוב על הנייר שמחוק ה"ל נמחק פעם אחת ויהיה ניכר הזיף דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ונראה לי דהיינו כשכותב על המחק אז ניכר איזה נמחק פעם אחת ואיזה נמחק שתי פעמים אבל הנייר מחוק גרידא שאין כתוב עליו כלום אותו אינו ניכר וכן מוכח בסמוך דפריך וניחוש דלמא שדי ליה דיותא אמקום עדים ומחיק ליה והדר מחיק ליה והוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים כשימחוק אחרי כן השטר ומאי פריך הלא בשעה שירצו לחתום יראו מחוק פעם אחת ומקום שהמלוה מחתימם מחוק שתי פעמים אלא ודאי אינו ניכר עד שיהא כתוב והא יבש מיהו הא לאו ראהיה היא דמצי למימר דלעדים אינו ניכר דלא דייקי אבל שטר הבא לפני ב"ד ניכר דב"ד דייקי ולכך אי מחיק אנחנא שהדי יראוהו ב"ד שנמחק שתי פעמים וחתימת העדים לא נמחק כי אם פעם אחת כדינא מיהו קשה לרבי דלדברי ריב"ם תינה היכא דנכתב אנחנא שהדי על המחק כמו העדים אלא היכא דנכתב אנחנא שהדי על הנייר ימחקנו וגם שטר הוא על הנייר והא שטר הבא הוא ועדיו על המחק אמאי כשר וכו"ת הוא על הנייר ועדיו על המחק לא הוי כשר אלא כשמחוק בין עד לעד במקום שיכתבו אנחנא שהדי אבל אי כתבו אנחנא שהדי על הנייר לא אדרבה זה ראוי להכשיר יותר דודאי לא עשה שום זיף אבל כשמחוק השטר ונמחק הריוח בין שהדי לשהדא שיש לחוש שמא היה כתוב בו אנחנא שהדי ומחיק וזיף אז ראוי לפסול יותר וגם לא אשכחן חילוק בין כתוב אנחנא שהדי על הנייר בין כתוב על המחק וי"ל דלא חיישין שמא מחק אנחנא שהדי שאם כן יש ריוח בינתים בין שהדי לשהדא ומסתמא אין כותבין בזה הדיבור כנגד חתימה בפחות משני שיטין וכמו ששני שיטין בין העדים לכתב פוסלין את השטר כן שני שיטין בין עד לעד פוסל דלמא יכתוב ב' שיטות לפני העד וכן משמע לקמן ששני עדים בשני שטרות מצטרפין להוציא ממון ואין לומר שיחתום בשבילו דלענין אפוקי ממונא חשוד דלא מהימן אלא בשבועה והיכן יש לחוש שמא מחק אנחנא שהדי היכא שהעדים חתומים זה אצל זה בחד שיטה זה בראש השיטה וזה בסוף השיטה ואנחנו שהדי בנייר בינתים בזה אין רגילות דאנחנו שהדי על הנייר ועדים על המחק דלמה יעשו שטות זה לכתוב אנחנא שהדי על הנייר והם חתומים על המחק יחתמו על הנייר ודיו וא"ת ולמה לא תקנו שטרא על הנייר ועדיו על המחק כשר בלא אנחנא שהדי וכשעדיו והשטר על המחק לא ירא כשר אם לא כתבו בו אנחנא שהדי כתיבי אמחקא ושטרא כתיבא אמחקא דהשתא ליכא למיחש שמתחילה היה השטר על הנייר ומחוק וזיפו שיתור היה להם לעשות תקנה כשהשטר עשוי [על המחק] דאיכא למיחש ביה שנעשה זיף מבאותו שעדיין לא נעשה בו זיף וי"ל הוא ועדיו על המחק שכיח ספי שיש לסופר כמה סופסי שטרות שלא כוון בהן המעשה ומחקא אבל הוא על הנייר ועדיו על המחק שכיח ספי שיש לסופר כמה על פי ריב"ם שיתור יש לנו להכשיר אנחנא שהדי כשכתוב על הנייר ונעשה בו שום זיף ויתר משכתוב על המחק דאיכא למיחש שנעשה בו זיף שעתה יש ליתן טעם זה שפיר דאנחנו שהדי על הנייר לא שכיח אלא אדרבה יחתמו על הנייר ויהיה הכל על הנייר וקשה לפי רש"ם שפירש בשטר הבא הוא ועדיו על המחק שאם יש ריוח מחוק בין עד לעד פסול דאיכא למיחש שהיה כתוב בו אנחנא שהדי והשטר היה כתוב על הנייר ומחוק א"כ הא דקאמר דכתבי אנחנא בין עד לעד היינו כשיש נייר בין עד לעד שאם כבר מחוק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא שהדי ירחיקו העדים זה מזה שיעור אנחנא שהדי ודי בכך שאם ימחוק ויהיה הכל על המחק יהא פסול כדפרישית כיון שיש ריוח בין עד לעד והא אינו נראה לומר שאינו מצריך אנחנא שהדי אלא כשיש נייר בין עד לעד דהוה ליה לגמ' לפרש ועוד א"כ בשופטני עסקינן שהניחו הנייר וכתבו על המחק ומיהו איכא למימר שאין להקשות כשיש מחק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא שהדי יניחו חלק ודיו זה אינו שאם לא נצריכו לכתוב לא יניחו בין זה לזה ולא יחשו כי יאמרו למה אניחנו וארחיק חתימתי מחבירי כיון שאינו כתוב בינתים: וניחוש דלמא שדי דיותא אמקום עדים. פירשתי לעיל: אי עלולאי מחיק. לפירוש ריב"ם שפירש כשנמחק שתי פעמים ניכר שאין כתוב עליו השתא קשה לישדי דיותא בין עדים לכתביה ולמחוק ליה והדר לכתוב אנחנא שהדי וכו' דהשתא לא מצי מחיק ליה לפי שהיה נמחק שתי פעמים והוא ניכר אבל לפי רבי יוחא שאינו ניכר כיון שאין כתוב עליו כלום ומיהו עדימא מינה משני דבלא דיותא מצי עבדי בין שהדי לשהדא: לשהיה. מאן דלא גריס ליה סבר דכמו שרבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר וכו': השיב רבי לדברי ר' חנינא בן גמליאל (תוספות)

אלא אבק לשון הרע אמר רב יהודה אמר רב רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע בלשון הרע סלקא דעתך אלא אבק לשון הרע: רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה: ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה אמר רב אשי באתרא דנהיגי פשוט וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר קפידא נהיגי מקושר וא"ל עביד לי מקושר ואזל עבד ליה פשוט קפידא כי פליגי באתרא דנהיגי בפשוט ומקושר וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו אמר אביי רשב"ג ור"ש ור' אלעזר כולהו סבירא להו מראה מקום הוא לו רשב"ג הא דאמרן ר"ש דתנן ר"ש אומר אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת ר' אלעזר דתנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי ממקום פלוני וקיבלו לה ממקום אחר פסול ר' אלעזר מכשיר מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו: [פשוט שכתוב בו עד אחד כו']:] בשלמא מקושר שכתוב בו שני עדים פסול איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובעלמא כשר הכא נמי כשר קמ"ל דפסול אלא פשוט שכתוב בו עד אחד פשיטא אמר אביי לא נצרכא דאפי' עד אחד בכתב ועד אחד בפה אמימר אכשר בעד אחד בכתב ועד אחד על פה א"ל רב אשי לאמימר והא דאביי מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי אלא קשיא

רש"י אבק לשון הרע. כגון דלמרי נורא כי פלניא בערכין (דף טו:); רוב בגזל. רוב בני אדם חשודין על הגזל כעין גזל שמודין להתיכא במשכא ובמתן לעכב איש מריזח הראוי לו בחיוב; ות"ק לית ליה מנהגא דמדינה. בתמיה אם רבן שמעון בן גמליאל כל לומר שדיני פשוט ומקושר המפורשין לתנא קמא אי ש' מדינה שנהגו לשנות דיוט בענין אחר הכל כמנהג המדינה והלא תנא קמא נמי מודה בה: אמר אביי בתרא דנהיגי כו'. אחא לפרש אביי בחיזה מנהג המדינה מנא לפלוגי תנא קמא ורבן שמעון: קפידא. ואם גט אשה פסול לגרש בו: מר סבר קפידא. ורע"ג מנהג המדינה בין בפשוט בין במקושר כיון דלמרי ליה בפשוט קפידא הוא ופסול המקושר ורבן שמעון סבר הכל כמנהג המדינה כלומר מראה מקום הוא לו שאם טורח לו לכחוש מקושר יכתוב פשוט ומיהו אם יכתוב מקושר טפי ניחא ליה שהרי מנהג המדינה בשניהם: אם הטעה לשבח. בקדושין האומר התקדשי לי כדינך של כסף ונמצא של זהב חבל בשבח יוחסין על מנת שאני לוי והוא כהן לוי אמר ר' שמעון מקודשת דלא מליא היא לוימיר מסאנא דרב מכרעי לא בעינא הטעה לשבח היינו מראה מקום מהתראה של כסף וכ"ש בשל זהב ובמתקדשת על ידי שזחה מוקמינן לה התם: פסול. שהיא אינה רוצה להתבטח במקום אחר: ור"א מכשיר. דסבר מראה מקום הוא לו לטרוח וללכת בשבילה עד אורחו מקום ואם יחפז ללכת יוחר תבוא עליו כצרכה: אמר אביי לא נצרכא. למיתני עד אחד בפשוט פסול אלא היכא דקמסייע ליה עד אחד בעל פה ואחא מהני' לאשמעינן ללא סמכינן אשטרלא לטרוח מלקוחות דשני עדים הכתובים בשטר הוא דנפקי ליה לקלא ואינו אלא כמלוה על פה וטרפה מבני חרי כדון המלוה את חבירו בעדים בלא שטר וגם הלואה יכול לומר פרעתי ולא יכול המלוה לטעון ללוה היה כך לקרוע שטר שבידי מכיון שלא נעשה כתיקון חכמים לא חשבו הלואה ולא נזכר לאשולא למלוה: אמימר אכשר בעד אחד בכתב. וכתב ידו מקויים ממקום אחר בעדים ועד אחד נמי בעל פה מסהיד על אותה מלוה ונראה בעיני דלגמרי מכשיר פסול לטרוח מלקוחות כאלו נחתמו שני עדים דעד אחד בשטר ועד אחד בעל פה מפקי ליה לקלא ונראה הדברים כן דהתם מכשיר לגמרי משמע: אי הכי קשיא מהניתי. דפרכין פשיטא: (רש"י)

תוספות באתרא דנהיגי בפשוט וא"ל זיל עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר. משמע משום דא"ל עביד לי פשוט אבל אי א"ל סתמא זיל עביד לי גיטא ועביד ליה מקושר כשר אע"ג דבאתרא דנהיגי בפשוט ובקדושין אמר רע"ג דלא אמר כי אם עביד לי גיטא דהכי איתא בגירסא התם באתרא דנהיגי בפשוט ועבד ליה מקושר: אמר אביי לא נצרכא אלא בעד אחד כו'. הכא משמע דוקא אחד בכתב ואחד בעל פה הא שנים בכתב כל אחד בפני עצמו מצטרפין ואליבא דרבי יהושע בן קרחא וכמאן דאמר (סנהדרין דף ל:): הלואה אחר הלואה מצטרפין א"נ למאן דאמר לא מצטרפין שני שטרות של עד אחד כגון הודאה אחר הודאה שמפרש בכל אחד ואחד מנה דאודי לן בהאי שטרא אודי נמי קמי פלניא מצטרפין דאי לא מצטרפין נמי בכי האי גוונא לינקוט הא וכל שכן אחד בכתב ואחד בעל פה ומיהו יש לדחות דעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לא מיירי כה"ג דהוה שייך למינקט ביה שניהם בכתב וכגון שנים מעידים שראו שלוח או שמעו שהודה דכי האי גוונא הוי שייך למינקט שניהם [בכתב] אי מצטרפין אם אינו מצטרף שם אלא מיירי כגון שאותו שבכתב מעיד על ההלואה שראה אותה ושבעל פה מעיד שראה שמסר השטר הזה לו שהעד חתום בו דבכי האי גוונא לא הוה מצי למינקט שניהם בכתב ולהכי קשה נמי לאמימר שהרי יש במסירת שטר זה שני עדי מסירה שהעד חתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו מלוה שהוא לא היה חותם אלא בצווי של לוח והעד שבעל פה מעיד שמסרו לוח למלוה הלכך כשר אף על פי שלא חתם עליו אלא עד אחד שהרי על מסירתו יש שני עדים וק"ל כר"א אבל שניהם בכתב יחידין פסולין לכ"ע שאין על כל שטר ושטר אלא עד אחד וסברא הוא דלא אשכחן בשום מקום שטר בעד אחד לבד שיועיל והכי משמע נמי מדחשיב עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה בזה אחר זה ואי הוי כשניהם מעידין על ראיית המלוה או על שמיעת הודאה אמאי קרי להו זה אחר זה והלא יכולין להיות כאחד כגון שכתב בשטר בפני פלוני אני החתום ובפני פלוני לוח פלוני החתום לוח פלוני ובפני פלוני החתום לוח פלוני מפלוני ולפי מה שפירש' דעד אחד שבעל פה היינו שמעיד על מסירת שטר שחתום בו העד אתי שפיר הא דבעי לקמן סתמא בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אי מצטרפי דמשמע סתמא בלא פי' שלא ראו שניהם כאחד שההלואה והמסירה לא היו כאחד שלא היה יכול למצוא ששניהם מעידין על ההלואה אלא כענין זה שאם מעידין כל אחד על ראיית המלוה ושמיעת ההודאה אין השטר מועיל כלל והוי לגמרי כמאן דליתיה כיון שאין עד מעיד על מסירתו כדפרישית ומיהו קצת קשה כי נראה שהעד החתום חשוב כעד בשעת מסירה שעל ידו ידוע לנו שמסר לוח למלוה ועי"ל דהאי דלא משכחי' צירוף בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לת"ק דרבי יהושע בן קרחא היינו משום שבשניהם מעידין ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין מוכיח בשטר שראו או שמעו כאחד שראית העד בעל פה היתה בשעת ראייה או בשעת שמיעה אבל ראיית העד שבשטר חשיב לה כאלו היתה בשעת מסירה לפי שהרבה פעמים היתה בלא ראות המלוה כלל כדתנן (לקמן דף קסז:): כותבין שטר ללוח אע"פ שאין מלוה עמו ומוקי לה אביי (ב"מ יג.) כמאן דאמר אפילו בשטרי [דלאן] אקנייתא דעדיו בחיתומי זכין לו הלכך אע"פ שאינו מוכיח השטר שלא ראה המלוה לא חשיבין ראייתו כאחד שאין חשוב עד בריאה זו מאחר שאין ראייתו ידוע לנו ע"י השטר אלא עיקר עדותו אינה אלא לבדה שזה השטר מסר לוח למלוה להכי לא חשיבין עדותו כראיית המלוה אפילו אם ראה אותו וברישלמי (פרק ב דכתובות) גרסינן [זעירא בעי] עד אחד בכתב ועד בעל פה מהו [שיצטרפו ועד אחד בכתב כלום הוא לכך] צריכא כשהיי שנים מצו לקיים כתב ידו

של	ראשון	ולא	מצו	לקיים	כתב	ידו	של	שני:	(תוספות)
----	-------	-----	-----	-------	-----	-----	----	------	----------

מתניתין הא קא משמע לן דשנים במקושר כעד אחד בפשוט מה התם פסולא דאורייתא אף הכא נמי פסולא דאורייתא תדע דשלחו מתם חברייא לר' ירמיה עד אחד בכתב ועד אחד על פה מהו שיצטרפו אליבא דתנא קמא דרבי יהושע בן קרחא לא תיבעי לך דאפילו שנים בכתב ושנים על פה לא מצטרפי אלא כי תיבעי לך אליבא דר' יהושע בן קרחא שנים בכתב ושנים על פה הוא דמצטרפי אלא עד אחד בכתב ואחד על פה לא מצטרפין או דלמא לא שנא שלח להו אני איני כדדי שלחתם לי אלא כך דעת תלמידכם נוטה שיצטרפו אמר ליה אנן הכי מתנינן לה דשלחו ליה חברייא לרבי ירמיה שנים שהעידו אחד בבית דין זה ואחד בבית דין זה מהו שיבואו בית דין אצל בית דין ויצטרפו אליבא דתנא קמא דר' נתן לא תיבעי לך דאפילו בחד בית דינא נמי לא מצטרפי אלא כי תיבעי לך אליבא דר' נתן בחד בי דינא הוא דמצטרפי אבל בתרי בי דינא לא מצטרפי או דלמא לא שנא שלח להו אני איני כדדי שלחתם לי אלא כך דעת

תלמידכם נוטה שיצטרפו מר בר חייה אמר הכי שלחו ליה שנים שהעידו בב"ד זה וחזרו והעידו בב"ד זה מהו שיבוא אחד מכל ב"ד ויצטרפו אליבא דר' נתן לא תיבעי לך השתא עדים מצרפינן דייני מיבעיא אלא כי תיבעי לך אליבא דת"ק דר' נתן עדים הוא דלא מצרפינן אבל דייני מצרפינן או דלמא ל"ש שלח להו אני איני כדדי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידיכם נוטה שיצטרפו רבינא אמר הכי שלחו ליה שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי למכתב במוטב תלתא הוינא וחד ליתוהי או לא שלח להו אני איני כדדי שאתם שלחתם לי אלא כך דעת תלמידיכם נוטה שצריכי למכתב במוטב תלתא הוינא וחד ליתוהי ועל דא עיילוהו לרבי ירמיה בבי מדרשא: **מתני'** כתוב בו זוזין מאה דאינון סלעין עשרין אין לו אלא עשרין זוזין מאה דאינון תלתין סלעין אין לו אלא מנה כסף זוזין דאינון ונמחק אין פחות משתים כסף סלעין דאינון ונמחק אין פחות משתים דרכונות דאינון ונמחק אין פחות משתים כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים מלמעלה מאתים ומלמטה מנה הכל הולך אחר התחתון א"כ למה כתבין את העליון שאם תמחק אות אחת מן התחתון ילמד מן העליון:

גמ' תנו רבנן אמר כסף אין פחות מדינר כסף דנירין ודינרין כסף אין פחות משני דינרין כסף כסף בדינרין אין פחות מבשני דינרין דהב כסף אמר מר כסף אין פחות מדינר כסף ואימא נסכא אמר רבי אלעזר דכתוב ביה מטבע ואימא פריטי אמר רב פפא באתרא דלא סגי פריטי דכספא תנו רבנן דהב אין פחות מדינר דהב דנירין ודינרין דהב אין פחות משני דינרין דהב אמר מר דהב אין פחות מדינר דהב אימא נסכא אמר רבי אלעזר דכתב מטבע

רש"י ומשני הא קמ"ל. מהני דקתני פשוט שכתוב בו עד אחד פסול סילמד מקושר ממנו ולהכי תנייה לעד אחד למימרא מה עד אחד פסול דלורייתא כדכתוב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש כו' אף שנים שבמקושר הטילו עליו חכמים פסולא דלורייתא ואם גט אינה מגורשת ואם שטר מלוה הוא אינו טורף ממשעבדי אבל אם יש גם עד אחד בעל פה עם עד אחד החתום בשטר אז יהיה השטר כשר לגמרי דמטרפין: דעד דשלחו ליה כו'. ושלח להו דמטרפין דשלחו ליה חכמים לר' ירמיה לכתב דלפקוהו מבי מדרשא כדאמר בפרק לא יחפור (לעיל דף כג:) אפקוהו לר' ירמיה מבי מדרשא ועל דא עיילוהו כדלמירין במסקנא: מהו שילטרפו. לנימא כמאן דחתמי תרווייהו בשטר דמי: אליבא דת"ק דר' יהושע בן קרחה כו' פלוגתייהו בסנהדרין בפרק זה בורר (דף ל.) דתניא אין עדותן מטרפת בב"ד עד שיראו שניהם כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר אפי' בזה אחר זה אין עדותן מתקיימת עד שיעידו שניהם כאחד רבי נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו והני שני מחלוקות של ר"י בן קרחה ורבי נתן ורבי יהושע הם מפרש טעמא איבעיה אימא קרא ואב"א סברא: הגמא. הגנים החתומים בשטר ורוצין אנו לקיים עדותן בשטר שכן חתומין בו או שנים בעל פה לענין לגבות ממון בעדותן בלא שטר אין מטרפין אם לא שראו שניהם כאחד את עדותן ור"ע' דממה נפשך תרווייהו אחד מנה קא מפסיה: אליבא דר' יהושע. שנים ככתב ושנים בעל פה מטרפין אפי' אם בזה אחר זה ראו עדותן אבל אם עד אחד בכתב כו': אמר ליה. רב אשי לאמימר אנו הכי מתנינן לה כו' ולא הקשי מיניה לאביי דאמר אין מטרפין: מהו שיבואו ב"ד. זה אלל ב"ד אחר לרף עדותן ששמעו ויפטרו לפי העדות: אליבא דת"ק דרבי נתן. למעלה פירשתיא ובשאר שניהם כאחד אפס לא העידו בבית דין כאחד בכהי פלוגי רבי נתן ורבי יהושע: ומת אחד מהן. לאחר שהעידו העדים על החימת ידם בפני שלשה ואין קיום השטר אלא בג' דבעינן ב"ד לקבל העדות: וחד ליתוהי. דלא מתחזי כשיקרא מאי דכתיב במוטב תלתא הוינא ובסופו לא נחתמו אלא שנים: על דא עיילוהו. שהשיב להם כהוגן דהא דלפקוהו שאלם שלא כהוגן רגלו אחת חוץ לתחום ורגלו אחת בתוך התחום ועל דא אפקוהו מבי מדרשא בפרק לא יחפור והשתא הוא דעיילוהו: מהני' כתוב בו. בשטר מלוה זוזים מלא דלוינון עשירים סלעים ליה פלוני מפלוני ואף על פי שמאה זוזי הן (בכלל) כ"ה סלעים אין למלוה אלא (מנה) כ' (ו) זוזים דיד בעל השטר על התחונה והמזויא מחבירו עליו הראיה וקמא כך פי' מאה זוזים גרועים והסירים שאינון שוין אלא כ' סלעים: אין לו אלא מנה. מאה זוזים שש לפרש כך זוזים מלא דלוינון הלחן סלעים קלים שאינון שוין אלא כ"ה סלעים דיד בעל השטר על התחונה הבלע ארכבעה דינרין המנה כ"ה סלעים: ונמחק. המנין שכתוב בו אחר דלוינון: דרכונות. בלע"ז קיונו"ש והם דרכונות שנספס ערל: ומלמטה מלמטה. כשכפל דבריו בשטר: הכ הולך אחר התחתון. אלא שלא היה כתוב בשטירה אחרונה: למה כתבין את העליון. הואיל ובסוף השטר חוזר וטופל את דבריו שכתבין ושוין אחריות ממנו זה כך וכך קבלתי עליו ועל יתהי כו': גמ' ת"ר כסף אין פחות מדינר כסף. כסף ליה פלוני מפלוני: כסף דינרין או דינרין כסף אין פחות משני דינרין כסף. ליה דהכי משמע כסף שני דינרין ליה פלוני מפלוני: כסף דינרין אין פחות משני דינרין כסף. דכסף דינרין משמע כסף ליה פלוני מפלוני שזה שני דינרין של זהב וכדמפרש לקמן שכתוב כסף דינרין משמע דינרין זהב אבל דינרין היינו שני דינרין של כסף (אין פחות מכסף בשוה שני דינרין של זהב): זהב דינרין אין פחות משוה שני דינרין של כסף. אותו זהב שזהב וכדמפרש לקמן דדינרין משמע של כסף: (רש"י)

תוספות מה התם פסולא דאורייתא. למה דאמר בפרק המגרש (גיטין פו.) גבי יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הולד כשר בכתב ידו ועד דוקא אבל כתב סופר ועד פסול לגמרי אתי שפיר אבל למ"ד נמי התם כתב סופר ועד נמי כשר הולד ואפי' בסופר דלא מובהק קשה אמאי קרי ליה הכא פסול דאורייתא וי"ל דההיא כאביי דהכא סבירא ליה אי נמי הכא מיירי שהסופר בעצמו חתם או שכתבו קרוב או פסול: הכא נמי פסולא דאורייתא. לאו דאורייתא ממש דגט מקושר מדרבנן הוי כדאמר לעיל אלא מה שהולד מדרבנן כי היכי דהוי ממזר בפסול פשוט קרי ליה דאורייתא ולא דוקא ורשב"ם פירש פסול דאורייתא דלא גבי מבני חרי ואין נראה לרבי דאפי' כי הוי פסולא דרבנן לא היה גבי מבני חרי: אימא נסכא. תימה לרבי מאי קושיא תפסת מועט תפסת והכי הוי מצי לדחויי דנסכא פחות מדינר מיהו עוד קשה דבכתבות פרק בתרא (דף קי:) אמרי' כתוב בו בבל מגבהו ממועות שבבבל כתוב בו כסף סתם כל מה שירצה ליה מגבהו פירוש מטבע פחותה של כסף ופריך ואימא נסכא ותימה וכי נסכא פחותה מאיסר שאין בה רק [שמונה] פרוטות ומאי שנה נסכא ממני פרוטות דהא מה שירצה קאמר התם היינו מטבע פחות של כסף מדפריך עלה ואימא פריטי ומשני פריטי דכספא לא עבדי אינשי מטבע פחותה של כסף דעבדי אינשי נותן לו והכא נמי בשמעתין משמע הכי דגריעי מאיסר אם נפרש דמכח גריעותא מקשה אימא נסכא דאי לא גריע טפי מאיסר ברישא הוי ליה לאקשויי ואימא פריטי (תוספות)

דף קסו - א

ואימא פריטי פריטי דדהבא לא עבדי אינשי זהב בדינרין אין פחות מבשני דינרין כסף זהב ואימא דהבא פריכא בתרי דינרי דהבא קאמר אמר אביי יד בעל השטר על התחתונה (רישא דקתני כסף בדינרין אין פחות משני דינרין זהב כסף אמאי אימא כספא נסכא בתרי דינרי כספא קאמר) א"ר אשי רישא דכתב דינרי סיפא דכתב דינרין ומנא תימרא דשאני בין דינרי לדינרין דתניא האשה שהיו עליה ספק חמש לידות ספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה היו עליה חמש לידות ודאות חמש זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה מעשה ועמדו קנינים בירושלים בדינרי זהב אמר רבן שמעון בן גמליאל המעון הזה אם אליו הלילה עד שיהיו בדינרין נכנס לבית דין ולימד האשה שהיו עליה חמש לידות ודאות חמש זיבות ודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה

האז ולחץ לא ילפיו מעליון ששתי אריות לא חיסר הסופר ונתן הממון למו ששמו כך כמו שכתוב בתחתון: ספל מלמעלה. ספל אריות (שופטים) הפקיד פלוגי לפלוגי: קפל מלמעלה. טליות שרליון לקפל ויש פוהין גימטריא הוא ספל וקפל והכל הוא והוא הוין לכל הכלים דלעלמא אלא הכי נקט משום דבעי עלה במסוקמא קפל מלמעלה וספל מלמעלה: מי חייסין לזכור. שחוסר נגלה של קו"ף ונעשית סמ"ך ובהא נמי ילמד מעליון: חוק. והמוציא מחיבו עליו הלאה ליון דמסתפק דינא לבי דינא הלאה וזילאו מיד המחזיק ולא דמי לממון המוטל בספק דקיימון לו חולקין להסת עיקר המעשה אין ידוע לנו הלאה היה כנון שור שגנה את הפנה ומלמא עובדה בלדה (לעיל דף קג). וכגון נפל הבית עליו ועל אמו (שם דף קנה): הלכך פוסקין להן ב"ד את הדיון שחולקו אכל כל מקום שעלתה ההלכה בתקון האויל ואין הדיינון יודעין לפסוק את הדין היו שותקין והמחזיק יחזיק במה שפידו: לאסוכי קא מסכי לה. סומכין אותו דנינרין במקום קל"ב פרוטות כותבין דינא: (רש"י)

תוספות ובספר רבינו תם מצאתי במשנה כריתות במילתיה דרבן שמעון בן גמליאל והשאר עליה חובה ומתחלה היה כתוב ואין השאר עליה חובה ומחך ואין וכן היה נראה עיקר אבל יש תימה שבכל הספרים הוא כתוב [ואין] בין בכריתות בין בתורת כהנים בין בכאן עוד יש לדקדק דלא גרסינן ואין דאי גרסינן ליה כי מוקי טעמא דר"ע לפשיעה לוקי טעמא דסבר כרשב"ג ולא שייך פשיעה לדידיה מיהו יש לדחות דמדקאמר תאמר על אחת מהן משמע שכולן חובה עליה: (הג"ה). ובפירוש אשכנזים ראיתי כתוב רשב"ג רבי יוחנן בן נורי ורבי עקיבא מדמי להו לטבילתה ופליגי אביית שמאי ואבית הלל. עד כאן: רבעתים. היינו רובע דינר כדפירש בקונטרס והכי מוכח בפרק ארבעה מחוסרי כפרה (כריתות דף י: ושם) דקאמר עשירית האיפה בפרוטה מנלן דת"ר האומר הרי עלי סלע יביא כבש שאין לו דבר שקרב בסלע אלא כבש ותנן עמדו קינים בו ביום ברבעתים ומדחס רחמנא עליה דדל להו חד משיתסר בסלע כו' ומדרבעתים חד משיתסר בסלע שמע מינה דהיינו רובע דינר ונראה דגרס רבעתים ולא רבעתיים מאחר שהוא רובע דינר כדפרישית דאי גרסי' רבעתיים א"כ צריך לפרש דהיינו שתי רבעי חצי דינר דהיינו נמי רובע דינר וזה לא היה שום חשבון ועוד דאמרינן לעיל בההוא פירקא (דף ט.) [גר] בזמן הזה צריך שיפירוש רובע לקינו אע"ג שמביא קן שלם שתי פרידין היינו שמונה זווי והתם משמע חד משיתסר בסלע ואומר רבי דהיינו ארבע דכריתות (דף ה.) מפרש רש"י שני קינין ברבעתים ולפי זה יוכל להיות רבעתיים אבל אינו מיושב דא"כ למה נקט שני קינין בשני רבעים היה יכול לומר שלשה (או שני) קינין בשלש רבעים אלא נראה דגרסינן ברבעתי ופירוש קן ברובע ובדינרי זהב נמי קן בדינר זהב אבל בתורת כהנים מצא רבי רבעתיים בשני יודין וקשה לרבי מאי דאמרינן בפ' הוציאו לו (יומא דף נה:) ושם ד"ה ונברור) במתני' ר' יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד של זהב בלבד ותני רבי יהודה אומר לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ופריך ונישקול ארבע זווי ונשדי במים והנך לישתרו משמע דמי שני פרידין היינו שמונה זווי והתם משמע חד משיתסר בסלע ואומר רבי דהיינו ארבע זווי פשיטי דהיינו איסורא שלע מדינה דהויא פלגא דזווא אע"ג דאכתי הוה ליה למימר תרי זווי דהיינו ריבעא דזווא לא דק ונקיט לה שמא לפי היוקר שהיה ביניהם ואכתי קשה לר"י דהתם קאמר כבש טטאת דקרב בסלע והא אמרי' בפרק בתרא דכריתות (דף כז.) מפני מה לא נתנה תורה שיעור למחוסרי כפרה שמא יזילו הטללים ואין להם תקנה לאכול בקדשים ופריך והא חטאת חלב דלא נתנה תורה שיעור משמע התם דלא בעי טעו ויש לומר דמצוה מן המובחר להביא בסלע דבעין מבחר נדריך מיוחד שבעדו ולהכי הוה דבר הגון להביא טעו בתחלה אע"פ שכשר בפרות כדאמרי' בפרק בתרא דכריתות (שם) מדאמר רחמנא איל בססף שקלים מכלל דכשב בן שנה בסלע ועוד קשה לר"י דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף מח.) ושם) אמר חטאת בת דנקא והיינו מעה שותת דינר והוא חד מכ"י בסלע ומשמע דנקא דוקא כנון הראיה שתי כסף וחגיגה מעה כסף דבחיגה פ"ק (דף ו.) ושם) ובפ"ק דבבורות (דף יא.) ושם) אמרינן פטרווא בת דנקא על ש של פדיון פטר חמור והיינו מעה ושם דנקא לא דוקא אלא נמי לכל הפחות דנקא דהכי אמור רבנן עין יפה טעו עין רעה דנקא ועוד יש להקשות מהא דאמר במנחות בפרק בתרא (דף קז:) ושם ד"ה כבש) הרי עלי שור כו' כבש יביא הוא ונסכיו בסלע וליכא לתרועי הא דקאמר בחטאת בת דנקא והכא טעו שהנסכים משלימין לסלע שהרי עשירית האיפה שביא למנחת הכבש בפרוטה כדקאמר התם והיאך ישלים מן הנסכים בשלשה ועשרים חלקים של טעו ועוד אומר רבי דשיבוש הוא דחטאת אינה טעונה נסכים כדאמר בעלמא (מנחות דף צ:.) אלא א הכי איכא לשנויי כדפרישית: אם כן למה כתוב. פירש ר"י דבשלמא אם צריך שיכתבו בשני מקומות קודם שיטה האחרונה שאין ללמוד מן השטר עד שיכתבו שתי פעמים אתי שפיר מה שכתבין פעמים הראשון של שטר דהיינו הלווא ובענין השני שמדבר באחריות אבל מאחר שלמדו מן התחתון לבדו למה כותבין העליון באחד מהן דיו: אם כן למה כתוב העליון שאם תמחוק כו' האי טעמא לא שייך בהא דאמר הכל הולך אחר התחתון (כדאמר) ואין למדין מן העליון כלום ואם כתב למטה מנה אין למדין מן העליון מאתים אם נמחק קצת מן התחתון ועוד דאות אחת לא שייכא כלל להני גוויי אלא מילתא באפי נפשיה היא וקאי אהא דאמר כותבין שטר סכום המלוה פעמים וקאמר מה שרגילים לכפול בדברים בשטר כגון שמות האנשים כדאמרינן בגמ' כגון חנן מחניני שאם תמחוק אות אחת מן התחתון ילמוד מן העליון שלומדין חנן מחניני והיינו באות אחת ובפירוש רבינו חננאל כתוב א"כ למה כותבין את העליון משמע כדפרישית והא דלא קאמר א"כ למה כותבין את התחתונה לפי שהתחתונה עיקר וכן פירש רבי שלא הוצרך ליתן טעם למה כותבין התחתונה שהרי בכל טעות שיטעה בעליון יתקן ע"י התחתון אפי' בדבר שאין לומר שכן רצה לכתוב בעליון ולכך כותבין התחתון שאם יטעה יתקן מתחתון כי בשניהם לא יאותו שיטעה: אבל לא משתי אותיות. פירש רשב"ם אלא יתן למי ששמו כך ששתי אותיות לא חסר הסופר ומשמע שלא היה מעמידו בנמחק האות ואתא שפיר לספרים דגרסי במתני' שאם לא כתב אות אחת כו' אבל לספרים דגרסי במתניתין שאם תמחוק אין דבנמחקו שתי אותיות מיידי דכולי האי לא גמרינן מעליון ולא יגבה כלל ואע"ג דאי לאו אהדר לדיבוריה לא הוה פסלינן ליה במאי דלא כתב אלא חדא זימנא מכל מקום נמחק ונכתב גרע מהיכא דלא נכתב כלל דכיון דשתי אותיות שבעליון אין ניכרות בו שמא לא החזיר דבריו אלא לשנות השם מאחר דחזינן ביה ריעותא בשתי אותיות: (הגה"ה). בתוספתא תניא לעולם התחתון ילמוד מן העליון במקושר באות אחת ולא בשתי אותיות ונראה לר"י דבחרת קינא מיניה מיידי דמחלקין במקושר וצריך עיון. ע"כ הגה"ה): דלמא מיתרמי שם בן שלש אותיות. תימה היכא דלא הוה רובא מיהא אמאי לא ילמוד ומדקאמר דלמא מיתרמי כו' משמע דמשום הך חששא פסולין בכלולה ותימה הוא לזיגור באחריני ולהפסידו משום הך חששא: ספל וקפל. פירש רבינו תם ספל ס' פלגי כמו שלשים חצאין דלעיל במי שמת (דף קמה.) חצאי סלעים קפל ק' פלגי ורבינו חננאל מפרש שתי לשונות ספל ספל ממש כדפירש הקונטרס קפל כלי אחד ששמו כן ועוד לשון אחר פירש ספל סאה ופלגא קפל קב ופלגא: אסוכי מסכי. לשון מנין כמו סך מקרי דרדקי (לעיל דף כא.) סך קירי פלסתר (ע"ז דף יא:.) (תוספות)

דף קסז

ומשוי להו זווי מאי אמרת שית מאה איסתירי וזווא (שית מאה זווי וחד זווא) יד בעל השטר על התחתונה אמר אביי האי מאן דבעי למחוי חתימות ידיה בני דינא לא לחוי בסוף מגילתא דלמא משכח לה אחר וכתב דמסיק ביה זווי ותנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין. ההוא בזבינא דאתא לקמיה דאביי אמר ליה ניחוי לי מר חתימות ידיה דכי אתו רבנן מחו לי מעברנא להו בלא מכסא אחוי ליה בריש מגילתא הוה קא נגיד ביה א"ל כבר קדמוך רבנן אמר אביי מתלת ועד עשר לא לכתוב בסוף שיטה דלמא מזיף וכתב ואי איתרמי ליה ניהדריה לדבוריה תרין תלתא זימני אי אפשר דלא מיתרמי ליה באמצע שיטה ההוא דהוה כתיב ביה תילתא בפרדיסא אזל מחקיה אהל מחקיה אהל מחקיה ושויה ופרדיסא אתא לקמיה רוחא דאביי אמר ליה עלמא להאי וי"ו כפתיה ואודי ההוא דהוה כתב ביה מנת ראובן ושמעון אחי הוה להו אחא דשמי אחי אזל כתב ביה וי' ושויה ואחי אתא לקמיה דאביי אמר ליה מאי טעמא דחק ליה עלמא להאי וי"ו כולי האי כפתיה ואודי ההוא שטרא דהוה חתים עליה רבא ורב אחא בר אדא אתא לקמיה דרבא אמר ליה דין חתימות ידא דידי היא מיהו קמיה דרב אחא בר אדא לא חתימי לי מעולם כפתיה ואודי א"ל בשלמא דידי זייפת אלא דרב אחא בר אדא דרתית ידיה היכי עבדת אמר אחי ידאי אמצא ואמרי לה קם אזרנוקא וכתב: **מתני'** כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו והשובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן והבעל נותן שכר

רש"י איסתרי. סלעים: יד בעל הקטר על התחונה. ולית ליה אלף איסתרי דלינון כל אסתירא פלגא דזוחא כך פירש ר"ח ונראה לי דזוזי יקבל דאסתרי או סלעים ויש בכל אחד ארבעה דינרין אבל אסתירא פשיטי אינהו ודאי או פלגא דזוחא היינו סלע מדינה כדלמרי' בצבא קמא (דף לז.) גבי התוקע לחבירו בעובדא דחנן ביטא: אמר אביי לא לחוי אינוס חתימת ידיה כו'. אלס גלריך לכתוב חתימת ידו על חף וזה הלך לבית דין כדי שיכירו בית דין חתימתו כי יהיה דלמרינו בכוונות בפרק האשה שנתארמלה (דף כח.) כגון ראונון ושמעון שהיו חתומין בשטר ומת שמעון ואין מי שיכיר חתימתו שמעון אלף ראונון ואחד מן השוק ואמרין ההם שיכתוב ראונון כתב ידו ושלכיהו לבית דין ובית דין מקיימין חתימת ידו ראונון הכתוב בשטר מכתב ידו שהלך לב"ד ואין לריך ראונון להעיד על כתב ידו כששטר זה כתב ידו ובאין ראונון ואחד מן השוק ומעידין על חתימת שמעון ואמר אביי כשיחתום ראונון להלך לב"ד לא יחתום בסוף הקלף אלף בחלתו שלף יהא חלק מלמעלה שמה ימלאנו אלס רע ויכתוב בחלק שלמעלה מחתימתו אני החתום לויחי מפלוגי כך וכך ממון ותנן הוליא עליו כתב ידו כו' והיינו חתימתו ידו כדתנן (גיטין דף עא.) כתב סופר ועד כפר ואמר ר' ירמיה חתם סופר שנינו: צוצינא. מוכס וישראל היה: כי חלפי רבנן. והשלכ כתב ידך למחול המוכס אמחול להן: הוה נגיד. מושך בקלף כדי שיחתום אביי מלמטה: אמר אביי מתחלה ועד י' לא לכתוב בסוף השיטה. דמזיין וכתב לתלת הלחין ולארכע ארבעין ולחמש חמשין וכן עד עשר יכתוב לעשר עשרין אבל אחד עשר אינו יוכל לזיופי לריך למכתב אחד ועשרים וכי כתב בין אחד עשר וי"ו נראה לחוק ומינכר: ואי איתרמי ליה. ארבע או חמש בסוף שיטה: ליהדר. ולכרייה להאי סכומא עד דמיתרמי ליה בחלמץ שיטה דלפי' אם זיזיף וכתב אין למדין אלף מן התחתון כדקתני מתניתין: הווא דהוה כתב ביה חילתא כפרדיסא. כך היה כתוב בשטר זבנית לפלוגי כנינתא דלית לי חילתא כפרדיסא חלז הלוכה מחקיה לגגיה דב"ת מכלן ומכלן ואווייה ופרדיסא וא"ל מכרת לי חילתא דנינתא וכל הפירסם כולו והא שערלא: הווא שערלא והוה כתוב ביה מנת ראונון ושמעון אחי. דלית להו בחתרא פלוגית מנת חלק קרקע שיש לביי האחין והוה להון חלף אחרינא ששמו אחי והוה ליה מנתא כהדייהו ואזל הלוכה וקלף ביה וי"ו ואווייה ואחיו וטעון דמנתא דלתתא זבנית: דכתיבתא ידויה. דלית רותחת ורותחת חתימתו פרתחת: אמרלא. על חלז הטעו משפת הגבר אל שפתו שניה והעובדים גר קר שבעים בו ועובדים והוא נע ונד כל שעה: אזרנוקא. סגוויז"ל חלמץ"ז שבו דולין מים מן הבור: קם אזרנוקא. עלה עליה והתם וכל גופו נע ונד וידיו רותחת: מתגי' כותבין גט חלש. כותבין וחותמין לו והוא יגרש בו את אשתו ומשניה אשתו עמו בשעה שנתהוין לו הגט כחוב וחתום דלא לא בענין דעתה שהרי היא מתגרשת בעל כרחה: ואוכר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה. דלדידה חוב הוא ולבעלה היו זכות וכן לאדם שלף בפניו והיא לריכה לזהיר בו שלף יבא ליד בעלה עד שחבל כסף כחובתה: ובכד שיהא מכירן. בגמ' מפרש לה: והבעל נותן סכר. הגט טעמא מפרש בגמ' וסכר האוכר דחובתו הוא ללא תהדר ותגבה כחובתה זימנא אחרינא: (רש"י)

תוספות ומשוי ליה זוזי. תימה זוזי נמי משוי איסתרי דמסכי להו באיסתרי א"כ לית לן למימר מהאי טעמא שית מאה זוזי אלא שית מאה איסתרי שגדולים יותר וי"ל דזוזי רגילים לכתוב בשטרות א"פ שיש מטבע גדול ממנו כדאשכח בזוזי צורי דקאמר בכ"מ ארבע זוזי ולא חשבינן להם בסלעים ומירוש רבינו חננאל שפירש דאיסתרי יהיבין ליה והן פחותין מזוזי כדאמר איסתרא פלגא דזוזא לא נהירא דמאי אמרת אינו מתקיים בשום מקום אלא נראה לרבי כרשב"ם מתוך הלשון דקאמר מאי קאמרת דמשמע דהא ליכא למימר כמו מאי אמרת לסטים מזויין ב' (קדושין דף יא.) ולספרים דגרסי אלא מאי איכא למימר אי שית מאה איסתרי וזוזא אי שית מאה זוזי וזוזא יד בעל השטר על התחונה לפי אותן ספרים יכול בטוב לפרש דאיסתרא בציר מזוזא והוה הני זוזי וזוזא צורי מיהו רבינו חננאל גריס מאי אמרת שית מאה איסתרי וזוזא יד בעל השטר על התחונה ור"ת היה גריס בסוכה (דף כב:) ושם ד"ה כוזא) וזוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת ומפרש זוז שעומד בראש ההר שהוא גדול דומה לאיסתרא שהוא קטן לעומד למטה: לא לכתוב בסוף שיטה. פירוש אי כתב לשון נקבה דכתב תלת ולא כתב תלתא: אף על פי שאין אשתו עמו. וא"ת וליחוש שמא כתב ליתן בניסין ולא נתן עד תשרי וטרפה מלקוחות שלקחו הפירות מן הבעל עד תשרי למאן דאמר דאף לאחר שנתן עיניו לגרשה אוכל פירות עד שעת שתינה שלא כדין דהכי פרכינן סוף פ"ק דבבא מציעא (דף יט.) על מצא גיטי נשים דקאמר בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ומשני התם דאמרין לה אייתיי ראייה מאימט מטא גיטא לידך וה"מ בנפל דאיתרע הוא דמצריך הכי אבל הכא דלא נפל אמאי לא חיישין להכי ואור"י דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה הלכך היכא דאיתליד ריעותא דוקא חיישין והכי אמרין בפ"ק דגיטין (דף יח.) דלא מקדים איניש פורענותא לנפשיה שכתוב לה גט קודם שירצה לגרשה וגיטין הבאים ממדינת הים קלא אית להו: ושובר הונא הכי אע"פ שאין בעלה עמה. וא"ת וליחוש שמא כתבה ליתן בניסין ולא נתנו עד תשרי ומזבנא לכתובתה בטובת הנאה ואזיל בעל וטריף לקוחות שלה כדין הא פריך הכי בפ"ק דב"מ (דף כ.) על מצא שובר ומשני ש"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר ש"ח לחבירו וזרז ומחלו מחול שאף מוחלת לבעל אם היתה רוצה ואביי משני דעיי בחיתומין זכין לו והא דשביק דמתני' ופריך אברייא משום דמתני' מצי לאוקמי בשטר דאית ביה הקנאה אבל התם קתני אין האשה מודה כו' דמשמע שאומרת שלא נתתו לבעל עדיין ומה בכך בהם הקנאה מייירי אע"פ דמצוי לפרש דאומר מזוייף הוא משמע דמייירי בכל ענין אין האשה מודה בין שאמרה מזוייף בין שאומרת לא נתתו

נתניו
עדיין
לבעל:
(תוספות)

דף קסז ב

כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ואין כותבין למלוה עד שיהא לוח עמו והלוה נותן שכר כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו ואין כותבין ללוקח עד שיהא מוכר עמו והלוקח נותן שכר אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם והחתן נותן שכר אין כותבין שטר אריסות וקבלנות אלא מדעת שניהם והמקבל נותן שכר אין כותבין שטרי בירוין וכל מעשה ב"ד אלא מדעת שניהם ושניהם נותנין שכר רשב"ג אומר לשניהם כותבין שנים לזה לעצמו ולזה לעצמו: **גמ'** מאי ובלבד שיהא מכירן אמר רב יהודה אמר רב ובלבד שיהא מכיר שם האיש בגט ושם האשה בשובר יתיב רב ספרא ורב אחא בר הונא ורב הונא בר חיננא ויתב אביי גבייהו ויתב וקמביעיא להו שם האיש בגט אין שם האשה לא שם האשה בשובר אין שם האיש לא וליחוש דלמא כתב גיטא ואזיל וממטי ליה לאיתתיה דהיאך זומנין אזלא כתבה אשה שובר ויהבה לגברא דלאו דילה אמר להו אביי הכי אמר רב שם האיש בגט והוא הדין לשם האשה שם האשה בשובר והוא הדין לשם האיש וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת דלמא כתיב גיטא ואזיל וממטי ליה לאיתתיה דהיאך אמר להו רב אחא בר הונא הכי אמר רב שני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה וליחוש דלמא אזיל למתא אחרינא ומחזיק ליה לשמיה ביוסף בן שמעון וכתב גיטא וממטי ליה לאיתתיה דהיאך אמר להו רב הונא בר חיננא הכי אמר רב כל שהחזק שמו בעיר שלשים יום אין חוששין לו לא איתחזק מאי אמר אביי דקרו ליה ועני רב זביד אמר רמאה ברמאותיה זהיר ההוא תברא דהוה חתים עלה רב ירמיה בר אבא אתיא לקמיה ההיא איתנא אמרה ליה לאו אנה הואי אמר אנה נמי אמרי להו לאו איהי היא ואמרו לי מיקש הוא דקשא לה ובגר לה קלא אמר אביי אע"פ דאמר רבנן

רש"י כותבין שטר ללוה. להיות מזומן בידו לתת למלוה כשילוה לו מעות אע"פ שאין מלוה עמו: והלוה נותן שכר. כגמרלא פריך פשיטא דהלוה נותן שכר שהרי כל הלאה של: אין כותבין שטרי אירוסין. מפרש (ו) בחלו מגלחין (מו"ק דף יח) שטרי פסיקתא כדכר גידל כמה אתה נותן לבנך כך וכן כו': אלף מדעת שניהם. אביי חתן ואביי כלה: ונשואין. כתובה: שטרי אירוסות. מקבל שדה למחלה לשלש ולרביע: וקבלנות. חכירות כך וכך כותבין לשנה: שטרי בירוין. גמ' מפרש: כל מעשה בית דין.

כגון אדרכתא דמודיעין ללוח ולחזק ופרע טעמא שכתב: וקנייה טעמא שכתב. בטעמי ביורין ובגמ' מפרש פלוגתיה: קנייה. העדים כותבין שני טעמות לזה אחד וזה אחד: גמ' קנייה מוכיח שם האשם בנט. הסופר והעדים לריכור שכתבו זהו שמו ללוחא למוחא און גט זה אלף לאשם אחר ויבא לרמות ולהגבות כחונה לשום אשם כהנא (כתובות דף פט). הוסיף גט ואין עמה כתובה גובה כתובה: וקם האשה כשוכר. שלא תרמה ליהוה לאשם שגרש אשתו והפסידו כתובהה על ידה: ומגרש לה. ומתכוון להחריה לנישואין שלא כדון: אלף זה בפני זה. לזכור למוחא שם מידו: ויחוש. ללמא נפיק לו לעיר אחרת כו' לתנא דמתני' דבעי מכירין למה כותבין אשם גט לשום אשם אף על פי שאנו מכירין שמו והלא שמו יוסף בן שמעון זה מעיר אחרת כל כנאן והיה שמו ראוהו בן יעקב ועתה הרגיל והחזיק שיקראו לו כאלו ראוהו לפי שזכרה לגרש אשה ראוהו בן יעקב שכתב פלוני: און חוששין לו. דכל כך לא היה מחלף שמו זמן מרובה פן יודע הדבר: כדמאחיה. ידע ויזהר לענות הלכך און תקנה עד ליתחזק: ההוא תברא דהוה חתום ענה רב ירמיה בר אבהו. לאחר זמן אחת היה איתחא לקמיה לכתוב כתובה ואמר לו לוא אנה הואי אותה אשה שאתה אומר שחתמת על שוכרה ושמה אשה אחרת ששמה בשמי וקם בעלה כקם בעלי אבל אני לא התקבלתי ככותבי עניין: אמר לה אף אנה אמרי להו. לשהדי החתומים עמי על השוכר שאין אותה האשה שחתמת על שוכרה והדין עמה והם השיבו לי שטעונוי במה שכתבתה והחלף קולה והדין עמהם וכבר התקבלת ככותבת: מיקש קשיא. הזקונה וכבר נשתנה ונעשה קולה ענה: (כ"ט"ו)

תוספות כותבין שטר ללוח. בהא נמי פריך התם וניחוש שמה כתב ללוות כו' ומוקי לה בשטרי אקנייתא ואביי אמר עדיו בחיתומיו זכין לו: וליחוש דלמא כתביה לאתתא דלאו דיליה ומגרש לה. פירש רשב"ם ומתכוין להתירה להנשא שלא כדון ותימה לי והא בפני עדים יתנו לה והם יקראו את הגט כדאמרינן בגיטין (דף ט:): דמיבעי לאקרוי גיטא ויראו העדים שאין זה שם האיש ועוד בלאו הכי ליחוש דלמא כתביה לאיתתא דלאו דיליה כיון שאין מכירין האשה ויכתוב הגט לאיש אחר כשמו ויתן הגט לאיש אחר ששמו כשמו ויתן הגט לאשת האיש להוציא מבעלה כתובתה וכן נ"ל דמקשה ול"ג ומגרש לה: שם האיש בגט וה"ה לשם האשה. תימה אמאי נקט שם האיש בגט ושם האשה בשובר וי"ל דלא חש לפרש כולהו אלא נקט שם אותו דמכתב הכתב דעלייהו קתני במתני' והוא שיהי' מכירין שהרי הזכירין ולהכי נקט להו רב ומתניתין גופה לכך דברו באלו לפי שכבר הוצרכו להזכירם וה"ה דאי שם האחר משום חששא אחרת: וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת. ותימה אי בהוחזקו ואליבא דמאן אי לר"מ דאמר דעדי חתימה כרתי ליבא למיחש למידי שהגט לא יהיה גט מאחר שאין מוכיח מתוכו שהוא שלח כדאמר בכל הגט (גיטין דף כד:): כתב לגרש את הגדולה לא גרש את הקטנה ודייק בגמרא הא גדולה מצי לגרש ומוקי לה משום הכי כר"א דאמר עדי מסירה כרתי ולא רבי מאיר ומאי קאמר נמי שמגרשין נשותיהן זה בפני זה אפילו הכי לא מגרש אם לא יכתבו דורות ואי אליבא דר' אלעזר פריך לדידה נמי לאו גיטא הוא שהרי צריכה להביא עדי מסירה שנתנו לה בעלה כיון שעדי חתימה אינם מוכיחין שבעלה נתנו וצריכה היא עדי מסירה להביאם לפנינו שבעלה מסר לה ותבקשם ולא תמצא ולמאי ניוחש לה ואי בדלא הוחזקו איירי השתא כרתי שפיר עדי חתימה שאין יודעים בעיר אלה בעלה ומאי משני זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה מה תיקן הלא אין ידוע שיש שנים בעיר ולעולם יגרשנה זה בשם בעלה שלא בפניו כיון שלא הוחזקו ואור"י דבהוחזקו מיירי ואליבא דר"א דק"ל כותיה פריך וכן על גב דעדי מסירה כרתי וצריכה להביא עדי מסירה ליחוש מאחר שכותבין לו גט בלא אשתו אז לא יעשו הגירושין בפניהם דלמא כתב גיטא כו' והעדים שידעו המסירה ויכירו אותו כי שמו יוסף בן שמעון בשם הכתוב בשטר וגם יכירו שם האשה המקבלת אותו בשם שכתבו בשטר ולא יתנו לב לדעת אם יש עוד יוסף ב"ש אחר לבד מאותו ואם נשותיהם שוות כמו בן ואולי זאת אשת חברו וכשתבא לב"ד תביא עדי מסירה שתאמר אלו העדים ראו דיוסף ב"ש בעלי נתן לי הגט והן אומרים הן כדפרישית ונאמר"כ לא יחקרום ב"ד ודאי לומר שמה טעיתם כך וכך כדפרישית ומשני הכי אמר רבי שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה ומאחר שנתקן כך לעולם חוקרין ב"ד ודאי אם שני יוסף היו שם ואם היו שם שנים אין חוששין שם כלל וכמו שפירש רבי וליחוש לשני יוסף בן שמעון דאירי שהוחזקו צריך לפרש כמו כן קשיא ראשונה דפריך וליחוש דלמא כתב כשהוחזקו דוקא דאי לא הוחזקו לא הוה מביעי ליה לרב למימר וה"ה לשם האיש ואע"ג דאביי חייש לשני יצחק ב"ה האשה (בבמות קטו: ושם) אע"ג דלא הוחזקו רבא לא חייש התם ורבה נמי לא חייש היבא דלא הוחזקו כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יח: ושם ד"ה נפק) (ובכל הגט) ולמאי דפרישית דמוכח בכל הגט (גיטין כד: ושם ד"ה בעדי) דלר"מ אין יכולין שני יוסף בן שמעון לגרש נשותיהן עד שיכתבו דורות כיון דעדי חתימה כרתי אין גט אלא אם כן מוכיחין עדים הכתובין בו שבעלה נתנו לה קשה עלה דמדאוקמי פרק המגרש (שם דף פו: ושם) מתני' דשני גיטין ושמותיהן שוין כר"מ דוקא ודחי אמי' תימא ר' אלעזר ומיהו כר' מאיר משמע דאתיא לה שפיר והיכי ניחא ליה לר' מאיר הא מוכח בכל הגט דלר' מאיר אין שני יוסף בן שמעון יכולין לגרש נשותיהן אלא אם כן יכתבו דורות ויש לומר דכי מוקי לה כר' מאיר סבר שאינם שוין לגמרי שהרי שלשום בדורות או סימן דעכשוו העדים החתומים מוכיחין שמיד בעלה בא הגט אם הוא בידה ומה שקורא אותם שוין לפי שבמקום נתינתו אין מי שיכיר הדורות: ומחזיק ליה לשמיה יוסף בן שמעון. תימה מה בכך הלא צריך שיכיר שם האשה בגט ואשתו לא יכירו בממה ולא שייך למימר שיחזיק ויש לומר שגם אשתו באה עמו אי נמי מכירין את אשתו [שלו על ידי פלוני ופלוני שאמר] שהיא אשתו של זה אבל לא שמעו איך הוא שמו שיאמרו שפלונית היא אשת ראוהו שאם כן יודעים שאין שמו יוסף בן שמעון: (תוספות)

דף קסח - א

כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק ההוא תברא דהוה חתים עליה רב ירמיה בר אבא אמרה ליה לאו אנא הואי אמר לה איברא אתה הוה אמר אביי אע"ג צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק כיון דדק דק אמר אביי האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא נידבר עם הארץ בהדיא דלמא מחלפו לה מיניה: והבעל נתן שכר וכו': מאי טעמא דאמר קרא **[דברים כד-א]** וכתב ונתן והאידנא דלא עבדינן הכי שדויהו רבנן אשאה כי היכי דלא לשהייה: כותבין שטר ללוח אף על פי שאין מלוה עמו וכו': פשיטא לא צריכא בעיסקא: כותבין שטר למוכר אף על פי שאין לוקח וכו': פשיטא לא צריכא במוכר שדהו מפני רעתה: אין כותבין שטרי אירוסין וכו': פשיטא לא צריכא דאפילו צורבא מרבנן דניחא ליה לחמוה לקרוביה: אין כותבין שטר אריסות וקבלנות וכו': פשיטא לא צריכא בבורה: אין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם וכו': מאי שטרי בירורין הכא תרגימו שטרי טענתא רב ירמיה בר אבא אמר זה בורר לו אחד זה בורר לו אחד: ו"ש בן גמליאל אומר לשניהם כותבין שנים לזה בעצמו ולזה בעצמו: לימא בכופין על מדת סדום קא מיפלגי דמר סבר כופין ומר סבר אין כופין לא דכולי עלמא כופין והכא היינו טעמא דר"ש בן גמליאל דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי זכותך גבי זכותי דמית עלאי כי אריא ארבא: **מתני'** מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר לו אם לא (נתתי) לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרך הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אומר יתן רבי יהודה אומר לא יתן: **גמ'** במאי קמיפלגי ר' יוסי סבר אסמכתא קניא ורבי יהודה סבר אסמכתא לא קניא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבובא אמר רב הלכה כרבי יוסי כי אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו וכי מאחר שרבי יוחנן מלמדנו פעם ראשונה ושניה הלכה כרבי יוסי אני מה אעשה ואין הלכה כרבי יוסי: **מתני'** מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובה לפני בית דין ועושין לו קיום איש פלוני בן פלוני נמחק שטרך ביום פלוני

רש"י כיון שהגיד נפקא לן במסכת שבועות (דף לב.) מאם לא יגיד: אורבא מרבנן. כגון רב ירמיה בר אבהו לאו דריכה למידק ולהכיר בנשים כל כך והגדה קמייחא שאמר ללוח איהו לאו כלום היא וללך מיקרי חוזר ומגיד כמה שאמר לכסוף את היא אלף אשכחיה קולך דכיון דלמחר השתא דקדקתה יפה סמכין עליה ומהימנינן ליה: אע"ג. דלמחר רבנן אורבא מרבנן לאו אורחיה למידק כגון רב ירמיה שטען תהלה שלא הכירה אפי' הכי כיון דלמחר דקדקתה יפה עתה ומכירה סמכין עליה כדלמחר גבי רב ירמיה שסמכין על מה שאמר לכסוף דכיון דדק דק ינדבר. לנהוג: עם הארץ. שמשכחל ומכיר בנשים: ה"ג מאי טעמא דלמחר קרא וכתב ונתן: והאידנא

ללא עדיין הכי כו'. אלא נהגו שהאשה נותנת שכר: ללא נהייה. בשביל השכר שאינו רוצה ליהן ותהעגן; אידי דתנא רישא כו' לא גרסינן ושיבזש הוא וק מפשקס לשבזש קאי ולמימרחא דלחיה הנהה השכר ולא הבעל ואידי דתנא רישא בדיויה משום גט שהבעל נותן שכר תנא נמי בדיויה גבי שובר ולאו דוקא ואין זה שיעת גמרא למיתניה בדיויה שיקרע משום רישא: עיסקא. מעות למחאת שכר: מפני רעתה. מוס גדול שבה או רחוקה ממנו וסד"א יתן הוא שכר להגאה דיויה הוא ובלכתיה הקונה אל קטנה והמכור אל יתאבל (יחזקאל ז) וכדאמרי אינשי (בבא מציעא דף נה). זכנת קנית זצין אובי: אפי' ארבעה מרבנן. החתן סל"א חמוי יתן כל השכר שהרי משויא בתו להלמדי חכם: בצורה. שצריך להזכירנה שנה או שנתיים ואין ריוח עתה להמכר: הכא חגיגו. בבבא שטרי טענתא. קני סופרי הדיינין היו כותבין טענות אנשי הכיב כדי שלא יהו טוענין וחזקין וטוענין ועל פי אותן טענות פוסקין הדיינין את דינם: זה בורר לו. דיון אחד כו' והיו כותבין בשטר פלוני ביכר לו דיון פלוני ופלוני ביכר לו את פלוני: לימא כבופין על מדה סדוס קמיפלגי. מדה סדוס כדתנן (אבות פ"ה מ"י) האומר שלי שלי שלך שלך זו מדה בינוני ויש אומרים זו מדה סדוס לימא ת"ק סבר שניהם נותנין שכר מן ונותנין שטר אחד בין שניהם ואם יאמר אחד מהם לך אתן השכר כי אני חפץ שיהא לי שטר אחד לבדי ולך שטר אחר והיה שלי שלי שלי שלך כפיין אותו ועושין אחד כי מה שאמר מדה סדוס היא ור"ג וב"ג סבר אין כופין: ומשנינן לא דכ"ע כופין. וטעמא דר"ג משום דקסבר אין זו מדה סדוס שהרי חסר הוא הרבה דעבר אם יכתבו שטר אחד לשניהם דלמך לא נוחא לי דתיזו זכותי בשטר אחד אלל זכותך: דמיתא עלאי כלריא ארבע. כל שעה שתראה הכתב תראה עלי בעליבות טענותיהן הכתובים בו ויש תראה טענותיהי נכח לידי מריבה כי איש מריבות אתה: מתני' והשליש את שטריו. המלוה והלוה מסרובה ביד שלישי שהרי טורח היה להם לכתוב שובר וסמכו על השליש: גמ' אסמכתא. המבטיח לחזירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנם ולא יוכל לקיים: לא קניא. ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד בכך ודיני אסמכתא מפורשין בב"מ צ"ב א"ה ע"ד (דף סו:) ובפ' המקביל (שם קד:). כי אתו לקמיה דרבי אמי. דיני אסמכתא: וכי מאחר שפעם ראשונה ושניה. כלומר כמה פעמים ליתנו רבי יוחנן הלכה כר' יוסי אני מה אעשה והיאך אומר לך קניא: ופסיק גמרא ואין הלכה כר' יוסי אף על פי שנימוקו עמו דאסמכתא לא קניא אלא אם כן קנו מיניה בבית דין חשוב ובללא אנוס כדלמך במסכת נדרים (דף קז:). מתני' מי שנמחה שטר חובו. מעלמו שנטשטש או שנפלו עליו מים: מעמיד עליו עדים. היודעים מאימתי נכתב ומה כתוב בו והם עושין לו קיום בפני בית דין וכותבין לו מה שהיה כתוב בזהו השטר והזמן והמעות: נמחה שטריו. שהיה כתוב ביום פלוני ופלוני ופלוני היו עדים שהיו חתומים בו כל זה כותבין אלו המקיימין ואחר כך חותמין את שמותם בסוף: (כ"י)

תוספות כיון דדק דק. וא"ת היכא דאמר מתחלה לאו איהי היא אמר שיכול להחזיר כ"ש כשאומר מתחלה זאת היא דנאמן אע"פ שאין דרכו להסתכל בהן תריץ ה"ק כיון דדק דק ואם רוצה לחזור אינו חוזר ומגיד: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב גרסינן אין הלכה ולא גרסינן הלכה. והכי משמע בפרק ארבעה נדרים (נדרים דף כז.). ההוא דאזיל ואתפסי זכותיה בב"ד אמר אי לא אתינא עד לי יומי ליבטלו זכותיה ולא אתא אמר רב הונא בטילן זכותיה ופריך מרב נחמן דאמר אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא ואמאי בטילן זכותיה וכן הגירסא כתובה ברוב ספרים תימה דאמר' באיזהו נשך (ב"מ דף סו. ושם) אבריייתא אמר רב נחמן אפי' בשעת מתן מעות לא קנה על ההיא דהלוהו על שדהו וא"ל אם לא נתן לך כו' איתיביה רבא כו' [אומר אני] אסמכתא קניא ומניומי אומר אסמכתא לא קניא ופירש רש"י ומניומי החזירני מדברי אבא הייתי רגיל לומר קניא כדמשמע מתני' דפריכא ליה מינה ומאי קאמר מניומי החזירני אדרבה רבה בר אביה רבו החזירו ועוד הקשה רבינו תם דרב הונא אדרב הונא דהתם קאמר אסמכתא קניא דבשעת מתן מעות קנה הכל והיכי פריך. בריש נדרים (דף כז:). מהא דאמר רב נחמן אסמכתא לא קניא והא סבירא ליה קניא ומתוך ר"ת אפילו לא קניא אסמכתא בעלמא התם באיזהו נשך (שם) קניא טפי משום דעשה לו טובה שהלוה לו וגומר בדעתו להקנותו יותר ועוד דתפיס מלוה ואין אני מבין בזה דבהא דרב נחמן עשה לו כמו כן טובה ומיהו מה שנתן הטעם דתפיס אתי שפיר דבהא דרב נחמן לא תפיס אלא שלישי אלא בדרב הונא דבבא מציעא דתפיס המלוה הקרקע במשכון ומהאי טעמא נמי אתי שפיר לרב נחמן דאמר אף לאחר מתן מעות קנה הכל וגם שהוצרך מניומי להחזירו אע"פ שהיה יודע מילתיה דרבה בר אבוב ועוד י"ל לרב הונא שכל אסמכתא שאין דעת כל אחד ואחד שתהיה האסמכתא ואין אומרים כלל אלא להסמיך חברו על דבריו אבל התם אין זה להסמיכו על דבריו אלא לגמרי הלוהו על מנת שתשקע בידו אם לא יפרעהו עד שלש שנים ומהאי טעמא נמי אתי שפיר לרב נחמן: מעמיד עליו עדים. נראה שמועיל לענין זה שעושין אותו מלוה בשטר בעדות דבשביל החתומים הבאים אחרי כן לא היה אלא מלוה ע"פ וקיום השטר עושין ב"ד ולא כפי' רשב"ם שהעדים עושין אותו: ובא לפני ב"ד. ודוקא נקט ב"ד דאלימי לאפקועי ממונא ולקמן נמי מיירי שמביא עדים על ההיא דמי שפרע קצת חובו בגמרא מקרעין את השטר כו': (תוספות)

דף קסח - ב

גמ' ת"ר איזהו קיומו במוחב תלתא הוינא אנו פלוני ופלוני ופלוני הוציא פלוני בן פלוני שטר מחוק לפנינו ביום פלוני ופלוני ופלוני עדין ואם כתוב בו הזקקנו לעדותן של עדים ונמצאת עדותן מכוונת גובה ואינו צריך להביא ראיה ואם צריך להביא ראיה נקרע פסול נקרקע כשר נמחק או נטשטש אם רישומו ניכר כשר ה"ד נקרע ה"ד נקרקע אמר רב יהודה נקרקע קרע של בית דין נקרקע קרע שאינו של ב"ד היכי דמי קרע של בית דין א"ר יהודה מקום עדים ומקום הזמן ומקום התורף אביי אמר שתי וערב הנהו ערביא דאתו לפומבדיתא דהו קא אנסי ארעתא דאינשי אתו מרוותיהו לקמיה דאביי א"ל ליחזי מר שטרי' ולכתוב לן מר שטרא אחרינא עליה דאי מיתניס חד נקיטינן חד בידן אמר להו מאי אעביד לכו דאמר רב ספרא אין כותבין שני שטרות על שדה אחת דלמא טריף והדר טריף הו קא טרדי ליה אמר ליה לספריה זיל כתוב להו הוא על המחך ועדין על הנייר דפסול אמר ליה רב אחא בר מניומי לאביי דלמא רישומו ניכר ותניא נמחק או נטשטש אם רישומו ניכר כשר אמר ליה מי קאמינא שטרא מעליא אל"ף בי"ת בעלמא קאמינא תנו רבנן הרי שבא ואמר אבד שטר חובי אע"פ שאמר עדים אנו כתבנו וחתמנו ונתנו לו אין כותבין לו את השטר בד"ב בשטרי הלוואה אבל שטרי מקח וממכר כותבין חוץ מן האחריות שבו

כ"י גמ' הוציא. שטר מחוק לפנינו שהיה כתוב ביום פלוני ופלוני ופלוני. היו עדים שחתומים בו: ומפרש גמרא אם כתוב בו הזקקנו כו'. שעמדו אלו בית דין המקיימין וחקרו עדים החתומים בו להעיד על החימתן ומלאו דכיהים מכוונין: גובה. מזמן ראשון הכתוב בשטר ואין כריך רכיה אחרת ואם לאו כריך להביא ראיה אחרת על הזמן ועל סכום המעות ועל כל מה שהיה כתוב בשטר: נקרקע. על ידי חסד: נקרקע. מעלמו: ערבא. ישמעאלים: וקאנסי לארעתא דאינשי. ומחוק שהיו בעלי זרוע כופין בעליהן לתת גס השטרות שלא יוכלו לערער: ליחזי מר שטרי'. מה כתוב בו קודם שיאנכו ממנו וכתוב לנו אחר תחמוי שאם יאנם אחד ישאר לנו שני ולאמנו מרובה אם תהיה ידיו תיפיה נערער על שזוהינו ונקחם מיד הלווקחים אותם מיד הערביים: דלמך רב ספרא. לקמן בשמעתין: דלמא טריף והדר טריף. זה הלווקח שקנה שדה באחריות ואמין דטריף ליה מיניה בעל חוב דמוכר ואתי איהו וטריף מלקוחות ומחזיר להם אחד מן השטרות כדי לגבות בו מן המוכר והדר טריף מלקוחות אחריות על ידי השטר השני ואומר עתה טרפו ממני ואחזור ואטרוף מלקוחות והרי שטר מכירתי עדיין הוא בידי: קא טרדי ליה. מפלגין בו: אמר ליה לספריה זיל

כתוב להו. שטר ומחוק אוחו ואחר כך כתוב על המחוק והעדים יחתמו על הנייר ואלו לא יתנו לב שהוא פסול ואיפטר מהם: אמר ליה רב אחא בר מנימוי לאביי כו'.
לי נראה דרב אחא בר מנימוי היה סלקא דעתיה דהכי אמר רבא לפרסיה דנכתוב ליה שטרעא מעליא והדר נמחקה והדר נכתביה על המחוק ונחתמו סהדי על הנייר
והכי קארי ליה ודלמא לא מחקי ליה שפיר משום דבעי למיכתב עליה והוי רואם רשאון ניכר ואזלי ומחקי ליה להאי כתבא בתרא ומוקי ליה הקמלא והוא ליה רואם
רשאון ניכר וכך ורשאון לא על המחוק נכתב והוא ליה כנטשטש דלמחוק לעיל רישומו ניכר כפי: אמר ליה מי סברת שטרעא מעליא קאמינא. דנכתוב ונמחקה: אל"ף
בי"ת עגלמא קאמינא. דברים בטלים אמריה לכתוב ולמחוק: אבל שטר חובי. וכתבו לי אחר תחתיו ככל הכתוב בראשון וכגון שאין לו עדים שאבד ממנו: כתבו והננו
לו. לזכור למימר שמה כתב ללוות ולא ליה: בשטרי הלוואה. אפילו אם בלא לכתוב חוץ מאחריות שבו אין כותבין דלתו למיטרף ביה מבני חרי ושמא לא אבד הראשון
אי נמי דלמא חזר ומלאו וטריף והדר טריף: אבל בשטרי מקח וממכר. אם אמרו עדים כתבו ונתנו לו כותבין או אחר חוץ מאחריות שבו מאחר שאמת הדבר שזה
הקרקע קני לו והוא ירא פן ישתקע הדבר ויערערו עליו שלא כדון כותבין לו שטר מקח בלא אחריות כדמפרש לקמן (דף קטג): שטרעא דגן דכפתוריה ללא למיגבי ביה
לא ממעשבי ולא מבני חרי כו': (רש"י)

תוספות ופלוני ופלוני עדי. החתומים בשטר כך פירש רשב"ם ונראה לר"י שמזכיר (הוא הדין) נמי העדים שהעידו שראו אותו השטר שאם ירצה הלוח היום או למחר
לפסול שיוכל לפסול ותימה אם צריך לכתוב שאין הגמרא מזכיר וצריך עיון בתיקון שטרות: אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו. וכותבין מזמן ראשון
דאי צומנא דהאידינא שמה חזר ומכרה למוכר ויוציא אח"כ שטר עליה ויאמר האידינא הוא דזבינתה מינד' והדר טריף שלא כדון ורשב"ג אומר אין כותבין אפי' בשטרי
מקח וממכר פ' דשמה אחר שקנאה החזיר שטרו למוכר וחזר המכר והשתא אי לא עבדינן ליה שטרא להאי מהימן מוכר לומר הוא החזיר לי השטר וחזר המכר שהרי
אין לזה שטר אבל אם עושין לזה שטר איך יוכל לומר שלי היא כשיוציא שטר שלו הלא הלוקח תופס השטר שהוא שלו ויאמר למוכר שטר שבידך לא הוזרתי לך אלא
כשמכרת לי הלוקח כתבת לי כמה שטרות דכותבין שטר למוכר והאחד בידך עדיין וחכמים אומרים מתנתו קיימת וא"כ גבי מקח וממכר ליכא למיחש למידי אפי' אין
שטר לזה הלוקח שלא נכתב שום שטר לא יוכל המוכר ליטול קרקע שאפילו החזיר לו שטרו אינו שלו דהא לא חזרה מתנתו ואפילו יש לו ראייה שנתנו לו שכתב לו שטר
שיקנה אותה ואותיות נקנות במסירה ובשטר לכולי עלמא או יש לו שטר מכירה שמכרה לו השתא נמי ליכא למיחש למידי שאם כן לא יכול זה להזיק כלום ואפילו יש
לו שטר שנכתב לו מחדש שהרי כתוב מאותו הזמן ותימה קצת אם לא כתב לו שטר מכירה אלא קנה לך איהו וכל שעבודיה למה אין לחוש שמה יפסידנו הלוקח על ידי
שטר שכתב לו מזמן ראשון שאע"פ ששני השטרות יהיה כתוב בהן יום אחד מ"מ לא יהיה מוחזק בה המוכר יותר מן הלוקח מאחר שיהיה גם ללוקח שטר ושמה הוא
החזירו למוכר באותו יום עצמו שהקנה לו השטר מבר שאז אין (כותבין זמן ואומר שאחר כך) חזר ומכרה לו באותו היום עצמו ואומר ר"י דכולי האי לא חיישינן וגם לא
יהא לו פנים לומר. שבו ביום החזיר לו השטר ובו ביום חזר ומכרה לו ותימה לרשב"ג למאן דאמר לקמן (דף קעג). צריך להביא ראייה נהי דנקות במסירה מ"מ צריך
המוכר להביא ראייה שהחזיר לו השטר אפילו הוא בידו ואור"י דהכא אין צריך לכולי עלמא דלמילה לא חיישינן ולפקדון נמי לא חיישינן הכא שירא הוא להפקיד שטרו
למוכר דלמא כבש ליה ויביא עדים שהשדה היתה שלו עד עתה תימה לר"י שכל מוכר שדה יכול להזיק ללוקח דכיון שכותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו דזימנין
דכתב שני שטרות ונתן האחד ללוקח ולאחר שלש שנים או ארבע שיפסיד הלוקח את שטרו יבא ויאמר החזיר לי השטר ויביאהו לבי"ד ויגבה בלא ראייה למאן דאמר
אין צריך להביא ראייה ואותו יוכל לומר לו מתחלה כתבת שכתבת אז הרבה שטרות מאחר שהוא אין לו שטר ואין יכול להוכיח שלא החזירו לו ויש לומר דאיכא למימר
שכיון שהחזיק שלש שנים בקרקע עומדת החזקה במקום השטר ויכול לומר כל מה שיכול לטעון אם היה השטר בידו כי יאמר מה שאין לי שטרי לא בשביל שהחזרתיו
לך אלא שלא נזרתי לשמרו לאחר שלש שנים ותימה לרבן שמעון בן גמליאל שמכל מקום יכול המוכר לעשות שני שטרות כגון ראובן דכתב ב' שטרות שמכר שדה
ולא יצטרך הוא להביא ראייה למ"ד אין צריך להביא ראייה וצ"ל דכי האי גוונא צריך להביא וכו' ג' אמרינן לקמן (דף קעג). דאחין הואיל ומשמעי להדדי צריך להביא ראייה
ואפי' אמרי' בעלמא א"צ ובענין אחר יש לפרש ולא תקשה לרשב"ג [ולא נצטרך] לכל זה רשב"ג אומר אף שטרי מקח וממכר אין כותבין כדמפרש לקמן שיש לחוש
שמה החזיר הלוקח למוכר וחזר המכר ואם לא נכתב שטר שני ללוקח יוציא המוכר הקרקע מיד הלוקח על ידי השטר שהחזיר לו אבל אם נכתבו לו שטר שני ללוקח
אפילו יוציא המוכר על הלוקח השטר שהחזיר לו לא יועיל כלום שיאמר הלוקח שני שטרות היו לי ולא החזרתי לו אלא אחד וכיון שהאחד עדיין בידו לא חזר המכר
והשתא אין להקשות אפי' כשיש שטר ביד המוכר מה יש לו להועיל והלא הלוקח יכול לומר לו קודם שמכרת לי השדה כתבת שנים או שלשה שטרות וכתבו לך כאשר
הצטת כי כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו ומה שאין שטר בידו לפי שאבד ממנו הא לא קשה מידי דודאי אין מועיל למוכר אלא אם כן יש עדים שזה השטר
שבידו הוא אותו שנתנו ללוקח ועתה חזר לידו אי נמי יבררו עדים שהחזיר לו הלוקח את (תוספות)

דף קסט

רבן שמעון בן גמליאל אומר אף שטרי מקח וממכר אין כותבין וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנותן מתנה לחבירו והחזיר לו את השטר חזרה מתנתו
וחכמים אומרים מתנתו קיימת אמר מר חוץ מאחריות שבו מאי טעמא א"ר ספרא לפי שאין כותבין שני שטרות על שדה אחת דלמא אויל בעל חוב טריף ליה
להאי ואזיל האי ומפיק חד וטריף לקוחות ואמר ליה לבעל חוב שוף לי דאיקום בה והדר תא טירפן ומפיק אחרינא והדר אויל טריף לקוחות אחריני וכיון
דקרעניה לשטרא דלמולו במאי הדר טריף לה וכי תימא דלא קרעניה והא אמר רב נחמן כל טירפא דלא כתיב ביה קרעניה לשטרא דלמולו לאו טירפא הוא וכל
אדרכתא דלא כתיב בה קרעניה לטירפא לאו אדרכתא הוא וכל שומא דלא כתיב ביה קרעניה לאדרכתא לאו שומא היא לא צריכא דקאתי מנח אבהתיה אמר
ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולמה ליה למימר ליה לבעל חוב שוף לי בהאי ארעא ואיקום בה תיפוק ליה דכיון דנקיט תרי שטרי וחד טריף אס כן נפיש
עליה בעלי דינין ולכתוב להאי שטרא מעליא ולכתוב תברא למוכר כל שטרי דיתפוקו על ארעא דא פסולין לבר מן דיפוק בזמנא דא אמרוה רבנן קמיה דרב פפא
ואמרי לה קמיה דרב אשי זאת אומרת אין כותבין שובר

רש"י רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בשטרי מקח וממכר אין כותבין. דס"ל אלויות נקנות במסירה כדלקמן גבי מתנה לחישינן דלמא לאחר שכתבו ונתנו לו שטר
המכירה החזיר לו לוקח זה למוכר את השטר וחזר לו מקחו כדלמרינן גבי מתנה חזרה מתנתו. כדמפרש לקמיה טעמא: מתנתו קיימת. אלף אם כן חזר ומכרה או
נתנה לו כגנין גמור או בשטר חדש כדון לוקח ומוכר: אמר מר חוץ מאחריות שבו מאי טעמא. אין כותבין לו אחריות: אמר רב ספרא לפי שאין כותבין אפי' שטרות על
שדה אחת. שאם יכתבו לו שטר אחר חיישינן דלמא אחי בעל חוב וטריף ליה להאי שדה דלמך הקונה אותה כי אבד שטרי שזהו לו וכתבו לו שטר אחר
עליה וכיון דנטרפה מיזו אויל צהאי שטרעא דכתבו ליה וטריף ללקוחות שקנו אחר שקנה הוא ויעשה קנויטא עס הבעל חוב שטרפה ממנו: ואמר ליה שוף לי דלוקוס
בארעא. כלומר אל תערער עלי עתה כלום פ"י שוף בשופי כדגרסינן (כתובות דף כ). והוא שאכלוס בעליהם שלש שנים ובשופי כך אמר ליה שוף לי דלוקוס בארעא
ארכע או חמש שנים עד דחיישן הדבר והדר תא ותערער עלי זימנא אחריתי ועביד הכי ובתך זמן מערער עליה וטריף לה מיניה והדר חזל הקונה שאמר אבד שטרי
וכתבו לו אחר ומפיק ליה להאזיל שטרעא [קמלא] דכתבו ליה על שדה זו ואזיל וטריף ללקוחות: ומקשינן ענה וכיון דקרעניה לשטרא. דבעל חוב בזימנא קמייתא דטריף
במאי קטריף כי אחי השתא וטריף: והאמר רב נחמן כו'. כך הוא הסדר מלה בל"ד וזענו על הלוה שפירע לו חובו ומזמינן ליה ללוה דינא כדלמרי' ואי לא אחי

משמתינו ליה וכותבין שטר טירפא למלוה שילך וישפא אחר קרקעותיו של ליה וכל מקום שימלא מנכסיו או מלקוחות שקנו ממנו אחרי כן יראה שטר לב"ד של אותה העיר וימסרו לו קרקעותיו למלוה ויכתבו לו שטר אדרכתא שיהא שליט ודוקר על נכסיו של זה לנכות חובו מהן כדמפרש בהגוזל בהרא"ה וטריפא יקראו לו ויחזרו ויטורפו בב"ד אחר ויאמרו הנכסים כיון שזאת בית דין כדמפרש בב"ק וכפי האומא יקחו בחובו ויכתבו לו ב"ד שטר שזמת הנכסים לדעת בכמה קבלם ומוסרם לקומא הדרא לעולם כשיהא לו מעות ללוה כדלמרי' [בב"מ] (דף טז: #דוקר לה). וכשיהו לו בית דין שטר האומא יקראו אדרכתא לו ויחזרו ויטורפו בה פעם שניה שלא כיון: ומשני לא יכירא דלתי מנה אבהתיה. לכך אין כותבין שני שטרות דחיישינן דלמא לאו מנה ההולאה יבא ויטורפו ללא יבא ויערער כי זו השדה גולה מאבותיו זה שמכרה כך והביא עדים כי זו שדה אבותיו והמוכר שמכרה גולה מאבותיו והואילא מידו והעמידוהו ביד המערער וכתבו ללוקה שטרפה מידו וכי יא לו רשות לטורפו הלקוחות שקנו קרקע מן המוכר שמכר לו שדה זו הגזולה והלך ועשה קטניא הלוקה עם הגזול שלקח השדה מידו ואמר ליה שוף לי ועשה כן ואחר ד' וה' שנים עוד בלא הגזול והביא עדים כי שדה זו גולה המוכר הזה ומכרה לזה וטורפה מידו וחזר הלוקה הזה בשטר (השני שכתבו לו בעת שאמר אבד שטרי) וטורפו בו פעם אחרת לפיכך אמר רב ספרא אין כותבין שני שטרות על שדה אחת: אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא. אמאי הליתן טעמא משום דל"ל שוף לי וכו' בלא טענה זו נמי כיון דנקיט שני שטרות ביום אחד יוכל לטורפו ולחזור ולטורפו ולכך אמר רב ספרא אין כותבין שני שטרות על שדה אחת: ומשני א"כ נפישו עליה מריבות ומחלוקות של בעלי דינין בעת אחת ויתנו לב על גניבתו: ונכתבו ליה שטרעא מעליא כו'. אמתייתא פריד אמאי קהני חוץ מאחריות שבו משום פסיחא דמוכר והלא יוכלו לנו לעשות הקנה שיכתוב ליה שאמר אבד שטרי שטר מעליא ובאחריות לאיכא למימר הדון עמו דודלוי אבד שטרו ונכתבו ליה ללידך למוכר שובר שזיכר שנפסד השטר הראשון שצד הלוקה ולא יבא לנכות בו עוד דהשתא ליכא למיחש דלמא טריף והדר טריף שהרי כשזיכר הלוקה שטר הראשון שאבד כדבריו יזיכר המוכר את השטר שכתבו לו וכל זמן שהאחד בידי לא חזר המכר שהרי מוכיח מתוך השטר השני שלא כתב לו המוכר אלא העדים עשאוהו אחר שהחזיר הראשון למוכר ושיקר להם לומר שנאבד וי"ל דחיישינן לב"ד טועין שבשזיכר. הלוקה השטר שכתבו בו שעשאוהו העדים לפי שאמר [שנאבד] השטר הראשון שכתבנו וחתמנו ונתנו לו יטעו ב"ד לומר אם לא שחקרו עדים שאבד הראשון לא כתבו לו שני שאפילו לרבנן דאמרי לעיל בשלהי יש נוחלין (דף קלח:): דבי דינא בתר עדים דייקי הכא איכא למימר דמודו דכיון שהעדים מעידים על תחלת שטר המכר בעדות ברורה וגם עתה באים לגמור הדבר לפי שאמר שנאבד השטר הראשון לא היו כותבין לו אלא דבר ברור. עב"ה) וקצת קשה לפי [ענין בתרא] זה הא משמע ממילתיה דרשב"ג דחייש שמה חוזר המכר אבל לאיניש דעלמא שמה נתן לו הלוקה השטר כדי לקנות השדה לא חייש מדיקאמר וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנותן מתנה לחבירו כו' עד חזרה מתנתו וי"ל דלאיניש דעלמא שמה נתן לו הלוקה שטר מכר שלו כדי לקנות השדה קנה במסירה אע"פ שיש עדיין שטר שני בידו ולכן לא יועיל להזיק לאיניש דעלמא שטר השני שהרי לא יכול לחזור מאחר שמסר לו שטר אחר ודוקא למוכר לא תועיל חזרת השטר אחר כיון שבשטר שני הנשאר ביד הלוקה כתובה חובת המוכר: לכתוב לאידך כל שטרי דליפקון בזמנא דא כו'. וא"ת והא מיירי שאין המוכר לפנינו כדפרישית לעיל על מילתא דרשב"ג וי"ל (דרשב"ג) ודאי בשאינו לפנינו) אבל הכא כי פריד על האי דקאמר חוץ מאחריות שבו [היינו] שבשום ענין אין כותבין [אחריות] אפי' הוא לפנינו ונראה דדאי הוא מצי לשנויי ה"ה אם הוא לפנינו [דכותבין ורבותא קמ"ל דאפי' אינו לפנינו אפי' כותבין לו אלא דעדימא משני ליה]: לבר ממאן דניפוק מזמנא דא. פ"י ויכתבו לו מזמן שני אבל שטר דלעיל דקאמר בברייתא [היינו] דכותבין בשטר מקח וממכר וכותבין בשטר זמן ראשון כדפרישית לעיל: (תוספות)

(רש"י)

תוספות השטר כדי שיחזור המכר ורבנן דפליגי עליה דרבן שמעון בן גמליאל סבירא להו אין אותיות נקנות כדמפרש לקמן וצריך לכתוב קני לך האי שטרא וכל שעבודיה וכיון שכותבין שמקנה לו מה שכתוב בשטר אין לחוש אם השטר השני ביד הלוקה שאפילו יש בידו אלף שטרי מוכר קנה המוכר בחזרת השטר כיון שכתב לו הלוקה שחזר ומקנה לו (הגה"ה). וקשה לפי פ"י [ענין בתרא זה] אמאי לא נעשה לו שטר שני שכתב לו פלוני בן פלוני אמר לנו אבד שטרי שכתבתם ושחתמתם ועתה כתבו אחר לראיה שלא יוכל המוכר לכפור המכר כשלא אמצא עדי מסירה וזה השטר לא יזיק כלום למוכר שכיון שכותבין בשטר השני שמחתם שאבד הראשון כתבו השני לא יזיק למוכר כלום כשיוציא השטר שחזר לידו או יביא עדים שהחזיר לו הלוקה את השטר כדי שיחזור המכר לא יכול לומר שני שטרות היו לי וכל זמן שהאחד בידי לא חזר המכר שהרי מוכיח מתוך השטר השני שלא כתב לו המוכר אלא העדים עשאוהו אחר שהחזיר הראשון למוכר ושיקר להם לומר שנאבד וי"ל דחיישינן לב"ד טועין שבשזיכר. הלוקה השטר שכתבו בו שעשאוהו העדים לפי שאמר [שנאבד] השטר הראשון שכתבנו וחתמנו ונתנו לו יטעו ב"ד לומר אם לא שחקרו עדים שאבד הראשון לא כתבו לו שני שאפילו לרבנן דאמרי לעיל בשלהי יש נוחלין (דף קלח:): דבי דינא בתר עדים דייקי הכא איכא למימר דמודו דכיון שהעדים מעידים על תחלת שטר המכר בעדות ברורה וגם עתה באים לגמור הדבר לפי שאמר שנאבד השטר הראשון לא היו כותבין לו אלא דבר ברור. עב"ה) וקצת קשה לפי [ענין בתרא] זה הא משמע ממילתיה דרשב"ג דחייש שמה חוזר המכר אבל לאיניש דעלמא שמה נתן לו הלוקה השטר כדי לקנות השדה לא חייש מדיקאמר וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנותן מתנה לחבירו כו' עד חזרה מתנתו וי"ל דלאיניש דעלמא שמה נתן לו הלוקה שטר מכר שלו כדי לקנות השדה קנה במסירה אע"פ שיש עדיין שטר שני בידו ולכן לא יועיל להזיק לאיניש דעלמא שטר השני שהרי לא יכול לחזור מאחר שמסר לו שטר אחר ודוקא למוכר לא תועיל חזרת השטר אחר כיון שבשטר שני הנשאר ביד הלוקה כתובה חובת המוכר: לכתוב לאידך כל שטרי דליפקון בזמנא דא כו'. וא"ת והא מיירי שאין המוכר לפנינו כדפרישית לעיל על מילתא דרשב"ג וי"ל (דרשב"ג) ודאי בשאינו לפנינו) אבל הכא כי פריד על האי דקאמר חוץ מאחריות שבו [היינו] שבשום ענין אין כותבין [אחריות] אפי' הוא לפנינו ונראה דדאי הוא מצי לשנויי ה"ה אם הוא לפנינו [דכותבין ורבותא קמ"ל דאפי' אינו לפנינו אפי' כותבין לו אלא דעדימא משני ליה]: לבר ממאן דניפוק מזמנא דא. פ"י ויכתבו לו מזמן שני אבל שטר דלעיל דקאמר בברייתא [היינו] דכותבין בשטר מקח וממכר וכותבין בשטר זמן ראשון כדפרישית לעיל: (תוספות)

ב - קסט דף

אמר להו בעלמא כותבין שובר והכא היינו טעמא דדלמא אזיל בעל חוב וטריף מיניה דלוקה ואזיל איהו וטריף לקוחות ושובר גבי לקוחות ליכא סוף סוף לקוחות לאו אמרי דארעא הדרי אדהכי והכי שמיט ואכיל פירי אי נמי ללוקה שלא באחריות אי הכי שטרי הלואה נמי התם דזוזי מסיק אמרי פייסיה בעל חוב בזוזי הכא דארעא מסיק מידע ידעי דמאן דמסיק ארעא בזוזי לא מפייס אמר מר חוץ מן האחריות שבו היכי כתיבין אמר רב נחמן דכתבי הכי שטרא דנן דלא למיגבי ביה לא ממשעבדי ולא מבני חרי אלא כי היכי דתיקום ארעא בידיה דלוקה אמר רפרס זאת אומרת אחריות טעות סופר הוא טעמא דכתב ליה הכי לא לא כתב ליה הכי גבי רב אשי אמר אחריות לאו טעות סופר הוא ומאי חוץ מאחריות שבו דלא כתיב ביה אחריות היא איתתא דיהבה ליה זוזי לההוא גברא למיזבן לה ארעא אזל זבן לה שלא באחריות איתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה לתקוני שדרתך ולא לעוותי זיל זבנה מיניה שלא באחריות והדר זבנה ניהלה באחריות: רשב"ג אומר הנותן מתנה לחבירו והחזיר לו את השטר חזרה מתנתו וכו' מתנתו וכו' מאי טעמא דרשב"ג אמר רב אשי נעשה כאומר לו שדה זו נתנה לך כל זמן שהשטר בידך מתקייף לה רבה אי הכי נגנב או אבד נמי אלא אמר רבה באותיות נקנות במסירה קמפילגי רשב"ג סבר אותיות נקנות במסירה ורבנן סברי אין אותיות נקנות במסירה ת"ר הבא לידן בשטר ובחזקה נידון בשטר דברי רבי רשב"ג אומר בחזקה במאי קמפילגי כי אתא רב דימי אמר באותיות נקנות במסירה קא מיפילגי

רש"י אמר להו. רב אשי לעולם אימא כך גבי מלוה שאבד שטרו שנכתבו לו שטרעא או פרע מקלת חובו דכותבין שובר ללוה ויפרע חובו למלוה והכא גבי מקח וממכר היינו טעמא דלחין כותבין שובר למוכר כדי לכתוב שטרעא מעליא ללוקה משום דזימנין דלחין בע"ה דמוכר ושהוא לוקח ראשון שאבד שטרעא וטורפו הקרקע מיניה דלוקה ונשני והבדל אינו ביד הלוקה אלא ביד המוכר וכתוב כך שילך אל המוכר ויחלה לו השובר שמיט ואכיל פירי כדמסיק ואזיל וקשה גזל הנכסא אלל גבי שטרי מלוה כותבין שובר למוכר למימר הכי כדמפרש לקמן ואזיל: ומקשינן סוף סוף לקוחות. לאו לגבי מוכר אזיל בתמיא ללעוק על שדה שטרעא בע"ה דמוכר ויחלה לו השובר ויחזיר לו קרקעו: א"ל. זימנין דהוי לוקח שלא באחריות דעבד אינש דזבין ארעא לזמניה ולא יחוש הלוקה לחזור אלל המוכר שהרי אין עליו אחריות וישפוד קרקעו שלא כיון: אי הכי. לאיכא למיחש להכי והלכך בשטר מקח אין כותבין שובר: בשטרי הלואות נמי. אמאי אמר דכותבין שובר הוה ליכא למיחש נמי דטריף המלוה לקוחות שקתו מן המלוה והבדל ביחא דלקוחות ליכא אלל ביד המלוה: ומשני ההם. גבי הלואות כיון דחזי מסיק ביה מלוה ללוה לא שפקי ליה לקוחות קרקע שלהם

למלואו עד שילבו אלל הטה לטעת אס פרעוהו זוזי משום דמימר אמרי לקוחות אימור פיוסי פייסיה וכל אחי למישמט ולמיכל פירי אכל הכא גבי מקח וממכר כשיבא לוקח זה לטרוף קרקע מלקוחות שקלחו מן המוכר יניחו לו הלקוחות לטרוף לאמרי לקוחות זה המוכר קרקע חייב לו ללוקח זה תחת שקרו שאבד וכל מאן דמסיק ארעא בחבירה לא מפייס בזוזי עד זמן מרובה כשיראה קלא יוכל להעמיד לו קשה והלכך מניחו לו לטרוף עכשיו ולאחר זמן הדך לגבי מרל דארעא ונחך כך שמיט ואכל פירי והלכך אין כותבין: היכי כתיבין. האי שטרל להעיד שהקדו קנוי בידו אך קלא יבנה לא ממשעבדי ולא מבני חרי דחיישין לזמלא שטרל דארעא עדיין בידו הוא: דתיקו ארעא בידיה. קלא יוכל המוכר לטעון לא מכרתי לך מעולם: אמר רפרס זאת אומרת. ממילתיה דרב נחמן שמזיקי לפשך בתוך השטר קאין בו החרייה: החרייה. קאילו כתוב בשטר אלא נכתב השטר סהם טעות וסגנת הסופר הוא וכמי שכתב בו החרייה דמי ופלוגתא הוא בשנים אוחזין (ב"מ דף יד.) והכי מסקינן התם (טו): לטעות סופר הוא בין בשטרי מקח בין בשטרי הלוואה: ללא כתב ביה החרייה. ורב נחמן לא קמתרף שפיר: זיל זבניה. מן המוכר קלא בחרייה וכתוב השטר בשמן ואח"כ מוכר את הקרקע לשה בחרייה: מ"ט. חזרה מתנתו: אמר רב אשי. קסבר רבן שמעון בן גמליאל נעשה כלאומר כו': נגב או שאבד נמי. נימא לאבד קדוה ובטלה מתנתו: רבן שמעון בן גמליאל סבר אוחיות. בין דשטרי מקח בין דמתנה נקוט למקבל מתנה וללוקח במסירת השטר כלאומר א"ע" שדברים אינם נקנין כיוון דכתובין בשטר נקנין עם קבלת הקף וכיון שהחזיר לו את השטר חזרה מתנתו ופלוגתא היא בהמוכר את הספינה (לעיל דף עו.) וא"ע" שפירש רבינו גנאכל דליה הלכתא כרשב"ג דחידו ורביס הלכה כרביס אפילו הכי הלכתא כרשב"ג דלוחות נקוט במסירה ואף על פי קלא כתב בו בשטר אחר קני לך הוא וכל שעבודיה דקיימא לן כרבי דס"ל דלוחות נקוט במסירה בהמוכר את הספינה (שם דף עו.) דלמרינן התם במסקנא אמר רב פפל הלכתא דלוחות נקוט במסירה בלא שטר אחר וקאי רב אשי התם כותיה דלמך סברא הוא כו' ולקמן בפירקין (דף קעג.) נמי אמרינן דלוחות נקוט במסירה אבוי אמר כריך להביא ראוה רבא אמר כו' גם שם מוכח דלכוי ורבא סברי דלוחות נקוט במסירה וגם שם דחק ר"ח וכתב קאין הלכה כמותו אלא במסירה ובשטר והכל הוא: ה"ר הבא לידון. כנגד המערער על קדוה שצידו בשטר ובחקה שטוען קרקע זה קניתי ממך ועדיין השטר בידי וגם יש לי עדים שאכלתי שני חזקה נדון בשטר דברי רבי לקמן מפרש לה ואזיל ועל מקומה דפרשנה לפי פי האמוראים: רבן שמעון בן גמליאל אומר בחזקה. לפי פירוש האמוראים שלפנינו יש מהם שאריך לפרש לר"ש דקאמר בחזקה ולא בשטר וש שאריך לפרש אף בחזקה וכל שכן בשטר הלכך מה שכתוב בספרים בחזקה ולא בשטר אימא אף בחזקה נראה ללא קרסין ליה כו': במאי קמיפלגי. ומתוך כך נלע פירוש הבכרייה: רבי סבר דלוחות נקוט במסירה. כדקאמר נמי רבי בהדיא בפרק המוכר את הספינה (לעיל דף עו.) שהמוכר שטר חוב להביאו כיון שמסר לו את השטר בידו קנה החוב ונשתעבד לו ליה ליה הקונה כמו שהיה משועבד למלוה כל זמן קלא חזר ומחלו כדלמך שמואל (במסכת גיטין) (דף יג.) וה"ק הבא לידון בשטר ובחזקה וטוען ראוה כנגד המערער קדוה זו שלי היא שרבי שמעון קנאו מלוי מסר לו שטר מכירה הכתוב בשמו וקניתי השדה במסירת השטר כאלו נכתב בשמי וגם החזקה בשדה שלש שנים נידון בשטר דברי רבי ועל ידי השטר שמסר לו הלווק קנוי לו השדה דלוחות נקוט במסירה וכל כריך תו עדי חזקה: (רש"י)

תוספות בעלמא כותבין שובר כו'. וא"ת כיון דמסיק דבשטרי הלוואה אימור פייסיה בעל. הבית בזוזי וילכו הלקוחות אצל המוכר א"כ מצי למידק מהכא דאין כותבין שובר דאי כותבין אם כן אמאי [אין כותבין שני] שטרי הלוואה ולכתוב שובר לאידך כדפריך הכא גבי מקח ואומר ר"י דבשטרי הלוואה לא מצינן למכתב שובר משום שאם כן יפסיד כל הלוואותיו שיעשה מכאן ואילך שלא יאה זכור מן השובר ואיכא נעילת דלת בפני לויין אבל בשטרי מקח וממכר אם יפסיד יפסיד ואין לנו להפסיד ליה משום חששא שמא יפסיד [האחר לאחר זמן] ותימה [דסוף סוף] למ"ד כותבין שובר [מאי שנא הלוואה] ליכתוב בר מזמנא דא ולהלן ושמה אנו גוזרין: דמאן דמסיק ארעא בזוזי לא מיפייס. ותימה לר"י אם יכול המוכר לדחות בזוזי למה יניחו קרקעם אפילו היו יודעין שלא פרע לו השטר עדיין [אלא שיכולין] לומר שיתן או קרקע או מעות ואם אין לו אז יחזור עליהם וקצת רפיא אם יכול לדחות בזוזי אם לאו ונראה דמצי לסוקי בזוזי: בחזקה ולא בשטר אימא אף בחזקה. פי' בקונט' דלא גרסינן ליה ומיהו היינו יכולין לקיימו והוי אליבא דמסקינן לקמן דמוקי לקמן פלוגתייהו בצריך לברר ואפי' לא גרס הכא לא היה צריך למחוק בסנהדרין (דף כג: ושם) דקאמר והוינן בחזקה ולא בשטר אימא אף בחזקה וק"ל דבצריך לברר קא מיפלגי דאפי' ליתיה הכא מצינן למימר התם הוינן בה כדאשכחן ב' אחין (יבמות דף לא.) דקאמר גמרא על ספק קרוב כו' ואמרי' למאי הלכתא דאי כהן אסירא ליה ואי ערוה היא צרתה בעיא חליצה ואף על גב דליתיה בהזוק (גיטין דף עח.) על ההיא משנה: ורבן שמעון בן גמליאל סבר לה כו' דאמר עדי חתימה כרתיה. יש מקשים דבפ"ק דגיטין (דף יא. ושם) תניא א"ר אלעזר בר' יוסי לא נחלקו על שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים דא"פ דחתימהם עובדי כוכבים כשרים לא נחלקו אלא כו' דרשב"ג אומר אף הן כשרין אלמא ס"ל עדי מסירה כרתי ואור"י דס"ל כו' אלעזר בגיטין ולא בשטרות כי הנהו אמוראי דהמגרש בגיטין (דף פו: ושם) (ודיחך הוא דהא אף אלו קאמר דמשמע דבשאר שטרות נמי ס"ל הכי) וצריך לומר דאלבא דרבנן דפלגי עליה קאמר להו דאף אותם היה להם להכשיר כיון דסברי עדי מסירה כרתי: (תוספות)

דף קע

רבן שמעון בן גמליאל סבר אין אותיות נקוט במסירה ורבי סבר אותיות נקוט במסירה אמר ליה אביי א"כ פלוגתא דלמר אמר ליה ותפלוג אמר ליה הכי קאמינא לך מתניתא לא מיתרצא אלא כדמיתרצא מר ואם כן קשיא דרבן שמעון בן גמליאל אדרשב"ג אלא אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול ובפלוגתא דר' מאיר ור' אלעזר קא מיפלגי רבי סבר לה כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ורבן שמעון בן גמליאל סבר לה כרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי והא אמר רבי אבא מודה היה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול אלא אמר רבי אבינא הכל מודים שאם כתוב בו הזקקנו לעדותו של עדים ונמצאת עדותו מזוייפת שהוא פסול כדברי אבא לא נחלקו אלא בשטר שאין עליו עדים כלל דרבי סבר לה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ורבן שמעון בן גמליאל סבר לה כרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ואיבעית אימא במודה בשטר שכתבו צריך לקיימו קא מיפלגי דרבי סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ורבן שמעון בן גמליאל סבר צריך לקיימו והא איפכא שמעינן להו דתניא שנים אדוקין בשטר מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתו ולוה אומר שלך הוא ופרעתי לך יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר יחלוקו והוינן בה ולית ליה לרבי הא דתנן שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה זה אומר אני מצאתיה זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו ואמר רבא אמר רב נחמן במקיים דכולי עלמא לא פלגי דיחלוקו כי פלגי בשאינו מקיים רבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ואי מקיים ליה גבי פלגא ואי לא חספא בעלמא הוא ורבן שמעון בן גמליאל סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ויחלוקו איפוך ואיבעית אימא במודה בשטר שכתבו צריך לקיימו קא מיפלגי דרבי סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך להוה מסיק ביה זוזי רבי אבא אתא לקמיה דרבי יצחק נפחא אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני אמר ליה רבי יצחק יבואו פלוני ויעידו אמר ליה אי לא אתו לא מהימנינא והא קיימא לן המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים אמר ליה אנא בההיא כשמעתא דמר סבירא לי דאמר רבי אבא אמר רב אדא בר אבהו אמר רב האומר לחבירו פרעתיך בפני פלוני ופלוני צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו [א"ל] והא אמר רב גידל אמר רב הלכה כדברי רבן שמעון בן גמליאל ואף רבי לא

רש"י רבן שמעון בן גמליאל סבר אין אוחיות נקנות במסירה. והלכך כריך עדי חזקה דכיון דר"ל אידך לך חזק וקני ויש לו עדים שהחזיק בה קנה דקרקע נקנית בכסף או בשטר מכירה ומתנה או בחזקה והכי קאמר רשב"ג נדון בחזקה ולא בשטר: ר"ל אביי. רב דימי לאביי והפלוג כלומר איני חושש: ר"ל א"כ קשיא דר"ש בן גמליאל כו'. דהא על נקנת במסירה וחתה אומר לרבן שמעון אין אוחיות נקנות במסירה: ר"ל. רב דימי לאביי והפלוג כלומר איני חושש: ר"ל א"כ קשיא דר"ש בן גמליאל כו'. דהא על כרחך הוהקנו לפרש הכרייהא דלעיל כדמרי: אלא אמר אביי. מאי שטר דפליגי ביה רבי ורבן שמעון לאו בשטר הכחוב בשם אחר ומסרו לזה פליגי דהא בין לרבי בין לרבן שמעון אוחיות נקנות במסירה כדאמר' לרבי בהמוכר את הספינה (לעיל דף עו.) ולרבן שמעון לעיל בשמעתי' כדמר אלא בשטר מכירה שכתב בו מוכר ללווקח זה כדון קרקע הנקנית בשטר פליגי ובגון שנמלא אחד מהעדים קרוב כו': רבי סבר כרבי אלעזר. דאמר בניטין בפרק המגרש (דף פו.) אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תקון העולם דעדי מסירה גורמין לכריחות גט ונמלא גט כשר בכחיבה בלא עדים אלא שיהא מוסרו לאשתו להתגרש בפני עדים דהא כתיב וכתב לה בכחיבה לחוד בלא חתימה מיירי ומיהו עדים בעינן שיראו שנתגרשה וה"ל כאלו אין עדים בשטר דמי הלכך נדון בשטר בלא עדי חזקה אלא שיביא עדים שנכתב ונמסר לו בפניהם שהשדה נקנה לו בשטר אע"פ שאין בו עדים: ורבן שמעון בן גמליאל. אומר בחזקה הוא קונה אי ר"ל לך חזק וקני שהשטר בלא עדים אינו קונה כו' דעדי חתימה עיקר דהאי דכתיב וכתב לחתימה עדים קפיד קרא: מודה ר' אלעזר כו'. דדוקא גט שאין בו עדים כשר לדעדי מסירה קפיד רחמנא ומיהו אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט הרי הוא פסול: אלא אמר רבינא הכל מודים. רבי ורשב"ג מודים שאם מזויף מחובו שהוא פסול כד' אבא דמורה ר' אלעזר כו': ואיבעית אימא כדמורה. מערער שכתבו לשטר שפיר זה פליגי וקאמר מערער לא מכרתיו לך וממני נפל השטר ומנאלתו: אין כריך לקיימו. דלא דמי לשאר דינים שהפסד שאסר הוא הפסד שהתיר שאפילו אם היה זה מערער ואומר לא ככתבתי לא היה לנו לחשוך את זה הלווקח בכך שלא נחשדו ישראל לעשות שטרות מזויפים אלא שהתירו חכמים להטעך קיום היכר דמערערי עליה הלכך כי אמר ככתבתי והמניה למי שהשטר ביו: כריך לקיימו. והכי קאמר רבן שמעון נדון בחזקה ולא בשטר שהשטר אינו מועיל לו כל זמן שלא נתקיים ע"י אחרים אע"פ שזה המערער מודה שכתבו לדיומו אמר ככתבתי וקאמר נמי (כ"ט)

תוספות **אין** **פירוש** **לקטע** **זה** **(תוספות)**

ב קע דף

אמר אלא לברר א"ל אנה נמי לברר קאמינא: **מתני'** מי שפרע מקצת חובו ר' יהודה אומר יחליף רבי יוסי אומר יכתוב שובר אמר רבי יהודה נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים אמר לו רבי יוסי כך יפה לו ולא ירע כחו של זה: **גמ'** אמר רב הונא אמר רב אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא כרבי יוחנן וכתבין לו שטר אחר מזמן ראשון אמר ליה רב נחמן לרב הונא ואמרי לה רב ירמיה בר אבא לרב הונא אי שמיעא ליה לרב הונא [ברייתא] דתניא עדים מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון הוה הדר ביה אמר ליה שמיע ליה ולא הדר ביה

רש"י אמר ליה אנה נמי לברר קאמינא. כלומר כרבי סבירא לי ואם לא בירר דבריו הפסיד וכן פירש רבינו זקני מ"כ בפרק זה בורר אליבא דרבי צריך לברר ואם לא הביא שטר הפסיד ויש לשון אחר ואין בו ממש ואע"פ שהלכה כרבי מחבירו בהא הלכתה כרבן שמעון שאין כריך לברר כדאמר רב גידל אמר רבי: מתני' מי שפרע מקצת חובו. במלוה בשטר מיירי ואיכא למיחש פן יחזור המלוה ויתבע כל חובו: רבי יהודה אומר יחליף. יקרע אותו השטר ויכתוב לו שטר אחר לפי חשבון הנשאר מזמן ראשון כדמפרש בגמרא: וכתוב שובר. ושמעיה הוה: לשמור שוברו. שאם אבד שוברו יחזור המלוה ויגבה כל חובו: ר"ל ר' יוסי כן יפה לו. למלוה שיהיה הלוה בדאגת שימור שוברו ולא המלוה דעבד ליה לאיש מלוה כדאמרין בגמרא: ולא ירע כחו. של מלוה להחליף שטר כדאמר ר' יהודה כדי שיכופר לפרעו: גמ' אין הלכה לא כרבי יהודה. שאמר יחליף ואפילו לכתוב לו מזמן ראשון על ידי עדים בלא בית דין כדמפרש ואזיל ללא אלימי עדים לקרוע שטר ולהחליף ולגבות מזמן ראשון: ולא כר' יוסי. דאמר כותבין שובר וליך לשמור שוברו מן העכברים: וכותבין לו שטר אחר. לפי סכום המעות שחייב לו עדיין וכך תנא הוא ופליגי: אי שמיע ליה לרב הא תנא. לקמן בשמעתי' במילתיה דר' יהודה פורע חלי חובו שמקרעין עדים כו': הוה הדר ביה. רב יהודה מודה שהלכה כר' יהודה דהא רב נמי ה"ק דמה לי ב"ד מה לי עדים: שמעיה ולא הדר ביה. דכרייתא הני עדים מקרעין ואיהו אמר ב"ד דוקא ולא עדים: (כ"ט)

תוספות אלא לברר. פירש רבינו תם לברר אמיתות הדברים ולהעמיד על האמת ואם ימצאו ויאמרו לא ראינו מעולם מיחייב אבל אם לא ימצאו לא אבד בכך שאין סברא שהיה מחייבו לשלם על זה אם לא יוכל למצוא כי מה דין הוא זה שיפסיד בהנחם אם לא יוכל לאמת דבריו שלא היה צריך לטעון ועוד דהכי משמע אנה נמי לברר קאמינא ולא לחייב שאם היה מחייבו לברר מה תשובה היא זו אנה נמי לברר מכל מקום היה מחייבו ואדירבה מה שמזכיר לברר אינו כי אם קושיא על טעמו כמו שפירש רשב"ם ואף רבי לא אמר אלא לברר הלכך לא מסתבר טעמא לחייבו משום הכי ובשבותות פרק שבוות הדדינים (דף מא:): דקאמר אתו פלוני ופלוני ואמרו לא היו דברים מעולם ואמר רבא כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש אמר ולא אדעתיה תימה דאמר הכא צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו וי"ל דרבא כרשב"ג ס"ל כדפסיק רב (פפא) א"ג אפי' [לרבי] ונדפי' ר"ת דמפרש הכא אם לא בירר לא הפסיד דיש לו לברר כל מה שיוכל ומ"מ אי לא משכח לחו או אומרים להד"מ ו"ל דלא מפסיד אבל תימה שרשב"ם הביאה על זה שצריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו משמע שרוצה להעמידה כרבי אפילו לפי' שלו ושמה היה רוצה לומר דגרע היכא דלא הביאם מהיכא דאיתיהו ואמרו להד"מ ולא הבנתי כלל ויש מי שביים דבריו אליבא דרבן שמעון בן גמליאל וסובר שהלכה כותיה ואפי' למ"ד התם הוחזק כפרן אתי שפיר כרבן שמעון בן גמליאל ד"ל דלא אמר ר"ש בן גמליאל אלא דא"צ להביא: אין הלכה לא כר' יהודה כו'. פירש רשב"ם דאמר עדים מקרעים את השטר דהכי משמע יחליף אפילו בעדים וכן הוא לפי המסקנא דשמיע ליה ברייתא ולא הדר דאיהו מכשר בעדים ואיהו מצריך ב"ד אבל רב נחמן לא היה סובר מילתיה דרב הכי דא"כ מאי הא דקאמר לרב הונא אי שמיע ליה כו' הוה הדר ביה ממה שהיה אומר אין הלכה כר' יהודה מי אלימא מתני' דמשמע נמי בעדים ואפ"ה פליג עליה וא"ת במשנה לא תני עדים בהדיא מ"מ איהו ס"ל דעדים קאמר פליגי עליה דתנא הוא ופליגי ונראה לר"י דרב נחמן סבר לה למילתיה דרב הכי אין הלכה כרבי יהודה דאמר יחליף וכותבין ליה מזמן שני דרבי יהודה מזמן שני קאמר מדלא פירש במשנה וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון וממאי דהדר ליה ר' יוסי וכן יפה לו ולא יגרע כחו של זה משמע דר' יהודה מזמן שני קאמר דאי מזמן ראשון מה הורעת כח איכא והשתא קאמר שפיר אי הוה שמיע ליה הא דתניא עדים מקרעין לו את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון הוה הדר ממאי דמצריך ב"ד כדי לכתוב מזמן ראשון ולא הוה פליג אברייתא בהכי שכל עצמו לא בא אלא לאפקי ממה שהיה סובר שר' יהודה לא היה מכשר מזמן ראשון בלבד כלל אפי' בב"ד מולא קאמר ליה במתניתין ובא רב לומר שאע"פ שבעדים ו"ל שאין להכשיר מזמן ראשון בב"ד מיהא ראו להכשיר ואי הוה ידע דר' יהודה הוה מכשר אפי' בעדים מזמן ראשון לא הוה פליג עליה ותימה דלעיל (דף קסח.) בנמחק כותבין לו מזמן ראשון כן פירש רשב"ם התם וביום פלוני דקאמר התם היינו שהיה כתוב זמן ביום פלוני והכי משמע קתא מדבעי ב"ד ואמאי לא כותבין הכא מזמן ראשון כי התם לרבי יהודה אליבא דרב דהוה ס"ד דמזמן שני כותבין לר' יהודה ומצין

למימר דרב נחמן ס"ל דרב הוה מוקי לה ההיא דנמחק בכתובת זמן ראשון אליבא דגפשיה ואליבא דר' יהודה מזמן שני דמוגופה דההיא משנה לא מוכחא לר' יהודה אי מזמן ראשון אי מזמן שני אף על גב דמצרכי בית דין איכא למימר מזמן שני דאפי' מזמן שני איכא למימר שאין לעדים לכתוב שלא מדעת ליה ואפילו אותם עדים שעשאוהו אין ראשין לעשות אחר שכיון שעשו שליחותן אין חוזרין ועושין שליחותן דומיא דגט שאם צוה לכתוב גט וליתן לשלוחו שנעשה שליח להלוכה וכתבו ונתנו לו ונמחק או אבד שאין יכולין לעשות אחר כדמוכח בפרק התקבל (גיטין דף סג:) ואע"פ שיש לתת חילוק שבדין שבגט יש לעשו גט שני דבעינן שיאמר לסופר כתוב ולעדים לחתום וכן השני לא אמר להם כלום אבל הכא בלא צווי יכול להיות כשר שאינו אלא לראיה לגלות שנשתעבדו נכסיו על ידי השטר הראשון ואחרי שנשתעבדו לא יפקע השעבוד ומ"מ אע"פ שאין דומה לגמרי לגט נוכל לומר שאין להם לכתוב עליו שעבוד שלא מדעת כיון שנאבד מן המלוה אותו שכתבו ונתנו לו על פי ליה אין ראשין לעשות אחר כ"ש עדים אחרים שזה השטר מוזיק לו אפילו לא יכפור כלום שאע"פ שגם אם לא נכתב היה גובה מלקוחות שלקחו אחר שנמחק הראשון כאילו היה קיים כיון דאית ליה קלא להאי מלוה כדמשמע בחזקת הבתים (לעיל דף מב.) אי לא משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף היתה מלוה על פה גובה מן הלקוחות אף על גב דמצוי לאטעווינהו ללקוחות ולומר להן בשעת מכר פרעתי ושטרא ליכא לאפקוי עלייהו מ"מ מוזיק השטר השני ללוה שאם יפרע לו ואין לו שטר אין לו לדאוג כלום ואם יש שטר זימנין דמשתמיט ולא יחייב ליה ואמר יחייבנא לך למחר או ליומא אחרא וחדר גבי זימנא אחריתי ועוד יש לומר דרב נחמן ס"ל דמודה רב היכא דנמחק שעושין לו בית דין שטר אחר מזמן ראשון משום דהתם אין לחוש אם זה דומה למוקדם כיון שבית דין בעצמם כותבין אותו דבית דין אלימי לאפקועי ממונא ולא יבא לחתום בשטר מוקדם על ידי שנכשיר זה אבל הכא כותבין ליה עדים הלכך אין להם כח לחתום מזמן ראשון שדומה למוקדם שלא יבאו לחתום בשטרי מוקדמין ועוד יש לומר דגבי נמחק אין דומה כל כך למוקדם מאחר שזהו שטר ראשון אלא שמעתיקין אותו אבל הכא שטר חדש שהיו כותבין בו זמן ראשון היה דומה למוקדם וקצת היה משמע דבנמחק נמי זמן שני והכי משמע על קצת דקאמר הוציא שטר מחוק ביום פלוני ומיהו הוה קשה איפכא לרב דאמר זמן ראשון ולר' יהודה דבסמוך דאמר אפילו בעדים מזמן ראשון ואין לומר שבנמחק אין ראוי כל כך זמן ראשון שאינו מדעת שניהם כי כמו שפירש ר"י ורבינו שמואל נראה עיקר תדע דהא בהגוזל קמא (ב"ק דף צח:) גבי שורף שטרות אי דאיכא שהדי כו' ומשמע שאז לא יפסיד כלום ועוד תימה דלעיל בנמחק בעי ב"ד לכ"ע והכא קאמר ר' יהודה עדים ובהו אומר ר"י דהכא דכתבי מדעת שניהם לא בעו אלא עדים אבל בנמחק כותבין שלא בפני הלוח וכיון שמזיק לו נראה אין לעדים לעשותו שלא מדעתו: (תוספות)

דף קעא

בשלמא בי דינא אלימי לאפקועי ממונא אלא עדים שעשו שליחותן חוזרין ועושין שליחותן ולא והא אמר רב יהודה אמר רב עדים כותבין אפילו עשרה שטרות על שדה אחת רב יוסף אמר בשטר מתנה ורבה אמר בשטר שאין בו אחריות מאי ברייתא דתניא הרי שהיו נושין בו אלף זוז ופרע מהן חמש מאות זוז עדים מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר שטר זה יהא מונח במקומו ויכתבו שובר ומפני שני דברים אמרו כותבין שובר אחת כדי שיכופר לפרועו ואחת כדי שיגבה מזמן ראשון והא רבי יהודה נמי מזמן ראשון קאמר הכי קאמר ליה ר' יוסי לרבי יהודה אי מזמן ראשון יהודה רבי יוסי פוסל אמר לו רבי יהודה והלא מעשה בא לפניך בצפורי והכשרת אמר לו כשהכשרתי בזה הכשרתי והא רבי יהודה נמי בזה קאמר אמר רבי מדת הכל מודים שאם הוזקקו לעונתו של שטר ונמצאת עונתו מכוונת בשבת או בעשרה בתשרי ששטר מאוחר הוא וכשר

רש"י בשלמא בי דינא. מקרעין ומחליפין אחר וכותבין אותו מזמן ראשון לטורף שלא כדון מזמן ראשון דמן הדיו לא אליס שטרך למיטרף אלא מיום שנכתב ואליך אלא ב"ד אלימי ומפקעי ממונא דהפקר בית דין הפקר כדנפקא לן מאלה הנחלות (גיטין דף לו.): אלא עדים שעשו שליחותן. לכתוב ולהעיד בשטר הראשון היאך חוזרין ועושין שליחות אחרת ומי נתן להם כח זה: ולא. בהמיה וכי אין עדים חוזרין ועושין: והאמר רב יהודה אמר רב. מי שאבד שטרו ואמר לעדים כתבו לי אחר חוזרין וכותבין אפי' עשרה שטרות אם אבדו זה אחר זה: ומשני רב יוסף אמר. לעולם אין כח בידם של עדים לחזור ולכתוב שטר אחר לנכות מלקוחות וכי קאמר רב יהודה אמר רב ה"מ בשטר מתנה שאין בו אחריות וכיון דהכל יודעין שנתן לו השקה למה לא יכתבו לו שטר מתנה להיות בידו לעדות דתיקו ארעא כבידה: ורבה אמר. אפי' בשטר מביה קאמר רב יהודה דכותבין עשרה וכגון דלית ביה אחריות וכדלמך לעיל (דף קסה:) חוץ מאחריות שבו וכדלמך רב נחמן לעיל (דף קסה:) שטרך דנן דכתבניהו לא למיגבי ביה כו': כדי שיכופר לפרועו. המלוה יכופר ללוה לפרועו עדאוף פן יפסיד צוברו וזה יוציא שטרו ותובעו כל חובו: ופרכינן ור' יהודה נמי מזמן ראשון קאמר. כו' יוסי ומה השבחה היא זו שאמר רבי יוסי כדי שיגבה מזמן ראשון: הכי קאמר ליה רבי יוסי כו'. דכבי יהודה לא פירש דבריו כל כך אלא יחליף סתמא קאמר ליה לר' יוסי כדתנן במתניתין: בחדא פליגנא. דכותבין צובר כדי שיכופר לפרועו: בתרתי פליגנא. עגל. כי כותבין צובר וגובין מזמן ראשון: ור' שטר שכתב בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי. כגון במקומות שמונין לחדשי החמה וכתב בשטר בט"ו לירח פלוני וכשאלו נזקקין לכונן מתי ארעא יום ט"ו של אותו חדש נמצא עונתו ביום שבת או ביום עשירי לתשרי דהיינו יו"כ והכל יודעין שלא נכתב לא בשבת ולא ביום"כ ונמצא שלא נכתב באותו יום המוכיח בשטר אלא הוא ופסול או מאוחר וכשר: שטר מאוחר הוא וכשר דכרי ר' יהודה. דכ"ל לרבי יהודה כל שטר מאוחר כשר ואפילו אותו שאין להוכיחו מתוכו של שטר אם מאוחר הוא ואם לאו וכ"ש זה שזמנו ביום השבת וביום הכפורים שהזמן מוכיח שהוא מאוחר ואפי' רבי יוסי מודה ביה דלא נפיק מיניה חרובא מהאי דמפירש ואזיל והא ליכא למימר שמה מוקדם הוא ופסול כמו שפירש רבינו חננאל הלא תראה דרמינן עלה דמתניתין (סנהדרין דף לב.) דתנן אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות דלירישא וחוקיה שנתאמר (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם הא דתניא בתוספתא בתחלת מסכת מכות שטר שכתוב בו זמנו בחדש בניסן בשמיטה ובא עדים ואמרן היאך אתם מעידין על שטר זה שנמסרה לכם עדות זו במקום הזה והלא באותו היום עמנו הייתה במקום פלוני שטר ועדיו כשרין חיישינן שמה אחרתהו וכתבנוהו וסקלו וטרו ר' חנינא ורבינא לאוקמי תרתייהו מתני' ומתניתא ולא דחו דחא מיניהו וק"ל דלא מתבי' תיובתא אלא ממשנה או בכייתא אלא שהיא הלכה ותו הא בהדיא אמרי' קיום שטרות מדרבנן הוא דלי מלאורייתא לא בעינן דק"ל כריש לקיש דלמך (כתובות דף יח:) עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ורבונו הוא דאלרבייהו קיום ש"מ שעל הבא לפסול את השטר עליו הראיה הלכך מעמידין שטר זה בחזקת מאוחר והטוען כי מוקדם הוא כדי לפסול עליו הראיה: ור' יוסי פוסל. שטר מאוחר דעלמא שאין בתוכו הוכחה כלל דמפירש לקמיה: והלא מעשה בא לפניך בצפורי. בשטר מאוחר והבשרה: ור' אלא כשהבשרתי בזה. שכתוב זמנו בשבת וביה"כ הבשרתי שמתוכו מוכיח שלא נכתב בזמנו שהרי אין ישראל כותבין שטרות בשבת וביום הכפורים והכל יצינו שהוא מאוחר ולא נפיק מיניה חרובא דלמך אכל במאוחר בעלמא שזמנו כתוב ביום ראוי לכתובה ולא יודע אם מאוחר הוא אם לאו בהוא פליגנא עגל ופסילנא וטעמא לקמן: אמר ר' פדת הכל מודים. ר' יהודה ור' יוסי בכל שטרות מאוחרין בענין זה ששאלנו נזקקין למנות למתי מגיע עונתו של שטר ונמצאת עונת הזמן הכתוב בו מכוון ביום השבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא זה וכשר לדברי הכל דדמי כמי שכתוב בתוכו שטרך דנן דכתבניהו לאו בזמניה ככתבניהו אלא אנו שהדי אחרתהו וכתבניהו שהרי הכל יודעים שלא נכתב בשבת וביום הכפורים ויכירו שהוא מאוחר ולא אתי לדיי חרובא דמפירש לקמן וה"ק ר' פדת הכל מודים בהוא שטר דתניא בחדא שטר שכתוב זמנו בשבת כו' דכשר והיינו דקאמר ליה ר' יוסי ביה הכשרתי: (רש"י)

תוספות אלא עדים שעשו שליחותנו כו'. תימה קצת על הלשון דמשמע שעשו שליחותנו כבר גורם שלא יעשו כי ההיא דהתקבל (גיטין דף סג:). דכתיב. תפוחא ושמה היה נפוחא וקאמר עשו עדים שליחותנו ולא יכתבו עוד התם ניחא אבל הכא אין ליישב כלל דכ"ש אם לא עשו שליחותנו מעולם דהיא לה מלוה על פה שאין יכולין לכתוב מזמן ראשון דא"כ ה"ל מוקדם גמור ועוד דהתם בגיטין מה שאין יכולין לעשות שליחותנו זהו משום ששליחותן פסקה משעה שעשו את הראשון ואם יעשו אחר אין זה שליחותו של הבעל שלא צוה לכתבו אבל אם מצוה לכתוב שני יכולין לעשות והכא אע"פ שלוה מצוה להם לכתוב לעשות שטר ראשון לא יעשו דאל"כ מאי דוחקיה דמלוה לקרוע שטר הראשון אם אין הלוח כופהו לכך ואם כן רוצה הלוח בכך דאין לומר כי הלוח אינו רוצה אלא מזמן שני כי מה טענה היה לו בזה וע"כ צריך כאן לפרש כן וכי עדים אע"פ שעשו שליחותנו וכבר חלה שעבוד על ידן יכולין לעשות בשביל כך שטר אחר כיצא בראשון מאחר שדומה למוקדם ואפי"ן אם מצוה להם הלוח אין זו סברא שאם כן יאמרו כל שטר מוקדם כשר ואתי למיחתם בשטר מוקדם אבל במה שיכתבו לו ב"ד מזמן ראשון לא יבא לחתום בשטר מוקדם כי ידעו שהוא פסול ובהו יתלו הכשרו שב"ד אלימי לאפקועי ממונא והלשון מגומגם ביותר: כותבין אפילו עשרה שטרות. ואם תאמר למא דס"ד דבאחריות מיירי תקשי הא דאמר לעיל (דף קסח:). אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו וי"ל דלעיל הכי פירושו דהוא אמר אבד שטר חובי וחיישין דלמא טריף והדר טריף אבל הכא מיירי בשידוע לנו שנאבד או ראינוהו שנשרף: מזמן ראשון. ר' יהודה לא פירש לר' יוסי מזמן ראשון אבל ברייתא היא שנויה במילתיה דרבי יהודה לפי האמת: שאם הזקקנו לעדותו של שטר. הא לישנא משמע שאין כתוב להדיא כך אלא ג' בניסן והוא חל ביום חמישי ועתה נמצאת ג' בניסן מכוונת בשבת וכן ביום שני בשבת שניה של תשרי והוא חל בשבת נמצאת עונתו מכוונת ביום הכפורים ותימה נימא דטעה בקביעא דירחא ויהיה כשר לרבי יוסי ואמאי פסול ולר' יהודה נמי ניחא טפי למימר הכי ממה שנאמר שנכתב (לחובא) בעלמא בשלמא ליום הכפורים לא קשיא מידי כיון שמזכיר באיזה יום לשבוע שאותו יום היה ידוע שהיה יום הכפורים שבה לא היה טועה אלא משבת קשה ואומר ר"י דמיירי אחר רובו. של חדש כדאמר בהו בודקין (סנהדרין דף מא:). דאי אפשר דלא שמע: (תוספות)

ב קעא דף

לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא דרבי יהודה לטעמיה דאמר אין כותבין שובר ולא נפיק מיניה חורבא ורבי יוסי לטעמיה דאמר כותבין שובר ונפיק מיניה חורבא אמר רב הונא בריה דרב יהושע אפילו למ"ד כותבין שובר הני מילי אפלאגא אבל אכוליה לא ולא היא אפי' אכוליה כתבין כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא אתא לקמיה דרבי חנינא בר פפי אמר ליה הוה לי שטרא ושקול זוזך אמר ליה שטרך אירכס לי אכתוב לך תברא אמר ליה לא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר אמר מאן יהיב לן מעפריה דרב ושמואל רמינן בעיינין הא רבי יוחנן והא ריש לקיש דאמרי תרוייהו כותבין שובר וכן כי אתא רבין אמר ר' אילעא כותבין שובר ומסתברא דכותבין שובר דאי סלקא דעתא אין כותבין שובר אבד שטרו של זה יאכל הלה וחדי מתקין לה אביי ואלא מאי כותבין שובר אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי א"ל רבא אין עבד לוח לאיש מלוה תנן התם שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין א"ר המנונא לא שנו אלא שטרי הלואה אבל שטרי מקח וממכר אפילו מאוחרין נמי פסולין מ"ט זימנין דמזבין ליה ארעא בניסן וכתבי ליה בתשרי ומתמי ליה זוזי ביני ביני זבין ליה מיניה וכי מטי תשרי מפיק ליה ואמר ליה הדר זבנתה מינך אי הכי שטרי הלואה נמי זימנין דזיזי בניסן וכתבי ליה שטרא בתשרי ומתמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה ואמר ליה הוה לי שטרא וא"ל אירכס לי וכתבי ליה תברא וכי מטי זמניה מפיק ליה וא"ל הני השתא הוא דיזפת מינאי קסבר אין כותבין שובר אמר ליה רב יימר לרב כהנא ואמרי ליה רב ירמיה מדיפתי לרב כהנא והאידיא דכתבין שטרי מאוחרין וכתבין תברא (אמאי קעבדינן הכי א"ל) בתר דאמר להו ר' אבא לספריה כי כתביתו שטר מאוחרין כתבו הכי שטרא דנן לא בזמניה כתבניה אלא אחרונהו וכתבנוהו א"ל רב אשי לרב כהנא והאידיא דלא קא עבדינן הכי בתר דאמר ליה רב ספרא לספריה כי כתביתו הני תברי אי ידעיתו זימנא דשטרא כתבו אי לא כתבו שתמא דכל אימת דנפיק לרעיה אמר ליה רבינא לרב אשי ואמרי ליה רב אשי לרב כהנא

רס"ו לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא. סמגיע עונתו ביום חול ולא יודע אם מאוחר חס לאו: ונפיק מיניה חורבא. אליבא דר' יוסי כדמפרש ואזיל ויש מפרשים א"ר פדת הכל מודים שאם הזקקנו לו' שך כחוב בתוך השטר הזקקנו לעונתו של שטר ונמלחתי בו' וכל זה דכתב בשטר דלעת כן נכתב שבינו שאין יסרכל כותבין בשבת וידעו שהוא מאוחר לא נחלקו אלא בשטר מאוחר בעלמא שכתבו בו זמנו בשבת או בעשרה בתשרי ולא חזר וכתב בו הזקקנו לעונתו של שטר בו' וכל זה הכל וליגותי הוא חדל דהכי הוא ליה למימר אמר ר' פדת הכל מודים שאם כתב בו הזקקנו בו' ועוד כיון דכתב זמנו בשבת למה לי למכתב הזקקנו בו' הא ממילא לנו יודעין שלא נכתב ביום השבת וכיום הכפורים ומאוחר הוא כדפי' לעיל: דרבי יהודה. דמקשי לטעמיה דאמר אין כותבין שובר הלכך לא חייש בין מאוחר לכשכתב בזמנו לעולם אינו פורע עד שיקח השטר ויקרעו וכיון שנקרע השטר לא חייש למידי: ור' יוסי. דפוסל המאוחר: לטעמיה דאמר כותבין שובר. היכא דפרע מקלת חובו וה"ה היכא דפרע כל חובו וטוען מלוה אירכס שטרי כדמפרש לקמן כותבין שובר ונתמין ללוה להודיע שפרע כל חובו והלכך האי שטר מאוחר פסול הוא בו': ואמר ליה אירכס לי. וה"ה בלא אירכס היכא דפרע חזי חובו וכתבו שובר ללוה יכול המלוה להוליך אחרי כן שטר חובו שכתבו זמנו אחר זמן השובר ויארמ ממון אחר הוא זה שזיה ממני אחרי כן ויגבה כל חובו משלם שהרי אין ידוע שהוא מאוחר אבל שטר שכתבו זמנו בשבת ועשירה בהשאי לא מלי למימר שהתא הוא דיזפת מינאי אמר רב הונא כהני דרב יהושע בו'. מלחא בשפי נפשיה היא הני מיזי פלגא פן יחזור המלוה ויפתע כל חובו אבל אכוליה חוביה לא דמלוה אפסיד אפשיה שלא נזכר לשמור את שטרו: ומסתברא דכותבין שובר. אכוליה חוב היכא דאירכס שטרא: יאכל הלה וחדי. בתמיה יסמח באכילת ממון אחרים חס: עבד לוח לאיש מלוה. מוטב שיהא טורח ולגתא שמירת שטר מוטב על הלוה יותר מן המלוה: תנן התם. בסדר זרעים בפרק אחרון דמסכת שביעית: המוקדמים פסולין. שכתבוהו בחדל באייר ובתוך השטר הקדימו וכתבו בו בחדל בניסן פסולין דלתי למיטרף לקוחות שלא כדון אפי' ר' יוחנן אמר אפי' תימא רבנן גזירה שמה יגבה מזמן ראשון אבל מוקדמין בענין זה שנכתב בו בחדל בניסן ובחדל בניסן כתבוהו ולא ליה עד תשרי לחתא למיטרף לקוחות שלא כדון דמניסן ועד תשרי בזה נחלקו בפרק שנים אוחזין רב אשי מוקי לה בשטרי הקנאה ואביי אמר עדין בחתומי זמין לו ומוסר כתיבת השטר שיעבד נפשיה והלכך כשר: והמאוחרים כשרין. שכתבוהו בחדל בניסן וכתבו בתוך השטר בחדל באייר וכ"ש אם לוח בניסן ולא נכתב עד אייר דקשר שהרי מחל לו שעבדו של חדש שעבד: אמר רב המנונא לא שנו. דמאוחרים כשרים אלא בשטרי הלואה כדלמנן לעיל ר' יהודה לטעמיה דאמר אין כותבין שובר ולא נפיק מיניה חורבא ורב המנונא ס"ל אין כותבין שובר כדמפרש לקמן הלכך ליכא למיהא למידי: אבל בשטרי מקח וממכר אפי' מאוחרים פסולים. דזמנן דמזמן ראשון ארעא לשמעון בניסן על מנת שאם יגיע למימא יחזרנה לו וכשכתב שטר מקנה כתב בו ראשון מכר שדה לשמעון בתשרי וחזר ראשון ולקח שדה משמעון בתמו ובששאל שטר מקנה אמר ליה שמעון אירכס לי ואפילו למ"ד אין כותבין שובר הכא מודה דמה יפסיד שמעון אם לא יפדה ראשון שדה הלכך אפילו אם יכתבו לו שמעון לראשון שובר שדה בתמו יחזר שמעון ויוליף שטרו הכתוב בתשרי ויאמר אחר שפדתי חזרתי ולקחתי ממך והא שטרא: א"ה שטרי הלואה נמי בו'. כדלמנן לעיל אליבא דר' יוסי דפוסל שטר מאוחר משום הך חורבא: קסבר רב המנונא אין כותבין שובר. הלכך מאוחרין כשרין כדלמנן אליבא דר' יהודה: והאידיא כותבין שטרי מאוחרין וכתבין תברא. ולא חיישין לחורבא דנפיק מיניה לר' יוסי לעיל: אמר ליה בתר דאמר להו ר' אבא לספריה בו'. ליכא למיהא מידי דכיון דכתבו בתוך השטר שהוא מאוחר הכי הוא כשטר שכתבו בו זמנו בשבת ועשירה בתשרי לאכשרנה לעול בון לר' יהודה בין לר' יוסי דכיון דידעין ביה בשטר שהוא מאוחר לא אחי ליה חורבא ושוברו מוכיח עליו שהוא פרוע והאי דקדים ליה שובר היינו

מקום קטן ממאחר כתבוהו כמו שכתבו בתוכו אגן שהדי איחרטוהו ואלפי' ר' יוסי בזה מכשר: א"ל רב אשי לרב כהנא האידנא לא עבדינן הכי. אלל כתבינן קטר מלאחר וכתבינן תכרא ולל כתבינן בתוך השטר איחרטוהו וכתבוהו ואלפי' לא חיישינן לחורבא דר' יוסי: אלכרתון זמנא דקטרא כתבו. בתוך הקובץ פלוני פרע לפלוני חוב פלוני כן וכך קל אותו השטר שכתבו בו זמן פלוני ולז לא יוכל לרמות אלפי' כתב את השטר מלאחר הכי הקובץ מוכיח עליו דהוא פרוע: ואי לא. אלכרתון זמן הכתוב בשטר כתבו הקובץ שתמא קלא יהא כתוב קום זמן בקובץ אלל סכום המעות שהיו כתובין בשטר כתובין בקובץ דכי היכי דכל אימת דנפק השטר שכתבו בו סכום ממון כזה לורעיה הקובץ לא קנא אלל השטר קודם לקובץ לא קנא מלאחר הימנו דהא תכרא שתמא כתוב ומעתה לריך המלוה לחזר קלא ילוה עוד ללוה הזה כסכום ממון הכתוב בקובץ דהא תכרא מרע ליה ואם הלוה כסכום ממון ההוא הוא יהיה דלפסיד אנפשיה: (רש"י)

תוספות מתקיף לה אביי. נראה לר"י דקבלה מרבה וכן הא דאמר' בסוטה (דף ז: ושם ד"ה אמר) על משנה שוברת כתובתה ויוצאת ש"מ כותבין שובר אמר אביי תני מקרעת נראה דדחויא הוא דמהיהא ליכא למשמע מינה דהא בשמעתא דהטוען אחר מעשה ב"ד פרק שנים אוהזין (ב"מ דף יז: ושם ד"ה הוציאה) משמע דס"ל דכותבין שובר: בתר דאמר ליה רב ספרא לספריה כי כתביתו האי תברא כו'. שמא היו. שוכחין לכתוב האי שטר א כו' ע"כ כתבו זה: (תוספות)

דף קעב א

והא האידנא דלא קעבדינן הכי אמר ליה רבנן תקוני תקיני מאן דעביד עביד מאן דלא עביד איהו הוא דאפסיד אנפשיה אמר להו רבא בר רב שילא להנהו כתבי שטרא אקניאתא אי ידעיתו יומא דקנייתו ביה כתבו ואי לא כתבו יומא דקיימיתו ביה כי היכי דלא מתחזי כשקרא אמר להו רב לספריה וכן אמר להו רב הונא לספריה כי קיימיתו בשילי כתבו בשילי ואע"ג דמסירן לכו מילי בהיני כי קיימיתו בהיני כתבו בהיני ואף על גב דמסירן לכו מילי בשילי אמר רבא האי מאן דנקיט שטרא בר מאה זוזי ואמר שויה ניהלי תרי בני חמשיין חמשיין לא משוינן להו מאי טעמא עבדו רבנן מילתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה ניחא ליה למלוה כדי שיכוף למורעו וניחא ללוה כי היכי דניפגם שטריה ויאמר רבא האי מאן דנקיט תרי שטרי בני חמשיין חמשיין ואמר שוניה וניהלי חד בר מאה לא משוינן ליה עבוד רבנן מילתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה ניחא ליה למלוה כי היכי דלא ניפגם שטריה וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף למורעו אמר רב אשי האי מאן דנקיט שטרא בר מאה זוזי ואמר שוניה וניהלי חד בר חמשיין לא משוינא ליה מ"ט אמרינן האי מיפרע פריעה ואמר ליה לי שטראי ואמר ליה אירכס לי וכתבי ליה תברא ומפיך ליה האי ואמר ליה האי אחרינא הוא: **מתני'** שני אחין אחד עני ואחד עשיר והניח להן אביהן מרחץ ובית הבד עשאן לשכר לאמצע עשאן לעצמו הרי העשיר אומר קח לך עבדים וירחצו במרחץ קח לך זיתים ובא ועשה בבית הבד שנים שהיו בעיר אחת שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהן פרועין כיצד יעשו ישלשו ואם היו משולשין יכתבו סימן ואם היו מסומנין יכתבו כהן:

גמ' ההוא שטרא דנפק לבי דינא דרב הונא דהוה כתיב ביה אני פלוני בר פלוני לוייתי מנה ממך

רש"י והאידנא לא עבדינן הכי. אלל כתבינן קטר מלאחר כתבוהו וכתבוהו ואלפי' לא חיישינן לחורבא דרבי יוסי: אלל חיישינן: להך דכתבי אקניאתא. כותבי שטר מתנה שאין כתוב בהן אחריות ולא אחי למיטרף מלקוחות אי נמי שטר מכירה שכתב בהן אחריות שדינו לטרוף לקוחות משעת מכירה דעדים מפכי ליה לקלא בלא שטר כדלמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף מ"א): אמר רב המוכר קדוה בעדי' גובה מנכסים משועבדים וכדמפרש התם טעמא מלוה אוביני קא רמית כו' הלכך אי ידעיתו ההוא יומא דלקנייתו ביה מן הגוהן מתנה או מוכר מכירה כתבו עכשיו אותו היום שנתנה המתנה והמכירה דלריכא למיחש שמה אחרי כן נתנה לאחר קלא כדון (פסקה) ודוקא שטרי אקנייתא אלל שטרי הלוואה קיש בו אחריות לא יכתבו אלל יום שעומד בו עכשיו דל"כ הוה ליה מוקדם ופסול דלחי למיטרף לקוחות זמון הכתוב בשטר קלא כדון דלעולם אין לקוחות משועבדים לקום אדם כל זמן קלא נכתב שטר עד שיקחו מן הלוה קרקעות אחר שנתבטל השטר המשעבד נכסיו הלכך אי כתבי יומא שנעשית הלוואה בשטר זה פסול הוא דלחי למיטרף לקוחות שלקחו בין הלוואה לכתובה השטר והם לא נשתעבדו עד לאחר כתיבת השטר דעדים החתומים על השטר איננהו מפכי ליה לקלא כדלמרי' לענין הלוואה בחזקת הבתים ולקוחות שלקחו אחרי כן איננהו הוא דלפסידו אנפשייהו אלל מקמי כתיבת השטר שפיר זבון ואלפי' נכתב ביום ונחתם בלילה חשבינן ליה מוקדם ופסול דהא לא אשתעבדו לקוחות אלל מיום החתימה ואיך ואיך אחי למיטרף מיום כתיבתו קלא כדון והכי תנן בהמביא גט (גיטין דף יז.) נכתב ביום ונחתם בלילה פסול ורבי שמעון מכשיר ר' שמעון אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים והתם מפרש טעמא לענין גיטי נשים מיהו לענין שאר שטרות לבי"ע פסולין: פסקה. אלפס רבינו חננאל פירש דהא דרבה בר אבא דרבי יוסף דקטרא דכתבי בהואו יומא דקנו מיניה וכתר כמה יומי אשהידו עליה הנהו שהדי קמאי שפיר דמי מדקאמר אי ידעיתו יומא דלקנייתו כתבו ההוא יומא ואלף על גב דחתמי עליה האידנא שפיר דמי דלא אשכחן דבעו החימת ההוא יומא אלל גט אשה בלבד דהתן בנגט נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכן הלכה הוא כך פ"ח אך לא יתכן אלל כמו שפירשתי ודלפי' מתניתין דגישין: כי יכתבו בשילי. ואלתם כותבין קם אותה העיר בשטרי מכירה או שטרי הלוואה או שטרי מתנה או זכרון עדות כתבו בתוך השטר מקום שהם יושבים קם בשעת כתיבה כלאמר במקום פלוני כתבו הך מה שראינו במקום פלוני: בהיני. מקום: האי מאן דנקיט מלוה נקיט שטר מלוה בר מאה זוזי ואמר להם כתבו לי הכי בני חמשיין חמשיין זוזי אקריט שטרא קל חמשיין ול היה לריך לכתוב קובץ לא כתבינן קלא מדעת הלוה: מ"ט עבוד רבנן מילתא. שקתו קלא יכתבו שטרו מכמות שהיה נתיחא ליה כו': כי היכי דליכוף ולפרעיה. כשפירענו לזה המלוה חזי חובו ויפגמו מלוה לפרוע לו השאר כי ידלג הלוה אלל פסיד קובצו ויתבעוהו מלוה כל חובו: כי היכי דליפגום שטרו. כשפירעו חמשיין זוזי הרי נמלא שטר קבוצ מלוה פגום ותנן (כתובות דף פז.) הבורגנת כתובהה לא תפרע אלל בשבועה וה"ה לכל השטרות כדלמרי' במסכת שבועות וכי מה בין זה לפגום שטרו כו' כפ' שבועות דרייתין (דף מ"א): כי היכי דלא ליפגום שטרו. אך כשפירענו חמשיין זוזי יחזיר לו שטר של חמשיין ואלף שטר של חמשיין שני פגום: אמר רב אשי האי מאן דנקט שטר. מלוה בר מאה זוזי ואמר להו לפסדי כתבוהו חזון חמשיין מההוא זמן ראשון שהרי פרע לי המותר וקריעו שטר זה לא כתבינן ליה שטר אחרינא לא זמון ראשון וכל שכן זמון זה קל יום כתיבה ואיך שמה שטר פרוע הוא זה ויש לו קובץ ללוה עליו וויזיא המלוה עליו שטר של חמשיין ואלתם חוב חזר הוא זה שהליתיה לך פגם אחריה: מתני' הרי עשיר אומר לעני כו'. ואלפי' למאן דאמר דפרק קמא (לעיל דף יג.) דלית דינא דגוד או אגוד שאני הכא דגוד איכא אגוד ליכא והכי מתרין לה התם: קח לך עבדים. דבההיא חזקה שניהו אצוי יהיה לעולם ולא יניחו לו להרעות ולהביא בני אדם במרחץ אלל מבני ביתו: אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה. שיכול להל לעטון שטר זה שבידך אני החזרתיו לך כשהחזרת לי ממון שלווה בו ממני: ולא אחר יכול להוציא. על אחד מהם דכל חד מני מדחי ליה אלל חבירו אל"כ יס עדים בדבר שמעיתין

זה למה מזה חבל מן השטר אין יכולין להביא ראיה: נמצא לחמד בין שטרותיו כו'. בגמ' פריך עלה מרישא ומפרש לה שפיר: כולד יעשו. אם רוצים לזוזה זה מזה או מאיש אחר או לקנות קרקע: ישלשו. אבי אביו וכתוב יוסף בן שמעון בן יעקב וזה יכתוב יוסף בן שמעון בן נפחלי: משולשים. ששמותיהן ושמות אביהן ושמות אבי אביהן שיון: יכתבו סימן. יוסף בן שמעון שהוא גרז או לבן או גיחור לזה מיוסף בן שמעון שהוא ארוך או שחור: ואם היו סימניהן. שיון: יכתבו כהן. אם אחד מהן כהן יכתבו יוסף כהן לזה מיוסף ישראל: גמ' הוא שטרף דנפק לבי דינא דרב הונא. והיה מוחזק בו דאם אחד שהיה טוען פלוני בן פלוני הכתוב בזה השטר כתבו וחתמו ומסרו לי לפי שהלוחות כך וכך ממנו וכתבתן מתניהן בפירוקן (דף קעה): הוליא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ואת שמי לא הולך לכתוב שהרי מסרו לי וכתב לי ממך כלומר ממי שמוחזק בשטר: (כ"ש"י)

תוספות אי ידעיתו יומא דאקנייתו ביה כתובו. בשטרי אקנייתא דוקא אבל בהלואות לא מיירי כך פירש רשב"ם ואומר ר"י דלא שנה במכר לא שנה במתנה מיירי דאפילו בשטרי מקח וממכר משכחת לה כגון דכתבי מדעת) עדים דללקוחות ליכא הכא פסידא כלל דיש קול למקח וממכר וליכא למיחש למידי: כתבו בשילי. היני ושילי קרובות זו לזו להכי נקט להו שאפילו בשתי עיירות קרובות זו לזו כתבו על שם העיר שעתעמדה בה בשעת כתיבה וגם היו רגילין דתיר להיות בהיני ושילי והכי אמרינן בביצה (דף כה: ע"ש) היו מכתפי לה בשבתא דריגלא משילי להיני ומיהיני לשילי: עבדו ליה תרי שטרי כו' מאי טעמא כו'. תימה אמאי לא קאמר דרוע הוא כדאמר רב אשי בסמוך ואומר ר"י דהכא מיירי אפי' ידעין שאינו פרוע: (תוספות)

ב קעב דף

אמר רב הונא ממך אפילו מריש גלותא ואפילו משבור מלכא אמר ליה רב חסדא לרבה פוק עיין בה דלאורתא בעי לה רב הונא מינך נפק דק ואשכח דתניא גט שיש עליו עדים ואין בו זמן אבא שאול אומר אם כתוב בו גרשתיה היום כשר אלמא היום ההוא יומא דנפיק ביה משמע הכא נמי ממך מההוא גברא דנפיק מתותי ידיה משמע אמר ליה אבבי ודלמא אבא שאול כרבי אליעזר סבירא ליה דאמר עדי מסירה כרתי אבל הכא ליחוש לנפילה אמר ליה לנפילה לא חיישני ומנא תימרא דלא חיישני לנפילה דתנן שנים שהיו בעיר אחת שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון אינן יכולין להוציא שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר חוב הא הם על אחריים יכולין ואמאי ליחוש לנפילה אלא לאו שמע מינה לנפילה לא חיישני ואבבי לנפילה דחד לא חיישני לנפילה דרבים חיישני

כ"ש"י אמר רב הונא. ממך משמע אפילו מריש גלותא כלומר שמא ריש גלותא או אדם אחר הלוהו ונפל ממנו ומלאתו ואין לפרש שבה רב הונא לומר שיגבה שטרו זה המוחזק דמשמע כל מי שמוחזק בשטר ואפילו ריש גלותא מוחזק בו שאין רגיל להלוות יגבה בו לו דל"כ הוה ליה למימר כלקמן ממך ההוא וגברא דנפיק מתותי ידיה משמע: ואין בו זמן. והוא אחד משלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולך כשר כפ' המגרש (גיטין דף פו.): אני היום גירשתך כשר. קס"ד השתא כיון דעדים קא חזו ליה בדיה וכתבו בו היום הרי כתב בו זמן: והוא יומא דנפיק. כב"ד להתגרש האשה משמע והשבינן ליה כזמן גמור: ה"ג משמע ממך כו'. דהא חזו ליה ב"ד בידו וכמי שנתכחש עם המלוה בשטר דמי: לזמא אבא שאול. לא חייש לשום זמן בגיטין כדבעיד ודל"ג אלעזר ס"ל דתנן כפ' המגרש (שם) שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולך כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גיטין פסולין ואם ניסת הולך כשר ר"א אומר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה פני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם וכי היכי דכבי אלעזר מכשיר ליה בלא עדים משום טעמא דעדי מסירה כרתי ה"ג מכשיר ליה בלא זמן משום האו טעמא גופיה דקדקתני יש עליו עדים ואין בו זמן בהאי משנה דשלשה גיטין פסולין ועלה קאו' ר' אלעזר ואמר אע"פ שאין עליו עדים בהאי שטר שאין בו זמן כשר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם וה"ג כותבין בו זמן אלא מפני תיקון העולם דתא אחורו ופירות דמפרש כפ' (כל הגט) והמביא תניינא (שם דף יז.) וכיון שנתנו לה פני עדים הם יעידו על הזמן ועל הגט והאי דמכשיר אבא שאול לכתוב בו אני היום גירשתך לזמן משום זמן דהא אין זה זמן ולזמן לא חייש כו' אלעזר אלא דבעי אבא שאול ידים מוכיחות דמשעה שקבלה הגט נתגרשה מיד שאם לא נכתב מהיום בגט זה שאין בו זמן מנין לנו שיהיה גט שמא אין בדעתו לגרשה מיד בגט זה עד סוף שנה או שנתים לאחר קבלתה הלכך בעי אבא שאול שיכתבו היום אחרי שאין זמנו כתוב בו שזכיח עליו כו' יוסי דלמחר (לעיל דף קלו) זמנו של שטר מוכיח עליו והאי דלמחר אבא שאול היינו דכתבין בגט מן יומא דנן ולעולם: אבל הכל ליחוש לנפילה. וכדכר הונא דלמחר ממך אפילו מריש גלותא ושמא מלאת נפל ומלואו זה: הא הן על אחריים מוליאין. אחד מהן שיש לו שטר על אחר שיגבה ממנו ולא יוכל זה לטעון מחזיקי נפל ומלאתו נמאניו למדין שמי שמוחזק בשטר יכול לגבות מזה מאיש אחר הכתוב בתוכו ואע"פ שהשטר אין מוכיח מי המלוה וה"ה לוייה ממך: ואבבי לנפילה דחד לא חיישני. כגון שטר שביד יוסף בן שמעון שיש לו על אחד מן השוק דהיינו נפילה דחד ומלאתה דחד היכי איתרמי מילתא דמיוסף בן שמעון נפל ויוסף בן שמעון מלואו הלכך לא חיישני אבל גבי לוייה ממך מנה דהיינו נפילה דרבים שיש לחוש מאיש אחר בעולם נפל ואיש אחר בעולם מלואו כגון זה שמוחזק בו התם ודאי חיישני ולא יגבה בו (הג"ה. חיישי' לנפילה דיחיד ואשכחו רבים. ע"כ): עיקר הלשון כן הוא לנפילה דרבים חיישני. כלומר שמלואו אדם בעולם אבל לשמאלו יחיד יוסף בן שמעון לא חיישני ורבינו חננאל פירש ואבבי לנפילה דחד ואשכחיה האי דשמיה קסמיה דהאי לא חיישני שאילו מן האח' נפל היה לועק ומתקש וכיון שלא לועק נכתב כי לזה שמלואו הוא אבל לנפילה דרבים דלא ידעין מי הוא חיישני: (כ"ש"י)

תוספות מינך אפי' מריש גלותא. לשון שאילה הוא וכן היא דאמר רב הונא חיישני לשני שירי בכל הגט (גיטין דף כז.) ובשנים אוחזין (ב"מ דף יח: ושם) [ה"פ] אפי' מריש גלותא שאין רגיל להלוות נאמר אפילו באותו דגבי אי תפיס ביה אבל רשב"ם אין תופס בו עיקר ואין נראה לר"י מה שמפרש אפילו מריש גלותא שאנו חוששין שמא אדם אחר הלוהו ונפל ממנו ומצאו לזה מה לי לתלות בריש גלותא אותו אדם אחר ולישנא נמי לא משמע כלל הכי ומה שהקשה למה שפי' דהוה ליה למימר ההוא [גברא] דנפק מתותי ידיה משמע נראה דלא קשה כלל דלרב הונא הוה מספקא ליה ודרך שאלה היה אומר אם נתחייב אותו כלל דמשמע אפילו מריש גלותא אף על פי שאינו רגיל להלוות לו כלל אלא ש"מ מינך לא חשיב משמעות והבל הוא ומשום אדם לא יגבוהו [או לא]: עדי מסירה כרתי. והא דכתבו ביה היום לא משום דצריך זמן אלא משום שנתנו בעל פה שום תנאי אם ימות מחולי זה או כשימות שתתא אז מגורשת מעבשיו וכדפסיק לעיל (דף קלו.) כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוי כלומר מהיום אבל היכא דלא מתנה שום דבר לא צריך כלל מהיום והא דפירש רשב"ם דבעי למיכתב מהיום משום דבעי אבא שאול ידים מוכיחות אין נראה לר"י דהא אמרי' (גיטין דף יז.) זמן לא תקנו אלא משום פירות או משום בת אחותו ור' אלעזר לא [הוה] בעי זמן [כלל] דס"ל עדי מסירה כרתי כמו שסובר רשב"ם עלמנו וגם זהו תימה להוסיף טעם חדש לזמנו שאול דבעי היום משום הוכחה: אבל הכא ליחוש לנפילה. תימא מאי שייכא הכא פירכא דר"א בהלואה הוה מצי למימר נהי נמי דמשמע מההוא גברא כו' מ"מ ליחוש לנפילה ואפילו הוה סובר כו"מ הוה מצי למיפרך הכי ואומר ר"י דכתיב מירושא אלמא מהיום מההוא יומא דנפק ביה משמע הי"ג ממך מההוא גברא דנפק מתותי ידיה משמע שרוצה לומר לכל אדם שימצא בידו כי משמעות חשוב הוא ולא הבל וליצנות וכן משמע שיגבה כל מי שימצא וכן דעת

ומילתיה דרבא דלעיל נמי משום האי טעמא דיד בעל השטר על התחונה דהיינו מלוה הלכך חוב לך בידי פרוע כל השטרות שיש לו עליו פרועין: מתגי' לא יפרע מן הערב. תחלה עד שיתבע את הלוה לדין ויחייבוהו ב"ד ואם אין לו מה לשלם אז יפרע מן הערב הכי מפשטין לה בגמרא במסקנא: (רש"י)

תוספות והכא בצריך להביא ראיה קא מיפליג. ופולגותא דמתני' וברייטא... ליתא בפולגותא דאביי ורבא דאביי דמצריך ראיה מודה דלא חיישין לנפילה ופקדון היכא דשמיא כשמיא כדקאמר בפרק (בתרא) ט"ז דיבמות (דף קטז. ושם) דקאמר אביי לנפילה לא חיישין אי לפקדון כיון דשמיא כשמיא לא מפקיד גביה אבל הך ברייתא חיישי' לנפילה או לפקדון דיוסף בן שמעון דאפילו בשני יוסף בן שמעון מצרכי ראיה ורבא אמר א"צ להביא ראיה ולעיל בפרק המוכר את הספינה (דף עז. ד"ה אמר) פירשתי: אביי אמר הכי קאמר נמצא כו' והא דמוקי לה בשנים אוחזין (ב"מ ד' כ:): כגון שנמצא השטר בין שטרותיו פרועין לאו היינו אליבא דאביי דאיהו מוקי לה בשובר היוצא מתחת יד הלוה כשאר שוברין אלא אליבא דר' ירמיה אתיא: שטרו של יוסף בן שמעון עלי פרוע שטרות שניהם פרועין. אע"ג דבשטר אחד שיש לו עליהם אין יכול להוציא עליהם משום דחיישין בכל אחד שמא חבירו של כל אחד כתבו אע"פ [דחד] ודאי לוח [הכא לא אמרינן] חיישין שמא חבירו של כל אחד ואחד כתבו והחתימו אע"ג דדאי אחד פרע וטעמא משום דמספיקא לא מפיקין ממונא: שניהם כהנים. ה"ה שניהם ישראלים אלא משום דתני' לעיל היה אחד מהן כהן תני כהנים: (תוספות)

ב קעג דף

ואם אמר לו על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב רשב"ג אומר אם יש נכסים ללוה בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירנה הנאה שמא יעשו קנוניא על נכסים של זה ויחזיר את אשתו: **גמ'** מאי טעמא רבה רב יוסף דאמרי תרוייהו גברא אשלימתי לי גברא אשלימי לך מתקיף לה רב נחמן האי דינא דפרסאי אדרבה בתר ערבא אזלי אלא בי דינא דפרסאי דלא יהבי טעמא למילתייהו אלא אמר רב נחמן מאי לא יפרע מן הערב לא יתבע ערב תחלה תניא נמי הכי המלוה את חבירו על ידי ערב לא יתבע ערב תחלה ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יתבע ערב תחלה א"ר הונא מנין לערב דמשתעבד דכתיב **[בראשית מג-ט]** אנכי אערבנו מידי תבקשנו מתקיף לה רב חסדא הא קבלנות היא דכתיב **[בראשית מב-לו]** תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אלא אמר רבי יצחק מהכא **[משלי כ-טז]** לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו ואומר **[משלי ו-א]** בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורבה ריעך אם ממון יש לו בידך התר לו פיסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים אמר אמימר ערב דמשתעבד מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי לרבי יוסי דאמר אסמכתא קניא ערב משתעבד לר' יהודה דאמר אסמכתא לא קניא ערב לא משתעבד אמר ליה רב אשי לאמימר הא מעשים בכל יום דאסמכתא לא קניא וערב משתעבד אלא אמר רב אשי בההוא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשתעבד נפשיה: ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה כו': אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שאין נכסים ללוה אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב והא מדקתני סיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב מכלל דתנא קמא סבר לא שנו הכי ולא שנו הכי חסורי מחסרה והכי קתני המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה יפרע מן הערב במה דברים אמורים בשאין נכסים ללוה אבל יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב וקבלן אף על פי שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן

רש"י ואם אמר לו על מנת כו'. בגמרא אמרינן חסורי מחסרה והכי קתני כו' ומפשי' לה: בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב. תחלה: הערב לאשה בכתובתה. ואין לבעל נכסים והיה בעלה מגרשה ורצח הערב לפרעה כחובתה מכיסו: ידירנה. הבעל הנאה על דעת רבים נדר שאין לו הפרה שלא יוכל להחזירה לחיישין שמה דעתו להחזיר את אשתו ולכאכול כחובתה לאחר שנתקבלה כחובתה מן הערב וקנוניא בעלמא הוא דעבדי בעל ואשתו על נכסיו של ערב: גמ' מאי טעמא. לא יפרע מן הערב דקסלקא דעתך השתא לא יפרע כלל קאמר מתני' דלא מהני ערבות אלא להכי שאם מיהו לאו ברח או ברח או יפרע מן הערב אך אם הלוה בפנינו בשעה שחובע מלוה את חובו כיון שהעמידו ערב ללוה בפנינו פטור: גברא אשלימתי לי. הפקדתי הלוה על מנת שאם ימות או יברח שאפרע ממוני והכי אני מחזירו לך ותחבטנו בדין ואני פטור: מתקיף לה רב נחמן האי דינא. דמתניתין שלא יפרע הערב כלום דינא דפרסאי הוא ורש"י דהכי קאמר שמונה פרסיים לזון כן דלמך ליה גברא אשלימתי לך: בתר ערבא אזלי. אף כשיש נכסים ללוה: דלא יהבי טעמא למילתייהו. אם זה דבר שאינו הגון הוא לומר שלא יפרע מן הערב כלל א"כ מאי אהני ערבות אלא ודאי להכי נכנס בערבות שאם אין נכסים ללוה שישלם לו ערב תחתיו את הממון: לא יתבע ערב תחלה. דלא נעשה ערב אלא על מנת אם ימות הלוה או ימאן לבטל לדין או שייחייבוהו בית דין ולא יהיה לו מה לפרוע אז יפרע מן הערב: ואם אמר לו על מנת כו' יתבע מן הערב תחלה. וכגון שאין נכסים ללוה דהכי מפשי' לה מתני' לקמן: מנין לערב שמתעבד. באמריה בעלמא בלא קנין: קבלנות. לקמן מפשי' תו לו ואני קבלן ובאמריה בעלמא הוי קבלן והכי מוכח לקמן בשמעתין אבל אם נשאו ונתנו ביד אמרינן לקמן דאין למלוה על הלוה כלום: תנה אותו על ידי. כלומר כאילו מקבלו בידי אחוזינו לך: לקח בגדו. למלוה קאמר קרא קח בגדו של ערב כי ערב בשביל אש זר דהיינו אמריה בעלמא דלא כתיב הכא קבלנות: בני אם ערבת לרעך. ממון או נוקשת באמרי פיך שחרפתו וגדפתו עשה זאת אפוא בני והנצל בכריס הללו על כי באת בכף רעך דהיינו ממון שיש לו עליו לך התרפס התר לו פיסת ידך ותן לו מעותיו ורבה רעך על שחרפתו הרבה עליו ריעים ופקש מחיליה: רבי יהודה סבר אסמכתא לא קניא. והיינו אסמכתא אם לא יפרע לך אני אשלם לך וכל דלי הוי אסמכתא סומך וזוטא בלבו שהלוה יפרעו ואילו היה יודע שלא יפרע הלוה לא היה נכנס בערבות: דאסמכתא לא קניא. דפסיקתא הלכה כרבי יהודה: גמר ומשתעבד. כלב שלם ושלחותא דערב קא עבדי מלוה כאילו הוא עמלו הלוה: לא שנו. אפי' דלמך על מנת כו': אע"פ שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן. אם ירלה המלוה: (רש"י)

תוספות חסורי מחסרה והכי קתני. פירש ר"ת בכתב ידו חסורי מחסרה והכי קתני המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב הכי פירושו והכי הלכתא לא יתבע מן הערב תחלה אע"פ שאין לו נכסים ללוה דהיינו קרקעות אלא יתבע מן הלוה תחלה ואם הוא רחוק ימתין לו או ילך לשם לתבעו ולכופו דלא מחתינן לנכסי דערב דלמא אי איתיה הכא ללוה הוה יחייב ליה מטלטלי למלוה ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה תחלה כו' ולא יצטרך להמתין ולחזור אחר הלוה דמשום דלמא פרע ליה מטלטלין לא מחתינן ליה למלוה כיון דאתני וכגון שאין נכסים ללוה דהיינו קרקעות ואזיל בד"א כו' אבל יש נכסים ללוה דהיינו קרקעות יתבע הלוה תחלה ויכופו ולא נטריח את הערב כיון דאיגלאי מילתא שיכול להפרע מן הלוה אבל כשאין נכסים ללוה / ואתני ממי שארצה אפרע מספיקא לא מטרחינן לחזור ולהמתין ללוה אלא יפרע מן הערב כדפרישית וקבלן אף על פי שיש נכסים כו' וחמש מדות בערבות א' המלוה על ידי ערב ולא אתני ממי שארצה אפרע תובע הלוה תחלה בב"ד בין שיש לו ובין שאין לו נכסים ללוה ואם לא יוכל לכופו ללוה ולא ציית דינא נכנס לביתו של ערב ב' אם התנה ממי שארצה אפרע ואין לו נכסים ללוה דהיינו קרקעות נפרע מן הערב תחלה פ"א אם ירצה לדון עם הערב תחלה ואם ירצה יתבע מן הלוה תחלה כדאמרינן אם אמר ממי שארצה אפרע יפרע מן הערב ש"מ דברצון המלוה תליא מילתא ג' ואם יש לו נכסים ללוה אפילו אתני נפרע מן הלוה תחלה ד' וקבלן דהיינו תן לו ואני נותן לך בין יש לו נכסים ללוה בין אין לו נפרע מן הערב תחלה ה' נושא ונותן ביד

יפרע מן הערב ולא מן הלוח שאין למלוה על הלוח כלום ואם לא מצא שום להפרע מן הערב חוזר על הלוח אמר ר' נתן דקיימא לן כוותיה אפילו בבעל חוב דעלמא וכולהו ערבינ בעי קנין בר מקבלן וערב בשעת מתן מעות וקבלן דהיינו תן לו ואני אתן לך אי נמי שאינו מזכיר לשון הלוואה אלא לשון פרעון דקאמר ייט' דונראי ולא קאמר ייט' דיברא' דהלכתא כרבא ולא לימא ואני קבלן וקונין בכליו של קונה וכגון דנקיט ביה שלש על שלש דבציר מהכי לא מהני אם אינו כלי ואין חילוק בין עור לשק כדאמרין בשנים אוזוין (ב"מ דף ז. א.) כיון דנקט ביה שלש על שלש לשון רבינו תם ואם היה כתוב בשטר שנשעה פלוני בן פלוני קבלן אומר ר"ד דהוי קבלן דאע"ג דלא כתב בו תן לו ואני נותן לך שלא פירש היאך אמר מכל מקום קבלן קאמר דהוי: (תוספות)

דף קעד - א

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה אחד זה ואחד זה לא יפרע מהן אמר רבה בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה אמר רב הונא הלוה ואני ערב הלוה ואני פורע הלוה ואני חייב הלוה ואני נותן כולן לשון ערבות הן תן לו ואני קבלן תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב תן לו ואני נותן כולן לשון קבלנות הן בר מהלוה ואני ערב רבא אמר כולן לשון ערבות הן בר מתן לו ואני נותן א"ל מר בר אמימר לרב אשי הכי אמר אבא תן לו ואני נותן אין למלוה על הלוח כלום ולא היא לא מיפטר לוח מיניה דמלוה עד שיטא ויתן ביד ההוא דינא דאחתיא למלוה לנכסי [דלוח] מקמי דלתבעיה ללוה סלקיה רב חנין בריה דרב יבא אמר רבא מאן חכים למעבד כי האי מילתא אי לאו רב חנין בריה דרב יבא קסבר נכסיה דרב איניש אינון מערבין יתיה ותנן המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב וק"ל לא יתבע ערב תחלה ההוא ערבא דיתמי דפרעיה למלוה מקמי דלודעינהו ליתמי א"ר פפא פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אימר צרי אתפסיה

רש"י רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה אחד זה ואחד זה לא יפרע מהן אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה אמר רב הונא הלוה ואני ערב הלוה ואני פורע הלוה ואני חייב הלוה ואני נותן כולן לשון ערבות הן תן לו ואני קבלן תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב תן לו ואני נותן כולן לשון קבלנות הן בר מהלוה ואני ערב רבא אמר כולן לשון ערבות הן בר מתן לו ואני נותן א"ל מר בר אמימר לרב אשי הכי אמר אבא תן לו ואני נותן אין למלוה על הלוח כלום ולא היא לא מיפטר לוח מיניה דמלוה עד שיטא ויתן ביד ההוא דינא דאחתיא למלוה לנכסי [דלוח] מקמי דלתבעיה ללוה סלקיה רב חנין בריה דרב יבא אמר רבא מאן חכים למעבד כי האי מילתא אי לאו רב חנין בריה דרב יבא קסבר נכסיה דרב איניש אינון מערבין יתיה ותנן המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב וק"ל לא יתבע ערב תחלה ההוא ערבא דיתמי דפרעיה למלוה מקמי דלודעינהו ליתמי א"ר פפא פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אימר צרי אתפסיה

תוספות מקמי דלודעינהו ליתמי כו'. מיהר לפרוע ולא הודיעם אם ירצו לפרוע לו כלום שאם היה מודיעם שמא היו פורעין מיהו אם לא היו רוצים לפרוע נפרע מן הערב דהיינו אין לו נכסים ללוה דודאי אם אין לו נכסים (שאינו יכול הערב לדחותו עד אחר שישכיר עצמו ויקנה נכסים מה לי אם ידחה אותו עד שיגדלו היתומים מה לי אם ידחה אותו עד שישכיר עצמו: ואם כתב בו התקבלתי. שכתב בעל חוב כן גובה בשלמא לרב הונא משכחת לה בשחייב מודה דליכא למיחש לצררי אלא לרב פפא הכי משכחת לה וא"ת אי בשחייב מודה אפי' לא כתב התקבלתי ויש לדחות דכי לא כתב התקבלתי להכי לא גבי מיתומים דחיישי' שמא לאו גבה המלוה ממנו ומשני שאני התם דלהכי כתב ליה התקבלתי דליהוי כחיה אלום וליהוי כמלוה בשטר וכן גרס רבינו חננאל משכחת לה בשחייב מודה ומפרש כדפרש"י דאלים משום דהוי בשטרא וקשיא לן דבערכין פ' שום היתומים (דף כב: ושם) מוכח דאיירי רב הונא רב פפא במלוה בשטר דפריך התם שום היתומים ל' יום בשלמא לרב הונא מוקי לה בשחייב מודה אלא לרב פפא במאי מוקי לה אמר לך רב פפא איבעית אימא בכתובת אשה משום חזקת אבא אבל בבעל חוב בשטר לא מצי מוקי לה אלא מיירי דאי אפילו בשטר ועוד קשיא כיון דמוקי מילתיה במלוה על פה א"כ אפילו בני מיעבד מצוה נינהו נמי אין לגבות מהן דטוענין לירוש שפרע שהאב היה נאמן לומר פרעתי ואפילו גדולים נינהו פטורין מהאי טעמא ועוד מאי משני דלהכי כתב ליה התקבלתי דהוי כמלוה בשטר מה יש לו לכתובת המלוה להועיל לערב לגבות מיתמי מאחר שהלוה לא כתב כלום והיה נראה לפרש דאם כתב בו התקבלתי גובה היינו אם כתב בשטר התקבלתי מן הערב שכך כתב הלוה גם לערב בתוך השטר ליפוט כחו לדוחקו ולפטרו לשלם חובו למלוה אף אם לא יתבענו המלוה עדיין גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע ניהא דאיהו חייש לצררי והכא ליכא למיחש לצררי דכיון שכתב גם לערב התקבלתי ועשאו כמלוה לתבעו מעצמו אין רגיל להתפס צררי למלוה אבל ברישא אינו גובה משום דחייש לצררי דלמא אתפסיה למלוה ואע"פ שיש ערב והוה אין לחוש בכתב לו

התקבלתי דלמא אתפסיה צררי לערב שאין רגילות להתמיס ליה צררי כדאמרין לקמן דעובד כוכבים ליכא למיחש לצררי אלמא אין מתפיס לערב דאם כן ניוחש שמא התפיס לערב ואפילו למאן דפריך אדרבה כו' אי לאו דאתפיס צררי לערב לא הוה מקבל לערב כדפי' בקונטרס הכא מיהא לא מתפיס לא למלוה ולא לערב אלא לרב פפא קשיא הא לאו בני מיעבד מצוה ניהו שאני התם דלהכי כתב לו התקבלתי שיהא לו כח לגבות מן היתומים (תוספות)

דף קעד ב

מאי בינייהו איכא בינייהו כשחייב מודה אי נמי דשמתוהו ומת בשמתיה שלחו מתם שמתוהו ומת בשמתיה הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע מיתיבי ערב שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו אינו גובה ואם כתוב בו התקבלתי ממש גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע משכחת לה כשחייב מודה אלא לרב פפא קשיא שאני התם להכי טרח וכתב ליה התקבלתי ההוא ערבא דעובד כוכבים דפרעיה לעובד כוכבים מקמי דלתבעינהו ליתמי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרונאי משמיה דרבא אפילו למ"ד חיישינן לצררי הני מילי ישראל אבל עובדי כוכבים כיון דדנייהו בטר ערבא אזלי אי לאו דאתפסיה צררי מעיקרא לא הוה מקבל ליה: וכן היה רשב"ג אומר הערב לאשה בכתובתה [וכו'] : משה בר עזרי ערבא דכתובתה דכלתיה הוה רב הונא בריה צורבא מדרבנן הוה ודחיקא ליה מילתא אמר אביי ליכא דניזיל דנסיבה עצה לרב הונא דנגרשה לדביתהו ותיזיל ותגבי כתובה מאבוא והדר נהדרה א"ל רבא והא ידירנה הנאה תנן א"ל אביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש לסוף איגולאי מילתא דכהן הוא אמר אביי היינו דאמר אינשי בטר עניא אזלא עניותא ומי אמר אביי הכי והא אמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסי' כרשב"ג בנו שאני וצורבא מרבנן שאני והא ערב הוא [וקיימא לן] ערב דכתובה לא משתעבד קבלן הוה הניחא למ"ד קבלן דכתובה אע"ג דלית ליה נכסי לבעל משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא מהו הוה ליה ואישתדוף ואיבעית אימא אבא לגבי בריה שעבדי משעבד נפשיה דאיתמר ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן דבעל חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דבעל חוב פליגי מר סבר אי אית ליה נכסי ללוה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד ומר סבר בין אית ליה ובין לית ליה משתעבד והלכתא ערב בין אית ליה ובין לית ליה משתעבד בר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לבעל לא משתעבד מאי טעמא מצוה הוה דעבד ולא מידי חסרה אמר רב הונא שכבי מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרייהו שכבי מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין אלמא אדם עשוי שלא להשביע את בניו

רש"י מאי בינייהו. כיון דבין למר ובין למר אין הערב גובה עכשיו מיתמי: כשחייב מודה. כשעת מיתתו דליכא למיחש לצררי לרב הונא גבי מיתמי לרב פפא לא גבי עד דגדלי: דשמתוהו ומת בשמתיה. שלא לרעה לפרוע בחייו: שלחו מתם. היכא דשמתוהו ומת בשמתיה הדבר ידוע שלא פרעו וכמי שחייב מודה למי: הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. דגבי מיתמי ולא אמרינן יתמי לאו בני מיעבד מצוה ניהו הלכתא גרסי' ולא גרסי' והלכתא: היכא דמתחתי ידי ערב. ויובע את היתומים ואמר פרעתי חוב של אביכם והטקס מוכיח שהרי החזירו לי המלוה: אינו גובה. עד דגדלי יתמי ומשעתו דינא בהדייהו ואז יצבע ויפרע מהם כדון הבא ליפרע מנכסי יתומים: ואם כתב בו. המלוה התקבלתי ממש גובה. דהוי ערב מוחזק בשטר שיש לו עליהם ולא חשיבא מצוה על פה ובמלוה בשטר מודה רב פפא דגיבין מיתמי דלא אמרינן הכא מצוה אלא חוב ומוטלת עליהם לפרוע בעל כרחם: אפילו למ"ד חיישינן לצררי. ה"מ במלוה שהיא ישראל שדינו של ליה לפרוע למלוה שהיא המלוה לא יתבענו לערב חללה: אבל. היכא דהוי המלוה עובד כוכבים אין המלוה מתפיס לעובד כוכבים לרבי דהא ידע ישראל דעובד כוכבים הדר חו וגובה זמנא אחריתי מן הערב: מעיקרא. כשנעשה היהודי ערב לעובד כוכבים או לאו כררי תפסיה לערב לא הוה מקבל ליה ליתכנס בערבות שהרי זה יודע בודאי שהעובד כוכבים יחזור עליו ולא על הלוה והלכך לא גיבין מיתמי עד דגדלי: עררי. כהן הוא ואי מגרש חו לא מצי מהדר לה: והאמר אביי. כפי יא נחלוין: איזהו רשע ערום. המתעבד על ריב לא לו ובמטל מתשבת הנותן שאמר נכסי כך ואחר כך לפלוני וברטונו לא היה ראשון מוכר לאחרים להפסיד אחריו ערום למכח מקום מזלחת הוא ומה שעשה עשוי שהנותן לא מיהא בשעת המתנה כרשב"ג דאמר אם קדם ראשון ומכר מה שעשה עשוי כי אין לאחריו אלא מה ששייר ראשון והרי לא שיר לו כלום: והא קיימא לן. לקמן בשמעתין: מאי איכא למימר. דהא לא הוה ליה נכסי לרב הונא ולא כשעבד אביי: אי בעית אימא הוה. לרב הונא בשעה שעשה אביי ערב וגמר ומקנה מתוך שהיה סבור שלא יפסיד: דברי הכל לא משתעבד. כדמפרש טעמא לקמן מצוה הוה דעבד ולא מידי חסרה: כי לית ליה נכסי לא משתעבד. דלא גמר בלבו לשעבד נפשיה ואינו אלא פטומי מילי שירא להפסיד ואיכא למימר אמוראי פלוגי בהא מילתא ושמעתיהו לא אחתפשו בנמי: בכלהו משתעבד. אע"ג דלית ליה נכסי: מצוה הוה דעבד. המשך בזווגין אין דעתו לפרוע הערבות אבל מתכוין לזווגין שעי' ערבות זו מתחילין ולא מידי חסרה לאשה דהא טוב למיתב ען זו ולטובתה נחמין: מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו. להנחיל לאחרים ולהפסיד את בניו ואפי' אמרי רב ושמואל אם לא אמר תנו אין נותנין לאוהו פלוגי אע"ג דהוה שיש לו מנה משל פלוני בידו אלא מאי אית כך למימר אמאי אין נותנין לו דאדם עשוי שלא להשביע כו' נחמין שלא יחזקוהו כעשיר לא הוה ולא בניו: (כ"ש"י)

התוספות וישבד נכסיו לזה ויש לו כח לזה מיהו קשה לר"י מן התוספתא דקתני ואם כתב בו בע"ח ולשון בו משמע כפירוש ר"ח ויש לפרש קצת לפירוש ר"י כי הלוה מכל מקום כתב לו כך אבל הבעל חוב צוה לכתוב לו כדי שיהא הערב קבלן גמור והא דאמר מצוה על היתומין לפרוע חובת אביהן פירש ר"י דהיינו במלוה על פה ובמקום שלא נאשרו קרקעות מאביהן כי אם מטלטלין ולא כייפינן ליתמי עבור כן אפי' היו גדולים כדמוכח פרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צא:): גבי קטינא דאביי דמדקטריף בעל חוב אלמא גדולים היו והא דפסקינן לקמן מלוה על פה גובה מן היורשים היינו במקרקעי דומיא דאינו גובה מן הלקוחות: אטו כל דמגרש כו'. שמא יפרע בלא ב"ד ובלא הדרה: בר מערב דכתובה. דאף על גב דאית ליה לא משתעבד ומילתיה דרשב"ג מייירי באבא לגבי ברא דמשעבד נפשיה (הג"ה ותימה). למורי אמאי לא פריך מתנתיתין): שכבי מרע שאמר מנה לפלוני בידי כו'. קשה לר"י הא דבעי מי פ' שמת (לעיל דף קמח): שכבי מרע שהקדיש כל נכסיו מהו תפשוט מהכא דאם עמד אינו חוזר דאי חוזר חוזר (נמי) [כמו] במתנתו וא"כ שפיטא דנאמן ומאי קנוניא שייך והלא היה יכול לחזור בו מיד ונראה לר"י מייירי בשכבי מרע שהקדיש כשהיה בריא את נכסיו ואמר השתא נמי מנה לפלוני בידי נאמן והאי דנקט שכבי מרע משום דדוקא השתא מהימן כדאמרין בפרק שום היתומים (ערכין דף כג.). ובפ' שבוות הדיינים (שבועות דף מב:): דאין אדם חוטא ולא לו אבל בבריא ודאי חיישינן: אדם עשוי שלא להשביע את בניו. והיינו בשלא תבעוהו ואמר מעצמו אבל תבעוהו והודה חייב כדאמר לקמן בשמעתין דטעמא דלהשביע את בניו לא שייך התם ומשטה אני כך נמי לא טענינן אף על גב דבריא אי לא טענין טענינן ליה דאין אדם משטה בשעת מיתה כדאמרין בסמוך והא דאדם עשוי כו' אמר רבי דמשמע אפי' לא טענין טענינן ליה דאמר בזה בורר (סנהדרין דף כט: ושם) ההוא דקרו ליה קב רשו אמר מאן מסיק בי אלא פלניא ופלניא תבעוהו לידינא קמיה דרב נחמן אמר אדם עשוי כו' משמע דרב נחמן הוה טענין ליה הכי: (תוספות)

הכא נמי אדם עשוי שלא להשיב את עצמו כי קאמר רב הונא התם דנקיט שטרא מכלל דרב ושמואל דלא נקיט שטרא אמר תנו נותנין מלוה על פה הוה רב ושמואל דאמרי תרוייהו מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלוקחות אלא אמר רב נחמן אידי ואידי דנקיט שטרא ולא קשיא הא דמקויים הא דלא מקויים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה אמר רבה שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומין פרענו נאמנין תנו מנה לפלוני ואמרו יתומין פרענו אין נאמנין כלפי לייא איפכא מסתברא אמר תנו מנה כיון דפסקה אבהון למילתא איכא למימר דפרעיה מנה לפלוני בידי כיון דלא פסק אבהון למילתא איכא למימר דלא פרעיה אלא אי איתמר הכי איתמר שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי ואמרו יתומין חזר ואמר לנו אבא פרעתי נאמנין מ"ט אדכורי מידכר תנו מנה לפלוני ואמרו יתומין חזר ואמר אבא פרעתי אין נאמנין דאם איתא דפרעיה לא הוה אמר תנו בעי רבא שכיב מרע שהודה מהו צריך לומר אתם עדי או אין צריך לומר אתם עדי צריך שיאמר כתובו או אין צריך לומר כתובו אדם משטה בשעת מיתה או אין אדם משטה בשעת מיתה בתר דבעיא הדר פשטה אין אדם משטה בשעת מיתה ודברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו: [מתני'](#) המלוה את חברו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובין מנכסים בני חורין

רש"י הכא נמי. גבי הקדש אויב למימר לכך נהכוין ואמאי קאמר רב הונא נאמן ונותנין לו המנה: כי קאמר רב הונא דנקיט שטרא. ההוא מלוה וזה הוה לו: ופרכין מכלל דרב ושמואל מיידי דכלל נקיט. והלכך אין נותנין לו כי לא אמר תנו או הכי כי אמר תנו אמאי נותנין מלוה על פה הוה כו' ואי (לחא) מש וס טעמא דמלוא לקיים דברי המת לא היה להם ליתן בקצול דברי חביהם עד לאחר מותו: ללא אמר רב נחמן. בין זה שאמר ש"מ מנה לפלוני בידי והוא כל לפרע מן ההקדש ובין זה הגב' לפרע מננו כולוה שטרי נקיטו למסקי ביה בהאי שכיב מרע מנה ולא קשיא: הא. דהקדש במקויים דלויכא הגפס: אמר תנו קיימיה לשטריה. ולא כריך מלוה לקוימיה: לא אמר תנו. חיישין דלמלא משום שלל להשביע את בנו אמר הכי ולא גבי עד דמקוימיה לשטריה: דכיון דפסקה אבהון. שגמר דבריו וזווס דלפרעו: מ"ט. ודלח' דלמלא אידכורי מידכר והלכך לא ראה לומר עדיין תנו: שכיב מרע שוהה. בעל חובו טוען לו מנה לי בידך ואמר לו הן דכח'ג אמרינן כסנהדרין בפ' זה בורר (ד' כטו): דלריך שיהא חסם עדי ואי לא מלי א"ל משטה אני כך: כריך שיהא חסם כתובו. דלמרי' בחזקת הכהנים (לעיל מ). הודלח בפני שנים כריך שיהא חסם: ודברי ש"מ ככתובין וכמסורין. וא"ל לומר כתובו: מתני' המלוה את חברו בשטר. אפי' אין כתוב בו החירות הא פסקין הלכתא בשנים אוחזין (ב"מ טו): דלחירות טעות סופר הוא וכמי שכתבו בו החירות דמו: משועבדים. מכוין: (רש"י)

התוספות רב ושמואל דאמרי תרוייהו מלוה וכו'. וא"ת והא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו מאחר דאם כתבו ונתנו היו נותנים השתא אמאי אין נותנים כמחלק כל נכסיו וי"ל לא דמי דהיכא דנותן מטעם מתנה בודאי תקנו שיהיו ככתובין וכמסורין שמה שטרף דעתו עליו אבל מצוה להן ליתן מכח מלוה ולא מטעם אחר אין לו אלא מכח מלוה כאשר בתחלה והלכך אין נותנין: הא דמקויים. וא"ת הא דנקט שטרא מקויים צריכין למימר דנאמן ועוד מה אנו צריכין לנאמנות ממילא גבי ע"י שטר שבידו ועוד למה לי הקדש ועוד מאי איריא שכי"מ דאין אדם חוטא ולא לו כדמפרש בפ' שום היתומים (ערכין דף כג. ושם) אפי' בריא נמי וי"ל דכולהו איצטריך לגבות בלא שבועה דאי לא הוה אלא שטרא הוה בעי שבועה כדתנן (כתובות דף פז). הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה ואפילו הקדש אי לא שכי"מ ואי לא נאמנותו הוה [בעי] שבועה דמה לי משתעבד לגבוה מה לי משתעבד להדיית והכי מפרש בהדיא בפ' שבועת הדיינים (שבועות דף מב): על הא דקתי (ברייתא) אבל נשבעים לקטן ולהקדש ליפרע מנכסי הקדש (ופריך) תנינא (כו') מנכסים משועבדים כו' סד"א הנ"מ הדיית אבל הקדש לא חיישין לקנוניא קמ"ל ופריך הוא א"ר הוה שכי"מ כו' ומשני דוקא שכי"מ דאין אדם חוטא ולא לו ומכאן נראה לרבי הא דמבעיא לן פ' הניזקין (גיטין דף נג): גבי אין נפרעין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין אפילו הן זיבורית במתנה מאי בההיא דמנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה הוה דאי ה"ה מתנה דנשבעין כשבאין ליפרע ממנו דנשיטא ליה נמי הכא דמה לי משתעבדי לגבוה מה לי משתעבדי להדיית אלמא להדיית בכה"ג בעי שבועה: הא דלא מקויים. וא"ת כי היכי דאי לא מקויים [אמרינן] שהוא מזויף והאב אמר שלא להשיב את בניו בהא נמי לימא שלא להשיב את בניו ופרוע הוא ומדברי האב אין ראייה ואין לומר דא"כ היו נותנים על ידי שבועה אם היה מקויים שא"צ אלא לישיב שלא נפרע זה יכול הוא לעשות ולא שייך לומר אין נותנים אבל בלא מקויים דבעי קיום [קודם שיפרע] שייך לומר אין נותנים דהא גבי הקדש אמרו נאמן במקויים ולא טענין ליה פרוע ויצטרך שבועה אלא נאמן בלא שבועה כדמוכח בהיא דשבועות (דף מב): שהבאתי לעיל אלא נראה לרבי דהיכא דנקט ההוא מלוה שטרא ומקויים אין הלוח רגיל לעולם לומר שלא להשיב שחייב לו מנה כמו שכתב בשטר היכא דפרעיה שלא יהא סבורים העולם שלא פרעו: אלא אי איתמר כו'. לא בעי למימר אלא איפכא איתמר דידע גמרא שאמר על מנה לפלוני בידי דנאמנים: חזר ואמר לנו אבא פרעתי נאמנים דלמא אדכורי מדכר. היינו פרעתי קודם לכן [כדקאמר דלמא] אדכורי מדכר [היינו] באותה שעה כדמוכח בסמוך [דקאמר] אי איתא דפרעיה כו' והכא נאמנים משום שהוא היה נאמן לומר פרעתי קודם לכן מנו דנאמן לומר פרעתי אחרי כן כדתנן מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור אלא דמשביעין אותו שבועת היסת מדרבנן ואף הם יכולים לומר פרענו אחרי כן והא דאמר אין נאמנים כיון דפסקה למילתיה היינו דטפי מסתבר לומר שם אין נאמנין מתנו מנה לפלוני ואומר רבי הא דאמר סוף פ"ק דגיטין (דף יד.). הנהו גנאי דעבוד חושבנא בהדי הדדי כו' לטוף לא פש גביה ולא מידי ומסיק דהאי דאקני למריה ארעא זוזי דפשו גביה קנין בטעות הוא וחוזר ומפרש ר"ת ורבינו חננאל שהיו הן מודים שטעו תחלה בחשבון שאם לא כן לא היה נאמן שא"כ אין לך קנין מועיל לעולם שיאמר טעיתי וגם יאמר היאך טעה הא לאו הוכחה היא דודאי הוא יכול להיות נאמן בכמה מקומות מנו דהוה מצוי למימר פרעתי אחרי כן כדאשכחן הכא אלא נראה דלא מיבעיא שטעמא לומר שטעה כשאמר מנה לפלוני בידי אלא הוא נאמן לומר פרעתי כבר מנו דמצוי למימר פרעתי אחרי כן ומ"מ יכול הוא להיות דהתם צריך שיהו מודים שטעה אחרי כן משום דקנין חשוב כתנו דהכא דאי פרעיה לא הוה אמר תנו ומה לי לשקך במקום עדים הוא ה"ה התם אי איתא דטעה דלא פש גביה מידי לא הוה מקני וי"מ דדוקא בשכי"מ שייך למימר אדכורי מדכר שאין דעתו מיושבת עליו אבל בריא לא: ודברי שכי"מ ככתובין וכמסורין דמו כו'. האי ככתובין לא הוי ככתובין דלעיל פ' מי שמת (דף קנא). דהתם קאמר שהם ככתובין וכמסורין כבר דלא בעי קנין אבל הכא לא בעי למימר דדוקא ככתובין וכמסורין אלא אלימו טובא כדברים הכתובים הלכך הוי כאילו אמר כתבו והרבה יפוי כח עשו חכמים בשכיב מרע בלא ההוא דלעיל דלא בעי קנין כי היה דאמר בפרק קמא דגיטין (דף יד.): דהולך כזכי בשכיב מרע אפילו לא הוי בבריא כזכי: המלוה את חברו בשטר כו' [על ידי] עדים גובה מנכסים בני חורין. הכא תנן בהדיא דמלוה על פה לא גבי ממשועבדים [מדברנן] והא דפרש"י [פרק הניזקין] (גיטין דף נא. ושם) דמזון האשה והבנות גובין מנכסים בני חורין לפי שאין קצובים אבל הוי קצובים היו גובין אע"פ שאין כתובים משום דהוה כמלוה ע"פ ליתא ואגב ריהטא לא עיין בה אלא טעמא דאכילת פירות למזון האשה והבנות דגבי אם היו קצובים אפילו אין כתובים משום דקלא אית להו והקשה ה"ר יעקב מקורבי"ל אם כן היאך נשבעין במודה מקצת הטענה והא אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות ואומר רבי כגון שמחל שעבודו א"נ בדליכא עדים דהא דשעבודא דאורייתא היינו על פי עדים אבל על פי עצמו ולא ובפרק קמא דבבא מציעא (דף ד' ושם) הארכת

הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין מעשה ובא לפני ר' ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין אמר לו למה אמר לו הרי החונק את אחד בשוק ומצאו חבירו ואמר לו הנח לו [ואני אתן לך] פטור שלא על אמונתו הלוהו אלא איזה הוא ערב שהוא חייב הלוהו ואני נותן לך חייב שכן על אמונתו הלוהו ואמר רבי ישמעאל

הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן והן כמעטין הנובע והרוצה שיעסוק בדיני ממונות ישמש את שמעון בן ננס: גמ' **רש"י**

אמר עולא דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה ע"פ גובה מנכסים משועבדים מאי טעמא שעבודא דאורייתא ואלא מה טעם אמרו מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין משום פסידא דלקוחות אי הכי מלוה בשטר נמי התם אינהו דאפסידו אנפשייהו ורבה אמר דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין מ"ט שעבודא לאו דאורייתא ומה טעם אמרו מלוה בשטר גובה מנכסים משועבדים כדי שלא תנעול דלת בפני לויין אי הכי מלוה על פה נמי התם לית ליה קלא ומי אמר רבה הכי והא אמר רבה גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו וכי תימא איפוך דרבה לעולא ודעולא לרבה והא אמר עולא דבר תורה בעל חוב דיניה בזבורת (אלא) רבה טעמא דבני מערבא קאמר וליה לא סבירא ליה רב ושמאלא דאמרי תרוייהו מלוה על פה אינו גובה לא מן הירושין ולא מן הלקוחות מ"ט שעבודא לאו דאורייתא ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו מלוה על פה גובה בין מן הירושין ובין מן הלקוחות מ"ט שעבודא דאורייתא מיתבי החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבים לשלם דמי שור לבעליו אמר ר' אלעא אמר רב בשעמד בדין והא הרגו קתני אמר רב אדא בר אבהו שעשאו טרפה והא אר"ג תני תנא מת וקברו התם דיתבי דיני אפומא דבירא וחייבוהו

רש"י הוציא עליו. מלוה: כתב ידו. של היה שהוא חייב לו ממון ואין כאלו עדות אחרת: גובה מנכסים בני חורין. לכל גובה ממשועבדים אלא מלוה הכתוב בשטר שיש בו עדים כיוון לזכור תרתי שטר ועדים מפני ליה לקבל ולקוחות הוא דאפסידו אנפשייהו שלח חקרו בדבר ויניחו בני חרי למוכר לגבות מהם: ערב הוציא כו'. שכתב בחוד השטר אחר חתימת העדים אני פלוני בן פלוני ערב: גובה מנכסים בני חורין. מן הערב בערבות שבעל פה דמלוה ע"פ הוא כיוון לכל חתימי עדים על הערבות וה"ה לערב בלא שטר אחר מתן מעות: אמר ליה בן ננס אינו גובה. לכל ערב שלחך מתן מעות לא הוה ערב שלחך על אמונתו והבטחתו של ערב זה הלוהו: גמ' שעבודא דאורייתא. יוציא אליך העבט (דברים כד) וה"ה למקרקעי: לאו דאורייתא. וקרא במשכנו שלח בשעת הלואה כ"מ (דף קיד): משום פסידא דלקוחות. שלח יוכלו להזהר בדבר שאין ידוע לעולם: ומי אמר רבה. שעבודא לאו דאורייתא והא ארמינו כפ' יש ורחוקו (לעיל דף קכד): שלחו מהם בכור נוטל פי שנים במלוה ואמר רבה עלה גבו קרקע בחובת אביהם יש לו דממון דמשעבד בחיי אבותיו דמי וקרינא ביה ככל אשר ימצא לו אלמא שעבודא דאורייתא: איפוך גבו קרקע אין לו גבו מעות יש לו. דמעות הלוהו ומעות משלם ודמי טפי לאשר ימצא לו: בע"ה דיניה חיבורית. ופקא ליה כפ"ק דכ"ק (דף ה). מוהאיש אשר חתה נטשה בו יוציא וגו' מה דרכו של אדם להוציא פחות שכלים אלמא שעבודא חיבורית דאורייתא: ומשני לטעמייהו דבני מערבא קאמר. לחמר התם נוטל פי שנים במלוה במקרקעי אמרו ולא בעמיה ומיהו לדידיה סבירא ליה דכפור אינו נוטל פי שנים ולא גבו קרקע ולא שנה גבו מעות דשעבודא לאו דאורייתא: יורשי בעל הבור חייבים לשלם. אלמא מלוה ע"פ גובה מן היורשים וקשיא לרב ושמואל: כשעמד בדין. דמעשה ב"ד כמלוה בשטר דמי: שעשאו. השור טריפה ועמד בדין קודם שילתה נשמתו: וקברו. השור לחפו וקברו בחוד קרקעית הבור: אפומא דבירא. לפני מותו: (רש"י)

תוספות גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו. אע"ג דמינה מיירי מ"מ מעות אין לו דלאו הני מעות שבק אבותיו אע"ג דהיינו מינה קרקע אמאי יש לו אלא ודאי עיקר שעבוד הוא על קרקע אלמא שעבוד קרקע לקוחות דאורייתא: דבר תורה ב"ח דינו בזבורת. תימה היכי מוכח מהכא דשעבודא דאורייתא דלמא היינו מינה דמינה פשיטא דגבי בין קרקע ובין סובין ושמואל עולא אמרה על הא דב' הניזקין (גיטין דף מח): דאין נפרעין מנכסים משועבדי' במקום שיש בני חורין ואפי' הן זבורת דמשום פסידא דלקוחות אוקמהו דאורייתא ומדקאמר אוקמהו דאורייתא' משמע דהתם נמי דאורייתא' הוא מיהו לא אשכחן דקאמר איהו בהדיא הכי אבל הגמרא קאמר התם בהניזקין (שם ג.) כדעולא דאמר עולא כו' ומשום פסידא דלקוחות כו' ואפילו אומר בהדיא הכי לא הוה דוקא דשפיר משמע אוקמהו דאורייתא דמינה הוא ונראה שמואל דקאמר בזבורת משמע קרקע זבורת מדלא הזכיר סובין ואין נראה לפרש דהאי דמ"ד לאו דאורייתא היינו אפי' מינה דהא פשיטא שחייב לשלם ואם אין לו מעות פשיטא דאינו פטור בכך אלא יתן לו סובין או קרקע (או) ימכר ויתן לו מעות אלא בשעבוד לקוחות מיירי משועבדים אע"פ דכתב ליה אחריות בהדיא לאו דאורייתא הוה הא קנין דמדאורייתא' לא יוכל לשעבד בחובו את נכסיו מן הלקוחות אע"פ שיכול למכרן ומה שפ"י רשב"ם גבי שעבוד דאורייתא' הוה הא קנין דכתיב יוציא אליך את העבט וגבי לאו דאורייתא פי' והא דכתיב יוציא אליך העבט במשכנו שלא בשעת הלואהו ב"מ (דף קיד:) (לא) משמע דבשעבוד דמינה פליגי ולא ידע רבי מאיר קאמר וגם לא הבנתי מה שאומר למ"ד לאו דאורייתא דקרא במשכנו בשלא בשעת הלואהו כ"ש דהוה דאורייתא דבשלא בשעת הלואהו הוא גבייה מחוב: אינו גובה לא מן היורשים. תימה כיון דמלוה בשטר גובה מן היורשים אע"ג דשעבוד לאו דאורייתא שלא בשטר נמי מ"ט לא גבי מה לי היא דאית ליה קלא מה לי היא דלית ליה קלא וי"ל מי שמלוה בעדים אינו חושש לקלא ולגבייה דלקוחות לא תקנו חכמים לגבות מן היורשין: לא מן היורשין. וקשה לר"י דבארבעה אבות (ב"ק דף יא: ושם) גבי הלכה גובין מן העבדים אמר ר"א אפילו מיתמי לא מינה מינה אפילו מגלימא דעל כתפיה ומשני שעשאו אפתיקי ומכרו משמע אבל מיתמי לא גבי ותימה דפסקינן לקמן דמלוה ע"פ גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות אלמא גובה טפי מן היורשין ממון הלקוחות והתם גבי טפי מלקוחות ותירץ רבי דודאי מלקוחות גבי טפי מדגבי מיוורשים אע"ג דעדיפי לקוחות הכא כדאשכחן גבי מוכר שדה בעדים גובה מנכסים משועבדים דקאמר לעיל בחזקת הבתים (דף מא: מב.). אפסודי אפסדי אנפשייהו ואע"ג דאינו גובה מן היורשין וטעמא משום שעשו חוצפה לקנות דבר שיש עליו קול שהיה משועבד והאי טעמא לא שייך ביוורשין ומהאי טעמא גבי נמי מלקוחות התם ולא מן היורשין מיהו אין נראה לרבי שמוכר שדה בעדים גובה מן היורשין כמו מן הלקוחות מאחר דאית להו קלא כמו שמלוה בשטר גובה מן היורשין לרב ושמאלא אע"פ שמלוה ע"פ אינו גובה והאיל ואית להו קלא ומטעם תקנה כמו שתקנו במלוה דגבי משום נעילת דלת והכי נמי אשכחן בסנהדרין (דף לב.) ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה שלא תנעול דלת בפני לויין ואפילו בכל דיני ממונות שבעולם אנו דנים בלא דרישה וחקירה משום תקנת השוק בין בדיני ירושה בין בדיני מקח ה"נ טעמא משום דנעילת דלת לאו דוקא והוא הדין במקח וממכר כדפרישית וכן בעמד בדין דבסמוך ומשום קלא גובה מן היורשים ומן הלקוחות שלא תפתח דלת הלויים ובהיא דארבעה אבות (ב"ק דף יא:): נראה דבעי למימר כדפרישית התם אלא כגון שעשאו אפתיקי ועמד בדין דבסמוך מספקא לרבי אי משום קלא אי משום תפיס למוחזק דכל מעשה ב"ד אין משמיטין ואי הוה מעשה ב"ד הוה טעמא דעמד בדין משום דהוה כמוחזק בכך ואי לא מיירי אלא בכתובה הוה טעמא דעמד בדין משום דאית ליה קלא והלכך גבי מן יורשין משום פתיחת דלת בפני הגזלנין וכ"ש [מן] הלקוחות וזה נראה עיקר דעמד בדין משום קלא הוא ולא משום דתפיס דאונס ומפתח גופייהו בעמדה בדין נעשה כמלוה ומשמיטין לברייתא דתניא כוותיה דשמואל בהמביא תניין (גיטין דף יח.). דיתבי דינא אפומא. ותימה אמאי תני ר"ג וקברו מאחר דפרשינן לה הכי וסבירא ליה אינו גובה מן הלקוחות ואומר רבי דאיכא למימר דקמ"ל שאע"פ שקרוב זה החופר למיתה מיד שהשור היה מיתו והכהו מועיל

מועיל   דין   שדנים   שם   ולא   אמרינן   גברא   קטילא   דיניי: (תוספות)

רש"י ערב דבית דין לא בעי קנין. דבההיא הגאה דקא מהימני ליה ב"ד גמר ומשעבד נפשיה: הכי גרסינן והלכתא ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין. ואם כתב בחוץ השטר לאחר חיתום שטרות גובה מנכסיו משועבדים: שלא בשעת מתן מעות בעי קנין. ואפי' חתום בחוץ השטר ואי חתום לאחר חיתום בעי קנין וגובה מזני חורין: ערב דבית דין לא בעי קנין. ולא גרסינן הנך כולהו בעי קנין: (רש"י)

(תוספות)

זה

לקטע

פירוש

תוספות אין

